І. С. ОЛІЙНИК
М. М. СИДОРЕНКО

УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКИЙ І РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ ФРАЗЕОЛОГІЧНИЙ ТЛУМАЧНИЙ СЛОВНИК

Київ
«Радянська школа»
1991

ББК 81.2Р-4
О-54

ОЛІЙНИК І. С., СИДОРЕНКО М. М. Українсько-російський і російсько-український фразеологічний тлумачний словник.— К.: Рад. шк., 1991.— 400 с.

Словник складається з двох частин: українсько-російської і російсько-української. За своїм типом словник тлумачний. В українсько-російській частині при кожному українському фразеологізмі подається його тлумачення, а потім переклад. У російсько-українській частині — навпаки. Словник уміщує понад 6000 найбільш уживаних у сучасній українській мові фразеологізмів з їх російськими відповідниками і стільки ж російських з перекладом українською мовою. Фразеологічні одиниці в словнику розташовані за алфавітом з урахуванням не лише літер першого слова, а й літер наступних слів, що входять до складу фразеологізму.

Призначається для всіх тих, у кого виникне необхідність перекласти фразеологізм з однієї мови на іншу.

ОЛЕЙНИК И. С., СИДОРЕНКО М. М. Украинско-русский и русско-украинский фразеологический толковый словарь.— К.: Рад. шк., 1991.— 400 с.

Словарь состоит из двух частей: украинско-русской и русско-украинской. По своему типу словарь является толковым. В украинско-русской части толкуется каждый украинский фразеологизм, затем даётся его перевод. В русско-украинской части — наоборот. Словарь содержит более 6000 наиболее употребительных в современном украинском языке фразеологизмов с их русскими соответствиями и столько же русских с переводом на украинский язык. Фразеологические единицы в словаре расположены по алфавиту с учётом не только букв первого слова, а и букв следующих слов, которые входят в состав фразеологизма.

Предназначается для всех тех, у кого возникнет необходимость перевести фразеологизм с одного языка на другой.

Рецензенти: доктор філол. наук, професор Л. С. Паламарчук, доктор філол. наук, професор Г. М. Удовиченко, канд. філол. наук В. О. Винник.

Редактори *Н. І. Кондакова, О. Ю. Камишанська*

Словарь

ОЛЕЙНИК ИВАН СТЕПАНОВИЧ, СИДОРЕНКО МИХАИЛ МИХАЙЛОВИЧ

УКРАИНСКО-РУССКИЙ И РУССКО-УКРАИНСКИЙ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИЙ ТОЛКОВЫЙ СЛОВАРЬ

Завідуюча редакцією російської мови та літератури *Н. С. Корміліцина.* Обкладинка художника *О. В. Пермякова.* Художній редактор *П. В. Кузь.* Технічний редактор *М. С. Губар.* Коректори *Л. О. Волинська, А. Б. Кірнос, А. В. Лопата*

ИБ № 7129

Здано до фотонабору 02.01.90. Підписано до друку 22.10.90. Формат 60×90¹/₁₆. Папір друк. № 2. Гарнітура шкільна. Спосіб друку високий з ФПФ. Умовн. друк. арк. 25. Умовн. фарбо-відб. 25. Обл.-видавн. арк. 37,97. Тираж 50 000 прим. Видавн. № 32611. Зам. № 146. Ціна 6 крб.

Видавництво «Радянська школа», 252053, Київ, Ю. Коцюбинського, 5.

Книжкова фабрика ім. М. В. Фрунзе. 310057, Харків, вул. Донець-Захаржевського, 6/8.

У $\frac{4602030000-262}{M210(04)-91}$ 350—90

ISBN 5-330-01186-8

© І. С. Олійник, М. М. Сидоренко, 1991

ПЕРЕДМОВА

Значення фразеології, вміле її вживання є невід'ємною складовою частиною високої мовної культури людини. Фразеологія — це окраса мови і разом з тим могутній стилістичний засіб влучної і дохідливої передачі думки.

Пропонований фразеологічний словник має за мету допомогти оволодіти фразеологією української і російської мов. По-перше, словник — тлумачний, у ньому розкривається значення кожного фразеологізму. В українській частині словника тлумачення фразеологізмів подано українською мовою, а в російській — російською. По-друге, словник — перекладний. У ньому подаються найбільш поширені фразеологічні одиниці української і російської мов, частина крилатих виразів і афоризмів, прислів'їв і приказок.

При укладанні фразеологічного словника були використані такі джерела: Словник української мови (т. I—XI, К., 1970—80); **Г. М. Удовиченко.** Фразеологічний словник української мови (т. 1—2, К., 1984); **Н. О. Батюк.** Фразеологічний словник (К., 1966); **А. П. Коваль, В. В. Коптілов.** Крилаті вислови в українській літературній мові (К., 1975); Приказки та прислів'я. Упорядник **М. М. Пазяк** (К., 1989); **І. О. Вирган, М. М. Пилинська.** Російсько-український фразеологічний словник (ж. «Прапор», 1959, № 9 — 1971, № 11); Словарь современного русского литературного языка (т. 1—17, Изд-во АН СССР, 1950—65); Словарь русского языка (т. I—IV, издание 2-е, М., 1981—85); Словарь русских пословиц и поговорок. Составитель **В. П. Жуков** (М., 1967); **Н. С. Ашукин, М. Г. Ашукина.** Крылатые слова (М., 1988); Пословицы русского народа. Сборник **В. Даля,** в 2-х томах (М., 1984); **Н. М. Шанский, В. И. Зимин, А. В. Филиппова.** Краткий этимологический словарь русской фразеологии (ж. «Русский язык в школе», 1979, № 1 — 1980, № 2); Російські прислів'я та приказки з українськими відповідниками. Укладачка **Н. Бєленькова** (видання 2-е, К., 1969); Болгаро-русский фразеологический словарь (София — Москва, 1974); Русско-болгарский фразеологический словарь (Москва — София, 1980); Українсько-російський і російсько-український фразеологічний словник. Укладачі **І. С. Олійник, М. М. Сидоренко** (К., 1978).

Використані також різні матеріали, в яких розглядається українська і російська фразеологія.

ПОБУДОВА СЛОВНИКА

1. Фразеологізми розташовані в алфавітному порядку з урахуванням не лише літер першого слова, а й літер наступних слів, які входять до складу фразеологічних одиниць. Наприклад:

ГОЛУБ МИРУ. Зображення білого голуба як символу миру.— **Го́лубь ми́ра.**

ГОМЕРИ́ЧНИЙ СМІХ (ре́гіт). Нестримний, громовий сміх.— **Гомери́ческий смех** (**хо́хот**).

ГОРА З ГОРО́Ю НЕ СХО́ДИТЬСЯ (**не зі́йдеться**), **А ЛЮДИНА З ЛЮДИНО́Ю** (**чоловік з чолові́ком**) **ЗІЙДЕТЬСЯ.** Говориться при несподіваній зустрічі, а також при розлуці як вираження впевненості в майбутній зустрічі.— **Гора́ с горо́й не схо́дится, а челове́к с челове́ком [всегда́] сойдётся.**

Українські фразеологізми, що починаються словами, в яких відбувається чергування *в* з *у* на початку слова, треба шукати на літеру *у*. Наприклад:

УЖИВА́ТИ (ужи́ти) СИ́ЛУ. Діяти силою на кого-небудь.— **Применя́ть (примени́ть) си́лу.**

У ЗАГА́ЛЬНИХ РИ́САХ. В основному, без подробиць, деталей.— **В о́бщих черта́х.**

У ЗАГА́ЛЬНОМУ ПІ́ДСУМКУ. У кінечному результаті.— **В о́бщем ито́ге.**

УЗДО́ВЖ І ВПОПЕРЕК і УЗДО́ВЖ І ВШИР. 1. У довжину і в ширину: по всіх напрямках; 2. Дуже добре знати.— **Вдоль и поперёк.**

У ЗЕНІТІ СЛАВИ. Який піднявся на найвищий ступінь розвитку чого-небудь, на вершину чого-небудь.— **В зени́те сла́вы.**

[КОЛИ] УЗЯ́ВСЯ ЗА ГУЖ, НЕ КАЖИ́, ЩО НЕ ДУЖ. Якщо розпочав якусь складну чи важку справу, то не відступай, не проявляй слабості, виконуй її.— **Взя́лся за гуж — не говори́, что не дюж.**

Якщо фразеологізми в українській мові уживаються з початковими словами *як, мов, немов, наче, неначе, ніби*, а російські — із словами *как, будто, словно, точно*, то їх треба шукати в словнику відповідно на *як* і *как*. Наприклад:

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) ВОДА́ ЗМИ́ЛА (уми́ла). Про раптове й безслідне зникнення.— **Как водо́й сма́ло.**

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) ВЕ́ТРОМ СДУ́ЛО (сду́нуло) кого, что. О внезапном исчезновении кого-либо, чего-либо.— **Як (ніби, на́че, нена́че, мов, немо́в, мо́вби) вітром зду́ло** кого, що.

2. Фразеологізми з спільним основним значенням об'єднані в одну словникову статтю. Причому, якщо їх два, то вони поєднуються сполучником *і*, а якщо більше, то перший від другого, другий від третього і т. д. відокремлюються крапкою з комою, а останній фразеологізм приєднується сполучником *і*. Потім подаються тлумачення фразеологізму і відповідник іншою мовою. Наприклад:

ДО ЧУЖО́ГО РО́ТА НЕ ПРИСТА́ВИШ ВОРО́ТА *і* **НА ЧУЖИ́Й РОТО́К НЕ НАКИ́НЕШ ПЛАТО́К.** Не можна всіх змусити мовчати — говориться тоді, коли про кого-небудь ходить неслава.— **На чужо́й (на вся́кий) рото́к не наки́нешь плато́к; на чужо́й рот пу́говицы не пришёшь.**

БУЛО́ ТА ЗАГУЛО́; БУЛО́ ТА СПЛИВЛО́; БУЛО́ ТА ЗА ВОДО́Ю (за ві́тром) ПІШЛО́ *і* **ДИ́МОМ ДОГОРИ́ ПІШЛО.** Давно зникло, безповоротно втрачено.— **Бы́ло да [и] быльём поросло́; бы́ло да сплы́ло.**

3. У словнику фразеологічні одиниці подано з найбільш поширеним усталеним порядком слів.

4. Фразеологізми, у склад яких входять дієслова, оформлюються таким чином:

а) якщо фразеологічний зворот уживається з дієсловом у різних граматичних формах, то в словнику він, як правило, подається у формі інфініти́ва. Наприклад:

БРАТИ (узя́ти) НА БУКСИ́Р кого, що. Допомагати кому-небудь, сприяти у виконанні чого-небудь.— **Брать (взять) на букси́р** кого, что.

ВПАДА́ТЬ (впасть, приходи́ть, прийти́) В ОТЧАЯНИЕ. Поддаваться чувству сильной душевной боли, безысходности, безнадёжности.— **Впада́ти (впа́сти) у ві́дчай; впада́ти (впа́сти, вдава́тися, вда́тися) в ро́зпач;**

б) якщо дієслово у фразеологізмі вживається лише в одній формі, то він подається в словнику з цією формою. Наприклад:

[ХОЧ] БА́ЧИТЬ О́КО, ТА ЗУБ НЕ ИМЕ (не бере́). Здавалось би і легко одержати що-небудь, скористуватися чим-небудь, але немає можливості.— **[Хоть] ви́дит о́ко (глаз), да зуб неймёт.**

ВЫНЬ ДА ПОЛОЖЬ. Дай сейчас же, во что бы то ни стало.— **Ви́йми та поклади́;**

в) фразеологізми, у яких дієслова можуть уживатися в двох видових формах, оформлюються так: першою подається форма недоконаного виду, а форма доконаного подається в дужках. Якщо ж форма доконаного виду

префіксальна або суплетивна, то вона також наводиться на своєму алфавітному місці без тлумачення і перекладу, тільки з посиланням на відповідний фразеологізм недоконаного виду, де й даються пояснення значення фразеологізму і його переклад. Наприклад:

БРА́ТИ (узя́ти) НА ОЗБРО́ЄННЯ. Активно використовувати що-небудь у роботі, в боротьбі.— **Бра́ть (взять) на вооруже́ние.**

ВХОДИТЬ (войти́) В ПЛОТЬ И КРОВЬ. Оказываться прочно усвоенным кем-либо, чем-либо.— **Вхо́дити (увійти́) в пло́ть і кров.**

УЗЯТИ НА ОЗБРО́ЄННЯ. *Див.* **БРА́ТИ НА ОЗБРО́ЄННЯ.**

ВОЙТИ В ПЛОТЬ И КРОВЬ. *См.* **ВХОДИТЬ В ПЛОТЬ И КРОВЬ.**

5. У деяких фразеологізмах можливе заміщення одного слова іншим. У цих випадках усі слова, що можуть заступати слово найтиповішого вживання, подаються в дужках. Крім того, фразеологізми з словами, що заступають найбільш уживане, подані, якщо вони починають фразеологізм, окремими словниковими статтями за алфавітом з посиланнями:

БАГА́ТО (нема́ло, чима́ло) ВОДИ́ УТЕКЛО́ (збі́гло, спливло́). Минуло багато часу.— **Мно́го (нема́ло) воды́ утекло́.**

ГУЧНА́ (голосна́) ІСТО́РІЯ. Подія, випадок, які набули поширення, розголосу.— **Гро́мкая исто́рия.**

НЕМА́ЛО (чима́ло) ВОДИ́ УТЕКЛО́ (збі́гло, спливло́). *Див.* **БАГА́ТО ВОДИ́ УТЕКЛО́.**

ЧИМА́ЛО ВОДИ́ УТЕКЛО́ (збі́гло, спливло́). *Див.* **БАГА́ТО ВОДИ́ УТЕКЛО́.**

ГОЛОСНА́ ІСТО́РІЯ. *Див.* **ГУЧНА ІСТО́РІЯ.**

6. Слово чи слова, що можуть уживатися й не вживатися в фразеологічному звороті, наводяться в квадратних дужках. На алфавітне розміщення слів вони не впливають. Наприклад:

БИ́ТИ В [ОДНУ́] ТО́ЧКУ. Постійно спрямовувати свої зусилля, увагу, дії тощо для здійснення певної мети.— **Бить в [одну́] то́чку.**

БИТИ [ПРЯМО] В ЦІЛЬ. Досягати бажаного, потрібного результату.— **Бить [пря́мо] в цель.**

ЗА [ОДНОГО] БИ́ТОГО ДВОХ НЕБИ́ТИХ ДАЮ́ТЬ [ТА ЩЕ И НЕ БЕРУ́ТЬ]. Одна бувала людина варта двох недосвідчених.— **За [одного́] би́того (учёного) двух неби́тых (неучёных) даю́т [да и то не беру́т].**

7. Іноді реєстровому фразеологізму в перекладній частині відповідають два чи більше звороти. Послідовність подачі їх відповідає близькості значень і сфери вживання до тієї фразеологічної одиниці, яка перекладається. Наприклад:

П'ЯТЕ КОЛЕСО́ ДО ВО́ЗА (у во́зі). Який є зайвим, непотрібним — про людину.— **Пя́тое колесо́ в теле́ге (в колесни́це); сбо́ку припёка (припёку);** *ірон., шутл.,* **отставно́й козы́ бараба́нщик.**

БЕЗ ТРУДА́ НЕ ВЫНЕШЬ (не вы́тащишь) [И] РЫ́БКИ ИЗ ПРУДА́. Всякое, даже, на первый взгляд, лёгкое дело, требует определенных усилий.— **Без труда́ нема́ плода́; не те́рши, не м'я́вши, не їсти калача́; щоб ри́бу їсти, тре́ба в во́ду лі́зти; печёні голуби́ не летя́ть до губи́.**

8. Якщо фразеологізм багатозначний, то кожне значення з'ясовується окремо. Наприклад:

БЕШЕНЫЕ ДЕНЬГИ. 1. Деньги, легко и неожиданно доставшиеся.— **Дурні́ гро́ші;** 2. Чрезвычайно большие деньги.— **Шале́ні (скаже́ні, безу́мні) гро́ші.**

9. До окремих фразеологізмів подаються питання, що визначають їх зв'язок з іншими словами в реченні. Наприклад:

ДАВАТЬ (дать, класть, положи́ть) НАЧА́ЛО чему. Быть источником, отправным пунктом чего-либо.— **Дава́ти (да́ти) почато́к** чому.

ЗАБУВА́ТИ (забу́ти) ДОРО́ГУ (сте́жку) куди. Перестати відвідувати кого-небудь, що-небудь, ходити куди-небудь.— **Забыва́ть (забы́ть) доро́гу (путь)** куда.

10. При потребі до фразеологізмів даються позначки, що вказують на різне стилістичне вживання фразеологічних зворотів, сферу їх поширення, деякі граматичні особливості тощо. Позначки наводяться після реєстрового

слова українською або російською мовою відповідно до мови фразеологічних одиниць. Наприклад:
ЗА ТРИДЕВ'ЯТЬ ЗЕМЕЛЬ. *Фольк.* 1. У дуже віддаленій країні, частині країни; 2. Дуже далеко.— **За тридевять земель.**
ІСТОРІЯ З ГЕОГРАФІЄЮ. *Жарт.* Про виникнення якогось утруднення, вийти з якого здається нелегкою справою.— **История с географией.**
ІСКРА БОЖА. *Застар.* Про обдарованість кого-небудь, наявність таланту у кого-небудь.— **Искра божья.**
ГЛАС ВОПИЮЩЕГО В ПУСТЫНЕ. *Книжн.* О призыве, остающемся без ответа, без внимания.— **Голос вопиющего в пустыне.**

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ, ВЖИВАНІ У СЛОВНИКУ

В українській частині:

див.— дивіться
док.— доконаний вид
жарт.— жартівливий вираз або слово
застар.— застарілий вираз або слово
зневажл.— зневажливий вираз, слово
ірон.— в іронічному значенні
і т. д.— і так далі
і т. п.— і тому подібне
книжн.— книжний вираз, слово
несхв.— несхвальний вираз або слово
недок.— недоконаний вид
поет.— вираз або слово, що вживається в поетичній мові
рідко, рідше — вираз або слово, що зустрічається зрідка
у знач. вставн. сл.— у значенні вставного слова
уроч.— урочистий вираз або слово
фолькл.— вираз або слово, що вживається в усній народній творчості

В російській частині:

в знач. вводн. сл.— в значении вводного слова
ирон.— в ироническом смысле
и т. п.— и тому подобное
книжн.— книжное выражение или слово
неодобр.— неодобрительное выражение или слово
несов.— несовершенный вид
поэт.— выражение или слово, употребляющееся в поэтической речи
прен.— пренебрежительное выражение или слово
редко, реже — редко встречающееся выражение или слово
см.— смотрите
сов.— совершенный вид
торж.— торжественное выражение или слово
уст.— устарелое выражение, слово
фолькл.— выражение или слово, употребляющееся в устном народном творчестве
шутл.— шутливое выражение или слово

УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКИЙ ФРАЗЕОЛОГІЧНИЙ ТЛУМАЧНИЙ СЛОВНИК

УКРАЇНСЬКИЙ АЛФАВІТ

Аа Бб Вв Гг Дд Ее Єє Жж
Зз Ии Іі Її Йй Кк Лл Мм
Нн Оо Пп Рр Сс Тт Уу Фф
Хх Цц Чч Шш Щщ Юю Яя
Ьь

А

АБИ́ [БУЛА́] ШИЯ, А ЯРМО́ ЗНАЙДЕ́ТЬСЯ (на́йдеться) *і* **АБИ́ ШИЯ, [А] ЯРМО́ БУДЕ.** Було б кому працювати, а робота завжди знайдеться.— Была́ бы ше́я, [а] хому́т найдётся.

АБО́ З ЩИТО́М АБО́ НА ЩИТІ́ [ПОВЕРТА́ТИСЯ, З'ЯВЛЯ́ТИСЯ *тощо*]. Або перемогти або загинути.— Со щито́м или на щите́ [возвраща́ться, явля́ться *и т. п.*].

АБО́ ПАН АБО́ ПРОПА́В. *Див.* **ХОЧ ПАН, ХОЧ ПРОПА́В.**

АБО́ ПЕРЕМОГТИ АБО́ КІСТЬМИ́ ЛЯГТИ́ (вме́рти) *і* **АБО́ ПЕРЕМО́ГУ ЗДОБУ́ТИ АБО́ ДО́МА** (вдо́ма) **НЕ БУ́ТИ.** Або досягти чогось бажаного, жаданого, подолавши всі перешкоди, або вмерти, загинути; все або нічого.— Ли́бо победи́ть ли́бо умере́ть.

А́ВГІЄВІ СТА́ЙНІ (коню́шні). *Книжн.* 1. Дуже забруднене приміщення, місце; 2. Про щось дуже занедбане; про велике безладдя в справах.— Авгиевы конюшни.

А ВІЗ (ху́ра) **І НИ́НІ ТАМ.** Справа не рухається, а навколо неї точаться марні розмови.— А воз и ны́не там.

А ВСЕ́-ТАКИ ВОНА́ (земля́) **КРУ́ТИТЬСЯ.** Переконання мовця в правильності висловлюваної ним точки зору, незважаючи на серйозні заперечення з боку кого-небудь із співбесідників; ствердження своєї впевненості в чомусь.— А всё-таки она́ (земля́) ве́ртится.

АДМІНІСТРАТИ́ВНЕ ЗАХО́ПЛЕННЯ. *Грон.* Захоплення своєю владою, зокрема дрібною й обмеженою.— Администрати́вный восто́рг.

АЖ ДО САМИ́Х КІСТО́К. *Див.* **ДО САМИ́Х КІСТО́К.**

АЖ ІСКРИ З ОЧЕЙ ПОСИ́ПАЛИСЯ (полетіли) *і* **АЖ КАГА́НЦІ** (свічки́) **В ОЧА́Х ЗАСВІТИ́ЛИСЯ.** *Див.* **ІСКРИ З ОЧЕЙ ПОСИ́ПАЛИСЯ.**

АЖ НЕ́БО ЗА МА́КОВЕ ЗЕ́РНЯТКО ЗДАЛО́СЯ (здаєть**ся**). *Див.* **НЕ́БО ЗА МА́КОВЕ ЗЕРНЯТКО ЗДАЛО́СЯ.**

АЖ НЕБУ́ (не́бові, на не́бі) **ЖА́РКО [БУ́ДЕ, СТА́НЕ, СТА́ЛО** *тощо*]. *Див.* **НЕБУ́ ЖА́РКО [БУ́ДЕ, СТА́НЕ, СТА́ЛО** *тощо*].

АЖ ПІР'Я ЛЕТИ́ТЬ з к о г о. Дуже сильно комусь дістається.— Пух и пе́рья летя́т с ко́го.

АЗБУ́ЧНА ІСТИ́НА. Загальновідомі, дуже прості, елементарні поняття.— А́збучная и́стина.

А КІТ КОВБА́СКУ УМИНА́Є, НЕНА́ЧЕ Й НЕ ДО НЬО́ГО РІЧ. *Див.* **А МУ́РИЙ ЇСТЬ СОБІ́ ТА ЇСТЬ.**

АКЦІЇ ПАДА́ЮТЬ (зни́жуються) к о г о, ч о г о, ч и ї. Значення, вплив кого-небудь, чого-небудь зменшується.— А́кции па́дают к о г о, ч е г о, ч ь и.

АКЦІЇ ПІДВИЩУ́ЮТЬСЯ (йдуть угору, расту́ть) к о г о, ч о г о, ч и ї. Значення, вплив кого-небудь, чого-небудь збільшується.— А́кции повыша́ются (поднима́ются) к о г о, ч е г о, ч ь и.

АЛЬФА І ОМЕ́ГА. 1. Початок і кінець чого-небудь; 2. Основне, головне в чомусь.— А́льфа и оме́га.

А МУ́РИЙ ЇСТЬ СОБІ́ ТА ЇСТЬ *і* **А КІТ КОВБА́СКУ УМИНА́Є, НЕНА́ЧЕ Й НЕ ДО НЬО́ГО РІЧ.** Один говорить, а інший не звертає на нього ніякої уваги — про марність умовляння безсовісних людей.— А Ва́ська слу́шает да ест.

АНІ В КАЗЦІ СКАЗА́ТИ, НІ (а́ні) **ПЕРО́М ОПИСА́ТИ.** *Див.* **НІ В КА́ЗЦІ СКАЗА́ТИ, НІ ПЕРО́М ОПИСА́ТИ.**

А́НІ (ні) **ПРИШИ́ТИ А́НІ** (ні) **ПРИЛАТА́ТИ.** *Див.* **НІ ДО ЛАДУ́ НІ ДО ПРИКЛАДУ́.**

А́НІ (ні) **ЧУ́ТКИ [НЕ] ЧУВА́ТИ [А́НІ** (ні) **ВИ́ДОМ** (в вічі) **НЕ ВИДА́ТИ].** Не чути, невідомо нічого про

кого-небудь, що-небудь, немає когось, чогось.— **Слы́хом не слыха́ть (не слы́хивать, не слы́хано).**

АПЕТИ́Т ПРИХО́ДИТЬ ПІД ЧАС ЇДИ *і* **АПЕТИ́Т З ЇДО́Ю ПРИБУВА́Є.** Потреба в чомусь, цікавість, прагнення до чогось, захоплення чим-небудь з'являються і збільшуються в міру того, як узна́єш, робиш, випробовуєш це.— **Аппети́т прихо́дит во вре́мя еды́.**

АРХІМЕ́ДІВ ВАЖІЛЬ. *Див.* **ВАЖІЛЬ АРХІМЕ́ДА.**

А СКРИ́НЬКА ПРО́СТО ВІДЧИНЯ́ЛАСЬ *і* **А СКРИ́НЬКА НЕ БУЛА́ Й ЗАМКНЕНА.** Якась справа, якесь питання, що здаються загадковими, незрозумілими, насправді дуже прості.— **А ла́рчик про́сто откры́вался.**

АСТРОНОМІ́ЧНІ ЧИ́СЛА (ци́фри). Дуже великі в числовому відношенні розміри.— **Астроно́мические чи́сла (ци́фры).**

А СУ́ДДІ ХТО? Перш ніж довіряти судженням, висновкам чи оцінкам кого-небудь, треба переконатися в об'єктивності і справедливості того, хто їх дає.— **А су́дьи кто?**

АТАКУ́ЮЧИЙ КЛАС. Образна назва робітничого класу, пролетаріату.— **Атаку́ющий класс.**

АТМОСФЕ́РА ЗГУ́ЩУЄТЬСЯ (згущається). Оточуючі умови, обстановка стають тривожними, напруженими, віщують небезпеку.— **Атмосфе́ра сгуща́ется.**

АТТІ́ЧНА СІЛЬ. *Книжн.* Тонка, вишукана дотепність, витончений жарт; насмішка.— **Атти́ческая соль.**

АХІЛЛЕ́СОВА П'ЯТА. *Книжн.* Дошкульне місце, вразлива сторона у кого-небудь.— **Ахилле́сова пята́.**

Б

БА́БА З ВО́ЗА — КОБИ́ЛІ ЛЕ́ГШЕ. Якщо хтось піде або відмовиться від чого-небудь, то тим, хто залишився, від цього буде тільки краще.— **Ба́ба с во́за — кобы́ле ле́гче.**

БА́БИНЕ ЛІТО. Погідні, теплі дні на початку осені.— **Ба́бье ле́то.**

БА́ВИТИСЯ З ВОГНЕ́М. *Див.* **ГРА́ТИСЯ З ВОГНЕ́М.**

БАГА́ТО (нема́ло, чима́ло) ВОДИ́ УТЕКЛО́ (збігло, сплило́). Минуло багато часу.— **Мно́го (нема́ло) воды́ утекло́.**

БАГА́ТО ГА́ЛАСУ ДАРЕ́МНО. Про зайві розмови, непорозуміння із-за дрібниць.— **Мно́го шу́ма из ничего́.**

БАГА́ТО (до́вго) НЕ ПРОТЯГНЕ (не жи́тиме). Недовго поживе.— **Мно́го (до́лго) не нады́шит; до́лго не протя́нет.**

БАГА́ТО (пуд, ла́нтух) СО́ЛІ З'ЇСТИ з к и м. Тривалий час живучи, спілкуючись з ким-небудь, добре вивчити, взнати його.— **Мно́го (пуд, куль) со́ли съесть** с к е м.

БАЙДИКИ (ба́йди, багла́ї) БИ́ТИ. Нічого не робити, нічим не займатися, ледарювати.— **Бить балду́ши.**

БАЛАМУ́ТИТИ (збала́мутити) СПОКІЙ ч и й. *Див.* **ПОРУ́ШУВАТИ СПОКІЙ.**

БАЛЯ́СИ ТОЧИ́ТИ *і* **БАЛЯНДРА́СИ ТОЧИ́ТИ (пра́вити, нести́).** Пусті розмови, розповідати про щось незначне, несерйозне.— **Точи́ть ля́сы (баля́сы); разводи́ть туру́сы [на колёсах].**

БАСОМ ДИВИ́ТИСЯ (поглядати). Дивитися, поглядати недоброзичливо, з неприязню.— **Бу́кой (бу́ка-бу́кой, бирюко́м) смотре́ть (посма́тривать).**

БАТОГО́М (пу́гою) О́БУХА НЕ ПЕРЕБ'Є́Ш. Даремно боротися з дуже сильним противником.— **Пле́тью о́буха не перешибёшь.**

БАТЬКИ І ДІТИ. Старе і молоде покоління, що розрізняються між собою поглядами, ідеями, прагненнями тощо.— **Отцы́ и де́ти.**

БАЧИТИ НА ВЛА́СНІ О́ЧІ *і* **БА́ЧИТИ СВОЇ́МИ (вла́сними) О́ЧИМА.** Самому спостерігати кого-небудь, що-небудь, бути очевидцем чогось.— **Ви́деть свои́ми (со́бственными) глаза́ми.**

БА́ЧИТИ (зна́ти) НА́СКРІЗЬ к о г о, щ о. Добре знати чиї-небудь думки, наміри тощо.— **Ви́деть (знать) насквозь** к о г о, ч т о.

БА́ЧИТИ НА ТРИ (на два) АРШИ́НИ ПІД ЗЕМЛЕ́Ю (в зе́млю). Відзначатися великою проникливістю.— **Ви-**

деть на три (на два) арши́на под землёй (в зе́млю).

[ХОЧ] БА́ЧИТЬ О́КО, ТА ЗУБ НЕ ЙМЕ́ (не бере́). Здавалось би і легко одержати що-небудь, скористуватися чим-небудь, але немає можливості.— **[Хоть] ви́дит о́ко (глаз), да зуб неймёт.**

БЕЗ ВОГНЮ́ ПЕКТИ́ к о г о. *Див.* **БЕЗ НОЖА́ РІЗАТИ.**

БЕЗ ГНІВУ І ПРИСТРАСТІ. Справедливо, безпристрасно.— **Без гне́ва и пристра́стия.**

БЕЗДО́ННА БО́ЧКА. *Жарт.* Про те, що вимагає неодноразових затрат, які не окупаються.— **Бездо́нная бо́чка.**

БЕЗ ЗА́ДНІХ НІГ [БУ́ТИ, ЛЕЖА́ТИ, З'ЯВЛЯ́ТИСЯ *тощо*]. Дуже втомившись.— **Без за́дних ног [быть, лежа́ть, явля́ться** *и т. п.*].

БЕЗ КЕРМА́ (без стерна́) І БЕЗ ВІТРИ́Л. Без ясної мети в житті; стихійно, неорганізовано, некеровано.— **Без руля́ и без ветри́л.**

БЕЗ КІНЦЯ́-КРА́Ю *і* **БЕЗ КІНЦЯ́ Й КРА́Ю.** 1. Дуже далеко, безкінечно; 2. Дуже довго; 3. Безперервно, весь час.— **Без конца́ [и кра́я].**

БЕЗ ЛІ́КУ [И МІ́РИ] к о г о, ч о г о. Про велику кількість чого-небудь; дуже багато.— **Нет (несть) числа́ [и ме́ры]** к о м у, ч е м у.

БЕЗ МИ́ЛА В ДУ́ШУ ЛІ́ЗТИ (влі́зти). *Несхв.* Добиватися свого лестощами, хитрістю, удаваною ласкавістю.— **Без мы́ла в ду́шу лезть (влезть).**

БЕЗМО́ВНИЙ СВІ́ДОК. *Див.* **НІМИ́Й СВІ́ДОК.**

БЕЗ НОЖА́ РІЗАТИ *і* **БЕЗ ВОГНЮ́ ПЕКТИ́** к о г о. Ставити кого-небудь в скрутне, безвихідне становище, завдавати комусь неприємностей.— **Без ножа́ ре́зать (заре́зать)** к о г о.

БЕЗО́ДНЯ (скарбни́ця) ПРЕМУ́ДРОСТІ. *Жарт., ірон.* Різноманітні, глибокі знання.— **Бе́здна (кла́дезь) прему́дрости.**

БЕЗ П'ЯТИ́ ХВИЛИ́Н х т о. Майже став ким-небудь за професією, посадою тощо.— **Без пяти́ мину́т** к т о.

БЕЗ РО́ДУ Й [БЕЗ] ПЛЕ́МЕНІ. Невідомого походження, не має ні батьків, ні родичів.— **Без ро́ду и [без] пле́мени; без ро́ду, без пле́мени; без ро́ду-пле́мени.**

БЕЗ РО́КУ ТИ́ЖДЕНЬ (три дні) *і* **БЕЗ ТИ́ЖНЯ ДЕНЬ.** Зовсім недавно, короткий відрізок часу.— **Бе́з году неде́ля.**

БЕЗ СТЕРНА́ І БЕЗ ВІТРИ́Л. *Див.* **БЕЗ КЕРМА́ І БЕЗ ВІТРИ́Л.**

БЕЗ СЬО́МОЇ (деся́тої) КЛЕ́ПКИ В ГОЛОВІ х т о; **НЕ МА́Є (не вистача́є, браку́є) ОДНІЄЇ (тре́тьої, деся́тої** *і т. д.*) **КЛЕ́ПКИ [В ГОЛОВІ]** у к о г о *і* **НЕ МА́Є ГАРАЗДУ [В ГОЛОВІ]** х т о. Про дурнувату, обмежену людину.— **Ви́нтиков (ви́нтика, клёпок, клёпки) не хвата́ет (недостаёт) [в голове́]** у к о г о.

БЕЗ ТРУДА́ НЕМА́ ПЛОДА́; НЕ ТЕ́РШИ, НЕ М'Я́ВШИ, НЕ ЇСТИ КАЛАЧА́; ЩОБ РИ́БУ ЇСТИ, ТРЕ́БА В ВО́ДУ ЛІ́ЗТИ *і* **ПЕЧЕ́НІ ГОЛУБИ́ НЕ ЛЕТЯ́ТЬ ДО ГУБИ́.** Усяка, навіть, на перший погляд, легка справа, потребує певних зусиль.— **Без труда́ не вы́нешь (не вы́тащишь) [и] ры́бки из пруда́.**

БЕЗУ́МНІ ГРО́ШІ. *Див.* **ДУРНІ́ ГРО́ШІ.**

БЕНКЕ́Т НА СЛА́ВУ (на всю губу́). Про шумний, гучний бенкет з щедрим частуванням.— **Пир горо́й.**

БЕРЕГТИ́ (оберіга́ти, пильнува́ти) ЯК ЗІНИ́ЦЮ О́КА (як о́ко, як о́ко в голові́). Пильно зберігати, старанно доглядати, охороняти що-небудь.— **Бере́чь (храни́ть) как зени́цу о́ка; бере́чь (храни́ть) пу́ще (па́че) гла́за (о́ка) своего́.**

БИ́СТРИЙ НА РО́ЗУМ. Тямущий, кмітливий.— **Живо́й (ре́звый) ум.**

БИ́ТА ГОЛОВА́ *і* **БИ́ТИЙ ЖАК.** Про бувалу людину.— **Тёртый кала́ч.**

БИ́ТИ ВІДБІ́Й. Відмовлятися, відступати від попередніх планів, намірів.— **Бить отбо́й.**

БИ́ТИ В О́ЧІ (у ві́чі). 1. Яскраво світити; засліплювати; 2. Бути дуже помітним, впадати в око.— **Бить в глаза́.**

БИ́ТИ В [ОДНУ́] ТО́ЧКУ. Постійно спрямовувати свої зусилля, увагу, дії тощо для здійснення певної мети.— **Бить в [одну́] то́чку.**

БИ́ТИ [ПРЯ́МО] В ЦІЛЬ. Досягати бажаного, потрібного результату.— **Бить [пя́мо] в цель.**

БИ́ТИЙ ЖАК. *Див.* **БИ́ТА ГОЛОВА́.**

БИ́ТИ КЛЮЧЕ́М (джерело́м). Дуже активно виявлятися.— **Бить (кипе́ть) ключо́м.**

БИ́ТИ (удáрити, кúдати, кúнути) **ЛИХОМ ОБ ЗЕМЛЮ.** Забувáти горе, бíду, не журúтися, не звертати увáги на неприємності.— **Завивáть (завúть) гóре верёвочкой.**

БИТИ МИМО ЦІЛІ (цóза ціль). Не досягати потрíбного, діяти безуспíшно.— **Бить мúмо цéли.**

БИТИ (удáрити) **НА СПОЛОХ** і **БИТИ** (дзвонúти) **НА ГВАЛТ.** Звертати загальну увагу на небезпéку, яка загрóжує, прагнучи попередúти її, закликаючи до боротьби з нéю.— **Бить (ударя́ть) в набáт; бить набáт.**

БИ́ТИ (удáрити) **ПО КИШЕ́НІ** кого. Завдавати збитків, шкоди кому-небудь.— **Бить (ударя́ть) по карма́ну** кого; **удáрить по карма́ну** кого.

БИТИ (ударя́ти, удáрити) **ПО РУКАХ.** Рукостисканням виражати згóду в чому-небудь, домовлéність прó щось.— **Бить (ударя́ть, удáрить) по рука́м.**

БИТИ СЕБЕ́ В ГРУ́ДИ. Жест упевнення в щирості й чесності або жест каяття, відчаю тощо.— **Бить себя́** в грудь.

БИ́ТИСЯ ЯК РИ́БА ОБ ЛІД і **БИ́ТИСЯ ЯК РИБА В НЕВОДІ** (в я́тері, в сáку). Жити в нужді, переборюючи злúдні, нестáтки; безрезультáтно домагáтися чóго-небудь.— **Би́ться как ры́ба об лёд.**

БИТИ (здійма́ти, здійня́ти) **ТРИВОГУ** і **БИТИ** (дзвонúти) **НА СПОЛОХ** (на гвалт). Виявляти занепокóєння, тривожúтися; звертати загальну увагу на небезпéку, що загрóжує.— **Бить трево́гу.**

БИТИ ЧЕ́РЕЗ КРАЙ. Бурхливо виявлятися — прó почуття, енергію тощо.— **Бить че́рез край.**

БИТИ ЧОЛОМ кому. *Застар.* 1. Низько вклонятися кому-небудь, шанобливо вітати когóсь.— **Бить челóм** кому; 2. Уклíнно прóсити когó-небудь прó щось.— **Бить челóм** о чём-либо.

БИТКОМ НАБИ́ТИЙ. Переповнений.— **Битко́м набúтый.**

БІДА ОДНА НЕ ХОДИТЬ [А З СОБОЮ ЩЕ Й ГОРЕ ВОДИТЬ] і **БІДА БІДУ ТЯГНЕ.** Якщо трапилась якась бíда, то вслід за нéю чекай іншу.— **Пришла́ беда́, отворя́й (растворя́й, открыва́й) воротá.**

БІДА́ (ля́хо) НАВЧИ́ТЬ КОРЖІ З МАКО́М (коржі з са́лом, варе́никами) **ІСТИ.** Бíдність, необхíдність научáть бути винахíдливим, працьовитим тощо.— **Нужда нау́чит калачи́ есть.**

БІДНОМУ ВСЕ ВІТЕР В ОЧІ і **БІДНОМУ САВЦІ НЕМА ДОЛІ НІ НА ПЕЧІ, НІ НА ЛАВЦІ.** *Див.* **НА БІДНОГО МАКАРА ВСІ ШИШКИ ЛЕТЯТЬ.**

БІДУ́ БІДУВА́ТИ. *Див.* **ГО́РЕ ТОРЮВАТИ.**

БІЛА ВОРО́НА і **БІ́ЛИЙ ГРАК** (крук). Прó того, хто виділяється серед інших чимсь **незвичайним.**— **Бе́лая воро́на.**

БІЛА КІ́СТКА. *Застар., íрон.* Людина знатного (частíше дворянського) походження.— **Бе́лая кость.**

БІЛА ПЛЯМА. 1. Необжúтий, невивчений райóн; 2. Недосліджене питання.— **Бе́лое пятно́.**

БІ́ЛИЙ СВІТ. Оточуючий світ, **земля** зі всíм існуючим на нíй; життя зі всíма радощами і прикрóстями.— **Бе́лый свет.**

БІЛЬШ КОПИ́ (як півкопи́) ЛИ́ХА НЕ БУДЕ. Ризикнемо, щоб не трапилося; будь що буде, все рíвно відповíдати.— **Семь бед — оди́н отве́т.**

БІС НОГУ ЗЛОМИТЬ. *Див.* **ЧОРТ НОГУ ЗЛОМИТЬ.**

БІСИКИ ПУСКА́ТИ (посила́ти, роби́ти) [ОЧИ́МА, ОКО́М] і **ГРАТИ** (стріля́ти, стри́гти) **ОЧИ́МА.** Кокетувати очима, багатозначно поглядати, загравáючи з кúм-небудь.— **Стро́ить** (де́лать) гла́зки.

БЛАЖЕ́Н, ХТО ВІ́РУЄ [ТАКО́МУ ТЕПЛО ЖИТИ]. Іронічне зауваження з приводу легковíр'я, некритичного ставлення до непереконливих теорій, сумнівних чуток тощо.— **Блаже́н, кто ве́рует** [тепло́ ему́ на све́те].

БЛАГОСЛОВЛЯЄТЬСЯ НА СВІТ. Розвиднúться, світає.— **Заря́ занима́ется** (бре́зжит).

БЛЕКОТИ́ (чемерúці) **НАЇ́СТИСЯ** (об'їстися). *Несхв.* Очманíти.— **Белены́ объе́сться.**

БЛИЗЬКА (близе́нька) **СОЛО́МКА** (солúмка) **КРАЩЕ ДАЛЕКОГО СІНЦЯ.** *Див.* **КРАЩЕ СИНИЦЯ В ЖМЕНІ, НІЖ ЖУРАВЕЛЬ У НЕБІ.**

БЛИЗЬКИЙ (близе́нький) **СВІТ.** Далéко.— **Бли́зкий свет.**

БЛИЗЬКО ЛІКОТЬ, ТА НЕ ВКУСИШ і **Є В ЛЕКУ МОЛОКО́, ТА**

ГОЛОВА́ НЕ ВЛІЗЕ. Здається, що легко зробити що-небудь, домогтися чого-небудь, але немає можливості його здійснити.— **Бли́зок ло́коть, да не уку́сишь.**

БЛИ́МАТИ (лу́пати) ОЧИ́МА. *Див.* **КЛІПАТИ ОЧИ́МА.**

БЛИ́СКАТИ (бли́снути, кресáти, кресну́ти) ОЧИ́МА (о́ком) на кого. Кидати погляд (погляди), виражаючи почуття сильного гніву, незадоволення, роздратування.— **Сверка́ть (сверкну́ть) глаза́ми** на кого.

БЛИСКУ́ЧА СТОРІ́НКА ІСТО́РІЇ чого (в житті кого). Найбільш знаменна, славнозвісна, видатна подія (період) в історії народу або в житті людини.— **Блестя́щая страни́ца исто́рии** чего (в жи́зни кого).

БЛУКА́ТИ (броди́ти) **ПО́ТЕМКИ** (в по́темках, в те́мряві, в пітьмі). Намагатися знайти потрібний підхід до чого-небудь, правильне розв'язання, не маючи необхідних знань, відомостей, необхідного досвіду.— **Блужда́ть (броди́ть) в потёмках.**

БОГАТИ́РСЬКИЙ СОН. *Жарт.* Дуже міцний, глибокий сон.— **Богаты́рский сон.**

БОЙОВЕ́ ХРЕ́ЩЕ́ННЯ. 1. Перша участь у бою; 2. Перше серйозне випробування в якійсь справі.— **Боево́е крещёние.**

БОЛІ́ТИ ДУШЕ́Ю (се́рцем). Журитися, тривожитися, уболівати.— **Боле́ть душо́й** (се́рдцем).

БОЛЮ́ЧЕ (дошку́льне, вразли́ве) МІ́СЦЕ. Про що-небудь найбільш уразливе для кого-небудь.— **Больно́е ме́сто.**

БОЛЮ́ЧЕ (некýче) ПИТА́ННЯ і **БОЛЮЧА СПРА́ВА.** Назрі́ле, невідкладне завдання, вирішення якого пов'язане з труднощами.— **Больно́й вопро́с.**

БОРОТИ́СЯ (воюва́ти) З ВІТРЯКА́МИ. *Жарт., іронн., книжн.* Безплідно боротися з уявлюваними перешкодами.— **Сража́ться (воева́ть) с ветряны́ми ме́льницами.**

БОРО́ТИСЯ З [САМИ́М] СОБО́Ю. Намагатися подолати в собі якесь почуття, бажання.— **Боро́ться с [сами́м] собо́й.**

БОЯ́ТИСЯ ДИХНУ́ТИ. *Див.* **НЕ НАВА́ЖИТИСЯ ДИХНУ́ТИ.**

БОЯ́ТИСЯ ЯК ВОГНЮ́. *Див.* **СТЕРЕГТИ́СЯ ЯК ВОГНЮ́.**

БРА́ТИ (узя́ти) БИКА́ (вола́) ЗА РОГИ. Діяти рішуче, не гаючись, починаючи з найважливішого.— **Брать (взять) быка́ за рога́.**

БРА́ТИ (узя́ти) В РОБО́ТУ кого. Дорікати кому-небудь; лаяти, сварити когось за якусь провину.— **Брать (взять) в оборо́т (в рабо́ту)** кого.

БРАТИ (узя́ти, забира́ти, забра́ти) В [СВОЇ́] РУ́КИ (до [своїх] рук). 1. (кого) Підкоряти собі, своїй волі, примушувати слухати, коритися тощо; 2. (що) Перейматися на себе керівництво, управління чим-небудь; захоплювати що-небудь, заволодівати чимось.— **Брать (взять) в свои́ ру́ки.**

БРА́ТИ (узя́ти) ВСІМ. Мати всі достоїнства.— **Брать (взять) всем.**

БРАТИ (узя́ти) В СТОСИ кого. Робити суворе зауваження, критикувати, лаяти.— **Брать (взять) в переплёт** кого.

БРАТИ (узя́ти) В ШО́РИ кого. Підкоряти своїй владі, волі, ставити в залежність від себе кого-небудь; робити зауваження за що-небудь, дорікати, виговорюючи.— **Брать (взять) в шо́ры** кого.

БРАТИ (узя́ти) ГОЛІРУ́Ч (го́лими рука́ми) кого, що. Заволодівати ким-небудь, чим-небудь, долати кого-небудь, що-небудь, здобувати щось без особливих труднощів.— **Брать (взять) го́лыми рука́ми** кого, что.

БРАТИ (узя́ти) ГОРУ (верх) над ким, над чим і **ПІДВЕРТА́ТИ (підверну́ти) ПІД СПІД** кого. Здобувати перевагу в чомусь; перемагати.— **Брать (взять, забира́ть, забра́ть) верх над кем, над чем.**

БРАТИ (узя́ти) ДО ВІДО́МА. Усвідомлювати, брати до уваги.— **Принима́ть (приня́ть, брать, взять) к све́дению.**

БРАТИ (узя́ти) [БЛИ́ЗЬКО] ДО СЕ́РЦЯ що. Болісно переживати що-небудь, надавати чомусь великого значення.— **Принима́ть (приня́ть) [бли́зко] к се́рдцу** что.

БРАТИ (узя́ти) ДО УВА́ГИ що. Зважати на що-небудь, зараховувати щось.— **Принима́ть (приня́ть) во внима́ние** что.

БРАТИ (узя́ти, хвата́ти, ухвати́ти) ЗА ГОРЛО (за горля́нку) кого. Силою або настирливо домагатися чого-небудь, ставити у безвихідне

становище.— **Брать (взять, хватáть, схватúть) за гóрло (за глóтку)** к о г о.

БРÁТИ (узя́ти, хапáти, ухопúти) ЗА ДУ́ШУ (за сéрце). Сильно хвилювати, розчулювати, зворушувати.— **Брать (взять, хватáть, схватúть) зá душу (зá сердце).**

БРÁТИ (узя́ти) ЗА ЖИВЕ́ к о г о *і* **ЗАЧІПÁТИ (зачепúти) ЗА ЖИВЕ́** к о г о. Сильно хвилювати, турбувати; справити сильне враження.— **Брать (взять, задевáть, задéть, затрáгивать, затрóнуть, забирáть, забрáть) за живóе** к о г о.

БРÁТИ (узя́ти) ЗА (під) ЗЯ́БРА к о г о. Робити на кого-небудь тиск, примушувати кого-небудь виконати, зробити щось.— **Брать (взять) за жáбры** к о г о.

БРÁТИ (узя́ти) З БО́Ю (з бóєм) щ о. Здобувати, переборюючи труднощі.— **Брать (взять) с бóю** ч т о.

БРÁТИ (узя́ти) МО́ДУ. Засвоїти певну манеру поведінки, звичку.— **Брать (взять) мóду.**

БРÁТИ (узя́ти) НА АБОРДА́Ж. Рішуче діяти по відношенню до кого-небудь, чого-небудь.— **Брать (взять) на абордáж.**

БРÁТИ (узя́ти) НА БУКСИ́Р к о г о, щ о. Допомагати кому-небудь, сприяти у виконанні чого-небудь.— **Брать (взять) на буксúр** к о г о, ч т о.

БРÁТИ (узя́ти) НА ГЛУМ (на глу́зи, на кпúни, на сміх) к о г о, щ о. Глузувати, кепкувати, насміхатися з когось, чогось.— **Поднимáть (подымáть, поднять) нá смех; подвергáть (подвéргнуть) осмея́нию** к о г о, ч т о.

БРÁТИ (узя́ти) НА [СВОЮ] ДУ́ШУ щ о. Приймати на себе відповідальність за що-небудь.— **Брать (взять, принимáть, принять) на [свою] дýшу** ч т о.

БРÁТИ (узя́ти) НА ЗАМІ́ТКУ. Звертати на що-небудь увагу, запам'ятовувати, записувати для пам'яті.— **Брать (взять) на замéтку (на карандáш).**

БРÁТИ (узя́ти) НА ОЗБРО́ЄННЯ. Активно використовувати що-небудь у роботі, в боротьбі.— **Брать (взять) на вооружéние.**

БРÁТИ (узя́ти) НА ПРИЦІ́Л (на му́шку) к о г о, щ о. Зосереджувати увагу на кому-небудь, чому-небудь, спостерігати, стежити за ким-небудь, чим-небудь.— **Брать (взять) на прицéл (на мýшку)** к о г о, ч т о.

БРÁТИ (узя́ти) НА ПУ́ШКУ к о г о. Прагнути домогтися чого-небудь погрозами, обманюючи, домагатися бажаного.— **Брать (взять) на пýшку** к о г о.

БРÁТИ (узя́ти) НА СЕ́БЕ щ о. 1. Зважуватися відповідати, розплачуватися за що-небудь самому; 2. Бути готовим виконати, очолити що-небудь самому.— **Брать (взять) на себя́** ч т о.

БРÁТИ (узя́ти) НА СЕ́БЕ СМІЛИ́ВІСТЬ (сміліcть) з р о б и т и щ о. Насмілюватися, наважуватися на щ-небудь.— **Брать (взять) на себя́ смéлость** с д е л а т ь ч т о.

БРÁТИ (узя́ти) НА СЕ́БЕ ТРУД (клóпіт, обóв'язок). Зобов'язуватися, погоджуватися виконати що-небудь.— **Брать (взять) на себя́ труд.**

БРÁТИ НОГИ НА ПЛЕЧІ. Іти геть, тікати.— **Уноси́ть (унести́) нóги.**

БРÁТИ (узя́ти) ПІД ЗАХИСТ. Заступатися за кого-небудь, що-небудь, захищати від посягань, нападу і т. д.— **Брать (взять) под защúту.**

БРÁТИ (узя́ти) ПІД [СВОЄ́] КРИЛО́ (кри́льце́) к о г о. Брати когось під свою опіку, захист, оточити кого-небудь увагою, піклуванням.— **Брать (взять) под [своё] крылúшко** к о г о.

БРÁТИ (узя́ти) ПІД ОБСТРІЛ к о г о, щ о. Піддавати гострій критиці.— **Брать (взять) под обстрéл** к о г о, ч т о.

БРÁТИ (узя́ти) ПІД СУ́МНІВ. Ставитися недовірливо до чого-небудь; сумніватися.— **Брать (взять) под сомнéние.**

БРÁТИ (узя́ти) ПРИ́КЛАД з к о г о. Мати кого-небудь за приклад, наслідувати когось.— **Брать (взять) примéр** с к о г о.

БРÁТИ (узя́ти) РЕВА́НШ. Відплачувати за поразки, невдачі, програш і т. ін. у чому-небудь.— **Брать (взять) рева́нш.**

БРÁТИ (узя́ти) СВОЄ́. Домагатися поставленої мети, бажаного, виявляти свою перемогу, перемагати.— **Брать (взять)** своё.

БРÁТИ (узя́ти) СЕБЕ́ В РУ́КИ (до рук). Переборюючи свої почуття, настрій і т. ін., заспокоюватися; ставати більш зібраним, цілеспрямованим, діяльним.— **Брать (взять) себя́ в рýки.**

БРÁТИ (узя́ти) [СВОЇ] СЛОВÁ НАЗÁД *і* **ЗРІКАТИСЯ (зректи́ся) [СВОЇХ] СЛІВ.** Відмовлятися від сказаного раніше, зректися своїх обіцянок, тверджень тощо.— **Брать (взять) [свои́] слова́ обра́тно (наза́д).**

БРАТИ (узя́ти) СЛОВО з к о г о. Заручатися чиєюсь обіцянкою.— **Брать (взять) сло́во** с к о г о.

БРÁТИСЯ (хапáтися) ЗА ГÓЛОВУ. Впадати в розпач.— **Хвата́ться (схвати́ться) за го́лову.**

БРÁТИСЯ (узя́тися) ЗА РÓЗУМ. Починати діяти розумно.— **Бра́ться (взя́ться) за ум.**

БРÁТИ (взя́ти) У́ЧАСТЬ у ч о м у. Бути учасником чого-небудь.— **Принима́ть (приня́ть) уча́стие** в ч ё м.

БРЕ́ХНІ ТОЧИ́ТИ (справля́ти). Пусті розмови, розповідати про щось вигадане, несерйозне.— **Отлива́ть (лить) пу́ли.**

[І] БРОВО́Ю НЕ ВЕДЕ́ (не ворухне́, не моргне́, не здвигне́) *і* **ХОЧ БИ БРОВО́Ю МОРГНУВ** х т о. Байдуже комусь, не звертає ніякої уваги хтось, нічим не видає свого внутрішнього стану.— **[И, даже] бро́вью не ведёт (не поведёт, не шевельнёт).**

БРОДИ́ТИ ПО́ТЕМКИ (в по́темках, в те́мряві, в пітьмі). *Див.* **БЛУКАТИ ПО́ТЕМКИ.**

БРУДНИ́ТИ (каля́ти, пога́нити) РУ́КИ о б к о г о, о б щ о. Устрявати в якусь невигідну чи неприємну справу, зв'язуватися з ким-небудь недостойним.— **Мара́ть (па́чкать) ру́ки** о б к о г о, о б о ч т о.

БРЯЗКАТИ (бряжча́ти) ЗБРО́ЄЮ. Загрожувати війною.— **Бря́цать ору́жием.**

БУВА́ТИ (бу́ти) У БУВА́ЛЬЦЯХ. Багато в житті бачити, зазнати, перетерпіти.— **Вида́ть (ви́дывать) ви́ды.**

БУВ КІНЬ, ТА З'ЇЗДИВСЯ *і* **ДОКОНА́ЛА ГНІДКА ДОРО́ГА НЕЛЕГКА.** Важкі умови життя, роки і т. ін. надломили чиїсь сили, зробили байдужим, слабим, хворим.— **Ука́тали (уходи́ли) си́вку крути́е го́рки.**

БУДЕ І НА НАШІЙ ВУЛИЦІ СВЯ́ТО; КОЛИ́СЬ І НА НАС СО́НЕЧКО ГЛЯНЕ *і* **КОЛИ́СЬ І В НА́ШЕ ВІКО́НЦЕ ЗАСЯ́Є СО́НЦЕ.** Доможемося і ми свого, збудуться і наші надії, бажання; прийде й до нас удача, перемога, радість.— **Бу́дет и на на́шей у́лице пра́здник.**

БУДУВА́ТИ НАДХМА́РНІ ЗА́МКИ. Фантазувати, плекати химерні, нездійсненні, відірвані від життя плани, надії.— **Стро́ить воздýшные за́мки.**

БУДУВА́ТИ (побудува́ти) НА ПІСКУ́. Грунтуватися на ненадійній, непевній основі.— **Стро́ить (постро́ить) на песке́.**

БУДУ́Й (став) ХА́ТКУ ПО ДОСТА́ТКУ. *Див.* **ПО СВОЄ́МУ ЛІ́ЖКУ ПРОСТЯГА́Й НІ́ЖКИ.**

БУ́ДУТЬ (ви́йдуть) ЛЮ́ДИ з к о г о. Хтось формується із позитивними якостями (звичайно про молодь).— **Вы́йдет толк** и з к о г о.

БУДЬ ПЕ́ВНИЙ *і* **БУ́ДЬТЕ ПЕ́ВНІ.** Уживається для переконання кого-небудь у безсумнівності, вірогідності чогось.— **Будь уве́рен; бу́дьте уве́рены.**

БУДЬ ТИ (він, вона́, воно́, вони́) НЕЛА́ДНИЙ (нела́ден). Уживається для вираження великого незадоволення ким-небудь, чим-небудь або несхвалення чогось.— **Будь ты (он, она́, оно́, они́) нела́ден.**

БУДЬ ЩО БУ́ДЕ *і* **ХАЙ БУ́ДЕ, ЩО БУДЕ.** Уживається для вираження рішучості у здійсненні чогось небезпечного, ризикованого — часто після вагань, нерішучості.— **Будь что бу́дет; была́ не была́.**

БУДЬ ЯКО́Ю ЦІНО́Ю. *Див.* **ЗА ВСЯ́КУ ЦІ́НУ.**

БУ́ЙНА ГОЛІ́ВОНЬКА (голова́). Про людину відважну, відчайдушну.— **Бу́йная голо́вушка (голова́).**

БУЛО́ ДІЛО́ (була́ спра́ва) ПІД ПОЛТА́ВОЮ. Про якусь бурхливу подію.— **Бы́ло де́ло под Полта́вой.**

БУЛО́ ТА ЗАГУЛО́; БУЛО́ ТА СПЛИВЛО́; БУЛО́ ТА ЗА ВОДО́Ю (за вітром) ПІШЛО́ *і* **ДИ́МОМ ДОГОРИ ПІШЛО́.** Давно зникло, безповоротно втрачено.— **Бы́ло да [и] быльём поросло́; бы́ло да спло́ыло.**

БУРІДА́НІВ ОСЕ́ЛЬ. *Книжн.* Людина, що перебуває в стані крайньої нерішучості.— **Бурида́нов осёл.**

БУРЯ В СКЛЯНЦІ ВОДИ́. Про сильне збудження, гарячу суперечку і т. ін. із-за дрібниці, незначного приводу.— **Бу́ря в стака́не воды́.**

БУТИ В АВАНГА́РДІ. Бути попереду, в перших рядах.— **Быть в аванга́рде.**

БУ́ТИ В БОРГУ́ в кого, перед ким. Бути зобов'язаним кому-небудь.— **Быть в долгу́** у кого, перед кем.

БУ́ТИ В КУ́РСІ чого. Знати про хід якої-небудь справи, про останні факти, досягнення в певній галузі.— **Быть в ку́рсе** чего.

БУ́ТИ В ТІНІ. *Див.* **ТРИМА́ТИСЯ В ТІНІ.**

БУ́ТИ (іти́) **В ФАРВА́ТЕРІ.** Дотримуватися в своїй діяльності, поведінці, у своїх вчинках якоїсь або чиєїсь позиції, пе́вного напрямку.— **Быть** (идти́) **в фарва́тере.**

БУ́ТИ В ФО́РМІ. Бути в такому стані, коли можна повністю виявити свої сили, уміння, здібності і т. ін.— **Быть в фо́рме.**

БУ́ТИ ГОСПО́ДАРЕМ СВОГО́ СЛО́ВА. *Див.* **БУ́ТИ ХАЗЯЇ́НОМ СВОГО́ СЛО́ВА.**

БУ́ТИ ЗНАРЯ́ДДЯМ (за знаря́ддя) чого. Бути засобом у якійсь дії, справі, для досягнення, здійснення чого-небудь.— **Служи́ть ору́дием** чего.

БУ́ТИ ІГРАШКО́Ю В РУКА́Х чиїх. Бути в цілковитій залежності від кого-небудь; бути слухняним знаряддям чужої волі.— **Быть игру́шкой в рука́х** чьих.

БУ́ТИ (залиша́тися) **МЕ́РТВОЮ БУ́КВОЮ.** Залишатися тільки на папері, не застосовуватися на практиці.— **Быть** (остава́ться) **мёртвой бу́квой.**

БУ́ТИ (стоя́ти) **НА ВИСОТІ́ [СТАНО́ВИЩА, ВИМО́Г** *і т. п.*]. Задовольняти високі вимоги.— **Быть на высоте́ [положе́ния, тре́бований** *и т. п.*].

БУ́ТИ (опини́тися) **НА КРАЮ́** (на крок від) **ЗАГИБЕ́ЛІ.** Перебувати в загрозливому становищі; бути близьким до кінця.— **Быть** (находи́ться) **на краю́ ги́бели.**

БУ́ТИ НА ПОСИ́ЛКАХ *і* **БУ́ТИ ПОПИ́ХАЧЕМ.** Виконувати чиї-небудь дрібні доручення, бути на побігеньках у кого-небудь.— **Быть на посы́лках.**

БУ́ТИ НАСТОРО́Ж (обере́жним, пи́льним). *Див.* **ДИВИ́ТИСЯ ОБОМА́.**

БУ́ТИ (ста́ти) **НА ЧОЛІ́** кого, чого. *Див.* **СТОЯ́ТИ НА ЧОЛІ́.**

БУ́ТИ ПОПИ́ХАЧЕМ. *Див.* **БУ́ТИ НА ПОСИ́ЛКАХ.**

БУ́ТИ ПО ПЛЕЧУ́ (під си́лу) кому. Відповідати силам, можливостям, доступне для виконання (про роботу).— **Быть по плечу́** (под си́лу) кому.

БУ́ТИ (залиша́тися, залиши́тися) **САМИ́М СОБО́Ю.** Таким, як є: природним, безпосереднім.— **Быть** (остава́ться, оста́ться) **само́й собо́й.**

БУ́ТИ СІ́ЛЛЮ В О́ЦІ (в очах). Бути неприємним, завдавати прикрощів кому-небудь, уважати кому-небудь або дратувати когось.— **Быть бельмо́м в глазу́** (на глазу́).

БУ́ТИ ХАЗЯЇ́НОМ (госпо́дарем) **СВОГО́ СЛО́ВА.** Про того, хто виконує дану обіцянку, вірний своєму слову.— **Быть хозя́ином** (господи́ном) **своего́ сло́ва** (своему́ сло́ву).

БУ́ТИ ЦЬО́ГО НЕ МО́ЖЕ. Уживається при вираженні недовіри, сумніву.— **Быть э́того не мо́жет.**

БУ́ТИ ЧИ НЕ БУ́ТИ [— ОСЬ У ЧО́МУ ПИТА́ННЯ]. Найважливіші питання, питання життя і смерті.— **Быть или не быть [— вот в чём вопро́с].**

БУ́ТИ ЯК НА ГО́ЛКАХ (на колю́чках). *Див.* **СИДІ́ТИ ЯК НА ГО́ЛКАХ.**

БУ́ЧНИЙ БЕ́НКЕТ. Про гучне свято з щедрим частуванням.— **Пир на весь мир.**

БУ́ЧУ ЗБИВА́ТИ (зби́ти, здійма́ти, зня́ти). Підняти крик, лемент, сварку, колотнечу.— Подыма́ть (подня́ть) **шум** (шуми́ху, суматоху).

В

ВАВИЛО́НСЬКА ВЕ́ЖА. Справа, яка цілком не буде завершена.— **Вавило́нская ба́шня.**

ВАВИЛО́НСЬКЕ СТОВПОТВОРІ́ННЯ. Збіговисько, шум, безладдя.— **Вавило́нское столпотворе́ние.**

ВАГО́МИЙ ВНЕ́СОК. Відчутний, значимий, переконливий.— **Весо́мый вклад.**

ВА́ЖИТИ (ризикува́ти, рискува́ти) **СВОЄ́Ю ГОЛО́ВОЮ** (своїм життя́м). Піддавати своє життя смертельній

небезпеці.— **Рискова́ть свое́й голово́й** (свое́й жи́знью).

ВАЖІЛЬ АРХІМЕ́ДА і **АРХІМЕ́ДІВ ВА́ЖІЛЬ.** Рушійна сила.— **Рыча́г Архиме́да.**

ВАЖКА АРТИЛЕ́РІЯ. Про найавторитетніші і незаперечні аргументи, докази, положення, до яких вдаються, коли в суперечці вичерпані власні доводи.— **Тяжёлая артилле́рия.**

ВАЖКИЙ ДЕНЬ. Напружений або такий, що приносить невдачі.— **Тяжёлый день.**

ВАЖКИЙ НА ПІДЙО́М х т о. 1. Про того, хто з трудом, з небажанням рушає з місця, ходить, їздить куди-небудь; 2. Про того, хто повільно, з трудом береться за якусь працю, справу.— **Тяжёл (тяжёлый) на подъём** к т о.

ВАЖКИЙ НА РУ́КУ х т о. Про людину, удар якої дуже сильний, відчутний.— **Тяжёл (тяжёлый) на́ руку** к т о.

ВАЖЛИ́ВИЙ (ва́жний) ПТАХ і **ВАЖЛИ́ВА (ва́жна, вели́ка) ПТИ́ЦЯ.** Людина, що займає високе становище в суспільстві.— **Ва́жная пти́ца.**

ВАЛААМОВА ОСЛИ́ЦЯ. Покірна й мовчазна людина, що несподівано починає обурюватися, виражати свою думку, свій протест.— **Валаа́мова осли́ца.**

ВАЛИ́ТИ (зва́лювати, звали́ти) ВСЕ ДОКУПИ і **ЗМІШУВАТИ (змішáти) В ОДНУ КУ́ПУ.** Плутати, змішувати різні речі, явища.— **Вали́ть (сва́ливать, свали́ть, мешáть, смешáть) в [одну́] ку́чу.**

ВАЛИ́ТИ (зва́лювати, звали́ти) З НІГ к о г о. Змушувати падати; позбавляти можливості триматися на ногах; змушувати лягати — про втому, хворобу і т. ін.; виснажувати, змучувати.— **Вали́ть (сва́ливать, свали́ть) с ног** к о г о.

ВАЛИ́ТИ (зва́лювати, звали́ти, перекладáти, перекла́сти) З ХВОРОЇ ГОЛОВИ НА ЗДОРОВУ. Перекладати вину з винного на невинного.— **Вали́ть (сва́ливать, свали́ть) с больно́й головы́ на здоро́вую.**

ВАЛИ́ТИСЯ ВІД ВІ́ТРУ. Бути дуже виснаженим, змученим, слабим.— **Вали́ться от ве́тра.**

ВАЛИТИСЯ (падáти) З НІГ і НА НОГА́Х НЕ СТОЯТИ. Почувати себе ослабленим від утоми, хвороби і т. ін.— **Вали́ться (па́дать) с ног.**

ВАЛИ́ТИ ЧЕ́РЕЗ ПЕНЬ КОЛО́ДУ і **РОБИТИ, ЯК ЧЕ́РЕЗ ПЕНЬ КОЛО́ДУ ТЯГТИ.** Робити як-небудь, недбало, повільно, невміло.— **Вали́ть че́рез пень коло́ду.**

ВА́ЛИТЬСЯ (па́дає) З РУК щ о. Не вдається, не виходить — про роботу — внаслідок утоми, слабості, поганого настрою.— **Ва́лится из рук** ч т о.

ВА́ЛОМ ВАЛИ́ТИ; ЯК ХМА́РА (хмáрою) СУ́НУТИ (рúнути) і **ЯК ПЛАВ (плáвом) ПЛИВТИ (плúсти).** Безперервно рухатися густою масою.— **Ва́лом вали́ть.**

ВАЛЯ́ТИСЯ В НОГА́Х у к о г о і **СТЕЛИТИСЯ ПІД НОГИ** к о м у. Принижено просити кого-небудь про що-небудь.— **Валя́ться в нога́х** у к о г о.

В АННА́ЛАХ ІСТО́РІЇ [БУ́ТИ ЗАПИ́САНИМ, ГУБИ́ТИСЯ]. 1. У літопису далекого минулого; 2. У записах славетних справ.— **В анна́лах исто́рии [быть запи́санным, теря́ться].**

В АПОГЕ́Ї (на верши́ні) СЛА́ВИ. Досягнувши вищого ступеня, найвищого розквіту чого-небудь.— **В апоге́е сла́вы.**

ВАРЕ́НИКІВ СМЕТА́НОЮ НЕ ЗІПСУЄШ. *Див.* **КА́ШІ МАСЛОМ НЕ ЗІПСУЄШ.**

ВАРИ́ТИ ВО́ДУ з к о г о. Постійно, без причин виявляти незадоволення кимось, ставити непослідовні, суперечливі вимоги.— **Вари́ть во́ду** и з к о г о.

ВАРИТИСЯ У ВЛАСНОМУ СОКУ́. Працювати без спілкування з іншими, не використовуючи чужого досвіду.— **Вари́ться в со́бственном соку́.**

ВАРФОЛОМІЇ́ВСЬКА НІЧ. *Книжн.* Про жорстоку масову розправу, знищення беззахисних людей.— **Варфоломе́евская ночь.**

ВА́ША СЕСТРА́. Ви і подібні до вас — про жінок.— **Ва́ша сестра́.**

ВАШ БРАТ. Ви і подібні до вас — про чоловіків.— **Ваш брат.**

ВА́ШИМИ Б УСТА́МИ [ТА] МЕД ПИ́ТИ. Добре, коли б сталося так, як ви говорите; нехай здійсняться ваші хороші побажання.— **Ва́шими бы уста́ми [да] мёд пить.**

ВАШ ПОКІРНИЙ СЛУГА́. *Застар.* Форма ввічливого закінчення ли-

стів.— **Ваш покóрный (покóрнейший) слугá.**

ВБИВА́ТИ (вби́ти) В ГО́ЛОВУ к о м у, щ о. Часто повторюючи, примушувати запам'ятати, засвоїти щось.— **Вбива́ть (вбить, вколáчивать) в гóлову** к о м у, ч т о.

ВБИВА́ТИ (вби́ти) КЛИН м і ж к и м. Роз'єднати, посварити когось.— **Вбива́ть (вбить) клин** м е ж д у к е м.

ВБИВА́ТИСЯ (вби́тися) В КОЛОДО́ЧКИ (в пір'я). Виростати, ставати дорослим, багатшим.— **Оперя́ться (опéриться).**

ВБИВА́ТИСЯ (вби́тися) В СИ́ЛУ. Зміцнюватися, набувати сили, робитися сильним.— **Входи́ть (войти́) в си́лу; набира́ться (набра́ться) сил (си́лы).**

ВВЕРХ НОГА́МИ (дном). *Див.* **ДОГОРИ́ НОГАМИ.**

ВВОДИ́ТИ (ввести́) В КУРС ч о г о. Ознайомлювати з чим-небудь.— **Вводи́ть (ввести́) в курс** ч е г о.

ВВОДИ́ТИ (ввести́) В ОМА́НУ к о г о. Навмисно неправильно інформувати; обдурювати; нав'язувати неправильне уявлення про щонебудь.— **Вводи́ть (ввести́) в заблужде́ние** к о г о.

ВГАНЯ́ТИ (ввігна́ти) В ПІТ. 1. Примушувати багато і напружено працювати; **2.** Хвилювати, лякати когонебудь.— **Вгоня́ть (вогна́ть) в пот.**

ВДАВА́ТИСЯ (вда́тися) В РО́ЗПАЧ. *Див.* **ВПАДА́ТИ У ВІ́ДЧАЙ.**

ВДИХНУ́ТИ ДУ́ШУ (життя́) в щ о, в к о г о. Пробудити до діяльності, оживити; робити повноцінним, здатним до використання, корисним.— **Вдохну́ть ду́шу (жизнь)** в о ч т о, в к о г о.

ВЕДМЕ́ЖА (ведме́дяча) ПО́СЛУГА. Невміла послуга, що завдає тільки прикрості.— **Медве́жья услу́га.**

ВЕДМЕ́ЖИЙ КУТ. Віддалене, глухе місце.— **Медве́жий у́гол.**

ВЕ́ДМІДЬ (слон) НА ВУ́ХО НАСТУПИ́В к о м у. Про людину, яка позбавлена музикального слуху.— **Медве́дь (слон) на́ ухо наступи́л** к о м у.

ВЕ́ЖА З СЛОНО́ВОЇ КІ́СТКИ. Символ мрії, відірваної від життя.— **Ба́шня из слоно́вой ко́сти.**

ВЕЗТИ́ ЯК УТОПЛЕНИКУ (як утóпленому) к о м у. *Жарт.* Про постійні невдачі кого-небудь, невезіння в чомунебудь.— Везёт как утóпленнику к о м у.

ВЕЛИ́КА А́РМІЯ ТРУДА́. Трудящі маси.— **Вели́кая а́рмия труда́.**

ВЕЛИ́КА ВА́ГА (ва́жниця)! *і* **ВЕЛИ́КЕ ДИ́ВО [ОПЕ́НЬКИ]!** Про щось таке, що не має значення, чому не слід надавати значення.— **Велика́ ва́жность! Э́ка [что за] ва́жность!**

ВЕЛИ́КА ПТИ́ЦЯ. *Див.* **ВАЖЛИ́ВИЙ ПТАХ.**

ВЕЛИ́КЕ ДИ́ВО [ОПЕ́НЬКИ]! *Див.* **ВЕЛИ́КА ВАГА!**

ВЕЛИ́КЕ ЦАБЕ́ *і* **ВЕЛИ́КА ЦЯ́ЦЯ.** *Ірон.* Поважна, впливова особа.— **Больша́я (кру́пная) ши́шка.**

ВЕЛИ́КИЙ КОМБІНА́ТОР. *Ірон.* Спритний пройдисвіт, охоплений жадобою наживи, який займається шахрайством.— **Вели́кий комбина́тор.**

ВЕЛИ́КИЙ ПОЧИ́Н. Про ініціативу якоїсь важливої і великої справи.— **Вели́кий почи́н.**

ВЕЛИ́КОГО СЕ́РЦЯ *і* **ВЕЛИ́КОЇ ДУШІ́** х т о. Задушевна, добра, щира, чула людина.— **Большо́го се́рдца** к т о.

ВЕЛИ́КОМУ КОРАБЛЮ́ — ВЕЛИ́КЕ И ПЛА́ВАННЯ *і* **ВЕЛИ́КОМУ КОРА́БЛЮ (во́зові) — ВЕЛИ́КА И ДОРО́ГА.** Незвичайну людину чекає і велика плідна діяльність — говориться звичайно як напутнє слово, побажання тому, хто одержує можливість проявити свої великі здібності.— **Большо́му кораблю́ большо́е [и] пла́вание.**

ВЕРНУ́ТИ (відверта́ти) НІС (но́са) в і д к о г о, в і д ч о г о. Виявляти до кого-небудь, чого-небудь неувагу, погорду, байдужість; з презирством, зневажливо ставитися до когось.— **Поверну́ть нос** о т к о г о, о т ч е г о.

ВЕРСТВА́ КЕЛЕБЕРДЯ́НСЬКА (пиря́тинська, чугу́ївська). Про дуже високу людину.— **Колóменская верста́.**

ВЕРТІ́ТИСЯ (крути́тися) ДЗИ́ГОЮ (як дзи́га). 1. Дуже швидко крутитися; **2.** Швидко й багато працювати.— **Верте́ться волчкóм (юлóй).**

ВЕРТІ́ТИСЯ НА ЯЗИЦІ (на язику́). *Див.* **КРУТИ́ТИСЯ НА ЯЗИЦІ.**

ВЕРТІ́ТИСЯ (крути́тися) ПЕРЕД ОЧИ́МА (на очáх) у к о г о. Невідступно бути в уяві; надокучати своєю присутністю.— **Верте́ться пе́ред глаза́ми (на глаза́х)** у к о г о.

ВЕРТІ́ТИСЯ (крути́тися, плу́татися) ПІД НОГА́МИ. Заважати, набридати своєю присутністю, своїми діями.— **Верте́ться (пу́тається) под нога́ми.**

ВЕРТІТИ ХВОСТО́М. *Див.* **КРУТИ́ТИ ХВОСТО́М.**

ВЕСЕЛИ́ТИ О́КО (о́чі). *Див.* **РА́ДУВАТИ О́КО.**

ВЕСТИ ВЕЛИ́КУ ГРУ. *Див.* **ГРА́ТИ ВЕЛИ́КУ ГРУ.**

ВЕСТИ́ (гну́ти) СВОЮ́ ЛІ́НІЮ. Дотримуватися у дії певних поглядів, норм поведінки і т. ін.— **Вести́ (гнуть) свою́ ли́нию.**

ВЕСТИ́ ПОЧА́ТОК. Походити від кого, від чого.— **Вести́ нача́ло.**

ВИБИВА́ТИ (ви́бити) ГРУНТ З-ПІД НІГ чиїх, у кого. Позбавити кого-небудь певності, підтримки, опори в чомусь.— **Выбива́ть (вы́бить, вышиба́ть, вы́шибить) по́чву из-под ног** чьих, у кого.

ВИБИВА́ТИ (ви́бити) ДУ́РОЩІ З ГОЛОВИ́ (з ко́го-небудь). Заставляти кого-небудь позбутися примх, капризів, нерозумних, безглуздих учинків, думок.— **Выбива́ть (вы́бить, выкола́чивать, вы́колотить) дурь из головы́** чьей; **выбива́ть (вы́бить) дурь** из кого.

ВИБИВА́ТИ (ви́бити, викида́ти, ви́кинути, вирива́ти, ви́рвати) З КОЛІЇ кого. Порушувати узвичаєний хід життя, перебіг справ, ставити в незвичайні умови.— **Выбива́ть (вы́бить, вышиба́ть, вы́шибить) из колей** кого.

ВИБИВА́ТИ (ви́бити) ІЗ СІДЛА кого. Позбавити кого-небудь спокою, душевної рівноваги, позбавити сил нормально жити, працювати і т. ін.— **Выбива́ть (вы́бить, вышиба́ть, вы́шибить) из седла́** кого.

ВИБИВА́ТИ О́ЧІ кому. *Див.* **КОЛО́ТИ О́ЧІ.**

ВИБИВА́ТИСЯ (ви́битися, вихо́дити, ви́йти) В ЛЮДИ *і* **ВИБИВА́ТИСЯ (ви́битися) НА [ШИРО́КУ] ДОРО́ГУ.** З труднощами забезпечувати собі помітне становище в суспільстві, благополуччя.— **Выбива́ться (вы́биться, выходи́ть, вы́йти) в лю́ди; выбива́ться (вы́биться) на доро́гу.**

ВИБИВА́ТИСЯ (ви́битися, схо́дити, зійти́) З КОЛІЇ. Втрачати звичайний стан.— **Выбива́ться (вы́биться, выходи́ть, вы́йти) из колей.**

ВИБИВА́ТИСЯ (ви́битися) ІЗ СИЛ. Слабнути від тривалого напруження, знесилюватися.— **Выбива́ться (вы́биться) из сил.**

ВИБЛИ́СКУВАТИ [СВОЄ́Ю] ВІДСУ́ТНІСТЮ (непрису́тністю). *Ірон.* Навмисне бути відсутнім де-небудь, про когось, хто відсутній і кого явно не вистачає, чия відсутність помітно відчувається.— **БЛИСТА́ТЬ [своим] отсу́тствием.**

ВИБУВА́ТИ (ви́бути, вихо́дити, ви́йти) З ЛА́ДУ. Ставати недіючим, непридатним для чого-небудь; переставати діяти.— **Выбыва́ть (вы́быть, выходи́ть, вы́йти) из стро́я.**

ВИВЕРТА́ТИ (ви́вернути) ДУ́ШУ перед ким. Розповідати про себе найбільш потаємне.— **Выворáчивать (вы́вернуть) ду́шу [наизна́нку]** перед кем.

ВИВО́ДИТИ (ви́вести) В ЛЮ́ДИ кого. Допомагати кому-небудь забезпечити помітне становище в суспільстві, вищий рівень життя.— **Выводи́ть (вы́вести) в лю́ди** кого.

ВИВО́ДИТИ (ви́вести) З РІВНОВА́ГИ кого. Позбавляти кого-небудь спокою, терпіння, витримки і т. ін.— **Выводи́ть (вы́вести) из равнове́сия** кого.

ВИВО́ДИТИ (ви́вести) З СЕ́БЕ кого. Примушувати дуже нервувати, позбавити самовладання.— **Выводи́ть (вы́вести) из себя́** кого.

ВИВО́ДИТИ (ви́вести) НА СВІ́ТЛО ДЕ́ННЕ (на світ [бо́жий]). Зробити для всіх очевидним; розвінчати.— **Выводи́ть (вы́вести) нару́жу (на свет [бо́жий]).**

ВИВО́ДИТИ (ви́вести) НА ЧИ́СТУ (свіжу) ВО́ДУ кого *і* **ВИВО́ДИТИ (ви́вести) НА СУХЕ́НЬКЕ** кого. Викривати кого-небудь у підступних, нечесних ділах.— **Выводи́ть (вы́вести) на чи́стую (све́жую) во́ду** кого.

ВИВО́ДИТИ (ви́вести) НА ШЛЯХ (на доро́гу, на путь) кого. Допомогти посісти правильне місце в житті.— **Выводи́ть (вы́вести) на доро́гу (на путь)** кого.

ВИВО́ЗИТИ (ви́везти, вино́сити, ви́нести) НА СВОЇХ ПЛЕ́ЧАХ (на собі́). Самому витримати весь тягар виконання якоїсь справи, роботи.— **Вывози́ть (вы́везти, выноси́ть, вы́нести) на свои́х плеча́х (на себе́).**

ВИГЛЯДІТИ [ВСІ] О́ЧІ. *Див.* **ВИДИВИТИ [ВСІ] О́ЧІ.**

ВИГРАВА́ТИ (**ви́грати**) **ЧАС.** Вкладатися в більш короткий відрізок часу, ніж потрібно; діставати перевагу в часі.— **Выи́грывать** (**вы́играть**) **вре́мя.**

ВИДАВА́ТИ (**ви́дати**) **[СЕБЕ́] З ГОЛОВО́Ю** *і* **ВИКРИВА́ТИ** (**ви́крити**) **СЕБЕ́ СПОВНА́.** Ненароком видати перед кимось свою тайну, що старанно приховувалась.— **Выдава́ть** (**вы́дать**) **[себя́] с голово́й.**

ВИДИВИТИ (**ви́глядіти, продиви́тися**) **[ВСІ] О́ЧІ.** Втомити очі, ослабити зір, довго, пильно виглядаючи когось, щось, слідкуючи за ким-небудь, чим-небудь.— **Прогляде́ть** (**просмотре́ть**) **[все] глаза́.**

ВИ́ДНО ПТА́ХА ПО ПОЛЬО́ТУ; ВИ́ДНО СО́КОЛА ПО ЛЬО́ТУ, А СОВУ́ З ПО́ГЛЯДУ; ВИ́ДНО ПА́НА ПО ХАЛЯ́ВАХ; ПІЗНА́ТИ ВОРО́НУ ПО ПІР'Ю *і* **ОРЛИ́НИЙ КЛЕ́КІТ ЗДА́ЛЕКА** (**з-під хмар**) **ЧУ́ТИ.** Людина розкривається в її поведінці, вчинках, конкретних ділах.— **Вида́ть пти́цу** (**орла́, со́кола**) **по полёту.**

[ЯК] ВИДУШЕНИЙ (**ви́чавлений**) **ЛИМО́Н.** Про людину, яка втратила сили, здібності.— **[Как] вы́жатый лимо́н.**

ВИЇЖДЖА́ТИ НА СПИ́НІ ч и ї й. Користуватися наслідками чиєї-небудь праці, використовувати когось для досягнення своєї мети.— **Выезжа́ть на спине́** ч ь е й; **выезжа́ть** н а к о м.

ВИЙМА́ТИ (**ви́йняти**) **ДУ́ШУ** (**се́рце**). *Застар.* Викликати такі почуття, які знесилюють, виснажують, поволі гублять людину.— **Вынима́ть** (**вы́нуть**) **ду́шу** (**се́рдце**).

ВИЙМИ ТА ПОКЛАДИ́. Дай негайно, що б там не було.— **Вынь да поло́жь.**

ВИ́ЙДУТЬ ЛЮ́ДИ з к о г о. *Див.* **БУ́ДУТЬ ЛЮ́ДИ.**

ВИ́ЙТИ БО́КОМ. *Див.* **ВИЛА́ЗИТИ БО́КОМ.**

ВИ́ЙТИ В ЛЮ́ДИ. *Див.* **ВИБИВА́ТИСЯ В ЛЮ́ДИ.**

ВИ́ЙТИ В ТИРА́Ж. *Див.* **ВИХО́ДИТИ В ТИРА́Ж.**

ВИ́ЙТИ З БЕРЕГІ́В. *Див.* **ВИХО́ДИТИ З БЕРЕГІ́В.**

ВИ́ЙТИ З ВАЖКО́ГО (**при́крого, скрутно́го**) **СТАНО́ВИЩА.** *Див.* **ВИХО́ДИТИ З ВАЖКО́ГО СТАНО́ВИЩА.**

ВИ́ЙТИ З ВІ́КУ (**з ро́ків, з літ**). *Див.* **ВИХО́ДИТИ З ВІ́КУ.**

ВИ́ЙТИ З ГОЛОВИ́ (**з ду́мки, пам'яті**). *Див.* **ВИХО́ДИТИ З ГОЛОВИ́.**

ВИ́ЙТИ З ДИТЯ́ЧОГО (**з дити́нячого**) **ВІ́КУ** (**з дитя́чих ро́ків, з дитя́чих літ**). *Див.* **ВИХО́ДИТИ З ДИТЯ́ЧОГО ВІ́КУ.**

ВИ́ЙТИ З ДОВІ́РИ (**з дові́р'я**). *Див.* **ВИХО́ДИТИ З ДОВІ́РИ.**

ВИ́ЙТИ З ЛА́ДУ. *Див.* **ВИБУВА́ТИ З ЛА́ДУ.**

ВИ́ЙТИ З-ПІД ПЕРА́ к о г о, ч и й о г о. *Див.* **ВИХО́ДИТИ З-ПІД ПЕРА́.**

ВИ́ЙТИ З РО́ЛІ. *Див.* **ВИХО́ДИТИ З РО́ЛІ.**

ВИ́ЙТИ З СТАНО́ВИЩА. *Див.* **ВИХО́ДИТИ З СТАНО́ВИЩА.**

ВИ́ЙТИ З ТЕРПІ́ННЯ. *Див.* **ВИХО́ДИТИ З ТЕРПІ́ННЯ.**

ВИ́ЙТИ З УЖИ́ТКУ. *Див.* **ВИХО́ДИТИ З УЖИ́ТКУ.**

ВИ́ЙТИ СУХИ́М З ВОДИ́. *Див.* **ВИХО́ДИТИ СУХИ́М З ВОДИ́.**

ВИКИДА́ТИ (**ви́кинути**) **ДУР** (**ду́рощі**) **З ГОЛОВИ́.** Ставати розсудливим, розважливим, опам'ятовуватися.— **Выбра́сывать** (**вы́бросить, выки́дывать, вы́кинуть**) **дурь из головы́.**

ВИКИДА́ТИ (**ви́кинути**) **ЗА БОРТ.** Відкинути як непотрібне.— **Выбра́сывать** (**вы́бросить, выки́дывать, вы́кинуть, вышвы́ривать, вы́швырнуть**) **за́ борт.**

ВИКИДА́ТИ (**ви́кинути**) **З ГОЛОВИ́** (**з се́рця, з ду́мки, з па́м'яті**) к о г о, щ о. Забувати, не думати про кого-небудь, що-небудь.— **Выбра́сывать** (**вы́бросить, выки́дывать, вы́кинуть**) **из головы́** (**из се́рдца, из па́мяти**) к о г о, ч т о.

ВИКИДА́ТИ (**ви́кинути, відко́лювати, відколо́ти, загина́ти, загну́ти**) **КОЛІ́НО** (**колі́на, колі́нце, колі́нця**). Робити щось незвичайне, несподіване, якісь безглузді вчинки.— **Выки́дывать** (**вы́кинуть, отка́лывать, отколо́ть, отма́чивать, отмочи́ть, де́лать, сде́лать**) **коле́но** (**коле́нце, коле́нца**).

ВИКИДА́ТИ (**ви́кинути**) **НА ВУ́ЛИЦЮ** к о г о. 1. Позбавляти житла; 2. Звільняючи з роботи, кидати напризволяще.— **Выбра́сывать** (**вы́бросить, выки́дывать, вы́кинуть, вышвы́ривать, вы́швырнуть**) **на у́лицу** к о г о.

ВИКИДА́ТИ (**ви́кинути**) **ФО́КУС** (**фо́куси, фо́ртель, фо́ртелі, ко́ника, ко́ники, ви́брик**). Робити дивні неспо-

дівані вчинки, щось незвичайне, несподіване.— **Вики́дывать (ви́кинуть)** фóкус (фóкусы, фóртель, фóртели).

ВИКЛИКАТИ (ви́кликати) ДО ЖИТТЯ. Бути, служити причиною появи чого-небудь.— **Вызыва́ть (вы́звать)** к жи́зни.

ВИКРЕ́СЛЮВАТИ (ви́креслити) З СВОГО ЖИТТЯ. Вважати для себе неіснуючим.— **Вычёркивать (вы́черкнуть)** из своёй жи́зни.

ВИКРЕ́СЛЮВАТИ (ви́креслити) З СВОЄЇ ПАМ'ЯТІ. Забути про кого-небудь, що-небудь.— **Вычёркивать (вы́черкнуть)** из своёй па́мяти.

ВИКРИВАТИ (ви́крити) СЕБЕ́ СПОВНА. *Див.* **ВИДАВА́ТИ [СЕБЕ] З ГОЛОВО́Ю.**

ВИЛАЗИ́ТИ (ви́лізти, вихо́дити, ви́йти) БО́КОМ кому. Призводити до поганих наслідків.— **Выла́зить (вы́лезть, выходи́ть, вы́йти)** бо́ком.

ВИ́ЛАМИ ПО ВОДІ́ (на воді́) ПИ́САНО. Про те, здійснення чого викликає сумнів.— **Ви́лами по воде́ (на воде́) пи́сано;** в трубе́ **углём (помело́м)** пи́сано.

ВИЛИВА́ТИ (ви́лити) [СВОЮ] ДУ́ШУ. Висловлювати, виявляти свої почуття, переживання.— **Излива́ть (изли́ть)** [свою] ду́шу.

ВИЛИВА́ТИ (ви́лити) СЛЬО́ЗИ. *Див.* ЛИТИ СЛЬО́ЗИ.

ВИЛІТА́ТИ (ви́летіти) В ТРУБУ́. Збанкрутитися, розоритися.— **Вылета́ть (вы́лететь)** в трубу́.

ВИЛІТА́ТИ (ви́летіти, виска́кувати, ви́скочити) З ГОЛОВИ (з па́м'яті). Забуватися.— **Вылета́ть (вы́лететь, выска́кивать, вы́скочить)** из головы́ **(из па́мяти).**

ВИМІНЯ́ТИ ШИ́ЛО НА ШВА́ЙКУ. *Див.* **МІНЯТИ ШИ́ЛО НА ШВА́ЙКУ.**

ВИМОТУВАТИ (ви́мотати, витяга́ти, ви́тягти, ви́тягнути) [ВСЮ] ДУ́ШУ з кого. Змучувати чим-небудь неприємним, марудним.— **Вымáтывать (вы́мотать, вытя́гивать, вытянуть)** [всю] ду́шу из кого.

ВИМОТУВАТИ (ви́мотати, висо́тувати, ви́сотати, витяга́ти, ви́тягнути, ви́тягти) [ВСІ] ЖИЛИ (сили, не́рви). Виснажувати, знесилювати, змучувати кого-небудь.— **Вымáтывать (вы́мотать, вытя́гивать, вы́тянуть)** [все] жи́лы (си́лы, не́рвы).

ВИМО́ТУВАТИ (ви́мотати) [ВСІ] КИ́ШКИ. Мучити, змучувати кого-небудь.— **Вымáтывать (вы́мотать, вытя́гивать, вы́тянуть)** [все] **кишки́.**

ВИНОСИТИ (ви́нести) НА СВОЇХ ПЛЕЧАХ (на собі), *Див.* **ВИВОЗИТИ НА СВОЇХ ПЛЕЧАХ.**

ВИНОСИТИ (ви́нести) НО́ГИ. Втікаючи, рятуватися.— **Уноси́ть (унести́)** но́ги.

ВИНОСИТИ (ви́нести) СМІ́ТТЯ (бруд) З ХА́ТИ і **ВИНОСИТИ (ви́нести)** СМІ́ТТЯ ПІД ЧУЖУ ХА́ТУ. Розголошувати що-небудь неприємне (сварки, неполадки тощо), що відбувається в родині або в якомусь колективі.— **Выноси́ть (вы́нести)** сор из избы́.

ВИПАДА́ТИ (ви́пасти) З ПА́М'ЯТІ (з голови́). Забуватися.— **Выпада́ть (вы́пасть, улету́чиваться, улету́читься)** из па́мяти (из головы́).

ВИПАДА́ТИ (ви́пасти) З ПО́ЛЯ ЗО́РУ (з ува́ги). Лишатися непоміченим.— **Выпада́ть (вы́пасть)** из по́ля зре́ния.

ВИПИТИ ГІРКУ [ЧАШУ] (гірко́ї). *Див.* **ПИ́ТИ ГІРКУ [ЧАШУ].**

ВИПЛАКУВАТИ (ви́плакати, пропла́кати, спла́кати) [ВСІ] О́ЧІ. Довго і часто плакати; плачучи, псувати собі очі, зір.— **Выпла́кивать (вы́плакать, пропла́кать)** [все] **глаза́.**

ВИПЛИВА́ТИ (ви́плисти, ви́пливти) НА ПОВЕ́РХНЮ (на ча́сту во́ду). Ставати відомим.— **Всплыва́ть (всплыть)** на пове́рхность (нару́жу).

ВИПОРОЖНІ ЛОВИТИ. *Див.* **ГАВИ ЛОВИТИ.**

ВИПРОБО́ВУВАТИ (ви́пробувати) ДОЛЮ. *Див.* **Спокуша́ти до́лю.**

ВИПРОБО́ВУВАТИ (ви́пробувати) НА СВОЇЙ (на вла́сній) ШКУ́РІ. *Див.* **ВІДЧУВА́ТИ НА СВОЇЙ ШКУ́РІ.**

ВИПУСКА́ТИ (ви́пустити) З РУК. Упускати що-небудь, не скористуватися чим-небудь.— **Выпуска́ть (вы́пустить)** из рук.

ВИРИВАТИ (ви́рвати) З ГО́РЛА. Домагатися чого-небудь, діючи наполегливо або якимось вартим осуду способом.— **Вырыва́ть (вы́рвать, выхва́тывать, вы́хватить)** из го́рла.

ВИРИВАТИ (ви́рвати) З КОЛІЇ кого. *Див.* **ВИБИВАТИ З КОЛІЇ.**

ВИРИВАТИ (ви́рвати) З КО́РЕНЕМ (з корінням) що. Знищувати, викорінювати, усувати кого-небудь, що-

небудь.— **Вырыва́ть (вы́рвать, уничтожа́ть, уничто́жить) с ко́рнем** что.

ВИРИВА́ТИ (ви́рвати) **З СЕ́РЦЯ** (з душі́) кого, що. Примушувати забути кого-небудь, що-небудь.— **Вырыва́ть (вы́рвать) из се́рдца (из души́)** кого, что.

ВИРОСТА́ТИ (рости́, ви́рости) **В ОЧАХ** чиїх. Стати кращим на думку кого-небудь.— **Вырасти́ть (расти́, вы́расти) в глаза́х** чьих.

ВИСИСА́ТИ (ви́ссати) **З ПА́ЛЬЦЯ** що. *Див.* **ВИСМО́КТУВАТИ З ПАЛЬЦЯ.**

ВИСИСА́ТИ (ви́ссати) [ВСІ] **СО́КИ** (кров, си́лу) кого, чого. *Див.* **ВИСМО́КТУВАТИ [ВСІ] СОКИ.**

ВИ́СІТИ (держа́тися, трима́тися) **НА ВОЛОСИ́НІ** (**на волоску́, на волоси́нці, на ни́точці**). 1. Бути в загрозливому, безнадійному стані, становищі; бути близьким до загибелі; 2. (над ким) Дуже загрожувати комусь — про лихо, нещастя.— **Висе́ть** (держа́ться) **на волоске́ (на ни́точке).**

ВИ́СІТИ НАД ГОЛОВО́Ю. 1. Чекати найближчим часом; 2. (у кого) Потребувати негайного, невідкладного виконання.— **Висе́ть над голово́й.**

ВИ́СІТИ НА НО́СІ. Бути дуже близьким щодо часу здійснення.— **Висе́ть на носу́.**

ВИ́СІТИ НА ТЕЛЕФО́НІ. Дуже довго дзвонити або розмовляти по телефону.— **Висе́ть на телефо́не.**

ВИ́СІТИ НА ХВОСТІ в кого. Наздоганяти кого-небудь.— **Висе́ть на хвосте́** у кого.

ВИСІТИ (ви́снути, повиса́ти, пови́снути) **НА ШИЇ** в кого. 1. Кинутися в обійми до кого-небудь, міцно обійняти когось; 2. Бути тягарем для кого-небудь.— **Висе́ть (ви́снуть, пови́снуть) на ше́е** чьей, у кого.

ВИ́СІТИ (повиса́ти, пови́снути) **У ПОВІТРІ** (між не́бом і земле́ю). Бути у невизначеному, непевному становищі.— **Висе́ть (повиса́ть, пови́снуть) в во́здухе (ме́жду не́бом и землёй).**

ВИСЛИЗАТИ (ви́слизнути) **З** (**з-під**) **РУК.** Утратитися для кого-небудь або не дістатися кому-небудь, виявитися недосяжним.— **Ускользну́ть (ускользну́ть) из рук (из-под па́льцев).**

ВИСМО́КТУВАТИ (висмо́ктати, висиса́ти, ви́ссати) **З ПАЛЬЦЯ** що. Говорити що-небудь, запевняти в чомусь, не спираючись на факти.— **Высо́сать (вы́сосать) из па́льца** что.

ВИСМО́КТУВАТИ (ви́смоктати, висиса́ти, ви́ссати) [ВСІ] **СОКИ** (кров, си́лу) з кого, з чого. 1. Дуже знесилювати, змучувати кого-небудь; 2. Тяжко експлуатувати.— **Высо́сать (вы́сосать) [все] со́ки (кровь, си́лу)** из кого, чего.

ВИСО́КА МАТЕ́РІЯ. Небуденні або складні, важкі для розуміння питання.— **Высо́кая мате́рия.**

ВИСО́КОЇ (ви́щої, чи́стої) **ПРО́БИ.** Найкращої якості.— **Высо́кой (вы́сшей, чи́стой) про́бы.**

ВИСОКО ЛІТА́ТИ. 1. Займати високе суспільне становище; 2. Мати про себе дуже високу думку; зазнаватися.— **Высо́ко лета́ть.**

ВИСОКО (го́рдо) **НОСИ́ТИ** (нести́, трима́ти) **ГОЛОВУ.** Мати гордий, незалежний вигляд; держати себе з гідністю.— **Высо́ко** (го́рдо) **носи́ть (нести́, держа́ть) го́лову.**

ВИСОТУВАТИ (ви́сотати) [ВСІ] **ЖИЛИ** (си́ли). *Див.* **ВИМОТУВАТИ [ВСІ] ЖИЛИ.**

ВИСТРОМЛЯ́ТИ (ви́стромити) **НО́СА** звідки. *Див.* **ВИТИКА́ТИ НОСА.**

ВИСУ́ШУВАТИ (ви́сушити) **СЛЬО́ЗИ** (сльозу́) *і* **ОБСУ́ШУВАТИ** (обсуши́ти, осу́шувати, осуши́ти) **СЛЬО́ЗИ.** Утішати, заспокоювати того, хто плаче.— **Осуша́ть (осуши́ть) слёзы.**

ВИТА́ТИ (літа́ти) **В ХМАРАХ** (**в емпире́ях, між не́бом і землею́**). Бути мрійником, сприймати дійсність наївно, нереально.— **Вита́ть (пари́ть) в облака́х (в эмпире́ях); вита́ть ме́жду не́бом и землёй.**

ВИТИКА́ТИ (ви́ткнути, вистромля́ти, ви́стромити) **НОСА** звідки. Виходити, виглядати звідки-небудь.— **Высо́вывать (вы́сунуть) нос** откуда.

ВИТИСЯ (звива́тися, увива́тися, крути́тися) **В'ЮНОМ** (як в'юн) коло кого. Підлещуючись, підлабузнюючись, догоджати кому-небудь.— **Верте́ться (вы́ться) вьюно́м** возле кого.

ВИТРИ́МУВАТИ МА́РКУ. *Див.* **ТРИМА́ТИ МАРКУ.**

ВИТРИМУВАТИ (ви́тримати) **РОЛЬ.** Послідовно проводити намічену лінію поведінки.— **Выде́рживать (вы́держать) роль.**

ВИТРИ́МУВАТИ (ви́тримати) ХАРА́КТЕР. Виявляти стійкість, витримку, лишатися вірним прийнятому рішенню.— **Выде́рживать (вы́держать) хара́ктер.**

ВИ́ТРЯСТИ ДУ́ШУ. Залякати, змучити погрозами, домаганнями.— **Вы́трясти ду́шу.**

ВИТЯГА́ТИ (ви́тягнути, ви́тягти) [ВСЮ] ДУ́ШУ з к о г о. *Див.* **ВИМО́ТУВАТИ [ВСЮ] ДУ́ШУ.**

ВИТЯГА́ТИ (ви́тягнути, ви́тягти) [ВСІ] ЖИЛИ (сил). *Див.* **ВИМОТУВАТИ [ВСІ] ЖИЛИ.**

ВИТЯГА́ТИ (вита́гувати, тягти́, тягну́ти, ви́тягти, ви́тягнути) ЗА ВУ́ХА (за ву́хо) к о г о. Усіляко допомагати тому, хто сам не прагне або не здатний до якоїсь діяльності, до якогось заняття.— **Выта́гивать (вы́тянуть) за́ уши (за́ ухо)** к о г о.

ВИТЯГА́ТИ (ви́тягти, ви́тягнути) З ГРЯЗІ (з боло́та, з багна́). Допомагати кому-небудь позбутися суспільно принизливого становища, злиднів тощо.— **Выта́скивать (вы́тащить) из гря́зи.**

ВИХВАЛЯ́ТИ (сла́вити) ДО НЕБЕ́С *і* **ПІДНО́СИТИ (піднести́) ДО НЕБЕ́С (до не́ба).** Хвалити понад міру.— **Возноси́ть (вознести́, превозноси́ть, превознести́) до небе́с;** *книжн.* **возводи́ть (возвести́) в перл созда́ния.**

ВИ́ХОДЕЦЬ З ТО́ГО СВІ́ТУ. Покійник, що за народним повір'ям виходить з могили.— **Вы́ходец с того́ све́та.**

ВИХО́ДИТИ БО́КОМ. *Див.* **ВИЛАЗИТИ БОКОМ.**

ВИХО́ДИТИ В ЛЮ́ДИ. *Див.* **ВИБИВАТИСЯ В ЛЮДИ.**

ВИХО́ДИТИ (ви́йти) В ТИРА́Ж. Виходити з ужитку, застарівати, ставати непридатним до чого-небудь — про людину як працівника.— **Выходи́ть (вы́йти) в тира́ж.**

ВИХОДИТИ (ви́йти) З БЕРЕГІВ. Розливатися, затопляти береги під час повені — про річку, озеро і т. ін.— **Выходи́ть (вы́йти) из берего́в.**

ВИХОДИТИ (ви́йти) З ВАЖКО́ГО (прикрого, скрутного) СТАНОВИЩА. Знаходити можливість позбавитися труднощів, ускладнень.— **Выходи́ть (вы́йти) из тяжёлого положе́ния.**

ВИХОДИТИ (ви́йти) З ВІКУ (з ро́ків, з літ). Переходити якусь межу у віці.— **Выходи́ть (вы́йти) из во́зраста (из годо́в, из лет).**

ВИХО́ДИТИ (ви́йти) З ГОЛОВИ́ (з ду́мки, з па́м'яті). Зникати з пам'яті, забуватися.— **Выходи́ть (вы́йти) из головы́ (из па́мяти, из ума́).**

ВИХО́ДИТИ (ви́йти) З ДИТЯ́ЧОГО (з дитя́нячого) ВІКУ (з дитя́чих ро́ків, з дитя́чих літ) *і застар.* **ВИХОДИТИ (ви́йти) З ДІТЕЙ.** Вироста́ти з дитя́чого ві́ку.— **Выходи́ть (вы́йти) из де́тского во́зраста (из де́тских лет).**

ВИХО́ДИТИ (ви́йти) З ДОВІ́РИ (з довір'я). Переставати користуватися чиїм-небудь довір'ям.— **Выходи́ть (вы́йти) из дове́рия.**

ВИХО́ДИТИ З ЛА́ДУ. *Див.* **ВИБУВАТИ З ЛАДУ.**

ВИХОДИТИ (ви́йти) З-ПІД ПЕРА́ к о г о, ч и й о г о. Бути написаним, створеним ким-небудь.— **Выходи́ть (вы́йти) из-под пера́** к о г о, ч ь е г о.

ВИХОДИТИ (ви́йти) З РОЛІ. Переставати додержуватися певної лінії поведінки.— **Выходи́ть (вы́йти) из ро́ли.**

ВИХО́ДИТИ (ви́йти) ІЗ СТАНО́ВИЩА. Знайти спосіб зуміти вийти з труднощів.— **Выходи́ть (вы́йти) из положе́ния.**

ВИХО́ДИТИ (ви́йти) З ТЕРПІ́ННЯ. Не маючи змоги більше терпіти, витримувати що-небудь, виходити зі стану спокою, рівноваги.— **Выходи́ть (вы́йти) из терпе́ния.**

ВИХО́ДИТИ (ви́йти) З УЖИ́ТКУ. Переставати вживатися, втрачати попит.— **Выходи́ть (вы́йти) из употребле́ния.**

ВИХО́ДИТИ (ви́йти) СУХИ́М ІЗ ВОДИ́. Уміло уникати покарання, нарікань і т. ін., будучи винним.— **Выходи́ть (вы́йти) сухи́м из воды́.**

[ЯК] ВИЧАВЛЕНИЙ ЛИМО́Н. *Див.* **ВИДУШЕНИЙ ЛИМОН.**

ВИЩЕ ГОЛОВИ́ НЕ СТРИБНЕ́Ш (не підско́чиш, не ско́чиш). Більше того, на що здібний, не зробиш.— **Вы́ше головы́ не пры́гнешь.**

ВИЩОЇ (чи́стої) ПРОБИ. *Див.* **ВИСО́КОЇ ПРО́БИ.**

ВИЯВЛЯ́ТИ (ви́явити) ДОВІ́Р'Я (довіру) д о к о г о, к о м у. Виражати переконаність у чиїй-небудь щирості, чесності, добросовісності і засноване на них ставлення до кого-небудь.— **Ока́зывать (оказа́ть) дове́рие** к о м у.

ВИЯВЛЯ́ТИ (ви́явити, проявля́ти, прояви́ти) СЕБЕ к и м. Показувати, відкривати свої здібності, можливості, позитивні якості або недоліки в чому-небудь.— **Проявля́ть (проя́вить) себя́** к е м.

ВІД *А* ДО *Я* (до *зет*). Від початку до кінця; усе.— **От *а* до *я*** (до *зет*).

ВІД АЗА ДО ІЖИЦІ. *Книжн.* З початку до кінця.— **От аза́ до и́жицы.**

ВІД А́ЛЬФИ ДО ОМЕ́ГИ. Від початку до кінця.— **От а́льфы до оме́ги.**

ВІДБИВА́ТИ (відби́ти) БАЖАННЯ (охо́ту) р о б и т и щ о. Позбавляти бажання робити що-небудь.— **Отбива́ть (отби́ть) охо́ту** д е л а т ь ч т о.

ВІДБИВА́ТИСЯ (відби́тися) ВІД ДО́МУ (від ха́ти, від домівки). Переставати бувати вдома, покидати дім.— **Отбива́ться (отби́ться) от до́ма.**

ВІДБИВА́ТИСЯ (відби́тися) ВІД РУК. Ставати неслухняним, переставати слухатися кого-небудь; підкорятися кому-небудь.— **Отбива́ться (отби́ться) от рук.**

ВІДБИВА́ТИСЯ РУКА́МИ Й НОГА́МИ в і д ч о г о. Рішуче чинити опір чому-небудь.— **Отбива́ться рука́ми и носта́ми** о т ч е г о.

ВІДБИВА́ТИ (відби́ти, відбира́ти, відібра́ти) ХЛІБ ч и й, у к о г о. Перехоплювати чий-небудь заробіток, займати призначене комусь місце роботи, чиюсь посаду.— **Отбива́ть (отби́ть) хлеб** у к о г о.

ВІДБИ́ГАТИ НО́ГИ. Перевтомити ноги біганням.— **Оста́ться без ног.**

ВІДБО́Ю НЕМА́ (не бу́ло, не бу́де) в і д к о г о, в і д ч о г о. 1. (в і д к о г о) Надто багато тих, хто домагається чого-небудь; 2. (в і д ч о г о) Не можна позбутися чого-небудь.— **Отбо́ю (отбо́я) нет (не́ было, не бу́дет)** о т к о г о, о т ч е г о.

ВІДБУ́ТИСЯ ЛЕГКИ́М ПЕРЕЛЯ́КОМ. Уникнути чого-небудь, позбутися чого-небудь без особливих наслідків, неприємності.— **Отде́латься лёгким испу́гом.**

ВІД ВЕЛИКО́ГО ДО СМІШНО́ГО ОДИ́Н КРО́К. Уживаються звичайно у зв'язку з виявленою сміховинністю якогось великого плану, наміру, діла.— **От вели́кого до смешно́го оди́н шаг.**

ВІДВЕ́РТА (відкри́та, щи́ра) ДУША́ в к о г о; **ВІДВЕРТА (щи́ра) ВДАЧА (нату́ра)** в к о г о *і* **ВІДВЕ́РТОЇ (щи́рої) ВДАЧІ** х т о. Про просту відверту людину.— **Душа́ нараспа́шку** у к о г о.

ВІДВЕРТА́ТИ НІС (но́са) в і д к о г о, в і д ч о г о. *Див.* **ВЕРНУТИ НІС.**

ВІДВЕРТА́ТИ (відверну́ти, відхиля́ти, відхили́ти, відволіка́ти, відволікти́) УВА́ГУ в і д к о г о, в і д ч о г о. Спрямувати увагу на щось інше.— **Отвлека́ть (отвле́чь) внима́ние** о т к о г о, о т ч е г о.

ВІДВЕСТИ́ ОЧЕ́Й НЕ МО́ЖЕ (не в си́лах, не мо́жна) в і д к о г о, в і д ч е г о. *Див.* **ВІДІРВАТИ ОЧЕЙ НЕ МОЖЕ.**

ВІД ВИ́ПАДКУ ДО ВИ́ПАДКУ *і* **ВІД НАГО́ДИ ДО НАГО́ДИ.** Не завжди, не регулярно, час від часу.— **От слу́чая к слу́чаю.**

ВІДВО́ДИТИ (відвести́, розважа́ти, розва́жити) ДУ́ШУ. 1. Задовольняти яке-небудь сильне бажання; 2. Ділитися своїми переживаннями, думками.— **Отводи́ть (отвести́) ду́шу.**

ВІДВО́ДИТИ (відвести́) О́ЧІ. 1. Переставати дивитися на кого-небудь, що-небудь; змінювати напрям зору; 2. Відвертати увагу з метою обману; обманювати.— **Отводи́ть (отвести́) глаза́.**

ВІДВІ́ЧНА (звича́йна, стара́) ІСТО́РІЯ. *Див.* **ВІ́ЧНА ІСТОРІЯ.**

ВІДВОЛІКА́ТИ (відволікти́) УВА́ГУ в і д к о г о, в і д ч о г о. *Див.* **ВІДВЕРТА́ТИ УВАГУ.**

ВІД (з) ГОЛОВИ́ ДО НІГ (до п'ят) *і* **ВІД (з) НІГ ДО ГОЛОВИ́.** Цілком, повністю.— **С (от) голово́ы до ног (до пят); с (от) ног до голово́ы.**

ВІД ГОРШКА́ ДВА (три) ВЕРШКА́. Про маленьку дитину або про дуже низеньку на зріст людину.— **От горшка́ два (три) вершка́.**

ВІДДАВА́ТИ (відда́ти, принести́, принести́) В ЖЕ́РТВУ к о г о, щ о. Відмовлятися від когось, чогось, пожертвувати ким-небудь, чим-небудь, задля іншого, позбуватися когось, чогось.— **Отдава́ть (отда́ть, принести́, принести́) в же́ртву** к о г о, ч т о.

ВІДДАВА́ТИ (відда́ти) ДАНИ́НУ. Ідучи за загальноприйнятими положеннями, настановами, приділяти чому-небудь увагу, виявляти до чого-

небудь інтерес.— **Отдава́ть (отда́ть) дань.**

ВІДДАВА́ТИ (віддáти) КІНЦІ́. *Жарт.* Помирати.— **Отдава́ть (отда́ть) концы́.**

ВІДДАВА́ТИ (віддáти) НАЛЕ́ЖНЕ (справедли́вість) кому, чому. Оцінювати по заслугах, у повній мірі кого-небудь, що-небудь.— **Отдава́ть (отда́ть) до́лжное (справедли́вость)** кому, чему.

ВІДДАВА́ТИ (віддáти) НА ПОТА́ЛУ (на глум, на по́сміх, на нару́гу). Ставити в умови приниження, зневаги, знущання; зводити нанівець.— **Отдава́ть (отда́ть) на поруга́ние (на посмея́ние).**

ВІДДАВА́ТИ (віддáти) ПА́ЛЬМУ ПЕ́РШОСТІ кому, чому. Ставити на перше місце когось, щось.— **Отдава́ть (отда́ть) па́льму пе́рвенства** кому, чему.

ВІДДАВА́ТИ (віддáти) ПЕ́РЕВА́ГУ кому, чому. Визнавати кого-небудь, що-небудь кращим порівняно з іншими.— **Отдава́ть (отда́ть, ока́зывать, оказа́ть) предпочте́ние** кому, чему.

ВІДДАВА́ТИ (віддáти) РУ́КУ [І СЕ́РЦЕ] кому. *Застар.* Погоджуватися стати дружиною кого-небудь, виходити заміж за кого-небудь.— **Отдава́ть (отда́ть) ру́ку [и се́рдце]** кому.

ВІДДАВА́ТИСЯ (віддáтися) НА ВО́ЛЮ кому, чому. Давати можливість кому-небудь, чому-небудь володіти, розпоряджатися собою.— **Отдава́ться (отда́ться) на во́лю** кому, чему.

ВІД ДО́ШКИ ДО ДО́ШКИ [ПРОЧИТА́ТИ, ВИВЧИ́ТИ ТОЩО] *і* **ВІД ПАЛІТУ́РКИ ДО ПАЛІТУ́РКИ [ПРОЧИТА́ТИ, ВИВЧИ́ТИ** *тощо*]. Від початку до кінця, нічого не пропускаючи.— **От ко́рки до ко́рки [прочита́ть, вы́учить** *и т. п.*]; **от доски́ до доски́ [прочита́ть, вы́учить** *и т. п.*].

ВІД [УСІЄЇ] ДУШІ́ *і* **УСІЄ́Ю ДУШЕ́Ю.** Щиро, палко.— **От [всей] души́; всей душо́й.**

ВІДДЯЧУВАТИ (віддя́чити) СТОРИЦЕ́Ю. *Див.* **ВІДПЛАЧУВАТИ СТОРИЦЕ́Ю.**

ВІДЖИВА́ТИ (віджи́ти) СВІЙ ВІК (свое́). Наближатись до кінця свого життя, існування.— **Отживáть (отжи́ть) свой век.**

ВІД ЗЕМЛІ́ НЕ ВИ́ДНО. Про малу дитину або людину маленьку на зріст.— **От земли́ не видáть (не ви́дно).**

ВІД ЗОРІ́ ДО ЗОРІ́; ВІД ЗОРЯНИ́ЦІ ДО ЗОРЯНИ́ЦІ; ВІД СВІТА́ННЯ ДО СМЕРКА́ННЯ (до смерку́) *і* **ВІД СВІТА́НКУ ДО СМЕРКА́ННЯ (до смерку́).** З ранку до вечора або звечора до ранку.— **От зари́ до зари́.**

ВІДІБРА́ЛО (відня́ло) МО́ВУ кому. Хтось раптово втратив здібності говорити — від здивування, страху і т. ін.— **Язык отня́лся** у кого.

ВІДІЗВУ́ТЬСЯ ВО́ВКОВІ КОРО́В'ЯЧІ (коби́лячі) СЛЬО́ЗИ. *Див.* **ВІДІЛЛЮ́ТЬСЯ ВО́ВКОВІ ОВЕ́ЧІ СЛЬО́ЗИ.**

ВІДІЙТИ́ В МИНУ́ЛЕ (в нена́м'ять, в бе́звість). *Див.* **ВІДХОДИТИ В МИНУ́ЛЕ.**

ВІДІЙТИ НА ДРУ́ГИЙ (на за́дній) ПЛАН. *Див.* **ВІДХОДИТИ НА ДРУ́ГИЙ ПЛАН.**

ВІДІЙТИ́ У ВІ́ЧНІСТЬ (у вічни́й сон). *Див.* **ВІДХО́ДИТИ У ВІ́ЧНІСТЬ.**

ВІДІЙШЛО́ ВІД СЕ́РЦЯ у кого, кому. *Див.* **ВІДЛЯГЛО́ ВІД СЕ́РЦЯ.**

ВІДІЛЛЮ́ТЬСЯ ВО́ВКОВІ ОВЕ́ЧІ СЛЬО́ЗИ *і* **ВІДІЛЛЮ́ТЬСЯ (відізву́ться) ВО́ВКОВІ КОРО́В'ЯЧІ (кобя́лячі) СЛЬО́ЗИ.** За образи, завдані слабому, кривдник поплатиться — говориться як загроза чи пересторога.— **Отольются во́лку ове́чьи слёзы (слёзки); отольются ко́шке мы́шкины слёзы (слёзки).**

ВІДІРВА́ТИ (відвести́) ОЧЕ́Й НЕ МО́ЖЕ (не в си́лах, не мо́жна) від кого, від чого. Не можна перестати дивитися на кого-небудь або на що-небудь.— **Оторва́ть глаз не мо́жет (не в си́лах, нельзя́)** от кого, от чего.

ВІД КІНЦЯ́ ДО КІНЦЯ́. *Див.* **ВІД КРАЮ́ [І] ДО КРАЮ́.**

ВІДКЛАДА́ТИ (відкла́сти) [СПРА́ВУ, СПРАВИ] В ДОВГИ́Й ЯЩИК (в до́вгу шухля́ду). Зволікати з чим-небудь, затримуючи здійснення, виконання якої-небудь справи на тривалий, невизначений час.— **Откла́дывать (отложи́ть) в до́лгий я́щик.**

ВІДКО́ЛЮВАТИ (відколо́ти) КОЛІ́НО (коліна, коліне, колінця). *Див.* **ВИКИДА́ТИ КОЛІНО.**

ВІД КРА́Ю [І] ДО КРА́Ю; З КРА́Ю В КРАЙ; З КІНЦЯ В КІНЕЦЬ *і* **ВІД КІНЦЯ ДО КІНЦЯ.** На всьому просторі, з одного краю в інший.— **От кра́я [и] до кра́я; из кра́я в край; из конца́ в коне́ц.**

ВІДКРАЯНА СКИ́БА (ски́бка). *Див.* **ВІДРІЗАНА СКИ́БА.**

ВІДКРИВА́ТИ (відкри́ти) АМЕ́РИКУ. *Ірон.* Відкривати, знаходити щось давно вже відкрите.— **Открыва́ть (откры́ть) Аме́рику.**

ВІДКРИВА́ТИ (відкри́ти, розкрива́ти, розкри́ти) ДУ́ШУ (се́рце) к о м у. Чистосердечно розповідати про свої думки, почуття тощо.— **Открыва́ть (откры́ть, раскрыва́ть, раскры́ть) ду́шу (се́рдце)** к о м у.

ВІДКРИВА́ТИ (відкри́ти) [СВОЇ] КА́РТИ. *Див.* **РОЗКРИВА́ТИ [СВОЇ] КАРТИ.**

ВІДКРИВА́ТИ (відкри́ти) НОВУ́ СТОРІ́НКУ в ч о м у. Починати новий період, новий етап в чому-небудь.— **Открыва́ть (откры́ть) но́вую страни́цу** в ч ё м.

ВІДКРИВА́ТИ (відкри́ти, розкрива́ти, розкри́ти) ОЧІ к о м у. Показувати правду, виводити з омани.— **Открыва́ть (откры́ть, раскрыва́ть, раскры́ть) глаза́** к о м у.

ВІДКРИ́ТЕ ПИТА́ННЯ. Нерозв'язане питання.— **Откры́тый вопро́с.**

ВІДЛЯГЛО́ ВІД СЕ́РЦЯ (на се́рці) *і* **ВІДІЙШЛО ВІД СЕ́РЦЯ** у к о г о, к о м у. Комусь полегшало, хтось заспокоївся, перестав тривожитися, хвилюватися.— **Отлегло́ (отошло́) от се́рдца** у к о г о.

ВІД НАГО́ДИ ДО НАГО́ДИ. *Див.* **ВІД ВИ́ПАДКУ ДО ВИ́ПАДКУ.**

ВІД НИ́НІ И ДО [КІНЦЯ] ВІ́КУ. Назавжди.— **Отны́не и до ве́ка.**

ВІД (з) НІГ ДО ГОЛОВИ́. *Див.* **ВІД (з) ГОЛОВИ́ ДО НІГ.**

ВІД НІ́ЧОГО РОБИ́ТИ. *Див.* **З НІ́ЧОГО РОБИ́ТИ.**

ВІДНЯЛО МО́ВУ к о м у. *Див.* **ВІДІБРА́ЛО МО́ВУ.**

ВІД ПАЛІТУ́РКИ ДО ПАЛІТУ́РКИ [ПРОЧИТА́ТИ, ВИВЧИ́ТИ *тощо*]. *Див.* **ВІД ДО́ШКИ ДО ДО́ШКИ.**

ВІД (з) [СА́МИХ] ПЕЛЮ́ШОК. З раннього дитинства.— **С (от) [са́мых] пелёнок.**

ВІДПЛАТИ́ТИ ТІЄ́Ю Ж (тако́ю са́мою, тако́ю ж) МОНЕ́ТОЮ к о м у. *Див.* **ПЛАТИ́ТИ ТІЄ́Ю Ж МОНЕ́ТОЮ.**

ВІДПЛА́ЧУВАТИ (відплати́ти, відда́чувати, віддя́чити, запла́чувати, заплати́ти, спла́чувати, сплати́ти) СТОРИЦЕ́Ю. 1. Дуже щедро віддячувати за зроблену послугу, добрий вчинок; 2. Дуже жорстоко мститися за вчинене зло.— **Отдава́ть (отда́ть, отпла́чивать, отплати́ть) стори́цей.**

ВІДПОВІДА́ТИ (відповісти́) ГОЛОВО́Ю (життя́м) з а к о г о, з а щ о. Брати на себе повну відповідальність, ручитися за кого-небудь, що-небудь.— **Отвеча́ть (отве́тить) голово́й** з а к о г о, з а ч т о.

ВІД ПОВНОТИ́ ДУШІ́ (се́рця, почуттів, почува́нь). Від надміру переживань, почуттів, почувань і т. ін.— **От полноты́ души́ (се́рдца, чувств).**

ВІДПРАВЛЯ́ТИ (відпра́вити) НА ТОЙ СВІ́Т. Заподіювати кому-небудь смерть.— **Отправля́ть (отпра́вить) на тот свет (к пра́отцам).**

ВІДПУСКА́ТИ (відпусти́ти) ГА́ЙКУ. Послаблювати вимоги.— **Отпуска́ть (отпусти́ть) га́йку.**

ВІДПУСКА́ТИ (відпусти́ти) З МИ́РОМ к о г о. Відпускати когось без покарання, не чинячи йому перешкод.— **Отпуска́ть (отпусти́ть) с ми́ром** к о г о.

ВІДРИВА́ТИ (відірва́ти) ВІД СЕ́БЕ. Позбавляти себе чого-небудь необхідного, віддавши іншому.— **Отрыва́ть (оторва́ть) от себя́.**

ВІДРИВА́ТИСЯ (відірва́тися) ВІД ЗЕМЛІ. Втрачати чуття реальності, зв'язку з ким-небудь, чим-небудь.— **Отрыва́ться (оторва́ться) от земли́.**

ВІДРІЗАНА (відкра́яна) СКИ́БА (ски́бка) [ВІД ХЛІ́БА] х т о. Людина, яка відділилася від родини, стала жити самостійно.— **Отре́занный ломо́ть** к т о.

ВІД СВІТА́ННЯ ДО СМЕ́РКА́ННЯ (до смерку́) *і* **ВІД СВІТА́НКУ ДО СМЕ́РКА́ННЯ (до смерку́).** *Див.* **ВІД ЗОРІ́ ДО ЗОРІ́.**

ВІД СТАРО́ГО ДО МАЛО́ГО. *Див.* **СТАРЕ́ И МА́ЛЕ.**

ВІДСТУПА́ТИ (відступи́ти) НА ДРУ́ГИЙ (на за́дній) ПЛАН. *Див.* **ВІДХО́ДИТИ НА ДРУ́ГИЙ ПЛАН.**

ВІДСУВА́ТИ (відсу́нути) НА ЗА́ДНІЙ (на дру́гий) ПЛАН щ о. Робити що-небудь менш важливим, незнач-

ним.— **Отодвига́ть (отодви́нуть) на за́дний (на второ́й) план.**

ВІДХИЛЯ́ТИ (відхили́ти, відволіка́ти, відволікти́) УВА́ГУ в і д к о г о, в і д ч о г о. *Див.* **ВІДВЕРТА́ТИ УВАГУ.**

ВІДХО́ДИТИ (відійти́) В МИНУ́ЛЕ (в непа́м'ять, в бе́звість). Зникати, проходити, минати, забуватися.— **Отходи́ть (отойти́) в о́бласть преда́ния (воспомина́ний).**

ВІДХО́ДИТИ (відійти́, відступа́ти, відступи́ти) НА ДРУГИЙ (на за́дній) ПЛАН. Ставати менш важливим, другорядним.— **Отходи́ть (отойти́, отступа́ть, отступи́ть) на второ́й план.**

ВІДХО́ДИТИ (відійти́) У ВІЧНІСТЬ (у дові́чний сон). *Книжн.* Помирати.— **Отходи́ть (отойти́) в ве́чность.**

ВІД ЧА́СУ ДО ЧА́СУ. *Див.* **ЧАС ВІД ЧА́СУ.**

ВІДЧУВА́ТИ (відчу́ти, випробо́вувати, випро́бувати) НА СВОЇЙ (на вла́сній) ШКУРІ. Переконуватися в чому-небудь на власному досвіді.— **Испы́тывать (испыта́ть) на свое́й (на со́бственной) шку́ре.**

ВІД ЩИ́РОГО СЕ́РЦЯ. 1. Палко, від усієї душі; 2. Відве́рто, чистосердечно, не приховуючи нічого; чесно.— **От чи́стого (от всего́) се́рдца.**

ВІК ВІКУВА́ТИ (звікува́ти). Проводити життя, бути до старості; жити до смерті з кимось.— **Век векова́ть.**

ВІК ЖИВИ́ — ВІК УЧИ́СЬ *і* **НА СВІТІ ЖИВУЧИ́, ДОВІ́КУ ВЧИСЬ.** 1. Необхідно весь час учитися; 2. Ми завжди чогось не знаємо.— **Век живи́ — век учи́сь.**

ВІЛЬНИЙ КОЗА́К. Про людину, яка вважає себе ні від кого не залежною.— **Во́льный каза́к.**

ВІЛЬНИЙ ПТАХ. Людина, незалежна в своїх вчинках, поведінці від кого-небудь, чого-небудь.— **Во́льная пти́ца.**

ВІЛЬНО (вільні́ше) ЗІТХНУ́ТИ. Відчути полегшення, звільнившись від турбот, обов'язків і т. ін.— **Свобо́дно (свобо́днее) вздохну́ть.**

ВІЛЬНОМУ (во́льному) ВО́ЛЯ [СПАСЕННОМУ РАЙ] *і* **ВІЛЬНОМУ (во́льному) ВО́ЛЯ [СКАЖЕНОМУ ПОЛЕ, А ХОДЯЧОМУ ПУТЬ].** Кожний може поступати так, як вважає за потрібне.— **Во́льному во́ля [спасёиному рай].**

ВІРА БЕЗ ДІЛА МЕ́РТВА. Тільки підкріплена ділом, практичними починаннями ідея набуває сили, стає плідною, діловою.— **Ве́ра без де́ла мертва́.**

ВІРИТИ (повірити) НА СЛО́ВО. Мати довір'я до сказаного, без будь-якого фактичного підтвердження.— **Ве́рить (пове́рить) на́ слово.**

ВІРНИЙ [САМОМУ] СОБІ. Той, хто не зраджує своїх принципів, поглядів, переконань, звичок, завжди дотримується їх.— **Ве́рный [самому́] себе́.**

ВІРОЮ І ПРА́ВДОЮ СЛУЖИ́ТИ. З усією відданістю служити і т. ін. комусь.— **Ве́рой и пра́вдой служи́ть.**

ВІСТІ НЕ ЛЕЖА́ТЬ НА МІСЦІ. *Див.* **ЧУ́ТКА ЙДЕ ПО ВСЬОМУ СВІТУ.**

ВІТЕР СВИ́ЩЕ (свисти́ть, гуде́, гуля́є) У КИШЕНЯХ ч и ї х, у к о г о. Немає грошей.— **Ве́тер свисти́т в карма́нах** ч ь и х, у к о г о **(в карма́не** ч ь ё м, у к о г о).

ВІТЕР У ГОЛОВІ [ГРА́Є] в к о г о. Хтось легковажний, несерйозний.— **Ве́тер в голове́** у к о г о.

ВІЧНА (відві́чна, звича́йна, стара́) ІСТО́РІЯ. Про те, що повторюється; те саме.— **Ве́чная (обы́чная) исто́рия.**

ВІЧНА ПА́М'ЯТЬ. Побажання, щоб завжди, вічно пам'ятали кого-небудь померлого.— **Ве́чная па́мять.**

ВІЧНИЙ СПОЧИ́НОК (відпочи́нок). Смерть.— **Ве́чный поко́й.**

ВІШАТИ (повісити) ГО́ЛОВУ. Журитися, вдаватися в розпач.— **Ве́шать (пове́сить) го́лову.**

ВІШАТИ (повісити) НО́СА (ніс). Вдаватися в розпач, впадати в похмурий настрій.— **Ве́шать (пове́сить) нос.**

ВІШАТИ СОБА́К н а к о г о. Звалювати вину на когось, обмовляти.— **Ве́шать [всех] соба́к** н а к о г о.

ВІШАТИСЯ (повіситися, почепи́тися) НА ШИЮ к о м у. Нав'язуватися кому-небудь, домагатися прихильності, любові і т. ін.— **Ве́шаться (пове́ситься, повиснуть) на ше́ю** к о м у.

ВІШАТИ (повісити, надяга́ти, надягну́ти) [СОБІ] ХОМУ́Т (хому́т) НА ШИЮ. Обтяжувати непосильним тягарем, працею кого-небудь.— **Ве́шать (надева́ть, пове́сить) хому́т [себе́] на ше́ю.**

ВКЛАДА́ТИ (вкла́сти) ДУ́ШУ в щ о. Робити що-небудь з любов'ю, з натхненням.— **Вкла́дывать (влага́ть, вложи́ть) ду́шу в о что.**

ВЛА́ДА ТЕ́МРЯВИ. Вживається на позначення відсталості, жорстокості звичаїв та забобонності.— **Власть тьмы.**

ВЛАДА́ТИ СОБО́Ю. *Див.* ВОЛОДІ́ТИ СОБО́Ю.

ВЛА́ЗИТИ (влі́зти, вкрада́тися, вкра́стися, втира́тися, втерти́ся) В ДОВІР'Я (в дові́ру). Домагатися прихильності, різними підступами здобувати чиє-небудь довір'я.— **Влеза́ть (влезть, вкра́дываться, вкра́сться, втира́ться, втере́ться) в дове́рие.**

ВЛА́ЗИТИ (влі́зти, зала́зити, залі́зти) В ДУШУ к о м у. 1. Домагатися прихильності, здобувати довір'я; 2. Втручатися в чиє-небудь інтимне життя.— Влеза́ть (влезть, залеза́ть, лезть, зале́зть) **в ду́шу к о м у.**

ВЛА́ЗИТИ (влі́зти, зала́зити, залі́зти) В ШКУРУ ч и ю, к о г о. Перевтілюватися, поставити себе в становище кого-небудь.— **Влеза́ть (влезть) в шку́ру ч ью, к о г о.**

ВЛАСТЬ ІМУ́ЩІ. Особи, наділені владою.— Власть иму́щие.

ВЛИВА́ТИ (вли́ти) ЖИВИ́Й (свіжий) СТРУ́МІНЬ у щ о. Оживляти, робити цікавим, різноманітним.— **Вливáть (влить) живу́ю (све́жую) струю́ в о что.**

ВЛОМИ́ТИСЯ У ВІДЧИ́НЕНІ (відкри́ті) ДВЕРІ. *Книжн. Див.* **ЛОМИТИСЯ У ВІДЧИНЕНІ ДВЕРІ.**

ВЛУЧА́ТИ (влу́чити) В [САМУ́] ТО́ЧКУ (в [саму́] ціль). *Див.* **ПОПАДА́ТИ В [САМУ́] ТО́ЧКУ.**

ВНОСИТИ (внести́) У ВУ́ХА к о м у. Повідомляти комусь про що-небудь; доносити.— **Вноси́ть (внести́) в у́ши к о м у.**

ВНОСИТИ (внести́) ЯСНІСТЬ у щ о. Робити щось зрозумілим, роз'яснювати.— **Вноси́ть (внести́) я́сность в о что.**

ВОВКА НО́ГИ ГОДУ́ЮТЬ *і* **ЗА́ЙЦЯ НО́ГИ НОСЯТЬ, А ВОВКА НОГИ ГОДУ́ЮТЬ.** Щоб заробити засоби для існування, необхідно проявляти енергію, ініціативу, не сидіти на місці.— **Во́лка но́ги ко́рмят.**

ВОВК В ОВЕЧІЙ ШКУ́РІ. Про лицеміра, який під машкарою доброзичливості приховує злі наміри.— **Волк в овечьей шку́ре.**

ВОВКІВ (во́вка) БОЯ́ТИСЯ — В ЛІС НЕ ХОДИТИ (не йти) *і* **ЯК ВОВКІВ БОЯ́ТИСЯ, ТАК І В ЛІС НЕ ЙТИ.** Якщо боятися майбутніх труднощів, небезпек, то не треба й розпочинати якусь справу.— **Волко́в (во́лка) боя́ться — в лес не ходи́ть.**

ВО́ВКОМ ВИТИ (зави́ти). Гірко скаржитися, ремствувати і т. ін. на що-небудь, страждаючи від чого-небудь.— **Во́лком выть (взвыть).**

ВОВКОМ (як вовк, як звір, звіром) ДИВИТИСЯ (поглядáти). Мати похмурий, неприязний, ворожий вигляд.— **Во́лком смотре́ть (посма́тривать).**

ВО ВРЕ́МЯ О́НО *і* **В О́НИ ДНІ.** *Застар., жарт.* За давніх часів.— **Во вре́мя о́но; во времена́ о́ны; в о́ны дни.**

ВОВЧА НАТУ́РА В ЛІС ТЯГНЕ. *Див.* **СКІЛЬКИ ВО́ВКА НЕ ГОДУЙ, А ВІН [ВСЕ] У ЛІС ДИВИТЬСЯ.**

ВО́ВЧИЙ АПЕТИ́Т. Дуже велике бажання їсти.— **Во́лчий аппети́т.**

ВОВЧИЙ ЗАКО́Н. Про відносини в суспільстві, де панує сваволя сильних.— **Во́лчий зако́н.**

ВОГНЕ́М І МЕЧЕ́М. *Книжн.* З нещадною жорстокістю, знищуючи все.— **Огнём и мечо́м.**

ВОДА́ І КАМІНЬ ТО́ЧИТЬ (довбе́, довба́є, пробива́є). Діючи поступово і вперто, багато чого досягнеш.— **Вода́ и ка́мень долби́т (то́чит).**

В ОДИ́Н ГОЛО́С. Усі разом, одночасно відповідати, питати і т. ін.; одностайно, одноголосно.— **В оди́н го́лос.**

В ОДИ́Н МЕ́НТ. *Див.* **В ОДНУ́ МИТЬ.**

В ОДИ́Н ЧУДО́ВИЙ (прекра́сний, прега́рний) ДЕНЬ. *Див.* **ОДНОГО ЧУДО́ВОГО ДНЯ.**

ВОДИТИ ЗА НІС. Манити обіцянками, обманювати.— **Води́ть за́ нос.**

ВОДИТИ (вести́) НА МОТУЗЦІ (на налы́гачі, на повідку́) к о г о. Підкоряти кого-небудь собі, змушувати діяти не самостійно, а за вказівками; приневолювати.— **Води́ть на помочáх к о г о.**

ВОДИТИ ХЛІБ-СІЛЬ (хліб і сіль) з к и м. Бувати в гостях один в одного, приятелювати, підтримувати знайомство.— **Води́ть хлеб-соль (хлеб и соль) с к е м.**

В ОДНУ́ ДУ́ДКУ ГРА́ТИ з ким. Бути заодно з ким-небудь, діяти однаково.— **В одну́ дуду́ (ду́дку) дуде́ть** с кем.

В (за) ОДНУ́ (сди́ну) МИТЬ і **В ОДИ́Н МЕНТ.** Дуже швидко, миттю.— **В одно́ мгнове́ние; в оди́н миг.**

ВОДОЮ НЕ РОЗЛИ́ТИ (не розіллє́ш) кого. Хтось з кимсь дуже дружить.— **Водо́й не разли́ть (не розольєшь)** кого; не **разле́й** вода́ кто с кем.

ВОЗИТИ ВО́ДУ на кому. Обтяжувати, перевантажувати важкою непосильною роботою.— **Вози́ть во́ду** на ком.

ВОЛОДА́Р ДУМ. Видатна людина, діяльність якої, впливаючи на уми сучасників, залишає виразний слід в історії.— **Власти́тель дум.**

ВОЛОДІ́ТИ (владати) СОБО́Ю. Уміти стримувати себе, триматися врівноважено, спокійно.— **Владе́ть собо́й.**

ВОЛО́ССЯ (во́лос) **СТАЄ́** (ста́ло) **ДИБА** (ди́бом, ду́ба, ду́бом) і **ВОЛО́ССЯ** (во́лос) **ДОГОРИ́** (вго́ру) **ЛІЗЕ** (дереться, підніма́ється). Стає дуже страшно.— **Во́лосы стано́вятся (ста́ли, вста́ют, вста́ли, поднима́ются, подня́лись)** ды́бом.

ВОЛЯ ВАША (твоя́). Як хочете, робіть так, як вважаєте за потрібне.— **Во́ля ва́ша (твоя́).**

В ОНИ ДНІ. *Див.* **ВО ВРЕ́МЯ О́НО.**

ВОРОЖИ́ТИ НА БОБА́Х (на кофе́йній гу́щі, на ка́вовій гу́щі). Вдаватися до необгрунтованих передбачень, здогадів про що-небудь.— **Гада́ть на бобах (на кофе́йной гу́ще).**

ВОРОНА ВОРО́НІ (во́рон во́ронові) О́КА НЕ ВИ́КЛЮЄ; СОБА́КА СОБА́ЦІ ХВОСТА́ НЕ ОДКУ́СИТЬ і **СВІЙ СВОЄ́МУ НЕ ВО́РОГ** (о́ка не ви́колупає). Люди, які пов'язані спільними (як правило, корисливими) інтересами, не зраджують одне одного, не шкодять одне одному.— **Во́рон во́рону глаз не вы́клюет.**

ВОРОНА В ПАВИ́НОМУ ПІР'Ї. Про людину, яка даремно намагається здаватися значимішою, цікавішою, освіченішою і т. ін., аніж вона є насправді.— **Воро́на в павли́ньих пе́рьях.**

В ОЧА́Х ЗАІСКРИ́ЛОСЯ. *Див.* **ІСКРИ З ОЧЕЙ ПОСИПАЛИСЯ.**

В ОЧА́Х ЗЕЛЕНІЄ́ (позелені́ло, жовті́є, пожо́вкло) у кого. Комусь стає погано, млосно від болю, втоми, слабості, хвилювання і т. ін.— **В глаза́х зеленеет (позелене́ло).**

В ОЧА́Х РЯБІЄ́ (мерехти́ть). 1. Утрачається здатність нормального зорового сприймання через надмір яскравих барв, світла, строкатість або одноманітність чого-небудь; 2. Про відчуття рябизни, миготіння в очах від утоми, перенапруження, хвилювання і т. ін.— **В глаза́х ряби́т.**

В ОЧА́Х ТЕМНІЄ́ (потемні́ло, тьма́риться, потьма́рилось). Про тимчасову втрату здатності бачити від слабості, втоми, хвилювання.— **В глаза́х темнеет (потемне́ло).**

В [ЖИВІ́] О́ЧІ (у ві́чі) ГОВОРИ́ТИ (сказа́ти, сміятися *тощо*). Відкрито, відверто, неприховано; в присутності того, про кого йде мова, або звертаючись до нього.— **В глаза́ говори́ть (сказа́ть, смея́ться** *и т. п.*).

В О́ЧІ (у ві́чі) НЕ БА́ЧИТИ кого, чого. Зовсім ніколи не зустрічати кого-небудь, чого-небудь.— **В глаза́ не вида́ть (не ви́деть)** кого, чего.

ВОЮВА́ТИ З ВІТРЯКА́МИ. *Див.* **БОРО́ТИСЯ З ВІТРЯКАМИ.**

ВПАДА́ТИ (впа́сти, захо́дити, зайти́) В ГО́ЛОВУ. 1. З'являтися, виникати в голові; 2. Напружено думати над чим-небудь.— **Входи́ть (войти́) в го́лову** (в ум, в мысль).

ВПАДА́ТИ (впа́сти) В О́КО (в о́чі, у ві́чі). 1. Привертати чию-небудь увагу; 2. Подобатися кому-небудь.— **Броса́ться (бро́ситься, кида́ться, ки́нуться) в глаза́; попада́ться (попа́сться) на глаза́.**

ВПАДА́ТИ (впа́сти) В ІСТЕ́РИКУ. Виявляти у вчинках і поведінці крайню неврівноваженість, збудженість.— **Впада́ть (впасть) в исте́рику.**

ВПАДА́ТИ (впа́сти) У ВІДЧА́Й і **ВПАДА́ТИ (впа́сти, вдава́тися, вда́тися) В РОЗПА́Ч.** Піддаватися почуттю сильного душевного болю, безнадійності.— **Впада́ть (впасть, приходи́ть, прийти́) в отча́яние.**

ВПИВАТИСЯ (впи́тися) ОЧИ́МА (по́глядом) в кого, що. Не відводячи очей, дивитися на кого-небудь, що-небудь, пильно розглядати.— **Впива́ться (впи́ться) глаза́ми (взгля́дом)** в кого, во что.

ВПІЙМА́ТИ НА ГАРЯ́ЧОМУ [ВЧИ́НКУ]. *Див.* **ПІЙМА́ТИ НА ГАРЯ́ЧОМУ [ВЧИ́НКУ].**

ВПРАВЛЯ́ТИ (впра́вити) МО́ЗОК к о м у. Переконувати кого-небудь у неправильності його дій, поведінки, змусити усвідомити помилку.— **Вправля́ть (впра́вить) мозги́** к о м у.

ВРАЖА́ТИ (вра́зити) В [САМЕ] СЕ́РЦЕ. Завдавати душевного болю.— **Пораж а́ть (порази́ть) до глубины́ души́.**

ВРАЗЛИ́ВЕ МІ́СЦЕ. *Див.* **БОЛЮ́ЧЕ МІ́СЦЕ.**

ВРІЗАТИ ДУ́БА. *Див.* **ДА́ТИ ДУ́БА.**

ВСЕВИ́ДЯЩЕ (всеви́дяче, всевидю́ще, всевидю́че) О́КО. Про очі того, хто все бачить, знає.— **Всеви́дящее о́ко.**

ВСЕРИ́ОЗ І НАДО́ВГО. Грунтовно, по-діловому і на тривалий час.— **Всерьёз и надо́лго.**

ВСИПАТИ БЕРЕЗОВОЇ КА́ШІ (бо́бу, пе́рцю *і т. п.*) к о м у. Випороти або побити.— **Всы́пать горя́чих** к о м у.

ВСИСА́ТИ (увісса́ти) З МОЛОКО́М МА́ТЕРІ (з матери́нським молоко́м). *Див.* **ВСМОКТУВАТИ З МОЛОКО́М МА́ТЕРІ.**

В СЛІ́Д НЕ ВСТУ́ПИТЬ к о м у. *Див.* **НЕ ГО́ДЕН У СЛІ́Д СТУПИ́ТИ.**

ВСТА́ВЛЯТИ (ста́вити) ПА́ЛИЦІ (па́лки) В КОЛЕСА к о м у. Перешкоджати комусь здійснити щонебудь.— **Вставля́ть (ста́вить) па́лки в колёса** к о м у.

ВСМОКТУВАТИ (всмокта́ти, всиса́ти, увісса́ти, увібра́ти) З МОЛОКО́М МА́ТЕРІ (з матери́нським молоко́м). Звикати до чогось, засвоювати щось з дитинства.— **Всáсывать (всосáть, впúтывать, впитáть) с молокóм мáтери.**

ВСТАВА́ТИ (вста́ти, ступи́ти) НЕ НА ТУ НО́ГУ (на ліву но́гу). Бути без причини в поганому настрої.— **Встава́ть (встать) с ле́вой (не с той) ноги́ (не той ного́й).**

ВСТРОМЛЯ́ТИ (встроми́ти) НО́СА НЕ В СВОЄ́ ДІЛО к у д и. Втручатися не в свою справу.— **Сова́ть (су́нуть) свой нос** к у д а.

ВТИРА́ТИСЯ (вте́ртися) В ДОВІ́Р'Я (в дові́ру). *Див.* **ВЛАЗИ́ТИ В ДОВІ́Р'Я.**

ВТІЛЮВАТИ (втілити) В СО́БІ. Бути конкретним вираженням чого-небудь.— **Воплоща́ть (воплоти́ть) в себе́.**

ВТОПТА́ТИ В БОЛО́ТО (в грязь). *Див.* **ТОПТА́ТИ В БОЛО́ТО.**

ВТОПТУВАТИ (втопта́ти, зато́птувати, затопта́ти) В БАГНО́ (в грязь) к о г о. Зганити, зганьбити когонебудь.— **Вта́птывать (втоптáть, затáптывать, затопта́ть) в грязь** к о г о.

ВТРАЧА́ТИ ВЛА́ДУ НАД СОБО́Ю. *Див.* **ТРАТИТИ ВЛА́ДУ НАД СОБО́Ю.**

ВУ́ХА В'Я́НУТЬ. Неприємно, гидко слухати що-небудь непристойне.— **У́ши вя́нут.**

ВУ́ХА ЗАЙМА́ЮТЬСЯ (зайняли́ся). Вуха червоніють від сорому і т. ін.— **У́ши горя́т (загоре́лись).**

ВУХО (ву́ха) РІЖЕ (дере́). Звучить різко, грубо; неприємно для слуху.— **У́хо (у́ши) ре́жет (дерёт).**

ВХОДИТИ (увійти́) В ІСТО́РІЮ. Залишити слід в історії, в людській пам'яті.— **Входи́ть (войти́) в исто́рию.**

ВХОДИТИ (увійти́) В ПЛОТЬ І КРОВ. Цілком укоренитися, засвоїтися, стати невід'ємною частиною чого-небудь.— **Входи́ть (войти́) в плоть и кровь.**

ВХОДИТИ (увійти́) В РОЛЬ. Звикати до своїх обов'язків, до свого положення.— **Входи́ть (войти́) в роль.**

ВХОДИТИ (увійти́) В СТАНОВИ́ЩЕ ч и є. Зрозуміти чиє-небудь становище, чий-небудь стан, віднестись до кого-небудь з увагою, співчуттям.— **Входи́ть (войти́) в положе́ние** ч ь ё.

Г

ГА́ВИ (гав, ви́порожні) ЛОВИ́ТИ. Нічого не робити, бути неуважним, несприт ним; дивитися, роздивлятися навкруги без будь-якої мети.— **Счита́ть воро́н (га́лок, мух).**

ГА́ДИНА (гадю́ка) ПОТАЙНА́. *Фольк.* Про небезпечну, злу, підступну людину.— **Змея́ подколо́дная.**

ГА́ЙКА СЛА́БКА у к о г о. Про неспроможність або відсутність сили,

уміння зробити, виконати що-небудь. **Га́йка слаба́ у кого.**

ГАЛО́ПОМ ПО ЄВРО́ПАХ. *Жарт., ірон.* 1. Дуже швидко, нашвидку; 2. Поверхово, не вникаючи в деталі.— **Галóпом по Евро́пам.**

ГАННІБА́ЛОВА (ганніба́лівська) КЛЯ́ТВА. *Книжн.* Тверда рішучість боротися з ким-небудь, чим-небудь до кінця.— **Ганниба́лова (аннибáлова, аннибáловская) кля́тва.**

ГАННІБА́Л ПЕ́РЕД БРА́МОЮ (бі́ля воріт). *Книжн.*— Уживається на означення близької і грізної небезпеки.— **Ганниба́л (Аннибáл) у ворóт.**

ГАНЯ́ТИСЯ (гна́тися, погна́тися) ЗА ДВОМА ЗАЙЦЯМИ. Прагнути виконати одночасно дві різні справи, намагатися одночасно здобути успіх у двох різних починаннях, справах.— **Гоня́ться (гна́ться, погна́ться) за двумя́ за́йцами.**

ГАРЯ́ЧА ГОЛОВА́ (кров). Про запальну людину.— **Горя́чая голова́ (кровь).**

ГАРЯ́ЧИЙ СЛІД. Недавній, свіжий слід.— **Горя́чий след.**

ГАРЯ́ЧИМ ЗАЛІ́ЗОМ ВИПІКА́ТИ (ви́пекти) що. Безпощадно знищити, викорінити.— **Калёным желéзом выжига́ть (вы́жечь)** что.

ГЕРКУЛЕ́С НА РОЗДОРІ́ЖЖІ (на розпу́тті). *Книжн.* Вислів застосовується до людини, в якої виникає труднощі при виборі між двома рішеннями.— **Геркулéс на распу́тье.**

ГЕРКУЛЕСОВА ПРАЦЯ (по́двиг). *Книжн.* Важка праця, яка вимагає незвичайних зусиль.— **Геркулéсов труд (по́двиг).**

ГЕРОСТРА́ТОВА СЛА́ВА. *Книжн.* Ганебна слава, здобута будь-яким шляхом аж до злочину — руйнування культурних цінностей.— **Геростра́товская слáва.**

ГИДКЕ КАЧЕНЯ́. Про людину, несправедливо оцінену нижче своїх достоїнств, які раптово розкриваються для оточуючих її.— **Га́дкий утёнок.**

ГІГА́НТСЬКИМИ (семими́льними) КРОКАМИ ИТИ (ру́хатися) ВПЕРЕ́Д. Швидко й успішно розвиватися, виявляти великі успіхи в чому-небудь.— **Гига́нтскими (семими́льными) шага́ми идти́ (дви́гаться) вперёд.**

ГІРКА́ ПІЛЮ́ЛЯ. Про що-небудь неприємне, образливе.— **Го́рькая пилю́ля.**

ГІРКА́ ЧА́ША. Велике горе, страждання.— **Го́рькая ча́ша.**

ГІРКИЙ ДОСВІ́Д. Велике випробування.— **Го́рький о́пыт.**

ГІРКІ́ СЛЬО́ЗИ. Болісний, нестримний плач, ридання.— **Го́рькие (горю́чие) слёзы.**

ГЛАГО́ЛОМ ПАЛИ́ СЕРЦЯ́ ЛЮДЕ́Й. Повчай, неси в народ слово правди, слово пристрасне і мудре.— **Глаго́лом жги сердца́ люде́й.**

ГЛА́ДИТИ (погла́дити) ЗА ШЕ́РСТЮ кого. Говорити або робити кому-небудь приємне; догоджати.— **Гла́дить (погла́дить) по ше́рсти (по шёрстке)** кого.

ГЛА́ДИТИ (погла́дити) ПО ГОЛОВІ́ (по голі́вці) кого. Поблажливо ставитися до чиїх-небудь вчинків; хвалити, потурати.— **Гла́дить (погла́дить) по голове́ (по голóвке)** кого.

ГЛА́ДИТИ (погла́дити) ПРО́ТИ ШЕРСТІ кого. Говорити або робити кому-небудь неприємне.— **Гла́дить (погла́дить) про́тив ше́рсти (про́тив шёрстки)** кого.

ГЛАС ВОПІ́ЮЩОГО (волáючого) В ПУСТЕ́ЛІ *і* **ГОЛОС ВОЛАЮ́ЧОГО В ПУСТЕ́ЛІ.** Про заклик, який залишається без відповіді, без уваги, а також про одинокий виступ, не підтриманий ніким.— **Глас вопию́щего в пусты́не.**

ГЛЕК (го́рщик, маки́тру) РОЗБИ́ЛИ хто. Посварилися.— **Чёрная ко́шка пробежа́ла (проскочи́ла)** между ким.

ГЛИБО́КИЙ ПО́ГЛЯД (зір). Дуже виразний, вдумливий погляд.— **Глубо́кий взгляд (взор).**

ГЛИТА́ТИ СЛЬО́ЗИ. *Див.* **КОВТА́ТИ СЛЬО́ЗИ.**

ГЛУХИ́Й ЧАС; ГЛУХІ́ ЧАСИ́ *і* **ГЛУХА́ ПОРА́.** Певний період, який характеризується застоєм, занепадом, відсутністю будь-якої діяльності.— **Глухóе вре́мя; глуха́я пора́.**

ГЛЯДІ́ТИ КРІЗЬ ПА́ЛЬЦІ на кого, на що. *Див.* **ДИВИ́ТИСЯ КРІЗЬ ПА́ЛЬЦІ.**

ГЛЯ́НУТИ ІНШИМИ (нови́ми) ОЧИМА на кого, на що *і* **ГЛЯ́НУТИ ІНШИМ (нови́м) ОКО́М** на кого, на що. *Див.* **ДИВИ́ТИСЯ ІНШИМИ ОЧИМА.**

ГЛЯ́НУТИ (подиви́тися) ПРА́ВДІ В О́ЧІ (у ві́чі). *Див.* **ДИВИ́ТИСЯ ПРАВДІ В О́ЧІ.**

ГЛЯНУТИ СМЕ́РТІ (небезпе́ці) В О́ЧІ (у ві́чі). *Див.* **ДИВИ́ТИСЯ СМЕ́РТІ В О́ЧІ.**

ГНА́ТИСЯ (погна́тися) ЗА ДВОМА́ ЗАЙЦЯ́МИ. *Див.* **ГАНЯ́ТИСЯ ЗА ДВОМА́ ЗАЙЦЯ́МИ.**

ГНА́ТИ В ШИЮ (у три ши́ї). Змушувати йти геть, залишати якесь місце.— **Гна́ть в ше́ю (взаше́й).**

ГНА́ТИСЯ ПО П'Я́ТАХ *за ким, за чим і* **НА П'ЯТИ НАСТУПА́ТИ** *кому, чому.* Невідступно, швидко бігти, їхати, йти за кимсь або чимсь; переслідувати когось.— **Гна́ться по пята́м** *за ким, за чим.*

ГНУ́ТИ (зігну́ти) В ДУГУ́ (в три дуги́). Примушувати бути покірним, упокорювати утисками, суворістю.— **Гнуть (согну́ть) в дугу́ (в три дуги́).**

ГНУ́ТИ (зігну́ти) В ТРИ ПОГИБЕЛІ. Суворістю, утисками примушувати скорятися; жорстоко експлуатувати, тиранити.— **Гнуть (согну́ть) в три поги́бели.**

ГНУ́ТИ (де́рти, задира́ти, заде́рти) КИ́РПУ (ніс). Гордовито триматися, зазнаватися.— **Задира́ть (задра́ть, дра́ть, поднима́ть, подыма́ть) нос.**

ГНУТИ КОЛІ́НА (ши́ю) *перед ким.* Виявляти покірність, запобігати, підлещуватися.— **Гнуть ше́ю (спи́ну, хребе́т)** *перед кем.*

ГНУ́ТИ СВОЮ ЛІ́НІЮ. *Див.* **ВЕСТИ́ СВОЮ ЛІ́НІЮ.**

ГНУТИ СПИ́НУ (горба́, хребе́т) *і* **ЛАМА́ТИ ХРЕБЕ́Т.** Дуже багато, важко працювати.— **Гнуть (лома́ть) спи́ну (горб, хребе́т).**

ГОВОРИ́ТИ (розмовля́ти, пита́ти) БЕЗ ОБИНЯКІ́В. Висловлювати думки прямо, відкрито, не вдаючись до натяків, алегорій.— **Говори́ть (спра́шивать) без обинако́в.**

ГОВОРИ́ТИ ЗАГА́ДКАМИ *і* **ГРА́ТИ В ЗАГА́ДКИ.** Висловлювати думки натяками, манівцями.— **Говори́ть зага́дками.**

ГОВОРИ́ТИ НА ВІ́ТЕР. *Див.* **КИ́ДАТИ СЛОВА́ НА ВІ́ТЕР.**

ГОВОРИ́ТИ (розмовля́ти, пита́ти) ОБИНЯ́КАМИ. Вести розмову, вдаючись до натяків, алегорій.— **Говори́ть (спра́шивать) обинако́м (обиняка́ми).**

ГОВОРИТИ РІЗНИМИ МОВАМИ (на різних мо́вах). Не розуміти один одного.— **Говори́ть на ра́зных языка́х.**

ГОВОРИ́ТИ (сказа́ти) У ВІ́ЧІ (у живі́ о́чі). Висловлювати думки відкрито, відверто, неприховано; в присутності того, про кого йде мова, або звертаючись до нього.— **Говори́ть (сказа́ть) в глаза́ (в лицо́).**

ГОГОЛЕМ ХОДИ́ТИ (виступа́ти). Ходити поважно, гордовито, з незалежним виглядом.— **Го́голем ходи́ть (выступа́ть).**

ГОДУВА́ТИ ОБІЦЯ́НКАМИ. Давати обіцянки зробити що-небудь, але не виконувати їх.— **Корми́ть за́втраками.**

ГОЛИЙ ЯК БУ́БОН (як долоня́). Дуже бідний, нічим не прикритий, нічого не має.— **Гол как соко́л (как бу́бен).**

ГОЛІ СТІ́НИ. Стіни без предметів, прикрас на них.— **Го́лые сте́ны.**

[І] ГОЛКИ НЕ ПІДСУНЕШ. Не можна причепитися до кого-небудь, чого-небудь.— **Иго́лки не подну́стить (не подточи́ть).**

ГОЛОВА́ БОЛИ́ТЬ *у кого про що.* Щось турбує, непокоїть.— **Голова́ боли́т** *у кого о чём.*

ГОЛОВА́ (макітра) ВА́РИТЬ *у кого.* Людина добре розуміє, орієнтується; вона кмітлива, тямуща, догадлива.— **Голова́ (котело́к) ва́рит** *у кого.*

ГОЛОВА́ ЗАБИ́ТА *в кого чим.* 1. Хто-небудь повен турбот, дум і т. ін. про кого, що; 2. Хто-небудь обтяжений якимись знаннями, відомостями і т. ін., як правило, непотрібними.— **Голова́ заби́та** *у кого чем.*

ГОЛОВА́ ЙДЕ О́БЕРТОМ (кру́гом). Про стан приголомшеності, розгубленості, зв'язаний з численними турботами, справами і т. ін.— **Голова́ идёт (хо́дит) кру́гом.**

ГОЛОВА́ КРУ́ТИТЬСЯ (закрути́лася, па́морочиться, запа́морочилась, чманіє, тумані́є); У ГОЛОВІ́ КРУТИ́ТЬСЯ (закрути́лося, па́морочиться, запа́морочилося); ГОЛОВА́ МАКІТРИ́ТЬСЯ (замакітрилася) *і* **У ГОЛОВІ́ МАКІТРИ́ТЬСЯ (замакі́трилося).** 1. Про стан запаморочення; 2. Про втрату здатності розумно, тверезо міркувати.— **Голова́ кружи́тся (закружи́лась); закружи́лось в голове́; голова́ тума́нится.**

[Є] ГОЛОВА́ НА ПЛЕЧА́Х (на в'я́зах) у кого. Хто-небудь розумний, тямущий.— **[Есть] голова́ на плеча́х** у кого.

ГОЛОВА́ ПУ́ХНЕ [ВІД ДУМО́К] у кого. Про стан крайнього розумового напруження внаслідок довгих роздумів над чим-небудь, великої кількості вражень тощо.— **Голова́ пу́хнет** у кого.

ГОЛОВА́ ТРІЩИ́ТЬ і **У ГОЛОВІ́ ТРІЩИ́ТЬ.** 1. Дуже болить голова у кого-небудь. 2. Хто-небудь має багато клопоту, турбот, вражень.— **Голова́ трещи́т.**

ГОЛОВА́ (па́м'ять) ЯК [ТЕ] РЕ́ШЕТО. Дуже погана пам'ять.— **Голова́ (па́мять) как реше́то.**

ГОЛОВНИ́М ЧИ́НОМ. Переважно, в основному.— **Гла́вным о́бразом.**

ГОЛОВО́Ю (на го́лову) **ВИЩИЙ** від кого, за кого, кого, ніж хто, як хто. Набагато розумніший, досвідченіший, обізнаніший і т. ін.— **Голово́й** (на го́лову) **вы́ше** кого.

ГОЛОВО́Ю ВІДПОВІДА́ТИ (відповісти́) за кого, що. Брати на себе повну відповідальність за кого-небудь, що-небудь.— **Голово́й отвеча́ть** (**отве́тить**) за кого, что.

ГОЛОВО́Ю НАКЛА́СТИ (наложи́ти) і **ГОЛОВУ ПОКЛА́СТИ** (скла́сти). Загинути.— **Го́лову положи́ть** (**сложи́ть**).

ГОЛОВО́Ю (ло́бом) **СТІНИ́** (му́ру) **НЕ ПРОБ'Є́Ш.** Не можна протистояти силі, владі; нічого не досягнеш при несприятливих умовах, доводиться примиритися з обставинами.— **Лбом стены́** (**сте́ну, сте́нку**) **не прошибёшь; плётью о́буха не перешибёшь.**

ГОЛОВУ ВТРАЧА́ТИ (втра́тити, губи́ти, згуби́ти, загуби́ти). Утрачати владу над собою, здатність обдумано діяти.— **Теря́ть** (потеря́ть) **го́лову.**

ГОЛОВУ ГРИЗТИ (погри́зти) кому. Докучати кому-небудь кимсь, чимсь, вимагати що-небудь у когось.— **Го́лову грызть** кому.

ГО́ЛОВУ ЗАКРУЧУВА́ТИ (закрути́ти). Позбавляти здатності розумно діяти або ставитися до оточуючого.— **Кружи́ть** (**вскружи́ть**) **го́лову.**

ГОЛОВУ ЛАМА́ТИ над чим. Намагатися зрозуміти що-небудь; вирішувати складне питання.— **Го́лову лома́ть** над чем.

ГО́ЛОВУ МОРО́ЧИТИ. 1. *(собі)* Займатися чим-небудь клопітливим, думати над чимось складним; 2. *(кому)* Завдавати комусь клопотів, турбот. 3. Збивати когось з пантелику; дурити.— **Го́лову моро́чить.**

ГО́ЛОВУ ПІДВО́ДИТИ (підвести́, підніма́ти, підня́ти). Набуваючи впевненості в собі, в своїх силах, починати діяти, активізуватися, відроджуватися.— **Го́лову поднима́ть** (**подыма́ть, подня́ть**).

ГОЛОВУ ПРИХИЛИ́ТИ де, куди, до кого. Мати пристановище, знайти притулок.— **Го́лову приклони́ть** где, куда, к кому.

ГОЛОВУ СХИЛЯ́ТИ (схили́ти). 1. Підкорятися кому-небудь; 2. Віддавати шану, ставитися з повагою до когось.— **Го́лову скоря́ть** (**склони́ть**).

ГО́ЛОВУ СУ́ШИТИ. Турбуватися про кого-небудь, що-небудь.— **Го́лову лома́ть**; *уст.* **тру́дить го́лову.**

ГО́ЛОД НЕ СВІ́Й БРАТ і **ГО́ЛОД НЕ ТІТКА [ПИРІЖКА НЕ ДАСТЬ** (**не нагоду́є**)**].** Голод змушує підкоритися або робити що-небудь проти волі, не так, як хотілось би.— **Го́лод не тётка [пирожка́ не подсу́нет].**

ГО́ЛОС ВОЛАЮ́ЧОГО В ПУСТЕ́ЛІ. *Див.* **ГЛАС ВОПІЮЩОГО В ПУСТЕ́ЛИ.**

ГОЛОСНА́ ІСТО́РІЯ. *Див.* **ГУЧНА́ ІСТО́РІЯ.**

ГОЛУБА́ КРОВ. *Застар., часто іron.* Про дворянське, аристократичне походження кого-небудь.— **Голуба́я кровь.**

ГОЛУБ МИ́РУ. Зображення білого голуба як символу миру.— **Го́лубь ми́ра.**

ГОМЕРИ́ЧНИЙ СМІХ (ре́гіт). Нестримний, громовий сміх.— **Гомери́ческий смех** (**хо́хот**).

ГОРА́ З ГОРО́Ю НЕ СХО́ДИТЬСЯ (не зійдеться), **А ЛЮДИНА З ЛЮДИНО́Ю** (**чоловік з чоловіко́м**) **ЗІЙДЕ́ТЬСЯ.** Говориться при несподіваній зустрічі, а також при розлуці як вираження впевненості в майбутній зустрічі.— **Гора́ с горо́й не схо́дится, а челове́к с челове́ком** [всегда́] **сойдётся.**

ГОРА́ З ПЛЕЧЕ́Й (з пліч) **ВПА́ЛА** (**звали́лась**). Відпали турботи, не стало важких обов'язків, полегшився важкий душевний стан.— **Гора́ с плеч свали́лась.**

ГОРА́ МИ́ШУ ПОРОДИ́ЛА *і* **ГРІМ РАКА ВБИВ.** Величезні зусилля (обіцянки) дали нікчемні результати.— **Гора́ родила́ мышь.**

ГОРБА́ТОГО [ХІБА́ ВЖЕ] МОГИ́ЛА ВИПРАВИ́ТЬ; ГОРБА́ТОГО ПРОСТУ́Є МОГИ́ЛА *і* **ЛИХО́ГО СПРАВИТЬ ЗАСТУП ТА ЛОПА́ТА.** Говориться тоді, коли хто-небудь уперто тримається своїх помилок, не хоче позбутися своїх недоліків.— **Горба́того [одна́] моги́ла испра́вит.**

ГОРДІЇВ ВУЗОЛ. *Книжн.* Про складне переплетення обставин, про заплутані питання.— **Го́рдиев у́зел.**

ГОРДО НОСИТИ (нести́, трима́ти) **ГОЛОВУ.** *Див.* **ВИСОКО НОСИТИ ГОЛОВУ.**

ГО́РЕ ГОРЮВА́ТИ *і* **БІДУ́ БІДУВАТИ.** Дуже горювати.— **Го́ре горева́ть.**

ГО́РЕ (ли́хо) З РО́ЗУМУ. Про нерозуміння посередніми людьми людини видатного розуму і про життєві труднощі, що викликані цим.— **Го́ре от ума́.**

ГОРИ́ (го́ру) ВЕРНУ́ТИ (зверну́ти, перевверну́ти, ру́шити, зру́шити).— Зробити дуже багато.— **Го́ры (го́ру) поворо́тить** (своротить, **сдви́нуть**).

ГОРИТЬ ДІЛО́ (робо́та) **В РУКА́Х** (під рука́ми) у кого. Швидко і успішно робиться що-небудь.— **Гори́т де́ло** (рабо́та) **в рука́х** у кого.

ГОРІТИ НА РОБО́ТІ. Повністю, не шкодуючи сил, віддаватися роботі.— **Горе́ть на рабо́те.**

ГОРНУ́ТИ ГРОШІ ЛОПА́ТОЮ. *Див.* **ГРЕБТИ ГРОШІ ЛОПАТОЮ.**

ГОРОБИ́НА НІЧ. Ніч з сильною і тривалою грозою і зірницями.— **Воробьи́ная ночь.**

ГОРО́Д ГОРОДИ́ТИ. Починати копітку безуспішну справу.— **Огоро́д городи́ть.**

ГОРУ БРА́ТИ (взя́ти) над ким, над чим. Перемагати кого-небудь, що-небудь; добиватися переваги; переборювати, долати.— **Оде́рживать** (одержа́ть) **верх** над кем, над чем.

ГОРЩИК (маки́тру) **РОЗБИ́ЛИ.** *Див.* **ГЛЕК РОЗБИЛИ.**

ГОСПО́ДАР (хазя́їн) **СВОГО́ СЛО́ВА** (своє́му сло́ву). Той, хто дотримує свого слова, вірний своєму слову.— **Хозя́ин** (господи́н) **своего́ сло́ва** (своему́ сло́ву).

ГОСПО́ДАР СТАНО́ВИЩА. Той, хто має можливість діяти, управляти чим-небудь на свій розсуд.— **Хозя́ин положе́ния.**

ГО́СТРА (кра́йня) **ПОТРЕ́БА.** Виняткова, пекуча, нагальна необхідність.— **Острая необходи́мость.**

ГО́СТРА ПРОБЛЕМА. Назріле, але складне для розв'язання питання; болюче питання.— **Острая пробле́ма.**

ГО́СТРА РОЗМО́ВА. Розмова різка, неприємна.— **Кру́пный разгово́р.**

ГОСТРИЙ НА ЯЗИК (на сло́во, на мо́ву) хто *і* **ГОСТРИЙ ЯЗИК МАЄ** хто. Який влучно, дотепно говорить.— **Остёр** (о́стрый) **на язык** кто; **о́стрый язы́к** у кого.

ГОСТРИТИ (точи́ти) **ЗУ́БИ** (зуб) на кого, на що. 1. Прагнути заволодіти ким-небудь, чим-небудь, захопити когось, щось; 2. Гніватись на кого-небудь, прагнути зробити комусь зло, прикрість; намагатися позбавити кого-небудь чогось.— **Точи́ть** (востри́ть, нава́стривать, навостри́ть) **зу́бы** на кого, на что.

ГОСТРИТИ НОЖА (соки́ру, меч) на кого. Замишляти що-небудь проти когось.— **Точи́ть нож** (топо́р, меч) на кого.

ГОТОВИЙ ДО ПО́СЛУГ (на по́слуги). *Застар.* Ввічлива заключна форма перед підписом у листі — висловлення готовності допомогти прислужитися, стати в пригоді.— **Гото́вый к услу́гам.**

ГОТО́ВИЙ (ла́ден, рад, хотів би) **КРІЗЬ ЗЕМЛЮ ПІТИ** (провали́тися). Вислів, який означає гостре бажання зникнути, сховатися куди-небудь від сорому, страху і т. ін.— **Гото́в** (рад, хоте́л бы) **сквозь зе́млю провали́ться.**

ГОТУВА́ТИ (підготува́ти, підготовля́ти, підгото́вити) **ГРУНТ.** Готуватися для здійснення чого-небудь.— **Гото́вить** (подгота́вливать, подгото́вить) **по́чву.**

ГРА ВИ́ПАДКУ (до́лі). Непередбачена випадковість, несподіваний поворот у житті.— **Игра́ слу́чая** (судьбы́).

ГРА З ВОГНЕ́М. Дуже небезпечні дії, вчинки, які можуть потягнути за собою неприємні наслідки.— **Игра́ с огнём.**

ГРА ПРИРО́ДИ. Виняткове, рідкісне явище, відхилення від звичайних норм.— **Игра́ приро́ды.**

ГРА СЛІВ. Дотепний жарт, заснований на вживанні одного слова замість іншого або на підміні одного значення іншим того самого слова; каламбур.— **Игра́ слов.**

ГРАТИ (вести́) ВЕЛИ́КУ ГРУ. Здійснювати вчинки, які можуть потягнути за собою серйозні наслідки.— **Игра́ть (вести́) бо́льшую игру́.**

ГРАТИ В ЗАГАДКИ. *Див.* **ГОВОРИ́ТИ ЗАГАДКАМИ.**

ГРАТИ В КОТА́ И МИ́ШУ (ми́шку). *Див.* **ГРАТИСЯ В КОТА́ И МИ́ШУ.**

ГРАТИ В МОВЧА́НКУ (в мовчана́). Мовчати, ухилятися від розмов.— **Игра́ть в молча́нку (молча́нки).**

ГРАТИ ВСІМА́ КОЛЬОРАМИ (ба́рвами) РАЙДУГИ. Переливатися багатьма різними барвами.— **Игра́ть все́ми цвета́ми ра́дуги.**

ГРАТИ ДРУГУ СКРИ́ПКУ. Мати в чомусь другорядне значення, відігравати другорядну роль.— **Игра́ть втору́ю скри́пку.**

ГРАТИ ЖИТТЯ́М І СМЕ́РТЮ. Ризикувати собою, нехтувати смертю.— **Игра́ть жи́знью и сме́ртью.**

ГРАТИ (ба́витися) З ВОГНЕ́М. *Див.* **ГРАТИСЯ З ВОГНЕ́М.**

ГРАТИ (лама́ти, стро́їти) КОМЕ́ДІЮ. Удавати з себе кого-небудь, прикидатися, обманювати.— **Игра́ть (лома́ть, разы́грывать) коме́дию.**

ГРАТИ НА НЕРВАХ. Дратувати, нервувати кого-небудь.— **Игра́ть на не́рвах.**

ГРАТИ (зіграти) НА РУ́КУ кому. Допомагати кому-небудь, сприяти чому-небудь.— **Игра́ть (сыгра́ть) на́ руку** кому.

ГРАТИ (стріля́ти, стри́гти) ОЧИ́МА. *Див.* **БІСИКИ ПУСКАТИ.**

ГРАТИ ПЕ́РШУ (головну́) СКРИ́ПКУ. Бути найголовнішим, найвпливовішим у якій-небудь справі.— **Игра́ть пе́рвую скри́пку.**

ГРАТИ РОЛЬ кого, чого, яку. 1. Мати певне значення; 2. Видавати себе за кого-небудь.— **Игра́ть роль кого́, чего́, какую́.**

ГРАТИСЯ (гра́ти) В КОТА́ И МИ́ШУ (ми́шку). Хитрувати, лукавити, затаювати що-небудь.— **Игра́ть в ко́шки-мы́шки.**

ГРАТИСЯ (гра́ти, ба́витися) З ВОГНЕ́М. Поводитися необережно, здійснювати що-небудь небезпечне.— **Игра́ть (шути́ть) с огнём.**

ГРА́ТИСЯ (гра́ти) У ПІЖМУРКИ (у жму́рки). Обдурювати кого-небудь, приховуючи щось.— **Игра́ть в жму́рки.**

ГРА́ТИСЯ (гра́ти) У СХО́ВАНКИ (у хо́ванки). Діяти не прямо, приховувати щось.— **Игра́ть в пря́тки.**

ГРЕБТИ́ (загріба́ти, горну́ти) ГРО́ШІ ЛОПА́ТОЮ. Дуже швидко, без великих затрат праці багатіти, наживатися.— **Грести́ (загреба́ть) де́ньги лопа́той.**

ГРИ́ЗТИ (прогри́зти) ГО́ЛОВУ кому. Докучати кому-небудь кимсь, чимсь, вимагати що-небудь у когось.— **Грызть го́лову** кому.

ГРІМ РА́КА ВБИВ. *Див.* **ГОРА́ МИ́ШУ ПОРОДИ́ЛА.**

ГРІТИ́ (нагрі́ти, погрі́ти) РУ́КИ. Наживатися нечесно, незаконно.— **Греть (нагре́ть, погре́ть) ру́ки.**

ГРІШ ЦІНА́ кому, чому. Нічого не вартий, нікуди не годиться.— **Грош цена́** кому, чему.

ГРОБОВИ́Й ГО́ЛОС. Глухий, похмурий голос.— **Гробово́й го́лос.**

ГРО́ШЕЙ [І] КУ́РИ НЕ КЛЮЮ́ТЬ *і* **ГРО́ШЕЙ ХОЧ ГРЕБЛЮ ГАТИ.** Дуже багато грошей у когось.— **Де́нег ку́ры не клюю́т.**

ГРО́ШЕЙ МА́ЛО — НЕ БІДА́, ЯК Є ДРУ́ЗІВ ЧЕРЕДА́. *Див.* **НЕ МАЙ СТО́ КІП У ПОЛІ, МАЙ ДРУЗІВ ДОВО́ЛІ.**

ГРОШОВИ́Й МІШО́К. *Див.* **ЗОЛОТИ́Й МІШО́К.**

ГРУДЬМИ́ ПРОКЛА́СТИ СОБІ́ ШЛЯХ. Боротьбою, впертою працею, переборюючи труднощі, досягати чого-небудь.— **Гру́дью проложи́ть себе́ доро́гу.**

ГРУНТ (земля́) УГИНА́ЄТЬСЯ перед ким, чим; **ГРУНТ (земля́) ТІКАЄ З-ПІД НІГ** у кого *і* **ГРУНТ (земля́) ЗАПАДАЄТЬСЯ** під ким, чим. Чиєсь становище робиться ненадійним, непевним, хисткім; хтось втрачає певність у своєму становищі або в успіхові якої-небудь справи, якого-небудь починання.— **По́чва (земля́) ухо́дит (ускользае́т) из-под ног** кого, чьих, у кого.

ГРУНТ ХИТА́ЄТЬСЯ ПІД НОГА́МИ чиїми, у кого. Чиєсь становище стало ненадійним, непевним.— **По́чва коле́блется под нога́ми** чьими, у кого.

ГУБА́ НЕ З ЛОПУ́ЦЬКА у к о г о. Про людину, яка не байдужа до чогось, уміє вибрати найкраще.— **Губа́ не ду́ра** у к о г о.

ГУБИТИСЯ В ЗДО́ГАДАХ (**в здо́га́дках, в дога́дках**). Не знати, на якому з припущень зупинитися; не бути певним у своїх здогадах, думках.— **Теря́ться в дога́дках.**

ГУЛЯТИ ПО РУКАХ і **ХОДИ́ТИ** (**шти́**) **ПО РУКАХ.** Поширюватися, переходячи від одного до іншого.— **Гуля́ть** (**ходи́ть**) **по рука́м.**

ГУРТОМ І ВРОЗДРІБ. *Див.* **ОПТОМ І ВРОЗДРІБ.**

ГУСЕ́Й ДРАЖНИ́ТИ (**роздражни́ти**). Безцільно викликати роздратування, злість у кого-небудь.— **Гусе́й дразни́ть** (**раздразни́ть**).

ГУСЬ СВИНІ НЕ ТОВА́РИШ і **КІНЬ ВОЛОВІ НЕ ТОВАРИШ** (**не рівня, не па́ра**). Різних своєю природою, характером або суспільним станом людей ніщо не може об'єднати.— **Гусь свинье́ не това́рищ.**

ГУЧНА́ (**голосна́**) **ІСТО́РІЯ.** Подія, випадок, які набули поширення, розголосу.— **Гро́мкая исто́рия.**

Д

ДАВА́ТИ (**да́ти**) **БІЙ** к о м у, ч о м у. Рішуче виступати проти кого, чого.— **Дава́ть** (**дать**) **бо́й** к о м у, ч е м у.

ДАВА́ТИ (**да́ти**) **ВО́ЛЮ** к о м у, ч о м у. Не обмежувати когось у діях, у виявленні почуттів, не стримувати своїх почуттів.— **Дава́ть** (**дать**) **во́лю** к о м у, ч е м у.

ДАВА́ТИ (**да́ти**) **ВО́ЛЮ НОГА́М.** Швидко бігати, пускатися навтіка-ча.— **Дава́ть** (**дать**) **во́лю нога́м.**

ДАВА́ТИ (**да́ти**) **ВО́ЛЮ РУКА́М.** 1. Хапати, чіпати руками; 2. Битися.— **Дава́ть** (**дать**) **во́лю рука́м.**

ДАВА́ТИ (**да́ти**) **ГО́ЛОВУ** (**ру́ку**) **[СВОЮ, СОБІ] ВІДТЯ́ТИ** (**відруба́ти, одруба́ти**) і **ДАВА́ТИ** (**да́ти**) **ГОЛОВУ** (**ру́ку**) **НА ВІДРІ́З** (**на відру́б**). Уживається для запевнення когось у правдивості, правильності сказаного.— **Дава́ть** (**дать**) **го́лову** (**ру́ку**) **на отсече́ние.**

ДАВА́ТИ (**да́ти, задава́ти, зада́ти**) **ДРАЛА** (**дьбру**). Швидко тікати, бігти куди-небудь.— **Дава́ть** (**дать, задава́ть, зада́ть**) **дёру.**

ДАВА́ТИ (**да́ти, звільня́ти, звільни́ти**) **ДОРОГУ** к о м у. 1. Відійти вбік, давши місце для проходу чи проїзду; 2. Надати можливість діяти, висунутися в якійсь галузі.— **Дава́ть** (**дать, уступа́ть, уступи́ть**) **доро́гу** к о м у.

ДАВА́ТИ (**да́ти**) **ДЕСЯ́ТЬ** (**два́дцять, сто** і *т. д.*) **ОЧКО́В УПЕРЕД** (**напере́д**). Значно перевершувати кого-небудь в чомусь.— **Дава́ть** (**дать**) **деся́ть** (**два́дцать, сто** *и т. п.*) **очко́в вперёд.**

ДАВА́ТИ (**да́ти, завдава́ти, завда́ти**) **ЖАРУ.** 1. Дуже сварити, провчати кого-небудь і т. ін.; 2. Розправлятися з ким-небудь, бити, громити.— **Дава́ть** (**дать, задава́ть, зада́ть**) **жа́ру.**

ДАВАТИ (**да́ти**) **ЗАДНІЙ ХІД.** Відступати від раніше сказаного, зробленого, від своїх переконань, вчинків і т. ін.— **Дава́ть** (**дать**) **за́дний ход.**

ДАВА́ТИ (**да́ти**) **ЗДА́ЧІ.** Відповідати ударом на удар, образою на образу і т. ін.— **Дава́ть** (**дать**) **сда́чи** (**сда́чу**).

ДАВА́ТИ (**да́ти**) **ЗНА́ТИ.** Повідомляти.— **Дава́ть** (**дать**) **знать.**

ДАВА́ТИ (**да́ти**) **ЗРОЗУМІ́ТИ.** Робити зрозумілим.— **Дава́ть** (**дать**) **поня́ть.**

ДАВА́ТИ (**да́ти**) **НА́ГІНКУ** (**прочуха́на, прочуха́нку**) к о м у. Виражати незадоволення чиїмись діями, вчинками в різній формі.— **Дава́ть** (**дать**) **нагоня́й** к о м у.

ДАВА́ТИ (**да́ти**) **ПОЧА́ТОК** ч о м у. Бути першоосновою, джерелом чогось.— **Дава́ть** (**дать, класть, положи́ть**) **нача́ло** ч е м у.

ДАВА́ТИ (**да́ти**) **ПО ША́ПЦІ** к о м у. 1. Бити, вдарити; 2. Звільнювати, проганяти кого-небудь звідкілясь.— **Дава́ть** (**дать**) **по ша́пке** к о м у.

ДАВА́ТИ (**да́ти**) **ПРИВІД** к о м у. Створювати підстави для певних дій,

вчинків, думок і т. ін.— **Дава́ть (дать, подава́ть, пода́ть)** по́вод к о м у.

ДАВА́ТИ (да́ти) ПРИКУРИ́ТИ к о м у. Дошкульно провчати кого-небудь за щось.— **Дать прикури́ть** к о м у.

ДАВА́ТИ (да́ти) СЕБЕ́ ЗНА́ТИ (почува́ти). Бути відчутним, робити вплив на кого-небудь, що-небудь.— **Дава́ть (дать) себя́ знать (чу́вствовать).**

ДАВА́ТИ (да́ти) СЕ́РЦЮ ВО́ЛЮ. Не стримувати своїх почуттів, виявляти свої почуття.— **Дава́ть (дать) во́лю се́рдцу.**

ДАВА́ТИ (да́ти) СЛОВА́М ВО́ЛЮ. Дозволяти собі говорити зайве.— **Дава́ть (дать) во́лю языку́.**

ДАВА́ТИ (да́ти) СЛОВО. 1. Обіцяти що-небудь комусь; 2. Надати можливість виступити на зборах.— **Дава́ть (дать) сло́во.**

ДАВА́ТИ (да́ти) СОБІ́ НАЙКРА́ЩУ РА́ДУ. Займатися кращими справами в порівнянні з іншими, приймати найбільш зручне, вигідне для себе рішення.— *Часто іron., застар.* **Благу́ю часть избра́ть.**

ДАВА́ТИ (да́ти) СПРА́ВІ ХІД (рух). 1. Почати рух, працю; 2. Направляти в належне місце для розгляду, виконання.— **Дава́ть (дать) де́лу ход (движе́ние).**

ДАВА́ТИСЯ (да́тися) ВЗНАКИ́ (втямки́). Давати себе знати, відчути; залишати про себе пам'ять чим-небудь прикрим, неприємним.— **Дава́ть (дать) себя́ знать (чу́вствовать);** *сов.* **показа́ть себя́.**

ДАВНО́ Б ТАК *і* **ОТА́К (отта́к) БИ Й ДАВНО́.** Саме так треба було; добре, так.— **Давно́ бы так.**

ДАЛЕ́КИЙ ПРИЦІ́Л. Про далекосяжність чиїх-небудь планів, розрахунків, передбачливість, врахування перспективи і т. ін.— **Далёкий (да́льний) прице́л.**

ДАЛЕ́КІ ПРО́ВОДИ — ЗА́ЙВІ СЛЬО́ЗИ. Про довгі проводи.— **Да́льние (до́лгие) про́воды — ли́шние слёзы.**

ДАЛЕ́КО ЗАХО́ДИТИ (зайти́). Виходити за межі допустимого.— **Далеко́ заходи́ть (зайти́).**

ДАЛЕ́КО НЕ ЗАЙДЕШ з ч и м, н а ч о м у. Не доможешся успіху.— **Далеко́ не уе́дешь (не ускачешь)** с ч е м, н а ч ём.

ДАЛЕ́КО ПІТИ́ (сягну́ти). Добитися успіхів, слави; стати відомим.— **Далеко́ пойти́ (уйти́).**

ДАЛЕ́КО ХОДИТИ (шука́ти) НЕ ТРЕБА (не бу́демо, не дово́диться). Уживається при згадуванні про те, що є завжди під рукою.— **Далеко́ ходи́ть (иска́ть) не ну́жно (не на́до, не прихо́дится).**

ДАЛІ́ НІКУ́ДИ (немає́ куди́) *і* **ДІЙШЛИ́ (доїхали) ДО КРАЮ.** Вживається для вираження крайньої межі чогось.— **Да́льше (е́хать) не́куда.**

ДАМО́КЛІВ МЕЧ. *Книжн.* Про постійну небезпеку.— **Дамо́клов меч.**

ДАРЕ́МНА (ма́рна) ПРА́ЦЯ. Уживається для вираження впевненості у марності яких-небудь зусиль.— **Напра́сный труд; мартышкин труд.**

ДАРЕ́МНО ВИТРАЧА́ТИ (тра́тити) ПОРО́Х. Марно говорити або робити що-небудь, даремно витрачати силу, енергію.— **Да́ром (напра́сно, по-пусто́му, по́пусту) тра́тить по́рох.**

ДАРИ́ ДАНА́ЙЦІВ. *Книжн.* Підступні подарунки, які несуть з собою загибель для тих, хто їх одержує.— **Дары́ дана́йцев.**

ДАР МО́ВИ (сло́ва). 1. Здатність говорити взагалі; 2. Висока культура мовлення, здатність красномовно говорити.— **Дар сло́ва (ре́чи).**

ДАРО́ВАНОМУ КОНЕ́ВІ (коню́) В ЗУБИ́ НЕ ДИВЛЯ́ТЬСЯ (в зу́би не заглядаю́ть, зубів не лічать) *і* **ДАР НЕ КУПЛЯ — НЕ ГУДЯ́ТЬ, А ХВАЛЯ́ТЬ.** Незадоволення не виражають з приводу подарованої речі чи речі, яка дісталася даром.— **Даре́ному (даровому) коню́ в зу́бы не смо́трят.**

ДАРО́М НЕ ПРО́ЙДЕ (не мине́ться, не мине́) щ о к о м у. Без ускладнень, наслідків і т. ін. не обійдеться, не минеться.— **Да́ром не пройдёт (не обойдётся)** ч т о к о м у.

ДА́ТИ (знайти́) ВИХІД ч о м у. Дати можливість проявитися.— **Дать (найти́) вы́ход** ч е м у.

ДА́ТИ (врізати) ДУБА. Умерти.— **Дать ду́ба; сыгра́ть в я́щик.**

ДА́ТИСЯ В [ДО́БРУ] КОПИ́ЧИНУ (в копійку). *Див.* **УЛЕТІ́ТИ В КОПІ́ЙКУ.**

ДВА АЯ́КСИ. *Книжн.* Двоє нерозлучних друзів.— **Два Аякса.**

ДВА ВЕДМЕ́ДІ В ОДНО́МУ (в одні́м) БАРЛО́ЗІ НЕ ЖИВУ́ТЬ *і* **ДВА**

КОТИ́ В ОДНО́МУ МІШКУ́ (на одно́му са́лі) НЕ ПОМИРЯ́ТЬСЯ. Суперники разом не вживаються — про тих, хто претендує рівною мірою на першість, керівництво тощо.— Два медве́дя в одно́й берло́ге не живу́т (не живи́ться).

ДВА́ДЦЯТЬ (деся́тки) **РАЗ** (разі́в) **[ГОВОРИ́ТИ, РОБИ́ТИ** *тощо*]. Неодноразово, кількаразово.— Два́дцать раз [говори́ть, де́лать *и т. п.*].

ДВЕ́РІ НЕ ЗАЧИНЯ́ЮТЬСЯ. *Див.* **ХАТА́ НЕ ЗАЧИНЯ́ЄТЬСЯ.**

ДВОЇ́ТИСЯ В ОЧА́Х. Здаватися подвійним, подвоюватися.— Двои́т (двои́ться) в глаза́х.

ДВОЛИ́КИЙ (дволи́ций) **ЯНУС.** Підступна людина, дворушник.— Двули́кий Янус.

ДЕ БО́РОШНО, ТАМ І ПО́РОШНО. *Див.* **ЛІС РУБА́ЮТЬ — ТРІСКИ́ ЛЕТЯ́ТЬ.**

ДЕВ'ЯТИ́Й ВАЛ. 1. Наймогутніша і найгрізніша хвиля в морі або океані під час бурі; 2. Символ грізної небезпеки або найвищого піднесення чого-небудь.— Девя́тый вал.

ДЕ КО́ЗАМ РО́ГИ ПРА́ВЛЯТЬ *і* **КУДИ́** (де) **МАКА́Р ТЕЛЯ́Т НЕ ГАНЯ́В.** Дуже далеко, в дуже віддалені і глухі місця.— Куда́ Мака́р теля́т не гоня́л.

ДЕ [ВЖЕ] НА́ШЕ НЕ ПРОПАДА́ЛО. Уживається, коли хочуть підкреслити неминучість збитків, утрат.— Где на́ше не пропада́ло.

ДЕ НЕ ВЗЯ́ВСЯ (взяло́сь). Хтонебудь несподівано з'явився (з'явилося).— Отку́да ни возьми́сь.

ДЕ НЕ ГОРИ́ТЬ, ТАМ СЯ НЕ КУРИ́ТЬ. *Див.* **ДИ́МУ БЕЗ ВОГНЮ НЕ БУВА́Є.**

ДЕ [НЕ] ПОСІ́Й (посі́єш), **ТАМ** (то) **[І] ВРО́ДИТЬСЯ** (вро́дить). 1. Хтось устигає скрізь побувати, когось можна скрізь зустріти, побачити; 2. Хтось уміє пристосуватися до будь-яких обставин у житті.— Наш пострел везде́ поспе́л.

ДЕНЬ І НІЧ *і* **ДНЯ́МИ Й НОЧА́МИ.** Протягом усієї доби, вдень і вночі; безперервно.— День и ночь; днём и но́чью; де́нно и но́щно.

ДЕНЬ І НІЧ — СУ́ТКИ ПРІЧ. Про одноманітно прожитих днях, про безцільне існування.— День да ночь [и] су́тки прочь.

ДЕНЬ У ДЕНЬ *і* **ДЕНЬ ПРИ ДНІ.** Щоденно, безперервно.— Изо дня в день.

ДЕРЖА́ТИ (ма́ти) **ВІ́ЖКИ В РУКА́Х.** *Див.* **ТРИМА́ТИ ВІ́ЖКИ В РУКА́Х.**

ДЕРЖА́ТИ В КУЛАКУ́ (в кулаці́) кого, що. *Див.* **ТРИМА́ТИ В КУЛАКУ́.**

ДЕРЖА́ТИ В КУ́РСІ чого. *Див.* **ТРИМА́ТИ В КУ́РСІ.**

ДЕРЖА́ТИ В ЛАБЕ́ТАХ. *Див.* **ТРИМА́ТИ В ТІСНИ́Х РУКА́Х.**

ДЕРЖА́ТИ (ма́ти) **В ПО́ЛІ ЗО́РУ** кого, що. *Див.* **ТРИМА́ТИ В ПО́ЛІ ЗО́РУ.**

ДЕРЖА́ТИ В РУКА́Х. *Див.* **ТРИМА́ТИ В РУКА́Х.**

ДЕРЖА́ТИ В ТІСНИ́Х (цупки́х, твердо́х) **РУКА́Х.** *Див.* **ТРИМА́ТИ В ТІСНИ́Х РУКА́Х.**

ДЕРЖА́ТИ ВУ́ХО ГО́СТРО. *Див.* **ТРИМА́ТИ ВУ́ХО ГО́СТРО.**

ДЕРЖА́ТИ (трима́ти) **В ЧО́РНОМУ ТІЛІ** (в занедба́нні). Суворо поводитися з ким-небудь, пригноблювати когось.— Держа́ть в чёрном те́ле.

ДЕРЖА́ТИ (трима́ти, носи́ти) **КА́МІНЬ ЗА ПА́ЗУХОЮ.** Приховувати ворожнечу, ненависть до кого-небудь, готувати помсту.— Держа́ть (име́ть) ка́мень за па́зухой.

ДЕРЖА́ТИ НА ДОСТА́ТНІЙ (на пе́вній) **ВІ́ДДАЛІ** (відста́ні) кого *і* **ДЕРЖА́ТИ НА ДОСТА́ТНЬОМУ** (на пе́вному) **ВІ́ДДАЛЕННІ** кого. *Див.* **ТРИМА́ТИ НА ДОСТА́ТНІЙ ВІ́ДДАЛІ.**

ДЕРЖА́ТИ НА ПРИ́В'ЯЗІ (на припо́ні) кого, що. *Див.* **ТРИМА́ТИ НА ПРИ́В'ЯЗІ.**

ДЕРЖА́ТИ (трима́ти) **НІС** (но́са) **ЗА ВІ́ТРОМ** (по вітру). Змінювати свої погляди, переконання, пристосовуючись до обставин.— Держа́ть нос по́ ветру.

ДЕРЖА́ТИ ПЕ́РШІСТЬ (пере́д) у чому. Бути першим у роботі, змаганні і т. ін.— Держа́ть (име́ть) пе́рвенство в чём.

ДЕРЖА́ТИ ПІД КАБЛУ́КОМ (під закаблу́ком, під панто́флею). *Див.* **ТРИМА́ТИ ПІД КАБЛУ́КОМ.**

ДЕРЖА́ТИ ПІД [СВОЇ́М] КРИ́ЛЬЦЕМ (крило́м). *Див.* **ТРИМА́ТИ ПІД КРИ́ЛЬЦЕМ.**

ДЕРЖА́ТИ ПІД СУКНО́М. *Див.* **ТРИМА́ТИ ПІД СУКНО́М.**

ДЕРЖА́ТИ ПО́РОХ СУХИ́М. *Див.* **ТРИМА́ТИ ПОРОХ СУХИ́М.**

ДЕРЖА́ТИ ПРИ СОБІ́ [ПОГЛЯДИ, ДУ́МКИ]. *Див.* **ТРИМА́ТИ ПРИ СОБІ́ [ПОГЛЯДИ, ДУМКИ].**

ДЕРЖА́ТИ СЕБЕ́ як. *Див.* **ТРИМА́ТИ СЕБЕ́.**

ДЕРЖА́ТИ СЕБЕ́ (трима́тися, держа́тися) **В РА́МКАХ** (в ме́жах) **[ПРИСТО́ЙНОСТІ].**— *Див.* **ТРИМА́ТИ СЕБЕ́ В РА́МКАХ [ПРИСТО́ЙНОСТІ].**

ДЕРЖА́ТИСЯ (трима́тися) **ЗА СПІДНИ́ЦЮ.** *Ірон.* Не проявляти самостійності, підкорятися волі якої-небудь жінки.— **Держа́ться за ю́бку.**

ДЕРЖА́ТИСЯ НА ВОЛОСИ́НІ (на волоску́, на волоси́нці, на ни́точці). *Див.* **ВИСІ́ТИ НА ВОЛОСИ́НІ.**

ДЕРЖА́ТИСЯ НА ПЕ́ВНОМУ (на доста́тньому) **ВІДДА́ЛЕННІ** і **ДЕРЖА́ТИСЯ НА ПЕ́ВНІЙ** (на доста́тній) **ВІДДА́ЛІ** (відстані). *Див.* **ТРИМА́ТИСЯ НА ПЕ́ВНОМУ ВІДДА́ЛЕННІ.**

ДЕРЖА́ТИСЯ НА ЧЕ́СНОМУ СЛО́ВІ. *Див.* **ТРИМА́ТИСЯ НА ЧЕ́СНОМУ СЛО́ВІ.**

ДЕРЖА́ТИСЯ О́СТОРОНЬ чого, від чого. *Див.* **СТОЯ́ТИ О́СТОРОНЬ.**

ДЕРЖА́ТИСЯ СВОГО́ БЕ́РЕГА. *Див.* **ТРИМА́ТИСЯ СВОГО́ БЕ́РЕГА.**

ДЕРЖА́ТИ ХВІСТ (хвоста́) **БУ́БЛИКОМ.** Бути бадьорим, життєрадісним.— **Держа́ть хвост трубо́й.**

ДЕРЖА́ТИ (утри́мувати) **ЯЗИ́К** (удержувати язика́) **ЗА ЗУ́БАМИ** (на прив'язі). *Див.* **ТРИМА́ТИ ЯЗИ́К ЗА ЗУ́БАМИ.**

ДЕРЖИ́ В ОБИ́ДВІ ЖМЕ́НІ. *Див.* **НАСТА́ВЛЯЙ [ШИ́РШЕ] КИШЕ́НЮ.**

ДЕ́РТИ (дра́ти, лупи́ти) **ВТРИДОРО́ГА.** Надзвичайно дорого.— **Драть втри́дорога.**

ДЕ́РТИ (дра́ти) **ГО́РЛО** (горля́нку). Багато, крикливо говорити, співати і т. ін.; кричати, надриватися.— **Драть го́рло** (гло́тку).

ДЕ́РТИ (задирати, заде́рти) **КИ́РПУ** (ніс). *Див.* **ГНУ́ТИ КИ́РПУ.**

ДЕ́РТИСЯ НА СТІ́НУ (на сті́ни) і **ЛІ́ЗТИ** (поліз ти) **НА СТІ́НУ** (на сті́нку). Бути в збудженому стані, у відчаї, нервувати.— **Лезть** (поле́зть) **на сте́нку** (на сте́нку).

ДЕ́РТИ (дра́ти) **ШКУ́РУ** (по три шку́ри, ли́ко) з кого. Брати великі ціни; нещадно, жорстоко експлуатувати.— **Драть шку́ру** (две шку́ры, три шку́ры, семь шкур, по две шку́ры, по три шку́ры, по семь шкур) с кого.

ДЕСЯ́ТА (сьо́ма) **ВОДА́ НА КИСЕЛІ́.** *Ірон.* Про далеке споріднення.— **Деся́тая** (седьма́я) **вода́ на киселе́.**

ДЕСЯ́ТКИ РАЗ (разів) **[ГОВОРИ́ТИ, РОБИ́ТИ** *тощо***].** *Див.* **ДВАДЦЯ́ТЬ РАЗ.**

ДЕСЯ́ТОЮ ДОРО́ГОЮ (ву́лицею) **ОБХО́ДИТИ** (обійти́, обмина́ти, обмину́ти) кого, що. Уникати зустрічі з ким-небудь, якоїсь неприємності; ігнорувати кого-небудь, що-небудь.— **Деся́той доро́гой обходи́ть** (обойти́) кого, что.

ДЕ (в чо́му) **[ТІ́ЛЬКИ] ТА ДУША́ ДЕ́РЖИТЬСЯ.** Про кволу, слабосилу, хворобливу людину.— **В чём душа́ [то́лько] де́ржится.**

ДЕ ТО́НКО (ко́ротко), **ТАМ** (там ще й) **РВЕ́ТЬСЯ.** Коли в чомусь не щастить, то трапляється і ще більша неприємність, біда.— **Где то́нко, там и рвётся.**

ДЕ ЦЕ БА́ЧЕНО (ви́дано)? Уживається на означення негативного ставлення до чого-небудь.— **Где э́то ви́дано?**

ДЕ́ШЕВО ВІДБУ́ТИСЯ (одбу́тися). Без особливих ускладнень позбутися можливих, дуже важких наслідків.— **Дёшево** (легко́) **отде́латься.**

ДЕ́ШЕВО І СЕ́РДИТО. Про щось загальнодоступне і таке, що відповідає своєму призначенню.— **Дёшево и серди́то.**

ДЕ́ШЕВШЕ ВІД ДІ́РКИ З БУ́БЛИКА. Дуже дешево, дуже дешевий.— **Дешёвле па́реной ре́пы; дешёвле грибо́в.**

ДЗВОНИ́ТИ НА ГВАЛТ. *Див.* **БИ́ТИ ТРИВО́ГУ.**

ДИВИ́ТИСЯ (загляда́ти) **В ЗУ́БИ** кому. Ставитися догідливо до кого-небудь, сподіваючись якоїсь вигоди; потурати комусь.— **Смотре́ть** (гляде́ть) **в зу́бы** кому.

ДИВИ́ТИСЯ В КО́РІНЬ. Заглиблюватися в суть справи.— **Смотре́ть** (гляде́ть) **в ко́рень.**

ДИВИ́ТИСЯ В КУЩІ́. Прагнути ухилитися від відповідальності, від безпосередньої участі в справі.— **Смотре́ть** (гляде́ть) **в кусты́.**

ДИВИ́ТИСЯ В ЛІС. Будучи незадоволеним своїм місцем, прагнути

його покинути.— **Смотре́ть (гляде́ть) в лес.**

ДИВИ́ТИСЯ В МОГИ́ЛУ (в домови́ну). Бути тяжко хворим, бути близьким до смерті.— **Смотре́ть (гляде́ть) в гроб (в моги́лу).**

ДИВИ́ТИСЯ (заглядáти, зазирáти) **В ÓЧІ** (у вíчі) кóму. Підлещуватися до кого-небудь, запобігати перед ким-небудь.— **Смотре́ть (гляде́ть) в глаза́** кому.

ДИВИ́ТИСЯ (зазирáти) **в РОТ** (в ро́та) кóму. З цікавістю слухати кого-небудь.— **Смотре́ть (гляде́ть) в рот** кому.

ДИВИ́ТИСЯ ЗВИ́СОКА (згóрда, спогóрда) на кого. Ставитися гордовито, зарозуміло, з презирством.— **Смотре́ть (гляде́ть) свысока́** на кого.

ДИВИ́ТИСЯ ЗГОРИ́ [ВНИЗ] на кого. Ставитися до кого-небудь зверхньо, із зневагою.— **Смотре́ть (гляде́ть) све́рху [вниз]** на кого.

ДИВИ́ТИСЯ (гля́нути) **ІНШИМИ** (нови́ми) **ОЧИМА** на кого, на що і **ДИВИ́ТИСЯ** (гля́нути) **ІНШИМ** (нови́м) **ОКОМ** на кого, на що. Ставитися до кого-небудь інакше; по-іншому оцінювати чиї-небудь дії, вчинки і т. ін.— **Смотре́ть (гляде́ть) други́ми** (ины́ми) **глаза́ми** на кого, на что.

ДИВИ́ТИСЯ (гляді́ти) **КРІЗЬ ПАЛЬЦІ** на кого, на що. Не звертати уваги на що-небудь недозволене; ставитися до кого-небудь, чого-небудь легковажно, несерйозно.— **Смотре́ть (гляде́ть) сквозь па́льцы** на кого, на что.

ДИВИ́ТИСЯ КРІЗЬ РОЖЕ́ВІ ОКУЛЯ́РИ (скéльця) на кого, на що і **ДИВИ́ТИСЯ КРІЗЬ РОЖЕ́ВУ ПРИЗМУ** на кого, на що. Сприймати кого-небудь, що-небудь, не помічаючи їх негативних сторін, рис.— **Смотре́ть (гляде́ть) сквозь ро́зовые очки́** на кого, на что.

ДИВИ́ТИСЯ НЕМА́ НА ЩО. Про щось незначне, не варте уваги.— **Смотре́ть (гляде́ть) не́ на что.**

ДИВИ́ТИСЯ ОБОМА́ (пи́льно) і **БУТИ НАСТОРОЖІ** (оберéжним, пи́льним). Уважно дивитися, бути уважним, пильним.— **Смотре́ть (гляде́ть) в о́ба [глáза].**

ДИВИ́ТИСЯ ОЧИМА чиїми на кого, на що. Не мати власної думки про кого-небудь, що-небудь, повністю підпорядковуватися чужій.— **Смотре́ть (гляде́ть) глаза́ми** чьими на кого, на что.

ДИВИ́ТИСЯ (гля́нути, подиви́тися) **ПРАВДІ В ÓЧІ** (у вíчі). Тверезо оцінювати справжній стан речей.— **Смотре́ть (гляде́ть, посмотре́ть) пра́вде в глаза́** (в лицó).

ДИВИ́ТИСЯ ПРЯ́МО (сміли́во) **В ÓЧІ** (у вíчі) кóму, чóму. Почувати себе вільним, незалежним перед кимнебудь у вираженні своїх думок, поглядів і т. п., не соромитися своїх вчинків, почувати себе легко і вільно.— **Смотре́ть (гляде́ть) пря́мо** (сме́ло) **в глаза́** кому, чему.

ДИВИ́ТИСЯ (заглядáти, зазирáти, гля́нути) **СМЕ́РТІ** (небезпéці) **В ÓЧІ** (у вíчі). Бути близьким до смерті; перебувати у стані смертельної небезпеки.— **Смотре́ть (гляде́ть) сме́рти в глаза́** (в лицó).

ДИВО В РЕШЕТІ. *Див.* **ЧУДЕСА́ В РЕШЕТІ.**

ДИВО ПРИРÓДИ. *Див.* **ЧУ́ДО ПРИРÓДИ.**

ДИВУ ДАВА́ТИСЯ (дáтися) і **ДИВОМ ДИВУВА́ТИСЯ** (дивувáти). Дуже дивуватися, бути враженим.— **Ди́ву дава́ться** (да́ться).

ДИМ КОРÓМИСЛОМ (стовпóм). Шум, гамір, безладдя.— **Дым коромы́слом** (столбо́м).

ДИМОМ ДОГОРИ́ ПІШЛО́. *Див.* **БУЛО ТА ЗАГУЛО.**

ДИМУ БЕЗ ВОГНЮ́ НЕ БУВА́Є (немáє) і **ДЕ НЕ ГОРИ́ТЬ, ТАМ СЯ НЕ КУРИ́ТЬ.** На все є своя причина.— **Ды́ма без огня́ не быва́ет; нет ды́ма без огня́.**

ДИСТА́НЦІЯ ВЕЛИ́КОГО РÓЗМІРУ і **ДИСТАНЦІЯ НА РОЗМІР НЕОСЯ́ЖНА.** Велика відстань, велика різниця.— **Диста́нция огро́много разме́ра.**

ДИТЯ́ ПРИРÓДИ. Про людину просту, близьку до природи, не зачеплену міською культурою.— **Дитя́ приро́ды.**

ДИТЯ́ЧИЙ ЛЕ́ПЕТ. Про щось дуже наївне, безпомічне, незріле.— **Де́тский** (младе́нческий) **ле́пет.**

ДИТЯ́ЧІ ІГРАШКИ (заба́вки). Про щось несерйозне, не варте уваги.— **Де́тские игру́шки; де́тская заба́ва.**

ДИХАТИ НА ЛАДАН. Бути тяжко хворим, бути при смерті.— **Дыша́ть на ла́дан.**

ДИ́ХАТИ ПОВІ́ТРЯМ я́ким, чо́го. Знаходитися в якому-небудь оточенні, жити якимись інтересами.— **Дыша́ть во́здухом ка́ким, чего́.**

ДИХНУ́ТИ НІКО́ЛИ (нема́є коли́) і **НІКО́ЛИ І ВГО́РУ ГЛЯ́НУТИ.** Дуже зайнятий, завантажений чимось.— **Дохну́ть не́когда.**

ДІВА́ТИСЯ (ді́тися) НІ́ДЕ (ні́куди, нема́є ку́ди). Не мати ніякого виходу з прикрого становища, кращої перспективи на що-небудь.— **Дева́ться (де́ться) не́куда.**

ДІВО́ЧА (дівча́) ПА́М'ЯТЬ. *Жарт.* Про погану пам'ять.— **Де́вичья па́мять.**

ДІЙНА КОРО́ВА. *Ірон.* Про того або про те, що є джерелом прибутку.— **До́йная коро́ва.**

ДІЙТИ́ [ДО] ВИ́СНОВКУ. *Див.* **ПРИХО́ДИТИ ДО ВИСНО́ВКУ.**

ДІЙТИ ДО БІ́ЛОГО ЖА́РУ. *Див.* **ДОХО́ДИТИ ДО БІ́ЛОГО ЖА́РУ.**

ДІЙТИ ДО ВУХ кого, чиїх. *Див.* **ДОХО́ДИТИ ДО ВУХ.**

ДІЙТИ ДО ГЕРКУЛЕ́СОВИХ СТОВПІ́В. *Книжн., ірон.* Дійти до крайньої мети чого.— **Дойти́ до геркуле́сових столбо́в.**

ДІЙТИ СВОЇ́М [ВЛА́СНИМ] РО́ЗУМОМ. *Див.* **ДОХО́ДИТИ СВОЇ́М [ВЛАСНИМ] РО́ЗУМОМ.**

ДІЙТИ СМА́КУ. *Див.* **УВІХО́ДИТИ В СМАК.**

ДІЙШЛИ́ (дої́хали) ДО КРАЮ. *Див.* **ДАЛІ́ НІКУ́ДИ.**

ДІЛА́ ДАВНО́ МИНУ́ЛИХ ДНІ́В [ПЕРЕКА́З ДАВНИ́НИ СТАРО́Ї]. Про події далекого минулого.— **Дела́ давно́ мину́вших дней [преда́нья старины́ глубо́кой].**

ДІЛИ́ТИ ШКУ́РУ НЕВБИ́ТОГО ВЕДМЕ́ДЯ (зві́ра). Сперечатися про прибутки, яких ще немає.— **Дели́ть шку́ру неуби́того медве́дя.**

ДІЛО ВИГОРІ́ЛО. *Див.* **СПРА́ВА ВИГОРІ́ЛА.**

ДІЛО МА́ЙСТРА ХВА́ЛИТЬ (величає́, знає) і **МА́ЙСТРА И ДІЛО БОЇ́ТЬСЯ.** В умілих руках справа йде гаразд, удається.— **Де́ло ма́стера бои́тся.**

ДІЛО́ НАЖИВНЕ́ і **СПРА́ВА НАЖИ́ВНА.** Про те, що можна нажити, набути, придбати.— **Де́ло наживно́е.**

ДІЛО́ (спра́ва) НА МАЗІ́. Робота, справа йде добре, успішно, не затримується.— **Де́ло на мази́.**

ДІЛО́ (спра́ва) НЕ ЖДЕ́ (не чека́є, не те́рпить). Немає можливості баритися, гаяти час.— **Де́ло не ждёт (не те́рпит).**

ДІЛО НЕ СТА́НЕ за ким, за чим. *Див.* **СПРА́ВА НЕ СТА́НЕ.**

ДІЛО́ (спра́ва) РУК чиїх. Зроблено ким-небудь, **сталося** з вини кого-небудь.— **Де́ло рук** чьих.

ДІЛО СТА́ЛО за ким, за чим. Затримка відбувається з-за кого, чого.— **Де́ло ста́ло** за кем, за чем.

ДІЛО ТАБА́К (труба́) і **ДІЛО ТЮТЮ́НОМ ПА́ХНЕ.** Дуже погані, кепські справи.— **Де́ло таба́к (труба́).**

ДІЛО ХАЗЯЙСЬКЕ і **СПРАВА ВАША.** Роби, як знаєш, як хочеш; справа твоя (ваша і т. п.); тобі (вам і т. ін.) видніше.— **Де́ло** хозя́йское.

ДІСТАВА́ТИ (діста́ти) ВІДСІ́Ч (відкоша́). Одержувати рішучу протидію.— **Получа́ть (получи́ть) отпо́р.**

ДІСТАВА́ТИ (діста́ти) З (зо) ДНА МО́РЯ (з дна морсько́го). Домагатися, добиватися всього при найскладніших обставинах.— **Достава́ть (доста́ть) со дна мо́ря (со дна морско́го).**

ДІСТАВА́ТИ (діста́ти, добува́ти, добу́ти) З-ПІ́Д ЗЕМЛІ́. Настирливо, завзято роздобувати, розшукувати щонебудь, незважаючи на труднощі.— **Достава́ть (доста́ть) из-под земли́.**

ДІСТАВА́ТИ (діста́ти) ПО ША́ПЦІ. Бути вигнаним, звільненим звідки-небудь.— **Получа́ть (получи́ть) по ша́пке.**

ДІСТАВА́ТИСЯ (діста́тися) В РУ́КИ чиї (до рук чиїх, кого, кому). *Див.* **ПОПАДА́ТИ В РУКИ.**

ДІСТАВА́ТИСЯ (діста́тися, перепада́ти, перспа́сти) НА ГОРІ́ХИ (на бу́блики, на гости́нці, на кисли́ці) кому. Хто-небудь одержить покарання, когось покарають.— **Доставáться (доста́ться) на калачи́ (на оре́хи)** кому.

ДІСТА́ТИ (скуштува́ти) О́БЛИЗНЯ. *Див.* **ПІЙМА́ТИ О́БЛИЗНЯ.**

ДІСТА́ТИ (здобу́ти) ПРАВА́ (пра́во) ГРОМАДЯ́НСТВА і **НАБУ́ТИ ПРАВ (пра́ва, пра́во) ГРОМАДЯ́НСТВА.** Стати загальновідомим і загальновизнаним.— **Получи́ть (приобрести́) права́ (пра́во) граждáнства.**

ДІТКАМ НА МОЛО́ЧКО́ [ПРОСИ́ТИ, ПРОХА́ТИ, ОДЕ́РЖУВАТИ]. *Жарт.* Небагато, найнеобхідніше — про дуже малу кількість грошей,

прибутків.— **Дети́шкам на молочи́шко [проси́ть, получи́ть].**

ДІ́ЯТИ НА НЕ́РВИ к о м у. Збуджувати, дратувати кого-небудь.— **Де́йствовать на не́рвы** к о м у.

ДЛЯ БІ́ЛЬШОЇ ВАГИ́. Для надання більшої значимості чому-небудь.— **Для пу́щей ва́жности.**

ДЛЯ ДУШІ́. Для власної втіхи, власного задоволення, для задоволення внутрішніх духовних потреб, інтересів.— **Для души́.**

ДЛЯ (задля́, ра́ди) КРА́СНОГО СЛІВЦЯ́ (сло́ва). Тільки для того, щоб виблиснути дотепним словом, красномовством.— **Для (ра́ди) кра́сного словца́.**

ДЛЯ МИ́ЛОГО ДРУ́ГА І КОНЯ́ (і вола́) З ПЛУ́ГА. Для близької, любимої людини не шкода і останнього, заповітного.— **Для ми́лого дружка́ и серёжка (серёжку) из ушка́.**

ДЛЯ ОЧИ́СТКИ СО́ВІСТІ (сумлі́ння). Щоб не розкаюватися, не докоряти собі пізніше за що-небудь.— **Для очи́стки (очище́ния) со́вести.**

ДЛЯ ПРИ́ЯТЕЛЯ НОВО́ГО НЕ ПУСКА́ЙСЯ (не ки́дайся, не цура́йся) СТАРО́ГО *і* **НАД ДРУ́ГА СТАРО́ГО НЕМА́ В СВІ́ТІ НІКО́ГО.** Найвірніший друг — випробуваний, перевірений, давній, дружбу з яким необхідно берегти.— **Ста́рый друг лу́чше но́вых двух.**

ДНЮВА́ТИ Й НОЧУВА́ТИ в к о г о, д е. Бути де-небудь увесь час або багато часу.— **Днева́ть и ночева́ть** у к о г о, г д е.

ДНЯ́МИ Й НОЧА́МИ. *Див.* **ДЕНЬ І НІЧ.**

ДОБИРА́ТИ (дібра́ти, дохо́дити, йти́) СМАКУ́. *Див.* **УВІХО́ДИТИ В СМАК.**

ДОБИ́ТИСЯ ТО́ЛКУ. Одержати розумне, ділове пояснення; домогтися позитивних результатів.— **Доби́ться то́лку.**

ДО́БРА СЛА́ВА ЛЕЖИ́ТЬ, А ПОГА́НА БІЖИ́ТЬ. Неслава швидко поширюється, а добре про людину може залишитися невідомим.— **До́брая сла́ва лежи́т, а худа́я (плоха́я) по доро́жке бежи́т; худа́я сла́ва бежи́т, а до́брая лежи́т.**

ДО́БРИЙ ГЕ́НІЙ ч и й. Людина, що робить благотворний вплив на кого-небудь, приносить користь комусь.— **До́брый ге́ний** ч е й.

ДО́БРИЙ ПОЧА́ТОК — ПОЛОВИ́НА ДІ́ЛА. Починати будь-яку справу важко, продовжувати буде легше.— **Лиха́ беда́ нача́ло (нача́ть).**

ДО́БРИЙ РО́ЗУМ (глузд). Дотримання певних норм, традицій у поведінці та обдуманість у діях і вчинках.— **Здра́вый смысл (ум).**

ДО́БРИЙ ТОН. *Див.* **ХОРО́ШИЙ ТОН.**

ДО́БРОГО ПОТРО́ШКУ. *Ірон.* Досить, вистачить, час припиняти.— **Хоро́шенького (хоро́шего) понемно́жку.**

ДОБУВА́ТИ (добу́ти) З-ПІД ЗЕМЛІ́. *Див.* **ДІСТАВАТИ З-ПІД ЗЕМЛІ́.**

ДО́ВГА ПІ́СНЯ. Про те, що займає великий відрізок часу, чого не можна швидко зробити, виконати, розповісти.— **До́лгая (дли́нная) пе́сня.**

ДО́ВГИЙ КАРБО́ВАНЕЦЬ. Ле́гкий і вели́кий заробіток.— **Дли́нный рубль.**

ДО́ВГИЙ ЯЗИ́К у к о г о (ма́є х т о). Про балакучу людину, що говорить зайве, або про її вдачу.— **Дли́нный язы́к** у к о г о.

ДО́ВГО НЕ ПРОТЯ́ГНЕ (не жи́тиме). *Див.* **БАГА́ТО НЕ ПРОТЯ́ГНЕ.**

ДО ВІ́КУ [ВІ́ЧНОГО] *і* **ДО СКО́НУ ВІ́КУ.** *Застар.* Назавжди.— **До сконча́ния ве́ка (ми́ра).**

ДОВО́ДИТИ (довести́) ДО БІ́ЛОГО ЖА́РУ к о г о. Виводити з себе, крайнє роздратовувати.— **Доводи́ть (довести́) до бе́лого кале́ния** к о г о.

ДОВО́ДИТИ (довести́) ДО ВІ́ДОМА ч и й о г о. Повідомляти кого-небудь про щось.— **Доводи́ть (довести́) до све́дения** ч ь е г о.

ДОВО́ДИТИ (довести́) ДО ВІ́ДЧАЮ к о г о. Певними діями змушувати когось піддатися почуттю сильного душевного болю, безвихідності.— **Доводи́ть (довести́) до отча́яния** к о г о.

ДОВО́ДИТИ (довести́) ДО РО́ЗУМУ (до ума́, до глу́зду). Виховувати, ростити дітей.— **Доводи́ть (довести́) до ума́.**

ДОГАНЯ́Й (лови́) ВІ́ТРА В ПО́ЛІ. *Див.* **ШУКА́Й ВІ́ТРА В ПО́ЛІ.**

ДО ГЛИБИНИ́ ДУШІ́ (се́рця). Дуже сильно — хвилювати, вражати,

зворушувати тощо.— **До глубины́ душ**и́ (се́рдца).

ДОГНА́В НЕ ДОГНА́В (пійма́в не пійма́в**), А ПОГНА́ТИСЬ МО́ЖНА.** *Див.* **КУПИ́В НЕ КУПИ́В, А ПОТОРГУВА́ТИСЯ МО́ЖНА.**

ДОГНА́ТИ І ПЕРЕГНА́ТИ *і* **НАЗДОГНА́ТИ І ВИ́ПЕРЕДИТИ (**перегна́ти**).** Про швидкий темп змагання.— **Догна́ть и перегна́ть.**

ДОГОРИ́ (вверх**) НОГА́МИ (**дном**)** *і* **ДОГОРИ́ ДРИ́ГОМ.** Протилежно до звичайного, різко порушуючи звичайний порядок.— **Вверх дном; вверх нога́ми.**

ДО ГРЕ́ЦЬКИХ КАЛЕ́НД [ВІДКЛАСТИ]. *Книжн., ірон.* Відкласти що-небудь надовго, на невизначений термін, на безрік.— **До гре́ческих кале́нд [отложи́ть].**

ДОДЕРЖУ́ВАТИ (доде́ржати**) [СВО́Є] СЛО́ВО.** *Див.* **ТРИМА́ТИ [СВО́Є] СЛО́ВО.**

ДО ДЕСЯ́ТОГО ПО́ТУ [ПРАЦЮВА́ТИ, ТРУДИ́ТИСЯ]. *Див.* **ДО СЬО́МОГО ПО́ТУ.**

ДО ДНА́. До кінця, повністю, всебічно.— **До дна́.**

ДО ДРУГИ́Х (тре́тіх**) ПІ́ВНІВ.** До пізнього часу, коли вдруге (втретє) співають півні.— **До второ́ых (до тре́тьих) петухо́в.**

ДОЖИ́ТИ ДО СИ́ВОГО ВО́ЛОСУ. Дожити до старості, постаріти.— **Дожи́ть до седы́х воло́с; дожи́ть до седи́н.**

ДОЗВОЛЯ́ТИ (дозво́лити**) СОБІ ЗА́ЙВЕ.** 1. Допустити втрату не відповідну до засобів; 2. У своїй поведінці вийти за межі дозволеного.— **Позволя́ть (**позво́лить**) себе́ ли́шнее.**

ДО́КИ (по́ки**) СО́НЦЕ ЗІЙДЕ, РОСА́ О́ЧІ ВИ́ЇСТЬ.** Поки наступить, станеться що-небудь довгождане, бажане, вже відпаде в ньому необхідність, буде пізно.— **Пока́ (поку́да) со́лнце взойдёт, роса́ о́чи (глаза́) вы́ест.**

ДО КІНЦЯ́ ДНІВ [СВОЇ́Х]. До самої смерті; до кінця життя.— **До конца́ дней свои́х.**

ДО КІНЧИКІВ НІ́ГТІВ. Про володіння якими-небудь властивостями, якістю повною мірою.— **До ко́нчиков (до конца́) ногте́й.**

ДО [САМИ́Х] КІСТО́К [ПРОМО́КНУТИ, ЗМО́КНУТИ, ПРОМЕ́РЗНУТИ, ПРОНИ́ЗУВАТИ]. Дуже сильно, наскрізь.— **До косте́й [промо́кнуть, промёрзнуть, прони́зывать].**

ДОКЛАДА́ТИ (докла́сти**) РУК** *д о ч о г о.* Багато й старанно працювати.— **Приложи́ть ру́ку (ру́ки)** *к ч е м у.*

ДОКОНА́ЛА ГНІДКА́ ДОРО́ГА НЕЛЕГКА́. *Див.* **БУ́В КІНЬ, ТА З'ЇЗДИ́ВСЯ.**

ДО [ОСТА́ННЬОЇ] КОПІ́ЙКИ (копі́єчки**) [ВИ́ТРАТИТИ, ВІДДА́ТИ** *тощо*]. Усі гроші, повністю все.— **До [после́дней] копе́йки [истра́тить, отда́ть** *и т. п.*].

ДОКО́РИ (до́кір**) СО́ВІСТІ (**сумлі́ння**).** *Див.* **МУКИ СО́ВІСТІ.**

ДО [ОСТА́ННЬОЇ] КРА́ПЛІ (крапли́ни, ка́плі, ка́пельки**).** Повністю цілком, до остатку.— **До [после́дней] ка́пли.**

ДОЛИ́НА ПЛА́ЧУ. *Книжн., застар. Див.* **ЮДО́ЛЬ ПЛА́ЧУ.**

ДО́ЛОМ І (та) ГОРО́Ю. *Див.* **ПО ГО́РАХ І ДОЛАХ.**

ДОМА́ШНЄ (роди́нне, семе́йне**) ВОГНИ́ЩЕ.** Своя оселя; родина; сім'я.— **Дома́шний оча́г.**

ДО НИ́ТКИ (до ни́точки**) ЗМО́КНУТИ (**промо́кнути**).** Промокнути наскрізь.— **До ни́тки промо́кнуть.**

ДО ОСТА́ННЬОГО ПО́ДИХУ (зітха́ння**).** До кінця життя.— **До после́днего издыха́ния (**дыха́пия, вздо́ха**).**

ДО ОСТА́ННЬОЇ КРА́ПЛІ (ка́плі**) КРО́ВІ [БОРО́ТИСЯ, БИ́ТИСЯ, ЗАХИЩА́ТИ** *тощо*]. Поки є сили, можливості для боротьби; до самої смерті.— **До после́дней ка́пли кро́ви [боро́ться, би́ться, защища́ть** *и т. п.*].

ДО ОСТА́ННЬОЇ МОЖЛИ́ВОСТІ (змо́ги**).** До того часу, поки є сила.— **До после́дней возмо́жности.**

ДО ПЕРЕМО́ЖНОГО КІНЦЯ́. До повного, остаточного успіху.— **До побе́дного конца́.**

ДО ПОРИ́ ДО ЧА́СУ. 1. До певного моменту, випадку; не вічно; 2. До слушного часу; поки що.— **До поры́ до вре́мени.**

ДО РЕ́ЧІ [КАЖУЧИ, МО́ВИТИ]. *В знач. вставн. сл.* У зв'язку з тільки що сказаним, доповнення до сказаного.— **К сло́ву [сказа́ть].**

ДОРОГА́ ЛО́ЖКА ДО ОБІ́ДУ. Цінне, приємне те, що зроблено, одержано

тощо вчасно, в потрібний момент.— **Дорога́ ло́жка к обе́ду.**

ДОРОГИ РОЗХОДЯТЬСЯ (розійшли́ся) ч и ї, к о г о. *Див.* **ШЛЯХИ РОЗХОДЯТЬСЯ.**

ДО́РОГО Б ДАВ (заплати́в). Про сильне бажання досягнути, домогтися чого-небудь.— **До́рого бы дал** (заплати́л).

ДО́РОГО ВІДДА́ТИ (прода́ти) **СВОЄ́ ЖИТТЯ.** Запекло, до останньої можливості захищатися.— **До́рого отда́ть** (прода́ть) **свою́ жизнь.**

ДОРОГО́Ю ЦІНО́Ю. Принісши великі жертви, затративши багато зусиль.— **Дорого́й цено́й.**

ДОРОЖИТИ ЯК ЗІНИ́ЦЕЮ О́КА (як о́ком у ло́бі). Дуже берегти, дорожити.— **Дорожи́ть как зени́цей о́ка.**

ДО РУК (у ру́ки) **ПРО́СИТЬСЯ** (пливе́, іде́ *і т. п.*) щ о. Легко, без труднощів достається щось.— **В ру́ки про́сится** (плывёт, идёт *и т. п.*) ч т о.

[АЖ] ДО САМИХ КІСТО́К. Цілком, усім єством бути кимось або якимсь.— **До мо́зга косте́й.**

ДО СКО́НУ ВІКУ. *Див.* **ДО ВІ́КУ [ВІЧНОГО].**

ДО СЬО́МОГО (до деся́того) **ПО́ТУ [ПРАЦЮВА́ТИ, ТРУДИТИСЯ].** До крайньої (граничної) втоми.— **До седьмо́го** (до деся́того) **по́та** (по́ту) **[рабо́тать, труди́ться].**

ДОХОДИ́ТИ (дійти́) **ДО БІ́ЛОГО ЖАРУ.** Роздратовуватися, виходити з себе.— **Доходи́ть** (дойти́) **до бе́лого кале́ния.**

ДОХОДИ́ТИ (дійти́) **[ДО] ВИ́СНОВКУ.** *Див.* **ПРИХОДИТИ ДО ВИ́СНОВКУ.**

ДОХОДИ́ТИ (дійти́) **ДО ВУХ** к о г о, ч и ї х. Ставати відомим кому-небудь, дізнатися про щось.— **Доходи́ть** (дойти́) **до уше́й** к о г о, ч ь и х.

ДОХОДИ́ТИ (дійти́) **СВОЇ́М [ВЛА́СНИМ] РОЗУ́МОМ.** Осягати розумом зміст, значення чого-небудь самостійно.— **Доходи́ть** (дойти́) **свои́м [со́бственным] умо́м.**

ДОХОДИ́ТИ (дійти́) **СМАКУ́.** *Див.* **УВИХОДИТИ В СМАК.**

ДО ЧУЖО́ГО РО́ТА НЕ ПРИСТАВИ́Ш ВОРО́ТА *і* **НА ЧУЖИ́Й РОТО́К НЕ НАКИНЕШ ПЛАТО́К.** Не можна всіх змусити мовчати — говориться тоді, коли про кого-небудь ходить неслава.— **На чужо́й** (на вся́кий) **рото́к не накине́шь плато́к; на чужо́й рот пу́говицы не пришьёшь.**

ДОШКУ́ЛЬНЕ (вразли́ве) **МІ́СЦЕ.** *Див.* **БОЛЮЧЕ МІ́СЦЕ.**

ДОЩ [ЛЛЄ] ЯК (мов, немо́в) **З ВІДРА́** (з цебра́, з коно́вки). Великий сильний дощ.— **Дождь [льёт] как из ведра́.**

ДРАТИ (лупи́ти) **ВТРИ́ДОРОГА.** *Див.* **ДЕРТИ ВТРИДОРОГА.**

ДРАТИ ГО́РЛО (горля́нку). *Див.* **ДЕРТИ ГОРЛО.**

ДРАТИ ШКУ́РУ (по три шку́ри, ли́ко) з к о г о. *Див.* **ДЕРТИ ШКУРУ.**

ДРОЖ ПРОЙМА́Є (обгорта́є, пронизує). Про охоплення людського тіла судорожним тремтінням.— **Броса́ет** (кида́ет) **в дрожь; дрожь берёт** (пробира́ет, пронима́ет).

ДРУГА МОЛОДІСТЬ. Піднесення творчої енергії, приплив нових сил.— **Втора́я мо́лодость.**

ДРУГА НАТУ́РА. Про те, що становить основну рису, властивість певної людини.— **Втора́я нату́ра.**

ДРУГЕ ДИХА́ННЯ. Прилив нових сил, енергії, бадьорості в стані втоми.— **Второ́е дыха́ние.**

ДРУ́ЖБА ДРУЖБО́Ю, А СЛУ́ЖБА СЛУ́ЖБОЮ. Дружні стосунки не повинні впливати на службові, ділові.— **Дру́жба дру́жбой, а слу́жба слу́жбой.**

ДРУ́ЖБА НАРО́ДІВ. Всебічне братське співробітництво, взаємодопомога націй і народностей.— **Дру́жба наро́дов.**

ДУ́МАТИ ДУ́МУ (ду́ми, ду́мку). *Фольк.* Міркувати, віддаватися роздумам.— **Ду́мать ду́му** (ду́мушку).

ДУРНА́ (капу́стяна) **ГОЛОВА́.** Розумова обмеженість, тупість, некмітливість.— **Елово́ая голова́.**

ДУ́РНЕВІ (ду́рням, дурно́му) **ЗАКО́Н НЕ ПИСА́НИЙ** *і* **ДУРНЕВІ НІ ГОРИ́ НІ НИ́ЗУ.** Для нерозумної, нерозсудливої людини нема нічого обов'язкового, вона діс так, як їй заманеться.— **Дурака́м** (дураку́) **зако́н не пи́сан.**

ДУ́РНІВ НЕ СІ́ЮТЬ, НЕ О́РЮТЬ, А ВОНИ САМІ РОДЯ́ТЬСЯ. Про чиюнебудь природну дурість.— **Дурако́в не се́ют, не жнут, они́ са́ми роди́тся.**

ДУРНІ́ ГРО́ШІ *і* **ШАЛЕ́НІ** (скажені́, безу́мні) **ГРО́ШІ.** 1. Гроші, що дістаються даром, без докладання

зусиль; 2. Велика сума.— **Бе́шеные де́ньги.**

ДУ́РНО ХЛІБ ЇСТИ. Бути дармоїдом, ледарюючи, жити на чужі засоби.— **Да́ром хлеб есть.**

ДУХ ЗАХО́ПЛЮЄ (перехо́плює, займа́є, запира́є). Дихання стає утрудненим, зупиняється в кого-небудь від сильного болю, хвилювання тощо.— **Дух (дыха́ние) захва́тывает (перехва́тывает, занима́ет).**

ДУША́ БОЛИ́ТЬ. Про почуття тривоги, туги, скорботи за кимось, чимось.— **Душа́ боли́т.**

ДУША́ В ДУ́ШУ (як одна́ душа́) [ЖИТИ, ПРОЖИТИ *тощо*]. У повній згоді, дружно; відверто, щиро.— **Душа́ в ду́шу [жить, прожи́ть** *и т. п.*].

ДУША́ (се́рце) ГОРИ́ТЬ (пала́є). Про стан сильного збудження, хвилювання.— **Душа́ (се́рдце) гори́т (пыла́ет).**

ДУША́ ЗАВМИРА́Є (замира́є, мре, холо́не). *Див.* **СЕ́РЦЕ ЗАВМИРА́Є.**

ДУША́ КРА́ЄТЬСЯ (надрива́ється). *Див.* **СЕРЦЕ КРА́ЄТЬСЯ.**

ДУША́ (се́рце) НЕ ЛЕЖИ́ТЬ до кого, до чого. Немає прихильності до кого-небудь, до чого-небудь, не подобається хтось, щось.— **Душа́ (се́рдце) не лежи́т** к кому, к чему.

ДУША́ (се́рце) НЕ НА МІ́СЦІ. Охопило почуття тривоги, сильного занепокоєння.— **Душа́ (се́рдце) не на ме́сте.**

ДУША́ НЕ ПРИЙМА́Є що. Зовсім нема бажання, не хочеться чи неприємно їсти, пити що-небудь.— **Душа́ не принима́ет** что.

ДУША́ (се́рце) НИ́Є у кого. Кого-небудь охопило відчуття жалю, тривоги, туги за кимсь, чимсь.— **Душа́ (се́рдце) но́ет** у кого.

ДУША́ (се́рце) ПЕРЕВЕРТА́ЄТЬСЯ у кого; **ДУША ПЕРЕВЕРНУ́ЛАСЬ** у кого *і* **СЕ́РЦЕ ПЕРЕВЕРНУ́ЛОСЯ** у кого.— У кого-небудь виникло гостре почуття жалю, співчуття тощо.— **Душа́ (се́рдце) перевёртывается** у кого; **душа́ перевернула́сь** у кого; **се́рдце перевернуло́сь** у кого.

ДУША́ (се́рце) РОЗРИВА́ЄТЬСЯ [НА ШМА́ТКИ, НА КУ́СКИ]. Хтось страждає, мучиться від чого-небудь, переживає за когось.— **Душа́ (се́рдце) разрыва́ется [на ча́сти].**

ДУША́ ТОВАРИ́СТВА. *Застар.* Натхненник, головна особа організації, компанії.— **Душа́ о́бщества.**

ДУША́ [АЖ] У [ПІД] П'ЯТИ ЙДЕ (пішла́, хова́ється, сховалась, тіка́є, втекла́) *і* **ДУША́ [АЖ] У П'Я́ТАХ** (у **п'я́тках**). *Жарт.* Дуже страшно кому-небудь, лякається раптом хтось.— **Душа́ в пя́тки ухо́дит (ушла́).**

ДУШЕ́Ю І ТІ́ЛОМ. Повністю, цілком, усім єством.— **Душо́й и те́лом.**

ДУШІ НЕ ЧУ́ТИ в кому. Дуже любити, жаліти кого-небудь.— **Души́ не ча́ять** в ком.

ДУШИ́ТИ (задуши́ти) В ОБІ́ЙМАХ кого. Міцно, гаряче обнімати кого-небудь.— **Души́ть (задуши́ть) в объя́тиях** кого.

Е

ЕЗО́ПІВСЬКА МО́ВА. *Книжн.* Замаскований спосіб вираження думок з недомовками й натяками.— **Эзо́повский (эзо́пов) язы́к.**

ЕО́ЛОВА А́РФА. *Книжн.* Душа людини, яка відгукується на всі події життя.— **Э́олова а́рфа.**

Є

Є В ГЛЕ́КУ МОЛОКО́, ТА ГОЛОВА́ НЕ ВЛІЗЕ. *Див.* **БЛИ́ЗЬКО ЛІ́КОТЬ, ТА НЕ ВКУ́СИШ.**

ЄГИ́ПЕТСЬКА КА́РА. *Застар.* Нестерпно тяжке покарання, стихійне лихо.— **Еги́петская казнь.**

ЄГИ́ПЕТСЬКА РОБО́ТА (пра́ця). *Застар.* Дуже тяжка, виснажлива праця.— **Еги́петская рабо́та; еги́петский труд.**

ЄГИ́ПЕТСЬКА ТЬМА. *Застар.* Непроглядна тьма, темрява.— **Еги́петская тьма.**

Є ГОЛОВА́ НА ПЛЕ́ЧАХ (на в'я́зах) у к о г о. *Див.* **ГОЛОВА́ НА ПЛЕ́ЧАХ.**

ЄДИ́НИМ ДУ́ХОМ. *Див.* **ОДНИ́М ДУ́ХОМ.**

ЄДИ́НИМ ФРО́НТОМ. Дружно, разом, згуртовано.— **Еди́ным фро́нтом.**

ЄСТЬ, ТА НЕ ПРО ВА́ШУ ЧЕСТЬ *і* **Є КВАС, ТА НЕ ДЛЯ ВАС.** Про те, що не кожному доступне.— **Есть-то есть, да не про ва́шу честь; есть [и] квас, да не про вас.**

Є [ЩЕ] ПОРОХ У ПОРОХІВНИ́ЦЯХ (*рі́дко* у порохівни́ці). Ще є, збереглися сили, енергія до боротьби, роботи тощо.— **Есть ещё по́рох в пороховни́цах.**

Ж

ЖАЛІ́В ЯСТРУБ КУ́РКУ, ДО́КИ ВСЮ ОСКУ́Б. *Див.* **ПОЖАЛІ́В ВОВК КОБИ́ЛУ — ЗОСТА́ВИВ ХВІСТ І ГРИ́ВУ.**

ЖАЛЮГІ́ДНІ СЛОВА́. Виправдання, яке викликає презирство, зокрема неправомірними посиланнями на високу моральність.— **Жа́лкие слова́.**

ЖА́РТИ ЖА́РТАМИ *і* **ЖАРТ ЖА́РТОМ.** Уживається в значенні як не є, як би про це не говорили, переважно з наступним протиставленням.— **Шу́тки шу́тками, шу́тка шу́ткой.**

ЖА́РТИ ПОГА́НІ з к и м, з ч и м. Небезпечно жартувати, ставитися до когось, чогось необережно через можливі неприємні наслідки.— **Шу́тки пло́хи** с к е м, с ч е м.

ЖБУРЛЯ́ТИ (**жбурну́ти**) **В ЛИЦЕ́** (в обли́ччя) **[ЗВИНУВАЧЕННЯ, ДОКО́РИ** *і т. п.*] к о м у. *Див.* **КИДА́ТИ В ЛИЦЕ́.**

ЖДА́ЛИ, ЖДА́ЛИ, ТА И ГО́ДІ СКАЗА́ЛИ *і* **ЖДА́ЛИ, ЖДА́ЛИ, ТА И ЖДА́НКИ** (**жда́ники**) **РОЗГУБИ́ЛИ** (**пої́ли**). Не дочекатися і втратити надію на можливість дочекатися кого-небудь, чого-небудь.— **Жда́ли, жда́ли, да и ждать переста́ли.**

ЖДА́ТИ (**чека́ти**) **КО́ЛО** (**бі́ля, з**) **МО́РЯ ПОГО́ДИ.** Даремно на що-небудь надіятися, чогось чекати.— **Ждать у мо́ря пого́ды.**

ЖДАТИ НЕ ДІЖДА́ТИСЯ *і* **ЧЕКА́ТИ НЕ ДОЧЕКА́ТИСЯ.** Довго, з нетерпінням очікувати кого-небудь, що-небудь.— **Ждать не дожда́ться.**

ЖЕРЕБ (**жеребо́к**) **ВИ́ПАВ** н а к о г о. Судилось, було призначено.— **Жре́бий пал** н а к о г о.

ЖЕРЕБ (**жеребо́к**) **КИ́НУТО.** *Книжн.* Що-небудь вирішено остаточно.— **Жре́бий бро́шен.**

ЖЕ́РТВУВАТИ (**поже́ртвувати**) **СОБО́Ю.** Не боятися труднощів, не шкодувати життям задля якої-небудь справи.— **Же́ртвовать** (**поже́ртвовать**) **собо́й.**

ЖИВА́ ЛЕГЕ́НДА. *Див.* **ЖИВИ́Й ПЕРЕКА́З.**

ЖИВА́ ПА́М'ЯТЬ. Про свідка якихнебудь подій.— **Жива́я па́мять.**

ЖИВЕ́ СЛО́ВО. Про мовлення, яке має свіжі, цікаві думки і хвилює слухачів.— **Живо́е сло́во.**

ЖИВИ́Й ДОКІ́Р. Про кого-небудь, що-небудь, що знаходиться перед очима і викликає муки сумління в когось.— **Живо́й уко́р.**

ЖИВИ́Й ЛІТОПИ́С х т о. Про того, хто добре пам'ятає всі сучасні йому події.— **Жива́я ле́топись** к т о.

ЖИВИ́Й ПЕРЕКАЗ *і* **ЖИВА́ ЛЕГЕ́НДА.** Розповідь, що живе в устах народу, не забута.— **Живо́е преда́ние, жива́я леге́нда.**

ЖИВИ́Й СВІДО́К. Спостерігач або безпосередній учасник якихось подій.— **Живо́й свиде́тель.**

ЖИВИ́Й ТА ЦІ́ЛИЙ. *Див.* **ЦІ́ЛИЙ І НЕУШКО́ДЖЕНИЙ.**

ЖИВИ́М ХОВА́ТИ (**похова́ти, хорони́ти, похорони́ти**) **СЕБЕ.** *Див.* **ЖИВЦЕ́М ХОВАТИ.**

ЖИВИ́ТИСЯ АКРИ́ДАМИ [И ДИ́КИМ МЕ́ДОМ]. *Книжн. Див.* **ХАРЧУ́ВАТИСЯ АКРИ́ДАМИ.**

ЖИВІ́ (**ходя́чі**) **МО́ЩІ.** Про дуже худу, змарнілу, виснажену людину.— **Живы́е** (**ходя́чие**) **мо́щи.**

ЖИВІ́ ПЕРЕКАЗИ, ТА ВІ́РИ ЇМ НЕ ИМЕШ. Розповіді ще живі в пам'яті, проте довір'я до них нема.— **Свежо́ преда́ние, а** (**да**) **ве́рится с трудо́м.**

ЖИВІ́Т ПІДТЯГУЄ (**підтягло́, підво́дить, підвело́**) *і* **ЗА ЖИВІ́Т ТЯГНЕ.** Дуже хочеться їсти.— **Живо́т** (**живо́тик**) **подво́дит** (**подвело́**).

ЖИВО́ГО МІ́СЦЯ НЕМА́Є (не лиши́лося). Немає непошкодженого місця, дуже пошкодити, попсувати.— **Живо́го ме́ста нет (не оста́лось).**

ЖИВО́ГО СЛО́ВА НЕ ПОЧУ́ТИ. 1. Про відсутність співбесідника; 2. Про відсутність людей з свіжими думками.— **Живо́го сло́ва не услы́шать.**

ЖИВЦЕ́М (живи́м) ХОВА́ТИ (поховáти, хорони́ти, похорони́ти) СЕБЕ. *Застар.* Відмовлятися від нормального способу життя, вести одиноке, позбавлене всіх радостей життя.— **За́живо хорони́ть (похорони́ть) себя́.**

ЖИТЕ́ЙСЬКЕ (житте́ве, життьове́) МО́РЕ. *Книжн., застар.* Життя з його турботами, хвилюваннями.— **Жите́йское мо́ре.**

ЖИ́ТИ ВО́ВКОМ. Жити відокремлено від колективу, самотньо, замкнуто.— **Жить бирюко́м.**

ЖИ́ТИ В ПА́М'ЯТІ чиїй. Залишатися, зберігатися в чиїй-небудь пам'яті, не забуватися.— **Жить в созна́нии** чьём.

ЖИ́ТИ, ГО́РЕ (ли́хо) ПОКОТИ́ВШИ і ЖИ́ТИ РОЗКОШУ́ЮЧИ. Жити добре, в достатку, в повному благополуччі.— **Жить припева́ючи.**

ЖИ́ТИ НЕ ПО КИШЕ́НІ. Жити не відповідно до своїх достатків.— **Жить не по карма́ну.**

ЖИ́ТИ РОЗКОШУ́ЮЧИ. *Див.* **ЖИ́ТИ ГО́РЕ ПОКОТИ́ВШИ.**

ЖИ́ТИ СВОЇ́М РО́ЗУМОМ. Дотримуватись у житті власних поглядів, переконань тощо.— **Жить свои́м умо́м (ра́зумом).**

ЖИ́ТИ ЧУЖИ́М РО́ЗУМОМ. Дотримуватись у житті чужих поглядів, переконань, не проявляти самостійності.— **Жить чужи́м умо́м (ра́зумом).**

ЖИТТЄ́ВИЙ (життьови́й) РІ́ВЕНЬ. Ступінь добробуту.— **Жи́зненный у́ровень.**

ЖИТТЄ́ВИЙ (життьови́й) ШЛЯХ. Період існування когось; життя; вік.— **Жи́зненный путь.**

ЖИТТЯ БЕРЕ́ (взяло́) СВОЄ́. Перемагає те, що випливає з законів життя.— **Жизнь берёт (взяла́) своё.**

ЖИТТЯ БУЯ́Є (виру́є, клекоти́ть, клеко́че, б'є че́рез край). Існування, дійсність бурхливо, активно проявляється.— **Жизнь бьёт (кипи́т) ключо́м (бьёт че́рез край).**

ЖИТТЯ КОРО́ТКЕ, МИСТЕ́ЦТВО ВІ́ЧНЕ і ЖИТТЯ КОРО́ТКЕ, ТА БЕЗМЕ́ЖНА ШТУ́КА. Мистецтво настільке велике, що на оволодіння ним не вистачить життя.— **Жизнь коротка́, иску́сство долгове́чно.**

ЖИТТЯ НЕМА́ (нема́є) кому. 1. (від кого, від чого) Кому-небудь доводиться зазнавати великих неприємностей від кого-небудь, чого-небудь; 2. (без кого) Кому-небудь важко, неможливо жити без когось.— **Жи́зни нет** кому.

ЖИТТЯ НЕМИ́ЛЕ. Дуже засмучений, прикро вражений чим-небудь.— **Жи́зни не рад.**

ЖНЕ, ДЕ НЕ СІ́ЯВ. Про людину, яка любить жити за рахунок інших, звикла користуватися наслідками чужої праці.— **Жнёт, где не се́ял.**

ЖОВТА ПРЕСА. *Зневажл.* Низькопробна, брехлива, продажна, запопадлива на всякі дешеві сенсації преса.— **Жёлтая пре́сса.**

ЖОВТИЙ ДИЯ́ВОЛ. Золото, що поневолює людей; влада капіталу.— **Жёлтый дья́вол.**

ЖОВТОРО́ТЕ ПТАШЕНЯ́ (пташа́). Про молоду, недосвідчену, без життєвого досвіду людину.— **желторо́тый птене́ц.**

ЖУВА́ТИ (пережо́вувати) ЖУ́ЙКУ. Настирливо і нудно повторювати одне й те саме.— **Жева́ть (пережёвывать) жва́чку.**

ЖУВА́ТИ КЛО́ЧЧЯ. Нудно та набридливо говорити одне й те саме.— **Жева́ть моча́лку.**

З

ЗАБАЛА́КУВАТИ (забала́кати) ЗУ́БИ кому. *Див.* **ЗАГОВОРЮВАТИ ЗУ́БИ.**

ЗАБИВА́ТИ (заби́ти) ГО́ЛОВУ чим. Обтяжувати, перевантажувати пам'ять чим-небудь непотрібним, зайвим.— **Забива́ть (заби́ть) го́лову** чем.

ЗАБИРА́ТИ (забра́ти, узя́ти) [СОБІ́] В ГОЛОВУ щ о. Задумувати щонебудь і вперто дотримуватися прийнятого наміру, думки.— **Забира́ть (забра́ть) [себе́] в го́лову** ч т о.

ЗАБИРАТИ (забра́ти) В [СВОЇ́] РУКИ (до [свої́х] рук). *Див.* **БРА́ТИ В [СВОЇ́] РУКИ.**

ЗА [ОДНО́ГО] БИ́ТОГО ДВОХ НЕБИ́ТИХ ДАЮ́ТЬ [ТА ЩЕ Й НЕ БЕРУ́ТЬ]. Одна бувала людина варта двох недосвідчених.— **За [одного́] би́того (учёного) двух небитых (неучёных) даю́т [да и то не беру́т].**

ЗАБІГА́ТИ (забі́гти) ВПЕРЕД (наперед). 1. Робити що-небудь раніше часу, не дотримуючись послідовності; 2. Випереджати кого-небудь в досягненні, одержанні чогось.— **Забега́ть (забежа́ть) вперёд.**

ЗАБІГА́ТИ (забі́гти) НА ВО́ГНИК. *Див.* **ЗАХО́ДИТИ НА ВОГНИК.**

ЗАБЛУКА́ТИ (заблуди́тися) МЕЖИ ХА́ТОЮ И КОМО́РОЮ *і* **СЕ́РЕД СЕЛА́ ДОРОГИ НЕ ЗНАЙТИ.** Не зуміти розібратися в чому-небудь простому, нескладному.— **Заблуди́ться в трёх со́снах.**

ЗАБОРО́НЕНА (зака́зана) ГРУ́ШКА СОЛО́ДКА *і* **ЗАКА́ЗАНИЙ О́ВОЧ ЗАВЖДИ́ СОЛО́ДКИЙ.** Усе заборонене приваблює людей.— **Запре́тный плод сла́док.**

ЗАБОРО́НЕНИЙ ПЛІД. Про щонебудь бажане, привабливе, але недозволене, заборонене.— **Запре́тный плод.**

ЗА БОРТО́М ВИ́ЯВИТИСЯ (лиша́тися). Стояти осторонь від чогось, бути усунутим від участі в чому-небудь.— **За борто́м оказа́ться (оста́ться).**

ЗАБУВА́ТИ (забу́ти) ДОРО́ГУ (сте́жку) к у д и. Перестати відвідувати кого-небудь, що-небудь, ходити куди-небудь.— **Забыва́ть (забы́ть) доро́гу (путь)** к у д а.

ЗАБУВА́ТИ (забу́ти) [САМО́ГО] СЕБЕ́ (про се́бе, за се́бе). Занедбувати себе; ставитися байдуже до своїх інтересів.— **Забыва́ть (забы́ть) себя́.**

ЗАБУВА́ТИ (забу́ти) ХЛІБ-СІЛЬ ч и ю. Проявляти невдячність по відношенню до того, чиєю гостинністю й прихильністю користувався.— **Забыва́ть (забы́ть) хлеб-соль** ч ь ю.

ЗАВА́РЮЄТЬСЯ (завари́лася) КА́ША. Почалась якась складна й клопітна або неприємна справа.— **Зава́ривается (завари́лась) ка́ша.**

ЗАВДАВА́ТИ (завда́ти) ЖА́РУ. *Див.* **ДАВА́ТИ ЖА́РУ.**

ЗАВДАВА́ТИ (завда́ти) ПОРА́ЗКИ к о м у. Перемогти кого-небудь у бою, у боротьбі, у змаганні тощо.— **Наноси́ть (нанести́) пораже́ние** к о м у.

ЗАВДАВА́ТИ (завда́ти, заподія́вати, заподія́ти) ШКО́ДИ (втра́ти, втрат, зби́тків). Приносити втрати, нищити, виводити з ладу.— **Наноси́ть (нанести́) ущёрб (уро́н).**

ЗАВДАТИ БА́НІ к о м у. Сильно побити когось; дати прочуханки комунебудь; дуже полаяти, посварити.— **Зада́ть ба́ню** к о м у.

ЗАВЕРТА́Й ГОЛО́БЛІ. Уживається для передачі рішучості відмови комусь у чомусь.— **От воро́т поворо́т.**

ЗАВЗЯ́ТИЙ ПРИХИ́ЛЬНИК. *Див.* **ЗАПА́ЛЬНИЙ ПРИХИ́ЛЬНИК.**

ЗАВОДИ́ТИ (завести́, збива́ти, збити́) НА МАНІВЦІ. 1. (к о г о) Спрямовувати когось на неправильні вчинки; 2. (щ о) Неправильно спрямовувати розвиток чого-небудь.— **Сбива́ть (сбить, совлечь) с пути́ [и́стинного].**

ЗАВОРО́ЖЕНЕ КОЛО. *Див.* **ЗАЧАРО́ВАНЕ КОЛО.**

ЗА ВСІМА́ ПРАВИЛАМИ *і* **З ДОДЕ́РЖАННЯМ (додержуючи) УСІ́Х ПРАВИЛ.** Так, як заведено, як необхідно.— По всем **пра́вилам.**

ЗА ВСІМА́ ПРАВИЛАМИ МИСТЕ́ЦТВА. *Частіше ірон.* Грунтовно, дбайливо, зберігаючи всі деталі, тонкощі при виконанні чого-небудь.— **По всем пра́вилам иску́сства.**

ЗА ВСІ ЧАСИ́. *Див.* **У ВСІ ЧАСИ́.**

ЗА ВСЯКУ ЦІНУ́ *і* **БУДЬ-ЯКО́Ю ЦІНО́Ю.** Щоб там не було, за будь-яких обставин.— **Любо́й ценой.**

ЗАВТРАШНІЙ ДЕНЬ *і* **ЗАВТРАШНІ ДНІ.** Найближче майбутнє; прийдешні часи.— **За́втрашний день.**

ЗА ВУ́ХА ТЯГТИ (тягну́ти, витя́гувати) к о г о. Усіляко допомагати тому, хто сам не прагне або нездатний до якоїсь діяльності, якогось заняття.— **За́ уши тащи́ть (тяну́ть)** к о г о.

ЗАГАЛО́М І В ЦІЛО́МУ. Взагалі, не торкаючись подробиць.— **В о́бщем и це́лом.**

ЗАГНА́ТИ (загна́ти) В [ТІСНИ́Й, ГЛУХИ́Й] КУТ. Ставити кого-небудь в безвихідне становище в розмові,

в суперечці.— **Прижима́ть (прижа́ть, припира́ть, припере́ть) в у́гол к о г о.**

ЗАГАНЯ́ТИ (загна́ти) В МОГИ́ЛУ (на той світ). Бути, ставати причиною чиєї-небудь передчасної смерті.— **Загоня́ть (загна́ть) в гроб.**

ЗАГАНЯ́ТИ (загна́ти) НА ТОЙ СВІ́Т. *Див.* **ЗАГАНЯ́ТИ В МОГИ́ЛУ.**

ЗАГВИНЧУВА́ТИ (загвинти́ти) ГА́ЙКИ. *Див.* **ЗАКРУ́ЧУВАТИ ГА́ЙКИ.**

ЗАГИНА́ТИ (загну́ти) КОЛІ́НО (коліна, колінце, колінця). *Див.* **ВИКИДА́ТИ КОЛІ́НО.**

ЗАГИНУ́ТИ (уме́рти) СМЕ́РТЮ ХОРО́БРИХ. *Див.* **ПОЛЯ́ГТИ СМЕ́РТЮ ХОРО́БРИХ.**

ЗАГЛИБЛЮВА́ТИСЯ (загли́битися) В СЕБЕ (в собі). Ставати замисленим; зосереджуватися на своїх думках, не помічаючи навколишнього.— **Углубля́ться (углуби́ться) в себя́.**

ЗАГЛИБЛЮВА́ТИСЯ (загли́битися, зану́рюватися, зану́ритися) З ГОЛО́ВОЮ в щ о. *Див.* **ПОРИНА́ТИ З ГОЛО́ВОЮ** в щ о.

ЗАГЛЯДА́ТИ (загля́нути, зазира́ти, зазирну́ти) В ДУ́ШУ (в се́рце) к о м у. Намагатися зрозуміти почуття, думки кого-небудь.— **Загля́дывать (загляну́ть) в ду́шу (в се́рдце)** к о м у.

ЗАГЛЯДА́ТИ В ЗУ́БИ к о м у. *Див.* **ДИВИ́ТИСЯ В ЗУ́БИ.**

ЗАГЛЯДА́ТИ (зазира́ти) В О́ЧІ (у вічі) к о м у. *Див.* **ДИВИ́ТИСЯ В О́ЧІ.**

ЗАГЛЯДА́ТИ (загля́нути, зазира́ти, зазирну́ти) ВПЕРЕ́Д (у майбу́тнє). Намагатися уявити, передбачити те, що станеться; задуматися про майбутнє.— **Загля́дывать (загляну́ть) вперёд (в бу́дущее).**

ЗАГЛЯДА́ТИ (зазира́ти, гля́нути) СМЕ́РТІ (небезпе́ці) В О́ЧІ (у вічі). *Див.* **ДИВИ́ТИСЯ СМЕ́РТІ В О́ЧІ.**

ЗАГОВО́РЮВАТИ (заговори́ти, замовля́ти, замо́вити, забала́кувати, забала́кати) ЗУ́БИ к о м у. Відвертати увагу кого-небудь від чогось, спрямовуючи розмову на інше; вводити в оману, дурити когось.— **Загова́ривать (заговори́ть) зу́бы** к о м у.

ЗАГОЇ́ТЬСЯ, ПОКИ ВЕСІ́ЛЛЯ СКОЇ́ТЬСЯ. *Жарт.* Не треба хвилюватися,— скоро пройде — говориться для втіхи тому, хто забився, поранився тощо.— **До сва́дьбы заживёт.**

ЗА ГО́РАМИ, ЗА ДО́ЛАМИ. *Фолькл.* Далеко.— **За гора́ми, за доля́ми.**

ЗАГОРО́ДЖУВАТИ (загороди́ти) РО́ТА (рот) к о м у. *Див.* **ЗАТУ́ЛЯТИ РО́ТА.**

ЗАГО́СТРЮВАТИ (загостри́ти) УВА́ГУ н а ч о м у. Підвищувати або зосереджувати увагу.— **Заостря́ть (заостри́ть) внима́ние** н а ч ё м.

ЗАГРІБА́ТИ (горну́ти) ГРО́ШІ ЛОПА́ТОЮ. *Див.* **ГРЕБТИ ГРО́ШІ ЛОПА́ТОЮ.**

ЗАГУБИ́ТИ [СВОЮ] ДУ́ШУ. *Див.* **ЗАНАПАСТИ́ТИ [СВОЮ] ДУШУ.**

ЗАГУБИ́ТИ ЖИТТЯ ч и є (вік ч и й). *Див.* **ЗАНАПАСТИ́ТИ ЖИТТЯ.**

ЗАГУБИ́ТИ ІНТЕРЕ́С до ч о г о. *Див.* **УТРАЧА́ТИ ІНТЕРЕ́С.**

ЗАВДАВА́ТИ (зада́ти) ДРА́ЛА (дьо́ру). *Див.* **ДАВА́ТИ ДРА́ЛА.**

ЗАДАВА́ТИ (зада́ти) ЖА́РУ (га́рту). *Див.* **ДАВА́ТИ ЖА́РУ.**

ЗАДАВА́ТИ (зада́ти) ПЕ́РЦЮ к о м у. Добре вилаяти, висміювати або карати кого-небудь, звичайно даючи відчути свою силу, владу.— **Зада́ть (зада́ть) пе́рцу** к о м у.

ЗАДАВА́ТИ (зада́ти) ТОН. Показувати приклад у чому-небудь, впливати на інших своєю поведінкою, вчинками.— **Задава́ть (зада́ть, дава́ть, дать) тон.**

ЗА ДВА (за три) КРО́КИ і **ЗА КІЛЬКА КРОКІ́В.** Дуже близько, поруч.— **В двух (в трёх, в нескольки́х) шага́х.**

ЗА ДВОМА́ ЗАЙЦЯ́МИ ПОЖЕНЕ́ШСЯ, НІ (і) ОДНОГО (жо́дного) НЕ ПІЙМА́ЄШ (не зло́вишь) і **ХТО ДВА ЗА́ЙЦІ ГО́НИТЬ, ЖО́ДНОГО НЕ ЗДОГО́НИТЬ.** Якщо візьмешся одноразово за кілька справ, то не матимеш результатів ні в одній.— **За двумя́ за́йцами погонишься — ни (и) одного́ не пойма́ешь.**

ЗА ДЕРЕ́ВАМИ (з-за дере́в) **[И] ЛІСУ НЕ БА́ЧИТИ** і **У ЛІСІ БУ́ТИ, А ДРОВ НЕ БА́ЧИТИ.** Проявляючи увагу до дрібниць, забувати за головне, основне.— **За дере́вьями (из-за дере́вьев) ле́са не ви́деть.**

ЗА ДЕСЯ́ТЬМА́ (за трьома́) ЗАМКА́МИ. *Див.* **ЗА СІМОМА́ ЗАМКА́МИ.**

ЗАДИРА́ТИ (заде́рти) КИ́РПУ (ніс). *Див.* **ГНУ́ТИ КИ́РПУ.**

ЗА́ДНІМ ЧИСЛО́М. Через деякий час після події; з запізненням.— **За́дним число́м.**

ЗА́ДНЯ ДУ́МКА. *Див.* **ПРИХО́ВАНА ДУ́МКА.**

ЗАДУШИ́ТИ ОБІ́ЙМАХ к о г о. *Див.* **ДУШИ́ТИ В ОБІ́ЙМАХ.**

ЗАЖЕ́РЛИВА УТРО́БА. *Див.* **НЕНАСИ́ТНА УТРО́БА.**

ЗА ЖИВІ́Т ТЯГНЕ. *Див.* **ЖИВІ́Т ПІДТЯГУЄ.**

ЗАЗИРА́ТИ (зазирну́ти) В ДУ́ШУ (в се́рце) к о м у. *Див.* **ЗАГЛЯДА́ТИ В ДУ́ШУ.**

ЗАЗИРА́ТИ В О́ЧІ (у ві́чі) к о м у. *Див.* **ДИВИ́ТИСЯ В О́ЧІ.**

ЗАЗИРА́ТИ (зазирну́ти) ВПЕРЕ́Д (у майбу́тнє). *Див.* **ЗАГЛЯДА́ТИ ВПЕРЕ́Д.**

ЗАЗИРА́ТИ В РОТ (в ро́та) к о м у. *Див.* **ДИВИ́ТИСЯ В РОТ.**

ЗАЗИРА́ТИ (гля́нути) СМЕ́РТІ (небезпе́ці) В О́ЧІ (у ві́чі). *Див.* **ДИВИ́ТИСЯ СМЕ́РТІ В О́ЧІ.**

ЗАЗНАВА́ТИ (зазна́ти, терпі́ти, потерпі́ти) ФІА́СКО. Зазнавати невдачі, провалу.— **Терпе́ть (потерпе́ть) фиа́ско.**

ЗА І ПРО́ТИ. Підтвердження й заперечення чого-небудь.— **За и про́тив.**

ЗА́ЙВИЙ РОТ. Про того, хто обтяжує як їдець.— **Ли́шний рот.**

ЗА́ЙВІ ЛЮДИ *і* **ЗА́ЙВА ЛЮДИ́НА.** Тип людини, що через несприятливі суспільні умови не може знайти застосування своїм здібностям.— **Ли́шние лю́ди; ли́шний челове́к.**

ЗАЙТИ́ В ГО́ЛОВУ. *Див.* **ВПАДА́ТИ В ГО́ЛОВУ.**

ЗАЙТИ́ В ТУПИ́К (у безви́хідь, у [глухи́й] кут). *Див.* **ЗАХОДИТИ В ТУПИК.**

ЗАЙТИ́ (забіга́ти, забі́гти) НА ВО́ГНИК. *Див.* **ЗАХОДИТИ НА ВОГНИК.**

ЗА́ЙЦЯ НО́ГИ НО́СЯТЬ, А ВО́ВКА НО́ГИ ГОДУ́ЮТЬ. *Див.* **ВО́ВКА НО́ГИ ГОДУ́ЮТЬ.**

ЗАКА́ЗАНА ГРУ́ШКА СОЛО́ДКА *і* **ЗАКА́ЗАНИЙ О́ВОЧ ЗА́ВЖДИ СОЛО́ДКИЙ.** *Див.* **ЗАБОРО́НЕНА ГРУ́ШКА СОЛО́ДКА.**

ЗАКА́ЗУВАТИ (заказа́ти) ДОРО́ГУ к у д и. Закривати доступ кому-небудь кудись.— **Зака́зывать (заказа́ть) путь (доро́гу)** к у д а.

ЗАКАРБУВА́ТИ [СО́БІ] НА НО́СІ (на ло́бі). *Див.* **ЗАРУБА́ТИ НА НО́СІ.**

ЗАКАЧА́ВШИ (засука́вши) РУКА́ВА (рукави́) р о б и т и щ о. Братися ревно до роботи.— **Засу́чивать (засучи́ть) рукава́** д е л а т ь ч т о.

ЗАКИДА́ТИ (заки́дати) БРУ́ДОМ (грязю́кою) к о г о. Чорнити, порочити, зводити наклеп, несправедливо звинувачувати.— **Забра́сывать (заброса́ть, заки́дывать, закида́ть) гря́зью** к о г о.

ЗАКИДА́ТИ (заки́нути) ВУ́ДКУ (ву́дочку). Натяками намагатися з'ясувати що-небудь, робити спробу домогтися чого-небудь, дістати що-небудь.— **Заки́дывать (заки́нуть, забра́сывать, забро́сить) у́дочку.**

ЗАКИДА́ТИ (заки́дати) КАМІ́ННЯМ к о г о. Піддавати осуду, чорнити, порочити.— **Забра́сывать (заброса́ть, заки́дывать, закида́ть) камня́ми** к о г о.

ЗАКИДА́ТИ (заки́нути) О́КОМ (очи́ма) к у д и. Поглядати, звертати увагу на кого-небудь.— **Запуска́ть (запусти́ть) глаза́ (глазена́ны)** к у д а.

ЗАКИДА́ТИ (заки́нути) [ДО́БРЕ, ПРИХИЛЬНЕ] СЛО́ВО (слове́чко) з а к о г о. *Див.* **ЗАМО́ВЛЮВАТИ СЛО́ВО.**

ЗА КІ́ЛЬКА КРО́КІВ. *Див.* **ЗА ДВА КРО́КИ.**

ЗАКЛАДА́ТИ (закла́сти) ПІДВА́ЛИНИ (осно́ви, фунда́мент) ч о г о. Давати початок чому-небудь.— **Закла́дывать (заложи́ть) осно́вы (фунда́мент)** ч е г о.

ЗА КО́МІР НЕ КА́ПАЄ к о м у *і* **ЗА СПИ́НУ (за ши́ю) НЕ ЛЛЄ** к о м у. Немає чого поспішати з чим-небудь; немає недогоди, неприємностей.— **Не ка́плет; све́рху не ка́плет** н а д к е м.

ЗАКО́Н НЕ ПИ́САНИЙ д л я к о г о, к о м у. Немає обов'язкових правил, норм поведінки для кого-небудь.— **Зако́н не пи́сан** д л я к о г о, к о м у.

ЗАКОПИ́ЛЮВАТИ (закопи́лити) ГУБУ́ (гу́би, гу́бки). Пишатися, зазнаватися.— **Надува́ть (наду́ть) гу́бы (гу́бки).**

ЗАКО́ПУВАТИ (закопа́ти, зарива́ти, зари́ти) [У ЗЕМЛЮ] СВІЙ ТАЛА́НТ (свої здібності). Не розвивати, не використовувати, занедбувати свій хист, свої обдарування і т. ін.— **За-**

рыва́ть (зары́ть) свой тала́нт [в зе́млю].

ЗАКРАДА́ТИСЯ (закра́стися) В ДУ́ШУ (в се́рце) к о м у, д о к о г о, ч и ю (ч и є). Непомітно, поволі, мимохіть з'являється, виникає — про почуття, думки.— **Закра́дываться (закра́сться) в ду́шу (в се́рдце)** к о м у, к о м у, ч ь ю (ч ь ё).

ЗАКРИВА́ТИ ГРУДЬМИ́. *Див.* **СТОЯТИ ГРУДЬМИ.**

ЗАКРИВА́ТИ (закри́ти) ЛА́ВОЧКУ *і* **ЗАМИКА́ТИ (замкну́ти) КРАМНИ́ЧКУ.** Припиняти якесь заняття, яку-небудь справу.— **Закрыва́ть (закры́ть) ла́вочку.**

ЗАКРИВА́ТИ (закри́ти, запли́щувати, запли́щити, замика́ти, замкну́ти) О́ЧІ н а щ о. Навмисне залишати без уваги.— **Закрыва́ть (закры́ть) глаза́** н а ч т о.

ЗАКРИВА́ТИ (закри́ти, зацíплювати, зацíпити, загороджувати, загороди́ти) РО́ТА (рот) к о м у. *Див.* **ЗАТУЛЯ́ТИ РО́ТА.**

ЗАКРУ́ЧУВАТИ (закрути́ти, підкру́чувати, підкрути́ти, загви́нчувати, загвинти́ти) ГА́ЙКИ. Посилити вимоги, підтягувати в роботі.— **Закру́чивать (закрути́ть, подкру́чивать, подкрути́ть, завíнчивать, завинти́ть) га́йки.**

ЗА КУСО́К (за шмато́к) КИ́ШКИ СІМ ВЕРСТ ПIШКИ́. *Див.* **ЗА СІМ ВЕРСТ КИСЕЛЮ́ ЇСТИ.**

ЗАКУ́ШУВАТИ (заку́сувати, закуси́ти) ВУДИ́ЛА. 1. *(про коней)* Переставати коритися кому-небудь; 2. Діяти, робити що-небудь, не стримуючи себе, не усвідомлюючи своїх вчинків.— **Заку́сывать (закуси́ть) удила́.**

ЗАКУ́ШУВАТИ (закуси́ти, прищипну́ти) ЯЗИКА́ (язи́к, язичка́). *Див.* **ПРИКУ́ШУВАТИ ЯЗИКА.**

ЗАЛА́ЗИТИ (зали́зти) В ДУ́ШУ к о м у. *Див.* **ВЛАЗИ́ТИ В ДУ́ШУ.**

ЗАЛА́ЗИТИ (зали́зти) В ШКУ́РУ ч и ю, к о г о. *Див.* **ВЛАЗИ́ТИ В ШКУ́РУ.**

ЗАЛА́ЗИТИ (залеза́ти, зали́зти) В КИШЕ́НЮ ч и ю, д о к о г о. Незаконно користуватися чужим добром; обкрадати кого-небудь.— **Залеза́ть (зале́зть) в карма́н** ч е й, к о м у.

ЗАЛА́МУВАТИ (залама́ти, зало́млювати, зало́мити) РУКИ (па́льці). *Див.* **ЛАМА́ТИ РУКИ.**

ЗАЛИВА́ТИ (зали́ти, залля́ти) ЗА ШКУ́РУ СА́ЛА к о м у. Заподіювати велике горе, велику неприємність, дуже допікати кому-небудь.— **Залива́ть (зали́ть) за шку́ру са́ла [горя́чего]** к о м у.

ЗАЛИВА́ТИСЯ (зали́тися, залля́тися) ПОТОМ. Дуже пітніти від великого напруження, спеки і т. ін.— **Залива́ться (зали́ться) по́том.**

ЗАЛИВА́ТИСЯ (зали́тися, залля́тися) РУМ'ЯНЦЕМ (фа́рбою). Червоніти від збудження, захоплення, сорому і т. ін.— **Залива́ться (зали́ться) румя́нцем (кра́ской).**

ЗАЛИВА́ТИСЯ (зали́тися) СЛЬОЗА́МИ (слíзьми, гірки́ми). Гірко плакати, ридати.— **Залива́ться (зали́ться) слеза́ми.**

ЗАЛИВА́ТИСЯ (зали́тися) РЕ́ГОТОМ (смiхом). Дуже, без упину реготати.— **Залива́ться (зали́ться) сме́хом.**

ЗА ЛИХИ́М (за пога́ним) ПРИ́КЛАДОМ І САМ ЛИХИЙ СТА́НЕШ (спога́нишся). *Див.* **ЛИХИ́Й ПРИ́ЗВІД — ЛЮДЯМ ЗАОХО́ТА.**

ЗАЛИША́Є БАЖА́ТИ КРА́ЩОГО. Бути не дуже хорошим, не дуже доброякісним, таким, що не дуже задовольняє.— **Оставля́ет жела́ть [мно́го] лу́чшего.**

ЗАЛИША́ТИ (зали́шити, лиша́ти, лиши́ти) БЕЗ УВА́ГИ к о г о, щ о. Нехтувати ким-небудь, чим-небудь, не звертати уваги н а к о г о, н а щ о.— **Оставля́ть (оста́вить) без внима́ния** к о г о, ч т о.

ЗАЛИША́ТИ (зали́шити, лиша́ти, лиши́ти) В ДУ́РНЯХ (ду́рнем) к о г о. Обдурювати, поставити в дурне, смішне становище.— **Оставля́ть (оста́вить) в дурака́х** к о г о.

ЗАЛИША́ТИ (зали́шити) В ТIНÍ. Не роз'яснювати, не висвітлювати.— **Оставля́ть (оста́вить) в тени́.**

ЗАЛИША́ТИ (зали́шити, лиша́ти, лиши́ти) НА БОБА́Х (ні з чим). Зоставляти без того, чого домагався хто-небудь, на що розраховував, зоставляти без нічого, ні з чим.— **Оставля́ть (оста́вить) на боба́х.**

ЗАЛИША́ТИ (залиши́ти, лиша́ти, лиши́ти) НАПРИЗВОЛЯЩЕ. Полишати на самого себе, залишити без догляду, без підтримки.— **Оставля́ть (оста́вить) на произво́л судьбы́.**

ЗАЛИША́ТИ (залиши́ти) ПОЗА́ДУ (за собо́ю) к о г о, щ о. *Див.* **ЛИША́ТИ ПОЗАДУ.**

ЗАЛИША́ТИСЯ (залиша́тися) БЕЗ НАСЛІДКІВ. Проходити безслідно, не давати ніяких явних результатів.— **Остава́ться (оста́ться) без после́дствий.**

ЗАЛИША́ТИСЯ (залиша́тися) В БОРГУ. Не віддячити, не винагороджувати кого-небудь, не відплатити тим же самим вчинком, ставленням.— **Остава́ться (оста́ться) в долгу́.**

ЗАЛИША́ТИСЯ (залиша́тися, лиша́тися, лиши́тися) В ДУРНЯХ. Бути обдуреним, виявитися в дурному, смішному становищі.— **Остава́ться (оста́ться) в дурака́х.**

ЗАЛИША́ТИСЯ (залиша́тися, зоста́тися, зоста́тися, бу́ти) В ОДНІЙ СОРОЧЦІ (без соро́чки). Розоритися, дійти до злиднів.— **Оставаться (оста́ться) в одно́й руба́шке.**

ЗАЛИША́ТИСЯ (залиша́тися) В ТІНІ. Намагатися бути непоміченим, лишатися непоміченим.— **Остава́ться (оста́ться) в тени́.**

ЗАЛИША́ТИСЯ (залиша́тися, лиша́тися, лиши́тися) МЕРТВОЮ БУ́КВОЮ. Зоставатися тільки на папері, не проявлятися на ділі.— **Остава́ться (оста́ться) мёртвой бу́квой.**

ЗАЛИША́ТИСЯ (залиша́тися, лиша́тися, лиши́тися, зоста́тися, зоста́тися, сиді́ти) НА БОБА́Х. Обманувшись в розрахунках, опинитися ні при чому.— **Остава́ться (оста́ться, сиде́ть) на боба́х.**

ЗАЛИША́ТИСЯ (залиша́тися, лиша́тися, лиши́тися, тупцюва́ти, тупцюва́тися, топта́тися, ту́пцяти, ту́пцятися) НА [ОДНОМУ] МІСЦІ. *Див.* **СТОЯТИ НА [ОДНО́МУ] МІ́СЦІ.**

ЗАЛИША́ТИСЯ (зоста́тися) ПРИ ПІКОВОМУ ІНТЕРЕ́СІ. Потерпіти невдачу в чому, залишитися ні з чим.— **Оста́ться (оказа́ться) при пи́ковом интере́се.**

ЗАЛИША́ТИСЯ (залиша́тися, лиша́тися, лиши́тися) ПРИ СВОЇХ ІНТЕРЕСАХ. Нічого не втратити і не придбати.— **Остава́ться (оста́ться) при свои́х интере́сах.**

ЗАЛИШИ́ТИ БЕЗ СОРО́ЧКИ *і* **ЗНІМА́ТИ (зня́ти) [ОСТА́ННЮ] СОРО́ЧКУ** з к о г о. **Розорити, довести до злиднів.— Оста́вить в одно́й руба́шке; снима́ть (сня́ть) [после́днюю] руба́шку** с к о г о.

ЗАЛІЗА́ТИ (зали́зти) В КИШЕ́НЮ ч и ю, д о к о г о. *Див.* **ЗАЛАЗИ́ТИ В КИШЕ́НЮ.**

ЗАЛІ́ЗНОЮ МІТЛО́Ю ВИМІТА́ТИ (ви́мести). *Див.* **МІТЛО́Ю ВИМІТА́ТИ.**

ЗАЛІТНИ́Й ПТАХ *і* **ЗАЛІТНА́ ПТА́ХА (пти́ця).** Той, хто випадково з'явився; заїжджий.— **Залётная пти́ца.**

ЗАЛІ́ЗТИ В ДУ́ШУ к о м у, д о к о г о. *Див.* **ВЛАЗИ́ТИ В ДУ́ШУ.**

ЗАЛО́МЛЮВАТИ (заломи́ти) РУ́КИ (па́льці). *Див.* **ЛАМА́ТИ РУ́КИ.**

ЗА МАЛИ́М СПРА́ВА (ста́ла) *і* **ЗА МАЛИ́М ДІЛО́ (ста́ло).** Затримка відбувається з-за відсутності чогось незначного, дрібниці.— **За ма́лым (небольши́м, немно́гим) де́ло ста́ло.**

ЗА МАСЛЯНІ ВИШКВАРКИ. За дрібницю, за ніщо.— **Из-за вы́еденного яйца́.**

ЗАМИКА́ТИ (замкну́ти) КРАМНИ́ЧКУ. *Див.* **ЗАКРИВА́ТИ ЛАВО́ЧКУ.**

ЗАМИКА́ТИ (замкну́ти) О́ЧІ н а щ о. *Див.* **ЗАКРИВА́ТИ О́ЧІ.**

ЗАМИКА́ТИСЯ (замкну́тися) В СВОЇЙ ШКАРАЛУ́ПІ (в свою́ шкаралу́пу) *і* **ХОВА́ТИСЯ (схова́тися) В СВОЮ ШКАРАЛУ́ПУ.** 1. Заглиблюючись у свої думки і переживання, відокремлюватися від інших людей, ставати мовчазним, замкнутим; 2. Не виходити за межі власних інтересів у чому-небудь.— **Замыка́ться (замкну́ться, пря́таться, уходи́ть, уйти́) в свою́ скорлупу́.**

ЗАМИКА́ТИСЯ (замкну́тися) В СО́БІ. Ставати відлюдним, мовчазним, замкнутим, зосереджуючись на своїх думках, переживаннях, відокремлюючись від інших людей.— **Замыка́ться (замкну́ться) в [само́м] себе́; уходи́ть (уйти́) в себя́.**

ЗАМИЛЮВАТИ (зами́лити) О́ЧІ. Навмисно приховувати хиби, недоліки, створювати враження, ніби становище набагато краще, ніж є насправді.— **Втира́ть (втере́ть) очки́; пуска́ть (пусти́ть) пыль в глаза́.**

ЗАМІТАТИ (замести́) СЛІД (сліди́) *і* **ЗАТИРА́ТИ (зате́рти) СЛІД (сліди́).** Знищувати, приховувати все, що може викрити чиї-небудь вчинки, дії або бути доказом вдочину.— **Замета́ть (замести́) след (следы́).**

ЗА́МКНЕНИЙ НА СІМ (на де́сять) ЗАМКІВ. *Див.* **ЗА СІМОМА ЗАМКА́МИ.**

ЗАМОВЛЯ́ТИ (замо́вити, забала́кувати, забала́кати) ЗУБИ к о м у. *Див.* **ЗАГОВОРЮВАТИ ЗУ́БИ.**

ЗАМОВЛЮВАТИ (замо́вити, закида́ти, заки́нути) [ДО́БРЕ, ПРИХИ́ЛЬНЕ] СЛО́ВО (слове́чко) з а к о г о. Звернутися до когось із клопотанням про кого-небудь.— **Заки́дувать (заки́нуть, замо́лвить) сло́во (слове́чко)** з а к о г о.

ЗА МО́РЕМ ТЕЛУ́ШКА ПОЛУ́ШКА, ТА ПЕРЕВІЗ ДОРОГИЙ. І дешевий товар стає дорогим, якщо дорого коштує перевезення.— **За мо́рем телу́шка полу́шка, да рубль перево́з.**

ЗАМОРИ́ТИ ЧЕРВ'ЯКА́. Трохи вгамувати голод.— **Замори́ть червячка́ (червяка́).**

ЗАМОТА́ТИ (намо́тувати, намота́ти) [СОБІ] НА ВУС (на у́са). *Див.* **МОТА́ТИ [СОБІ] НА ВУС.**

ЗАНАПАСТИ́ТИ (загуби́ти) [СВОЮ] ДУ́ШУ. *Застар.* Учиняти який-небудь злочин або щось таке, що є порушенням етичних норм.— **Загуби́ть [свою] ду́шу.**

ЗАНАПАСТИ́ТИ (загуби́ти) ЖИТТЯ ч и є (вік ч и й). 1. Робити важким, нещасливим чиєсь або своє життя; 2. Заподіювати собі смерть; гинути.— **Загуби́ть жизнь** ч ь ю (век ч е й).

ЗАНЕПАДА́ТИ (занепа́сти, па́дати, упа́сти) ДУХОМ. Втрачати бадьорість, надію на щось краще.— **Па́дать (пасть, упа́сть, поники́нуть) ду́хом.**

ЗАНУ́РЮВАТИСЯ (зану́ритися) З ГОЛОВО́Ю в щ о. *Див.* **ПОРИНА́ТИ З ГОЛОВО́Ю.**

ЗА ОБРАЗОМ І ПОДО́БОЮ ч и є ю *і* **НА ОБРАЗ І ПОДО́БУ** ч и ю. *Застар., жарт.* За якимось зразком, взірцем, беручи в приклад кого-небудь, що-небудь.— **По о́бразу и подо́бию** ч ь е м у.

ЗА ОДИ́Н ДУХ. *Див.* **ОДНИ́М ДУХОМ.**

ЗА ОДНИ́М ПРИСІ́ДОМ. 1. Одночасно, разом; 2. Відразу, не встаючи.— **В оди́н присе́ст; за оди́н присе́ст.**

ЗА ОДНУ́ (еди́ну) МИТЬ. *Див.* **В ОДНУ́ МИТЬ.**

З ОДНО́Ї ГІЛЛІ ЯГОДА. *Див.* **ОДНО́ГО ПО́ЛЯ ЯГОДА.**

ЗА ОСТА́ННІМ СЛО́ВОМ ч о г о. У відповідності до найновіших досягнень.— **По после́днему сло́ву** ч е г о.

ЗАПАЛЬНИ́Й (завза́тий) ПРИХИ́ЛЬНИК. Пристрасно відданий чому-небудь, такий, що вперто дотримується чого-небудь.— **Ярый сторо́нник.**

ЗАПА́МОРОЧЕННЯ ВІД У́СПІХІВ. Утрата правильного розуміння й оцінки чого-небудь внаслідок впливу досягнутих успіхів.— **Головокруже́ние от успе́хов.**

ЗАПАСА́ТИСЯ (запасти́ся) ТЕРПІННЯМ. Готуватися терпляче чекати що-небудь, переборювати щось і т. ін.— **Запаса́ться (запасти́сь) терпе́нием.**

ЗАПА́ХЛО ПО́РОХОМ. *Див.* **ПА́ХНЕ ПО́РОХОМ.**

ЗАПЛАТИ́ТИ ГОЛОВО́Ю. Поплатитися життям.— **Заплати́ть голово́й.**

ЗАПЛА́ЧУВАТИ (запла́тити) СТОРИЦЕЮ. *Див.* **ВІДПЛА́ЧУВАТИ СТОРИЦЕЮ.**

ЗА ПЛЕЧИ́МА [БУ́ТИ, МА́ТИ, СТОЯ́ТИ *і т. п.*]. 1. У минулому; 2. У безпосередній близькості.— **За плеча́ми [быть, име́ть, стоя́ть** *и т. п.*].

ЗАПЛУ́ТУВАТИ (заплу́тати) СЛІД (слідй). Неодноразово змінюючи напрямок руху, намагатися збити зі сліду.— **Пу́тать следы́.**

ЗАПЛЮЩУВАТИ (заплю́щити, замижа́ти, замжну́ти) ОЧІ н а щ о. *Див.* **ЗАКРИВА́ТИ О́ЧІ.**

ЗАПОБІ́ГТИ ГО́РЮ (біді, лиха́м); ЗАРА́ДИТИ ГО́РЮ (біді, лиха́м) *і* **ЗАРА́ДИТИ ГОРЕ (біду́, лихо).** Виручити з біди, з скрутного становища.— **Помо́чь (пособи́ть) го́рю (беде́).**

ЗАПОДІЮВАТИ (заподія́ти) ШКОДИ (втра́ти, втрат, збитків). *Див.* **ЗАВДАВА́ТИ ШКОДИ.**

ЗА ПОЗИКУ ВІДДЯКА *і* **ЩО ВИНЕН — ОДДА́ТИ ПОВИНЕН.** За добро або зло відповідають, відплачують тим же.— **Долг плате́жом кра́сен.**

ЗА ПРЕКРА́СНІ (прега́рні, краси́ві) О́ЧІ *і* **ЗАРА́ДИ (ра́ди) ПРЕКРА́СНИХ (прега́рних, краси́вих) ОЧЕЙ** з р о б и т и щ о. Без винагороди, задарма, тільки заради симпатії.— **За прекра́сные глаза́; ра́ди прекра́сных глаз** с д е л а т ь ч т о.

ЗАПРОВА́ДЖУВАТИ (запрова́дити) **В ЖИТТЯ.** Здійснювати.— **Воплоща́ть** (воплоти́ть, претворя́ть, претвори́ть) **в жизнь.**

ЗАПРОПОНУВА́ТИ РУ́КУ [**І** (**й**) **СЕ́РЦЕ**] к о м у. *Див.* **ПРОПОНУВАТИ РУ́КУ** [**І** (**й**) **СЕ́РЦЕ**].

ЗАПРЯГА́ТИСЯ (запря́гтися, упряга́тися, упря́гтися) **В РОБО́ТУ.** Узя́тися за довгу або важку роботу.— **Впряга́ться** (впря́чься) **в рабо́ту** (**в де́ло**).

ЗАПУСКА́ТИ (запусти́ти) **РУ́КУ** (ру́ку, ла́пу) в щ о. Привласнювати щось чуже.— **Запуска́ть** (запусти́ть) ру́ку (ла́пу) в о чт о.

ЗАРА́ДИ (ра́ди) **ПРЕКРА́СНИХ** (прега́рних, краси́вих) **ОЧЕЙ.** *Див.* **ЗА ПРЕКРАСНІ ОЧІ.**

ЗАРА́ДИТИ ГО́РЮ (біді́, ли́хові) *і* **ЗАРА́ДИТИ ГО́РЕ** (бі́ду, ли́хо). *Див.* **ЗАПОБІГТИ ГО́РЮ.**

ЗАРИВА́ТИ (зари́ти) **[У ЗЕ́МЛЮ] СВІЙ ТАЛА́НТ** (свої здібності). *Див.* **ЗАКО́ПУВАТИ [У ЗЕ́МЛЮ] СВІЙ ТАЛА́НТ.**

ЗАРОНИ́ТИ ІСКРУ (зерно́) ч о г о. *Книжн.* Викликати, збудити щонебудь у когось.— **Зарони́ть и́скру** (се́мя, зерно́) ч е г о.

ЗАРОСТА́ТИ (зарости́, поросте́ти, порости́, обросте́ти, обрости́) **МОХОМ.** 1. Здичавіти, опуститися — про людину; 2. Давно забутися; 3. Постаріти.— **Зарасте́ть** (зарасти́, обрасте́ть, обрасти́, покрыва́ться, покры́ться) **мо́хом.**

ЗАРУБА́ТИ (закарбува́ти) **[СОБІ́] НА НОСІ** (на ло́бі). 1. Добре, надовго запам'ятати; 2. Укріпитися в певному намірі, думці і т. ін.; вбити собі в голову.— **Заруби́ть** [**себе́**] **на носу́** (**на лбу, в па́мяти**).

ЗАСІКА́ТИ (засі́кти) **ЧАС.** Відмітити час початку, кінця і т. п.— **Засека́ть** (засе́чь) **вре́мя.**

ЗА СІМ ВЕРСТ КИСЕЛЮ ЇСТИ *і* **ЗА КУСО́К** (за шмато́к) **КИШКИ СІМ ВЕРСТ ПІШКИ.** Їхати, іти, волочитися кудись далеко без особливих потреб.— **За семь вёрст киселя́ хлеба́ть** (есть).

ЗА СІМОМА́ (за десятьма́, за трьома́) **ЗАМКА́МИ** *і* **ЗАМКНЕНИЙ НА СІМ** (**на де́сять**) **ЗАМКІВ.** Старанно захований, надійно охороняється.— **За семью́** (за десятью́, за тремя́) **замка́ми.**

ЗА СІМОМА́ ПЕЧА́ТЯМИ (печа́тками). Що-небудь недоступне для користування або розуміння.— **За семью́ печа́тями.**

ЗАСІ́СТИ (стриміти) **В ГОЛОВІ́ ЯК** (мов, нема́в, на́че, непа́че) **ЦВЯХ.** *Див.* **СИДІТИ В ГОЛОВІ ЯК ЦВЯХ.**

ЗА СЛО́ВОМ (по сло́ву) **ДО КИШЕ́НІ** (в кише́ню) **НЕ ЛІЗЕ** (не ла́зить, не поліз) *і* **СЛО́ВА [НІДЕ] НЕ ПОЗИЧА́Є.** Бути метким, дотепним у розмові, жвавим на язик.— **За сло́вом в карма́н не ле́зет** (**не ла́зит, не поле́зет, не хо́дит**).

ЗАСНУ́ТИ НАВІ́КИ (довіку, вічним сном). *Книжн.* Умерти.— **Засну́ть** (усну́ть) ве́чным (после́дним) **сном.**

ЗАСНУ́ТИ СНОМ ПРАВЕДНИКА (пра́ведних). *Див.* **СПАТИ СНОМ ПРАВЕДНИКА.**

[ТІ́ЛЬКИ] ЗА СПАСИ́БІ з р о б и́ т и щ о. Даром, без винагороди.— **За** [**одно́**] **спаси́бо** с д е́ л а т ь ч т о.

ЗА СПИ́НУ (за ши́ю) **НЕ ЛЛЄ** к о м у. *Див.* **ЗА КО́МІР НЕ КА́ПАЄ.**

ЗАСПІВА́ТИ ЛАЗАРЯ. *Див.* **СПІВАТИ ЛАЗАРЯ.**

ЗАСТРЯВА́ТИ (застря́ти) **В ГО́РЛІ** (**в гру́дях**). Залишатися невисловленим, недоговореним; не можна сказати, засміятися і т. ін.— **Застрева́ть** (застря́ть) **в го́рле.**

ЗАСТУПА́ТИ (заступи́ти) **ДОРО́ГУ [У ЖИТТІ]** к о м у. Ставати перешкодою на життєвому шляху комунебудь.— **Заступа́ть** (заступи́ть) **доро́гу** к о м у.

ЗАСУКА́ВШИ РУКА́ВА (рукави́). *Див.* **ЗАКАЧА́ВШИ РУКА́ВА.**

ЗАТАВРУВА́ТИ ГАНЬБО́Ю (презирством). *Див.* **ТАВРУВАТИ ГАНЬБО́Ю.**

ЗАТАМО́ВУВАТИ (затамува́ти, зата́ювати, затаї́ти) **ДИХАННЯ** (**дух, ві́ддих**). 1. Переставати або дуже тихо якийсь час дихати, щоб зробитися непомітним або внаслідок переляку, сильного враження і т. ін.; 2. Про стиснення в грудях, горлі, яке утруднює, перериває на якийсь час дихання.— **Зата́ивать** (зата́ить) **дыха́ние.**

ЗАТЕМНЕННЯ (затьма́рення) **РО́ЗУМУ.** Позбавлення можливості правильно сприймати й усвідомлювати що-небудь.— **Ума́** (**уму́**) **помраче́ние.**

ЗАТИКА́ТИ (заткну́ти, затуля́ти, затули́ти) **ДІРКУ** (**дірки́**). Нашвидку-

руч, частково заповнювати нестачу в чому-небудь.— **Затика́ть (заткну́ть) дыру́ (ды́ры, проре́хи).**

ЗАТИКА́ТИ (заткну́ти) ЗА ПО́ЯС. Перевершувати кого-небудь в чомусь.— **Затыка́ть (заткну́ть) за по́яс.**

ЗАТИРА́ТИ (зате́рти) СЛІД (слід́). *Див.* **ЗАМІТА́ТИ СЛІД.**

ЗАТИСКА́ТИ (зати́скувати, зати́снути) В КУЛА́К. Позбавити когонебудь прав, волі, поставити в залежне від себе становище.— **Зажима́ть (зажа́ть) в кула́к (в кулаке́).**

ЗАТИСКА́ТИ (зати́скувати, зати́снути) В ЛАБЕ́ТИ (в ле́щата). Міцно стискувати, здавлювати; ставити в безвихідне, залежне становище.— **Зажима́ть (зажа́ть) в тиски́.**

ЗАТО́ПТУВАТИ (затопта́ти) В БАГНО́ (в грязь) к о г о. *Див.* **ВТОПТУВАТИ В БАГНО.**

ЗА ТРИ́ДЕВ'ЯТЬ ЗЕМЕ́ЛЬ. *Фольк.* 1. У дуже віддаленій країні, частині країни; 2. Дуже далеко.— **За три́девять земе́ль.**

ЗА ТРИ КРО́КИ. *Див.* **ЗА ДВА КРОКИ.**

ЗАТРИ́МУВАТИ (затри́мати) ПО́ГЛЯД (о́чі) н а к о м у, н а ч о м у. Уважно, пильно дивитися на когонебудь, що-небудь.— **Заде́рживать (задержа́ть) взгляд** н а к о м, н а ч ё м.

ЗА ТРЬОМА́ ЗАМКА́МИ. *Див.* **ЗА СІМОМА ЗАМКАМИ.**

ЗАТУЛЯ́ТИ (затули́ти) ДІ́РКУ (дірки́). *Див.* **ЗАТИКА́ТИ ДІРКУ.**

ЗАТУЛЯ́ТИ (затули́ти, закрива́ти, закри́ти, зацідлювати, зацідпити, загороджувати, загороди́ти) РОТА (рот) к о м у. 1. Замовкати; 2. Не давати можливості говорити, висловлюватися.— **Зажима́ть (зажа́ть, затыка́ть, заткну́ть, закрыва́ть, закры́ть, замазывать, замазать) рот** к о м у.

ЗАТЬМАРЕННЯ РОЗУМУ. *Див.* **ЗАТЕМНЕННЯ РОЗУМУ.**

ЗАХОДИ́ТИ (зайти́) В ГО́ЛОВУ. *Див.* **ВПАДА́ТИ В ГОЛОВУ.**

ЗАХОДИ́ТИ (зайти́) В ТУПИ́К (у безви́хідь, у [глухи́й] кут). Потрапляти в безвихідне, скрутне становище.— **Заходи́ть (зайти́) в тупи́к.**

ЗАХОДИ́ТИ (зайти́, забіга́ти, забі́гти) НА ВОГНИК. Зайти куди-небудь мимохідь; побачивши по світлу у вікні, що господарі дома.— **Заходи́ть (зайти́, забега́ть, забежа́ть) на огонёк.**

ЗА ЦАРЯ́ ГОРО́ХА [ЯК ЛЮДЕЙ БУЛО́ ТРОХИ] *і* **ЗА ЦАРЯ ПА́НЬКА (Тимка́) [ЯК ЗЕМЛЯ БУЛА ТОНКА].** *Жарт.* У дуже давні часи; дуже давно.— **При царе́ Горо́хе.**

ЗАЦІПЛЮВАТИ (зацідпити, загороджувати, загороди́ти) РОТА (рот) к о м у. *Див.* **ЗАТУЛЯТИ РОТА.**

ЗАЧАРО́ВАНЕ (магі́чне, заворо́жене) КОЛО. Обставини життя, які важко змінити; безвихідне становище.— **Заколдо́ванный круг.**

ЗАЧІПА́ТИ (зачепи́ти) [ЗА] ДУ́ШУ (се́рце) *і* **ЗАЧІПА́ТИ (зачепи́ти) СТРУ́НИ ДУШІ́ (се́рця).** Глибоко зворушувати, хвилювати.— **Задева́ть (заде́ть, затра́гивать, затро́нуть) [за] душу (се́рдце).**

ЗАЧІПА́ТИ (зачепи́ти) ЗА БОЛЮ́ЧЕ (найболю́чіше) МІСЦЕ. Виводити з терпіння, дошкуляти.— **Задева́ть (заде́ть, затра́гивать, затро́нуть) [за] больно́е ме́сто.**

ЗАЧІПА́ТИ (зачепи́ти) ЗА ЖИВЕ́ к о г о. *Див.* **БРА́ТИ ЗА ЖИВЕ́.**

ЗА ЩО КУПИ́В, ЗА ТЕ Й ПРОДАЮ. Тільки повторюю те, що чув.— **За что купи́л, за то и продаю́.**

ЗАЯЧА ДУША́. Про несміливу, боягузливу людину.— **За́ячья душа́.**

ЗБАВЛЯ́ТИ (збави́ти) ЖИТТЯ (ві́ку). 1. Губити кого-небудь, убивати; 2. Нівечити, марнувати життя.— **Лиша́ть (лиши́ть, реша́ть, реши́ть) жи́зни.**

ЗБИВА́ТИ (збити́) З ПАНТЕЛИ́КУ. 1. Викликати замішання в когонебудь; спантеличувати, дезорієнтовувати, заплутувати; 2. Змушувати кого-небудь поводити себе, діяти нерозумно.— **Сбива́ть (сбить) с панталы́ку; сбива́ть (сбить) с то́лку.**

ЗБИВА́ТИ (збити́) НА МАНІВЦІ́. *Див.* **ЗАВОДИ́ТИ НА МАНІВЦІ́.**

ЗБИВА́ТИСЯ (збити́тися) З ДОРО́ГИ (з шляху́, з ку́рсу). 1. Втрачати правильний напрямок руху; 2. Втрачати правильний напрямок у діяльності, поведінці і т. ін.— **Сбива́ться (сби́ться) с пути́ (с доро́ги).**

ЗБИВА́ТИСЯ (збити́тися) З ПАНТЕЛИ́КУ. 1. Помилитися, заплутатися; 2. Почати поводитися, діяти нерозумно.— **Сбива́ться (сби́ться) с панталы́ку; сбива́ться (сби́ться) с то́лку.**

ЗБИВА́ТИСЯ (збу́тися) НА МАНІВ́ЦІ. Поводитися, діяти неправильно.— **Сбива́ться (сбы́ться) с пути́ (с доро́ги).**

ЗБИРА́ТИ (зібра́ти) ВЕРШКИ. *Див.* **ЗНІМА́ТИ ПІ́НКУ.**

ЗБИРА́ТИ (зібра́ти) ДУ́МКИ́ [ДОКУ́ПИ, РАЗО́М] *і* **ЗБИРА́ТИСЯ (зібра́тися) З ДУ́МКАМИ.** Намагатися зрозуміти що-небудь, розібратися в чомусь, зосереджуватися.— **Собира́ться (собра́ться) с мы́слями.**

ЗБИРА́ТИСЯ (зібра́тися) В СИ́ЛІ (на си́лі). Напружувати свої сили.— **Собира́ться (собра́ться) с си́лами.**

ЗБИ́ТИСЯ З НІ́Г. Втомитися, змучитися від клопоту.— **Сби́ться с ног.**

ЗБІГ ОБСТАВИ́Н. Випадкове поєднання обставин.— **Стече́ние обстоя́тельств.**

ЗБОЖЕВО́ЛИТИ МО́ЖНА! *Див.* **ЗДУРІ́ТИ МО́ЖНА!**

ЗБРЕСТИ В ГО́ЛОВУ (на ду́мку). Несподівано з'явитися — про раптову або нелогічну думку.— **Взбреда́ть (взбрести́) в го́лову (на ум).**

ЗБУВА́ТИ (збу́ти) З РУ́К. Позбавлятися кого-небудь, чого-небудь.— **Сбыва́ть (сбы́ть) с рук.**

ЗБУ́РЮВАТИ (збу́рити, баламу́тити, збаламу́тити) СПОКІ́Й ч и й. *Див.* **ПОРУ́ШУВАТИ СПОКІ́Й.**

ЗВА́ЖИТИ ВСІ ЗА І [ВСІ] ПРО́ТИ. Детально обдумати що-небудь, зіставляючи сприятливі й несприятливі моменти.— **Взве́сить все за и про́тив.**

З ВА́ЖКИМ СЕ́РЦЕМ. З гнітючим, тривожним настроєм.— **С тяжёлым се́рдцем.**

ЗВАЛЮВА́ТИ (звали́ти) ВСЕ ДОКУ́ПИ. *Див.* **ВАЛИ́ТИ ВСЕ ДОКУ́ПИ.**

ЗВАЛЮВА́ТИ (звали́ти) З НІ́Г к о г о. *Див.* **ВАЛИ́ТИ З НІ́Г.**

ЗВАЛЮВА́ТИ (звали́ти) З ПЛЕЧЕ́Й (з пле́ч) щ о. *Див.* **СКИДА́ТИ З ПЛЕЧЕ́Й.**

ЗВАЛЮВА́ТИ (звали́ти) З ХВО́РОЇ ГОЛОВИ́ НА ЗДОРО́ВУ. *Див.* **ВАЛИ́ТИ З ХВО́РОЇ ГОЛОВИ́ НА ЗДОРО́ВУ.**

ЗВАЛЮВА́ТИСЯ (звали́тися) З ПЛЕЧЕ́Й (з пле́ч) к о г о, ч и ї х. Переставати бути чиїм-небудь обов'язком, який обтяжує кого-небудь.— **Сва́ливаться (свали́ться) с плеч** к о г о, ч ъ и х.

З ВА́ШОГО ДО́ЗВОЛУ. Ввічлива форма, якою просять згоди співбесідника на що-небудь.— **С ва́шего позволе́ния.**

З ВЕЛИ́КОГО РО́ЗУМУ з р о б и т и щ о. *Ірон.* По дурості, по некмітливості.— **С (от) большо́го ума́** с д е л а т ь ч т о.

З ВЕЛИ́КОЇ ЛІ́ТЕРИ. Про кого-небудь, що-небудь, яке гідне такої назви, такої характеристики.— **С больши́й бу́квы.**

ЗВЕРТА́ТИСЯ (звернути́ся) НЕ НА ТУ́ АДРЕ́СУ. Не туди, куди слід; не до того, до кого треба.— **Обраща́ться (обрати́ться) не по а́дресу.**

ЗВЕРТА́ТИ (звернути́) УВА́ГУ н а к о г о, н а щ о *і* **ПРИВЕРТА́ТИ (привернути́) УВА́ГУ** д о к о г о, д о ч о г о. **1.** Помічати кого-небудь, що-небудь, цікавитися ким-небудь, чим-небудь; **2.** (ч и ю) Вказувати кому-небудь на когось, щось, змушувати помітити.— **Обраща́ть (обрати́ть) внима́ние** н а к о г о, н а ч т о.

ЗВИВА́ТИ (зви́ти) ГНІ́ЗДО (гніздо́чко). **1.** Влаштовувати затишне житло, заводити сім'ю; **2.** Укорінювати, утверджувати.— **Свива́ть (свить) [себе́] гнездо́.**

ЗВИВА́ТИСЯ (увива́тися, крути́тися) В'ЮНО́М (як в'юн). *Див.* **ВИ́ТИСЯ В'ЮНО́М.**

З ВИСОТИ́ ПТАШИ́НОГО ПОЛЬО́ТУ (льо́ту) *і* **З ПТАШИ́НОЇ ВИСОКОСТІ.** Зверху, з висоти, звідки все видно.— **С высоты́ пти́чьего полёта.**

З ВИСОТИ СВОЄЇ ВЕЛИЧІ (вели́чності) *і* **З ВИСОТИ СВОГО ВЕЛИЧЧЯ.** *Ірон.* Із зневагою до оточуючого, з надзвичайною важністю.— **С высоты́ своего́ вели́чия.**

ЗВИЧА́ЙНА (стара́) ІСТО́РІЯ. *Див.* **ВІ́ЧНА ІСТО́РІЯ.**

ЗВИ́ЧКА — ДРУ́ГА НАТУ́РА. Звичку важко або й не можна викорінити.— **Привы́чка — втора́я нату́ра.**

ЗВІ́ДКИ БІ́ТЕР ВІ́Є. Від кого йде думка, погляд; у якому напрямку розвиваються якісь справи, обставини.— **Отку́да ве́тер ду́ет.**

ЗВІ́ДКИ [ТІ́ЛЬКИ] СИЛИ ВЗЯЛИ́СЯ (си́ла взяла́сь). Про стрімкий рух, про несподіваний прояв енергії.— **Отку́да [то́лько] прыть [си́ла] взяла́сь.**

З ВІ́ДКРИТИМ (з піднятим) ЗАБРА́ЛОМ (заборо́лом). Відкрито, не скриваючи справжніх намірів.— **С откры́тым (с по́днятым) забра́лом.**

З ВІ́ДКРИТИМ (з [із] розкри́тим) СЕ́РЦЕМ *і* **З (із) ЩИ́РИМ СЕ́РЦЕМ.** Щиро, відверто, без упереджень стави-

ти́сь до кого-небудь, робити щось і т. ін.— **С откры́тым (чи́стым) се́рдцем.**

ЗВІЛЬНЯ́ТИ (звільни́ти) ДОРО́ГУ к о м у. *Див.* **ДАВА́ТИ ДОРО́ГУ.**

ЗВІ́РОМ ДИВИ́ТИСЯ (поглядя́ти). *Див.* **ВОВКО́М ДИВИ́ТИСЯ.**

З ВОВКА́МИ ЖИ́ТИ, ПО-ВО́ВЧОМУ ВИ́ТИ і **МІЖ ВОВКА́МИ ПОВО́ВЧИ (по-во́вчому) Й ВИ́Й.** Буває, що людина змушена пристосовуватися до оточуючих, чинити так, як ті, в товариство яких вона потрапила.— **С волка́ми жить, по-во́лчьи выть.**

З (із) ВО́ГНЮ ТА В ПОЛУ́М'Я і **З ДО́ЩУ ТА ПІД РИ́ННУ.** З однієї неприємності в другу, ще більшу.— **Из огня́ да в по́лымя.**

ЗВО́ДИТИ (звести́) В МОГИ́ЛУ (в труну́). Доводити до загину, до смерті.— **Своди́ть (свести́, уложи́ть) в моги́лу.**

ЗВО́ДИТИ (звести́) ДО НУЛЯ́. Зробити зовсім незначним, знищати.— **Своди́ть (свести́) к нулю́.**

ЗВО́ДИТИ (звести́) ДО ОДНО́ГО (до спільного) **ЗНАМЕ́ННИКА.** *Жарт.* Прирівнювати кого-небудь, що-небудь до одного; робити подібним в якомусь відношенні.— **Приводи́ть (привести́) к одному́ (к о́бщему) знаменя́телю.**

ЗВО́ДИТИ (звести́) ДУХ (по́дих). *Див.* **ПЕРЕВО́ДИТИ ДУХ.**

ЗВО́ДИТИ (звести́) З РО́ЗУМУ (з ума́) к о г о. 1. Доводити до божевілля, робити божевільним; 2. Змушувати кого-небудь поводити себе нерозумно, всупереч логіці.— **Своди́ть (свести́) с ума́** к о г о.

ЗВОДИТИ (звести́, зв'я́зувати) КІНЦІ З КІНЦЯ́МИ. 1. Узгоджувати різні частини, сторони якоїсь справи; 2. Ледве справлятися з нестатками.— **Своди́ть (свести́, свя́зывать, связа́ть) концы́ с концами.**

ЗВО́ДИТИ (звести́) НАНІВЕ́ЦЬ (на ніщо́, [на] ніна́що). 1. Знищувати або набагато послаблювати результати чого-небудь; позбавляти що-небудь значення; 2. Зменшувати до повного зникнення.— **Своди́ть (свести́) на нет.**

ЗВО́ДИТИ (звести́) РАХУ́НКИ (нараху́нки) з к и м. Відомщати, карати за що-небудь, розправлятися з кимось.— **Своди́ть (свести́) счёты с ке́м.**

ЗВОДИТИСЯ (звести́ся) ДИБО́М (ди́бки, на ди́би, на ди́бки). *Див.* **СТАВА́ТИ ДИБО́М.**

ЗВО́ДИТИСЯ (звести́ся) НІНА́ЩО. 1. Утрачати все; 2. Утратити ознаки, властивості, якості, необхідні для кого-небудь, чого-небудь.— **Своди́ться (свести́сь) на нет.**

ЗВОРО́ТНИЙ (інший) БІК МЕДА́ЛІ. Другий бік якоїсь справи, здебільшого негативний.— **Оборо́тная (друга́я) сторона́ меда́ли.**

ЗВ'Я́ЗУВАТИ КІНЦІ З КІНЦЯ́МИ. *Див.* **ЗВОДИТИ КІНЦІ З КІНЦЯ́МИ.**

ЗВ'Я́ЗУВАТИ (зв'яза́ти) РУ́КИ Й (та) НОГИ к о м у; **ЗВ'Я́ЗУВАТИ (зв'яза́ти) ПО РУКА́Х І (та) НОГА́Х** к о г о і **ЗВ'Я́ЗУВАТИ (зв'яза́ти) РУКИ** к о м у. Сковувати чиїсь дії, заважати в чому-небудь, не давати змоги вільно діяти.— **Свя́зывать (связа́ть, спу́тывать, спу́тать) по рука́м и ногам** к о г о; **свя́зывать (связа́ть) ру́ки** к о м у.

ЗГАДА́ЄШ (згада́сте, пригада́єш, пригада́сте) [ТОДІ] МОЄ СЛО́ВО і **СПОМ'ЯНЕШ (спом'янете́) МОЄ СЛО́ВО.** Запевнення, що збудеться те, про що в даний момент говориться; що все буде так, як сказано.— **Помяни́ (помяни́те, попо́мни, попо́мните) моё сло́во; вспо́мнишь (вспо́мните) моё сло́во.**

ЗГА́ДУВАТИ (згада́ти, помина́ти, пом'яну́ти) ДО́БРОМ (до́брим сло́вом) к о г о. Говорити про кого-небудь щось хороше.— **Помина́ть (помяну́ть, вспомина́ть, вспо́мнить) до́бром (до́брым сло́вом)** к о г о.

ЗГАНЯ́ТИ (зго́нити, зіжна́ти, зогна́ти) ЗІ (з) СВІ́ТУ. Укорочувати життя кому-небудь.— **Сжива́ть (сжить, сгоня́ть, согна́ть) со́ свёта (со́ све́ту).**

ЗГАНЯ́ТИ (зго́нити, зіжна́ти, зогна́ти) ЗЛІ́СТЬ (зло) н а к о м у. Мститися не на тому, хто викликав гнів, роздратування, досаду.— **Вымеща́ть (вы́местить) [свою] зло́бу (доса́ду** *и т. п.*) н а к е́м.

З ГАРМА́ТИ ПО ГОРОБЦЯ́Х СТРІЛЯ́ТИ і **ІТИ НА КОМА́РА З ДРЮ́ЧКОМ, А НА МУХУ З ОБУХО́М.** Про невідповідність витрачених коштів, зусиль меті та бажаним наслідкам.— **Из пу́шки по воробья́м стреля́ть.**

ЗГЛА́ДЖУВАТИ (згла́дити) ГО́СТРІ КУТИ́. Робити менш помітними суперечності, зм'якшувати їх.— **Сгла́живать (сгла́дить) о́стрые углы́.**

З ГОЛОВИ́ ДО НІГ (до п'ят). *Див.* **ВІД ГОЛОВИ́ ДО НІГ.**

З ГОЛОВО́Ю ПОРИНА́ТИ (пори́нути, пірна́ти, пірну́ти) в щ о. Повністю, цілком віддаватися чому-небудь.— С голово́ю **погружа́ться** (погрузи́ться, окуна́ться, окуну́ться, уходи́ть, уйти́) в о ч т о.

З ГОРЕМ ПОПОЛА́М. З великими труднощами; ледве-ледве.— С го́рем **попола́м.**

ЗГОРТА́ТИ (згорну́ти) **РУ́КИ.** *Див.* **СКЛАДА́ТИ РУ́КИ.**

ЗГОРЯ́ТИ (згора́ти, згорі́ти) **ВІД** (з) **СОРОМУ.** Дуже засоромлюючись, червоніти.— **Сгора́ть** (сгоре́ть) от (со) **стыда́.**

З ГРІХО́М ПОПОЛА́М. Не без помилок; не зовсім добре.— С **грехо́м попола́м.**

ЗГУРТУВА́ТИ РЯДИ́. Досягти одностайності у рішеннях, діях; об'єднатися для здійснення якоїсь мети.— **Сплоти́ть ряды́.**

ЗГУЩУВАТИ (згуща́ти, згусти́ти) **ФАРБИ** (ба́рви). Розповідаючи або зображуючи, надміру посилювати, перебільшувати що-небудь, переважно погане, негативне.— **Сгуща́ть** (сгусти́ть) **кра́ски.**

ЗДАВАТИ (зда́ти) **В АРХІ́В** (до архіву) к о г о, щ о. Забути, визнати непотрібним.— **Сдава́ть** (сдать) **в архи́в** к о г о, ч т о.

ЗДАВА́ТИ (зда́ти) **В ТИРА́Ж.** *Див.* **СПИСУВАТИ В ТИРАЖ.**

ЗДАВА́ТИ (зда́ти) **ПОЗИ́ЦІЇ.** Поступатися перед ким-небудь, чим-небудь у чомусь.— **Сдава́ть** (сдать) **позе́ции.**

ЗДАВА́ТИСЯ (зда́тися) **НА МИ́ЛІСТЬ** (на ми́лость, на ла́ску) **ПЕРЕМОЖЦЯ.** Здаватися без попередньо поставлених умов.— **Сдава́ться** (сда́ться) **на ми́лость победи́теля.**

З ДВОХ БІД ВИБИРА́ТИ (ви́брати) **МЕНШУ** *і* **З ДВОХ ЗОЛ** (лих) **ВИБИРА́ТИ** (ви́брати) **МЕНШЕ.** З двох неприємностей віддавати перевагу менш значній.— **Из двух зол выбира́ть** (вы́брать) **ме́ньшее.**

ЗДИБУВА́ТИСЯ (зди́батися) **НА ВУЗЬКІЙ СТЕЖЦІ** (стежи́ні, доро́зі, доріжці). *Див.* **ЗУСТРІЧА́ТИСЯ НА ВУЗЬКІЙ СТЕ́ЖЦІ.**

ЗДИРА́ТИ (зідра́ти, зде́рти, лупи́ти, злупи́ти) **ШКУ́РУ** (три шку́ри, сім шкур, де́сять шкур) з к о г о. 1. Нещадно визискувати, експлуатувати кого-небудь, брати надмірну плату, ціну; 2. Нещадно, сильно бити когось.— **Сдира́ть** (содра́ть) **шку́ру** (три шку́ры, семь шкур) с к о г о.

ЗДІЙМА́ТИ (здійня́ти) **ТРИВО́ГУ.** *Див.* **БИТИ ТРИВО́ГУ.**

ЗДІЙМА́ТИ (здійня́ти) **ША́ПКУ** (брилі́, капелю́ха) п е р е д к и м. *Див.* **ЗНІМА́ТИ ША́ПКУ.**

З ДНА МО́РЯ ДІСТА́ТИ. *Див.* **НА ДНІ МО́РЯ ЗНАЙТИ.**

З ДНЯ НА ДЕНЬ. 1. З одного дня на інший; 2. В один із найближчих днів, у найближчий час.— **Со дня на́ день.**

З ДО́БРОГО ДИ́ВА. *Див.* **НІ СІ́ЛО НІ ВПА́ЛО** (ні па́ло).

З ДО́БРОЇ (по до́брій) **ВО́ЛІ.** Без примусу, добровільно.— **По до́брой во́ле.**

ЗДОБУ́ТИ ПРАВА́ (пра́во) **ГРОМАДЯ́НСТВА.** *Див.* **ДІСТАТИ ПРАВА.**

З ДОДЕ́РЖАННЯМ (доде́ржуючи) **УСІХ ПРАВИЛ.** *Див.* **ЗА ВСІМА ПРАВИЛАМИ.**

ЗДОЛА́ТИ СЕБЕ́. Погасити в собі які-небудь почуття, бажання, підкорити душевні порухи, вчинки волі, розуму.— **Совлада́ть с собо́й.**

ЗДОРО́В'Я ЙОМУ́ НЕ [ТРЕ́БА] **ПОЗИЧА́ТИ.** Про здорову людину.— **Здоро́вья ему́ не занима́ть стать.**

З ДОРОГО́Ю (ра́дою) **ДУШЕ́Ю.** З задоволенням, з приємністю.— **За ми́лую ду́шу.**

З ДОЩУ́ ТА ПІД РИ́НВУ. *Див.* **З ВОГНЮ́ ТА В ПОЛУМ'Я.**

З (із) **ДРУГИ́Х** (тре́тіх) **РУК** [ДІЗНАТИСЯ, ОДЕРЖАТИ]. Через посередника, не безпосередньо.— **Из второ́й** (тре́тьих) **рук** (узна́ть, получи́ть).

З (із) **ДРУГИ́Х** (тре́тіх) **УСТ** [ДІЗНАТИСЯ, ПОЧУТИ]. Через посередників, не від очевидців, не безпосередньо.— **Из второ́й** (тре́тьих) **уст** [узна́ть, услы́шать].

З ДРУГОЇ О́ПЕРИ. *Див.* **З ІНШОЇ О́ПЕРИ.**

ЗДУРІ́ТИ (збожеволіти) **МО́ЖНА!** Вигук, який виражає сильне здивування, захоплення і т. п.— **С ума́ сойти́!**

ЗЕЛЕ́НА ВУ́ЛИЦЯ. Про відсутність перешкод, затримок для здійснення чого-небудь.— **Зелёная у́лица.**

ЗЕМЛІ ПІД СОБО́Ю НЕ ЧУ́ТИ (не відчува́ти). Будучи збудженим,

схвильованим чим-небудь радісним, дуже енергійно рухатися, працювати і т. ін.— **Земли́ под собо́й не слы́шать (не чу́ять).**

ЗЕМЛЯ́ ГОРИ́ТЬ ПІД НОГА́МИ у к о г о. Нестерпні умови, скрутне становище в кого-небудь.— **Земля́ гори́т под нога́ми** у к о г о.

ЗЕМЛЯ́ КЛИ́НОМ ЗІЙШЛА́СЯ н а к о м у, н а ч о м у і **СВІТ КЛИ́НОМ ЗІЙШО́ВСЯ** н а к о м у, н а ч о м у. Про того, хто або що є єдиним бажаним, прийнятним чи єдино можливим при якомусь виборі.— **Земля́ кли́ном сошла́сь** н а к о м, н а ч ё м; **свет кли́ном сошёлся** н а к о м, н а ч ё м.

ЗЕМЛЯ́ УГИНА́ЄТЬСЯ (тіка́є з-під ніг, западає́ться) п е р е д к и м, ч и м, у к о г о, п і д к и м, ч и м. *Див.* **ГРУНТ УГИНА́ЄТЬСЯ.**

З ЖИ́РУ БІСИ́ТИСЯ. Капризувати, вередувати, живучи розкішно.— **С жи́ру беси́ться.**

ЗЖИВА́ТИ (зжи́ти) **З** (зо, зі) **СВІ́ТУ.** 1. Створюючи нестерпні умови, не давати можливості жити де-небудь, спокійно існувати; 2. Позбавляти життя.— **Сжива́ть** (сжить, сгоня́ть, согна́ть) **со све́та** (со све́ту).

ЗЖИВА́ТИ (зжи́ти) **СЕБЕ́.** Віджи вати, ставати непотрібним.— **Изжива́ть** (изжи́ть себя́).

З ЗАКРИТИМИ ОЧИ́МА. Не розмірковуючи, не думаючи про небезпеку.— **С закры́тыми глаза́ми.**

З-ЗА ДЕРЕ́В [І] ЛІ́СУ НЕ БА́ЧИТИ. *Див.* **ЗА ДЕРЕВА́МИ [І] ЛІ́СУ НЕ БА́ЧИТИ.**

ЗИЗИМ О́КОМ (зи́зом) **ДИВИ́ТИСЯ** (поглядати) н а к о г о, н а щ о. *Див.* **КО́СО ДИВИ́ТИСЯ.**

ЗИ́МНИЙ ПІТ. *Див.* **ХОЛО́ДНИЙ ПІТ.**

ЗИ́МУ И ЛЕ́ТО. Постійно, у будь-який час року.— **Зи́му и ле́то.**

ЗІБРА́ТИ ВЕРШКИ́. *Див.* **ЗНІМА́ТИ ПІ́НКУ.**

ЗІБРА́ТИСЯ В СИ́ЛІ (на си́лі). *Див.* **ЗБИРА́ТИСЯ В СИ́ЛІ.**

ЗІ ВСІХ НІГ [КИ́НУТИСЯ, ПОБІ́ГТИ]. *Див.* **З УСІХ НІГ.**

ЗІГНА́ТИ (зогна́ти) **ЗІ СВІ́ТУ.** *Див.* **ЗГАНЯ́ТИ ЗІ (з) СВІ́ТУ.**

ЗІГНА́ТИ (зогна́ти) **ЗЛІ́СТЬ** (зло) н а к о м у. *Див.* **ЗГАНЯ́ТИ ЗЛІ́СТЬ.**

ЗІГНУ́ТИ В ДУГУ́ (в три дуги́). *Див.* **ГНУ́ТИ В ДУГУ́.**

ЗІГНУ́ТИ В ТРИ ПОГИ́БЕЛІ. *Див.* **ГНУ́ТИ В ТРИ ПОГИ́БЕЛІ.**

ЗІГНУ́ТИ (скрути́ти) **У БАРА́НЯЧИЙ РІГ.** Примусити кого-небудь бути сумирним, покірним.— **Согну́ть** (скрути́ть) **в бара́ний рог.**

ЗІГРАТИ НА РУКУ к о м у. *Див.* **ГРА́ТИ НА РУ́КУ.**

ЗІДРА́ТИ (здра́ти) **ШКУ́РУ** (три шку́ри, сім шкур, де́сять шкур) з к о г о. *Див.* **ЗДИРА́ТИ ШКУ́РУ.**

ЗІЙТИ В МОГИ́ЛУ. *Див.* **СХО́ДИТИ В МОГИ́ЛУ.**

ЗІЙТИ ЗІ СЦЕ́НИ (з аре́ни). *Див.* **СХО́ДИТИ ЗІ СЦЕ́НИ.**

ЗІЙТИ З КО́ЛІЇ. *Див.* **ВИБИВА́ТИСЯ З КО́ЛІЇ.**

ЗІЙТИ З РО́ЗУМУ (з ума́). *Див.* **СХО́ДИТИ З РО́ЗУМУ.**

ЗІЙТИ З РУК. *Див.* **СХО́ДИТИ З РУК.**

ЗІЙТИ З [СВОГО́] ШЛЯ́ХУ́ (з [своє́ї] (доро́ги). *Див.* **СХО́ДИТИ З [СВОГО́] ШЛЯ́ХУ.**

ЗІЙТИ НАНІВЕ́ЦЬ (на ніщо́, [на] ніна́що). *Див.* **СХО́ДИТИ НАНІВЕ́ЦЬ.**

З ІНШОГО (не з тако́го) **ТІ́СТА [ЗЛІПЛЕНИЙ]** і **НЕ З ТО́ГО ТІ́СТА КНИШ.** Про того, хто відрізняється від когось поглядами, вдачею, становищем і т. ін.— **Из друго́го** (не из того́) **те́ста.**

З ІНШОЇ (з другої) **ОПЕРИ.** *Жарт., ірон.* Про щось таке, що не стосується справи, теми, розмови і т. ін.— **Из друго́й** (не из той) **о́перы.**

ЗІРВА́ТИ МАСКУ́ (машкару́) з к о г о. *Див.* **ЗРИВА́ТИ МАСКУ́.**

ЗІРВА́ТИ ПОКРИВА́ЛО з ч о г о. *Див.* **ЗНІМА́ТИ ПОКРИВА́ЛО.**

ЗІРВА́ТИСЯ З ЯЗИКА́. *Див.* **ЗРИВА́ТИСЯ З ЯЗИКА́.**

ЗІ ЧКА ПЕ́РШОЇ ВЕЛИЧИ́НИ. *Див.* **ЗОРЯ́ ПЕ́РШОЇ ВЕЛИЧИ́НИ.**

ЗІРКИ́ (зо́рі) **З НЕ́БА ХАПА́ТИ** (знима́ти, здійма́ти). Відзначатися неабиякими здібностями, розумом і т. ін.— **Звёзды с не́ба хвата́ть.**

ЗІРНИЦІ ЗАСВІТИ́ЛИСЯ (засвіти́ли) **[В ОЧА́Х].** *Див.* **ІСКРИ З ОЧЕ́Й ПОСИПА́ЛИСЯ.**

ЗІРО́К (зір) **НЕ ХАПА́Є** (не знима́є, не здійма́є) **З НЕ́БА.** Бути звичайним, посереднім, не видатним, мати пересічні здібності.— **Звёзд не хвата́ет с не́ба.**

ЗІТЕ́РТИ З ЛИЦЯ́ ЗЕМЛІ́. *Див.* **СТИРА́ТИ З ЛИЦЯ́ ЗЕМЛІ́.**

ЗІТЕ́РТИ (розтéрти) НА (в) ПО́РОХ (порошо́к) к о г о. *Див.* **СТЕРТИ НА (в) ПО́РОХ.**

ЗІ ШКІЛЬНО́Ї (студе́нтської) ЛА́ВИ. *Див.* **ІЗ ШКІЛЬНО́Ї ЛА́ВИ.**

З'ЇСТИ СОБА́КУ (во́вка) у ч о м у, н а ч о м у. Набути досвіду в якійсь справі, досконало, до тонкощів вивчити що-небудь.— **Съесть соба́ку** н а ч ём, в ч ём.

З'ЇСТИ (ухопи́ти, діста́ти, скуштува́ти) ОБЛИЗНЯ. *Див.* **ПІЙМА́ТИ ОБЛИЗНЯ.**

З КИМ ПОВЕДЕ́ШСЯ, ВІД ТО́ГО И НАБЕРЕ́ШСЯ. Про того, хто перейняв погляди, звички тощо від того, з ким дружить, спілкується, живе і т. ін.— **С кем поведёшься, от того́ и наберёшься.**

З КІНЦЯ В КІНЕ́ЦЬ. *Див.* **ВІД КРА́Ю [І] ДО КРА́Ю.**

З КОМАРІВ НОСО́К. Дуже мало, мізерна кількість.— **С гу́лькин нос.**

З КОПИТА ВСКАЧ. *Див.* **З МІ́СЦЯ В КАР'Є́Р.**

З КРАСИ́ НЕ ПИ́ТИ РОСИ́ (води́). Краса не так уже й важлива.— **С лица́ (с красоты́) не во́ду пить.**

З КРА́Ю В КРАЙ. *Див.* **ВІД КРА́Ю [І] ДО КРА́Ю.**

ЗЛАМА́ТИ [СОБІ] ГО́ЛОВУ (ши́ю). Покалічитися або загинути від чого-небудь.— **Слома́ть [себе́] го́лову (ше́ю).**

ЗЛАМА́ТИ (облама́ти, полама́ти) ЗУ́БИ н а ч о м у, о б щ о. *Див.* **ЛАМА́ТИ ЗУ́БИ.**

ЗЛАМА́ТИ (зла́мувати) **РО́ГИ** к о м у. *Див.* **ОБЛАМУВА́ТИ РО́ГИ.**

З ЛЕГКИ́М СЕ́РЦЕМ *і* **З ЛЕГКО́Ю ДУ́ШЕЮ.** Без тривоги, болю, жалю.— **С лёгким се́рдцем.**

З ЛЕГКО́Ї РУКИ́ ч и є ї. Про чиє-небудь звичайно вдале починання.— **С лёгкой руки́** ч ь е й.

З ЛЕ́ЖІ НЕ СПРА́ВИШ ОДЕ́ЖІ. *Див.* **ПІД ЛЕ́ЖАЧИЙ КА́МІНЬ [І] ВОДА́ НЕ ТЕ́ЧЕ.**

ЗЛИ́Й ГЕ́НІЙ. Людина, яка робить поганий вплив на кого-небудь, приносить шкоду комусь.— **Злой ге́ний.**

ЗЛИ́Й НА ЯЗИ́К х т о. *Див.* **ЛИХИ́Й НА ЯЗИ́К.**

ЗЛИ́Й У́МИСЕЛ (ЗА́МІР). Недоброзичливий, ворожий, непорядний, повний злоби намір.— **Злой у́мысел.**

ЗЛІСТЬ БЕРЕ (взяла́) к о г о. *Див.* **ЗЛО БЕРЕ́.**

ЗЛІТА́ТИ (злетіти) В ПОВІ́ТРЯ. Вибухати.— **Взлета́ть (взлете́ть) на во́здух.**

ЗЛІТА́ТИ НА ОДНІЙ НОЗІ́ к у д и, д о к о г о. Дуже швидко збігати, сходити куди-небудь.— **Слета́ть на одно́й ноге́** к у д а, к о м у.

ЗЛІ ЯЗИКИ́. Люди, які займаються плітками; наклепники.— **Зли́е языки́.**

ЗЛО́БА ДНЯ. Те, що привертає увагу, цікавить усіх у даний момент.— **Зло́ба дня.**

ЗЛО БЕРЕ́ (взяло́) к о г о *і* **ЗЛІСТЬ БЕРЕ́ (взяла́)** к о г о. Хто-небудь стає розлюченим, злим, сердитим.— **Зло берёт (взяло́)** к о г о.

ЗЛОВИ́ТИ (піймáти, спіймáти) НА СЛО́ВІ к о г о. *Див.* **ЛОВИ́ТИ НА СЛО́ВІ.**

ЗЛОВИ́ТИ (піймáти, спіймáти) **СЕБЕ́** н а ч о м у. *Див.* **ЛОВИ́ТИ СЕБЕ́.**

ЗЛОВИ́ТИСЯ (піймáтися) В ЛА́ПИ (в лабе́ти) к о м у. *Див.* **ПОПАДА́ТИ В ЛА́ПИ.**

ЗЛОЖИ́ТИ ЗБРО́Ю. *Див.* **СКЛАДА́ТИ ЗБРО́Ю.**

ЗЛУПИ́ТИ ШКУ́РУ (три шку́ри, сім шкур, де́сять шкур) з к о г о. *Див.* **ЗДИРА́ТИ ШКУ́РУ.**

З ЛЮБО́ВІ ДО МИСТЕ́ЦТВА (до ді́ла, до спра́ви). З інтересу, з пристрасті до самої справи, до заняття без усяких корисливих намірів.— **Из любви́ к иску́сству.**

ЗМИВА́ТИ (зми́ти) КРО́В'Ю щ о. *Книжн.* Позбавлятися від чого-небудь ганебного ціною життя.— **Смыва́ть (смыть) кро́вью** ч т о.

З МИ́РУ ПО НИ́ТЦІ—ГО́ЛОМУ СОРО́ЧКА *і* **З ХА́ТИ ПО НИ́ТЦІ — СИРОТІ́ СВИТИ́НА (сирота́ у сви́тці).** Від усіх потрошку, а вийде щось значне, відчутне для когось одного.— **С ми́ру по ни́тке — го́лому руба́шка (руба́ха).**

ЗМІ́НА ДЕКОРА́ЦІЙ. Про зміну обстановки, стану справ, загального вигляду чого-небудь і т. ін.— **Переме́на декора́ций.**

ЗМІНИ́ТИ (переміни́ти, поверну́ти) ГНІВ НА МИ́ЛІСТЬ (на ми́лость, на ла́ску). *Див.* **МІНЯ́ТИ ГНІВ НА МИ́ЛІСТЬ.**

ЗМІ́НЮВАТИСЯ (змінúтися, переміня́тися, переміни́тися) В ЛИЦІ

(**на лиці́, з лиця́**). Про зміни в обличчі внаслідок сильних переживань.— **Изменя́ться (измени́ться, перемени́ться, перемени́ться)** в лице́.

ЗМІ́РЮВАТИ (зміря́ти, зміри́ти) ОЧИ́МА (по́глядом, зо́ром). *Див.* **МІРЯТИ ОЧИМА.**

З МІ́СЦЯ В КАР'Є́Р *і* **З КОПИ́ТА ВСКАЧ.** Відразу ж, не вагаючись, не готуючись.— **С ме́ста в карье́р.**

З МІСЯЦЯ ВПА́СТИ (звали́тися). *Див.* **З НЕ́БА ВПА́СТИ.**

ЗМІ́ШУВАТИ (змішáти) В ОДНУ́ КУ́ПУ. *Див.* **ВАЛИ́ТИ ВСЕ ДО КУПИ.**

ЗМІ́ШУВАТИ (змішáти) З ГРЯ́ЗЮ (з боло́том, з багно́м) кого. Образливо характеризувати кого-небудь, плямувати чию-небудь гідність.— **Сме́шивать (смеша́ть) с гря́зью** кого.

ЗМО́ВА МОВЧА́ННЯ. Загальне замовчування чого-небудь.— **За́говор молча́ния.**

З МОЛОДИ́Х, ТА РА́ННІЙ хто. *Див.* **МОЛОДИЙ, ТА РАННІЙ.**

ЗМО́ТУВАТИ (змета́ти) ВУ́ДКИ (ву́дочки). Спішно зібравшись, іти геть, тікати.— **Сма́тывать (смота́ть) у́дочки.**

ЗНА́Є КІ́ШКА (ки́цька), ЧИЄ СА́ЛО З'Ї́ЛА *і* **ЗНА́Є КІТ, ЧИЄ САЛО З'ЇВ.** Про того, хто винен і почуває свою провину перед кимось та можливість розплати за неї.— **Зна́ет (чу́ет) ко́шка, чьё мя́со съе́ла.**

ЗНА́ЄМО МИ ВАС. *Ірон.* Уживається при виявленні недовір'я, сумнівів.— **Зна́ем мы вас.**

ЗНАЙ, КО́ЗО (коро́во) СВОЄ́ СТІ́ЙЛО *і* **ЗНАЙ КОБИЛО, ДЕ БРИКА́ТИ.** *Див.* **ШВЕЦЬ ЗНАЙ СВОЄ ШЕВСТВО, А В КРАВЕЦТВО НЕ ЛІЗЬ.**

ЗНАЙ НА́ШИХ. Уживається при виявленні почуття самовдоволення, гордості.— **Знай на́ших.**

ЗНАЙТИ́ ВИ́ХІД чому. *Див.* **ДАТИ ВИ́ХІД.**

ЗНАЙТИ́ (нахо́дити, найти́) ДО́СТУП (доро́гу, шлях, сте́жку, путь) ДО СЕ́РЦЯ кого, чийого. *Див.* **ЗНАХОДИТИ ДОСТУП ДО СЕРЦЯ.**

ЗНАЙТИ́ ЛАЗІ́ВКУ (прола́зку). *Див.* **ЗНАХОДИТИ ЛАЗІВКУ.**

ЗНАЙТИ́ [СОБІ] МОГИ́ЛУ (смерть, кіне́ць). *Див.* **ЗНАХОДИТИ МОГИЛУ.**

ЗНАЙТИ́ (нахо́дити, найти́) [САМО́ГО] СЕБЕ́. *Див.* **ЗНАХОДИТИ [САМОГО] СЕБЕ.**

ЗНАЙТИ (нахо́дити, найти́) СМАК у чому. *Див.* **ЗНАХОДИТИ СМАК.**

ЗНАЙТИ (нахо́дити, найти́) СПІ́ЛЬНУ МО́ВУ з ким. *Див.* **ЗНАХОДИТИ СПІЛЬНУ МОВУ.**

ЗНАМЕ́ННЯ ЧА́СУ (учáсності, епо́хи). *Книжн.* Типове, характерне для певного періоду явище.— **Знаме́ние вре́мени.**

ЗНА́ННЯ — СИ́ЛА. Про велику цінність наукових знань.— **Зна́ние — си́ла.**

ЗНА́ТИ В ОБЛИ́ЧЧЯ (в лице́). Узнавати по зовнішності.— **Знать в лицо́.**

ЗНА́ТИ ВСІ ВХО́ДИ И ВИ́ХОДИ *і* **ЗНАТИ ВСІ ХОДИ [И ВИХОДИ].** Бути добре обізнаним з чимось.— **Знать все хо́ды и вы́ходы.**

ЗНА́ТИ (чу́ти), ДЕ РА́КИ ЗИМУ́ЮТЬ. 1. Мати досвід, бути досвідченим у чому-небудь; 2. Бути хитрим, спритним.— **Знать, где ра́ки зиму́ют.**

ЗНАТИ МІ́РУ в чому. Дотримуватися певних меж у чому.— **Знать ме́ру** в чём; **знать со́весть** в чём.

ЗНА́ТИ НЕ ЗНА́Ю [ВІ́ДАТЬ НЕ ВІ́ДАЮ]. Категорично заперечувати щонебудь.— **Знать не зна́ю [ве́дать не ве́даю].**

ЗНАТИ (узна́ти), ПОЧО́МУ (почі́м) КІВШ (пуд, фунт, коре́ць) **ЛИХА** *і* **УЗНА́ТИ, ДЕ ЛИХО ЖИВЕ́.** Зазнавати багато горя, страждань, клопоту, неприємностей.— **Знать (узна́ть), почём фунт ли́ха; хвати́ть (хлебну́ть) [мно́го] го́ря.**

ЗНА́ТИ СВОЄ́ МІ́СЦЕ. Поводитися відповідно до свого становища.— **Знать своё ме́сто.**

ЗНА́ТИ СОБІ́ ЦІНУ́ *і* **ЗНА́ТИ, ЧОГО́ ТИ ВАРТИЙ.** Правильно оцінювати свої можливості, достоїнства.— **Знать себе́ це́ну.**

ЗНАТИ ТОЛК у чому. Мати в чому-небудь досвід, бути досвідченим.— **Знать (понима́ть) толк** в чём; *уст.* **знать прок** в чём.

ЗНА́ТИ ЦІНУ́ кому, чому. Правильно, по достоїнству оцінювати кого-небудь, що-небудь.— **Знать це́ну** кому, чему.

ЗНАТИ ЯК ОБЛУ́ПЛЕНОГО (як облу́плених) кого. Мати повне

уявлення про характер, поведінку і т. ін. кого-небудь.— **Знать как облу́пленного кого.**

ЗНАХО́ДИТИ (знайти́, нахо́дити, найти́) ДОСТУ́П (доро́гу, шлях, сте́жку, путь) ДО СЕ́РЦЯ кого, чийого. Завойовувати чиїсь симпатії, чиюсь прихильність, любов, співчуття і т. ін.— **Находи́ть (найти́) до́ступ (доро́гу, путь) к се́рдцу кого, чьему.**

ЗНАХО́ДИТИ (знайти́) ЛАЗІ́ВКУ (прола́зку). Відшуковувати хитрий, спритний прийом для виходу з певного, звичайно неприємного становища.— **Находи́ть (найти́) лазе́йку.**

ЗНАХО́ДИТИ (знайти́) [СОБІ] МОГИ́ЛУ (смерть, кіне́ць). Гинути, вмирати.— **Находи́ть (найти́) [себе́] моги́лу (смерть, коне́ц).**

ЗНАХО́ДИТИ (знайти́, нахо́дити, найти́) [САМОГО СЕБЕ́. Правильно визначати свої нахили, розуміти своє призначення, своє покликання.— **Находи́ть (найти́) [самого́] себя́.**

ЗНАХО́ДИТИ (знайти́, нахо́дити, найти́) СМАК у чому. Бачити в чомусь задоволення, втіху.— **Находи́ть (найти́) вкус** в чём.

ЗНАХО́ДИТИ (знайти́, нахо́дити, найти́) СПІ́ЛЬНУ МО́ВУ з ким. Досягати певного взаєморозуміння з ким.— **Находи́ть (найти́) о́бщий язы́к** с кем.

З НЕ́БА (з мі́сяця) ВПА́СТИ (звали́тися). *Жарт.* 1. Несподівано, раптово з'явитися; 2. Легко дістатися кому-небудь.— **С не́ба (с луны́) упа́сть (свали́ться).**

ЗНЕВА́ЖЕНІ Й ОБРА́ЖЕНІ (скри́вджені) і **ПРИНИ́ЖЕНІ Й ОБРА́ЖЕНІ.** Про людей, які зазнають у буржуазно-капіталістичному суспільстві приниження, утисків, пригноблення.— **Уни́женные и оскорблённые.**

ЗНИКА́ТИ (зни́кнути) В НЕПА́М'ЯТЬ. *Див.* **ІТИ В НЕПА́М'ЯТЬ.**

ЗНИКА́ТИ (зни́кнути, щеза́ти, щезну́ти) З ГОРИЗО́НТУ (з о́брію). Перестати з'являтися де-небудь, у певному колі людей.— **Исчеза́ть (исче́знуть) с горизо́нта.**

ЗНИКА́ТИ (зни́кнути, щеза́ти, щезну́ти) З О́ЧЕЙ. Зникати з поля зору кого-небудь.— **Исчеза́ть (исче́знуть) из глаз (из ви́ду).**

ЗНИ́ЩИТИ В ЗА́РОДКУ (ко́рені). Покінчити з самого початку, не даючи можливості розвинутися.— **В ко́рне пресе́чь.**

З НІГ ДО ГОЛОВИ́. *Див.* **ВІД ГОЛОВИ́ ДО НІГ.**

ЗНІМА́ТИ (зня́ти) ПІ́НКУ і **ЗБИРА́ТИ (зібра́ти) ВЕРШКИ́.** Брати собі щось найкраще, найвигідніше без затрати праці.— **Снима́ть (снять) пе́нки (сли́вки).**

ЗНІМА́ТИ (зня́ти, зрива́ти, зірва́ти) ПОКРИВА́ЛО з чого. Зробити явним що-небудь, розкрити суть чого-небудь.— **Снима́ть (снять, срыва́ть, сорва́ть) покро́в** с чего.

ЗНІМА́ТИ (зня́ти) [ОСТА́ННЮ] СОРО́ЧКУ з кого. *Див.* **ЗАЛИШИТИ БЕЗ СОРО́ЧКИ.**

ЗНІМА́ТИ (зня́ти) СТРУ́ЖКУ з кого. Вичитувати, лаяти, пробирати.— **Снима́ть (снять) стру́жку** с кого.

ЗНІМА́ТИ (зня́ти, здійма́ти, здійня́ти) ША́ПКУ (бриля́, капелю́ха) перед ким. 1. Вітаючись з кимнебудь, скидати головний убір; 2. *(перед ким і без додатка)* Скидаючи головний убір, виражати свою повагу до кого-небудь, складати шану комусь.— **Снима́ть (снять) ша́пку (шля́пу)** перед кем.

З (від) НІ́ЧОГО РОБИ́ТИ. Через неробство, нудьгу, скуку.— **От не́чего де́лать.**

ЗНО́ВУ ЗА РИ́БУ ГРО́ШІ. Невідступно наполягати на чому-небудь, настирливо повторювати те саме.— **Опя́ть два́дцать пять.**

ЗО ВСІЄЇ СИ́ЛИ. *Див.* **З УСІЄЇ СИ́ЛИ.**

З ОДНО́ГО МА́ХУ. *Див.* **ОДНИ́М МА́ХОМ.**

З ОДНО́ГО (з тако́го ж) ТІ́СТА хто з ким і **ОДНО́ГО ТІ́СТА КНИШ.** Про людей, схожих між собою поглядами, ставленням до життя, становищем і т. ін.— **Из одного́ те́ста** кто с кем.

ЗОЛОТА́ ГОЛОВА́. Про здібну обдаровану людину.— **Золота́я голова́.**

ЗОЛОТА́ МО́ЛОДЬ. *Ірон.* Презирлива назва байдикуючої молоді з дворянсько-буржуазних верств суспільства.— **Золота́я молодёжь.**

ЗОЛОТА́ СЕРЕ́ДИНА. Найвигідніший спосіб дії, поведінки, коли уникають ризикування, не впа-

дають у крайність.— **Золота́я середи́на.**

ЗОЛОТА́ СТОРІ́НКА. Про найкращий, найвизначніший етап у розвитку кого-небудь, чого-небудь.— **Золота́я страни́ца.**

ЗОЛОТЕ́ ДНО. Джерело багатств, прибутків.— **Золото́е дно.**

ЗОЛОТИ́Й ВІК. Час найбільшого розквіту науки і мистецтва в історії певного народу.— **Золото́й век.**

ЗОЛОТИ́Й ДОЩ. Великі несподівані прибутки.— **Золото́й дождь.**

ЗОЛОТИ́Й (грошови́й) МІ́ШОК. *Застар.* Дуже багата людина.— **Золото́й (де́нежный) мешо́к.**

ЗОЛОТИ́Й ТЕЛЕ́ЦЬ *і* **ЗОЛОТЕ́ ТЕЛЯ.** *Книжн.* Золото, гроші; влада золота, грошей; багатство; збагачення як єдина мета життя.— **Золото́й (злато́й) теле́ц.**

ЗОЛОТИ́Й ФОНД. Про кого-небудь, що-небудь особливо цінне.— **Золото́й фонд.**

ЗОЛОТИ́ТИ (позолоти́ти) ПІЛЮ́ЛЮ. Скрашувати, зм'якшувати чим-небудь заподіяну прикрість, неприємність, образу і т. ін.— **Золоти́ть (позолоти́ть) пилю́лю.**

ЗОЛОТІ́ ГО́РИ ОБІЦЯ́ТИ. Надто багато обіцяти.— **Золоты́е (златы́е) го́ры суля́ть (обеща́ть).**

ЗОЛОТІ́ РУ́КИ в кого. Хтось має велику здібність, майстерність, уміліcть, кмітливість.— **Золоты́е ру́ки** у кого.

ЗОНДУВА́ТИ (позондува́ти) грунт. Попередньо розвідувати, з'ясовувати що-небудь. **Зонди́ровать (позонди́ровать) по́чву.**

ЗОРІ́ З НЕ́БА ХАПА́ТИ (зніма́ти, здійма́ти). *Див.* **ЗІРКИ З НЕБА ХАПА́ТИ.**

ЗО́РЯНА ГОДИ́НА чия. Про момент найвищого піднесення, напруження і випробування всіх сил, за яким ідуть чиї-небудь досягнення, успіх, тріумф.— **Звёздный час** чей.

ЗО́РЯНІ БРАТИ́. Про космонавтів.— **Звёздные бра́тья.**

ЗОРЯ́ (зі́рка) ПЕ́РШОЇ ВЕЛИЧИ́НИ. Про людину, що прославилася в якійсь сфері діяльності, про знаменитість.— **Звезда́ пе́рвой величины́.**

ЗОСТАВА́ТИСЯ (зоста́тися, бу́ти) В ОДНІЙ СОРО́ЧЦІ (без сороч́ки). *Див.* **ЗАЛИША́ТИСЯ В ОДНІЙ СОРОЧЦІ.**

ЗОСТАВА́ТИСЯ (зоста́тися, сиді́ти) НА БО́БАХ. *Див.* **ЗАЛИША́ТИСЯ НА БО́БАХ.**

З ПАРШИ́ВОЇ ВІВЦІ́ ХОЧ ВО́ВНИ ЖМУТ. *Див.* **З ПОГА́НОЇ ВІВЦІ ХОЧ ВО́ВНИ ЖМУТ.**

З [СА́МИХ] ПЕЛЮШО́К. *Див.* **ВІД [СА́МИХ] ПЕЛЮШО́К.**

З-ПЕРЕД [СА́МОГО] НО́СА в кого. *Див.* **З-ПІД НО́СА.**

З (із) ПЕ́РШИХ РУК [ДІЗНА́ТИСЯ, ОДЕ́РЖАТИ]. Прямо з першоджерела, без посередників.— **Из пе́рвых рук [узна́ть, получи́ть].**

З (із) ПЕ́РШИХ УСТ [ДІЗНА́ТИСЯ, ПОЧУ́ТИ]. Безпосередньо від очевидців, від учасників дізнаватися, чути.— **Из пе́рвых уст [узна́ть, услы́шать].**

З ПЕ́РШОГО ЗНАЙО́МСТВА. Відразу, при першій зустрічі.— **С пе́рвого знако́мства.**

З ПЕ́РШОГО СЛО́ВА [РОЗУМІ́ТИ, ЗРОЗУМІ́ТИ]. З самого початку бесіди, без пояснень розуміти кого-небудь, що-небудь.— **С пе́рвого сло́ва [понима́ть, поня́ть].**

З ПІВСЛО́ВА [РОЗУМІ́ТИ, ЗРОЗУМІ́ТИ]. Відразу, без довгих пояснень. **С полусло́ва [понима́ть, поня́ть].**

З-ПІД (З-ПЕ́РЕД) [СА́МОГО] НО́СА в кого. Дуже близько від кого-небудь, від чого-небудь.— **Из-под [са́мого] но́са (но́су)** у кого.

З ПІДНЯ́ТИМ ЗАБРА́ЛОМ (забро́лом). *Див.* **З ВІДКРИ́ТИМ ЗАБРА́ЛОМ.**

З-ПІД СТОЯ́ЧОГО (з-під живо́го) ПІДОШВУ ВИПОРЕ́; З ПІСКУ МОТУЗКИ СУЧЕ́ *і* **РИБИ НАЛО́ВИТЬ І НІГ НЕ ЗАМО́ЧИТЬ.** Надзвичайно винахідливий, спритний, сміливий, меткий у своїх вчинках, справах і т. ін.— **На ходу́ подмётки рвёт.**

З ПІНОЮ НА ГУБАХ (в ро́ті, бі́ля ро́та). З великим злом, ненавистю.— **С пе́ной у рта.**

З ПОГА́НОЇ (з парши́вої) ВІВЦІ́ ХОЧ ВО́ВНИ ЖМУТ. Коли не можна одержати в кого-небудь багато, то раді взяти хоч щось, хай і не значне.— **С парши́вой овцы́ хоть ше́рсти клок.**

З ПОКОЛІ́ННЯ В ПОКОЛІ́ННЯ. 1. У спадок від батьків до дітей; 2. За традицією, від старших до молодших.— **Из поколе́ния в поколе́ние.**

З ПОРÓЖНІМИ (з пустúми) РУКÁМИ [ПРИЙТИ, З'ЯВИТИСЯ *і т. п.*]. **1.** Нічого не діставши або нічого не принісши; **2.** Без засобів до життя.— **С пустúми рукáми [прийтú, явúться** *и т. п.*].

З ПТАШИ́НОЇ ВИСÓКОСТІ. *Див.* **З ВИСОТИ́ ПТАШИ́НОГО ПОЛЬÓТУ.**

ЗРÁДЖУВАТИ (зрáдити) [САМÓГО] СЕБЕ. Переставати бути самим собою, змінювати свою вдачу, поведінку, звички і т. ін.— **Изменя́ть (измени́ть) [самому́] себе́.**

ЗРИВÁТИ КВІТИ НАСОЛÓДИ. *Ірон.* Безпечно користуватися успіхами, радощами життя.— **Срыва́ть цветы́ удово́льствия.**

ЗРИВÁТИ (зірвáти) ПОКРИВÁЛО з чого. *Див.* **ЗНІМАТИ ПОКРИВÁЛО.**

ЗРИВÁТИ (зірвáти) МÁСКУ (МАШКАРУ́) з кого. Викривати когось, показуючи справжню сутність.— **Срыва́ть (сорва́ть) ма́ску** с кого.

ЗРИВÁТИСЯ (зірвáтися) З ЯЗИКÁ *і* **ЗРИВАТИ (зри́нути) З УСТ (з губíв).** **1.** Взагалі звучати — про слова, фрази; **2.** Звучати раптово, ніби мимоволі.— **Срыва́ться (сорва́ться)** с языка́.

ЗРІВНЯ́ТИ З ЗЕМЛЕ́Ю що. Зруйнувати повністю, знищити.— **Сравня́ть** с землёй что.

ЗРІКÁТИСЯ (зректúся) [СВОЇХ] СЛІВ. *Див.* **БРАТИ (узя́ти) [СВОЇ] СЛОВÁ НАЗÁД.**

ЗРОБИ́ТИ ВЕЛИ́КІ (кру́глі) ÓЧІ. *Див.* **РОБИТИ ВЕЛИ́КІ ÓЧІ.**

ЗРОБИ́ТИ ВИГЛЯД. *Див.* **РОБИ́ТИ ВИГЛЯД.**

ЗРОБИ́ТИ (нанóсити, нанести́) ВІЗИ́Т (візи́ти). *Див.* **РОБИТИ ВІЗИТ.**

ЗРОБИ́ТИ ВНЕСÓК у що. *Див.* **РОБИТИ ВНЕСÓК.**

ЗРОБИ́ТИ (справля́ти, спра́вити, ма́ти) [БЛАГОТВОРНИЙ] ВПЛИВ на кого, на що. *Див.* **РОБИТИ ВПЛИВ.**

ЗРОБИ́ТИ (справля́ти, спра́вити) ВРАЖЕ́ННЯ на кого. *Див.* **РОБИТИ ВРАЖЕ́ННЯ.**

ЗРОБИ́ТИ ДÓБРУ (весе́лу) МІ́НУ ПРИ НЕДÓБРІЙ (пога́ній) ГРІ. *Див.* **РОБИТИ ДОБРУ МІНУ ПРИ НЕДОБРІЙ ГРІ.**

ЗРОБИ́ТИ [СОБІ́] КУМИ́Р [куми́ра]. *Див.* **СТВОРИ́ТИ [СОБІ] КУМИ́Р.**

ЗРОБИ́ТИ НАГÓЛОС на чому. *Див.* **РОБИТИ НАГÓЛОС.**

ЗРОБИ́ТИ ПІДСУМÓК (підсумки). *Див.* **ПІДБИВАТИ ПІДСУМÓК.**

ЗРОБИ́ТИ ПОГА́НУ (ке́пську) ПÓСЛУГУ кому. *Див.* **РОБИТИ ПОГАНУ ПОСЛУГУ.**

ЗРОБИ́ТИ ПОГÓДУ. *Див.* **РОБИ́ТИ ПОГÓДУ.**

ЗРОБИ́ТИ СВОЄ́ ДІ́ЛО. *Див.* **РОБИТИ СВОЄ ДІЛО.**

ЗРОБИ́ТИ СТÁВКУ на що. *Див.* **РОБИТИ СТАВКУ.**

ЗРОБИ́ТИ СЦЕ́НУ кому. *Див.* **РОБИТИ СЦЕ́НУ.**

ЗРОБИТИСЯ ПРИКÁЗКОЮ (прислів'ям). *Див.* **СТАТИ ПРИКÁЗКОЮ.**

ЗРОБИ́ТИ ТРАГЕ́ДІЮ з чого. *Див.* **РОБИТИ ТРАГЕДІЮ.**

ЗРОБИ́ТИ ФУРÓР. *Див.* **РОБИ́ТИ ФУРÓР.**

ЗРОБИ́ТИ ЧЕСТЬ кому *Див.* **РОБИТИ ЧЕСТЬ.**

З РОЗКРИТИМИ ОБІЙМАМИ [ПРИЙМАТИ, ЗУСТРІЧА́ТИ *і т. д.*]. Дуже привітно, гостинно приймати, зустрічати і т. ін.— **С распростёртыми объя́тиями [принима́ть, встреча́ть** *и т. п.*].

ЗРОЗУМІ́ЛА РІЧ. *В знач. вставн. сл.* Зрозуміло, звичайно.— **Поня́тное де́ло; поня́тная вещь; я́сное дело.**

З РОЗКРИТИМ СЕРЦЕМ. *Див.* **З ВІДКРИТИМ СЕРЦЕМ.**

З РУКАМИ ВІДРИВА́ТИ (відірва́ти) що. Охоче, з великим бажанням узяти, купити що-небудь.— **С рука́ми отрыва́ть (оторва́ть)** что.

З РУКАМИ Й НОГАМИ. **1.** Цілком, повністю; **2.** Охоче, із задоволенням.— **С рука́ми и [с] нога́ми.**

З РУК У РУ́КИ (до рук, на ру́ки) [ПЕРЕДАТИ, ПЕРЕЙТИ]. Безпосередньо, особисто кому-небудь віддавати, передавати і т. ін.— **Из рук (с рук) в ру́ки [переда́ть, перейти́].**

З СЕРДЕЧНОЇ ПРОСТОТИ́. Через зайву довірливість, наївність.— **В (по) простоте́ душе́вной (серде́чной).**

З ТАКОГО Ж ТІСТА хто з ким. *Див.* **З ОДНОГО ТІСТА.**

З ТРЕТІХ РУК [ДІЗНА́ТИСЯ, ОДЕ́РЖАТИ]. *Див.* **З ДРУ́ГИХ РУК.**

З ТРЕТІХ УСТ [ДІЗНА́ТИСЯ, ПОЧУ́ТИ]. *Див.* **З ДРУГИХ УСТ.**

З ТРІСКОМ ПРОВАЛИ́ТИСЯ. Потерпіти в чому-небудь ганебну невдачу.— **С тре́ском провали́ться.**

ЗУБА́МИ ТРИМА́ТИСЯ (вчепи́тися) з а щ о *і* **ЗУБА́МИ ДЕРЖА́ТИ** (трима́ти) щ о. 1. Дуже міцно триматися за що; 2. Зберігати за собою, докладаючи всіх зусиль.— **Зубáми держáться** (хвата́ться) з а ч т о.

ЗУБА́МИ ДЗВОНИ́ТИ (видзво́нювати, цокоті́ти) *і* **ЗУБ З ЗУБО́М НЕ ЗВЕДЕ́**. *Див.* **ЗУБ НА ЗУБ НЕ ПОПАДА́Є.**

ЗУ́БИ ЗАМОВЛЯ́ТИ (замо́вити, загово́рювати, заговори́ти). Сторонніми розмовами відволікати від чогось, дуже важливого співрозмовнику.— **Зубы заговáривать** (заговори́ть).

ЗУ́БИ З'І́СТИ (проїсти, попроїда́ти) н а ч о м у. Мати великий досвід, знання у чому.— **Зýбы съесть** (прое́сть) н а ч ём.

ЗУБ НА ЗУБ НЕ ПОПАДА́Є; ЗУБ З ЗУБО́М НЕ ЗВЕДЕ́ *і* **ЗУБА́МИ ДЗВОНИ́ТИ** (видзво́нювати, цокота́ти). Уживається при вираженні дуже сильного відчуття холоду або страху перед ким-небудь, чим-небудь.— **Зуб на зуб не попадáет.**

З УСІЄЇ (зо всієї) СИ́ЛИ, З УСІЄ́Ю СИ́ЛОЮ *і* **З УСІХ СИЛ.** З максимальним напруженням, інтенсивністю.— **Изо всех сил; изо всей мóчи; что есть мóчи.**

З УСІЄ́Ю [НАЙБІ́ЛЬШОЮ] ПОВНОТО́Ю. *Див.* **У ВСІЙ [СВОЇЙ] ПОВНОТІ.**

З УСІХ КІНЦІ́В. Звідусіль.— **Со всех концóв.**

З УСІХ (зі всіх) **НІГ [КИ́НУТИСЯ, ПОБІ́ГТИ].** Дуже швидко.— **Со всех ног [бро́ситься, побежáть].**

З УСІХ ПОГЛЯДІ́В. *Див.* **З УСЯ́КОГО ПОГЛЯДУ.**

З УСТ В УСТА́ [ПЕРЕХО́ДИТИ, ПЕРЕДАВА́ТИСЯ *тощо*]. Переходити, передаватися від однієї людини до іншої, поширюватися — про новини, повідомлення, розпорядження і т. ін.— **Из уст в устá [переходи́ть, передавáться** *и т. п.*].

ЗУСТРІЧА́ТИ (зустрі́ти) **В ШТИ́КИ** к о г о, щ о. Вороже реагувати на появу кого-небудь, виявлення чого-небудь, чинити опір здійсненню чогось.— **Встречáть** (встре́тить, прини́мать, при́нять) **в штыки́** к о г о, ч т о.

ЗУСТРІЧА́ТИСЯ (зустрі́тися, стрі́чатися, стрі́нутися, стрі́тися, здиба́тися, здиба́тися) **НА ВУЗЬКІЙ СТЕ́ЖЦІ** (стежи́ні, доро́бзі, доріжці). Вступати в непримиренні, які виключають одна одну, можливості сумісної діяльності, суперечності, розходження з ким-небудь, чим-небудь.— **Встречáться** (встре́титься, ста́лкиваться, столкну́ться) **на у́зкой доро́жке.**

З УСЯ́КОГО ПО́ГЛЯДУ *і* **З УСІХ ПО́ГЛЯДІВ.** З будь-якого боку, всебічно.— **Во всех отношéкиях; со всех то́чек зре́ния.**

З ХА́ТИ ПО НИ́ТЦІ—СИРОТІ́ СВИТИ́НА (сирота́ у сви́тці). *Див.* **З МИРУ ПО НИТЦІ—ГОЛО́МУ СОРО́ЧКА.**

З ХВИЛИ́НИ НА ХВИЛИ́НУ. Кожної миті, щохвилини, в найближчий час; от-от, ось-ось.— **С мину́ты на мину́ту.**

ЗЦІ́ПИВШИ (сти́снувши) **ЗУ́БИ.** Виявляючи велику витримку, стійкість, напруживши всі сили.— **Сти́снув зýби.**

З ЧИ́СТИМ (з я́сним) **СУМЛІ́ННЯМ.** *Див.* **ІЗ СПОКІЙНИМ СУМЛІ́ННЯМ.**

З ЧИ́СТОЮ СО́ВІСТЮ. *Див.* **ІЗ СПОКІЙНИМ СУМЛІ́ННЯМ.**

З ЧУЖО́ГО ВО́ЗА (коня́) **І СЕ́РЕД ДОРО́ГИ** (й се́ред болóта) **ЗЛАЗЬ** *і* **З ЧУЖО́ГО ВО́ЗА ХОЧ СЕ́РЕД ДОРО́ГИ** (хоч се́ред калю́жі). З чим-небудь чужим доводиться розлучатися і в самий непідходящий момент, у незручному місці.— **С чужóго коня́ средй гря́зи долóй.**

З ЧУЖО́ГО КЛО́ПОТУ (похмі́лля) **ГОЛОВА́ БОЛИ́ТЬ.** Неприємність із-за інших, із-за чужої вини.— **В чужóм пиру́ похме́лье.**

З ЧУЖО́ГО ПЛЕЧА́. Не відповідний за розміром, уже ношений кимнебудь іншим — про одяг.— **С чужóго плеча́.**

З ШВИ́ДКІСТЮ БЛИ́СКАВКИ. Дуже швидко.— **С быстротóй мóлнии.**

З (ІЗ) ЩИРИ́М СЕ́РЦЕМ. *Див.* **З ВІДКРИ́ТИМ СЕ́РЦЕМ.**

З ЩИТО́М [ПОВЕРНУ́ТИСЯ]. Бути, вертатися переможцем.— **Со щитóм [верну́ться].**

З'ЯВЛЯ́ТИСЯ [з'яви́тися, появля́тися, появи́тися] **НА ГОРИЗО́НТІ** (на о́брії) ч и є м у. Зробитися відомим, помітним, з'являтися в певному колі людей.— **Появля́ться** (появи́ться) **на горизóнте** ч ь ё м.

З'ЯВИ́ТИСЯ (появи́тися) НА СВІТ. Народитися, виникнути.— **Яви́ться (появи́ться) на свет.**

З ЯКИ́МИ ОЧИ́МА (з яки́м лице́м) З'ЯВИ́ТИСЯ (показа́тися) до кого, куди. Не знати, як триматися, як поводити себе при зустрічі з кимнебудь, із-за почуття сорому, ніяковості, збентеження тощо.— **С каки́ми глаза́ми появи́ться (показа́ться)** у кого, куда.

З ЯКО́Ї РЕ́ЧІ? *і* **З ЯКО́ГО ПО́БИТУ?** Через яку причину? На якій підставі? — **С како́й ста́ти?**

З ЯСНИ́М СУМЛІ́ННЯМ. *Див.* **ІЗ СПОКІЙНИМ СУМЛІ́ННЯМ.**

І

І БРОВО́Ю НЕ ВЕДЕ́ (не воруха́не, не моргне́, не здви́гне). *Див.* **БРОВОЮ НЕ ВЕДЕ́.**

І В ВУС [СОБІ] НЕ ДУ́ТИ *і* **І ВУ́СОМ НЕ МОРГА́ТИ** (не мо́ргнути, не вести́, не повести́). Зовсім не звертати уваги, ніяк не реагувати.— **И в ус [себе́] не дуть.**

І ВДЕНЬ (се́ред дня) З ВОГНЕ́М (з свічкою) НЕ [МО́ЖНА] ЗНАЙТИ кого, що. *Див.* **УДЕНЬ З ВОГНЕМ НЕ [МО́ЖНА] ЗНАЙТИ.**

І В ЗАВО́ДІ НЕМА́ (не було́) *і* **НЕМА́ (не було́) И ЗАВО́ДУ** кого, чого. Немає (не було) кого-небудь, чого-небудь.— **И в заво́де нет (не́ было)** кого, чего.

І ВОВКИ́ СИ́ТІ, И КО́ЗИ ЦІ́ЛІ *і* **І КО́ЗИ СИ́ТІ, И СІ́НО ЦІ́ЛЕ.** І для одних, і для інших вигідно — про становище, яке створюється в результаті прагнення догодити людям з різними поглядами, інтересами тощо.— **И во́лки сы́ты, и о́вцы це́лы.**

І (й) ВОДИ́ НЕ ЗАМУТИ́ТЬ (не закаламу́тить, не помути́ть, не сколоти́ть). Про дуже тиху, сумирну людину.— **Воды́ не замути́т.**

І ВУ́СОМ НЕ МОРГА́ТИ (не моргну́ти, не вести́, не повести́). *Див.* **І В ВУС (СОБІ) НЕ ДУ́ТИ.**

І (на́віть) ВУ́ХОМ НЕ ВЕДЕ́ хто. Не звертати ніякої уваги, бути зовсім байдужим.— **И (да́же) у́хом не ведёт** кто.

І В ХВІСТ І В ГРИ́ВУ. *Див.* **У ХВІСТ І В ГРИВУ.**

І ГО́ЛКИ НЕ ПІДСУ́НЕШ. *Див.* **ГО́ЛКИ НЕ ПІДСУ́НЕШ.**

І ГО́РЯ МА́ЛО кому *і* **ГО́РЕ (го́ренько) ПОКОТИ́В** хто. Про відсутність турботи з приводу чого-небудь, про байдужість, неувагу до чогось.— **И го́рем покати́л** кто; **го́ря (го́рюшка) ма́ло** кому.

ІДЕ́ (лі́чить, триста́ло) ЯК КОРО́ВІ СІДЛО́ (як свині нари́тники). Зовсім, аж ніяк не пасує комусь.— **Идёт (триста́ло) как [к] коро́ве седло́; сиди́т как на коро́ве седло́.**

ІДЕ́Я ФІКС. Нав'язлива думка про що-небудь.— **Иде́я фикс.**

І ДІЛУ КІНЕ́ЦЬ. Що-небудь закінчено.— **И де́ло с концо́м; и де́лу коне́ц.**

І ДУ́МАТИ НЕ ДУ́МАЙ (не гада́й, забу́дь) про кого, про що. Перестати пам'ятати про кого-небудь, про що-небудь, викинути з думки кого-небудь, що-небудь.— **И ду́мать забу́дь** о ко́м, о чём.

ІДУ́ НА ВИ (на вас). *Застар., жарт.* Цей вислів за свідченням літописців належить князю Святославу. Використовувався ним для оголошення війни.— **Иду́ на вы (на вас).**

ІЄРИХО́НСЬКА ТРУБА́. Про дуже гучний голос.— **Иерихо́нская труба́.**

І ЗА СОЛОМИ́НКУ ВХОПИ́ТЬСЯ, ХТО ТОПИ́ТЬСЯ. У безвихідному становищі, як на останню надію на врятування, звертаються навіть до такого засобу, який явно не може допомогти.— **Утопа́ющий и за соло́минку хвата́ется.**

І ЗА ХОЛО́ДНУ ВО́ДУ НЕ БРА́ТИСЯ (не взя́тися). Нічого не робити.— **Па́лец (па́льцем) о па́лец не уда́рить.**

І ЗВАННЯ НЕМА (нема́є) кого, чого, кому, чому. Не існує й не існувало кого-небудь, чого-небудь.— **И зва́ния нет (не́ было)** кого, чего, кому, чему.

ІЗ ВОГНЮ ТА В ПО́ЛУМ'Я. *Див.* **З ВОГНЮ ТА В ПО́ЛУМ'Я.**

І ЗГА́ДКИ (і поми́ну) НЕМА́Є про кого, про що, за кого,

з а щ о. **1.** Уже й не згадують, не говорять про кого-небудь, що-небудь; **2.** Немає ніяких ознак наявності, існування чого-небудь.— **И в поми́не нет (не́ было) о к о м, о ч ё м; и поми́на (поми́ну) нет (не́ было) о к о м, о ч ё м.**

ІЗ ДРУ́ГИХ (тре́тіх) РУК [ДІЗНА́ТИСЯ, ОДЕ́РЖАТИ]. *Див.* **З ДРУ́ГИХ РУК [ДІЗНА́ТИСЯ, ОДЕ́РЖАТИ].**

ІЗ ДРУГИХ (тре́тіх) УСТ [ДІЗНАТИСЯ, ПОЧУ́ТИ]. *Див.* **З ДРУГИХ УСТ [ДІЗНАТИСЯ, ПОЧУТИ].**

ІЗ ЗАВМИРАННЯМ СЕ́РЦЯ. Дуже хвилюючись.— **С замира́нием се́рдца.**

ІЗ ІСКРИ РОЗГОРИ́ТЬСЯ ПЛО́МІНЬ *і* **ІЗ ІСКРИ—ПОЛУ́М'Я ПОСТА́НЕ.** З невеликого починання розів'ється велика справа.— **Из и́скры возгори́тся пла́мя.**

ІЗ КОПІЙКИ КАРБО́ВАНЦІ РО́БЛЯТЬСЯ; КОПІЙКА КОПІЙКУ КЛИЧЕ *і* **ХТО ЩАДИ́ТЬ ГРІШ — МАЄ З ГАКОМ БІЛЬШ.** Про необхідність бути дуже ощадливим.— **Копе́йка рубль бережёт.**

ІЗ ПЕ́РШИХ РУК [ДІЗНА́ТИСЯ, ОДЕ́РЖАТИ]. *Див.* **З ПЕ́РШИХ РУК.**

ІЗ ПЕ́РШИХ УСТ [ДІЗНА́ТИСЯ, ПОЧУ́ТИ]. *Див.* **З ПЕ́РШИХ УСТ.**

ІЗ РОЗКРИТИМ СЕРЦЕМ. *Див.* **З ВІДКРИТИМ СЕРЦЕМ.**

ІЗ СПОКІЙНИМ (з чи́стим, з я́сним) СУМЛІ́ННЯМ *і* **ІЗ СПОКІЙНОЮ (з чи́стою) СО́ВІСТЮ.** Будучи переконаним у своїй правоті; спокійно.— **Со споко́йной (с чи́стой) со́вестью.**

ІЗ (ра́ди) СПОРТИ́ВНОГО ІНТЕРЕ́СУ. Із бажання перевірити свої здібності, своє вміння досягти чого-небудь без потреби, просто так.— **Из (ра́ди) спорти́вного интере́са.**

ІЗ (зі) ШКІЛЬНО́Ї (студе́нтської) ЛА́ВИ. **1.** З часу навчання в школі чи вузі; **2.** Відразу після закінчення школи або вузу.— **Со шко́льной (со студе́нческой) скамьи́.**

ІЗ ШКУ́РИ (із шкі́ри) ВИЛА́ЗИТИ (ви́лізти). Надриваючись, докладаючи всіх зусиль, робити що-небудь, добиватись чогось.— **Из ко́жи (из шку́ры) [вон] лезть (вы́лезть).**

ІЗ ЩИРИМ СЕРЦЕМ. *Див.* **З ВІДКРИТИМ СЕРЦЕМ.**

І КАЛАЧЕ́М НЕ ЗАМАНИ́ТИ к о г о. *Див.* **КАЛАЧЕ́М НЕ ЗАМАНИТИ.**

І КА́РТИ (і книжки́) В РУ́КИ к о м у. Хтось досвідчений, із знанням може добре зробити що-небудь.— **И ка́рты (и кни́ги) в ру́ки к о м у.**

І КІНЦІ [У ВОДУ] ХОВА́ТИ (захова́ти). *Див.* **КІНЦІ [У ВОДУ] ХОВАТИ.**

І КІСТО́К НЕ ЗІБРА́ТИ (не збере́ш, не позбира́єш). *Див.* **КІСТОК НЕ ЗІБРАТИ.**

І КОЗИ СИ́ТІ, І СІ́НО ЦІ́ЛЕ. *Див.* **І ВОВКИ СИТІ, І КОЗИ ЦІЛІ.**

І КРО́КУ НЕ СТУ́ПИТЬ б е з к о г о. *Див.* **КРО́КУ НЕ МО́ЖЕ СТУПИ́ТИ.**

І МИ ОРА́ЛИ. *Ірон.* Про того, хто хоче показати себе учасником якоїсь роботи, хоч насправді його участь мізерна, а робота виконана не ним.— **И мы пахали́.**

ІМ'Я́ [Ж] ЇМ ЛЕГІО́Н. Когось надзвичайно, дуже багато.— **Имя́ [же] им легио́н.**

І НАДАЛА́ ЛИХА́ ГОДИ́НА [мені́, тобі́ *і т. п.***] з р о б и т и щ о.** Про те, чого не слід було робити, що зроблено даремно або недоречно.— **И дёрнула нелёгкая [меня́, тебя́** *и т. п.***] с д е л а т ь ч т о.**

ІНАКШЕ КА́ЖУЧИ. Іншими словами.— **Ина́че говоря́.**

І НА́ШИМ І ВА́ШИМ. Про поведінку особи, яка діє на користь двом протилежним за інтересами сторонам.— **И на́шим и ва́шим.**

І НЕ НОЧУВА́ЛО щ о д е. Ніколи не було що-небудь, де-небудь.— **И не ночева́ло ч т о г д е.**

І НЕ СВЕРБИ́ТЬ І НЕ БОЛИ́ТЬ к о м у в і д ч о г о. *Див.* **НІ ХО́ЛОДНО НІ ЖАРКО.**

І [В, ВІ, ВВІ, УВІ СНІ] НЕ СНИ́ЛОСЯ (не сни́ться) к о м у. **1.** Неможливо кому-небудь навіть уявити щось; **2.** Хто-небудь навіть і не думає про когось, про щось.— **И [во сне́] не сни́лось (не гре́зилось) к о м у.**

ІНША РІЧ. *Див.* **МУ́ЗИКА НЕ ТА.**

ІНШИЙ БІК МЕДА́ЛІ. *Див.* **ЗВОРО́ТНИЙ БІК МЕДА́ЛІ.**

ІНШІ ЧАСИ—ІНШІ ПІ́СНІ. Нові ідеї, погляди і т. ін. виникають під впливом змін у суспільному житті.— **Ино́е вре́мя — ины́е пе́сни.**

І О́КОМ НЕ МОРГА́ТИ (не моргну́ти). *Див.* **НЕ ВСТИГНУТИ И О́КОМ МОРГНУ́ТИ.**

І ПІДМЁТКИ НЕ ВА́РТИЙ чиє́ї хто́. *Див.* **НЕ ГО́ДЕН У СЛІД СТУПИ́ТИ** ко́му.

І ПОМИ́НУ НЕМА́Є про кого, про що, за кого, за що. *Див.* **І ЗГА́ДКИ НЕМА́Є.**

І ПОНЮХАТИ НЕ ДАВА́ТИ (не да́ти). Нічого не давати, не допускати до чого-небудь.— **И понюхать не дава́ть (не дать).**

І РИБИ НАЛО́ВИТЬ І НІГ НЕ ЗАМО́ЧИТЬ. *Див.* **З-ПІД СТОЯ́ЧОГО ПІДОШВУ ВИ́ПОРЕ.**

І РІ́СКИ (рі́сочки, рі́соньки) В РО́ТІ НЕ БУ́ЛО. *Див.* **РІ́СКИ В РОТІ НЕ БУЛО́.**

І РІ́СКИ (рі́сочки) В РОТ НЕ БРА́ТИ (не взя́ти). *Див.* **РІ́СКИ В РОТ НЕ БРАТИ (не взя́ти).**

ІРОНІЯ ДОЛІ. *Книжн.* Про безглуздий випадок.— **Ирóния судьбы́.**

ІСКРА БО́ЖА. *Застар.* Про обдарованість кого-небудь, наявність таланту у кого-небудь.— **И́скра бо́жья.**

[АЖ] ІСКРИ З ОЧЕЙ ПОСИПАЛИСЯ (полетíли); [АЖ] В ОЧАХ ЗАІСКРИ́ЛОСЯ; [АЖ] ЗІРНИЦІ ЗАСВІТИЛИ (засвіти́лися) [В ОЧА́Х] *і* **[АЖ] КАГАНЦІ (свічки́) В ОЧАХ ЗАСВІТИ́ЛИСЯ.** Про запаморочення від болю внаслідок сильного удару по голові, по обличчю.— **Искры из глаз посы́пались.**

ІСКРИТИ ОЧИМА. *Див.* **МЕТА́ТИ ІСКРИ.**

І СЛІ́ДУ НЕМА́ (нема́є, не ста́ло). Зовсім зник хтось, зникло щось.— **И след просты́л (пропа́л); нет и следа́; и в помúне нет.**

І СЛУХАТИ НЕ ХО́ЧЕ. Категорично відмовляється від чого-небудь.— **И слы́шать не хóчет.**

І СМІХ І ГО́РЕ (і лúхо, і сльóзи, і гріх). Про те, що одночасно і смішне й сумне.— **И смех и го́ре (и грех).**

І СТИДА́ І СО́РОМУ (со́рома) НЕМА́Є (нема́) в кого. *Див.* **НІ СТИДА́ НІ СО́РОМУ НЕМА́Є.**

ІСТО́РІЯ З ГЕОГРА́ФІЄЮ. *Жарт.* Про виникнення якогось утруднення, вийти з якого здається нелегкою справою.— **Исто́рия с геогра́фией.**

ІСТО́РІЯ МОВЧИ́ТЬ (не згáдує, не ка́же) про що. *Жарт.* Щонебудь залишається невідомим, про що-небудь вважають за краще не розповідати.— **Исто́рия умáлчивает** о чём.

ІСТО́РІЯ ПРАЦЮ́Є НА НАС. *Див.* **ЧАС ПРАЦЮЄ НА НАС.**

І СЮДИ́ ГАРЯ́ЧЕ І ТУДИ́ БО́ЛЯЧЕ. *Див.* **І ХО́ЧЕТЬСЯ І КОЛЕ́ТЬСЯ.**

І ТАК І СЯК; І СЯК І ТАК *і* **І ТАК І ПЕРЕТА́К.** *Див.* **ТАК І СЯК.**

І ТИ, БРУТ? Уживається для характеристики несподіваної зради, підступності.— **И ты, Брут?**

ІТИ (піти́) ВА-БА́НК. Діяти, ризикуючи всім.— **Идти́ (пойти́) ва-ба́нк.**

ІТИ (піти́) ВГО́РУ (вверх). 1. Рости, виростати; 2. Підніматися на вищий рівень, займати вище становище в суспільстві.— **Идти́ (пойти́) вго́ру (вверх).**

ІТИ (піти́) В ДІ́ЛО (в хід). Використовуватися.— **Идти́ (пойти́) в де́ло (в ход).**

ІТИ (піти́, зника́ти, зни́кнути) В НЕПАМ'ЯТЬ. Забуватися, не згадувати.— **Приходи́ть (прийти́) в забве́ние.**

ІТИ (ступа́ти) [НОГА] В НОГУ. Погоджувати з ким-небудь, чим-небудь свої дії, погляди і т. ін.— **Идти́ (шага́ть) [нога́] в но́гу.**

ІТИ В РОЗРІЗ з чим. Суперечити чому-небудь, не збігатися з чимсь.— **Идти́ в разре́з** с чем.

ІТИ (піти́, ходи́ти) ВТОРО́ВАНОЮ СТЕЖКО́Ю (второ́ваними стежка́ми). Діяти так, як хтось уже раніше діяв.— **Идти́ (пойти́, ходи́ть) по проторённой доро́жке.**

ІТИ В ФАРВА́ТЕРІ. *Див.* **БУ́ТИ В ФАРВА́ТЕРІ.**

ІТИ (піти́) НА ДНО. 1. Тонути; 2. Терпіти невдачу; 3. Морально опускатися.— **Идти́ (пойти́) ко дну (на дно).**

ІТИ (піти́) НАЗУ́СТРІЧ. 1. (кому, чому) Виявляти співчутливе, дружнє ставлення до кого-небудь; до чого-небудь; сприяти, допомагати; 2. (чому) Сприяти здійсненню чого-небудь; прискорювати те, що має статися.— **Идти́ (пойти́) навстре́чу** кому, чему.

ІТИ (піти́) НА КОМПРОМІ́С. Поступатися чимось заради досягнення мети.— **Идти́ (пойти́) на компроми́сс.**

ІТИ НА КОМАРА́ З ДРЮЧКО́М, А НА МУ́ХУ З ОБУХО́М. *Див.* **З ГАРМАТИ ПО ГОРОБЦЯХ СТРІЛЯТИ.**

ІТИ (піти́) НА КО́РИСТЬ кому, чому. Позитивно діяти, впливати

на кого-небудь, на що-небудь, давати добрі наслідки.— **Идтú (пойтú) на по́льзу к о м у, ч е м у.**

ІТИ (пітú) НА (в) ЛАД. 1. Налагоджуватися, ладитися; 2. Відбуватися, здійснюватися успішно.— **Идтú (пойтú) на лад.**

ІТИ (пітú) НА ПО́ВОДІ (на повідкý) в к о г о, ч и є м у. Бути залежним від кого-небудь, діяти за чиєюсь вказівкою, згідно з чиєюсь волею.— **Идтú (пойтú) на поводý у к о г о.**

ІТИ (пітú) НА ПОКЛІ́Н (з покло́ном) д о к о г о. 1. Виявляти своїм приходом залежність від кого-небудь; 2. Звертатися до кого-небудь з принизливим, покірним проханням.— **Идтú (пойтú) на покло́н (с покло́ном)** к о м у.

ІТИ НА РОЖЕ́Н. *Див.* **ЛІЗТИ НА РОЖЕ́Н.**

ІТИ (пітú) НА СПАД. Почати зменшуватися в об'ємі, кількісно і т. ін.— **Идтú (пойтú) на у́быль.**

ІТИ (пітú) ПО ЛІНІЇ (лі́нією, по шляху́, шля́хом) НАЙМЕ́НШОГО ОПО́РУ і **СТАВА́ТИ (ста́ти) НА ШЛЯХ НАЙМЕ́НШОГО ОПО́РУ.** Вибирати найлегший спосіб розв'язання чого-небудь, ухилятися від чогось важкого, неприємного.— **Идтú (пойтú) по ли́нии (по путú) наимéньшего сопротивлéния.**

ІТИ (пітú) ПО ПОХИ́ЛИЙ ПЛОЩИНІ́ (по похи́лості). *Див.* **КОТИТИСЯ ПО ПОХИ́ЛИЙ ПЛОЩИНІ́.**

ІТИ́ (пітú, розлітáтися, розлетíтися) ПРА́ХОМ. 1. Зникати, щезати, гинути — про статки, матеріальні цінності; 2. Руйнуватися, розвіюватися — про надії, сподівання.— **Идтú (пойтú) пра́хом.**

ІТИ (пітú) ПРО́ТИ ТЕЧІЇ. Діяти самостійно; всупереч усталеним поглядам, зразкам і традиціям.— **Идтú (пойтú) про́тив тече́ния.**

ІТИ (пітú) СВОЄ́Ю ЧЕ́РГОЮ. Відбуватися безвідносно до чого-небудь, само собою.— **Идтú (пойтú) свои́м чередо́м.**

ІТИ (пітú) СВОЇ́М ШЛЯ́ХО́М (своє́ю доро́гою) і **ТОПТА́ТИ СВОЮ СТЕ́ЖКУ.** Поступати, діяти самостійно, незалежно, відповідно до свого бажання, своєї волі, не піддаючись чужому впливові.— **Идтú (пойтú) своéй доро́гой (свои́м путём).**

ІТИ (пітú) СТОПА́МИ (по стопа́х) к о г о, ч и ї́ м и. Наслідувати когонебудь у своїх діях, вчинках.— **Идтú (пойтú, сле́довать) по стопа́м к о г о, ч ь и м.**

І́УДИН (ю́дин) ПОЦІЛУ́НОК. 1. Лицемірний, нещирий поцілунок; 2. Вчинок людини, що облесливістю приховує свою зраду.— **И́удин поцелу́й.**

І ХО́ЧЕТЬСЯ І (й) КО́ЛЕТЬСЯ і **І СЮДИ́ ГА́РЯЧЕ І ТУДИ́ БО́ЛЯЧЕ.** Про які-небудь вагання.— **И хо́чется и ко́лется.**

І ЧУ́ТКА ПРОПА́ЛА з а к о г о. Хтось безслідно зник або загубився.— **И слу́ху нет о к о м.**

І ШВЕЦЬ, І ЖНЕЦЬ, І НА ДУДУ́ ГРЕЦЬ. Про людину, яка вміє все робити, про майстра на всі руки.— **И швец, и жнец, и в дуду́ игре́ц.**

Ї

ЇДО́М (їдьма) ЇСТИ. *Див.* **ПО́ЇДОМ ЇСТИ.**

ЇЖ БОРЩ З ГРИБА́МИ, ДЕРЖИ́ ЯЗИК ЗА ЗУБА́МИ і **МОВЧИ́ ТА МАК ТОВЧИ́.** Не говори нічого зайвого, помовчуй.— **Ешь пирóг (борщ) с грибáми, а (да) язы́к держи́ за зубáми.**

ЇЗДИТИ [ВЕ́РХИ] НА КОМУ і **ЇЗДИТИ НА ГОРБО́ВІ (на горбі)** ч и с м у. Цілком підкорити когось своїй владі, використовувати в своїх інтересах.— **Ездить [верхóм] н а к о м.**

ЇСТИ ЖИВЦЕ́М (пбїдом). *Див.* **ПОЇ́ДОМ ЇСТИ.**

ЇСТИ (поїда́ти, пожира́ти) оча́ма к о г о, щ о і **ПАСТИ ОЧИМА (о́ком)** к о г о. Дивитися на кого, на що дуже пильно.— **Есть (поедáть, пожирáть) глазáми к о г о, ч т о.**

ЇСТИ ЧУЖИЙ ХЛІБ. Жити на чиїхнебудь харчах, не працюючи; жити з праці інших.— **Есть чужóй хлеб.**

ЇСТЬ (умина́є) АЖ ЗА ВУ́ХАМИ ЛЯЩИТЬ. Їсть з великим апетитом, жадібно.— **Ест (упúсывает), аж (так что) за ушáми трещúт.**

Й

ЙÓТА В ЙÓТУ. Абсолютно точно, в точності.— **Тóчка в тóчку.**

К

[АЖ] КАГАНЦІ́ (свічки́) В ОЧА́Х ЗАСВІТИ́ЛИСЯ. *Див.* **ІСКРИ З ОЧЕ́Й ПОСИПА́ЛИСЯ.**

КАДИ́ТИ (кури́ти, пали́ти) ФІМІА́М кому, перед ким. *Книжн.* Надто вихваляти когось, лестити комусь.— **Кури́ть (воскура́ть, жечь) фимиа́м** кому.

КАЗА́В ПАН КОЖУХ ДАМ, ТА И СЛО́ВО ЙОГО́ ТЕПЛЕ. Обіцяного якийсь час чекають, а потім утрачають надію, що його одержать.— **Обе́щанного три го́да ждут.**

КАЗА́ЛА НАСТЯ, ЯК УДА́СТЬСЯ. *Див.* **НАДВО́Є БА́БА ВОРОЖИ́ЛА [АБО́ ВМРЕ, АБО́ БУ́ДЕ ЖИВА].**

КАЗА́НСЬКИЙ (каза́нська) СИРОТА́. Про людину, яка вдає із себе нещасну, скривджену, щоб розжалобити когось.— **Каза́нская (каза́нский) сирота́.**

КА́ЗКА ПРО БІ́ЛОГО БИЧКА́ (про білу козу́). Безкінечне повторення того ж самого, розповідь про те саме.— **Ска́зка про бе́лого бычка́.**

КАЇ́НОВЕ ДІЛО́ ЧИНИ́ТИ. Зраджувати, вбивати.— **Ка́иново де́ло де́лать.**

КАЇ́НОВА ПЕЧА́ТЬ. Тавро зради, злочину.— **Ка́инова печа́ть.**

КАЛАМУ́ТИТИ ВІК (життя́). Жити в злиднях, зазнавати злигоднів, знегоди.— **Мы́кать век (жизнь).**

КАЛАМУ́ТИТИ ВОДУ́ [В КРИНИ́ЦІ]. Вносити неспокій, розлад; створювати безладдя.— **Мути́ть во́ду.**

[І] КАЛАЧЕ́М НЕ ЗАМАНИ́ТИ кого. Нічим не привабити.—**[И] кала́чом не зама́нишь** кого.

КАЛІ́Ф (халіф) НА ГОДИ́НУ. *Ірон.* Про людину, яка захопила владу або наділена нею зовсім ненадовго.— **Кали́ф (халиф) на час.**

КАМЕНЕ́М ЛЯГТИ́ НА СЕ́РЦЕ кому. Хтось став важко переживати що-небудь.— **Ка́мнем лечь на се́рдце** кому.

КА́МЕНЯ НА КА́МЕНІ НЕ ЛИША́ТИ (не лиши́ти, не залиша́ти, не залиши́ти). 1. Руйнувати, знищувати дощенту; скасувати; 2. Нещадно критикувати, викривати.— **Ка́мня на ка́мне не остав|ля́ть (не оста́вить).**

КАМІ́ННЯ ВОЛА́Є (кричи́ть). *Книжн.* Про те, що викликає крайнє обурення.— **Ка́мни вопию́т.**

КА́МІНЬ З ДУШІ́ (з се́рця) СКОТИ́ВСЯ (спав) у кого. Хтось зазнає почуття душевного полегшення, порятунку від чого-небудь гнітючого, неприємного.— **Ка́мень с души́ (с се́рдца) сва|ли́лся** у кого.

КАМІ́НЬ НА ДУШІ́ (на се́рці) у кого. Хтось відчуває тяжке, гнітюче почуття.— **Ка́мень на душе́ (на се́рдце)** у кого.

КАМІ́НЬ СПОТИКА́ННЯ. *Книжн.* Велика перепона, перешкода.— **Ка́мень преткнове́ния.**

КАМО́ ГРЯДЕШІ? *Книжн.* Куди йдеш? — **Ка́мо гряде́ши?**

КАНУ́ТИ В ЛЕТУ (в забуття́). *Книжн.* Назавжди зникнути, піти в непам'ять, забутися.— **Ка́нуть в Ле́ту (в реку́ забве́нья).**

КА́ПЛЯ В МО́РІ (в річчі). *Див.* **КРА́ПЛЯ В МО́РІ.**

КА́ПЛЯ І КАМІ́НЬ ДОВБА́Є (розбива́є, пробива́є). *Див.* **КРА́ПЛЯ І КАМІ́НЬ ДОВБА́Є.**

КАПУ́СТЯНА ГОЛОВА́ *і* **САДО́ВА ГОЛОВА́.** Про людину, яка не має здорового розуму.— **Садо́вая голова́.**

КАРТА БИ́ТА (уби́та) чия. Хтонебудь зазнав цілковитої поразки у чомусь.— **Ка́рта би́та (уби́та)** чья.

КАРТКО́ВИЙ (буди́ночок) *і* **КАРТКО́ВА ХА́ТКА.** Про передбачення, сподівання, наміри, які не грунтуються на реальних фактах.— **Ка́рточный до́мик.**

КАТЮ́ЗІ ПО ЗАСЛУ́ЗІ *і* **ПО ЗЛО́ЧИНУ І КАРА.** Хтось розплачує-

ться за свої проступки справедливо, одержує покарання відповідно до злочину.— **Поделóм вóру и мýка.**

КАША В ГОЛОВІ у к о г о, ч и ї й. Плутанина в думках.— **Ка́ша в голове́** у к о г о, ч ь е й.

КАША ЗАВА́РЮЄТЬСЯ (зава́рилася). Почалася якась складна й клопітна або неприємна справа.— **Ка́ша зава́ривается (зава́рилась).**

КА́ШІ МАСЛОМ (варе́ників смета́ною) НЕ ЗІПСУЄШ *і* **МАСЛО КА́ШІ НЕ ШКО́ДИТЬ.** Необхідне, корисне ніколи не шкодить і в зайвій кількості.— **Ка́ши (ка́шу) ма́слом не испо́ртишь.**

КАШІ НЕ ЗВА́РИШ (не зва́рите) з к и м. Про неможливість порозумітися, домовитися з ким-небудь.— **Ка́ши не сва́ришь (не сва́рите)** с к е м.

КВАДРАТУ́РА КРУ́ГА. *Книжн.* Про задачу, яку взагалі не можна розв'язати.— **Квадрату́ра кру́га.**

КВАСНИЙ ПАТРІОТИ́ЗМ. *Ірон.* Схиляння перед відсталими формами життя й побуту своєї країни, вихваляння всього свого й відкидання чужого.— **Квасно́й патриоти́зм.**

КЕРМО́ (стерно́) ВЛАДИ. *Книжн.* Влада, керування, керівництво.— **Корми́ло вла́сти; бразды́ правле́ния.**

КИ́ДАЄ (ки́нуло, вкида́є, вки́нуло) В ЖАР. Сильно хвилюватися від неприємних переживань, страху тощо.— **Броса́ет (бро́сило, кида́ет, ки́нуло) в жар.**

КИДАТИ (ки́нути) ВИ́КЛИК. Робити категоричну, різку пропозицію, вступити в боротьбу, поєдинок.— **Броса́ть (бро́сить) вы́зов.**

КИДАТИ (ки́нути, жбурля́ти, жбурну́ти) В ЛИЦЕ (в обли́ччя) [ЗВИНУВАЧЕННЯ, ДОКО́РИ *і т. п.*] к о м у. Спрямовувати докори, звинувачення і т. п. прямо, відверто тому, кому вони адресуються.— **Броса́ть (бро́сить, кида́ть, ки́нуть) в лицо́ [обвине́ния, упрёки** *и т. п.*] к о м у.

КИДАТИ (ки́нути) В ПІТ. Потіти від напруженої й довготривалої праці, від сорому, неприємної думки і т. ін.— **Кида́ть (ки́нуть) в пот.**

КИДАТИ ВОГНЕМ-БЛИСКАВИ́ЦЕЮ *і* **КИДАТИ (ве́ргати) ГРОМИ́ (грома́ми).** *Див.* **МЕТАТИ ГРІМ І БЛИСКАВКУ.**

КИДАТИ (сія́ти) ГРО́ШІ НА ВІ́ТЕР. Даром, марно витрачати гроші, заробіток тощо.— **Броса́ть (кида́ть) де́ньги на ве́тер.**

КИДАТИ (мета́ти) ЖЕ́РЕБ (жеребо́к). Вирішувати що-небудь з допомогою жеребкування.— **Броса́ть (бро́сить, кида́ть, ки́нуть, мета́ть, метну́ть) жре́бий.**

КИДАТИ (ки́нути) КАМІНЦІ́ (камене́ць, камінчики, камінчик) У ГОРО́Д ч и й. Зачіпати кого-небудь словами, натяками.— **Броса́ть (кида́ть) ка́мешки (ка́мень) в огоро́д** ч е й.

КИДАТИ (ки́нути) КА́МІНЬ (ка́меня, ка́менем) н а к о г о, в к о г о. Осуджувати, ганити кого-небудь.— **Броса́ть (бро́сить, кида́ть, ки́нуть, пуска́ть, пусти́ть) ка́мень (ка́мни, ка́менем)** в к о г о.

КИДАТИ (ки́нути) КЛИЧ (га́сло). Звертатися з закликом, гаслом тощо.— **Кли́кать (кли́кнуть) клич.**

КИДАТИ (ки́нути) ОКОМ (очи́ма) н а к о г о, н а щ о. Швидко поглядати на кого-небудь, що-небудь.— **Броса́ть (бро́сить, кида́ть, ки́нуть) взгляд** н а к о г о, н а ч т о.

КИДАТИ ПЕ́РЛА ПЕ́РЕД СВИ́НЬМИ, *Див.* **МЕТАТИ БІСЕР ПЕРЕД СВИНЬМИ.**

КИДАТИ (ки́нути) РУКАВИ́ЧКУ к о м у. 1. *Застар.* Викликати на дуе́ль, поєди́нок; 2. Вступа́ти в боротьбу з ким-небудь.— **Броса́ть (бро́сить) перча́тку** к о м у.

КИДАТИ (ки́нути) СВІ́ТЛО (світ, я́сність) н а щ о. *Див.* **ПРОЛИВАТИ СВІТЛО.**

КИДАТИ (ки́нути, пуска́ти, пусти́ти) СЛОВА́ НА ВІ́ТЕР *і* **ГОВОРИ́ТИ НА ВІ́ТЕР.** Даремно, марно говорити.— **Броса́ть (бро́сить, кида́ть, ки́нуть) слова́ на ве́тер; говори́ть на ве́тер.**

КИДАТИСЯ (ки́нутися, пуска́тися, пусти́тися) НАВТІКАЧА (навті́ки, навтьо́ки). Поспішно відступати, тікати, побігти.— **Обраща́ться (обрати́ться) в бе́гство; пуска́ться (пусти́ться) наутёк.**

КИДАТИСЯ СЛОВА́МИ (сло́вом, обіця́нками). Безвідповідально говорити необдумані слова; займатися базіканням.— **Броса́ться слова́ми (обеща́ниями).**

КИДАТИ (ки́нути, навдо́бити, наве́сти) ТІНЬ н а к о г о, н а щ о. 1. Наговорювати на кого-небудь, що-небудь; ославляти когось, щось; 2. Ви-

являючи себе негативно з якогось боку, створювати негативне враження про інших.— **Броса́ть (бро́сить, кида́ть, ки́нуть, навсди́ть, навести́) тень на кого, на что.**

КИ́НУТИ ЯКІР. Зупинитися, улаштуватися де-небудь на постійне проживання; знайти собі пристанище.— **Бро́сить (ки́нуть) я́корь.**

КИТАЙСЬКА ГРАМОТА. Про щось недоступне для розуміння.— **Кита́йская гра́мота.**

КИТАЙСЬКИЙ МУР і **КИТАЙСЬКА СТІНА.** Повна ізольованість від кого-небудь, чого-небудь.— **Кита́йская стена́.**

КИТАЙСЬКІ ЦЕРЕМО́НІЇ. *Жарт., іроч.* Зайва надмірна ввічливість.— **Кита́йские церемо́нии.**

КИШКА ТОНКА (коро́тка) в кого. Не вистачає сил, здібностей і т. ін. для чого-небудь.— **Кишка́ тонка́ у кого.**

КІЛЬКО́М (коло́м) СТОЯ́ТИ (ста́ти) В ГОРЛІ. 1. Застряти в горлі — про несмачну їжу; 2. Остогидіти.— **Ко́лом стоя́ть (стать) в го́рле.**

КІЛЬЦЕ ЗМИКА́ЄТЬСЯ (зімкну́лося). *Див.* **КОЛО ЗМИКА́ЄТЬСЯ.**

КІНСЬКА ДОЗА. Дуже велика доза.— **Лошади́ная до́за.**

КІНЦІВ НЕ ЗНАЙТИ. Ні про що не дізнатися.— **Концо́в не найти́.**

КІНЦІ [З КІНЦЯМИ] НЕ СХОДЯ́ТЬСЯ (не зійшли́ся). 1. Важко справлятися комусь із труднощами, нестатками; не йде справа на лад; 2. Немає узгодженості, відповідності між різними частинами, сторонами якоїсь справи.— **Концы́ с концами не схо́дятся (не сошли́сь).**

[І] КІНЦІ́ [У ВО́ДУ] ХОВА́ТИ (заховáти). Не залишати ніяких слідів злочину, вчинку.— **И концы́ в во́ду.**

КІНЦЯ́ (кінця́-кра́ю, ні кінця́ ні кра́ю) НЕМА́Є (не ви́дно) чому. 1. Щось дуже далеко простягнулося; 2. Щось дуже довго триває; 3. Безліч кого-небудь, чого-небудь.— **Конца́ [и] кра́ю (конца́-кра́я) нет (не ви́дно, не видáть) чему; ни конца́ ни кра́ю (кра́я) нет чему.**

КІНЬ ВОЛОВІ НЕ ТОВА́РИШ (не рівня, не па́ра). *Див.* **ГУСЬ СВИНІ́ НЕ ТОВА́РИШ.**

КІНЬ НА ЧОТИРЬО́Х [НОГА́Х], ТА І ТО СПОТИКА́ЄТЬСЯ. Кожний може помилитися, виявитися в скрутному становищі.— **Конь [и] на (о) четырёх ногáх, да [и то] спотыка́ется.**

[І] КІСТОК НЕ ЗІБРА́ТИ (не збере́ш, не позбира́єш). Загинути, не вціліти.— **Костей не соберёшь.**

КІШКИ СМІ́ШКИ, А МИШКИ СЛІ́ЗКИ. *Див.* **КОТО́ВІ ЖА́РТИ, А МИ́ШКИ ПЛАЧ.**

КЛАДЕЗЬ МУ́ДРОСТІ (премýдрості). *Жарт.* Про кого-небудь, хто володіє великими знаннями, мудрістю або про що-небудь, що має широкі й цінні відомості.— **Кла́дезь премýдрости.**

КЛА́СТИ (покла́сти) В ОСНО́ВУ що. Брати щось за основу, вихідне положення тощо.— **Класть (положи́ть) в осно́ву что.**

КЛА́СТИ В РОТ кому. Дуже докладно розтлумачувати, розтлумачити.— **Класть в рот кому.**

КЛА́СТИ (покла́сти) ГО́ЛОВУ (ду́шу, життя́) за кого, за що. Гинути, вмирати від пострілу, удару тощо.— **Класть (положи́ть) го́лову (жизнь, уст. живо́т)** за кого, за что.

КЛА́СТИ ДО СВОЄ́Ї КИШЕ́НІ (собі́ в кише́ню). Привласнювати чужі гроші тощо.— **Класть (положи́ть) [себе́] в карма́н.**

КЛА́СТИ (покла́сти) ЗУ́БИ НА ПОЛИЦЮ. Не маючи харчів, не їсти, голодувати.— **Класть (положи́ть) зу́бы на по́лку.**

КЛА́СТИ (покла́сти) КІНЕ́ЦЬ (край) чому. Припиняти яку-небудь дію, ліквідувати якийсь стан.— **Положи́ть коне́ц чему.**

КЛА́СТИ (покла́сти) НА [ОБИ́ДВІ] ЛОПА́ТКИ кого. Одержати повну перемогу над ким-небудь.— **Класть (положи́ть) на [обе] лопа́тки кого.**

КЛА́СТИ (покла́сти) НА ПЛЕ́ЧІ кого, чиї, кому. Обтяжувати чим-небудь, звичайно роботою, справами, турботами і т. ін.— **Взва́ливать (взвали́ть, класть, положи́ть) на пле́чи кого, чьи, кому.**

КЛА́СТИ (покла́сти) ПІД СУКНО́ (під спуд) що. Відкладати вирішення якої-небудь справи на невизначений час.— **Класть (положи́ть) под сукно́.**

КЛЕЇ́ТИ (накле́їти) ЯРЛИ́К на кого, кому. *Див.* **НАКЛЕЮВА́ТИ ЯРЛИ́К.**

КЛЕПА́ТИ ЯЗИКО́М. *Див.* **МОЛО́ТИ ЯЗИКО́М.**

КЛИН КЛИ́НОМ [ТРЕ́БА] ВИБИВА́ТИ (ви́бити, виганя́ти, ви́гнати). Знищувати наслідки якоїсь дії чи стану тими ж засобами, через які він ста́вся.— **Клин кли́ном вышиба́ть (вы́шибить, выбива́ть, ы́бить).**

КЛИ́НОМ НЕ ВИБ'Є́Ш (не ви́женеш) чого з кого. Щось не піддається дії, впливові, міцно тримається в комусь.— **Кли́ном** (гвоздём) **не вы́шибешь** (не вы́колотишь) чего из кого.

КЛІ́ПАТИ (бли́мати, лу́пати) **ОЧИ́МА.** 1. Беззмістовно раз у раз розкривати і закривати очі від подиву, розгубленості, ніяковості і т. ін.; 2. Мовчати, нічого не розуміючи або не знаючи, що відповісти.— **Хло́пать глаза́ми.**

КЛО́ПОТУ ПО́ВНА ГОЛОВА́. Дуже багато турбот, справ.— **Хлопо́т по́лон рот.**

КЛУБО́К (клубко́м) **У ГО́РЛІ [СТОЇ́ТЬ, СТОЯ́В, ЗАСТРЯ́Г]** і **КЛУБО́К** (клубко́м) **ПІДСТУПИ́В** (підкоти́вся) **ДО ГОРЛА.** Про відчуття спазм, болісного стиснення в горлі внаслідок хвилювання, якихось переживань тощо.— **Клубо́к (ком, комо́к) в го́рле [стои́т, застря́л** *и т.п.*]; **клубо́к (ком, комо́к) подступи́л (подкати́лся) к го́рлу.**

КЛЮВА́ТИ НО́СОМ і **ОКУНІ́В** (о́кунi) **ЛОВИ́ТИ [НО́СОМ].** Дрімаючи в сидячому положенні, опускати на мить голову; куняти.— **Клева́ть (поклёвывать) но́сом.**

КНИ́ЖКА ЗА СІМОМА́ ПЕЧА́ТЯМИ (замка́ми). *Книжн.* Про щонебудь зовсім недоступне для розуміння.— **Кни́га за семью́ печа́тями.**

КОВА́ЛЬ КЛЕ́ПЛЕ, ДО́КИ (по́ки) ТЕ́ПЛЕ. *Див.* **КУЙ ЗАЛІ́ЗО, ПО́КИ (коли́) [ВОНО́] ГАРЯ́ЧЕ.**

КОВА́ЛЬ КОНЯ́ КУЄ́, А ЖА́БА И СОБІ́ НО́ГУ ДАЄ́ (підставля́є). *Див.* **КУДИ́ КІНЬ З КОПИТО́М, ТУДИ́ И ЖАБА З ХВОСТО́М.**

КОВА́НИЙ НА ВСІ ЧОТИ́РИ НОГИ́ (копи́та). Дуже досвідчений, бувалий.— **Ко́ваный на все четы́ре ноги́ (копы́та).**

КО́ВЗАТИ (ско́взати) **ПО ПОВЕ́РХНІ** чого. Не вникати глибоко в суть чого-небудь, обмежуватися загальним, приблизним знайомством із чимось.— **Скользи́ть по пове́рхности** чего.

КОВТА́ТИ СЛИ́НКУ (сли́ну). З жадобою дивитися на що-небудь, прагнути з'їсти щось смачне, але недосяжне.— **Глота́ть сли́нки (сли́ни).**

КОВТА́ТИ (глита́ти) СЛЬО́ЗИ. Стримувати сльози, плач.— **Глота́ть слёзы.**

КО́ЖЕН ІВА́СЬ МА́Є СВІЙ ЛАС. *Див.* **НА ЛЮБО́В І СМАК ТОВАРИ́Ш НЕ ВСЯК.**

КО́ЖНА ЛИСИ́ЦЯ СВІЙ ХВО́СТИК ХВАЛИ́ТЬ. *Див.* **УСЯК КУЛИ́К ДО СВОГО́ БОЛО́ТА ЗВИК.**

КО́ЖНА МІТЛА́ СПЕ́РШУ ДО́БРЕ ЗАМІТА́Є. *Див.* **НОВА МІТЛА́ ЧИ́СТО МЕТЕ́.**

КО́ЖНИЙ КУЛИ́К СВОЄ́ БОЛО́ТО ХВАЛИ́ТЬ. *Див.* **УСЯК КУЛИК ДО СВОГО́ БОЛО́ТА ЗВИК.**

КО́ЖНИЙ (уся́кий) **МОЛОДЕ́ЦЬ НА СВІЙ ВЗІРЕ́ЦЬ; КО́ЖНИЙ** (уся́кий) **КРАВЕ́ЦЬ НА СВІЙ АРШИ́Н МІРЯЄ** і **ЯК ПІВЕНЬ УМІЄ, ТАК І ПІЄ.** У кожного свої звички, нахили, повадки.— **Вся́кий** (всяк) **молоде́ц на свой образе́ц.**

КОЖУ́ХА (шу́би) **НЕ ПОШИ́ЄШ** із чого. *Жарт.* Не буде ніякої користі з чого-небудь.— **Шу́бы не сошьёшь** из чего.

КОЗЕ́Л ВІДПУ́ЩЕННЯ. Про людину, на яку звалюють чужу провину, відповідальність за чийсь учинок.— **Козёл отпуще́ния.**

КОЛИ́ Б (якби́) **НЕ НЕЩА́СТЯ, НЕ БУЛО́ Б І ЩАСТЯ.** Мовиться тоді, коли якась неприємність, невдача і т. ін. стає причиною приємних, щасливих подій.— **Не́ было бы сча́стья, да несча́стье помогло́.**

КОЛИ́ Б СВИНІ́ РОГИ, ТО Б УСІ́Х ПОКОЛО́ЛА (то всіх люде́й вико́лола б). *Див.* **ЯКБИ́ СВИНІ́ РОГИ, ТО Б УСІХ ЛЮДЕЙ ПОКОЛО́ЛА.**

КОЛИ́ Б ЧОГО́ НЕ ВИЙШЛО (не тра́пилося, не ста́лося). Уживається для образної характеристики нерішучості, боягузтва, обачності.— **Как бы чего́ не вы́шло.**

КОЛИ́ ВЗЯВСЯ ЗА ГУЖ, НЕ КАЖИ, ЩО НЕ ДУЖ. *Див.* **УЗЯВСЯ ЗА ГУЖ, НЕ КАЖИ, ЩО НЕ ДУЖ.**

КОЛИ́ ЗАХО́ЧЕ КОЗА СІНА, ТО ДО ВО́ЗА ПРИЙДЕ. *Див.* **НЕ ПРИЙШЛА ГОРА ДО МАГОМЕТА, ТО ПРИЙШОВ МАГОМЕТ ДО ГОРИ.**

КОЛИ́ НЕ КОВА́ЛЬ, ТО Й РУК НЕ ПОГА́НЬ. *Див.* **ШВЕЦЬ ЗНАЙ**

СВОЄ́ ШЄ́ВСТВО, А В КРАВЄ́ЦТВО НЕ ЛІЗЬ.

КОЛИ́ НЕ СКАЗА́ТИ БІ́ЛЬШЕ (гі́ршого). *Див.* **ЩОБ НЕ СКАЗА́ТИ БІ́ЛЬШЕ.**

КОЛИ́ РАК СВИ́СНЕ. *Див.* **ЯК РАК СВИ́СНЕ.**

КОЛИ́СЬ І НА НАС СО́НЕЧКО ГЛЯНЕ і **КОЛИ́СЬ І В НА́ШЕ ВІКО́НЦЕ ЗАСЯ́Є СО́НЦЕ.** *Див.* **БУ́ДЕ І НА НА́ШІЙ ВУ́ЛИЦІ СВЯ́ТО.**

КОЛО (кільцє́) **ЗМИКА́ЄТЬСЯ** (зімкну́лося). Хтось або щось зблизившись, дотикається, зливається, охоплюється навколо чимось.— **Круг смыка́ется** (сомкну́лся).

КОЛО́М СТОЯ́ТИ (ста́ти) **В ГО́РЛІ.** *Див.* **КІЛКО́М СТОЯ́ТИ В ГО́РЛІ.**

КОЛО́С НА ГЛИНЯ́НИХ НОГА́Х. *Книжн.* Що-небудь величне з виду, але слабе по суті, готове розвалитися.— **Колóсс на глúняных ногáх.**

КОЛО́С ПО́ВНИЙ ДО ЗЕМЛІ ГНЕ́ТЬСЯ, А ПУСТИ́Й ДОГОРИ СТИРЧИ́ТЬ. Пуста, але самовпевнена людина.— **Пустóй кóлос гóлову квéрху нóсит** (всегдá нос квéрху дерёт).

КОЛО́ ТА НАВКО́ЛО. Не доходячи суті справи.— **Вокру́г** (круго́м) **да о́коло.**

КОЛО́ТИ (вибива́ти) **О́ЧІ** к о м у. **1.** Дорікати кому-небудь, соромити когось; **2.** Викликати роздратування.— **Колóть глазá** к о м у.

КОМАР НО́СА НЕ ПІДТО́ЧИТЬ. Не буде до чого причепитися, прискіпатися.— **Комáр нóсу** (нóса) **не подтóчит.**

КОМАШИ́НУ (комаши́ни) **НЕ ЗАЧЕ́ПИТЬ** (не скри́вдить) х т о. *Див.* **МУ́ХУ НЕ ЗАЧЕ́ПИТЬ.**

КОМЕНТАРІ́ ЗА́ЙВІ. Зрозуміло без пояснень, усе ясно.— **Комментáрии излúшни.**

КОМУ́ [ТІ́ЛЬКИ] НЕ ЛІ́НЬКИ і **КОМУ́ [ТІ́ЛЬКИ] ОХО́ТА** (забажа́ється). Всякий, хто хоче.— **Кому́ [тóлько] не лень.**

КОПА́ТИ (ри́ти) **МОГИ́ЛУ** (моги́ли) к о м у. Готувати загибель, підступи чинити.— **Рыть** (копáть) **моги́лу** к о м у.

КОПА́ТИСЯ В БРУДНІЙ БІЛИ́ЗНІ к о г о, ч и ї й. *Див.* **РИТИСЯ В БРУДНІЙ БІЛИ́ЗНІ.**

КОПА́ТИ ЯМУ к о м у, п і д к о г о. Підступно, таємно готувати комусь нещастя, неприємність.— **Копáть** (рыть) **я́му** к о м у, п о д к о г о.

КОПІ́ЙКА КОПІ́ЙКУ КЛИ́ЧЕ. *Див.* **ІЗ КОПІ́ЙКИ КАРБОВА́НЦІ РОБЛЯ́ТЬСЯ.**

КО́РІНЬ ЗЛА (ли́ха). Основа якого-небудь нещастя, джерела пороків, звичайно прихованих.— **Кóрень зла.**

КОРО́ЛЬ ГОЛИЙ. Про уявні авторитети, про людину, в якої за душею немає нічого свого, оригінального.— **Корóль-то гóлый.**

КОРО́ННИЙ НО́МЕР. Такий, що найкраще вдається виконавцю.— **Корóнный нóмер.**

КОРО́ТКА ПА́М'ЯТЬ. Погана пам'ять.— **Коро́ткая пáмять.**

КО́РОТКО І Я́СНО. Про короткий стиль мови.— **Кóротко и я́сно.**

КОСИ́, КОСА́, ДОКИ́ (пóки) **РОСА́.** *Див.* **КУЙ ЗАЛІ́ЗО, ПОКИ́ [ВОНО́] ГАРЯ́ЧЕ.**

КО́СО (скóса) **ДИВИ́ТИСЯ** н а к о г о, н а щ о і **ЗИ́ЗОМ** (зи́зим бком) **ДИВИ́ТИСЯ** (поглядáти) н а к о г о, н а щ о. Ставитися з підозрою, недружелюбно.— **Кóсо смотрéть** (глядéть) н а к о г о, н а ч т о.

КО́СО І КРИ́ВО. В усі боки, як попало, абияк, не так, як треба, як слід.— **Вкривь и вкось; вкось и вкривь.**

КО́СО, КРИ́ВО, АБИ ЖИ́ВО і **СТУК-ГРЮК, АБИ З РУК.** Погано, неякісно, але швидко.— **Кóсо, крúво, лишь бы жúво.**

КОТА́ В МІШКУ́ КУПУВА́ТИ (купи́ти). Придбати що-небудь, не бачачи й не знаючи його якості.— **Котá в мешкé покупáть** (купúть).

КОТИ́ТИСЯ (покоти́тися, іти́, пі́ти) **ПО ПОХИ́ЛІЙ ПЛОЩИНІ** (по похи́лості). Швидко морально опускатися.— **Катúться** (покатúться, идтú) **по наклóнной плóскости.**

КОТИ́ ШКРЕБУ́ТЬ (скребу́ть) **НА СЕ́РЦІ** в к о г о. Хтось хвилюється, перебуває в стані тривоги.— **Кóшки скребýт на душé** (на сéрдце) у к о г о.

КОТО́ВІ ЖАРТИ́, А МИ́ШЦІ ПЛАЧ і **КОТО́ВІ** (кі́шці) **СМІ́ШКИ, А МИ́ШЦІ СЛІ́ЗКИ.** Те, що для одного розвага, слабому завдає страждання.— **Кóшке игрýшки, а мы́шке слёзки.**

КОХА́ННЮ КО́ЖЕН ВІК ПІДВЛА́ДНИЙ. Покохати можна в будь-

якому віці.— **Любви́ все во́зрасты покоря́ны.**

КРАЄМ (краєчком) ВУ́ХА СЛУ́ХАТИ. Слухати неуважно, незосереджено.— **Кра́ем (кра́ешком) у́ха слу́шать.**

КРАЄМ (краєчком) ВУ́ХА ЧУ́ТИ (почу́ти). 1. Не повністю, трохи чути; 2. Між іншим, мимохідь, випадково чути.— **Кра́ем (кра́ешком) у́ха слы́шать (услы́шать).**

КРАЄМ (краєчком) О́КА БА́ЧИТИ (поба́чити, дивúтися, поміти́ти). 1. Не повертаючи обличчя до об'єкта, що знаходиться збоку, бачити його; 2. *(тільки док.)* Побіжно, мигцем побачити, помітити.— **Кра́ем гла́за ви́деть (уви́деть, смотре́ть, заме́тить).**

КРАЙНЯ ПОТРЕБА. *Див.* **ГОСТРА ПОТРЕБА.**

КРАПЛЯ (ка́пля, крапли́на) В МО́РІ (в рі́чці). Мізерна, незначна частина великого.— **Ка́пля в мо́ре.**

КРАПЛЯ (ка́пля) І КАМІНЬ ДОВБАЄ (розбива́є, пробива́є) *і* **МАЛА КРАПЛЯ (ка́пля) Й ВЕЛИКИЙ КАМІНЬ ПРОБИВАЄ.** Діючи поступово і вперто, багато чого досягнеш.— **Ка́пля [и] ка́мень долби́т (то́чит).**

КРАСКА КИДАЄТЬСЯ (ки́нулась) В ЛИЦЕ́ (в обли́ччя). *Див.* **КРОВ КИДАЄТЬСЯ В ЛИЦЕ́.**

КРА́СНА ДІВИ́ЦЯ (дівчина, дівка). *Фольк. жарт.* Молода, гарна, вродлива дівчина.— **Кра́сная де́вица.**

КРАСНОМО́ВНИЙ ПО́ГЛЯД. *Див.* **ПРОМО́ВИСТИЙ ПО́ГЛЯД.**

КРАЩЕ З РОЗУМНИМ ЗГУБИ́ТИ, НІЖ З ДУ́РНЕМ ЗНАЙТИ. *Див.* **ПОСЛУ́ЖЛИВИЙ ДУ́РЕНЬ СТРАШНІШИЙ ЗА ВОРО́ГА.**

КРАЩЕ (ліпше) МЕ́НШЕ, ТА КРА́ЩЕ (ліпше). Хороша якість важливіша більшої кількості.— **Лу́чше ме́ньше, да лу́чше.**

КРА́ЩЕ (ліпше) ПІ́ЗНО, НІЖ НІКОЛИ. Про якусь дію, яка здійснена з великим зволіканням, але з-за цього ще не втратила значення і може ще бути корисною.— **Лу́чше по́здно, чем никогда́.**

КРА́ЩЕ ПОМЕ́РТИ СТО́ЯЧИ, НІЖ ЖИТИ НА КОЛІ́НАХ. Краще померти в боротьбі за свободу, ніж жити в неволі.— **Лу́чше умере́ть сто́я, чем жить на коле́нях.**

КРА́ЩЕ (ліпше) СИНИ́ЦЯ В ЖМЕ́НІ (в руці), НІЖ ЖУРАВЕ́ЛЬ У НЕ́БІ (ніж го́луб у стрі́сі) *і* **БЛИЗЬКА́ (близе́нька) СОЛО́МКА (соли́нка) КРАЩЕ ДАЛЕ́КОГО СІНЦЯ.** Краще мати хоч що-небудь зараз, ніж тільки надіятися на краще.— **Лу́чше сини́ца в рука́х, чем журавль в не́бе; не сули́ журавля́ в не́бе, [а] дай сини́цу в ру́ки.**

КРАЯТИ (шматува́ти, розкра́ювати) ДУ́ШУ (се́рце). Завдавати муки, душевного болю кому-небудь.— **Терза́ть ду́шу (се́рдце).**

КРЕ́ВНА ОБРАЗА. *Див.* **КРО́ВНА ОБРАЗА.**

КРЕ́ВНИЙ ВО́РОГ. *Див.* **КРО́ВНИЙ ВО́РОГ.**

КРИВА́ ВИ́ВЕЗЕ (ви́несе). Може повезе, може допоможе випадковість.— **Крива́я вы́везет (вы́несет).**

КРИВАВІ СЛЬО́ЗИ. Гіркі, невтішні сльози.— **Крова́вые слёзы.**

КРИВИ́ТИ ДУШЕ́Ю. Бути нещирим, лицемірити.— **Криви́ть (покриви́ть) душо́й.**

КРИГА РОЗБИ́ТА (зла́мана). *Див.* **ЛІД РОЗБИ́ТИ.**

КРИГА СКРЕ́СЛА (ру́шила) *і* **ЛІД РУ́ШИВ (пішо́в).** 1. Водоймища, річки тощо звільнилися від криги (весною), наступила весна; 2. Почалось, настало щось довгоочікуване.— **Лёд тро́нулся.**

КРИКОМ КРИЧАТИ. Сильно кричати від болю, розпуки тощо.— **Кри́ком крича́ть; на крик крича́ть.**

КРИЛА ВИРОСЛИ в к о г о. Про появу стану душевного піднесення в кого-небудь.— **Кры́лья вы́росли** у к о г о.

КРИЛА ОБРІ́ЗАНІ (підрі́зані, приборкані) в к о г о. Хто-небудь позбавлений можливості проявити себе, розгорнути якусь діяльність, здійснити щось; хто-небудь позбавлений віри в себе, в свої сили, можливості.— **Крылья обре́заны** у к о г о.

КРИЛА́ТІ СЛОВА́ (ви́слови, ви́рази). Влучна словосполука, влучний вислів літературного походження, що стисло й образно передають думку й стали загальновживаними.— **Кры́латые слова́ (выраже́ния).**

КРИТИ НІЧИМ. Нічого відповісти, нема чим заперечити.— **Крыть не́чем.**

КРІЗЬ ЗУБИ ЦІДИ́ТИ (каза́ти). Говорити невиразно, ледь розтуляючи рота.— **Сквозь зубы цеди́ть (говори́ть).**

КРОВ ГОВО́РИТЬ (заговори́ла, обзыва́ется, обізва́лась, озыва́ється, озва́лась) ч и я в к о м у. Виявляються погляди, настрої, звички, властиві комусь.— **Кровь говори́т (заговори́ла)** ч ь я в к о м.

КРОВ ГРА́Є (кипи́ть, шуми́ть, буя́є) у к о г о, у к о м у. Хтось відчув приплив енергії, пристрасті.— **Кровь игра́ет (бро́дит, гори́т, кипи́т)** в к о м, у к о г о.

КРОВ ЗА КРОВ. Про помсту вбивством за вбивство.— **Кровь за кровь.**

КРОВ ЗАСТИГА́Є (холо́не) В ЖИ́ЛАХ. Кого-небудь охоплює почуття страху, сильного переляку.— **Кровь сты́нет (леденеёт, холодеёт) в жи́лах.**

КРОВ З МОЛОКО́М і **МОВ (як, на́че, нена́че) З КРО́В'Ю МОЛОКО́.** Рум'яний, рожевовидий — про людину та її обличчя.— **[Как] кровь с молоко́м.**

[ХО́Ч] КРОВ З НО́СА. Незважаючи на будь-які труднощі.— **[Хоть] кровь и́з носу.**

КРОВ (кра́ска) КИ́ДАТЬСЯ (ки́нулась) В ЛИЦЕ (в обли́ччя). Раптово і сильно червоніє хтось під впливом якогось почуття.— **Кровь (кра́ска) броса́ется (бро́силась) в лицо́.**

КРОВ КИНУЛАСЬ (уда́рила) В ГО́ЛОВУ к о м у. Кров припливає комусь до голови внаслідок сильного збудження.— **Кровь бро́силась (ки́нулась, уда́рила) в го́лову** к о м у.

КРОВНА (кре́вна) ОБРА́ЗА. Глибока образа.— **Кро́вная оби́да.**

КРОВНИЙ (кре́вний) ВОРОГ. Лютий, непримиренний ворог.— **Кро́вный враг.**

КРОК ЗА КРО́КОМ. 1. Дуже повільно, повагом, помалу; **2.** Поступово, у певній послідовності.— **Шаг за ша́гом.**

КРОК НАЗА́Д. Відхід, відступ від досягнутого.— **Шаг наза́д.**

КРОКОДИ́ЛОВІ (крокоди́лячі) СЛЬО́ЗИ. Про вдавані, нещирі жалощі хитрої і підступної людини.— **Крокоди́ловы слёзы.**

КРО́КУ НЕ МО́ЖЕ СТУПИ́ТИ (зроби́ти) б е з к о г о, б е з ч о г о і **І КРО́КУ НЕ СТУ́ПИТЬ** б е з к о г о. Без чиєї-небудь допомоги, участі нічого не може здійснити, зробити.— **Ша́гу нельзя́ (невозмо́жно) сде́лать** б е з к о г о, б е з ч е г о.

КРОК УПЕРЕ́Д. Про певний поступ, успіх у чомусь.— **Шаг вперёд.**

КРОМІ́ШНЯ МУ́КА і **КРОМІ́ШНЄ ПЕКЛО.** Про що-небудь, що нестерпно важко переносити, про нестерпну обстановку.— **Кроме́шный ад; кроме́шная му́ка.**

КРОМІ́ШНЯ ПІТЬМА́ (те́мрява). Непроглядна, безпросвітна пітьма, темрява.— **Кроме́шная тьма; кроме́шный мрак.**

КРОПИВ'ЯНЕ СІ́М'Я. *Зневажл., застар.* Прізвисько чиновників, канцеляристів, які брали хабарі.— **Крапи́вное се́мя.**

КРУГИ́ (кружа́ла) ПЕ́РЕД ОЧИ́МА (в оча́х) [ПЛИВУ́ТЬ, ЛІТА́ЮТЬ, СТОЯ́ТЬ і *т. п.*]. В очах у когось темніє від слабості, втоми.— **Круги́ пе́ред глаза́ми (в глаза́х) [плыву́т, лета́ют, стоя́т** *и т. п.*].

КРУ́ГЛИЙ (кру́гла) СИРОТА́. Сирота, що не має ні батька, ні матері.— **Кру́глый (кру́глая) сирота́.**

КРУГОВА́ ПОРУ́КА. 1. Взаємна відповідальність у певному середовищі, групі тощо; **2.** Взаємне приховування, взаємний порятунок.— **Круго́вая пору́ка.**

КРУЖА́ЛА ПЕ́РЕД ОЧИ́МА (в оча́х) [ПЛИВУ́ТЬ, ЛІТА́ЮТЬ, СТОЯ́ТЬ і *т. п.*]. *Див.* **КРУГИ́ ПЕ́РЕД ОЧИ́МА.**

КРУТИ́ТИ МО́ЗКОМ. Добре думати мізками.— **Шевели́ть (пошевели́ть) мозга́ми.**

КРУТИ́ТИ НО́СОМ. Виражати незадоволення чим-небудь, відмовлятися, впиратися.— **Крути́ть (закрути́ть) но́сом.**

КРУТИ́ТИСЯ (верті́тися, ви́тися, звива́тися) В'ЮНО́М (як в'юн) БІЛЯ (навко́ло) к о г о. **1.** Знаходитися в безперервному русі; **2.** Підлещуючись, підлабузнюючись, догоджати комусь-небудь.— **Ви́ться (верте́ться) вьюно́м.**

КРУТИ́ТИСЯ ДЗИГО́Ю (як дзига). *Див.* **ВЕРТІ́ТИСЯ ДЗИГО́Ю.**

КРУТИ́ТИСЯ (верті́тися) НА ЯЗИ́ЦІ (на язику́) в к о г о. 1. Про сильне бажання сказати щось, спитати про кого-небудь, що-небудь; **2.** Про намагання пригадати щось добре відоме, але забуте в даний момент.— **Верте́ться на языке́** у к о г о.

КРУТИ́ТИСЯ ПЕ́РЕД ОЧИ́МА (на оча́х). *Див.* **ВЕРТІ́ТИСЯ ПЕ́РЕД ОЧИ́МА.**

КРУТИ́ТИСЯ (плу́татися) ПІД НОГА́МИ. *Див.* **ВЕРТІ́ТИСЯ ПІД НОГА́МИ.**

КРУТИ́ТИ (верті́ти) ХВОСТО́М. Хитрувати, лукавити, лицемірити.— **Верте́ть (крути́ть) хвосто́м.**

КРУТИ́ТЬСЯ НА ДУ́МЦІ. Не виходить з думки.— **Ве́ртится на уме́.**

КРУТІ́ ЗАХО́ДИ. Суворі, рішучі дії, спрямовані проти кого-небудь, чого-небудь.— **Круты́е ме́ры.**

КУДИ́ ВІ́ТЕР ВІЄ (дме). Про непослідовність у чиїй-небудь поведінці, думках, політиці і пристосуванні до панівних думок, смаків.— **Куда́ ве́тер ду́ет.**

КУДИ́ [І] ВО́РОН КІСТО́К НЕ ЗАНЕСЕ́. Дуже далеко.— **Куда́ во́рон косте́й не занесёт.**

КУДИ́ ГО́ЛКА, ТУДИ́ І НИ́ТКА і **КУДИ́ КОРО́ВА, ТУДИ́ І ТЕЛЯ.** Куди один, туди й інший — про нерозривний зв'язок між собою людей, звичайно про чоловіка й жінку.— **Куда́ и́голка, туда́ и ни́тка.**

КУДИ́ КІНЬ З КОПИ́ТОМ, ТУДИ́ І ЖА́БА З ХВОСТО́М і **КОВА́ЛЬ КОНЯ КУЄ́, А ЖА́БА І СОБІ́ НО́ГУ ДАЄ́ (підставля́є).** За умілим, сильним тягнеться, наслідуючи його, і слабий, невмілий і т. ін.— **Куда́ конь с копы́том, туда и рак с клешнёй.**

КУДИ́ КРИВА́ НЕ ВИ́ВЕЗЕ (не ви́несе, не ви́веде) і **КУДИ́ КРИВИ́Й КІНЬ НЕ ВИ́ВЕЗЕ.** Будь-що буде, як би там не було.— **Куда́ крива́я не вы́ведет (не вы́несет).**

КУДИ́ (де) МАКА́Р ТЕЛЯ́Т НЕ ГА́НЯВ. *Див.* **ДЕ КО́ЗАМ РО́ГИ ПРАВЛЯ́ТЬ.**

КУДИ́ НЕ КИНЬ — ВСЮ́ДИ КЛИ́Н (то все клин, вихо́дить клин) і **КУДИ́ НЕ КИНЬ, А [ВСЕ] НАВЕ́РХ ДІРО́Ю.** Нема виходу із становища.— **Куда́ ни кинь — всё клин.**

КУДИ́ НЕ КИНЬ (не скинь, не гляньо) О́КОМ і **КУДИ НЕ ГЛЯНЕ О́КО.** Скрізь, усюди.— **Куда́ ни кинь гла́зом.**

КУДИ́ НО́ГИ НЕСУ́ТЬ. Не вибираючи дороги, у будь-якому напрямку.— **Куда́ но́ги несу́т.**

КУДИ́ О́ЧІ ДИВЛЯ́ТЬСЯ (пока́жуть, ба́чать, світять, спа́ли) [ІТИ, БРЕСТИ́, БІ́ГТИ і *т. п.*]. Не вибираючи шляху, будь-куди, навмання.— **Куда́ глаза́ гляде́т [идти́, брести́, бежа́ть** *и т. п.*].

КУ́Й ЗАЛІ́ЗО, ПО́КИ (коли́) [ВОНО́] ГАРЯ́ЧЕ; КОВА́ЛЬ КЛЕПЕ́, ДО́КИ (по́ки) ТЕПЛЕ́ і **КОСИ́, КОСА́, ДО́КИ (по́ки) РОСА́.** Дій, поки є для цього сприятлива обстановка, користуйся моментом.— **Куй желе́зо, пока́ горячо́.**

КУЛА́ЧНЕ ПРА́ВО. Свавілля, панування грубої сили.— **Кула́чное пра́во.**

КУЛЬГА́ТИ НА ОБИ́ДВІ НО́ГИ. Мати багато недоліків.— **Хрома́ть на о́бе ноги́.**

КУЛЬМІНАЦІ́ЙНИЙ ПУНКТ. Момент найвищого напруження в розвитку чого-небудь.— **Кульминацио́нный пункт.**

КУЛЬТ ОСО́БИ. Сліпе поклоніння комусь, безмірне звеличення, обожнювання кого-небудь.— **Культ ли́чности.**

КУПА́ТИСЯ В ЗО́ЛОТІ (в меду́, в молоці́ і *т. п.*). Мати всього вдосталь, бути дуже багатим.— **Купа́ться в зо́лоте.**

КУПИВ НЕ КУПИ́В, А ПОТОРГУВА́ТИСЯ МО́ЖНА і **ДОГНА́В НЕ ДОГНА́В (піймав не піймав), А ПОГНА́ТИСЬ МО́ЖНА.** Говориться тоді, коли хто-небудь не певен, чи вдасться йому що-небудь, але варто зробити спробу, адже гірше від цього не буде або риск невеликий.— **Попы́тка не пы́тка [,а спрос не беда́].**

КУРИ́ТИ (пали́ти) ФІМІА́М кому, перед ким. *Книжн. Див.* **КАДИ́ТИ ФІМІА́М.**

КУРЦІ́ НІ́ДЕ КЛЮ́НУТИ. Дуже тісно, немає вільного місця.— **Я́блоку не́где упа́сть.**

КУРЧА́Т ВОСЕНИ́ ЛІ́ЧАТЬ (раху́ють). Про що-небудь судять лише за кінечним результатом.— **Цыпля́т по о́сени счита́ют.**

КУРЯ́М НА СМІХ. Про що-небудь явно безглузде.— **Ку́рам на́ смех.**

КУ́РЯЧА ПАМ'ЯТЬ. Слаба погана пам'ять.— **Кури́ная па́мять.**

КУСА́ТИ [СОБІ́] ЛІ́КТІ. Виявляти велику досаду з приводу втрати чогось; жалкувати.— **Куса́ть [себе́] ло́кти.**

КУСО́К У ГО́РЛО НЕ ІДЕ́ (не лізе). *Див.* **ШМАТО́К У ГО́РЛО НЕ ИДЕ́.**

КУТ ЗО́РУ. Певний погляд на щонебудь, особисте ставлення до чогось.— **У́гол зре́ния.**

КУШТУВА́ТИ ГІРКУ́ [ЧА́ШУ] (гіркої́). *Див.* **ПИ́ТИ ГІРКУ́ [ЧА́ШУ].**

Л

ЛА́ВОЮ СУ́НУТИ. *Див.* **ХМА́РОЮ СУ́НУТИ.**

ЛА́ВРИ ГЕРОСТРА́ТА. *Книжн.* Ганебна, сумна слава.— **Ла́вры Геростра́та.**

ЛА́ВРИ НЕ ДАЮ́ТЬ СПА́ТИ чиї кому. Хтось заздрить чиїм-небудь успіхам.— **Ла́вры не даю́т спать** чьи кому.

ЛА́ВРО́ВИЙ ВІНО́К (вінéць). Вінок із листя та гілок лавра як символ перемоги, тріумфу тощо.— **Ла́вровый вено́к** (венéц).

ЛА́ДЕН (рад, хотíв би) **КРІЗЬ ЗЕ́МЛЮ ПІТИ** (прова́литися). *Див.* **ГОТО́ВИЙ КРІЗЬ ЗЕ́МЛЮ ПІТИ.**

ЛА́ЗИТИ (на колíнах) **В НОГА́Х** у кого, перед ким. Принижуватися перед ким-небудь.— **По́лзать в ногах** у кого.

ЛА́МАНОГО ГРОША́ (шага́, ше́ляга) **НЕ ВА́РТИЙ** хто, що. Не має ніякої цінності, нічого не вартий.— **Грошá ло́маного** (ме́дного) **не сто́ит** кто, что.

ЛАМА́ТИ (зламáти, обламáти, поламáти) **ЗУБИ** на чому, об що. Віддати багато зусиль, праці, але не справлятися з чим-небудь.— **Ломáть** (обломáть) **зу́бы** на чём, обо что.

ЛАМА́ТИ (стрóїти) **КОМЕ́ДІЮ.** *Див.* **ГРА́ТИ КОМЕ́ДІЮ.**

ЛАМА́ТИ РУ́КИ (па́льці) *і* **ЗАЛА́МУВАТИ** (заламáти, залóмлювати, заломúти) **РУ́КИ** (па́льці). Про жест, який є виявом сильного горя, страждання, хвилювання і т. ін.— **Ломáть ру́ки** (па́льцы).

ЛАМА́ТИ ХРЕБЕ́Т. *Див.* **ГНУ́ТИ СПИ́НУ.**

ЛАМА́ТИ (поламáти, трощúти, потрощити) **СПИСИ.** Пристрасно боротися за кого-небудь, що-небудь, відстоювати щось.— **Ломáть** (поломáть) **кóпья.**

ЛАМА́ТИ ША́ПКУ (бриль) перед ким. Улесливо, догідливо кланятися, догоджати кому-небудь.— **Ломáть** (ломúть) **ша́пку** перед кем.

ЛА́НТУХ СОЛІ З'ЇСТИ з ким. *Див.* **БАГА́ТО СОЛІ З'ЇСТИ.**

ЛА́СИЙ (слáсний) **ШМАТО́К** (шматóчок, кусóк, кусóчок). Про кого-небудь принадного, щось спокусливе.— **Ла́комый** (жúрный) **кусóк** (кусóчек).

ЛАСКА́ВЕ (покíрне) **ТЕЛЯ́ТКО ДВІ МА́ТКИ ССЕ.** Той, хто всім догоджає, користується допомогою.— **Ла́сковый** телёнок (**ла́сковое** теля́) **двух ма́ток** (**две ма́тки**) **сосёт.**

ЛАСКА́ВО ПРО́СИМО. Радо запрошуємо.— **Добро́ пожа́ловать; ми́лости про́сим.**

ЛЕБЕДИ́НА ПІ́СНЯ *і* **ЛЕБЕДИ́НИЙ СПІВ.** Останній твір; останній вияв таланту, діяльності.— **Лебеди́ная пе́сня** (песнь).

ЛЕВИ́НА (ле́вова) **ЧА́СТКА** (до́ля, па́йка). Найбільша або найкраща частина чого-небудь— **Льви́ная до́ля** (часть).

ЛЕГКА́ РУКА́ чия, у кого *і* **ЛЕГКИ́Й НА РУ́КУ** хто. Комусь що-небудь легко вдається.— **Лёгкая** рука́ у кого; **лёгок на ру́ку** кто.

ЛЕГКИ́Й (швидки́й, прудки́й) **НА НОГУ** (**на но́ги**). Про людину, яка може багато, не втомлюючись, ходити.— **Лёгок** (**лёгкий**) **на́ ногу** (**на́ ноги**).

ЛЕ́ГКО НА ДУШІ́ (**на се́рці**). Про відчуття заспокоєння, задоволення, радості.— **Легко́ на душе́** (**на се́рдце**).

ЛЕГКО СКАЗА́ТИ. Заперечення у відповідь на пропозицію зробити що-небудь важке.— **Легко́ сказáть.**

ЛЕ́ГМА (лíгма) **ЛЕЖА́ТИ.** *Див.* **ЛЕ́ЖМА ЛЕЖА́ТИ.**

ЛЕ́ДВЕ ДИ́ХАТИ *і* **ЛЕ́ДВЕ ДУХ ЗВО́ДИТИ.** Перебувати у важкому стані; бути на грані припинення існування.— **Еле́** (**едвá, чуть**) **дышáть.**

ЛЕ́ДВЕ НО́ГИ ВИНОСИТИ (ви́нести). З трудом урятуватися.— **Едвá** (**éле**) **но́ги уноси́ть** (**унести́**).

ЛЕ́ДВЕ (наси́лу) **НО́ГИ ВОЛОЧИ́ТИ** (тягти́, тягну́ти, пересува́ти, пересо́вувати, переставля́ти). Іти дуже повільно, з трудом — від старості, втоми, слабості.— **Едвá** (**éле, наси́лу, чуть**) **но́ги волочи́ть** (**таска́ть, тяну́ть, передвига́ть**).

ЛЕ́ДВЕ (наси́лу) **НО́ГИ ДОТЯГНУ́ТИ.** З трудом дійти.— **Еле** (**едвá**) **но́ги дотащи́ть.**

ЛЕ́ДВЕ ТРИМА́ТИСЯ (держáтися, стоя́ти) **НА НОГА́Х.** З трудом ходити, рухатися від сильної слабості, втоми

і т. п.— Едвá (éле, с трудóм) держáться (стоя́ть) на ногáх.

ЛЕЖА́ТИ НА ДУ́ШІ (на сéрці). Бути предметом постійної турботи, важких роздумів.— Лежáть на душé (на сéрдце).

ЛЕЖА́ТИ НА ПЛЕ́ЧАХ чиїх, у кого. Бути предметом чиїхось турбот, піклувань.— Лежáть (быть) на плечáх чьих, у кого.

ЛЕЖА́ТИ ПІД СУКНО́М. Залишатися без уваги, знаходитися без руху — про заяву, прохання, діловий папір.— Лежáть под сукнóм.

ЛЕЖА́ТИ ПЛАСТО́М (як пласт). Лежати нерухомо, не в силі повернутися.— Лежáть пластóм (как пласт).

ЛЕЖИ́ТЬ НА СО́ВІСТІ чиїй, у кого (на сумлíнні чиємý, у кого). Хтось винен у чомунебудь, відповідальний за якийнебудь проступок, злочин.— Лежúт на сóвести чьéй, у кого.

ЛЕ́ЖМА (лíжма, лéгма, лíгма) **ЛЕЖА́ТИ** і **ЛЕЖНЕ́М ЛЕЖА́ТИ.** 1. Не вставати з постелі, постійно перебувати в лежачому положенні; 2. Нічого не робити.— Лежмя́ лежáть.

ЛЕ́ЖНІ СПРАВЛЯ́ТИ і **СИДІ́ТИ НА ПЕ́ЧІ.** Нічого не робити, ледарювати, байдикувати.— Лежáть на бокý (на печи́).

ЛЕТІ́ТИ СТРІМГОЛО́В (прожóгом). Дуже швидко.— Летéть сломя́ гóлову.

ЛЕТІ́ТИ (полетíти) **ШКЕРЕБЕ́РТЬ.** Різко спрямовувати свій рух униз, перевернувшись донизу головою або верхньою частиною; догори ногами.— Летéть (полетéть) вверх тормáшками.

ЛЕТЮ́ЧИЙ ГОЛЛА́НДЕЦЬ. Непосидюча людина, блукач, мандрівник.— Летýчий голлáндец.

ЛИВЦЕ́М (ли́внем) **ЛИ́ТИ** (ли́тися). Іти дуже сильно — про дощ.— Ливмя́ лить (ли́ться).

ЛИЗА́ТИ РУ́КИ (п'я́ти, чóботи) кому. Підлабузнюватися до когонебудь, принижуючи власну гідність, підлизуватися.— Лизáть пя́тки (рýки, нóги) кому.

ЛИСИ́ЧКА-СЕСТРИ́ЧКА і **ЛИСМИКИ́ТА.** *Фольк.* Розумна, хитра людина.— Лисá Патрикéевна.

ЛИТИ ВО́ДУ НА МЛИН чий (на кóлесо чиє). Діяти на чию-небудь користь.— Лить вóду на мéльницу чью.

ЛИ́ТИ (проливáти, пролúти) **[СВОЮ́] КРОВ** за кого, за що. Гинути, помирати, захищаючи кого-небудь або що-небудь.— Лить (проливáть, пролúть) [свою́] кровь за кого, за что.

ЛИ́ТИ (проливáти, виливáти, ви́лити) **СЛЬО́ЗИ** (слíзки). Гірко плакати.— Лить (проливáть) слёзы.

ЛИ́ТИСЯ (переливáтися) **ЧЕ́РЕЗ ВІ́НЦЯ** (чéрез край). Бурхливо проявлятися — про радість, веселощі і т. ін.— Ли́ться (переливáться) чéрез край.

ЛИ́ТИ (линýти, полúти) **ЯК** (мов, немóв, нáче, ненáче) **З ВІ́ДРА** (з дéбра, з конóвки) і **ЛИТИ ЯК З-ПІД РИ́НВИ.** Про великий дощ; зливу.— Лить (полúть, хлы́нуть) как из ведрá.

ЛИХА́ (тяжкá) **ГОДИ́НА.** Тяжкий час; горе, нещастя.— Злáя годúна.

ЛИХА ГОДИ́НА НЕСЕ́ (принеслá) кого і **ЛИХИ́Й НЕСЕ́** (принíс) кого. Про прихід кого-небудь небажаного.— Нелёгкая несёт (принеслá) кого.

ЛИХИ́Й ЖАРТ. Якась неприємність.— Злáя шýтка.

ЛИХИ́Й (злий) **НА ЯЗИ́К** кто. Такий, що зле, уїдливо говорить про кого-небудь або що-небудь, схильний до злих суджень.— Злой на язы́к кто.

ЛИХИ́Й НЕСЕ́ (принíс) кого. *Див.* ЛИХА́ ГОДИ́НА НЕСЕ́.

ЛИХИ́Й ПОГОЛО́С. Погані чутки, пересуди.— Худáя молвá.

ЛИХИ́Й (лукáвий, нечúстий, чорт) **ПОПУ́ТАВ** (поплýтав). Хто-небудь піддався спокусі зробити що-небудь, звичайно варте осуду.— Чёрт (бес, лéший, лукáвый) попýтал.

ЛИХИ́Й ПРИЗВІ́Д — ЛЮДЯ́М ЗАОХО́ТА і **ЗА ЛИХИ́М** (за погáним) **ПРИКЛА́ДОМ І САМ ЛИХИ́Й СТАНЕ́Ш** (спогáнишся). Хтось наслідує поганий приклад кого-небудь.— Дурны́е примéры заразúтельны.

ЛИХО́ГО СПРА́ВИТЬ ЗАСТУ́П ТА ЛОПА́ТА. *Див.* ГОРБА́ТОГО МОГИ́ЛА ВИПРА́ВИТЬ.

ЛИ́ХО З РО́ЗУМУ. *Див.* ГО́РЕ З РО́ЗУМУ.

ЛИ́ХО НЕ БЕЗ ДОБРА́ і **НЕМА́ ЛИ́ХА БЕЗ ДОБРА** (без щáстя). Говориться тоді, коли удача, щось корисне і хороше є наслідком біди

або чогось несприятливого.— **Нет ху́да без добра́.**

ЛИ́ХО ТА И ГО́ДІ. Дуже погано.— **Го́ре да и то́лько.**

ЛИ́ХО ТЯЖКЕ́. Надзвичайно важке горе.— **Го́ре го́рькое.**

ЛИ́ЦАР (ри́цар) БЕЗ СТРА́ХУ И ДОГА́НИ. *Книжн.* Про людину з високими моральними якостями, мужню й великодушну.— **Ры́царь без стра́ха и упрёка.**

ЛИ́ЦАР (ри́цар) НА ГОДИ́НУ (на часи́ну). Про слабовільну людину, яка живе благородними прагненнями, проте нездатна на довготривалу боротьбу.— **Ры́царь на час.**

ЛИ́ЦАР (ри́цар) СУМНО́ГО О́БРАЗУ. Наївний безплідний мрійник.— **Ры́царь печа́льного о́браза.**

ЛИ́ЦЕ́ (лице́м) В ЛИЦЕ́ з чим. У безпосередній близькості або віч-на-віч.— **Лицо́м к лицу́** с чем.

ЛИЦЯ НЕМА́Є (не зна́ти) на кому. У кого-небудь бліде спотворене сильними переживаннями обличчя.— **Лица́ нет** на ком.

ЛИ́ЧИТЬ (присто́ало) ЯК КОРО́ВІ СІДЛО́ (як свині нарі́тники). *Див.* **ІДЕ ЯК КОРОВІ СІДЛО́.**

ЛИША́ТИ (лиши́ти) В ДУ́РНЯХ (ду́рнем) кого. *Див.* **ЗАЛИША́ТИ В ДУРНЯХ.**

ЛИША́ТИ (лиши́ти) БЕЗ УВА́ГИ кого, що. *Див.* **ЗАЛИША́ТИ БЕЗ УВА́ГИ.**

ЛИША́ТИ (лиши́ти) В СПО́КОЮ. Не турбувати.— **Оставля́ть (оста́вить) в поко́е.**

ЛИША́ТИ (лиши́ти) В ТІНІ́. Не з'ясовувати, не висвітлювати чого-небудь.— **Оставля́ть (оста́вить) в тени́.**

ЛИША́ТИ (лиши́ти) З НО́СОМ кого. Обдурювати кого-небудь.— **Оставля́ть (оста́вить) с но́сом** кого.

ЛИША́ТИ (лиши́ти) НА БОБА́Х (ні з чим). *Див.* **ЗАЛИША́ТИ НА БОБА́Х.**

ЛИША́ТИ (лиши́ти) НАПРИЗВОЛЯ́ЩЕ. *Див.* **ЗАЛИША́ТИ НАПРИЗВОЛЯ́ЩЕ.**

ЛИША́ТИ (лиши́ти, залиша́ти, залиши́ти) ПОЗА́ДУ (за соббю) кого, що. Випереджати кого-небудь, що-небудь у якомусь відношенні.— **Оставля́ть (оста́вить) за собо́й (позади́ себя́)** кого, что.

ЛИША́ТИСЯ (лиши́тися) В ДУ́РНЯХ. *Див.* **ЗАЛИША́ТИСЯ В ДУРНЯХ.**

ЛИША́ТИСЯ (лиши́тися) З НО́СОМ. Зазнавати невдачі.— **Остава́ться (оста́ться) с но́сом.**

ЛИША́ТИСЯ (лиши́тися) МЕ́РТВОЮ БУ́КВОЮ. *Див.* **ЗАЛИША́ТИСЯ МЕРТВОЮ БУКВОЮ.**

ЛИША́ТИСЯ (лиши́тися, остава́тися, оста́тися, сиді́ти) НА БОБА́Х. *Див.* **ЗАЛИША́ТИСЯ НА БОБА́Х.**

ЛИША́ТИСЯ (лиши́тися, тупцюва́ти, тупцюва́тися, топта́тися, ту́пцяти, ту́пцятися) НА [ОДНО́МУ] МІ́СЦІ. *Див.* **СТОЯ́ТИ НА [ОДНО́МУ] МІ́СЦІ.**

ЛИША́ТИСЯ (лиши́тися) ПРИ СВОЇ́Х ІНТЕРЕ́САХ. *Див.* **ЗАЛИША́ТИСЯ ПРИ СВОЇХ ІНТЕРЕСАХ.**

ЛІ́ГМА ЛЕЖА́ТИ. *Див.* **ЛЕ́ЖМА ЛЕЖА́ТИ.**

ЛІД РУ́ШИВ (пішо́в). *Див.* **КРИ́ГА СКРЕСЛА.**

ЛІД РОЗБИ́ТИЙ (зла́маний) *і* **КРИГА РОЗБИТА (зла́мана).** Зникла напруженість, настороженість, недовір'я і т. ін. в чиїхось стосунках.— **Лёд разби́т (сло́ман).**

ЛІД ТАНЕ́ (розта́нув). Зникає почуття недовір'я, відчуженості.— **Лёд та́ет (раста́ял).**

ЛІЖМА (ле́гма, лі́гма) ЛЕЖА́ТИ. *Див.* **ЛЕ́ЖМА ЛЕЖА́ТИ.**

ЛІЗТИ (поліз́ти) В ГО́ЛОВУ (до голови́). Настирливо з'являтися в свідомості.— **Лезть (поле́зть) в го́лову.**

ЛІЗТИ В О́ЧІ (у вічі, на о́чі) *і* **ЛІЗТИ МЕЖИ О́ЧІ (до очей́).** Старатися бути на видноті, перед очима.— **Лезть в глаза́ (на глаза́).**

ЛІЗТИ (поліз́ти) В ПЛЯ́ШКУ (в пузи́р). Сердитися, гніватися, не маючи для цього ніяких підстав.— **Лезть (поле́зть) в буты́лку (в пузы́рь).**

ЛІЗТИ (поліз́ти, пе́рти, іти́) НА РОЖЕ́Н. Чинити, діяти ризиковано, наперед знаючи про можливу невдачу, поразку.— **Лезть (поле́зть, идти́, пере́ть) на рожо́н.**

ЛІЗТИ (поліз́ти) НА СТІНУ́ (на сті́нку). *Див.* **ДЕРТИСЯ НА СТІНУ́.**

ЛІКАРЮ, ВИЛІКУЙ СЕБЕ́ САМОГО. Репліка, звернена до людини, що засуджує ті недоліки, якими страждає сама; перш ніж осуджувати когось, виправся сам.— **Врачу́, исцели́ся сам.**

ЛІПШЕ МЕНШЕ, ТА КРАЩЕ (ліпше). *Див.* **КРАЩЕ МЕНШЕ, ТА КРАЩЕ.**

ЛІПШЕ ПІЗНО, НІЖ НІКОЛИ. *Див.* **КРАЩЕ ПІЗНО, НІЖ НІКОЛИ.**

ЛІПШЕ СИНИЦЯ В ЖМЕНІ (в руці), **НІЖ ЖУРАВЕЛЬ У НЕБІ** (ніж го́луб у стрісі). *Див.* **КРАЩЕ СИНИЦЯ В ЖМЕНІ, НІЖ ЖУРАВЕЛЬ У НЕБІ.**

ЛІС РУБА́ЮТЬ — ТРІСКИ ЛЕТЯТЬ *і* **ДЕ БОРОШНО, ТАМ І ПОРОШНО.** Коли робиться щось значне, велике, можуть бути помилки, недоліки, жертви.— Лес ру́бят — ще́пки летя́т.

ЛІТА́ТИ В ХМА́РАХ (в емпіре́ях, між не́бом і земле́ю). *Див.* **ВИТАТИ В ХМАРАХ.**

ЛІЧИ́ТИ ДНІ (годи́ни, хвили́ни). Стежити за часом, з нетерпінням чекаючи кого-небудь, чого-небудь.— Счита́ть дни (часы́, мину́ты).

ЛО́БОМ СТІНИ́ (му́ру) **НЕ ПРОБ'Є́Ш.** *Див.* **ГОЛОВО́Ю СТІНИ́ НЕ ПРОБ'Є́Ш.**

ЛОВИ́ ВІ́ТРА В ПО́ЛІ. *Див.* **ШУКАЙ ВІ́ТРА В ПОЛІ.**

ЛОВИ́ТИ ГА́ВИ (ви́порожні, вітри́). Бути неуважним.— Воро́н счита́ть.

ЛОВИ́ТИ МОМЕ́НТ (мент). Користуватися слушним моментом, слушною нагодою.— Лови́ть моме́нт.

ЛОВИ́ТИ (зловити, піймати, спіймати) **НА СЛО́ВІ** к о г о. Знаходити невідповідність, суперечність у словах співбесідника.— Лови́ть (пойма́ть) на сло́ве ко́го.

ЛОВИТИ НА СОБІ́ ПО́ГЛЯД ч и й (по́гляди, о́чі ч и ї). Відчувати на собі чий-небудь погляд.— Лови́ть на себе́ взгляд че́й.

ЛОВИ́ТИ (шука́ти) **ПО́ГЛЯД** ч и й [ч и ї х **ОЧЕЙ**]. Старатися зустрітися з ким-небудь поглядом.— Лови́ть взгляд (взор) че́й [чьих глаз].

ЛОВИТИ РИ́БУ (ри́бку) **В КАЛАМУ́ТНІЙ ВОДІ́.** Мати вигоду з чого-небудь, користуючись з неясності обставин, чиїхось труднощів.— Лови́ть ры́бу в му́тной воде́.

ЛОВИТИ (зловити, піймати, спіймати) **СЕБЕ́** н а ч о м у. Раптом зупиняти свою увагу на чому-небудь в собі самому.— Лови́ть (пойма́ть) себя́ на чём.

ЛОВИ́ТИСЯ (зловитися, піймати́ся) **В ЛА́ПИ** (в лабе́ти) к о м у. *Див.* **ПОПАДА́ТИ В ЛАПИ.**

ЛО́ЖКА ДЬО́ГТЮ [**В БО́ЧЦІ МЕ́ДУ**]. Про невелике, незначне добавлення, що псує велике і хороше.— Ло́жка дёгтя [в бо́чке мёда].

ЛОМИТИСЯ (вломи́тися) **У ВІДЧИНЕ́НІ** (відкри́ті) **ДВЕ́РІ.** *Книжн.* Твердити, доводити те, що вже всім відоме, чого ніхто не заперечує.— Ломи́ться в откры́тую дверь (в откры́тые две́ри).

ЛОПНУТИ ВІД СМІ́ХУ *і* **ЛУ́СКАТИ ЗІ** (зо) **СМІ́ХУ.** Дуже весело, голосно сміятися.— Ло́пнуть со́ смеху.

ЛУКА́ВИЙ (нечи́стий, чорт) **ПОПУ́ТАВ** (поплу́тав). *Див.* **ЛИХИЙ ПОПУ́ТАВ.**

ЛУ́ПАТИ ОЧИ́МА. *Див.* **КЛІПАТИ ОЧИМА.**

ЛУПИ́ТИ ВТРИДОРОГА. *Див.* **ДЕРТИ ВТРИДОРОГА.**

ЛУПИ́ТИ (злупи́ти) **ШКУ́РУ** (три шку́ри, сім шкур, де́сять шкур) з к о г о. *Див.* **ЗДИРАТИ ШКУРУ.**

ЛУСКАТИ ЗІ (зо) **СМІ́ХУ.** *Див.* **ЛОПНУТИ ВІД СМІХУ.**

ЛЮБИШ КАТА́ТИСЯ (їздити) **— ЛЮБИ́ Й САНО́ЧКИ ВОЗИ́ТИ** *і* **ЛЮБИШ ПОГАНЯ́ТИ — ЛЮБИ́ Й КОНЯ́ ГОДУВА́ТИ.** Неминуче доводиться розплачуватися за те, що було зроблено з бажанням, із задоволенням.— Лю́бишь ката́ться — люби́ й са́ночки вози́ть.

ЛЮДИ, БУ́ДЬТЕ ПИ́ЛЬНІ! Заклик до політичної пильності, до боротьби за мир проти війни.— Лю́ди, бу́дьте бди́тельны!

ЛЮДИ ДО́БРОЇ ВО́ЛІ. Чесні люди, які прагнуть миру й дружби між всіма народами.— Лю́ди до́брой во́ли.

ЛЮДИ́НА ВЕЛИ́КОЇ ДУШІ́ (вели́кого се́рця). Благородна, високоморальна і чуйна до інших людина.— Челове́к большо́й души́.

ЛЮДИНА В ФУТЛЯ́РІ. Про людину, яка боїться всього нового, ховається від життя.— Челове́к в футля́ре.

ЛЮДИ́НА З ВЕЛИ́КОЇ ЛІ́ТЕРИ. Видатна, справжня людина.— Челове́к с бо́льшо́й бу́квы.

ЛЮДИНА — ЦЕ ЗВУЧИ́ТЬ ГО́РДО. Про значимість кращих людей.— Челове́к — э́то звучи́т го́рдо.

ЛЮДИ́НІ ВЛАСТИ́ВО ПОМИЛЯ́ТИСЯ. Формула вибачення, виправдання кого-небудь за окрему помилку.— **Челове́ку свóйственно ошиба́ться.**

ЛЯГА́ТИ (лягти́) НА ПЛЕ́ЧІ к о г о, ч и ї, к о м у. Стати предметом чиїх-небудь турбот, відповідальності.— **Ложи́ться (лечь) на плéчи** к о г о, ч ь и, к о м у.

ЛЯГТИ́ (полягти́) КІСТЬМИ́ (кістка́ми, головóю, трýпом). Загинути в бою, на полі бою.— **Лечь (полéчь) костьмú (головóй, трýпом).**

ЛЯГТИ́ [ВАЖКИМ] ТЯГАРЕ́М НА ДУ́ШУ (на се́рце). Викликати тяжкий, гнітючий стан.— **Лечь свинцóм на́ душу (на се́рдце); лечь тяжёлым бре́менем на́ душу (на се́рдце).**

ЛЯ́КАНА (полóхана) ВОРО́НА [И] КУЩА́ БОЇ́ТЬСЯ і ПОЛОХЛИ́ВИЙ ЗАЄ́ЦЬ І ПЕНЬКА́ БОЇ́ТЬСЯ. Той, хто зазнав труднощів, пережив нещастя, стає надмірно обережним і боїться навіть того, що не приховує в собі небезпеки.— **Пу́таная ворóна [и] куста́ бои́тся.**

ЛЯ́ПАТИ (хля́пати) ВУ́ХАМИ. Не розуміти чого-небудь, не розбиратися в чомусь.— **Хлóпать ушáми.**

ЛЯ́ПАТИ (плеска́ти, клепа́ти) ЯЗИКО́М. *Див.* **МОЛО́ТИ ЯЗИКО́М.**

ЛЯ́СИ ТОЧИ́ТИ. *Див.* **ТЕРЕВЕ́НІ ПРАВИТИ.**

М

МАВР ЗРОБИ́В СВОЮ́ СПРА́ВУ (своє́ ді́ло), МАВР МО́ЖЕ ПІТИ́. *Книжн.* Про людину, яка була залучена для виконання якогось доручення, звичайно недоброго, і послуги котрої більше нікому не потрібні.— **Мавр сде́лал своё де́ло, мавр мóжет уйти́.**

МАГ І ЧАРІВНИ́К (чародíй). *Жарт.* Про людину, яка робить усе дуже легко й спритно.— **Маг и волше́бник.**

МАГІ́ЧНЕ (заворóжене) КО́ЛО. *Див.* **ЗАЧАРО́ВАНЕ КОЛО.**

МА́ЗАТИ (мазну́ти, пома́зати) [МЕ́ДОМ] ПО ГУБА́Х к о г о. Обіцяти що-небудь, не виконуючи обіцяного, дражнити пустими обіцянками, вселяти даремну надію.— **Ма́зать (мазну́ть, пома́зать) по губа́м** к о г о.

МА́ЙСТЕР ГОЛОВИ СТИНА́ТИ. *Застар.* Кат.— **Заплéчных дел мáстер; заплéчный мáстер.**

МА́ЙСТЕР НА ВСІ РУ́КИ. Людина, яка вміє все робити, справна у всякому ділі.— **Мáстер на все ру́ки.**

МА́ЙСТЕР СВОЄЇ СПРАВИ. Той, хто досяг високої майстерності в чомусь.— **Мáстер своегó де́ла.**

МА́ЙСТРА Й ДІЛО БОЇ́ТЬСЯ. *Див.* **ДІЛО МА́ЙСТРА ХВА́ЛИТЬ.**

МАКІ́ТРА ВА́РИТЬ у к о г о. *Див.* **ГОЛОВА́ ВАРИТЬ.**

МАКІ́ТРУ РОЗБИ́ЛИ х т о. *Див.* **ГЛЕК РОЗБИ́ЛИ.**

МАЛА́ КРА́ПЛЯ (ка́пля) Й ВЕЛИ́КИЙ КА́МІНЬ ПРОБИВА́Є. *Див.* **КРА́ПЛЯ І КА́МІНЬ ДОВБА́Є.**

МАЛА́ ПТА́ШКА, ТА КІ́ГТІ ГО́СТРІ. Невеликий на зріст, незначний за становищем, проте викликає побоювання або захоплення якостями, достоїнствами і т. ін.— **Ма́ленькая (мала́) пти́чка, да́ коготóк остёр.**

МАЛЕ́ КУРЧА, ТА [ВЖЕ] ЛЕТЮ́ЧЕ. *Див.* **МОЛОДИ́Й, ТА РАННІЙ.**

МАЛЕ́НЬКЕ, ТА ВАЖЕ́НЬКЕ і МАЛЕ́НЬКА ШТУ́ЧКА ЧЕРВІ́НЧИК, А ЦІНА́ ВЕЛИ́КА. Про того, хто малий на зріст або молодий, але має багато достоїнств, позитивних якостей.— **Мал золотни́к, да дóрог.**

МА́ЛО [ЩЕ] КА́ШІ ЇВ (з'їв) х т о. Хто-небудь ще дуже молодий, недосвідчений.— **Ма́ло ка́ши ел (съел)** к т о.

МАЛЬБРУ́К У ПОХІ́Д ЗІБРА́ВСЯ. Про людину, яка організувала щонебудь, частіше — військову авантюру, що закінчилася конфузом.— **Мальбру́к в похóд собрáлся.**

МАМА́ЄВЕ НАШЕ́СТЯ *і* **МАМА́ЄВА НАВА́ЛА.** *Жарт.* Про несподівану появу багатьох неприємних відвідувачів, гостей і т. п.— **Мамáєво нашéствие.**

МАМА́ЄВЕ ПОБО́ЇЩЕ. *Жарт.* **1.** Про велику сварку, бійку; **2.** Про повне безладдя.— **Мамáєво побóище.**

МА́МИНА (матýсина) ДОЧКА (дóнька). *Ірон.* Розпещена, зніжена дівчина, дівчинка.— **Мáменькина дóчка.**

МА́МИН (матýсин) СИНО́К. *Ірон.* Розпещений, зніжений хлопець.— **Мáменькин (мáтушкин) сынóк.**

МА́ННА НЕБЕ́СНА (з нéба). Про те, що дається легко, без зусиль.— **Мáнна небéсная.**

МА́ННОЮ НЕБЕ́СНОЮ ЖИВИ́ТИСЯ (жи́ти). *Жарт.* Харчуватися як прийдеться, чим прийдеться, не зрозуміло чим.— **Мáнной небéсной питáться.**

МА́РНА ПРА́ЦЯ. *Див.* **ДАРЕ́МНА ПРА́ЦЯ.**

МА́РНІ (пусті) МРІЇ. Які не мають суттєвого значення, незначні, пустопорожні.— **Досýжие мечты́.**

МАРНУ́ВАТИ (марнотра́тити) ЖИТТЯ. Даремно, без користі губити життя.— **Прожига́ть жизнь; губи́ть жизнь.**

МАСЛИ́НОВА (оли́вкова, оли́вна) ГІЛКА. Емблема миру і спокою, згоди.— **Оли́вковая (масли́новая, масли́чная) ветвь.**

МА́СЛО КА́ШІ НЕ ШКО́ДИТЬ. *Див.* **КА́ШІ МА́СЛОМ НЕ ЗІПСУЄШ.**

МА́СЛО МА́СЛЯНЕ *і* **СОЛО́МА СОЛО́М'ЯНА.** Про повторення, яке нічого не з'ясовує, те саме іншими словами.— **Мáсло мáсляное.**

МА́ТИ ВІ́ЖКИ В РУКА́Х. *Див.* **ТРИМА́ТИ ВІ́ЖКИ В РУКА́Х.**

МА́ТИ [БЛАГОРО́ДНИЙ] ВПЛИВ на кого, на що. *Див.* **РОБИ́ТИ [БЛАГОРОДНИЙ] ВПЛИВ.**

МА́ТИ В ПО́ЛІ ЗО́РУ. *Див.* **ТРИМА́ТИ В ПО́ЛІ ЗО́РУ.**

МА́ТИ ГНІВ (жаль, се́рце) на кого. Сердитися, гніватися, приховувати образу, злобу на кого-небудь.— **Держа́ть (имéть) сéрдце на кого.**

МА́ТИ ГОЛОВУ НА ПЛЕЧА́Х (на в'я́зах). Бути розумним.— **Имéть гóлову на плечáх.**

МА́ТИ (вважа́ти) ЗА НІЩО́ (ні за́ що) кого. Зовсім не рахуватися з кимось, не поважати кого-небудь; ставитися із зневагою до кого-небудь.— **Ни во что́ (ни в грóш) не ста́вить (не счита́ть)** кого.

МА́ТИ ЗНАЧЕ́ННЯ (вагу́). Бути важливим, значущим для кого-небудь, чого-небудь.— **Имéть значéние (вес).**

МА́ТИ ЗУБ (зу́ба) на кого, проти кого. Гніватися на кого-небудь; прагнути зробити неприємність, прикрість комусь.— **Имéть зуб на кого, против кого.**

МА́ТИ НА ДУ́МЦІ що. Думати про кого-небудь, що-небудь.— **Имéть в мы́слях что.**

МА́ТИ НА МЕТІ́ (мето́ю). Прагнути здійснити що-небудь.— **Имéть цéлью (цель).**

МА́ТИ НА УВА́ЗІ (на мети́, на ду́мці) кого, що. **1.** Думаючи про кого-небудь що-небудь, не називаючи прямо; **2.** Враховувати щось, зважати на що-небудь.— **Имéть в виду́** кого, что.

МА́ТИ ПІД НОГА́МИ (під собо́ю) ГРУНТ. **1.** Почувати себе впевнено в чому-небудь; **2.** Бути обгрунтованим, виправданим.— **Имéть под ногáми (под собóй) пóчву.**

МА́ТИ РУКУ де. Користуватися протекцією, підтримкою, допомогою впливової людини.— **Имéть рýку** где

МА́ТИ СИЛУ. 1. Могти, бути спроможним; **2.** Мати вплив, владу, авторитет де-небудь.— **Имéть сúлу.**

МА́ТИ СПРАВУ (діло) з ким, з чим. **1.** Вступати в які-небудь стосунки з ким-небудь, стикатися кимсь, з чимсь; **2.** Мати ділову потребу в чомусь.— **Имéть дéло** с кем, с чем.

МА́ТИ ТРИ ЧИ́СНИЦІ ДО СМЕ́РТІ. 1. Про кого-небудь дуже старого, безнадійно хворого, хто перебуває при смерті; **2.** Про щось дуже старе, що має незабаром загинути.— **Дышáть на лáдан.**

МА́ТИ ЧЕСТЬ (за честь). *Застар.* Бути гідним щось зробити.— **Имéть честь.**

МАТУ́СИНА ДОЧКА́ (до́нька). *Ірон. Див.* **МА́МИНА ДО́НЬКА.**

МАТУ́СИН СИНО́К. *Ірон. Див.* **МА́МИН СИНО́К.**

МАХА́ТИ (махну́ти) РУКО́Ю на кого, на що. **1.** Помахом руки виражати зневіру, безнадійність

2. Відмовлятися від кого́сь, чого́сь; **3.** Стати байдужим до кого́сь, чого́сь; примиритися з чимось.— **Маха́ть (махну́ть) руко́й на кого́, на что́.**

МА́ЯТИСЯ (тиня́тися) ПО [БІ́ЛОМУ] СВІ́ТУ. Блукати, не знаходячи собі притулку.— **Мы́каться по [бе́лу] све́ту.**

МЕЛІ́, ІВА́НЕ, ДО́КИ ВІ́ТРУ СТА́НЕ (до́ки ві́тер ста́не) і **ПЛЕТИ, ПЛЕТИ, ЧУВ ТАКИ́Х, ЯК ТИ.** Не базікай даремно — говорять з насмішкою тому, хто править теревені, кому не вірять або не надають значення.— **Мели́, Еме́ля, твоя́ неде́ля.**

МЕРЗО́ТА ЗАПУСТІ́ННЯ. *Книжн.* Стан цілковитого спустошення, занедбання.— **Ме́рзость запусте́ния.**

МЕ́РТВА БУ́КВА (літера). Суто формальний бік якоїсь справи, що протиставляється її змісту.— **Мёртвая бу́ква.**

МЕ́РТВА (могильна, німа́) **ТИ́ША.** Повна відсутність будь-яких звуків.— **Мёртвая (нема́я) тишина́.**

МЕ́РТВА ХВА́ТКА у кого́. Надзвичайна наполегливість — про дію людини, яка не відступить, доки не доможеться свого.— **Мёртвая хва́тка** у кого́.

МЕ́РТВІ ДУ́ШІ. Люди, які лише фіктивно́ лічаться де-небудь.— **Мёртвые ду́ши.**

МЕ́РТВІ СРА́МУ НЕ І́МУТЬ. *Застар.* Мертвим нема чого соромитися.— **Мёртвые сра́ма не и́мут.**

МЕРТВОНАРО́ДЖЕНЕ ДИТЯ́ і **МЕРТВОНАРО́ДЖЕНА ДИТИ́НА.** *Книжн.* Про безжиттєвий, непридатний для здійснення план, проект і т. ін.— **Мертворождённое де́тище.**

МЕТА́ТИ БІ́СЕР (пе́рла, пе́рли) ПЕРЕД СВИ́НЬМИ і **КИ́ДАТИ ПЕ́РЛА ПЕ́РЕД СВИ́НЬМИ.** Говорити щонебудь людям, які не можуть зрозуміти того, що їм кажуть.— **Мета́ть (рассыпа́ть) би́сер пе́ред сви́ньями.**

МЕТА́ТИ ГРІМ І БЛИ́СКАВКУ (громи́ і бли́скавки); КИ́ДАТИ ВОГНЕМ-БЛИСКАВИ́ЦЕЮ і **КИДАТИ (ве́ргати) ГРОМИ́ (грома́ми).** Говорити гнівно, роздратовано, загрожувати, обвинувачувати в чому-небудь і т. ін.— **Мета́ть гро́мы и мо́лнии (гро́мы-мо́лнии, гром и мо́лнию).**

МЕТА́ТИ ЖЕ́РЕБ (жеребо́к). *Див.* **КИ́ДАТИ ЖЕ́РЕБ.**

МЕТА́ТИ І́СКРИ і **ІСКРИ́ТИ ОЧИ́МА.** Сердито, злобливо поглядати.— **Мета́ть и́скры (мо́лнии).**

МИ́ЛИТИ (нами́лювати, нами́лити) ГО́ЛОВУ (ши́ю, хо́лку) кому́. Висловлювати догану кому-небудь, дуже лаяти кого́сь.— **Мы́лить (намы́ливать, намы́лить, помы́лить) го́лову (ше́ю)** кому́.

МИ́ЛЬНА БУ́ЛЬБАШКА (бу́лька) і **МИЛЬНИЙ ПУЗИ́Р.** Про щось нетривке, нецінне.— **Мы́льный пузы́рь.**

МИНУ́ЛАСЬ КОТО́ВІ МА́СНИЦЯ (ма́сничка). *Див.* **НЕ ВСЕ КОТО́ВІ МА́СНИЦЯ.**

МИР ДО́МУ СЬОМУ́. *Застар., жарт.* Вітання того, хто входить у дім.— **Мир до́му сему́.**

МИ́РУ НЕ ЖДУТЬ — МИР ЗАВОЮ́ВУЮТЬ. За мир треба боротися, його можна відстояти тільки в боротьбі.— **Ми́ра не ждут — мир завоёвывают.**

МИР ХАТА́М, ВІЙНА́ ПАЛА́ЦАМ. Мир, звільнення від гноблення трудящих, боротьба з гнобителями, експлуататорами.— **Мир хи́жинам, война́ дворца́м.**

МИСТЕЦТВО ДЛЯ (зара́ди) МИСТЕЦТВА і *застар.* **ШТУКА ДЛЯ (зара́ди) ШТУ́КИ.** Про мистецтво, яке відірване від життя, замкнуте в собі, що існує лише для небагатьох його «високих» цінувальників.— **Иску́сство для иску́сства.**

МИША́ЧА МЕТУШНЯ́ (возня́). Клопіт, суєта з-за дрібниць, дурниць.— **Мыши́ная возня́** (суета́).

МІДНИЙ ЛОБ і **МІ́ДЯНЕ ЧОЛО́.** Про безглузду, вперту людину.— **Ме́дный лоб.**

МІЖ ВОВКА́МИ ПО-ВО́ВЧИ (по-во́вчому) И ВИЙ. *Див.* **З ВОВКА́МИ ЖИТИ, ПО-ВО́ВЧОМУ ВИ́ТИ.**

МІЖ ДВОХ ВОГНІ́В. Про безвихідне, скрутне становище.— **Ме́жду двух огне́й.**

МІЖ ЖИТТЯ́М І СМЕ́РТЮ. У крайнє небезпечному для життя становищі, положенні.— **Ме́жду жи́знью и сме́ртью.**

МІЖ ІНШИМ 1. Не надаючи особливого значення, особливої уваги; **2.** *В знач. вставн. сл.* До речі.— **Ме́жду про́чим.**

МІЖ МО́ЛОТОМ І КОВА́ДЛОМ (під мо́лотом на кова́длі) [БУТИ,

ЗНАХО́ДИТИСЯ *і т. п.* Бути у важкому становищі, виявившись між двома ворогуючими сторонами.— **Ме́жду мо́лотом и нако́вальней [быть, находи́ться** *и т. п.*].

МІЖ НАМИ КАЖУЧИ. *В знач. вставн. сл.* Про якийсь секрет, про що-небудь, чого не слід передавати іншим.— **Ме́жду (меж) на́ми говоря́**; ме́жду на́ми будь ска́зано.

МІЖ НЕБОМ І (та) ЗЕМЛЕ́Ю [ЖИ́ТИ, ЗНАХО́ДИТИСЯ *і т. п.*]. Не мати пристанища, бути в невизначеному становищі.— **Ме́жду не́бом и землёй [жить, находи́ться** *и т. п.*].

МІЖ РЯДКІ́В (рядка́ми) ЧИТА́ТИ. Догадуватися про прихований зміст написаного.— **Ме́жду строк чита́ть.**

МІЖ СЦИ́ЛЛОЮ І ХАРИ́БДОЮ. Між двома великими небезпеками.— **Ме́жду Сци́ллой и Хари́бдой.**

МІЗИ́НЦЯ НЕ ВАРТИ́Й ч и й о г о. Недостойний кого-небудь, нікчемний у порівнянні з кимось.— **Мизи́нца не сто́ит** ч ь е г о.

МІ́ЛКО ПЛАВАТИ (бра́ти). Не мати достатніх здібностей, сил, знань для якої-небудь справи; бути обмеженим, малоавторитетним.— **Ме́лко пла́вать.**

МІНЯ́ТИ (змі́нювати, зміни́ти, переміня́ти, поверну́ти) ГНІВ НА МИ́ЛІСТЬ (на ми́лость, на ла́ску). Перестати гніватися.— **Меня́ть (смени́ть, переменя́ть, преложи́ть, положи́ть) гнев на ми́лость.**

МІНЯ́ТИ (ви́міняти, проміня́ти) ШИ́ЛО НА ШВА́ЙКУ (ши́ло на ми́ло, ши́ло на мотови́ло) *і* **ПРОМІНЯ́ТИ БИКА НА ІНДИКА (реміне́ць на ли́чко).** Невигідно змінювати що-небудь на щось.— **Меня́ть (променя́ть) ши́ло на шва́йку (куку́шку на я́стреба, сапоги́ на ла́пти).**

МІРА ЗА МІРУ. Віддавати, відплачувати кому-небудь тим же.— **Ме́ра за ме́ру.**

МІРЯ́ТИ ВСІХ ОДНІЄ́Ю МІ́РКОЮ (на одну́ мі́рку). Підходити до оцінки різних людей, явищ, обставин однаково, без урахування індивідуальних особливостей.— **Ме́рить (ме́рять) всех на оди́н арши́н.**

МІРЯ́ТИ НА СВІЙ АРШИ́Н; МІРЯ́ТИ НА СВОЮ́ МІ́РКУ (свое́ю мі́ркою) *і* **МІРЯ́ТИ ПО СОБІ́.** Оцінювати кого-небудь, що-небудь тільки з свого погляду.— **Ме́рить (ме́рять) на свой арши́н.**

МІ́РЯТИ (змі́рювати, змі́ряти, змі́рити) ОЧИ́МА (по́глядом, зо́ром). 1. Оцінюючи, оглядати кого-небудь, що-небудь; 2. Презирливо, з ненавистю дивитися на когось.— **Ме́рить (ме́рять, сме́рить, сме́рять) глаза́ми (взгля́дом, взо́ром).**

МІ́РЯТИ ТІЄ́Ю Ж МІ́РКОЮ (на ту ж мі́рку). *Книжн.* Віддавати, платити тим же.— **Ме́рить (ме́рять) той же ме́рою (в ту же ме́ру).**

МІСИ́ТИ БОЛО́ТО (грязь, грязю́ку). Іти або їхати по грязькій дорозі.— **Месить грязь.**

МІ́СЦЕ ПІД СО́НЦЕМ. 1. Положення, призначення в житті, суспільстві; 2. Право на існування.— **Ме́сто под со́лнцем.**

[ЗАЛІ́ЗНОЮ] МІТЛО́Ю ВИМІТА́ТИ (ви́мести). Рішуче звільнятися від кого-небудь, чого-небудь.— **[Желе́зной] метло́й вымета́ть (вы́мести).**

МІЦНИ́Й (твердий) ГОРІ́Х (горі́шок). Про складну справу або людину з складним характером.— **Кре́пкий (твёрдый) оре́х (оре́шек).**

МОВ (як, на́че, нена́че) З КРО́ВЮ МОЛОКО́. *Див.* **КРОВ З МОЛОКО́М.**

МОВ (немо́в, на́че, нена́че) ПОЛУ́ДА З ОЧЕ́Й СПАДА́Є (спа́ла). Про правильне розуміння чогось раніше усвідомленого по-іншому.— **Как бу́дто (сло́вно, то́чно) пелена́ (покро́в, заве́са) с глаз па́дает (спада́ет, упа́ла, спа́ла).**

МОВЧА́ННЯ (мовча́нка) — ЗНАК ЗГО́ДИ. Якщо на питання або зауваження не відповідають, не заперечують, то дають можливість припускати згоду.— **Молча́ние — знак согла́сия.**

МОВЧИ́ ТА МАК ТОВЧИ́. *Див.* **ЇЖ БОРЩ З ГРИБА́МИ, ДЕРЖИ ЯЗИ́К ЗА ЗУБА́МИ.**

МОГИ́ЛЬНА (німа́) ТИ́ША. *Див.* **МЕ́РТВА ТИША.**

МОЄ́ (твоє́ *і т. п.*) **ДІ́ЛО МАЛЕ́НЬКЕ (сторо́на).** Хто-небудь не причетний до якоїсь справи, не бажає втручатися в неї, цікавитись нею.— **Моё (твоё** *и т. п.*) **де́ло ма́ленькое (сторона́).**

МОЖНА І ТРЕ́БА (і слід). Є можливість і необхідність.— **Мо́жно и до́лжно (и ну́жно).**

МОЗО́К ШКЕРЕБЕ́РТЬ у к о г о. Про кого-небудь, хто думає, хто діє

не так, як усі.— **Мозгй набекре́нь (не на ме́сте)** у к о г о.

МОЗО́ЛИТИ (намозо́лювати, намозо́лити, му́ляти, му́лити, нам'я́лювати, нам'я́ти, нам'я́лити) ОЧІ і **МУ́ЛЯТИ (му́лити) ОКО.** Набридати; докучати постійною присутністю.— **Мозо́лить (намозо́лить) глаза́.**

МО́КРА КУ́РКА. *Зневажл.* Про жалюгідну на вигляд або безвольну, нерішучу людину.— **Мо́края ку́рица.**

МО́КРЕ МІ́СЦЕ ЗАЛИ́ШИТЬСЯ (зоста́нется) в і д к о г о. Буде зовсім знищений — уживається як погроза розправитися з ким-небудь.— **Мо́крое ме́сто оста́нется** о т к о г о.

МО́КРИЙ [АЖ] ДО КІСТО́К (до [оста́ннього] ни́тки); МО́КРИЙ З ГОЛО́ВИ ДО НІГ; МО́КРИЙ ДО РУБЦЯ (до ру́бчика); МО́КРИЙ ХОЧ ВИКРУТИ і **МО́КРИЙ ЯК ХЛЮЩ.** Який наскрізь змок, промок (на дощі, у воді і т. ін.).— **Мо́крый до косте́й (до [после́дней] ни́тки).**

МО́КРОГО МІ́СЦЯ НЕ ЗАЛИ́ШИТЬСЯ (не зоста́нется) в і д к о г о і **МОКРОГО МІСЦЯ НЕ ЗАЛИШИ́ТИ** в і д к о г о. Нічого не залишиться (уживається звичайно як погроза).— **Мо́крого ме́ста не оста́нется** о т к о г о.

МОЛОДЕ́ЦЬ ПРО́ТИ ОВЕ́ЦЬ, А ПРОТИ МОЛОДЦЯ І САМ ВІВЦЯ. Говориться про того, хто сміливий і самовпевнений тільки серед тих, хто слабший, нижчий від нього в якомусь відношенні.— **Молоде́ц про́тив (сред́и, на) ове́ц, а про́тив (на) молодца́ [и] сам овца́.**

МОЛОДИ́Й, ЗЕЛЕ́НИЙ і **МОЛОДИ́Й ТА ЗЕЛЕ́НИЙ.** Дуже молодий, без життєвого досвіду.— **Мо́лодо-зе́лено [погуля́ть ве́лено].**

МОЛОДИ́Й (з молоди́х), ТА РА́ННІЙ х т о і **МАЛЕ́ КУРЧА́, ТА [ВЖЕ] ЛЕТЮ́ЧЕ.** Той, хто рано виявив себе в чому-небудь.— **Из молоды́х, да ра́нний** к т о.

МОЛОКО́ [МА́ТЕРИНЕ] НЕ ОБСО́ХЛО (на губа́х) і **МОЛОКО́ НА ГУБА́Х.** Дуже молодий, недосвідчений.— **Молоко́ (матери́нское, ма́терино) на губа́х не обсо́хло.**

МОЛО́ТИ (ля́пати, плеска́ти, клепа́ти) ЯЗИКО́М. Швидко, безупинно говорити про щось, не варте уваги; теревенити.— **Трепа́ть (болта́ть) языко́м; чеса́ть (мозо́лить) язы́к, чеса́ть языко́м.**

МОЛО́ЧНІ РІ́КИ І МА́СЛЯНІ (кисі́льні) БЕРЕ́ГИ. Про сите, привільне життя.— **Моло́чные ре́ки и кисе́льные берега́.**

МО́РЕ ПО КОЛІ́НО (по коліна) к о м у. Все байдуже, нічого не страшно.— **Мо́ре по коле́но (по коле́на)** к о м у.

МОРО́З ПО́ЗА ШКІ́РОЮ (по́за шку́рою, по шкірі, по́за спи́ною) ЙДЕ (прохо́дить, подира́є) в к о г о; **МОРОЗОМ ОБДА́Є (пройма́є)** к о г о; **МОРО́З БЕРЕ́ З-ЗА ПЛЕЧЕ́Й** к о г о і **МОРОЗОМ СИПНУ́ЛО ЗА (по́за) СПИНОЮ** в к о г о. Про неприємне відчуття холоду від несподіваного, сильного переляку, переживання тощо.— **Морбз по ко́же (по спине́) подира́ет (дерёт, пробега́ет)** у к о г о.

МОРСЬКИЙ ВОВК. Старий, бувалий моряк.— **Морско́й волк.**

МОТАТИ (замота́ти, нама́тувати, намота́ти) [СОБІ] НА ВУС (на ву́са). Брати до уваги, запам'ятовувати з певною метою.— **Мота́ть (нама́тывать, намота́ть) [себе́] на ус.**

МОЯ ХАТА СКРА́Ю [Я НІЧО́ГО НЕ ЗНА́Ю]. Це мене зовсім не стосується, це не моя справа.— **Моя́ ха́та с кра́ю [ничего́ не зна́ю].**

МРУТЬ ЯК МУ́ХИ [ВОСЕНИ́]. Вмирають у великій кількості.— **Мрут как му́хи.**

МУ́ДРИЙ ПО ШКО́ДІ. Про непередбачливу людину, яка пізно спохватилася.— **За́дним умо́м кре́пок.**

МУ́ДРІ, ЯК ЗМІЇ́, І КРОТКІ (ла́гідні) ЯК, ГОЛУБИ́. *Книжн.* Уживається з негативним забарвленням на позначення фальшивої доброчесності.— **Му́дрые, как зме́и, и кро́ткие, как го́луби.**

МУ́ЗА ПОМСТИ І ПЕЧА́ЛІ. Образне визначення поезії, яка закликає на боротьбу з соціальною несправедливістю.— **Му́за ме́сти и печа́ли.**

МУЗЕ́ЙНА РІ́ДКІСТЬ. Про щось старовинне, рідкісне.— **Музе́йная ре́дкость.**

МУ́ЗИКА НЕ ТА і **ІНША РІЧ.** *Жарт.* Зовсім інша справа.— **Му́зыка не та; друга́я (ина́я) му́зыка.**

МУКА МУ́ЧЕНИЦЬКА. Дуже сильні страждання.— **Му́ка му́ченическая.**

МУ́КИ (дóкóри, дóкір) СÓВІСТІ (сумлíння). Переживання, викликані усвідомленням своєї несправедливості, провини і т. ін.— **Угрызéния сóвести.**

МУ́КИ ТАНТА́ЛА і **ТАНТА́ЛОВІ МУ́КИ.** *Книжн.* Нестерпні страждання, спричинені спогляданням бажаної мети та усвідомленням неможливості досягти її.— **Му́ки Танта́ла; танта́ловы му́ки.**

МУ́ЛЯТИ (му́лити) О́КО (óчі). *Див.* **МОЗО́ЛИТИ ОЧІ.**

МУРА́ШКИ (мура́хи) БІ́ГАЮТЬ (забíгали, ла́зять, полізли, пішлú) ЗА (по́за) СПИ́НОЮ (по спи́ні, по тíлі, по шкíрі). Про відчуття холоду, страху й т. ін. від несподіваного сильного переляку, глибокого душевного переживання тощо.— **Мура́шки бе́гают (забе́гали, по́лзают, поползлú, пошлú) по спине́ (по те́лу, по ко́же).**

МУ́РОМ СТОЯ́ТИ (ста́ти). Непохитно, незламно стояти, захищаючи когось, щось.— **Стено́й стоя́ть (стать).**

МУ́ХИ МРУТЬ (до́хнуть). Про нестерпну нудьгу, яка викликана чимось.— **Му́хи мрут (до́хнут).**

МУХУ (му́хи, комаши́ну, комаши́ни) НЕ ЗАЧЕПИТЬ (не скри́вдить) х т о. Про лагідну людину.— **Му́хи не оби́дит к т о.**

М'ЯКО КА́ЖУЧИ. *В знач. вставн. сл.* Уживається як вказівка на те, що мовець свідомо уникатиме різних слів про кого-небудь, що-небудь.— **Мя́гко выража́ясь.**

М'ЯКО СТЕЛИ́ТИ. Дуже багато обіцяти комусь або хвалити когось із корисливою метою.— **Мя́гко стели́ть.**

Н

НА АДРЕ́СУ к о г о, ч и ю. Про кого-небудь.— **По а́дресу к о г о, ч ь е м у.**

НА БА́ТЬКІВСЬКИХ і **НА [СВОЇ́Х] ВЛА́СНИХ.** *Жарт.* Пішки.— **На свои́х [на] двои́х; по о́бразу пе́шего хожде́ния.**

НА [МОЄ́, ТВО́Є і *т. п.*] **БЕЗГОЛО́В'Я (безголів'я).** На чиюсь біду, на нещастя.— **К моему́ несча́стью.**

НА БЕЗЛЮ́ДДІ И ХОМА́ ЧОЛОВІ́К. За відсутністю кращого і той, що є, вважається хорошим.— **На безлю́дье и Фома́ дворяни́н.**

НА БЕЗРИБ'Ї (на безвíдді) І РАК РИ́БА і **У СТЕПУ І ХРУЩ М'ЯСО.** За відсутністю кого-небудь, чого-небудь кращого, годиться й той, що є (те, що є).— **На безры́бье и рак ры́ба.**

НАБИВА́ТИ (набúти) ГО́ЛОВУ ч и м. Змушувати сприймати щонебудь, запам'ятовувати щось у великій кількості, переважно не потрібне, зайве.— **Набива́ть (набúть) го́лову ч е м.**

НАБИВА́ТИ (набúти, напиха́ти, напха́ти) [ГРОШИ́МА] КИШЕ́НІ (кишéню). Багатіти, наживатися.— **Набива́ть (набúть) карма́н (мошну́).**

НАБИВА́ТИ (набúти) [СОБІ́] ОСКО́МУ. 1. Утрачати інтерес до чогонебудь, пересичуватися чим-небудь; 2. Дуже набридати.— **Набива́ть (набúть) оско́мину.**

НАБИВА́ТИ (набúти, нала́мувати, нарама́ти) РУ́КУ (ру́ки) н а ч о м у, в ч о м у. Набувати вправності, уміння, досвіду в чому-небудь.— **Набива́ть (набúть) ру́ку в ч ём.**

НАБИВА́ТИ (набúти) СОБІ́ ЦІ́НУ́. Підносити себе в очах інших, намагатися показати себе з кращого боку, ніж ти є в дійсності.— **Набива́ть (набúть) себе́ це́ну.**

НАБИРА́ТИ (набра́ти, набува́ти, набу́ти) ШИРО́КОГО РОЗГОЛО́СУ. Ставати широко відомим, популярним, привертати загальну увагу.— **Получа́ть (получúть) широ́кую огла́ску.**

НАБИРА́ТИ (набра́ти) СИ́ЛУ (си́ли). Зміцнюватися, укріплюватися; ставати законним, діючим.— **Набира́ть (набра́ть) си́лу (си́лы); входúть (войти́) в си́лу.**

НАБИРА́ТИСЯ (набра́тися) ДУ́ХУ. Набиратися сміливості, рішучості; наважуватися.— **Набира́ться (набра́ться) ду́ху.**

НАБИРА́ТИСЯ (набра́тися) РО́ЗУМУ. Поповнювати знання, ставати розумнішим.— **Набира́ться (набра́ться) ума́ (ра́зума, ума́-ра́зума).**

НАБИРА́ТИСЯ (набра́тися) СИЛ (си́ли). Ставати сильним.— **Набира́ться (набра́ться) сил (си́лы); входúть (войти́) в си́лу.**

НАБИ́ТА РУКА́. Добре натренована рука.— **Набúтая рукá.**

НАБИ́ТИЙ ДУРЕ́НЬ. Про дуже дурну, тупу людину.— **Набúтый дурáк.**

НА БІ́ДНОГО МАКА́РА ВСІ ШИ́ШКИ ЛЕТЯ́ТЬ; БІ́ДНОМУ ВСЕ ВІ́ТЕР В О́ЧІ; НА ПОХИ́ЛЕ ДЕ́РЕВО Й КО́ЗИ СКА́ЧУТЬ (плигаю́ть); ПІ́ЩОГО СО́КОЛА І ВОРО́НИ Б'Ю́ТЬ; БІ́ДНОМУ САВЦІ НЕМА́ ДО́ЛІ НІ НА ПЕЧІ, НІ НА ЛА́ВЦІ [НА ПЕЧІ́ ПЕЧУ́ТЬ, А НА ЛА́ВЦІ СІЧУ́ТЬ]; НА УБО́ГОГО ВСЮ́ДИ КА́ПАЄ.— На сумирну, нещасну людину одна за другою звалюються неприємності, йому за все дістається.— **На бéдного Макáра все шúшки вáлятся; все шúшки вáлятся на кого.**

НА БІ́ЛОМУ СВІ́ТІ. На землі, серед людей.— **На бéлом свéте.**

НАБІ́Р СЛІВ. Позбавлені смислу сполучення слів, фраз або слова, фрази, якими прикривають істинні думки.— **Набóр слов.**

НА БЛЮ́ДЕЧКУ З ГОЛУБО́Ю КАЙМО́ЧКОЮ [ПІДНЕСТИ́, ПОДА́ТИ *і т. п.*]. Глузлива репліка з приводу чиїх-небудь претензійних вимог чого-небудь.— **На блю́дечке с голубóй кaёмочкой [поднести́, подáть** *и т. п.*].

НАБОЛІ́ЛЕ ПИТА́ННЯ. Давно назріле, яке вимагає невідкладного рішення.— **Наболéвший вопрóс.**

НА БУ́БЛИКИ (на кисли́чки) ДІСТА́НЕТЬСЯ (бу́де, перепаде́ *і т. п.*). *Див.* **НА ГОРІ́ХИ ДІСТА́НЕТЬСЯ.**

НАБУВА́ТИ (набу́ти) ШИРО́КОГО РОЗГОЛО́СУ. *Див.* **НАБИРА́ТИ ШИРО́КОГО РОЗГОЛО́СУ.**

НАБУ́ТИ ПРАВ (пра́ва, пра́во) ГРОМАДЯ́НСТВА. *Див.* **ДІСТА́ТИ ПРА́ВА ГРОМАДЯ́НСТВА.**

НА ВАГУ́ ЗО́ЛОТА. Дуже дорого, високо цінується, коштує.— **На вес зóлота.**

НА ВА́РТІ (на ва́хті) МИ́РУ. Сповнена ентузіазму робота по охороні миру між народами.— **На ва́хте ми́ра.**

НА ВЕРБІ́ ГРУ́ШІ [, А НА ОСИ́ЦІ КИСЛИ́ЦІ]. *Див.* **ТРИ МІШКИ ГРЕ́ЧАНОЇ ВОВНИ.**

НАВЕРТА́ТИ (наверну́ти, оберта́ти, оберну́ти) НА ПУ́ТЬ (на шлях) І́СТИНИ (на до́бру, пра́ведну путь, вірну доро́гу) кого. *Див.* **НАСТАВЛЯ́ТИ НА ПУТЬ І́СТИНИ.**

НАВЕРТА́ТИ (наверну́ти) НА РО́ЗУМ. *Див.* **НАСТАВЛЯ́ТИ НА РО́ЗУМ.**

НАВЕРТА́ТИСЯ (наверну́тися, прихо́дити, прийти́) НА ДУМКУ. Починати думати про кого-небудь, що-небудь.— **Приходúть (прийти́) на ум (на мы́сль, на рáзум).**

НАВЕРТА́ТИСЯ (наверну́тися) НА О́ЧІ кому, чиї. 1. З'являтися перед ким-небудь, показуватися комусь; зустрічатися з чим-небудь; 2. Випадково зустрічатися.— **Попадáться (попáсться, попадáть, попáсть) на глазá** кому.

НА ВЕСЬ (на по́вний) ГО́ЛОС. Голосно, повним голосом.— **Во весь (в по́лный) гóлос.**

НАВЗДОГА́Д БУРЯКІ́В [, ЩОБ ДАЛИ́ КАПУ́СТИ]. *Див.* **НАЗДОГА́Д БУРЯКІ́В [, ЩОБ ДАЛИ́ КАПУ́СТИ].**

НА ВИ́ДНОМУ МІ́СЦІ. 1. Так, що всі можуть бачити; 2. Про помітне, видатне становище в суспільстві.— **На ви́дном мéсте.**

НА ВИ́ДУ НАПИ́САНО (відби́то) в кого, чиєму. *Див.* **НА ЛИЦІ́ НАПИСА́НО.**

НА ВИСОТІ́ (на височині́) СТАНО́ВИЩА [БУ́ТИ, ВИЯВИТИСЯ]. Задовольняти найбільш суворі вимоги чого-небудь.— **На высотé положéния [быть, оказáться].**

НА ВИЩО́МУ РІ́ВНІ. Відповідати високим вимогам, задовольняти високі вимоги.— **На вы́сшем у́ровне.**

НА ВІ́ДЧАЙ [ДУШІ́]. Зважившись на все, ризикуючи всім.— **Очертá гóлову.**

НА ВІ́КИ [ВІ́ЧНІ], НА ВСІ ВІКИ́ *і* **НАВІ́К-ВІКИ́ (віків).** Назавжди.— **На вéки вéчные; на вéки вéков.**

НА ВІКУ́ НАПИ́САНО кому. *Див.* **НА РОДУ́ НАПИСА́НО.**

НАВІТЬ ВУХО́М НЕ ВЕДЕ хто. *Див.* **І ВУХО́М НЕ ВЕДЕ́.**

НА ВІ́ЧНІ ЧАСИ́. На невизначено який термін, навічно.— **На вéчные времена́.**

НА ВЛА́СНИЙ РО́ЗСУД. *Див.* **НА СВІЙ РОЗСУД.**

НА [СВОЇХ] ВЛА́СНИХ. *Див.* **НА БАТЬКІВСЬКИХ.**

НА ВЛА́СНІ ВУХА́ ЧУ́ТИ. Самому чути що-небудь.— **Своúми (сóбственными) ушáми слы́шать.**

НА ВЛА́СНІЙ СПИ́НІ [ЗВІ́ДАТИ, СПРО́БУВАТИ] що. *Див.* **НА СВОЇ́Й СПИ́НІ [ЗВІ́ДАТИ, СПРО́БУВАТИ].**

НА ВЛА́СНІ О́ЧІ БА́ЧИТИ (поба́чити). Самому спостерігати кого-небудь, що-небудь, бути очевидцем чогось.— **Свои́ми (со́бственными) глаза́ми ви́деть (уви́деть).**

НАВО́ДИТИ (навести́) ЖАХ. Викликати в кого-небудь почуття страху, переляку.— **Наводи́ть (навести́) у́жас.**

НАВО́ДИТИ (навести́) КРИ́ТИКУ на кого, на що. Критикувати кого-небудь, що-небудь.— **Наводи́ть (навести́) кри́тику** на кого, на что.

НАВО́ДИТИ (навести́) НА РО́ЗУМ (на ум). Учити кого-небудь розумно діяти.— **Наводи́ть (навести́) на ум (на ра́зум).**

НАВО́ДИТИ (навести́) ТІ́НЬ. Наговорювати на кого-небудь, паплюжити, ославляти когось.— **Наводи́ть (навести́) тень [на плете́нь, на я́сный день].**

НА ВОЛОСО́К (наволоси́ну, на волоси́нку, на волоси́нці, на волоси́ні, на волоску́) [БУ́ТИ, ЗНАХО́ДИТИСЯ] від чого. У безпосередній, загрозливій близькості.— **На волосо́к; на волоске́ [быть, находи́ться]** от чего.

НА ВОЛОСО́К (НА ВО́ЛОС) НЕ СКРИВДИ́ТИ кого. *Див.* **НЕ ЗАЧЕПИ́ТИ И ВОЛОСКА́.**

НА ВСЕ ГО́РЛО (на всю горля́нку) [КРИЧА́ТИ, СПІВАТИ *і т. п.*]. Дуже голосно.— **Во всё́ горло (во всю гло́тку) [кричать, петь** *и т. п.*].

НА ВСЕ СВІЙ ЧАС *і* **УСЬОМУ́ СВІЙ ЧАС.** Усе існує в межах якоїсь пори; усе буде в певну пору.— **Всему́ своё вре́мя.**

НА ВСІ ВІКИ́. *Див.* **НА ВІКИ́.**

НА ВСІ ВУ́ХА СЛУ́ХАТИ. Слухати уважно, напружено.— **Во все у́ши слу́шать.**

НА ВСІ ЗАСТА́ВКИ. Скільки сили, дуже.— **На все ко́рки.**

НА ВСІ КІНЦІ́. *Див.* **У ВСІ КІНЦІ́.**

НА ВСІ (на різні) ЛАДИ́. Всякими способами; всіляко, по-різному.— **На все (на ра́зные) лады́.**

НА ВСІХ (на по́вних) ПАРА́Х. Швидко, стрімко, повним ходом.— **На всех пара́х.**

НА ВСІХ ПАРУСА́Х *і* **ПІД УСІМА́ ВІТРИ́ЛАМИ.** 1. Повним ходом, використовуючи вітрила — про судно; 2. Швидко, стрімко.— **На всех паруса́х.**

НА ВСІ ЧОТИ́РИ БО́КИ (сто́рони). Уживається, коли проганяють або відпускають кого-небудь; куди хоч.— **На все четы́ре сто́роны.**

НА ВСЮ ГОРЛЯ́НКУ [КРИЧА́ТИ, СПІВА́ТИ *і т. п.*]. *Див.* **НА ВСЕ ГО́РЛО.**

НА ВСЮ (на по́вну) КОТУ́ШКУ. У повну силу, повною мірою, дуже сильно.— **На всю (на по́лную) кату́шку.**

НА ВСЮ (на по́вну) ПОТУ́ЖНІСТЬ. З повним навантаженням.— **На по́лную мо́щность.**

НА ВСЮ ШИРОЧІ́НЬ. Дуже широко.— **На всю ширь.**

НА (про) ВСЯКИЙ ВИ́ПАДОК. Передбачаючи можливу невідкладну потребу.— **На вся́кий пожа́рный слу́чай.**

НА ВСЯ́КИЙ ЧМИХ НЕ НАЗДОРО́ВКАЄШСЯ *і* **НА КО́ЖНИЙ ГУК НЕ ВІДГУКА́ЄШСЯ (не відізве́шся).** На все, що говоритиметься, не відізвешся, на всіх не догодиш — говоритиметься тоді, коли не вважають за потрібне звертати увагу на чиї-небудь балачки, пересуди і т. ін.— **На вся́кое чиха́нье (на вся́кий чих) не наздра́вствуешься.**

НА ВСЬО́МУ ГОТО́ВОМУ [ЖИ́ТИ]. Про перебування кого-небудь на повному забезпеченні.— **На всём гото́вом [жить].**

НАВЧА́ТИ (навчи́ти) ДОБРУ́ [І РО́ЗУМУ] кого. Виховувати кого-небудь на основі законів справедливості.— **Учи́ть (научи́ть) уму́-ра́зуму** кого.

НАВЧЕНИЙ ГІРКИ́М ДО́СВІДОМ. Який набув знань, навиків і т. ін. на основі пережитого.— **Нау́ченный го́рьким о́пытом.**

НАВ'ЯЗНУТИ В ЗУБА́Х. Дуже надоїсти, надокучити кому-небудь.— **Навя́знуть в зуба́х.**

НА ГАРМА́ТНІЙ ПО́СТРІЛ [НЕ ПІДПУСКА́ТИ, НЕ ДОПУСКА́ТИ]. Не підпускати близько кого-небудь, до чого-небудь у зв'язку з тим, що дана особа принесе шкоду справі.— **На пу́шечный вы́стрел [не подпуска́ть, не допуска́ть]**

НА ГАРЯ́ЧОМУ [ВЧИ́НКУ] [СПІЙМА́ТИ, ЗЛОВИ́ТИ, ЗАСТА́ТИ, НАКРИ́ТИ *і т. п.*]. *Див.* **НА МІ́СЦІ ЗЛО́ЧИНУ.**

НА ГАЧО́К ЛОВИ́ТИ (злови́ти, бра́ти, узя́ти) к о г о.— Вводити кого-небудь в оману.— **На крючо́к лови́ть (пойма́ть, брать, взять)** к о г о.

НАГОВОРИ́ТИ (наказа́ти, намоло́ти, наплести́) СІМ МІШКІ́В (три мішки́) ГРЕЧА́НОЇ ВО́ВНИ [І ВСІ НЕПО́ВНІ] *і* **НАКАЗА́ТИ (наговори́ти) НА ВЕРБІ́ ГРУ́ШІ (на оси́ці кисли́ці).** *Жарт.* Наговорити дурниць, нісенітниць.— **Наговори́ть с три ко́роба.**

НА ГО́ЛОВУ ВИ́ЩИЙ в і д к о г о, з а к о г о, н і ж х т о, я к х т о. *Див.* **ГОЛОВО́Ю ВИ́ЩИЙ.**

НА ГОРІ́ХИ (на бу́блики, на кисли́чки) ДІСТА́НЕТЬСЯ (бу́де, перепаде́ *і т. п.*). Хто-небудь одержить покарання, когось покарають.— **На оре́хи доста́нется (бу́дет, попадёт** *и т. п.*).

НА ГОРО́ДІ БУЗИНА́, А В КИ́ЄВІ ДЯ́ДЬКО. Цілковита нісенітниця, дурниця — про нелогічність, безглуздість чиїх-небудь міркувань, чиєїсь розмови.— **В огоро́де бузина́, а в Ки́еве дя́дька.**

НАГО́СТРЮВАТИ (нагостри́ти, насторо́жувати, насторожи́ти, настру́нчувати, настру́нчити, нашоро́шувати, нашоро́шити) ВУ́ХА (ву́хо). 1. Прислухаючись, піднімати, напружувати вуха — про тварину; 2. Уважно прислухатися; насторожуватися — про людину.— **Нава́стривать (навостри́ть, настора́живать, насторожи́ть) у́ши (у́хо).**

НАГРІВА́ТИ (нагрі́ти) [СОБІ́] МІ́СЦЕ. Затримуватися довгий час на одному місці роботи або проживання; приживатися.— **Пригрева́ть (пригре́ть [себе́] ме́сто.**

НАГРІ́ТИ (погрі́ти) РУ́КИ. *Див.* **ГРІ́ТИ РУ́КИ.**

НАДАВА́ТИ (нада́ти) ПЛО́ТІ І КРО́ВІ. Втілювати, виражати в певній конкретній живій формі.— **Облека́ть (обле́чь) в плоть и кровь (пло́тью и кро́вью).**

НАДАВА́ТИ (нада́ти) СЛО́ВО. Дозволити виголосити промову, висловитися — на зборах, мітингу і т. ін.— **Дава́ть (дать) сло́во.**

НА ДВА ФРО́НТИ. У двох напрямках.— **На два фро́нта.**

НА́ДВО́Є БА́БА (ба́бка) ВОРОЖИ́ЛА [АБО́ ВМРЕ, АБО́ БУ́ДЕ ЖИ́ВА] *і* **КАЗА́ЛА НА́СТЯ, ЯК УДА́СТЬСЯ.** Невідомо, що буде.— **Ба́бушка [ещё] на́двоє сказа́ла (гада́ла); ба́бушка гада́ла, да на́двое сказа́ла.**

НА́ ДРУ́ГА СТАРО́ГО НЕМА́ В СВІ́ТІ НІКОГО. *Див.* **ДЛЯ ПРИ́ЯТЕЛЯ НОВО́ГО НЕ ПУСКА́ЙСЯ СТАРО́ГО.**

НА ДИТЯ́ЧИЙ РО́ЗУМ СХО́ДИТИ (зійти́, перехо́дити, перейти́). *Див.* **УПАДА́ТИ В ДИТИ́НСТВО.**

НАДІВА́ТИ (наді́ти) [НА СЕ́БЕ] МА́СКУ (личи́ну). Приховувати свою справжню сутність; прикидатися.— **Надева́ть (наде́ть) [на себя́] ма́ску (личи́ну).**

НАДІВА́ТИ (наді́ти) ЯРМО́ (хому́т) НА [СВОЮ́] ШИ́Ю (на се́бе). Брати на себе важкий тягар, непосильну ношу, зайвий клопіт.— **Надева́ть (наде́ть) [себе́] хому́т на ше́ю.**

НАДІ́ЯТИСЯ НА ЩА́СТЯ. *Див.* **СПОДІВА́ТИСЯ НА ЩА́СТЯ.**

НАДІ́ЯТИСЯ, ЯК НА КАМ'ЯНУ́ ГО́РУ. Цілком покладатися, розраховувати на кого-небудь, що-небудь.— **Наде́яться, как на ка́менную го́ру.**

НАД МІ́РУ. *Див.* **НЕ В МІ́РУ.**

НА ДНІ. В декласованому середовищі, серед покидьків суспільства — бути, знаходитися, виявитися і т. ін.— **На дне.**

НА ДНІ МО́РЯ ЗНАЙТИ́ (відшука́ти) *і* **З ДНА МО́РЯ ДІСТА́ТИ.** Роздобути, розшукати де б то не було.— **На дне мо́ря (на дне морско́м) найти́ (сыска́ть); со дна́ мо́ря (со дна́ морско́го) доста́ть.**

НАДРИВА́ТИ (надірва́ти) ГО́РЛО (гло́тку). Дуже голосно кричати, говорячи, стомлювати горло.— **Надрыва́ть (надорва́ть) го́рло (гло́тку).**

НАДРИВА́ТИ (надірва́ти, надса́джувати, надсади́ти) ДУ́ШУ (се́рце). Викликати душевні страждання, муки.— **Надрыва́ть (надорва́ть) ду́шу (се́рдце).**

НАДРИВА́ТИ (надірва́ти, надса́джувати, надсади́ти) СИ́ЛИ. Перевтомлюватися, знесилюватися від надмірного фізичного чи морального напруження.— **Надрыва́ть (надорва́ть, подрыва́ть, подорва́ть) си́лы.**

НА ДРУ́ЖНІЙ НОЗІ́ [бу́ти] з к и м. *Див.* **НА КОРО́ТКІЙ НОЗІ́ [БУ́ТИ].**

НАДСА́ДЖУВАТИ (надсади́ти) ДУ́ШУ (се́рце). *Див.* **НАДРИВАТИ ДУ́ШУ.**

НАДСА́ДЖУВАТИ (надсади́ти) СИ́ЛИ. *Див.* **НАДРИВА́ТИ СИЛИ.**

НАД (по́над) [УСЯКЕ] СПОДІВА́ННЯ. Всупереч тому, на що можна було розраховувати.— **Сверх (про́тив) вся́кого ожида́ния;** *книжн.* **па́че ча́яния.**

НАДУ́ВСЯ ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) СИЧ [НА ВІТЕР, НА ВІХОЛУ, НА НЕГОДУ, НА СОВУ] *і* **НАДУ́ВСЯ ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) КВО́ЧКА НА ДОЩ.** Хто-небудь дуже розгнівався, має ображений, надутий вигляд.— **Наду́лся как (бу́дто, сло́вно, то́чно) мышь на крупу́.**

НАД (по́над) УСЕ. Дуже сильно; більш за все.— **Превы́ше всего́.**

НАДЯГА́ТИ (надягну́ти) ХОМУ́Т (хомута) на кого НА ШИЮ. *Див.* **ВІШАТИ ХОМУ́Т НА ШИЮ.**

НА ЖИВУ́ НИ́ТКУ [ЗМЕТА́ТИ, ЗШИТИ *і т. п.***].** Зметати, зшити великими стібками так, щоб тільки трималось.— **На живу́ю ни́тку [смета́ть, сшить** *и т. п.***].**

НАЖИ́ТИ (нанита́ти) [СОБІ] КЛО́ПОТУ *і* **НАПИТА́ТИ [СОБІ] ЛИХА (біди́, го́ря).** Діючи якимсь чином, зазнавати чого-небудь небажаного, неприємного.— **Нажи́ть [себе́] хлопо́т.**

НАЗА́Д РАЧКУВА́ТИ. Відступати, відмовлятися від чого-небудь — від прийнятого рішення, наміру, даного слова і т. ін.— **Идти́ (пойти́) на попя́тный (на попя́тную, на попя́тный двор).**

НАЗДОГА́Д (навздога́д) БУРЯКІ́В [ЩОБ ДАЛИ́ КАПУ́СТИ]. Говорячи про одне, робити натяки на щось інше або мати на увазі щось інше.— **То́нкий намёк на то́лстые обстоя́тельства.**

НАЗДОГНА́ТИ І ВИПЕРЕДИТИ (перегна́ти). *Див.* **ДОГНАТИ І ПЕРЕГНАТИ.**

НАЗИВА́ТИ (назва́ти) РЕ́ЧІ СВОЇ́МИ (їх, вла́сними, спра́вжніми) ІМЕНА́МИ. Говорити прямо, відверто про кого-небудь, що-небудь.— **Называ́ть (назва́ть) ве́щи свои́ми (настоя́щими, со́бственными) имена́ми.**

НА ЗЛО́БУ ДНЯ. Про те, що в даний момент хвилює, цікавить усіх, привертає загальну увагу — писати, говорити і т. ін.— **На зло́бу дня.**

НА ЗЛО́ДІЄВІ (на зло́дії) ША́ПКА ГОРИ́ТЬ. Той, хто почуває за собою якусь провину, своєю поведінкою мимоволі видає себе.— **На во́ре ша́пка гори́т.**

НА ЗЛО [ЗРОБИ́ТИ, СКАЗА́ТИ *і т. п.* **що] комусь.** З метою досадити кому-небудь.— **В на́ку [сде́лать, сказа́ть** *и т. п.* **что] кому-либо.**

НА ЗОРІ́ ТУМА́ННОЇ ЮНОСТІ. Змолоду, в ранній юності.— **На заре́ тума́нной ю́ности.**

НА́ЙДЕТЬСЯ Й НА ТУ́РА ШУ́РА. Про неминуче обмеження чиєїсь волі, свободи чиїх-небудь вчинків.— **Быть бычку́ на верёвочке.**

НАЙДОРО́ЖЧА ПОЛОВИ́НА. *Жарт.* Про жінку або чоловіка.— **Дража́йшая полови́на.**

НАЙТИ́ ДО́СТУП (доро́гу, шлях, сте́жку, путь) ДО СЕРЦЯ кого, чийого. *Див.* **ЗНАХО́ДИТИ ДОСТУП.**

НАЙТИ́ [САМО́ГО] СЕБЕ́. *Див.* **ЗНАХОДИТИ [САМОГО] СЕБЕ.**

НАЙТИ́ СМАК у чому. *Див.* **ЗНАХОДИТИ СМАК.**

НАЙТИ СПІ́ЛЬНУ МО́ВУ з ким. *Див.* **ЗНАХОДИТИ СПІЛЬНУ МОВУ.**

НАЙШЛА́ (натра́пила, потра́пила) КОСА́ НА КАМІНЬ. *Див.* **НАСКОЧИЛА КОСА НА КАМІНЬ.**

НАКАЗА́ТИ (наговори́ти) НА ВЕРБІ ГРУ́ШІ (на оси́ці кисли́ці) *і* **НАКАЗА́ТИ (намоло́ти, наплести́) СІМ МІШКІ́В (три мішки́) ГРЕЧА́НОЇ ВОВНИ [І ВСІ НЕПОВНІ].** *Див.* **НАГОВОРИ́ТИ СІМ МІШКІ́В ГРЕЧАНОЇ ВО́ВНИ [І ВСІ НЕПОВНІ].**

НА КАПУ́СТУ СІКТИ (посікти) кого. *Див.* **НА СІ́ЧКУ СІКТИ.**

НАКИВА́ТИ П'ЯТАМИ. *Див.* **ПОКАЗА́ТИ П'ЯТИ.**

НАКИПІ́ЛО НА (в) ДУШІ́ (на се́рці, в се́рці). Зібралося, нагромадилось — про неприємні почуття, переживання і т. ін.— **Накипе́ло на (в) душе́.**

НА КИСЛИ́ЧКИ ДІСТАНЕ́ТЬСЯ (бу́де, перепаде́ *і т. п.***).** *Див.* **НА ГОРІХИ ДІСТАНЕ́ТЬСЯ.**

НАКЛАДА́ТИ (накла́сти) ЗДОРО́В'ЯМ. Підривати, втрачати здоров'я.— **Подрыва́ть (подорва́ть) здоро́вье.**

НАКЛА́СТИ [СВОЮ] ПЕЧА́ТЬ (печа́тку) на кого, на що. І НАКЛА́СТИ [СВІЙ] ВІДБИ́ТОК на кого, на що. Залишити

слід, зробити вплив.— **Наложи́ть [свою́] печа́ть ([свой] отпеча́ток)** на кого, на что.

НАКЛАДА́ТИ (накла́сти) РУ́КУ (ла́пу) на що. Привласнювати щонебудь, заволодівати чим-небудь, підпорядковувати своєму впливові.— **Накла́дывать (наложи́ть) ру́ку (ла́пу)** на что.

НАКЛЕ́ЮВАТИ (накле́їти, накле́їти) ЯРЛИ́К на кого, кому. Несправедливо звинувачувати кого-небудь у чому-небудь.— **Накле́ивать (накле́ить) ярлы́к** на кого, кому.

НА КО́ЖНИЙ ГУК НЕ ВІДГУКА́ЄШСЯ (не відізве́шся). *Див.* **НА ВСЯКИЙ ЧМИХ НЕ НАЗДОРОВКА́ЄШСЯ.**

НА КО́ЖНОМУ (на ко́жнім) КРО́ЦІ. 1. Скрізь, усюди; де не ступиш; 2. Раз у раз, постійно; безперервно.— **На ка́ждом шагу́; что ни шаг.**

НА КОЗІ́ НЕ ОБ'І́ДЕШ кого. Не проведеш, не перехитриш, не одуриш.— **На козе́ (на крибо́й, на вороны́х) не объе́дешь** кого.

НА КОЗІ́ НЕ ПІД'І́ДЕШ до кого. Про незговірливу, уперту людину.— **На козе́ не подъе́дешь** к кому.

НА КОРО́ТКІЙ (на дру́жній) НОЗІ́ [БУ́ТИ] з ким. Бути з ким-небудь у близьких, дружніх стосунках.— **На дру́жеской (на коро́ткой) ноге́ [быть]** с кем.

НА КРА́ЙНІЙ ВИ́ПАДОК. У передбаченні крайньої необхідності; якщо нема іншого виходу.— **На кра́йний слу́чай.**

НА КРАЇ́ СВІ́ТУ. Кудись дуже далеко.— **На край све́та (земли́).**

НА КРАЮ́ ЗАГИБЕЛІ́ (безо́дні, прі́рви) [БУ́ТИ, ЗНАХО́ДИТИСЯ]. Підпадати смертельній небезпеці; бути під загрозою загибелі.— **На краю́ ги́бели [быть, находи́ться].**

НА КРАЮ́ МОГИ́ЛИ. Близько до смерті.— **На краю́ моги́лы (гро́ба).**

НА КРАЮ́ СВІ́ТУ. В дуже віддаленому, глухому, необжитому місці.— **На краю́ све́та (земли́).**

НАКРУ́ЧУВАТИ (накрути́ти) ХВОСТА́ кому. Лаяти когось за щонебудь.— **Накру́чивать (накрути́ть) хвост** кому.

НАЛАМА́ТИ (нарубáти) ДРОВ. Допустити багато значних помилок.— **Наломáть дров.**

НАЛА́МУВАТИ (наламáти) РУ́КУ (ру́ки) на чому, в чому. *Див.* **НАБИВА́ТИ РУ́КУ.**

НА ЛАСКА́ВОМУ (на ласка́вім) ХЛІБІ́ БУ́ТИ (жи́ти) *і* **НА ЧУЖИ́Х ХЛІБА́Х БУ́ТИ (жи́ти).** Бути на чиємусь утриманні, існувати за чийсь рахунок.— **На чужи́х хлеба́х быть (жить).**

НА ЛИЦІ́ (на обли́ччі, на виду́) НАПИСА́НО (відби́то) в кого, чиєму. Обличчя ясно виражає якесь почуття, якийсь стан і т. ін.— **На лице́ напи́сано** у кого, чьём.

НА ЛО́БІ (на чолі́) НАПИСА́НО в кого. Видно з першого погляду, помітно із зовнішнього вигляду.— **На лбу напи́сано** у кого.

НА ЛОВЦЯ (на стрільця́) І ЗВІР БІЖИ́ТЬ. Говориться тоді, коли приходить або зустрічається та людина, яку хотів побачити, або та, яка потрібна.— **На ловца́ и зверь бежи́т.**

НА ЛО́НІ ПРИРО́ДИ. На відкритому повітрі, серед природи.— **На ло́не приро́ды.**

НА ЛЮБО́В І СМА́К ТОВА́РИШ НЕ ВСЯК *і* **КО́ЖЕН ІВА́СЬ МА́Є СВІЙ ЛАС.** У кожного своє уявлення про красиве, вишукане, правильне, приємне і т. ін.— **На вкус и цвет това́рища нет.**

НА ЛЮДЕ́Й ПОДИВИ́ТИСЯ, СЕБЕ́ ПОКАЗА́ТИ. Побувати серед людей, поцікавитися чим-небудь.— **На люде́й посмотре́ть, себя́ показа́ть.**

НА ЛЮДИ [ПОКАЗА́ТИСЯ, ВИ́ЙТИ *і т. п.*]. В оточенні інших, сторонніх осіб.— **На лю́ди [показа́ться, вы́йти** *и т. п.*].

НА ЛЮДЯХ. У присутності інших осіб, у товаристві.— **На лю́дях.**

НА МАЗІ́ що. У сприятливому стані, становищі, близько до здійснення, завершення і т. п.— **На мази́** что.

НАМА́ЗУВАТИ (нама́зати, нама́щувати, намасти́ти) П'Я́ТИ (п'я́тки) САЛОМ. Готуватися до втечі, втікати.— **Сма́зывать (сма́зать) пя́тки; нава́стривать (навостри́ть) у́ши.**

НА МА́КОВЕ ЗЕРНО́ (зе́рня, зе́рнятко). Дуже мало, трошечки.— **На ма́ковое (ма́ково) зёрнышко.**

НА МЕ́РТВІЙ ТО́ЧЦІ [БУ́ТИ, ЗАЛИША́ТИСЯ *і т. п.*]. В одному й тому ж стані.— **НА МЕ́РТВОЙ ТО́ЧКЕ [быть, остава́ться** *и т. п.*].

НА МИКÓЛИ ТА Й НІКÓЛИ. Невідомо коли.— **Пóсле дóждичка (дóждика) в четвéрг.**

НА МИЛУВÁННЯ НЕМÁ СИЛУВÁННЯ *і* **СИ́ЛОЮ НЕ БУ́ДЕШ МИ́ЛОЮ.** Супроти волі, бажання не станеш любимою людиною.— **Наси́льно мил не бу́дешь.**

НАМИ́ЛЮВАТИ (нами́лити) ГÓЛОВУ (ши́ю, хóлку) к о м у. *Див.* **МИ́ЛИТИ ГÓЛОВУ.**

НА МИРУ́ І СМЕРТЬ КРÁСНА *і* **У ГУ́РТІ І СМЕРТЬ НЕ СТРАШНÁ.** Не страшно помирати на людях, усе легко переносити не на одинці, разом з іншими.— **На миру́ и смерть краснá.**

НА МІ́ДНІ ГРÓШІ. За убогі, незначні кошти.— **На мéдные дéньги.**

НА [СВОЄ́МУ] МІ́СЦІ х т о. Про людину, зайняту справою, що відповідає її здібностям, нахилам.— **На [своём] мéсте** к т о.

НА МІ́СЦІ ЗЛÓЧИНУ (на гаря́чому [вчи́нку]) [СПІЙМÁТИ, ЗЛОВИ́ТИ, ЗАСТÁТИ, НАКРИ́ТИ *і т. п.*]. *Звичайно жарт.* У час здійснення чогось вартого осуду, зненацька.— **На мéсте преступлéния [поймáть, застáть, накры́ть** *и т. п.*]; **поймáть с поли́чными.**

НАМОЗÓЛЮВАТИ (намозóлити, му́ляти, му́лити, наму́лювати, наму́ляти, наму́лити) ÓЧІ. *Див.* **МОЗОЛИТИ ÓЧІ.**

НАМОЛÓТИ (наплéсти) СІМ МІШКІ́В (три мішки́) ГРЕЧÁНОЇ ВÓВНИ [І ВСІ НЕПÓВНІ]. *Див.* **НАГОВОРИ́ТИ СІМ МІШКІ́В ГРЕЧÁНОЇ ВÓВНИ [І ВСІ НЕПÓВНІ].**

НАМÓТУВАТИ (намотáти) [СОБІ́] НА ВУС (на ву́са). *Див.* **МОТАТИ [СОБІ́] НА ВУС.**

НАМ СПÓКІЙ ТІ́ЛЬКИ СНИ́ТЬСЯ. Спокійного існування немає, воно бачиться тільки в сновидіннях.— **Покóй нам тóлько сни́тся.**

НАМУ́ЛЮВАТИ (наму́ляти, наму́лити) ÓЧІ. *Див.* **МОЗОЛИТИ ÓЧІ.**

НА МУ́ХУ З ОБУ́ХОМ [ІТИ́]. Витрачати великі зусилля на щось незначне, не варте уваги.— **На комарá с рогáтиной.**

НА НОГÁХ НЕ СТОЯ́ТИ. *Див.* **ВАЛИ́ТИСЯ З НІГ.**

НАНÓСИТИ (нанéсти) ВІЗИ́Т (візи́ти). *Див.* **РОБИ́ТИ ВІЗИ́Т.**

НА НÓСІ. Скоро, незабаром. **На носу́.**

НА ОБЛИ́ЧЧІ (на виду́) НАПИ́САНО (відби́то) в к о г о, ч и є м у. *Див.* **НА ЛИЦІ́ НАПИ́САНО.**

НА ÓБРАЗ І ПОДÓБУ ч и ю. *Див.* **ЗА ÓБРАЗОМ І ПОДÓБОЮ.**

НА ОДИ́Н ЗУБ. Дуже мало — про їжу.— **На оди́н зуб.**

НА ОДИ́Н КОПИ́Л [ЗШИ́ТІ, ЗРÓБЛЕНІ, СКРÓЄНІ]. Про людей, предмети з однаковими властивостями, якостями, формою — частіше з негативними.— **На оди́н покрóй; одногó покрóя.**

НА ОДИ́Н КШТАЛТ (мані́р). На один зразок, лад.— **На оди́н манéр.**

НА ОДНІ́Й НÓТІ. Монотонно, одноманітно.— **На однóй нóте; в одну́ нóту.**

НА ÓКО [ВИЗНАЧÁТИ, ПРИКИДÁТИ *і т. п.*]. Приблизно, орієнтовно.— **На глаз; на глазóк [определя́ть, прики́дывать** *и т. п.*].

НА ОСТÁННЮ ПРЯДÉ х т о. *Див.* **НЕДÓВГО РЯСТ ТОПТÁТИ.**

НА ОЧÁХ ч и ї х, у к о г о. **1.** Так, що видно, помітно і т. ін. кому-небудь, на виду у когось; **2.** У присутності кого-небудь, при комусь.— **На глазáх** ч ь и х, у к о г о.

НА ÓЧІ Б НЕ БÁЧИТИ к о г о, щ о. *Див.* **ЩОБ [МОЇ́] ÓЧІ НЕ БÁЧИЛИ.**

НАПАДÁТИ (напáсти, натрапля́ти, натрáпити, попадáти, попáсти) НА СЛІД ч и й. Знаходити, виявляти ознаки перебування кого-небудь, чого-небудь.— **Нападáть (напáсть) на след** ч е й.

НА (по) ПÁЛЬЦЯХ [МÓЖНА] ПЕРЕЛІЧИ́ТИ (порахувáти). Дуже мало кого-небудь, чого-небудь.— **По пáльцам [мóжно] сосчитáть (пересчитáть, счесть).**

НАПЕКТИ́ (спекти́) РÁКІВ (рáка). *Див.* **ПЕКТИ́ РÁКІВ.**

НА ПÉРШИЙ ПÓГЛЯД. За першим враженням.— **На пéрвый взгляд.**

НА ПÉРШИЙ РАЗ (ви́падок). Для початку, для першого разу.— **На пéрвый слу́чай.**

НА ПÉРШИХ ПОРÁХ. Спершу, в початковий період.— **На пéрвых порáх.**

НАПИ́САНОГО ПЕРÓМ НЕ ВИ́ТЯГНЕШ І ВОЛÓМ (соки́рою не ви́рубаєш). *Див.* **ЩО НАПИ́САНО**

ПЕРО́М, ТОГО́ НЕ ВИ́ТЯГНЕШ ВОЛО́М.

НАПИТА́ТИ [СОБІ́] КЛО́ПОТУ *і* **НАПИТА́ТИ [СОБІ́] ЛИХА́** (**біди́, го́ря**). *Див.* **НАЖИ́ТИ [СОБІ́] КЛОПОТУ.**

НАПИХА́ТИ (**напха́ти**) **[ГРОШИ́МА] КИШЕ́НІ** (**кише́ню**). *Див.* **НАБИВА́ТИ [ГРОШИ́МА] КИШЕ́НІ.**

НА ПІВДОРО́ЗІ [ЗУПИНИ́ТИ, ЗУПИНИ́ТИСЯ, КИ́НУТИ *і т. п.*]. На середині якогось заняття, процесу.— **На полдоро́ге (на полпути́) [останови́ть, останови́тьси, бро́сить** *и т. п.*].

НА ПІВСЛО́ВІ ЗАМО́ВКНУТИ (**зупини́тися**). Не договорити розпочатого.— **На полусло́ве замолча́ть (останови́ться).**

НА ПІВСЛО́ВІ ПЕРЕРВА́ТИ (**зупини́ти**). Не дати договорити розпочате, раптово перервати мовлення.— **На полусло́ве прерва́ть (останови́ть).**

НАПЛЕСТИ́ СІМ МІШКІ́В (**три мішки́**) **ГРЕЧА́НОЇ ВО́ВНИ [І ВСІ НЕПО́ВНІ].** *Див.* **НАГОВОРИ́ТИ СІМ МІШКІ́В ГРЕЧА́НОЇ ВО́ВНИ [І ВСІ НЕПО́ВНІ].**

НА ПОБІГЕ́НЬКАХ (**на побіга́нках, на побіга́шках**) **БУ́ТИ** (**служи́ти**). Виконувати незначні доручення, виконувати дрібні послуги кому-небудь, бігаючи, ходячи кудись.— **На побегу́шках быть.**

НА ПО́ВНИЙ ГО́ЛОС. *Див.* **НА ВЕСЬ ГО́ЛОС.**

НА ПО́ВНИХ ПАРА́Х. *Див.* **НА ВСІХ ПАРА́Х.**

НА ПО́ВНУ КОТУ́ШКУ. *Див.* **НА ВСЮ КОТУ́ШКУ.**

НА ПО́ВНУ ПОТУ́ЖНІСТЬ. *Див.* **НА ВСЮ ПОТУ́ЖНІСТЬ.**

НА ПО́ВНУ СИ́ЛУ. З великим напруженням, найбільшою інтенсивністю робити щось.— **В по́лную си́лу.**

НА ПО́ВОДІ [БУ́ТИ, ПЕРЕБУВА́ТИ, ІТИ]. Бути залежним від кого-небудь, діяти за чиєюсь вказівкою, згідно з чиєюсь волею.— **На поводу́ [быть, пребыва́ть, идти́].**

НА ПОЛІ БОЮ *і* **НА ПО́ЛІ БРА́НІ.** *Книжн.* У бою.— **На по́ле бра́ни.**

НА ПОРІГ НЕ ПУСКА́ТИ (**не пусти́ти**) к о г о. Не приймати, не пускати в дім.— **На поро́г не пуска́ть (не пусти́ть)** к о г о.

НА ПОРО́ЗІ ч о г о. Напередодні чого, перед чимсь.— **На поро́ге** ч е г о.

НА ПОХИЛЕ ДЕРЕВО Й КО́ЗИ СКА́ЧУТЬ (плига́ють). *Див.* **НА БІДНОГО МАКА́РА ВСІ ШИ́ШКИ ЛЕТЯТЬ.**

НАПРАВЛЯ́ТИ (**напра́вити, наверта́ти, наверну́ти, оберта́ти, оберну́ти**) **НА ПУТЬ** (**на шлях**) **І́СТИНИ** (**на до́бру, пра́ведну путь, ві́рну доро́гу**) к о г о. *Див.* **НАСТАВЛЯ́ТИ НА ПУТЬ І́СТИНИ.**

НАПРА́ВО [Й] НАЛІ́ВО. Без розбору, не розбираючись.— **Напра́во [и] нале́во.**

НА ПРЕВЕЛИ́КИЙ ЖАЛЬ. *В знач. вставн. сл.* Виражає жалкування з приводу чого-небудь.— **К велича́йшему (к кра́йнему, к глубо́кому) сожале́нию.**

НА ПРЕВЕЛИ́КИЙ ПО́ДИВ *і* **НА ПРЕВЕЛИ́КЕ** (**на вели́ке**) **ЗДИВУВА́ННЯ** (**здивува́ння**). Цілком несподівано для кого-небудь.— **К велича́йшему изумле́нию; к велико́му удивле́нию.**

НА ПТАШИ́НИХ ПРАВА́Х [БУ́ТИ, ЖИТИ *і т. п.*]. *Жарт.* Без законних підстав, права, надійного становища, забезпечення.— **На пти́чьих права́х [быть, жить** *и т. п.*].

НАПУСКА́ТИ (**напусти́ти, підпуска́ти, підпусти́ти**) **ТУМА́НУ.** Говорити що-небудь неправдиве або невиразне, малозрозуміле, щоб приховати істину чи заплутати щось; робити що-небудь заплутаним, неясним.— **Напуска́ть (напусти́ть) тума́на (тума́ну); пуска́ть (пусти́ть) пыль в глаза́.**

НА П'ЯТИ НАСТУПА́ТИ к о м у, ч о м у. *Див.* **ГНА́ТИСЯ ПО П'ЯТАХ.**

НА РАХУ́НКУ БУ́ТИ я к о м у. Вважатися, визнаватися яким-небудь.— **На счету́ быть** к а к о м.

НА РІВНИХ ПРАВА́Х. В однаковому становищі, вважаючи себе рівним з ким-небудь.— **На ра́вных права́х.**

НА РІВНІЙ (**на одні́й**) **НОЗІ** з к и м. Як рівний з рівним.— **На ра́вной ноге́** с к е м.

НАРІ́ЖНИЙ КА́МІНЬ ч о г о. *Книжн.* Основа, найважливіша частина чого-небудь.— **Краеуго́льный ка́мень** ч е г о.

НА РІЗНІ ЛАДИ́. *Див.* **НА ВСІ ЛАДИ́.**

НАРОБИ́ТИ [БАГА́ТО] ГА́ЛАСУ (**ше́лесту**). Зчинити велику метушню,

гамір.— **Надéлать [мнóго] шýма (шýму).**

НАРОБИ́ТИ (нако́їти) ЛИ́ХА (бі́ду). Заподіяти кому-небудь багато неприємностей, нещастя, горя.— **Надéлать бедЫ.**

НАРОДИ́ТИСЯ (уроди́тися) В СОРО́ЧЦІ. Бути щасливим.— **Роди́ться в рубáшке (в сорóчке).**

НАРОДИ́ТИСЯ (роди́тися) ПІД ЩАСЛИВОЮ ЗІ́РКОЮ (зорéю). Мати щастя в житті.— **Роди́ться под счастли́вой звездóй.**

НА РОДУ́ (на вік у́) НАПИ́САНО к о м у. Кому-небудь призначено, судилось щось від народження.— **На роду́ напи́сано** к о м у.

НА РОЗДОРІ́ЖЖІ [БУ́ТИ, ЗНАХО́ДИТИСЯ]. У стані нерішучості, важких роздумів, вагань.— **На перепу́тье [быть, находи́ться** *и т. п.*].

НА РОЗУМ НАВЕРНУ́ТИ. Заставляти розумно, обдумано діяти.— **На ум наста́вить.**

НАРУБА́ТИ ДРОВ. *Див.* **НАЛАМА́ТИ ДРОВ.**

НА РУ́КУ КОВІ́НЬКА к о м у *і* **НА РУ́КУ** к о м у. Цього тільки й треба кому-небудь; до речі комусь.— **На́ руку** к о м у; **как раз кста́ти** к о м у; **того́ то́лько и на́до** к о м у.

НА СВІ́ЖУ ГОЛОВУ р о б и т и щ о. Поки не втомився; після того, як відпочив.— **На све́жую го́лову** д е л а т ь ч т о.

НА СВІЙ (на вла́сний) РО́ЗСУД. Згідно з своїм (власним) рішенням, розумінням чого-небудь.— **По своему́ (по со́бственному) усмотре́нию.**

НА СВІЙ СТРАХ І РИСК (ри́зик) *і* **НА СВІЙ (вла́сний) РИСК.** На свою відповідальність.— **На свой страх и риск.**

НА СВІ́ТІ ЖИВУЧИ́Й, ДОВІ́КУ ВЧИСЬ. *Див.* **ВІК ЖИВИ — ВІК УЧИ́СЬ.**

НА СВІТ [БІ́ЛИЙ, БО́ЖИЙ] НЕ ДИВИ́ВСЯ Б. Жити не хочеться від туги, горя і т. ін.— **На свет не глядéл (не смотрéл) бы.**

НА СВОЄ́МУ ВІКУ́. Протягом свого життя.— **На своём веку́.**

НА СВОЇ́Й (на вла́сній) СПИ́НІ [ЗВІ́ДАТИ, СПРО́БУВАТИ] щ о. Зазнати чогось особисто, на власному досвіді.— **На со́бственной спине́ [испыта́ть, почу́вствовать** *и т. п.*] ч т о.

НА СВОЮ́ ГО́ЛОВУ. Собі на шкоду.— **На свою́ го́лову.**

НА СВОЮ́ ШИЮ *і* **СОБІ́ НА ШИ́Ю.** На свою відповідальність, обтяжуючи себе.— **На свою́ ше́ю; себе́ на ше́ю.**

НА СЕМИ́ ВІТРА́Х. *Див.* **ПІД СІМОМА́ ВІТРА́МИ.**

НА СЕРЦІ́ [НА́ЧЕ] МИ́ШІ ШКРЕБУ́ТЬ (шкря́бають). Про поганий, тривожний настрій.— **На се́рдце (на душе́) ко́шки скребу́т; скребёт на душе́ (на се́рдце).**

НАСИ́ДЖЕНЕ ГНІЗДО́ (кубло́). Житло, місце, де хтось проживав досить тривалий час.— **Наси́женное гнездо́.**

НАСИ́ДЖЕНЕ МІ́СЦЕ (місте́чко). Місце проживання або місце роботи, до якого звикли, посідаючи його протягом тривалого часу.— **Наси́женное ме́сто.**

НАСИ́ЛУ НО́ГИ ВОЛОЧИ́ТИ (тягти́, тягну́ти, пересува́ти, пересо́вувати, переставля́ти). *Див.* **ЛЕ́ДВЕ НОГИ ВОЛОЧИ́ТИ.**

НАСИ́ЛУ НО́ГИ ДОТЯГНУ́ТИ. *Див.* **ЛЕ́ДВЕ НОГИ ДОТЯГНУ́ТИ.**

НАСИ́ПАТИ СО́ЛІ НА ХВІСТ к о м у. 1. Не мати змоги щось заподіяти кому-небудь; 2. Надто досадити кому-небудь.— **Наси́пать со́ли на хвост** к о м у.

НА СІ́ЧКУ (на капу́сту) СІ́КТИ (посікти) к о г о. Нещадно винищувати, рубаючи, шматуючи і т. ін.— **В лапшу́ искроши́ть (изруби́ть)** к о г о.

НА СКО́РУ РУ́КУ р о б и т и щ о. *Див.* **НА ШВИДКУ́ РУКУ.**

НАСКО́ЧИЛА (найшла́, натра́пила, потра́пила) КОСА́ НА КА́МІНЬ. Про людей, що не хочуть уступати один одному.— **Нашла́ коса́ на ка́мень.**

НА СО́ВІСТІ (на сумлі́нні) [ЛЕЖИ́ТЬ] ч и ї й, ч и є м у, у к о г о, к о г о. Хтось винен у чому-небудь, морально відповідає за якісь дії, вчинки.— **На со́вести** ч ь е й, у к о г о.

НА СО́ВІСТЬ р о б и т и щ о. 1. Дуже добре, якісно; 2. Покладаючись тільки на чесність, не вимагаючи інших гарантій.— **На со́весть** д е л а т ь ч т о.

НА СО́ВІСТЬ НЕ ЧИ́СТИЙ х т о. *Див.* **СО́ВІСТЬ НЕ ЧИ́СТА.**

НА СОН ГРЯДУ́ЩИЙ. Прямо перед сном.— **На сон грядýщий.**

НАСТА́ВИТИ (натягти́) НО́СА кому. Обдурити, піддурити.— **Натягну́ть (наста́вить) нос** кому.

НАСТАВЛЯ́Й [ШИ́РШЕ] КИШЕ́НЮ *і* **ХАПА́Й (держи́) В ОБИ́ДВІ ЖМЕ́НІ.** *Ірон.* Не чекай чогось, не розраховуй на щось.— **Держи́ карма́н ши́ре; подставля́й карма́н.**

НАСТАВЛЯ́ТИ (наста́вити) ВУ́ХО (у́хо, ву́ха). Уважно, з інтересом прислухатись, насторожуватись.— **Наставля́ть (наста́вить) у́хо (у́ши).**

НАСТАВЛЯ́ТИ (наста́вити, направля́ти, напра́вити, наверта́ти, наверну́ти, оберта́ти, оберну́ти) НА ПУТЬ (на шлях) І́СТИНИ (на до́бру, пра́ведну путь, ві́рну доро́гу) кого. Вказати правильний шлях для досягнення чого-небудь.— **Направля́ть (напра́вить, наставля́ть, наста́вить, обраща́ть, обрати́ть) на путь и́стины (на и́стинный путь)** кого.

НАСТАВЛЯ́ТИ (наста́вити) НА [ДО́БРИЙ] РО́ЗУМ *і* **НАВЕРТА́ТИ (наверну́ти) НА РО́ЗУМ.** Навчати когонебудь додержувати певних норм, традицій у поведінці, діях та вчинках.— **Наставля́ть (наста́вить) на ум (на ра́зум, на ум-ра́зум); наставля́ть (наста́вить) ум у́-ра́зуму.**

НАСТІ́ЛЬНА КНИ́ГА. Завжди потрібна і така, що постійно використовується, а тому знаходиться поблизу, під руками.— **Наста́льная кни́га.**

НАСТОРО́ЖУВАТИ (насторожи́ти, настру́нчувати, настру́нчити, нашоро́шувати, нашоро́шити) ВУ́ХА (ву́хо). *Див.* **НАГОСТРЮВАТИ ВУ́ХА.**

НА СТРІЛЬЦЯ́ І ЗВІР БІЖИ́ТЬ. *Див.* **НА ЛОВЦЯ І ЗВІР БІЖИ́ТЬ.**

НАСТРУ́НЧУВАТИ (настру́нчити, нашоро́шувати, нашоро́шити) ВУ́ХА (ву́хо). *Див.* **НАГОСТРЮВАТИ ВУ́ХА.**

НАСТУПА́ТИ (наступи́ти) НА ГОРЛО (на горля́нку) кому. Настирливо вимагати чого-небудь; змушувати до чогось.— **Наступа́ть (наступи́ть) на го́рло** кому.

НАСТУПА́ТИ (наступи́ти) НА МОЗО́ЛЮ (на мозо́ля, на мозо́ль) кому. Торкатися того, що кого-небудь найбільш вражає, хвилює, турбує.— **Наступа́ть (наступи́ть) на [любимую] мозо́ль.**

НАСТУПА́ТИ (наступи́ти) НА ПА́ЛЬЦІ кому. Кривдити когонебудь; зачіпати чиїсь інтереси.— **Наступа́ть (наступи́ть) на́ ногу (на́ ноги)** кому.

НАСТУПА́ТИ (наступи́ти) НА П'Я́ТИ кому. 1. Наздоганяючи, переслідуючи, йти дуже близько від когось; 2. Наздоганяти когось у чомунебудь.— **Наступа́ть (наступи́ть) на пя́тки** кому.

НА СУМЛІ́ННІ [ЛЕЖИ́ТЬ] чиєму, у кого, кого. *Див.* **НА СО́ВІСТІ [ЛЕЖИ́ТЬ].**

НА СХИ́ЛІ (на схи́лку) ЛІ́Т (днів, ві́ку, життя́). В старості.— **На скло́не лет (дней, жи́зни).**

НА СХИ́ЛІ ЛІ́ТА, ЗИМИ́. В кінці літа, зими.— **На скло́не ле́та, зимы́.**

НА СЬО́МОМУ НЕ́БІ [БУ́ТИ, ПОЧУВА́ТИ СЕБЕ́]. Зазнавати великої радості, насолоди, бути безмежно щасливим.— **На седьмо́м не́бе [быть, чу́вствовать себя́].**

НА ТЕ ВІ́Н І КРАВЕ́ЦЬ, ЩОБ ПОДЕ́РТИЙ ЖУПА́Н НОСИ́ТИ. Той, хто робить що-небудь для інших, не має можливості зробити це для себе.— **Сапо́жник хо́дит без сапо́г.**

НА ТЕ І ЩУ́КА В МО́РІ, ЩОБ КАРА́СЬ НЕ ДРІМА́В. Небезпека змушує завжди бути насторожі.— **На то и щу́ка в мо́ре, что́бы (чтоб) кара́сь не дрема́л.**

НАТИСКУВА́ТИ (натиска́ти, нати́снути) НА ВСІ ПЕДА́ЛІ (кно́пки, пружи́ни). Докладати всіх зусиль для швидкого виконання чого-небудь.— **Нажима́ть (нажа́ть) на все педа́ли (кно́пки, пружи́ны).**

НА [ОДИ́Н] ТОН ВИ́ЩЕ [ГОВОРИ́ТИ, СКАЗА́ТИ *і т. п.*]. Більш схвильовано, роздратовано.— **То́ном вы́ше [говори́ть, сказа́ть** *и т. п.*].

НА [ОДИН] ТОН НИ́ЖЧЕ [ГОВОРИ́ТИ, СКАЗА́ТИ *і т. п.*]. Менш схвильовано, роздратовано або менш визивно, зарозуміло.— **То́ном ни́же [говори́ть, сказа́ть** *и т. п.*].

НА ТО́ЧЦІ ЗАМЕРЗА́ННЯ. Без руху і розвитку, на місці.— **На то́чке замерза́ния.**

НАТРА́ПИЛА (потра́пила) КОСА́ НА КА́МІНЬ. *Див.* **НАСКО́ЧИЛА КОСА́ НА КА́МІНЬ.**

НАТРАПЛЯ́ТИ (натра́пити, попада́ти, попа́сти) НА СЛІД чий. *Див.* **НАПАДА́ТИ НА СЛІД.**

НАТУ́РКАТИ (натурча́ти) [ПО́ВНІ] ВУ́ХА (у ву́ха) кому. Наговорити комусь багато про когонебудь, що-

небудь.— **Надува́ть (нади́ть) в у́ши кому.**

НАТЯГТИ́ НО́СА кому. *Див.* **НАСТАВИТИ НОСА.**

НА УДА́ЧУ і **НА ЩА́СТЯ.** В надії на щасливий випадок.— **На авось.**

НА ХИ́БНОМУ ШЛЯХУ́ [СТОЯ́ТИ, БУ́ТИ] і **ХИ́БНИМ ШЛЯХОМ [ІТИ́].** Діяти неправильно, помилково; обрати невірний напрямок у житті.— **На ло́жном пути́ [стоя́ть, находи́ться]; по ло́жному пути́ [идти́].**

НАХО́ДИТИ (найти́) ДО́СТУП (доро́гу, шлях, сте́жку, путь) ДО СЕ́РЦЯ кого, чийого. *Див.* **ЗНАХО́ДИТИ ДО́СТУП ДО СЕ́РЦЯ.**

НАХО́ДИТИ (найти́) [САМО́ГО] СЕБЕ́. *Див.* **ЗНАХО́ДИТИ [САМО́ГО] СЕБЕ.**

НАХО́ДИТИ (найти́) СМАК у чому. *Див.* **ЗНАХО́ДИТИ СМАК.**

НАХО́ДИТИ (найти́) СПІ́ЛЬНУ МО́ВУ з ким. *Див.* **ЗНАХО́ДИТИ СПІ́ЛЬНУ МО́ВУ.**

НА ХОЛОСТО́МУ ХОДУ́. 1. Без будь-якого навантаження, без корисної виробничої дії, роботи; 2. Без належних результатів, бажаних наслідків; безрезультатно.— **На холосто́м ходу́.**

НА́ЧЕ (нена́че, мов, нем́ов, як, ні́би) АРШИ́Н ПРОКОВТНУ́В. Про людину, яка держиться неприродно прямо, виструнчено.— **Как (бу́дто, сло́вно, то́чно) арши́н проглоти́л.**

НА́ЧЕ (нена́че) З КРОВ'Ю МОЛОКО́. *Див.* **КРОВ З МОЛОКО́М.**

НАЧЕ (мов) І НЕ БУЛО́ НІЧО́ГО. Ніби нічого й не трапилось, ніби нічого й не зробив, ні в чому не винен.— **Как ни в чём не быва́ло.**

НА́ЧЕ Й (нем́ов би й, як і) НЕ БУЛО́ кого, чого. Про кого-небудь, про що-небудь, що безслідно зникло.— **Как не быва́ло** кого, чего.

НА ЧІМ (на чо́му) СВІТ СТОЇ́ТЬ [ЛА́ЯТИ, СВАРИТИ і *т. п.*]. Дуже сильно, грубо.— **На чём свет стои́т [руга́ть, брани́ть** *и т. п.*]; **брани́ть (руга́ть) на всю ивано́вскую.**

НА ЧОЛІ́ НАПИ́САНО в кого. *Див.* **НА ЛО́БІ НАПИ́САНО.**

НА (про) ЧО́РНИЙ ДЕНЬ [ЗАЛИША́ТИ, ВІДКЛАДА́ТИ, ЗБЕРІ́ГАТИ і *т. п.*] що. Залишати на час нестатків.— **На чёрный день [оставля́ть, откла́дывать, сохраня́ть** *и т. п.*] что.

НА ЧУЖИ́Й КОРОВА́Й ОЧЕ́Й НЕ ПОРИВА́Й [А РА́НО ВСТАВА́Й ТА СОБІ́ УЧИНЯ́Й] і **НА ЧУЖИ́Й ШМАТО́К (кусо́к) НЕ РОЗЗЯВЛЯ́Й РОТО́К.** Не зазіхай, не розраховуй на чуже.— **На чужо́й карава́й рот (рта) не разева́й [,а пора́ньше встава́й да свой затева́й].**

НА ЧУЖИ́Й РОТО́К НЕ НАКИ́НЕШ ПЛАТО́К. *Див.* **ДО ЧУЖО́ГО РО́ТА НЕ ПРИСТАВИШ ВОРО́ТА.**

НА ЧУЖИ́Х ХЛІБА́Х БУ́ТИ (жи́ти). *Див.* **НА ЛАСКА́ВОМУ ХЛІБІ БУ́ТИ.**

НАША БЕРЕ́ (взяла́). Ми перемагаємо.— **На́ша берёт (взяла́).**

НАША СЕСТРА́. Ми, як і подібні до нас, до мене — від особи жінки.— **На́ша сестра́.**

НАША СПРА́ВА і **НА́ШЕ ДІ́ЛО.** Стосується тільки нас.— **На́ше де́ло.**

НАШ БРАТ. Ми, я і подібні до нас, до мене.— **Наш брат.**

НА ШВИДКУ́ (на ско́ру) РУ́КУ робити що. Швидко, квапливо, поспіхом.— **На ско́рую (на живу́ю) ру́ку** делать что.

НА ШИ́ПЦІ ВСЕ СПОКІ́ЙНО. Вживається іронічно на адресу тих, хто приховує, прикрашує невигідне для нього, небезпечне становище.— **На Ши́пке всё споко́йно.**

НА ШИРО́КУ НОГУ. Багато, розкішно жити.— **На широ́кую (на большу́ю) но́гу.**

НА ШИРО́КУ РУ́КУ робити що. Щедро, з розмахом.— **На широ́кую ру́ку** делать что.

НАШОГО ПО́ЛКУ ПРИБУЛО́. Нас стало більше, збільшилось таких людей, як ми.— **На́шего полку́ при́было; в на́шем полку́ при́было.**

НАШОГО (свого) ПОЛЯ ЯГО́ДА. *Див.* **ОДНОГО ПОЛЯ ЯГО́ДА.**

НАШОРО́ШЕНІ ВУ́ХА в кого. *Див.* **НАЩУ́ЛЕНІ ВУ́ХА.**

НАШОРО́ШУВАТИ (нашоро́шити) ВУ́ХА (ву́хо). *Див.* **НАГОСТРЮВАТИ ВУХА.**

НА ЩА́СТЯ. *Див.* **НА УДА́ЧУ.**

НА ЩИТІ́ ПОВЕРТА́ТИСЯ (поверну́тися). Бути переможеним, убитим у бою.— **На щите́ возвраща́ться (верну́ться).**

НАЩУ́ЛЕНІ (нашоро́шені) ВУ́ХА в кого. 1. Підняті, напружені вуха — про тварин; 2. З напруженим

слухом, уважно прислухаючись — про людину.— У́шки на маку́шке у к о г о.

НЕ БА́ЧИТИ ДА́ЛІ ВЛА́СНОГО (свого́) НО́СА. Бути обмеженим, своєкорисливим, не помічати загального за частковим.— **Не ви́деть да́льше своего́ (со́бственного) но́са.**

НЕ БА́ЧИТИ СВІ́ТУ; НЕ БА́ЧИТИ НІ СВІ́ТУ, НІ ПРОСВІ́ТКУ *і* **НЕ ЗНАТИ (не ма́ти) ПРОСВІ́ТКУ.** 1. Бути дуже зайнятим; 2. Тяжко страждати, мучитися.— **Не ви́деть све́та [во́льного].**

НЕ БА́ЧИТИ СМА́ЛЕНОГО ВО́ВКА. Не зазнати труднощів, не зустрітися з небезпекою, не бути досвідченим.— **Не знать, почём фунт ли́ха.**

НЕ БА́ЧИТИ (не поба́чити) ЯК СВОЇХ [ВЛА́СНИХ] ВУХ *і* **ПОБА́ЧИТИ ЯК СВОЮ ПОТИЛИЦЮ.** Ніколи не бачити кого-небудь, що-небудь.— **Не вида́ть (не уви́деть) как свои́х ушей́.**

НЕ БЕРЕ́ТЬСЯ ГОЛОВИ́ ч и є ї щ о. *Див.* **НЕ ЙДЕ НА ДУ́МКУ.**

НЕ БІ́ЛЬШЕ [І] НЕ МЕ́НШЕ. Саме, якраз так.— **Не бо́лее [и] не ме́нее; ни бо́лее [и] ни ме́нее.**

НЕБЛИЗЬКИЙ СВІТ. Далеко.— **Не бли́зкий (не бли́зок, не бли́жний) свет.**

[АЖ] НЕ́БО ЗА МА́КОВЕ ЗЕ́РНЯТКО ЗДАЛО́СЯ (здається). Про почуття сильного страху, переляку, болі.— **Не́бо с овчи́нку (в овчи́нку) показа́лось (ка́жется).**

[ЯК] НЕ́БО І ЗЕМЛЯ́ *і* **[ЯК] ЗЕМЛЯ́ І НЕБО.** Про кого-небудь, що-небудь, що дуже сильно розрізняється, зовсім не подібне між собою.— **[Как] не́бо от земли́; [как] не́бо и земля́; [как] земля́ и не́бо.**

НЕ́БО КОПТИ́ТИ. *Несхв.* Жити бездіяльно, не приносячи користі суспільству.— **Не́бо копти́ть.**

НЕ БРУДНИ́Й КРИНИ́ЦІ, [БО] СХО́ЧЕШ ВОДИ́ЦІ. *Див.* **НЕ ПЛЮЙ У КРИНИ́ЦЮ, [БО] ПРИГОДИ́ТЬСЯ ВОДИ́ НАПИ́ТЬСЯ.**

[АЖ] НЕ́БУ (не́бові, на не́бі) **ЖАРКО [БУ́ДЕ, СТА́НЕ, СТА́ЛО** *тощо*]. Про велику інтенсивність якоїсь дії.— **[Аж] не́бу (в не́бе) жа́рко [бу́дет, ста́нет** *и т. п.*].

НЕ БУЛО́ Й ЗАВО́ДУ к о г о, ч о г о. *Див.* **І В ЗАВО́ДІ НЕМА́.**

НЕ БУЛО́ КЛО́ПОТУ, [ТАК] ЧОРТ НАДА́В. *Див.* **НЕ МА́ЛА БА́БА КЛОПОТУ.**

НЕ ВАЛЯ́ЄТЬСЯ НА (по) ДОРО́ЗІ (на ву́лиці, на смі́тті *і т. п.*). Просто і легко або задарма не добудеш.— **Не валя́ется на доро́ге (на у́лице, на полу́** *и т. п.*).

НЕ ВА́РТА СПРА́ВА ЗА́ХОДУ. Про невигідну справу, що не виправдовує затрачених зусиль, засобів.— **Игра́ не сто́ит свеч.**

НЕ ВА́РТИЙ ДІ́РКИ З БУ́БЛИКА. Про що-небудь, що не має ніякого значення, не заслуговує уваги.— **Вы́еденного яйца́ не сто́ит.**

НЕ ВАРТ ТОВА́Р РОБО́ТИ. *Див.* **ШКУРКА ВИЧИНКИ НЕ ВА́РТА.**

НЕ ВАША СПРАВА *і* **НЕ ВАШЕ ДІ́ЛО.** Не стосується мене, не має відношення до мене.— **Не ва́ше де́ло.**

НЕВВАЖАЮЧИ НА ОСІ́Б. *Див.* **НЕЗВАЖАЮЧИ НА ОСІ́Б.**

НЕ ВДАРИТИ (не вда́сти) ЛИЦЕ́М (обли́ччям) У ГРЯЗЬ (у боло́то) *і* **НА СЛИЗЬКОМУ НЕ СПІТКНУ́ТИСЯ.** Показати себе з кращої сторони, не осоромитися.— **Не уда́рить лицо́м в грязь.**

НЕ В ДО́КІР (не на до́кір) СКАЗА́ТИ (сказа́вши). Не бажаючи кинути докір кому.— **Не в упрёк будь ска́зано.**

НЕ В ДУ́СІ. У поганому настрої.— **Не в ду́хе.**

НЕ ВЕЛИ́КА ВАГА́ (ва́жниця, біда́). Не важно, не має значення.— **Не велика́ ва́жность (беда́).**

НЕ ВЕЛИ́КА ХИ́ТРІСТЬ (му́дрість). Не важно, не складно.— **Не велика́ (не больша́я) хи́трость (му́дрость).**

НЕ ВЕЛИКА ЦЯЦЯ; НЕ ВЕЛИКЕ ЦАБЕ *і* **НЕ ВЕЛИКА ПТИ́ЦЯ (пта́ха).** Невпливова, яка не користується увагою, людина.— **Не велика́ пти́ца.**

НЕВИДИМА СИ́ЛА (рука́). Таємнича сила.— **Неви́димая си́ла (рука́).**

НЕ ВИНОСИТИ СМІ́ТТЯ (бруд) З ХАТИ *і* **СВОЯ ХА́ТА (хай бу́де ха́та) ПОКРИ́ШКА.** Не розголошувати що-небудь неприємне (сварки, неполáдки і т. ін.), що відбувається в родині або в якомусь колективі.— **Не выноси́ть сор из избы́.**

НЕ ВИ ПЕ́РШИЙ, НЕ ВИ (не я, не ти *і т. п.*) **Й ОСТА́ННІЙ.** *Див.* **НЕ ТИ ПЕРШИЙ, НЕ ТИ Й ОСТАННІЙ.**

НЕ ВИПУСКА́ТИ З О́КА (з оче́й) к о г о, ч о г о. *Див.* **НЕ СПУСКАТИ З ОКА.**

НЕВИСО́КОЇ ПРО́БИ х т о, щ о. *Див.* **НИЗЬКОЇ ПРОБИ.**

НЕ ВИСТАЧА́Є (браку́є) ОДНІЄЇ (тре́тьої, деся́тої і т. д.) КЛЕ́ПКИ [В ГОЛОВІ] у к о г о. *Див.* **БЕЗ СЬО́МОЇ КЛЕПКИ В ГОЛОВІ.**

НЕ ВИТРИ́МУВАТИ [НІЯ́КОЇ] КРИ́ТИКИ. Виявлятися незадовільним, неспроможним, непридатним для чого-небудь при перевірці і т. ін.— **Не выде́рживать [никако́й] кри́тики; ни́же вся́кой кри́тики.**

НЕ ВИХО́ДИТЬ (не йде́) З ГОЛОВИ́ (з ду́мки, з па́м'яті). Зберігається в пам'яті, не забувається, пам'ятається.— **Не выхо́дит (не идёт) из головы́ (из ума́, из па́мяти).**

НЕ ВІД МИ́РУ СЬОГО́ *і* **НЕ З ЦЬО́ГО СВІ́ТУ.** *Книжн., застар.* Про зовсім не пристосовану до життя людину, мрійника, фантазера.— **Не от ми́ра сего́.**

НЕ ВІ́РИТИ (не пові́рити) СВОЇ́М [ВЛА́СНИМ] ОЧА́М (ву́хам). Дивуватися, побачивши або почувши щось.— **Не ве́рить (не пове́рить) свои́м [со́бственным] глаза́м (уша́м).**

НЕ ВКЛАДА́ЄТЬСЯ В ГОЛОВІ́ (в свідо́мості) щ о. Важко зрозуміти, допустити що-небудь.— **Не уклада́ется в голове́ (в созна́нии)** ч т о.

НЕ В ЛАДА́Х [БУ́ТИ, ЖИ́ТИ *і т. п.*] з к и м, з ч и м. Не в мирі, не в згоді бути, жити й т. ін. з кимось.— **Не в ладу́ (не в лада́х) быть (жить** *и т. п.*) с к е м, с ч е м.

НЕ В МІ́РУ (над мі́ру). Занадто, дуже.— **Не в ме́ру.**

НЕ ВПАСТИ ЛИЦЕ́М (обли́ччям) У ГРЯЗЬ (у боло́то). *Див.* **НЕ ВДАРИТИ ЛИЦЕМ У ГРЯЗЬ.**

НЕ В СВОЇ САНИ НЕ СІДА́Й *і* **У ЧУЖИЙ ЧЕРЕВИК НОГИ НЕ СУНЬ.** 1. *Застар.* Не намагайся рівнятися з тим, хто належить до вищого суспільства; 2. Не берись не за свою справу.— **Не в свои́ са́ни не сади́сь.**

НЕ ВСЕ (не щодня́) КОТО́ВІ МАСНИ́ЦЯ [БУДЕ І ВЕЛИ́КИЙ ПІСТ] *і* **МИНУ́ЛАСЬ КОТО́ВІ МАСНИ́ЦЯ** (ма́сничка). Не завжди буває тільки саме приємне; закінчилось для когось-небудь привільне життя, а на зміну йому приходять труднощі, ускладнення.— **Не всё кото́ю ма́сленица [быва́ет и вели́кий пост].**

НЕ ВСЕ ТЕ ДО́БРЕ, ЩО СМАКУ́Є. *Див.* **НЕ ВСЕ ТЕ ЗО́ЛОТО, ЩО БЛИЩИТЬ.**

НЕ ВСЕ ТЕ ЗО́ЛОТО, ЩО БЛИЩИТЬ (що світиться) *і* **НЕ ВСЕ ТЕ ДОБРЕ, ЩО СМАКУЄ.** Не все те, що яскраве, що впадає в вічі, становить справжню цінність.— **Не всё то зо́лото, что блести́т; не вся́кая блёстка зо́лото.**

НЕ В СЛУ́ЖБУ, А В ДРУ́ЖБУ *і* **НЕ З НЕВОЛІ, А З ПРИЯЗНІ.** Говориться тоді, коли просять зробити послугу по доброті, з люб'язності, а не з обов'язку.— **Не в слу́жбу, а в дру́жбу.**

НЕ ВСТИГНУТИ И О́КОМ МОРГНУ́ТИ (змигну́ти) *і* **І ОКОМ НЕ МОРГАТИ (не моргну́ти).** Про якусь подію, що здійснюється швидко, моментально.— **Не успе́ть гла́зом мигну́ть (моргну́ть).**

НЕ В ТІМ'Я БИ́ТИЙ. *Див.* **НЕ ЛИ́КОМ ШИТИЙ.**

НЕ ВТРАЧА́ТИ (не втра́тити) ГРУ́НТУ ПІД НОГА́МИ. Не позбуватися зв'язку з реальністю.— **Не теря́ть (не потеря́ть) по́чвы под нога́ми.**

НЕ ВЧИ РИ́БУ ПЛА́ВАТИ *і* **НЕ ВЧИ ОРЛА ЛІТА́ТИ [,А РИБУ ПЛАВАТИ].** Про майстра своєї справи, який не потребує нічиїх порад.— **Не учи́ ры́бу пла́вать.**

НЕ ГІРШИЙ ЗА ІНШИХ х т о. Варта позитивної оцінки людина, така, якою не нехтують, за інших не гірша.— **Не обсе́вок в по́ле** к т о; **не ху́же други́х.**

НЕ ГОДЕН У СЛІД СТУПИ́ТИ к о м у; **В СЛІД НЕ ВСТУ́ПИТЬ** к о м у; **У ПІДМЕ́ТКИ НЕ ГОДИ́ТЬСЯ** к о м у *і* **[І] ПІДМЕТКИ НЕ ВАРТИЙ** ч и є ї х т о. Своїми якостями стояти нижче від кого-небудь, не бути вартим когось.— **В подмётки не годи́тся (не ста́нет)** к о м у.

НЕ ГРАЙСЯ (не грай) З ВОГНЕ́М [, БО ОБПЕЧЕ́ШСЯ, СПЕЧЕ́ШСЯ, ОБПАЛИШСЯ]. Не робити те, що може потягнути за собою неприємні, небезпечні наслідки.— **Не игра́й (не шути́) с огнём [— обожжёшься].**

НЕ ДАВА́ТИ (не да́ти) ВО́ЛІ РУКА́М. 1. Не чіпати, не хапати руками, не обнімати проти волі кого-небудь;

2. Не битися.— **Не дава́ть (не дать) во́ли рука́м.**

НЕ ДАВА́ТИ І ВГО́РУ ГЛЯ́НУТИ. Про надмірну завантаженість, відсутність вільного часу.— **Не дава́ть ни о́тдыху ни сро́ку.**

НЕ ДАВА́ТИ (не да́ти) **КРО́КУ СТУПИ́ТИ (зроби́ти)** кому. Всіляко сковувати, обмежувати, присікати дії, вчинки кого-небудь.— **Не дава́ть (не дать) ша́гу ступи́ть (сде́лать)** кому.

НЕ ДАВА́ТИ (не да́ти) **ПИЛИ́НІ (пили́нці, пили́ночці, порошини́, порошинці) ВПАСТИ** (сісти) на кого. Оберігати від усяких неприємностей, труднощів, проявляти ніжну турботу і т. ін.— **Не дава́ть (не дать) пыли́нке упа́сть на** кого.

НЕ ДАВА́ТИ (не да́ти) **ПРО́СВІТКУ (прохо́ду)** кому. 1. Переслідувати кого-небудь, надокучати чим-небудь комусь; 2. Створювати нестерпні умови життя, існування.— **Не дава́ть (не дать) прохо́да (прохо́ду)** кому.

НЕ ДАВА́ТИ (не да́ти) **СЕБЕ́ СКРИ́ВДИТИ** кому *і* **НЕ ДА́ТИСЯ В ОБРА́ЗУ** кому. Не дозволити себе скривдити, завдавати собі шкоди.— **Не дава́ться (не да́ться) в оби́ду** кому; **не дава́ть (не дать) себя́ оби́деть** кому.

НЕ ДАВА́ТИ (не да́ти) **СПО́КОЮ (поко́ю)** кому. Турбувати, тривожити, переслідувати кого-небудь.— **Не дава́ть (не дать) поко́я** кому.

НЕ ДАВАТИ (не да́ти) **СПУ́СКУ** кому. Бути вимогливим до кого-небудь, не прощати комусь провини, не залишати безкарним чийогось проступку.— **Не дава́ть (не дать) спу́ска (спу́ску)** кому.

НЕ ДАВА́ТИ (не да́ти) **ХО́ДУ** кому. 1. Не пускати кого-небудь кудись; 2. Позбавляти можливості кого-небудь виявити свої здібності, показати себе; ставати в чомусь комусь-небудь на перешкоді.— **Не дава́ть (не дать) хо́ду** кому.

НЕДАЛЕКО ВТЕКТИ́ (піти́) від кого, чого. Не дуже відрізнятися.— **Недалеко́ убежа́ть (уйти́).**

НЕДАЛЕКО ІТИ (ходи́ти) [ЗА ПРИКЛАДОМ] *і* **НЕДАЛЕКО ШУКА́ТИ.** Легко назвати, вказати, підтвердити прикладом що-небудь.— **Недалеко́ идти́ (ходи́ть) [за приме́ром]; недалеко́ иска́ть.**

НЕ ДАРУВА́ТИ (не подарува́ти, не пропуска́ти, не пропусти́ти) СВОГО. Уміти скористатися з чого-небудь у власних інтересах, не упускати своєї вигоди.— **Не класть (не положи́ть) охо́лки на́ руку.**

НЕ ДА́ТИСЯ В ОБРА́ЗУ кому. *Див.* **НЕ ДАВА́ТИ СЕБЕ́ СКРИВДИТИ.**

НЕ ДЕРЖА́ТИСЯ ДО́МУ (ха́ти, домівки). Починати рідко бувати дома, не проявляти інтересу до домашніх справ.— **Отбива́ться (отби́ться) от до́ма.**

НЕ ДЛЯ (не зара́ди, не ра́ди) КРА́СНОГО (дотепного) СЛОВА (слівця́) *і* **НЕ РА́ДИ (не зара́ди, не для) ДО́ТЕПУ.** Не з метою виблиснути дотепністю, красномовством.— **Не ради (не для) кра́сного сло́ва (словца́).**

НЕ ДЛЯ (не про) МЕНЕ (те́бе, нас *і т. п.*) **ПИСАНО (призна́чено).** Недоступно моєму розумінню; розраховано не на мене.— **Не про меня́ (тебя́, нас** *и т. п.*) **пи́сано.**

НЕ ДЛЯ НА́ШОГО КОНЯ́ [ЦЯ] ПА́ША. Про некорисні, безрезультатні затрати на кого-небудь, що-небудь.— **Не́ в коня́ корм.**

НЕ ДОБРА́ТИ РОЗУМУ. Не зрозуміти, не розібрати.— **Не взять в толк.**

НЕДО́БРЕ ПОЖАРТУВА́ТИ з кого. Зробити якусь неприємність кому-небудь, посміятися з когось.— **Сыгра́ть зло́ю шу́тку** с кем.

НЕДО́БРЕ КІНЧИ́ТИ. Не виправдати надій, утратити гідність, опуститися.— **Пло́хо (скве́рно) ко́нчить.**

НЕДО́БРОЇ ПА́М'ЯТІ кто, що. *Див.* **СУ́МНОЇ ПА́М'ЯТІ.**

НЕДО́ВГО ДУ́МАЮЧИ (ду́мавши). Без роздумувань, без вагань; зразу.— **Не до́лго ду́мая.**

НЕДО́ВГО РЯСТ ТОПТА́ТИ кому, **НА ОСТА́ННЮ ПРЯДЕ** кто *і* **ТРИ ЧИ́СНИЦІ ДО СМЕ́РТІ** кому. Про того, хто довго не проживе.— **Дни сочтены́** кого.

НЕ ДО́ГМА, А КЕРІВНИ́ЦТВО ДО ДІЇ. Про творче, а не догматичне, формальне дотримування якихось положень, ідей.— **Не до́гма, а руково́дство к де́йствию.**

НЕ ДО (по) ДУШІ́. Не до вподоби.— **Не по душе́.**

НЕ ДО ЖИРУ, АБИ ЖИ́ВУ; СВИНІ́ НЕ ДО ПОРОСЯ́Т, КОЛИ ЇЇ СМА́ЛЯТЬ (па́трають) *і* **НЕ ДО ПОРОСЯ́Т**

СВИНІ́, ЯК СВИНЯ́ В ОГНІ́. Не до багатства, не до надмірностей, тільки б вижити, мати б хоч найнеобхідніше.— **Не до жи́ру, быть бы жи́ву.**

НЕ ДО ЛИЦЯ́. 1. Не личить кому, не робить кого-небудь привабливішим на зовнішність, не гармонує із зовнішністю; 2. Не відповідає характеру певної особи, становища і т. ін.— **Не к лицу́.**

НЕ ДО ПОРОСЯ́Т СВИНІ́, ЯК СВИНЯ́ В ОГНІ. *Див.* **НЕ ДО ЖИ́РУ, АБИ ЖИ́ВУ.**

НЕ ДУ́ЖЕ [И] БАГА́ТО. *Див.* **НЕ ТА́К-ТО [И] БАГА́ТО.**

НЕ ДУ́ЖЕ [И] ДО́БРИЙ. *Див.* **НЕ ТА́К-ТО [И] ДО́БРИЙ.**

НЕ ЖДА́ТИ [И] НЕ ГАДА́ТИ. Не сподіватися, не передбачати.— **Не ждать, не гада́ть.**

НЕ ЖИЛЕ́ЦЬ [НА ЦЬО́МУ СВІ́ТІ] х т о. Про того, хто вже довго не проживе, хто близько до смерті.— **Не жиле́ц [на бе́лом све́те]** к т о.

НЕ ЗАБІГА́Й ПОПЕРЕ́Д БА́ТЬКА В ПЕ́КЛО. *Див.* **НЕ СПІША́Й ПОПЕРЕД БАТЬКА В ПЕКЛО.**

НЕ ЗА ВСЯ́КУ ПРОВИ́НУ КИ́ЄМ У СПИ́НУ. Не за всяку недбалість, необачне слово, проступок обвинувачують.— **Не вся́кое (не вся́ко) лы́ко в строку́.**

НЕ ЗА ГОРА́МИ. Про що-небудь близьке, таке, що скоро настане; швидко, недалеко.— **Не за горами.**

НЕ ЗАРАДИ (не для) ДОТЕ́ПУ. *Див.* **НЕ ДЛЯ КРА́СНОГО СЛО́ВА.**

НЕ ЗАРАДИ (не ра́ди) КРА́СНОГО (дотепного) СЛО́ВА (слівця́). *Див.* **НЕ ДЛЯ КРА́СНОГО СЛО́ВА.**

НЕ ЗАРОСТА́Є (не зарасте́) СТЕ́ЖКА (шлях) д о ч о г о. Люди не забувають, пам'ятають про кого-небудь.— **Не зараста́ет (не зарастёт) тропа́** к ч е м у.

НЕ ЗАСТАВЛЯ́ТИ (не заста́вити) СЕБЕ́ ДОВГО ПРОСИ́ТИ (проха́ти). *Див.* **НЕ ПРИМУ́ШУВАТИ СЕБЕ́ ДОВГО ПРОСИТИ.**

НЕ ЗАСТАВЛЯ́ТИ (не заста́вити) СЕБЕ́ ЧЕКА́ТИ (жда́ти). *Див.* **НЕ ПРИМУ́ШУВАТИ СЕБЕ́ ЧЕКА́ТИ.**

НЕ ЗА СТРАХ, А ЗА СО́ВІСТЬ р о б и т и щ о. Дуже добре, сумлінно, чесно.— **Не за страх, а за со́весть** д е л а т ь ч т о.

НЕ ЗАЧЕПИ́ТИ И ВОЛОСКА́ (волоси́нку) в к о г о *і* **НА ВОЛОСО́К (на во́лос) НЕ СКРИ́ВДИТИ** к о г о. Не причинити кому-небудь ні найменшої шкоди, збитків.— **Не тро́нуть волоска́ (волосо́к)** у к о г о.

НЕЗБАГНЕННИМИ ШЛЯХА́МИ. *Книжн.* Незрозумілими, яких не можна збагнути, осягнути.— **Неисповеди́мыми су́дьбами; непостижи́мым о́бразом.**

НЕ З БОЯЗКИ́Х. *Див.* **НЕ З ПОЛОХЛИ́ВИХ.**

НЕЗВАЖА́ЮЧИ (невважа́ючи) НА ОСІБ. Не звертаючи уваги на чиє-небудь становище, звання.— **Невзира́я на ли́ца.**

НЕЗВА́НИЙ (непро́ханий) ГІСТЬ. Той, хто з'явився без запрошення, попередження, несподівано.— **Незва́нный гость.**

НЕ ЗГАДА́ТИ НІ [И, І, ЖО́ДНИМ] СЛО́ВОМ (слове́чком). *Див.* **НЕ ОБМО́ВИТИСЯ НІ [И, І, ЖО́ДНИМ] СЛО́ВОМ.**

НЕ ЗГА́ДУВАТИ (не поминати) ЛИ́ХОМ (лихи́м сло́вом) к о г о. Не згадувати погано про кого-небудь.— **Не поминать ли́хом** к о г о.

НЕ З ЛИ́КА ШИТИЙ. *Див.* **НЕ ЛИ́КОМ ШИТИЙ.**

НЕ ЗНАЙТИ [СОБІ] МІ́СЦЯ. *Див.* **НЕ ЗНАХО́ДИТИ [СОБІ] МІ́СЦЯ.**

НЕ ЗНА́ТИ ВАГА́НЬ. Бути рішучим, непохитним.— **Не знать колеба́ний.**

НЕ ЗНА́ТИ (не ма́ти) [НІЯ́КОГО] ВПИ́НУ (спи́ну, зупи́ну, уга́ву). Не можна спинити, стримати кого-небудь, що-небудь; бути нестримним у діях, вчинках.— **Не знать [никако́го] у́держу.**

НЕ ЗНАТИ ВТО́МИ. Не стомлюватися, бути сильним, витривалим.— **Не знать у́стали.**

НЕ ЗНАТИ, ДЕ О́ЧІ ДІВА́ТИ (ді́ти). Бути дуже засоромленим, переживати свою провину, незручне становище перед ким-небудь.— **Не знать, куда́ глаза́ дева́ть (деть).**

НЕ ЗНАТИ, НА ЯКУ́ [НО́ГУ] СТУПИ́ТИ (ступну́ти). 1. Догоджати кому-небудь, запобігати перед кимнебудь; 2. Почувати себе дуже незручно.— **Не знать, на каку́ю [но́гу] стать.**

НЕ ЗНА́ТИ (не ма́ти) ПРОСВІ́ТКУ *Див.* **НЕ БАЧИТИ СВІТУ.**

НЕ ЗНА́ТИ СПО́КО́Ю. *Див.* **НЕ МА́ТИ СПО́КО́Ю.**

НЕ ЗНАХО́ДИТИ (не знайти́) [СОБІ] МІ́СЦЯ. 1. Втрачати душевну рівновагу, самовладання, спокій; 2. Фізично страждати від чого-небудь.— **Не находи́ть (не найти́) [себе́] ме́ста.**

НЕ З НЕВО́ЛІ, А З ПРИ́ЯЗНІ. *Див.* **НЕ В СЛУ́ЖБУ, А В ДРУ́ЖБУ.**

НЕ ЗНАЮ́ЧИ БРО́ДУ, НЕ ЛІЗЬ У ВО́ДУ. *Див.* **НЕ СПИТА́ВШИ БРО́ДУ, НЕ ЛІЗЬ У ВО́ДУ.**

НЕ З ПОЛОХЛИ́ВИХ (не з боязки́х); НЕ [З] ПОЛОХЛИ́ВОГО (ляклі́вого) ДЕСЯ́ТКА; НЕ СТРАШКІ́В СИН *і* **НЕ СТРАШКО́ВІ ДІ́ТИ.** Про сміливу людину.— **Не ро́бкого (не трусли́вого) деся́тка.**

НЕ ЗРОБИ́ [СОБІ] КУМИ́РА, *Книжн. Див.* **НЕ СТВОРИ́ СОБІ КУМИ́РА.**

НЕ З ТАКО́ГО ТІ́СТА [ЗЛІ́ПЛЕНИЙ]. *Див.* **З ІНШОГО ТІ́СТА [ЗЛІ́ПЛЕНИЙ].**

НЕ З ТВОЇ́М (не з ва́шим, не з на́шим *і т. п.*) **РОЗУМО́М БРА́ТИСЯ** до чого. Ти в цій справі нічого не розумієш, тебе це не стосується.— **Не твоєго́ (не ва́шего, не на́шего** *и т. п.*) **ума́ де́ло.**

НЕ З ТОГО ТІ́СТА КНИШ. *Див.* **З ІНШОГО ТІ́СТА [ЗЛІ́ПЛЕНИЙ].**

НЕ ЗУПИНЯ́ТИСЯ (не зупини́тися) НІ ПЕ́РЕД ЧИМ. Не лякатися, бути готовим на все.— **Не остана́вливаться (не останови́ться) ни пе́ред чем.**

НЕ З ЦЬО́ГО СВІ́ТУ. *Див.* **НЕ ВІД МИ́РУ СЬО́ГО.**

НЕ ЙДЕ З ГОЛОВИ́ (з ду́мки, з па́м'яті). *Див.* **НЕ ВИХО́ДИТЬ З ГОЛОВИ́.**

НЕ ЙДЕ НА ДУ́МКУ кому; **НЕ ЙДЕ (не спада́є) В ГО́ЛОВУ** кому що *і* **НЕ БЕРЕ́ТЬСЯ ГОЛОВИ́** чиєї що. Не хочеться думати, згадувати про кого-небудь.— **Не идёт на ум (в го́лову)** кому что.

НЕ ЙОГО́ КЛО́ПІТ. *Див.* **НЕ МІЙ КЛО́ПІТ.**

НЕ КВА́ПСЯ (не забіга́й) ПОПЕРЕ́Д БА́ТЬКА В ПЕКЛО́. *Див.* **НЕ СПІ́ШИ ПОПЕРЕ́Д БА́ТЬКА В ПЕКЛО́.**

НЕ КИЄ́М, ТО ПА́ЛИЦЕЮ. Однаково, все одно; не тим, так іншим.— **Не мытьём, так ка́танъем.**

НЕ КОПА́Й ІНШО́МУ Я́МУ (я́ми), БО САМ УПАДЕ́Ш. Неприємність може трапитися з тим, хто бажає або робить її іншим.— **Не рой друго́му я́му (я́мы), сам в неё попадёшь.**

НЕ ЛИ́КОМ (не з ли́ка) ШИ́ТИЙ *і* **НЕ В ТІ́М'Я БИ́ТИЙ.** Про людину, яка має певні здібності, знання, вміє поводитися належним чином і т. ін.— **Не лы́ком шит; не про́мах.**

НЕ ЛИ́ШАТИСЯ (не лиши́тися) В БОРГУ́ у кого, перед ким. 1. Не відставати від інших, намагатися робити те саме, що й інші; 2. Віддячувати кому за щось.— **Не остава́ться (не оста́ться) в долгу́** у кого, перед кем.

НЕ ЛІЗЬ (не ква́пся, не забіга́й) ПОПЕРЕ́Д БА́ТЬКА В ПЕКЛО́. *Див.* **НЕ СПІ́ШИ ПОПЕРЕ́Д БА́ТЬКА В ПЕКЛО́.**

НЕ ЛІТА́Й, ВОРО́НО, В ЧУЖІ́Й ХОРО́МИ. *Див.* **ШВЕЦЬ, ЗНАЙ СВОЄ́ ШЕ́ВСТВО, А В КРАВЕЦТВО НЕ ЛІЗЬ.**

НЕ ЛОВИ́ ГАВ. Будь уважний, спритний, не байдикуй.— **Не зева́й.**

НЕ [З] ЛЯКЛИВО́ГО ДЕСЯ́ТКА. *Див.* **НЕ З ПОЛОХЛИ́ВИХ.**

НЕМА́ (нема́є) ВПИ́НУ (упи́ну) кому. Не можна спинити, стримати кого-небудь, що-небудь.— **Нет у́держу** кому.

НЕМА́ ДЕ ПРА́ВДИ ДІ́ТИ (схова́ти). *Див.* **НІДЕ ПРА́ВДИ ДІ́ТИ.**

НЕМА́ ДІЛА кому до кого, до чого. Не цікавиться хтось кимнебудь, чим-небудь, немає ніякого відношення, ніяких справ.— **Нет де́ла** кому до кого, до чего.

НЕ МАЄ ГАРАЗДУ [В ГОЛОВІ] хто. *Див.* **БЕЗ СЬО́МОЇ КЛЕ́ПКИ В ГОЛОВІ́.**

НЕ МА́Є (не вистача́є, бракує) ОДНІЄЇ (тре́тьої, деся́тої *і т. д.*) **КЛЕ́ПКИ [В ГОЛОВІ]** у кого. *Див.* **БЕЗ СЬО́МОЇ КЛЕ́ПКИ В ГОЛОВІ́.**

НЕМА́ ЖИВО́Ї ДУ́ШІ. Нікого немає.— **Нет живо́й души́.**

НЕМА́ (нема́є) ЗА ЩО [ДЯ́КУВАТИ]. Уживається як ввічливий вираз у відповідь на висловлену кимнебудь подяку за щось у значенні: не варто.— **Не сто́ит [благода́рности].**

НЕМА́ (не було́) И ЗАВО́ДУ кого, чого. *Див.* **І В ЗАВО́ДІ НЕМА́.**

НЕ МАЙ СТО КІП У ПО́ЛІ, МАЙ ДРУ́ЗІВ ДОВО́ЛІ; НЕ МАЙ І СТО РУБЛІ́В, ТА ОДНО́ГО ДРУ́ГА; ГРО́ШЕЙ МА́ЛО — НЕ БІ́ДА, ЯК Є ДРУ-

ЗІВ ЧЕРЕДА́ *і* **НЕ ТАК ТЕ БАГА́ТСТВО, ЯК ВІРНЕЄ БРАТСТВО.** Про необхідність високо цінити дружбу і друзів, вони дорожче грошей, багатства.— **Не име́й сто рубле́й, а име́й сто друзе́й.**

НЕ МА́ЛА БА́БА КЛО́ПОТУ [ТА КУПИ́ЛА ПОРОСЯ] *і* **НЕ БУЛО́ КЛО́ПОТУ, [ТАК] ЧОРТ НАДА́В.** Уживається для вираження сильної досади з приводу труднощів, неприємностей, турбот, що несподівано з'явилися.— **Не́ было печа́ли, [так] че́рти накача́ли.**

НЕМА́ ЛИ́ХА БЕЗ ДОБРА́ (без ща́стя). *Див.* **ЛИ́ХО НЕ БЕЗ ДОБРА́.**

НЕМА́ (нема́є) ЛІ́КУ [Й МІРИ] кому, чому. Уживається на означення чого-небудь численного, безмежного.— **Нет (несть) числа́ [и ме́ры]** кому, чему.

НЕМА́ЛО (чима́ло) ВОДИ УТЕКЛО́ (збігло, сплило́). *Див.* **БАГА́ТО ВОДИ́ УТЕКЛО́.**

НЕМА́ НІ (й) ДУ́ХА. Абсолютно нікого нема, пусто.— **Нет ни души́.**

НЕМА́ ПОРЯТУ́НКУ *і* **НЕМА́ (нема́є) СПА́СУ.** Про безвихідне, безнадійне становище.— **Нет спасе́нья (спа́су).**

НЕМА́ (нема́є) ПОТРЕ́БИ. Не потрібно що-небудь робити.— **Нужды́ нет; нет на́добности.**

НЕ МА́ТИ ЖО́ДНОГО (найме́ншого, нія́кого) УЯВЛЕННЯ *і* **НЕ МА́ТИ [Й] УЯВЛЕННЯ** про кого, про що. Не знати про кого-небудь, що-небудь навіть приблизно.— **Не име́ть ни мале́йшего (никако́го) представле́ния (поня́тия)** о ком, о чём.

НЕ МА́ТИ ПРОСВІТКУ. *Див.* **НЕ БА́ЧИТИ СВІ́ТУ.**

НЕ МА́ТИ (не зна́ти) СПО́КОЮ. Бути неспокійним, турбуватися.— **Не знать (не име́ть) поко́я.**

НЕМА́ ЧОГО́ ГРІ́ХА ТАЇ́ТИ (кри́ти). *Див.* **НІДЕ́ ПРАВДИ ДІ́ТИ.**

НЕМА́ ЧОГО́ (нема́ що, нічого) Й КАЗА́ТИ (говори́ти). Не можна заперечувати.— **Слов (сло́ва) нет (не́ту); не́чего сказа́ть.**

НЕМА́ ЩО РОБИ́ТИ. *Див.* **НІ́ЧОГО РОБИ́ТИ.**

НЕ МІЙ (не твій, не його́ *і т. п.***) КЛО́ПІТ.** Не моя́ (не твоя́, не його́ тощо) справа, не мене (тебе, його тощо) стосується.— **Не моя́ (не твоя́, не его́** *и т. п.***) забо́та (печа́ль).**

НЕМО́ВБИ Й (як і) **НЕ БУЛО́** кого, чого. *Див.* **НА́ЧЕ Й НЕ БУЛО́.**

НЕМО́В (як, ні́би) **АРШИ́Н ПРОКОВТНУ́В.** *Див.* **НА́ЧЕ АРШИ́Н ПРОКОВТНУ́В.**

НЕМО́В (на́че, нена́че) **ПОЛУ́ДА З ОЧЕЙ СПАДА́Є (спа́ла).** *Див.* **МОВ ПОЛУ́ДА З ОЧЕЙ СПАДА́Є.**

НЕ МО́ВИТИ [НІ] СЛО́ВА (слове́чка). *Див.* **НЕ ПРОРОНИ́ТИ [НІ] СЛО́ВА.**

НЕ МО́ЖЕ (не могло́) **БУ́ТИ [Й] МО́ВИ** (розмо́ви) про що. Немає чого й говорити про здійснення чого-небудь.— **Не мо́жет (не могло́) быть и ре́чи** о чём.

НЕ МОЖНА НО́СА ВИ́СТРОМИТИ (ви́сунути, ви́ткнути) [З ДО́МУ]. Не можна вийти, показатися на вулицю.— **Нельзя́ но́са вы́сунуть [из́ дому].**

НЕ МОЖНА СЛО́ВОМ РОЗКАЗА́ТИ, АНІ ПЕРО́М ОПИСА́ТИ. *Див.* **НІ В КА́ЗЦІ СКАЗА́ТИ, НІ ПЕРО́М ОПИСА́ТИ.**

НЕ МОРГНУ́ВШИ О́КОМ (ву́сом) зробити що. Не задумуючись, не бентежачись, не соромлячись.— **Не моргну́в гла́зом** (у́сом) сделать что.

НЕ МУДРУ́ЮЧИ ЛУКА́ВО. Просто, без вигадок.— **Не му́дрствуя лука́во.**

НЕ НАВА́ЖИТИСЯ (боя́тися) ДИХНУ́ТИ. Притаїтися, завмерти від напруження, страху і т. ін.— **Не сметь (боя́ться) дохну́ть.**

НЕ НАВЕРТА́ТИСЯ (не наверну́тися) НА О́ЧІ. *Див.* **НЕ ПОКА́ЗУВАТИСЯ НА О́ЧІ.**

НЕ НА (не в) **ЖАРТ.** Насправді; цілком серйозно; дуже.— **Не на (не в) шу́тку.**

НЕ НА ЖИТТЯ́, А НА СМЕ́РТЬ. Хто-небудь має дуже рішучий, різкий характер.— **Не на жизнь (на живо́т), а на сме́рть.**

НЕ НА [СВОЄ́МУ] МІ́СЦІ хто. Про людину, що займається справою, яка не відповідає її здібностям, нахилам.— **Не на [своём] ме́сте** кто.

НЕНАСИ́ТНА (ненажо́рлива, жажо́рлива) УТРО́БА. 1. Про ненажерливу людину або тварину; 2. Про того, кому важко чогось настачити.— **Ненаси́тная утро́ба.**

НЕ НА ТАКИХ НАТРА́ПИВ. Уживається у випадку, коли треба ска-

зати, що хтось недооцінює того, з ким має справу.— **Не на того́ напа́л.**

НЕНА́ЧЕ ПОЛУ́ДА З ОЧЕ́Й СПАДА́Є (спа́ла). *Див.* **МОВ ПОЛУ́ДА З ОЧЕ́Й СПАДАЄ.**

НЕ НА́ШОГО ПО́ЛЯ ЯГОДА *і* **НЕ НА́ШОГО ПЕРА́ ПТА́ШКА.** Не підхожа до кого-небудь, зовсім не схожа з ким-небудь за поглядами, характером і поведінкою людина; така, що не належить до певного товариства, відрізняється від нього.— **Не на́шего по́ля я́года.**

НЕ НЮХАТИ (не поню́хати) ПО́РОХУ. 1. Не бути на війні, не воювати; 2. Не мати досвіду у чому-небудь.— **Не ню́хать (не поню́хать) по́роху.**

НЕ ОБМО́ВИТИСЯ (не згада́ти) НІ [И, І, ЖОДНИМ] СЛО́ВОМ (слове́чком). Нічого не сказати, промовчати.— **Не обмо́лвиться [ни еди́ным] сло́вом (слове́чком).**

НЕ ОДНИ́М ХЛІ́БОМ (не хлі́бом еди́ним) ЖИВЕ́ ЛЮДИ́НА. Треба турбуватися про задоволення не тільки матеріальних, а й духовних потреб.— **Не хле́бом еди́ным жив челове́к.**

НЕОПАЛИ́МА (неспали́ма) КУПИНА́. Уживається як образне визначення непорушності, схоронності.— **Неопали́мая купина́.**

НЕ ОСОРО́МИМО ЗЕМЛІ́ РУ́СЬКОЇ. Не накличемо ганьби, безчестя на рідну землю.— **Не осрами́м земли́ ру́сской.**

НЕ ПЕ́РШОЇ МО́ЛОДОСТІ. *Іron.* Немолодий, середніх літ.— **Не пе́рвой мо́лодости.**

НЕ ПЕРШОЇ СВІ́ЖОСТІ. 1. Не дуже чистий; 2. Уже відомий, не дуже новий.— **Не пе́рвой све́жести.**

НЕ ПІЙМА́НИЙ — НЕ ЗЛО́ДІЙ *і* **НЕ ПІЙМА́В — НЕ КАЖИ́, ЩО ЗЛО́ДІЙ.** Говориться тоді, коли немає безперечних доказів проти того, хто насправді винен.— **Не по́йман — не вор.**

НЕ ПЛЮЙ У КРИНИ́ЦЮ (у коло́дязь). **[БО] ПРИГОДИ́ТЬСЯ** (доведе́ться) **ВОДИ́ НАПИ́ТЬСЯ** *і* **НЕ ПОГА́НЬ (не брудни́) КРИНИ́ЦІ, [БО] СХО́ЧЕШ ВОДИ́ЦІ.** Не роби неприємностей, не шкодь кому-небудь, бо цим можеш позбавити себе в майбутньому підтримки, допомоги.— **Не плюй в коло́дец (в коло́дезь), пригоди́тся воды́ напи́ться.**

НЕ ПОБА́ЧИТИ, ЯК СВОЇ́Х [ВЛА́СНИХ] ВУХ. *Див.* **НЕ БА́ЧИТИ, ЯК СВОЇ́Х [ВЛА́СНИХ] ВУХ.**

НЕ ПОВІ́РИТИ СВОЇ́М [ВЛА́СНИМ] ОЧА́М (ву́хам). *Див.* **НЕ ВІ́РИТИ СВОЇ́М [ВЛА́СНИМ] ОЧА́М.**

НЕ ПОГА́НЬ (не брудни́) КРИНИ́ЦІ, [БО] СХО́ЧЕШ ВОДИ́ЦІ. *Див.* **НЕ ПЛЮЙ У КРИНИ́ЦЮ, [БО] ПРИГОДИ́ТЬСЯ ВОДИ́ НАПИ́ТЬСЯ.**

НЕ ПОДАВА́ТИ (не пода́ти, не пока́зувати, не пока́зати) ВИ́ДУ. Не виявляти своїх почуттів, приховувати їх.— **Не подава́ть (не пода́ть, не пока́зывать, не показа́ть) ви́ду.**

НЕ ПОДАРУВА́ТИ (не пропуска́ти, не пропусти́ти) СВОГО́. *Див.* **НЕ ДАРУВА́ТИ СВОГО́.**

НЕ ПО ДОРО́ЗІ з к и м *і* **НЕ ПО ПУТІ́** з к и м. Про різні прагнення, цілі.— **Не по пути́** с к е м.

НЕ ЛО ЗУБА́Х к о м у, ч и ї х. Не під силу кому-небудь.— **Не по зуба́м** к о м у, ч ь и м.

НЕ ПОКА́ЗУВАТИ (не показа́ти) ВИ́ДУ. *Див.* **НЕ ПОДАВА́ТИ ВИ́ДУ.**

НЕ ПОКА́ЗУВАТИ (не показа́ти, не потика́ти, не поткну́ти) НО́СА. Не появлятися де-небудь.— **Не пока́зывать (не показа́ть, не каза́ть) но́са.**

НЕ ПОКА́ЗУВАТИСЯ (не показа́тися, не потрапля́ти, не потра́пити, не попада́ти, не попа́сти, не попада́тися, не попа́стися, не навертя́тися, не наверну́тися) НА О́ЧІ. Не появлятися, не бувати де-небудь у кого-небудь, не зустрічатися з ким-небудь.— **Не пока́зываться (не показа́ться, не попада́ться, не попа́сться) на глаза́.**

НЕ ПОКЛАДА́ЮЧИ (не склада́ючи) РУК. Невтомно, сумлінно.— **Не покладая́ рук.**

НЕ ПОМИНА́ТИ ЛИ́ХОМ (лихи́м сло́вом) к о г о. *Див.* **НЕ ЗГА́ДУВАТИ ЛИХОМ.**

НЕ ПОНЮХА́ТИ ПО́РОХУ. *Див.* **НЕ НЮХА́ТИ ПО́РОХУ.**

НЕ ПОПАДА́ТИ (не попа́сти, не попада́тися, не попа́стися, не навертя́тися, не наверну́тися) НА О́ЧІ. *Див.* **НЕ ПОКА́ЗУВАТИСЯ НА О́ЧІ.**

НЕ ПО ПУТІ́ з к и м. *Див.* **НЕ ПО ДОРО́ЗІ.**

НЕПОРУ́ШНИЙ ЗАКО́Н. Який не може бути порушений, змінений; обов'язковий.— **Непрело́жный зако́н.**

НЕ ПОСПІША́Й (не лізь, не ква́пся, не забіга́й) ПОПЕРЕД БА́ТЬКА В ПЕ́КЛО. *Див.* **НЕ СПІШИ́ ПОПЕРЕ́Д БА́ТЬКА В ПЕ́КЛО.**

НЕ ПОТИКА́ТИ (не поткну́ти) НО́СА. *Див.* **НЕ ПОКАЗУВАТИ НОСА.**

НЕ ПОТРАПЛЯ́ТИ (не потра́пити, не попада́ти, не попа́сти, не попада́тися, не попа́стися, не наверта́тися, не наверну́тися) НА О́ЧІ. *Див.* **НЕ ПОКАЗУВАТИСЯ НА О́ЧІ.**

НЕПОЧА́ТИЙ КРАЙ ч о г о. Дуже багато, велика кількість чого-небудь.— **Непоча́тый край** ч е г о; **непоча́тый у́гол** ч е г о.

НЕ ПРИЙШЛА́ ГОРА́ ДО МАГОМЕ́ТА, ТО ПРИЙШО́В МАГОМЕ́Т ДО ГОРИ́; НЕ ЯСЛА́ ДО КОНЕ́Й ХО́ДЯТЬ, А КО́НІ ДО ЯСЕ́Л *і* **КОЛИ́ ЗАХО́ЧЕ КОЗА́ СІ́НА, ТО ДО ВО́ЗА ПРИЙДЕ.** Про вимушену поступку людини.— **Если гора́ не идёт к Магоме́ту, то Магоме́т идёт к горе́.**

НЕ ПРИМУ́ШУВАТИ (не приму́сити, не заставля́ти, не заста́вити) СЕБЕ́ ДО́ВГО ПРОСИ́ТИ (проха́ти). Охоче, зразу ж погодитися виконати прохання.— **Не заставля́ть (не заста́вить) себя́ до́лго проси́ть.**

НЕ ПРИМУ́ШУВАТИ (не приму́сити, не заставля́ти, не заста́вити) СЕБЕ́ ЧЕКА́ТИ (жда́ти). Швидко прийти, без затримки робити, виконувати, здійснювати що-небудь.— **Не заставля́ть (не заста́вить) себя́ ждать.**

НЕ ПРО МЕ́НЕ (те́бе, нас *і т. п.*) **ПИ́САНО (призна́чено).** *Див.* **НЕ ДЛЯ МЕНЕ ПИСАНО.**

НЕ ПРОПУСКА́ТИ (не пропусти́ти) СВО́ГО. *Див.* **НЕ ДАРУВАТИ СВОГО.**

НЕ ПРОРОНИ́ТИ (не промовля́ти, не промо́вити, не мо́вити) [НІ] СЛО́ВА (слове́чка). Уперто мовчати.— **Не проро́нить [ни] сло́ва (слове́чка).**

НЕПРОХА́НИЙ ГІСТЬ. *Див.* **НЕЗВА́НИЙ ГІСТЬ.**

НЕ РА́ДИ КРА́СНОГО (дотепно́го) СЛО́ВА (сло́вця́). *Див.* **НЕ ДЛЯ КРАСНОГО СЛОВА.**

НЕ РОБИ́ТИ СЕКРЕ́ТУ (таємни́ці) з ч о г о. Не приховувати чого-небудь.— **Не де́лать секре́та** и з ч е г о.

НЕ РО́БИТЬ ПОГО́ДИ х т о, щ о. Не має вирішального значення для чого-небудь, серйозно не впливає на що-небудь.— **Не де́лает пого́ды** к т о, ч т о.

НЕ РОЗГИНА́ЮЧИ СПИ́НИ [ПРАЦЮВА́ТИ, ТРУДИ́ТИСЯ *і т. п.*]. Робити багато, без відпочинку.— **Не разгиба́я спины́ [рабо́тать, труди́ться** *и т. п.*].

НЕ РОЗГЛЯ́ДІВШИ (не зна́ючи) БРО́ДУ, НЕ ЛІЗЬ У ВО́ДУ. *Див.* **НЕ СПИТА́ВШИ БРО́ДУ, НЕ ЛІЗЬ У ВО́ДУ.**

НЕ СВОЇ́М ГО́ЛОСОМ КРИЧА́ТИ (пла́кати). Кричати дуже голосно, з усієї сили.— **Не свои́м го́лосом крича́ть (пла́кать).**

НЕ СВЯТІ ГОРШКИ́ ЛІПЛЯ́ТЬ. Звичайна людина впорається із складною справою — говориться, щоб підбадьорити людину, що береться за якусь нову для неї справу.— **Не бо́ги горшки́ обжига́ют.**

НЕ СКЛАДА́ЮЧИ РУК. *Див.* **НЕ ПОКЛАДА́ЮЧИ РУК.**

НЕ СМІЙСЯ З ЛЮДЕ́Й НИ́НІ, БО ЗА́ВТРА ЛЮДИ З ТЕ́БЕ СМІ́ЯТИМУТЬСЯ. *Див.* **ЧУЖОМУ ЛИХОВІ НЕ СМІЙСЯ.**

НЕ СМІТИ ПИ́СНУТИ. Нічого не сказати, не вимовити й слова проти кого-небудь.— **Не сметь пи́кнуть.**

НЕ СПАДА́Є В ГО́ЛОВУ к о м у. *Див.* **НЕ ЙДЕ НА ДУ́МКУ.**

НЕСПА́ЛИМА КУПИНА́. *Див.* **НЕОПА́ЛИМА КУПИНА.**

НЕ СПИТА́ВШИ (не розгля́дівши, не зна́ючи) БРО́ДУ, НЕ ЛІЗЬ У ВО́ДУ. Не берися до чого-небудь без знання справи — говориться тому чи про того, хто заходжується коло чогось, але з-за незнання терпить невдачу.— **Не спросясь (не зна́я) бро́ду, не су́йся в во́ду.**

НЕ СПІШИ́ (не поспішай, не лізь, не ква́пся, не забіга́й) ПОПЕРЕД БА́ТЬКА В ПЕ́КЛО. Без потреби не спіши в чиїй-небудь справі, намагаючись випередити інших.— **Не су́йся наперёд (пре́жде) отца́ в пе́тлю.**

НЕ СПУСКА́ТИ З ДУМКИ к о г о, щ о. Весь час думати, не забувати про кого-небудь, що-небудь.— **Не упуска́ть (не выпуска́ть) из ви́ду** к о г о, ч т о.

НЕ СПУСКА́ТИ (не випуска́ти) З О́КА (з очей́) к о г о, ч о г о *і* **НЕ СПУСКА́ТИ ОКА (очей́)** з к о г о, з ч о г о. 1. Постійно наглядати, стежити, спостерігати за ким-небудь,

за чим-небудь; 2. Милуватися ким-небудь, чим-небудь; 3. Постійно тримати в полі зору, мати на увазі щонебудь.— **Не спуска́ть (не своди́ть) глаз (очей) с кого, с чего; не спуска́ть с глаз кого, что.**

НЕ СТВОРИ́ (не зроби́) [СОБІ́] КУМИ́РА. *Книжн.* Сліпо не схиляйся перед ким-небудь, чим-небудь.— **Не сотвори́ [себе́] куми́ра.**

НЕСТИ́ [ВАЖКИ́Й] ХРЕСТ. *Книжн.* Переживати великі труднощі, незгоди; страждати.— **Нести́ [тяжёлый] крест.**

НЕ СТРАШКІ́В СИН *і* **НЕ СТРАШКО́ВІ ДІ́ТИ.** *Див.* **НЕ З ПОЛОХЛИ́ВИХ.**

НЕ СЬОГО́ДНІ — ЗА́ВТРА *і* **НЕ СЬОГО́ДНІ, ТАК ЗА́ВТРА.** Дуже скоро, найближчим часом.— **Не сего́дня (ны́нче) — за́втра.**

НЕ ТАКИ́Й СТРАШНИ́Й ЧОРТ (вовк), ЯК ЙОГО́ МАЛЮ́ЮТЬ. Не так страшно в дійсності, як представляють, як здається — говориться тому, хто переживає зайве хвилювання, страх перед ким-небудь, чим-небудь невідомим, або у відповідь на чиї-небудь погрози, залякування.— **Не так стра́шен чёрт, как его́ малю́ют.**

НЕ ТА́К ТЕ БАГА́ТСТВО, ЯК ВІ́РНЕ БРА́ТСТВО. *Див.* **НЕ МАЙ СТО КІП У ПОЛІ, МАЙ ДРУЗІВ ДОВО́ЛІ.**

НЕ ТАК-ТО (не ду́же) [И] БАГА́ТО. Не дуже багато.— **Не ахти́ ско́лько.**

НЕ ТАК-ТО (не ду́же) [И] ДОБРИ́Й. Не дуже добрий, неважний.— **Не ахти́ како́й.**

НЕ ТВІ́Й (не його́ *і т. п.*) **КЛО́ПІТ.** *Див.* **НЕ МІ́Й КЛО́ПІТ.**

НЕ ТЕ́РШИ, НЕ М'ЯВШИ, НЕ ЇСТИ КАЛАЧА́. *Див.* **БЕЗ ТРУДА́ НЕМА́ ПЛОДА́.**

НЕ ТИ (не я, не ви *і т. п.*) **ПЕ́РШИЙ, НЕ ТИ (не я, не ви** *і т. п.*) **Й ОСТА́ННІЙ.** Те, що випало на долю кого-небудь, не є чимось особливим, це саме переживали вже й будуть переживати інші.— **Не ты (не я, не вы** *и т. п.*) **пе́рвый, не ты (не я, не он** *и т. п.*) **после́дний.**

НЕ У ГНІВ СКАЗА́ТИ. *Застар.* Форма вибачення: не сердься, вибач.— **Не во гнев будь ска́зано.**

НЕ ФУНТ ІЗЮ́МУ. Не дрібниця, не жарт, не дурниця.— **Не фунт изю́ма.**

НЕ ХВАЛИ́ВСЯ, ЇДУЧИ́ У БІЙ (на рать) [,А ХВАЛИ́ВСЯ ЇДУЧИ З БО́Ю (з ра́ті)]. Не вважай що-небудь зробленим, доки не доведеш до кінця — говориться тому, хто самовпевнений, хто завчасно вважає справу зробленою, що-небудь уже здійсненим.— **Не хвали́сь, е́дучи на рать [а хвали́сь е́дучи с ра́ти].**

НЕ ХЛІ́БОМ ЄДИ́НИМ ЖИВЕ́ ЛЮДИ́НА. *Див.* **НЕ ОДНИ́М ХЛІ́БОМ ЖИВЕ́ ЛЮДИ́НА.**

НЕ [З] ХОРО́БРОГО ДЕСЯ́ТКА. Про несміливу, боязку людину.— **Не [из] хра́брого деся́тка.**

НЕ ЧЕПУРНА́ ХА́ТА УБРА́ННЯМ, ТА ЩЕ́ДРА ЧАСТУВА́ННЯМ. Будинок приваблює не зовнішнім виглядом, убранням, а хлібосольством, гостинністю.— **Не красна́ изба́ угла́ми, а красна́ пирога́ми.**

НЕЧИ́СТИЙ (чорт) ПОПУ́ТАВ. *Див.* **ЛИХИ́Й ПОПУ́ТАВ (поплу́тав).**

НЕ ШКОДУ́ЮЧИ СИЛ [ПРАЦЮВА́ТИ, ТРУДИ́ТИСЯ]. Самовіддано, віддаючи себе цілком.— **Не жале́я сил [рабо́тать, труди́ться].**

НЕЩА́СТЯ МОЄ́. Про нерозторопну, безталанну людину.— **Го́ре лу́ковое.**

НЕ ЩОДНИ́НИ, А ЩОГОДИ́НИ [РОСТИ́, ЗРОСТА́ТИ *тощо*]. Дуже швидко.— **Не по дням, а по часа́м (расти́, возраста́ть** *и т. п.*).

НЕ ЩОДНЯ́ КОТО́ВІ МА́СНИЦЯ [БУ́ДЕ І ВЕЛИ́КИЙ ПІСТ]. *Див.* **НЕ ВСЕ КОТО́ВІ МАСНИЦЯ.**

[Я] НЕ Я БУ́ДУ. Вираз рішучого наміру або твердої певності.— **[Я] не я бу́ду.**

НЕ Я (не ви *і т. п.*) **ПЕ́РШИЙ, НЕ ТИ (не я, не ви** *і т. п.*) **Й ОСТА́ННІЙ.** *Див.* **НЕ ТИ ПЕ́РШИЙ, НЕ ТИ Й ОСТА́ННІЙ.**

НЕ ЯСЛА ДО КО́НЕЙ ХО́ДЯТЬ, А КО́НІ ДО ЯСЕЛ. *Див.* **НЕ ПРИЙШЛА ГОРА́ ДО МАГОМЕ́ТА, ТО ПРИЙШОВ МАГОМЕ́Т ДО ГОРИ́.**

НИ́ЖЧЕ ЗА ВСЯ́КУ (за будь-яку́) КРИ́ТИКУ *і* **НИ́ЖЧЕ ВІД УСЯКО́Ї (від будь-яко́ї) КРИТИКИ.** Про що-небудь, що не задовольняє найпоблажливіші вимоги.— **Ни́же вся́кой кри́тики.**

НИЗЬКИ́Й (низе́нький) УКЛІ́Н (поклін). 1. Дуже низьке нахиляння верхньої частини тулу́ба або голови для вираження пошани; 2. Словесне вираження глибокої пошани, вдячності

кому-небудь, чому-небудь.— **Ни́зький покло́н.**

НИЗЬКО́Ї (невисо́кої) ПРО́БИ х т о, щ о. Поганої якості.— **Ни́зкой про́бы** к т о, ч т о.

НИ́ЗЬКО СЛА́ТИСЯ (стели́тися) п е р е д к и м. Всіляко догоджати, лестити кому-небудь.— **Ме́лким бе́сом рассыпа́ться** п е р е д к е м.

НИ́ТКА АРІА́ДНИ. *Книжн.* Провідна нитка, керівна думка, спосіб, який допомагає вийти із складного становища, розв'язати важливе питання.— **Ариа́дны (ариа́днина) нить.**

НИ́ТКА ЖИТТЯ. Життєвий шлях.— **Нить жи́зни.**

НИ́ТКИ (ни́точки) СУХО́Ї НЕМА́ (не зна́йдеш) н а к о м у. У когонебудь одяг промок наскрізь.— **Ни [одно́й] сухо́й ни́тки нет (не оста́лось)** н а к о м.

НИ́ШПОРИТИ О́КОМ (очи́ма). Пильно оглядати, обстежувати щонебудь.— **Ша́рить глаза́ми (взгля́дом).**

НІ АЗА́ НЕ ЗНА́ТИ (не розумі́ти *і т. п.*). Нічого не знати, не розуміти.— **Ни аза́ [в глаза́] не знать (не ви́деть); ни аза́ не знать (не понима́ть, не смы́слить** *и т. п.*).

НІ БАГА́ТО НІ МА́ЛО *і* **НІ МА́ЛО НІ БАГА́ТО.** Саме стільки, рівно стільки — звичайно про велику кількість.— **Ни мно́го ни ма́ло.**

НІ БЕ НІ МЕ [НІ КУКУРІ́КУ]. *Несхв.* Нічого не тямити, зовсім не розумітися на чому.— **Ни бе ни ме [ни кукаре́ку].**

НІБИ АРШИ́Н ПРОКОВТНУ́В. *Див.* **НА́ЧЕ АРШИ́Н ПРОКОВТНУ́В.**

НІ БО́ГОВІ СВІ́ЧКА НІ ЧО́РТОВІ КОЧЕРГА́ (шпи́чка); НІ ГРАЧ НІ ПОМАГА́Ч *і* **НІ ПА́ВА НІ ГА́ВА (ні ворбна).** Про того, хто бездарний, хто не проявляє здібностей ні в чому.— **Ни бо́гу свеча́ (све́чка) ни чёрту кочерга́.**

НІ ВДЕНЬ НІ ВНОЧІ́. Ніколи.— **Ни днём ни но́чью.**

НІ ВЗАД НІ ВПЕРЕ́Д. *Див.* **НІ ТПРУ НІ НУ.**

НІ (а́ні) В КА́ЗЦІ СКАЗА́ТИ, НІ (а́ні) ПЕРО́М ОПИСА́ТИ; НІ ПЕРО́М НЕ СПИСА́ТИ, НІ СЛО́ВОМ НЕ СКАЗА́ТИ *і* **НЕ МО́ЖНА СЛО́ВОМ РОЗКАЗА́ТИ, А́НІ ПЕРО́М ОПИСА́ТИ.** *Фольк.* Про найвищу ступінь якоїсь якості, властивості.— **Ни в ска́зке сказа́ть, ни перо́м описа́ть.**

НІ В КУТ НІ В ДВЕ́РІ. *Див.* **НІ ТПРУ НІ НУ.**

НІ В ТИН НІ В ВОРО́ТА. *Див.* **НІ ДО ЛАДУ́ НІ ДО ПРИ́КЛАДУ.**

НІ В ЯКОМУ (в жо́дному) РАЗІ. Ні за що, щоб там не було.— **Ни в каку́ю.**

НІГ ПІД СОБО́Ю НЕ ЧУ́ТИ (не відчува́ти). 1. Швидко бігти; 2. Відчувати сильну втому в ногах від надмірного бігання, ходіння; 3. Від приємних почуттів бути енергійним, рухливим.— **Ног под собо́й не слы́шать (не чу́ять).**

НІ ГРАЧ НІ ПОМАГА́Ч. *Див.* **НІ БО́ГОВІ СВІ́ЧКА НІ ЧО́РТОВІ КОЧЕРГА.**

НІ ДВО́РУ НІ ТИ́НУ в к о г о. *Див.* **НІ КОЛА́ НІ ДВОРА́.**

НІДЕ (ні́куди) ГО́ЛОВУ ПРИХИЛИ́ТИ (приклони́ти). Не мати пристанища; бути безпритульним.— **Не́где (не́куда) го́лову приклони́ть.**

НІДЕ (ні́куди) ПАЛЬЦЯ ПРОСУ́НУТИ. Дуже тісно де-небудь.— **Не́где па́льцем ткнуть.**

НІДЕ (не́ма де) ПРА́ВДИ ДІ́ТИ (схова́ти) *і* **НІ́ЧОГО (нема́ чого́) ГРІХА́ ТАЇ́ТИ (кри́ти).** Треба сказати правду; правду, по правді кажучи.— **Не́чего (чего́) греха́ тайть.**

[ЩОБ] НІ ДНА НІ ПО́КРИШКИ к о м у. Уживається як прокляття і виражає побажання невдачі, лиха, всього недоброго.— **Ни дна ни покры́шки** к о м у.

НІ ДО́БРЕ НІ ПОГА́НО. Так собі, абияк.— **Ни ша́тко ни ва́лко [ни на сто́рону].**

НІ ДО ЛАДУ́ НІ ДО ПРИ́КЛАДУ; НІ В ТИН НІ В ВОРО́ТА *і* **АНІ (ні) ПРИШИ́ТИ АНІ (ні) ПРИЛАТА́ТИ.** 1. Нікуди не годиться; 2. Недоречно, не до ладу.— **Ни к се́лу ни к го́роду; ни приши́й ни пристегни́.**

НІ ЖИВИ́Й НІ МЕ́РТВИЙ. Переляканий, дуже стурбований, схвильований.— **Ни жив ни мёртв.**

НІ́ЖНА (тендітна) ІСТО́ТА. *Див.* **СЛАБКА́ ІСТО́ТА.**

НІ́ЖНА (тендітна) СТАТЬ. *Див.* **ПРЕКРА́СНА СТАТЬ.**

НІЖ [ГО́СТРИЙ] У СЕ́РЦЕ к о м у *і* **НОЖЕ́М [ГО́СТРИМ] У СЕ́РЦЕ** к о м у. Що-небудь дуже вражає,

спричиняє душевний біль і т. ін.— **Нож [бо́стрый] в се́рдце к о м у.**

НІЖ У СПИ́НУ к о м у. Про зрадницький вчинок, зрадницьку поведінку і т. ін.— **Нож в спи́ну к о м у.**

НІ ЗА ХОЛО́ДНУ ВО́ДУ НЕ ВЗЯ́ТИСЯ. *Див.* **ПА́ЛЬЦЕМ НЕ ВОРУХНУ́ТИ.**

НІ ЗА ЦА́ПОВУ [ПУ́ХЛУ] ДУ́ШУ [ПРОПА́СТИ, ЗАГИНУ́ТИ *і т. п.*] *і* **НІ ЗА ПОНЮ́ШКУ (по́нюх) ТАБА́КУ (тютюну́) [ПРОПА́СТИ, ЗАГИ́НУТИ** *і т. п.*]. Пропасти даремно.— **Ни за поню́шку (за по́нюх) табаку́ [пропа́сть, поги́бнуть** *и т. п.*]; **ни за си́зо пёрышко [пропа́сть, поги́бнуть].**

НІ ЗА ЩО В (на) СВІ́ТІ. Ні за яких обставин, ніколи.— **Ни за что на све́те; ни за каки́е ковры́жки.**

НІ ЗА ЩО НІ ПРО ЩО. Без причин, безпідставно, даремно.— **Ни за что ни про что.**

НІ ЗА ЯКІ БЛА́ГА [В СВІ́ТІ]. Ні за що, ні в якому разі.— **Ни за каки́е бла́га [в ми́ре].**

НІ ЗА ЯКІ СКАРБИ́ [В СВІ́ТІ]. Ні в якому разі, ні за що.— **Ни за каки́е сокро́вища.**

НІ ЗДУ́МАТИ НІ ЗГАДА́ТИ НІ ПЕРО́М ОПИСА́ТИ. *Фолькл.* Про кого-небудь, що-небудь таке прекрасне, що важко його уявити, показати.— **Ни вздума́ть ни взгада́ть ни перо́м описа́ть.**

НІ ЗНОБИ́ТЬ НІ ГРІЄ к о м у. Зовсім байдуже, ніскільки не турбує.— **Ни знобя́т ни гре́ет к о м у.**

НІ З ТО́ГО НІ З СЬО́ГО *і* **НІ З СЬО́ГО НІ З ТО́ГО.** Без будь-якої причини, без жодного приводу або несподівано.— **Ни с того́ ни с сего́.**

НІ КІНЦЯ́ НІ КРАЮ НЕМА́Є (не ви́дно) ч о м у. *Див.* **КІНЦЯ НЕМА́Є.**

НІ КЛИ́КУ НІ ВІ́ДКЛИКУ *і* **НІ ОДВІ́ТУ НІ ПРИВІ́ТУ.** Про відсутність відповіді, відзиву на чий-небудь лист, чиє-небудь звернення.— **Ни отве́та ни приве́та.**

НІ КОЛА́ НІ (а́ні) ДВОРА́ в к о г о *і* **НІ ДВО́РУ НІ ТИНУ в к о г о.** Зовсім нічого немає.— **Ни кола́ ни двора́ у к о г о.**

НІКО́ЛИ І ВГО́РУ ГЛЯ́НУТИ. *Див.* **ДИХНУ́ТИ НІКО́ЛИ.**

НІ КРОКУ [НАЗА́Д, ВПЕРЕ́Д, ДА́ЛІ]! Наказ, команда не рухатися з місця.— **Ни ша́гу [наза́д, вперёд, да́льше]!**

НІ́КУДИ ГО́ЛОВУ ПРИХИЛИ́ТИ (приклони́ти). *Див.* **НІДЕ ГОЛОВУ ПРИХИЛИТИ.**

НІКУ́ДИ (ніна́що) НЕ ГОДИ́ТЬСЯ. Хто-небудь, що-небудь дуже поганий, непридатний для чого-небудь.— **Никуда́ не годи́тся.**

НІ́КУДИ ПА́ЛЬЦЯ ПРОСУ́НУТИ. *Див.* **НІДЕ ПАЛЬЦЯ ПРОСУ́НУТИ.**

НІ КУЄ НІ МЕ́ЛЕ х т о *і* **НІ ШИЄ НІ ПО́РЕ х т о.** Нічого не робить, не вживає ніяких заходів.— **Ни шьёт ни по́рет к т о.**

НІКЧЕ́МНИЙ МЕТА́Л. *Жарт.* Гроші, золото.— **Презре́нный мета́лл.**

НІ ЛА́ДУ НІ СКЛА́ДУ. Ні найменшого порядку, зв'язку, безладдя.— **Ни скла́ду ни ла́ду.**

НІ ЛЯ́ЛЕЧКИ *і* **ХОЧ БИ [ТОБІ] ЛЯ́ЛЕЧКА.** Жодної душі, нікого; хоч би хто-небудь.— **Ни души́.**

НІ МА́ЛО НІ БАГА́ТО. *Див.* **НІ БАГА́ТО НІ МА́ЛО.**

НІМА́ ТИ́ША. *Див.* **МЕ́РТВА ТИ́ША.**

НІМИ́Й (безмо́вний) СВІ́ДОК. Неживий предмет, що дає можливість відтворити, уявити події минулих часів.— **Немо́й (безмо́лвный) свиде́тель.**

НІМИ́Й ЯК МОГИ́ЛА (як домови́на, як ри́ба). Про людину, яка вміє мовчати, зберігати таємницю.— **Немо́й как моги́ла (как ры́ба).**

НІ НАЗА́Д НІ ВПЕРЕ́Д. Нікуди; немає виходу.— **Ни взад ни вперёд.**

НІ НА ЙО́ТУ. Ніскільки, нітрохи.— **Ни на йо́ту.**

НІ НА КРОК без к о г о, без ч о г о. Не можна обійтися без кого-небудь, чого-небудь.— **Ни на шаг без к о г о, без ч е г о.**

НІ НА ЩО́ НЕ ГОДИ́ТЬСЯ. *Див.* **НІКУ́ДИ НЕ ГОДИТЬСЯ.**

НІ ОДВІ́ТУ НІ ПРИВІ́ТУ. *Див.* **НІ КЛИ́КУ НІ ВІ́ДКЛИКУ.**

НІ ПА́ВА НІ ГА́ВА (ні ворона). *Див.* **НІ БО́ГОВІ СВІ́ЧКА НІ ЧОРТОВІ КОЧЕ́РГА.**

НІ ПАРИ З УСТ (з вуст, з ро́та). 1. Мовчки, ні слова не кажучи; не подаючи голосу; 2. Уживається як наказ мовчати.— **Ни зву́ка ни сло́ва;** *книжн.* **ни гла́са ни воздыха́ния.**

НІ ПЕРО́М НЕ СПИСА́ТИ, НІ СЛО́ВОМ НЕ СКАЗА́ТИ. *Див.* **НІ В КА́ЗЦІ СКАЗА́ТИ, НІ ПЕРО́М ОПИСА́ТИ.**

НІ ПІР'Я НІ ЛУСКИ. *Див.* **НІ ПУ́ХУ НІ ПЕРА́.**

НІ ПРИШИ́ТИ НІ ПРИЛАТА́ТИ. *Див.* **НІ ДО ЛАДУ́ НІ ДО ПРИКЛА́ДУ.**

НІ ПРОЇ́ХАТИ А́НІ (ні) ПРОЙТИ́ *і* **НІ ПРОЇ́ДЕШ НІ ПРОЙДЕШ.** 1. Про неможливість проїзду, проходу де-небудь; 2. Про велику кількість кого-небудь, чого-небудь.— **Ни пройти́ ни прое́хать.**

НІ ПУ́ХУ НІ ПЕРА́ *і* **НІ ПІР'Я НІ ЛУСКИ́.** 1. Традиційна формула побажання успіху, удачі на полюванні; 2. Взагалі побажання успіху, звичайно жартівливе.— **Ни пу́ха ни пера́.**

НІ РИ́БА НІ М'Я́СО *і* **НІ РАК НІ РИ́БА.** Про безвольну, безхарактерну людину, яка не має відмітних індивідуальних рис.— **Ни ры́ба ни мя́со.**

НІ РО́ДУ НІ ПЛЕМЕ́НІ (ні ро́ду ні пло́ду, ні ро́ду ні припло́ду) [НЕМА́, НЕМА́Є]. Нікого немає з рідних і близьких.— **Ни ро́ду ни пле́мени.**

НІ СВАТ НІ (а́ні) БРАТ. Зовсім чужа людина.— **Ни сват ни брат; ни сват ни кум.**

НІ СВІТ НІ ЗОРЯ́ *і* **ЧИ СВІТ ЧИ ЗОРЯ́.** Дуже рано.— **Ни свет ни заря́.**

НІ СЕ НІ ТЕ *і* **НІ ТЕ НІ СЕ.** Щось невиразне, неясне, не зовсім зрозуміле; хтось, щось не має виразних ознак, особливостей.— **Ни то ни сё.**

НІ СІ́ЛО НІ ВПА́ЛО (ні па́ло) *і* **З ДОБРОГО ДИВА.** 1. Невідомо чому, безпричинно; 2. Раптово, несподівано.— **Ни се́ло ни па́ло; [за] здо́рово живёшь; с бу́хты бара́хты.**

НІ СЛУ́ХУ НІ ДУ́ХУ *і* **НІ СЛУ́ХУ НІ ВІ́СТІ (ні про́слуху ні мо́ви).** *Див.* **НІ ЧУ́ТКИ НІ ВІ́СТКИ [НЕМА́Є].**

НІС НЕ ДОРІ́С у кого. *Жарт.* Ще занадто рано займатися чим-небудь, робити що.— **Нос не доро́с** у кого.

НІ СНОМ НІ ДУ́ХОМ (сном-духом) НЕ ЗНА́ТИ (не відати) чого. Зовсім не знати чого-небудь або про що-небудь.— **Ни сном ни ду́хом (сном-ду́хом) не знать (не ве́дать)** чего.

НІ СНУ НІ ВІДПОЧИ́НКУ. Немає можливості ні поспати ні перепочити.— **Ни сна ни о́тдыха.**

НІ (і) СТИДА́ НІ (й) СО́РОМУ (со́рома) НЕМА́Є (нема́) в кого. Хто-небудь дуже безсоромний.— **Ни стыда́ ни со́вести нет** у кого.

НІС У НІС. Дуже близько один до одного; упритик.— **Нос к но́су; но́сом к но́су.**

НІ ТЕ НІ СЕ. *Див.* **НІ СЕ НІ ТЕ.**

НІ ТПРУ НІ НУ; НІ ВЗАД НІ ВПЕРЕ́Д *і* **НІ В КУТ НІ В ДВЕ́РІ.** Про неможливість завершити щось, діяти, робити.— **Ни тпру ни ну.**

НІ ТУДИ́ НІ СЮДИ. Ні з місця, нікуди.— **Ни туда́ ни сюда́; ни сюда́ ни туда́.**

НІ ХО́ЛОДНО НІ ЖА́РКО кому від чого *і* **І НЕ СВЕРБИТЬ І НЕ БОЛИ́ТЬ** кому від чого. Не діє на кого-небудь щось, не дає нічого кому-небудь.— **Ни жа́рко (ни тепло́) ни хо́лодно** кому от чего.

НІ́ЧОГО (нема́ чого) ГРІХА́ ТАЇ́ТИ (кри́ти). *Див.* **НІДЕ ПРА́ВДИ ДІТИ.**

НІ́ЧОГО Й КАЗА́ТИ (говори́ти). *Див.* **НЕМА́ ЧОГО Й КАЗАТИ.**

НІЧО́ГО (нічогі́сінько) НЕ ВИ́ДНО. Так темно, що нічого не можна розпізнати.— **Ни зги не ви́дно (не ви да́ть).**

НІЧО́ГО НЕ ВІЗЬМЕШ з кого. Нічого не доб'єшся, нічого не одержиш, не візьмеш.— **Взя́тки гла́дки** с кого.

НІЧО́ГО НЕ ПОРО́БИШ (не попи́шеш). Уживається на означення неможливості вчинити так, як хочеш, необхідності примиритися з тим, що є.— **Ничего́ не поде́лаешь (не попи́шешь).**

НІЧО́ГО (нема́ що) РОБИ́ТИ. Неможливо вчинити так, як хочеш, треба примиритися з тим, що є.— **Де́лать не́чего.**

НІЧО́ГО СОБІ́! Уживається для вираження здивування, невдоволення чи недовір'я.— **Ничего́ себе́!**

НІЧТО́ЖЕ СУМНЯ́СЯ (сумня́шеся). *Книжн., застар., жарт., ірон.* Без найменшого вагання, сумніву, анітрохи не роздумуючи.— **Ничто́же сумня́ся (сумня́шеся).**

НІ ЧУ́ТКИ НІ ВІ́СТКИ (зві́стки) [НЕМА́Є]; НІ СЛУ́ХУ НІ ДУ́ХУ *і* **НІ СЛУ́ХУ НІ ВІ́СТІ (ні про́слуху, ні мо́ви).** Нема ніякої звістки, нічого не відомо про кого-небудь, що-небудь.— **Ни слу́ху ни ду́ху.**

НІ ШИ́Є НІ ПО́РЕ хто. *Див.* **НІ КУЄ́ НІ МЕ́ЛЕ.**

НІЩО́ НЕ ВІ́ЧНЕ НА ЗЕМЛІ́ *і* **НІЩО́ ПІД МІ́СЯЦЕМ НЕ ВІ́ЧНЕ.** Усе на землі минуще, немає нічого вічного.— **Ничто́ не ве́чно под луно́й.**

НОВА́ МІТЛА́ (нови́й ві́ник) ЧИ́СТО (га́рно) МЕТЕ́ (заміта́є) *і* **КО́ЖНА МІТЛА́ СПЕ́РШУ ДО́БРЕ ЗАМІТА́Є.** Про новопризначену на певну посаду людину, що енергійно взялась до праці.— **Но́вая метла́ чи́сто метёт.**

НОВЕ́ СЛО́ВО в чому. Нове, останнє досягнення в якійсь галузі науки, техніки, культури.— **Но́вое сло́во** в чём.

НОГА́ ЗА НОГО́Ю [ІТИ́, ПЛЕ́НТАТИСЯ *і т. п.*]. Дуже повільно, один за одним іти.— **Нога́ за́ ногу [идти́, тащи́ться** *и т. п.*].

НОГА́ НЕ СТУПА́ЛА [ЛЮДСЬКА́]. Нікого не було, ніхто не жив, не ходив у якій-небудь місцевості.— **Нога́ не ступа́ла.**

НОГА́ НЕ СТУ́ПИТЬ (не бу́де) чия *і* **НОГИ́ НЕ БУ́ДЕ** чиєї, де. Погроза більше не приходити до кого-небудь або кудись.— **Нога́ не сту́пит** чья; **ноги́ не бу́дет** чьей, где.

НО́ГИ ВІДБИРА́Є (відібра́ло) в кого. Втрачається здатність рухати ногами.— **Но́ги отнима́ются (отня́лись)** у кого.

НОГИ́ НЕ БУ́ДЕ чиєї, де. *Див.* **НОГА́ НЕ СТУ́ПИТЬ.**

НО́ГИ НЕ ДЕ́РЖАТЬ (не трима́ють) кого. Про дуже сильну втому чи слабість.— **Но́ги не де́ржат** кого.

НО́ГИ НЕ НЕСУ́ТЬ (не но́сять, не слу́хаються) кого. Хто-небудь від утоми, переживань і т. ін. втрачає здатність нормально рухатися.— **Но́ги не несу́т (не но́сят, не слу́шаются)** кого.

НО́ГИ ПІДКО́ШУЮТЬСЯ (підло́млюються, підгина́ються) в кого. Хто-небудь втрачає рівновагу, не може стояти на ногах, вони згинаються від перевтоми, безсилля і т. ін.— **Но́ги подка́шиваются** у кого.

[ЦЕЙ] НО́МЕР НЕ ПРО́ЙДЕ (не пройшо́в). Так не буде, не вийде, не вдасться що-небудь.— **[Этот] но́мер не пройдёт (не прошёл).**

НОСИ́ТИ ВО́ДУ РЕ́ШЕТОМ. *Ірон.* Робити що-небудь даремно, марно витрачати час.— **Носи́ть во́ду решето́м.**

НОСИ́ТИ КА́МІНЬ ЗА ПА́ЗУХОЮ. *Див.* **ДЕРЖА́ТИ КА́МІНЬ ЗА ПА́ЗУХОЮ.**

НОСИ́ТИ НА РУКА́Х кого *і* **ЯК (тро́хи) НЕ НА РУКА́Х НОСИ́ТИ** кого. Дуже добре ставитися, виявляти увагу до кого-небудь.— **Носи́ть на рука́х** кого.

НОСИ́ТИСЯ ЯК ДУ́РЕНЬ З ПИ́САНОЮ ТО́РБОЮ (сту́пою) з ким, з чим. Приділяти велику увагу тому, що її не варте.— **Носи́ться как [дура́к, ду́рень] с пи́саной то́рбой** с кем, с чем.

НУДЬГА́ БЕРЕ́ (взяла́, заї́ла *і т. п.*) кого. Хто-небудь перебуває в стані апатії, тривоги, суму.— **Тоска́ гло́жет** кого.

НУЛЬ БЕЗ ПА́ЛИЧКИ. *Ірон.* Про кого-небудь, хто не становить цінності, має невелике значення.— **Ноль без па́лочки.**

НУЛЬ УВА́ГИ. Ніякої уваги не звертати.— **Ноль внима́ния.**

НЮ́ХАТИ ПО́РОХ *і* **ПОНЮ́ХАТИ ПО́РОХУ. 1.** Брати участь у воєнних діях; **2.** Мати досвід у чому-небудь.— **Ню́хать по́рох; поню́хать по́роху.**

О

ОБАГРЯ́ТИ (обагри́ти) РУ́КИ КРО́В'Ю. Чинити вбивство, вбивства; ставати вбивцею.— **Обагря́ть (обагри́ть) ру́ки кро́вью (в крови́).**

ОББИВА́ТИ (обби́ти, обтира́ти) [ВСІ] ПОРО́ГИ. 1. Довго, безперервно ходити куди-небудь у якійсь справі, набридати кому-небудь у якійсь справі; набридати кому-небудь певними проханнями; **2.** Часто бувати у кого-небудь.— **Обива́ть (оби́ть) [все] поро́ги.**

ОББИРА́ТИ (обібра́ти, облу́плювати, облупи́ти, обчища́ти, обчи́стити)

ЯК ЛИ́ПКУ (як бі́лку, як бі́лочку). *Див.* **ОБДИРА́ТИ ЯК ЛИ́ПКУ.**

ОББІГА́ТИ (оббі́гти) **ОЧИ́МА** (по́глядом) к о г о, щ о *і* **ОЧІ ОББІГА́ЮТЬ** (оббі́гли) к о г о, щ о. Швидко оглядати що-небудь.— **Обега́ть** (обежа́ть) **глаза́ми** (взгля́дом) к о г о, ч т о.

ОБВО́ДИТИ (обвести́, обкру́чувати, **обкрути́ти**, оберта́ти, **оберну́ти**) **НАВКО́ЛО** (круг, кругом) **ПА́ЛЬЦЯ** к о г о. Спритно обдурити, обхитрувати.— **Обводи́ть** (обвести́, оберну́ть) **вокру́г па́льца** к о г о.

ОБДАВА́ТИ (обда́ти) **ЖА́РОМ** (вогне́м, **при́ском**, **хо́лодом**, **моро́зом**). Раптово викликати стан сильного хвилювання, збентеження, переляку і т. ін.— **Обдава́ть** (обда́ть) **жа́ром** (огнём, **хо́лодом**, **моро́зом**).

ОБДИРАТИ (обде́рти, обідра́ти, **обби́ра́ти**, **обібра́ти**, **облу́плювати**, **облупи́ти**, **обчища́ти**, **обчи́стити**) **ЯК ЛИ́ПКУ** (як бі́лку, як бі́лочку). Забирати в кого-небудь геть усе, оббирати, грабувати.— **Обдира́ть** (ободра́ть, **обира́ть**, **обобра́ть**, **облупи́ть**) **как ли́пку.**

ОБЕРЕЖНІ́ШЕ НА ПОВОРО́ТАХ. *Див.* **ТИХІ́ШЕ НА ПОВОРО́ТАХ.**

ОБЕРІГА́ТИ (пильнува́ти) **ЯК ЗІНИ́ЦЮ О́КА** (як о́ко, як о́ко в голові). *Див.* **БЕРЕГТИ ЯК ЗІНИ́ЦЮ О́КА.**

ОБЕРТА́ТИ (оберну́ти) **НАВКО́ЛО** (круг, кругом) **ПА́ЛЬЦЯ** к о г о. *Див.* **ОБВОДИ́ТИ НАВКО́ЛО ПА́ЛЬЦЯ.**

ОБЕРТА́ТИ (оберну́ти) **НА ПУ́ТЬ** (на шлях) **І́СТИНИ** (на до́бру, пра́ведну путь, ві́рну доро́гу) к о г о. *Див.* **НАСТАВЛЯ́ТИ НА ПУ́ТЬ І́СТИНИ.**

ОБЕРТА́ТИСЯ (оберну́тися) **ДРУ́ГИМ** (іншим) **БО́КОМ** (кінце́м). Різко змінюватися — про життя людини.— **Повора́чиваться** (поверну́ться) **другі́й стороно́й** (други́м конце́м).

ОБЕРТА́ТИСЯ (оберну́тися) **НА СЛУХ.** Починати уважно прислухатися.— **Превраща́ться** (преврати́ться) **в слух.**

ОБІЙМА́ТИ (обійня́ти, обніма́ти, обня́ти) **ОКО́М** (очи́ма, по́глядом, зо́ром). Пильно, уважно дивитися на кого-небудь, що-небудь.— **Обнима́ть** (обня́ть) **взгля́дом.**

ОБІЙТИ МОВЧА́ННЯМ (мовча́нкою). *Див.* **ОБМИНА́ТИ МОВЧА́ННЯМ.**

ОБІЙТИ́ СТОРОНО́Ю. *Див.* **ОБХО́ДИТИ СТОРОНО́Ю.**

ОБІТОВА́НА (обі́тна) **ЗЕМЛЯ́** (краї́на) *і* **ОБІТОВА́НИЙ** (обі́тний) **КРАЙ.** Край, місце багатства, достатку, щастя і т. ін.— **Обетова́нная земля́** (страна́); **обетова́нный край.**

ОБКРУ́ЧУВАТИ (обкрути́ти, оберта́ти, оберну́ти) **НАВКОЛО** (круг, кругом) **ПА́ЛЬЦЯ** к о г о. *Див.* **ОБВО́ДИТИ НАВКОЛО ПА́ЛЬЦЯ.**

ОБКРУ́ЧУВАТИ (обкрути́ти, оберта́ти, оберну́ти) **НАВКОЛО** (круг, кругом) **ПА́ЛЬЦЯ** к о г о. *Див.* **ОБВО́ДИТИ НАВКОЛО ПА́ЛЬЦЯ.**

ОБЛАМА́ТИ (поламáти) **ЗУБИ** н а ч о м у, о б щ о. *Див.* **ЛАМА́ТИ ЗУ́БИ.**

ОБЛАМА́ТИ КІ́ГТІ (па́зури). Не дати можливості здійснити злий намір.— **Обломáть ко́гти.**

ОБЛА́МУВАТИ (обламáти, зламáти, зла́мувати) **РОГИ** к о м у. Змушувати кого-небудь коритися; приборкувати когось.— **Обломáть** (сломáть, сломи́ть) **рога́** к о м у.

ОБЛИВАТИСЯ [КРИВА́ВИМ] ПО́ТОМ. Дуже важко працювати.— **Обливáться [кровáвым] пóтом.**

ОБЛИВАТИСЯ (обли́ться) **СЛЬОЗА́МИ** (слізьмú). Гірко, невтішно плакати.— **Обливáться** (облúться, умывáться, умы́ться) **слезáми.**

ОБЛИВА́ТИСЯ (обли́тися) **ХОЛО́ДНИМ ПОТОМ.** Дуже хвилюватися, переживати відчуття страху, очікування чогось невідомого і т. ін.— **Обливáться** (облúться) **холóдным пóтом.**

ОБЛУПЛЮВАТИ (облупи́ти, обчища́ти, обчи́стити) **ЯК ЛИ́ПКУ** (як бі́лку, як бі́лочку). *Див.* **ОБДИРА́ТИ ЯК ЛИ́ПКУ.**

ОБМИНА́ТИ (обмину́ти, обхо́дити, обійти́) **МОВЧА́ННЯМ** (мовча́нкою). Не згадувати про кого-небудь, що-небудь; замовчувати щось.— **Обходи́ть** (обойти́, проходи́ть, пройти́) **молчáнием.**

ОБМІНЮВАТИСЯ (обміня́тися) **ПОГЛЯДОМ** (по́глядами). Поглядати один на одного.— **Обмéниваться** (обменя́ться) **взгля́дами.**

ОБМІРЮВАТИ (обмір**я́**ти, обмі́рити, змірювати, змір**я́**ти, змі́ряти, змірити) **ОЧИМА** (по́глядом) **[З НІГ ДО ГОЛОВИ, З ГОЛОВИ ДО НІГ].** Уважно, пильно оглядати кого-небудь,

що-небудь.— **Обме́ривать (обме́рить) глаза́ми (взгля́дом) [с ног до головы́, с головы́ до ног].**

ОБНІМА́ТИ (обня́ти) О́КОМ (очи́ма, по́глядом, зо́ром). *Див.* **ОБІЙМА́ТИ ОКОМ.**

ОБО́Є РЯБО́Є. *Несхв.* Про людей, що подібні один до одного багато в чому, вартих один одного за якимись негативними якостями.— **Два сапога́ па́ра.**

ОБОРОНЯ́ТИ (закрива́ти) ГРУДЬМИ. *Див.* **СТОЯ́ТИ ГРУДЬМИ.**

ОБПІКСЯ НА МОЛО́ЦІ, ТО И НА ВО́ДУ СТУ́ДИТЬ *і* **ХТО ОБПІКСЯ НА ОКРО́ПІ, ТОЙ І НА ХОЛО́ДНУ ВО́ДУ ДМУ́ХАЄ.** Той, хто зазнав неприємності, потерпів невдачу і т. ін., стає занадто обережним, передбачливим.— **Обжёгся (обжёгшись) на молоке́, ду́ет и на́ воду.**

ОБРОСТА́ТИ (обрости́) МО́ХОМ. *Див.* **ЗАРОСТА́ТИ МО́ХОМ.**

ОБТИРА́ТИ [ВСІ] ПОРО́ГИ. *Див.* **ОББИВА́ТИ ПОРО́ГИ.**

ОБТРУСИ́ТИ (отруси́ти) ПО́РОХ (прах) ВІД (із) НІГ СВОЇХ. *Книжн.* Остаточно порвати стосунки, припинити зв'язок з ким-небудь, піти з обуренням.— **Отряхну́ть (отря́сти) прах от свои́х ног.**

ОБХІДНИ́М ШЛЯ́ХО́М. Напрямок діяльності, який веде до мети не безпосередньо, а через розв'язання ряду інших завдань.— **Око́льным путём.**

ОБХО́ДИТИ (обійти́) МОВЧА́ННЯМ. *Див.* **ОБМИНА́ТИ МОВЧА́ННЯМ.**

ОБХО́ДИТИ (обійти́) СТОРОНО́Ю. Уникати зустрічі з ким-небудь; залишати поза увагою.— **Обходи́ть (обойти́) стороно́й.**

ОБЧИЩА́ТИ (обчи́стити) ЯК ЛИ́ПКУ (як білку, як білочку). *Див.* **ОБДИРА́ТИ ЯК ЛИ́ПКУ.**

ОВОЛОДІВА́ТИ (оволоді́ти) СО́БО́Ю *і* **ОПАНО́ВУВАТИ (опану́вати) СЕБЕ́.** Справлятися з власними почуттями; відновлювати контроль над собою.— **Овладева́ть (овладе́ть) собо́й.**

ОГЛЯДА́ТИСЯ (позира́ти, поглядати) НА ЗА́ДНІ КОЛЕ́СА. Бути дуже уважним, настороженим, обачним, обережним.— **Держа́ть у́шки на маку́шке.**

ОГОЛО́ШУВАТИ (оголоси́ти) ДОГА́НУ. Повідомити про офіційно негативну оцінку чиїх-небудь вчинків, чийогось ставлення до роботи тощо.— **Объявля́ть (объяви́ть) вы́говор.**

ОГОЛО́ШУВАТИ (оголоси́ти) ПОДЯ́КУ. Повідомити про офіційну позитивну оцінку чиєї-небудь діяльності, праці і т. ін.— **Объявля́ть (объяви́ть) благода́рность.**

ОДИ́Н ЗА ОДНИ́М *і* **ОДИ́Н ПО О́ДНОМУ.** Використовується при вказівці на черговість, ритмічність або послідовність у протіканні чого-небудь.— **Оди́н за други́м; друг за дру́гом.**

ОДИ́Н З СО́ШКОЮ, [А] СЕ́МЕРО З ЛО́ЖКОЮ. *Див.* **СЕМЕРО ДО РО́ТА, ОДИ́Н ДО РОБО́ТИ.**

ОДИ́Н [ТІЛЬКИ] І ЄДИ́НИЙ. Лише один; єдиний.— **Еди́ный и еди́нственный.**

ОДИ́Н КРОК в і д ч о г о, д о ч о г о. Дуже близько.— **Оди́н шаг** о т ч е г о, д о ч е г о.

ОДИ́Н КІНЕ́ЦЬ. Про неминучість сумного наслідку.— **Оди́н коне́ц.**

ОДИ́Н НА ОДИ́Н. *Див.* **САМ НА САМ.**

ОДИ́Н ПОБІ́ЛЯ О́ДНОГО *і* **ОДИ́Н ПОВЗ ОДИ́Н.** Дуже близько між собою; впритул.— **Оди́н во́зле друго́го.**

ОДИ́Н ПО О́ДНОМУ. *Див.* **ОДИ́Н ЗА ОДНИ́М.**

ОДИ́Н У ПО́ЛІ НЕ ВО́ЇН. Одному все важко робити, з багатьма один не може впоратися.— **Оди́н в по́ле не во́ин (не ра́тник).**

ОДИ́Н ЧАС. Протягом деякого часу.— **Одно́ вре́мя.**

ОДИ́Н ЯК БИЛИ́НА (били́нка) В ПО́ЛІ. *Див.* **САМ ЯК ПА́ЛЕЦЬ.**

ОДИ́Н ЯК ПА́ЛЕЦЬ (перст). *Див.* **САМ ЯК ПА́ЛЕЦЬ.**

ОДНА́ ЛА́СТІВКА ВЕСНИ́ НЕ РО́БИТЬ *і* **ОДНА́ ЛА́СТІВКА — ТО ЩЕ НЕ ВЕСНА.** Окремі ознаки, прикмети якого-небудь явища ще не говорять про його виникнення, існування і т. ін.— **Одна́ ла́сточка не де́лает весны́.**

ОДНА́ НА́ЗВА *і* **ТІ́ЛЬКИ НА́ЗВА.** Про який-небудь предмет, явище і т. ін., найменування якого не відповідає його суті, а лише приблизно нагадує його.— **Одно́ [то́лько] зва́ние (назва́ние).**

ОДНА́ НОГА́ ТУТ, [А] ДРУ́ГА ТАМ. Наказ, прохання чи обіцянка дуже швидко куди-небудь піти, побіг-

ти.— **Одна́ нога́ здесь, [а] друга́я там.**

ОДНА́ [ТІЛЬКИ] ТІНЬ ЗАЛИШИ́ЛАСЯ (оста́лася) в і д к о г о. Хтось дуже виснажився, схуд, зблід.— **Одна́ тень оста́лась** о т к о г о.

ОДНЕ́ (одно́) І ТЕ Ж *і* **ОДНЕ́ (одно́) І (й) ТЕ СА́МЕ.** Те саме; однакове.— **Одно́ и то же.**

ОДНИ́М (єди́ним) ДУ́ХОМ *і* **ЗА ОДИН ДУХ. 1.** Відразу, без перерви; **2.** Дуже швидко, вмить.— **Одни́м (еди́ным) ду́хом.**

ОДНИ́М (єди́ним) МА́ХОМ *і* **З ОДНО́ГО МАХУ. 1.** Відразу, дуже швидко; **2.** З одного пострілу.— **Одни́м (еди́ным) ма́хом; с одного́ (еди́ного) ма́ху.**

ОДНИ́М МИ́РОМ МА́ЗАНІ. Про людей з однаковими вадами.— **Одни́м ми́ром ма́заны.**

ОДНИ́М О́КОМ (о́чком) ГЛЯ́НУТИ (подиви́тися, поба́чити *і т. п.*). Побіжно, мимохідь глянути на кого-небудь, що-небудь.— **[Хоть бы] одни́м глазко́м (гла́зом) взгляну́ть (посмотре́ть, уви́деть** *и т. п.*).

ОДНИ́М РО́ЗЧЕРКОМ ПЕРА́. *Див.* **РОЗЧЕРКОМ ПЕРА.**

ОДНИ́М СЛО́ВОМ *і* **ОДНО́ (одне́) СЛО́ВО.** *В знач. вставн. сл.* Уживається як узагальнення сказаного перед цим; коротко кажучи.— **Одни́м сло́вом; одно́ сло́во.**

ОДНО́ГО (на́шого, свого́) ПО́ЛЯ ЯГОДА *і* **[З] ОДНО́Ї ГІЛЛІ ЯГОДА.** Людина, подібна до кого-небудь своїм світоглядом, характером, поведінкою і т. ін.; одного походження, однакові.— **Одного́ (на́шего, своего́, того́ же) по́ля я́года.**

ОДНО́ГО ТІСТА КНИШ. *Див.* **З ОДНОГО ТІСТА.**

ОДНО́ГО ЧУДО́ВОГО прекра́сного, прега́рного) **ДНЯ; ОДНІЄ́Ї (одно́ї) ЧУДО́ВОЇ (прекра́сної, прега́рної) ДНИ́НИ** *і* **В ОДИН ЧУДО́ВИЙ (прекра́сний, прега́рний) ДЕНЬ.** Одного разу, одного дня — з відтінком іронії.— **В оди́н прекра́сный день.**

ОДНУ́ ХВИЛИ́НУ (хвили́нку, хви́лечку). Прохання спинитися, зачекати якийсь час.— **Одну́ мину́ту (мину́тку).**

ОДЯГА́ТИСЯ В ТО́ГУ к о г о, ч о г о. *Див.* **УБИРА́ТИСЯ В ТО́ГУ.**

ОЖЕНИЛИ (одружи́ли) МЕНЕ́ НЕ СПИТА́ВШИ. У мою відсутність, без мого відома здійснили щось стосовно мене, втягнули мене в що-небудь.— **Без меня́ меня́ жени́ли.**

ОЗБРО́ЄНИЙ ДО ЗУБІ́В. Повністю забезпечений зброєю.— **Вооружённый до зубо́в.**

ОКИДА́ТИ (оки́нути) ПО́ГЛЯДОМ (очи́ма, о́ком) к о г о, щ о. Оглядати, обдивлятись.— **Оки́дывать (оки́нуть) взгля́дом (взо́ром, глаза́ми)** к о г о, ч т о.

О́КО ЗА О́КО, ЗУБ ЗА ЗУБ. Не прощаючи, відплачувати, мстити кому-небудь за зло, кривду, образу і т. ін. тим самим.— **Око за о́ко, зуб за зуб.**

О́КОМ НЕ МОРГНУ́ТИ (не змигну́ти). Не завагатися, не задуматися, роблячи що-небудь.— **Гла́зом не моргну́ть (не мигну́ть).**

О́КО НАБИ́ТЕ. Про людину досвідчену, знаючу, яка вміє зразу, за першим враженням визначити що-небудь.— **Глаз набит (намётан).**

ОКРА́СА СЕЗО́НУ. Найкращий номер; артист в концерті (в сезоні), який викликав сенсацію.— **Гвоздь сезо́на.**

ОКУНІ́В (окуні́) ЛОВИ́ТИ [но́сом]. *Див.* **КЛЮВА́ТИ НОСОМ.**

ОЛИ́ВКОВА (оли́вна) ГІ́ЛКА. *Див.* **МАСЛИ́НОВА ГІ́ЛКА.**

ОЛІМПІ́ЙСЬКИЙ СПО́КІЙ. Спокій, який нічим не порушується; незворушне величчя, стриманість.— **Олимпи́йское споко́йствие.**

ОН (ось, от) ВОНО́ ЩО. Вираз сильного подиву, здивування і т. п.— **Вот оно́ что.**

ОПАНО́ВУВАТИ (опану́вати) СЕБЕ́. *Див.* **ОВОЛОДІ́ВАТИ СОБО́Ю.**

ОПИНИ́ТИСЯ НА КРАЮ́ (на крок від) ЗАГИБЕ́ЛІ. *Див.* **БУ́ТИ НА КРАЮ́ ЗАГИБЕ́ЛІ.**

О́ПТОМ (гурто́м) І В РО́ЗДРІБ. Усіх чи все зразу, не розбираючись; нарізно, окремо.— **Оптом и в ро́зницу.**

ОПУСКА́ТИ (опусти́ти) КРИ́ЛА. Втрачати впевненість у собі, впадати у відчай, журитися через невдачі в чомусь.— **Опуска́ть (опусти́ть) кры́лья.**

ОПУСКА́ТИ (опусти́ти) РУ́КИ. Впадати в розпач, в апатію; ставати пасивним, бездіяльним.— **Опуска́ть (опусти́ть) ру́ки.**

ОПУСКА́ТИ (опусти́ти) ХВІСТ (хвоста́). *Див.* **ПІДГОРТА́ТИ ХВІСТ.**

ОРЛИ́НИЙ КЛЕ́КІТ ЗДА́ЛЕКА (з-під хмар) ЧУ́ТИ. *Див.* **ВИ́ДНО ПТА́ХА ПО ПОЛЬО́ТУ.**

ОСИ́НЕ (о́сяче) ГНІЗДО́ (кубло́). Місце зосередження, притулок антигромадських або аморальних, злочинних елементів.— **Оси́ное гнездо́.**

ОСІДЛА́ТИ ПЕГА́СА. *Див.* **СІДЛА́ТИ ПЕГА́СА.**

ОСНО́ВА ОСНО́В. Найважливіше серед важливого.— **Осно́ва осно́в.**

ОСТА́ННЄ ПРОЩА́Й СКАЗА́ТИ (посла́ти). Попрощатися зовсім, остаточно.— **После́днее проща́й сказа́ть (посла́ть).**

ОСТА́ННЄ СЛО́ВО ч о г о. Найновіше, найбільше, ще не перевершене досягнення в якійсь галузі науки, культури.— **После́днее сло́во** ч е г о.

ОСТА́ННІЙ З МОГІКА́Н. *Книжн.* Останній представник суспільної групи, покоління, соціального явища, яке відмирає.— **После́дний из могика́н.**

ОСТА́ННІЙ КРИК МО́ДИ. Про модну новинку.— **После́дний крик мо́ды.**

ОСТА́ННЯ (сме́ртна) ГОДИ́НА (годи́нонька) [ПРИЙШЛА]. Час, момент приходу смерті, кончини.— **После́дний (сме́ртный) час [про́бил].**

ОСТА́ННЯ ПУТЬ (доро́га). Про похорони кого-небудь.— **После́дний путь.**

ОСТА́ННЯ СПИ́ЦЯ В КО́ЛЕСІ. Про людину, яка відіграє зовсім незначну роль у суспільстві, в якійсь справі.— **После́дняя спи́ца в колесни́це.**

ОСЯГА́ТИ (осягну́ти, осягти́) О́КОМ (очи́ма, зо́ром, по́глядом). *Див.* **ОХО́ПЛЮВАТИ О́КОМ.**

ОСЯГА́ТИ (осягти́) РО́ЗУМОМ. Розуміти, сприймати.— **Охва́тывать (охвати́ть) умо́м.**

ОСЯГНУ́ТИ (осягти́) НЕОСЯ́ЖНЕ. Взяти в обійми те, чого не можна охопити з-за величезного розміру, безмежності.— **Объя́ть необъя́тное.**

О́СЯЧЕ ГНІЗДО́ (кубло́). *Див.* **ОСИ́НЕ ГНІЗДО́.**

ОСЬ БА́ЧИШ (ма́єш). *Див.* **ОТ БА́ЧИШ.**

ОСЬ (от) ВОНО́ ЩО. *Див.* **ОН ВОНО́ ЩО.**

ОСЬ ДЕ (в чо́му, тут *і т. п.***) СОБА́КА ЗАРИ́ТИЙ.** *Див.* **ОТ ДЕ СОБА́КА ЗАРИ́ТИЙ.**

ОСЬ ТОБІ́ Й НА! *Див.* **ОТ ТОБІ́ [Й] МА́ЄШ!**

ОСЬ ТУТ СИДИ́ТЬ. *Див.* **ОТУ́Т СИДИ́ТЬ.**

ОТА́К (отта́к) БИ Й ДАВНО́. *Див.* **ДАВНО́ Б ТАК.**

ОТ (ОСЬ) БА́ЧИШ (ма́єш). Вираз здивування, подиву з приводу незвичності, давності чого-небудь.— **Вот поди́ ж ты!**

ОТ ВОНО́ ЩО. *Див.* **ОН ВОНО́ ЩО.**

ОТ (ось) ДЕ (в чо́му, тут *і т. п.***) СОБА́КА ЗАРИ́ТИЙ.** Ось у чому суть справи, справжня причина чого-небудь.— **Вот где соба́ка зары́та.**

ОТ [ТОБІ́] Й УСЯ́ КАЗКА. Більше нема про що говорити.— **Вот [тебе́] и весь сказ.**

О́ТО ДИ́ВО (дивина́) *і* **ОТ ТАК ДИ́ВО (дивина́).** Про когось чи щось, що не становить собою нічого незвичайного, нічого дивного.— **Вот (э́кая, э́ка, кака́я) не́видаль** (*уст.* **невида́льщина**); **что за не́видаль** (*уст.* **невида́льщина**).

ОТО Ж ТО Й ВОНО́; ТО-ТО Ж БО Й Є; ОТО Ж ТО [БО] Й Є *і* **ТО Ж БО Й Є.** Уживається для підтвердження або підкреслення правильності чого-небудь сказаного.— **Вот то-то и оно́; вот то-то же.**

ОТ ТАК ДИ́ВО (дивина́). *Див.* **ОТО́ ДИВО.**

ОТ ТАК ШТУ́КА! ОЦЕ́ (так) ШТУ́КА! *і* **ОТ ТАК ШТУКО́ВИНА!** Щось дивне, несподіване.— **Вот так шту́ка!**

ОТ ТОБІ́, БА́БО, Й ЮРА. Уживається для вираження несподівано втраченої надії, припинення свободи дій і т. ін.— **Вот тебе́, ба́бушка, [и] Юрьев день.**

ОТ ТОБІ́ [Й] МА́ЄШ! *і* **ОТ (ось) ТОБІ́ Й НА!** Уживається для вираження подиву з приводу чогось несподіваного.— **Вот так клю́ква! Вот тебе́ [и] на! Вот так так! Вот те и раз!**

ОТУ́Т (ось тут) СИДИ́ТЬ. Уживається, щоб виразити незадоволення, роздратування чим-небудь, звичайно супроводжується жестом — показуванням на голову, шию, серце тощо.— **Вот где сиди́т.**

ОТ ЯКА́ ВА́ЖНИЦЯ. *Див.* **ЯКА́ ВА́ЖНИЦЯ.**

ОХО́ПЛЮВАТИ (охопи́ти, осяга́ти, осягну́ти, осягти́) ОКОМ (очи́ма, зо́ром, по́глядом). Оглядати кого-небудь, що-небудь.— **Охва́тывать (охвати́ть) взгля́дом (взо́ром).**

ОХО́ТА ГІРШЕ НЕВО́ЛІ. Говориться тоді, коли беруться за що-небудь складне, важке не із необхідності, а за бажанням.— **Охо́та пу́ще невóли.**

ОЦЕ Й УСЯ РОЗМОВА (мо́ва). Немає необхідності говорити про що-небудь, обговорювати що-небудь.— **Вот и весь разговóр.**

ОЦІНИ́ТИ ПО ЗАСЛУ́ЗІ (нале́жним чи́ном, як нале́жить, по досто́їнству) кого, що. Скласти про кого-небудь або що-небудь правильну (позитивну чи негативну) думку.— **Оцени́ть по досто́инству** кого, что.

О ЧАСИ́, О ЗВИЧАЇ! Вигук, який виражає здивування з приводу звичаїв, підвалин суспільного життя.— **О времена́, о нра́вы!**

ОЧЕ́Й НЕ ВІДІ́РВЕШ (не відведе́ш) від кого, від чого *і* **ОЧЕЙ НЕ [МО́ЖНА] ВІДІРВА́ТИ (відвести́)** від кого, від чого. Про щось незвичайно гарне, привабливе.— **Глаз не оторвёшь (не отведёшь)** от кого, от чего.

ОЧЕ́Й НЕ ПОКА́ЗУВАТИ (не показа́ти). Не з'являтися, не приходити куди-небудь, до когось.— **Глаз не каза́ть (не пока́зывать, не показа́ть).**

ОЧІ ВІДКРИВА́ЮТЬСЯ (відкри́лись, розкриваються, розкри́лись) у кого на що. Про того, хто починає помічати що-небудь, розуміти справжній стан речей.— **Глаза́ открыва́ются (откры́лись)** у кого на что.

О́ЧІ ГОРЯ́ТЬ (розгорі́лися, розпали́лися) в кого на що. Про велике бажання мати, одержати що-небудь.— **Глаза́ горя́т (разгоре́лись)** у кого на что.

ОЧІ ЗЛИПА́ЮТЬСЯ (закрива́ються). Когось хилить на сон, хтось дуже хоче спати.— **Глаза́ слипа́ются (закрыва́ются).**

ОЧІ НА ЛОБ (на ло́ба, догори́) ЛІЗУТЬ (вила́зять, полі́зли) *і* **ОЧІ РО́ГОМ ЛІЗУТЬ (вила́зять, полі́зли).** Широко розкриваються очі від напруження, переляку, здивування і т. ін.— **Глаза́ на лоб ле́зут (поле́зли).**

О́ЧІ НА МО́КРОМУ МІ́СЦІ у кого. Про того, хто часто плаче, схильний плакати з будь-якого приводу.— **Глаза́ на мо́кром ме́сте** у кого.

ОЧІ НЕ ВИСИХА́ЮТЬ чиї, у кого. Хтось не перестає плакати.— **Глаза́ не осуша́ются** чьи, у кого.

ОЧІ ОББІГА́ЮТЬ (оббі́гли) кого, що. *Див.* **ОББІГА́ТИ ОЧИ́МА** кого, що.

О́ЧІ РО́ГОМ ЛІ́ЗУТЬ (вила́зять, полі́зли). *Див.* **О́ЧІ НА ЛОБ ЛІЗУТЬ.**

О́ЧІ РОЗБІГА́ЮТЬСЯ (розбі́глися) у кого. Хтось не може зосередитися, зупинитися на чомусь одному від різноманітності вражень.— **Глаза́ разбега́ются (разбежа́лись)** у кого.

ОЧІ РОЗГОРІ́ЛИСЯ (розпали́лися) в кого на що. *Див.* **ОЧІ ГОРЯ́ТЬ.**

П

ПА́ДАТИ (упа́сти) ДУ́ХОМ. *Див.* **ЗАНЕПАДА́ТИ ДУ́ХОМ.**

ПА́ДАТИ З НІГ. *Див.* **ВАЛИ́ТИСЯ З НІГ.**

ПА́ЛЕЦЬ ОБ ПА́ЛЕЦЬ НЕ ВДА́РИТИ. Зовсім нічого не робити, не зробити.— **Па́льцем (па́лец) о па́лец не уда́рить.**

ПАЛИ́ТИ (спали́ти) [СВОЇ́, ЗА СОБО́Ю] КОРАБЛІ́. *Див.* **СПАЛЮВАТИ [СВОЇ́, ЗА СОБО́Ю] КОРАБЛІ́.**

ПАЛИ́ТИ ФІМІА́М кому, перед ким. *Книжн. Див.* **КАДИТИ ФІМІА́М.**

ПА́ЛИЦЕЮ (па́лкою) КИ́НУТИ *і* **РУКО́Ю ПОДА́ТИ.** Дуже близько.— **Руко́й пода́ть.**

ПА́ЛИЦЯ З ДВОМА́ КІНЦЯ́МИ (два кінці́ має): ПА́ЛИЦЯ НА ДВА КІНЦІ *і* **У ПА́ЛИЦІ ДВА КІНЦІ [ОДИ́Н ПО МЕНІ́, А ДРУГИ́Й ПО ТОБІ́].** Якийсь захід може повернутися злом і проти того, хто його починає.— **Па́лка о двух концáх.**

ПА́ЛИЦЯ ПЛА́ЧЕ за ким, *рідко* по кому. Про того, хто заслуговує покарання, кого треба побити.— **Па́лка пла́чет** о ком.

ПАЛІЇ ВІЙНИ́. Той, хто веде пропаганду загарбницької війни або підготовку до неї.— **Поджига́тели войны́.**

ПАЛКІ СЛЬО́ЗИ. Сльози, викликані дуже сильним переживанням.— **Пы́лкие слёзы; жгу́чие слёзы.**

ПА́ЛКОЮ КИ́НУТИ. *Див.* **ПА́ЛИЦЕЮ КИ́НУТИ.**

ПА́ЛЬМА ПЕ́РШОСТІ. Перше місце, першість у чому-небудь.— **Па́льма пе́рвенства.**

ПА́ЛЬМОВА ГІ́ЛКА. Гілка пальми як символ миру, мирних намірів.— **Па́льмовая ветвь.**

[І] ПА́ЛЬЦЕМ НЕ ВОРУХНУ́ТИ (не поворухну́ти, не ру́шити, не кивну́ти) *і* [І, НІ] ЗА ХОЛО́ДНУ ВОДУ НЕ ВЗЯ́ТИСЯ. Не зробити ні найменшого зусилля, щоб здійснити щось; нічого не зробити, не вжити ніяких заходів.— **Па́льцем не шевельну́ть (не дви́нуть).**

ПА́ЛЬЦЕМ НЕ ТОРКА́ТИ (не торкну́ти, не займа́ти, не зайня́ти, не зачіпа́ти, не зачепи́ти) к о г о, щ о. Не завдавати кому-небудь, чому-небудь найменшої шкоди.— **Па́льцем не тро́гать (не тро́нуть)** к о г о, ч е г о.

ПА́ЛЬЦЕМ (па́льцями) ПОКА́ЗУВАТИ (ти́кати, ти́цяти, штри́кати) н а к о г о, н а щ о. Звертати увагу на когось, думаючи, висловлюючись і т. ін. про нього негативно.— **Па́льцем (па́льцами) пока́зывать (ука́зывать, ты́кать)** н а к о г о, н а ч т о.

ПА́ЛЬЦІ ОБЛИ́ЖЕШ (обли́жете). *Див.* **ПА́ЛЬЧИКИ ОБЛИ́ЖЕШ.**

ПА́ЛЬЦІ В РОТ НЕ КЛАДИ́. Такий, з яким слід бути обережним, бо може скористатися помилкою, промахом іншого.— **Па́льца в рот не клади́.**

ПА́ЛЬЧИКИ (па́льці) ОБЛИ́ЖЕШ (обли́жете). Про щось дуже привабливе, смачне, приємне і т. ін.— **Па́льчики обли́жешь (обли́жете).**

ПАМ'ЯТА́ТИ ДО НОВИХ ВІ́НИКІВ. Дуже довго не забувати.— **По́мнить (не забыва́ть) до но́вых (све́жих) ве́ников.**

ПАМ'ЯТЬ СЕ́РЦЯ. Спогади про що-небудь дороге, близьке, незабутнє.— **Па́мять се́рдца.**

ПАНІ́ЧНИЙ ЖАХ (страх). Стан повної розгубленості, викликаний дійсною чи уявною небезпекою.— **Пани́ческий страх (у́жас).**

ПАПІ́Р [УСЕ́] ВИТРИ́МУЄ. Написати можна будь-що — звичайно про що-небудь безглузде або нездійсненне.— **Бума́га [всё] те́рпит.**

ПАПІ́Р ПЕРЕВО́ДИТИ (тра́тити, витрача́ти, ви́тратити). Писати без потреби, без користі або невміло.— **Бума́гу переводи́ть.**

ПА́РА (пар) КІСТО́К НЕ ЛО́МИТЬ *і* ПА́РА ПА́РИТЬ, А КІСТО́К НЕ ВА́РИТЬ. Говориться тоді, коли хто-небудь не відчуває незручності від надзвичайної жари — в приміщенні, на вулиці тощо.— **Пар косте́й не ло́мит.**

ПАРКА́ ПА́РИТИ *і* ПОРО́ТИ ГАРЯ́ЧКУ. Діяти з надзвичайною поспішністю, гарячністю.— **Поро́ть горя́чку.**

ПАРФЯ́НСЬКА СТРІЛА́. *Книжн.* Влучний, підступний удар і влучне бойове слово.— **Парфя́нская стрела́.**

ПАРШИ́ВА ВІВЦЯ ВСЮ ОТА́РУ СПАСКУ́ДИТЬ *і* ПОГА́НА ОВЕ́ЧКА (вівця́) ВСЮ ОТА́РУ ПОГА́НИТЬ. Погана людина своєю поведінкою, своїми вчинками і т. п. шкідливо діє на колектив або створює про колектив негативне враження.— **Парши́вая овца́ всё ста́до по́ртит.**

ПАСТИ ЗАДНІХ. *Див.* **ПЛЕ́НТАТИСЯ В ХВОСТІ́.**

ПАСТИ ОЧИ́МА (о́ком) к о г о. *Див.* **ЇСТИ ОЧИ́МА.**

ПАХНЕ (запа́хло) ПО́РОХОМ. Наближається, загрожує війна.— **Па́хнет (запа́хло) по́рохом.**

ПЕКТИ (напекти́, спекти́) РА́КІВ (ра́ка). Червоніти від сорому, ніяковості і т. д.— **Красне́ть (покрасне́ть) как рак.**

ПЕКТИ́ ЯК МЛИНЦІ́. Швидко робити, готувати що-небудь у великій кількості.— **Печь как блины́.**

ПЕКУ́ЧЕ ПИТА́ННЯ. *Див.* **БОЛЮ́ЧЕ ПИТА́ННЯ.**

ПЕРЕБИВА́ТИ (переби́ти) ДОРО́ГУ к о м у. *Див.* **ПЕРЕБІГА́ТИ ДОРО́ГУ.**

ПЕРЕБИВА́ТИСЯ З ХЛІ́БА НА КВАС (на во́ду). Жити дуже бідно, перемагаючи нестатки.— **Перебива́ться с хле́ба на квас.**

ПЕРЕБИРА́ТИ (перебра́ти) В ПА́М'ЯТІ (в думка́х, в голові). Згадуючи, обдумувати, уявляти послідовно одне за іншим.— **Перебира́ть (перебра́ть) в уме́ (в па́мяти, в мы́слях, в голове́).**

ПЕРЕБИРА́ТИ (перебра́ти) [ЧЕ́РЕЗ] МІ́РУ (мірку) *і* **ПЕРЕБИРА́ТИ ЧЕ́РЕЗ КРАЙ.** Діяти дуже прямолінійно, не рахуючись ні з чим; сильно перебільшувати; більш ніж треба, надзвичайно.— **Перебира́ть (перебра́ть, перехва́тывать, перехвати́ть) че́рез край (че́рез ме́ру).**

ПЕРЕБИРА́ТИСЯ З ДРА́НКИ НА (в) ПЕРЕПИРА́НКУ. Потрапляти з однієї неприємності в іншу, ще більшу; жити в злиднях.— **Перебива́ться (перева́ливаться) из кулька́ в рого́жку.**

ПЕРЕБІГА́ТИ (перебі́гти, перебива́ти, перебі́ти) ДОРО́ГУ к о м у. Випереджати кого-небудь у чомусь; не давати кому-небудь здійснити якийсь намір; захопити, перехопити те, на що розраховував інший.— **Перебега́ть (перебежа́ть, перебива́ть, перебі́ть, переходи́ть, перейти́) доро́гу** к о м у.

ПЕРЕБОЛІ́ТИ (перетлі́ти) ДУШЕ́Ю (се́рцем). Пережити велику тривогу, страждання.— **Переболе́ть душо́й (се́рдцем).**

ПЕРЕБО́РЮВАТИ (перебороти, пересилювати, пересилити, пересилувати) СЕБЕ [САМОГО]. 1. Перемагати свій настрій, своє почуття, оволодівати собою; 2. Перемагати які-небудь риси своєї вдачі, вдосконалюючи свій характер.— **Превозмога́ть (превозмо́чь, пересиля́ть, пересили́ть) себя́.**

ПЕРЕВЕРТА́ТИ (перевернути) ДОГОРИ́ ДНОМ. 1. Приводити в стан повного безпорядку, хаосу; 2. Корінним чином змінити, зробити зовсім іншим, не таким, як було, різко порушуючи звичайний порядок.— **Перевёртывать (перевора́чивать, перевёрнуть) вверх (кве́рху) дном.**

ПЕРЕВЕРТА́ТИ (перевернути) ДОГОРИ́ НОГА́МИ. Корінним чином змінити, робити зовсім іншим, не таким, як було, різко порушуючи звичайний порядок.— **Перевёртывать (перевора́чивать, перевёрнуть) вверх нога́ми.**

ПЕРЕВЕРТА́ТИ (перевернути) [ВСЮ] ДУ́ШУ к о г о, ч и ю, к о м у. Викликати гостре почуття жалю, співчування і т. ін.— **Перевёртывать (перевора́чивать) [всю] ду́шу** к о г о, ч ь ю, к о м у.

ПЕРЕВЕРШУВАТИ (переве́ршити) [САМОГО] СЕБЕ. Зробити що-небудь краще, ніж колись раніше, відзначитися більше, ніж можна було чекати.— **Превосходи́ть (превзойти́) [самого] себя́.**

ПЕРЕВЕ́РШУВАТИ (переве́ршити) [ВСІ] СПОДІВА́ННЯ (сподіванки) ч и ї. Виявлятися краще чого-небудь наміченого, очікуваного, передбачуваного.— **Превосходи́ть (превзойти́) [все] ожида́ния** ч ь и.

ПЕРЕВОДИТИ (перевести́, зво́дити, звести́) ДУХ (по́дих). Робити глибокий вдих; робити коротку перерву, короткий перепочинок.— **Переводи́ть (перевести́) дух (дыха́ние).**

ПЕРЕВОДИТИ (перевести́) НА РЕ́ЙКИ ч о г о, я к і. Організовувати, спрямовувати, перетворювати щонебудь певним чином.— **Переводи́ть (перевести́) на ре́льсы** ч е г о, к а к и е.

ПЕРЕГИНАТИ (перегну́ти) ПАЛКУ (па́лицю). Впадати в крайність, виявляти надмірну ретельність у чомунебудь.— **Перегиба́ть (перегну́ть) па́лку.**

ПЕРЕДАВА́ТИ (переда́ти) ЕСТАФЕ́ТУ к о м у. Доручити кому-небудь продовжувати розпочату справу.— **Передава́ть (переда́ть) эстафе́ту** к о м у.

ПЕРЕ́ДНІЙ КРАЙ. 1. Частина лінії оборони, найближча до ворога, передова; 2. Найбільш важлива ділянка роботи, господарства, науки і т. ін.— **Пере́дний край.**

ПЕРЕД [САМИ́М, САМІСІ́НЬКИМ] НО́СОМ у к о г о. *Див.* **ПІД [САМИ́М, САМІСІ́НЬКИМ] НО́СОМ.**

ПЕРЕДОВА́ ПОЗИ́ЦІЯ (лі́нія). Район бойових дій.— **Передова́я пози́ция (ли́ния).**

ПЕ́РЕД СМЕ́РТЮ НЕ НАДИ́ШЕШСЯ. *Жарт.* Про спроби в останній момент перед чим-небудь наздогнати угаяне, не зроблене своєчасно.— **Пе́ред сме́ртью не надышешься.**

ПЕРЕЖИВА́ТИ (пережи́ти) [САМО́ГО] СЕБЕ. 1. Зберегти своє значення після смерті; 2. Втратити своє значення за життя; не задовольняти вже чиїх-небудь потреб, вимог життя.— **Переживать (пережи́ть) [самого] себя́.**

ПЕРЕЖО́ВУВАТИ ЖУ́ЙКУ. *Див.* **ЖУВА́ТИ ЖУ́ЙКУ.**

ПЕРЕЇ́ЖДЖА СВА́ХА. Той, хто не тримається одного місця.— **Пере́зжая сва́ха.**

ПЕРЕЙМА́ТИ (прийня́ти) ЕСТАФЕ́ТУ *чого*. Продовжувати чиї-небудь традиції, починання.— **Перенима́ть (приня́ть) эстафе́ту** *чего*.

ПЕРЕЙТИ ВІД СЛІВ ДО ДІЛА. Покінчивши з балачками, взятися до роботи.— **Перейти́ от слов к де́лу.**

ПЕРЕЙТИ ВСІ (вся́кі) МЕ́ЖІ. *Див.* **ПЕРЕХО́ДИТИ ВСІ МЕ́ЖІ.**

ПЕРЕЙТИ́ [ЧЕ́РЕЗ] ПОРІ́Г. *Див.* **ПЕРЕСТУПА́ТИ [ЧЕ́РЕЗ] ПОРІ́Г.**

ПЕРЕЙТИ РУБІКО́Н. *Книжн.* Прийняти остаточне рішення; зробити рішучий крок.— **Перейти́ Рубико́н.**

ПЕРЕКЛАДА́ТИ (перекла́сти) З ХВО́РОЇ ГОЛОВИ́ НА ЗДОРОВУ. *Див.* **ВАЛИ́ТИ З ХВО́РОЇ ГОЛОВИ́ НА ЗДОРОВУ.**

ПЕРЕКЛАДА́ТИ (перекла́сти) НА ПЛЕ́ЧІ *кого, чиї, кому*. Звільнюючи себе або кого-небудь від роботи, відповідальності, турбот і т. ін., навантажувати цим іншого.— **Перекла́дывать (переложи́ть) на пле́чи** *кого, чьи, кому*.

ПЕРЕКУВА́ТИ МЕЧІ́ НА РА́ЛА. Роззброїтися, відмовитися від войовничих намірів, перейти від стану війни до миру.— **Перекова́ть мечи́ на ора́ла.**

ПЕРЕЛА́МУВАТИ (переломи́ти, переламáти) [САМОГО] СЕБЕ. Примушувати себе діяти всупереч своїм бажанням, прагненням, звичкам і т. ін.— **Перела́мывать (переломи́ть) себя́.**

ПЕРЕЛЕТІ́ТИ НА КРИ́ЛАХ (стрілóю). Дуже швидко подолати якийсь простір чи перешкоду.— **Перелете́ть на кры́льях (стрело́й).**

ПЕРЕЛИВАТИ З ПУСТО́ГО [ТА] В ПОРОЖНЄ. 1. Повторюватися, вести непотрібні або малозмістовні розмови; **2.** Займатися непотрібною, марною справою, звичайно багато говорячи.— **Переливáть (пересыпáть) из пусто́го в поро́жнее.**

ПЕРЕЛИВАТИСЯ ЧЕ́РЕЗ ВІ́НЦЯ (че́рез край). *Див.* **ЛИ́ТИСЯ ЧЕ́РЕЗ ВІ́НЦЯ.**

ПЕРЕЛІ́ТНИЙ ПТАХ *і* **ПЕРЕЛІ́ТНА ПТА́ХА (пти́ця).** Про людину, що не живе довго на одному місці.— **Перелётная пти́ца.**

ПЕРЕЛІЧУВАТИ (перелічи́ти, порахувáти) ПО (на) ПАЛЬЦЯХ *кого, що*. Дуже мало кого-небудь, чого-небудь.— **Пересчи́тывать (пересчита́ть, перече́сть) по па́льцам** *кого, что*.

ПЕРЕМАГА́ТИ (перемогти́) СЕБЕ́. Придушити у собі які-небудь почуття, боротися з якимось станом, емоціями і т. ін.— **Поборо́ть себя́.**

ПЕРЕМЕЛЕ́ТЬСЯ — МУКА́ БУ́ДЕ; ПЕРЕМЕЛЕ́ТЬСЯ ЛИ́ХО — ДОБРЕ БУ́ДЕ *і* **ПЕРЕТРЕ́ТЬСЯ, ПЕРЕМНЕ́ТЬСЯ, ТА Й ТАК МИНЕ́ТЬСЯ.** Усе погане, неприємне з часом мине, забудеться — говориться для підбадьорювання того, хто пригнічений чимось, переживає якісь труднощі тощо.— **Переме́лется — мука́ бу́дет.**

ПЕРЕМІНИ́ТИ (поверну́ти) ГНІВ НА МИ́ЛІСТЬ (на ми́лость, на ла́ску). *Див.* **МІНЯТИ ГНІВ НА МИ́ЛІСТЬ.**

ПЕРЕМІНЯ́ТИСЯ (перемині́тися) В ЛИЦІ (на лице́, з лица́). *Див.* **ЗМІНЮВАТИСЯ В ЛИЦІ.**

ПЕРЕМЛІТИ ДУШЕ́Ю (се́рцем). Змучитися від тривоги, страху, горя і т. ін.— **Истоми́ться душо́й (се́рдцем).**

ПЕРЕОЦІ́НКА [ВСІХ] ЦІ́ННОСТЕЙ. Серйозний перегляд і зміна поглядів, уявлень і т. ін.— **Переоце́нка [всех] це́нностей.**

ПЕРЕПАДАТИ (перепа́сти) НА ГОРІХИ (на бу́блики, на гости́нці, на кисли́ці) *кому*. *Див.* **ДІСТАВАТИСЯ НА ГОРІХИ.**

ПЕРЕПОВНЮВАТИ (перепо́внити) ЧА́ШУ (міру) [ТЕРПІ́ННЯ]. Позбавляти сил, можливості терпіти, зносити що-небудь.— **Переполня́ть (перепо́лнить) ча́шу [терпе́ния].**

ПЕРЕПОЛО́Х ЗЧИНИ́ВСЯ (ста́вся, почáвся). Хтось налякався, створилось замішання.— **Переполо́х поднялся.**

ПЕРЕСИЛЮВАТИ (пересилити, пересилувати) СЕБЕ [САМОГО]. *Див.* **ПЕРЕБОРЮВАТИ СЕБЕ [САМОГО].**

ПЕРЕСТУПА́ТИ (переступи́ти, перехо́дити, перейти́) [ЧЕРЕЗ] ПОРІ́Г. 1. Заходити до якогось приміщення; **2.** Потрапляти куди-небудь, з'являтися де-небудь.— **Переступа́ть (переступи́ть, переходи́ть, перейти́, перешагивать, перешагну́ть) [че́рез] поро́г.**

ПЕРЕСТУПИ́ТИ ЧЕ́РЕЗ ТРУП *кого, чий*. Загубити чиє-небудь життя, кар'єру і т. ін. для досягнення своєї мети.— **Переступи́ть (перешагну́ть) че́рез труп** *кого, чей*.

ПЕРЕТЛІТИ ДУШЕ́Ю (се́рцем). *Див.* **ПЕРЕБОЛІ́ТИ ДУШЕ́Ю.**

ПЕРЕТРЕ́ТЬСЯ, ПЕРЕМНЕ́ТЬСЯ, ТА Й ТАК МИНЕ́ТЬСЯ. *Див.* **ПЕРЕМЕ́ЛЕТЬСЯ — МУКА́ БУ́ДЕ.**

ПЕРЕТРУ́ШУВАТИ БРУДНЕ́ ШМА́ТТЯ ч и є. *Див.* **РИ́ТИСЯ В БРУДНІЙ БІЛИЗНІ.**

ПЕРЕТЯГА́ТИ (перетя́гувати, перетягти́, перетягну́ти) НА СВІЙ БІК (на свою́ сто́рону) к о г о. Зробити кого-небудь своїм прибічником, прихильником, помічником у справах.— **Перетя́гивать (перетяну́ть) на свою́ сто́рону** к о г о.

ПЕРЕХО́ДИТИ (перейти́) ВСІ (вся́кі) МЕ́ЖІ. 1. Не дотримуватися, не виконувати чого-небудь; 2. Виходити за межі допустимого.— **Переходи́ть (перейти́) все (вся́кие) грани́цы.**

ПЕРЕХО́ДИТИ (перейти́) [ЧЕ́РЕЗ] ПОРІ́Г. *Див.* **ПЕРЕСТУПА́ТИ [ЧЕ́РЕЗ] ПОРІГ.**

ПЕРСО́НА ГРА́ТА. *Застар.* Особа, до якої ставляться прихильно.— **Персо́на гра́та.**

ПЕРТИ (іти́) НА РОЖЕ́Н. *Див.* **ЛІЗТИ НА РОЖЕН.**

ПЕ́РША ЛА́СТІВКА. Про перші ознаки появи кого-небудь, чого-небудь.— **Пе́рвая ла́сточка.**

ПЕ́РШЕ ВСЬО́ГО. Перед усім іншим, у першу чергу і насамперед.— **Пре́жде всего́.**

ПЕРШЕ СЛО́ВО ч и є, з а к и м. Комусь належить початок, почин у якійсь справі, діяльності і т. ін.— **Пе́рвое сло́во** ч ь ё, з а к е м.

ПЕ́РШИЙ ЗУСТРІ́ЧНИЙ (стрі́чний) *і* **ПЕ́РШИЙ-ЛІ́ПШИЙ.** 1. Який найраніше трапився, зустрівся; 2. Кожний із великої кількості, який завгодно, будь-який.— **Пе́рвый встре́чный.**

ПЕ́РШИЙ СОРТ. 1. Найкращий, найвищої якості; 2. Дуже добре, якнайкраще.— **Пе́рвый сорт.**

ПЕ́РШІ КРО́КИ *і* **ПЕ́РШИЙ КРОК.** Початок у якійсь справі, діяльності тощо.— **Пе́рвые шаги́; пе́рвый шаг.**

ПЕСТИТИ ВУ́ХО. Бути приємним для слуху.— **Ласка́ть слух (у́хо).**

ПЕЧА́ТЬ МОВЧА́ННЯ. Заборона розмовляти, додержання повної тиші.— **Печа́ть молча́ния (безмо́лвия).**

ПЕЧЕ́НІ ГОЛУБИ́ НЕ ЛЕТЯ́ТЬ ДО ГУБИ́. *Див.* **БЕЗ ТРУДА́ НЕМА́ ПЛОДА́.**

ПИЛОМ ПРИПАДА́ТИ (припа́сти, покрива́тися, покри́тися). 1. Не мати вжитку — про предмети; втрачати інтерес до життя, бути пасивним, нікому не цікавим — про людей; 2. Забуватися, бути забутим кимнебудь.— **Пы́лью покрыва́ться (покры́ться).**

ПИ́ЛЬНО ДИВИ́ТИСЯ (подиви́тися). Дивитися уважно, з напруженою увагою.— **Смотре́ть (гляде́ть, посмотре́ть) во все глаза́.**

ПИЛЬНУВА́ТИ ЯК ЗІНИ́ЦЮ О́КА (як о́ко, як о́ко в голові́). *Див.* **БЕРЕГТИ ЯК ЗІНИЦЮ ОКА.**

ПИСА́ТИ ЯК КУ́РКА ЛА́ПОЮ. Писати нерозбірливо, незграбно.— **Писа́ть как ку́рица ла́пой.**

ПИТАННЯ ЖИТТЯ Й СМЕ́РТІ. Те, від чого залежить існування.— **Вопро́с жи́зни и сме́рти.**

ПИТА́ТИ БЕЗ ОБИНЯ́КІВ. *Див.* **ГОВОРИ́ТИ БЕЗ ОБИНЯКІВ.**

ПИТА́ТИ ОБИНЯ́КАМИ. *Див.* **ГОВОРИ́ТИ ОБИНЯКАМИ.**

ПИ́ТИ (ви́пити, куштува́ти, скуштува́ти) ГІРКУ́ [ЧАШУ́] (гіркої́); ПИТИ (ви́пити) ДОБРУ ПОВНУ *і* **ВИПИТИ ГІРКУ́ ДО КРАЮ.** *Книжн.* Переживати, зазнавати, звідувати повною мірою якісь страждання, гіркоту.— **Пить (вы́пить, испи́ть) го́рькую ча́шу (ча́шу го́ря, ча́шу го́речи) до дна.**

ПИТИ (смокта́ти, сса́ти) КРОВ ч и ю. 1. Знесилювати, змучувати кого-небудь; 2. Тяжко експлуатувати.— **Пить (сосать) кровь** ч ь ю.

ПИТОМА ВАГА к о г о, ч о г о. Кількість, роль, значення або місце кого-небудь, чого-небудь десь, у чомусь.— **Уде́льный вес** к о г о, ч е г о.

ПИШИ [ВСЕ] ПРОПА́ЛО. Щонебудь зовсім, безповоротно втрачено, не вдалося і т. ін.— **Пиши́ пропа́ло.**

ПІВТО́РИ КАЛІ́КИ *і* **ПІВТОРА́ ЧОЛОВІ́КА.** *Жарт.* Мала кількість людей.— **Полтора́ челове́ка.**

ПІДБИВА́ТИ (підби́ти, підво́дити, підвести́, роби́ти, зроби́ти) ПІДСУМО́К (підсумки). Робити висновки із чого-небудь, узагальнювати щось.— **Подводи́ть (подвести́) ито́г (ито́ги).**

ПІДБИРА́ТИ (підібра́ти) КЛЮ́ЧА (ключика) д о к о г о. Знаходити підхід до кого-небудь, уходити в довір'я до когось.— **Подбира́ть (подобра́ть) ключ (ключи́к)** к о м у.

ПІДБО́РКУВАТИ (підбо́ркати) КРИ́ЛА к о м у. *Див.* **ПІДРІЗА́ТИ КРИЛА.**

ПІДБИ́ТИЙ (підши́тий) ВІ́ТРОМ. **1.** Про благенький одяг; **2.** Про несерйозну, легковажну людину.— **Подби́тый ве́тром.**

ПІДВЕРТА́ТИСЯ (підверну́тися, потрапля́ти, потра́пити, трапля́тися, тра́питися) ПІД РУКУ (під ру́ки). *Див.* **ПОПАДА́ТИСЯ ПІД РУКУ.**

ПІДВИ́ЩУВАТИ (підви́щити) ГО́ЛОС (тон) і **ПІДНО́СИТИ (підне́сти) ГОЛОС.** Говорити голосно, голосніше; підвищувати тон, сердячись.— **Повыша́ть (повы́сить) го́лос (тон).**

ПІД ВІДКРИ́ТИМ (го́лим) НЕ́БОМ. *Див.* **ПРО́СТО НЕБА.**

ПІДВО́ДИТИ (підве́сти, підніма́ти, підня́ти) ГОЛОВУ. Відроджуватися, активізуватися.— **Поднима́ть (подыма́ть, подня́ть) го́лову.**

ПІДВО́ДИТИ (підвести́) ПІД МОНАСТИ́Р к о г о. Поставити когось у скрутне становище.— **Подводи́ть (подвести́) под монасты́рь** к о г о.

ПІДВО́ДИТИ (підвести́, роби́ти, зроби́ти) ПІДСУМО́К (пі́дсумки). *Див.* **ПІДБИВА́ТИ ПІДСУМО́К.**

ПІДВО́ДИТИ (підвести́, підно́сити, піднести́) РУКУ н а к о г о, н а щ о. *Див.* **ПІДНІМА́ТИ РУКУ.**

ПІДВО́ДНА ТЕ́ЧІЯ. Прихована, таємна причина.— **Подво́дное тече́ние.**

ПІДВО́ДНЕ КАМІ́ННЯ. Непередбачена, несподівана перешкода при досягненні мети; прихована небезпека.— **Подво́дные ка́мни.**

ПІДВО́ЗИТИ (підвезти́) ВІЗКА́ к о м у. *Див.* **ПІДКЛАДА́ТИ СВИНЮ.**

ПІД ГАРЯ́ЧУ (серди́ту) РУ́КУ [ПОПАДА́ТИ, НАГОДИ́ТИСЯ і *т. п.*]. У такий час, коли хтось збуджений, розгніваний.— **Под горя́чую ру́ку [попа́сть, подверну́ться** *и т. п.*].

ПІДГИНА́ТИ ХВІСТ і **УДАВА́ТИСЯ В ПЕРЕПО́ЛОХ.** Лякатися, боятися.— **Тру́су (тру́са) пра́здновать.**

ПІДГОРТА́ТИ (підгорну́ти, підібга́ти, піджима́ти, піджа́ти, опуска́ти, опусти́ти) ХВІСТ (хвоста́). Втрачати запал, упевненість у своїх діях, поведінці; ставати скромнішим, менш самовпевненим.— **Поджима́ть (поджа́ть, подвора́чивать, подверну́ть, опуска́ть, опусти́ть) хвост.**

ПІДГОТОВЛЯ́ТИ (підгото́вити) ГРУНТ. *Див.* **ГОТУВА́ТИ ГРУ́НТ.**

ПІДДАВА́ТИ (підда́ти, підси́пати, підси́пати) ЖА́РУ і **ПІДДАВА́ТИ (підда́ти) ВОГНЮ (па́ри).** Посилювати дію кого-небудь, чого-небудь; надихати, спонукати до чогось.— **Поддава́ть (подда́ть) жа́ру (па́ру).**

ПІДДАВА́ТИ (підда́ти) КРИ́ТИЦІ к о г о, щ о. Критикувати.— **Подверга́ть (подве́ргнуть) кри́тике** к о г о, ч т о.

ПІДДАВА́ТИ (підда́ти) СУ́МНІВУ (су́мнівові) щ о. Сумніватися в чомунебудь.— **Подверга́ть (подве́ргнуть) сомне́нию** ч т о.

ПІДІБГА́ТИ (піджима́ти, піджа́ти, опуска́ти, опусти́ти) ХВІСТ (хвоста́). *Див.* **ПІДГОРТА́ТИ ХВІСТ.**

ПІДІБРА́ТИ КЛЮЧА́ (ключика) д о к о г о. *Див.* **ПІДБИРА́ТИ КЛЮЧА́.**

ПІДІБРА́ТИ ПІД НІ́ГОТЬ к о г о. Повністю підкорити своєму впливові або й знищити.— **Подобра́ть под но́готь** к о г о.

ПІДІЙМА́ТИ (підня́ти, підійня́ти) З ПОПЕ́ЛУ (з руї́н). *Див.* **ПІДНІМА́ТИ З ПОПЕ́ЛУ.**

ПІДІРВА́ТИ ПІД КО́РІНЬ. *Див.* **ПІДРУБА́ТИ ПІД КО́РІНЬ.**

ПІДКЛАДА́ТИ (підкла́сти) ВОГНЮ́ (хмизу, дров) ДО БАГА́ТТЯ (у бага́ття). *Див.* **ПІДЛИВА́ТИ МА́СЛА У ВОГО́НЬ.**

ПІДКЛАДА́ТИ (підкла́сти, підво́дити, підве́сти) МІ́НУ к о м у, п і д к о г о. Таємними діями підривати чиє-небудь громадське, службове і т. ін. становище.— **Подкла́дывать (подложи́ть, подводи́ть, подвести́) ми́ну** к о м у, п о д к о г о.

ПІДКЛАДА́ТИ (підкла́сти, підсува́ти, підсу́нути, підставля́ти, підста́вити) СВИНЮ к о м у, **ПІДКЛАДА́ТИ (підкла́сти) СВИНЯКУ** к о м у і **ПІДВО́ЗИТИ (підвезти́) ВІЗКА́** к о м у. Завдавати прикрощів комусь, діяти підступно проти когось.— **Подкла́дывать (подложи́ть) свинью** к о м у.

ПІДКОСИ́ТИ (підрі́зати, підсі́кти, підірва́ти) ПІД КО́РІНЬ. *Див.* **ПІДРУБА́ТИ ПІД КО́РІНЬ.**

ПІ́Д КРИЛО́М ч и ї м і **ПІД КРИ́ЛЬЦЕМ** ч и ї м. Під чиєюсь опікою, під захистом.— **Под кры́лышком** у к о г о.

ПІДКРУ́ЧУВАТИ (ПІДКРУТИ́ТИ, ЗАГВИ́НЧУВАТИ, ЗАГВИНТИ́ТИ)

ГАЙКИ́. *Див.* **ЗАКРУ́ЧУВАТИ ГАЙКИ.**

ПІД КУТО́М ЗО́РУ я к и м. У якомусь відношенні, розглядаючи, розцінюючи що-небудь з того чи іншого боку.— **Под угло́м зре́ния** к а к и м.

ПІД ЛЕЖА́ЧИЙ КА́МІНЬ [І] ВОДА́ НЕ ТЕЧЕ *і* **З ЛЕ́ЖІ НЕ СПРАВИШ ОДЕ́ЖІ, А З СПАННЯ НЕ КУПИШ КОНЯ.** Якщо нічого не робити, то справа не посунеться — говориться тоді, коли хтось бездіяльний.— **Под лежа́чий ка́мень [и] вода́ не течёт.**

ПІДЛИВА́ТИ (підли́ти) МА́СЛА У ВОГО́НЬ (в ого́нь) *і* **ПІДКЛАДА́ТИ (підкла́сти) ВОГНЮ (хмизу, дров) ДО БАГА́ТТЯ (у бага́ття).** Підсилювати, розпалювати які-небудь почуття, переживання і т. ін., збуджувати чимось.— **Подлива́ть (подли́ть) ма́сла в ого́нь.**

[І] ПІДМЕ́ТКИ НЕ ВА́РТИЙ ч и є ї х т о. *Див.* **НЕ ГО́ДЕН У СЛІД СТУПИ́ТИ.**

ПІД МО́ЛОТОМ (на кова́длі) **[БУ́ТИ, ЗНАХО́ДИТИСЯ** *і т. п.*]. *Див.* **МІЖ МО́ЛОТОМ І КОВА́ДЛОМ.**

ПІДМОЧИ́ТИ РЕПУТА́ЦІЮ (авторите́т). Негідним вчинком, діями і т. ін. погіршити думку про кого-небудь, заплямувати когось.— **Подмочи́ть репута́цию (авторите́т).**

ПІДНІ́ЖНИЙ КОРМ. Засоби існування, які добуваються де і як удається.— **Подно́жный корм.**

ПІДНІМА́ТИ (підня́ти) ГО́ЛОВУ. *Див.* **ПІДВО́ДИТИ ГОЛОВУ.**

ПІДНІМА́ТИ (підійма́ти, підня́ти, підійня́ти) З ПО́ПЕЛУ (з руї́н). Відбудовувати що-небудь зруйноване, спалене.— **Поднима́ть (подня́ть) из пе́пла (из руи́н).**

ПІДНІМА́ТИ (підня́ти, підно́сити, піднести́) МЕЧ (збро́ю). Починати воювати, виступати проти кого-небудь із зброєю в руках або намірюватися вбити когось.— **Поднима́ть (подня́ть) меч (ору́жие).**

ПІДНІМА́ТИ (підня́ти) НА НО́ГИ. Примушувати когось робити що-небудь, діяти за певним планом, у певному напрямку.— **Поднима́ть (подня́ть на́ ноги.**

ПІДНІМА́ТИ (підійма́ти, підня́ти, підійня́ти) НА ЩИТ [СЛАВИ] к о г о, ч о г о. Прославляти, звеличувати кого-небудь.— **Поднима́ть (подня́ть) на щит [сла́вы]** к о г о, ч т о.

ПІДНІМА́ТИ (підня́ти) ПАРИ́. *Див.* **РОЗВОДИТИ ПАРИ.**

ПІДНІМА́ТИ (підня́ти) ПРА́ПОР (стяг, знаме́но). Ставши на чолі, розпочати боротьбу за що-небудь, в ім'я чогось.— **Поднима́ть (подня́ть) зна́мя.**

ПІДНІМА́ТИ (підня́ти, підво́дити, підве́сти, підно́сити, підне́сти) РУ́КУ н а к о г о, н а щ о. **1.** Замахуватися на кого-небудь, намагатися ударити, бити кого-небудь; **2.** Робити замах на кого-небудь, намагатися убити кого-небудь; **3.** Вступати в боротьбу з кимнебудь або чим-небудь; **4.** Засуджувати, ганьбити кого-небудь, що-небудь.— **Поднима́ть (подня́ть) ру́ку** н а к о г о, н а ч т о.

ПІДНІМА́ТИСЯ (підійма́тися, підня́тися, підійня́тися) НА НО́ГИ. **1.** Виростати, мужніти, досягаючи певного віку; **2.** Ставати заможним, впливовим.— **Поднима́ться (подня́ться, станови́ться, стать, встава́ть, встать) на́ ноги.**

ПІДНІМА́ТИ (підня́ти) ТРИВО́ГУ. **1.** Сповіщати умовним сигналом про небезпеку, загрозливий стан, про нещастя де-небудь; **2.** Усвідомлюючи загрозу чого-небудь, закликати до певних дій, до вжиття певних заходів; **3.** Порушувати чийсь спокій, звичний стан; завдавати клопоту, турбувати.— **Поднима́ть (подня́ть) трево́гу.**

ПІДНІМА́ТИ (підійма́ти, підня́ти, підійня́ти, підно́сити, піднести́) к о г о **У** ч и ї х **ОЧАХ.** Поліпшувати чиюсь думку про кого-небудь.— **Возвыша́ть (возвы́сить)** к о г о в ч ь и х **глаза́х.**

ПІДНО́СИТИ (піднести́) В КВАДРА́Т. Значно перебільшувати.— **Возводи́ть (возвести́) в квадра́т.**

ПІДНО́СИТИ (піднести́) ГО́ЛОС. *Див.* **ПІДВИЩУВАТИ (підви́щити) ГОЛОС.**

ПІДНО́СИТИ (піднести́) ДО НЕБЕ́С. *Див.* **ВИХВАЛЯТИ ДО НЕБЕС.**

ПІДНО́СИТИ (піднести́) МЕЧ (збро́ю). *Див.* **ПІДНІМАТИ МЕЧ.**

ПІДНО́СИТИ (піднести́) ПІЛЮ́ЛЮ. Зробити кому-небудь щось неприємне, образливе.— **Подноси́ть (поднести́, преподноси́ть, преподнести́) пилю́лю.**

ПІДНО́СИТИ (піднести́) РУКУ н а к о г о, н а щ о. *Див.* **ПІДНІМАТИ РУКУ.**

ПІДНО́СИТИ (піднести́) кого́ у чиї́х **ОЧА́Х.** *Див.* **ПІДНІМА́ТИ** кого́ у чиї́х **ОЧА́Х.**

ПІД (пе́ред) **[САМИ́М, САМІСІ́НЬКИМ] НО́СОМ** у кого́. Поруч, близько від кого, у кого.— **Под [са́мым] но́сом** у кого́.

ПІД ОДИ́Н РАНЖИ́Р ПІДВО́ДИТИ (підвести́). Ставити в однакове становище, зараховувати в одну категорію, ігноруючи індивідуальними особливостями.— **Под оди́н ранжи́р подводи́ть (подвести́).**

ПІД ОДНИ́М ДА́ХОМ з ким і **ПІД ОДНІ́Ю ПОКРІ́ВЛЕЮ** з ким. В одному приміщенні.— **Под одно́й кры́шей** с кем.

ПІДНЯ́ТИ ПАРИ́. *Див.* **РОЗВО́ДИТИ ПАРИ́.**

ПІДПИ́СУВАТИСЯ (підписа́тися) **ОБОМА́ РУКА́МИ** під чим. З великим бажанням погоджуватися з чим-небудь.— **Подпи́сываться (подписа́ться) обе́ими рука́ми** под чем.

ПІДПУСКА́ТИ (підпусти́ти) **ТУМА́НУ.** *Див.* **НАПУСКА́ТИ ТУМА́НУ.**

ПІДРІЗА́ТИ (підрі́зати, підтина́ти, підтя́ти, прибо́ркувати, приббо́ркати, підбо́ркувати, підбо́ркати) **КРИ́ЛА** кому. Підривати міць, знесилювати кого-небудь або обмежувати поле його діяльності.— **Обреза́ть (обре́зать, подреза́ть, подре́зать, подсека́ть, подсе́чь) кры́лья** кому.

ПІДРУБА́ТИ (підкоси́ти, підрі́зати, підсі́кти, підірва́ти) **ПІД КОРІ́НЬ.** Підірвати найосновніше чого-небудь; завдати непоправної шкоди.— **Подруби́ть (подкоси́ть, подре́зать, подсе́чь, подорва́ть) под ко́рень.**

ПІД СЕРДИ́ТУ РУ́КУ [ПОПАДА́ТИ, НАГОДИ́ТИСЯ і *т. п.*]. *Див.* **ПІД ГАРЯ́ЧУ РУ́КУ.**

ПІДСИПА́ТИ (підси́пати) **ЖА́РУ.** *Див.* **ПІДДАВА́ТИ ЖА́РУ.**

ПІД СІМОМА́ ВІ́ТРАМИ і **НА СЕМИ́ ВІ́ТРАХ.** На відкритому, нічим не захищеному місці.— **На семи́ ветра́х.**

ПІДСТАВЛЯ́ТИ (підста́вити) **НО́ГУ** (ніжку) кому. 1. Ставити свою ногу так, щоб вона була перешкодою для чийогось руху; 2. Робити кому-небудь неприємності, перешкоджати в чому-небудь.— **Подставля́ть (подста́вить) но́гу (но́жку)** кому.

ПІДСТАВЛЯ́ТИ (підста́вити) **СВИНЮ** кому. *Див.* **ПІДКЛАДА́ТИ СВИНЮ.**

ПІД СТРА́ХОМ СМЕ́РТІ (ка́ри). Під загрозою смерті, покарання.— **Под стра́хом сме́рти (наказа́ния).**

ПІДСУВА́ТИ (підсу́нути, підставля́ти, підста́вити) **СВИНЮ** кому. *Див.* **ПІДКЛАДА́ТИ СВИНЮ.**

ПІДТИНА́ТИ (підтя́ти, прибо́ркувати, приббо́ркати, підбо́ркувати, підбо́ркати) **КРИ́ЛА** кому. *Див.* **ПІДРІЗА́ТИ КРИ́ЛА.**

ПІД УСІМА́ ВІТРИ́ЛАМИ. *Див.* **НА ВСІХ ПАРУСА́Х.**

ПІДШИ́ТИЙ ВІ́ТРОМ. *Див.* **ПІДБИ́ТИЙ ВІ́ТРОМ.**

ПІЗНА́Й САМО́ГО СЕБЕ́. Заклик до самозаглиблення.— **Позна́й самого́ себя́.**

ПІЗНА́ТИ ВОРО́НУ ПО ПІ́Р'Ю. *Див.* **ВИ́ДНО ПТА́ХА ПО ПОЛЬО́ТУ.**

ПІ́ЙМАВ НЕ ПІЙМА́В, А ПОГНА́ТИСЬ МО́ЖНА. *Див.* **КУПИ́В НЕ КУПИ́В, А ПОТОРГУВА́ТИСЯ МО́ЖНА.**

ПІЙМА́ТИ [ДО́БРУ] ГРІ́НКУ. *Див.* **УБИ́ТИ [ДО́БРУ]** ГРІ́НКУ.

ПІЙМА́ТИ (впійма́ти) **НА ГАРЯ́ЧОМУ [ВЧИ́НКУ].** Застати на місці злочину, викрити злочин, зловживання.— **Пойма́ть с поли́чным.**

ПІЙМА́ТИ (спійма́ти) **НА СЛО́ВІ** кого. *Див.* **ЛОВИ́ТИ НА СЛО́ВІ.**

ПІЙМА́ТИ (з'і́сти, ухопи́ти, діста́ти, скушту́вати) **ОБЛИЗНЯ.** 1. Лишитися без того, на що розраховував, сподівався, чого добивався; зазнавати невдачі; 2. Дістати відмову при сватанні, залицянні.— **Оста́ться (оказа́ться) при пи́ковом интере́се; оста́ться ни с чем.**

ПІЙМА́ТИ (спійма́ти) **СЕБЕ́** на чому. *Див.* **ЛОВИ́ТИ СЕБЕ́.**

ПІЙМА́ТИСЯ В ЛАПИ (в лабе́ти) кому. *Див.* **ПОПАДА́ТИ В ЛАПИ.**

ПІРНУ́ТИ (загли́блюватися, загли́битися, зану́рюватися, зану́ритися) **З ГОЛОВО́Ю** в що. *Див.* **ПОРИНА́ТИ З ГОЛОВО́Ю.**

ПІ́РРОВА ПЕРЕМО́ГА. *Книжн.* Успіх у бою, здобутий внаслідок великих жертв, що його обезцінюють.— **Пи́ррова побе́да.**

ПІСЛЯ БІЙКИ КУЛАКА́МИ НЕ МАХАЮ́ТЬ і **ПОВІВ КОНЯ КУВА́ТИ, ЯК КУЗНЯ ЗГОРІ́ЛА.** Після чого-небудь, що вже сталося, коли вже нічим не можна допомогти, даремно

діяти, обурюватися, журитися.— **По́сле дра́ки кулака́ми не ма́шут.**

ПІ́СЛЯ НАС ХОЧ ПОТО́П. Вислів егоїстичної байдужості до майбутнього людства в цілому, до справи, до колективу, з якого йдуть, і т. ін.— **По́сле нас хоть пото́п.**

ПІ́СЛЯ ТРУДІ́В ПРА́ВЕДНИХ. *Жарт.* Попрацювавши.— **По́сле трудо́в пра́ведных.**

ПІ́СНЯ ПІ́СЕНЬ. Про літературний твір великого значення і великого творчого піднесення.— **Пе́снь пе́сней.**

ПІСО́К СИ́ПЛЕТЬСЯ з к о г о. *Див.* **ПОРОХНЯ́ СИ́ПЛЕТЬСЯ.**

ПІТИ́ ВА-БА́НК. *Див.* **ІТИ́ ВА-БА́НК.**

ПІТИ́ ВГО́РУ (вверх). *Див.* **ІТИ́ ВГО́РУ.**

ПІТИ́ В ДІ́ЛО (в хід). *Див.* **ІТИ́ В ДІ́ЛО.**

ПІТИ́ В КУЩІ́ (по кущах). *Див.* **ХОВА́ТИСЯ В КУЩІ́.**

ПІТИ́ (зника́ти, зни́кнути) **В НЕПА́М'ЯТЬ.** *Див.* **ІТИ́ В НЕПАМ'ЯТЬ.**

ПІТИ́ (потягну́тися) **В РІСТ.** Почати інтенсивно рости.— **Пойти́** (тро́нуться) **в рост.**

ПІТИ́ (ходи́ти) **ВТОРО́ВАНОЮ СТЕ́ЖКОЮ** (второ́ваними сте́жками). *Див.* **ІТИ́ ВТОРОВАНОЮ СТЕ́ЖКОЮ.**

ПІТИ́ НА ДНО. *Див.* **ІТИ́ НА ДНО.**

ПІТИ́ НАЗУ́СТРІЧ. *Див.* **ІТИ́ НАЗУ́СТРІЧ.**

ПІТИ́ НА КОМПРОМІ́С. *Див.* **ІТИ́ НА КОМПРОМІ́С.**

ПІТИ́ НА КОРИ́СТЬ к о м у, ч о м у. *Див.* **ІТИ́ НА КОРИ́СТЬ.**

ПІТИ́ НА (в) **ЛАД.** *Див.* **ІТИ́ НА ЛАД.**

ПІТИ́ НА ПО́ВОДІ (на повідку́) в к о г о, ч и є м у. *Див.* **ІТИ́ НА ПОВОДІ́.**

ПІТИ́ НА ПОКЛІ́Н (з покло́ном) д о к о г о. *Див.* **ІТИ́ НА ПОКЛІ́Н.**

ПІТИ́ НА СПАД. *Див.* **ІТИ́ НА СПАД.**

ПІТИ́ ПО ЛІ́НІЇ (лі́нією, по шляху́, шля́хом) **НАЙМЕ́НШОГО ОПО́РУ.** *Див.* **ІТИ́ ПО ЛІ́НІЇ НАЙМЕ́НШОГО ОПО́РУ.**

ПІТИ́ ПО ПОХИ́ЛІЙ ПЛОЩИНІ́ (по похи́лості). *Див.* **КОТИ́ТИСЯ ПО ПОХИ́ЛІЙ ПЛОЩИНІ́.**

ПІТИ́ ПО РУКА́Х. *Див.* **ХОДИ́ТИ ПО РУКА́Х.**

ПІТИ́ (розліта́тися, розлете́тися) **ПРАХО́М.** *Див.* **ІТИ́ ПРАХО́М.**

ПІТИ́ ПРО́ТИ ТЕЧІЇ. *Див.* **ІТИ́ ПРО́ТИ ТЕЧІЇ.**

ПІТИ́ СВОЄ́Ю ЧЕ́РГОЮ. *Див.* **ІТИ́ СВОЄ́Ю ЧЕ́РГОЮ.**

ПІТИ́ СВОЇ́М ШЛЯ́ХО́М (своє́ю доро́гою). *Див.* **ІТИ́ СВОЇ́М ШЛЯ́ХОМ.**

ПІТИ́ СТОПА́МИ (по стопа́х) к о г о, ч и ї м и. *Див.* **ІТИ́ СТОПА́МИ.**

ПІ́ШИЙ КІ́ННОМУ НЕ ТОВА́РИШ *і* **ПІ́ШОМУ З КІ́ННИМ НЕ ДОРО́ГА.** Різних за своєю природою, характером або суспільним станом людей ніщо не може об'єднати.— **Пе́ший ко́нному не това́рищ.**

ПІШЛА́ ПИСА́ТИ ГУБЕ́РНІЯ *і* **ПІШЛИ́ ПИСАТИ ТА ВІДПИСУВАТИ.** *Жарт.* Усе прийшло в рух, почався переполох.— **И пошла́ писа́ть губе́рния.**

ПЛАТИ́ТИ (відплати́ти) **ТІ́Є́Ю Ж** (тако́ю са́мою, тако́ю ж) **МОНЕ́ТОЮ** к о м у *і* **ПЛАТИ́ТИ ТИМ СА́МИМ** к о м у. Відповідати комусь тим самим, таким же вчинком, ставленням.— **Плати́ть** (отплати́ть) **той же моне́той** к о м у.

ПЛАТО́Н МЕНІ́ ДРУГ, АЛЕ І́СТИНА (пра́вда) **ДОРО́ЖЧА** *і* **ПЛАТО́Н МІЙ ДРУГ, А І́СТИНА — ЩЕ БІ́ЛЬШИЙ ДРУГ.** *Книжн.* Про об'єктивну оцінку, незалежно від ставлення між людьми; якщо цього вимагає істина, то можна заперечувати і положення авторитетів.— **Плато́н мне друг, но и́стина доро́же.**

ПЛАЧ БЕРЕ́. Хочеться плакати.— **Плач берёт.**

ПЛЕ́НТАТИСЯ (плести́ся) **В ХВОСТІ́** *і* **ПА́СТИ ЗА́ДНІХ.** Бути позаду всіх, відставати в чомусь.— **Плести́сь в хвосте́.**

ПЛЕСТИ́ ПАВУТИ́НУ. Підступно, жорстоко, хитро примушувати підкорятися своєму впливові для визискування, експлуатації і т. ін.— **Плести́ паути́ну.**

ПЛЕСТИ́СЯ В ХВОСТІ́. *Див.* **ПЛЕ́НТАТИСЯ В ХВОСТІ.**

ПЛЕСТИ́ (розкида́ти, розки́нути, розставля́ти, розста́вити) **ТЕНЕ́ТА** (сіті) н а к о г о. Хитрощами, підступністю примушувати когось до певних дій, підкоряти собі.— **Расставля́ть** (расста́вить) **се́ти** к о м у.

ПЛЕ́ТИВО СЛІВ. *Ірон.* Багатослівна (звичайно, малозмістовна) манера висловлення.— **Плете́ние слове́с.**

ПЛЕТИ, ПЛЕТИ, Я ЧУВ ТАКИ́Х, ЯК ТИ. *Див.* **МЕЛИ́, ІВА́НЕ, ДО́КИ ВІ́ТРУ СТА́НЕ.**

ПЛЕЧЕ́ ПІДСТАВЛЯ́ТИ к о м у. Подавати допомогу, підтримку; допомагати, підтримувати кого-небудь.— **Плечо́ подставля́ть** к о м у.

ПЛИСТИ́ (пливти́, попливти́) В РУ́КИ (до рук) к о г о, ч и ї. Що-небудь легко дістається, добувається.— **Плыть в ру́ки** к о г о, ч ь и.

ПЛИСТИ́ (пливти́, іти́, бу́ти) В ФАРВА́ТЕРІ *і* **ТРИМАТИСЯ ФАРВА́ТЕРУ.** Дотримуватися в своїй діяльності, поведінці, у своїх вчинках якоїсь або чиєїсь позиції, певного напряму.— **Плыть (идти́, быть, находи́ться) в фарва́тере.**

ПЛИСТИ́ (пливти́) ЗА ТЕЧІ́Ю *і* **ПЛИСТИ́ (ПЛИВТИ), КУДИ́ ВОДА́ НЕСЕ́.** Пасивно підкорятись обставинам, не вміючи обрати свого шляху в житті.— **Плыть по тече́нию.**

ПЛИСТИ́ (пливти́) ПРОТИ ТЕЧІ́Ї. Діяти самостійно, всупереч усталеним поглядам, зразкам і традиціям.— **Плыть про́тив тече́ния.**

ПЛОТЬ І КРОВ ч и я *і* **ПЛОТЬ ВІД (од) ПЛО́ТІ [КІСТКА ВІД КО́СТІ; КРОВ ВІД КРОВІ]** ч и є ї. 1. Рідна дитина, дитя; 2. Породження.— **Плоть и кровь** ч ь я; **плоть от пло́ти [кость от ко́сти, кровь от кро́ви]** ч ь е й.

ПЛУ́ТАТИСЯ ПІД НОГА́МИ. *Див.* **ВЕРТІТИСЯ ПІД НОГА́МИ.**

ПЛЮВА́ТИ В ОБЛИ́ЧЧЯ (в лицо́) к о м у. Виявляти зневагу, презирство до кого-небудь.— **Плева́ть в лицо́** к о м у.

ПЛЮНУТИ Й РОЗТЕ́РТИ. Про щонебудь нікчемне, що не заслуговує уваги.— **Плю́нуть да растере́ть.**

ПЛЮНУТИ НІКУДИ (ніде). Про помешкання, простір, заповнені кимнебудь, чим-небудь по саме нікуди.— **Плю́нуть не́куда (не́где).**

ПОБА́ЧИТИ ЯК СВОЮ ПОТИ́ЛИЦЮ. *Див.* **НЕ БА́ЧИТИ, ЯК СВОЇХ [ВЛА́СНИХ] ВУХ.**

ПОБУДУВА́ТИ НА ПІСКУ́. *Див.* **БУДУВА́ТИ НА ПІСКУ́.**

ПОВЕРГА́ТИ (пове́ргнути) В ПРА́Х. Розбивати, знищувати.— **Повергáть (пове́ргнуть) в прах.**

ПОВЕРГА́ТИ (пове́ргнути) ДО НІГ к о г о, ч и ї х. *Застар.* 1. Повністю підпорядковувати чиїйсь волі, владі; принижувати; 2. Підносити що-небудь, виражаючи свою покірність, залежність, прохання і т. ін.— **Повергáть (пове́ргнуть) к стопáм (к ногáм)** к о г о, ч ь и м.

ПОВЕРНУ́ТИ ГНІВ НА МИ́ЛІСТЬ (на ми́лость, на ла́ску). *Див.* **МІНЯТИ ГНІВ НА МИ́ЛІСТЬ.**

ПОВЕРТА́ЄТЬСЯ НА КРУ́ГИ СВОЯ́. Все повертається.— **Возвраща́ется на кру́ги свои́.**

ПОВЕРТА́ТИ (поверну́ти) ГОЛО́БЛІ. Повертатися назад або звертатися до когось іншого, піти ні з чим.— **Повора́чивать (поверну́ть, повороти́ть) огло́бли.**

ПОВЕРТА́ТИ (поверну́ти) ДО ЖИТТЯ к о г о. 1. Виліковувати тяжко хвору людину; 2. Надавати комунебудь сил, бадьорості після душевного занепаду, переживання і т. ін.; відроджувати.— **Возвращáть (возврати́ть, верну́ть) к жи́зни.**

ПОВЕРТА́ТИСЯ (поверну́тися) СПИ́НОЮ (плечи́ма) д о к о г о, д о ч о г о. 1. Розташовуватися, ставати так, що видно спину; 2. Виявляти невдоволення, зневагу, байдужість; порвати стосунки з ким-небудь.— **Повора́чиваться (повороти́ться, поверну́ться) спино́й** к о м у, к ч е м у.

ПОВЗА́ТИ НА КОЛІНА́Х (навко́лішки) п е р е д к и м. 1. Стояти на колінах перед ким-небудь, просячи, благаючи чогось; 2. Принижуватися, підлещуватися.— **По́лзать на коле́нях** п е р е д к е м.

ПОВИСА́ТИ (повиснути) НА ШИЇ в к о г о. *Див.* **ВИСІ́ТИ НА ШИЇ.**

ПОВИСА́ТИ (повиснути) У ПОВІТРІ (між не́бом і земле́ю). *Див.* **ВИСІ́ТИ У ПОВІТРІ.**

ПОВИСНУТИ НА ВОЛОСКУ́. Опинитися в загрозливому, безнадійному стані, становищі; стати близьким до загибелі.— **Повиснуть на волоске́.**

ПОВІВ КОНЯ КУВА́ТИ, ЯК КУ́ЗНЯ ЗГОРІ́ЛА. *Див.* **ПІСЛЯ БІЙКИ КУЛАКА́МИ НЕ МАХА́ЮТЬ.**

ПОВІЛЬНО ПОСПІША́Й (спіши́). Не гаючи часу даремно, дій швидко, але організовано й обдумано.— **Ме́дленно поспеша́й (торопи́сь).**

ПОВІРИТИ НА СЛО́ВО. *Див.* **ВІ́РИТИ НА СЛО́ВО.**

ПОВІСИТИ ГОЛОВУ. *Див.* **ВІШАТИ ГОЛОВУ.**

ПОВІСИТИ НОСА (ніс). *Див.* **ВІШАТИ НОСА.**

ПОВІСИТИСЯ (почепи́тися) **НА ШИЮ** кому. *Див.* **ВІШАТИСЯ НА ШИЮ.**

ПОВІСИТИ (надяга́ти, надягну́ти) **[СОБІ] ХОМУТ** (хомута́) **НА ШИЮ.** *Див.* **ВІШАТИ [СОБІ] ХОМУТ НА ШИЮ.**

ПОВІТРЯНІ ЗА́МКИ [БУДУВА́ТИ]. Про нездійснимі мрії, безгрунтовні, фантастичні плани.— **Возду́шные за́мки [стро́ить].**

[ЯК] ПОВНА ЧАША. Про достаток, добробут.— **По́лная ча́ша.**

ПОВНИЙ МІХ (мішо́к) **[НОВИ́Н, ВІСТЕЙ** *і т. ін.*] *Див.* **ЦІЛИЙ МІХ [НОВИ́Н, ВІСТЕЙ** *і т. ін.*].

ПОВНИМ ХО́ДОМ. Інтенсивно.— **По́лным хо́дом.**

ПОВНОЮ МІРО́Ю. *Див.* **У ПОВНІЙ МІРІ.**

ПОВОЛІ ЇДЕШ — ДАЛІ (да́льше) **ЗАЇДЕШ** *і* **ПОВОЛІ ЇДЕШ — ДАЛЕКО БУДЕШ.** *Див.* **ТИХШЕ ЇДЬ, ДАЛІ БУДЕШ.**

ПО ВСІХ УСЮДАХ. *Див.* **СКРІЗЬ І ВСЮДИ.**

ПОВТОРЕННЯ — МА́ТИ НАВЧА́ННЯ. Одержані знання необхідно закріплювати повторенням.— **Повторе́ние — мать учёния.**

ПОВТОРЮВАТИ (повторя́ти) **НА ВСІ ЛАДИ́.** Часто згадувати, багато говорити, як правило, із здивуванням, із засудженням.— **Склоня́ть по всем падежа́м (на все лады́).**

ПОГАНА ОВЕЧКА (вівця́) **ВСЮ ОТА́РУ ПОГАНИТЬ.** *Див.* **ПАРШИ́ВА ВІВЦЯ ВСЮ ОТА́РУ СПАСКУ́ДИТЬ.**

ПОГА́НИЙ ТОЙ СОЛДА́Т, ЯКИ́Й НЕ ДУ́МАЄ БУТИ ГЕНЕРА́ЛОМ. Говориться для підбадьорення того, хто зупинився на досягнутому або для виправдання прагнення досягнути більшого успіху.— **Плох (плохо́й) тот солда́т, кото́рый не ду́мает (не наде́ется) быть генера́лом.**

ПОГАНИТИ РУКИ об кого, об що. *Див.* **БРУДНИ́ТИ РУ́КИ.**

ПО ГАРЯ́ЧОМУ (по те́плому, по живо́му, по свіжому) **СЛІДУ; СВІЖИМИ СЛІДА́МИ** *і* **СВІ́ЖИМ СЛІДОМ.** Слідом за подією, не гаючи часу; негайно.— **По горя́чим (по све́жим) следа́м; по горя́чему (по све́жему) сле́ду.**

ПОГИ́БЕЛІ НЕМА́Є на кого, на що. Уживається при висловленні крайнього невдоволення, роздратування.— **Поги́бели (про́пасти) нет** на кого, на что.

ПОГЛА́ДИТИ ЗА ШЕ́РСТЮ кого. *Див.* **ГЛА́ДИТИ ЗА ШЕ́РСТЮ.**

ПОГЛА́ДИТИ ПО ГОЛО́ВІ (по голівці) кого. *Див.* **ГЛА́ДИТИ ПО ГОЛОВІ.**

ПОГЛА́ДИТИ ПРО́ТИ ШЕ́РСТІ кого. *Див.* **ГЛА́ДИТИ ПРО́ТИ ШЕ́РСТІ.**

ПОГЛЯДА́ТИ НА ЗА́ДНІ КОЛЕ́СА. *Див.* **ОГЛЯДА́ТИСЯ НА ЗА́ДНІ КОЛЕ́СА.**

ПОГНА́ТИСЯ ЗА ДВОМА́ ЗАЙЦЯ́МИ. *Див.* **ГАНЯ́ТИСЯ ЗА ДВОМА́ ЗАЙЦЯ́МИ.**

ПО ГО́РАХ І ДО́ЛАХ; ДО́ЛОМ І (та) **ГОРО́Ю** *і* **ЧЕРЕЗ ГОРИ, ЧЕРЕЗ ДОЛИ.** *Фолькл.* Скрізь, у різних місцях.— **По горам́, по долам́.**

ПОГРІТИ РУКИ. *Див.* **ГРІТИ РУ́КИ.**

ПО ГУБА́Х МАСТИ́ТИ (помасти́ти, ма́зати, пома́зати). Роздражнювати обіцянками і не виконувати їх.— **По губа́м ма́зать** (пома́зать).

ПОДАВА́ТИ (пода́ти) **ГО́ЛОС.** 1. Видавати звуки, обзиватися, виявляючи себе; 2. Висловлюватися на захист кого-небудь, чого-небудь, на чиюсь користь або проти когось, чогось.— **Подава́ть** (пода́ть) **го́лос.**

ПОДАВА́ТИ (пода́ти, пока́зувати, показа́ти) **ПРИКЛА́Д** кому. Бути, служити взірцем, зразком.— **Подава́ть** (пода́ть, пока́зывать, показа́ть) **приме́р** кому.

ПОДАВА́ТИ (пода́ти) **РУ́КУ.** 1. Простягати руку для привітання, прощання і т. ін.; 2. Простягати руку для підтримки, опори і т. ін.— **Подава́ть** (пода́ть) **ру́ку.**

ПОДАВА́ТИ (пода́ти, простяга́ти, простягну́ти) **РУКУ [БРАТНЮ, ДРУЖНЮ, ДОПОМО́ГИ]** кому. Допомогти́ кому-небудь у чомусь.— **Подава́ть** (пода́ть, протя́гивать, протяну́ть) **ру́ку [по́мощи]** кому.

ПОДА́ЛІ ВІД ГРІХА́. Як можна далі від кого-небудь, чого-небудь, щоб уникнути неприємності.— **ПОДАЛЬШЕ ОТ ГРЕХА.**

ПОДАРУВА́ТИ ЖИТТЯ. Залишити живим засудженого до страти; помилувати.— **Подари́ть жизнь.**

ПОДИВИ́ТИСЯ В ДУ́ШУ (в се́рце). Постаратися зрозуміти чиї-небудь почуття, переживання і т. ін.— **Посмотре́ть в ду́шу (в се́рдце).**

ПОДИВИ́ТИСЯ ПРАВДІ В О́ЧІ (у вічі). *Див.* **ДИВИ́ТИСЯ ПРА́ВДІ В О́ЧІ.**

ПО ДО́БРІЙ ВО́ЛІ. *Див.* **З ДО́БРОЇ ВО́ЛІ.**

ПОДУ́МАТИ ТІ́ЛЬКИ. Уживається для вираження здивування або для вказування на незвичайність, дивовижність чого-небудь.— **Поду́мать то́лько.**

ПОЕТИ́ЧНЕ БЕЗЛА́ДДЯ. *Жарт.* Про що-небудь недбало розставлене, розкидане, неприбране і т. ін.— **Поэти́ческий беспоря́док.**

ПОЖАЛІ́В ВОВК КОБИ́ЛУ — ЗОСТА́ВИВ ХВІСТ І ГРИ́ВУ *і* **ЖАЛІ́В ЯСТРУ́Б КУ́РКУ, ДО́КИ ВСЮ ОБСКУ́Б.** Пожалів тільки на словах, а насправді приніс велику шкоду, нещастя.— **Пожале́л волк кобы́лу — оста́вил хвост да гри́ву.**

ПОЖЕРТВУВА́ТИ СОБО́Ю. *Див.* **ЖЕРТВУВА́ТИ СОБО́Ю.**

ПОЖИВЕ́МО — ПОБА́ЧИМО *і* **ПОЖИВЕ́МО ДА́ЛЬШЕ, [ТАК] ПОБА́ЧИМО БІ́ЛЬШЕ.** Згодом, далі виявиться, буде ясно.— **Поживём — уви́дим.**

ПО ЖИВО́МУ РІ́ЗАТИ. Вимушено застосовувати різні заходи по відношенню до кого-небудь, чого-небудь близького, дорогого.— **По живо́му ре́зать.**

ПО ЖИВО́МУ (по свіжому) **СЛІ́ДУ.** *Див.* **ПО ГАРЯ́ЧОМУ СЛІ́ДУ.**

ПОЖИНА́ТИ ЛА́ВРИ. Користуватися наслідками чого-небудь.— **Пожина́ть ла́вры.**

ПОЖИНА́ТИ ПЛОДИ́ ч о г о. Одержати те, що є наслідком праці, діяльності; користуватися чим-небудь одержаним, досягнутим у праці і т. ін.— **Пожина́ть** (вкуша́ть) **плоды́** ч е г о.

ПОЖИРА́ТИ ОЧИ́МА к о г о, щ о. *Див.* **ЇСТИ ОЧИ́МА.**

ПО́ЗА ВСЯ́КИМ СУ́МНІВОМ *і* **ПО́ЗА ВСЯ́КИМИ СУ́МНІВАМИ.** *В знач. вставн. сл.* Безперечно, безсумнівно.— **Вне вся́кого сомне́ния; вне вся́ких сомне́ний.**

ПО́ЗА ЗАКО́НОМ [БУ́ТИ, ПЕРЕБУВА́ТИ, ЗНАХО́ДИТИСЯ *і т. ін.*]. Поза охороною і захистом законів; бути позбавленим громадянських прав.— **Вне зако́на [быть, находи́ться** *и т. п.*].

ПОЗАРОСТА́В ШЛЯХ ТЬО́РНОМ *і* **ПОЗАРОСТА́ЛИ СТЕ́ЖКИ ТЕРНА́МИ.** Неможливо піти, поїхати кудинебудь.— **Позарастал путь тёрном.**

ПОЗА ЧА́СОМ І ПРО́СТОРОМ. Не помічаючи, не враховуючи реальної дійсності.— **ВНЕ ВРЕМЕНИ И ПРОСТРА́НСТВА.**

ПОЗБАВЛЯ́ТИ (позба́вити, ріша́ть, ріши́ти) ЖИ́ТТЯ (віку) к о г о. Умертвляти, убивати кого-небудь.— **Лиша́ть (лиши́ть) жи́зни.**

ПОЗИРА́ТИ (погляда́ти) НА ЗА́ДНІ КОЛЕ́СА. *Див.* **ОГЛЯДА́ТИСЯ НА ЗА́ДНІ КОЛЕ́СА.**

ПОЗИРА́ТИ СКО́СА (ко́со). Ставитися з підозрою, недружелюбно.— **Посма́тривать и́скоса (ко́со).**

ПОЗИ́ЧАТИ (пози́чити) О́ЧІ У СІ́РКА *і* **ПСО́ВІ О́ЧІ ПРОДАВА́ТИ (прода́ти).** Втрачати совість, почуття сорому, власної гідності.— **Смотре́ть (посмотре́ть, гляде́ть, погляде́ть) бесты́жими глаза́ми.**

ПО ЗЛО́ЧИНУ І КА́РА. *Див.* **КАТЮ́ЗІ ПО ЗАСЛУ́ЗІ.**

ПОЗОЛОТИ́ТИ ПІЛЮ́ЛЮ. *Див.* **ЗОЛОТИ́ТИ ПІЛЮ́ЛЮ.**

ПОЗОНДУВА́ТИ ГРУНТ. *Див.* **ЗОНДУВА́ТИ ГРУНТ.**

ПОЇДА́ТИ (пожира́ти) ОЧИ́МА. *Див.* **ЇСТИ ОЧИ́МА.**

ПО́ЇДОМ (їдом, їдьма) **ЇСТИ** *і* **ЇСТИ ЖИВЦЕ́М (по́їдом).** Безнастанно лаяти, ображати, мучити докорами.— **ЕСТЬ ПОЕДО́М.**

ПОКА́ЖЕ ЧАС (життя́, майбу́тнє). Щось з'ясується, підтвердиться чи не підтвердиться в майбутньому.— **Пока́жет вре́мя (жизнь, бу́дущее).**

ПОКАЗА́ТИ, ДЕ КО́ЗАМ РОГИ ПРАВЛЯ́ТЬ (утина́ють) (де ра́ки зиму́ють). Уживається як вислів погрози кому-небудь.— **Показа́ть ку́зькину мать.**

ПОКАЗА́ТИ, ДЕ РА́КИ ЗИМУ́ЮТЬ *і* **ПОКАЗА́ТИ, НА ЧО́МУ ГОРІ́ХИ РОСТУ́ТЬ.** Уживається як вислів погрози кому-небудь.— **Показа́ть, где ра́ки зиму́ют.**

ПОКАЗА́ТИ [СВОЄ́] МІ́СЦЕ к о м у. Дати зрозуміти, вказати зазнайці, людині, яка занадто багато на себе бере, на те, що вона являє собою в дійсності.— **Указа́ть [своё] ме́сто** к о м у.

ПОКАЗА́ТИ П'Я́ТИ (п'ятки) *і* **НАКИВА́ТИ П'Я́ТАМИ.** Швидко йти геть, тікати від кого-небудь.— **Показа́ть пя́тки.**

ПОКАЗА́ТИ ТОВА́Р ЛИЦЕ́М. Показати що-небудь з найкращого, вигідного боку.— **Показа́ть това́р лицо́м.**

ПОКАЗА́ТИ ХВІСТ (хвоста́). Піти, втекти від кого-небудь.— **Показа́ть хвост.**

ПОКА́ЗУВАТИ (показа́ти) [НА] ДВЕ́РІ к о м у; **ПОКА́ЗУВАТИ (показа́ти) ПОРІГ (одві́рок)** *і* **ПРОСИ́ТИ (попроси́ти) НА ВИСТУПЦІ.** Наказувати вийти, залишити приміщення, проганяти.— **Пока́зывать (показа́ть, ука́зывать, указа́ть) на дверь** к о м у.

ПОКА́ЗУВАТИ (показа́ти) [СВОЇ] КІ́ГТІ (па́зури). Виявляти свою злостиву, лиху вдачу, справжні наміри, готовність до нападу, відсічі і т. ін.— **Пока́зывать (показа́ть) [свои́] ко́гти.**

ПОКА́ЗУВАТИ (показа́ти) КЛАС ч о г о. Виконувати що-небудь з великим успіхом, із майстерністю, з високим ступенем кваліфікації в якій-небудь галузі, в якійсь справі.— **Пока́зывать (показа́ть) класс** ч е г о.

ПОКА́ЗУВАТИ (показа́ти, потика́ти, поткну́ти) [СВОГО́] НОСА к у д и, д е. Іти, їхати куди-небудь, з'являтися де-небудь ненадовго.— **Пока́зывать (показа́ть) нос** к у д а, г д е.

ПОКА́ЗУВАТИ ПА́ЛЬЦЕМ (па́льцями) н а к о г о, н а щ о. *Див.* **ТИКАТИ ПА́ЛЬЦЕМ.**

ПОКА́ЗУВАТИ (показа́ти) ПРИКЛА́Д к о м у. *Див.* **ПОДАВА́ТИ ПРИКЛА́Д.**

ПОКА́ЗУВАТИ (показа́ти) СЕБЕ́. 1. Видавати себе за кого-небудь; 2. Виявляти свої якості, здібності, можливості.— **Пока́зывать (показа́ть) себя́.**

ПОКА́ЗУВАТИ (показа́ти) СПИ́НУ (потилицю). 1. Відвертатися, виявляючи свою зневагу, або іти геть; 2. Відступати, тікати, виявляючи своє боягузтво.— **Пока́зывать (показа́ть) спи́ну.**

ПОКИ́ДЬКИ (по́толоч) СУСПІ́ЛЬСТВА. Про морально розкладених людей, декласованих, злочинних елементів суспільства.— **Отбро́сы (подо́нки) о́бщества.**

ПОКИ СО́НЦЕ ЗІЙДЕ, РОСА́ О́ЧІ ВИЇ́СТЬ. *Див.* **ДО́КИ СО́НЦЕ ЗІЙДЕ, РОСА О́ЧІ ВИЇ́СТЬ.**

ПО́КИ СУД ТА ДІ́ЛО. Зараз, у даний момент, незалежно від того, що може статися.— **Пока́ суд да де́ло.**

ПОКІ́РНЕ ТЕЛЯ́ТКО ДВІ МА́ТКИ ССЕ. *Див.* **ЛАСКА́ВЕ ТЕЛЯ́ТКО ДВІ МА́ТКИ ССЕ.**

ПОКІ́РНОЇ ГОЛОВИ́ Й МЕЧ НЕ БЕРЕ́. Того, хто розкаюється, не карають — говориться тоді, коли милують кого-небудь або сподіваються на помилування.— **Повинную го́лову [и] меч не сечёт.**

ПОКЛА́ВШИ РУ́КУ НА СЕ́РЦЕ. Щиро, чистосердечно.— **Положа́ ру́ку на́ сердце.**

ПОКЛАДА́ТИ (покла́сти, принести́, принести́) НА ВІВТА́Р ВІТЧИ́ЗНИ (мисте́цтва, нау́ки, любо́ві *і т. п.*). Жертвувати чим-небудь в ім'я батьківщини, мистецтва, науки, любові і т. ін.— **Возлага́ть (возложи́ть, приноси́ть, принести́) на алта́рь оте́чества (иску́сства, нау́ки, любви́** *и т. п.*).

ПОКЛАДА́ТИ (покла́сти, склада́ти, скла́сти) [ВСІ, СВОЇ] НАДІЇ н а к о г о, н а щ о. Розраховувати на кого-небудь, на що-небудь, чекати чогось від кого-небудь, чого-небудь.— **Возлага́ть (возложи́ть) [все, свои́] наде́жды** н а к о г о, н а ч т о.

ПОКЛАДА́ТИ НАДІ́Ю (надіятися) НА ЩАСТЯ. *Див.* **СПОДІВАТИСЯ НА ЩАСТЯ.**

ПОКЛАДА́ТИСЯ НА [САМО́ГО] СЕБЕ́. Надіятися на свої сили.— **Полага́ться на [самого́] себя́.**

ПОКЛА́СТИ В ОСНО́ВУ щ о. *Див.* **КЛА́СТИ В ОСНО́ВУ.**

ПОКЛА́СТИ ГО́ЛОВУ (ду́шу, життя́) з а к о г о, з а щ о. *Див.* **КЛА́СТИ ГО́ЛОВУ.**

ПОКЛА́СТИ ЗУ́БИ НА ПОЛИ́ЦЮ. *Див.* **КЛА́СТИ ЗУ́БИ НА ПОЛИ́ЦЮ.**

ПОКЛА́СТИ КІНЕ́ЦЬ (край) ч о м у. *Див.* **КЛА́СТИ КІНЕ́ЦЬ.**

ПОКЛАСТИ НА [ОБИ́ДВІ] ЛОПА́ТКИ к о г о. *Див.* **КЛА́СТИ НА [ОБИ́ДВІ] ЛОПА́ТКИ.**

ПОКЛА́СТИ НА МІ́СЦІ. *Див.* **УБИ́ТИ НА МІ́СЦІ.**

ПОКЛА́СТИ НА ПЛЕ́ЧІ к о г о, ч и ї, к о м у. *Див.* **КЛА́СТИ НА ПЛЕ́ЧІ.**

ПОКЛА́СТИ ПІД СУКНО́ (під спуд) щ о. *Див.* **КЛА́СТИ ПІД СУКНО́.**

ПОКОРЯ́ТИ (покори́ти, полони́ти) СЕ́РЦЕ ч и є. Викликати любов у кого-небудь до себе.— **Покоря́ть (покори́ть) се́рдце** ч ь ё.

ПОКОТИ́ТИСЯ (іти́, шти́) ПО ПОХИ́ЛІЙ ПЛОЩИ́НІ (по похи́лості). *Див.* **КОТИ́ТИСЯ ПО ПОХИ́ЛІЙ ПЛОЩИ́НІ.**

ПОКРИВА́ТИ (покри́ти, укрива́ти, укри́ти) ГАНЬБО́Ю (неслáвою, презúрством, сóромом) к о г о, щ о. Осоромлювати, ганьбити кого-небудь, що-небудь.— **Покрива́ть (покри́ть) позо́ром (презре́нием, стидо́м)** к о г о, ч т о.

ПОКРИВА́ТИ (покри́ти, укрива́ти, укри́ти) СЛА́ВОЮ к о г о, щ о. Прославляти, робити знаменитим кого-небудь, що-небудь.— **Покрива́ть (покри́ть) сла́вой** к о г о, ч т о.

ПОКРИ́ТО (укри́то) ТАЄ́МНИЦЕЮ. Такий, про якого нічого або майже нічого невідомо; загадковий.— **Покри́то (оку́тано) та́йной.**

ПОЛАМА́ТИ ЗУ́БИ н а ч о м у, о б щ о. *Див.* **ЛАМА́ТИ ЗУ́БИ.**

ПОЛАМА́ТИ (трощи́ти, потрощи́ти) СПИСИ́. *Див.* **ЛАМА́ТИ СПИСИ.**

ПО́ЛЕ БО́Ю (би́тви, *застар.* **бра́ні).** Місце, де відбувається бій.— **По́ле бо́я (би́твы, сраже́ния,** *уст.* **бра́ни).**

ПО́ЛЕ ЗО́РУ. 1. Простір, що охоплюється оком; 2. Коло інтересів, кругозір.— **По́ле зре́ния.**

ПОЛЕТІ́ТИ ШКЕРЕБЕ́РТЬ. *Див.* **ЛЕТІ́ТИ ШКЕРЕБЕ́РТЬ.**

ПОЛИ́ (полу́) ВРІЖ [ТА ВТІКА́Й]. Зовсім перестати бувати де-небудь у кого-небудь.— **Полу́ отре́жь да уйда́.**

ПОЛИ́ТИ [МОВ, НЕМО́В, НА́ЧЕ, НЕНА́ЧЕ] З ВІДРА́ (з це́бра, з коно́вки). *Див.* **ЛИ́ТИ ЯК З ВІДРА.**

ПОЛІЗТИ В ГО́ЛОВУ (до голови́). *Див.* **ЛІЗТИ В ГО́ЛОВУ.**

ПОЛІЗТИ (пе́рти, іти́) ПА РОЖЕ́Н. *Див.* **ЛІЗТИ НА РОЖЕ́Н.**

ПОЛІЗТИ НА СТІ́НУ (на сті́нку). *Див.* **ДЕ́РТИСЯ НА СТІ́НУ.**

ПОЛОНИ́ТИ СЕ́РЦЕ ч и є. *Див.* **ПОКОРЯ́ТИ СЕ́РЦЕ.**

ПОЛОТНО́М ДОРО́ГА. *Див.* **СКА́ТЕРТЮ ДОРО́ГА.**

ПОЛОХЛИ́ВИЙ ЗА́ЄЦЬ І ПЕНЬКА́ БОЇ́ТЬСЯ *і* **ПОЛОХАНА ВОРОНА [И] КУЩА́ БОЇ́ТЬСЯ.** *Див.* **ЛЯКАНА ВОРОНА [И] КУЩА́ БОЇ́ТЬСЯ.**

ПОЛЯГТИ́ КІСТЬМИ́ (кістка́ми, голово́ю, тру́пом). *Див.* **ЛЯГТИ́ КІСТЬМИ.**

ПОЛЯГТИ́ (заги́нути, уме́рти) СМЕ́РТЮ ХОРО́БРИХ. Полягти в бою героєм.— **Пасть сме́ртью хра́брых.**

ПОМАЗА́ТИ [МЕДО́М] ПО ГУБА́Х к о г о. *Див.* **МАЗА́ТИ [МЕ́ДОМ] ПО ГУБА́Х.**

ПОМА́ЛУ (пово́лі) ЇДЕШ — ДА́ЛІ (да́льше) ЗАЇДЕШ. *Див.* **ТИ́ХШЕ ЇДЬ, ДАЛІ БУДЕШ.**

ПОМИЛИ́ТИСЯ АДРЕ́СОЮ. Звернутися не до того, до кого треба.— **Ошиби́ться а́дресом.**

ПОМИНА́Й ЯК ЗВА́ЛИ (зва́ти). Про безслідне зникнення кого-небудь, чого-небудь.— **Помина́й как зва́ли.**

ПОМИНА́ТИ (пом'яну́ти) ДОБРОМ (до́брим сло́вом) к о г о. *Див.* **ЗГА́ДУВАТИ ДОБРОМ.**

ПОМІЖ ДІ́ЛОМ. У проміжках між основним заняттям, попутно.— **Ме́жду де́лом.**

ПОМІНЯ́ТИСЯ РОЛЯ́МИ. Одному стати на місці іншого.— **Поменя́ться (переменя́ться) роля́ми.**

ПО МОЛОДОСТІ [ЛІТ]. Через недостатній життєвий досвід.— **По мо́лодости [лет].**

ПОНАД [УСЯ́КЕ] СПОДІВА́ННЯ. *Див.* **НАД [УСЯ́КЕ] СПОДІВА́ННЯ.**

ПОНАД УСЕ. *Див.* **НАД УСЕ.**

ПО НИ́ТЦІ (по ни́точці) РОЗІБРА́ТИ (перебра́ть). *Застар.* Дуже докладно, в усіх деталях, до дрібниць.— **По ни́тке (по ни́точке) разбира́ть (перебра́ть).**

ПОНЮХА́ТИ ПОРО́ХУ. *Див.* **НЮХА́ТИ ПОРО́Х.**

ПОПАДА́ТИ (попа́сти, попада́тися, попа́стися, ускака́увати, ускочи́ти) В ІСТОРІ́Ю. Опинятися замішаним в якусь ганебну справу, бути причетним до якої-небудь неприємної пригоди.— **Попада́ть (попа́сть, попада́ться, попа́сться, влипну́ть) в исто́рию.**

ПОПАДА́ТИ (попа́сти) В КІ́ГТІ (в ла́зури) д о к о г о. *Див.* **ПОТРАПЛЯ́ТИ В КІ́ГТІ.**

ПОПАДА́ТИ (попа́сти, попада́тися, попа́стися, потрапля́ти, потра́пити, ловúтися, злoвúтися, пійма́тися) В ЛА́ПИ (в лабе́ти) к о м у. Опинятися в небезпеці, в скрутному становищі, в безвиході; бути схопленим; виявитися в чиїй-небудь владі, в залежності від кого-небудь.— **Попада́ть (по-**

па́сть, угожда́ть, угоди́ть) в ла́пи кому.

ПОПАДА́ТИ (попа́сти, попада́тися, попа́стися, потрапля́ти, потра́пити, доста́вати, доста́тися) **В РУКИ** чиї (до рук чиїх, кого, кому). 1. Опинятися в чиємусь володінні, розпорядженні, у залежності від кого-небудь; 2. Бути захопленим.— **Попада́ть (попа́сть, попада́ться, попа́сться)** в ру́ки чьи, кому, к кому.

ПОПАДА́ТИ (попа́сти) **В ТОН** кому. *Див.* **ПОТРАПЛЯ́ТИ В ТОН.**

ПОПАДА́ТИ (попа́сти, потрапля́ти, потра́пити, влуча́ти, влу́чити) **В [СА́МУ] ТО́ЧКУ** (в [са́му] ці́ль). 1. Робити, казати саме те, що потрібно; 2. Бути доцільним у даній ситуації.— **Попада́ть (попа́сть)** в [са́мую] то́чку; *уст.* **попада́ть (попа́сть)** в жи́лку.

ПОПАДА́ТИ (попа́сти) **НА ЗУ́БКИ (на зубо́к, на зуб, на [го́стрі, голо́дні] зу́би)** кому. *Див.* **ПОТРАПЛЯ́ТИ НА ЗУ́БКИ.**

ПОПАДА́ТИ (попа́сти) **НА СЛІД** чий. *Див.* **НАПАДА́ТИ НА СЛІД.**

ПОПАДА́ТИ (попа́сти, попада́тися, попа́стися) **НА ЯЗИ́К** (на язичо́к) кому, до кого. *Див.* **ПОТРАПЛЯ́ТИ НА ЯЗИ́К.**

ПОПАДА́ТИ (попа́сти) **ПА́ЛЬЦЕМ У НЕБО** і **ПОПАДА́ТИ** (попа́сти) **КУ́ЛЕЮ В ПЛІТ.** *Жарт.* Говорити, робити що-небудь невпопад.— **Попада́ть (попа́сть) па́льцем в не́бо.**

ПОПАДА́ТИ (попа́сти, підверта́тися, підверну́тися, потрапля́ти, потра́пити, трапля́тися, тра́питися) **ПІД РУКУ (під ру́ки).** *Див.* **ПОПАДА́ТИСЯ ПІД РУКУ.**

ПОПАДА́ТИСЯ (попа́стися, уска́кувати, уско́чити) **В ІСТО́РІЮ.** *Див.* **ПОПАДА́ТИ В ІСТО́РІЮ.**

ПОПАДА́ТИСЯ (попа́стися, потрапля́ти, потра́пити, лови́тися, злови́тися, піймáтися) **В ЛА́ПИ** (в лабе́ти) кому. *Див.* **ПОПАДА́ТИ В ЛА́ПИ.**

ПОПАДА́ТИСЯ (попа́стися, потрапля́ти, потра́пити, доста́вати, доста́тися) **В РУКИ** чиї (до рук чиїх, кого, кому). *Див.* **ПОПАДА́ТИ В РУ́КИ.**

ПОПАДА́ТИСЯ (попа́стися, спійма́тися) **НА ВУ́ДКУ (на ву́дочку).** Піддаватися умовлянням, вірити брехливим запевненням кого-небудь.— **Попада́ться (попа́сться, поддава́ться, подда́ться, пойма́ться) на у́дочку.**

ПОПАДА́ТИСЯ (попа́стися) **НА ЯЗИ́К** (на язичо́к) кому, до кого. *Див.* **ПОТРАПЛЯ́ТИ НА ЯЗИ́К.**

ПОПАДА́ТИСЯ (попа́стися, попада́ти, попа́сти, підверта́тися, підверну́тися, потрапля́ти, потра́пити, трапля́тися, тра́питися) **ПІД РУКУ** (під ру́ки). Випадково виявитися рядом з ким-небудь так, що легко взяти, використати і т. ін.— **Попада́ться (попа́сться, попада́ть, попа́сть, подверта́ться, подверну́ться) по́д руку.**

ПО ПАЛЬЦЯ́Х [МО́ЖНА] ПЕРЕЛІЧИ́ТИ (порахува́ти). *Див.* **НА ПА́ЛЬЦЯХ [МО́ЖНА] ПЕРЕЛІЧИ́ТИ.**

ПО́ПІЛ КЛАА́СА Б'Є (сту́кає) **В [МОЄ] СЕ́РЦЕ.** *Книжн.* Нагадування про важливий обов'язок; заклик до помсти.— **Пе́пел Клааса стучи́т в [моё] се́рдце.**

ПОПЛАТИ́ТИСЯ ЖИТТЯ́М (голово́ю). Позбутися життя.— **Поплати́ться жи́знью (голово́й);** сложи́ть го́лову.

ПОПЛИВТИ́ В РУ́КИ (до рук) кому, чиї. *Див.* **ПЛИСТИ́ В РУКИ.**

ПО ПРА́ВДІ (по щи́рості) **КА́ЖУЧИ.** *Див.* **ПРА́ВДУ КА́ЖУЧИ.**

ПОПРО́БУВАТИ ЩА́СТЯ. *Див.* **СПРО́БУВАТИ ЩА́СТЯ.**

ПОПРОСИ́ТИ НА ВИ́СТУПЦІ. *Див.* **ПОКА́ЗУВАТИ [НА] ДВЕРІ.**

ПОПУСКА́ТИ (попусти́ти, пусти́ти) **ВІ́ЖКИ** (поводи́). Послаблювати керівництво ким-небудь, чим-небудь, контроль, догляд за ким-небудь, чим-небудь.— **Отпуска́ть (отпусти́ть) во́жжи.**

ПОПУ́ТНИЙ (ходови́й) **ВІ́ТЕР.** Який рухається в одному напрямку з ким-небудь, чим-небудь.— **Попу́тный ве́тер.**

ПОРА́ [ВЖЕ] І ЧЕСТЬ ЗНА́ТИ; ТРЕ́БА И́ МІ́РУ (со́вість) **ЗНА́ТИ** і **ТРЕ́БА [ВЖЕ] И́ ЧЕСТЬ ЗНА́ТИ.** Час кінчати що-небудь, іти, їхати звідкись.— **Пора́ (на́до) и честь (со́весть) знать.**

ПОРАХУВА́ТИ ПО (на) **ПА́ЛЬЦЯХ** кого, що. *Див.* **ПЕРЕЛІ́ЧУВАТИ ПО ПАЛЬЦЯ́Х.**

ПОРИВА́ТИ [АЖ] ДО ЖИВО́ГО СЕ́РЦЯ. Глибоко вражати, хвилювати, тривожити.— **Забира́ть до са́мого се́рдца.**

ПОРИНА́ТИ (поря́нути) **В РОБО́ТУ** (в пра́цю). Повністю, цілком відда-

тися якому-небудь заняттю.— **Погружа́ться (погрузи́ться) в рабо́ту.**

ПОРИНА́ТИ (пори́нути, пірну́ти, загли́блюватися, загли́битися, зану́рюватися, зану́ритися) З ГОЛОВО́Ю в щ о. Цілком, повністю, безроздільно віддаватися чому-небудь.— **Погружа́ться (погрузи́ться, окуна́ться, окуну́ться, уходи́ть, уйти́) с голово́й** в о ч т о.

ПОРО́ЖНЄ (пусте́) МІ́СЦЕ х т о. Про нічого не варту людину, нікчему.— **Пусто́е ме́сто** к т о.

ПОРО́ЖНІЙ ЗВУК. *Див.* **ПУСТИ́Й ЗВУК.**

ПОРО́ЖНЯ ГОЛОВА́ в к о г о. *Див.* **ПУСТА́ ГОЛОВА́.**

ПО́РОЖНЬО В СЕ́РЦІ (на се́рці, в душі́, на душі́). Про стан душевної опустошеності, байдужості до всього навколишнього.— **Пу́сто на се́рдце (на душе́).**

ПОРОСТА́ТИ (порости́, оброста́ти, оброcти́) МО́ХОМ. *Див.* **ЗАРОСТА́ТИ МО́ХОМ.**

ПОРО́ТИ ГАРЯ́ЧКУ. *Див.* **ПАРКА́ ПА́РИТИ.**

ПОРОХНЯ́ (по́рох, порохно́, пісо́к) СИ́ПЛЕТЬСЯ з к о г о. Хто-небудь дуже старий, немічний.— **Песо́к сы́плется** и з к о г о.

ПОРОХОВА́ БО́ЧКА *і* **ПОРОХОВИ́Й ПО́ГРІБ.** Про те, що загрожує несподіваною бідою, катастрофою.— **Порохова́я бо́чка; порохово́й по́греб.**

ПО́РОХУ НЕ ВИ́ГАДАЄ (не ви́думає, не ви́найде). Не відзначається кмітливістю, розумом.— **По́роха (по́роху) не вы́думает.**

ПО́РОХУ НЕ ВИСТАЧА́Є. Недостатньо енергії, сил для здійснення чого-небудь.— **По́роху не хвата́ет.**

ПО́РПАТИСЯ В БРУДНО́МУ ШМА́ТТІ ч и є м у. *Див.* **РИ́ТИСЯ В БРУДНІ́Й БІЛИ́ЗНІ.**

ПОРУ́ШУВАТИ (пору́шити) СЛО́ВО. Відмовлятися від раніше сказаного.— **Наруша́ть (нару́шить) сло́во.**

ПОРУ́ШУВАТИ (пору́шити, збу́рювати, збу́рити, баламу́тити, збаламу́тити) СПО́КІЙ ч и й. Руйнувати спокійний фізичний і душевний стан; турбувати.— **Наруша́ть (нару́шить, возмуща́ть, возмути́ть) поко́й** ч е й.

ПОРУ́ШУВАТИ (пору́шити) ТИ́ШУ. Переривати безмовність, мовчанку — **Наруша́ть (нару́шить) тишину́;** *уст.* **возмуща́ть (возмути́ть) тишину́.**

ПО СА́ВЦІ СВИ́ТКА. *Див.* **ПО СИНКУ́ СВИ́ТКА.**

ПОСАДИ́ТИ (садови́ти, посадови́ти) В КАЛО́ШУ к о г о. *Див.* **САДЖА́ТИ В КАЛО́ШУ.**

ПОСАДИ́ТИ НА МІЛИНУ́ (на мілизну́) к о г о. *Див.* **САДОВИ́ТИ НА МІЛИНУ́.**

ПОСАДИ́ТИ (садови́ти, посадови́ти) НА ШИ́Ю к о м у. *Див.* **САДЖА́ТИ НА ШИ́Ю.**

ПО СВІ́ЖОМУ СЛІ́ДУ. *Див.* **ПО ГАРЯ́ЧОМУ СЛІ́ДУ.**

ПО СВОЄ́МУ ЛІ́ЖКУ ПРОСТЯГА́Й НІ́ЖКИ *і* **БУДУ́Й (став) ХА́ТКУ ПО ДОСТА́ТКУ.** Живи по своїх засобах, прибутках, у відповідності до своїх можливостей.— **По одёжке протя́гивай но́жки.**

ПОСВЯЩА́ТИ (посвяти́ти) В ТАЄМНИ́ЦЮ к о г о. Відкривати кому-небудь таємницю; втаємничувати кого-небудь у щось.— **Посвяща́ть (посвяти́ть) в та́йну** к о г о.

ПОСИДЕ́НЬКИ СПРАВЛЯ́ТИ *і* **СИДІ́ТИ СКЛА́ВШИ (згорну́вши) РУ́КИ.** Сидіти без діла, нічого не роблячи; байдикувати.— **Сиде́ть сложа́ ру́ки.**

ПО СИНКУ́ (по Са́вці) СВИ́ТКА. Кожний одержує те, чого він заслуговує, чого він гідний, що відповідає його становищу.— **По Се́ньке [и] ша́пка; по Ерёмке колпа́к (кафта́н); по Ива́шке руба́шка.**

ПОСИПА́ТИ (поси́пати, присипа́ти, приси́пати) ПО́ПЕЛОМ ГО́ЛОВУ (го́лови). *Книжн.* Вдаватися в жалобу, в тугу; втрачати мужність, надію.— **Посыпа́ть (посы́пать) пе́плом гла́ву (го́лову).**

ПОСІДА́ЙМО РЯДКО́М ТА ПОГОВО́РИМО ЛАДКО́М. *Див.* **СЯ́ДЬМО РЯДКО́М ТА ПОГОВО́РИМО ЛАДКО́М.**

ПОСІ́ЯТИ ВОРОЖНЕ́ЧУ (незго́ду, ро́збрат) м і ж к и м. Посварити кого-небудь, нацькувати один на одного.— **Посе́ять вражду́ (несогла́сие, разла́д)** м е ж д у к е м.

ПОСІ́ЯТИ ЗУ́БИ ДРАКО́НА. *Книжн.* Посіяти ворожнечу, усобиці.— **Посе́ять зу́бы драко́на.**

ПОСІ́ЯТИ ПА́НІКУ. *Див.* **СІ́ЯТИ ПА́НІКУ.**

ПОСІ́ЯТИ РО́ЗБРАТ. *Див.* **СІ́ЯТИ РО́ЗБРАТ.**

ПО СЛО́ВО ДО КИШЕ́НІ (в кише́ню) НЕ ЛІЗЕ (не ла́зить, не полі́зе).

Див. ЗА СЛО́ВОМ ДО КИШЕ́НІ НЕ ЛІЗЕ.

ПОСЛУ́ЖЛИВИЙ ДУ́РЕНЬ СТРАШНІ́ШИЙ ЗА ВО́РОГА *і* КРА́ЩЕ З РОЗУ́МНИМ ЗГУБИ́ТИ, НІЖ З ДУ́РНЕМ ЗНАЙТИ́. Нерозумний чоловік може, бажаючи добра, наробити багато шкоди.— **Услу́жливый дура́к опа́снее врага́.**

ПОСПІШИ́Ш — ЛЮДЕ́Й НАСМІШИ́Ш, СКО́РИЙ ПОСПІ́Х — ЛЮДЯМ ПОСМІ́Х *і* ХТО СПІШИ́ТЬ, ТОЙ ЛЮДЕЙ СМІШИ́ТЬ. Не потрібно спішити в якійсь справі, щоб не попасти в нерозумне, смішне становище.— **Поспеши́шь — люде́й насмеши́шь.**

ПОСТАВА́ТИ (поста́ти) ПЕ́РЕД ОЧИ́МА. В думках уявлятися.— **Встава́ть (встать) пе́ред глаза́ми.**

ПОСТА́ВИТИ В ОСНО́ВУ (в осно́ву осно́в) що. *Див.* СТА́ВИТИ В ОСНО́ВУ.

ПОСТА́ВИТИ ВСЕ НА СВОЄ́ МІ́СЦЕ (на свої́ місця́). *Див.* СТА́ВИТИ ВСЕ НА СВОЄ́ МІ́СЦЕ.

ПОСТАВИТИ ЗНАК РІ́ВНОСТІ між ким, чим. *Див.* СТА́ВИТИ ЗНАК РІ́ВНОСТІ.

ПОСТА́ВИТИ З НІГ НА ГО́ЛОВУ. *Див.* СТА́ВИТИ З НІГ НА ГО́ЛОВУ.

ПОСТА́ВИТИ КРА́ПКУ на чому. *Див.* СТА́ВИТИ КРА́ПКУ.

ПОСТА́ВИТИ КРА́ПКУ (крапки́) НАД «І». *Див.* СТА́ВИТИ КРАПКУ НАД «І».

ПОСТА́ВИТИ НА ВИД кому. *Див.* СТА́ВИТИ НА ВИД.

ПОСТА́ВИТИ НАД УСІМА́. *Див.* СТА́ВИТИ НАД УСІМА́.

ПОСТА́ВИТИ НА КАРБ кому, що. *Див.* СТА́ВИТИ НА КАРБ.

ПОСТА́ВИТИ НА КА́РТУ що. *Див.* СТА́ВИТИ НА КА́РТУ.

ПОСТА́ВИТИ НА КІН що. *Див.* СТА́ВИТИ НА КІН.

ПОСТА́ВИТИ НА КОЛІ́НА кого. *Див.* СТА́ВИТИ НА КОЛІ́НА.

ПОСТА́ВИТИ НА [СВОЄ́] МІ́СЦЕ кого. *Див.* СТАВИТИ НА [СВОЄ́] МІ́СЦЕ.

ПОСТА́ВИТИ НА НО́ГИ кого. *Див.* СТА́ВИТИ НА НО́ГИ.

ПОСТА́ВИТИ НА ОДНУ́ ДО́ШКУ з ким. *Див.* СТА́ВИТИ НА ОДНУ́ ДО́ШКУ.

ПОСТА́ВИТИ НА ПЕ́РШИЙ ПЛАН кого, що. *Див.* СТА́ВИТИ НА ПЕРШИЙ ПЛАН.

ПОСТА́ВИТИ НА РЕ́ЙКИ що. *Див.* СТА́ВИТИ НА РЕ́ЙКИ.

ПОСТА́ВИТИ НА СЛУ́ЖБУ що, чому. *Див.* СТА́ВИТИ НА СЛУ́ЖБУ.

ПОСТА́ВИТИ НА ШИРО́КУ НО́ГУ. *Див.* СТА́ВИТИ НА ШИРО́КУ НО́ГУ.

ПОСТА́ВИТИ ПЕ́РЕД ФА́КТОМ [ЯКИЙ (що) СТА́ВСЯ]. *Див.* СТА́ВИТИ ПЕРЕД ФАКТОМ.

ПОСТА́ВИТИ ПИТА́ННЯ РУ́БА (ребро́м). *Див.* СТА́ВИТИ ПИТА́ННЯ РУ́БА.

ПОСТА́ВИТИ ПІДНІ́ЖКУ кому, чому. *Див.* СТА́ВИТИ ПІДНІ́ЖКУ.

ПОСТАВИТИ ПІД ПИТА́ННЯ що. *Див.* СТА́ВИТИ ПІД ПИТА́ННЯ.

ПОСТА́ВИТИ ПІД СУ́МНІВ (під су́мніви) що. *Див.* СТАВИТИ ПІД СУ́МНІВ.

ПОСТА́ВИТИ ПІД УДА́Р кого, що. *Див.* СТА́ВИТИ ПІД УДА́Р.

ПОСТА́ВИТИ ПО́РУЧ (по́ряд) кого, що, з ким, з чим. *Див.* СТА́ВИТИ ПО́РУЧ.

ПОСТА́ВИТИ СЕБЕ́ НА МІ́СЦЕ кого, чиє. *Див.* СТА́ВИТИ СЕБЕ́ НА МІ́СЦЕ.

ПОСТА́ВИТИ СОБІ́ МЕТО́Ю (за мету) що. *Див.* СТА́ВИТИ СОБІ́ МЕТО́Ю.

ПОСТА́ВИТИ ХРЕСТ на кому, на чому. *Див.* СТА́ВИТИ ХРЕСТ.

ПОСТА́ВИТИ ЦА́ПА (козла́) ГОРО́Д СТЕРЕ́ГТИ. *Див.* ПУСКА́ТИ ЦА́ПА В КАПУ́СТУ.

ПОСТЕ́ЖИТИ ОЧИ́МА (по́глядом, зо́ром) за ким. Проводити поглядом того, хто відходить, віддаляється, йде звідкись.— **Проводи́ть глаза́ми (взгля́дом, взо́ром)** кого, что.

ПОСТОЯ́ТИ САМ ЗА СЕ́БЕ. Не дати скривдити себе, захистити себе своїми силами, без допомоги будь-якого іншого.— **Постоя́ть за себя́.**

ПО ТЕ́ПЛОМУ (по живо́му, по сві́жому) СЛІ́ДУ. *Див.* ПО ГАРЯ́ЧОМУ СЛІ́ДУ.

ПОТИКА́ТИ (поткну́ти) [СВОГО́] НО́СА куди, де. *Див.* ПОКАЗУВА́ТИ НО́СА.

ПО́ТОЛОЧ СУСПІ́ЛЬСТВА. *Див.* ПОКИ́ДЬКИ СУСПІ́ЛЬСТВА.

ПО́ТОМ І КРОВ'Ю [ДОБУВА́ТИ, ДАВА́ТИСЯ *і т. п.*] Важкими, вели-

кими зусиллями.— По́том и кро́вью [добыва́ть, дава́ться *и т. п.*].

ПОТОПА́ТИ В СЛЬОЗА́Х. Проливати багато сліз; невтішно плакати.— Утопа́ть в слеза́х.

ПОТРА́ПИЛА КОСА́ НА КА́МІНЬ. *Див.* НАСКО́ЧИЛА КОСА́ НА КА́МІНЬ.

ПОТРАПЛЯ́ТИ (потра́пити, попада́ти, попа́сти) **В КІ́ГТІ** (в па́зури) до кого. Бути в цілковитій залежності від когось, попадати під чиюсь владу.— Попада́ть (попа́сть) в ко́гти к кому.

ПОТРАПЛЯ́ТИ (потра́пити, лови́тися, злови́тися, пійма́тися) **В ЛА́ПИ** (в лабе́ти) кому. *Див.* ПОПАДА́ТИ В ЛА́ПИ.

ПОТРАПЛЯ́ТИ (потра́пити, діста́тися, діста́тися) **В РУКИ** чиї (до рук чиїх, кого, кому). *Див.* ПОПАДА́ТИ В РУКИ.

ПОТРАПЛЯ́ТИ (потра́пити, попада́ти, попа́сти) **В ТОН** кому. Починати діяти згідно з іншими, за певними правилами.— Попада́ть (попа́сть) в тон к кому.

ПОТРАПЛЯ́ТИ (потра́пити, влуча́ти, влу́чити) **В [СА́МУ] ТО́ЧКУ** (в [са́му] ці́ль). *Див.* ПОПАДА́ТИ В [СА́МУ] ТО́ЧКУ.

ПОТРАПЛЯ́ТИ (потра́пити, попада́ти, попа́сти) **НА ЗУ́БКИ** (на зу́бок, на зуб, на [го́стрі, голо́дні] зу́би) кому. Стати предметом лихослів'я, пліток, причіпливої критики, насмішок.— Попада́ть (попа́сть, попада́ться, попа́сться) на зубо́к (на зуб) кому.

ПОТРАПЛЯ́ТИ (потра́пити, попада́ти, попа́сти, попада́тися, попа́стися) **НА ЯЗИ́К** (на язичо́к) кому, до кого. Ставати об'єктом розмов, обговорення, пересудів, дотепів, жартів.— Попада́ть (попа́сть, попада́ться, попа́сться) на язы́к (на язычо́к) кому, к кому.

ПОТРАПЛЯ́ТИ (потра́пити, трапля́тися, тра́питися) **ПІД РУКУ** (під ру́ки). *Див.* ПОПАДА́ТИСЯ ПІД РУКУ.

ПОТРІ́БНИЙ (потрі́бен) **ЯК СОБА́ЧІ П'Я́ТА НОГА́** (як п'я́те ко́лесо до во́за, як ді́рка в мо́сті). Зовсім не потрібний.— Ну́жеи как соба́ке пя́тая нога́.

ПОТРІ́БНИЙ (потрі́бен) **ЯК ТОРІ́ШНІЙ СНІГ.** Зовсім не цікавить, зовсім зайвий, непотрібний.— Ну́жен как прошлогодний снег.

ПОТРОЩИ́ТИ СПИ́СИ. *Див.* ЛАМА́ТИ СПИСИ.

ПОТЬО́МКІНСЬКІ СЕ́ЛА. *Книжн.* Обман, окозамилювання, показний блиск чого-небудь при неблагополучному стані справ.— Потёмкинские дере́вни.

ПОТЯГНУ́ТИСЯ В РІСТ. *Див.* ПІТИ́ В РІСТ.

ПОХИ́ЛИЙ ВІК і **ПОХИ́ЛІ ЛІТА́.** Старий.— Прекло́нный во́зраст.

ПОЦІЛУВА́ТИ ЗАМО́К. Не заставати когось удома; піти ні з чим.— Поцелова́ть замо́к (пробо́й).

ПОЦІЛУ́НОК [ВІД] ІУ́ДИ. Зрадницький вчинок під виглядом доброзичливості, приязні.— Поцелу́й [от] Иу́ды.

ПОЧА́ТИ ЗА ЗДОРО́В'Я (за здра́віє), **А КІНЧИ́ТИ** (звести́) **ЗА УПОКІЙ.** Про невідповідність хорошого початку поганому кінцю — в словах, учинках і т. ін.— Нача́ть за здра́вие, а ко́нчить (свести́) за упоко́й.

ПОЧА́ТОК КІНЦЯ. Уживається, коли очевидна початкова стадія занепаду, загибелі кого-небудь або чого-небудь.— Нача́ло конца́.

ПОЧЕПИ́ТИСЯ НА ШИЮ кому. *Див.* ВІШАТИСЯ НА ШИЮ.

ПОЧЕРВОНІ́ТИ ЯК РАК. *Див.* ЧЕРВОНІ́ТИ ЯК РАК.

ПОЧИВА́ТИ (почи́ти) **ВІ́ЧНИМ** (непробу́дним) **СНОМ.** *Див.* СПОЧИВА́ТИ ВІ́ЧНИМ СНОМ.

ПОЧИВА́ТИ (почи́ти) **НА ЛА́ВРАХ.** *Див.* СПОЧИВА́ТИ НА ЛА́ВРАХ.

ПОЧИНА́ТИ (поча́ти) **З АЗІ́В.** Звертатися до найпростішого, до елементарних понять.— Начина́ть (нача́ть) с азо́в.

ПОЧУВА́ТИ ГРУНТ ПІД НОГА́МИ (під собо́ю). 1. Відчувати себе впевнено в чому-небудь; 2. Бути обгрунтованим, виправданим.— Чу́вствовать по́чву под нога́ми.

ПОЧУВА́ТИ СЕБЕ́ ЯК РИ́БА У ВОДІ́. Поводити себе вільно, невимушено.— Чу́вствовать себя́ как ры́ба в воде́.

ПОЧУТТЯ́ ГУ́МОРУ. Здатність людини бачити смішне у невних життє-

вих ситуаціях і вміти його передавати.— **Чу́вство ю́мора.**

ПОЧУТТЯ ЛІ́КТЯ. Про товариську взаємну підтримку в чому-небудь.— **Чу́вство ло́ктя.**

ПОЧУТТЯ́ МІ́РИ. Розуміння належних меж, належного ступеню у якихнебудь діях, у виявленні чогонебудь.— **Чу́вство ме́ры.**

ПОЧУТТЯ ОБОВ'ЯЗКУ. Розуміння необхідності чесно й неухильно виконувати свої обов'язки.— **Чу́вство до́лга.**

ПОШИ́ТИСЯ В ДУ́РНІ. *Див.* **УБРА́ТИСЯ В ДУ́РНІ.**

ПО ЩИ́РОСТІ КА́ЖУЧИ. *Див.* **ПРА́ВДУ КА́ЖУЧИ.**

ПО ЩУ́ЧОМУ ВЕЛІ́ННЮ. Негайно і без втручання кого-небудь, ніби чарами.— **По щу́чьему веле́нию.**

ПОЯВИ́ТИСЯ НА СВІТ. *Див.* **З'ЯВИ́ТИСЯ НА СВІТ.**

ПОЯВЛЯ́ТИСЯ (появи́тися) НА ГОРИЗО́НТІ (на о́брії) ч и є м у. *Див.* **З'ЯВЛЯ́ТИСЯ НА ГОРИЗО́НТІ.**

ПРА́ВА РУКА́ ч и я. Найближчий помічник, спільник.— **Пра́вая рука́** ч ь я.

[УСІМА́, УСЯ́КИМИ] ПРА́ВДАМИ І НЕПРАВДАМИ. Будь-якими засобами (частіше непорядними), нічим не гребувати для досягнень чогонебудь.— **Все́ми, вся́кими пра́вдами и непра́вдами.**

ПРА́ВДА НЕ ВТО́НЕ У ВОДІ́, НЕ ЗГОРИ́ТЬ У ВОГНІ *і* **ПРА́ВДА І В МО́РІ НЕ ТО́НЕ.** Правду не сховаєш — говориться тоді, коли, бачачи несправедливість, вірять, що справедливість переможе.— **Пра́вда в (на) огне́ не гори́т и на воде́ не то́нет.**

ПРА́ВДА О́ЧІ КО́ЛЕ. Гірку правду неприємно чути.— **Пра́вда глаза́ ко́лет.**

ПРА́ВДУ ГОВОРИ́ ВЧА́СНО Й НЕВЧА́СНО. Істини необхідно дотримуватися завжди, висловлюватися про неї своєчасно.— **Пра́вду говори́ благовре́менно и неблаговре́менно.**

ПРА́ВДУ (по пра́ві, по щи́рості) КА́ЖУЧИ. *В знач. вставн. сл.* Уживається для підкреслення істинності, вірогідності сказаного.— **По пра́вде (пра́вду) говоря́ (сказа́ть).**

ПРА́ВДУ-МА́ТІНКУ ГОВОРИ́ТИ (каза́ти, різа́ти, руба́ти). *Див.* **ЩИРУ ПРА́ВДУ ГОВОРИ́ТИ.**

ПРА́ВЕ ДІ́ЛО. *Див.* **СПРАВЕДЛИ́ВА СПРА́ВА.**

ПРА́ВЕДНЕ ДІ́ЛО. Благородна справа, здійснення якої служить встановленню справедливості, людському благополуччю.— **Пра́ведное де́ло.**

ПРА́ВИЛА ПРИСТО́ЙНОСТІ. Правила поведінки, прийняті у певному суспільному середовищі.— **Пра́вила прили́чия.**

ПРА́КТИКА — КРИТЕ́РІЙ І́СТИНИ. У практиці повинна людина довести істинність. Один з найважливіших принципів теорії пізнання діалектичного матеріалізму.— **Пра́ктика — крите́рий и́стины.**

ПРАЦЮВА́ТИ НАД СО́БОЮ. Підвищувати свою кваліфікацію, освіту.— **Рабо́тать над собо́й.**

ПРАЦЮВА́ТИ (робо́ти) ЯК [ЧО́РНИЙ] ВІЛ [У ЯРМІ] Багато працювати.— **Рабо́тать как вол (как ло́шадь).**

ПРАЦЮВА́ТИ ЯК МО́КРЕ ГОРИ́ТЬ. Погано й дуже поволі робити щось.— **Рабо́тать с ленцо́й, ме́дленно и вя́ло.**

ПРЕД'ЯВЛЯ́ТИ (пред'яви́ти) РАХУ́НОК к о м у, ч о м у. Заявляти про свої претензії, вимоги.— **Предъявля́ть (предъяви́ть) счёт** к о м у, ч е м у.

ПРЕКЛОНЯ́ТИ (преклони́ти) КОЛІ́НА. 1. Ставати, опускатися на коліна; 2. Скорятися, визнаючи чиюсь владу над собою; 3. Визнаючи чиюсь велич, оцінюючи кого-небудь, що-небудь по заслузі, з повагою, пошаною ставитися до кого-небудь; схилятися перед кимсь.— **Преклоня́ть (преклони́ть) коле́ни.**

ПРЕКРА́СНА (ні́жна, тенді́тна) СТА́ТЬ *і* **ПРЕКРА́СНА ПОЛОВИ́НА [РОДУ ЛЮДСЬКО́ГО].** Жіноча частина людства, жінки.— **Прекра́сный (не́жный, сла́бый) пол.**

ПРЕМУ́ДРА ГОЛОВА́. Про дуже розумну, мудру людину.— **Мудре́йшая голова́; семи́ пя́дей** (*уст.* **пя́деней, пя́день) во лбу́.**

ПРЕМУ́ДРИЙ ПІСКА́Р (пічкур). Боягузливий обиватель, пристосуванець.— **Премудрый пескарь.**

ПРИБИВА́ТИСЯ (приби́тися) ДО БЕ́РЕГА. Знаходити заповітне, давно бажане місцепроживання, працю.

професію і т. ін.— **Приставáть (приста́ть) к бе́регу.**

ПРИБИРАТИ (прибра́ти) ДО [СВОЇХ] РУК. 1. Підкоряти собі кого-небудь, примушувати слухатися; 2. Захоплювати що-небудь, заволодівати чимось.— **Прибира́ть (прибра́ть) к [свои́м] рука́м.**

ПРИБО́РКАННЯ НЕПОКІ́РНОЇ. Уживається, коли говорять про перевиховання важких характерів.— **Укроще́ние стропти́вой.**

ПРИБОРКУВАТИ (прибо́рқати, підбо́ркувати, підбо́рқати) КРИЛА кому. *Див.* **ПІДРІЗАТИ КРИЛА.**

ПРИВЕРТА́ТИ (приверну́ти) ДО СЕБЕ (на свій бік, на сво́ю сто́рону). *Див.* **ПРИХИЛЯТИ ДО СЕ́БЕ.**

ПРИВЕРТА́ТИ (приверну́ти) УВА́ГУ до кого, до чого. *Див.* **ЗВЕРТА́ТИ УВАГУ.**

ПРИ ВІДЧИ́НЕНИХ (при відкри́тих) ДВЕ́РЯХ. З вільним доступом.— **При откры́тых дверя́х.**

ПРИВО́ДИТИ (привести́) ДО ЛА́ДУ́ (в лад) що. 1. Надавати чомусь доброго вигляду, стану; упорядковувати; 2. Надавати охайності своєму зовнішньому вигляду.— **Приводи́ть (привести́) в поря́док** что.

ПРИВО́ДИТИ (привести́) ДО ПА́М'ЯТІ (до се́бе, до тя́ми, до притомності, до свідомості). 1. Виводити із стану непритомності, забуття; 2. Примушувати схаменутися, опам'ятатися.— **Приводи́ть (привести́) в себя́ (в созна́ние, в чу́вство).**

ПРИГАДА́ЄШ (пригада́єте) [ТОДІ] МОЄ́ СЛО́ВО. *Див.* **ЗГАДА́ЄШ [ТОДІ] МОЄ́ СЛО́ВО.**

ПРИДЕ́РЖУВАТИ (приде́ржати, притри́мувати, притри́мати, трима́ти, припну́ти, прип'я́сти) ЯЗИК (язика́) ЗА ЗУБАМИ. Утримуватися від висловлення; менше говорити; помовчувати.— **Приде́рживать (придержа́ть) язы́к (язычо́к).**

ПРИДІЛЯ́ТИ (приділи́ти) [ОСОБЛИВУ] УВАГУ кому, чому. Виділяти кого-небудь, що-небудь як об'єкт уваги.— **Удели́ть (удели́ть) (осо́бое) внима́ние** кому, чему.

ПРИ ДОБРОМУ РОЗУМІ [І ТВЕРДІЙ ПАМ'ЯТІ]. *Див.* **ПРИ ЗДОРОВОМУ РОЗУМІ.**

ПРИ ЗАЧИ́НЕНИХ (при закри́тих) ДВЕ́РЯХ. У присутності зацікавлених чи службових осіб, без сторонньої публіки.— **При закры́тых дверя́х.**

ПРИ ЗДОРО́ВОМУ (при по́вному, при до́бромУ) РОЗУМІ [І ТВЕРДІЙ ПАМ'ЯТІ]. Будучи цілком здоровим, психічно цілком нормальним.— **В здра́вом уме́ [и твёрдой па́мяти].**

ПРИЙМА́ТИ (прийня́ти) БІЙ. 1. Вступати в бій, початий противником; 2. Вступати в гарячу суперечку, сварку.— **Принима́ть (приня́ть) бой.**

ПРИЙМА́ТИ (прийня́ти) НА СЕ́БЕ ВОГОНЬ. Зазнавати обстрілу.— **Принима́ть (приня́ть) на себя́ ого́нь.**

ПРИЙНЯТИ ЕСТАФЕ́ТУ чого. *Див.* **ПЕРЕЙМА́ТИ ЕСТАФЕ́ТУ.**

ПРИЙТИ́ В ГО́ЛОВУ (до голови́) кому. *Див.* **ПРИХО́ДИТИ В ГО́ЛОВУ.**

ПРИЙТИ́ В ЗАХО́ПЛЕННЯ. *Див.* **ПРИХО́ДИТИ В ЗАХО́ПЛЕННЯ.**

ПРИЙТИ́ В РАЖ. *Див.* **ПРИХО́ДИТИ В РАЖ.**

ПРИЙТИ́ В РУХ. *Див.* **ПРИХО́ДИТИ В РУХ.**

ПРИЙТИ́ В (до) СЕ́БЕ. *Див.* **ПРИХО́ДИТИ ДО ПА́М'ЯТІ.**

ПРИЙТИ́ ДО ВИСНО́ВКУ. *Див.* **ПРИХО́ДИТИ ДО ВИСНО́ВКУ.**

ПРИЙТИ́ ДО ДУШІ (до се́рця) кому. *Див.* **ПРИХО́ДИТИ ДО ДУШІ.**

ПРИЙТИ́ ДО ПА́М'ЯТІ (до тя́ми, до свідомості). *Див.* **ПРИХО́ДИТИ ДО ПА́М'ЯТІ.**

ПРИЙТИ́ ДО [ТВЕРДО́ГО] ПЕРЕКОНА́ННЯ. *Див.* **ПРИХО́ДИТИ ДО [ТВЕРДО́ГО] ПЕРЕКОНА́ННЯ.**

ПРИЙТИ́ ДО РО́ЗУМУ. *Див.* **ПРИХО́ДИТИ ДО РО́ЗУМУ.**

ПРИЙТИ́ НА ДОПОМО́ГУ. *Див.* **ПРИХО́ДИТИ НА ДОПОМО́ГУ.**

ПРИЙТИ́ НА ДУ́МКУ. *Див.* **НАВЕРТА́ТИСЯ НА ДУ́МКУ.**

ПРИЙТИ́ НА ПА́М'ЯТЬ. *Див.* **ПРИХО́ДИТИ НА ПА́М'ЯТЬ.**

ПРИЙТИ́ НА ШАПКОБРА́ННЯ. *Див.* **ПРИХО́ДИТИ НА ШАПКОБРА́ННЯ.**

ПРИЙТИ́СЯ (припада́ти, припа́сти) ДО ДУШІ́ (до се́рця, до вподо́би) кому. *Див.* **ПРИХОДИТИСЯ ДО ДУШІ.**

ПРИЙТИ́СЯ (припада́ти, припа́сти) ДО СМАКУ. *Див.* **ПРИХОДИТИСЯ ДО СМАКУ́.**

ПРИЙТИ́СЬ ДО РЕ́ЧІ. Виявитися потрібним, доречним; відбутися,

з'явитися в слушний час.— **Прийти́сь кста́ти.**

ПРИЙШО́В, ПОБА́ЧИВ, ПЕРЕМІ́Г. Про швидку перемогу, швидке вирішення якоїсь справи.— **Пришёл, уви́дел, победи́л.**

ПРИКИДА́ТИСЯ (прики́нутися) НЕВИ́ННИМ ЯГНЯ́М. Навмисне вдавати з себе тиху, незлобиву, поступливу людину.— **Прики́дываться (прики́нуться) неви́нным ягнёнком.**

ПРИКЛАДА́ТИ (прикла́сти) РУ́КУ (ру́ки) до чого. Узяти участь у чому-небудь.— **Приложи́ть ру́ку** (ру́ки) к чему.

ПРИКЛОНИ́ТИ ГО́ЛОВУ де. *Див.* **ПРИХИЛИ́ТИ ГО́ЛОВУ.**

ПРИКО́ВУВАТИ (прикува́ти, приставля́ти, приста́вити) ДО ГАНЕ́БНОГО СТОВПА кого. Піддавати ганьбі, осуду.— **Пригвожда́ть (пригвозди́ть, выставля́ть, вы́ставить) к позо́рному столбу́** кого.

ПРИКУ́ШУВАТИ (прикуси́ти, заку́шувати, закуси́ти, прищипну́ти) ЯЗИКА (язик, язичка́). 1. Затискати язик між зубами; 2. Замовкати.— **Прику́сывать (прикуси́ть, заку́сывать, закуси́ть) язы́к.**

ПРИ [ПЕ́РШІЙ] МОЖЛИ́ВОСТІ. При нагоді, зручному випадку.— **При [пе́рвой] возмо́жности.**

ПРИ [ПЕ́РШІЙ] НАГО́ДІ. При найближчій необхідності, при потребі.— **При пе́рвом [уда́бном] слу́чае.**

ПРИНОСИТИ (принести́) В ЖЕ́РТВУ кого, що. *Див.* **ВІДДАВАТИ В ЖЕ́РТВУ.**

ПРИНОСИТИ (принести́) ЖЕ́РТВУ кому́, чому. Зробити що-небудь заради когось, чогось.— **Приноси́ть (принести́) же́ртву.**

ПРИНОСИТИ (принести́) НА ВІВТА́Р ВІТЧИ́ЗНИ (мисте́цтва, нау́ки, любо́ві і т. п.). *Див.* **ПОКЛАДАТИ НА ВІВТА́Р ВІТЧИ́ЗНИ.**

ПРИНОСИТИ (принести́) ПОКІ́РНУ ГО́ЛОВУ. Зізнаватися в своїй провинності, висловлюючи своє каяття, покірність і т. ін.— **Приноси́ть (принести́) поко́рную го́лову.**

ПРИНЦЕ́СА НА ГОРОШИ́НІ. Вередлива, зніжена, розпещена людина.— **Принце́сса на горо́шине.**

ПРИПАДА́ТИ (припа́сти) ДО ДУШІ́ (до се́рця, до вподо́би) кому. *Див.* **ПРИХОДИТИСЯ ДО ДУШІ́.**

ПРИПАДА́ТИ (припа́сти) ДО СМАКУ́. *Див.* **ПРИХОДИТИСЯ ДО СМАКУ́.**

ПРИПИРА́ТИ (припе́рти) ДО СТІНИ́ (до сті́нки) кого. *Див.* **ПРИТИСКАТИ ДО СТІНИ́.**

ПРИПНУ́ТИ (припн'я́сти) ЯЗИ́К (язика́) **ЗА ЗУБА́МИ.** *Див.* **ПРИДЕРЖУВАТИ ЯЗИ́К ЗА ЗУБА́МИ.**

ПРИ ПО́ВНОМУ РО́ЗУМІ [І ТВЕРДІ́Й ПА́М'ЯТІ]. *Див.* **ПРИ ЗДОРО́ВОМУ РО́ЗУМІ.**

ПРИРОСТА́ТИ (прирости́) КОРІ́ННЯМ. *Див.* **УРОСТА́ТИ КОРІ́ННЯМ.**

ПРИСИПА́ТИ (присипа́ти) ПОПЕ́ЛОМ ГО́ЛОВУ (го́лови). *Книжн. Див.* **ПОСИПА́ТИ ПОПЕ́ЛОМ ГО́ЛОВУ.**

ПРИСТАВА́ТИ (приста́ти) З НОЖЕ́М ДО ГО́РЛА (з коро́ткими гужа́ми). Настирливо вимагати чого-небудь.— **Приставáть (приста́ть) с ножо́м к горлу.**

ПРИСТАВА́ТИ (приста́ти) РЕП'ЯХО́М. *Див.* **ЯК РЕП'ЯХ ПРИСТАВА́ТИ.**

ПРИСТАВЛЯ́ТИ (приста́вити) ДО ГАНЕ́БНОГО СТОВПА кого. *Див.* **ПРИКО́ВУВАТИ ДО ГАНЕ́БНОГО СТОВПА.**

ПРИСТА́ЛО ЯК КОРО́ВІ СІДЛО́ (як свині нари́тники). *Див.* **ІДЕ ЯК КОРО́ВІ СІДЛО́.**

ПРИ́СТРАСТІ ВЛЯГА́ЮТЬСЯ (влягли́ся, вгамо́вуються, вгамува́лися, прохоло́нули). Сильні почуття стали менш напруженими, ослабли.— **Стра́сти успока́иваются (успоко́ились).**

ПРИ́СТРАСТІ РОЗПА́ЛЮЮТЬСЯ (розпали́лися). Почуття, виникаючи, набувають, досягають великого напруження.— **Стра́сти разгора́ются (разгоре́лись).**

ПРИ́СТУПУ НЕМА́ (нема́є) до кого, до чого. Немає можливості відвідувати кого-небудь, звернутися, підступитися до когось, зустрінутися з кимсь.— **Прúступу нет** к кому, к чему.

ПРИСЯГА́ТИ (присягну́ти, присягти́) НА ВІ́РНІСТЬ. Давати присягу бути вірним, віддано служити комунебудь.— **Присяга́ть (присягну́ть) на ве́рность.**

ПРИТА́ЮВАТИ (притаї́ти) ДИ́ХАННЯ (дух). Переставати або дуже тихо якийсь час дихати, щоб зробитися непомітним або внаслідок пере-

ляку, сильного враження і т. ін.— **Прита́ивать (притаи́ть) дыха́ние (дух).**

ПРИТИСКА́ТИ (прити́снути, припира́ти, припе́рти) ДО СТІНИ́ (до стінки) к о г о. Ставлячи кого-небудь у безвихідне чи складне становище, змушувати визнати свою вину або прийняти якесь рішення.— **Припира́ть (припере́ть, прижима́ть, прижа́ть) к стене́ (к сте́нке)** к о г о.

ПРИТРИ́МУВАТИ (притри́мати, трима́ти, припну́ти, прип'я́сти) ЯЗИ́К (язика́) ЗА ЗУБА́МИ. *Див.* **ПРИДЕРЖУВАТИ ЯЗИ́К ЗА ЗУБА́МИ.**

ПРИ́ТЧА ВО ЯЗИ́ЦЕХ. Предмет загальних розмов, постійних пересудів.— **При́тча во язы́цех.**

ПРИТЯГА́ТИ (притя́гувати, притягну́ти, притягти́) ЗА ВОЛО́ССЯ (за ву́ха) щ о. Використовувати що-небудь невиправдано, випадково або без достатчіх підстав.— **Притя́гивать (притяну́ть) за во́лосы (за́ уши)** ч т о.

ПРИХИЛИ́ТИ (приклони́ти) ГО́ЛОВУ д е. Знайти притулок, влаштуватися де-небудь.— **Преклони́ть го́лову** г д е.

ПРИХИЛЯ́ТИ (прихили́ти) [СВОЄ́] ВУ́ХО (слух) д о к о г о, д о ч о г о. *Застар.* 1. Прислухатися; 2. Звертати увагу, зважати на кого-небудь, що-небудь.— **Приклоня́ть (приклони́ть) у́хо (слух)** к к о м у, к ч е м у.

ПРИХИЛЯ́ТИ (прихили́ти, приверта́ти, приверну́ти) ДО СЕ́БЕ (на свій бік, на свою́ сто́рону). Робити кого-небудь своїм прибічником, прихильником.— **Привлека́ть (привле́чь) на свою́ сто́рону.**

ПРИХИЛЯ́ТИ (прихили́ти) СЕ́РЦЕ (серця́). Викликати приязнь, симпатії, доброзичливе ставлення і т. ін.— **Преклоня́ть (преклони́ть) се́рдце (сердца́).**

ПРИХО́ВАНА (тає́мна, за́дня) ДУ́МКА. Затаєний, таємний намір.— **За́дняя мысль.**

ПРИХО́ДИТИ (прийти́) В ГО́ЛОВУ (до голови́) к о м у. Починати думати про кого-небудь, що-небудь; задумуватися про щось, задумуватися над чимсь.— **Приходи́ть (прийти́) в го́лову** к о м у.

ПРИХО́ДИТИ (прийти́) В ЗАХО́ПЛЕННЯ. Захоплюватися.— **Приходи́ть (прийти́) в восто́рг.**

ПРИХО́ДИТИ (прийти́) В РАЖ. Ставати збудженим, несамовитим; шаленіти. **Входи́ть (войти́, приходи́ть, прийти́) в раж.**

ПРИХО́ДИТИ (прийти́) В РУХ. Починати рухатися.— **Приходи́ть (прийти́) в движе́ние.**

ПРИХО́ДИТИ (прийти́) ДО ВИ́СНОВКУ *і* **ДОХО́ДИТИ (дійти́) [ДО] ВИ́СНОВКУ.** Робити висновок, логічний підсумок міркування; будувати умовиводи.— **Приходи́ть (прийти́) к вы́воду (к заключе́нию).**

ПРИХО́ДИТИ (прийти́) ДО ДУШІ́ (до се́рця) к о м у. Подобатися.— **Приходи́ть (прийти́) по душе́ (по се́рдцу)** к о м у.

ПРИХО́ДИТИ (прийти́) ДО ПА́М'ЯТІ (до тя́ми, до свідо́мості) *і* **ПРИХО́ДИТИ (прийти́) В (до) СЕ́БЕ. 1. Повертатися до свідомості після непритомності, зомління; 2. Повернутися до спокійного, врівноваженого душевного стану; заспокоїтися.— Приходи́ть (прийти́) в себя́.**

ПРИХО́ДИТИ (прийти́) ДО [ТВЕРДО́ГО] ПЕРЕКОНА́ННЯ. Переконуватися в чому-небудь.— **Приходи́ть (прийти́) к [твёрдому] убежде́нию.**

ПРИХО́ДИТИ (прийти́) ДО РО́ЗУМУ. Зрозуміти помилковість своєї поведінки, намірів, відмовитися від них, одумуватися.— **Бра́ться (взя́ться) за ум.**

ПРИХО́ДИТИ (прийти́) НА ДОПОМО́ГУ. Допомагати.— **Приходи́ть (прийти́) на по́мощь.**

ПРИХО́ДИТИ (прийти́) НА ДУ́МКУ. *Див.* **НАВЕРТАТИСЯ НА ДУ́МКУ.**

ПРИХО́ДИТИ (прийти́) НА ПА́М'ЯТЬ. Пригадуватися.— **Приходи́ть (прийти́) на па́мять.**

ПРИХО́ДИТИ (прийти́) НА ШАПКОБРА́ННЯ. З'явитися запізно, наприкінці, коли всі присутні розходяться.— **Приходи́ть (прийти́) к ша́почному разбо́ру.**

ПРИХО́ДИТИСЯ (прийти́ся, припада́ти, припа́сти) ДО ДУШІ́ (до се́рця, до вподо́би) к о м у. Подобатися.— **Приходи́ться (прийти́сь) по ду́ше (по се́рдцу, по нра́ву)** к о м у.

ПРИХО́ДИТИСЯ (прийти́ся, припада́ти, припа́сти) ДО СМАКУ́. Подобатися.— **Приходи́ться (прийти́сь) по вку́су.**

ПРИШИЙ КОБИЛІ ХВІСТ. Про того, хто ні в чому не відіграє ніякої ролі, про те, що зайве, не потрібне, не має ніякого значення.— **Пришéй кобы́ле хвост.**

ПРИЩИПНУ́ТИ ЯЗИКА́ (язи́к, язичка́). *Див.* **ПРИКУШУВАТИ ЯЗИКА.**

ПРО́БА (спро́ба) **ПЕРА́.** Перші ранні твори письменника.— **Про́ба пера́.**

ПРОБИВА́ТИ (проби́ти) **СОБІ́ ДОРО́ГУ** (шлях). Добиватися успіхів у бажаній справі.— **Пробива́ть** (проби́ть) **себе́ доро́гу** (путь).

ПРОБИВАТИ (проби́ти) **ПРОЛО́М** у ч о м у. Нанести серйозний удар чому-небудь, підірвати основи чогось.— **Пробива́ть** (проби́ть) **брешь** в ч ём.

ПРО́БНИЙ (спро́бний) **КА́МІНЬ.** Суть, основна якість, властивість і т. ін. кого-небудь, чого-небудь.— **Про́бный ка́мень.**

ПРО́БУВАТИ ПЕРО́. Робити перші літературні спроби.— **Про́бовать перо́.**

ПРО́БУВАТИ (спро́бувати) **ГРУНТ.** *Див.* **РОЗВІ́ДУВАТИ ГРУНТ.**

ПРОВАЛИ́ТИСЯ МЕНІ́ КРІЗЬ ЗЕ́МЛЮ [НА МІ́СЦІ]; ЩОБ МЕНІ́ [КРІЗЬ ЗЕМЛЮ] ПРОВАЛИ́ТИСЯ і **ЩОБ Я [КРІЗЬ ЗЕМЛЮ] ПРОВАЛИ́ВСЯ.** Уживається як заприсягання у правдивості сказаного, як запевнення в чому-небудь.— **Провали́ться [мне] на э́том** (са́мом) **ме́сте; провали́ться мне сквозь зе́млю.**

ПРОВІ́ДНА ЗІ́РКА (зоря́). Про кого-небудь, що-небудь, що вказує, визначає напрям, шлях у розвитку, боротьбі і т. ін.— **Путево́дная звезда́.**

ПРОВІ́ДНА НИ́ТКА. Те, чим керуються у чому-небудь, що допомагає знайти правильний шлях за якихось обставин, у якійсь обстановці.— **Путево́дная нить.**

ПРОВОДИ́ТИ (провести́) **В ЖИТТЯ́** щ о. Здійснювати на практиці, перетворювати в дійсність.— **Проводи́ть** (провести́) **в жизнь** ч т о.

ПРОВОДИТИ (провести́) **МЕЖУ́** м і ж к и м, ч и м. Розмежовуючи кого-небудь, що-небудь, розглядати, оцінювати, аналізувати їх окремо.— **Проводи́ть** (провести́) **грань между** к е м, ч е м.

ПРО ВО́ВКА ПОМО́ВКА (промо́вка), **А ВОВК** (і) **ТУТ** (а вовк в ха́ту, а вовк і в ха́ту) *і* **ПРО ВО́ВКА РІЧ, А ВІН НАВСТРІ́Ч.** Про того, хто з'являється в той момент, коли про нього говорять чи думають.— **Лёгок на поми́не.**

ПРО ВСЯКИЙ ВИ́ПАДОК. *Див.* **НА ВСЯКИЙ ВИПАДОК.**

ПРОГРИ́ЗТИ ГОЛОВУ к о м у. *Див.* **ГРИ́ЗТИ ГО́ЛОВУ.**

ПРОГУДІ́ТИ (прокрича́ти) **[ВСІ] ВУ́ХА** к о м у, п р о к о г о. *Див.* **ПРОТУРКОТІ́ТИ [ВСІ] ВУХА.**

ПРОДАВА́ТИ (суши́ти) **ЗУ́БИ.** *Див.* **СКАЛИ́ТИ ЗУ́БИ.**

ПРОДА́ТИСЯ (проміня́ти) **ЗА СОЧЕВИ́ЧНУ ЮШКУ** *і* **ПРОДА́ТИСЯ ЗА МИ́СКУ СОЧЕВИ́ЦІ.** Зраджувати кого-небудь, що-небудь за дрібну вигоду, користь.— **Прода́ться за чечеви́чную похлёбку; променя́ть на чечеви́чную похлёбку.**

ПРОДИВИ́ТИСЯ [ВСІ] О́ЧІ. *Див.* **ВИДИВИТИ [ВСІ] О́ЧІ.**

ПРОЇЖДЖА́ТИСЯ (проїхатися) **НА РАХУНО́К** ч и й *і* **ПРОЇЖДЖА́ТИСЯ** (проїхатися) **НА АДРЕ́СУ** ч и ю. Сказати що-небудь погане, непохвальне стосовно кого-небудь, чого-небудь, висміяти когось, щось.— **Пройти́сь** (прое́хаться, прокати́ться) **на счёт** ч е й; **пройти́сь** (прое́хаться, прокати́ться) **по а́дресу** к о г о.

ПРОЙМАТИ (пройня́ти) **ПО́ГЛЯДОМ** (очи́ма) *Див.* **ПРОНИЗУВАТИ ПО́ГЛЯДОМ.**

ПРОЙМАТИ (пройня́ти) **СЕ́РЦЕ** (ду́шу) *і* **ПРОЙМАТИ** (пройня́ти) **ДО [САМО́ГО] СЕ́РЦЯ** (до [само́ї] душі). 1. Глибоко вражати; зворушувати, розчулювати; 2. Викликати сильне, але неприємне почуття.— **Пронза́ть** (пронза́ть) **ду́шу** (се́рдце).

ПРОЙТИ [КРІЗЬ] ВОГО́НЬ І ВО́ДУ (Крим і Рим, крізь сито й ре́шето) **[І МІДНІ ТРУ́БИ].** Багато всього пережити, зазнати; мати складне, небездоганне минуле.— **Пройти́ [сквозь] ого́нь и во́ду [и ме́дные тру́бы].**

ПРОЙТИ КРІЗЬ ВУ́ШКО ГО́ЛКИ. *Див.* **ПРОЛІЗТИ КРІЗЬ ВУ́ШКО ГОЛКИ.**

ПРОЙТИ ЧЕ́РЕЗ РУ́КИ ч и і. *Див.* **ПРОХОДИТИ ЧЕРЕЗ РУ́КИ.**

ПРОЙТИ ШКОЛУ ЖИТТЯ́. *Див.* **ПРОХОДИТИ ШКОЛУ ЖИТТЯ.**

ПРОКАТУВАТИ (прокати́ти) **НА ВОРОНИХ** к о г о. Забалотувати

когось на яких-небудь виборах.— **Прокáтывать (прокатáть) на воронúх кого.**

ПРОКЛАДÁТИ (проклáсти) СОБІ ДОРÓГУ (шлях, путь). 1. Домагатися певного становища в суспільстві, добиватися певних успіхів у житті; 2. Здобувати визнання у кого-небудь, проникати в якесь середовище.— **Прокладáывать (проложúть) себé дорóгу (путь).**

ПРОКОВТНÝТИ ПІЛЮ́ЛЮ. Терпеливо, мовчки знести образу, зневагу.— **Проглотúть пилю́лю.**

ПРОКОВТНÝТИ ЯЗИКÁ (язúк). Замовкнути або мовчати.— **Проглотúть язы́к.**

ПРОКРИЧÁТИ [ВСІ] ВÝХА кому, про кого. *Див.* **ПРОТУРКОТІТИ [ВСІ] ВÝХА.**

ПРОКРÝСТОВЕ ЛÓЖЕ. *Книжн.* Мірка, під яку штучно підганяють, пристосовують факти, явища.— **Прокрýстово ло́же.**

ПРОЛИВÁЄТЬСЯ (пролилáся, пролля́лася) КРОВ *і* **РОЗЛИВÁЄТЬСЯ (розлилáся, розілля́лася) КРОВ (крóвця).** Про кровопролиття у війні, збройній сутичці і т. ін.— **Проливáется (пролилáсь) кровь.**

ПРОЛИВÁТИ (проли́ти) КРОВ за кого, за що. *Див.* **ЛИ́ТИ КРОВ.**

ПРОЛИВÁТИ (проли́ти, ки́дати, ки́нути) СВІТЛО (світ, я́сність) на що. Пояснювати що-небудь, робити щось ясним, зрозумілим.— **Проливáть (проли́ть, бросáть, бро́сить) свет** на что.

ПРОЛИВÁТИ СЛЬÓЗИ (слі́зки). *Див.* **ЛИ́ТИ СЛЬÓЗИ.**

ПРОЛІ́ЗТИ (пройти́) КРІЗЬ ВÝШКО ГÓЛКИ. Зробити, вчинити щось неймовірне, дуже складне для здійснення.— **Проле́зть (пройти́) сквозь у́шко игóлки.**

ПРО ЛЮДСЬКЕ́ ÓКО *і* **ПРО ЛЮДСЬКІ ÓЧІ.** 1. Для порядку, заради пристойності; для годиться; 2. Для створення певного враження, потрібної думки про кого-небудь, що-небудь.— **Для отвóда глаз.**

ПРОМІНЯ́ТИ ШИ́ЛО НА ШВА́ЙКУ (ши́ло на мы́ло, ши́ло на мотови́ло) *і* **ПРОМІНЯ́ТИ БИКА́ НА ІНДИ́КА (ремінéць на ли́чко).** *Див.* **МІНЯ́ТИ ШИ́ЛО НА ШВА́ЙКУ.**

ПРÓМІНЬ НАДІ́Ї. Швидкий, несподіваний прояв, проблиск сподівання.— **Луч наде́жды.**

ПРОМÓВИСТИЙ (красномóвний) ПÓГЛЯД. Який ясно й виразно передає настрій, почуття і т. ін.— **Красноречúвый взгля́д.**

ПРОНИ́ЗУВАТИ (пронизáти, проймáти, пройня́ти) ПОГЛЯДОМ (очи́ма). Уважно, допитливо дивитися на кого-небудь.— **Пронзáть (пронзúть) взгля́дом (глазáми).**

ПРОПÁВ, ЯК СОБÁКА В (на) ЯРМАРКУ (як Сірко́ на базáрі, як рудá мúша, як дим [з кóмина]) *і* **ПРОПÁВ (загúнув), ЯК ШВЕД ПІД ПОЛТÁВОЮ.** Хтось безслідно зник або загубився, припинив існування.— **Пропáл, как швед под Полтáвой.**

ПРОПАДÁТИ (пропáсти) БЕ́ЗВІСТИ (без чу́тки). Безслідно зникнути (про людину).— **Пропадáть (пропáсть) бéз вести.**

ПРОПАДÁТИ ПРÓПАДОМ. Терпіти страшні нестатки; жити в злиднях; бідувати.— **Пропадáть прóпадом.**

ПРОПАЩА СПРАВА ПРОПАЩЕ ДІЛО. Про що-небудь безнадійне, приречене на невдачу.— **Гúблое де́ло.**

ПРОПИСНА́ ІСТИНА. Те, що є загальновідомим, заяложеним, банальним, що не вносить нічого свіжого, оригінального.— **Прописна́я и́стина.**

ПРОПЛАКАТИ [ВСІ] ОЧІ. *Див.* **ВИПЛАКУВАТИ [ВСІ] ОЧІ.**

ПРОПОНУВАТИ (запропонувáти) РУ́КУ [І (й) СЕРЦЕ] кому. *Застар.* Просити кого-небудь стати своєю дружиною. **Предлагáть (предложúть) ру́ку [и сердце]** кому.

ПРОПУСКÁТИ (пропусти́ти) КРІЗЬ ПÁЛЬЦІ. *Див.* **ПУСКÁТИ КРІЗЬ ПÁЛЬЦІ.**

ПРОПУСКÁТИ (пропусти́ти) НАГÓДУ (ви́падок, моме́нт). Не використовувати можливості зробити щонебудь, скористатися з чогось і т. ін.— **Упускáть (упусти́ть) удóбный слу́чай.**

ПРОПУСКÁТИ (пропусти́ти) ПОВЗ ВÝХА. Не звертати ніякої уваги на те, що говорять.— **Пропускáть (пропусти́ть) мúмо ушéй.**

ПРОСИ́ТИ (прохáти) ВИ́БАЧЕННЯ (пробáчення). Пробачатися перед кимнебудь, перепрошувати когось.— **Проси́ть извине́ния (проще́ния)** у кого.

ПРОСИ́ТИ НА ВИ́СТУПЦІ к о г о. *Див.* **ПОКАЗУВАТИ** (показа́ти) **[НА] ДВЕРІ.**

ПРОСИ́ТИ РУКИ́ к о г о, ч и є ї. *Застар.* Звертатися до дівчини або її батьків з проханням дати згоду на шлюб.— **Проси́ть руки́ к о г о,** ч ь е й.

ПРОСИ́ТИСЯ НА ЯЗИ́К (з язика́). Про слова, фрази, що готові бути виголошеними.— **Проси́ться на язы́к.**

ПРОСПІ́ВАНА ПІ́СЕНЬКА ч и я. Прийшов кінець кому-небудь, чому-небудь — про чиєсь життя, успіхи і ін.— **Пе́сенка** (пе́сня) **спе́та** (пропе́та) ч ь я.

ПРОСПІВА́ТИ З ЧУЖО́ГО ГО́ЛОСУ. *Див.* **СПІВА́ТИ З ЧУЖО́ГО ГО́ЛОСУ.**

ПРОСТИ́Й СМЕ́РТНИЙ. Звичайна людина.— **Просто́й сме́ртный.**

ПРОСТІ́ШЕ ПРОСТО́ГО. Зовсім нескладний, неважний, звичайний.— **Про́ще па́реної ре́пи.**

ПРО́СТО (про́ти) **НЕ́БА** і **ПІД ВІДКРИ́ТИМ** (го́лим) **НЕ́БОМ.** Надворі, не в приміщенні.— **Под откры́тым** (чи́стым) **не́бом.**

ПРОСТЯГА́ТИ (простягти́, простягну́ти) **РУ́КУ** (ру́ки) д о ч о г о, н а щ о. Намагатися заволодіти чим-небудь. Захопити щось.— **Протя́гивать** (протяну́ть) **ру́ку** (ру́ки) к ч е м у, н а ч т о.

ПРОСТЯГА́ТИ (простягну́ти) **РУ́КУ [БРА́ТНЮ, ДРУ́ЖНЮ] ДОПОМО́ГИ** к о м у. *Див.* **ПОДАВА́ТИ РУ́КУ [БРА́ТНЮ, ДРУ́ЖНЮ] ДОПОМО́ГИ.**

ПРО́ТИ ЗВИ́ЧКИ. Не так, як завжди, не так, як звик.— **Про́тив обыкнове́ния.**

ПРО́ТИ НЕ́БА. *Див.* **ПРО́СТО НЕБА.**

ПРО́ТИ НО́ЧІ. Пізно ввечері, в непідходящий час.— **На́ ночь гля́дя.**

ПРОТИРА́ТИ (проте́рти) **З ПІСО́ЧКОМ** к о г о. Суворо критикувати, лаяти кого-небудь.— **Протира́ть** (протере́ть, пробира́ть, пробра́ть, продира́ть, продра́ть) **с песко́м** (с песо́чком) к о г о.

ПРОТУРКОТІ́ТИ (проткота́ти, протурка́ти, прогудіти, прокрича́ти) **[ВСІ] ВУ́ХА** к о м у п р о к о г о. Надокучити, обридnути комусь довгими постійними розмовами про когонебудь, що-небудь.— **Прожужжа́ть** (прогуде́ть, протруби́ть, прокрича́ть) **[все] у́ши** к о м у п р о к о г о.

ПРОХА́ТИ ВИ́БАЧЕННЯ (проба́чення). *Див.* **ПРОСИ́ТИ ВИБАЧЕННЯ.**

ПРОХО́ДИТИ (пройти́) **ЧЕ́РЕЗ РУ́КИ** ч и ї. Опинятися у кого-небудь, піддаватися чиємусь втручанню, дії чогось.— **Проходи́ть** (пройти́) **че́рез ру́ки** ч ь и.

ПРОХО́ДИТИ (пройти́) **ШКО́ЛУ ЖИТТЯ.** Здобувати життєвий досвід.— **Проходи́ть** (пройти́) **шко́лу жи́зни.**

ПРОЧИТА́ТИ МІЖ (помі́ж) **РЯДКА́МИ.** *Див.* **ЧИТА́ТИ** (прочита́ти) **МІЖ** (помі́ж) **РЯДКА́МИ** (рядків).

ПРО ЧО́РНИЙ ДЕНЬ [ЗАЛИ́ШАТИ, ВІДКЛАДА́ТИ, ЗБЕРІГА́ТИ і *т. ін.*]. *Див.* **НА ЧО́РНИЙ ДЕНЬ [ЗАЛИ́ШАТИ, ВІДКЛАДА́ТИ, ЗБЕРІГА́ТИ]** щ о.

ПРОЯВЛЯ́ТИ (прояви́ти) **ІНІЦІАТИ́ВУ** в ч о м у. Бути ініціатором чого-небудь.— **Проявля́ть** (прояви́ть) **инициати́ву** в ч ё м.

ПРОЯВЛЯ́ТИ (прояви́ти) **СЕБЕ́.** *Див.* **ВИЯВЛЯ́ТИ** (ви́явити, проявля́ти, прояви́ти) **СЕБЕ́** к и м.

ПРУДКИ́Й НА НО́ГУ (на но́ги). *Див.* **ЛЕГКИ́Й НА НО́ГУ.**

ПРЯМА́ ДОРО́ГА (сте́жка, путь) і **ПРЯМИ́Й ШЛЯХ.** Правильний шлях у житті, діяльності і т. п.— **Прямáя доро́га; прямо́й путь.**

ПРЯМА́ ПРОТИЛЕ́ЖНІСТЬ. Повна, цілковита протилежність.— **Прямáя противополо́жность.**

ПРЯМИ́Й ВИКЛИК. Неприхований, незамаскований виклик.— **Прямо́й вы́зов.**

ПРЯСТИ НА ТО́НКУ (на оста́нню). Бути близьким до смерті — про людину.— **Дышáть на лáдан.**

ПРЯСТИ ОЧИ́МА. Раз у раз поглядати на кого-небудь, що-небудь, швидко переводячи погляд.— **Игрáть глазáми.**

ПСИ ВИ́ЮТЬ, А МІ́СЯЦЬ СВІ́ТИТЬ. *Див.* **СОБАКА ГА́ВКА, А ВІТЕР НЕСЕ́.**

ПСО́ВІ О́ЧІ ПРОДАВА́ТИ (прода́ти). *Див.* **ПОЗИЧА́ТИ** (позичи́ти) **О́ЧІ У СІ́РКА.**

ПСУВА́ТИ НЕ́РВИ. 1. (к о м у) Хвилювати, непокоїти, виводити з

спокійного, урівноваженого стану кого-небудь; 2. (с о б і) Хвилюватися, роздратовуватися, збуджуватися.— **По́ртить не́рвы.**

ПТАХ (пта́ця) ВИСО́КОГО ПОЛЬО́ТУ. Впливова людина, що займає визначне місце в суспільстві.— **Пти́ца высо́кого (вы́сшего) полёта.**

ПТАХ (пти́ця) НИЗЬКОГО ПОЛЬО́ТУ. Людина, що не займає визначного місця в суспільстві.— **Пти́ца ни́зкого полёта.**

ПТАШИ́НОГО МОЛОКА́ НЕ ВИСТАЧА́Є (бракує). *Див.* **ТІЛЬКИ ПТАШИ́НОГО (пти́чого, пта́шачого) МОЛОКА́ НЕ ВИСТАЧА́Є.**

ПУГОЮ ОБУ́ХА НЕ ПЕРЕБ'Є́Ш. *Див.* **БАТОГОМ ОБУ́ХА НЕ ПЕРЕБ'Є́Ш.**

ПУД (ла́нтух) СО́ЛІ З'Ї́СТИ з к и м. *Див.* **БАГА́ТО СО́ЛІ З'Ї́СТИ** з к и м.

ПУП ЗЕМЛІ. *Ірон.* Про кого-небудь, що-небудь, що є (або вважає себе) центром, осередком чого-небудь, найважливішим на світі.— **Пуп земли́.**

ПУСКА́ТИ БУ́ЛЬБИ (бу́льки, пузирі́). *Жарт.* Знаходитися в тяжкому стані.— **Пуска́ть пузыри́.**

ПУСКА́ТИ (пусти́ти) В ДІ́ЛО. Застосовувати, вживати.— **Пуска́ть (пусти́ть) в де́ло.**

ПУСКА́ТИ (пусти́ти) В НЕПА́М'ЯТЬ. Забути кого-небудь, що-небудь, не згадувати про когось, щось.— **Предава́ть (преда́ть) забве́нию.**

ПУСКА́ТИ (пусти́ти) ДУ́ШУ НА ПОКУ́ТУ. Відпустити, не чіпати, залишити в спокої кого-небудь.— **Отпуска́ть (отпусти́ть) ду́шу на покая́ние.**

ПУСКА́ТИ (пусти́ти) З ВУ́ХА У ВУ́ХО (ми́мо вух). Не дуже прислухатися до сказаного, не звертати уваги на що-небудь.— **Пропуска́ть (пропусти́ть) ми́мо уше́й.**

ПУСКА́ТИ (пусти́ти) КОРІ́ННЯ (ко́рінь). 1. Міцно, надовго закріплюватися де-небудь; 2. Набувати особливої сили, постійності — про почуття, звички тощо.— **Пуска́ть (пусти́ть) ко́рни.**

ПУСКА́ТИ (пусти́ти, пропуска́ти, пропусти́ти) КРІЗЬ ПАЛЬЦІ. 1. Непомітно для себе позбавлятися чогось (звичайно важливого), не помічати, випускати; 2. Навмисне не звертати уваги, не надавати значення.— **Пропуска́ть (пропусти́ть) сквозь па́льцы.**

ПУСКА́ТИ (пусти́ти) НА ВІТЕР [ГРОШІ, ЗАРОБІТОК]. Марно витрачати.— **Пуска́ть (пусти́ть) по ве́тру [де́ньги, за́работок].**

ПУСКА́ТИ (пусти́ти) НА ДНО. Топити.— **Пуска́ть (пусти́ть) на дно.**

ПУСКА́ТИ (пусти́ти) [ЧЕРВОНОГО] ПІВНЯ. Підпалювати що-небудь, викликати пожежу з метою помсти.— **Пуска́ть (пусти́ть) [кра́сного] петуха́.**

ПУСКА́ТИ (пусти́ти) ПІД ЧОТИ́РИ ВІТРИ (на всі чоти́ри) к о г о́. Відпускати, не затримувати кого-небудь.— **Пуска́ть (пусти́ть) на все четы́ре сто́роны** к о г о.

ПУСКА́ТИ (пусти́ти) ПОВЗ РУ́КИ. Вчасно не помічати, пропускати що-небудь.— **Пропуска́ть (пропусти́ть) ми́мо рук.**

ПУСКА́ТИ (пусти́ти) СЛА́ВУ н а к о г о, п р о к о г о. Поширювати чутки, звістки, які знеславлюють, порочать кого-небудь.— **Распространя́ть (распространи́ть) слу́хи (молву́).**

ПУСКА́ТИ (пусти́ти) СЛОВА́ НА ВІТЕР. *Див.* **КИДАТИ СЛОВА́ НА ВІТЕР.**

ПУСКА́ТИ (пусти́ти) СЛЬО́ЗИ (сльозу́, сльозу, слізки) [З ОЧЕЙ]. Нещиро, удавано плакати.— **Пуска́ть (пусти́ть) слезу́ (слёзы).**

ПУСКА́ТИСЯ (пусти́тися) БЕ́РЕГА. Ні про що не дбати, занедбати себе; розпуститися.— **Пуска́ться (пусти́ться) во все тя́жкие (во вся тя́жкая).**

ПУСКА́ТИСЯ (пусти́тися) НАВТІКА́ЧА (навті́ки, навтьо́ки). *Див.* **КИДА́ТИСЯ (ки́нутися) НАВТІКА́ЧА (навті́ки, навтьо́ки).**

ПУСКА́ТИСЯ (пусти́тися) НА ХИТРОЩІ. *Див.* **УДАВАТИСЯ ДО ХИТРОЩІВ.**

ПУСКА́ТИ (пусти́ти) ЦАПА (козла́) В КАПУ́СТУ *і* **СТАВИ́ТИ (поста́вити) ЦАПА (козла́) ГОРОДО́ СТЕРЕГТИ́.** Давати кому-небудь доступ туди, де він може бути особливо щкідливим; допустити кого-небудь до того, з чого він саме й хоче мати вигоду.— **Пуска́ть (пусти́ть) козла́ в огоро́д.**

ПУСКА́ТИ (пусти́ти) ШПИ́ЛЬКУ. Робити ущипливе, єхидне зауваження кому-небудь.— **Пуска́ть (пусти́ть) шпи́льку.**

ПУСТА́ (поро́жня) ГОЛОВА́ в к о г о. 1. Про стан, коли людина

ні про що не думає, ні на чому не зосереджена; 2. *Перен.* Про нерозумну, нетямущу людину.— **Пуста́я голова́ у кого.**

ПУСТЕ́ МІ́СЦЕ. *Див.* **ПОРО́ЖНЄ МІ́СЦЕ.**

ПУСТИ́Й (поро́жній) ЗВУК. Те, що позбавлене будь-якого значення, ваги.— **Пусто́й звук.**

ПУСТИ́ТИ ВІ́ЖКИ (поводи́). *Див.* **ПОПУСКА́ТИ (попусти́ти) ВІ́ЖКИ.**

ПУСТИ́ТИСЯ НА ХИ́ТРОЩІ. *Див.* **УДАВА́ТИСЯ ДО ХИ́ТРОЩІВ.**

ПУСТІ́ МРІ́Ї. *Див.* **МА́РНІ МРІ́Ї.**

ПУСТІ́ СЛОВА́ (фра́зи, розмо́ви). Позбавлені змісту, сенсу слова, фрази, розмови і т. п.— **Пусты́е (досу́жие, пра́здные) слова́ (фра́зы, разгово́ры).**

ПУТА ГІМЕНЕ́Я. *Застар., ірон.* Подружні відносини.— **Узы Гимене́я.**

ПУТІ́ВКА В ЖИТТЯ́. Те, що відкриває кому-небудь, чому-небудь дорогу до чогось, свідчить про придатність до чогось.— **Путёвка в жизнь.**

ПХА́ТИ [СВОГО́] НО́СА куди. *Див.* **СОВА́ТИ [СВОГО] НО́СА.**

П'ЯТА́ КОЛО́НА. Метафорична назва таємних агентів ворога.— **Пя́тая коло́нна.**

П'Я́ТЕ КО́ЛЕСО ДО ВО́ЗА (у во́зі). Який є зайвим, непотрібним — про людину.— **Пя́тое колесо́ в теле́ге (в колесни́це); сбо́ку припёка (припёку); *ірон., шутл.* отставно́й козы́ бараба́нщик.**

П'Я́ТЕ ЧЕ́РЕЗ ДЕСЯ́ТЕ [ГОВОРИ́ТИ, РОЗПОВІДА́ТИ *і т. п.*]. Без зв'язку, безладно, перескакуючи з одного на інше.— **Из пя́того в деся́тое; с пя́того на деся́тое; пя́тое че́рез деся́тое [говори́ть, расска́зывать *и т. п.*].**

Р

РА́ДИЙ [ЧИ] НЕ РА́ДИЙ *і* **РАД [ЧИ] НЕ РАД.** Мимоволі, хочеш не хочеш.— **Рад [или] не рад; хоть рад, хоть не рад.**

РА́ДИЙ (рад) СТАРА́ТИСЯ. Вживається для підкреслення готовності зробити що-небудь.— **Рад (ра́дый) стара́ться.**

РАДИ́ КРА́СНОГО СЛІВЦЯ́. *Див.* **ДЛЯ (задля́) КРА́СНОГО СЛІВЦЯ** (сло́ва).

РАДИ́ ПРЕКРА́СНИХ (прегарних, краси́вих) ОЧЕЙ. *Див.* **ЗА ПРЕКРА́СНІ (прегарні, краси́ві) ОЧІ.**

РАДИ́ СПОРТИ́ВНОГО ІНТЕРЕ́СУ. *Див.* **ІЗ СПОРТИ́ВНОГО ІНТЕРЕ́СУ.**

РАДИ́ТИ РА́ДУ. Радитися з кимнебудь.— **Держа́ть сове́т.**

РАД КРІЗЬ ЗЕ́МЛЮ ПІТИ́ (провали́тися). *Див.* **ГОТО́ВИЙ (ла́ден, рад, хотів би) КРІЗЬ ЗЕ́МЛЮ ПІТИ (провали́тися).**

РАДУВА́ТИ (весели́ти) О́КО (о́чі). Бути приємним для зору, приносити задоволення.— **Ра́довать глаз (взор).**

РАЗ, ДВА (раз-раз) **І (та й) КІНЕ́ЦЬ [ТА И КРАЙ, ТА И ГО́ДІ, ТА И УСЕ]** *і* **РАЗ-РАЗ — І [ВЖЕ И] ГОТО́ВО.** Уживається для підкреслення швидкості дії.— **Одии-два (раз-два, один-другой) [да] и обчёлся.**

РАЗ МА́ТИ ПОРОДИ́ЛА, РАЗ І УМИРА́ТИ (ги́нути); ДВО́М СМЕРТЯ́М НЕ БУ́ТИ, А ОДНІ́Є НЕ МИ́НУТИ *і* **РАЗ КОЗІ́ СМЕ́РТЬ.** Рискнемо, що б не трапилося; а, можже, пройде, гірше не буде — говориться про рішучість щось зробити, пов'язане з ризиком, небезпекою або надією на те, що з небезпечного, ризикованого становища буде знайдено вихід.— **Двум смертя́м (двух смертей) не быва́ть, а одно́й не минова́ть.**

РАЗ ЗА РА́ЗОМ *і* **РАЗ ПО (у) РАЗ.** Регулярно, систематично, весь час повторюючись (повторюючи) один за одним.— **Раз за ра́зом.**

РАЗ [І] НАЗА́ВЖДИ. На весь час, остаточно, безповоротно.— **Раз [и] навсегда́.**

РАЗ НА РАЗ НЕ ВИПАДА́Є (не вихо́дить, не припада́є). Не завжди буває одне і те ж.— **Раз на раз не прихо́дится.**

РАЗ ПЛЮ́НУТИ кому. Дуже легко, просто.— **Раз плю́нуть** кому.

РАЗ ПОВЗ (по) РАЗ. *Див.* **РАЗ У РАЗ.**

РАЗ-РАЗ — І [ВЖЕ И] ГОТО́ВО. *Див.* **РАЗ, ДВА** (раз-раз) **— І (та й) КІНЕ́ЦЬ [ТА И КРАЙ, ТА И ГО́ДІ, ТА И УСЕ].**

РАЗ ТА ГАРА́ЗД. Хоч рідко, та добре, як слід.— **Ре́дко, - да ме́тко.**

РАЗ У РАЗ *і* **РАЗ ПОВЗ (по) РАЗ.** Регулярно, повторюючись.— **Раз за ра́зом; сплошь и (да) ря́дом.**

РА́ЙДУЖНІ (рожеві) МРІЇ. Про щось нереальне, нездійсненне.— **Ра́дужные (ро́зовые) мечты́.**

РАЙ ЗЕМНИ́Й. Красива, благодатна місцевість, яка приносить задоволення, насолоду.— **Рай земно́й.**

РА́ННІЙ ПТАХ *і* **РА́ННЯ ПТА́ШКА.** Людина, що рано встає, рано починає працювати.— **Ра́нняя пти́ца (пти́чка).**

РА́ННЯ ПТА́ШКА НО́СИК ЧИ́СТИТЬ, А ПІ́ЗНЯ О́ЧІ ПРОДИРА́Є *і* **РА́ННЯ ПТА́ШКА ПШЕНИ́ЧКУ КЛЮЄ, А ПІ́ЗНЯ О́ЧКИ ДЕРЕ́.** Роботяща людина вже напрацюється до того часу, коли ледар тільки просипається.— **Ра́нняя пти́чка носо́к прочища́ет (очища́ет), [а] по́здняя глаза́ (гла́зки) продира́ет.**

РА́НОК ПОКА́ЖЕ *і* **РА́НОК МУДРІ́ШИЙ ЗА ВЕ́ЧІР (від ве́чора).** Краще відкласти вирішення, виконання чого-небудь до ранку наступного дня, бо рішення на свіжу голову може бути правильнішим, розумнішим.— **Утро ве́чера мудрене́е.**

РА́НО ЧИ ПІ́ЗНО. Коли-небудь, у майбутньому — про те, що неодмінно має статися, відбутися.— **Ра́но и́ли по́здно.**

РАЦІОНА́ЛЬНЕ ЗЕРНО́. Суть, ядро чого-небудь.— **Рациона́льное зерно́.**

РВАТИ ВОЛО́ССЯ (во́лос, ко́си, чуб) [НА ГОЛОВІ, НА СОБІ]. Бути в розпачі; впадати у відчай.— **Рвать во́лосы [на себе́].**

РВА́ТИ ДУ́ШУ (се́рце). Завдавати мук, страждань.— **Терза́ть ду́шу (се́рдце).**

РВАТИ Й МЕТА́ТИ. Перебувати в стані великого роздратування.— **Рвать и мета́ть.**

РЕБРАМИ СВІТИ́ТИ. Бути дуже худим, виснаженим.— **[Одна́] ко́жа да ко́сти; одни́ ко́сти; живы́е (ходя́чие) мо́щи.**

РЕВМА РЕВІ́ТИ (ревти́, пла́кати). Дуже сильно ридати.— **Реве́ть белу́гой; в три ручья́ [пла́кать, рыда́ть** *и т. п.*] **ре́вмя (ре́вмя) реве́ть.**

РЕВНО ПЛА́КАТИ. Плакати голосно, судорожно.— **Пла́кать навзры́д.**

РЕ́МСТВУЙ [САМ] НА СЕ́БЕ. Звинувачуй тільки себе, нарікай тільки на себе.— **Пеня́й (пусть пеня́ет) [сам] на себя́.**

РЕП'ЯХО́М ПРИСТАВА́ТИ (приста́ти). Настирливо вимагати чого-небудь.— **Приставáть (приста́ть) как репе́й.**

РЕ́ШТА ДОДА́СТЬСЯ [САМА́ СОБО́Ю] *і* **ВСЕ ІНШЕ ДОДАСТЬСЯ [САМЕ́ СОБО́Ю].** Попутно здійснитьcя, знайде розв'язання, неодмінно буде, відбудеться.— **Остально́е (всё про́чее) прило́жится [само́ собо́й].**

РИБА́К РИБАКА́ БА́ЧИТЬ ЗДАЛЕКА́; СВІЙ СВОЯКА́ ВГАДА́Є (ба́чить) ЗДАЛЕКА́ *і* **СВІЙ СВОЄМУ МИМОВО́ЛІ БРАТ.** Люди, подібні в чомусь (зокрема, за якимись негативними ознаками), швидко розпізнають один одного, знаходять спільну мову.— **Рыба́к рыбака́ ви́дит издалека́.**

РИ́БА ШУКА́Є, ДЕ ГЛИ́БШЕ, А ЧОЛОВІ́К (люди́на) — ДЕ ЛІ́ПШЕ (кра́ще). Говориться про того, хто вирішує змінити своє життя в надії на краще; інколи — для виправдання своїх дій, учинків.— **Ры́ба и́щет, где глу́бже [а] челове́к, где лу́чше.**

РИ́ДМА РИДА́ТИ (пла́кати). Дуже голосно плакати, схлипуючи й захлинаючись сльозами.— **Пла́кать навзры́д.**

РИЗИКУВА́ТИ (рискува́ти) СВОЄ́Ю ГОЛОВО́Ю (свої́м життя́м). *Див.* **ВАЖИТИ СВОЄ́Ю ГОЛОВО́Ю.**

РИ́ЛЬЦЕ (ри́льця) В ПУШКУ́ у к о г о, ч и є. Хто-небудь причетний до чогось осудливого.— **Ры́льце в пуху́ у кого.**

РИСКУВА́ТИ СВОЄ́Ю ГОЛОВО́Ю (свої́м життя́м). *Див.* **ВАЖИТИ СВОЄ́Ю ГОЛОВО́Ю.**

РИ́ТИ МОГИ́ЛУ (моги́ли) к о м у. *Див.* **КОПА́ТИ МОГИ́ЛУ.**

РИ́ТИСЯ (копа́тися) В БРУДНІЙ БІЛИ́ЗНІ к о г о, ч и ї й; **ПОРПАТИСЯ В БРУДНО́МУ ШМА́ТТІ** ч и є м у *і* **ПЕРЕТРУ́ШУВАТИ БРУДНЕ ШМА́ТТЯ** ч и є. Розпускати плітки, говорити про чужі інтимні, які не підлягають розголосу, справи.— **Ры́ться (копа́ться) в гря́зном бельé** ч ь ё м.

РИЦАР БЕЗ СТРАХУ Й ДОГАНИ. *Див.* **ЛИЦАР БЕЗ СТРАХУ Й ДОГАНИ.**

РИ́ЦАР НА ГОДИ́НУ (на часи́ну). *Див.* **ЛИ́ЦАР НА ГОДИ́НУ.**

РИ́ЦАР СУМНО́ГО ОБРАЗУ. *Див.* **ЛИ́ЦАР СУМНО́ГО ОБРАЗУ.**

РІГ ДОСТА́ТКУ *і* **РІГ АМАЛЬФЕ́Ї.** Щедре джерело земних благ.— **Рог изоби́лия; Амалфе́ин рог.**

РІ́ДКІСНИЙ ПТАХ *і* **РІ́ДКІСНА ПТИ́ЦЯ.** Істота незвичайна, яка не часто зустрічається.— **Ре́дкая пти́ца.**

РІД ЛЮДСЬКИ́Й. Людство.— **Род людско́й (челове́ческий).**

РІ́ДНІ ПЕНА́ТИ. *Застар.* Рідний дім, домашнє вогнище.— **Родны́е пена́ты.**

РІ́ЖКИ ТА НІ́ЖКИ [ЛИШИ́ЛИСЯ, ЗОСТА́ЛИСЯ]. Дуже мало, майже нічого не лишилося від чого-небудь.— **Ро́жки да но́жки [оста́лись].**

РІЗАТИ О́ЧІ (о́ко) 1. Неприємно вражати; **2.** Різко виділятися, викликаючи до себе негативне ставлення.— **Ре́зать глаза́ (глаз).**

РІ́ЗАТИ (різну́ти, різону́ти) ПО СЕ́РЦЮ. Сильно вразити, завдати душевного болю.— **Ре́зать (резану́ть) по се́рдцу.**

РІЗНИХ МАСТЕ́Й *і* **РІ́ЗНОЇ МА́СТІ.** *Див.* **УСІ́Х (уся́ких) МАСТЕ́Й.**

РІ́ЗНА ВСЯЧИ́НА. *Див.* **УСЯ́КА ВСЯЧИ́НА.**

РІЗНУ́ТИ (різону́ти) ПО СЕ́РЦЮ. *Див.* **РІ́ЗАТИ ПО СЕ́РЦЮ.**

РІКА́ ЗАБУТТЯ. Яка приносить забуття про своє земне існування.— **Река́ забве́ния.**

[І] РІ́СКИ (рі́сочки, рі́соньки) В РО́ТІ НЕ БУЛО́. Зовсім нічого не їв.— **Ма́ковой роси́нки (ни роси́нки) во рту не́ было.**

[І] РІ́СКИ (рі́сочки, рі́соньки) В РОТ НЕ БРА́ТИ (не взя́ти). Ще зовсім нічого не їсти.— **Ма́ковой роси́нки в рот не брать (не взять).**

РІЧ У СОБІ́. Те, що ще не стало загальновідомим; щось незрозуміле, незбагненне, загадкове.— **Вещь в себе́.**

РІША́ТИ (рішИ́ти) ЖИТТЯ (віку) к о г о. *Див.* **ПОЗБА́ВЛЯТИ ЖИТТЯ.**

РОБИ́ТИ АКЦЕ́НТ н а ч о м у. Підкреслювати якусь думку, звертати особливу увагу на що-небудь.— **Де́лать акце́нт** н а ч ё м.

РОБИ́ТИ (зроби́ти) ВЕЛИ́КІ (кру́глі) О́ЧІ. Виявляти надзвичайний подив, здивування.— **Де́лать (сде́лать) больши́е (кру́глые) глаза́.**

РОБИ́ТИ (зроби́ти) ВИГЛЯД. Удавати що-небудь.— **Де́лать (сде́лать) вид.**

РОБИ́ТИ (зроби́ти, нанО́сити, нанести́) ВІЗИ́Т (візи́ти). Відвідувати кого-небудь.— **Наноси́ть (нанести́) визи́т (визи́ты).**

РОБИ́ТИ (зроби́ти) ВНЕ́СОК у щ о. Своєю працею сприяти розвиткові науки, культури тощо.— **Де́лать (сде́лать) вклад** в о ч т о.

РОБИ́ТИ (зроби́ти, справля́ти, спра́вити, ма́ти) [БЛАГОТВО́РНИЙ] ВПЛИВ н а к о г о, н а щ о. Діяти певним чином на кого, на що.— **Ока́зывать (оказа́ть) [благотво́рное] влия́ние** н а к о г о, н а ч т о.

РОБИ́ТИ (зроби́ти, справля́ти, спра́вити) ВРА́ЖЕННЯ н а к о г о. Викликати в свідомості кого-небудь певне уявлення або думку.— **Производи́ть (произвести́) впечатле́ние** н а к о г о.

РОБИ́ТИ (зроби́ти) ДО́БРУ (весе́лу) МІ́НУ ПРИ НЕДО́БРІЙ (пога́ній) ГРІ. Ховати незадоволення за зовнішнім спокоєм, веселістю.— **Де́лать (сде́лать) хоро́шую (весёлую) ми́ну при плохо́й игре́.**

РОБИ́ТИ З ГУБИ́ (з писка́) ХАЛЯ́ВУ. Не виконувати обіцянку, обдурювати.— **Трепа́ть (болта́ть) языко́м.**

РОБИ́ТИ (зроби́ти) З МУ́ХИ СЛОНА́. Дуже перебільшувати щось, надавати якійсь дрібниці великого значення.— **Де́лать (сде́лать) из му́хи слона́.**

РОБИ́ТИ (зроби́ти) НА́ГОЛОС н а ч о м у. Звертати особливу увагу н а щ о, надавати особливого значення чому-небудь.— **Де́лать (сде́лать) упо́р (ударе́ние)** н а ч ё м.

РОБИ́ТИ ПА́КОСТЬ (па́кість). *Див.* **ЧИНИ́ТИ ПА́КОСТЬ.**

РОБИ́ТИ (зроби́ти) ПІ́ДСУМОК (пі́дсумки). *Див.* **ПІДБИВА́ТИ ПІ́ДСУМОК.**

РОБИ́ТИ (зроби́ти) ПОГА́НУ (ке́пську) ПОСЛУ́ГУ к о м у. Невдалим втручанням у чиїсь справи замість допомоги завдати шкоди.— **Де́лать (сде́лать) плоху́ю услу́гу** к о м у.

РОБИ́ТИ (зроби́ти) ПОГО́ДУ. Вирішально впливати на що-небудь, мати вирішальне значення.— **Де́лать (сде́лать) пого́ду.**

РОБИ́ТИ (зроби́ти) СВОЄ́ ДІ́ЛО. Виконувати те, що належить, при-

значено.— **Дéлать (сдéлать) своё дéло.**

РОБИ́ТИ (зроби́ти) СТА́ВКУ на що. Розраховувати, покладати великі надії на що-небудь.— **Дéлать (сдéлать) ста́вку** на что.

РОБИ́ТИ (зроби́ти) СЦЕ́НУ кому. Сваритися з ким-небудь, виражаючи своє невдоволення.— **Устра́ивать (устро́ить, дéлать, сдéлать) сцéну** кому.

РОБИ́ТИ (зроби́ти) ТРАГЕ́ДІЮ з чого. Уявляти собі щось надто важким і безнадійним; безпідставно впадати у відчай.— **Дéлать (сдéлать) траге́дию** из чего.

РОБИТИ (зроби́ти) ФУРО́Р. Сильно вражати своїм надзвичайним виглядом, манерами, поведінкою і т. ін.— **Производи́ть (произвести́) фуро́р.**

РОБИТИ (зроби́ти) ЧЕСТЬ кому. 1. Бути чиєю-небудь прикрасою, гордістю; 2. Виявлятися нарівні з неабиякими можливостями, здібностями кого-небудь.— **Дéлать (сдéлать, ока́зывать, оказа́ть) честь** кому.

РОБИТИ, ЯК [ЧОРНИЙ] ВІЛ [У ЯРМІ]. *Див.* **ПРАЦЮВАТИ, ЯК ВІЛ.**

РОБИ́ТИ, ЯК ЧЕ́РЕЗ ПЕНЬ КОЛО́ДУ ТЯГТИ. *Див.* **ВАЛИТИ ЧЕРЕЗ ПЕНЬ КОЛОДУ.**

РОБО́ТА ЛЕЖИ́ТЬ. Не здійснюється, не виконується те, що потрібно комусь робити.— **Рабо́та лежи́т.**

РОБО́ТА НЕ БЕРЕ́ТЬСЯ кого. Не хочеться працювати, робити щонебудь.— **Рабо́та на у́м не идёт** кому.

РОБО́ЧА СИ́ЛА. 1. Робітники, працівники; 2. Здатність до праці, сукупність духовних і фізичних здібностей людини, використовуваних у процесі виробництва матеріальних благ.— **Рабо́чая си́ла.**

РОБО́ЧІ РУ́КИ. Робітники.— **Рабо́чие ру́ки.**

РОДИ́МА ПЛЯ́МА чого. Недоліки, що є пережитком чого-небудь.— **Роди́мое пятно́** чего.

РОДИ́ННЕ ВО́ГНИЩЕ. *Див.* **ДОМАШНЄ ВОГНИЩЕ.**

РОЄМ РОЇ́ТИСЯ. У масі рухатися без упину.— **Кишмя́ кише́ть.**

РОЖЕВІ МРІЇ. *Див.* **РАЙДУЖНІ МРІЇ.**

РОЗБИВА́ТИ (розби́ти) НА (в) ДРІ́ЗКИ (дру́зки, га́муз). Роздрібнювати на дрібні шматки.— **Разбива́ть (разби́ть) вдре́безги.**

РОЗБИВАТИ (розби́ти) СЕ́РЦЕ (ду́шу). Завдаючи кому-небудь болю, страждань, робити його нещасним.— **Разбива́ть (разби́ть) се́рдце (ду́шу).**

РОЗБИРА́ТИ (розібра́ти) ПО КІСТО́ЧКАХ. 1. Детально обговорювати що-небудь; 2. Детально, до дрібниць вивчати, аналізувати що-небудь.— **Разбира́ть (разобра́ть) по ко́сточкам.**

РОЗБИ́ТИ (розгроми́ти) НАГО́ЛОВУ. Знищити повністю, ущент.— **Разби́ть (разгроми́ть) на́голову.**

РОЗБУДЖУВАТИ (розбуди́ти) ЗВІ́РА в кому. Сприяти виникненню в кого-небудь грубих, жорстоких, звірячих інстинктів.— **Пробужда́ть (пробуди́ть) зве́ря** в ком.

РОЗВА́ЖАТИ (розва́жити) ДУ́ШУ. *Див.* **ВІДВОДИТИ ДУШУ.**

РОЗВА́ЖАТИ (розва́жувати, розва́жити, розганя́ти, розігна́ти, розго́нити, розвіва́ти, розвію́вати, розві́яти) НУДЬГУ (журбу́, ту́гу, сум, го́ре). Позбуватися нудьги, суму за допомогою веселощів.— **Рассе́ивать (рассе́ять, развева́ть, развея́ть, разогна́ть) сомне́ния.**

РОЗВІДУВАТИ (розві́дати, про́бувати, спро́бувати) ГРУНТ для чого. З'ясовувати можливість чого-небудь.— **Прощу́пывать (прощу́пать, нащу́пывать, нащу́пать) по́чву** для чего.

РОЗВІ́ШУВАТИ (розві́шати, розві́сити, розставля́ти, розста́вити, розпуска́ти, розпусти́ти) ВУХА. 1. Слухати що-небудь із захопленням, цікавістю; 2. Довірливо слухати щонебудь, забуваючи про все інше.— **Развеши́вать (разве́сить) у́ши.**

РОЗВІЮВАТИ (розві́яти) НА (у) ПРАХ (на по́рох). Руйнувати, знищувати вщент.— **Разве́ивать (разве́ять) в прах.**

РОЗВІ́ЯТИСЯ ПО СВІ́ТУ (по све́ті). 1. Загубитися, зникнути; 2. Опинити-

ся в різних місцях, далеко один від одного.— **Разбрести́сь (рассе́яться) по́ свету; разойти́сь в ра́зные сто́роны.**

РОЗВО́ДИТИ АНТИМО́НІЇ (антимо́нію). Вести беззмістовну, непотрібну розмову.— **Разводи́ть антимо́нии (антимо́нию).**

РОЗВО́ДИТИ БАЛАЧКИ́. Вести пусту розмову.— **Разводи́ть та́рыба́ры (растабары́).**

РОЗВОДИТИ ДИПЛОМА́ТІЮ. Діяти обережно, не розкривати своїх намірів.— **Разводи́ть дипломати́ю.**

РОЗВО́ДИТИ (розве́сти, підніма́ти, підня́ти) ПАРИ́. 1. Бути готовим у першу-ліпшу хвилину вирушити в путь; 2. Уживається як спонукання до дії.— **Разводи́ть (развести́) пары́.**

РОЗВО́ДИТИ (розве́сти) ПЛЕ́ЧІ.— *Див.* **РОЗПРАВЛЯТИ ПЛЕ́ЧІ.**

РОЗВО́ДИТИ (розве́сти) РУКА́МИ. Рухом рук у сторони вказувати на важке або безвихідне становище, виражати здивування, розгубленість і т. ін.— **Разводи́ть (развести́) рука́ми.**

РОЗВО́ДИТИ (розве́сти) ТЕРЕВЕ́НІ і **РОЗВОДИТИ ХИМИ́НІ КУ́РИ.** Говорити нісенітниці, дурниці.— **Плести́ (моло́ть) вздор (ерунду́, чепуху́, чушь); нести́ (поро́ть) околе́сицу (ахине́ю, дичь, вздор, ерунду́, галиматью́, чушь); разводи́ть турусы́ [на колёсах].**

РОЗВОДИТИ (розвести́) ФІЛОСО́ФІЮ. *Ірон.* Розмовляти багато, але абстрактно.— **Разводи́ть (развести́) филосо́фию.**

РОЗВ'ЯЗАНІ РУ́КИ в кого. 1. У когось немає родинних обов'язків; 2. Хтось звільнився від будь-яких обмежень, має можливість жити, діяти вільно, за власним розсудом.— **Развя́занные ру́ки у кого.**

РОЗВ'ЯЗУВАТИ (розв'яза́ти) ВУ́ЗОЛ (ву́злики). Вирішувати досить складне, заплутане питання.— **Развя́зывать (развяза́ть) у́зел (узело́к).**

РОЗВОРУШУВАТИ (розворуши́ти) РА́НУ [В СЕ́РЦІ, В ДУ́ШІ]. *Див.* **РОЗ'ЯТРЮВАТИ РАНУ.**

РОЗВОРУ́ШУВАТИ (розворуши́ти) ДУ́ШУ (се́рце). *Див.* **РОЗТРИВОЖУВАТИ ДУ́ШУ.**

РОЗВ'ЯЗУВАТИ (розв'я́вати) РУ́КИ кому, чиї. 1. Звільнятися від родинних обов'язків; 2. Звільняти кого-небудь від будь-яких обмежень, давати можливість діяти вільно, жити за власним розсудом.— **Развя́зывать (развяза́ть) ру́ки кому, чьи.**

РОЗВ'ЯЗУВАТИ (розв'яза́ти) ЯЗИ́К (язика́, языки́). 1. Призводити до невимушеної розмови; 2. Силою змушувати кого-небудь заговорити, виказати таємницю; 3. Почати говорити після мовчанки.— **Развя́зывать (развяза́ть) язы́к (языки́).**

РОЗГАНЯТИ (розігна́ти, розго́нити, розвіва́ти, розвіювати, розві́яти) НУДЬГУ́ (журбу́, ту́гу, сум, го́ре). *Див.* **РОЗВАЖАТИ НУДЬГУ́.**

РОЗГОРНУТИМ ФРОНТОМ. *Див.* **ШИРО́КИМ ФРО́НТОМ.**

РОЗГРИЗА́ТИ ГОРІХ. Вирішувати, розплутувати яку-небудь важку заплутану справу.— **Разгрызать оре́х.**

РОЗГРОМИТИ НАГОЛОВУ. *Див.* **РОЗБИ́ТИ НАГОЛОВУ.**

РОЗГУ́БЛЮВАТИ (розгуби́ти) РО́ЗУМ (тяму). Утрачати здатність діяти обдумано, розважливо.— **Растеря́ть ум.**

РОЗГУ́БЛЮВАТИ (розгуби́ти) СЛОВА́. Забувати про те, що хотілось сказати.— **Растеря́ть слова́.**

РОЗДИРА́ТИ СЕ́РЦЕ (ду́шу). Завдавати моральних мук, душевного болю.— **Раздира́ть се́рдце (ду́шу).**

РОЗДМУХУВАТИ (роздму́хати, роздува́ти, розду́ти) КАДИЛО. *Несхв.* Зняти навколо чогось розмови, балачки, галас.— **Раздува́ть (разду́ть) кади́ло.**

РОЗЖО́ВУВАТИ (розжува́ти) І В РОТ (до ро́та) КЛА́СТИ (покла́сти) кому. Дуже докладно пояснювати.— **Разжёвывать (разжева́ть) и [да] в рот класть (положи́ть) кому.**

РОЗЗЯВЛЯТИ (роззя́вити, розкрива́ти, розкри́ти) РОТ (ро́та). 1. Починати промовляти, говорити; 2. (на кого) Починати лаяти кого-небудь, кричати на когось; 3. Захоплено або здивовано слухати чи дивитися на кого-небудь, що-небудь, забуваючи про все інше; 4. Бути неуважним.— **Разева́ть (разя́нуть) рот.**

РОЗІБРА́ТИ ПО КІСТО́ЧКАХ. *Див.* **РОЗБИРА́ТИ ПО КІСТО́ЧКАХ.**

РОЗІГРАВА́ТИ (розігра́ти) ЯК ПО НО́ТАХ. Робити, здійснювати що-небудь без затруднень, чітко, як по заздалегідь розробленому плану.— **Разы́грывать (разыгра́ть) как (словно) по но́там.**

РОЗІГРІВА́ТИ (розігрі́ти) КРОВ. Викликати збудженість.— **Разогрева́ть (разогре́ть) кровь.**

РОЗІГРУВАТИ (розігра́ти) РОЛЬ к о г о, я к у. 1. Відтворювати образ кого-небудь; 2. Удавати з себе кого-небудь, відтворювати манери, поведінку; прикидатися ким-небудь.— **Разы́грывать (разыгра́ть) роль.**

РОЗІРВАТИ НА ШМАТКИ́ к о г о. *Див.* **РОЗРИВА́ТИ НА ШМАТКИ́.**

РОЗКВА́СИТИ ГУ́БИ. 1. Скривити губи, збираючись заплакати або плачучи; 2. Розплакатися.— **Распусти́ть гу́бы.**

РОЗКВІТА́ТИ (розкві́тнути) ДУ́ШЕЮ (се́рцем). Пройматися радістю, щастям.— **Расцвета́ть (расцвести́) душо́й (се́рдцем).**

РОЗКВІТА́ТИ (розкві́тнути) У́СМІШКОЮ. Радісно, щасливо усміхатися.— **Расцвета́ть (расцвести́) улы́бкой.**

РОЗКИДА́ТИ (розки́нути) РО́ЗУМОМ (думка́ми, умо́м). 1. Напружено думати, шукаючи виходу з якогось становища; 2. Бути кмітливим, розумним.— **Раски́дывать (раски́нуть, пораски́нуть) умо́м.**

РОЗКИДА́ТИСЯ СЛОВА́МИ. Бути необачним у висловлюваннях.— **Разбра́сываться слова́ми.**

РОЗКИДА́ТИ (розки́нути) ТЕНЕ́ТА (сі́ті). *Див.* **ПЛЕСТИ ТЕНЕТА.**

РОЗКРАЮЄ́ТЬСЯ (розкра́ється) СЕ́РЦЕ ч и є, у к о г о. Хто-небудь відчуває біль, горе, страждання, душевні муки.— **Разрыва́ется (разорвётся) се́рдце (душа́)** ч ь я, у к о г о.

РОЗКРИВА́ТИ (розкри́ти) ДУ́ШУ (се́рце) к о м у. *Див.* **ВІДКРИВАТИ ДУШУ.**

РОЗКРИВА́ТИ (розкри́ти, відкрива́ти, відкри́ти) [СВОЇ] КАРТИ. Повідомляти про свої задуми, наміри, плани, почати діяти відкрито.— **Раскрыва́ть (раскры́ть, открыва́ть, откры́ть) [свои́] ка́рты.**

РОЗКРИВАТИ (розкри́ти) О́ЧІ к о м у. *Див.* **ВІДКРИВАТИ ОЧІ.**

РОЗКРИВА́ТИ (розкри́ти) РОТ (ро́та). *Див.* **РОЗЗЯВЛЯТИ РОТ.**

РОЗКРИЛИСЯ БЕЗОДНІ НЕБЕ́СНІ. *Жарт.* Про негоду із зливою й сльотою.— **Разве́рзлись хля́би небе́сные.**

РОЗКУСИ́ТИ ТВЕРДИ́Й (міцни́й) ГОРІ́Х (горі́шок). З великими труднощами впоратися з чим-небудь, розв'язати якесь складне завдання.— **Раскуси́ть твёрдый (кре́пкий) оре́х (оре́шек).**

РОЗЛИВА́ЄТЬСЯ (розлила́ся, розілля́лася) КРОВ (кров'я) ч и я. *Див.* **ПРОЛИВА́ЄТЬСЯ КРОВ.**

РОЗЛИВА́ТИСЯ СОЛОВЕ́ЙКОМ (солов'е́м) і СПІВАТИ СОЛОВЕ́ЙКОМ (як солове́йко). Довго і пишномовно висловлюватися, говорити про щонебудь.— **Разлива́ться (залива́ться) соловьём.**

РОЗЛІТА́ТИСЯ (розлетіти́ся) ПРА́ХОМ. *Див.* **ІТИ ПРАХОМ.**

РОЗМІНЮВАТИСЯ (розміня́тися) НА ДРІБНИЦІ. Витрачати свої сили, енергію, талант та інші цінні якості на щось дрібне, малозначне, не варте уваги.— **Разме́ниваться (разменя́ться) на ме́лочи.**

РОЗМОВЛЯ́ТИ (пита́ти) БЕЗ ОБИНЯКІ́В. *Див.* **ГОВОРИТИ БЕЗ ОБИНЯКІВ.**

РОЗМОВЛЯ́ТИ (пита́ти) ОБИНЯКА́МИ. *Див.* **ГОВОРИТИ ОБИНЯКА́МИ.**

РОЗМО́ТУВАТИ (розмота́ти) КЛУБО́К (клубка́). Поступово дізнаватися про щось.— **Распу́тывать (распу́тать) клубо́к.**

РОЗНОСИТИ (рознести́) У (в) ПУХ І ПРАХ. Гостро картати, критикувати кого-небудь.— **Разноси́ть (разнести́) в пух и прах.**

РОЗПАЛЮВАТИ (розпали́ти, розпали́ти) АТМОСФЕ́РУ. Зробити обстановку, оточуючі обставини вкрай напруженими.— **Накали́ть (накали́ть) атмосфе́ру.**

РОЗПЛУ́ТУВАТИ (розплу́тати) ВУ́ЗОЛ. З'ясовувати суть якої-небудь складної, запутаної справи.— **Распу́тывать (распу́тать) у́зел.**

РОЗПРАВА КОРОТКА (швидка́). Про швидкі, без особливого розгляду, суворі заходи.— **Распра́ва коро́ткая (коротка́).**

РОЗПРАВЛЯ́ТИ (розпра́вити, розпростува́ти, розпрости́ти, розпрости́ти, розпрости́ти) КРИЛА. Починати діяти на повну силу; виявляти всі свої здібності.— **Расправля́ть (распра́вить) кры́лья.**

РОЗПРАВЛЯ́ТИ (розпра́вити, розпро́стувати, розпрости́ти, розпрямля́ти, розпря́млювати, розпря́мити, роз-

во́дити, розве́сти) ПЛЕ́ЧІ. 1. Набиратися сил, бадьорості; проявляти всі свої сили, здібності; 2. Сприяти появі в кому-небудь нової сили, енергії.— Расправля́ть (распра́вить, распрямля́ть, распрями́ть) пле́чи.

РОЗПРОСТИРА́ТИ (розпрости́рти) КРИ́ЛА. *Див.* РОЗПРАВЛЯ́ТИ КРИ́ЛА.

РОЗПРОСТО́ВУВАТИ (розпроста́ти) ПЛЕ́ЧІ. *Див.* РОЗПРАВЛЯ́ТИ ПЛЕ́ЧІ.

РОЗПРОСТУВА́ТИ (розпроста́ти) КРИ́ЛА. *Див.* РОЗПРАВЛЯ́ТИ КРИЛА.

РОЗПРОЩА́ТИСЯ З ЖИТТЯ́М (з сві́том). Умерти.— Распроща́ться с жи́знью.

РОЗПРЯМЛЯ́ТИ (розпря́млювати, розпрямля́ти) ПЛЕ́ЧІ. *Див.* РОЗПРАВЛЯ́ТИ ПЛЕ́ЧІ.

РОЗПУСКА́ТИ (розпусти́ти) ВУ́ХА. *Див.* РОЗВІ́ШУВАТИ ВУ́ХА.

РОЗПУСКА́ТИ (розпусти́ти) НЮ́НІ. Плакати; бути плаксієм, скиглієм.— Распуска́ть (распусти́ть) ню́ни.

РОЗПУСКАТИ (розпусти́ти) ПЛІ́ТКИ. Поширювати про кого-небудь неправдиві чутки.— Распуска́ть (распусти́ть) спле́тни.

РОЗПУСКА́ТИ (розпусти́ти) ЯЗИКА́ (язи́к, мо́ву, розмо́ву). Не стримуватися в розмові, говорити багато зайвого.— Распуска́ть (распусти́ть) язы́к.

РОЗПУСТИ́ТИ ЗА ВІ́ТРОМ [ГРО́ШІ, ЗАРОБІ́ТОК]. Марно витратити.— Пуска́ть (пусти́ть) по ве́тру [де́ньги, за́работок].

РОЗРИВА́ТИ (розірва́ти) НА ШМА́ТКИ кого. Звертатися до кого-небудь з проханням, дорученням і т. ін., не даючи й хвилини спокою.— Рвать (разрыва́ть) на ча́сти кого.

РОЗРУ́БУВАТИ (розруба́ти, розсіка́ти, розсі́кти) ГОРДІЇ́В ВУ́ЗОЛ. Швидко і просто розв'язувати складне, заплутане питання.— Разруба́ть (разруби́ть, рассека́ть, рассе́чь) го́рдиев у́зел.

РОЗРУ́БУВАТИ (розруба́ти) ОДНИ́М УДА́РОМ (ма́хом). Вирішити яке-небудь питання рішуче, відразу.— Разруба́ть (разруби́ть) одни́м уда́ром (ма́хом).

РОЗРЯДЖА́ТИ (розряди́ти) АТМОСФЕ́РУ. Усувати напружений стан, обстановку чогось.— Разряжа́ть (разряди́ть) атмосфе́ру.

РОЗСИПА́ТИСЯ (розси́патися) БІ́СЕРОМ перед ким. Посилено догоджати кому-небудь, підлещуючись до когось.— Рассыпа́ться (рассы́паться) би́сером перед кем.

РОЗСІДА́ТИСЯ ВІД СМІ́ХУ. Дуже сильно сміятися.— Ло́паться от сме́ха.

РОЗСІКА́ТИ (розсі́кти) ГО́РДІЇВ ВУ́ЗОЛ. *Див.* РОЗРУ́БУВАТИ ГО́РДІЇВ ВУ́ЗОЛ.

РОЗСТАВЛЯ́ТИ (розста́вити, розпуска́ти, розпусти́ти) ВУ́ХА. *Див.* РОЗВІ́ШУВАТИ ВУ́ХА.

РОЗСТАВЛЯ́ТИ (розста́вити) СІ́ТІ кому. Намагатися перехитрити когонебудь, піймати когось на чомусь.— Расставля́ть (расста́вить) се́ти кому.

РОЗТЕ́РТИ НА (в) ПО́РОХ (поро́шок) кого. *Див.* СТЕ́РТИ НА (в) ПО́РОХ.

РОЗТІКА́ТИСЯ МИ́СЛІЮ ПО ДРЕВУ (по де́реву). *Застар.* Вдаватися в довгі й беззмістовні розмірковування, роздумування.— Растека́ться мы́слию по дре́ву.

РОЗТОПИ́ТИ ЛІД (кри́гу). Позбутися недовір'я, холодності тощо.— Растопи́ть лёд.

РОЗТРАВЛЯ́ТИ (розтра́влювати, розтрави́ти) ДУ́ШУ чию (се́рце чи є). Викликати у кого-небудь тяжкі, болісні переживання.— Растравля́ть (растрави́ть) ду́шу чью (се́рдце чьё).

РОЗТРА́ЧУВАТИ (розтра́тити) [САМО́ГО] СЕБЕ. Витрачати свою енергію, свої фізичні й душевні сили на що-небудь дріб'язкове, не варте уваги.— Растра́чивать (растра́тить) себя́.

РОЗТРИВО́ЖУВАТИ (розтриво́жити, розвору́шувати, розворуши́ти) ДУШУ (се́рце). Сповнювати тривогою, неспокоєм, хвилюванням.— Растрево́жить ду́шу (се́рдце).

РОЗТРОЮДЖУВАТИ (розтроюди́ти) РА́НУ [В СЕ́РЦІ, В ДУШІ]. *Див.* РОЗ'ЯТРЮВАТИ РА́НУ.

РОЗТУЛЯ́ТИ (розтули́ти) РОТ (ро́та). Починати говорити.— Раскрыва́ть (раскры́ть, открыва́ть, откры́ть) рот.

РОЗУ́МНА ГОЛОВА́. 1. Наділена розумом голова; 2. Кмітлива, тямуща людина.— У́мная голова́.

РОЗУ́МНУ РІЧ (розу́мні ре́чі) ПРИЄ́МНО Й СЛУ́ХАТИ. Мовиться тоді, коли почули те, що чекали, з чим погоджуються, що приємно слухати.— **Умные ре́чи прия́тно и слу́шать.**

РОЗУ́МОМ НЕ ЗБАГНУ́ТИ (не осягну́ти) що. Зовсім не зрозумілю.— **Уму́ непостижи́мо что.**

РОЗУМУ НЕ ПОЗИЧА́ТИ (не забра́кне) кому. Хто-небудь дуже розумний, тямущий.— **Ума́ не занима́ть стать** кому.

РОЗУМУ (ума́) ПАЛА́ТА. Дуже розумний.— **Ума́ пала́та.**

РОЗХОДЯ́ТЬСЯ ДОРО́ГИ (шля́хи) чиї. Припиняється зв'язок, спілкування між ким-небудь через розбіжність поглядів, інтересів, способу життя і т. ін.— **Расхо́дятся (разошли́сь) доро́ги (пути́)** чьи.

[ОДНИ́М] РОЗЧЕ́РКОМ ПЕРА́. 1. Не вникаючи в суть справи; 2. Звичайним підписом під якимось наказом, розпорядженням.— **[Одни́м] ро́счерком пера́.**

РОЗЧИЩА́ТИ (розчи́стити) ПІД ГОРІ́Х кого. Відчитати, сильно вилаяти кого-небудь.— **Разде́лывать (разде́лать) под оре́х** кого.

РОЗ'ЯТРЮВАТИ (роз'ятрити, розтроюджувати, розтроюдити, розворушувати, розворуши́ти) РАНУ [В СЕРЦІ, В ДУШІ]. Торкатися в розмові того, що завдає душевного болю, моральних страждань.— **Растравля́ть (растрави́ть) ра́ну [в се́рдце, в душе́].**

РОНИ́ТИ СЛО́ВО (слівце́). *Фольк.* Говорити, промовляти що-небудь.— **Рони́ть сло́во (словечко).**

РОНИ́ТИ (рони́ти) СЛЬО́ЗИ (сльозу́). *Фольк.* Плакать.— **Рони́ть (рони́ть) слёзы.**

РОСЛИ́ННЕ ЖИТТЯ́ (існува́ння) і РОСЛИ́ННИЙ СПО́СІБ ЖИТТЯ. Життя без духовних інтересів.— **Расти́тельная жизнь.**

РОСТИ́ В ОЧА́Х чиїх. *Див.* **ВИРОСТА́ТИ В ОЧА́Х.**

РОСТИ НЕ ЩОДНИ́НИ (не щодня́), А ЩОГОДИ́НИ. Зростати постійно, кожен день і кожну годину.— **Расти́ не по дня́м, а по часа́м.**

РОСТИ (схо́дити), ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) ГРИБИ́ [ПІСЛЯ ДОЩУ́]. Появлятися швидко й у великій кількості.— **Расти́ (всходи́ть), как грибы́ [по́сле дождя́].**

РОСТУ́ТЬ КРИ́ЛА в кого. Хтось відчув силу, енергію до великих звершень, подвигу тощо.— **Расту́т кры́лья** у кого.

РУБА́ТИ З ПЛЕЧА́. Говорити, діяти різко, категорично.— **Руби́ть сплеча́.**

РУБА́ТИ ПІД КО́РІНЬ кого, що. Підривати основу існування кого-небудь, чого-небудь.— **Руби́ть под ко́рень** кого, что.

РУКА́ В РУ́КУ; РУКА́ ОБ РУ́КУ; РУКА́ З РУКО́Ю і РУКА́ В РУЦІ. 1. Пліч-о-пліч, поруч; 2. У тісному єднанні, разом, спільно.— **Рука́ в ру́ку; рука́ об руку; рука́ в руке́;** *застар.* **рука́ с руко́й.**

РУКА́ ЗДРИГНУ́ЛАСЬ (здригну́ла) кому, в кого. Хтось стримався, зупинився перед чимось.— **РУКА́ дро́гнула** у кого.

РУКА́МИ Й НОГА́МИ [ВІДБИВА́ТИСЯ]. Всіма силами, повністю, абсолютно.— **Рука́ми и нога́ми [отбива́ться].**

РУКА́ НАБИ́ТА. Добре натренована рука.— **Рука́ набита́я.**

РУКА́ НЕ ЗДІЙМА́ЄТЬСЯ (не піднима́ється, не підійма́ється, не підво́диться, не здійма́ється, не зво́диться) у кого. Не вистачає, немає сил, бажання що-небудь зробити.— **Рука́ не поднима́ется (не подыма́ется)** у кого.

РУКИ ВГО́РУ! Наказ здатися без бою, не чинячи опору.— **Ру́ки вверх!**

РУКИ ВІДВА́ЛЮЮТЬСЯ (відва́ляться) в кого. Хто-небудь дуже стомився.— **Ру́ки отва́ливаются (отва́лятся)** у кого.

РУКИ ГЕ́ТЬ від кого, чого. Вигук, який виражає вимогу невтручання в чиї-небудь справи, збереження недоторканості кого-небудь, чого-небудь.— **Ру́ки про́чь** от кого, от чего.

РУКИ І НО́ГИ ВІДБИРА́Є в кого. Втрачається здатність рухати руками й ногами.— **Ру́ки и но́ги отнима́ются** у кого.

РУ́КИ НЕ ВІДВА́ЛЯТЬСЯ (не відпаду́ть) у кого. *Ірон.* Нічого не трапиться з ким-небудь від того, що він виконає якусь роботу.— **Ру́ки не отва́лятся** у кого.

РУКИ НЕ ДОХО́ДЯТЬ. 1. За іншими справами ніколи зробити що-небудь; 2. Немає можливості повністю

охопити що-небудь.— **Ру́ки не дохо́дят.**

РУ́КИ ОПУСКА́ЮТЬСЯ у к о г о. Хтось впадає в апатію, стає пасивним, бездіяльним.— Ру́ки опуска́ються (опусти́лись) у к о г о.

РУ́КИ СВЕРБЛЯТЬ (засвербі́ли) у к о г о, к о м у. 1. Комусь дуже хочеться побитися з ким-небудь, ударити когось; 2. Комусь дуже хочеться робити що-небудь, займатися чим-небудь.— Ру́ки че́шутся (чеса́лись) у к о г о.

РУК (сил) НЕ ЖАЛІ́ТИ (не пожалі́ти). Робити що-небудь з повною віддачею.— Рук (сил) не жале́ть (не пожале́ть).

РУК (руки́) НЕ ПОГА́НЬ. Не встрявай у невигідну або ганебну справу, в неприємну історію.— Рук (руки́) не мара́й (не па́чкай).

РУК НЕ ПОКЛАДА́ТИ (не склада́ти). *Застар.* Працювати весь час, невтомно, сумлінно.— **Рук не покла́дать.**

РУКО́Ю ПОДА́ТИ. *Див.* **ПА́ЛИЦЕЮ КИНУТИ.**

РУМ'Я́НЕЦЬ СО́РОМУ (гні́ву, обу́рення *і т. п.*). Почервоніння обличчя, викликане чимось, яким-небудь почуттям.— **Румя́нец стыда́** (гне́ва, негодова́ния *и т. п.*).

РУЧА́ТИСЯ (руча́тися) **ГОЛОВО́Ю** з а к о г о. Брати на себе повну відповідальність за кого-небудь, що-небудь; бути готовим поплатитися життям.— **Руча́ться** (поруча́ться) **голово́й** з а к о г о

РЯТУВА́ТИ ЖИТТЯ́ к о м у. Уникаючи смертельної небезпеки, зберігати власне життя або відвертати від кого-небудь смертельну небезпеку.— **Спаса́ть жизнь** к о м у.

РЯТУВА́ТИ СВОЮ (вла́сну) **ШКУ́РУ.** Рятувати своє життя.— **Спаса́ть свою́** (со́бственную) **шку́ру.**

С

САДЖА́ТИ (посади́ти, садови́ти, посадови́ти) **В КАЛО́ШУ** к о г о. Ставити когось у дуже незручне становище.— **Сажа́ть** (посади́ть) **в кало́шу** к о г о.

САДЖА́ТИ НА МІЛИНУ́ (мілизну́). *Див.* **САДОВИ́ТИ НА МІЛИНУ́.**

САДЖА́ТИ (посади́ти, садови́ти, посадови́ти) **НА ШИЮ** к о м у. Нав'язувати кому-небудь турботу, опікування кого-небудь.— **Сажа́ть** (посади́ть) **на ше́ю** к о м у.

САДИ СЕМІРАМІ́ДИ. Щось прекрасне, чарівне, величне.— **САДЫ СЕМИРАМИ́ДЫ.**

САДОВА ГОЛОВА́. *Див.* **КАПУ́СТЯНА ГОЛОВА́.**

САДОВИ́ТИ (посадови́ти) **В КАЛО́ШУ** к о г о. *Див.* **САДЖАТИ В КАЛО́ШУ.**

САДОВИ́ТИ (саджа́ти, поса́дити, посади́ти) **НА МІЛИНУ́** (на мілизну́) к о г о. Ставити кого-небудь у скрутне, безвихідне становище.— **Сажа́ть** (посади́ть) **на мель.**

САДОВИ́ТИ (посадови́ти) **НА ШИЮ** к о м у. *Див.* **САДЖАТИ НА ШИЮ.**

САЖЕ́ННОГО ЗРО́СТУ (ро́сту). Дуже високий.— **Сажённого** (сажённого) **ро́ста.**

САМА́ БЛАГОРО́ДНІСТЬ (шляхе́тність). Який виражає собою високі моральні якості в найвищій мірі.— **Воплощённое благоро́дство.**

САМА ДОВЕ́РШЕНІСТЬ. Який наділений тільки позитивними якостями, рисами, не має будь-яких недоліків.— **Верх соверше́нства.**

САМА МАЛЕ́ЧА (дрібно́та). Один менший іншого — про дітей.— **Мал мала́ ме́ньше.**

САМА́ НЕ СВОЯ́. *Див.* **САМ НЕ СВІЙ.**

САМ (сама́, само́) **ЗА СЕ́БЕ ГОВО́РИТЬ** щ о. Що-небудь не потребує, не вимагає пояснення, підтвердження.— **Сам** (сама́, само́) **за себя́ говори́т.**

САМІ З РО́ЗУМОМ (з головою); **САМІ МА́ЄМО ГО́ЛОВУ** (ро́зум) *і* **НЕ В ТІМ'Я́ БИТІ.** Самі не гірші, не дурніші інших.— **Са́ми с уса́ми.**

САМ НА САМ *і* **ОДИ́Н НА ОДИ́Н.** 1. Без нікого; 2. Наодинці з кимнебудь, чим-небудь; 3. Без сторонньої

допомоги, власними силами, самотужки.— Оди́н на оди́н; с гла́зу на гла́з.

САМ (сама́, само́) НЕ ПРИ СОБІ́. 1. У дуже поганому настрої; у стані сильного душевного розладу; 2. У незвичному для себе стані, не такий, як завжди.— Сам не сво́й.

САМ НЕ РАД (не ра́дий). Про жаль, який зазнає хто-небудь з приводу того, що сталося з його ініціативи, при його участі.— Сам не рад.

САМ НЕ СВІЙ і **САМА́ НЕ СВОЯ́** х т о. Про кого-небудь, хто втратив душевну рівновагу, самовладання.— Сам не свой; сама́ не своя́.

САМ (сама́, само́) ПЛИВЕ́ ДО РУК (у ру́ки). Що-небудь легко дістається, добувається.— Сам (сама́, само́) плывёт в ру́ки.

САМ (сама́, само́) ПО СОБІ́. 1. Окремо, ізольовано від когось; 2. Без стороннього втручання, спонукання, мимоволі, підсвідомо.— Сам (сама́, само́) по себе́.

САМ СОБІ́ ГОЛОВА́ (госпо́дар, пан). Про чию-небудь повну незалежність, самостійність.— Сам себе́ голова́ (хозя́ин, господи́н).

САМ (сама́, само́) СОБО́Ю. 1. Мимоволі, підсвідомо; 2. Без стороннього втручання, спонукання.— Сам (сама́, само́) собо́ю.

САМ (оди́н) ЯК ПА́ЛЕЦЬ (перст) і **САМ (оди́н) ЯК БИЛИ́НА (били́нка) В ПОЛІ́.** Про того, хто не має родини, близьких, хто зовсім одинокий.— Оди́н как перст.

САРДОНІ́ЧНИЙ СМІХ. *Книжн.* Злісно-глузливий, уїдливий.— Сардони́ческий смех.

СВИНІ́ НЕ ДО ПОРОСЯ́Т, КОЛИ́ ЇЇ СМА́ЛЯТЬ (па́трають). *Див.* **НЕ ДО ЖИ́РУ, АБИ ЖИВУ́.**

СВИСТА́ТИ ВСІХ НАВЕ́РХ. Команда, за якою весь екіпаж судна збирається на верхній палубі для роботи, бою.— Свиста́ть всех наве́рх.

СВІ́ЖЕ О́КО. Око, яке не звикло до чого-небудь, яке вперше бачить щось і відразу помічає те, чого не видно іншим.— Све́жий глаз.

СВІ́ЖЕ ПОВІ́ТРЯ. Нові ідеї, думки, суспільні погляди.— Све́жий во́здух.

СВІ́ЖИЙ СТРУ́МІНЬ. Яскравий, виразний, новий напрям, новизна й оригінальність у чомусь.— Све́жая струя́.

СВІ́ЖИМИ СЛІДА́МИ і **СВІ́ЖИМ СЛІ́ДОМ.** *Див.* **ПО ГАРЯ́ЧОМУ СЛІ́ДУ.**

СВІЙ БРАТ. Подібний або подібні до кого-небудь.— Свой брат.

СВІЙ СВОЄ́МУ МИМОВО́ЛІ БРАТ. *Див.* **РИБАК РИБАКА́ БА́ЧИТЬ ЗДА́ЛЕКА.**

СВІЙ СВОЄ́МУ НЕ ВО́РОГ (о́ка не ви́колупає). *Див.* **ВОРО́НА ВОРОНІ́ О́КА НЕ ВИ́КЛЮЄ.**

СВІЙ СВОЯКА́ ВГАДА́Є (ба́чить) ЗДА́ЛЕКА. *Див.* **РИБАК РИБАКА БА́ЧИТЬ ЗДА́ЛЕКА.**

СВІТИ́ТИ ОЧИ́МА. 1. Пильно дивитися; 2. Дивлячись, виявляти поглядом почуття гніву, роздратування.— Тара́щить (пя́лить, пу́чить) глаза́.

СВІТ КЛИ́НОМ ЗІЙШО́ВСЯ н а к о м у, н а ч о м у. *Див.* **ЗЕМЛЯ КЛИ́НОМ ЗІЙШЛА́СЯ.**

СВІТЛА ГОЛОВА́. 1. (у к о г о) Розумна голова; 2. (х т о) Розумна людина.— Све́тлая голова́.

СВІТЛА ПАМ'ЯТЬ. Уживається для вираження позитивного ставлення при згадці про померлого.— Све́тлая па́мять.

СВІТЛА ПОСТАТЬ. З душевною чистотою і ясністю, спокійна і умиротворена — про людину.— Све́тлая ли́чность.

СВІТЛЕ О́КО. *Див.* **ЧИ́СТЕ СУМЛІ́ННЯ.**

СВІТЛИЙ РО́ЗУМ. Ясний і логічний.— Све́тлый ум.

СВІТЛІ ХВИЛИ́НИ. Радісні, щасливі, нічим не затьмарені.— Све́тлые мину́ты.

СВІТ [ЩЕ] НЕ БА́ЧИВ к о г о. Щось надзвичайне, дивовижне, унікальне, чого не бачили, не було ще.— Свет не производи́л [не ви́дел] к о г о.

СВІТОВА́ СКОРБО́ТА. *Ірон.* Крайній песимізм, розчарування.— Мирова́я скорбь.

СВІТ ПОМЕ́РК В ОЧА́Х ч и ї х. Хтось опинився в стані, близькому до непритомності.— Свет поме́рк в глаза́х ч ь и х.

[АЖ] СВІЧКИ́ В ОЧА́Х ЗАСВІТИ́ЛИСЯ. *Див.* **ІСКРИ З ОЧЕЙ ПОСИПАЛИСЯ.**

СВОГО́ ДОКАЗА́ТИ. Зробити по-своєму, довести свою правоту.— **Настоя́ть на своём.**

СВОГО́ ПО́ЛЯ ЯГО́ДА. *Див.* **ОДНО́ГО ПО́ЛЯ ЯГО́ДА.**

СВОГО́ ХЛІ́БА ШУКА́ТИ. Починати жити на власний заробіток.— **На свої́ но́ги стано́виться.**

СВОГО́ ЧА́СУ. *Див.* **У СВІЙ ЧАС.**

СВОЄ́ НА УМІ́ в к о г о. Про людину, яка щось скриває, має скритий, таємний намір.— **Своё на уме́** у к о г о.

СВОЄ́ (своєї́) ПРА́ВИТИ (співа́ти). Настійно дотримуватися тієї самої думки в розмові.— **Твердйть своё.**

СВОЄ́Ю ЧЕРГО́Ю. *Див.* **У СВОЮ ЧЕРГУ.**

СВОЇ́М (вла́сним) ГОРБО́М [нажива́ти, добува́ти, зароблйти *і т. п.***].** Важкою працею, важкими зусиллями.— **Свои́м [со́бственным] горбо́м [нажива́ть, добыва́ть, зараба́тывать** *и т. п.***].**

СВОЇ́МИ [ВЛА́СНИМИ] СИ́ЛАМИ. Без чиєї-небудь допомоги, самостійно.— **Свои́ми [со́бственными] си́лами.**

СВОЇ́М ХО́ДОМ. 1. Пішки; 2. За допомогою роботи механізму, мотора — про машину.— **Свои́м хо́дом.**

СВОЯ́ ВО́ЛЯ к о м у. Хтось має право робити що-небудь на свій розсуд.— **Своя́ во́ля** к о м у.

СВОЯ́ ЛЮДИ́НА. Особа, близька до інших осіб чи певного середовища.— **Свой челове́к.**

СВОЯ́ РУКА́ — ВЛАДЫ́КА. Про можливість чинити, вирішувати справи, розпоряджатися кимось, чимось на свій розсуд.— **Своя́ рука́ — влады́ка.**

СВОЯ́ СВОЇ́Х НЕ ПІЗНА́ША. *Книжн.* Говориться тоді, коли із-за непорозуміння прибічника прийняли за противника.— **Своя́ свои́х не позна́ша.**

СВОЯ́ ХА́ТА (хай бу́де ха́та) — ПО́КРИШКА. *Див.* **НЕ ВИНОСИТИ СМІТТЯ́ З ХА́ТИ.**

СВЯ́ТА ІСТИ́НА (пра́вда). Істина, що не підлягає ніяким сумнівам.— **Свята́я и́стина (пра́вда).**

СВЯ́ТА ПРОСТОТА́. Про надто довірливу, наївну людину.— **Свята́я простота́.**

СВЯ́ТАЯ СВЯТИ́Х. *Книжн.* 1. Щось таємне, неприступне для непосвячених; 2. Щось недоторкане, дороге, заповітне.— **Свята́я святы́х.**

СВЯТИЙ ТА БО́ЖИЙ. *Ірон.* Удавано, лицемірно тихий і добрий.— **Каза́нский (каза́нская) сирота́.**

СЕЗА́М, ОДЧИНИСЬ! 1. Уживається як жартівливе заклинання, коли хтось прагне розгадати яку-небудь таємницю, подолати якусь перешкоду; ключ для здійснення заповітної мрії; 2. Приємна несподіванка.— **Сезам, откро́йся!**

СЕКРЕ́Т ПОЛІШИНЕ́ЛЯ. Таємниця, яка давно всім відома; уявна таємниця.— **Секре́т полишине́ля.**

СЕКУ́НДА В СЕКУ́НДУ. У точно визначений час.— **Секу́нда в секу́нду.**

СЕМЕРО ДО РО́ТА, ОДИ́Н ДО РОБО́ТИ *і* **ОДИ́Н З СО́ШКОЮ, [А] СЕМЕРО З ЛО́ЖКОЮ.** Працює один, а годується його працею багато.— **Оди́н с со́шкой, [а] се́меро с ло́жкой.**

СЕМЕРО ОДНО́ГО НЕ ЖДУ́ТЬ. Говориться тоді, коли багато не хочуть (чи не можуть) чекати одного, або тому, хто змушує багатьох чекати себе.— **Се́меро одного́ не ждут.**

СЕМИМИЛЬНИМИ КРО́КАМИ ЙТИ (рухатися) ВПЕРЕ́Д. *Див.* **ГІГА́НТСЬКИМИ КРО́КАМИ ЙТИ ВПЕРЕ́Д.**

СЕРДЕ́НЬКО РОЗБИВА́ЄТЬСЯ (розби́лося). *Див.* **СЕ́РЦЕ РОЗБИВА́ЄТЬСЯ.**

СЕРДЕ́НЬКО ЧУ́Є (чу́ло). *Див.* **СЕ́РЦЕ ЧУ́Є.**

СЕРДЕ́ЧНА (щи́ра, щиросе́рда) ЛЮДИ́НА. Сповнена доброзичливості, душевності, чуйності.— **Душе́вный челове́к.**

СЕРДЕ́ЧНА МУ́КА *і* **СЕРДЕ́ЧНІ МУ́КИ.** Тяжкі страждання.— **Серде́чные му́ки.**

СЕРДЕ́ЧНА РА́НА. Душевний біль, страждання.— **Серде́чная ра́на.**

СЕРДЕ́ЧНА СПРА́ВА *і* **СЕРДЕ́ЧНІ СПРА́ВИ.** Переживання, настрої, пов'язані з коханням, одруженням і т. ін.— **Серде́чные дела́.**

СЕРДЕ́ЧНА ТАЄ́МНИЦЯ (та́йна). Пов'язаний з коханням, закоханістю, любовний.— **Серде́чная та́йна.**

СЕ́РЕД БІ́ЛОГО ДНЯ. У день.— **Среди́ (средь) бе́ла дня.**

СЕ́РЕД ДНЯ З ВОГНЕ́М (зі свічкою) НЕ [МО́ЖНА] ЗНАЙТИ к о г о, щ о. *Див.* **УДЕНЬ З ВОГНЕ́М НЕ [МО́ЖНА] ЗНАЙТИ.**

СЕ́РЕД СЕЛА́ ДОРО́ГИ НЕ ЗНАЙТИ. *Див.* **ЗАБЛУКА́ТИ МЕЖИ́ ХА́ТОЮ И КОМОРО́Ю.**

СЕРЦЕ БОЛИ́ТЬ (щеми́ть, ни́є). 1. (з а к и м, ч и м) Хтось тривожиться за кого-небудь, що-небудь, уболіває за когось, щось; 2. (ч и м) Журитися, уболівати.— **Се́рдце боли́т (щеми́т, но́ет).**

СЕ́РЦЕ ВИСКА́КУЄ (вирива́ється) [З ГРУДЕ́Й]; СЕ́РЦЕ ЛА́ДНЕ ВИСКО́ЧИТИ З ГРУДЕ́Й *і* **СЕ́РЦЕ МА́ЛО (тро́хи) НЕ ВИ́СКОЧИТЬ [З ГРУДЕ́Й].** Дуже часто, сильно б'ється серце від переляку, напруження і т. ін.— **Се́рдце выска́кивает (чуть не вы́скочит) из груди́.**

СЕ́РЦЕ ВІДХО́ДИТЬ у к о г о. Хтось перестає хвилюватися, тривожитися, заспокоюється, комусь полегшало.— **Се́рдце отхо́дит** у к о г о.

СЕ́РЦЕ ГОРИ́ТЬ (пала́є). *Див.* **ДУША́ ГОРИ́ТЬ.**

СЕ́РЦЕ ЗАВМИРА́Є (замира́є, мре, мліє, обмліва́є, холо́не) у к о г о *і* **ДУША́ ЗАВМИРА́Є (замира́є, мре, холо́не)** у к о г о, ч и я. Хтось хвилюється від захоплення, тривоги, переляку і т. ін.— **Се́рдце замира́ет** у к о г о.

СЕ́РЦЕ ЗАХО́ДИТЬСЯ (зайшло́сь). Стискається серце — при сильному хвилюванні, переляку і т. ін.— **Се́рдце закáтывается (закати́лось).**

СЕ́РЦЕ (душа́) КРА́ЄТЬСЯ (надрива́ється). Хто-небудь тяжко мучиться, страждає, відчуває душевний біль.— **Се́рдце (душа́) надрыва́ется.**

СЕ́РЦЕ КРО́В'Ю ОБЛИВА́ЄТЬСЯ (обкипа́є) *і* **СЕ́РЦЕ КРИВА́ВИТЬСЯ.** Хтось переживає тяжкі душевні муки, страждання.— **Се́рдце кро́вью облива́ется.**

СЕ́РЦЕМ РОЗУМІ́ТИ. Відчувати, здогадуватись інтуїтивно.— **Се́рдцем понима́ть.**

СЕРЦЕ НАБОЛІ́ЛО у к о г о, ч и є. Хтось дуже настраждався.— **Се́рдце наболе́ло** ч ь є, у к о г о.

СЕРЦЕ НЕ КА́МІНЬ у к о г о, ч и є. Можна вплинути на когось, домогтися доброзичливості, прихильності.— **Се́рдце не ка́мень** у к о г о, ч ь є.

СЕРЦЕ НЕ ЛЕЖИ́ТЬ д о к о г о, д о ч о г о. *Див.* **ДУША́ НЕ ЛЕЖИ́ТЬ.**

СЕРЦЕ НЕ НА МІ́СЦІ. *Див.* **ДУША́ НЕ НА МІ́СЦІ.**

СЕ́РЦЕ НЕ ПРИВЕРТА́ЄТЬСЯ (не привернýлось) д о к о г о. Хтось не відчуває потягу, симпатії, любові до кого-небудь.— **Се́рдце не лежи́т (не лежа́ло)** к о м у.

СЕ́РЦЕ НЕ ПРИЙМА́Є к о г о. Хто-небудь відчуває відразу до кого-небудь; не може полюбити когось.— **Се́рдце не принима́ет** к о г о.

СЕ́РЦЕ НИ́Є. *Див.* **ДУША́ НИ́Є.**

СЕ́РЦЕ НУ́ДИТЬСЯ (нуди́лося) у к о г о, ч и є. Хтось нудьгує.— **Се́рдце томи́тся (изныва́ет)** у к о г о.

СЕ́РЦЕ ОБРИВА́ЄТЬСЯ (па́дає). Когось несподівано охоплює відчай.— **Се́рдце обрыва́ется (па́дает).**

СЕ́РЦЕ ОБРОСЛО́ (поросло́) МО́ХОМ у к о г о, ч и є. Хтось стає байдужим, бездушним.— **Се́рдце обросло́ (поросло́) мо́хом** у к о г о, ч ь ё.

СЕ́РЦЕ ПА́ЛАЄ. *Див.* **ДУША́ ГОРИ́ТЬ.**

СЕ́РЦЕ ПЕРЕВЕРТА́ЄТЬСЯ (перевернýлося). *Див.* **ДУША́ ПЕРЕВЕРТА́ЄТЬСЯ.**

СЕ́РЦЕ ПІДКА́ЗУЄ (підказа́ло) щ о, к о м у. Хтось інтуїтивно відчуває що-небудь.— **Се́рдце подска́зывает (подсказа́ло)** ч т о, к о м у.

СЕРЦЕ ПЛА́ЧЕ (запла́че) у к о г о, ч и є. Хтось страждає, охоплений тугою.— **Се́рдце пла́чет (запла́чет)** у к о г о, ч ь ё.

СЕ́РЦЕ ПОВЕРТА́ЄТЬСЯ (повернýлося) д о к о г о. Хто-небудь прихильно ставиться, відчуває симпатію до когось.— **Се́рдце поворáчивается (повернýлось)** к о м у.

СЕ́РЦЕ ПОРИВА́ЄТЬСЯ д о к о г о, ч о г о. Хтось відчуває нестримний потяг до кого-небудь, чого-небудь, прагне, бажає чогось.— **Се́рдце рвётся** к о м у, ч е м у.

СЕ́РЦЕ ПРИГОРТА́ЄТЬСЯ (пригорнýлося) д о к о г о. Хтось відчуває потяг, симпатію, любов до кого-небудь.— **Се́рдце льнёт (прильну́ло)** к о м у.

СЕ́РЦЕ ПРОКИДА́ЄТЬСЯ (прокúнулось) у к о г о, ч и є. У кого-небудь виникає почуття кохання, приязні тощо.— **Се́рдце пробужда́ется (пробуди́лось)** у к о г о, ч ь ё.

СЕ́РЦЕ РАДІ́Є (ра́дується). Відчувати велику радість, насолоду, втіху.— **Се́рдце ра́дуется.**

СЕ́РЦЕ РВЕ́ТЬСЯ [НА ШМАТКИ]. Дуже мучиться, страждає хто-небудь.— **Се́рдце рвётся [на ча́сти].**

СЕРЦЕ (се́рденько) РОЗБИВА́ЄТЬСЯ (розби́лося). З'являється тяжке душевне переживання, відчай, безнадія.— **Се́рдце разбива́ется (разби́лось).**

СЕ́РЦЕ РОЗРИВА́ЄТЬСЯ (на шматки́, на куски́). *Див.* **ДУША РОЗРИВА́ЄТЬСЯ.**

СЕ́РЦЕ СКНІ́Є у к о г о. Кого-небудь охопило відчуття жалю, тривоги, туги за кимсь, чимсь.— **Се́рдце но́ет (щеми́т)** у к о г о.

СЕРЦЕ СО́ХНЕ з а к и м. 1. Хто-небудь дуже переживає, мучиться; 2. Страждати від кохання до кого-небудь.— **Се́рдце (серде́чко) со́хнет** п о к о м.

СЕ́РЦЕ СПІВА́Є (співа́ло) к о м у, у к о г о. Хтось має піднесений настрій, відчуває радість, щастя.— **Се́рдце поёт (пе́ло)** у к о г о, к о м у.

СЕРЦЕ СТИСКА́ЄТЬСЯ (сти́скується, сти́снулось, сти́слось) у к о г о, к о м у. Когось охоплюють хвилювання, почуття тривоги, страху і т. ін.— **Се́рдце сжима́ется (сжа́лось)** у к о г о.

СЕ́РЦЕ ТРЕМТИ́ТЬ (тремті́ло) у к о г о, ч и є. У когось посилено б'ється серце, хтось хвилюється.— **Се́рдце дрожи́т (дрожа́ло, трепе́щет, трепета́ло)** у к о г о, ч ь ё.

СЕРЦЕ УПА́ЛО в к о г о. У когось з'явилося почуття страху, розчарування і т. ін.— **Се́рдце упа́ло** у к о г о.

СЕРЦЕ (се́рденько) ЧУЄ (чу́ло). Про передчуття чогось, віщування, здогад, що ґрунтується на інтуїції.— **Се́рдце чу́ет (чу́яло).**

СИВА ДАВНИ́НА (старовина́). Найдавніші, дуже давні віки (часи); старовина.— **Седа́я (глубо́кая) старина́; седа́я дре́вность.**

СИВИНА ВІКІВ (столі́ть). Дуже давні часи; давнина.— **Глубина́ веко́в (столе́тий).**

СИДІТИ БІЛЯ МО́РЯ И ЧЕКА́ТИ (жда́ти) ПОГО́ДИ. Пасивно ждати чого-небудь, не діяти, нічого не робити — звичайно вимушено.— **Сиде́ть у мо́ря и (да) ждать пого́ды.**

СИДІТИ БІЛЯ (ко́ло) РОЗБИ́ТОГО КОРИТА. Упустивши все надбане, залишитися ні з чим.— **Сиде́ть у разби́того коры́та.**

СИДІТИ (засі́сти, стриміти) В ГОЛОВІ ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) ЦВЯХ. Невідступно поставати, з'являтися в пам'яті, свідомості — про невідчепну думку.— **Сиде́ть (засе́сть) гвоздём в голове́ (в мозгу́).**

СИДІТИ В ПЕЧІ́НКАХ у к о г о. Набриднути, надокучити, остогидніти кому-небудь.— **Сиде́ть в печёнках** у к о г о.

СИДІТИ НА БОБА́Х. *Див.* **ЗАЛИША́ТИСЯ НА БОБА́Х.**

СИДІТИ НА ДВОХ СТІЛЬЦЯ́Х (між двома́ стільця́ми). Намагатися одночасно підтримувати дві протилежні сторони, поділяти дві різні думки.— **Сиде́ть ме́жду двух сту́льев.**

СИДІТИ НА МІЛИНІ́ (на мілизні́). Бути в дуже скрутному становищі.— **Сиде́ть на мели́.**

СИДІТИ НА ПЕЧІ. *Див.* **ЛЕ́ЖНІ СПРАВЛЯТИ.**

СИДІТИ НА ПЛЕ́ЧАХ у к о г о. Переслідуючи, знаходитись на близькій відстані, наздоганяти.— **Сиде́ть на плеча́х** у к о г о.

СИДІТИ НА ТЕЛЕФО́НІ. Не відходити від телефону довгий час, передаючи або приймаючи які-небудь відомості, чекаючи на які-небудь повідомлення і т. ін.— **Сиде́ть** на телефо́не.

СИДІТИ НА ЧЕМОДА́НАХ (на вузла́х). Бути готовим до від'їзду.— **Сиде́ть на чемода́нах.**

СИДІТИ НА ШИЇ у к о г о, ч и ї й. Бути на чиємусь утриманні, під чиєюсь опікою, обтяжуючи кого-небудь.— **Сиде́ть на ше́е** у к о г о, ч ь е й.

СИДІТИ ОДИ́Н НА О́ДНОМУ. Де-небудь дуже тісно.— **Сиде́ть оди́н на одно́м (на друго́м).**

СИДІТИ СИДЬМА (си́дьмем). 1. Сидіти довгий час не встаючи; 2. Перебувати де-небудь постійно, не виходячи, не виїжджаючи.— **Си́дьмем сиде́ть.**

СИДІТИ СКЛАВШИ (ЗГОРНУВШИ) РУКИ. *Див.* **ПОСИДЕ́НЬКИ СПРАВЛЯТИ.**

СИДІТИ (бу́ти) ЯК НА ГО́ЛКАХ (на колючка́х). Нервувати, нетерпеливитися.— **Сиде́ть (быть) как (бу́дто, сло́вно) на иго́лках (на угольях, на угля́х).**

СИЛА СОЛО́МУ ЛО́МИТЬ *і* **ЧИЯ СИЛА, ТОГО́ И ВО́ЛЯ.** Сила, влада

і т. ін. змушують упокорюватися, підкорятися, відступати. — **Си́ла солому́ ло́мит.**

СИЛА́Ч [ЯКИ́Й] ЗНАЙШО́ВСЯ. Уживається, щоб показати іронічне або зневажливе ставлення до того, хто хвастає своєю силою.— **Сила́ч [како́й] нашёлся.**

СИ́ЛИ ЗРА́ДЖУЮТЬ (покида́ють) к о г о. Сили вичерпуються у когонебудь, покидають когось.— **Си́лы изменя́ют** к о м у (**оставля́ют** к о г о).

СИ́ЛИ НЕМА́ (**не ста́ло, не ви́стачило**). *Див.* **СИЛОНЬКИ НЕМА́.**

СИЛИ, ЯК У БИКА́ у к о г о. Хтонебудь дуже сильний.— **Си́лы, как у быка́.**

СИЛИ, ЯК У ГОРОБЦЯ́ (у комара́) у к о г о. Хто-небудь дуже слабий.— **Си́лы, как у воробья́** (**у комара́**).

СИЛ НЕ ЖАЛІТИ́ (**не пожалі́ти**). *Див.* **РУК НЕ ЖАЛІТИ́.**

СИЛОНЬКИ (**си́ли, снагу́**) **НЕМА́** (**не ста́ло, не ви́стачило**). Немає сил, терпіння.— **Мо́ченьки** (**мо́чи**) **нет** (**не ста́ло**).

СИЛОЮ НЕ БУ́ДЕШ МИ́ЛОЮ. *Див.* **НА МИЛУВА́ННЯ НЕМА́ СИЛУВА́ННЯ.**

СИ́ЛЬНА РУКА́. 1. Владна, важлива людина; 2. Авторитетна протекція, допомога, підтримка.— **Си́льная рука́.**

СИ́ЛЬНА СТА́ТЬ. *Жарт.* Чоловіки.— **Си́льный пол.**

СИ́ЛЬНА СТОРОНА́. Цінна якість, властивість кого-небудь, чого-небудь.— **Си́льная сторона́.**

СИ́ЛЬНИЙ ДУ́ХОМ. Який виявляє наполегливість, рішучість у чомунебудь, непохитність духу.— **Си́льный ду́хом.**

СИ́ЛЬНІ СВІ́ТУ СЬОГО́. Найвпливовіші, наймогутніші люди, що мають високе суспільне становище і від яких залежить доля багатьох.— **Си́льные ми́ра сего́.**

СИ́НІЙ ПТАХ і **СИ́НЯ ПТА́ШКА** (**пти́ця**). Казковий символ щастя, ідеалу.— **Си́няя пти́ца.**

СИПА́ТИ ДОТЕПА́МИ (**жа́ртами, до́тепи, жа́рти**). Часто вставляти в свою мову жартівливі, гострі, дотепні слова, фрази і т. ін.— **Сы́пать остро́тами** (**шу́тками**).

СИПА́ТИ СЛОВА́МИ (**слова́**). Багато й швидко говорити.— **Сы́пать слова́ми.**

СИ́ПАТИСЯ ЯК ІЗ МІШКА́ (**рукава́**). З'являтися безперервно, один за одним, у дуже великій кількості.— **Сы́паться как из мешка́** (**рукава́**).

СИТИЙ ГОЛО́ДНОГО НЕ РОЗУМІЄ; СИТИЙ ГОЛО́ДНОМУ НЕ ТОВАРИШ (**не брат**) і **СИТИЙ ГОЛО́ДНОМУ НЕ ВІРИТЬ.** Про того, хто не розуміє потреб, незручностей і бажань іншого.— **Сы́тый голо́дного не разуме́ет.**

СИТИЙ ПО [СА́МЕ] ГО́РЛО (**по [са́му] зав'язку**). Задоволений понад усяку міру, пересичений чимнебудь.— **Сыт по го́рло.**

СИЧЕ́М (**як сич**) **ЖИТИ.** Самітно, замкнено, відлюдно.— **Сычо́м** (**как сыч**) **жить.**

СІДА́ТИ (**сі́сти**) **В КАЛО́ШУ.** Зазнавати невдачі у чому-небудь, потрапляти в дуже незручне становище.— **Сади́ться** (**сесть**) **в кало́шу.**

СІДА́ТИ (**сі́сти**) **В КАЛЮЖУ.** Виявлятися в безглуздому, незручному становищі, потерпіти невдачу.— **Сади́ться** (**се́сть**) **в лу́жу.**

СІДА́ТИ (**сі́сти**) **ЗА ПА́РТУ.** Здобувати освіту.— **Сади́ться** (**сесть**) **за па́рту.**

СІДА́ТИ (**сі́сти**) **ЗА СТІЛ ПЕРЕГОВО́РІВ.** Починати переговори.— **Сади́ться** (**сесть**) **за стол перегово́ров.**

СІДА́ТИ (**сі́сти**) **МАКОМ.** 1. Потрапити в біду, опинитися в скрутному становищі; 2. Зазнати поразки, невдачі.— **Сади́ться в лу́жу.**

СІДА́ТИ (**сі́сти**) **НА ГО́ЛОВУ** к о м у. Цілком підкоряти когось собі, своїй волі.— **Сади́ться** (**сесть**) **на́ голову** к о м у; **сади́ться** (**сесть**) **верхо́м** н а к о г о.

СІДА́ТИ (**сі́сти**) **НА МІЛИНУ́** (**на мілизну́**). Потрапляти в скрутне становище.— **Сади́ться** (**сесть**) **на мель.**

СІДА́ТИ (**сі́сти**) **НА СВОГО́ [УЛЮБЛЕНОГО] КОНИКА** і *рідко* **СІДЛА́ТИ СВОГО́ КОНЯ** (**ко́ника**). Починати розмову на улюблену тему.— **Сади́ться** (**сесть**) **на своего́** (**люби́мого**) **конька́.**

СІДА́ТИ (**сі́сти**) **НА ШИ́Ю** к о м у. 1. Ставати чиїмось утриманцем, обтяжувати когось турботами про себе; 2. Ставити когось у залежність від себе, підкоряти своєму впливові, силі.— **Сади́ться** (**сесть**) **на ше́ю** к о м у.

СІДА́ТИ (сі́сти) НЕ В (на) СВОЇ СА́НИ *і* **СІДА́ТИ (сі́сти) В (на) ЧУЖІ СА́НИ.** Займати невідповідне місце на службі.— **Сади́ться (сесть) не в свои́ са́ни.**

СІДЛА́ТИ (осідла́ти) ПЕГА́СА. *Книжн.* Ставати поетом, одержувати поетичне натхнення.— **Седла́ть (оседла́ть) Пега́са.**

СІДЛА́ТИ СВОГО́ КОНЯ́ (ко́ника). *Див.* **СІДА́ТИ НА СВОГО́ КОНИКА.**

СІЗІ́ФОВА ПРА́ЦЯ (робо́та). *Книжн.* Безплідна й виснажлива праця.— **Сизи́фов труд; сизи́фова рабо́та.**

СІ́ЙТЕ РОЗУ́МНЕ, ДО́БРЕ, ВІ́ЧНЕ. Вести велику освітньо-виховну роботу, знайомити з передовими ідеями.— **Се́йте разу́мное, до́брое, ве́чное.**

СІЛЬ ЗЕМЛІ́. Видатні представники якої-небудь суспільної групи; добірна частина певного товариства.— **Соль земли́.**

СІМЕ́ЙНЕ ВО́ГНИЩЕ. *Див.* **ДОМА́ШНЄ ВО́ГНИЩЕ.**

СІМ ПОТІ́В ЗІЙШЛО́ з к о г о. Хтось витратив дуже багато сил, енергії і т. ін.— **Семь пото́в сошло́** с к о г о.

СІМ П'Я́ТНИЦЬ НА ТИ́ЖДЕНЬ у к о г о. Хтось часто змінює свою думку, свої рішення.— **Семь пя́тниц на неде́лю** у к о г о.

СІМ РАЗ ОДМІ́Р, А РАЗ ОДРІ́Ж. Тільки обдумавши добре, починай діяти.— **Семь раз приме́рь (отме́рь) — оди́н раз отре́жь.**

СІСТИ В КАЛО́ШУ. *Див.* **СІДА́ТИ В КАЛО́ШУ.**

СІСТИ В КАЛЮ́ЖУ. *Див.* **СІДА́ТИ В КАЛЮ́ЖУ.**

СІСТИ В (на) ЧУЖІ́ СА́НИ. *Див.* **СІДА́ТИ НЕ В СВОЇ́ СА́НИ.**

СІСТИ ЗА ПА́РТУ. *Див.* **СІДА́ТИ ЗА ПА́РТУ.**

СІСТИ ЗА СТІЛ ПЕРЕГОВО́РІВ. *Див.* **СІДА́ТИ ЗА СТІЛ ПЕРЕГОВО́РІВ.**

СІСТИ МА́КОМ. *Див.* **СІДА́ТИ МА́КОМ.**

СІСТИ НА ГО́ЛОВУ к о м у. *Див.* **СІДА́ТИ НА ГО́ЛОВУ** к о м у.

СІСТИ НА МІЛИ́НУ (на мілизну́). *Див.* **СІДА́ТИ НА МІЛИ́НУ.**

СІСТИ НА СВОГО́ [УЛЮБЛЕНОГО] КО́НИКА. *Див.* **СІДА́ТИ НА СВОГО КО́НИКА.**

СІСТИ НА ШИ́Ю к о м у. *Див.* **СІДА́ТИ НА ШИ́Ю.**

СІ́СТИ НЕ В (на) СВОЇ́ СА́НИ. *Див.* **СІДА́ТИ НЕ В СВОЇ́ СА́НИ.**

СІ́ЯТИ (посі́яти) ПА́НІКУ. Свідомо чи мимоволі створювати стан розгубленості, тривоги, викликати жах у оточуючих.— **Се́ять (посе́ять) па́нику.**

СІ́ЯТИ (посі́яти) РО́ЗБРАТ. Викликати ворожнечу, свари, паніку.— **Се́ять (посе́ять) разло́р** (*книжн.* **ра́спри**).

СКАЖЕ́НІ (безу́мні) ГРО́ШІ. *Див.* **ДУРНІ́ ГРО́ШІ.**

СКА́ЗАНО — ЗРО́БЛЕНО *і* **СКА́ЗАНО ЯК** (мов, на́че) **ЗАВ'ЯЗАНО.** Слово не розходиться з ділом.— **Ска́зано — сде́лано.**

СКАЗА́ТИ КІЛЬКА ТЕ́ПЛИХ СЛІВ. Сказати щось різке, вилаяти.— **Сказа́ть па́ру тёплых слов.**

СКАЗА́ТИ, МОВ (як, на́че) **НА ДУХУ́.** *Застар.* Розповісти все щиросердно, нічого не приховати.— **Сказа́ть, как на духу́.**

СКАЗА́ТИ ПО ПРА́ВДІ (пра́вду). Висловитися щиро, не криючись.— **Сказа́ть по пра́вде** (пра́вду).

СКАЗА́ТИ ПРЯМО (*рідко* **навпросте́ць**). Висловитися прямо, без недомовок.— **Сказа́ть пря́мо.**

СКАЗА́ТИ СВОЄ́ СЛО́ВО. Виявити себе в якійсь справі, відіграти певну роль у чомусь, унісши щось оригінальне, особисте.— **Сказа́ть своё сло́во.**

СКАЗА́ТИ У ВІ́ЧІ (**в живі́ о́чі**). *Див.* **ГОВОРИ́ТИ У ВІ́ЧІ.**

СКАЖИ́ (скажі́ть) [МЕНІ́] НА МИ́ЛІСТЬ (**на ми́лость**). 1. Виражає шанобливе прохання; 2. Виражає здивування, незадоволення, розгубленість.— **Скажи́ (скажи́те) на ми́лость; скажи́ (скажи́те) пожа́луйста.**

СКАКА́ТИ НА ЗА́ДНІХ ЛА́ПКАХ. Прислуговувати кому-небудь, підлещуватися до когось.— **Прыгать на за́дних ла́пках.**

СКАКА́ТИ ПІД ДУ́ДКУ ч и ю. *Див.* **ТАНЦЮВА́ТИ ПІД ДУ́ДКУ.**

СКАКА́ТИ ПО ВЕРХА́Х. Розповідати, міркувати про щось поверхово, не грунтовно.— **Прыгать по верха́м.**

СКА́ЛИТИ (шкі́рити, продава́ти, суши́ти) **ЗУ́БИ.** 1. Посміхатися, осміхатися; сміятися; 2. (з к о г о, ч о г о, н а д к и м, ч и м). Насміхатися, глузувати.— **Ска́лить зу́бы.**

СКА́ПУВАТИ СВІ́ЧКОЮ. Худнути, марніти, танути.— **Та́ять, как свеча́.**

СКАРБНИ́ЦЯ ПРЕМУ́ДРОСТІ. *Див.* **БЕЗОДНЯ ПРЕМУ́ДРОСТІ.**

СКА́ТЕРТЮ (полотно́м) ДОРО́ГА. Уживається при потребі показати, висловити тому, хто йде, їде і т. ін., що за ним не дуже жалують і без нього обійдуться.— **Ска́тертью доро́га.**

СКИДА́ТИ (ски́нути, зва́лювати, зва́лити) **З ПЛЕЧЕ́Й (з пліч)** щ о. Звільнятися від чого-небудь, позбуватися чогось небажаного, неприємного і т. ін.— **Сбра́сывать** (сбро́сить, сва́ливать, свали́ть) **с плеч** ч т о.

СКИДА́ТИ (ски́нути) **З РАХУ́НКУ (з раху́нків)** к о г о, щ о. Ставити свої вимоги перед ким-небудь, чим-небудь, заявляти про свої претензії і т. ін.— **Сбра́сывать** (сбро́сить) **со счето́в** к о г о, ч т о.

СКИДА́ТИ (ски́нути) **[З СЕ́БЕ] МАСКУ.** Виявляти свою справжню сутність.— **Сбра́сывать** (сбро́сить) **[с себя́] ма́ску.**

СКИДА́ТИ (ски́нути) **О́КО** (**очи́ма**). Швидко глянути на кого-небудь, не затримуючи довго погляду.— **Вски́дывать** (вски́нуть) **глаза́** (**глаза́ми**).

СКИ́НУТИ (зва́лювати, зва́лити) **З ПЛЕЧЕ́Й (з пліч)** щ о. *Див.* **СКИДА́ТИ З ПЛЕЧЕ́Й.**

СКІЛЬКИ ВИ́ДНО *і* **СКІЛЬКИ О́КА.** Далеко навкруги, до са́мого горизонту.— **Наско́лько хвата́ет** (**хва́тит**) **глаз.**

СКІЛЬКИ ВІРЬО́ВКУ НЕ ПЛЕСТИ́, А КІНЕЦЬ ЇЙ БУДЕ *і* **СКІЛЬКИ ЗЛОДІ́Й НЕ КРАДЕ, ВСЕ ОДНО́ ТЮРМИ́ НЕ МИНЕ́.** Погані справи, вчинки і т. ін., скільки б вони не продовжувалися, врешті стають усім відомими, їм надходить кінець.— **Ско́лько** верёвку (верёвочку) **не вить, а концу́ быть.**

СКІЛЬКИ (як) **ВО́ВКА НЕ ГОДУ́Й, А ВІН [ВСЕ] У ЛІС ДИВИ́ТЬСЯ** *і* **ВО́ВЧА НАТУ́РА В ЛІС ТЯ́ГНЕ.** Особливість людини, її звички, справжні почуття і т. ін., як би не прагнули їх змінити, рано чи пізно себе виявлять.— **Как** (**ско́лько**) **во́лка ни корми́,** (а) **он всё в лес смо́трит** (**гляди́т**).

СКІЛЬКИ ГОЛІ́В, СТІ́ЛЬКИ И УМІ́В. *Див.* **ЩО ГОЛОВА́, ТО Й РО́ЗУМ.**

СКІЛЬКИ ДУША́ ЗАБАЖА́Є (захо́че). Досхочу, вволю; без обмеження.— **Ско́лько душе́ уго́дно.**

СКІЛЬКИ Є ДУХУ. *Див.* **ЩО Є ДУ́ХУ.**

СКІЛЬКИ ЗАСЯГНУ́ТИ (засягти́). Дуже великий — про обсяг, площу.— **Куда́ глаз доста́нет.**

СКІЛЬКИ ЗЛОДІЙ НЕ КРА́ДЕ, ВСЕ ОДНО́ ТЮРМИ́ НЕ МИНЕ́. *Див.* **СКІЛЬКИ ВІРЬО́ВКУ НЕ ПЛЕСТИ́, А КІНЕЦЬ ЇЙ БУДЕ.**

СКІЛЬКИ ЛІТ, СКІЛЬКИ ЗИМ! Дуже давно — говориться при зустрічі.— **Ско́лько лет, ско́лько зим!**

СКІЛЬКИ ОКА. *Див.* **СКІЛЬКИ ВИ́ДНО.**

СКІЛЬКИ [Є, БУЛО́, МА́Ю, МА́СШ, СТА́Є, СТАВА́ЛО] СИЛИ. З максимальним напруженням, найбільшою інтенсивністю.— **Что есть си́лы** (**мо́чи**).

СКІНЧЕНА ПІ́СНЯ ч и я. Наступає або наступив кінець чому-небудь.— **Пе́сенка** (**пе́сня**) **спе́та** (**пропе́та**) ч ь я.

СКЛАДА́ТИ (скла́сти, зва́лювати, зва́лити) **ВИНУ́** (**прови́ну**) н а к о г о. Несправедливо звинувачувати когонебудь у чомусь.— **Сва́ливать** (**свали́ть, перелага́ть, переложи́ть,** *книжн.* **слага́ть, сложи́ть**) **вину́ на** к о г о.

СКЛАДА́ТИ (скла́сти) **ГО́ЛОВУ.** Гинути.— **Скла́дывать** (**сложи́ть**) **го́лову.**

СКЛАДА́ТИ (скла́сти) **ДО НІГ** щ о. Уживається для вираження покори, залежності та ін.— **Скла́дывать** (**сложи́ть**) **к нога́м** (**к стопа́м**) ч т о.

СКЛАДА́ТИ (скла́сти, зложи́ти) **ЗБРОЮ.** 1. Припиняти збройні дії, припиняти воювати; 2. Відмовлятися від боротьби, від яких-небудь дій, визнавати себе неспроможним у якій-небудь справі, відступати перед труднощами.— **Скла́дывать** (**слага́ть, сложи́ть**) **ору́жие.**

СКЛАДА́ТИ (скла́сти) **З СЕ́БЕ ВІДПОВІДА́ЛЬНІСТЬ.** Знімати з себе обов'язок відповідати за певну ділянку роботи, за чиїсь дії, вчинки, слова.— **Слага́ть** (**сложи́ть**) **с себя́ ответственность.**

СКЛАДА́ТИ (скла́сти) **КРИ́ЛА** (**кри́льця, ла́пки**). Ставати смирним,

боязким; відмовлятися від будь-яких дій, припиняти боротьбу; скорятися.— **Склáдывать (сложи́ть) кры́лья (кры́лышки, лáпки).**

СКЛАДА́ТИ (скла́сти) [ВСІ СВОЇ] НАДІЇ на кого, що. *Див.* **ПОКЛАДА́ТИ НАДІЇ.**

СКЛАДА́ТИ (скла́сти; згорта́ти, згорну́ти) РУКИ. 1. Перестати діяти, ставати пасивним; 2. Умерти.— **Склáдывать (сложи́ть) ру́ки.**

СКОВЗАТИ ПО ПОВЕ́РХНІ чого. *Див.* **КОВЗАТИ ПО ПОВЕ́РХНІ.**

СКОЛИХНУ́ТИ ДУ́ШУ (се́рце). Викликати які-небудь почуття.— **Всколыхну́ть ду́шу (се́рдце).**

СКОЛИХНУТИ ТИШУ (мовча́ння). Порушити, перервати тишу, мовчання.— **Всколыхну́ть тишину́ (молча́ние, безмо́лвие).**

СКОЛОЧУВАТИ (сколоти́ти) СПО́КІЙ. Порушувати спокій.— **Возмуща́ть (возмути́ть) поко́й.**

СКОРИЙ НА РУКУ. *Див.* **ШВИДКИЙ НА РУКУ.**

СКО́РИЙ ПОСПІХ — ЛЮДЯМ ПО́СМІХ. *Див.* **ПОСПІШИ́Ш — ЛЮДЕ́Й НАСМІШИ́Ш.**

СКОРІ́ШЕ (скоріш) УСЬО́ГО. Найімовірніше.— **Скоре́е всего́.**

СКО́СА ДИВИ́ТИСЯ на кого, на що. *Див.* **КО́СО ДИВИ́ТИСЯ.**

СКРЕГІТ ЗУБО́ВНИЙ. Страшенна лють, злість, ненависть.— **Скре́жет зубо́вный.**

СКРЕГОТА́ТИ (скреготі́ти) ЗУБА́МИ. Виявляти лють, роздратування, досаду.— **Скрежета́ть зуба́ми.**

СКРИ́НЬКА З СЕКРЕ́ТОМ. Те, що не пізнане, не вивчене; те, що криє у собі щось невідоме.— **Ла́рчик с секре́том.**

СКРИ́НЬКА ПАНДО́РИ. *Книжн.* Вмістилище зла, лиховісний дар.— **Ящик Пандо́ры.**

СКРІЗЬ І ВСЮ́ДИ *і* **ПО ВСІХ УСЮДАХ.** У кожному місці, повсюдно.— **Везде́ и всю́ду.**

СКРІПИВШИ СЕРЦЕ. 1. Затамувавши почуття гіркоти, незадоволення, стримати гнів, обурення тощо; 2. Дуже неохоче, всупереч власному бажанню.— **Скрепя́ се́рдце.**

СКРІПИ́ТИСЯ ДУ́ХОМ. *Застар.* Домогтися повного самовладання; взяти себе в руки.— **Обрести́ прису́тствие ду́ха.**

СКРУТИ́ТИ У БАРА́НЯЧИЙ РІГ. *Див.* **ЗІГНУ́ТИ У БАРА́НЯЧИЙ РІГ.**

СКРУТИ́ТИ ГО́ЛОВУ (в'я́зи). 1. (кому) Дуже побити або вбити кого; 2. (собі) Покалічитися, убитися; 3. (собі на чомусь) Не дати собі ради; не впоратися з чим-небудь.— **Сверну́ть го́лову (ше́ю).**

СКУПИЙ РИЦАР. Втілення жадоби до грошей, розтлінної влади золота.— **Скупо́й ры́царь.**

СКУШТУВАТИ ГІРКУ́ [ЧА́ШУ] (гірко́ї). *Див.* **ПИТИ ГІРКУ́ [ЧА́ШУ].**

СКУШТУВАТИ ОБЛИЗНЯ. *Див.* **ПІЙМА́ТИ ОБЛИЗНЯ.**

СЛАБА́ СТОРОНА́. *Див.* **СЛАБКА́ СТОРОНА́.**

СЛАБЕ́ МІ́СЦЕ кого, чого. *Див.* **СЛАБКА́ СТОРОНА́.**

СЛАБКА́ (ніжна, тендітна) ІСТО́ТА хто. Про людину як слабу істоту, приречену на загибель, смерть.— **Сосу́д скуде́льный** кто.

СЛАБКА́ (слаба́) СТОРОНА́ *і* **СЛА́БКЕ (слабе́) МІ́СЦЕ** кого, чого. Щось найвразливіше, найдошкульніше у кого-небудь, у чомусь.— **Сла́бая сторона́; сла́бое ме́сто.**

СЛАБКА́ (слаба́) СТРУ́НА (стру́нка) кого, чия. Найбільш уразливе місце кого-небудь.— **Сла́бая струна́ (стру́нка)** кого.

СЛАВИ́ТИ ДО НЕБЕ́С. *Див.* **ВИХВАЛЯ́ТИ ДО НЕБЕ́С.**

СЛА́ВНИЙ КОЗА́К (молоде́ць). *Фолькл.* Про міцну і ставну молоду людину, хорошу й доброзичливу, яка досягла розквіту сил.— **До́брый мо́лодец.**

СЛА́СНИЙ ШМАТО́К (шмато́чок, кусо́к, кусо́чок). *Див.* **ЛАСИЙ ШМАТО́К.**

СЛИ́НА КО́ТИТЬСЯ (покоти́лася, тече́, потекла́) *і* **СЛИ́НА НА ЯЗИК НАБІГА́Є** у кого, кому. 1. Комусь дуже хочеться з'їсти або випити щось смачне, апетитне; 2. Комусь дуже хочеться мати, придбати щось, оволодіти чим-небудь.— **Сли́нки теку́т (потекли́).**

СЛІВ ГУСТО, А В ЖИВОТІ ПУСТО. *Див.* **СОЛОВЕ́Й ПІСНЯ́МИ НЕ СИТИЙ.**

СЛІД ЗАПА́В (запа́вся). Не стало ніяких відомостей про когось.— **[И] след просты́л (пропа́л).**

СЛІДУ НЕ ЛИША́ЄТЬСЯ (не лиши́лося) чого, від кого, чого.

Зникати безслідно.— **Не остаётся (не оста́лось) и следа́.**

СЛІД У СЛІД. Вслід за ким-небудь, чим-небудь, не відстаючи від когось, чогось.— **В один след; след (сле́дом) в след.**

СЛІЗНО ПРОСИ́ТИ. Благати кого-небудь про що-небудь, плачучи.— **Слёзно проси́ть.**

СЛІПА́ КУ́ЛЯ. Куля, що випадково залетіла куди-небудь, улучила в когось, щось.— **Шальна́я пу́ля.**

СЛІПА́ КУ́РКА. Про людину, що погано бачить, або короткозору.— **Слепа́я ку́рица.**

СЛО́ВА [НІДЕ́] НЕ ПОЗИЧА́Є. *Див.* **ЗА СЛО́ВОМ ДО КИШЕ́НІ НЕ ЛІ́ЗЕ.**

СЛО́ВО В СЛО́ВО. Абсолютно точно, відповідно до якогось тексту, розмови тощо; дослівно.— **Сло́во в сло́во.**

СЛО́ВО ЗА СЛО́ВОМ і **СЛОВО ПО СЛО́ВУ.** Повільно, поступово — про розвиток розмови, бесіди.— **Сло́во за́ слово.**

СЛО́ВО І ДІ́ЛО. Думка, ідея і її втілення, запровадження у життя.— **Сло́во и де́ло.**

СЛО́ВО НЕ ГОРОБЕ́ЦЬ: ВИ́ЛЕТИТЬ — НЕ ПІЙМА́ЄШ (наза́д не ве́рнеш). Сказане, вимовлене слово не візьмеш назад.— **Сло́во не воробе́й, вы́летит (вы́пустишь) — не пойма́ешь.**

СЛО́ВО ПО СЛО́ВУ. *Див.* **СЛО́ВО ЗА СЛО́ВОМ.**

СЛО́ВО ЧЕ́СТІ (*застар.* **го́нору**) і **ЧЕ́СНЕ СЛО́ВО.** Словесна формула для запевнення в істинності, правдивості сказаного.— **Че́стное сло́во.**

СЛОНА́ НЕ ПОМІ́ТИТИ. Не помітити найголовнішого, важливого.— **Слона́ не приме́тить.**

СЛОН НА ВУХО́ НАСТУПИ́В кому. *Див.* **ВЕДМІДЬ НА ВУХО́ НАСТУПИ́В.**

СЛУГА́ ДВОХ ПАНІ́В. Про людину, яка намагається одночасно служити, догоджати двом напрямкам, партіям та ін.— **Слуга́ двух госпо́д.**

СЛУЖИТЕЛІ ФЕМІ́ДИ. *Книжн.* Судді, що служать у суді.— **Служи́тели Феми́ды.**

СЛУХНЯ́НЕ ЗНАРЯ́ДДЯ кого, чого. Той, хто виконує чужу волю.— **Послу́шное ору́дие** кого, чего.

СЛЬОЗА́МИ ГО́РЮ НЕ ПОМО́ЖЕШ і **СЛЬОЗА́МИ ГО́РЯ НЕ ЗДОЛА́ЄШ.** Говориться тому, хто чим-небудь дуже засмучений, прикро вражений.— **Слеза́ми го́рю не помо́жешь.**

СЛЬО́ЗИ КИПЛЯ́ТЬ В (на) ОЧА́Х чиїх. Хтось готовий заплакати, близький до плачу.— **Слёзы кипя́т в глаза́х** чьих.

СЛЬО́ЗИ ПІДСТУПА́ЮТЬ (підко́чуються) ДО ГО́РЛА. Готовий розплакатися, розридатися.— **Слёзы подступа́ют к го́рлу.**

СМАЛИ́ТИ ХАЛЯВКИ́ (халя́ви) до кого. Залицятися до кого-небудь, загравати з кимсь.— **Стро́ить ку́ры** кому.

СМЕРТЕ́ЛЬНИЙ (сме́ртный) БІЙ. Рішуча, запекла битва, яка завершується смертю кого-небудь з тих, що б'ються.— **Сме́ртный бой.**

СМЕРТЕ́ЛЬНИЙ ВОРО́Г. Непримиренний, лютий ворог.— **Смерте́льный враг.**

СМЕРТЕ́ЛЬНИЙ (сме́ртний) ГРІХ. Велика провина; великий порок.— **Сме́ртный грех.**

СМЕ́РТНА ГОДИ́НА (годи́нонька) [ПРИЙШЛА]. *Див.* **ОСТА́ННЯ ГОДИ́НА.**

СМЕРТЬ ЗАГЛЯДА́Є (зазира́є, ди́виться) В О́ЧІ (у ві́чі) кому. Хтось близький до смерті, перебуває в стані смертельної небезпеки.— **Смерть загля́дывает (смо́трит) в глаза́** кому.

СМЕРТЬ ЗАНЕСЛА́ СВОЮ́ ГО́СТРУ КОСУ́ над ким. Комусь загрожує смерть, хтось близький до загибелі.— **Смерть занесла́ свою́ о́струю косу́** над кем.

СМЕРТЬ ЗА ПЛЕЧИ́МА у кого. Хтось дуже хворий, старий, скоро помре.— **Сме́рть на носу́** у кого.

СМЕРТЬ КОСИТЬ кого. Хтось помирає, гине.— **Смерть ко́сит** кого.

СМЕРТЬ НАЙТИ (знайти́). Загинути, померти.— **Смерть найти́.**

СМЕРТЬ УЗЯЛА́ (забра́ла) кого. Хтось помер.— **Смерть взяла́ (забрала́)** кого.

СМЕТА́НКУ ЗБИРА́ТИ (зібра́ти) з чого. Брати собі щось найкраще, найвигідніше, переважно без особливих зусиль.— **Сли́вки снима́ть (снять)** с чего.

СМИКНУ́ЛО (смикну́ти, смикону́ти) ЗА ЯЗИК (за язика́). Небажане

необачне висловлювання.— **Дёрнуло (дёрнуть) за язы́к** к о г о.

СМІХ КРІЗЬ СЛЬО́ЗИ. Про радість, яка супроводжується сльозами смутку й розчулення.— **Смех сквозь слёзы.**

СМІХ НАПА́В н а к о г о. Комусь захотілося сміятися.— **Смех напа́л** н а к о г о.

СМІШИ́ТИ ЛЮДЕЙ. Бути об'єктом насмішки для кого-небудь.— **Смеши́ть люде́й.**

СМІЮ ДУ́МАТИ (запита́ти). Ужива́ється як ввічлива форма стверджування або запитання.— **Сме́ю (осме́ливаюсь) ду́мать (спроси́ть).**

СМІЯ́ТИСЯ В ДУШІ з к о г о, ч о г о, *рідко* н а д к и м, ч и м. Глузувати, кепкувати з кого-небудь, чого-небудь, не виявляючи цього зовні.— **Смея́ться в душе́** н а д к е м, н а д ч е м.

СМІЯ́ТИСЯ В КУЛА́К. Приховувати сміх.— **Смея́ться в кула́к.**

СМОКТА́ТИ (сса́ти) КРОВ ч и ю. *Див.* **ПИ́ТИ КРОВ.**

СМОКТА́ТИ ПІД ЛО́ЖЕЧКОЮ. *Див.* **ССА́ТИ ПІД ЛО́ЖЕЧКОЮ.**

СМОКТА́ТИ (сса́ти) СО́КИ з к о г о. *Див.* **ТЯ́ГТИ СОКИ.**

СНАГИ НЕМА́ (не ста́ло, не ви́стачило). *Див.* **СИ́ЛОНЬКИ НЕМА́.**

СНОМ-ДУ́ХОМ НЕ ЗНА́ТИ (не ві́дати) ч о г о. *Див.* **НІ СНОМ НІ ДУ́ХОМ НЕ ЗНА́ТИ.**

СОБА́КА ГА́ВКА (бре́ше), А ВІ́ТЕР НЕСЕ́ (но́сить); СОБАКА ГА́ВКА, А МЕ́ЖІ ИДУ́ТЬ *і* **ПСИ ВИ́ЮТЬ, А МІ́СЯЦЬ СВІ́ТИТЬ.** Не варто звертати уваги на чиї-небудь слова, плітки, чутки і т. ін.— **Соба́ка ла́ет — ве́тер но́сит.**

СОБА́КАМИ ПІДШИ́ТИЙ. Дуже, занадто злий.— **Злой, как соба́ка.**

[ЯК] СОБА́КА НА СІНІ. Про людину, яка сама не користується чимнебудь і іншим не дає.— **[Как] соба́ка на се́не.**

СОБА́КА СОБА́ЦІ ХВОСТА́ НЕ ОДКУ́СИТЬ. *Див.* **ВОРО́НА ВОРО́НІ О́КА НЕ ВИКЛЮ́Є.**

СОБА́К ГАНЯ́ТИ. Нічого не робити; байдикувати.— **Соба́к (ло́дыря) гоня́ть.**

СОБА́ЦІ СОБА́ЧА СМЕРТЬ. Говориться з презирством і задоволенням про смерть поганої (з погляду мовця) людини.— **Соба́ке соба́чья [и] смерть.**

СОБА́ЧА ВІ́РНІСТЬ (ві́дданість). Надзвичайна вірність, відданість.— **Соба́чья ве́рность (пре́данность).**

СОБА́ЧИЙ НЮХ у к о г о. Хтось має здатність легко схоплювати, підмічати, розуміти що-небудь приховане, таємне.— **Соба́чий нюх** у к о г о.

СОБА́ЧИЙ ХО́ЛОД. Дуже великий холод.— **Соба́чий хо́лод.**

СОБІ́ НА ВТІ́ХУ р о б и т и щ о. Безпечно, весело, без турбот; стільки, скільки хочеться, до повного задоволення.— **В своё удово́льствие** д е л а т ь ч т о.

СОБІ́ НА УМІ́ х т о. Хтось хитрий, потайний, не відкриває своїх думок, намірів.— **Себе́ на уме́** к т о.

СОБІ́ НА ШИЮ. *Див.* **НА СВОЮ ШИЮ.**

СО́ВАТИ (су́нути, стромля́ти, ти́кати, ткну́ти, пха́ти) [СВОГО́] НО́СА к у д и. Втручатися в що-небудь.— **Сова́ть (су́нуть) [свой] нос** к у д а; **сова́ться (су́нуться) с но́сом (со свои́м но́сом)** к у д а.

СО́ВІСТЬ (сумлі́ння) МУ́ЧИТЬ (гризе́) к о г о. Хтось страждає, гостро відчуваючи свою провину.— **Со́весть му́чит (терза́ет)** к о г о.

СО́ВІСТЬ НЕ ЧИ́СТА у к о г о *і* **НА СО́ВІСТЬ НЕЧИ́СТИЙ** х т о. Хто-небудь вчинив або зробив непорядний, непристойний вчинок.— **Со́весть не чиста́** у к о г о.

СО́ВІСТІ СТАЄ́ (ста́ло, хвата́є, хвати́ло) у к о г о. Хтось не соромиться робити що-небудь негоже.— **Со́вести хвата́ет (хвати́ло)** у к о г о.

СОДО́М І ГОМО́РРА. *Книжн.* 1. Крайнє безладдя; метушня, шум; 2. Крайня аморальність, розпуста, що панують де-небудь.— **Содо́м и гомо́рра.**

СОЛОВЕЙ ПІСНЯМИ НЕ СИ́ТИЙ *і* **СЛІВ ГУ́СТО, А В ЖИВОТІ ПУ́СТО.** Говориться перед тим, як запросити кого-небудь до столу, або тоді, коли кого-небудь треба забезпечити чимось.— **Соловья́ ба́снями не кормя́т.**

СОЛО́ДКИЙ СОН. Спокійний, глибокий, безтурботний сон.— **Сла́дкий сон.**

СОЛО́ДКІ СЛОВА́. Надмірно ласкаве, улесливе висловлювання.— **Сла́дкие (сла́достные) слова́.**

СОЛО́МА СОЛО́М'ЯНА. *Див.* **МА́СЛО МАСЛЯ́НЕ.**

СОЛОМО́НОВЕ РІ́ШЕННЯ (**ви́рішення**). *Книжн.* Мудре, винахідливе розв'язання спірного або складного питання.— **Соломо́ново реше́ние.**

СОН ЗЛІТА́Є З О́ЧЕЙ у к о г о. *Див.* **СОН НЕ ЙДЕ НА О́ЧІ.**

СОН КЛО́НИТЬ к о г о. Хочеться спати кому-небудь, огортає сон когось.— **Сон кло́нит к о г о.**

СОН НАЯВУ́. Що-небудь незвичайне.— **Сон наяву́.**

СОН НЕ ЙДЕ НА О́ЧІ к о м у, **СОН ЗЛІТА́Є З О́ЧЕЙ** у к о г о *і* **СОН [ДЕСЬ] ТІКА́Є** в і д к о г о. Зовсім не хочеться спати, хтось не може заснути.— **Сна ни в одно́м глазу́ [нет]** у к о г о.

СО́ННЕ ЦА́РСТВО. 1. Якась кількість людей, охоплена сном; 2. Стан, коли всі засинають, сплять.— **Со́нное ца́рство.**

СОН РЯБО́Ї (**бі́лої, си́вої**) **КОБИ́ЛИ** *і* **БА́БСЬКІ ВИГА́ДКИ** (**каз**ки́). Нісенітниця, дурниця.— **Ба́бьи** (**ба́бушкины**) **ска́зки** (**рбсказнп**).

СОН У РУКУ. *Жарт.* Виявляється віщим, справджується — про сновидіння.— **Сон в ру́ку.**

СОРО́КА НА ХВОСТІ́ ПРИНЕСЛА́ щ о. *Жарт., іron.* Кому-небудь стало відомо про щось — про відомості, одержані від того, кого не хочуть називати, чи невідомо звідки.— **Соро́ка на хвосте́ принесла́** ч т о.

СОРОМ ЇСТЬ О́ЧІ к о м у. Хтось зазнає сорому, страждає від докорів совісті.— **Стыд ест глаза́** к о м у.

СОРОМ (**со́ромно**) **СКАЗА́ТИ.** Уживається для вираження ніяковості з приводу того, що повідомляється, говориться.— **Стыд** (**сты́дно**) **сказа́ть.**

СОРОМУ (**со́рома**) **НЕМА́Є** (**нема́**) в к о г о. Хто-небудь безсоромний. **Стыда́ нет** у к о г о.

СОТА́ТИ ЖИЛИ з к о г о. Змучувати, виснажувати кого-небудь.— **Тяну́ть жи́лы** и з к о г о.

СОТА́ТИ НЕ́РВИ к о м у. Дуже нервувати кого-небудь.— **Трепа́ть не́рвы** к о м у.

СПАДА́ТИ (**спа́сти**) **З ЛИЦЯ́** (**на лиці́, на виду́**). Худнути, марніти.— **Спада́ть** (**спасть**) **с лица́.**

СПА́ЛА (**спливає, спливла́**) **ПОЛУ́ДА З О́ЧЕЙ.** Про правильне розуміння чогось раніше усвідомленого по-іншому.— **Упа́ла** (**спа́ла**) **пелена́ с глаз.**

СПАЛИ́ТИ [СВОЇ] МОСТИ́. Рішуче порвати з чим-небудь, зробити неможливим повернення до чогось.— **Сжечь [свои́] мосты́.**

СПА́ЛЮВАТИ (**пали́ти, спали́ти**) **[СВОЇ, ЗА СОБО́Ю] КОРАБЛІ́.** Робити рішучий крок, після якого неможливе повернення назад.— **Сжига́ть** (**жечь, сжечь**) **[свои́] корабли́.**

СПА́ТИ БЕЗ ЗА́ДНІХ НІГ. Спати міцно, находившись, натомившись.— **Спать без за́дних ног.**

СПА́ТИ ВІ́ЧНИМ (**гробови́м, непробу́дним**) **СНОМ.** Бути мертвим.— **Спать ве́чным** (**после́дним, моги́льным, непробу́дным**) **сном; спать сном моги́лы.**

СПА́ТИ І В (**уві**) **СНІ БА́ЧИТИ.** Дуже прагнути чогось.— **Спать и [во сне] ви́деть.**

СПА́ТИ (**засну́ти**) **СНОМ ПРА́ВЕДНИКА** (**пра́ведних**). Спокійно, міцно спати.— **Спать** (**засну́ть**) **сном пра́ведника** (**пра́ведных**).

СПЕКТИ́ РА́КІВ (**ра́ка**). *Див.* **ПЕКТИ́ РА́КІВ.**

СПИ́НА НЕ РОЗГИНА́ЄТЬСЯ в к о г о. Хтось багато, без відпочинку працює.— **Спина́ не разгиба́ется** у к о г о.

СПИНЯ́ТИ (**спини́ти**) **О́ЧІ** (**о́ко**) н а к о м у, н а ч о м у. Починати дивитися на кого-небудь, на щонебудь, розглядати кого-небудь, щонебудь.— **Остана́вливать** (**останови́ть**) **глаза́** (**глаз**) н а к о м, н а ч ём.

СПИНЯ́ТИ (**спини́ти**) **СВІЙ ВИ́БІР** н а к о м у, н а ч о м у. Вибирати кого-небудь, що-небудь.— **Остана́вливать** (**останови́ть**) **свой вы́бор** н а к о м, н а ч ём.

СПИРА́Є (**спе́рло**) **ДУХ** (**ві́ддих**). Важко дихати комусь від надміру почуттів, сильних переживань і т. ін.— **Дыха́ние** (**дух**) **спира́ет** (**спёрло, тесни́т, стесни́ло**).

СПИРА́ТИСЯ (**спе́ртися**) **НА ПЛЕЧЕ́** ч и є. Знаходити в кому-небудь підтримку, допомогу.— **Опира́ться** (**опере́ться**) **на плечо́** ч ь ё.

СПИСУВА́ТИ (**списа́ти, здава́ти, зда́ти**) **В ТИРА́Ж.** Відстороняти, визнаючи, вважаючи непридатним до якоїсь діяльності.— **Спи́сывать** (**списа́ть, сдава́ть, сдать**) **в тира́ж.**

СПІВА́ТИ В УНІСО́Н. Співзвучно, в однаковій манері, в однаковому тоні.— **Петь в унисо́н.**

СПІВА́ТИ ДИФІРА́МБИ кому, чому. Надмірно захвалювати; вихваляти.— **Петь дифира́мбы** кому, чему.

СПІВА́ТИ (проспівáти) З ЧУЖО́ГО ГО́ЛОСУ. *Несхв.* Не маючи своєї думки, сліпо повторювати чуже.— **Петь (пропе́ть) с чужо́го го́лоса.**

СПІВАТИ (заспівáти) ЛА́ЗАРЯ. Скаржитися, прикидатися нещасним, обійденим долею.— **Петь (запе́ть, спеть, тяну́ть, затяну́ть) ла́заря.**

СПІВА́ТИ СОЛОВЕ́ЙКОМ (як солове́йко). *Див.* **РОЗЛИВА́ТИСЯ СОЛОВЕ́ЙКОМ.**

СПІЙМА́ТИ НА СЛО́ВІ кого. *Див.* **ЛОВИ́ТИ НА СЛО́ВІ.**

СПІЙМА́ТИ СЕБЕ́ на чому. *Див.* **ЛОВИ́ТИ СЕБЕ́** на чому.

СПІЙМА́ТИСЯ НА ВУ́ДКУ (на ву́дочку). *Див.* **ПОПАДА́ТИСЯ НА ВУ́ДКУ.**

СПІЛЬНА СПРА́ВА. Те, що здійснюється всіма у суспільстві, у колективі і т. ін.— **Общее де́ло.**

СПЛАКА́ТИ [ВСІ] О́ЧІ. *Див.* **ВИПЛА́КУВАТИ [ВСІ] О́ЧІ.**

СПЛА́ЧУВАТИ (сплати́ти) СТОРИ́ЦЕЮ. *Див.* **ВІДПЛА́ЧУВАТИ СТОРИ́ЦЕЮ.**

СПЛИВА́Є (спливла́) **ПОЛУ́ДА З О́ЧЕЙ.** *Див.* **СПАДА́Є ПОЛУ́ДА З О́ЧЕЙ.**

СПОГА́ДАМИ ПЕРЕНО́СИТИСЯ (перенести́ся). В уяві опинятися в іншому місці, часі, в інших обставинах і т. ін.— **В воспомина́ниях переноси́ться (перенести́сь).**

СПОДІВА́ТИСЯ (покладáти надію, надіятися) НА ЩАСТЯ. Думати про щасливе, успішне завершення чого-небудь, надіятися на успіх.— **Наде́яться на авось.**

СПОКІ́ЙНА СО́ВІСТЬ і **СПОКІ́ЙНЕ СУМЛІ́ННЯ.** Усвідомлення своєї правоти, правильності своїх вчинків.— **Споко́йная со́весть.**

СПОКІЙНО НА СЕ́РЦІ (на душі́) у кого. Хто-небудь перебуває у стані душевної рівноваги, душевного спокою.— **Споко́йно на се́рдце (на душе́)** у кого.

СПОКУ́ТУВАТИ ВИНУ́ (прови́ну). Добрими ділами, вчинками, доброю поведінкою намагатися заслужити прощення за що-небудь зроблене проти кого-небудь.— **Искупа́ть (искупи́ть) вину́.**

СПОКУ́ТУВАТИ ГРІХ (гріх). Визнаючи свою провину перед ким-небудь, чим-небудь, намагатися її виправити.— **Искупа́ть (искупи́ть) грех (грех).**

СПОКУША́ТИ (випро́бувати, випробо́вувати) ДО́ЛЮ. Робити щонебудь пов'язане із зайвим риском, небезпекою.— **Искуша́ть (испы́тывать) судьбу́.**

СПОЛУ́ЧНА ЛА́НКА. Служить для зв'язку, поєднання чого-небудь.— **Связу́ющее звено́.**

СПОМ'ЯНЕ́Ш (спом'яне́те) МОЄ́ СЛО́ВО. *Див.* **ЗГАДА́ЄШ [ТОДІ] МОЄ́ СЛО́ВО.**

СПОПЕЛЯ́ЮЧА НЕНА́ВИСТЬ. Ненависть, що найсильніше виявляється.— **Испепеля́ющая не́нависть.**

СПОПЕЛЯ́ЮЧИЙ ПОГЛЯД. Погляд, що виражає ненависть, презирство, гнів.— **Испепеля́ющий взгляд.**

СПОРТИ́ВНА ФО́РМА. Ступінь професійної підготовки спортсмена, коли він може повністю проявити свої можливості.— **Спорти́вная фо́рма.**

СПОРТИ́ВНИЙ ІНТЕРЕ́С. Бажання перевірити свої здібності, свої вміння досягти чого-небудь.— **Спорти́вный интере́с.**

СПОЧИВА́ТИ (спочи́ти, почива́ти, почи́ти) ВІ́ЧНИМ (непробу́дним) СНОМ. Бути похованим, лежати у могилі.— **Почива́ть (почи́ть) ве́чным (непробу́дным) сном.**

СПОЧИВА́ТИ (спочи́ти) ДУШЕ́Ю (се́рцем). Знаходити душевний спокій, заспокоюватися.— **Отдыха́ть (отдохну́ть) душо́й (се́рдцем).**

СПОЧИВА́ТИ (спочи́ти, почива́ти, почи́ти) НА ЛА́ВРАХ. Заспокоюватися на досягнутому.— **Почива́ть (почи́ть) на ла́врах.**

СПРА́ВА ВАРТА ЗА́ХОДУ. Те, що заслуговує на увагу, варте зусиль і т. ін.— **Игра́ сто́ит свеч.**

СПРА́ВА ВАША. *Див.* **ДІ́ЛО ХАЗЯЇ́СЬКЕ.**

СПРА́ВА ВЕЛИ́КОЇ ВАГИ́. Те, що відіграє важливу роль для когонебудь, чого-небудь.— **Де́ло большо́й ва́жности.**

СПРА́ВА ВИ́ГОРІЛА і **ДІ́ЛО ВИГОРІ́ЛО.** Удалося, закінчилося

позитивним результатом що-небудь.— Де́ло вы́горело.

СПРА́ВА ДОХО́ДИТЬ (йде) **ДО КІНЦЯ́.** Закінчується здійснення, виконання чого-небудь.— Де́ло бли́зится к концу́.

СПРА́ВА ЖИТТЯ́ ч и й о г о. Щось надзвичайно важливе, серйозне для кого-небудь.— Де́ло жи́зни ч ь е й.

СПРА́ВА ЙДЕ (пішла́) д о ч о г о. Наближається, наступає що-небудь.— Де́ло идёт (пошло́) к ч е м у.

СПРА́ВА ЙДЕ ДО КІНЦЯ́. *Див.* **СПРА́ВА ДОХО́ДИТЬ ДО КІНЦЯ́.**

СПРА́ВА НАЖИВНА́. *Див.* **ДІ́ЛО НАЖИ́ВНЕ.**

СПРА́ВА НА МАЗІ́. *Див.* **ДІ́ЛО НА МАЗІ́.**

СПРА́ВА НЕ ЖДЕ (не чека́є, не те́рпить). *Див.* **ДІ́ЛО НЕ ЖДЕ.**

СПРА́ВА (ді́ло) **НЕ СТА́НЕ** з а к и м, з а ч и м. Затримки не буде з-за кого.— Де́ло не ста́нет з а к е м, з а ч е м.

СПРА́ВА РУК ч и ї х. *Див.* **ДІ́ЛО РУК.**

СПРА́ВА СТОСУ́ЄТЬСЯ к о г о, ч о г о. Мова йде про кого-небудь, що-небудь, питання торкається кого-небудь, чого-небудь.— Де́ло каса́ется к о г о, ч е г о.

СПРА́ВА ЧЕ́СТІ. О труде.— Де́ло че́сти.

СПРАВ ПО ГО́РЛО у к о г о. Хтось дуже зайнятий, надзвичайно завантажений.— Дел по го́рло у к о г о.

СПРАВЕДЛИ́ВА СПРА́ВА і **ПРА́ВЕ ДІ́ЛО.** Який містить правду, справедливість; благородний.— Пра́вое де́ло.

СПРАВЛЯ́ТИ (спра́вити) **[БЛАГОТВО́РНИЙ] ВПЛИВ** н а к о г о, н а щ о. *Див.* **РОБИ́ТИ [БЛАГОТВО́РНИЙ] ВПЛИВ.**

СПРАВЛЯ́ТИ (спра́вити) **ВРА́ЖЕННЯ** н а к о г о. *Див.* **РОБИ́ТИ ВРА́ЖЕННЯ.**

СПРО́БА ПЕРА́. *Див.* **ПРО́БА ПЕРА́.**

СПРО́БНИЙ КА́МІНЬ. *Див.* **ПРО́БНИЙ КА́МІНЬ.**

СПРО́БУВАТИ ГРУНТ. *Див.* **РОЗВІ́ДУВАТИ ГРУНТ.**

СПРОБУ́ВАТИ (попро́бувати) **ЩА́СТЯ.** Намагатися що-небудь зробити, розраховуючи на успіх.— Попыта́ть сча́стья (сча́стье).

СПУСКА́ТИ (спусти́ти) **З О́КА** (з очей) к о г о. Переставати спостерігати, стежити або наглядати за кимнебудь.— Упуска́ть (упусти́ть) из глаз (из ви́ду) к о г о.

СПУСКА́ТИ (спусти́ти) **НА ГА́ЛЬМАХ** щ о. Пом'якшувати, полегшувати перебіг чого-небудь; втручаннями припинити що-небудь.— Спуска́ть (спусти́ть) на тормоза́х ч т о.

СПУСКА́ТИСЯ (спусти́тися) **З НЕ́БА НА ЗЕ́МЛЮ.** Звільноватися від ілюзій, приходити до правильного розуміння оточуючого.— Сходи́ть (сойти́, спуска́ться, опусти́ться) с не́ба на зе́млю.

СПУСКА́ТИ (спусти́ти) **ШКУ́РУ** (три шку́ри, сім шкур) з к о г о. Дуже бити, карати за що-небудь.— Спуска́ть (спусти́ть) шку́ру (три шку́ры, семь шкур) с к о г о.

СПУСТИ́ВШИ РУКА́ВА (рукави́) р о б и т и щ о.— Нехотя, не стараючись добре виконувати роботу.— Спусти́ рукава́ д е л а т ь ч т о.

ССА́ТИ КРОВ ч и ю. *Див.* **ПИ́ТИ КРОВ.**

ССА́ТИ (смокта́ти) **ПІД ЛО́ЖЕЧКОЮ.** Боліти, пекти у нижній частині грудей під ребрами.— Соса́ть под ло́жечкой.

ССА́ТИ СО́КИ з к о г о. *Див.* **ТЯГТИ́ СО́КИ.**

СТАВА́ТИ (ста́ти) **В ПО́ЗУ.** Удавати з себе кого-небудь, приймати який-небудь вигляд, тон з метою справити певне враження на когось.— Станови́ться (стать) в по́зу.

СТАВА́ТИ (ста́ти) **В ПРИГО́ДІ** к о м у. 1. Приходити на допомогу в скрутну хвилину; 2. Узагалі допомагати кому-небудь.— Сослужи́ть слу́жбу к о м у; быть поле́зным к о м у; оказа́ть услу́гу к о м у.

СТАВА́ТИ (ста́ти) **В [ОДИ́Н] РЯД** з к и м, з ч и м. Підніматися до рівня кого-небудь, чого-небудь, бути на одному рівні з кимось, чимось.— Станови́ться (стать) в [оди́н] ряд.

СТАВА́ТИ (ста́ти) **В РЯДИ́** ч о г о. Займати відповідне місце в якійнебудь організації, групі.— Станови́ться (стать) в ряды́ к о г о.

СТАВА́ТИ (ста́ти) **ГРУДЬМИ́.** Мужньо битися, захищаючи кого-небудь, що-небудь.— Встава́ть (встать) гру́дью.

СТАВА́ТИ (ста́ти, зво́дитися, зве-сти́ся) **ДИ́БОМ** (ди́бки, на диби́, на ди́бки). Чинити опір, збуджено проти-діяти, запере́чувати проти чогось.— **Станови́ться (стать, става́ть, встать) на дыбы́.**

СТАВА́ТИ (ста́ти) **ДО ЛА́ДУ.** Роз-починати діяти, ставати діючим.— **Входи́ть (войти́, вступа́ть, вступи́ть) в строй.**

СТАВА́ТИ (ста́ти) **ЗА ОСНО́ВУ** (осно́вою) чого. Бути, стати го-ловним, визначальним елементом у виникненні, творенні чого-не-будь.— **Станови́ться (стать) осно́вой** чего.

СТАВА́ТИ (ста́ти) **НА БІК** кого, чого, чий (**на сто́рону** кого, чию). Бути, стати прибіч-ником кого-небудь, поділяти думки, відстоювати інтереси, підтри-мувати когось.— **Станови́ться (стать, става́ть, встать) на сто́рону** кого, чью.

СТАВА́ТИ (ста́ти) **НА БЛИЗЬКУ́ (на коро́тку) НО́ГУ.** Вступати в близькі, дружні стосунки.— **Станови́ться (стать) на дру́жескую (на коро́тку) но́гу.**

СТАВА́ТИ (ста́ти) **НА ЗА́ДНІ ЛА́ПКИ** перед ким. При-слуговуватися кому-небудь, під-лещуватися до когось.— **Станови́ться (стать) на за́дние ла́пки** перед кем.

СТАВА́ТИ (ста́ти) **НА ОДНУ́ ЛІ́НІЮ** з ким. Уподібнюватися в якому-небудь відношенні до ко-гось.— **Станови́ться (стать) на одну́ ли́нию** с кем.

СТАВА́ТИ (ста́ти) **НА ОДНУ́ ДО́ШКУ** з ким. Прирівняти себе до кого-небудь; уподібнюватися в якомусь відношенні кому-небудь.— **Станови́ться (стать) на одну́ доску́** с кем.

СТАВА́ТИ (ста́ти) **НА РЕ́ЙКИ** чого, які. Обирати певний спо-сіб життя, дії, напрям діяльності та ін.— **Станови́ться (стать) на ре́льсы** чего, какие.

СТАВА́ТИ (ста́ти, ступа́ти, сту-пи́ти) **НА СЛИЗЬКИЙ ШЛЯХ** (**на слизьку́ доро́гу**). Втрачати правильний напрямок у діяльно-сті, поведінці тощо.— **Станови́ть-ся (стать) на ско́льзкий путь.**

СТАВА́ТИ (ста́ти, ступа́ти, сту-пи́ти) **НА ШЛЯХ** чого, який. Обирати певний напрям у поведін-ці, діяльності, поглядах тощо.— **Станови́ться (стать, става́ть, встать, вступа́ть, вступи́ть) на путь** чего, какой.

СТАВА́ТИ (ста́ти) **НА ШЛЯХ НАЙМЕ́НШОГО ОПО́РУ.** *Див.* **ІТИ ПО ЛІНІЇ НАЙМЕ́НШОГО ОПО́РУ.**

СТАВА́ТИ (ста́ти) **НА ШЛЯХУ́** чиєму (**на доро́зі** чиїй, **попере́к шляху́** чиєму, **попере́к доро́ги** чиєї). Перешкоджати ко-мусь у досягненні чого-небудь.— **Станови́ться (стать, става́ть, встать) на пути́** чьём (**на доро́ге** чьей, **поперёк пути́** чьего, **поперёк доро́ги** чьей).

СТАВА́ТИ (ста́ти) **ПІД ПРА́ПОР** (**під прапори́, під знаме́но, під зна-ме́на**) кого, чого, чиє, чиї. Виступати разом з ким-небудь, проти когось, чогось.— **Станови́ться (стать, става́ть, встать) под зна́мя (под знамёна)** кого, чего, чьё, чьи.

СТАВА́ТИ (ста́ти) **ПОПЕРЕ́К** (впо́-перек) **ГО́РЛА** (кісткою в го́рлі) кому. 1. Ставати на перешкоді кому-небудь у досягненні чого-небудь; 2. Бути ненависним кому-небудь.— **Станови́ться (стать, става́ть, встать) поперёк го́рла** кому.

СТАВА́ТИ (ста́ти) **ПОПЕРЕ́К ШЛЯХУ** чиєму (**попере́к доро́ги** чиєї). *Див.* **СТАВА́ТИ НА ШЛЯХУ́** чиєму.

СТАВА́ТИ (ста́ти) **У** (**вели́кій**) **ПРИ-ГО́ДІ** кому. 1. Приходити на допо-могу в скрутну хвилину до кого-небудь; 2. Взагалі допомагати кому-небудь у чомусь.— **Сослужи́ть слу́жбу** кому.

СТАВИ́ТИ В ДО́КІР кому, що. Докоряти кому-небудь, чому-небудь.— **Ста́вить в уко́р** кому, что.

СТАВИ́ТИ В ОДИ́Н РЯД кого, що. Уподібнювати кого-небудь, що-небудь у якомусь відношенні.— **Ста́вить в оди́н ряд** кого, что.

СТАВИ́ТИ (поста́вити) **В ОСНО́ВУ** (**в осно́ву осно́в**) що. Визнавати, вва-жати що-небудь особливо важливим; найважливішим серед важливого, основним.— **Ста́вить (поста́вить) во главу́ угла́** что.

СТА́ВИТИ (поста́вити) ВСЕ НА СВОЄ́ МІ́СЦЕ (на свої́ місця́). Приводити в ясність, певність.— **Ста́вить (поста́вить) всё на своё ме́сто (на свои́ места́).**

СТА́ВИТИ ЗА (у) ПРИ́КЛАД *і* **СТА́ВИТИ ВЗІ́РЦЕМ (за взіре́ць)** к о г о, щ о. Звертати чиюсь увагу на діяльність, поведінку, риси характеру якоїсь особи, як на зразок.— **Ста́вить в приме́р к о г о, ч т о.**

СТА́ВИТИ (поста́вити) ЗНАК РІ́ВНОСТІ м і ж к и м, ч и м. Визнавати кого-небудь, що-небудь рівноцінним іншому, подібному.— **Ста́вить (поставйть) знак ра́венства м е ж д у к е м, ч е м.**

СТА́ВИТИ (поста́вити) З НІГ НА ГО́ЛОВУ. 1. Докорінно змінити щось, зробити зовсім не таким, як було; 2. Неправильно витлумачити, висвітлити щось, надати чому-небудь протилежного змісту, значення.— **Ста́вить (поста́вить) с ног на го́лову.**

СТА́ВИТИ (поста́вити) КРА́ПКУ н а ч о м у. Закінчувати що-небудь, зупинитися на чомусь.— **Ста́вить (поста́вить) то́чку н а ч е м.**

СТА́ВИТИ (поста́вити) КРА́ПКУ (крапкі́) НАД «І». 1. Уточнювати сказане, не залишати нічого недомовленим; 2. Доводити до логічного завершення.— **Ста́вить (поста́вить) то́чку (то́чки) над «і».**

СТА́ВИТИ (поста́вити) НА ВИД к о м у. Зауважувати кому-небудь.— **Ста́вить (поста́вить) на вид.**

СТА́ВИТИ (поста́вити) НАД УСІ́МА. Дуже цінувати, вважати найкращим.— **Ста́вить вы́ше (превы́ше) всех.**

СТА́ВИТИ (поста́вити) НА КАРБ к о м у щ о. Звинувачувати когонебудь у чому-небудь.— **Ста́вить (поста́вить) в счёт к о м у ч т о.**

СТА́ВИТИ (поста́вити) НА КА́РТУ щ о. Піддавати небезпеці що-небудь, ризикуючи чимось.— **Ста́вить (поста́вить) на ка́рту ч т о.**

СТА́ВИТИ (поста́вити) НА КІН щ о. Ризикувати.— **Ста́вить (поста́вить) на кон ч т о.**

СТА́ВИТИ (поста́вити) НА КОЛІ́НА к о г о. Примушувати підкорятися.— **Ста́вить (поста́вить) на коле́ни к о г о.**

СТА́ВИТИ (поста́вити) НА [СВОЄ́] МІ́СЦЕ к о г о. Збивати пиху з когонебудь, у різкій формі зробити комунебудь зауваження про нескромну, зарозумілу поведінку.— **Ста́вить (поста́вить) на [своё] ме́сто.**

СТА́ВИТИ (поста́вити) НА НО́ГИ к о г о. 1. Виростити, виховати; 2. Вилікувати; 3. З відсталого вивести в передові.— **Ста́вить (поста́вить) на́ ноги к о г о.**

СТА́ВИТИ (поста́вити) НА ОДНУ́ ДО́ШКУ з к и м. Прирівнювати когось у певному відношенні до когонебудь.— **Ста́вить (поста́вить) на одну́ доску́** с к е м.

СТА́ВИТИ НА ПЕ́РШЕ МІ́СЦЕ (на пе́ршому місці) к о г о, щ о. Дуже цінувати когось, щось, вважати найкращим, найважливішим.— **Ста́вить на пе́рвое ме́сто к о г о, ч т о.**

СТА́ВИТИ (поста́вити) НА ПЕ́РШИЙ ПЛАН к о г о, щ о. Визнавати найголовнішим, надати найбільшого значення.— **Ста́вить (поста́вить) на пе́рвый план к о г о, ч т о.**

СТА́ВИТИ (поста́вити) НА РЕ́ЙКИ щ о. Надавати чому-небудь певного спрямування.— **Ста́вить (поста́вить) на ре́льсы ч т о.**

СТА́ВИТИ (поста́вити) НА СЛУ́ЖБУ щ о, ч о м у. Використовувати, застосовувати в інтересах кого-небудь, чого-небудь.— **Ста́вить (поста́вить) на слу́жбу ч т о, ч е м у.**

СТА́ВИТИ (поста́вити) НА ШИРО́КУ НО́ГУ. Ініціативно, не рахуючись з витратами, щось організовувати.— **Ста́вить (поста́вить) на широ́кую но́гу.**

СТА́ВИТИ ПА́ЛИЦІ (па́лки) В КОЛЕ́СА к о м у. *Див.* **ВСТАВЛЯ́ТИ ПА́ЛИЦІ В КОЛЕ́СА.**

СТА́ВИТИ (поста́вити) ПЕ́РЕД ФА́КТОМ [ЯКИ́Й (що) СТА́ВСЯ]. Повідомляти когось про те, що вже відбулося, що не можна поправити.— **Ста́вить (поста́вить) пе́ред [свершйвшимся] фа́ктом.**

СТА́ВИТИ (поста́вити) ПИТА́ННЯ РУ́БА (ребро́м). 1. Прямо, рішуче запитати про щось важливе, вимагаючи чіткої недвозначної відповіді; 2. У категоричній формі заявити про щось, з усією рішучістю наполягаючи на чомусь.— **Ста́вить (поста́вить) вопро́с ребро́м.**

СТА́ВИТИ ПІД ЗАГРО́ЗУ. Наражати на небезпеку.— **Ста́вить под угро́зу.**

СТА́ВИТИ (поста́вити) ПІДНІ́ЖКУ кому, чому. Заважати, перешкоджати кому-небудь, чому-небудь у якійсь справі.— **Ста́вить (поста́вить) подно́жку** кому, чему.

СТА́ВИТИ (поста́вити) ПІД ПИТА́ННЯ що. Вважати сумнівним або непотрібним наявність чого-небудь.— **Ста́вить под вопро́с** что.

СТАВИ́ТИ (поста́вити) ПІД СУ́МНІВ (під су́мніви) що. Ставитися недовірливо до чого-небудь, сумніватися.— **Ста́вить под сомне́ние.**

СТА́ВИТИ (поста́вити) ПІД УДА́Р кого, що. Ставити в небезпечне, критичне становище.— **Ста́вить (поста́вить) под уда́р** кого, что.

СТАВИТИ (поста́вити) ПОРУЧ (по́ряд) кого, що, з ким, з чим. Вважати кого-небудь, що-небудь рівноцінним, однаковим у якому-небудь відношенні з кимсь, з чимсь.— **Ста́вить (поста́вить) ря́дом** кого, что, с кем, с чем.

СТА́ВИТИ (поста́вити) СЕБЕ́ НА МІ́СЦЕ кого, чиє.— Уявляти себе в таких самих обставинах, у такому самому становищі, як хто-небудь; припустити, що не хтось інший, а ти сам потрапив у відповідну ситуацію.— **Ста́вить (поста́вить) себя́ на ме́сто** кого, чьё.

СТА́ВИТИ (поста́вити) СОБІ́ МЕ́ТОЮ (за мету́) що. Прагнути здійснити що-небудь.— **Ста́вить (поста́вить) пе́ред собо́й цель** какую; **задава́ться (зада́ться) це́лью** какой.

СТА́ВИТИ (поста́вити) ХРЕСТ на кому, на чому. 1. Переставати покладати надії на когось, на щось; 2. Переставати робити що-небудь, займатися чимсь, думати, згадувати про щось.— **Ста́вить (поста́вить) крест** на ком, на чём.

СТА́ВИТИ (поста́вити) ЦА́ПА (козла́) **ГОРО́Д СТЕРЕ́ГТИ.** *Див.* **ПУСКА́ТИ (пусти́ти) ЦАПА (козла́) В КАПУ́СТУ.**

СТА́ВКА [БУ́ДЕ] БИ́ТА. Хто-небудь зазнає цілковитої поразки у чомусь.— **Ста́вка [бу́дет] би́та.**

СТАВ ХА́ТКУ ПО ДОСТА́ТКУ. *Див.* **ПО СВОЄ́МУ ЛІ́ЖКУ ПРОСТЯГА́Й НІ́ЖКИ.**

СТАНОВИ́ЩЕ ГІ́РШЕ ЗА ГУБЕРНА́ТОРСЬКЕ. *Жарт.* Вкрай скрутне, неприємне становище.— **Положе́ние ху́же губерна́торского.**

СТАРА́ ГВА́РДІЯ. Віддані своїй справі борці, випробувані в якій-небудь галузі.— **Ста́рая гва́рдия.**

СТАРА́ ІСТО́РІЯ. *Див.* **ВІ́ЧНА ІСТО́РІЯ.**

СТАРА́ ЛИСИ́ЦЯ. *Див.* **СТАРИ́Й ЛИС.**

СТАРА́ ПІ́СНЯ *і* **СТАРІ́ ПІСНІ́.** Що-небудь давно відоме.— **Ста́рая (стара́) пе́сня.**

СТАРЕ́ Й (і) МАЛЕ́, СТАРІ́ Й (і) МАЛІ́ *і* **ВІД СТАРО́ГО ДО МАЛО́ГО.** Всі без розрізнення віку.— **И ста́рый и ма́лый; и стар и мал; и стар и млад.**

СТАРИ́Й ВІЛ (кінь) БОРОЗНИ́ НЕ ПСУЄ́ (не зіпсує́) *і* **СТАРИ́Й ВІЛ З БОРОЗНИ́ НЕ ЗВЕРНЕ.** Стара, досвідчена людина не зіпсує те, за що береться.— **Ста́рый конь борозды́ не по́ртит (не испо́ртит).**

СТАРИ́Й (стріля́ний) ВОВК. Про людину, яка багато пережила, загартована життям, витривала.— **Ста́рый (тра́вленый) волк.**

СТАРИ́Й (стріля́ний) ГОРОБЕ́ЦЬ. Про того, хто має великий досвід, кого важко обдурити.— **Стре́ляный (ста́рый) воробе́й.**

СТАРИ́Й ЛИС *і* **СТАРА́ ЛИСИ́ЦЯ.** Хитра людина, яка зазнала в житті багато незгод, нестатків і набула житейської мудрості, досвіду і знань.— **Ста́рая лиса́ (лиси́ца).**

СТАРИ́Й СИЧ. *Жарт.* Про старого, звичайно відлюдкуватого чоловіка.— **Ста́рый сыч.**

СТАРІ́ Й (і) МАЛІ́. *Див.* **СТАРЕ́ Й МАЛЕ́.**

СТА́РІСТЬ НЕ РА́ДІСТЬ. З похилим віком приходить слабість, недуга, хвороби.— **Ста́рость не ра́дость.**

СТАРО́ГО (стріля́ного) ГОРОБЦЯ́ НА ПОЛО́ВІ НЕ ЗЛОВИШ. Досвідчену, бувалу людину не перехитриш, не обдуриш.— **Ста́рого (стре́ляного) воробья́ на мяки́не не проведёшь (не обма́нешь).**

СТА́ТИ В ПРИГО́ДІ. *Див.* **СТАВА́ТИ У ПРИГО́ДІ.**

СТА́ТИ ЖЕ́РТВОЮ чого. *Див.* **УПА́СТИ ЖЕ́РТВОЮ.**

СТА́ТИ НА ВА́РТІ. *Див.* **СТОЯ́ТИ НА ВА́РТІ.**

СТА́ТИ НА СТОРО́ЖІ. *Див.* **СТОЯ́ТИ НА ВА́РТІ.**

СТА́ТИ НА ШЛЯХ чого, який. *Див.* **СТАВА́ТИ НА ШЛЯХ** чого, який.

СТА́ТИ ПОПЕРЕ́К ГО́РЛА кому. *Див.* **СТАВА́ТИ ПОПЕРЕК ГО́РЛА** кому.

СТА́ТИ ПОПЕРЕ́К ДОРО́ГИ кому. *Див.* **СТОЯ́ТИ ПОПЕРЕК ДОРО́ГИ** кому.

СТА́ТИ (зроби́тися) **ПРИ́КАЗКОЮ** (прислі́в'ям). Стати загальновідомим, загальновизнаним.— **Войти́ (в послó́вицу) в поговóрку.**

СТА́ТИ СТІНО́Ю (му́ром). Виступити згуртовано, дружно.— **Встать (стать) стено́й.**

СТА́ТИ СТОВПО́М (як стовп, як стовпе́ць). *Див.* **СТОЯ́ТИ СТОВПО́М.**

СТВОРИ́ТИ (зроби́ти) **[СОБІ] КУМИ́Р** (кумі́ра). Визнати кого-небудь, що-небудь єдино достойним поклоніння.— **Созда́ть (сотвори́ть) [себе́] куми́р (кумі́ра).**

СТВОРЮВА́ТИ (створи́ти) **ВРА́ЖЕННЯ.** Викликати в свідомості кого-небудь певне уявлення чи думку.— **Создава́ть (созда́ть) впечатле́ние.**

СТЕЖКИ́ ПОЗАРОСТА́ЛИ до кого. Перестали відвідувати кого-небудь, спілкуватися з кимсь, забули когось.— **Тро́пы позараста́ли** к кому.

СТЕЛИ́ТИСЯ ПІД НО́ГИ кому. *Див.* **ВАЛЯ́ТИСЯ В НОГА́Х.**

СТЕРЕГТИ́СЯ (боя́тися) **ЯК ВОГНЮ.** Відчувати великий страх, остерігатися.— **Бере́чься как огня́.**

СТЕРНО́ ВЛАДИ. *Див.* **КЕРМО́ ВЛАДИ.**

СТЕРТИ (зітерти, розте́рти) **НА (в) ПО́РОХ** (порошо́к) кого. Знищити цілком, зовсім.— **Стере́ть (истере́ть) в порошо́к** кого.

СТИД І СО́РОМ. Уживається для вираження осуду, присоромлення кого-небудь за погані дії, вчинки і т. д.— **Стыд и срам.**

СТИРА́ТИ (сте́рти, зітерти) **З ЛИЦЯ ЗЕМЛІ́.** Нищити.— **Стира́ть (стере́ть, смести́) с лица́ земли́.**

СТИСНУВШИ ЗУБИ. *Див.* **ЗЦІПИВШИ ЗУБИ.**

СТИСКА́ТИ (сти́скувати, сти́снути) **В ОБІЙМАХ** кого. Обіймати кого-небудь.— **Сти́скивать (сти́снуть) в объя́тиях** кого.

СТИ́ШУВАТИ (сти́шити) **ГО́ЛОС.** Говорити тихше, переходити на шепіт.— **Понижа́ть (пони́зить) го́лос.**

СТОВБИ́ЧИТИ НАД ДУШЕЮ. *Див.* **СТОЯ́ТИ НАД ДУШЕЮ.**

СТОВПОВИ́Й ШЛЯХ і **СТОВПОВА́ ДОРО́ГА.** 1. Великий шлях, на якому стовпами були позначені верстви; 2. (чого, до чого). Головний напрямок у русі або розвитку чого-небудь.— **Столбова́я доро́га.**

СТОРО́ННЄ О́КО. 1. Погляд чужої людини; 2. Непричетна до кого-небудь, чого-небудь людина.— **Посторо́нний глаз.**

СТОРЧ ГОЛОВО́Ю. 1. Униз головою; 2. Дуже швидко, стрімголов.— **Слома́ го́лову.**

СТОЯ́ТИ БІ́ЛЯ (ко́ло) **КОЛИ́СКИ** чого. Сприяти зародженню і розвитку чого-небудь нового.— **Стоя́ть у колыбе́ли** чего.

СТОЯ́ТИ В ОПОЗИ́ЦІЇ до кого, до чого. Протидіяти, чинити опір кому-небудь, чому-небудь, не погоджуватися з чиїми-небудь поглядами, діями і т. ін., протиставляючи їм свої погляди, дії тощо.— **Стоя́ть в оппози́ции** к кому, к чему.

СТОЯ́ТИ В ОЧА́Х (пе́ред очи́ма, пе́ред зо́ром) у кого, чиїх. Невідступно поставати перед зором; являтися.— **Стоя́ть в глаза́х (пе́ред глаза́ми)** у кого, чьих.

СТОЯ́ТИ В ПА́М'ЯТІ. Залишатися в свідомості, не забуватися.— **Стоя́ть в па́мяти.**

СТОЯ́ТИ (ста́ти) **ГОРО́Ю** за кого, за що. Відстоювати, захищати всіма силами кого-небудь, що-небудь.— **Стоя́ть (стать) горо́й** за кого, за что.

СТОЯ́ТИ (ста́ти) **ГРУДЬМИ́** і **ОБОРОНЯ́ТИ** (закрива́ти) **ГРУДЬМИ.** Мужньо битися, захищати кого-небудь, що-небудь.— **Стоя́ть (стать, встать) гру́дью.**

СТОЯ́ТИ ЗА ПРА́ВДУ (за пра́ве ді́ло). Відстоювати справедливість.— **Стоя́ть за пра́вду.**

СТОЯ́ТИ [САМ] ЗА СЕ́БЕ. Не давати скривдити себе, захищати себе своїми силами, без допомоги будь-кого.— **Стоя́ть [сам] за себя́.**

СТОЯ́ТИ ЗА СПИ́НОЮ в кого, чиєю (**за плечи́ма в кого, чиїми**). Таємно опікати кого-небудь. Надавати йому підтримку, таємно

скеровувати чиюсь діяльність.— **Стоя́ть за спино́й у кого, чьей.**

СТОЯ́ТИ НА БО́ЦІ кого, чиє́му. Бути прибічником кого-небудь, підтримувати його, поділяючи його думки, обстоюючи його інтереси.— **Стоя́ть на стороне́ кого, чьей.**

СТОЯ́ТИ (ста́ти) **НА ВА́РТІ** (на сторо́жі, на ча́тах). Охороняти, захищати кого-небудь, що-небудь.— **Стоя́ть на стра́же.**

СТОЯ́ТИ НАД БЕЗО́ДНЕЮ (на краю́ безо́дні). Бути під загрозою загибелі.— **Стоя́ть на краю́ про́пасти.**

СТОЯ́ТИ (стовби́чити) **НАД ДУ́ШЕЮ** чиє́ю. Надокучати присутністю, невідступним переслідуванням і т. ін.— **Стоя́ть над душо́й чьей.**

СТОЯ́ТИ (ходи́ти) **НА ЗА́ДНІХ ЛА́ПКАХ** перед ким. Прислуговуватися кому-небудь, підлещуватися до когось.— **Стоя́ть** (ходи́ть) **на за́дних ла́пках перед кем.**

СТОЯ́ТИ НА КРАЮ́ БЕЗО́ДНІ. *Див.* **СТОЯ́ТИ НАД БЕЗО́ДНЕЮ.**

СТОЯ́ТИ (залиша́тися, **залиши́тися, лиша́тися, лиши́тися, тупцюва́ти, тупцюва́тися, топта́тися, ту́пцяти, ту́пцятися**) **НА [ОДНО́МУ] МІ́СЦІ.** Не рухатися вперед, не розвиватися.— **Стоя́ть** (остава́ться) **на** [одно́м] ме́сте.

СТОЯ́ТИ НА [СВОЄ́МУ] ПОСТУ́. Виконувати свої обов'язки.— **Стоя́ть на** [своём] посту́.

СТОЯ́ТИ НА ПРА́ВИЛЬНІЙ (до́брій) **ДОРО́ЗІ** (сте́жці) *і* **СТОЯ́ТИ НА ПРА́ВИЛЬНОМУ** (до́брому) **ШЛЯХУ́.** 1. Жити чесно, добропорядно; 2. Бути на правильній позиції у своїх діях, вчинках.— **Стоя́ть на хоро́шей** (пра́вильной) **доро́ге; стоя́ть на хоро́шем** (пра́вильном) **пути́.**

СТОЯ́ТИ НА ПЕРЕШКО́ДІ (на зава́ді). Перешкоджати.— **Служи́ть препя́тствием.**

СТОЯ́ТИ НА ПЛАТФО́РМІ чого. Бути, стати прибічником чого-небудь — якогось учення, напряму і т. д.— **Стоя́ть на платфо́рме чего.**

СТОЯ́ТИ НА ПОГА́НОМУ (на слизько́му) **ШЛЯХУ́** *і* **СТОЯ́ТИ НА ПОГА́НІЙ** (на слизькій) **СТЕ́ЖЦІ** (доро́зі). Втрачати правильний напрямок у діяльності, поведінці тощо.— **Стоя́ть на плохо́м** (дурно́м) **пути́** (на плохо́й (дурно́й) **доро́ге.**

СТОЯ́ТИ НА ПОЗИ́ЦІЇ чиї́й. Поділяти, підтримувати чию-небудь точку зору.— **Стоя́ть на пози́ции чьей.**

СТОЯ́ТИ НА РЕА́ЛЬНОМУ (на твердо́му) **ГРУ́НТІ.** Мати міцну, надійну основу для своїх справ, планів, розрахунків.— **Стоя́ть на реа́льной** (на твёрдой) **по́чве.**

СТОЯ́ТИ НА СВОЄ́МУ (на свої́м). Дотримуючись певних поглядів, думок, уперто відстоювати їх.— **Стоя́ть на своём.**

СТОЯ́ТИ НА СМЕ́РТЬ. Битися, боротися стійко, не шкодуючи життя, до вирішального кінця.— **Стоя́ть на́смерть.**

СТОЯ́ТИ НА СТОРО́ЖІ. *Див.* **СТОЯ́ТИ НА ВА́РТІ.**

СТОЯ́ТИ НА ТО́ЧЦІ ЗО́РУ якій. Дотримуватися певної позиції при вирішенні яких-небудь питань, проблем і т. ін.— **Стоя́ть на то́чке зре́ния** какой.

СТОЯ́ТИ НА ЧА́ТАХ. *Див.* **СТОЯ́ТИ НА ВА́РТІ.**

СТОЯ́ТИ (бу́ти, ста́ти) **НА ЧОЛІ́** кого, чого. Бути керівником, ватажком кого-небудь, чого-небудь, очолювати когось, щось.— **Стоя́ть** (стать) **во главе́ кого, чего.**

СТОЯ́ТИ НА ШЛЯХУ́ чиє́му. Бути перешкодою кому-небудь в чому-небудь, заважати.— **Стоя́ть на пути́ чьём.**

СТОЯ́ТИ ОДНІЄ́Ю (одно́ю) **НОГО́Ю В МОГИ́ЛІ** (в домови́ні, в я́мі). Доживати своє життя, бути близьким до смерті.— **Стоя́ть одно́й ного́й в моги́ле.**

СТОЯ́ТИ (трима́тися, держа́тися) **ОСТО́РОНЬ** чого, від чого. Не цікавитися чим-небудь, не брати участі в чому-небудь, уникати чого-небудь.— **Стоя́ть** (держа́ться) **в стороне́ чего, от чего.**

СТОЯ́ТИ ПЕ́РЕД ОЧИ́МА (пе́ред зо́ром) у кого, чиї́х. *Див.* **СТОЯ́ТИ В ОЧА́Х** у кого, чиї́х.

СТОЯ́ТИ ПІД ПАРА́МИ (на пара́х). Бути готовим у першу-ліпшу хвилину вирушити в путь.— **Стоя́ть под пара́ми.**

СТОЯ́ТИ (ста́ти) **ПОПЕРЕ́К ДОРО́ГИ** кому. Бути перешкодою комусь у досягненні чого-небудь.— **Стоя́ть поперёк доро́ги** (поперёк пути́) кому.

СТОЯ́ТИ СТІНО́Ю. Стояти щільним рядом чи суцільною масою.— **Стоя́ть стено́й.**

СТОЯ́ТИ (ста́ти) СТОВПО́М (як стовп, як стовпець). Стояти нерухомо; стовпіти.— **Стоя́ть столбо́м (как столб).**

СТОЯ́ТИ ТВЕ́РДО (мі́цно) НА НОГА́Х. 1. Бути самостійним, незалежним; 2. Бути впевненим у своїх діях.— **Стоя́ть на нога́х кре́пко (про́чно).**

СТОЯ́ТИ ЯК ПЕНЬ (як **пеньо́к, пенько́м**). Стояти не рухаючись, бездумно, нічого не розуміючи.— **Стоя́ть истука́ном (как истука́н).**

СТРА́ТИТИ РО́ЗУМ. *Див.* **УТРАЧА́ТИ РОЗУМ.**

СТРА́УСОВА ПОЛІ́ТИКА. Намагання не втручатися в дійсність, не помічати її, уникати розв'язання якихось питань.— **Стра́усовая поли́тика.**

СТРАХ БЕРЕ́ (**обгорта́є, обніма́є, обхо́плює**) к о г о. У когось виникає почуття страху, переляку.— **Страх берёт** (**обнима́ет, охва́тывает**) к о г о.

СТРАХ МА́Є ВЕЛИ́КІ О́ЧІ. *Див.* **У СТРАХА ВЕЛИ́КІ О́ЧІ.**

СТРАХ НАХО́ДИТЬ (**напада́є**) н а к о г о. Страх раптово оволодіває ким-небудь, охоплює когось.— **Страх наха́дит** (**напада́ет**) н а к о г о.

СТРАХ ПРОЙМА́Є к о г о. Хтось дуже переляканий, охоплений жахом.— **Страх пронима́ет** к о г о.

СТРАХ СКІЛЬКИ. Надмірно багато, дуже багато.— **Беда́ (страх, у́жас) ско́лько.**

СТРАШНИ́Й СУД. Про нестерпну обстановку, безладдя, сварку, стрілянину і т. ін.— **Стра́шный суд.**

СТРЕ́ЛЬНУТИ (стри́гти, стригну́ти) ОЧИ́МА (**о́ком**). *Див.* **СТРІЛЯ́ТИ О́КОМ.**

СТРЕМЕНО́ ДО СТРЕМЕ́НА (**в стремено́**). Поряд, вприту́л — про вершників.— **Стре́мя в стре́мя.**

СТРИБО́К УПЕРЕ́Д. Про особливої ваги позитивний результат у чомусь.— **Скачо́к вперёд.**

СТРИВО́ЖЕНА ДУША́ ч и я, у к о г о і **СТРИВО́ЖЕНЕ СЕ́РЦЕ** ч и є, у к о г о. Хто-небудь відчуває неспокій, тривогу.— **Встрево́женная (растрево́женная) душа́** ч ь я, у к о г о; **встрево́женное (растрево́женное) се́рдце** ч ь ё, у к о г о.

СТРИ́ГТИ [ВСІХ] ПІД ОДНУ́ ГРЕБІ́НКУ. Зрівнювати всіх у якому-небудь відношенні, підводити під один рівень.— **Стричь (подстрига́ть) [всех] под одну́ гребёнку.**

СТРИГТИ (стригну́ти) ОЧИ́МА (**о́ком**). *Див.* **СТРІЛЯ́ТИ О́КОМ.**

СТРИМА́ТИ [СВОЄ́] СЛО́ВО. *Див.* **ТРИМА́ТИ [СВОЄ́] СЛО́ВО.**

СТРИМІ́ТИ В ГОЛО́ВІ ЯК (**мов, немо́в, на́че, нена́че**) **ЦВЯХ.** *Див.* **СИДІ́ТИ В ГОЛО́ВІ ЯК ЦВЯХ.**

СТРИМУВА́ТИ (стри́мати) СЕБЕ́. Здержувати себе від вияву якихнебудь почуттів, від здійснення якихось намірів, вчинків і т. ін.— **Сде́рживать (сдержа́ть) себя́.**

СТРІЛИ́ТИ ПОГЛЯ́ДОМ (**по́глядами**). *Див.* **СТРІЛЯ́ТИ О́КОМ.**

СТРІЛО́ЧНИК ВИНУВА́ТИЙ. *Іron.* Уживається в тих випадках, коли відповідальність за якусь катастрофу, невдачу і т. ін. покладають на рядового виконавця.— **Стре́лочник винова́т.**

СТРІЛЯ́НИЙ ВОВК. *Див.* **СТАРИ́Й ВОВК.**

СТРІЛЯ́НИЙ ГОРОБЕ́ЦЬ. *Див.* **СТАРИ́Й ГОРОБЕ́ЦЬ.**

СТРІЛЯ́НИЙ ПТАХ і **СТРІЛЯ́НА ПТИ́ЦЯ.** Людина досвідчена, яка багато чого бачила, зазнала.— **Стре́ляная (обстре́лянная) пти́ца.**

СТРІЛЯ́НОГО ГОРОБЦЯ НА ПОЛО́ВІ НЕ ЗЛОВИ́Ш. *Див.* **СТАРО́ГО ГОРОБЦЯ НА ПОЛО́ВІ НЕ ЗЛОВИ́Ш.**

СТРІЛЯ́ТИ З ГАРМА́Т ПО ГОРОБЦЯ́Х. Про невідповідність витрачених коштів, зусиль меті та бажаним наслідкам.— **Стреля́ть из пу́шки по воробья́м.**

СТРІЛЯ́ТИ (стре́льнути, стри́гти, стригну́ти) ОЧИ́МА (**о́ком**) і **СТРІЛЯ́ТИ (стрілити) ПОГЛЯ́ДОМ** (**по́глядами**). 1. Кидати короткі швидкі погляди; позирати; 2. Кокетливо поглядати на кого-небудь.— **Стреля́ть (стрельну́ть) глаза́ми (гла́зками).**

СТРІЧА́ТИСЯ (стрі́нутися, стрі́тися, здибатися, здибуватися) НА ВУ́ЗЬКІЙ СТЕ́ЖЦІ (**стежи́ні, доро́зі, доріжці**). *Див.* **ЗУСТРІЧА́ТИСЯ НА ВУ́ЗЬКІЙ СТЕ́ЖЦІ.**

СТРОЇ́ТИ З СЕБЕ́ к о г о. Удавати з себе кого-небудь.— **Стро́ить из себя́** к о г о.

СТРОЇ́ТИ КОМЕ́ДІЮ. *Див.* **ГРА́ТИ КОМЕ́ДІЮ.**

СТРОМЛЯ́ТИ ГО́ЛОВУ (ши́ю) **В ЗА́ШМОРГ** (в ярмо́). Ставити себе в несприятливі умови.— **Сова́ть** (су́нуть) **го́лову в петлю́.**

СТРОМЛЯ́ТИ [СВОГО́] НО́СА куди. *Див.* **СО́ВАТИ [СВОГО] НОСА.**

СТУКА́ТИ (стукоті́ти) **В ДВЕ́РІ.** 1. Звертатися до кого-небудь з проханням про що-небудь, в пошуках чого-небудь; 2. Наближатися, насуватися, давати знати про себе.— **Стуча́ться в дверь** (**в две́ри**).

СТУКНУ́ЛО В ГО́ЛОВУ кому що. Хто-небудь раптово придумав щось.— **Сту́кнуло в го́лову** кому что.

СТУПА́ТИ [НОГА́] В НО́ГУ. *Див.* **ІТИ [НОГА́] В НО́ГУ.**

СТУПА́ТИ (ступи́ти) **НА СЛИЗЬКИ́Й ШЛЯ́Х** (на слизьку́ доро́гу). *Див.* **СТАВА́ТИ НА СЛИЗЬКИ́Й ШЛЯ́Х.**

СТУПИ́ТИ НА ШЛЯ́Х чого. *Див.* **СТАВА́ТИ НА ШЛЯ́Х.**

СТУПИ́ТИ НЕ ДАВА́ТИ. Переслідувати кого-небудь, прискіпуватися до когось.— **Ступи́ть не дава́ть.**

СТУПИ́ТИ НЕ НА ТУ НОГУ (на ліву но́гу). *Див.* **ВСТАВА́ТИ НЕ НА ТУ НОГУ.**

СТЯВШИ ГО́ЛОВУ, ЗА ВОЛО́ССЯМ НЕ ПЛА́ЧУТЬ *і* **ЧУБ ДАРМА́, ЯК ГОЛОВИ́ НЕМА́.** Зробивши щось непоправне, безглуздо шкодувати про дрібниці, виражати співчуття — говориться тоді, коли пізно й даремно шкодувати про що-небудь.— **Сня́вши** (**сняв**) **го́лову, по волоса́м не пла́чут.**

СУДИ́ ТА ПЕРЕ́СУДИ. Недоброзичливе, детальне обговорення чиїх-небудь поведінки, чиїхось дій, вчинків і т. ін.— **Су́ды и** (**да**) **пересу́ды.**

СУДИ́ТИ І (й, та) **РЯДИ́ТИ** (ря́дити) *і* **СУДИ́ТИ — РЯДИ́ТИ** (ря́дити). 1. Давати лад, керувати; 2. Висловлювати свої думки; міркувати.— **Суди́ть и** (**да**) **ряди́ть.**

СУД СОЛОМО́НА. *Книжн.* Вживається в значенні: суд мудрий і швидкий.— **Суд Соломо́на.**

СУЄ́ТА СУЄ́Т. Те, що не має ніякого значення, цінності; марнота марнот.— **Суета́ суе́т.**

СУКА́ТИ МОТУЗКИ́ (мото́ззя) з кого. Підпорядкувавши когось своїй волі, примушувати робити, виконувати що-небудь.— **Вить верёвки** из кого.

СУКО́ННА (сукня́на) **МО́ВА.** Про важку або грубу мову.— **Суко́нный язы́к; суко́нная речь.**

СУМЛІ́ННЯ МУЧИ́ТЬ (гризе́). *Див.* **СО́ВІСТЬ МУЧИ́ТЬ** (гризе́).

СУМНО́Ї (недо́брої) **ПАМ'ЯТІ** хто, що. Ужива́ється для вираження негативного ставлення при згадці про кого-небудь, що-небудь.— **Печа́льной** (**недо́брой**) **па́мяти** кто.

СУНУТИ (стромля́ти, ті́кати, ткну́ти, пха́ти) **[СВОГО] НОСА.** *Див.* **СО́ВАТИ [СВОГО] НОСА.**

СУПУ́ТНИК ЖИТТЯ́. Про чоловіка.— **Спу́тник жи́зни.**

СУШИ́ТИ ЗУ́БИ. *Див.* **СКА́ЛИТИ ЗУ́БИ.**

СУШИ́ТИ МО́ЗОК. Напружено думати про що-небудь, намагатися зрозуміти що-небудь, розв'язати складне питання.— **Суши́ть мозги́.**

СХИЛЯ́ТИ (схили́ти) **ГОЛОВУ** перед ким, чим. 1. Виявляти шанобливе ставлення до кого-небудь, чого-небудь, віддавати шану комусь, чомусь, переважно опускаючи голову; 2. Опускати голову, вітаючись з кимнебудь.— **Склоня́ть** (**склони́ть**) **го́лову** перед кем, перед чем.

СХИЛЯ́ТИСЯ (схили́тися) **НА БІК** кого, чий. Надавати перевагу кому-небудь. Приставати до чиєїсь думки, підтримувати когось.— **Станови́ться** (стать, встава́ть, встать) **на сто́рону** кого, чью.

СХОВА́ТИ ПА́ЗУРИ. *Див.* **ХОВА́ТИ ПА́ЗУРИ.**

СХОВА́ТИСЯ (пі́ти) **В КУЩІ́** (по кущах). *Див.* **ХОВА́ТИСЯ В КУЩІ́.**

СХОВА́ТИСЯ В СВОЮ́ ШКАРАЛУ́ПУ. *Див.* **ЗАМИКА́ТИСЯ В СВОЇ́Й ШКАРАЛУ́ПІ.**

СХОВА́ТИСЯ ЗА [ЧУЖУ́] СПИ́НУ (за [чужі] спи́ни). *Див.* **ХОВА́ТИСЯ ЗА [ЧУЖУ] СПИНУ.**

СХО́ДИТИ (зійти́) **В МОГИ́ЛУ** *і застар.* **СХО́ДИТИ** (зійти́) **ЗІ СВІ́ТУ.** Вмирати.— **Сходи́ть** (**сойти́**) **в моги́лу.**

СХО́ДИТИ (зійти́) **ЗІ СЦЕ́НИ** (з аре́ни). 1. Утрачати колишню значимість, переставати виконуватися; 2. Залишати якусь діяльність, поприще; переставати грати колишню роль.— **Сходи́ть** (**сойти́**) **со сце́ны** (**с аре́ны**).

СХО́ДИТИ З КО́ЛІЇ. *Див.* **ВИБИВА́ТИСЯ З КО́ЛІЇ.**

СХОДИ́ТИ (зійти́) З РО́ЗУМУ (з ума́). 1. Ставати психічно хворим, божевільним; 2. Робити безглузді, необдумані вчинки, поводити себе нерозумно.— **Сходи́ть (сойти́) с ума́; меша́ться (помеша́ться) в уме́ (умо́м, в рассу́дке, рассу́дком).**

СХОДИ́ТИ (зійти́) З РУК. Проходити безкарно, залишатися без поганих наслідків.— **Сходи́ть (сойти́) с рук.**

СХО́ДИТИ (зійти́) З [СВОГО́] ШЛЯ́ХУ (з [своє́ї] доро́ги). Відмовлятися від наміченої мети, від намічених завдань і т. ін., змінювати свої погляди, переконання і т. п.— **Сходи́ть (сойти́) с [своего́] пути́ (с [свое́й] доро́ги).**

СХОДИТИ (зійти́) НАНІВЕ́ЦЬ ([на] ніна́що). 1. Поступово зникати зовсім; 2. Втрачати значення.— **Сходи́ть (сойти́) на нет; идти́ (пойти́) насма́рку.**

СХОДИТИ, ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) ГРИБИ́ [ПІСЛЯ ДОЩУ́]. *Див.* **РОСТИ ЯК ГРИБИ.**

СХОПИ́ТИ В ОБІ́ЙМИ кого. Швидко обхопити руками, обійняти кого-небудь.— **Схвати́ть в объя́тия** кого.

СХОПИ́ТИСЯ (хвата́тися, ухопи́тися) ЗА СОЛОМИ́НУ (за соломи́нку). *Див.* **ХАПА́ТИСЯ ЗА СОЛОМИ́НУ.**

СХОПИ́ТИСЯ [ОБОМА́] РУКА́МИ за кого, за що. *Див.* **УХОПИ́ТИСЯ РУКА́МИ.**

СХРЕ́ЩУВАЛИСЯ (схрести́лися) ДОРО́ГИ (сте́жки) чиї. Хто-небудь із кимсь зустрічався в одному місці, мав якісь стосунки.— **Скре́щивались (скрести́лись) доро́ги (пути́, тропи́нки)** чьи.

СХРЕ́ЩУВАТИ (схрести́ти) ПО́ГЛЯДИ. Подивитися один одному в вічі, переважно із злобою, вороже.— **Скре́щивать (скрести́ть) взгля́ды (взо́ры).**

СХРЕЩУВАТИ (схрести́ти) СПИСИ́ (спи́са). Вступати в бій, боротьбу, суперечку, змагання.— **Скре́щивать (скрести́ть) ко́пья (копьё).**

СХРЕЩУВАТИ (схрести́ти) ШПА́ГИ (мечі́). Вступати в бій, боротьбу, суперечку, змагання.— **Скре́щивать (скрести́ть) шпа́ги (мечи́).**

СЯГАЄ (сяга́в) РОЗУМ (ро́зумом). Хтось доходить до розуміння чогонебудь.— **Схва́тывает (схвати́л) ум (умо́м).**

СЯДЬМО (посіда́ймо) РЯДКО́М ТА ПОГОВОРИМО ЛАДКО́М. *Фольк.* Дружнє запрошення сісти і поговорити по щирості.— **Ся́дем рядко́м да поговори́м ладко́м.**

СЯЙНУ́ЛА [В ГОЛОВІ́] ДУ́МКА в кого. Раптово з'явилася, промайнула.— **Блесну́ла мысль** у кого; **осени́ла мысль** кого.

СЯКИЙ-ТАКИЙ (таки́й-сяки́й) [СУХИЙ] НЕМА́ЗАНИЙ. *Жарт.* Уживається замість переліку якихось оцінних слів, характеристик, переважно лайливих.— **Тако́й-сяко́й [сухо́й] нема́заный.**

СЬОГОДНІШНІЙ ДЕНЬ. Теперішній, нинішній час, період.— **Сего́дняшний день.**

СЬО́МА ВОДА́ НА КИСЕЛІ́. *Див.* **ДЕСЯТА ВОДА́ НА КИСЕЛІ́.**

Т

ТАВРУВА́ТИ (затаврува́ти) ГАНЬБО́Ю (презирством). Суворо засуджувати когось, щось; викривати чиїсь дії, вказуючи на ганебність їх.— **Клейми́ть (заклейми́ть) позо́ром.**

ТАЄ́МНА (за́дня) ДУМКА. *Див.* **ПРИХО́ВАНА ДУМКА.**

ТАЄ́МНЕ СТА́НЕ ЯВНИМ. Усяка таємниця з часом стає відомою.— **Та́йное ста́нет я́вным.**

ТА Ж СВИ́ТА, ТА НЕ ТАК ПОШИ́ТА *і* **УСІМ КОЗА́К, ТА ТІ́ЛЬКИ ЧУБ НЕ ТАК.** Про того, хто насправді гірший від того, за кого його вважають, або за кого він сам себе видає.— **Федо́т, да не тот.**

ТА Й ГО́ДІ. І тільки, та й усе, тільки оце, більш нічого.— **И никаки́х гвозде́й.**

ТА Й ПО ВСЬО́МУ. 1. Про закінчення чого-небудь; 2. Про величезну кількість чого-небудь.— **То́лько и всего́.**

ТА Й [БУ́ДЕ] РЕ́ШТА. Уживається на означення остаточного розв'язання якоїсь справи.— **Да и всё тут.**

ТАК АБО́ ІНА́К (інáкше). *Див.* **ТАК ЧИ ІНА́К.**

ТАК БИ МО́ВИТИ. Уживається при бажанні висловитися більш точно, точніше охарактеризувати щонебудь.— **Так сказáть.**

ТАКИ́Й-СЯКИ́Й [СУХИ́Й] НЕМА́ЗАНИЙ. *Див.* **СЯКИ́Й-ТАКИ́Й [СУХИ́Й] НЕМАЗАНИЙ.**

ТАКИ́Й, ЩО ЗДЕРЕ́ З [ЖИВО́ГО Й] МЕ́РТВОГО. Про спритного хабарника.— **Такóй, что сдерёт с [живóго и] мёртвого.**

ТАКИ́Й, ЩО КУ́ПИТЬ І ПРОДА́СТЬ. Про підлу, підступну людину.— **Такóй, что ку́пит и прода́ст.**

ТАКИ́Й ЯК СЛІД. Який задовольняє потреби когось, чогось, добрий, гарний.— **Такóй, как слéдует (как подобáет, как положено, как полагáется).**

ТАК І БУ́ТИ *і* **ТОМУ́ Й БУ́ТИ.** Хай буде так.— **Так и быть.**

ТАК І ДИВИ́СЬ. Про можливість раптової події, дії.— **Того́ и гляди́ (смотри́).**

ТАК І ПІДМИВА́Є (тя́гне, корти́ть) **ЗРОБИ́ТИ** що. Про непереборне бажання кого-небудь зробити щось.— **Так и подмывáет сдéлать** что.

[І] ТАК І СЯК; [І] СЯК І ТАК *і* **[І] ТАК І ПЕРЕТА́К.** І таким і іншим способом.— **[И] так и э́так; [и] так и так; [и] так и сяк.**

ТАК І ТАК [МОВ, МОВЛЯ́В], *і* **ТАК І ОТА́К.** Уживається як вказівка на передачу чужих слів, чужої мови, викладу суті справи.— **Так и так [мол, дéскать].**

ТАК І ЧЕКА́Й (жди) *і* **ТОГО́ Й ЧЕКА́Й** (жди). Ось-ось наступить, трапиться що-небудь.— **Того́ и жди (гляди́).**

ТАК НА ТАК. 1. Без додачі, одне на одне — про обмін; 2. У рівній пропорції, в рівному співвідношенні.— **Так на так.**

ТАК НЕ ПІ́ДЕ. Не буде здійснене що-небудь.— **Так не пойдёт.**

ТАК СОБІ́. 1. Ні добре, ні погано, середньо. 2. Нічого особливого собою не являє; який не має яскраво виражених якостей; середній; 3. Без особливої причини, наміру.— **Так себé.**

ТАК ТО [ВОНО́] ТАК. Вірно, правильно, але все-таки.— **Так то [онó] так.**

ТАК ЧИ (аббо́) **ІНА́К** (інáкше) *і* **ТАК ЧИ СЯК.** У той чи інший спосіб.— **Так или инáче; так и́ли э́дак.**

ТАМ І ТУТ; ТУТ І ТАМ *і* **ТАМ І СЯМ.** У різних місцях, повсюди.— **Там и тут; тут и там; там и сям.**

ТАНТА́ЛОВІ МУ́КИ. *Див.* **МУ́КИ ТАНТА́ЛА.**

ТАНЦЮВА́ТИ ВІД ПЕ́ЧІ. *Ірон.* Робити щось, починаючи зі звичного місця або із самого початку.— **Танцевáть от пéчки.**

ТАНЦЮВА́ТИ (скака́ти) **ПІД ДУ́ДКУ** чию. Беззаперечно виконувати чиї-небудь бажання, підкорятися в усьому комусь.— **Плясáть под дýдку** чью **(по дýдке** чьей**).**

ТАРАБА́РСЬКА ГРАМО́ТА. Щось безглузде, зовсім незрозуміле.— **Тарабáрская грáмота.**

ТВЕ́РДА РУКА́. 1. (у кого). Хтось має здатність підкоряти своїй волі інших, управляти кимось, чимось; наполегливість, владність як риси чийогось характеру; 2. Про сильну людину, що вміє організувати, очолити інших, повести за собою.— **Твёрдая рукá.**

ТВЕРДЕ́ СЛО́ВО. Слово, обіцянка, що не розходиться з ділом.— **Твёрдое слóво.**

ТВЕРДИ́Й ГОРІ́Х (горі́шок). *Див.* **МІЦНИ́Й ГОРІ́Х.**

ТВОЄ́ ДІЛО́ МАЛЕ́НЬКЕ (сторона́). *Див.* **МОЄ́ ДІЛО́ МАЛЕ́НЬКЕ.**

ТВОРИ́ТИ ДИ́ВО (дива́, чудеса́). Викликати подив, захоплення незвичайними або визначними вчинками, діями.— **Творúть чýдо (чудеса́).**

ТВОРИ́ТИ СУД І РОЗПРА́ВУ. *Див.* **ЧИНИ́ТИ СУД І РОЗПРА́ВУ.**

ТВОРИ́ТИ ЧУДЕСА́. *Див.* **ТВОРИ́ТИ ДИ́ВО.**

ТВОЯ́ МИ́ЛІСТЬ (ми́лость). *Застар.* 1. Уживається в шанобливому звертанні підлеглої особи, а також при вказівці на третю особу; 2. Уживає-

ться з іронією щодо кого-небудь.— **Твоя́ ми́лость.**

ТЕКТИ (уплива́ти) КРІЗЬ ПА́ЛЬЦІ (поміж па́льцями). Втрачатися, витрачатися, губитися і т. ін. Швидко або марно, даремно, попустому, без усякої користі.— **Течь (плыть) сквозь па́льцы.**

ТЕЛЯ́ЧІ НІ́ЖНОСТІ. *Ірон.* Надмірна або недоречна сентиментальність у вираженні своїх почуттів.— **Теля́чьи не́жности.**

ТЕЛЯ́ЧІ РА́ДОЩІ (захо́плення). *Ірон.* Бурхливий, невідомий вияв радісних почуттів.— **Теля́чий восто́рг.**

ТЕ́МНА ВОДА́ ВО ОБЛАЦЕ́Х. *Книжн., жарт.* Про що-небудь неясне, незрозуміле; загадкове.— **Темна́ вода́ во облаце́х.**

ТЕ́МНА (чо́рна) ПЛЯ́МА. Те, що дуже ганьбить, порочить.— **Тёмное (чёрное) пятно́.**

ТЕМНІ ДІЛА́ і **ТЕ́МНІ СПРА́ВИ.** Справи, що викликають осуд; погані справи.— **Тёмные дела́ (дели́шки).**

ТЕ́МНЕ ЦА́РСТВО. Символ некультурного, відсталого, реакційного суспільного середовища.— **Тёмное ца́рство.**

ТЕ́МНИЙ ЛІС. Про що-небудь незрозуміле, заплутане або невідоме.— **Тёмный лес.**

ТЕ́МНО, ХОЧ О́КО (о́чі) ВИ́КОЛИ (ви́йми) і **ТЕ́МНО, ХОЧ В ОКО (в о́чі, у ві́чі) СТРЕ́ЛЬ (стре́льни).** Дуже темно, цілковита темрява.— **Темно́, хоть глаз вы́коли; не ви́дно ни зги́;** темны́м-темно́.

ТЕНДІ́ТНА ІСТО́ТА хто. *Див.* **СЛАБКА́ ІСТО́ТА.**

ТЕНДІ́ТНА СТАТЬ. *Див.* **ПРЕКРА́СНА СТАТЬ.**

ТЕ́ПЛА КОМПА́НІЯ. *Ірон.* Група близько знайомих людей, які разом гуляють і розважаються.— **Тёплая компа́ния.**

ТЕ́ПЛЕ (тепле́ньке) МІ́СЦЕ (місте́чко). Вигідна посада.— **Тёплое (тёпленькое) местечко (ме́сто).**

ТЕПЛИ́ЧНА РОСЛИ́НА (росли́нка, квітка). Про виснажену, мало пристосовану до життя людину.— **Тепли́чное расте́ние; тепли́чный цвето́к.**

ТЕ́ПЛО (тепліша́є) НА ДУШІ́ (на се́рці) в кого, кому. Хтось відчуває душевну, сердечну теплоту, радість.— **Тепло́ (тепле́ет) на душе́ (на се́рдце)** у кого.

ТЕРЕВЕ́НІ ПРА́ВИТИ (розво́дити, точи́ти, плести́), ТЕРЕВЕ́НІ-ВЕ́НІ ПРА́ВИТИ (розво́дити, точи́ти) і **ЛЯСИ ТОЧИ́ТИ.** 1. Говорити дурниці, нісенітниці; 2. Говорити щось незначне, несерйозне, пусте.— **Бобы́ разводи́ть; нести́ (поро́ть) околе́сицу (ахине́ю, дичь, вздор, ерунду́, галима́тью, чушь); плести́ (моло́ть) вздор (ерунду́, чепуху́, чушь); разводи́ть та́ры-ба́ры [растаба́ры]; разводи́ть туру́сы [на колёсах]; точи́ть ля́сы.**

ТЕРЕЗИ́ ФЕМІ́ДИ. *Книжн.* Символ правосуддя.— **Весы́ Фемі́ды.**

ТЕРНИ́СТИЙ ШЛЯХ. *Книжн.* Важке життя, складний спосіб досягнення чого-небудь.— **Терни́стый путь.**

ТЕРНО́ВИЙ ВІНО́К (вінець). *Книжн.* Символ страждань.— **Терно́вый вене́ц.**

ТЕРПЕ́ЦЬ УРИВА́ЄТЬСЯ (урва́вся, увірва́вся) кому; **ТЕРПІ́ННЯ УРИВА́ЄТЬСЯ (урва́лося, увірва́лося)** кому і **ТЕРПЦЮ́ (терпіння) НЕМА́Є (нема́, не ста́є, не ста́ло)** в кого. Не маючи змоги більше терпіти, витримувати що-небудь, виходити зі стану спокою, рівноваги.— **Терпе́ние ло́пается (ло́пнуло)** у кого.

ТЕРПИ́, КОЗА́ЧЕ (коза́к), ОТА́МАНОМ БУ́ДЕШ. Будь терплячим, перенось труднощі, випробування і діждешся чого-небудь.— **Терпи́, каза́к, атама́ном бу́дешь.**

ТЕРПІ́ТИ ГО́ЛОД І (та) ХО́ЛОД. Стійко, без нарікань переносити стан цілковитої незабезпеченості, злиднів.— **Терпе́ть го́лод и хо́лод; холода́ть и голода́ть.**

ТЕРПІ́ТИ НЕ МО́ЖУ (не міг) кого, що. Дуже не люблю, не переношу.— **Терпе́ть не могу́ (не мог)** кого, что.

ТЕРПІ́ТИ НЕСТА́ТКИ (зли́дні). Переживати скрутне матеріальне становище.— **Терпе́ть лише́ния (нищету́).**

ТЕРПІ́ТИ КРАХ. Зазнавати невдачі, провалу, катастрофи в якійсь справі.— **Терпе́ть крах.**

ТЕРПІ́ТИ ФІА́СКО. *Див.* **ЗАЗНАВА́ТИ ФІА́СКО.**

ТЕ́РТИ ЛЯ́МКУ. *Див.* **ТЯГТИ́ ЛЯ́МКУ.**

ТЕЧІ́Я ЖИ́ТТЯ. Певний розвиток подій у житті окремої людини.— **Тече́ние жи́зни.**

ТЕ І (та) СЕ і **ТЕ-СЕ.** Різне, все, що завгодно — говорить, розповідає і т. ін.— **То да (и) сё; то и сё; то-сё.**

ТИ́КАТИ (ти́цяти) В О́ЧІ (у ві́чі, в ніс) кому. 1. Показувати щонебудь, звичайно різким рухом, жестом, наближаючи його до обличчя співбесідника; 2. Уперто намагатися звернути чиюсь увагу на щось; нагадувати, часто повторюючи.— **Ты́кать в глаза́** (в нос) кому.

ТИ́КАТИ (ткну́ти, пха́ти) [СВОГО] НО́СА куди. *Див.* **СОВА́ТИ [СВОГО] НОСА́** куди.

ТИ́КАТИ (ткну́ти, ти́цяти, ти́цьнути) НОСОМ кого в що. Звернути чию-небудь увагу на щось.— **Ты́кать (ткну́ть) но́сом** кого во что.

ТИ́КАТИ (ти́цяти, пока́зувати) ПА́ЛЬЦЕМ (па́льцями) на кого, на що. Звертати увагу на когось, думаючи, висловлюючись про нього негативно.— **Пока́зывать** (ты́кать, ука́зывать) **па́льцем** на кого, на что.

ТИНЯ́ТИСЯ БЕЗ ДІ́ЛА (дарма́). Марно гаяти час, байдикувати.— **Окола́чиваться без де́ла.**

ТИНЯ́ТИСЯ ПО [БІЛО́МУ] СВІ́ТУ. *Див.* **МАЯ́ТИСЯ ПО [БІЛО́МУ] СВІ́ТУ.**

ТИ́СЯЧА І ОДНА́ НІЧ. Фантастика, казка, щось дуже незвичайне і прекрасне; неймовірні пригоди.— **Ты́сяча и одна́ ночь.**

ТИ́ХА ВОДА́ ГРЕ́БЛІ (берегі́) **РВЕ** і **ТИ́ХА ВОДА́ БЕРЕГИ́ ЛАМА́Є** (лупа́є). Про спокійну на вигляд людину, здатну на вчинки (звичайно, негативні), яких від неї важко сподіватися.— **Ти́хая вода́ берега́ подмыва́ет [и плоти́ны рвёт].**

ТИХА ПРИСТАНЬ. Місце, де можна заховатися, знайти спокій, задоволення, сховище, пристанище.— **Ти́хая при́стань.**

ТИХІ́ШЕ (ти́хше, обере́жніше) НА ПОВОРО́ТАХ. Застереження або погроза тому, хто робить що-небудь, не подумавши.— **Поти́ше (поле́гче, поосторо́жнее) на поворо́тах.**

ТИХІ́ШИЙ (ти́хший) [ВІД] ВОДИ́, НИ́ЖЧИЙ [ВІД] ТРАВИ́ і **ТИХІ́ШИЙ** (ти́хший) **ЗА ВО́ДУ.** Про того, хто поводиться дуже скромно, виявляє покірність, є тихим, непомітним.— **Ти́ше воды́, ни́же травы́.**

ТИХО ХОЧ МАК СІЙ. 1. Дуже тихо; 2. Безвітряно.— **Мёртвая (нема́я) тишина́.**

ТИ́ХОЮ СА́ПОЮ. Непомітно, тривожно, спідтишка.— **Ти́хой са́лой.**

ТИ́ХШЕ І́ДЬ, ДА́ЛІ (да́льше) **БУ́ДЕШ** (ста́неш); **ПОМА́ЛУ** (пово́лі) **І́ДЕШ — ДАЛІ** (да́льше) **ЗАЙДЕ́Ш** і **ПОВО́ЛІ І́ДЕШ — ДАЛЕКО БУ́ДЕШ.** Без зайвої поспішності в чому-небудь швидше досягнеш бажаних результатів.— **Ти́ше е́дешь, да́льше бу́дешь.**

ТИ́ЦЯТИ В НІС. *Див.* **ТИ́КАТИ В О́ЧІ.**

ТИ́ЦЯТИ (ти́цьнути) **НО́СОМ.** *Див.* **ТИ́КАТИ НОСОМ.**

ТИ́ЦЯТИ (пока́зувати) **ПА́ЛЬЦЕМ** (па́льцями). *Див.* **ТИ́КАТИ ПАЛЬЦЕМ.**

ТИ́ШКОМ-НИ́ШКОМ. *Див.* **ШИ́ТО И КРЫ́ТО.**

ТІЄЇ Ж МИ́ТІ. *Див.* **ТУ Ж МИТЬ.**

ТІ́ЛЬКИ ДЕРЖИ́СЬ! Вираження високої оцінки сили, ступеня якості і т. ін. чого-небудь зі схваленням чи несхваленням.— **То́лько держи́сь!**

ТІ́ЛЬКИ ЖИВИ́Й ТА ТЕ́ПЛИЙ і **ТІ́ЛЬКИ ДУША́ В ТІЛІ.** Про серйозно хворого, вкрай виснажену людину; ледве живий.— **Еле-е́ле душа́ в те́ле.**

ТІ́ЛЬКИ ЗА СПАСИ́БІ зробити що. *Див.* **ЗА СПАСИ́БІ** зробити що.

ТІ́ЛЬКИ И БА́ЧИЛИ кого. Раптово й безслідно зник.— **То́лько и ви́дели** кого.

ТІ́ЛЬКИ Й РОЗМО́ВИ про кого, про що, за кого, за що. Хтонебудь весь час говорить про когось, про щось.— **То́лько и разгово́ра** о ком, о чём.

ТІ́ЛЬКИ І ВСЬОГО́ і **ТІ́ЛЬКИ И ТОГО́.** І більш нічого, і все, все тут.— **То́лько и всего́.**

ТІ́ЛЬКИ НАЗВА. *Див.* **ОДНА́ НАЗВА.**

ТІ́ЛЬКИ ОБЛИЗА́ВСЯ. *Жарт.* **Не вдалося** одержати; лишитися без того, на що розраховував.— **Ми́мо рта прошло́.**

ТІ́ЛЬКИ ПО СМЕРТЬ [ДО́БРЕ] ПОСИЛА́ТИ к о г о. *Жарт.* Про того, хто, пішовши виконувати якесь доручення, дуже довго не повертався.— **То́лько за сме́ртью посыла́ть** к о г о.

ТІЛЬКИ (хіба́) ПТАШИ́НОГО (пти́чого, пташа́чого) МОЛОКА́ НЕ ВИСТАЧА́Є (бракує). Про повний достаток.— **То́лько пти́чьего молока́ не хвата́ет (не достаёт).**

ТІЛЬКИ П'ЯТИ (п'я́тки) МИГТЯТЬ (замигті́ли). Про швидкий біг.— **То́лько пя́тки сверка́ют (засверка́ли).**

ТІЛЬКИ ТІНЬ ЗАЛИШИ́ЛАСЯ (оста́лася) в і д к о г о. Хтось дуже виснажився, схуд, зблід.— **[Одна́] тень оста́лась** о т к о г о.

ТІЛЬКИ ЧЕ́РЕЗ МІЙ ТРУП. Форма категоричного протесту, проти якихось передбачуваних дій.— **То́лько че́рез мой труп.**

ТІНІ БОЯ́ТИСЯ СВОЄЇ́. Бути дуже боязким, нерішучим.— **Те́ни боя́ться свое́й.**

ТІНЬОВА́ СТОРОНА́ ч о г о *і* **ТІНЬОВИ́Й БІК** ч о г о. Зворотний, негативний бік якого-небудь явища.— **Тенева́я сторона́** ч е г о.

ТІНЬ ПАДАЄ (лягає) н а к о г о, н а щ о. Виникає сумнів у чиїйсь добропорядності.— **Тень па́дает (ложи́тся)** н а к о г о, н а что.

ТІПУ́Н НА ЯЗИ́К (на язика́, на язико́ві) к о м у. Недобре побажання тому, хто говорить щось неприємне або погане.— **Типу́н на язы́к** к о м у.

ТІ́ШИТИ САМОЛЮ́БСТВО. Викликати почуття задоволення собою, самовдоволення.— **Те́шить самолю́бие.**

ТІ́ШИТИ СЕБЕ́ НАДІ́ЄЮ (мрі́єю). Покладати певні надії на щось у майбутньому, заспокоювати себе, сподіваючись на краще.— **Льсти́ть себя́ наде́ждой.**

ТКНУ́ТИ (пха́ти) [СВОГО́] НО́СА. *Див.* **СО́ВАТИ [СВОГО] НОСА.**

ТКНУ́ТИ (ти́цяти, ти́цьнути) НО́СОМ к о г о в щ о. *Див.* **ТИКАТИ НОСОМ.**

ТОВА́РИЩ ПО НЕЩА́СТЮ. Той, хто потрапив у біду, у безвихідне скрутне становище так само, як і інші.— **Това́рищ по несча́стью.**

ТО В ЖАР, ТО В ХО́ЛОД КИ́ДАЄ *і* **У ЖАР І ХО́ЛОД КИ́ДАЄ.** Викликати сильне хвилювання, страх і т. ін.— **То в жар, то в хо́лод броса́ет; в жар и хо́лод броса́ет.**

ТОВКТИ́ ВО́ДУ В СТУ́ПІ. Робити що-небудь марно, даремно витрачати час.— **Толо́чь во́ду в сту́пе.**

ТОВКТИ́СЯ ЯК МА́РКО В ПЕ́КЛІ (по пе́клі, по пе́клу). Дуже багато або безладно, без потреби рухатися, пересуватися і т. ін.— **Мета́ться, ро́вно цыга́н на торгу́ (на я́рмарке).**

ТОГО́ Й ЧЕКА́Й (жди). *Див.* **ТАК І ЧЕКА́Й.**

ТО ГУ́СТО, ТО ПУ́СТО. То багато, то немає нічого.— **То гу́сто, то пу́сто; ра́зом гу́сто, ра́зом пу́сто.**

ТО-ТО Ж БО И Є *і* **ТО Ж БО И Є.** *Див.* **ОТО́ Ж ТО И ВОНО́.**

ТОЙ АБО́ (чи) ІНШИЙ. Якийсь, певний, один з кількох.— **Тот или друго́й (ино́й).**

ТОМУ́ Й БУ́ТИ. *Див.* **ТАК І БУ́ТИ.**

ТОНКЕ ВУ́ХО. *Див.* **ТОНКИЙ СЛУХ.**

ТОНКИ́Й СЛУХ *і* **ТОНКЕ́ ВУ́ХО.** Добрий слух.— **То́нкий слух.**

ТОНКИ́Й (тоне́нький) СОН. Неміцний, тривожний сон.— **Чу́ткий сон.**

ТОНКИ́Й УСМІХ *і* **ТОНКА́ УСМІ́ШКА.** Легка усмішка, що виражає проникливість, іронію, лукавство і т. ін.— **То́нкая улы́бка.**

ТОПТА́ННЯ НА [ОДНО́МУ] МІ́СЦІ. Відсутність руху, дії, розвитку.— **Топта́ние на [одно́м] ме́сте.**

ТОПТА́ТИ (втопта́ти) В БОЛО́ТО (в грязь). 1. Принижувати чиюсь гідність; знеславлювати когось, ганьбити; 2. Опоганювати, принижувати щось.— **Топта́ть (втопта́ть) в грязь.**

ТОПТА́ТИ СВОЮ́ СТЕ́ЖКУ. *Див.* **ІТИ СВОЇ́М ШЛЯХО́М.**

ТОПТА́ТИ СЛІД (слі́ди) д о к о г о, к у д и. Часто бувати в кого-небудь, десь.— **Топта́ть след (следы́)** к о м у, к у д а.

ТОПТА́ТИСЯ (ту́пцяти, ту́пцятися) НА [ОДНО́МУ] МІ́СЦІ. *Див.* **СТОЯТИ НА [ОДНО́МУ] МІ́СЦІ.**

ТО́РБИ НАЧЕПИ́ТИ (почепи́ти). Дійти до жебрання.— **По́ миру пойти́; с сумо́й пойти́.**

ТОРУВА́ТИ СОБІ́ ДОРО́ГУ (шлях, путь). 1. Домагатися певного становища в суспільстві, добиватися певних успіхів у житті; 2. Здобувати визнання у кого-небудь, проникати в якесь

середовище.— **Прокла́дывать (проложи́ть) себе́ доро́гу (путь).**

ТО ТУДИ, ТО СЮДИ. В один і в інший бік; взад і вперед; в різні місця, в різних напрямках.— **То туда́, то сюда́.**

ТО ТУТ, ТО ТАМ *і* **ТО ТАМ, ТО ТУТ.** У різних місцях, подекуди.— **То тут, то там; то там, то тут.**

ТОЧИ́ТИ ЗУ́БИ (зуб) на кого, на що. *Див.* **ГОСТРИ́ТИ ЗУ́БИ.**

ТО́ЧКА ЗІТКНЕ́ННЯ (сти́ку). Щось спільне, яке взаємозв'язує кого-небудь, що-небудь.— **То́чка соприкоснове́ния.**

ТО́ЧКА ЗО́РУ. Певний погляд на що-небудь, особисте ставлення до чогось.— **То́чка зре́ния.**

ТО́ЧКА ОПО́РИ. Головна умова, основа, вихідні позиції.— **То́чка опо́ры.**

ТРАВО́Ю ПОРОСЛО́. Остаточно, зовсім забуто.— **Трабо́й (быльём) поросло́.**

ТРАПЛЯ́ТИСЯ (тра́питися) **ПІД РУ́КУ** (під ру́ки). *Див.* **ПОПАДА́ТИСЯ ПІД РУКУ.**

ТРА́ТИТИ ТЕРПЕЛИ́ВІСТЬ (терпли́вість). Не маючи більше змоги терпіти, витримувати що-небудь, виходити із стану спокою, рівноваги; роздратовуватися.— **Теря́ть (потеря́ть) терпе́ние.**

ТРА́ТИТИ (втрача́ти) ВЛА́ДУ НАД СОБО́Ю. Втрачати здатність володіти собою.— **Теря́ть (потеря́ть) вла́сть над собо́й.**

ТРЕ́БА И МІ́РУ (со́вість) ЗНА́ТИ *і* **ТРЕ́БА [ВЖЕ] И ЧЕСТЬ ЗНА́ТИ.** *Див.* **ПОРА́ І ЧЕСТЬ ЗНАТИ.**

ТРЕМТІ́ТИ (труси́тися) **ЗА СВОЮ́** (вла́сну) **ШКУ́РУ** (ду́шу). Дуже переживати, турбуватися за своє життя, благополуччя тощо, незважаючи на обставини, долю інших людей.— **Дрожа́ть за свою́ шку́ру.**

ТРЕМТІ́ТИ ЯК ОСИ́КОВЕ ЛИ́СТЯ. Дуже сильно тремтіти.— **Дрожа́ть как оси́новый лист.**

ТРЕ́ТІЙ ДЗВІНО́К. Останній сигнал перед початком, перед відправленням і т. ін.— **Тре́тий звоно́к.**

ТРЕ́ТІ ПІВНІ. Спів півнів перед світанком.— **Тре́тьи петухи́.**

ТРИДЦЯ́ТЬ СРІБНЯКІ́В (срібників). Ціна зради.— **Три́дцать сре́бреников.**

ТРИ КИТИ́. Три головні основи чого-небудь.— **Три кита́.**

ТРИМА́ТИ (держа́ти, ма́ти) **ВІ́ЖКИ В РУКА́Х.** Мати владу, керівництво в своїх руках.— **Держа́ть (име́ть) во́жжи в рука́х; прибра́ть во́жжи к рука́м.**

ТРИМА́ТИ (держа́ти) **В КУЛАКУ́** (в кулаці) кого, що. Повністю підкоряти собі кого-небудь, що-небудь.— **Держа́ть в кулаке́** кого, что.

ТРИМА́ТИ (держа́ти) **В КУ́РСІ** чого. Постійно інформувати кого-небудь про хід, перебіг, розвиток чого-небудь.— **Держа́ть в ку́рсе** чего.

ТРИМА́ТИ В ЛАБЕ́ТАХ. *Див.* **ТРИМАТИ В ТІСНИ́Х РУКА́Х.**

ТРИМА́ТИ (держа́ти, ма́ти) **В ПОЛІ́ ЗО́РУ** кого, що *і* **ТРИМА́ТИ НА ОЦІ** кого, що. Не випускати з уваги кого-небудь, не послаблювати увагу до чого-небудь.— **Держа́ть в по́ле зре́ния** кого, что.

ТРИМА́ТИ (держа́ти) **В РУКА́Х** кого, що. 1. (кого, що) Мати владу над кимось, чимось; 2. (кого) Не давати комусь волі, поводитися з кимось суворо.— **Держа́ть в рука́х** кого.

ТРИМА́ТИ (держа́ти) **В ТІСНИ́Х** (цупки́х, твердих) **РУКА́Х** *і* **ТРИМА́ТИ** (держа́ти) **В ЛАБЕТАХ.** Тримати кого-небудь в суворій покорі, дуже суворо поводитися з ким-небудь.— **Держа́ть в ежо́вых рукави́цах.**

ТРИМА́ТИ (держа́ти) **ВУ́ХО ГО́СТРО.** Бути пильним, уважно стежити за ким-небудь.— **Держа́ть у́хо востро́.**

ТРИМА́ТИ В ЧО́РНОМУ ТІ́ЛІ (в занедба́нні). *Див.* **ДЕРЖА́ТИ В ЧОРНОМУ ТІЛІ.**

ТРИМА́ТИ (носи́ти) **КА́МІНЬ ЗА ПА́ЗУХОЮ.** *Див.* **ДЕРЖАТИ КАМІНЬ ЗА ПАЗУХОЮ.**

ТРИМА́ТИ КЕРМО́ (стерно́) **ВЛА́ДИ.** Мати владу, управління в своїх руках.— **Держа́ть бразды́ правле́ния.**

ТРИМАТИ (витри́мувати) **МА́РКУ.** Підтримувати свою гідність, репутацію.— **Держа́ть (выде́рживать) ма́рку.**

ТРИМА́ТИ (держа́ти) **НА ДОСТА́ТНІЙ** (на пе́вній) **ВІДДАЛІ** (відстані) кого *і* **ТРИМА́ТИ** (держа́ти) **НА ДОСТА́ТНЬОМУ** (на пе́вному) **ВІДДАЛЕННІ** кого. Не допускати з ким-небудь близьких, дружніх

стосунків.— **Держáть на извéстном (почтúтельном) расстоя́нии; держáть в почтúтельном (в извéстном) отдалéнии** кого.

ТРИМА́ТИ НА МУ́ШЦІ кого, що. 1. Постійно тримати когось під прицілом, не спускати з прицілу; 2. Постійно тримати когось, щось у полі зору, постійно контролювати когось, щось, стежити за кимсь, чимсь.— **Держáть на мýшке** кого, что.

ТРИМА́ТИ НА О́ЦІ кого, що. *Див.* **ТРИМАТИ В ПОЛІ ЗОРУ.**

ТРИМАТИ (держáти) НА ПРИ́В'ЯЗІ (на припóні) кого, що. Не давати волі, свободи кому-небудь, чому-небудь.— **Держáть на прúвязи** кого, что.

ТРИМА́ТИ НА ЯЗИЦІ́. Бути готовим висловлюватися, відповідати тощо в слушний час.— **Держáть на языкé.**

ТРИМА́ТИ НІС (нóса) ЗА ВІ́ТРОМ (по вітру). *Див.* **ДЕРЖАТИ НІС ЗА ВІТРОМ.**

ТРИМАТИ (держáти) ПІД КАБЛУКО́М (під закаблу́ком, під пантóфлею). Тримати в повному підпорядкуванні — звичайно чоловіка.— **Держáть под каблукóм (под каблучкóм, под башмакóм).**

ТРИМА́ТИ (держáти) ПІД [СВОЇМ] КРИЛЬЦЕМ (крилóм). Опікати, оберігати кого-небудь, заступатися за кого-небудь.— **Держáть под своúм кры́лышком (крылóм).**

ТРИМА́ТИ (держáти) ПІД СУКНО́М. Залишати без уваги, не просувати далі.— **Держáть под сукнóм.**

ТРИМАТИ (держáти) ПОРОХ СУХИ́М. Бути завжди напоготові дати відсіч ворогові.— **Держáть пóрох сухúм.**

ТРИМА́ТИ (держáти) ПРИ СОБІ́ [ПОГЛЯДИ, ДУМКИ]. Мовчати, не висловлювати чогось уголос, публічно.— **Держáть при себé [взгля́ды, мнéния].**

ТРИМА́ТИ (держáти) СЕБЕ́ як. Мати певні манери, ходити, сидіти, розмовляти тощо певним чином.— **Держáть себя́** как.

ТРИМАТИ СЕБЕ́ (держáти себé, трима́тися, держáтися) В РАМКАХ (в мéжах) [ПРИСТОЙНОСТІ]. Зберігати норми, правила поведінки.— **Держáть себя́ в рáмках [прили́чия].**

ТРИМА́ТИ СЕБЕ́ В РУКА́Х (в шо́рах). Стримувати свої почуття, намагатися бути спокійним, володіти собою в незвичайній ситуації, в нервовій обстановці тощо.— **Держáть себя́ в рукáх (в шóрах).**

ТРИМА́ТИ (стри́мати) [СВОЄ] СЛО́ВО *і* **ДОДЕ́РЖУВАТИ (додержáти) [СВОЄ] СЛО́ВО.** Виконувати обіцяне.— **Сдéрживать (сдержáть) [своё] слóво.**

ТРИМА́ТИ СТО́РОНУ кого, чию. Надавати підтримку кому-небудь, бути чиїм-небудь прибічником.— **Держáть сторóну** кого, чью.

ТРИМА́ТИСЯ (бу́ти, держáтися, залиша́тися) В ТІНІ. Прагнути не привертати до себе уваги, лишатися непоміченим, не виділятися, займати другорядне місце.— **Держáться (быть, стоя́ть) в тени́.**

ТРИМА́ТИСЯ З АПЛО́МБОМ. Вести себе із зайвою самовпевненістю в поведінці, в розмові.— **Держáться с апломбóм.**

ТРИМА́ТИСЯ ЗА СПІДНИ́ЦЮ. *Див.* **ДЕРЖАТИСЯ ЗА СПІДНИЦЮ.**

ТРИМА́ТИСЯ КУ́РСУ. Керуватися в своїй діяльності певними ідейними настановами.— **Держáться кýрса.**

ТРИМА́ТИСЯ НА ВОЛОСИ́НІ (на волоску́, на волоси́нці, на ни́точці). *Див.* **ВИСІТИ НА ВОЛОСИНІ.**

ТРИМА́ТИСЯ (держáтися) НА ПЕ́ВНОМУ (на достáтньому) ВІДДАЛЕННІ *і* **ТРИМА́ТИСЯ (держáтися) НА НЕ́ВНІЙ (на достáтній) ВІДДАЛІ (відстані).** Уникати вступати з кимнебудь в близькі, дружні стосунки.— **Держáться на извéстном (почтúтельном) расстоя́нии; держáться в почтúтельном (извéстном) отдалéнии.**

ТРИМА́ТИСЯ (держáтися) НА ЧЕ́СНОМУ СЛО́ВІ. Ледве триматися, існувати і т. ін.— **Держáться (висéть) на чéстном слóве.**

ТРИМА́ТИСЯ НЕЙТРАЛІТЕ́ТУ. Не втручатися в чужі справи, в суперечку тощо.— **Держáться нейтралитéта.**

ТРИМА́ТИСЯ (держáтися) О́СТОРОНЬ. *Див.* **СТОЯТИ ОСТОРОНЬ.**

ТРИМА́ТИСЯ СВОГО. Наполегливо домагатися чого-небудь, не йдучи ні на які компроміси.— **Держáться своегó.**

ТРИМА́ТИСЯ (держáтися) СВОГО́ БЕ́РЕГА. Не братися не за свої

справи, знати свою справу, пильнувати свого.— **Держáться своегó бéрега.**

ТРИМА́ТИСЯ СЕРЕ́ДИНИ. Утримуватися від рішучих дій, вчинків; займати поміркована позицію.— **Держáться средúны.**

ТРИМАТИ (держáти, утрúмувати, удéржувати) ЯЗИК (языкá) ЗА ЗУБА́МИ (на прúв'язі). Утримуватися від висловлювання, мовчати, не розголошувати чого-небудь.— **Держáть язы́к за зубáми (на прúвязи).**

ТРИ МІ́ЩКИ ГРЕЧА́НОЇ БО́ВНИ і НА ВЕРБІ ГРУ́ШІ [А НА ОСИ́ЦІ КИСЛИ́ЦІ]. Дурниці, нісенітниці.— **Сапогú всмя́тку.**

ТРИ ЧИСНИ́ЦІ ДО СМЕ́РТІ кому. *Див.* **НЕДО́ВГО РЯСТ ТОПТА́ТИ.**

ТРІПАТИ НЕРВИ кому. 1. Хвилювати, непокоїти, виводити з спокійного, урівноваженого стану кого-небудь; 2. (себі) Хвилюватися, роздратовуватися, збуджуватися.— **Трепáть нéрвы кому.**

ТРІЩАТИ ПО [ВСІХ] ШВАХ. Бути під загрозою краху, зриву, невиконання і т. ін.; руйнуватися, занепадати.— **Трещáть по [всем] швам.**

ТРОХИ НЕ НА РУКА́Х НОСИ́ТИ кого. *Див.* **НОСИ́ТИ НА РУКАХ.**

ТРОЩИТИ (потрощи́ти) СПИСИ́. *Див.* **ЛАМАТИ СПИСИ́.**

ТРОЯ́НСЬКИЙ КІНЬ. *Книжн.* Про хитрі дії, підступні засоби боротьби тощо.— **Троя́нский конь.**

ТРУБИТИ В КУЛА́К. Терпіти нужду, нестатки, голод.— **Свистáть (свистéть) в кулáк.**

ТРУДИ́ І ДНІ. Час, сповнений корисною діяльністю; творче життя.— **Труды́ и днú.**

ТРУСИТИСЯ ЗА СВОЮ́ (влáсну) ШКУ́РУ (ду́шу). *Див.* **ТРЕМТІТИ ЗА СВОЮ ШКУРУ.**

ТУГА НА СЕ́РЦІ у кого. Хтось страждає, тужить.— **Тоскá на сéрдце** у кого.

ТУДИ́ И НАЗА́Д. В обидва кінці.— **Тудá и обрáтно (назáд).**

ТУДИ́ И ДОРО́ГА кому. Хто-небудь того й заслуговує, не вартий співчуття.— **Тудá и дорóга кому.**

ТУДИ́ И (і) СЮДИ́. То в один, то в другий бік, взад і вперед; в різні місця, в різних напрямках.— **Тудá и сюдá.**

ТУ (цю) Ж МИТЬ і **ТІЄЇ Ж МИ́ТІ.** Одразу ж, зараз же.— **В то же мгновéние; в тот же миг.**

ТУМА́Н В О́ЧАХ у кого. 1. Хтось погано бачить; 2. У когось невиразний погляд.— **Тумáн в глазáх** у кого.

ТУМА́Н У ГОЛОВІ́ в кого. Хтось відчуває легке потьмарення свідомості — через утому, недугу і т. ін.— **Тумáн в головé** у кого.

ТУПЦЮВАТИ (тупцюва́тися, топта́тися, ту́пцяти, ту́пцятися) НА [ОДНОМУ] МІСЦІ. *Див.* **СТОЯТИ НА [ОДНОМУ] МІСЦІ.**

ТУТ ЯК ТУТ. Про появу кого-небудь, чого-небудь доречно, у потрібний момент, як тільки про нього згадали.— **Тут как тут.**

ТЮТІЛЬКА В ТЮТІЛЬКУ. Точнісінько, абсолютно точно.— **Тютéлька в тютéльку.**

ТЯГАР НА ДУШІ́ (на се́рці) в кого. Про тяжкий, гнітючий стан.— **Свинéц на душé (на сéрдце)** у кого.

ТЯГТИ́ ВОЛИ́НКУ. Зволікати з чим-небудь, навмисне затягувати якусь справу, роботу.— **Тянýть волы́нку.**

ТЯГТИ́ (тягну́ти) ДУ́ШУ з кого і **ТЯГТИ́ (тягну́ти) ЗА ДУ́ШУ** кого. 1. Набридати чим-небудь нудним, одноманітним; 2. Мучити.— **Тянýть ду́шу** из кого; **тянýть за́ душу** кого.

ТЯГТИ́ (тягну́ти) ЖИ́ЛИ з кого. Мучити, експлуатувати кого-небудь, знущатися над кимсь.— **Тянýть жúлы** из кого.

ТЯГТИ́ (тягну́ти) ЗА ВУ́ХА (за ву́хо) кого. *Див.* **ВИТЯГАТИ ЗА ВУХА.**

ТЯГТИ́ (тягну́ти) ЗА ЯЗИ́К кого. Примушувати сказати що-небудь, випитувати когось.— **Тянýть за язы́к** кого.

ТЯГТИ́ (тягну́ти) ЗЛИДЕ́ННЯ ЖИТТЯ́. Жити у важких умовах, у злиднях, бідності, нестатках.— **Влачúть жáлкое существовáние (жáлкую жизнь).**

ТЯГТИ (те́рти) ЛЯ́МКУ. Виконувати важку, виснажливу роботу, жити у важких умовах.— **Тянýть лямку.**

ТЯГТИ СІРКА ЗА ХВІСТ (за хвоста́). 1. Говорити що-небудь, одноманітно, нудно; 2. Робити що-небудь,

мляво, довго.— **Тяну́ть (разводи́ть) канте́ль.**

ТЯГТИ (тягну́ти, смокта́ти, сса́ти) СО́КИ з к о г о. 1. Дуже знесилювати, змучувати кого-небудь; 2. Тяжко експлуатувати.— **Соса́ть (тяну́ть) сок (со́ки)** и з к о г о.

ТЯГТИ́ ЧАС. Зволікати із здійсненням чого-небудь.— **Тяну́ть вре́мя.**

ТЯЖКА́ ГОДИ́НА. *Див.* **ЛИХА́ ГОДИ́НА.**

ТЯЖКИ́Й ХРЕСТ НЕ́СТИ. *Книжн.* Переживати великі труднощі, незгоди; страждати.— **Тяжёлый крест нести́.**

ТЯП ТА ЛЯП. 1. Швидко, але недбало, абияк; сяк-так; 2. Уживається як присудок на означення швидкої та недбалої або повільної дії.— **Тяп да ляп; тяп и ляп; тяп-ляп.**

ТЬМА-ТЬМУ́ЩА і **ТЬМА-ТЬМЕ́ННА.** Величезна кількість, безліч.— **Тьма-тьму́щая; тьма (тьмы) темь.**

У

У БАТЬКИ́ (у сини́, у матері́ і т. п.) **ГОДИ́ТЬСЯ** х т о, к о м у. Про велику різницю у віці — набагато старший або набагато молодший хто-небудь від когось. — **В отцы́ (в сыновья́, в ма́тери и т. п.) годи́тся.**

УБИВА́ТИ (уби́ти) ДВОХ ЗАЙЦІ́В (два зайці́). Одночасно робити дві справи.— **Убива́ть (уби́ть) двух за́йцев.**

УБИРА́ТИСЯ (одяга́тися) В ТО́ГУ к о г о, ч о г о. Удавати з себе когонебудь або намагатися створити собі певну репутацію без достатніх на те підстав.— **Ряди́ться (облека́ться) в то́гу.**

УБИ́ТИ (піймáти) [ДО́БРУ] ГРІ́НКУ. Мати вигоду, користь, виграти що-небудь.— **Быть в вы́игрыше.**

УБИ́ТИЙ ГО́РЕМ. Пригнічений, охоплений великим смутком, печалю.— **Уби́тый го́рем.**

УБИ́ТИ (покла́сти) НА МІ́СЦІ. Убити зразу, наповал.— **Уложи́ть (уби́ть) на ме́сте.**

УБО́ГИЙ ДУ́ХОМ. Духовно не розвинений, обмежений.— **Ни́щий ду́хом.**

УБРА́ТИСЯ (пошúтися) В ДУ́РНІ. Поставити себе в незручне, смішне становище.— **Оста́ться (оказа́ться) в дурака́х; разыгра́ть (свалять) дурака́; попа́сть впросáк.**

У БУДЬ-ЯКИ́Й МОМЕ́НТ і **У БУДЬ-ЯКУ́ МИТЬ.** У будь-який час, завжди.— **В любо́й моме́нт.**

У БУКВА́ЛЬНОМУ ЗНА́ЧЕННІ (розумінні) [ЦЬО́ГО] СЛО́ВА. *Див.* **У ПРЯ́МОМУ ЗНАЧЕННІ [ЦЬОГО] СЛО́ВА.**

УВАЖА́ТИ ЗА ЧЕСТЬ (че́стю) щ о. Визнавати почесним для себе.— **Счита́ть за честь** ч т о.

У ВА́ШІЙ (у мо́їй, у твоїй і т. ін.) **ВЛА́ДІ** з р о б и т и щ о. Залежить від вас (мене, тебе і т. ін.), стосується вас (мене, тебе і т. п.).— **В ва́шей (в мое́й, в твое́й и т. п.) вла́сти** с д е л а т ь ч т о.

УВИВА́ТИСЯ В'ЮНО́М (як в'юн). *Див.* **ВИ́ТИСЯ В'ЮНО́М.**

У ВИ́ГІДНОМУ СВІ́ТЛІ. У найкращому вигляді, становищі.— **В вы́годном све́те (освеще́нии).**

УВІБРА́ТИ З МОЛОКО́М МА́ТЕРІ (з матери́нським молоко́м). *Див.* **ВСМОКТУВАТИ З МОЛОКО́М МАТЕРІ́.**

УВІГНА́ТИ (ґна́ти) В МОГИ́ЛУ (в домови́ну, в гріб, в гроб). *Див.* **УГАНЯ́ТИ В МОГИЛУ.**

УВІЙТИ́ (упада́ти, упа́сти) В АЗАРТ. *Див.* **УХОДИТИ В АЗАРТ.**

УВІЙТИ́ В БЕРЕГИ́. *Див.* **УХО́ДИТИ В РУ́СЛО.**

УВІЙТИ́ В ДОВІР'Я. *Див.* **УХО́ДИТИ В ДОВІР'Я.**

УВІЙТИ́ В ЖИТТЯ́. *Див.* **УХО́ДИТИ В ЖИТТЯ.**

УВІЙТИ́ В ІСТО́РІЮ. *Див.* **ВХО́ДИТИ В ІСТО́РІЮ.**

УВІЙТИ́ В [СВОЮ́] КО́ЛІЮ. *Див.* **УХОДИТИ В [СВОЮ] КОЛІЮ.**

УВІЙТИ́ В КУРС ч о г о. *Див.* **УХО́ДИТИ В КУРС.**

УВІЙТИ́ В [ДОЗРІ́ЛІ] ЛІТА́. *Див.* **УХОДИТИ В [ДОЗРІЛІ] ЛІТА́.**

УВІЙТИ́ В МО́ДУ. *Див.* **УХОДИТИ В МОДУ.**

УВІЙТИ́ В НО́РМУ. *Див.* **УХО́ДИТИ В НО́РМУ.**

УВІЙТИ́ В ОБО́В'ЯЗОК ч и й. *Див.* **УХО́ДИТИ В ОБО́В'ЯЗОК.**

УВІЙТИ́ В ПЛОТЬ І КРОВ. *Див.* **ВХО́ДИТИ В ПЛОТЬ І КРОВ.**

УВІЙТИ́ В ПО́БУТ. *Див.* **УХО́ДИТИ В ПО́БУТ.**

УВІЙТИ́ В РИТМ. *Див.* **УХО́ДИТИ В РИТМ.**

УВІЙТИ́ В РОЛЬ. *Див.* **ВХО́ДИТИ В РОЛЬ.**

УВІЙТИ́ В РУ́СЛО. *Див.* **УХО́ДИТИ В РУ́СЛО.**

УВІЙТИ́ В [СВОЇ] ПРАВА́. *Див.* **УХО́ДИТИ В [СВОЇ] ПРАВА́.**

УВІЙТИ́ В СМАК. *Див.* **УВІХО́ДИТИ В СМАК.**

УВІЙТИ́ В СТАНО́ВИЩЕ ч и с. *Див.* **ВХО́ДИТИ В СТАНО́ВИЩЕ.**

УВІНЧУВАТИ (увінча́ти) ЛА́ВРАМИ к о г о. Прославляти когось.— **Уве́нчивать (увенча́ть) ла́врами к о г о.**

УВІРВА́ЛАСЯ НИ́ТКА к о м у. *Див.* **УРВА́ЛАСЯ НИ́ТКА.**

УВІРВА́ВСЯ РЕ́ТЯЗЬ. Кінчилось терпіння.— **Ста́ло невтерпёж; ло́пнуло терпе́ние.**

УВІССА́ТИ З МОЛОКО́М МА́ТЕРІ (з матери́нським молоко́м). *Див.* **ВСМОКТУВАТИ З МОЛОКОМ МАТЕРІ.**

УВІХО́ДИТИ (увійти́) В СМАК *і* **ДОБИРА́ТИ (дібра́ти, дохо́дити, дійти́) СМАКУ́.** Починати відчувати задоволення від чого-небудь; виявляти дедалі більший інтерес до чогось.— **Входи́ть (войти́) во вкус.**

У [ЖИВІ] ВІЧІ ГОВОРИ́ТИ (сказа́ти, смія́тися і т. п.). *Див.* **В О́ЧІ ГОВОРИ́ТИ.**

У ВІ́ЧІ НЕ БА́ЧИТИ к о г о, щ о. *Див.* **В О́ЧІ НЕ БА́ЧИТИ.**

У ВЛАСНІ РУ́КИ ДАВА́ТИ (да́ти, вруча́ти, вручи́ти) к о м у щ о. Давати, вручати комусь безпосередньо.— **В со́бственные ру́ки дава́ть (дать, вруча́ть, вручи́ть)** к о м у ч т о.

У ВОГО́НЬ І В ВО́ДУ [ГОТО́ВИЙ, ПІДУ́ і т. п.]. Про готовність на будь-який самовідданий учинок заради кого-небудь.— **В ого́нь и в во́ду [гото́в, пойду́ и т. п.].**

У ВСЕОЗБРО́ЄННІ. Будучи повністю забезпеченим відповідними засобами боротьби, у повній готовності.— **Во всеору́жии.**

У ВСІ́Й (у по́вній) [СВОЇ́Й] КРАСІ́. *Ірон.* З усіма недоліками.— **Во всей [свое́й] красе́.**

У ВСІЙ [СВОЇЙ] НАГОТІ́. Без прикрас, у справжньому вигляді.— **Во всей [свое́й] наготе́.**

У ВСІЙ [СВОЇЙ] ПОВНОТІ́ *і* **З УСІЄЮ [НАЙБІЛЬШОЮ] ПОВНОТО́Ю.** Повністю, цілком.— **Во всей полноте́; со всей полното́й.**

У [НА] ВСІ КІНЦІ́. На всі боки, сторони; в усі боки, сторони.— **Во все концы́.**

У ВСІХ НА ВИДУ́ (на оча́х, перед очи́ма). Так, що всі можуть бачити, всім видно.— **У всех на виду́.**

У ВСІХ НА ВУСТА́Х щ о. Усі часто говорять про щось, повторюють щонебудь.— **У всех на уста́х** ч т о.

У ВСІ ЧАСИ *і* **ЗА ВСІ ЧАСИ́.** Завжди.— **Во все времена́.**

У ВСЬО́МУ БЛИ́СКУ. У всій пишності, досконалості.— **Во всём бле́ске.**

УГАНЯ́ТИ (увігна́ти, угна́ти) В МОГИ́ЛУ (в домови́ну, в гріб, в гроб). Призвести до смерті.— **Вогна́ть (вогна́ть, загна́ть, свести́) в гроб.**

У ГЛИБИ́НІ СТОЛІ́ТЬ *і* **У ДА́ЛЕЧІ (у глибині́) ВІКІ́В.** У далекому минулому; в давнину.— **В глубине́ веко́в.**

У ГЛИБИНІ ДУШІ́ (се́рця). Про внутрішні переживання людини.— **В глубине́ души́ (се́рдца).**

УГО́ДА З СО́ВІСТЮ. Вчинок, який суперечить власним переконанням.— **Сде́лка с со́вестью.**

У ГОЛОВІ КРУ́ТИТЬСЯ (закрути́лося, па́морочиться, запа́морочилося). *Див.* **ГОЛОВА́ КРУ́ТИТЬСЯ.**

У ГОЛОВІ МАКІ́ТРИТЬСЯ (замакі́трилося). *Див.* **ГОЛОВА́ КРУ́ТИТЬСЯ.**

У ГОЛОВІ́ ТРІЩИ́ТЬ. *Див.* **ГОЛОВА́ ТРІЩИ́ТЬ.**

У ГОЛОВІ́ ЧМЕЛІ́ ГУДУ́ТЬ у к о г о. *Див.* **ЧМЕЛІВ СЛУХАТИ.**

У ГО́РЛО (у гло́тку, у рот) НЕ ЛІЗЕ щ о. *Див.* **У ПЕЛЬКУ НЕ ЛІЗЕ.**

У ГУРТІ́ І СМЕРТЬ НЕ СТРАШНА́. *Див.* **НА МИРУ́ І СМЕРТЬ КРАСНА́.**

УДАВА́ТИ (уда́ти) З СЕБЕ БЛАЗНЯ. Дурачитися, блазнювати.— **Разы́грывать (разыгра́ть) шута́ горо́хового.**

УДАВА́ТИСЯ (уда́тися, ударя́тися, уда́ритися, улама́туватися, улама́тися) В АМБІЦІЮ. Дуже ображатися, якщо

зачеплене самолюбство.— **Ударя́ться (уда́риться, вла́мываться, влеми́ться, входи́ть, войти́) в амби́цию.**

УДАВА́ТИСЯ (уда́тися) В ПА́НІКУ. Перейматися страхом, боятися при справжній або уявній небезпеці.— **Впада́ть (впасть) в па́нику.**

УДАВА́ТИСЯ В ПЕРЕПОЛО́Х. *Див.* **ПІДГИНА́ТИ ХВІСТ.**

УДАВА́ТИСЯ (уда́тися) В ПОДРО́БИЦІ (в то́нкощі). Приділяти багато уваги найменшим деталям чого-небудь, другорядним обставинам і т. ін.— **Входи́ть (войти́, вдава́ться, вда́ться) в подро́бности.**

УДАВА́ТИСЯ (уда́тися) В ХИМЕ́РИ. Мріяти про що-небудь неймовірне, нездійсненне; фантазувати.— **Стро́ить возду́шные за́мки.**

УДАВА́ТИСЯ (уда́тися) ДО КРА́ЙНОЩІВ (до кра́йності) *і* **УПАДА́ТИ (упа́сти) В КРА́ЙНІСТЬ (в кра́йнощі).** Виявляти надмірність, перебирати міру в чомусь.— **Вдава́ться (вда́ться, впада́ть, впасть) в кра́йность (в кра́йности).**

УДАВА́ТИСЯ (уда́тися) ДО ХИ́ТРОЩІВ *і* **ПУСКА́ТИСЯ (ПУСТИ́ТИСЯ) НА ХИ́ТРОЩІ.** Починати хитрувати.— **Пуска́ться (пусти́ться) на хи́трость (на хи́трости).**

У ДА́ВНЮ (дале́ку, си́ву) ДАВНИНУ. У дуже давні віки, часи; у старовину.— **В далёком про́шлом; в [глубо́кой] дре́вности.**

У ДА́ЛЕЧІ (у глибикі́) ВІКІ́В. *Див.* **У ГЛИБИНІ СТОЛІ́ТЬ.**

У ДА́НИЙ МОМЕ́НТ. *Див.* **У ЦЕЙ МОМЕ́НТ.**

УДА́РИТИ [СЕБЕ́] В ГРУ́ДИ [РУКА́МИ, КУЛАКО́М]. Бити себе руками в груди, запевняючи кого-небудь у чомусь або виражаючи каяття, розпач і т. ін.— **Уда́рить [себя́] в грудь [рука́ми, кулако́м].**

УДА́РИТИ ЛИ́ХОМ ОБ ЗЕ́МЛЮ. *Див.* **БИ́ТИ ЛИ́ХОМ ОБ ЗЕ́МЛЮ.**

УДА́РИТИ НА ГВАЛТ (на спо́лох). Подати сигнал тривоги, сповістити про небезпеку ударами в дзвін, по металевих предметах тощо.— **Заби́ть трево́гу; заби́ть в наба́т.**

УДА́Р В СПИ́НУ. Підступний вчинок, зрадницькі дії кого-небудь.— **Уда́р в спи́ну.**

УДА́РИТИ ПО КИШЕ́НІ к о г о. *Див.* **БИ́ТИ ПО КИШЕ́НІ.**

УДАРЯ́ТИ (уда́рити) ПО РУКА́Х к о г о. *Див.* **БИТИ ПО РУКА́Х.**

УДАРЯ́ТИСЯ (уда́ритися) В АМБІ́ЦІЮ. *Див.* **УДАВА́ТИСЯ В АМБІ́ЦІЮ.**

УДАРЯ́ТИСЯ (уда́ритися) В СЛЬО́ЗИ (в плач). Почати плакати.— **Ударя́ться (уда́риться) в слёзы.**

УДА́ТИ З СЕ́БЕ БЛА́ЗНЯ. *Див.* **УДАВА́ТИ З СЕ́БЕ БЛА́ЗНЯ.**

УДА́ТИСЯ В ПА́НІКУ. *Див.* **УДАВА́ТИСЯ В ПА́НІКУ.**

УДА́ТИСЯ В ПОДРО́БИЦІ (в то́нкощі). *Див.* **УДАВА́ТИСЯ В ПОДРО́БИЦІ.**

УДА́ТИСЯ В ХИМЕ́РИ. *Див.* **УДАВА́ТИСЯ В ХИМЕ́РИ.**

УДА́ТИСЯ ДО КРА́ЙНОЩІВ (до кра́йності). *Див.* **УДАВА́ТИСЯ ДО КРА́ЙНОЩІВ.**

УДА́ТИСЯ ДО ХИ́ТРОЩІВ. *Див.* **УДАВА́ТИСЯ ДО ХИ́ТРОЩІВ.**

У ДВОХ (кілько́х) СЛОВА́Х. Дуже коротко, стисло.— **В двух (в не́скольких) слова́х.**

УДЕ́НЬ (і вдень, се́ред дня) З ВОГНЕ́М (зі свічкою) НЕ [МО́ЖНА] ЗНАЙТИ к о г о, щ о. Не можна розшукати кого-небудь, що-небудь, навіть докладаючи великих зусиль.— **Днём с огнём не найти́ (не сыска́ть)** к о г о, ч т о; **с соба́ками не сы́щешь** к о г о, ч т о.

УДЕ́НЬ І ВНОЧІ́. Завжди, постійно.— **Днём и но́чью;** *книжн.* **де́нно и но́щно.**

УДЕ́РЖУВАТИ ЯЗИ́К (язика́) ЗА ЗУБА́МИ (на при́в'язі). *Див.* **ТРИМА́ТИ ЯЗИ́К ЗА ЗУБА́МИ.**

У ДО́БРИЙ ЧАС *і* **ЧАС ДО́БРИЙ.** Дружнє побажання успіху, щасливої дороги і т. ін.— **В до́брый час; час до́брый.**

У ДРУ́ЖНЬОМУ КО́ЛІ. Серед групи людей, об'єднаних почуттям дружби.— **В круту́ друзе́й.**

У ЖАР І ХО́ЛОД КИ́ДАЄ. *Див.* **ТО В ЖАР, ТО В ХО́ЛОД КИ́ДАЄ.**

УЖИВА́ТИ (ужи́ти) ЗА́ХОДИ (всіх за́ходів). Енергійно діяти, робити що-небудь для досягнення чогось.— **Принима́ть (приня́ть) ме́ры.**

УЖИВА́ТИ (ужи́ти) СИ́ЛУ. Діяти силою на кого-небудь.— **Применя́ть (примени́ть) си́лу.**

У ЗАГА́ЛЬНИХ РИ́САХ. В основному, без подробиць, деталей.— **В бо́щих черта́х.**

У ЗАГА́ЛЬНОМУ ПІ́ДСУМКУ. У кінцевому результаті.— **В бо́щем ито́ге.**

УЗДО́ВЖ І ВПО́ПЕРЕК і **УЗДО́ВЖ І ВШИР.** 1. У довжину і в ширину; по всіх напрямках; 2. Дуже добре знати що-небудь, кого-небудь.— **Вдоль и поперёк.**

У ЗЕНІ́ТІ СЛА́ВИ. Який піднявся на найвищий ступінь розвитку чого-небудь, на вершину чого-небудь.— **В зени́те сла́вы.**

У́ЗИ БРА́ТСТВА. Братські зв'язки, братське ставлення, почуття.— **У́зы бра́тства.**

У́ЗИ ГІМЕНЕ́Я. *Застар., іронічне.* Шлюбні зв'язки.— **У́зы Гимене́я.**

У́ЗИ КРО́ВІ. Кровна спорідненість.— **У́зы кро́ви.**

УЗНА́ТИ, ПОЧО́МУ (почі́м) КИ́ВШ (пуд, фунт, коре́ць) ЛИ́ХА і **УЗНА́ТИ, ДЕ ЛИ́ХО ЖИВЕ́.** *Див.* **ЗНАТИ, ПОЧОМУ КИ́ВШ ЛИ́ХА.**

[КОЛИ́] УЗЯ́ВСЯ ЗА ГУЖ, НЕ КАЖИ́, ЩО НЕ ДУЖ. Якщо розпочав якусь дуже важливу або складну чи важку справу, то не відступай, не проявляй слабості, виконуй її.— **Взя́лся за гуж — не говори́, что не дюж.**

УЗЯ́ТИ БИКА́ (вола́) ЗА РО́ГИ. *Див.* **БРА́ТИ БИКА́ ЗА РО́ГИ.**

УЗЯ́ТИ [СОБІ́] В ГОЛО́ВУ що. *Див.* **ЗАБИ́РАТИ В ГОЛО́ВУ.**

УЗЯ́ТИ В РОБО́ТУ кого. *Див.* **БРА́ТИ В РОБО́ТУ.**

УЗЯ́ТИ (забра́ти, забра́ти) В [СВОЇ́] РУ́КИ (до [своїх] рук). *Див.* **БРА́ТИ В [СВОЇ́] РУКИ.**

УЗЯ́ТИ ВСІМ. *Див.* **БРА́ТИ ВСІМ.**

УЗЯ́ТИ В СТО́СИ кого. *Див.* **БРА́ТИ В СТО́СИ.**

УЗЯ́ТИ В ШО́РИ кого. *Див.* **БРА́ТИ В ШО́РИ.**

УЗЯ́ТИ ГОЛІРУ́Ч (го́лими рука́ми) кого, що. *Див.* **БРА́ТИ ГОЛІРУ́Ч.**

УЗЯ́ТИ ГО́РУ (верх) над ким, над чим. *Див.* **БРА́ТИ ГО́РУ.**

УЗЯ́ТИ ДО ВІ́ДОМА. *Див.* **БРА́ТИ ДО ВІ́ДОМА.**

УЗЯ́ТИ [БЛИ́ЗЬКО] ДО СЕ́РЦЯ що. *Див.* **БРА́ТИ [БЛИ́ЗЬКО] ДО СЕ́РЦЯ.**

УЗЯ́ТИ ДО УВА́ГИ що. *Див.* **БРА́ТИ ДО УВА́ГИ.**

УЗЯ́ТИ (хвата́ти, ухвати́ти) ЗА ГО́РЛО (за горля́нку) кого. *Див.* **БРА́ТИ ЗА ГО́РЛО.**

УЗЯ́ТИ (хапа́ти, ухопи́ти) ЗА ДУ́ШУ (за се́рце). *Див.* **БРА́ТИ ЗА ДУ́ШУ.**

УЗЯ́ТИ ЗА ЖИВЕ́ кого. *Див.* **БРА́ТИ ЗА ЖИВЕ́.**

УЗЯ́ТИ ЗА (під) ЗЯ́БРА кого. *Див.* **БРА́ТИ ЗА ЗЯБРА.**

УЗЯ́ТИ З БО́Ю (з бо́єм) що. *Див.* **БРА́ТИ З БО́Ю.**

УЗЯ́ТИ МО́ДУ. *Див.* **БРА́ТИ МО́ДУ.**

УЗЯ́ТИ НА АБО́РДАЖ. *Див.* **БРА́ТИ НА АБО́РДАЖ.**

УЗЯ́ТИ НА БУКСИ́Р кого, що. *Див.* **БРА́ТИ НА БУКСИ́Р.**

УЗЯ́ТИ НА ГЛУМ (на глу́зи, на кпи́ни, на сміх) кого, що. *Див.* **БРА́ТИ НА ГЛУМ.**

УЗЯ́ТИ НА [СВОЮ́] ДУ́ШУ що. *Див.* **БРА́ТИ НА [СВОЮ́] ДУ́ШУ.**

УЗЯ́ТИ НА ЗАМІ́ТКУ. *Див.* **БРА́ТИ НА ЗАМІ́ТКУ.**

УЗЯ́ТИ НА ПРИЦІ́Л (на му́шку). *Див.* **БРА́ТИ НА ПРИЦІ́Л.**

УЗЯ́ТИ НА ОЗБРО́ЄННЯ. *Див.* **БРА́ТИ НА ОЗБРО́ЄННЯ.**

УЗЯ́ТИ НА ПУ́ШКУ кого. *Див.* **БРА́ТИ НА ПУ́ШКУ.**

УЗЯ́ТИ НА СЕ́БЕ що. *Див.* **БРА́ТИ НА СЕ́БЕ.**

УЗЯ́ТИ НА СЕ́БЕ СМІЛИ́ВІСТЬ (сміліть) зробити що. *Див.* **БРА́ТИ НА СЕ́БЕ СМІЛИ́ВІСТЬ.**

УЗЯ́ТИ НА СЕБЕ ТРУД (клопіт, обов'язок). *Див.* **БРА́ТИ НА СЕ́БЕ ТРУД.**

УЗЯ́ТИ ПІД ЗАХИ́СТ. *Див.* **БРА́ТИ ПІД ЗАХИ́СТ.**

УЗЯ́ТИ ПІД [СВОЄ́] КРИЛО́ (кри́льце) кого. *Див.* **БРА́ТИ ПІД [СВОЄ́] КРИЛО́.**

УЗЯ́ТИ ПІД ОБСТРІ́Л кого, що. *Див.* **БРА́ТИ ПІД ОБСТРІ́Л.**

УЗЯ́ТИ ПІД СУ́МНІВ. *Див.* **БРА́ТИ ПІД СУ́МНІВ.**

УЗЯ́ТИ ПРИКЛА́Д з кого. *Див.* **БРА́ТИ ПРИКЛА́Д.**

УЗЯ́ТИ РЕВА́НШ. *Див.* **БРА́ТИ РЕВА́НШ.**

УЗЯ́ТИ СВОЄ́. *Див.* **БРА́ТИ СВОЄ́.**

УЗЯ́ТИ СЕБЕ В РУ́КИ (до рук). *Див.* **БРА́ТИ СЕБЕ В РУ́КИ.**

УЗЯ́ТИ [СВОЇ́] СЛОВА́ НАЗА́Д. *Див.* **БРА́ТИ [СВОЇ́] СЛОВА́ НАЗА́Д.**

УЗЯ́ТИ СЛО́ВО з к о г о. *Див.* **БРА́ТИ СЛО́ВО.**

УЗЯ́ТИСЯ ЗА РО́ЗУМ. *Див.* **БРА́ТИСЯ ЗА РО́ЗУМ.**

УЇ́СТИСЯ В ПЕЧІ́НКИ к о м у. Дуже набриднути.— **Въ́ється в печёнки к о м у.**

У КАРЕ́ТІ МИНУ́ЛОГО ДАЛЕ́КО НЕ ПОЇ́ДЕШ. Про непотрібність для сучасного згадок про щасливе минуле.— **В каре́те про́шлого далеко́ не уе́дешь.**

УКИДА́ТИ (уки́нути) ГЕ́ДЗИКА. Сказати, зробити щось дратівливе, обурливе.— **Пуска́ть (пусти́ть) шпи́льку.**

УКИДА́ТИ (уки́нути) У ВІ́ДЧАЙ к о г о. Викликати в кого-небудь почуття сильного душевного болю, безвихідності.— **Приводи́ть (привести́) в отча́яние к о г о.**

У КІГТЯ́Х (у па́зурах) **[БУ́ТИ, ЗНАХО́ДИТИСЯ** *і т. ін.*]. Бути в цілковитій залежності від когось, потрапити під чиюсь владу.— **В когтя́х [быть, находи́ться и т. п.].**

У КІЛЬКО́Х СЛОВА́Х. *Див.* **У ДВОХ СЛОВА́Х.**

УКЛА́СТИ МЕЧ (меча́) **В ПІ́ХВИ.** Припинити війни, конфлікти.— **Вложи́ть меч в но́жны.**

УКЛА́СТИСЯ В ГОЛОВІ́ (в свідо́мості). Стати зрозумілим, дійти до свідомості.— **Уложи́ться в голове́ (в созна́нии).**

У КО́ЖНОГО СВІЙ СМАК. Смаки в людей дуже різні, і немає критеріїв їх якості.— **О вку́сах не спо́рят.**

УКОРО́ЧУВАТИ (укороти́ти) **ВІКУ** (вік, життя́) к о м у. Зменшувати тривалість життя, ставати причиною чиєсь передчасної смерті.— **Сокраща́ть (сократи́ть) жизнь к о м у.**

УКОРО́ЧУВАТИ (укороти́ти) **ХОДИ́** (ходу́, крок). Починати йти, просуватися повільніше.— **Убавля́ть (уба́вить, укора́чивать, укороти́ть) шаг.**

УКОРО́ЧУВАТИ (укороти́ти) **ШЛЯ́ХУ** (шлях, доро́гу). Ідучи навпростець, зменшувати відстань.— **Сокраща́ть (сократи́ть) путь.**

УКОРО́ЧУВАТИ (укороти́ти) **ЯЗИКА** (язи́к) к о м у. Примушувати кого-небудь замовкнути або менше говорити.— **Укора́чивать (укороти́ть) язы́к.**

У КРА́ЙНЬОМУ РА́ЗІ (ви́падку). Якщо немає чи не буде іншого виходу.— **В кра́йнем слу́чае.**

УКРИВА́ТИ (укри́ти) ГАНЬБО́Ю (неслáвою, презúрством, сóромом) к о г о, щ о. *Див.* **ПОКРИВА́ТИ ГАНЬБО́Ю.**

УКРИВА́ТИ (укри́ти) СЛА́ВОЮ к о г о, щ о. *Див.* **ПОКРИВА́ТИ (покри́ти) СЛА́ВОЮ.**

УКРИ́ТИЙ СИВИНО́Ю. З сивим волоссям, покритий сивим волоссям.— **Убелённый сединой (седи́нами).**

УКРИ́ТО ТАЄ́МНИЦЕЮ. *Див.* **ПОКРИ́ТО ТАЄ́МНИЦЕЮ.**

УКРИ́ТО ТЕ́МРЯВОЮ (мло́ю) **НЕВІДО́МОСТІ.** Зовсім невідомо, неясно.— **Покры́то мра́ком неизве́стности.**

УКРУ́ЧУВАТИ (укрути́ти) **ХВОСТА́** к о м у. Обмежити кого-небудь у чомусь, змусити когось бути покірним.— **Сбива́ть (сбить) спесь (форс, го́нор)** с к о г о.

УЛАМУВА́ТИСЯ (уламáтися) **В АМБІ́ЦІЮ.** *Див.* **УДАВА́ТИСЯ В АМБІ́ЦІЮ.**

УЛЕТІ́ТИ В [ДО́БРУ] КОПІ́ЙКУ (копійчúну) *і* **ДАТИСЯ В КОПІЙЧИ́НУ** (в копійку). Дуже дорого обійтися.— **В копе́ечку (в копе́йку) стать (влете́ть, влезть и т. п.).**

У ЛІСІ БУ́ТИ, А ДРОВ НЕ БА́ЧИТИ. *Див.* **ЗА ДЕРЕ́ВАМИ [И] ЛІ́СУ НЕ БА́ЧИТИ.**

УЛОВИ́ТИ МОМЕ́НТ. Зуміти використати слушний момент для здійснення ч о г о.— **Ула́вливать (уловúть) моме́нт.**

УЛЮБЛЕНЕЦЬ ДО́ЛІ. 1. Щаслива в житті людина; 2. Людина, щедро обдарована природою.— **Ба́ловень судьбы́ (сча́стья).**

УМА́ НЕ ЗІБРА́ТИ (не прикла́сти). 1. Не дати собі ради, не могти вирішити щось; 2. Не могти здогадатися, зрозуміти.— **Ума́ не приложи́ть.**

УМА́ ПАЛА́ТА. *Див.* **РО́ЗУМУ ПАЛА́ТА.**

У МАТЕРІ́ ГОДИ́ТЬСЯ. *Див.* **У БАТЬКА́ ГОДИ́ТЬСЯ.**

УМЕ́РТИ СМЕ́РТЮ ХОРО́БРИХ. *Див.* **ПОЛЯ́ГТИ СМЕ́РТЮ ХОРО́БРИХ.**

УМ ЗА РО́ЗУМ ЗАХО́ДИТЬ (зайшóв) у к о г о. Втрачається здат-

ність розумно, тверезо мислити, діяти.— **Ум за ра́зум захо́дит (зашёл)** у к о г о.

УМИВА́ТИ (уми́ти) РУ́КИ. Ухилятися від участі в якій-небудь справі, знімати з себе відповідальність за щось.— **Умыва́ть (умы́ть) ру́ки.**

УМИВА́ТИСЯ (уми́тися) КРО́В'Ю (ю́шкою). Залитися кров'ю, будучи побитим, пораненим.— **Умыва́ться (умы́ться) кро́вью.**

УМИВА́ТИСЯ (уми́тися) ПО́ТОМ. Працювати до знемоги, до виснаження.— **Умыва́ться (умы́ться) по́том.**

УМИНА́Є, АЖ ЗА ВУ́ХАМИ ЛЯЩИ́ТЬ. *Див.* **ЇСТЬ, АЖ ЗА ВУ́ХАМИ ЛЯЩИ́ТЬ.**

У МІ́РУ МОЖЛИ́ВОСТІ. Наскільки можливо, у міру сил.— **По ме́ре (по си́ле) возмо́жности.**

У МІ́РУ ПОТРЕ́БИ. Залежно від необхідності.— **По ме́ре на́добности.**

У МОЇЙ (у твоїй *і т. ін.*) **ВЛА́ДІ** з р о б и т и щ о. *Див.* **У ВАШІЙ ВЛА́ДІ.**

У НЕПРА́ВИЛЬНОМУ (у фальши́вому) **СВІТЛІ [БА́ЧИТИ, УЯВЛЯ́ТИ].** Не так, як є насправді, неправильно, спотворено.— **В ло́жном све́те [ви́деть, представля́ть].**

УНИЗ ІТИ (коти́тися). З нахилом униз, похило.— **Под укло́н идти́ (кати́ться).**

У НОГА́Х ПРА́ВДИ НЕМА́Є (нема́). Уживається як примовка при запрошенні сідати.— **В нога́х пра́вды нет.**

УНОСИТИ (унести́) СВОЮ ЛЕПТУ (па́йку) в щ о. Брати посильну участь у чому.— **Носи́ть (внести́, приноси́ть, принести́) свою́ ле́пту** в о ч т о.

УПАВ У ГАРАЗД, ЯК МУ́ХА В СМЕТА́НУ. Говориться при несподіваній удачі або радості після невезіння, нестачі в чомусь.— **Не́ было ни гроша́, да вдруг алты́н.**

УПАДА́ТИ (упа́сти) В АЗА́РТ. *Див.* **УХОДИТИ В АЗАРТ.**

УПАДА́ТИ (упа́сти) В ДИТИ́НСТВО *і* **НА ДИТЯЧИЙ РОЗУМ СХО́ДИТИ (зійти́, перехо́дити, перейти́).** Діяти, міркувати, поводитися несерйозно, по-дитячому.— **Впада́ть (впасть) в де́тство.**

УПАДА́ТИ (упа́сти) В КРА́ЙНІСТЬ (в кра́йнощі). *Див.* **УДАВА́ТИСЯ ДО КРАЙНОЩІВ.**

УПАДА́ТИ (упа́сти) В СУПЕРЕ́ЧНІСТЬ. Починати суперечити самому собі.— **Впада́ть (впасть) в противоре́чия.**

У ПА́ЗУРАХ [БУ́ТИ, ЗНАХО́ДИТИСЯ *і т. п.*]. *Див.* **У КІТТЯХ [БУ́ТИ, ЗНАХО́ДИТИСЯ** *і т. п.*].

У ПАЛИЦІ ДВА КІНЦІ [ОДИ́Н ПО МЕ́НІ, А ДРУ́ГИЙ ПО ТО́БІ]. *Див.* **ПА́ЛИЦЯ З ДВОМА КІНЦЯ́МИ.**

УПА́СТИ (уско́чити) В БІДУ ЯК КУ́РКА В БОРЩ *і* **УСКО́ЧИТИ ПО САМЕ НІКУДИ.** Несподівано опинитися в незручному скрутному становищі.— **Попа́сть (попа́сться) как кур во щи.**

УПА́СТИ В КРА́ЙНІСТЬ (в кра́йнощі). *Див.* **УДАВА́ТИСЯ ДО КРАЙНОЩІВ.**

УПА́СТИ В НЕЛА́СКУ (в неми́лість). Утрачати чиюсь прихильність, любов.— **Впасть в неми́лость.**

УПА́СТИ ДО НІГ (в но́ги) к о м у, ч и ї х *і* **УПА́СТИ НА КОЛІ́НА (навко́лішки)** п е р е д к и м, ч и м. 1. Стати на коліна перед ким-небудь, чим-небудь, благаючи про щось, просячи що-небудь; 2. Певним чином виявити глибокі, сильні почуття — вдячність, захоплення і т. ін.— **Упа́сть к ногам** (*уст.* в но́ги) к о м у, ч ь и м.

УПА́СТИ ДУ́ХОМ. *Див.* **ЗАНЕПАДА́ТИ ДУ́ХОМ.**

УПАСТИ (ста́ти) ЖЕ́РТВОЮ ч о г о. Загинути від чого-небудь, ради чого-небудь або в ім'я чого-небудь.— **Пасть (стать) же́ртвой** ч е г о.

У ПЕ́ЛЬКУ (у го́рло, у гло́тку, у рот) **НЕ ЛІЗЕ** щ о. У кого-небудь зовсім немає бажання їсти.— **В го́рло (в рот) не ле́зет** ч т о.

У ПЕРШИХ РЯДА́Х (ла́вах) **БУ́ТИ (йти** *і т. ін.*). Вести вперед у якій-небудь справі, бути найбільш активним учасником чогось.— **В пе́рвых ряда́х быть (идти́ и т. п.).**

У ПЕ́РШУ МИТЬ (хвили́ну). Зараз же, одразу після чого-небудь.— **В пе́рвую мину́ту.**

У ПЕ́РШУ ЧЕ́РГУ. Перед усім іншим; насамперед, спочатку.— **В пе́рвую о́чередь.**

У ПЕТЛЮ ЛІЗТИ. Наражатися на небезпеку, ризикувати життям.— **В пе́тлю лезть.**

УПИ́СУВАТИ (описа́ти) НОВУ́ СТОРІ́НКУ в щ о. Здійснювати що-

небудь нове, знаменне, визначне.— **Вписывать (вписа́ть) но́вую страни́цу в о ч т о.**

У ПІДМЕ́ТКИ НЕ ГОДИ́ТЬСЯ к о м у. *Див.* **НЕ ГО́ДЕН У СЛІД СТУПИ́ТИ.**

УПЛИВА́ТИ КРІЗЬ ПА́ЛЬЦІ (поміж па́льцями). *Див.* **ТЕКТИ КРІЗЬ ПАЛЬЦІ.**

У ПОВІ́ТРІ НО́СИТЬСЯ (відчува́ється) щ о. Відчувається щось — про настрої суспільства, передбачається виникнення, поява чого-небудь.— **В во́здухе но́сится (чу́вствуется) ч т о.**

У ПОВНІЙ [БОЙОВІЙ] ГОТОВНОСТІ. Цілком готовий до виконання чого-небудь.— **В по́лной [бо́евой] гото́вности.**

У ПО́ВНІЙ [СВОЇЙ] КРАСІ. *Див.* **У ВСІЙ КРАСІ.**

У ПОВНІЙ МІ́РІ *і* **ПО́ВНОЮ МІ́РОЮ.** Сповна.— **В по́лной ме́ре.**

У ПО́ВНОМУ (у по́внім) ЗНА́ЧЕННІ (розумі́нні) [ЦЬОГО] СЛО́ВА. Справжній, який відповідає значенню слова.— **В по́лном смы́сле [э́того] сло́ва.**

У ПО́ТІ ЧОЛА́. Докладаючи багато зусиль; напружено, віддаючи всі сили.— **В по́те лица́.**

У ПРОТИ́ВНОМУ РА́ЗІ. Якщо буде навпаки, не так, як хочеться, як очікується, як треба, як необхідно і т. ін.— **В проти́вном слу́чае.**

УПРЯГА́ТИСЯ (упря́гтися) В РОБО́ТУ. *Див.* **ЗАПРЯГАТИСЯ В РОБО́ТУ.**

У ПРЯМО́МУ (у бу́квальному) ЗНА́ЧЕННІ (розумі́нні) [ЦЬОГО] СЛО́ВА. В основному значенні слова.— **В прямо́м (бу́квальном) смы́сле [э́того] сло́ва.**

УПУСКА́ТИ (упусти́ти) З ОЧЕ́Й. 1. Перестати бачити який-небудь орієнтир при русі, розгляді на великому просторі; 2. Не знати, де знаходиться хто-небудь, не мати ніяких відомостей про кого-небудь.— **Теря́ть (потеря́ть) и́з виду.**

УПУСКА́ТИ (упусти́ти) З РУК. Випускати що-небудь не скористувавшись цим.— **Упуска́ть (упусти́ть) из рук.**

У РА́ЗІ ПОТРЕ́БИ. Якщо виникає необхідність.— **В слу́чае необходи́мости.**

У РА́НДУЖНОМУ СВІ́ТЛІ [БА́ЧИТИ, УЯВЛЯТИ *і т. ін.*]. Уявляти щонебудь гарним, приємним, вдалим, щасливим.— **В ра́дужном све́те [ви́деть, представля́ть и т. п.].**

УРВА́ЛАСЯ (увірва́лася) НИ́ТКА к о м у. Настав кінець чому-небудь.— **Пришёл коне́ц к о м у; потерпе́л крах к т о; пости́гла [по́лная] неуда́ча к о г о.**

УРИВА́ТИ (урва́ти) [ТАКИЙ, ЛА́СИЙ] ШМАТО́К. Добувати щось краще чи більше, ніж в інших.— **Урыва́ть (урва́ть) [ла́комый] кусо́к.**

УРІЗА́ТИ (урізати) ЯЗИКА к о м у. Примусити когось мовчати, менше грубіянити.— **Укора́чивать (укороти́ть) язы́к к о м у.**

УРІЗУВАТИСЯ (урізатися) В ПА́М'ЯТЬ. Дуже добре запам'ятатися.— **Вре́заться (вре́зываться, врезáться) в па́мять.**

У РОБО́ЧОМУ ПОРЯ́ДКУ. В процесі роботи.— **В рабо́чем поря́дке.**

У РОДИ́НІ (у сім'ї) НЕ БЕЗ ВИРОДКА. У колективі завжди є хто-небудь, що відрізняється від інших якимись негативними якостями.— **В семье́ не без уро́да.**

У РОДИ́ННОМУ (у семе́йному) КО́ЛІ. Яке складається з членів сім'ї.— **В семе́йном кругу́.**

УРОДИ́ТИСЯ В СОРО́ЧЦІ. *Див.* **НАРОДИТИСЯ В СОРО́ЧЦІ.**

У РОЖЕ́ВОМУ СВІТЛІ [БА́ЧИТИ, УЯВЛЯТИ *і т. ін.*] *і* **У РОЖЕ́ВИХ БАРВА́Х (фа́рбах) [БА́ЧИТИ, УЯВЛЯТИ** *і т. ін.*]. Ідеалізовано; краще, ніж насправді.— **В ро́зовом све́те (цве́те) [ви́деть, представля́ть и т. п.].**

У РОЗКВІТІ РО́КІВ (літ, віку, сил). У пору найвищого духовного і фізичного розвитку.— **Во (в) цве́те лет (сил).**

УРОКИ ІСТО́РІЇ. Історичні події, наслідки цих подій, які допомагають глибше зрозуміти, правильно оцінити аналогічні процеси сучасності.— **Уро́ки исто́рии.**

УРОСТА́ТИ (урости́, прирости́ти, прирости́) КОРІ́ННЯМ. Довго проживати де-небудь, у якійсь обстановці, звикнути, прив'язатися.— **Расти́ (расти́, прораста́ть, прорасти́) корня́ми.**

У РОТ НЕ БРА́ТИ ч о г о. Не їсти або не пити чого-небудь.— **В рот не брать ч е г о.**

У РОТ НЕ ЛІЗЕ щ о. *Див.* **У ПЕ́ЛЬКУ НЕ ЛІЗЕ.**

У РУ́КИ ПРО́СИТЬСЯ (*пливе́, іде́ і т. ін.*) що. *Див.* **ДО РУК ПРОСИТЬСЯ.**

У САМІСІНЬКЕ О́КО і ЯК В О́КО ВЛИПИ́В. Влучно, зачіпаючи найістотніше — про влучний вислів, слово і т. ін.— **Не в бровь, а [прямо] в глаз.**

У СВИНЯ́ЧИЙ ГО́ЛОС. Дуже пізно, несвоєчасно.— **Сли́шком по́здно.**

УСВІДО́МЛЮВАТИ СЕБЕ́. Вважати, відчувати себе ким-небудь або яким-небудь.— **Уясня́ть (уясни́ть) [самому́] себе́ (для себя́).**

У СВІЙ ЧАС і СВОГО́ ЧА́СУ. 1. Колись у минулому, у певний період чийогось минулого життя; 2. Коли необхідно буде в майбутньому, своєчасно.— **В своё вре́мя.**

У СВОЄ́МУ РЕПЕРТУА́РІ. Поводитися згідно з своїм характером і своїми звичками.— **В своём репертуа́ре.**

У СВОЇЙ СТИХІЇ́. У звичній обстановці.— **В своéй стихи́и.**

У СВОЄ́МУ РО́ДІ. З певної точки зору.— **В своём ро́де.**

У СВОЮ ЧЕ́РГУ і СВОЄ́Ю ЧЕ́РГОЮ. У відповідь, із свого боку; як і інші.— **В свою́ о́чередь; в свой чёред.**

УСЕ́ АБО НІЧО́ГО. Те, що є повністю, цілком, або нісколькі, анітрохи.— **Всё или ничего́.**

УСЕ́ БАЙДУ́ЖЕ (дарма́) кому. Не цікавить, не обходить кого-небудь, що-небудь, нічого не значить для кого-небудь, не може служити перешкодою, завадою.— **Всё нипочём** кому.

УСЕ́ БЕЗ ВИНЯ́ТКУ. Абсолютно все, не виключаючи нічого.— **Всё без исключе́ния.**

УСЕ́ В ПОРЯ́ДКУ і УСЕ́ ГАРА́ЗД. Усе добре, правильно, так як слід; усе відбувається належним чином.— **Всё в поря́дке.**

УСЕ́ ДРІБНИ́ЦІ В ПОРІВНЯ́ННІ З ВІ́ЧНІСТЮ. Уживається як формула утішання, розради; не варто засмучуватися, ще й не таке буває.— **Всё пустяки́ по сравне́нию с ве́чностью.**

УСЕ́ ЗРОЗУМІ́ТИ — УСЕ́ ПРОСТИ́ТИ (проба́чити). Зрозумівши, стати поблажливим, доброзичливим, чуйним, щиросердим.— **Всё поня́ть — всё прости́ть.**

УСЕ́ НА СВІ́ТІ. Уживається з підсилювальним значенням вичерпної повноти чого-небудь, повного охоплення чим-небудь.— **Всё на све́те.**

УСЕ́ СВОЄ́Ї ТА СВОЄ́Ї ПРА́ВИТИ (співа́ти) і **УСЕ́ СВОЄ́ ТА СВОЄ́ ПРА́ВИТИ** (торо́чити). Настійно дотримуватися однієї й тієї ж думки в розмові.— **Всё своё да своё неть (твердя́ть).**

У СИ́ВУ ДАВНИНУ́. *Див.* **У ДА́ВНЮ ДАВНИ́НУ.**

У СИНЯ́ ГОДИ́ТЬСЯ. *Див.* **У БАТЬКИ́ ГОДИТЬСЯ.**

УСІ́ ДО О́ДНОГО (як оди́н). Поголовно, абсолютно всі.— **Все до одного́; все как оди́н; все поголо́вно.**

УСІ́ ДОРО́ГИ (шляхи́) **ВЕДУ́ТЬ У РИ́М** (до Ри́ма) і **УСІ́ СТЕ́ЖКИ ДО РИ́МА ВЕДУ́ТЬ.** Одну й ту ж кінцеву мету можна досягнути різними способами.— **Все доро́ги веду́т в Рим.**

УСІ́Ю ДУШЕ́Ю. *Див.* **ВІД [УСІЄ́Ї] ДУШІ́.**

УСІМА́ ПЕЧІ́НКАМИ [НЕНАВИ́ДІТИ, ЗНЕВА́ЖАТИ і *т. ін.*]. Дуже сильно.— **Всéми печёнками [ненави́деть, презира́ть** *и т. п.*].

УСІМА́ (уся́кими) ПРА́ВДАМИ И НЕПРА́ВДАМИ. *Див.* **ПРАВДАМИ И НЕПРАВДАМИ.**

УСІМА́ ФІ́БРАМИ ДУШІ́ (се́рця). Дуже сильно, у найвищій мірі.— **Всéми фи́брами души́** (се́рдца).

У СІМЕЙНОМУ КОЛІ. *Див.* **У РОДИННОМУ КОЛІ.**

У СІМ'Ї НЕ БЕЗ ВИ́РОДКА. *Див.* **У РОДИНІ НЕ БЕЗ ВИ́РОДКА.**

УСІМ КОЗА́К, ТА ТІ́ЛЬКИ ЧУБ НЕ ТАК. *Див.* **ТА Ж СВИТА, ТА НЕ ТАК ПОШИТА.**

УСІМ МИРО́М. Усі разом, спільно.— **Всем ми́ром.**

УСІМ СКО́ПОМ. *Див.* **ЦІ́ЛИМ СКО́ПОМ.**

УСІ́ СТЕ́ЖКИ ДО РИ́МА ВЕДУ́ТЬ. *Див.* **УСІ́ ДОРО́ГИ ВЕДУ́ТЬ У РИМ.**

УСІ́Х БЛАГ. Побажання при прощанні; всього найкращого; на все добре.— **Всех благ.**

УСІ́Х (уся́ких, різ**ни**х) **МАСТЕ́Й** і **УСЯКО́Ї** (різ**но**ї) **МАСТІ́.** Різних напрямків, переконань і т. ін.— **Всех (любы́х, ра́зных) масте́й.**

УСКАКУВА́ТИ (уско́чити) **В ІСТО́РІЮ.** *Див.* **ПОПАДАТИ В ІСТО́РІЮ.**

УСКО́ЧИТИ В БІДУ́ ЯК КУ́РКА В БОРЩ. *Див.* **УПА́СТИ В БІДУ́ ЯК КУ́РКА В БОРЩ.**

УСКО́ЧИТИ В ХАЛЕ́ПУ (в кло́піт, по са́мі ву́ха). Зазнати неприємностей, біди, попасти в скрутне становище.— **Попа́сть впросáк; оста́ться** (оказа́ться) **в дурака́х; разыгра́ть** (сваля́ть) **дурака́.**

УСКО́ЧИТИ ВИ́ЩЕ ХАЛЯ́ВИ. Потрапити в яке-небудь скрутне становище, біду, халепу.— **Попа́сть в передря́гу** (в переплёт).

УСКО́ЧИТИ ПО СА́МЕ НІКУ́ДИ. *Див.* **УПА́СТИ В БІДУ́ ЯК КУ́РКА В БОРЩ.**

УСМІХА́ЄТЬСЯ ЩА́СТЯ (до́ля). Сприяти, допомагати успіху; приносити удачу, щастя.— **Улыба́ется сча́стье.**

У СТЕПУ́ І ХРУЩ М'ЯСО. *Див.* **НА БЕЗРИ́Б'Ї І РАК РИБА.**

У СТО КРАТ (раз, разі́в). На дуже багато більше, краще і т. ін.— **Во сто крат** (раз).

У СТРАХА ВЕЛИ́КІ О́ЧІ; СТРАХ МА́Є ВЕЛИ́КІ О́ЧІ і **ХТО БОЇ́ТЬСЯ, У ТОГО В ОЧА́Х ДВОЇ́ТЬСЯ.** Наляканий перебільшує небезпеку, підозріває її в усьому і приймає надмірні застережні заходи.— **У стра́ха глаза́ велики́.**

УСТУПА́ТИ (уступи́ти) **В [СВОЇ] ПРАВА́.** *Див.* **УХОДИ́ТИ В [СВОЇ] ПРАВА́.**

УСТУПА́ТИ (уступи́ти) **МІ́СЦЕ.** 1. Замінюватися, заступатися ким-небудь, чим-небудь. 2. Вставати або посуватися, звільнивши місце для кого-небудь.— **Уступа́ть** (уступи́ть) **ме́сто.**

У СТУ́ПІ НЕ ВЛУ́ЧИШ к о г о. Про людину, яку не можна піймати на брехні, на якомусь учинку.— **В сту́пе не улу́чишь** к о г о.

У СУ́МЦІ СОЛДА́ТА ЛЕЖИ́ТЬ МАРШАЛЬСЬКИЙ ЖЕЗЛ. Про честолюбиві прагнення людини, а також потенціальні можливості здійснити ці прагнення.— **В су́мке солда́та лежи́т ма́ршальский жезл.**

УСЯКА (різна) **ВСЯ́ЧИНА.** Усе, що завгодно, усе без розбору.— **Вся́кая вся́чина; ра́зные ра́зности; ра́зная ра́зность.**

УСЯКИЙ КРАВЕ́ЦЬ НА СВІЙ АРШИ́Н МІРЯ́Є і **УСЯКИЙ МОЛОДЕ́ЦЬ НА СВІЙ ВЗІРЕ́ЦЬ.** *Див.* **КО́ЖНИЙ МОЛОДЕ́ЦЬ НА СВІЙ ВЗІРЕ́ЦЬ.**

УСЯКИМИ ПРА́ВДАМИ Й НЕПРА́ВДАМИ. *Див.* **ПРА́ВДАМИ Й НЕПРА́ВДАМИ.**

УСЯКИХ МАСТЕ́Й. *Див.* **УСІ́Х МАСТЕ́Й.**

УСЯК КУЛИ́К ДО СВОГО́ БОЛО́ТА ЗВИК; КО́ЖНИЙ КУЛИ́К СВОЄ́ БОЛО́ТО ХВА́ЛИТЬ і **КО́ЖНА ЛИСИ́ЦЯ СВІЙ ХВО́СТИК ХВА́ЛИТЬ.** Кожний хвалить те, що йому близьке, дороге.— **Вся́кий кули́к своё боло́то хва́лит.**

УСЯКОЇ (різної) **МА́СТІ.** *Див.* **УСІ́Х МАСТЕ́Й.**

УСЯКОЇ ТВА́РІ ПО ПА́РІ. Про змішаний, строкатий склад кого-небудь.— **Вся́кой тва́ри по па́ре.**

УСЬО́МУ СВІЙ ЧАС. *Див.* **НА ВСЕ СВІЙ ЧАС.**

У ТАКО́МУ ВИ́ПАДКУ (ра́зі). *Див.* **У ЦЬО́МУ ВИ́ПАДКУ.**

У ТВЕРДИ́Х РУКА́Х. *Див.* **У ТІСНИ́Х РУКА́Х.**

У ТВОЇ́Й ВЛА́ДІ з р о б и т и щ о. *Див.* **У ВА́ШІЙ ВЛА́ДІ.**

УТЕ́РТА ДОРО́ГА (сте́жка). Звичний, легкий життєвий шлях.— **Изби́тая** (то́рная) **доро́га** (тропа́); **изби́тый путь.**

УТЕ́РТИ НО́СА к о м у. 1. Показати свою перевагу над кимось, перевершити в чому-небудь когось; 2. Довести кому-небудь, що він помиляється в своїх діях, учинках.— **Утере́ть нос** к о м у.

У ТИ́ХОМУ БОЛО́ТІ ЧОРТИ́ ВО́ДЯТЬСЯ (пло́дяться). Тиха, скритна людина, здатна на вчинки, яких від неї, здавалось, не можна було й чекати.— **В ти́хом о́муте** (боло́те) **че́рти во́дятся.**

УТИ́ШУВАТИ (ути́шити) **СЕ́РЦЕ** ч и є. Послабити чий-небудь душевний біль.— **Успока́ивать** (успоко́ить) **се́рдце** ч ь ё.

У ТІСНИ́Х (у цупки́х, у тверди́х) **РУКА́Х.** У суворій покорі, дуже суворо.— **В ежо́вых рукави́цах.**

УТКНУ́ТИ НІС і **УТКНУ́ТИСЯ НОСОМ** у щ о, к у д и. Зосередитися на чому-небудь, бути цілком захопленим чим-небудь.— **Уткну́ть нос; уткну́ться но́сом** в о ч т о, к у д а.

УТОПИ́ТИ В ЛО́ЖЦІ ВОДИ к о г о. Із-за незначного приводу, із ненави-

сті заподіяти велику неприємність, прикрість, погубити кого-небудь будь-яким способом.— **Утопи́ть в ложке воды́.**

У [СА́МУ] ТО́ЧКУ БИ́ТИ (попада́ти). Робити, казати саме те, що потрібно.— **В [са́мую] то́чку бить (попа́сть).**

У ТО́ЧНОМУ РОЗУМІ́ННІ [ЦЬО́ГО] СЛО́ВА. У конкретному значенні, у спеціальному, специфічному значенні.— **В стро́гом смы́сле сло́ва.**

УТРАЧА́ТИ (утра́тити) **ВІРУ** в кого, в що. Позбавлятися твердої переконаності, впевненості в чому-небудь, у здійсненні чого-небудь.— **Теря́ть (потеря́ть) ве́ру** в кого, во что.

УТРАЧА́ТИ (утра́тити) **ВЛА́ДУ НАД СОБО́Ю.** Губити самовладання.— **Теря́ть (потеря́ть) власть над со́бо́й.**

УТРАЧА́ТИ (утра́тити) **ГРУНТ ПІД НОГА́МИ** (під собо́ю). Переставати почувати себе впевнено, втрачати здатність тверезо оцінювати дійсність, реальність.— **Теря́ть (потеря́ть) по́чву (зе́млю) под нога́ми (под собо́й, из-под ног).**

УТРАЧА́ТИ (утра́тити, загуби́ти) **ІНТЕРЕ́С** до чого. Втрачати увагу, цікавість, допитливість, ніяковість, що проявлялася до кого-небудь, чого-небудь.— **Теря́ть (потеря́ть) интере́с** к чему.

УТРАЧА́ТИ (утра́тити) **ЛІК** кому, чому. Збиватися в підрахунках.— **Теря́ть (потеря́ть) счёт** кому, чему.

УТРАЧА́ТИ (утра́тити) **МО́ВУ** (дар мо́ви). Від хвилювання, розгубленості і т. ін. на якийсь час позбуватися здатності говорити.— **Теря́ть (потеря́ть) речь (дар ре́чи).**

УТРАЧА́ТИ (утра́тити) **[ОСТА́ННЮ] НАДІ́Ю.** Переставати вірити в здійснення чого-небудь.— **Теря́ть (потеря́ть) [после́днюю] наде́жду.**

УТРАЧА́ТИ НІЧО́ГО (нема́ чого́) кому. Хтось може йти на будь-який риск, оскільки його становище таке погане, що від невдачі не може стати гіршим.— **Теря́ть не́чего** кому.

УТРАЧА́ТИ (утра́тити) **РІВНОВА́ГУ.** 1. Не міцно, не твердо стояти, триматися і т. ін., падаючи, хитаючись; 2. Перебувати в стані нервового збудження, хвилювання, роздратування і т. ін., втрачати спокій, самовладання, терпіння.— **Теря́ть (потеря́ть) равнове́сие.**

УТРАЧА́ТИ (утра́тити, стра́тити) **РО́ЗУМ.** Позбуватися здатності ясно, чітко, правильно мислити, ставати психічно ненормальним.— **Теря́ть (потеря́ть) рассу́док.**

УТРАЧА́ТИ (утра́тити) **СВІДО́МІСТЬ** (прито́мність). Непритомніти, зомлівати.— **Теря́ть (потеря́ть) созна́ние.**

УТРАЧА́ТИ (утра́тити) **СМАК** до чого. 1. Ставати менш смачним; 2. Переставати смакувати що-небудь.— **Теря́ть (потеря́ть) вкус** к чему.

УТРАЧА́ТИ (утра́тити) **СО́ВІСТЬ** (сумлі́ння). Стати безсоромним, підлим.— **Теря́ть (потеря́ть) со́весть.**

УТРАЧА́ТИ (утра́тити) **ТЕРПІ́ННЯ** (терпе́ць). Не маючи змоги більше терпіти, витримувати що-небудь, виходити зі стану спокою, рівноваги; роздратовуватися.— **Теря́ть (потеря́ть) терпе́ние.**

УТРА́ЧЕНІ ІЛЮ́ЗІЇ. Стан розчарованості в кому-небудь або чому-небудь любимому, негативні риси якого не знав той, хто розчарувався.— **Утра́ченные илл́юзии.**

У ТРЕТІ РУ́КИ [ВІДДА́ТИ, ПЕРЕДА́ТИ, ПЕРЕЙТИ́ *і т. п.*]. Третій особі, третій установі і т. ін.— **В тре́тьи ру́ки [отда́ть, переда́ть, перейти́** *и т. п.*].

У ТРИДЕВ'ЯТІМ ЦА́РСТВІ [НЕ В НА́ШОМУ ГОСПОДА́РСТВІ]. *Фольк.* У дуже далекій країні, землі.— **В тридеся́том ца́рстве [тридеся́том госуда́рстве].**

УТРИМУВАТИ (удéржувати) **ЯЗИ́К** (язика́) **ЗА ЗУБА́МИ** (на прив'я́зі). *Див.* **ТРИМА́ТИ ЯЗИ́К ЗА ЗУБА́МИ.**

У ФАЛЬШИ́ВОМУ СВІ́ТЛІ [БА́ЧИТИ, УЯВЛЯ́ТИ]. *Див.* **У НЕПРА́ВИЛЬНОМУ СВІ́ТЛІ.**

УХВА́ЛЕНО І ПІДПИ́САНО. Остаточно прийнято, не підлягає перегляду й змінам.— **Решено́ и подпи́сано.**

[І] У ХВІСТ І В ГРИ́ВУ. На повну силу, дуже сильно.— **[И] в хвост и в гри́ву.**

УХИЛЯ́ТИСЯ (ухили́тися) **ВІД [ПРЯМО́Ї] ВІДПОВІДІ.** Навмисне не давати відповіді на запитання або говорити про щось інше.— **Укло-**

ни́ться (уклоня́ться) от [прямо́го] отве́та.

УХОДИТИ (увійти́, упада́ти, упа́сти) В АЗАРТ. Дуже захоплюватися чим-небудь, виявляти завзяття.— **Входи́ть (войти́, впада́ть, впасть) в аза́рт.**

УХОДИТИ (увійти́) В ДОВІР'Я до кого. Домагатися довірливого і доброго ставлення до себе.— **Входи́ть (войти́) в дове́рие к кому.**

УХОДИТИ (увійти́) В ЖИТТЯ чиє. 1. Ставати звичайним у чиєму-небудь житті; 2. Ставати необхідним, невід'ємним у чиєму-небудь житті.— **Входи́ть (войти́) в жизнь** чью.

УХОДИТИ (увійти́) В [СВОЮ] КО́ЛІЮ. Повертатися до звичайного, нормального стану.— **Входи́ть (войти́) в [свою́] колею́.**

УХОДИТИ (увійти́) В КУРС чого. Знайомитися докладно або в загальних рисах з чим-небудь.— **Входи́ть (войти́) в курс** чего.

УХОДИТИ (увійти́) В [ДОЗРІЛІ] ЛІТА. Ставати дорослим, досягати повноліття.— **Входи́ть (войти́) в лета́ (в года́, в во́зраст).**

УХОДИТИ (увійти́) В МО́ДУ. Ставати предметом загальної уваги, користуватися популярністю, загальним визнанням у певний час.— **Входи́ть (войти́) в мо́ду.**

УХОДИТИ (увійти́) В НО́РМУ. Набувати нормального вигляду, стану; ставати звичайним, відповідним до загальноприйнятих правил, установлених вимог і т. ін.— **Входи́ть (войти́) в но́рму.**

УХОДИТИ (увійти́) В ОБОВ'ЯЗОК чий. Хто-небудь зобов'язаний щось робити.— **Входи́ть (войти́) в обя́занность** чью.

УХОДИТИ (увійти́) В ПО́БУТ. Ставати звичайним, звичним у побуті.— **Входи́ть (войти́) в быт.**

УХОДИТИ (увійти́) В РИТМ чого. Призвичаюватися до певних дій чи обставин.— **Входи́ть (войти́) в ритм** чего.

УХОДИТИ (увійти́) В РУ́СЛО (в береги́). Приймати звичайну течію, звичайний спосіб життя.— **Входи́ть (войти́) в ру́сло.**

УХОДИТИ (увійти́, уступа́ти, уступи́ти) В [СВОЇ] ПРАВА. Проявлятися на повну силу.— **Входи́ть (войти́, вступа́ть, вступи́ть) в [свои́] права́.**

УХОПИ́ТИ ЗА СЕ́РЦЕ. 1. Дуже схвилювати, зворушити; 2. З'явилося хвилювання, зворушення.— **Сжать се́рдце; се́рдце сжа́лось.**

УХОПИ́ТИ (дістáти, скуштувáти) ОБЛИЗНЯ. *Див.* **ПИ́МАТИ ОБЛИЗНЯ.**

УХОПИ́ТИСЯ (схопи́тися) [ОБОМА] РУКА́МИ за кого, за що. Намагатися не втратити кого-небудь, що-небудь.— **Укрáтиться [обéими] рукáми** за кого, за что.

УХОПИ́ТИСЯ ЗА СОЛОМИ́НУ (за соломи́нку). *Див.* **ХАПА́ТИСЯ ЗА СОЛОМИ́НУ.**

УХОПИ́ТИ ШИ́ЛОМ (на ши́ло) ПА́ТОКИ. Зазнати поразки, нічого не добитися, залишитися ні з чим.— **Хвати́ть (хлебну́ть) ши́лом па́токи; оставáться (остáться) с но́сом.**

У ЦЕЙ (у да́ний) МОМЕ́НТ. У даний час.— **В да́нный моме́нт.**

У ЦЕ́НТРІ УВА́ГИ [БУ́ТИ, ЗНАХО́ДИТИСЯ]. Викликати загальний інтерес.— **В це́нтре внима́ния [быть, находи́ться].**

У ЦУПКИ́Х РУКА́Х. *Див.* **У ТІСНИ́Х РУКА́Х.**

У ЦЬО́МУ (у тако́му) ВИ́ПАДКУ (ра́зі). При даних обставинах; тоді.— **В э́том (в тако́м) слу́чае; в тако́м ра́зе.**

У ЦЬО́МУ СУТЬ ПИТА́ННЯ. Найголовніше, основне в чому-небудь.— **В э́том гвоздь вопро́са.**

УЧИНИ́ТИ ВОЛЮ чию. Здійснити те, чого хтось хоче, бажає.— **Испо́лнить жела́ние** чьё.

УЧИНИ́ТИ ОПІР. *Див.* **ЧИНИ́ТИ ОПІР.**

УЧИСЬ НЕ ДО СТА́РОСТІ, А ДО СМЕ́РТІ. Учитися потрібно постійно, весь час, до кінця життя.— **Учи́сь не до ста́рости, а до сме́рти.**

УЧИ́ТИСЯ, ВЧИТИСЯ І ВЧИ́ТИСЯ. Про необхідність набуття знань.— **Учи́ться, учи́ться и учи́ться.**

УЧОРАШНІЙ ДЕНЬ. Минуле; те, що пройшло, минуло.— **Вчера́шний день.**

У ЧО́РТА В ЗУБА́Х (на болóті). У дуже віддаленому, глухому, небезпечному місці.— **У чёрта на кули́чках (на рогáх).**

У ЧОТИРЬОХ СТІ́НАХ [СИДІ́ТИ, ЖИТИ]. 1. Не спілкуючись ні з ким, перебуваючи в самотині; 2. Не ви-

ходячи з дому, з приміщення.— **В четырёх стена́х [сиде́ть, жить].**

УЧУВА́ТИ (учу́ти) СЕРЦЕ́М. Помічати що-небудь; здогадуватися про щось підсвідомо, інтуїтивно.— **Чу́ять (почу́ять, чу́вствовать, почу́вствовать) се́рдцем.**

У ЧУЖИ́Й ЧЕРЕВИ́К НОГИ́ НЕ СУНЬ. *Див.* **НЕ В СВОЇ САНІ НЕ СІДАЙ.**

У ЧУЖІ РУ́КИ [ПОПАДА́ТИ, ВІДДАВА́ТИ *і т. п.*]. До незнайомих, сторонніх людей.— **В чужи́е ру́ки [попада́ть, отдава́ть и т. п.].**

У ЧУЖО́МУ (у чужі́м) О́ЦІ [И] ПОРОШИ́НУ БА́ЧИТЬ, А В СВОЄ́МУ ПЕ́НЬКА НЕ ПОМІ́ЧАЄ *і* **ЧУЖЕ́ БА́ЧИТЬ ПІД ЛІ́СОМ, А СВОГО́ НЕ БА́ЧИТЬ ПІД НО́СОМ.** В інших бачимо навіть дрібні недоліки, а в себе не помічаємо й великих.— **В чужо́м глазу́ сучо́к ви́дим, а в своём [и] бревна́ не замеча́ем.**

УЯВЛЕННЯ НЕ МА́ТИ. Не знати, не усвідомлювати кого-небудь, що-небудь у якійсь мірі.— **Поня́тия не име́ть.**

Ф

ФА́КТИ ВОЛА́ЮТЬ. Розкривають собою неприпустимість, обурливість чого-небудь.— **Фа́кты вопию́т.**

ФА́КТИ — УПЕ́РТА РІЧ. Уживається як заперечення проти теорії, тверджень, які не відповідають дійсності, фактам.— **Фа́кти — упря́мая вещь.**

ФАКТ ЛИША́ЄТЬСЯ (є) ФА́КТОМ. Незаперечна річ.— **Факт остаётся фа́ктом.**

ФАКТ У НАЯ́ВНОСТІ. Дійсна подія, явище, випадок і т. ін. є в наявності, тут, на місці.— **Факт налицо́.**

ФАЛЬШИ́ВА НО́ТА. Щось нещире, неправдиве.— **Фальши́вая но́та.**

ФАСО́Н ДЕРЖА́ТИ (трима́ти). 1. Поводитися з показним шиком; хизуватися, форсити; 2. Дотримуватися певних норм поведінки для підтримання гідності, репутації когось, чогось.— **Фасо́н держа́ть.**

ФАТА́ЛЬНА ХВИЛИ́НА. Яка зумовлює, визначає характер, звичайно негативний, небажаний, наступних дій, перебігу подій.— **Рокова́я (фата́льная) мину́та.**

ФАТА́ЛЬНИЙ КІНЕ́ЦЬ. Загибель, смерть.— **Фата́льный коне́ц.**

ФЕ́РТОМ ХОДИ́ТИ. Мати молодецький, самовдоволений вигляд.— **Фе́ртом ходи́ть.**

ФІ́ГАРО ТУТ, ФІ́ГАРО ТАМ. Про моторну людину, яка одночасно виконує декілька справ.— **Фи́гаро здесь, Фи́гаро там.**

ФІГОВИЙ ЛИСТО́К. Те, чим прикривають, маскують щось нечесне, ганебне.— **Фи́говый листо́к.**

ФІЗИКИ І ЛІРИКИ. Люди науки і люди мистецтва.— **Фи́зики и ли́рики.**

ФІЛЬЧИНА ГРАМО́ТА. *Іron.* Документ, що не має юридичної сили, неграмотно складений.— **Фи́лькина гра́мота.**

ФОРТУ́НА ПОСЛУЖИ́ЛА к о м у. *Застар.* Комусь пощастило.— **Форту́на послужи́ла к о м у.**

ФОРТУ́НА УСМІХА́ЄТЬСЯ (усміха́лася, усміхну́лася) к о м у. Комунебудь щастить.— **Форту́на улыба́ется (улыба́лась, улыбну́лась) к о м у.**

Х

ХАЗЯ́ЇН СВОГО́ СЛО́ВА. *Див.* **ГОСПОДАР СВОГО́ СЛО́ВА.**

ХАЗЯЙСЬКЕ О́КО. Пильний господарський погляд.— **Хозя́йский глаз.**

ХАЗЯЙСЬКИМ О́КОМ ОГЛЯ́НУТИ (оки́нути). Уважно, по-господарському оглянути що-небудь.— **Хозя́йским гла́зом осмотре́ть (оки́нуть).**

ХАЙ БУ́ДЕ ТАК. Виражає згоду поступку.— **Есть тако́е де́ло; быть по сему́.**

ХАЙ БУ́ДЕ ХА́ТА ПО́КРИШКА. *Див.* **НЕ ВИНОСИТИ СМІТТЯ́ З ХА́ТИ.**

ХАЙ БУ́ДЕ, ЩО БУ́ДЕ. *Див.* **БУДЬ ЩО БУ́ДЕ.**

ХАЙ МЕНІ́ ЯЗИ́К ВІДСО́ХНЕ. Клятвене запевнення в правдивості сказаного або в обов'язковому виконанні чого-небудь.— **Отсо́хни у меня́ язы́к.**

ХАЙ МИНЕ́ НАС СЯ ЧА́ША (ця лиха́ годи́на, ця гірка́ до́ля). Хай не торкнеться нас якесь горе, нещастя.— **Да мину́ет нас ча́ша сия́.**

ХАЙ ТОБІ́ (йому́) ГРЕЦЬ. Виражає сильне незадоволення, несхвалення, чого-небудь.— **Будь ты (он, она́, они́) нела́ден.**

ХАЛІ́Ф НА ГОДИ́НУ. *Ірон. Див.* **КАЛІ́Ф НА ГОДИ́НУ.**

ХАНЬКИ М'ЯТИ. Нічого не робити.— **Бить баклу́ши.**

ХАПА́Й (держи́) В ОБИ́ДВІ ЖМЕ́НІ. *Див.* **НАСТАВЛЯ́Й [ШИ́РШЕ] КИШЕ́НЮ.**

ХАПА́ТИ ЗА ДУ́ШУ (за се́рце). *Див.* **БРА́ТИ ЗА ДУ́ШУ.**

ХАПА́ТИСЯ ЗА ГО́ЛОВУ. *Див.* **БРА́ТИСЯ ЗА ГО́ЛОВУ.**

ХАПА́ТИСЯ (схопи́тися, хвата́тися, ухопи́тися) ЗА СОЛОМИ́НУ (за соломи́нку). Намагатися використати єдину, хоч і безнадійну можливість вийти із скрутного становища, врятувати себе.— **Хвата́ться (схвати́ться) за соло́минку.**

ХАПКИ́Й НА РУ́КУ. Схильний до крадіжок, хабарництва.— **Нечи́стый (нечи́ст) на́ руку.**

ХАРЧУВА́ТИСЯ (живи́тися) АКРИ́ДАМИ [Й ДИ́КИМ МЕ́ДОМ]. *Книжн.* Убого харчуватися, жити надголодь.— **Пита́ться акридами [и ди́ким мёдом].**

ХА́ТА НЕ ЗАЧИНЯ́ЄТЬСЯ *і* **ДВЕ́РІ НЕ ЗАЧИНЯ́ЮТЬСЯ.** Про часте відвідування дому.— **Дверь не закрыва́ется.**

ХА́ТКА НА КУ́РЯЧИХ НІ́ЖКАХ (ла́пках). *Фолькл.* Маленька вбога хатка.— **Избу́шка на ку́рьих но́жках.**

ХВАТА́ТИ (ухвати́ти) ЗА ГО́РЛО (за горля́нку). *Див.* **БРАТИ ЗА ГОРЛО.**

ХВАТА́ТИСЯ (ухопи́тися) ЗА СОЛОМИ́НУ (за соломи́нку). *Див.* **ХАПА́ТИСЯ ЗА СОЛОМИ́НУ.**

ХВИЛИ́НА В ХВИЛИ́НУ. Точно у визначений час.— **Мину́та в мину́ту.**

ХВИЛИ́ННА СПРА́ВА *і* **ХВИЛИ́ННЕ ДІ́ЛО.** Нескладна справа, яка не потребує багато часу.— **Мину́тное де́ло.**

ХВИЛЮВА́ТИ УМИ́ (почуття́). Глибоко впливати на розум, почуття людей.— **Волнова́ть умы́ (чу́вства).**

ХВІСТ БУ́БЛИКОМ (трубо́ю) ТРИМА́ТИ (держа́ти). Бути бадьорим, триматися молодецьки, самовпевнено.— **Хвост трубо́й держа́ть.**

ХИБНИ́Й КРОК. Неправильний, необачний вчинок, дія, рішення.— **Ло́жный шаг.**

ХИБНИ́М ШЛЯХО́М [ІТИ]. *Див.* **НА ХИБНОМУ ШЛЯХУ́ [СТОЯТИ, БУ́ТИ].**

ХИЛИ́ТИ ГО́ЛОВУ (чоло́). 1. Виявляти покірність перед ким-небудь; 2. Журитися, вдаватися в розпач, утрачати надію.— **Клони́ть го́лову; ни́кнуть голово́й.**

ХИЛИ́ТИ НА СВО́Є. Настійливо відстоювати свою думку, переконувати когось у чомусь.— **Стоя́ть на своём.**

ХИМЕ́РНЕ ЩА́СТЯ. Яке не існує, якого не може бути в дійсності; уявне.— **При́зрачное сча́стье.**

ХИ́ТРИЙ ЯК ЛИСИ́ЦЯ (лис). Дуже хитрий.— **Хи́трый как лиса́.**

ХІБА́ ДАЛЕКО́ (до́вго) ДО БІДИ́ (до ли́ха, до гріха́). *Див.* **ЧИ ДАЛЕКО ДО БІДИ.**

ХІБА́ ПТАШИ́НОГО (пти́чого, пташа́чого) МОЛОКА́ НЕ ВИСТАЧА́Є (бракує). *Див.* **ТІЛЬКИ ПТАШИ́НОГО МОЛОКА́ НЕ ВИСТАЧА́Є.**

ХІБА́ ХТО ЗНА́Є, ДЕ ВІН ЩО ЗНАЙДЕ, А ДЕ ЗАГУБИ́ТЬ. Говориться тоді, коли людина зустрічається з чим-небудь, не передбаченим у житті; про несподіваний успіх чи невдачу.— **Не зна́ешь, где найдёшь, где потеря́ешь.**

ХІД КОНЕ́М. Про рішучий засіб, який застосовують у крайньому випадку.— **Ход конём.**

ХІТЬ БЕРЕ́ (взяла́) к о г о. Хочеться, захотілось.— **Охо́та берёт (взяла́)** к о г о.

ХЛІ́БА Й ВИДО́ВИЩ! Вимога юрби, що прагне задоволення своїх

низьких інстинктів.— **Хле́ба и зре́лищ!**

ХЛІ́БА НЕ ДАВА́Й кому. *Див.* **ХЛІ́БОМ НЕ ГОДУ́Й.**

ХЛІБ НАСУ́ЩНИЙ (насу́шний). Необхідне для прожитку, існування.— **Хлеб насу́щный.**

ХЛІ́БОМ НЕ ГОДУ́Й кого і **ХЛІ́БА НЕ ДАВА́Й** кому. Про пристрасть до чого-небудь.— **Хле́бом не корми́** кого.

ХЛІБ ТА (і) СІЛЬ і **ХЛІБ-СІЛЬ.** Уживається для привітання тих, що сидять за їдою, і побажання їм приємного апетиту.— **Хлеб да (и) соль; хлеб-соль.**

ХЛОПЕЦЬ НЕ ДУ́РЕНЬ. Про спритну, обачну, кмітливу людину.— **Ма́лый (па́рень) не про́мах.**

ХЛОПЧИК НА ПОБІГЕ́НЬКАХ (на побіга́нках, на побіга́шках, на поси́лках). Про людину, яка знаходиться в повній залежності від кого-небудь і виконує незначні доручення, робить дрібні послуги кому-небудь, бігаючи, ходячи кудись.— **Ма́льчик на побегу́шках (на поси́лках).**

ХЛЯПА́ТИ ВУ́ХАМИ. *Див.* **ЛЯ́ПАТИ ВУ́ХАМИ.**

ХМА́РА ХМА́РОЮ. 1. Дуже багато, безліч. Тьма-тьмуща; 2. (хто) Дуже сумний, похмурий хтось.— **Ту́ча ту́чей.**

ХМА́РОЮ (юрбо́ю, ла́вою) СУ́НУТИ. Рухатися великою масою, безперервним потоком.— **Ва́лом вали́ть.**

ХОВА́ТИ [ЯК СТРАУС] ГОЛОВУ ПІД КРИЛО́. Намагатися відійти від дійсності, не помічати її.— **Пря́тать [как стра́ус] го́лову под крыло́.**

ХОВА́ТИ ОЧІ (по́гляд). Не дивитися або уникати дивитися від незадоволення, ніяковості, сорому.— **Пря́тать глаза́ (взгляд, взор).**

ХОВА́ТИ (схова́ти) ПАЗУРИ́. Приховувати злобу, злі наміри.— **Пря́тать (спря́тать) ко́гти.**

ХОВА́ТИСЯ (схова́тися, пітй) В КУЩІ (по куща́х). *Ірон.* Уникати відповідальності, безпосередньої участі в чомусь.— **Пря́таться (спря́таться, уйти́) в кусты́.**

ХОВА́ТИСЯ В СВОЮ ШКАРАЛУ́ПУ. *Див.* **ЗАМИКА́ТИСЯ В СВОЇЙ ШКАРАЛУ́ПІ.**

ХОВА́ТИСЯ (схова́тися) **ЗА [ЧУЖУ́] СПИ́НУ** (за [чужі́] спи́ни). Ухилятися від виконання якого-небудь обов'язку, від відповідальності і т. ін., перекладаючи все на когось.— **Пря́таться (спря́таться) за [чужу́ю] спи́ну (за [чужи́е] спи́ны).**

ХОДИТИ ВТОРОВАНОЮ СТЕ́ЖКОЮ (второ́ваними стежка́ми). *Див.* **ІТИ ВТОРОВАНОЮ СТЕ́ЖКОЮ.**

ХОДИ́ТИ КОЛО́ (кру́гом) **ТА НАВКОЛО́** і **ХОДИ́ТИ НАВКРУ́Г.** Не доходити до суті справи.— **Ходи́ть вокру́г (круго́м) да о́коло.**

ХОДИ́ТИ МАНІВЦЯ́МИ. Робити щось навмання; блукати.— **Идти́ окольным путём (кружны́м путём, без доро́ги).**

ХОДИ́ТИ НА ЗА́ДНІХ ЛА́ПКАХ. *Див.* **СТОЯ́ТИ НА ЗАДНІХ ЛА́ПКАХ.**

ХОДИ́ТИ НА ПОВОДКУ́ (на по́воді). Бути залежним від кого-небудь, діяти за чиєюсь вказівкою, згідно з чиєюсь волею.— **Ходи́ть на поводу́.**

ХОДИТИ ПІВНИКОМ (півнем). Рухатися, набравши хороброго, бадьорого вигляду — звичайно про молоду людину, дитину.— **Ходи́ть петухо́м (петушко́м).**

ХОДИТИ (пітй) ПО РУКА́Х. *Див.* **ГУЛЯ́ТИ ПО РУКА́Х.**

ХОДИ́ТИ [ЯК, МОВ, НЕМО́В, НА́ЧЕ, НЕНА́ЧЕ] ПО СТРУНІ (по стру́нці, по стру́ночці). Бути слухняним, виконувати що-небудь чітко та безвідмовно.— **Ходи́ть по стру́нке** кого, перед кем.

ХОДИ́ТИ ХОДОРОМ (ходуно́м). 1. Сильно здригатися, двигтіти; 2. Дуже швидко рухатися під час роботи тощо; 3. То підійматися, то опускатися.— **Ходуно́м ходи́ть; хо́дором ходи́ть.**

ХОДИТИ ЯК ТІНЬ за ким. Ходити за ким-небудь невідступно.— **Ходи́ть как тень за** кем.

ХОДІ́ННЯ ПО МУ́КАХ. Низка тяжких випробувань, що наступають одне за одним.— **Хожде́ние по му́кам.**

ХОДОВИЙ ВІТЕР. *Див.* **ПОПУ́ТНИЙ ВІТЕР.**

ХОДЯ́ЧА ГАЗЕ́ТА. *Ірон.* Про людину, яка поширює різні новини і чутки.— **Ходя́чая газе́та.**

ХОДЯ́ЧА ЕНЦИКЛОПЕ́ДІЯ і **ХОДЯ́ЧИЙ ДОВІДНИК.** *Жарт.* Про людину, що має різнобічні знання і може завжди дати довідку з різних питань.— **Ходя́чая энциклопе́дия; ходя́чий спра́вочник.**

ХОДЯ́ЧИЙ УНІВЕРСИТЕ́Т. *Жарт.* Людина, яка має різнобічні знання, у якої завжди можна дізнатися, спитати і т. ін. що-небудь, повчитися чому-небудь.— **Ходя́чий университе́т.**

ХОДЯЧІ МО́ЩІ. *Див.* **ЖИВІ МОЩІ.**

ХОЛО́ДНА ДРО́Ж (дріж) ПРОБІГА́Є (пробіг, пробі́гла) ПО ТІ́ЛУ (поза плечи́ма). *Див.* **ХОЛО́ДНИЙ ДРОЖ ПРОБІГА́Є ПО ТІ́ЛУ.**

ХОЛО́ДНА ЗУСТРІ́Ч і **ХОЛО́ДНИЙ ПРИЙО́М.** Зустріч, прийом, що демонструють послаблення або відсутність добрих дружніх стосунків, відносин між учасниками їх (особами, сторонами, партіями і т. ін.) — **Холо́дная встре́ча; холо́дный приём.**

ХОЛО́ДНЕ СЕ́РЦЕ в к о г о. Позбавлений запалу, пристрасті хто-небудь.— **Холо́дное се́рдце** у к о г о.

ХОЛО́ДНИЙ (холо́дна) ДРОЖ (дріж) ПРОБІГА́Є (пробіг, пробі́гла) ПО ТІ́ЛУ (по́за плечи́ма). Про неприємне відчуття холоду від несподіваного, сильного переляку, переживання тощо.— **Холо́дная дрожь пробега́ет (пробежа́ла, прохо́дит, прошла́) по те́лу (по спине́, по ко́же).**

ХОЛО́ДНИЙ (зи́мний) ПІТ. Який виступає від сильного хвилювання, переживання, страху і т. ін.— **Холо́дный пот.**

ХОЛО́ДНИЙ ПРИЙО́М. *Див.* **ХОЛО́ДНА ЗУСТРІ́Ч.**

ХОЛО́ДНОЮ ВОДО́Ю ОБЛИ́ТИ (обда́ти) к о г о. Вгамувати чийсь запал.— **Холо́дной водо́й окати́ть (облить)** к о г о.

ХОЛОДО́К ПРОБІГА́Є (пробіг) ПО́ЗА (за) ПЛЕЧИ́МА. *Див.* **ХОЛОД ПРОБІГА́Є ПО́ЗА ПЛЕЧИ́МА.**

ХОЛО́Д ПРОБИРА́Є ДО КІСТО́К. Про відчуття сильного ознобу, замерзання.— **Хо́лод пробира́ет до косте́й.**

ХОЛО́Д (холодо́к) ПРОБІГА́Є (пробі́г) ПО́ЗА (за) ПЛЕЧИ́МА. Стає холодно кому-небудь — про неприємне відчуття холоду від несподіваного сильного переляку, переживання і т. ін.— **Хо́лод (холодо́к) пробега́ет (пробежа́л) за плеча́ми.**

ХОЛО́НЕ ДУША́ (в душі́, на душі́) і **ХОЛО́НЕ СЕ́РЦЕ (в се́рці, на се́рці).** Хтось відчуває переляк, страх, сильне хвилювання.— **Душа́ (се́рдце) замира́ет.**

ХОЛОСТИ́Й ПО́СТРІЛ. Про даремну, безцільну дію.— **Холосто́й вы́стрел.**

ХОЛОСТИ́Й ХІД. Робота механізму або його частин без будь-якого навантаження, без корисної виробничої дії.— **Холосто́й ход.**

ХОМА́ НЕВІ́РНИЙ (невіру́ючий). Людина, яка не хоче повірити очевидним фактам, сумнівається в тому, що є істиною для інших.— **Фома́ неве́рный (неве́рующий).**

ХОРО́ШИЙ (до́брий) ТОН. Вишукані правила поведінки, що служать зразком для наслідування.— **Хоро́ший тон.**

ХОРО́ША ДУША́. Чуйна, спокійна, щира й добра людина.— **Хоро́шая (до́брая) душа́.**

ХОТІВ БИ КРІЗЬ ЗЕ́МЛЮ ПІТИ́ (провали́тися). *Див.* **ГОТОВИЙ КРІЗЬ ЗЕ́МЛЮ ПІТИ.**

ХОЧ БА́ЧИТЬ О́КО, ТА ЗУБ НЕ ЙМЕ́ (не бере́). *Див.* **БА́ЧИТЬ О́КО, ТА ЗУБ НЕ ЙМЕ́.**

ХОЧ БИ ТАМ ЩО БУЛО́. *Див.* **ЩО Б ТАМ НЕ БУЛО́.**

ХОЧ БИ ХТО. *Див.* **ХТО Б ТО [ТАМ] НЕ БУВ.**

ХОЧ БИ [ТОБІ] ЛЯ́ЛЕЧКА. *Див.* **НІ ЛЯЛЕЧКИ.**

ХОЧ БИ ЩО к о м у. Все одно, байдуже що, що завгодно; будь що.— Хоть бы что к о м у.

ХОЧ ВІДБАВЛЯЙ. Занадто багато.— **Хоть отбавля́й.**

ХОЧ ВІНИКОМ МЕТИ́. Нікого, нічогісінько немає; пусто.— **Хоть ве́ником мети́.**

ХОЧ ВІШАЙСЯ (повісся). *Див.* **ХОЧ У ПЕТЛЮ ЛІЗЬ.**

ХОЧ ВОВКОМ ВИЙ. Про тяжке, безвихідне становище.— **Хоть во́лком вой.**

ХОЧ ВОВК ТРАВУ́ ЇЖ. *Див.* **ХОЧ ТРАВА́ НЕ РОСТИ́.**

ХОЧ В О́КО (в о́чі, у ві́чі) СТРЕ́ЛЬ (стре́льни). *Див.* **ХОЧ О́КО ВИКОЛИ.**

ХОЧ ГАТЬ ГАТИ́ і **ХОЧ ГРЕ́БЛЮ ГАТИ́.** Дуже багато, велика кількість кого-небудь, чого-небудь.— **Хоть пруд пруди́** к о г о, ч е г о.

ХОЧ ГВАЛТ (кара́ул) КРИЧИ́ і **ХОЧ КРИЧИ ПРО́БІ.** Дуже скрутно, нестерпно.— **Хоть кара́ул кричи́.**

ХОЧ ГІ́РШЕ, АБИ ІНШЕ. *Див.* **ХОЧ ТОГО САМОГО, АБИ В ІНШУ МИСКУ.**

ХОЧ ГОЛОВА́ В КУЩА́Х, ХОЧ ГРУДИ В ХРЕСТА́Х. Усе або ні-

чого — говориться про рішучість зробити, здійснити що-небудь.— Лібо (йли) грудь в крестах, либо (йли) голова в кустах.

ХОЧ ГОЛОВОЮ В СТІНУ́ (в мур) БИ́ТИСЯ і **ХОЧ ЛОБОМ В СТІНУ БИТИСЯ.** Про неможливість що-небудь зробити, про непереборні перешкоди.— Хоть головой об стену (об стенку) бйться.

ХОЧ ГОПКИ СКАЧИ́. Що не роби, як не викручуйся.— Как ни крути́.

ХОЧЕШ НЕ ХОЧЕШ і **ЧИ ХОЧЕШ ЧИ НЕ ХОЧЕШ.** Незалежно від чийого небудь бажання, мимоволі й мимохіть.— Хочешь не хочешь.

ХОЧ ЖИВЦЕМ ЛІЗЬ (лягай) У ЗЕМЛЮ (у домовину) і **ХОЧ ЖИВЦЕМ ПОМИРАТИ (гинути).** Про надзвичайно скрутне становище.— Хоть в гроб ложись.

ХОЧ ЗАВАЛИ́СЬ. Про достаток, численність чого-небудь.— Хоть завались.

ХОЧ З ГАРМА́ТИ СТРІЛЯЙ і **ХОЧ КОТИ ГАРМАТИ.** Про дуже міцний сон.— Хоть из пушки стреляй.

ХОЧ З КОЛІНА ВИЛУПИ і **ХОЧ ІЗ (з-під) ЗЕМЛІ ДІСТА́НЬ.** Де хочеш візьми.— Хоть из (из-под) земли́ доста́нь.

ХОЧ З МО́СТУ [ГА] В ВО́ДУ. Так тяжко, що краще втопитися, заподіяти собі смерть.— Хоть в во́ду.

ХОЧ ІЗ (з-під) ЗЕМЛІ ДІСТАНЬ. *Див.* ХОЧ З КОЛІНА ВИЛУПИ.

ХОЧ КІЛ (кілок) НА ГОЛОВІ ТЕШИ́ комý. Про неможливість переконати вперту або нетямущу людину.— Хоть кол на голове́ теши́ кому.

ХОЧ КОТИ́ ГАРМА́ТИ. *Див.* ХОЧ З ГАРМАТИ СТРІЛЯЙ.

ХОЧ КОТИ́СЬ (покотись). *Див.* ЯК ВИМЕТЕНО.

ХОЧ КРИЧИ́ ПРО́БІ. *Див.* ХОЧ ГВАЛТ КРИЧИ.

ХОЧ КРІЗЬ ЗЕ́МЛЮ ПРОВАЛИ́ТИСЯ і **ХОЧ ПРОВАЛИ́СЯ В БЕЗО́ДНЮ.** Про бажання зникнути, щезнути — від сорому, ніяковості і т. ін.— Хоть сквозь зе́млю провали́тьсл.

ХОЧ КРОВ З НОСА. *Див.* КРОВ З НОСА.

ХОЧ КУДИ́. Прекрасний, чудовий.— Хоть куда́.

ХОЧ МОТУЗКИ́ СУЧИ́ (крути́) з комý і **ХОЧ У ВУХО БГАЙ** комý. Хтось надмірно розчулений, лагідний, покірний.— Хоть верёвки вей из кого.

ХОЧ ОДНИ́М О́КОМ ГЛЯ́НУТИ (подивйтися). Тільки потлянути, подивитися.— Хоть одни́м гла́зом (глазко́м) взгляну́ть (посмотре́ть).

ХОЧ ОКО (о́чі) ВИКОЛИ (ви́бий, ви́йми); **ХОЧ В ОКО (в о́чі, у вічі) СТРЕЛЬ** (стре́льни) і **ХОЧ О́КОМ (очи́ма) СВІТИ́.** Зовсім нічого не видно — про повну темряву.— Хоть глаз (глаза́) выколи.

ХОЧ (або́. чи) ПАН, ХОЧ (або́, чи) ПРОПАВ. Ризикуючи, добиватися всього бажаного, або все втратити.— Либо (йли) пан, либо (йли) пропа́л; пан йли пропа́л; двум смертя́м (двух смертей) не бывать, а одной не миновать.

ХОЧ [СЯДЬ ТА Й] ПЛАЧ і **ХОЧ [ТИ] ПЛАЧ.** Уживається для вираження безпорадності, досади в безвихідному становищі.— Хоть плачь.

ХОЧ ПОКО́ТИСЬ. *Див.* ЯК ВИМЕТЕНО.

ХОЧ РОЗІРВИ́СЬ. 1. Про марність чиїх-небудь зусиль, намагань; 2. Так багато роботи, що важко виконати одній людині.— Хоть разорви́сь.

ХОЧ ПРОВАЛИСЯ В БЕЗО́ДНЮ. *Див.* ХОЧ КРІЗЬ ЗЕ́МЛЮ ПРОВАЛИТИСЯ.

ХОЧ СТИ, ХОЧ НА́ДАЙ. Від збентеження не знає, що робити.— Хоть стой, хоть на́дай.

ХОЧ ТІКАЙ НА КРАЙ СВІ́ТУ. Заходити кудись дуже далеко.— Хоть уходи́ на край све́та.

ХОЧ ТОГО САМОГО, АБИ́ В ІНШУ МИСКУ і **ХОЧ ГІРШЕ, АБИ ІНШЕ.** Те ж саме, але гірше.— Тех же щей, да пожи́же влей.

ХОЧ ТРАВА́ НЕ РОСТИ́ і **ХОЧ ВОВК ТРАВУ́ ЇЖ.** Цілком байдуже кому-небудь до чого-небудь.— Хоть трава́ не расти́; хоть волк траву́ ешь.

ХОЧ УБИЙ (уби́йте). Вислів на запевнення про нерозуміння чогось, свою необізнаність у чому-небудь або про невміння чи неможливість що-небудь зробити.— Хоть убе́й (уби́йте).

ХОЧ У ВІЧІ СТРЕЛЬ (стре́льни). *Див.* ХОЧ ОКО ВИКОЛИ.

ХОЧ У ВУХО БГАЙ комý. *Див.* ХОЧ МОТУЗКИ́ СУЧИ.

ХОЧ УМРИ́ (ПОМРИ) і **ХОЧ [ЛЯГАЙ ТА] ПОМИРАЙ.** Про дуже

тяжке, безвихідне становище; обов'язково, що б там не було.— **Хоть умри́.**

ХОЧ У ПЕТЛЮ́ (у за́шморг) **ЛІЗЬ** *і* **ХОЧ ВІШАЙСЯ** (повісся). Уживається для вираження відчаю, безсилля у зв'язку з неможливістю вийти з важкого становища, зробити що-небудь.— **Хоть в пе́тлю лезь (полеза́й).**

ХРЕСТОМАТІЙНА ІСТИНА. Дуже звичний, традиційний, простий, ясний; такий, як у хрестоматії.— **Хрестомати́йная и́стина.**

ХРІН ВІД РЕДЬКИ (за ре́дьку) **НЕ СОЛОДШИЙ.** Про кого-небудь, що-небудь рівноцінне іншому — у негативному значенні.— **Хрен ре́дьки не сла́ще.**

ХРОБАК ГРИЗЕ́ (то́чить) к о г о. *Див.* **ЧЕРВ'ЯК ГРИЗЕ.**

ХТО БОЇТЬСЯ, У ТО́ГО В ОЧА́Х ДВОЇТЬСЯ. *Див.* **У СТРАХА ВЕЛИКІ О́ЧІ.**

ХТО Б ТО [ТАМ] НЕ БУВ *і* **ХОЧ БИ ХТО.** Байдуже хто, будь-який, кожний.— **Кто бы [то] ни́ был; кто ни [на] есть.**

ХТО В ЛІС, А ХТО ПО ДРО́ВА; ХТО В ЛУГ, А ХТО В ПЛУГ *і* **ХТО ДО ЛІСА, А ХТО ДО БІСА.** Про незлагоджені, неузгоджені дії.— **Кто в лес, кто по дрова́.**

ХТО ДА́ВНЄ ПОМ'Я́НЕ, ТОЙ ЛИ́ХА НЕ МИ́НЕ; ХТО ДАВНЄ ПОМ'ЯНУ́В, ТОЙ ЛИ́ХА НЕ МИНУ́В *і* **ХТО СТАРЕ ПОМИНА́Є, ТОЙ ЩА́СТЯ НЕ МА́Є.** Говориться тоді, коли не хочуть згадувати минулих образ, неприємностей і т. ін.— **Кто ста́рое помя́нёт (вспомя́нёт), тому́ глаз вон.**

ХТО ДВА ЗАЙЦІ́ ГО́НИТЬ, ЖО́ДНОГО НЕ ЗДОГО́НИТЬ. *Див.* **ЗА ДВОМА ЗАЙЦЯМИ ПОЖЕНЕШСЯ, НІ (і) ОДНОГО НЕ ПІЙМАЄШ.**

ХТО Є ХТО. Про з'ясування, що являють собою якісь люди.— **Кто есть кто.**

ХТО ЗАВГО́ДНО. Будь хто, перший-ліпший, байдуже хто.— **Кто уго́дно.**

ХТО [ЙОГО́] ЗНА́Є. Невідомо.— **Кто его́ зна́ет.**

ХТО ЙОГО ЗНА́Є. *Див.* **ЯК ЗНА́ТИ.**

ХТО КУДИ́ [БАЧИВ]. У різні місця; врізнобіч.— **Кто куда́.**

ХТО МА́Є ВУ́ХА, ХАЙ СЛУ́ХАЄ. Як спонукання до кращого усвідомлення сказаного перед цим.— **Име́ющий у́ши да слы́шит.**

ХТО НА ЩО (до чо́го) ЗДА́ТНИЙ. Кожний по-своєму, врізнобій, неузгоджено.— **Кто во что гора́зд.**

ХТО ОБПІКСЯ НА ОКРОПІ, ТОЙ І НА ХОЛО́ДНУ ВО́ДУ ДМУХАЄ. *Див.* **ОБПІКСЯ НА МОЛОЦІ, ТО Й НА ВО́ДУ СТУ́ДИТЬ.**

ХТО ПІДНЯ́В (взяв) **МЕЧ, ВІД МЕЧА́ Й ЗАГИНЕ.** Уживається як пересторога проти агресії і насильства.— **Подня́вший меч, от меча́ и поги́бнет.**

ХТО ПОПА́ЛО. Байдуже, хто прийдеться, хто завгодно.— **Кто попа́ло.**

ХТО СІЄ ВІ́ТЕР, [ТОЙ] ПОЖНЕ́ БУ́РЮ. Від учиненого людиною зла більше неприємності буде їй же.— **Кто се́ет ве́тер, пожнёт бу́рю.**

ХТО СПІШИ́ТЬ, ТОЙ ЛЮДЕЙ СМІШИТЬ. *Див.* **ПОСПІШИШ — ЛЮДЕЙ НАСМІШИШ.**

ХТО СТАРЕ ПОМИНА́Є, ТОЙ ЩА́СТЯ НЕ МА́Є. *Див.* **ХТО ДА́ВНЄ ПОМ'ЯНЕ, ТОЙ ЛИ́ХА НЕ МИ́НЕ.**

ХТО ЩАДИ́ТЬ ГРІШ — МА́Є З ГАКОМ БІЛЬШ. *Див.* **ІЗ КОПІЙКИ КАРБОВАНЦІ РОБЛЯТЬСЯ.**

ХУДИ́Й ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **ТРІСКА** (скіпка). Який має виснажене, тонке, сухорляве тіло.— **[Одна́] ко́жа да ко́сти; одни́ ко́сти; живы́е (ходя́чие) мо́щи.**

ХУДОЖНИК У ДУШІ́ (по нату́рі). Людина з натурою, властивою людям мистецтва.— **Худо́жник в душе́ (по нату́ре).**

Ц

ЦАР І БОГ х т о. *Застар.* Необмежений володар.— **Царь и бог** к т о.

ЦАРСТВО ПІТЬМИ (тьми, мли). Символ некультурного, відсталого, реакційного суспільного середовища.— **Ца́рство тьмы.**

ЦЕ БАГАТО ВАЖИТЬ (зна́чить). Має велике значення, велику важ-

ливість, цінність; відіграє значну роль.— **Это мно́го зна́чит.**

ЦЕ ВЖЕ ЗАНА́ДТО. Уживається на означення того, що хтось у своїх діях або словах вийшов за межі звичайного, допустимого.— **Это [уже́] сли́шком.**

ЦЕЙ НО́МЕР НЕ ПРО́ЙДЕ (не пройшо́в). *Див.* **НОМЕР НЕ ПРОЙДЕ.**

ЦЕ ЙОГО́ КОНЬО́К. Про улюблений і постійний предмет думки, розмов і т. ін.— **Это его́ конёк.**

ЦЕ НЕ БЕРЕ́ТЬСЯ ДО УВА́ГИ *і* **ЦЕ НЕ РАХУ́ЄТЬСЯ.** Не вважається головним, не враховується.— **Это не в счёт.**

ЦЕ НЕ МІЙ (ТВІЙ, ЙОГО́) КЛО́ПІТ. Це не моя справа; мене не стосується.— **Это не моя́ (твоя́, его́) забо́та.**

ЦЕ НЕ МОЯ́ (не твоя́, не його́) ВЛАДА *і* **ЦЕ ВІД МЕ́НЕ (те́бе, його́) НЕ ЗАЛЕ́ЖИТЬ.** Не залежить від мене, не стосується мене.— **Это не в мое́й (в твое́й, в его́) вла́сти.**

ЦЕ НЕ МОЯ́ (не ва́ша, не на́ша) СПРА́ВА *і* **ЦЕ НЕ МОЄ́ (не ва́ше, не на́ше) ДІЛО́.** Не має відношення до мене, не стосується мене.— **Это не моё (не ва́ше, не на́ше) де́ло; это меня́ (вас, нас) не каса́ется.**

ЦЕ НЕ РАХУ́ЄТЬСЯ. *Див.* **ЦЕ НЕ БЕРЕ́ТЬСЯ ДО УВА́ГИ.**

ЦЕ [ВЖЕ] НІ НА ЩО НЕ СХО́ЖЕ *і* **ЦЕ ВЖЕ НЕ ЗНА́ТИ ЩО.** Нікуди не годиться, дуже погано.— **Это ни на что не похо́же.**

ЦЕ́НТР ВАГИ́. Щось найголовніше в чому-небудь, суть чого-небудь.— **Центр тя́жести.**

ЦЕ [ЩЕ] ТІЛЬКИ ЦВІТ (квіточки́), А ЯГІДКИ́ БУ́ДУТЬ *і* **ЦЕ ТІЛЬКИ ЦВІТ, А ЯГІДО́К ПІДОЖДІ́ТЬ.** Це ще лише початок, а головне попереду — говориться тоді, коли що-небудь неприємне, небажане тільки починається, а все гірше ще попереду.— **Это [ещё] цветочки, а я́годки впереди́.**

ЦЕ ЩО [ЩЕ] ЗА НОВИ́НА (за нови́ни). Уживається для вираження здивування, обурення і т. ін., з приводу чого-небудь.— **Это что [ещё] за но́вость (за но́вости).**

ЦИГА́НСЬКИЙ ПІТ. *Застар.* Озноб, відчуття холоду.— **Цыга́нский пот.**

ЦІКА́ВІСТЬ БЕРЕ́ (бра́ла, узя́ла, розбира́є, розібра́ла). Про надзвичайно сильний інтерес до когонебудь, чого-небудь.— **Любопы́тство берёт (брало́, взяло́, разбира́ет, разобрало́).**

ЦІЛА ВІ́ЧНІСТЬ *і* **ЦІ́ЛИЙ ВІК.** Дуже довгий час.— **Це́лая ве́чность.**

ЦІ́ЛИЙ І НЕУШКО́ДЖЕНИЙ; ЦІ́ЛИЙ І ЗДОРО́ВИЙ *і* **ЖИВИ́Й ТА ЦІ́ЛИЙ.** Перебуває в доброму здоров'ї, в благополучному стані, не вбитий, живий.— **Це́лый и невреди́мый; цел и невреди́м; в це́лости и сохра́нности.**

ЦІ́ЛИЙ (по́вний) МІХ (мішо́к) [НОВИ́Н, ВІСТЕ́Й, *і т. ін.*]. Дуже багато, безліч.— **Це́лый ко́роб (новосте́й, вестей** *и т.п.*).

ЦІ́ЛИМ (усі́м) СКО́ПОМ. Усі разом, гуртом.— **Всем ско́пом.**

ЦІЛКОВИ́ТА ВИ́ГАДКА. Суцільна, закінчена.— **Сплошна́я вы́думка.**

ЦІЛКОВИ́ТА РА́ЦІЯ. Достатня підстава, розумна причина, обгрунтування чого-небудь.— **Прямо́й смысл.**

ЦІЛКОВИ́ТЕ НЕПОРОЗУМІ́ННЯ. Абсолютно недостатнє, неправильне розуміння чого-небудь.— **Сплошно́е недоразуме́ние.**

ЦІЛКО́М ДО́СИТЬ. Повністю вистачає, з надлишком.— **За глаза́ хва́тит (дово́льно).**

ЦІЛКО́М І ПО́ВНІСТЮ. На повну силу, в повному обсязі, повною мірою.— **Целико́м и по́лностью.**

ЦІ́ЛУ ВІ́ЧНІСТЬ (ці́лий вік) НЕ БА́ЧИТИ к о г о (**не зустріча́тися** з к и м). Дуже довгий час.— **Це́лую ве́чность (це́лый век) не ви́деть** к о г о **(не встреча́ться** с к е м).

ЦІЛЮ́ЩА ВОДА́. *Фольк.* Пов'язана із здатністю зціляти; корисна для здоров'я; яка сприяє зміцненню, збереженню здоров'я.— **Целе́бная вода́.**

ЦІНА́ — МІ́ДНИЙ (ла́маний) ГРІШ. Має малу цінність або зовсім нічого не вартий; нікуди не годиться.— **Цена́ — ме́дный (ло́маный) грош.**

ЦІНИ́ НЕМА́Є к о м у, ч о м у *і* **ЦІНИ́ НЕ (мо́жна) СКЛА́СТИ (не складе́ш)** к о м у, ч о м у. **1.** Про дуже дорогу, цінну і важливу річ; **2.** Про кого-небудь, хто має велике

значення, або що-небудь дуже цінне у якомусь відношенні.— **Цены́ нет к о м у, ч е м у.**

ЦО́КАТИ (цокоті́ти, цокота́ти) **ЗУБА́МИ.** Тремтіти від холоду, страху.— **Цо́кать (стуча́ть) зуба́ми.**

ЦЮ Ж МИТЬ. *Див.* **ТУ Ж МИТЬ.**

Ч

ЧА́РА ТЕРПІ́ННЯ ПЕРЕПО́ВНИЛАСЯ. *Див.* **ЧА́ША ТЕРПІННЯ ПЕРЕПО́ВНИЛАСЯ.**

ЧАРУВА́ТИ ЗІР (по́гляд, о́чі). Приваблювати погляд красою, барвами тощо.— **Очаро́вывать (плена́ть) взор (взгляд, глаза́).**

ЧАС ВІД ЧА́СУ і **ВІД ЧА́СУ ДО ЧА́СУ.** 1. Через певні інтервали, проміжки; іноді; 2. Дедалі більше.— **Вре́мя от вре́мени; от вре́мени до вре́мени.**

ЧАС ДО́БРИЙ. *Див.* **У ДО́БРИЙ ЧАС.**

ЧАСИ́ ЗМІ́НЮЮТЬСЯ [І МИ ЗМІ́НЮЄМОСЯ З НИ́МИ]. *Книжн.* Все тече, все змінюється.— **Времена́ меня́ются [и мы меня́емся с ни́ми].**

ЧАС — НАЙКРАЩИЙ ЛІ́КАР. З бігом часу все минає, всі злигодні забуваються.— **Вре́мя — лу́чший врач.**

ЧАС НАСТА́В (наста́не, проби́в, проб'є́) і **ГОДИ́НА НАСТАЛА (наста́не, проби́ла, проб'є́).** Настав момент, який служить сигналом до якоїнебудь дії, передвістям якогось стану.— **Час про́бил (пробьёт).**

ЧАС НЕ ЖДЕ (не чека́є, не стоїть). Необхідно терміново, негайно діяти.— **Вре́мя не ждёт (не стои́т).**

ЧАС (істо́рія) **ПРАЦЮЄ НА НАС.** За нами майбутнє, об'єктивно ми повинні перемогти.— **Вре́мя (исто́рия) рабо́тает на нас.**

ЧА́СТО Й (та) ГУ́СТО і **ЧА́СТОГУ́СТО.** Майже постійно, майже весь час.— **Сплошь и (да) ря́дом.**

ЧАСТУЙ УСІ́М, ЩО ХАТА МА́Є і **ЧИМ ХАТА БАГА́ТА, ТИМ І РА́ДА.** Уживається як пропозиція чи прохання гостинного господаря, господині хати пригощати гостей усім, що приготовлено.— **Что есть в печи́, всё на стол мечи́.**

ЧАС — ЦЕ ГРО́ШІ. Не слід марно тратити часу.— **Вре́мя — де́ньги.**

ЧА́ША (ча́ра) **ТЕРПІ́ННЯ ПЕРЕПО́ВНИЛАСЯ.** Немає більше сил, можливості терпіти, зносити що-небудь.— **Ча́ша терпе́ния перепо́лнилась.**

ЧЕКА́ТИ БІЛЯ МО́РЯ ПОГО́ДИ. *Див.* **ЖДА́ТИ КО́ЛО МО́РЯ ПОГОДИ.**

ЧЕКА́ТИ НЕ ДОЧЕКА́ТИСЯ. *Див.* **ЖДАТИ НЕ ДІЖДА́ТИСЯ.**

ЧЕМЕРІ́ЦІ НАЇ́СТИСЯ (об'їстися). *Див.* **БЛЕКОТИ НАЇСТИСЯ.**

ЧЕРВО́НІ ВІТРИ́ЛА. Символ надії, мрії.— **Алые паруса́.**

ЧЕРВОНІ́ТИ (почервоні́ти), **ЯК РАК.** Дуже соромитися, ніяковіти.— **Красне́ть (покрасне́ть) как рак.**

ЧЕРВО́НОЮ НИ́ТКОЮ ПРОХО́ДИТИ (тягну́тися, тягти́ся). Бути основним, провідним у чому-небудь.— **Кра́сной ни́тью проходи́ть (тяну́ться).**

ЧЕРВ'ЯК (хробак) ГРИЗЕ (то́чить) к о г о. Про тяжкі думки, почуття, які мучать, знесилюють людину.— **Червь то́чит к о г о.**

ЧЕ́РЕЗ ГОДИ́НУ (щогоди́ни) ПО ЧА́ЙНІЙ ЛО́ЖЦІ. Дуже повільно, ледь-ледь.— **Че́рез час по ча́йной ло́жке.**

ЧЕРЕЗ ГО́ЛОВИ ЛІ́ЗТИ (пробира́тися). Пробиратися куди-небудь через великий натовп, скупчення когось, чогось.— **Че́рез го́ловы (по голова́м) лезть (пробира́ться).**

ЧЕРЕЗ ГОЛОВУ ч и ю. Без погодження з тим, хто керує, командує.— **Че́рез го́лову ч ь ю.**

ЧЕРЕЗ ГОРИ, ЧЕРЕЗ ДО́ЛИ. *Див.* **ПО ГОРАХ І ДОЛАХ.**

ЧЕРЕЗ ДЕСЯТІ РУКИ. Через посередника, посередників; не безпосередньо.— **Че́рез деся́тые ру́ки.**

ЧЕРЕЗ ПЕНЬ КОЛОДУ (пень-коло́ду) **[ВАЛИТИ].** Яке-небудь, недбало робити що-небудь.— **Че́рез пень коло́ду [вали́ть].**

ЧЕРЕЗ ЩАСЛИ́ВИЙ ВИПА́ДОК. З-за непередбаченої, несподіваної обставини, яка принесла щастя, уда-

чу.— **По счастли́вой случа́йности; благодаря́ счастли́вой случа́йности.**

ЧЕРЕПА́ШАЧОЮ ХОДО́Ю. Повільно, ледь-ледь — про рух чого-небудь.— **Черепа́шьим хо́дом (ша́гом).**

ЧЁРСТВА́ ДУША́ і **ЧЕРСТВЕ́ СЕ́РДЦЕ** в кого. Хтось нечулий, байдужий.— **Чёрствая душа́; чёрствое се́рдце у кого.**

ЧЕ́СНА ГРА. Поведінка, витримана в рамках моральних правил без брехні і зради.— **Че́стная игра́.**

ЧЕ́СНА ДУША́ (нату́ра) і **ЧЕ́СНЕ СЕ́РЦЕ.** Про сумлінну, порядну людину.— **Че́стная душа́ (нату́ра); че́стное се́рдце.**

ЧЕСНА КОМПА́НІЯ. *Ірон.* Група людей, об'єднаних спільними інтересами, справами і т. ін.— **Честна́я компа́ния.**

ЧЕСТЬ І МІ́СЦЕ. *Застар., жарт.* Ввічливе запрошення сісти, зайняти місце по достоїнству.— **Честь и ме́сто.**

ЧЕСТЬ І СЛА́ВА (хвала́, ша́на) кому, чому. Заклик віддати належне гідності й досягненням певного народу, трудового колективу і т. ін.— **Честь и сла́ва (хвала́)** кому, чему.

ЧЕСТЬ МУНДИ́РА. Удавана гідність особи як представника певної організації або гідність якоїсь організації.— **Честь мунди́ра.**

ЧЕСТЬ ЧЕСТЮ. Як і належить, гідно, чесно.— **Честь че́стью; честь по че́сти.**

ЧИ [ТО] ВИ́ДАНО (ба́чено) і **ЧИ ВИДАНА (ба́чена) [ЦЯ] РІЧ.** Про що-небудь незвичайне, яке викликає невдоволення, здивування, обурення, гнів, презирство і т. ін.— **Ви́данное ли [это] де́ло?**

ЧИ (хіба́) ДАЛЕ́КО (до́вго) ДО БІДИ́ (до лиха, до гріха́). Легко і швидко може статися, трапитися — про щось важке, неприємне.— **До́лго ли до греха́ (до беды́).**

ЧИ ДО́ВГО ЧИ НЕДО́ВГО. Через деякий час, невідомо коли.— **До́лго ли, ко́ротко ли.**

ЧИЄ Б НЯВЧА́ЛО, А ТВОЄ Б МОВЧА́ЛО. *Див.* **ЧИЯ Б ГАРЧА́ЛА, А ТВОЯ Б МОВЧА́ЛА.**

ЧИМАЛО ВОДИ УТЕКЛО́ (збі́гло, спливло́). *Див.* **БАГА́ТО ВОДИ́ УТЕКЛО́.**

ЧИМ БАГА́ТІ, ТИМ І РА́ДІ; ЩО ХА́ТА МАЄ, ТИМ І ПРИЙМАЄ і **ЩО МАЄМО, ТИМ [РА́ДО] ВІТАЄМО.** Традиційна формула звертання до гостя, припрошування користуватися всім тим, що йому пропонують господарі дому і чим щиро діляться з іншими.— **Чем бога́ты, тем и ра́ды.**

ЧИМ БИ ДИТИНА НЕ БАВИ́ЛАСЬ (не тішилась), АБИ НЕ ПЛА́КАЛА. Хай хто-небудь робить те, що хоче, якщо він від цього одержує задоволення — говориться тоді, коли ставляться з поблажливістю до чиїх-небудь несерйозних, що не заслуговують уваги, вчинків, занять і т. ін.— **Чем бы дитя́ ни те́шилось, лишь бы не пла́кало.**

ЧИМ ХА́ТА БАГА́ТА, ТИМ І РА́ДА. *Див.* **ЧАСТУЙ УСІМ, ЩО ХА́ТА МАЄ.**

ЧИНИ́ТИ (учини́ти) ОПІР. Рішуче протидіяти кому-небудь, чому-небудь; наполегливо, боротися, змагатися з ким-небудь, чим-небудь.— **Ока́зывать (оказа́ть) сопротивле́ние.**

ЧИНИ́ТИ (роби́ти) ПА́КОСТЬ (па́кість). Робити шкоду, завдавати прикрощів.— **Де́лать па́кость.**

ЧИНИ́ТИ СУД. Судити.— **Чини́ть (твори́ть) суд.**

ЧИНИТИ (твори́ти) СУД І РОЗПРА́ВУ. Розправлятися з кимсь, карати кого-небудь не за законом, а на свій розсуд.— **Чини́ть (твори́ть) суд и распра́ву.**

ЧИ ПАН, ЧИ ПРОПА́В. *Див.* **ХОЧ ПАН, ХОЧ ПРОПА́В.**

ЧИ СВІТ ЧИ ЗОРЯ. *Див.* **НІ СВІТ, НІ ЗОРЯ.**

ЧИ́СТА ПРА́ВДА. *Див.* **ЩИ́РА ПРА́ВДА.**

ЧИ́СТЕ СУМЛІ́ННЯ, ЧИ́СТА СО́ВІСТЬ і **СВІ́ТЛЕ О́КО.** Переконаність у своїй правоті, справедливості; щирість, пілковита відвертість.— **Чи́стая со́весть.**

ЧИСТИЙ ЯК СКЕ́ЛЬЦЕ. 1. Зовсім чистий; 2. Бездоганний у моральному відношенні.— **Чи́стый как стёклышко.**

ЧИ́СТИЙ ЯК СЛЬОЗА́. Абсолютно чистий.— **Чи́стый как слеза́.**

ЧИСТІСІНЬКА ПРАВДА. *Див.* **ЩИРА ПРАВДА.**

ЧИСТО — ГОЛКИ НЕ ПІДТО́ЧИШ. Гладесенько-рівнесенько, легко і гладенько, без недоліків, перешкод і

ускладнень; дуже добре.— **Без сучка́, без задо́ринки; ни сучка́, ни задо́ринки.**

ЧИ́СТОЇ ВОДИ́ х т о, щ о. Справжній, справжнісінький.— **Чи́стой (чистёйшей) воды́** к т о, ч т о.

ЧИСТОЇ ПРОБИ. *Див.* **ВИСО́КОЇ ПРОБИ.**

ЧИТА́ТИ В СЕ́РЦІ (в душі́). Угадувати чиї-небудь думки, розуміти чийсь душевний стан.— **Чита́ть в се́рдце** (в душе́).

ЧИТА́ТИ (прочита́ти) **ПОМІ́Ж РЯДКА́МИ** (рядків). Здогадуватися про прихований зміст написаного, сказаного тощо.— **Чита́ть** (прочита́ть) **ме́жду стро́к.**

ЧИТА́ТИ МОРА́ЛЬ. Повчати, давати настанови, поради.— **Чита́ть мора́ль** (нравоуче́ние, наставле́ние).

ЧИ ХО́ЧЕШ, ЧИ НЕ ХО́ЧЕШ. *Див.* **ХО́ЧЕШ НЕ ХО́ЧЕШ.**

ЧИ ЧУ́ВАНА ЦЕ РІ́Ч. Про щонебудь зовсім незвичайне, неможливе, неприпустиме.— **Слы́ханное** (слы́хано) **ли** (э́то) **де́ло.**

ЧИЯ Б ГАРЧА́ЛА, А ТВОЯ́ Б МОВЧА́ЛА і **ЧИЄ Б НЯВЧА́ЛО, А ТВОЄ Б МОВЧА́ЛО.** Не тобі про це говорити, судити — говориться із зневагою у відповідь на докір, звинувачення того, хто чим-небудь зганьбив, заплямував себе.— **Чья бы коро́ва мыча́ла, а твоя́ бы молча́ла.**

ЧИЯ ВІДВА́ГА, ТОГО́ Й ПЕРЕМО́ГА. Про енергійну, заповзятливу, спритну, хитру людину, що вміє добре влаштовуватися.— **Кто смел, тот два съел.**

ЧИЯ ВІЗЬМЕ (взяла́). Хто переможе, переміг.— **Чья возьмёт** (взяла́).

ЧИЯ СИ́ЛА, ТОГО́ Й ВО́ЛЯ. *Див.* **СИ́ЛА СОЛО́МУ ЛОМИ́ТЬ.**

ЧІПЛЯ́ТИСЯ ДО СЛІ́В (до сло́ва). Прискіпуватися до висловленого ким-небудь.— **Придира́ться к слова́м.**

ЧМЕЛІ́В СЛУ́ХАТИ і **У ГОЛОВІ́ ЧМЕЛІ́ ГУДУ́ТЬ.** Бути в стані запаморочення.— **В голове́ шумя́т.**

ЧОГО́ ДУША́ ЗАБАЖА́Є (захо́че, запра́гне). Хто-небудь має можливість задовольнити всі бажання і прагнення, хто-небудь не має обмежень ні в чому.— **Чего́ душе́ уго́дно.**

ЧОГО́ (що) **ЛІ́ВА НОГА́ ЗАХО́ЧЕ.** Про безглузді, нерозважні дії, вчинки кого-небудь.— **Чего́ ле́вая нога́ захо́чет.**

ЧО́РНА ДО́ШКА. Дошка, на яку заносяться імена відсталих або тих, що провинилися.— **Чёрная доска́.**

ЧО́РНА ЗЛІ́СТЬ (зло́ба). Дуже велика ненависть, ворожість.— **Чёрная злость** (зло́ба).

ЧО́РНИЙ КІТ ПРОБІ́Г м і ж (п о м і ж) к и м і **ЧО́РНА КІ́ШКА ПРОБІ́ГЛА** м і ж (п о м і ж) к и м. Хтось посварився з кимось, між ким-небудь виникла незгода.— **Чёрная ко́шка пробежа́ла** (**проскочи́ла**) м е ж д у к е м.

ЧО́РНА МЕЛАНХО́ЛІЯ. Дуже похмурий, сумний настрій, гнітюча нудьга, безнадія.— **Чёрная меланхо́лия.**

ЧО́РНА НЕВДЯ́ЧНІСТЬ. Зло замість вдячності за зроблене добро.— **Чёрная неблагода́рность.**

ЧО́РНА ПЛЯ́МА. *Див.* **ТЕ́МНА ПЛЯ́МА.**

ЧОРНИ́ЛЬНА ДУША́. *Несхв.* Про бюрократа, чиновника, формаліста.— **Бума́жная** (черни́льная) **душа́.**

ЧО́РНИМ ПО БІ́ЛОМУ [НАПИ́САНО]. Цілком ясно, виразно, зрозуміло.— **Чёрным по бе́лому [напи́сано].**

ЧО́РТА З ДВА! Не вийде, так не буде.— **Чёрта с два!**

ЧОРТ (чорта́ка, біс, ді́дько) **НО́ГУ ЗЛО́МИТЬ.** Важко, неможливо розібратися в чому-небудь.— **Чёрт но́гу сло́мит.**

ЧОРТ НО́СИТЬ. Уживається при потребі висловити своє незадоволення з приводу чиєїсь відсутності або небажаної присутності, появи.— **Чёрт но́сит.**

ЧО́РТОМ ДИВИ́ТИСЯ (позира́ти і т. ін.) н а к о г о, щ о. Сердито, гнівно, вороже дивитися, позирати і т. ін. на когось, на щось.— **Чёртом смотре́ть.**

ЧО́РТОВА ДЮ́ЖИНА і **ЧО́РТОВЕ ЧИСЛО́.** Тринадцять — за забобонними уявленнями — нещасливе число.— **Чёртова дю́жина.**

ЧОРТ ПОПУ́ТАВ (поплу́тав). *Див.* **ЛИХИ́Й ПОПУ́ТАВ.**

ЧУБ ДАРМА́, ЯК ГОЛОВИ́ НЕМА́. *Див.* **СТЯВШИ ГО́ЛОВУ, ЗА ВОЛО́СЯМ НЕ ПЛАЧУ́ТЬ.**

ЧУДЕСА́ (ди́во) **В РЕ́ШЕТІ.** Уживається для вираження здивування з приводу чогось.— **Чудеса́ в ре́шете́.**

ЧУ́ДО (ди́во) ПРИРО́ДИ. Щось незвичайне, виняткове.— **Чу́до приро́ды.**

ЧУЖА́ ДУША́ (голова́) — ТЕ́МНИЙ ЛІС *і* **У ЧУЖУ́ ДУШУ НЕ ВЛІЗЕШ.** Важко вгадати, зрозуміти невисловлені думки, настрої, поведінку кого-небудь.— **Чужа́я душа́ — потёмки; чужа́я душа́ — тёмный лес.**

ЧУЖА́ КІСТКА. Про когось кровно нерідного.— **Чужа́я кость.**

ЧУЖИ́Й КУТО́К. Чуже місце проживання.— **Чужо́й у́гол.**

ЧУЖЕ́ БА́ЧИТЬ ПІД ЛІ́СОМ, А СВОГО́ НЕ БА́ЧИТЬ ПІД НІ́СОМ. *Див.* **У ЧУЖО́МУ ОЦІ́ [И] ПОРОШИ́НКУ БА́ЧИТЬ, А В СВОЄ́МУ ПЕНЬКА НЕ ПОМІ́ЧАЄ.**

ЧУЖИ́МИ РУКА́МИ робити що. Не власними силами, використовуючи інших, робити що-небудь.— **Чужи́ми рука́ми** де́лать что.

ЧУЖИ́МИ РУКАМИ ЖАР ЗАГРІБА́ТИ *і* **ЧУЖИ́МИ РУКАМИ ВОГО́НЬ ЗАГОРТА́ТИ.** Непорядно користуватися результатами чужої праці.— **Чужи́ми рука́ми жар загреба́ть.**

ЧУЖО́МУ ЛИ́ХОВІ НЕ СМІЙСЯ *і* **НЕ СМІЙСЯ З ЛЮДЕ́Й НИНІ, БО ЗА́ВТРА ЛЮДИ З ТЕБЕ СМІЯТИМУ́ТЬСЯ.** Говорять тому, хто злорадіє, злотішається.— Не сме́йся чужо́й беде́ — своя́ нагряде́.

ЧУЖУ́ БІДУ́ НА ВОДІ РОЗВЕДУ́, А СВОЇ́Й І КІНЦЯ́ НЕ ЗНАЙДУ́ *і* **ЧУЖУ́ БІДУ́ РУКА́МИ РОЗВЕДУ́, А ДО СВОЄЇ́ УМА́ НЕ ДОКЛАДУ́.** Чужі труднощі, біди здаються несерйозними, такими, які легко усуваються, а свої — такими, яких важко позбутися.— **Чужу́ю беду́ рука́ми разведу́, а к свое́й ума́ не приложу́.**

ЧУЛЕ СЕ́РЦЕ. Здатний пройматися чиїми-небудь переживаннями, горем і т. ін.; доброзичливий, уважний.— **Чу́тко́е се́рдце.**

ЧУ́ТИ, ДЕ РА́КИ ЗИМУ́ЮТЬ. *Див.* **ЗНА́ТИ, ДЕ РАКИ ЗИМУ́ЮТЬ.**

ЧУ́ТИ НА ВЛА́СНІ ВУ́ХА (свої́ми ву́хами). Самому чути що-небудь.— **Слы́шать свои́ми [со́бственными] уша́ми.**

ЧУ́ТИ КРИ́ЛА ЗА ПЛЕЧИ́МА. Відчувати натхнення, силу, спроможність до дії.— **Чу́вствовать кры́лья за плеча́ми.**

ЧУ́ТИ НО́СОМ. Інтуїтивно відчувати.— **Чу́ять но́сом.**

ЧУ́ТИ, ЯК МУ́ХА ПРОЛЕТИ́ТЬ. Про повну тишу.— **Слы́шно, как му́ха проле́тит.**

ЧУ́ТКА ЙДЕ (по́голос іде́) ПО ВСЬО́МУ СВІ́ТУ *і* **ВІСТІ НЕ ЛЕЖА́ТЬ НА МІ́СЦІ.** Уживається як навмисно неясна відповідь на питання: звідки ти знаєш? хто тобі сказав? — **Слу́хом земля́ по́лнится.**

ЧУ́ХАТИ ГОЛО́ВУ (пото́лицю, чупри́ну) *і* **ЧУХА́ТИСЯ В ПОТИЛИЦІ.** 1. Задуматися, не знаючи, що робити, як вийти із скрутного становища; 2. Перебувати в нерішучості, не наважуватися діяти.— **Чеса́ть заты́лок (в заты́лке).**

Ш

ШАЛЕ́НА ЛЮДИ́НА. Людина, що діє надто нерозсудливо.— **Шальна́я голова́.**

ШАНУВА́ТИ ПА́М'ЯТЬ. 1. Згадуючи кого-небудь, виявляти чимось свою повагу, пошану; 2. Вшановуючи кого-небудь, що-небудь, відзначати пам'ятну дату, ювілей тощо.— **Чтить па́мять.**

ШАПКА́МИ ЗАКИ́ДАЄМО. Хвастлива обіцянка, запевнення легко і швидко здолати, перемогти кого-небудь.— **Ша́пками закида́ем.**

ШАРА́ШКІНА КОНТО́РА. Несолідна, яка не викликає довір'я, установа, організація, таке ж підприємство.— **Шара́шкина конто́ра.**

ШВЕЦЬ ЗНАЙ СВОЄ́ ШЕВСТВО, А В КРАВЕЦТВО НЕ ЛІЗЬ (не мішáйся); ЯК (коли́) НЕ КОВА́ЛЬ, ТО Й РУК НЕ ПОГА́НЬ; ЗНАЙ, КОЗО (коро́во), СВОЄ́ СТІ́ЙЛО; ЗНАЙ, КОБИЛО, ДЕ БРИКА́ТИ *і* **НЕ ЛІТА́Й, ВОРО́НО, В ЧУЖІ́Й ХОРО́МИ.** Говориться про того, хто веде себе невідповідно до свого становища, втручається не в свої справи.— **Всяк сверчо́к знай свой шесто́к.**

ШВИДКИ́Й НА НО́ГУ (на но́ги). *Див.* **ЛЕГКИ́Й НА НО́ГУ.**

ШВИДКИ́Й (ско́рий) НА РУ́КУ. Спритний, меткий, проворний у діях.— **Ско́р (ско́рый) на ру́ку.**

ШВИДКИЙ НА ЯЗИК х т о. Хтось багато, швидко говорить.— **Бо́йкий на язы́к** к т о.

ШИ́ЛА В МІШКУ́ НЕ СХОВА́ЄШ (не схова́ти, не вта́їш); ШИ́ЛО В МІШКУ́ НЕ ВТАЇ́ТЬСЯ і **ШИЛА НЕ СХОВА́Є МІХ.** Про щось явне, чого не можна приховати, що само себе виявляє, видає.— **Ши́ла в мешке́ не ута́їшь.**

ШИ́ЛОМ МО́РЯ НЕ НАГРІЄШ. Неможливо щось зробити, здійснити, діючи не підходящими для даної мети засобами.— **Ши́лом мо́ря не нагре́єшь.**

ШИРО́КА ДОРО́ГА. *Див.* **ШИРО́КИЙ ШЛЯХ.**

ШИРО́КА НАТУ́РА (вда́ча). 1. Про характер енергійної людини; 2. Людина, здатна на легковажний вчинок, щоб показати свою щедрість, великодушність і т. ін.; 3. Щедра, щира вдача.— **Широ́кая натура́.**

ШИРО́КА УСМІ́ШКА (по́смішка). Щира, радісна усмішка.— **Широ́кая улы́бка (усме́шка).**

ШИРО́КЕ ПОЛЕ ДІЯ́ЛЬНОСТІ. Великі можливості, великий розмах у виявленні, застосуванні сили, енергії.— **Широ́кое по́ле де́ятельности.**

ШИРО́КЕ СЕ́РЦЕ і **ШИРО́КА ДУША́.** Щедра, щира вдача.— **Широ́кое се́рдце; широ́кая душа́.**

ШИРО́КИЙ ЖЕСТ. 1. Помах рукою, яким хто-небудь виявляє свою гостинність, щедрість, великодушність тощо; 2. Вчинок, обіцянка чого-небудь з метою показати свою щедрість, безкорисливість, великодушність.— **Широ́кий жест.**

ШИРО́КИЙ ПРО́СТІР. Який має великий розмах, нічим не обмежений великий обшир.— **Широ́кий просте́р.**

ШИРО́КИЙ СВІТ. 1. Земна куля з усім, що на ній є; 2. Дуже багато людей.— **Широ́кий свет.**

ШИРО́КИЙ ШЛЯХ і **ШИРО́КА ДОРО́ГА.** Напрям, шлях, який містить великі можливості для розвитку чого-небудь.— **Широ́кая доро́га; широ́кий путь.**

ШИРО́КИМ (розго́рнутим) ФРО́НТОМ. Повсюди, у значних масштабах.— **Широ́ким фро́нтом.**

ШИ́ТИ НА ЖИВУ́ НИ́ТКУ. Зшивати як-небудь, аби трималось.— **Шить на живу́ю ни́тку.**

ШИ́ТО (ши́тий) БІЛИ́МИ НИТКА́МИ. Невміло, погано зроблений, замаскований.— **Ши́то (ши́тый) бе́лыми ни́тками.**

ШИ́ТО Й КРИ́ТО; ШИ́ТО-КРИ́ТО і **ТИШКОМ-НИШКОМ.** Про те, що лишається таємним, невідомим.— **Ши́то и (да) кры́то; ши́то-кры́то.**

ШКІРИТИ (продава́ти, суши́ти) ЗУ́БИ. *Див.* **СКАЛИТИ ЗУБИ.**

ШКОДА́ [й] ЗА́ХОДУ (пра́ці). Нічого не вийде, не варто зусиль.— **Не сто́ит труди́ться.**

ШКОДА́ Й ГА́ДКИ. Немає чого й думати, нічого й думати.— **Не́чего и ду́мать.**

ШКОДА́ Й КАЗА́ТИ (говори́ти, мо́вити). Не варто й слів.— **Не сто́ит (не́чего) говори́ть.**

ШКО́ЛА ЖИТТЯ́ (життьова́). Набутий життєвий досвід.— **Шко́ла жи́зни.**

ШКО́ЛА ЗЛОСЛІВ'Я. Зборище пліткарів.— **Шко́ла злосло́вия.**

ШКУ́РА БАРАБА́ННА. 1. *Застар.* Про старого військового служаку, який бездушний і суровий з підлеглими; 2. Лайливе слово в адресу кого-небудь.— **Шку́ра бараба́нная.**

ШКУРКА ВИЧИ́НКИ НЕ ВАРТА і **НЕ ВАРТ ТОВА́Р РОБО́ТИ.** Щонебудь не коштує затрачених на нього праці, часу і т. ін.— **Овчи́нка вы́делки не сто́ит.**

ШЛЯХИ́ (доро́ги) РОЗХО́ДЯТЬСЯ (розійшли́ся) ч и ї, к о г о. Припиняється зв'язок, спілкування між кимнебудь через розбіжність поглядів, інтересів, способу життя і т. ін.— **Пути́ (доро́ги) расхо́дятся (разошли́сь)** ч ь и, к о г о.

ШЛЯХ СТЕ́ЛИТЬСЯ (стели́вся) к о м у. Хто-небудь має їхати кудись.— **Путь сте́лется (постели́лся)** к о м у.

ШМАТО́К ХЛІ́БА. Засіб для існування; харчування, їжа.— **Кусо́к хле́ба.**

ШМАТО́К (кусо́к) У ГО́РЛО НЕ ЙДЕ (не лізе) і **ШМАТО́К ХЛІ́БА ПОПЕРЕК ГОРЛА (ру́ба в го́рлі) СТА́Є.** Про стан, коли в кого-небудь зовсім немає бажання їсти через хвилювання, втому і т. ін.— **Кусо́к в го́рло (в глу́тку) не идёт.**

ШО́СТЕ ЧУТТЯ́. Особлива, незвичайна здатність сприймати, вгадувати щось (як доповнення до п'яти чутливих органів людини і тварини).— **Шесто́е чу́вство.**

ШПАРКИЙ ДО ДІ́ЛА. Здатний швидко й старанно виконувати доручену роботу.— **Лихо́й (пры́ткий) на рабо́ту.**

ШПУРЛЯ́ТИ ГРО́ШІ (грішмй, гроши́ма). Нерозсудливо витрачати гроші.— **Швыря́ть де́ньги (деньга́ми).**

ШТОВХАТИ ВПЕРЕД. Спонукати бути діяльним, змушувати вдосконалюватися.— **Толка́ть вперёд.**

ШТОВХА́ТИ (штовхну́тн) В ПРІ́РВУ (в безо́дню). Змушувати кого-небудь робити щось шкідливе, небезпечне для нього.— **Толка́ть в про́пасть.**

ШТУКА ДЛЯ (зара́ди) ШТУКИ. *Див.* **МИСТЕЦТВО ДЛЯ МИСТЕ́ЦТВА.**

ШТУ́РМАНИ МАЙБУ́ТНЬОЇ БУ́РІ. Про покоління революціонерів-різночинців.— **Шту́рманы бу́дущей бу́ри.**

ШТУРМУВАТИ НЕБО. Уперто, рішуче оволодівати чим-небудь, підкорювати що-небудь.— **Штурмова́ть не́бо.**

ШУБИ НЕ ПОШИЄШ і з о г о. *Див.* **КОЖУ́ХА НЕ ПОШИЄШ.**

ШУКАЙ (догана́й, лови́) ВІ́ТРА В ПО́ЛІ. Даремно шукати кого-небудь, що-небудь — **ИЩИ́ (догоня́й) ВЕ́ТРА В ПО́ЛЕ; ИЩИ́-СВИЩИ́; ПОМИНА́Й КАК ЗВА́ЛИ.**

ШУКА́ЙТЕ Й ЗНАЙДЕТЕ. Якщо будете намагатися знайти, виявити кого-небудь, що-небудь, то відшукаєте.— **Ищи́те и обря́щете.**

ШУКА́ТИ ВЧОРА́ШНЬОГО ДНЯ (вчора́шньої дни́ни). Витрачати час на знаходження того, кого вже знайти не можна, що не існує.— **Иска́ть вчера́шнего дня.**

ШУКАТИ ГОЛКУ В СІ́НІ (в соло́мі). Намагатися знайти те, чого знайти не можна.— **Иска́ть иго́лку в стогу́ се́на.**

ШУКА́ТИ РОЗГА́ДКУ я к у, ч о г о. Встановлювати причину, що породжує яке-небудь явище, зумовлює чий-небудь вчинки, дії.— **Иска́ть разга́дку** к а к у ю, ч е г о.

ШУКАТИ СЕБЕ. Визначати своє покликання.— **Иска́ть себя́.**

ШУКАТИ СЛОВА (слів). Підбирати потрібні слова.— **Иска́ть слова́.**

ШУКАТИ ПО́ГЛЯД ч и й [ч и ї х **ОЧЕЙ].** *Див.* **ЛОВИТИ ПО́ГЛЯД** ч и ї х **ОЧЕЙ.**

ШУЛІ́КОЮ (як шулі́ка) НАЛІТА́ТИ (налетіти, ки́датися, ки́нутися) н а к о г о. Раптово, хижо накидатися, нападати на кого-небудь.— **Ко́ршуном (как ко́ршун) налете́ть (бро́ситься, ки́нуться)** н а к о г о.

ШУМИ́ТЬ (шуми́ло) В ГОЛОВІ і **ШУМ В ГОЛОВІ** в к о г о, к о м у. Про відчуття важкості, болю в голові, що виникає від утоми, хвороби тощо.— **Шуми́т (шуме́ло) в голове́** у к о г о; **шум в голове́** у к о г о.

ШУМИ́ТЬ (шуми́ло) У ВУ́ХАХ і **ШУМ У ВУ́ХАХ** у к о г о. Про відчуття, що створює враження звучання, гулу у вухах.— **Шуми́т (шуме́ло) в уша́х** у к о г о; **шум в уша́х** у к о г о.

Щ

ЩАДИ́ТИ САМОЛЮ́БСТВО. Ставитися бережно, берегти почуття власної гідності.— **Щади́ть самолю́бие.**

ЩАСЛИ́ВОЇ ДОРО́ГИ. Побажання вдалої поїздки, подорожі тому, хто від'їжджає куди-небудь.— **Счастли́вого пути́.**

ЩАСТЯ Й (та) **ДО́ЛЯ; ЩА́СТЯ-ДО́ЛЯ** і **ЩАСТЯ-ДОЛЕ́НЬКА.** *Фольк.* Радість у житті в кого-небудь, успіх, добробут.— **Счастли́вая су́дьба́; счастли́вая до́ля.**

ЩАСТЯ УСМІХА́ЄТЬСЯ (посміха́ється) к о м у. Щастить, таланить комусь.— **Сча́стье улыба́ется** к о м у.

ЩЕДРОЮ РУКО́Ю. Не шкодуючи, не виявляючи скупості.— **Ще́дрой руко́й.**

ЩЕЗА́ТИ (щезнути) З ГОРИЗО́НТУ (з о́брію). *Див.* **ЗНИКАТИ З ГОРИЗО́НТУ.**

ЩЕЗА́ТИ (щезнути) З ОЧЕ́Й. *Див.* **ЗНИКА́ТИ З ОЧЕЙ.**

ЩЕЗА́ТИ НА ВІКИ ВІ́ЧНІ. Пропадати назавжди.— **Исчеза́ть на ве́ки ве́чные (на ве́ки веко́в).**

ЩЕМИТЬ СЕРЦЕ. Про стан тривоги, туги, журби.— **Боли́т (щеми́т, но́ет) се́рдце.**

ЩЕРБА́ТА ПРА́ВДА. Сумнівна істина.— **Сомни́тельная пра́вда.**

ЩЕРБА́ТИЙ ГРІШ. Дуже малі, мізерні гроші.— **Ло́маный грош.**

ЩЕРБАТІ КОПІЙКИ. Дуже малі, мізерні гроші.— **Несча́стные копе́йки.**

ЩЕРБА́ТОЇ КОПІЙКИ НЕ ВА́РТИЙ. Який не має ніякої цінності.— **Не сто́ит ло́маного гроша́.**

ЩЕРБА́ТОЇ КОПІЙКИ НЕ ДА́ТИ. Зовсім нічого не дати — про гроші.— **Ло́маного гроша́ не дать.**

ЩЕ ЦЬОГО [ТІЛЬКИ, ЛИШЕ] БРАКУЄ (бракува́ло, не вистача́є, не вистача́ло). Вислів обурення, роздратування, досади з приводу чого-небудь небажаного, неприємного.— **Этого [ещё, то́лько] недостаёт (недостава́ло).**

ЩЕ ЩО ВИ́ГАДАЙ (ви́думай, приду́май). Уживається як заперечення чиєї-небудь дії, думки і т. ін., що не можуть бути схвалені, прийняті за даних умов.— **Ещё что вы́думай (приду́май).**

ЩИРА ДРУ́ЖБА. Сердечна, чиста, правдива дружба.— **И́скренняя дру́жба.**

ЩИ́РА ДУША́ *і* **ЩИ́РЕ СЕ́РЦЕ.** 1. Уживається для підкреслення таких якостей характеру, як правдивість, відвертість, сердечність, душевність; 2. Уживається на позначення людини, яка є носієм цих якостей.— **Серде́чный (душе́вный) челове́к; благоро́дный (и́скренний) челове́к; благоро́дная душа́.**

ЩИРА (щиросе́рда) ЛЮДИ́НА. *Див.* **СЕРДЕ́ЧНА ЛЮДИ́НА.**

ЩИ́РА (чи́ста, чистісінька) ПРА́ВДА. Істина, що не підлягає ніяким сумнівам.— **И́стинная (су́щая, чи́стая) пра́вда.**

ЩИРИ́М СЕ́РЦЕМ *і* **ЩИ́РОЮ ДУШЕ́Ю.** Віддаючи всі сили, самовіддано.— **Всем се́рдцем; всей душо́й.**

ЩИРОСЕ́РДА ЛЮДИ́НА. *Див.* **СЕРДЕ́ЧНА ЛЮДИ́НА.**

ЩИ́РУ ПРА́ВДУ (пра́вду-ма́тінку) ГОВОРИ́ТИ (каза́ти, різати, руба́ти). Висловлюватися відверто, відкрито, прямо.— **Пра́вду-ма́тку говори́ть (ре́зать).**

ЩОБ ГУСЕ́Й НЕ ДРАТУВА́ТИ. Коли б не зачепити кого-небудь, не викликати роздратування в когось.— **Чтоб гусе́й не дразни́ть.**

ЩОБ [І] ДУ́ХУ НЕ БУЛО́ *чийого* *і* **ЩОБ [І] ДУХ НЕ ПАХ (не смерді́в)** *чий.* Настійна вимога до кого-небудь зникнути, перестати бувати десь.— **Что́бы [и] ду́ху не́ было** *чьего*; **что́бы [и] ду́ху не па́хло** *чьим.*

ЩОБ МЕНІ [КРІЗЬ ЗЕ́МЛЮ] ПРОВАЛИ́ТИСЯ *і* **ЩОБ Я [КРІЗЬ ЗЕМЛЮ] ПРОВАЛИ́ВСЯ.** *Див.* **ПРОВАЛИ́ТИСЯ МЕНІ КРІЗЬ ЗЕ́МЛЮ [НА МІСЦІ].**

ЩОБ НЕ БУЛО́ ВНА́ДНО *кому*; **ЩОБ НЕ КОРТІЛО** *кому.* Щоб не захотілось повторити що-небудь іншим разом або зробити те ж саме кому-небудь іншому.— **Что́бы не́ было пова́дно** *кому*; **что́бы непова́дно бы́ло** *кому.*

ЩОБ (коли́) НЕ СКАЗА́ТИ БІ́ЛЬШЕ (гіршого). Уживається для підкреслення можливості різкішого вислову, від якого утримується мовець.— **Что́бы не сказа́ть бо́льшего.**

ЩОБ НІ ДНА НІ ПО́КРИШКИ *кому.* *Див.* **НІ ДНА НІ ПО́КРИШКИ.**

ЩОБ НОГИ́ ТУТ [БІ́ЛЬШЕ] НЕ БУЛО́ *чиєї у кого, де* *і* **ЩОБ НОГА́ НЕ БУЛА́** *чия у кого, де.* Настійна вимога до кого-небудь піти, перестати бувати десь.— **Что́бы ноги́ не́ было** *чьей у кого, где.*

ЩОБ [МОЇ] О́ЧІ НЕ БА́ЧИЛИ *кого, що* *і* **НА О́ЧІ Б НЕ БА́ЧИТИ** *кого, що.* Неприємно, гидко, важко дивитися на кого-небудь, що-небудь.— **Глаза́ бы [мои́] не смотре́ли (не гляде́ли)** *на кого, на что*; **глаза́ бы (мои́) не ви́дели** *кого, что.*

ЩОБ СЛОВА́М БУЛО́ ТІ́СНО, А ДУМКА́М ПРОСТО́РО. Вислів уживається для характеристики одного з правил майстерності слова.— **Что́бы слова́м бы́ло те́сно, а мы́слям просто́рно.**

ЩО Б ТАМ НЕ БУЛО́; ЯК БИ ТАМ НЕ БУЛО́ *і* **ХОЧ БИ ТАМ ЩО БУЛО.** За всіх умов і обставин; неодмінно.— **Что бы там ни́ было; как бы там ни́ было.**

ЩО БУ́ДЕ, ТЕ (то) Й БУ́ДЕ [А ТИ, МА́РКУ, ГРАЙ]. Уживається для вираження рішучості у здійсненні чого-небудь небезпечного, ризикованого.— **Будь что бу́дет; что бу́дет, то [и] бу́дет.**

ЩО БУ́ДЕМО РОБИ́ТИ *і* **ЩО ВДІЄШ (подіє́ш, поро́биш).** Уживається на позначення безпорадності, неможливості справитися з чим-небудь, вплинути на когось, змінити що-небудь.— **Что [же] поде́лать (поде́лаешь).**

ЩОБ УСІ́ ПОЧУ́ЛИ [СКАЗА́ТИ, ЗАЯВИ́ТИ *і т. п.*]. Голосно, відкрито, для загального відома.— **Во всеуслы́шание.**

ЩОБ Я [КРІЗЬ ЗЕ́МЛЮ] ПРОВАЛИ́ВСЯ. *Див.* **ПРОВАЛИ́ТИСЯ МЕНІ КРІЗЬ ЗЕМЛЮ [НА МІСЦІ].**

ЩО ВДІЄШ (подіє́ш, поро́биш). *Див.* **ЩО БУ́ДЕМО РОБИ́ТИ.**

ЩО ВИ КА́ЖЕТЕ (говори́те)? Вислів здивування з приводу чого-небудь сказаного.— **Что вы говори́те?**

ЩО ВИ́НЕН — ОДДА́ТИ ПОВИ́НЕН. *Див.* **ЗА ПО́ЗИКУ ВІДДЯ́КА.**

ЩОГОДИ́НИ ПО ЧА́ЙНИЙ ЛО́ЖЦІ. *Див.* **ЧЕ́РЕЗ ГОДИ́НУ ПО ЧАЙНИ́Й ЛО́ЖЦІ.**

ЩО ГОЛОВА́, ТО Й РО́ЗУМ *і* **СКІ́ЛЬКИ ГОЛІ́В, СТІ́ЛЬКИ Й УМІ́В.** Кожна людина має свій розум, свій характер мислення, свій загальний розвиток, рівень пізнання, знань і т. ін.— **Ско́лько голо́в, сто́лько умо́в; у вся́кого свой ум и ра́зум.**

ЩО ДА́ЛІ В ЛІС, ТО БІ́ЛЬШЕ ДРОВ. Чим далі розвиваються події, тим більше виникає труднощів, несподіванок, ускладнень, із яких нелегко знайти вихід.— **Чем да́льше в лес, тем бо́льше дров.**

ЩО ДАЛІ́, ТО ГІ́РШЕ (то ва́жче). Про появу все нових і нових труднощів, неприємностей.— **Час о́т часу не ле́гче.**

ЩОДНЯ́ (і) ЩОГОДИ́НИ. Кожного дня; кожну годину дня, постійно.— **Ка́ждый день и ка́ждый час.**

ЩО (скі́льки) Є ДУ́ХУ. Дуже швидко, стрімко, зі всіх сил.— **Что есть ду́ху.**

ЩО ЗАВГО́ДНО. Будь-що, усе без винятку.— **Что уго́дно.**

ЩО ЗА ПИТА́ННЯ! Цілком зрозуміло; саме так.— **Что за вопро́с!**

ЩО ЗА РОЗМО́ВА. 1. Зовсім виключається що-небудь; 2. Само собою зрозуміло, не можна заперечити проти чого-небудь.— **Что за разгово́р.**

ЩО ЗА ЦЕРЕМОНІ́Ї! Не варто дуже дотримуватися прийнятого етикету, правил поведінки, поводження з іншими людьми.— **Что за церемо́нии!**

ЩО З ВО́ЗА ВПА́ЛО, ТЕ ПРОПА́ЛО *і* **ЩО З МО́СТУ [В ВО́ДУ] ВПА́ЛО, ТЕ ПРОПА́ЛО.** Що загублене, втрачене, того не повернеш.— **Что с во́за упа́ло, то пропа́ло.**

ЩО Й ТРЕБА́ БУЛО́ ДОВЕ́СТИ. Вислів підтвердження своєї правоти.— **Что и тре́бовалось доказа́ть.**

ЩО Й КАЗА́ТИ (говори́ти). Само собою розуміється, звичайно, дійсно.— **Что и говори́ть.**

ЩО ЛІ́ВА НОГА́ ЗАХО́ЧЕ. *Див.* **ЧОГО́ ЛІ́ВА НОГА́ ЗАХО́ЧЕ.**

ЩО МА́Є БУ́ТИ, ТОГО́ НЕ МИНУ́ТИ *і* **ЩО МА́Є СТА́ТИСЯ, ТЕ СТАНЕ́ТЬСЯ.** Говориться з певністю в неминучість, невідворотність чого-небудь.— **Чему́ быть, того́ не минова́ть.**

ЩО МА́ЄМО — НЕ ДБА́ЄМО, [А] ВТРАТИ́ВШИ — ПЛА́ЧЕМО *і* **ТОДІ́ ЙОМУ́ ЦІ́НУ ВЗНА́ЄШ, ЯК ЙОГО́ ВТЕРЯ́ЄШ.** Жартівливий натяк на чию-небудь легковажність.— **Что име́ем не храни́м, потеря́вши пла́чем.**

ЩО МА́ЄМО, ТИМ [РА́ДО] ВІТА́ЄМО. *Див.* **ЧИМ БАГА́ТІ, ТИМ І РА́ДІ.**

ЩО НАПИ́САНО ПЕРО́М, ТОГО́ НЕ ВИ́ТЯГНЕШ (не ви́волочеш) ВОЛО́М *і* **НАПИ́САНОГО ПЕРО́М НЕ ВИ́ТЯГНЕШ І ВОЛО́М (соки́рою не ви́рубаєш).** Якщо написане ввійшло в силу, стало відомим, то його вже не зміниш, не виправиш.— **Что напи́сано перо́м, того́ не вы́рубишь топоро́м.**

ЩО НА УМІ́, ТЕ І НА ЯЗИЦІ́. Про людину, яка всім про все розповідає, не тримає таємниці.— **Что на уме́, то на языке́.**

ЩО НЕ КАЖИ́ (не кажі́ть). Безперечно, звичайно; не дивлячись ні на що, всупереч всяким судженням.— **Что ни говори́ (ни говори́те).**

ЩО ПРА́ВДА, ТО ПРА́ВДА. Справді, дійсно.— **Что пра́вда, то пра́вда.**

ЩО ХА́ТА МА́Є, ТИМ І ПРИЙМА́Є. *Див.* **ЧИМ БАГА́ТІ, ТИМ І РА́ДІ.**

ЩО Я (ти, він *і т. п.*) **ТАМ (тут) ЗАБУ́В?** Про небажаність чиїх-небудь відвідин або про відсутність бажання чи потреби йти, їхати кудись.— **Что я (ты, он** *и т. п.*) **там (тут) забы́л?**

Ю

ЮВЕНА́ЛІВ БИЧ. *Книжн.* Разюча, нищівна сатира.— **Ювена́лов бич.**

ЮДИН ПОЦІЛУ́НОК. *Див.* **ІУДИН ПОЦІЛУ́НОК.**

ЮДО́ЛЬ (доли́на) ПЛА́ЧУ́. *Книжн., застар.* Земне життя з усіма злигоднями і стражданнями.— **Юдо́ль пла́ча.**

ЮПІ́ТЕР, ТИ СЕ́РДИШСЯ, О́ТЖЕ, ТИ НЕ ПРАВИ́Й. *Книжн.* Уживається на адресу людей, які сердяться в суперечці, видаючи цим свою неправоту.— **Юпи́тер, ты се́рдишься, зна́чит ты не пра́в.**

ЮРБО́Ю (ла́вою) СУ́НУТИ. *Див.* **ХМАРО́Ю СУНУТИ.**

Я

ЯБЛУ́КО (я́блучко) ВІД ЯБЛУ́НІ (я́блуньки) НЕДАЛЕ́КО ВІДКО́ЧУЄТЬСЯ (па́дає) *і* **ЯКЕ́ ДЕ́РЕВО — ТАКИ́Й КЛИ́Н [ЯКА́ ХАТА — ТАКИ́Й ТИ́Н; ЯКИ́Й БА́ТЬКО — ТАКИ́Й СИН.** Про того, хто подібний характером, поведінкою до своїх батьків.— **Я́блоко (я́блочко) от я́блони (я́блоньки) недалеко́ па́дает.**

ЯБЛУ́КО НЕЗГО́ДИ (ро́збрату). Причина суперечки.— **Я́блоко разго́ра.**

ЯБЛУ́КУ НІ́ДЕ (нема́ де) ВПА́СТИ. Про надзвичайну тісноту де-небудь.— **Я́блоку не́где упа́сть.**

ЯВО́ЧНИМ ПОРЯ́ДКОМ. Без попередньої згоди, погодження, дозволу, самовільно.— **Я́вочным поря́дком.**

ЯЗИ́К БЕЗ КІСТО́К у к о г о. Про надмірну балакучість.— **Язы́к без косте́й** у к о г о.

ЯЗИ́К ДО́БРЕ (непога́но) ПІДВІ́ШЕНИЙ. Хто-небудь легко уміє висловлюватися, влучно відповідати.— **Язы́к хорошо́ (непло́хо) подве́шен (приве́шен).**

ЯЗИК ДО КИЄВА ДОВЕДЕ́. Питаючись, про все дізнаєшся.— **Язы́к до Ки́ева доведёт.**

ЯЗИК ЗАПЛІТА́ЄТЬСЯ в к о г о. Хтось говорить невиразно, через силу.— **Язы́к заплета́ется** у к о г о.

ЯЗИ́К (язика́) ЗЛАМА́ЄШ. Дуже важко вимовити яке-небудь слово.— **Язы́к слома́ешь.**

ЯЗИК МІЙ — ВО́РОГ МІЙ. Про нестриманість у висловленнях, у виразах, про звичку говорити зайве на шкоду собі.— **Язы́к мой — враг мой.**

ЯЗИ́К НЕ ПОВЕРТА́ЄТЬСЯ [СКАЗА́ТИ, СПИТА́ТИ *і т. ін.*]. Хто-небудь не наважується, соромиться, боїться сказати, спитати і т. ін. щось.— **Язы́к не повора́чивается (сказа́ть, проси́ть** *и т. п.*).

ЯЗИ́К [У РОТІ] ПРИСО́Х, ЯЗИ́К ПРИСТА́В [У РОТІ] *і* **ЯЗИ́К ПРИСО́Х ДО ПІДНЕБІ́ННЯ** у к о г о. Хто-небудь втратив здатність говорити.— **Язы́к прили́п (присо́х) к горта́ни** у к о г о.

ЯЗИ́К СВЕРБИ́ТЬ у к о г о. Хтось має нестримне бажання розповісти що-небудь.— **Язы́к че́шется** у к о г о.

ЯЗИ́К ЯК БРИ́ТВА в к о г о. Хтось дотепний, гострий у висловлюваннях.— **Язы́к как бри́тва** у к о г о.

[ОТ] ЯКА́ ВА́ЖНИЦЯ. Не важливо, не заслуговує на увагу.— **Эка́ [что за] ва́жность.**

ЯКА́ МУХА УКУСИ́ЛА к о г о. *Див.* **ЯКИ́Й ГЕДЗЬ УКУСИ́В.**

ЯК (ніби) АРШИ́Н ПРОКОВТНУ́В. *Див.* **НАЧЕ АРШИ́Н ПРОКОВТНУ́В.**

ЯК БАРА́Н В АПТЕ́ЦІ (розуміти́ся на чому, розбира́тися в чому *і т. ін.*). Нічого не розуміти, ні в чому не розбиратися.— **Как бара́н в апте́ке (понима́ть что, разбира́ться в чём).**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) БАРА́Н (теля́) НА НОВІ ВОРО́ТА [ДИВИ́ТИСЯ, ВТУПИ́ТИСЯ]. *Зневажл.* Дивитися на кого-небудь, що-небудь, виявляючи повне нерозуміння, здивування.— **Как (бу́дто, сло́вно, то́чно) бара́н на но́вые воро́та [смотре́ть, уста́виться].**

ЯК (мов, немóв) **БЕЗ РУК** б е з к о г о, ч о г о. **Без кого-небудь, чого-небудь**) неспроможний щось зробити; зовсім безпорадний.— **Как без рук без кóго, без чего.**

ЯКБИ НЕ НЕЩАСТЯ, НЕ БУЛО Б І ЩАСТЯ. *Див.* **КОЛИ Б НЕ НЕЩАСТЯ, НЕ БУЛО Б І ЩАСТЯ.**

ЯК БИ НЕ ТАК. Уживається для вираження незгоди, обурення, відмови.— **Как бы не так.**

ЯКБИ [КОЛИ Б] СВИНІ РОГИ, ТО Б УСІХ ПОКОЛОЛА (то всіх людéй вúколола б)**; ЯКБИ СВИНІ КРИЛА, ВОНА Б І НЕБО ЗРИЛА** *і* **ЯКБИ НА КРОПИВУ НЕ МОРОЗ, ВОНА Б УСІХ ЛЮДЕЙ ПОЖАЛИЛА.** Той, хто хоче чого-небудь, прагне до чогось, хто міг би зловживати своїм становищем, як навмисне, не має можливості здійснити бажане.— **Бодлúвой корóве бог рог не даёт; кабы́ свинья́ рóги, всех бы сó свету сжила́.**

ЯК БИ ТАМ НЕ БУЛО. *Див.* **ЩО Б ТАМ НЕ БУЛО.**

ЯКБИ ТА ЯКБИ. *Жарт.* Уживається як характеристика чиїх-небудь необгрунтованих, нездійсненних намірів, надій тощо.— **Если бы да кабы́.**

ЯК (мов, немóв, нáче, ненáче) **БІЛКА** (бíлочка) **В КОЛЕСІ** (мýха в окрóпі) **[ВЕРТІТИСЯ, КРУТИТИСЯ].** Бути постійно заклопотаним, дуже зайнятим; метушитися.— **Как бéлка в колесé [вертéться, крути́ться, кружи́ться].**

ЯК (мов, немóв, нáче, ненáче) **БІЛЬМО НА ОЦІ** *і* **ЯК** (мов, немóв, нáче, ненáче) **СІЛЬ В ОЦІ** (**в очáх**) у к о г о, к о м у. Бути на заваді, дратувати.— **Как бельмó на глазý.**

ЯК В АПТЕЦІ. *Жарт.* Дуже точно.— **Как в апте́ке.**

ЯК (мов, немóв, нáче, ненáче) **ВАРЕНИК У МАСЛІ** (у сметанí) **КУПАЄТЬСЯ** (плáває). *Див.* **ЯК СИР У МАСЛІ КУПАЄТЬСЯ.**

ЯК ВИДУШЕНИЙ (вúчавлений) **ЛИМОН.** *Див.* **ВИДУШЕНИЙ ЛИМОН.**

ЯК ВИКАПАНИЙ х т о *і* **ЯК ДВІ КРАПЛІ** (кáплі) **ВОДИ [ПОДІБНИЙ, СХОЖИЙ]** х т о. Зовсім такий, як хто-небудь, дуже схожий на когось.— **Как две кáпли воды́ к т о.**

ЯК ВИМЕТЕНО *і* **ХОЧ КОТИСЬ** (покотúсь). Нічого немає, зовсім пусто.— **Хоть шарóм покати́.**

ЯК (мов, немóв, нáче, ненáче) **ВИРИНУТИ З-ПІД** (із) **ЗЕМЛІ.** *Див.* **ЯК УРОДИТИСЯ З-ПІД** (із) **ЗЕМЛІ.**

ЯК (мов, немóв, нáче, ненáче) **ВИРОСТИ З-ПІД** (із) **ЗЕМЛІ.** *Див.* **УРОДИТИСЯ З-ПІД** (із) **ЗЕМЛІ.**

ЯК (мов, немóв, нáче, ненáче) **ВІД ПОМАХУ** (за пóмахом) **ЧАРІВНОГО** (чарівни́цького) **ЖЕЗЛА** (чарівно́ї, чарівни́цької пáлички). Раптово, швидко, одночасно.— **Как** (бýдто, слóвно, тóчно) **по мановéнию волшéбного жéзла** (волшéбной пáлочки).

ЯК ВІДРУБАТИ. *Див.* **ЯК** (мов, немóв, нáче, ненáче) **НОЖЕМ ВІДРІЗАТИ.**

ЯК ВІЛ [У ЯРМІ] **[ПРАЦЮВАТИ, РОБИТИ].** Дуже важко й багато працювати.— **Как вол** (как лóшадь) **[рабóтать, трудúться].**

ЯК ВІЛ (лиз, лúзень) **ЗЛИЗАВ** (злизнýв). *Див.* **ЯК КОРОВА ЯЗИКОМ ЗЛИЗАЛА.**

ЯК (нíби, нáче, ненáче, мов, немóв, мóвби) **ВІТРОМ ЗДУЛО** к о г о, щ о. Хто-небудь, що-небудь раптово або безслідно зник (зникло).— **Как** (бýдто, слóвно, тóчно) **вéтром сдýло** (сдýнуло) к о г о, ч т о.

ЯК ВОВКІВ БОЯТИСЯ, ТАК І В ЛІС НЕ ЙТИ. *Див.* **ВОВКІВ БОЯТИСЯ — В ЛІС НЕ ХОДИТИ.**

ЯК ВОВКА НЕ ГОДУЙ, А ВІН [ВСЕ] **У ЛІС ДИВИТЬСЯ.** *Див.* **СКІЛЬКИ ВОВКА НЕ ГОДУЙ, А ВІН** [ВСЕ] **В ЛІС ДИВИТЬСЯ.**

ЯК ВОВК (як звір, звíром) **ДИВИТИСЯ** (поглядáти). *Див.* **ВОВКОМ ДИВИТИСЯ.**

ЯК (мов, немóв, нáче, ненáче) **ВОГОНЬ З ВОДОЮ** х т о з к и м. Хтось перебуває в напружених стосунках з кимось.— **Как** (бýдто, слóвно, тóчно) **огóнь с водóй к т о с к е м.**

ЯК (мов, немóв, нáче, ненáче) **ВОДА ЗМИЛА** (умúла). Про раптове й безслідне зникнення.— **Как водóй смы́ло.**

ЯК (мов, немóв, нáче, ненáче) **ВОДИ В РОТ НАБРАТИ.** Вперто мовчати, нічого не говорити.— **Как** (бýдто, слóвно, тóчно) **воды́ в рот набра́ть.**

ЯК В О́КО ВЛІПИ́В. *Див.* **У САМІСІНЬКЕ ОКО.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **В ОКРОПІ** (у казані) **КИПИ́ТЬ** (кипі́ло). Про дуже жваву, енергійну роботу, діяльність.— **Как в котле́ кипе́ть** (вари́ться).

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **[СОРО́КА] В СЛИВА́Х.** Ніяково почувати себе, бути в незвичайному для себе стані.— **Не в свое́й таре́лке.**

ЯК ГІ́РКА РЕ́ДЬКА. 1. Дуже сильно, надзвичайно; 2. Нестерпно.— **Как го́рькая ре́дька.**

ЯК ГОДИ́ТЬСЯ; ЯК СЛІД *і* **ЯК ТРЕ́БА.** Як належить, як личить, належним чином, як потрібно, як заведено.— **Чин чи́ном; чин по чи́ну.**

ЯК ГОЛІ́ВКА З БУЛА́ВКИ. Дуже маленький, крихітний.— **С (в) була́вочную голо́вку.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **ГО́ЛКА В СІНІ** (в соло́мі) **[зни́кнути, загуби́тись].** Загубитися безслідно.— **Как (бу́дто, сло́вно, то́чно) игóлка в стогу́ се́на [исче́знуть, затеря́ться].**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **ГОРА́ З ПЛЕЧЕЙ** (з пліч) **СПАЛА** (звали́лася) *і* **ЯК** (мов, немо́в, на́че, нена́че) **КАМІНЬ СКОТИ́ВСЯ** (звали́вся) **З ДУШІ.** Відпали турботи, клопіт, не стало важких, обтяжливих обов'язків, полегшився важкий душевний стан кого-небудь.— **Как (бу́дто, сло́вно, то́чно) гора́ с плеч свали́лась.**

ЯК ГОРІ́ХИ ЛУ́ЩИТИ. Дуже легко, запросто, без напруги щонебудь робити.— **Щёлкать то́чно (как бу́дто) оре́хи.**

ЯК (мов) **ГОРО́ХОМ ОБ СТІНУ́** (об сті́нку); **ЯК ГОРО́Х ПО СТІНІ** (по сті́нці) *і* **ЯК ПУ́ГОЮ ПО ВОДІ.** Ніщо не діє, не впливає.— **Как об сте́ну (об сте́нку) горо́х; как в сте́ну (в сте́нку) горо́х; как от стены́ (от сте́нки) горо́х.**

ЯК ГОРО́Х ПРИ ДОРО́ЗІ. Дуже погано.— **Как горо́х при доро́ге.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **ГРІМ З ЯСНОГО НЕ́БА** *і* **ЯК** (мов, немо́в, на́че, нена́че) **ГРІМ ЯСЕ́ННИЙ.** Раптово і несподівано.— **Как (бу́дто, то́чно, сло́вно) гром среди́ я́сного не́ба.**

ЯК ГРО́МОМ УДА́РИТИ (приби́ти, приголо́мшити *і т. п.*) Раптом і сильно здивувати, викликати замішання.— **Как гро́мом порази́ть (ошеломи́ть, оглуши́ть).**

ЯК ГУКНЕ́Ш, ТА́К І ВІДГУКНЕ́ТЬСЯ; ЯКИЙ ГОЛО́С, ТАКИЙ І ВІДГОЛО́С; ЯК ЗОВУ́ТЬ, ТАК І ОЗИВА́ЄТЬСЯ *і* **ЯК СІ́РКА ГОДУ́ЮТЬ, ТАК ВІН І ГА́ВКАЄ.** Як поставишся до кого-небудь, так будуть ставитися й до тебе.— **Как ау́кнется, так и откли́кнется; каков приве́т, тако́в и отве́т.**

ЯК ДВІ КРА́ПЛІ (ка́плі) **води́ [ПОДІ́БНИЙ, СХО́ЖИЙ]** х т о. *Див.* **ЯК ВИКА́ПАНИЙ.**

ЯК ДВІ́ЧІ [ПО] ДВА [ЧОТИ́РИ] *і* **ЯК ДВІ́ЧІ ВЗЯТИ ПО ДВА.** Дуже просто, цілком зрозуміло.— **Как два́жды два [четы́ре].**

ЯК ДІ́ДЬКО ЛА́ДАНУ БОЯ́ТИСЯ. *Див.* **ЯК ЧОРТ ЛА́ДАНУ БОЯ́ТИСЯ.**

ЯК Є, ТО РОЗІЙДЕ́ТЬСЯ, А НЕМА́, ТО ОБІЙДЕ́ТЬСЯ. *Див.* **ЯК НЕМА, ТО Й ДАРМА́.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **ЗАВЕДЕ́НИЙ** (заве́дена маши́на). Який що-небудь робить без зупинки, не перестаючи.— **Как заведённый (заведённая машина).**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **ЗАГНА́НИЙ ЗВІР** (вовк). Знесилений, переляканий.— **Как (бу́дто, сло́вно, то́чно) загнанный зверь (волк).**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **ЗА КАМ'ЯНО́Ю СТІНО́Ю** *і* **ЯК ЗА МУ́РОМ.** Під надійним захистом, у цілковитій безпеці.— **Как (бу́дто, сло́вно, то́чно) за ка́менной стено́й.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **З ВОДИ РОСТИ** *і* **ЯК** (мов, немо́в, на́че, нена́че) **НА ДРІЖДЖА́Х РОСТИ** (підніма́тися). Дуже легко, гарно й швидко.— **Как на дрожжа́х расти́ (подниматься).**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **З ГАРМА́ТИ.**— Вчасно, дуже точно.— **Как из пу́шки.**

ЯК (на́че, нена́че, ні́би) **З ГІЛЛІ́** (з ланцюга́, з це́пу) **ЗІРВА́ВСЯ.** Уживається на означення поведінки, дії людини, яка втратила витримку, контроль над собою або відчула себе на волі.— **Как (бу́дто, сло́вно) с цепи́ (с при́вязи) сорва́лся.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **З ГУ́СКИ** (з гу́ся) **ВОДА́.** Нічого

не впливає, не діє на кого-небудь, байдуже комусь.— **Как с гу́ся вода́.**

ЯК ЗЕМЛЯ́ І НЕ́БО. *Див.* **НЕ́БО І ЗЕМЛЯ.**

ЯК З КОЗЛА́ МОЛОКА́ (во́вни) *і* **ЯК З КОЗЛА́ — НІ ВО́ВНИ** (ні ше́рсті), **НІ МОЛОКА́.** *Див.* **ЯК З ЦА́ПА МОЛОКА.**

ЯК (на́че, нена́че) **З КРО́В'Ю МОЛОКО́.** *Див.* **КРОВ З МОЛОКО́М.**

ЯК (на́че, нена́че, ні́би) **З ЛАНЦЮГА́** (з це́пу) **ЗІРВА́ВСЯ.** *Див.* **ЯК З ГІЛЛІ ЗІРВА́ВСЯ.**

ЯК ЗНА́ТИ *і* **ХТО ЙОГО́ ЗНА́Є.** Вислів сумніву, непевності.— **Как знать.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **З НЕБА ВПАВ** (звали́вся). 1. Несподівано, раптово з'явитися; 2. Легко дістатися кому-небудь.— **Как** (бу́дто, сло́вно, то́чно) **с не́ба свали́лся** (упа́л).

ЯК ЗОВУ́ТЬ, ТАК І ОЗИВА́ЄТЬСЯ. *Див.* **ЯК ГУКНЕШ, ТАК І ВІДГУКНЕ́ТЬСЯ.**

ЯК [ДУ́РЕНЬ] **З ПИ́САНОЮ ТО́РБОЮ** (з сту́пою) **НОСИ́ТИСЯ** (па́нькатися). Ставитися до кого-небудь, чого-небудь, ніби до цінного, важливого.— **Как** [дура́к, ду́рень] **с пи́саной то́рбой носи́ться.**

ЯК З РОГА ДОСТА́ТКУ (Амалфе́ї). У дуже великій кількості.— **Как** (бу́дто, сло́вно, то́чно) **из ро́га изоби́лия.**

ЯК З ЦА́ПА (з козла́) **МОЛОКА́** (во́вни) *і* **ЯК З КОЗЛА — НІ ВО́ВНИ** (ні ше́рсті), **НІ МОЛОКА.** Нічого немає, ніякої користі.— **Как от** (с) **козла́ молока́; как от козла́ — ни ше́рсти, ни молока́.**

ЯК (на́че, нена́че, ні́би) **З ЦЕ́ПУ ЗІРВА́ВСЯ.** *Див.* **ЯК З ГІЛЛІ ЗІРВА́ВСЯ.**

ЯКИ́Й ВІ́ТЕР ЗАНІ́С *і* **ЯКІ́ ВІТРИ́ ЗАНЕСЛИ́.** *Див.* **ЯКИ́М ВІ́ТРОМ** [ЗАНЕСЛО́, ПРИНЕСЛО́].

ЯКИ́Й ГЕДЗЬ УКУСИ́В *і* **ЯКА́ МУ́ХА УКУСИ́ЛА** к о г о. Хтось у поганому настрої, сердиться, нервує.— **Кака́я му́ха уку́сила к о г о.**

ЯКИ́Й ГОЛОС, ТАКИ́Й І ВІДГОЛОС. *Див.* **ЯК ГУКНЕШ, ТАК І ВІДГУКНЕ́ТЬСЯ.**

ЯКИ́Й ЖАЛЬ *і* **ЯКА́ ШКОДА́.** Про почуття жалю, досади.— **Кака́я жа́лость.**

ЯКИ́М ВІ́ТРОМ (яки́ми вітра́ми) [ЗАНЕСЛО́, ПРИНЕСЛО́]; **ЯКИ́Й ВІ́ТЕР ЗАНІ́С** *і* **ЯКІ́ ВІТРИ ЗАНЕСЛИ́.** Яким способом, з якої причини, з якою метою з'явився, яка потреба принесла — про невідому причину появи, про несподіване прибуття кого-небудь, чого-небудь.— **Како́й ве́тер занёс; каки́е ве́тры занесли́; каки́м ве́тром занесло́; каки́ми ве́трами занесло́.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **КАМІ́НЬ СКОТИ́ВСЯ** (звали́вся) **З ДУШІ́.** *Див.* **ЯК ГОРА́ З ПЛЕЧЕ́Й СПАЛА.**

ЯК КІ́ШКА (кіт) **З СОБА́КОЮ** [ЖИВУ́ТЬ]. Постійно бути в незгоді.— **Как ко́шка с соба́кой** [живу́т].

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **КОРОВА ЯЗИКО́М ЗЛИЗА́ЛА; ЯК ВІЛ** (лиз, ли́зень) **ЗЛИЗА́В** (злизну́в) *і* **ЯК ЯЗИКО́М ЗЛИЗА́ЛО.** Хтось швидко зник, що-небудь швидко зникло.— **Как коро́ва языко́м слиза́ла** (слизну́ла); **как языко́м слиза́ло.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **КРІЗЬ ЗЕМЛЮ ПРОВАЛИ́ВСЯ.** Раптово, безслідно зникнути.— **Как** (бу́дто, сло́вно, то́чно) **сквозь зе́млю провали́лся.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **КРІЗЬ СОН БА́ЧИТИ** (чу́ти, пам'ята́ти *і т. п.*). Неясно, невиразно, нечітко бачити, чути, пам'ятати *і т. ін.*— **Как** (бу́дто, сло́вно, то́чно) **сквозь сон** [слы́шать, ви́деть *и т. п.*].

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **КУРЧА́ В ВОДУ ВПУСТИ́В.** *Див.* **ЯК У ВОДУ ОПУЩЕ́НИЙ.**

ЯК МАННИ НЕБЕ́СНОЇ (з не́ба) **ЧЕКА́ТИ** (жда́ти, жада́ти). Дуже сильно чекати, бажати когось, чогось.— **Как** (бу́дто, сло́вно, то́чно) **ма́нны небе́сной ждать** (ожида́ть, жа́ждать).

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **МА́СЛОМ ПО ДУШІ́.** Про те, що дає велике задоволення.— **Как** (бу́дто, сло́вно, то́чно) **ма́слом по се́рдцу.**

ЯК МЕРТВОМУ КАДИ́ЛО (припа́рка) [помо́же, допомо́же]. Про те, що не може допомогти, принести користь кому-небудь.— **Как мёртвому припа́рка** [помо́жет].

ЯК МИЛЕНЬКИЙ *і* **ЯК МИЛЕ́НЬКА.** Неодмінно, само собою; безперешкодно, легко й добре.— **Как ми́ленький; как ми́ленькая.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **МИЛЬНА БА́НЬКА** (бу́льбашка) **[ЛОПНУТИ, ЗНИКНУТИ, ЩЕЗНУТИ** *і т. п.*]. Виявившись нетривким, швидко і безслідно зникнути.— **Как мы́льный пузы́рь [ло́пнуть, исче́знуть** *и т. п.*].

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **МІШКО́М** (із-за ро́гу) **НАМАХАНИЙ** (нама́хано, приби́тий, приби́то). Недоумкуватий, чудний або дивний — про людину.— **Как** (бу́дто, сло́вно, то́чно) **из-за** угла́ **мешко́м** приби́тый (уда́ренный).

ЯК МУ́ХА В ОКРО́ПІ [ВЕРТІ́ТИСЯ, КРУТИ́ТИСЯ]. *Див.* **ЯК БІ́ЛКА В КОЛЕСІ.**

ЯК НА БІДУ́. На нещастя, на лихо.— **Как на беду́.**

ЯК НА ВЕСІ́ЛЛЯ [НАГОТУВА́ТИ, НАВАРИ́ТИ, НАПЕКТИ́ *і т. п.*]. Дуже велику кількість, занадто, багато.— **Как на Мала́ньину сва́дьбу [нагото́вить, наварѝть, напе́чь** *и т. п.*]

ЯК НА ГОЛКАХ [БУ́ТИ, СИДІ́ТИ *і т. п.*] *і* **ЯК НА ШПИЛЬКАХ** (на шпичка́х) **[БУ́ТИ, СИДІ́ТИ].** Нервувати, хвилюватися, нетерпеливитися.— **Как** (бу́дто, сло́вно, то́чно) **на** игóлках [быть, сидéть *и т. п.*].

ЯК НА ДОЛОНІ. Дуже добре видно.— **Как на ладо́ни.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **НА ДРІЖДЖАХ** [рости́, підніма́тися]. *Див.* **ЯК З ВОДИ [РОСТИ́].**

ЯК НА КАМ'ЯНУ́ ГО́РУ (на твердий мур) **НАДІЯ́ТИСЯ** (покладáтися) на кого, на що. Повністю покластися на кого-небудь, що-небудь.— **Как на ка́менную го́ру** надéяться на кого, на что.

ЯК (мов, немо́в) **НА НОЖА́Х СИДІ́ТИ** (стоя́ти, бу́ти *і т. п.*). Бути весь час у напруженому стані, дуже хвилюватися.— **Как на ножа́х сидéть** (стоя́ть, быть *и т. п.*).

ЯК НА СМІХ. Ніби навмисне, в жарт, у насмішку.— **Как** (бу́дто, сло́вно, то́чно) **на́ смех.**

ЯК [УЖЕ] НА ТЕ ПІШЛО́. *Див.* **ЯКЩО́ [ВЖЕ] НА ТЕ ПІШЛО́.**

ЯК НА ШПИЛЬКАХ (на шпичка́х) **[БУ́ТИ, СИДІ́ТИ].** *Див.* **ЯК НА ГОЛКАХ.**

ЯК НЕ́БО І ЗЕМЛЯ́. *Див.* **НЕ́БО І ЗЕМЛЯ.**

ЯК (коли́) **НЕ КОВА́ЛЬ, ТО Й РУК НЕ ПОГАНЬ.** *Див.* **ШВЕЦЬ ЗНАЙ СВОЄ́ ШЕ́ВСТВО, А В КРАВЕ́ЦТВО НЕ ЛІЗЬ.**

ЯК НЕМА́, ТО Й ДАРМА́ *і* **ЯК Є, ТО РОЗІЙДЕ́ТЬСЯ, А НЕМА, ТО ОБІЙДЕ́ТЬСЯ.** Не може бути претензій, невдоволення у кого-небудь, якщо бажання його не може бути задоволене із-за відсутності бажаного.— **На нет [и] суда́ нет.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **НЕ СВІЙ** (сам не свій) хто. Про того, хто втратив душевну рівновагу, самовладу.— **Как не в себе́** кто; **как сам не свой** кто.

ЯК (тро́хи) **НЕ НА РУКА́Х НОСИ́ТИ** кого. *Див.* **НОСИТИ НА РУКАХ.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **НІЖ** (го́стрий) **У СЕ́РЦЕ** (ноже́м [го́стрим] у се́рце) *і* **ЯК** (мов, немо́в, на́че, нена́че) **НОЖЕ́М ПОЛОСНУ́ТИ ПО СЕ́РЦЮ.** Сильно вразити кого-небудь, завдати болю, страждання.— **Как** (сло́вно) **ножо́м** по се́рдцу (полосну́ть).

ЯК НОВА́ КОПІ́ЙКА. Зовсім новий, свіжий, чистий, гарний.— **Как но́вая копе́йка.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **НОЖЕ́М ВІДРІ́ЗАТИ** *і* **ЯК ВІДРУБА́ТИ.** 1. Сказати різко, категорично; 2. Що-небудь припиняти зразу, раптово, без видимих причин.— **Как ножо́м отре́зать.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **ОБУ́ХОМ ПО ГОЛОВІ́ [БИ́ТИ, УДА́РИТИ** *і т. п.*]. Вражати неприємною несподіванкою.— **Как** (бу́дто, сло́вно, то́чно) **о́бухом по голове́ [бить, уда́рить** *и т. п.*].

ЯКО́ГО СВІ́Т [ЩЕ] НЕ БА́ЧИВ. Ніколи не бувало, ніколи не зустрічалось — про кого-небудь, що проявляє великою мірою якості, властивості.— **Како́го (каки́х) свет (мир) не производи́л.**

ЯК ОКОМ МОРГНУ́ТИ (змигну́ти). Вмить, дуже швидко.— **В мгнове́ние о́ка.**

ЯК (мов, немо́в) **ОСЕЛЕ́ДЦІВ У БОЧЦІ.** Дуже багато — про велику кількість людей у якому-небудь приміщенні.— **Как сельде́й в бо́чке.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **ОСИ́КОВИЙ ЛИ́СТ** (оси́кове ли́стя, оси́чина) **ТРЕМТІ́ТИ** (дрижа́ти). Дуже трястися, коливатися і т. ін. від чого-

небудь.— Как оси́новый лист дрожа́ть (трясти́сь).

ЯКО ТАТЬ В НОЩІ́. *Застар.* Несподівано, раптово.— Яко тать в нощи́.

ЯК ОЧМАНІ́ЛИЙ (як очмарі́лий, як ошпа́рений) **БІ́ГТИ** (нести́ся, мча́тися *і т. п.*). Бігти швидко, з усіх ніг, з усієї сили, безпорядно, метушливо.— Как угоре́лый бежа́ть (нести́сь, мча́ться *и т. п.*).

ЯК ПИ́ТИ ДА́ТИ. Напевне, обов'язково.— Как пить дать (даду́т).

ЯК ПІ́ВЕНЬ УМІ́Є, ТАК І ПІ́Є. *Див.* **КО́ЖНИЙ МОЛОДЕ́ЦЬ НА СВІЙ ВЗІРЕ́ЦЬ.**

ЯК ПІСО́К МОРСЬКИ́Й *і* **ЯК ПІСКУ́ МОРСЬКО́ГО.** Про дуже велику кількість кого-небудь, чого-небудь.— Как песо́к морско́й; как (что) песку́ морско́го.

ЯК ПЛАВ (пла́вом) **ПЛИВТИ́** (плисти́). *Див.* **ВА́ЛОМ ВАЛИ́ТИ.**

ЯК ПО́ВНА ЧА́ША. *Див.* **ПО́ВНА ЧА́ША.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **ПО КОМА́НДІ** (за кома́ндою, на кома́нду). Разом, водночас, дружно.— Как по кома́нде.

ЯК ПО МА́СЛУ (з ма́слом) [**ІТИ, ТЕКТИ́, КОТИ́ТИСЯ** *і т. п.*]. Легко, дуже добре, без перешкод удаватися, виходити.— Как по ма́слу [идти́, течь, кати́ться *и т. п.*].

ЯК (на́че, нена́че, мов, немо́в) **ПО НО́ТАХ** [розі́грувати, розігра́ти]. Дуже легко, вільно, без труднощів.— Как по но́там [разы́грывать, разыгра́ть].

ЯК (ні́би) **ПО ПИ́САНОМУ.** Гладко, спритно, впевнено.— Как (сло́вно, бу́дто) по пи́саному.

ЯК ПРО́КЛЯТИЙ р о б и́ т и щ о. Не знаючи спокою, відпочинку, з крайнім напруженням сил.— Как про́клятый д е л а т ь ч т о.

ЯК ПУ́ГОЮ ПО ВОДІ́. *Див.* **ЯК ГОРО́ХОМ ОБ СТІНУ́.**

ЯК РАЗ ТА ДВА. Дуже швидко, вмиг.— В два счёта.

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **РАК НА МІЛИНІ́.** Потрапити в безвихідне, скрутне становище.— Как рак на мели́.

ЯК (коли́) **РАК СВИ́СНЕ.** У невизначеному майбутньому, невідомо коли; ніколи.— Пока́ (когда́) рак сви́стнет.

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **РЕП'Я́Х** ([ше́вська] смола́) **ПРИСТАВА́ТИ** (приста́ти, причіплюватися, причіпля́тися, причепи́тися) *і* **ПРИСТАВА́ТИ** (приста́ти) **РЕП'ЯХО́М.** Нахабно, невідступно переслідувати кого-небудь, набридати комусь своїми вимогами, запитаннями і т. ін.— Как (бу́дто, сло́вно, то́чно) ба́нный лист пристава́ть (приста́ть).

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **РИ́БА У ВОДІ́.** Поводитися невимушено, добре, вільно.— Как ры́ба в воде́.

ЯК РУКО́Ю ЗНЯЛО́. Що-небудь раптово, безслідно зникло.— Как руко́й сняло́.

ЯК СВИНЯ́ В АПЕЛЬСИ́НАХ (в помара́нчах, на пе́рці) [**РОЗБИРА́ТИСЯ** *і т. п.*] в ч о м у. Виявляти цілковите незнання якоїсь справи, зовсім не розбиратися в чому-небудь.— Как свинья́ в апельси́нах [разбира́ться *и т. п.*] в ч е́ м.

ЯК СВОЇ́ П'ЯТЬ ПА́ЛЬЦІВ ЗНА́ТИ; ЯК СВОЇ́ П'ЯТЬ ПУ́ЧОК ЗНА́ТИ *і* **ЯК СВОЇ́ СТАРІ́ ЧО́БОТИ ЗНА́ТИ.** Добре розумітися у чому-небудь, розбиратися у чомусь.— Как свои́ пять па́льцев знать.

ЯК СИ́ДОРОВУ КОЗУ́ БИ́ТИ (лупи́ти *і т. п.*). Нещадно бити.— Как си́дорову козу́ бить (лупи́ть *и т. п.*).

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **СИР У МА́СЛІ КУПА́ЄТЬСЯ** (пла́ває) *і* **ЯК** (мов, немо́в, на́че, нена́че) **ВАРЕ́НИК У МА́СЛІ** (у смета́ні) **КУПА́ЄТЬСЯ** (пла́ває). Жити в достатках, розкошах.— Как (бу́дто, сло́вно, то́чно) сыр в ма́сле ката́ется.

ЯК СИЧ ЖИ́ТИ. *Див.* **СИЧЕ́М ЖИ́ТИ.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **СІЛЬ В О́ЦІ** (в оча́х) у к о г о, к о м у. *Див.* **ЯК БІЛЬМО́ НА О́ЦІ.**

ЯК СІРКА́ ГОДУ́ЮТЬ, ТАК ВІН І ГА́ВКАЄ. *Див.* **ЯК ГУКНЕ́Ш, ТАК І ВІДГУКНЕ́ТЬСЯ.**

ЯК СКЛО (ске́льце) [**ЧИ́СТИЙ**]. 1. Надзвичайно прозорий — про матеріал, рідину і т. ін.; 2. Дуже чесний, відвертий — про людину та її вчинки.— Как стёклышко [чи́стый].

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) [**ШЕ́ВСЬКА**] **СМОЛА́ ПРИСТАВА́ТИ** (приста́ти, причі́плюватися, причепи́тися]. *Див.* **ЯК РЕП'Я́Х ПРИСТАВА́ТИ.**

ЯК СНІГ НА ГО́ЛОВУ. Зненацька, несподівано, раптово.— **Как снег на́ голову.**

ЯК СОБА́КА НА СІ́НІ. *Див.* **СОБА́КА НА СІ́НІ.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **СО́ННА МУ́ХА.** 1. Хто-небудь повільний, млявий, з лінивими рухами; 2. Повільно, мляво.— **Как со́нная му́ха.**

ЯК СОРОКА НА ТИНУ́ (на кі́лку́, на колу́) **[ВЕРТІ́ТИСЯ, КРУТИ́ТИСЯ].** 1. Незручно; 2. Невлаштовано; 3. Неспокійно вести себе.— **Как (то́чно) соро́ка на колу́ [верте́ться, крути́ться].**

ЯК ТЕЛЯ́ НА НОВІ́ ВОРО́ТА [ДИВИ́ТИСЯ, ВТУ́ПИТИСЯ]. *Див.* **ЯК БАРА́Н НА НОВІ́ ВОРО́ТА.**

ЯК У БЕЗО́ДНЮ. *Див.* **ЯК У ПРІ́РВУ.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **У ВО́ДУ ДИВИ́ТИСЯ.** Неначе наперед знати, точно передбачати події.— **Как (бу́дто, сло́вно, то́чно) в во́ду гляде́ть (смотре́ть).**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **У ВО́ДУ ВПАВ** (ка́нув). Зникнути безслідно, пропасти.— **Как (бу́дто, сло́вно, то́чно) в во́ду ка́нул.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **У ВО́ДУ ОПУЩЕ́НИЙ** *і* **ЯК** (мов, немо́в, на́че, нена́че) **КУРЧА́ В ВОДУ ВПУСТИ́В.** Похмурий, сумний.— **Как (бу́дто, сло́вно, то́чно) в во́ду опу́щенный.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **УЖА́ЛЕНИЙ.** Дуже швидко, різко, рвучко.— **Как (бу́дто, сло́вно, то́чно) ужа́ленный.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **УКО́ПАНИЙ** (*рідко* **умуро́ваний**). Без жодного руху; нерухомо.— **Как (бу́дто, сло́вно, то́чно) вко́паный.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **У [ТЕ́МНОМУ] ЛІ́СІ.** У цілковитому невіданні, не розуміючи, не розбираючись у чому-небудь.— **Как (сло́вно) в [тёмном] лесу́.**

ЯК У ПРІ́РВУ (у безо́дню). Куди-небудь безслідно щезати.— **Как в бездо́нную бо́чку.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **УРОДИ́ТИСЯ** (ви́рости, ви́ринути) **З-ПІ́Д** (із) **ЗЕМЛІ́.** Раптово, несподівано з'явитися.— **Как (бу́дто, сло́вно, то́чно) из-под (из) земли́ вы́расти.**

ЯК ХМА́РА (хма́рою) **СУ́НУТИ** (ри́нути). *Див.* **ВАЛО́М ВАЛИ́ТИ.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **ЧЕРЕПА́ХА** (черепа́хою) **[ІТИ, ПЛЕ́НТАТИСЯ** *і т. п.*). Рухатися, іти дуже повільно, незграбно.— **Как черепа́ха [идти́, плести́сь** *и т. п.*].

ЯК ЧОРТ (нечи́стий) **ВІД ЛА́ДАНУ ТІКА́ТИ.** Всіляко уникати кого-небудь, чого-небудь.— **Как чёрт от ла́дана бежа́ть.**

ЯК ЧОРТ (ді́дько) **ЛА́ДАНУ БОЯ́ТИСЯ.** Дуже боятися кого-небудь, чого-небудь.— **Как чёрт ла́дана боя́ться.**

ЯК (мов, немо́в, на́че, нена́че) **ШАЛЕ́НИЙ.** 1. У стані надзвичайного збудження, хвилювання; 2. Ніби божевільний.— **Как шально́й (ошале́лый).**

ЯК ШУЛІ́КА НАЛІТА́ТИ (налеті́ти, ки́датися, ки́нутися) **на кого.** *Див.* **ШУЛІ́КОЮ НАЛІТА́ТИ.**

ЯКЩО́ (як) **[ВЖЕ] НА ТЕ ПІШЛО́** *і* **ЯК [УЖЕ] НА ТЕ ПІШЛО.** *В знач. вставн. сл.* Як вже так повинно бути.— **Если (ко́ли, е́жели) [уж] на то пошло́.**

ЯКЩО́ ХО́ЧЕТЕ (хо́чеш). Можливо, може.— **Если хоти́те.**

ЯК ЯЗИКО́М ЗЛИЗА́ЛО кого, що. *Див.* **ЯК КОРО́ВА ЯЗИКО́М ЗЛИЗА́ЛА.**

Я НЕ Я БУ́ДУ. *Див.* **НЕ Я БУ́ДУ.**

ЯСНА ГОЛОВА́ *і* **ЯСНИ́Й РО́ЗУМ.** Хтось здатний логічно мислити, розумно висловлювати свої думки.— **ЯСНЫЙ УМ.**

ЯСНА РІ́Ч *і* **ЯСНЕ́ ДІ́ЛО.** *В знач. вставн. сл.*— Звичайно, безумовно.— **Ясное де́ло.**

ЯСНИ́Й РО́ЗУМ. *Див.* **ЯСНА ГОЛОВА́.**

ЯТРИ́ТИ РА́НУ (ду́шу, се́рце). Посилювати чий-небудь душевний біль, завдавати кому-небудь ще більших моральних страждань.— **Бередить ра́ну** (ду́шу, се́рдце).

РУССКО-УКРАИНСКИЙ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИЙ ТОЛКОВЫЙ СЛОВАРЬ

РУССКИЙ АЛФАВИТ

Аа Бб Вв Гг Дд Ее Ёё Жж Зз Ии Йй
Кк Лл Мм Нн Оо Пп Рр Сс Тт Уу Фф
Хх Цц Чч Шш Щщ Ъъ Ыы Ьь Ээ
Юю Яя

А

А ВА́СЬКА СЛУ́ШАЕТ ДА ЕСТ. Один говорит, а другой не обращает на него никакого внимания — о бесполезности увещеваний бессовестных людей.— **А Му́рцй їсть собі та їсть; а кіт ковба́ску умина́є, нена́че й не до нього́ річ.**

А́ВГИЕВЫ КОНЮ́ШНИ. *Книжн.* 1. Сильно загрязнённое помещение, место; 2. Очень запущенные, находящиеся в беспорядке дела.— **Авгієві ста́йні (конюшні).**

А ВОЗ И НЫНЕ ТАМ. Дело не двигается, стоит на месте, а вокруг него происходят бесполезные разговоры.— **А віз (хура) і нині там.**

А ВСЕ-ТАКИ ОНА́ (земля́) ВЕ́РТИТСЯ. Убеждение говорящего в правильности высказываемой им точки зрения, несмотря на серьёзные возражения собеседников; утверждение своей непоколебимой уверенности в чём-либо.— **А все́-таки вона́ (земля́) кру́титься.**

АДМИНИСТРАТИ́ВНЫЙ ВОСТО́РГ. *Ирон.* Упоение своей властью, в частности мелкой и ограниченной.— **Адміністрати́вне захо́плення.**

АЖ НЕ́БУ (в не́бе) ЖА́РКО [БУ́ДЕТ, СТАНЕТ *и т. п.*]. *См.* **НЕБУ ЖАРКО.**

А́ЗБУЧНАЯ И́СТИНА. Общеизвестные, самые простые, элементарные сведения.— **Азбу́чна і́стина.**

А́КЦИИ ПА́ДАЮТ (снижа́ются) к о г о, ч е г о, ч ь и. Снижается значение, влияние кого-либо, чего-либо.— **Акції па́дають** (зни́жуються) к о г о, ч о г о, ч и ї.

А́КЦИИ ПОВЫША́ЮТСЯ (поднима́ются) к о г о, ч е г о, ч ь и. Повышается, увеличивается значение кого-либо, чего-либо.— **Акції підви́щуються** (йдуть уго́ру, расту́ть) к о г о, ч о г о, ч и ї.

А ЛА́РЧИК ПРО́СТО ОТКРЫВА́ЛСЯ. Какое-либо дело, какой-либо вопрос, кажущиеся загадочными, непонятными, в действительности очень простые.— **А скри́нька про́сто відчиня́лась; а скри́нька не була́ й за́мкнена.**

А́ЛЫЕ ПАРУСА́. Символ высокой мечты, надежды на счастье.— **Черво́ні вітри́ла.**

А́ЛЬФА И ОМЕ́ГА. *Книжн.* 1. Начало и конец; 2. Основа, самое главное.— **А́льфа і оме́га.**

А́ННИБА́ЛОВА (аннива́ловская) **КЛЯ́ТВА.** *См.* **ГАННИБА́ЛОВА КЛЯТВА.**

А́ННИБА́Л У ВОРО́Т. *См.* **ГАННИБА́Л У ВОРО́Т.**

АППЕТИ́Т ПРИХО́ДИТ ВО ВРЕ́МЯ ЕДЫ. Потребность в чем-либо, интерес, стремление к чему-либо, увлечённость чем-либо появляются и возрастают по мере того, как узна́ешь, де́лаешь, испы́тываешь это.— **Апети́т прихо́дить під час їдй; апети́т з їдо́ю прибува́є.**

АРИА́ДНЫ (ариа́днина) **НИТЬ.** *Книжн.* То, что помогает разобраться в сложной обстановке, найти выход из затруднительного положения.— **Ни́тка Ариа́дни.**

АСТРОНОМИ́ЧЕСКИЕ ЧИ́СЛА (ци́фры). Очень большие в числовом отношении величины.— **Астроно́мічні чи́сла (ци́фри).**

А СУ́ДЬИ КТО? Прежде чем доверять суждениям, выводам, оценкам кого-либо, нужно убедиться в степени объективности и справедливости того, кто их даёт.— **А су́дді хто?**

АТАКУ́ЮЩИЙ КЛАСС. Образное название рабочего класса, пролетариата.— **Атаку́ючий клас.**

АТМОСФЕ́РА СГУЩА́ЕТСЯ. Окружающие условия, обстановка становятся тревожными, напряжёнными, пред-

вещают опасность.— **Атмосфе́ра згу́щується (згуща́ється).**

АТТИЧЕСКАЯ СОЛЬ. *Книжн.* Изящная тонкая острота, остроумная насмешка.— **Аттічна сіль.**

АХИЛЛЕ́СОВА ПЯТА́ (пя́тка). *Книжн.* Наиболее уязвимое место, слабая сторона у кого-либо.— **Ахілле́сова п'ята́.**

Б

БА́БА С ВО́ЗА — КОБЫ́ЛЕ ЛЕ́ГЧЕ. Если кто-то уйдёт или откажется от чего-нибудь, то тем, кто остался, от этого будет только лучше.— **Ба́ба з во́за — коби́лі ле́гше.**

БА́БУШКА [ЕЩЕ] НА́ДВОЕ СКАЗА́ЛА (гада́ла) *и* **БА́БУШКА ГАДА́ЛА, ДА НАДВОЕ СКАЗАЛА.** Точно неизвестно, как ещё будет, осуществится ли желаемое, ожидаемое.— **На́двóе ба́ба (ба́бка) ворожи́ла (або вмре́, або бу́де жи́ва); каза́ла На́стя, як уда́сться.**

БА́БЬЕ ЛЕ́ТО. Ясные те́плые дни в начале осени.— **Ба́бине лі́то.**

БА́БЬИ (ба́бушкины) СКА́ЗКИ (ро́сказни). *Неодобр.* Вздор, вымысел, небылицы.— **Сон рябо́ї (білої, си́вої) коби́ли; ба́бські ви́гадки (казки́).**

БА́ЛОВЕНЬ СУДЬБЫ́ (сча́стья). Тот, кому постоянно сопутствует успех в делах, в жизни.— **Улю́бленець до́лі.**

БАШ НА БАШ. 1. Вещь на вещь, без доплаты; услуга за услугу; 2. *Уст.* Ро́вно столько же; равное на равное.— **Так на так.**

БА́ШНЯ ИЗ СЛОНО́ВОЙ КО́СТИ. Символ мечты, оторванности от жизни.— **Ве́жа з слоно́вої ко́сті (кі́стки).**

БЕДА́ (страх, у́жас) СКО́ЛЬКО. Очень много.— **Страх скі́льки.**

БЕЗ ГНЕ́ВА И ПРИСТРА́СТИЯ. Справедливо, беспристрастно.— **Без гні́ву і при́страсті.**

БЕЗ ГОДУ НЕДЕ́ЛЯ. Совсем недавно, краткий период времени (быть, работать, находиться и т.п.).— **Без ро́ку ти́ждень (три дні); без ти́жня день; зо́всім неда́вно.**

БЕЗДНА (кла́дезь) ПРЕМУ́ДРОСТИ. *Шутл., ирон.* Об обширных, глубоких знаниях.— **Безо́дня (скарбни́ця) премýдрості.**

БЕЗДОННАЯ БО́ЧКА. *Шутл.* О чём-либо, требующем неоднократных и неокупающихся затрат.— **Безодо́нна бо́чка.**

БЕЗ ЗАДНИХ НОГ [БЫТЬ, ЛЕЖА́ТЬ, ЯВЛЯ́ТЬСЯ *и т. п.*]. Быть в состоянии полного изнеможения, не в состоянии двигаться от усталости, переутомления, болезни и т. п.— **Без за́дніх ніг (бу́ти, лежа́ти, з'явля́тися** *і т. п.*).

БЕЗ КОНЦА́ [И КРА́Я]. 1. Очень далеко. Бесконечно; 2. Очень долго; 3. Беспрерывно, всё время.— **Без кінця́-кра́ю; без кінця́ й кра́ю.**

БЕЗ МЕНЯ МЕНЯ ЖЕНИ́ЛИ. Во время моего отсутствия, без моего согласия совершили что-то относительно меня, втянули меня в что-то.— **Ожени́ли (одружи́ли) мене́ не спита́вши.**

БЕЗ МЫ́ЛА В ДУ́ШУ ЛЕЗТЬ (влезть). *Неодобр.* Лестью, хитростью и т. п. добиваться чьего-либо расположения.— **Без ми́ла в ду́шу лі́зти (вліз ти).**

БЕЗ НОЖА́ РЕ́ЗАТЬ (заре́зать) кого. Ставить кого-либо в очень трудное, безвыходное положение.— **Без ножа́ рі́зати (зарі́зати)** кого; **без вогню́ пекти́** кого.

БЕЗ ПЯТИ МИНУ́Т кто. Почти является кем-либо по профессии, положению и т. п.— **Без п'яти́ хвили́н** хто.

БЕЗ РО́ДУ И [БЕЗ] ПЛЕ́МЕНИ; БЕЗ РОДУ́, БЕЗ ПЛЕМЕНИ *и* **БЕЗ РОДУ-ПЛЕМЕНИ.** Неизвестного происхождения, без родственных связей.— **Без ро́ду й [без] пле́мені.**

БЕЗ РУЛЯ И БЕЗ ВЕТРИ́Л. Без ясной цели в жизни; стихийно, неорганизованно, неуправляемо — о работе, жизни и т. п.— **Без керма́ (без стерна́) і без вітри́л.**

БЕЗ СУЧКА́ [И] БЕЗ ЗАДО́РИНКИ *и* **НИ СУЧКА НИ ЗАДО́РИНКИ.** Легко и гладко, без недостатков, помех и осложнений; очень хорошо.—

чи́сто — го́лки не підто́чиш; гладе́сенько-рівне́сенько.

БЕЗ ТРУДА́ НЕ ВЫ́НЕШЬ (не вы́тащишь) [И] РЫБКИ ИЗ ПРУДА́. Всякое, даже, на первый взгляд, лёгкое дело, требует определённых усилий.— **Без труда́ нема́ плода́; не те́рши, не м'я́вши, не і́сти кала́ча; щоб ри́бу і́сти, тре́ба в во́ду лі́зти; пече́ні голуби́ не лета́ть до губи́.**

БЕЛАЯ ВОРОНА. Человек, который резко отличается чем-либо от других людей, не такой, как все — обычно употребляется при отрицательной характеристике.— **Біла ворона; білий грак (крук).**

БЕЛАЯ КОСТЬ. *Уст., ирон.* Человек знатного (чаще дворянского) происхождения.— **Біла па́нська) кі́стка.**

БЕЛЕНЫ ОБЪЕ́ЛСЯ к т о. *Неодобр.* Потерял рассудок, перестал соображать.— **Блекоти́ (дурману́, чемери́ці) наївся (об'ївся)** х т о.

БЕЛОЕ ПЯТНО́ (ме́сто). 1. Неисследованный или малоизведанный район; 2. Нерешённый вопрос, проблема.— **Біла пля́ма.**

БЕЛЫЙ СВЕТ. Окружающий мир, земля со всем существующим на ней; жизнь со всеми радостями и горестями.— **Бі́лий сві́т.**

БЕРЕДИ́ТЬ РА́НУ (ду́шу, се́рдце). Вызывать тягостные воспоминания; волновать, тревожить.— **Ятри́ти ра́ну (ду́шу, се́рце).**

БЕРЕ́ЧЬ (храни́ть) КАК ЗЕНИ́ЦУ О́КА *и* **БЕРЕ́ЧЬ (храни́ть) ПУ́ЩЕ (па́че) ГЛА́ЗА (о́ка) СВОЕГО.** Очень тщательно, заботливо сберегать.— **Берегти́ (оберіга́ти, пильнува́ти) як зіни́цю о́ка (як о́ко, як о́ка в голові́).**

БЕРЕ́ЧЬСЯ КАК ОГНЯ. Чувствовать сильный страх, остерегаться.— **Стерегти́ся (боя́тися) як вогню́.**

БЕС (ле́ший, лука́вый) ПОПУ́ТАЛ. *См.* **ЧЕРТ ПОПУ́ТАЛ.**

БЕ́ШЕНЫЕ ДЕНЬГИ. 1. Деньги, легко и неожиданно доставшиеся.— **Дурні́ гро́ші;** 2. Чрезвычайно большие деньги.— **Дурні́ гро́ші; шале́ні (скаже́ні, безу́мні) гро́ші.**

БИТКО́М НАБИ́ТЫЙ. Наполненный до предела, переполненный.— **Битко́м наби́тий.**

БИТЬ БАКЛУ́ШИ. Бездельничать, заниматься пустяками.— **Ба́йдики (ба́йди, баглаї) би́ти;** *реже* **ханьки́ м'я́ти.**

БИТЬ В ГЛАЗА́. Привлекать к себе внимание, быть очень ярким, заметным, видным.— **Би́ти в о́чі (у ві́чі).**

БИ́ТЬ (удара́ть) В НАБА́Т *и* **БИТЬ НАБА́Т.** Обращать всеобщее внимание на грозящую опасность, стремясь предупредить её, призывая к борьбе с ней.— **Би́ти на спо́лох; би́ти (дзвони́ти) на гвалт.**

БИТЬ В [ОДНУ́] ТО́ЧКУ. Направлять свою энергию, силы, внимание и т. п. на что-либо одно, добиваясь поставленной цели.— **Би́ти в [одну́] то́чку.**

БИТЬ [ПРЯ́МО] В ЦЕЛЬ. Достигать желаемого, нужного результата.— **Би́ти [пря́мо] в ці́ль.**

БИТЬ (кипе́ть) КЛЮЧО́М. Бурно протекать, активно проявляться.— **Би́ти ключе́м (джерело́м).**

БИТЬ МИМО ЦЕЛИ. Не достигать нужного результата, действовать безуспешно.— **Би́ти ми́мо ці́лі (по́за ці́ль).**

БИТЬ ОТБО́Й. Отказываться, отступать от прежних планов, намерений.— **Би́ти відбі́й.**

БИТЬ (удара́ть, уда́рить) ПО КАРМА́НУ к о г о. Причинять денежный убыток, ущерб кому-либо.— **Би́ти (уда́рити) по кише́ні** к о г о.

БИТЬ (удара́ть, уда́рить) ПО РУКА́М. Заключить сделку, соглашение.— **Би́ти (удара́ти, уда́рити) по рука́х;** *(о свидетеле)* **перебі́ти ру́ки.**

БИТЬ СЕБЯ́ В ГРУДЬ. Жест уверения в искренности и честности или жест раскаяния, отчаяния и т. п.— **Би́ти себе́ в гру́ди.**

БИ́ТЬСЯ КАК РЫ́БА ОБ ЛЕД. Безрезультатно добиваться улучшения материальной жизни; терпеть крайнюю нужду, бедствовать.— **Би́тися як ри́ба об лід; би́тися як ри́ба в не́воді (в я́тері, в саку́).**

БИТЬ ТРЕВОГУ. Обращать всеобщее внимание на грозящую опасность, неблагополучие где-либо, в чём-либо.— **Би́ти (здійма́ти) триво́гу; би́ти (дзвони́ти) на спо́лох (на гвалт).**

БИТЬ ЧЕЛО́М к о м у. *Уст.* 1. Почтительно кланяться кому-либо, приветствовать кого-либо.— **Би́ти чоло́м** к о м у; 2. Просить кого-либо, о чём-либо.— **Би́ти чоло́м** п р о щ о с ь; **проси́ти (проха́ти) ла́ски (ми́лості)** у к о г о.

БИТЬ ЧЕ́РЕЗ КРАЙ. Бурно проявляться. О чувствах, энергии и т. п.— **Би́ти че́рез край.**

БЛАГУЮ ЧАСТЬ ИЗБРА́ТЬ. *Часто ирон., уст.* Заниматься каким-либо лучшим делом по сравнению с другими, принимать какое-либо наиболее удобное, выгодное для себя решение.— **Дава́ти (да́ти) собі́ найкра́щу ра́ду; обра́ти найкра́щу до́лю (найліпший шлях).**

БЛАЖЕ́Н, КТО ВЕ́РУЕТ [ТЕПЛО́ ЕМУ НА СВЕ́ТЕ]. Ироническое замечание по поводу легковерия, некритического отношения к неубедительным теориям, сомнительным слухам и т. п.— **Блаже́н, хто ві́рує [тако́му те́пло жи́ти].**

БЛЕСНУ́ЛА МЫСЛЬ у кого *и* **ОСЕНИ́ЛА МЫСЛЬ** кого. О неожиданно появившейся мысли.— **Сяйну́ла [в голові] ду́мка** в кого.

БЛЕСТЯ́ЩАЯ СТРАНИ́ЦА ИСТО́РИИ. Знаменательное событие (период) в истории народа или в жизни человека.— **Блиску́ча сторі́нка істо́рії** чого (в житті кого).

БЛИ́ЗКИЙ СВЕТ. Далеко.— **Близьки́й (близе́нький) світ.**

БЛИ́ЗОК ЛО́КОТЬ, ДА НЕ УКУ́СИШЬ. Кажется, что легко сделать что-либо, добиться чего-либо, но нет никакой возможности осуществить это.— **Бли́зько лі́коть, та не вку́сиш; є в глеку́ молоко́, та голова́ не влізе.**

БЛИСТА́ТЬ [СВОИ́М] ОТСУ́ТСТВИЕМ. *Ирон.* Намеренно отсутствовать где-либо; о ком-либо, кто отсутствует и кого явно не хватает, чьё отсутствие заметно чувствуется.— **Вибли́скувати [своє́ю] відсу́тністю (непрису́тністю).**

БЛУЖДА́ТЬ (броди́ть) В ПОТЁМКАХ. Пытаться найти нужный подход к чему-либо, верное решение, не располагая необходимыми сведениями, знаниями, опытом.— **Блука́ти (броди́ти) по́темки (в по́темках, в те́мряві, в пітьмі́).**

БОБЫ́ РАЗВОДИ́ТЬ. *Неодобр.* Вести пустые разговоры, задерживать внимание на пустяках, рассказывать небылицы.— **Теревені́ пра́вити (розво́дити, точи́ти, плести́), ля́си точи́ти.**

БОГАТЫ́РСКИЙ СОН. Очень крепкий сон.— **Богати́рський сон.**

БОДЛИ́ВОЙ КОРО́ВЕ БОГ РОГ НЕ ДАЕТ *и* **КАБЫ СВИНЬЕ РО́ГИ, ВСЕХ БЫ СО СВЕ́ТУ СЖИЛА́.** Тот, кто хочет чего-либо, стремится к чему-либо, кто мог бы злоупотребить своим положением, как нарочно не получает возможности осуществить желаемое.— **Якби́ (коли́ б) свині́ ро́ги, то б усіх поколо́ла (то всіх людей вико́лола б); якби́ свині кри́ла, вона́ б і не́бо зри́ла; якби́ на кропиву́ не моро́з, вона́ б усіх люде́й пожали́ла.**

БОЕВО́Е КРЕЩЕ́НИЕ. 1. Первое участие в бою; 2. Первое серьёзное испытание в каком-либо деле.— **Бойове́ хре́щення.**

БОЙКИЙ (боек) **НА ЯЗЫ́К** кто. Находчивый, острый в разговоре.— **Метки́й (го́стрий, швидки́й) на язи́к (на мо́ву); спи́тний на сло́ві** хто.

БОЛЕТЬ ДУШО́Й (се́рдцем). Испытывать тревогу, сильно переживать, волноваться, беспокоиться, страдать.— **Боліти душе́ю (се́рцем).**

БОЛИ́Т (щеми́т, но́ет) СЕ́РДЦЕ. О состоянии тревоги, тоски, грусти.— **Щеми́ть се́рце.**

БОЛЬНО́Е МЕ́СТО. Наиболее уязвимая сторона, то, что причиняет наибольшее беспокойство, заботу, огорчение.— **Болю́че (дошку́льне, вразли́ве) мі́сце.**

БОЛЬНО́Й ВОПРО́С. Назревшая, но трудная для решения задача.— **Болю́че (пеку́че) пита́ння; болю́ча спра́ва.**

БОЛЬША́Я (кру́пная) ШИ́ШКА. *Ирон.* Важный, значительный человек.— **Вели́ке ца́бе; вели́ка ця́ця (пти́ця).**

БОЛЬШО́ГО СЕ́РДЦА кто. Задушевный, добрый, искренний, отзывчивый человек.— **Вели́кого се́рця** хто; **вели́кої душі́** хто.

БОЛЬШО́МУ КОРАБЛЮ́ — БОЛЬШО́Е [И] ПЛА́ВАНИЕ. Незаурядному человеку предстоит и большая плодотворная деятельность — говорится обычно как напутствие, пожелание тому, кто получает возможность проявить свои большие способности.— **Вели́кому кораблю́ — вели́ке й пла́вання; вели́кому кораблю́ (во́зові) — вели́ка й доро́га; вели́кій ри́бі в глибо́кій воді пла́вати.**

БОРО́ТЬСЯ С [САМИ́М] СОБО́Й. Стараться победить в себе какое-либо чувство, желание.— **Боро́тися з [сами́м] собо́ю.**

БОЯ́ТЬСЯ ДОХНУ́ТЬ. *См.* **НЕ СМЕТЬ ДОХНУТЬ.**

БРАЗДЫ ПРАВЛЕ́НИЯ. *Книжн.* Государственная или административная власть.— **Керм**о́ **(стерно́) влади.**

БРАТЬ (взять) БЫКА́ ЗА РОГА. Начинать действовать энергично, решительно и сразу с самого главного.— **Бра́ти (узя́ти) бика́ (вола́) за ро́ги.**

БРАТЬ (взять, забира́ть, забра́ть) ВЕРХ над кем, над чем. Добиваться преимущества в чём-либо, главенствовать над кем-либо.— **Бра́ти (узя́ти) го́ру (верх)** над ким, над чим; **підверта́ти (підверну́ти)** під спід кого.

БРАТЬ (взять) В ОБОРО́Т (в рабо́ту) кого. Оказать решительное воздействие на кого-либо, заставлять поступать, вести себя каким-либо образом.— **Бра́ти (узя́ти) в робо́ту** кого.

БРАТЬ (взять) В ПЕРЕПЛЕ́Т кого. Делать строгое замечание, критиковать, ругать.— **Бра́ти (узя́ти) в сто́си (в робо́ту)** кого.

БРАТЬ (взять) В [СВОЙ] РУ́КИ. 1. (кого) Подчинять кого-либо своей воле, держать в повиновении, оказывать влияние на кого-либо; 2. (что) Принимать на себя руководство, управление чем-либо.— **Бра́ти (узя́ти, забира́ти, забра́ти) в [свої] ру́ки (до [своїх] рук).**

БРАТЬ (взять) ВСЕ́М. Иметь все достоинства.— **Бра́ти (узя́ти) всім; на все зда́тний; усім бере́ (узя́в).**

БРАТЬ (взять) В ШОРЫ кого. Заставлять кого-либо, поступать определённым образом, держать в подчинении.— **Бра́ти (узя́ти) в шо́ри** кого.

БРАТЬ (взять) ГО́ЛЫМИ РУКА́МИ кого, что. Овладеть чем-либо, захватывать что-либо без особого труда, без особых усилий.— **Бра́ти (узя́ти) голіру́ч (го́лими рука́ми)** кого, що.

БРАТЬ (взять, хвата́ть, схвати́ть) ЗА ГОРЛО (за гло́тку) кого. Силой заставлять, принуждать к чему-либо, ставить в безвыходное положение.— **Бра́ти (узя́ти, хвата́ти, ухвати́ти) за го́рло (за горля́нку)** кого.

БРАТЬ (взять, хвата́ть, схвати́ть) ЗА́ ДУШУ (за́ сердце). Волновать, возбуждать, вызывая глубокие переживания.— **Бра́ти (узя́ти, хапа́ти, ухопи́ти) за ду́шу (за се́рце); торка́ти се́рце** чиє.

БРАТЬ (взять) ЗА ЖА́БРЫ кого. Оказывать на кого-либо давление, принуждать к чему-либо.— **Бра́ти (узя́ти) за (під) зя́бра; бра́ти (узя́ти, ухопи́ти) за ба́рки** кого.

БРАТЬ (взять, задева́ть, заде́ть, затра́гивать, затро́нуть, забира́ть, забра́ть) ЗА ЖИВО́Е кого. Волновать, производить сильное впечатление.— **Бра́ти (узя́ти) за живе́** кого; **зачіпа́ти (зачепи́ти) за живе́** кого.

БРАТЬ (взять) МО́ДУ. Усвоить привычку, определённую манеру поведения.— **Бра́ти (взя́ти, засво́ювати, засво́їти) мо́ду.**

БРАТЬ (взять) НА АБОРДА́Ж. Решительно действовать по отношению к кому-либо, чему-либо.— **Бра́ти (узя́ти) на абордаж.**

БРАТЬ (взять) НА БУКСИ́Р кого, что. Оказывать кому-либо помощь в выполнении чего-либо.— **Бра́ти (узя́ти) на буксир** кого, що.

БРАТЬ (взять) НА ВООРУЖЕ́НИЕ. Активно использовать что-либо, какие-либо средства, приёмы в деятельности, практике.— **Бра́ти (узя́ти) на озбро́єння.**

БРАТЬ (взять, принима́ть, приня́ть) НА [СВОЮ] ДУ́ШУ что. Принимать на себя ответственность за что-либо.— **Бра́ти (узя́ти) на [свою́] ду́шу** що.

БРАТЬ (взять) НА ЗАМЕ́ТКУ (на каранда́ш). Обращать на что-либо внимание, запоминать, записывать для памяти.— **Бра́ти (узя́ти) на заме́тку;** *(записывать)* **занотовувати, занотува́ти.**

БРАТЬ (взять) НА ПРИЦЕ́Л (на му́шку) кого, что. Сосредоточивать внимание на ком-либо или чём-либо; наблюдать, следить за кем-либо или чем-либо.— **Бра́ти (узя́ти) на прице́л (на му́шку)** кого, що.

БРАТЬ (взять) НА ПУ́ШКУ кого. 1. Пытаться добиться чего-либо угрозами; 2. Действуя обманным путём, добиваться желаемого.— **Бра́ти (узя́ти) на пу́шку.**

БРАТЬ (взять) НА СЕБЯ́ что. Обязываться выполнить, осуществить

что-либо самому.— **Бра́ти (узя́ти) на се́бе** щ о.

БРАТЬ (взять) НА СЕБЯ́ СМЕ́ЛОСТЬ с д е л а т ь ч т о. Осмеливаться, отваживаться на что-либо.— **Бра́ти (узя́ти) на се́бе смілúвість (сміліcть)** з р о б и т и щ о.

БРАТЬ (взять) НА СЕБЯ́ ТРУД. Браться, обязываться что-либо сделать.— **Бра́ти (узя́ти) на се́бе труд (клóпіт, обóв'язок).**

БРАТЬ (взять) ПОД ЗАЩИ́ТУ. Заступаться за кого-либо, защищать от посягательств, нападений и т. п.— **Бра́ти (узя́ти) під зáхист.**

БРАТЬ (взять) ПОД [СВОЁ] КРЫ́ЛЫШКО к о г о. Окружить кого-либо вниманием, заботой; оказывать покровительство кому-либо.— **Бра́ти (узя́ти) під [своє́] крилó (кри́льце).**

БРАТЬ (взять) ПОД ОБСТРЕ́Л к о г о, ч т о. Подвергать резкой, сильной критике.— **Бра́ти (узя́ти) під óбстріл** к о г о, щ о.

БРАТЬ (взять) ПОД СОМНЕ́НИЕ. Относиться с недоверием к чему-либо, сомневаться.— **Бра́ти (узя́ти) під сýмнів.**

БРАТЬ (взять) ПРИМЕ́Р с к о г о. Подражать кому-либо, делать, поступать подобно кому-либо.— **Бра́ти (узя́ти) прúклад** з к о г о.

БРАТЬ (взять) РЕВА́НШ. Отплатить за поражение, неудачи, проигрыши и т. п. в чём-либо.— **Бра́ти (узя́ти) рева́нш.**

БРАТЬ (взять) С БО́Ю ч т о. Добиваться чего-либо энергичными действиями.— **Бра́ти (узя́ти) з бóю (з бóєм)** щ о.

БРАТЬ (взять) СВОЁ. 1. Добиваться поставленной цели, желаемого.— **Бра́ти (узя́ти) своє́; добива́тися (доби́тися, домага́тися, домогти́ся) своєго́;** 2. Оказывать своё обычное действие; сказываться на ком-либо, чём-либо.— **Бра́ти (узя́ти) своє́.**

БРАТЬ (взять) СЕБЯ́ В РУ́КИ. Сдерживать себя, овладевать собой, добиваться полного самообладания; становиться более собранным, целеустремлённым, деятельным.— **Бра́ти (узя́ти) себе́ в ру́ки (до рук); опано́вувати (опану́вати) себе́.**

БРАТЬ (взять) [СВОЙ] СЛОВА́ ОБРАТНО (наза́д). Отказываться, отрекаться от своих утверждений, обещаний и т. п., от сказанного раньше.— **Бра́ти (узя́ти) [свої́] слова́ наза́д; зрікáтися (зректúся) [своїх] слів.**

БРАТЬ (взять) СЛО́ВО с к о г о. Заручаться обещанием.— **Бра́ти (узя́ти) сло́во** з к о г о.

БРА́ТЬСЯ (ВЗЯ́ТЬСЯ) ЗА У́М. Становиться умнее, благоразумнее, рассудительнее.— **Бра́тися (узя́тися) за ро́зум; прихо́дити (прийти́) до ро́зуму.**

[И, ДА́ЖЕ] БРОВЬЮ НЕ ВЕДЁТ (не поведёт, не шевельнёт). Не обращать никакого внимания на чьи-либо слова, замечания и т. п., никак не реагировать, не выдавать своего внутреннего состояния.— **[І] бровóю не ведé (не ворухнé, не моргнé, не здвúгне).**

БРОДИ́ТЬ В ПОТЁМКАХ. *См.* **БЛУЖДА́ТЬ В ПОТЕМКАХ.**

БРОСА́ЕТ (кида́ет) В ДРОЖЬ *и* **ДРОЖЬ БЕРЁТ (пробира́ет, пронима́ет)** к о г о. Внезапно вызывает состояние судорожного вздрагивания тела от холода, болезненного состояния и т. п.— **Ки́дає в дрож; дрож прóйма́є (обгорта́є, прони́зує)** к о г о; **напада́ють (беру́ть) дрижáки** к о г о; **дриго́ти прóйма́ють (беру́ть, хапа́ють)** к о г о.

БРОСА́ЕТ (бро́сило, кида́ет, ки́нуло) В ЖАР. Кто-либо приходит в сильное волнение, в крайне возбуждённое состояние.— **Ки́дає (ки́нуло, вкида́є, вки́нуло) в жар.**

БРОСА́ТЬ (бро́сить, кида́ть, ки́нуть) ВЗГЛЯД н а к о г о, н а ч т о. Мысленно останавливаться на ком-либо, на чём-либо, очень кратко, не надолго.— **Ки́дати (ки́нути) óком (очи́ма); метну́ти óком (очи́ма, óчі, по́глядом, по́гляд)** н а к о г о, н а щ о.

БРОСА́ТЬ (бро́сить, кида́ть, ки́нуть) В ЛИЦО́ [ОБВИНЕНИЯ, УПРЁКИ *и т. п.*] к о м у. Обращать обвинения, упрёки и т. п. непосредственно тому, к кому они относятся.— **Ки́дати (ки́нути, жбурля́ти, жбурну́ти) в лицé (в облúччя) (звинувáчення, докóри** *тощо*) к о м у.

БРОСА́ТЬ (бро́сить) ВЫ́ЗОВ. Делать то, что вызывает чьё-либо возмущение, угрожает чему-либо установленному, вступать в борьбу, поединок.— **Ки́дати (ки́нути) ви́клик.**

БРОСА́ТЬ (кида́ть) ДЕ́НЬГИ НА ВЕ́ТЕР. Безрассудно или бесцельно тратить деньги, зря расточать.— **Ки́дати (сіяти) гро́ші на вітер; пуска́ти гро́ші по вітру (за вітром); си́пати**

(смити́ти) гри́шми (грошима); три́нькати (розтри́нькувати) гро́ші.

БРОСА́ТЬ (бро́сить, кида́ть, ки́нуть, мета́ть, метну́ть) **ЖРЕБИ́Й.** Решать что-либо посредством жеребьёвки.— Ки́дати (мета́ти) же́реб (жеребо́к).

БРОСА́ТЬ (бро́сить, кида́ть, ки́нуть, пуска́ть, пусти́ть) **КА́МЕНЬ** (ка́мни, ка́мнем) в к о г о. Осуждать, обвинять; чернить, порочить кого-либо.— Ки́дати (ки́нути) ка́мінь (ка́меня, ка́менем) н а к о г о, в к о г о.

БРОСА́ТЬ (кида́ть, ки́нуть) **КА́МЕШКИ** (ка́мень) **В ОГОРО́Д** ч е й, к о г о. Делать осуждающие или иронические намёки по адресу кого-либо.— Ки́дати (ки́нути) камінці́ (камі́не́ць, камі́нчики, камі́нчик) у горо́д ч и й.

БРОСА́ТЬ (бро́сить) **ПЕРЧА́ТКУ** к о м у. 1. *Уст.* Вызвать на дуэль; 2. Вступать в борьбу.— Ки́дати (ки́нути) рукави́чку к о м у.

БРОСА́ТЬ (бро́сить, кида́ть, ки́нуть) **СЛОВА́ НА ВЕ́ТЕР** *и* **ГОВОРИ́ТЬ НА ВЕ́ТЕР.** Высказываться без пользы или необдуманно.— Ки́дати (ки́нути, пуска́ти, пусти́ти) слова́ на вітер; говори́ти на вітер.

БРОСА́ТЬСЯ (бро́ситься, кида́ться, ки́нуться) **В ГЛАЗА́.** Привлекать внимание своим видом, обращать на себя внимание.— Впада́ти (впа́сти) в о́ко (в о́чі, у вічі).

БРОСА́ТЬСЯ СЛОВА́МИ (обеща́ниями). Безответственно говорить, обещать что-либо; заниматься болтовнёй.— Ки́датися слова́ми (сло́вом, обіця́нками).

БРОСА́ТЬ (бро́сить, кида́ть, ки́нуть, наводи́ть, навести́) **ТЕНЬ** н а к о г о, н а ч т о. Порочить, чернить кого-либо, что-либо.— Ки́дати (ки́нути, наво́дити, наве́сти) тінь н а к о г о, н а щ о; вво́дити (ввести́) в несла́ву (в сла́ву) к о г о, щ о.

БРО́СИТЬ (ки́нуть) **ЯКОРЬ.** Остановиться, обосноваться где-либо на постоянное время; найти себе пристанище.— Ки́нути я́кір.

БРЯЦА́ТЬ ОРУ́ЖИЕМ. Грозить войной.— Бря́зкати (бряжча́ти) збро́єю.

БУ́ДЕТ И НА НА́ШЕЙ У́ЛИЦЕ ПРАЗДНИК. Добьёмся и мы своего, осуществятся и наши надежды, желания; придёт и к нам удача, победа; наступит и наш черёд радоваться.— Бу́де і на на́шій ву́лиці свя́то; коли́сь і на нас со́нечко гля́не; і в на́ше віко́нце зася́є (засвітить) со́нце.

БУ́ДТО (сло́вно, то́чно) **АРШИ́Н ПРОГЛОТИ́Л.** *См.* **КАК АРШИ́Н ПРОГЛОТИ́Л.**

БУДЬ ТЫ (он, она́, оно́, они́) **НЕЛА́ДЕН.** Употребляется для выражения сильного неудовольствия, неодобрения.— Будь ти (він, вона́, воно́, вони́) нела́дний (нела́ден); цур же тобі́ (йому́); хай тобі́ (йому́) грець.

БУДЬ УВЕ́РЕН *и* **БУ́ДЬТЕ УВЕ́РЕНЫ.** Употребляется при переубеждении кого-нибудь в несомненности чего-то.— Будь пе́вний; бу́дьте пе́вні.

БУДЬ ЧТО БУ́ДЕТ. Выражение решимости, готовности ко всему, что бы ни случилось, ни произошло — часто после колебаний, нерешительности.— Що бу́де, те (то) й бу́де; будь що бу́де; хай бу́де, що бу́де.

БУ́ЙНАЯ ГОЛО́ВУШКА (голова́). О человеке удалом, бесшабашном.— Бу́йна голівонька (голова́).

БУКО́Й (бу́ка-бу́кой, бирюко́м) **СМОТРЕ́ТЬ** (посма́тривать). Быть неприветливым, угрюмым.— Ба́сом дивитися (поглядати).

БУМА́ГА [**ВСЁ**] **ТЕ́РПИТ.** О нелепости, тенденциозности, лживости и т. п. написанного.— Папі́р [усе́] витри́мує.

БУМА́ГУ ПЕРЕВОДИ́ТЬ. Писать без надобности, без пользы.— Папі́р перево́дити (тра́тити, витрача́ти, ви́тратити).

БУМА́ЖНАЯ (черни́льная) **ДУША́.** *Неодобр.* О бюрократе, чиновнике, бездушном формалисте.— Чорни́льна душа́.

БУРИДА́НОВ ОСЕЛ. *Книжн.* Крайне нерешительный человек.— Буріда́нів осе́л.

БУ́РЯ В СТАКА́НЕ ВОДЫ́. О сильном возбуждении, горячем споре и т. п. из-за пустяков, по ничтожному поводу.— Бу́ря в скля́нці води́.

БЫЛА БЫ ШЕЯ, [**А**] **ХОМУ́Т НАЙДЕ́ТСЯ.** Было бы кому работать, а работа всегда найдётся.— Аби́ [була́] ши́я, а ярмо́ зна́йдеться (на́йдеться); аби́ ши́я, [а] ярмо́ бу́де.

БЫЛА НЕ БЫЛА. Готовность рискнуть, попытаться сделать что-либо. Обычно после раздумий, колебаний, нерешительности.— Або (чи, хоч) пан, або (чи, хоч) пропа́в.

БЫ́ЛО, ДА [И] БЫЛЬЕ́М ПОРОСЛО́ и **БЫ́ЛО ДА СПЛЫ́ЛО.** Давно забыто, что-либо безвозвратно утраченное.— **Було́, та загуло́; було́, та за водо́ю (за ві́тром) пі́шло́; ди́мом догори́ пі́шло́.**

БЫЛО ДЕ́ЛО ПОД ПОЛТА́ВОЙ. О каком-либо бурном происшествии.— **Було́ ді́ло (була́ спра́ва) під Полта́вою.**

БЫЛЬЕ́М ПОРОСЛО́. *См.* **ТРАВО́Й ПОРОСЛО́.**

БЫТЬ БЕЛЬМО́М В ГЛАЗУ́ (на глазу́). Быть неприятным, раздражать кого-либо своим присутствием.— **Бу́ти сі́ллю в о́ці (в очах́).**

БЫТЬ БЫЧКУ́ НА ВЕРЕВО́ЧКЕ. Ограниченне чьей-то воли, свободы, каких-либо действий.— **Найде́ться й на ту́ра шу́ра.**

БЫТЬ В АВАНГА́РДЕ. Быть впереди, в первых рядах.— **Бу́ти в аванга́рді; вести́ пере́д.**

БЫТЬ В ВЫИГРЫ́ШЕ. Иметь выгоду, выиграть что-либо.— **Уби́ти (пійма́ти) [до́бру] гри́нку.**

БЫТЬ В ДОЛГУ́ у к о г о, п е р е д к е м. Быть обязанным кому-либо в чём-либо.— **Бу́ти в бо́ргу́ в к о г о, п е р е д к и м.**

БЫТЬ В КУ́РСЕ ч е г о. Знать о чём-либо, следить за достижениями в какой-либо области.— **Бу́ти в ку́рсі ч о г о; бу́ти обі́знаним з ч и м.**

БЫТЬ (находи́ться) В ФАРВА́ТЕРЕ. *См.* **ПЛЫТЬ В ФАРВА́ТЕРЕ.**

БЫТЬ В ФО́РМЕ. Быть в таком состоянии, когда можно полностью проявить свои способности, умения и т. п.— **Бу́ти в фо́рмі.**

БЫТЬ ГОСПОДИ́НОМ СВОЕГО́ СЛО́ВА (своему́ сло́ву). *См.* **БЫТЬ ХОЗЯ́ИНОМ СВОЕГО СЛО́ВА.**

БЫТЬ ИГРУ́ШКОЙ В РУКА́Х ч ь и х. Быть в полной зависимости от кого-либо; быть послушным орудием чужой воли.— **Бу́ти і́грашкою в руках́** ч и ї х.

БЫТЬ ИЛИ НЕ БЫТЬ [— ВОТ В ЧЁМ ВОПРО́С]. Очень важный вопрос, вопрос жизни или смерти, властно требующий решения.— **Бу́ти чи не бу́ти [— ось у чо́му пита́ння].**

БЫТЬ КАК (бу́дто, сло́вно) **НА ИГО́ЛКАХ** (на у́гольях, на угля́х). *См.* **СИДЕ́ТЬ КАК НА ИГО́ЛКАХ.**

БЫТЬ (остава́ться) **МЁРТВОЙ БУ́КВОЙ.** Оставаться только на бумаге, не применяться на деле.— **Бу́ти** (залиша́тися) **ме́ртвою бу́квою.**

БЫТЬ НА ВЫСОТЕ [ПОЛОЖЕ́НИЯ, ТРЕБОВА́НИЙ *и т. п.*]. Удовлетворять требования.— **Бу́ти** (стоя́ти) **на висоті́ [станови́ща, вимо́г** *тощо*].

БЫТЬ (находи́ться) **НА КРАЮ́ ГИБЕ́ЛИ.** Пребывать в ужасающем положении; быть близким к концу.— **Бути** (опини́тися) **на краю́** (на **кро́к**) **від загибелі.**

БЫТЬ НА ПЛЕЧА́Х ч ь и х, у к о г о. *См.* **ЛЕЖА́ТЬ НА ПЛЕЧА́Х.**

БЫТЬ НА ПОСЫ́ЛКАХ. Исполнять чьи-либо мелкие поручения.— **Бу́ти на посы́лках;** *(быть человеком, которым помыкают — ещё)* **бу́ти** пої́хачем.

БЫТЬ (висе́ть) **НА ХВОСТЕ** к о г о. Настигать, догонять кого-либо, приближаться вплотную к кому-либо.— **Бі́сіти на хвості́** в к о г о.

БЫТЬ ПО ПЛЕЧУ́ (под си́лу) к о м у. Соответствовать силам, возможностям, доступно для исполнения — о работе.— **Бу́ти по плечу́** (під си́лу) к о м у.

БЫТЬ (остава́ться, оста́ться) **САМИ́М СОБО́Й.** Таким, каким есть: естественным, непосредственным.— **Бу́ти** (залиша́тися, залиши́тися) **сами́м собо́ю.**

БЫТЬ ЭТОГО НЕ МО́ЖЕТ. Выражает недоверие, сомнение.— **Бу́ти цього́ не мо́же.**

БЫТЬ ХОЗЯ́ИНОМ (господи́ном) **СВОЕГО́ СЛО́ВА** (своему́ сло́ву). О том, кто выполняет данное обещание, слово.— **Бу́ти хазя́їном** (госпо́дарем) **свого́ сло́ва; додержувати** (свого́) **сло́ва.**

В

ВАВИЛО́НСКАЯ БА́ШНЯ. Дело, которое никогда не будет завершено.— **Вавило́нська ве́жа.**

ВАВИЛО́НСКОЕ СТОЛПОТВОРЕ́НИЕ. Беспорядок; полная неразбериха, суматоха, сутолока.— **Вавило́нське стовпотворі́ння.**

ВА́ЖНАЯ ПТИ́ЦА. Человек, высокий по должности, положению, званию.— **Важли́вий** (ва́жний) **птах;**

важлúва (вáжна, велúка) птúця.

ВАЛАÁМОВА ОСЛИ́ЦА. Покорный, молчали́вый человек, который неожиданно выразил своё мне́ние, свой протест.— Валаáмова ослúця.

ВАЛИ́ТСЯ ИЗ РУК что. Не хватает сил или нет желания делать что-либо.— Вáлиться (пáдає) з рук що; рук не трима́ється що.

ВАЛИ́ТЬ (сва́ливать, свали́ть, меша́ть, смеша́ть) [ВСЕ] В [ОДНУ] КУ́ЧУ. Путать, смешивать разнородные предметы, явления.— Вали́ти (зва́лювати, звали́ти) все докýпи; змíшувати (змíша́ти) в одну́ кýпу.

ВАЛИ́ТЬ (сва́ливать, свали́ть) С БОЛЬНО́Й ГОЛО́ВЫ НА ЗДОРОВУ́Ю. Перекладывать вину с виноватого на невиновного.— Перекла́дати (перекла́сти, вали́ти, зва́лювати, звали́ти) з хво́рої голови́ на здоро́ву (з дурно́ї голови́ [та] на лю́дську).

ВАЛИ́ТЬ (сва́ливать, свали́ть) С НОГ кого. Заставлять падать; приводить в расслабленное положение, вынуждать ложиться — о болезни, усталости, сне и т. п.— Вали́ти (зва́лювати, звали́ти) з ніг кого.

ВАЛИ́ТЬСЯ ОТ ВЕТРА. Быть обессиленным, измученным, слабым.— Вали́тися від ві́тру.

ВАЛИ́ТЬСЯ (па́дать) С НОГ. Чувствовать себя обессиленным, расслабленным от усталости, болезни; не быть в состоянии держаться на ногах и т. п.— Вали́тися (пáдати) з ніг; на нога́х не стоя́ти.

ВАЛИ́ТЬ ЧЕ́РЕЗ ПЕНЬ КОЛО́ДУ. Делать небрежно, неумело, медленно, кое-как.— Вали́ти че́рез пень коло́ду; роби́ти, як че́рез пень коло́ду тягти́.

ВАЛОМ ВАЛИ́ТЬ. Идти, двигаться толпой, сплошным потоком.— Як плав (плáвом) плúвти (плúсти); хма́рою (юрбо́ю, лáвою) сýнути; лáвою йти (сýнути); вáлом вали́ти; як хма́ра (хма́рою) сýнути (ри́нути).

ВАЛЯ́ТЬСЯ В НОГА́Х у кого. Униженно просить кого-либо о чём-либо.— Вали́тися в нога́х у кого; стели́тися під но́ги кому.

В АННА́ЛАХ ИСТО́РИИ [БЫТЬ ЗАПИСА́ННЫМ, ТЕРЯ́ТЬСЯ] 1. В летописи далёкого прошлого; 2. В записях славных дел.— В анна́лах істóрії [бýти запúсаним, губúтися].

В АПОГЕ́Е СЛА́ВЫ. Достигнув высшей ступени, наивысшего расцвета чего-либо.— В апоге́ї (на верши́ні) сла́ви.

ВАРИ́ТЬ ВО́ДУ из кого. Постоянно, без причин проявлять неудовлетворение кем-либо, предъявлять непоследовательные, противоречивые требования.— Вари́ти во́ду з кого.

ВАРИ́ТЬСЯ В СОБСТВЕННО́М СОКУ́. Жить, работать, решать какие-либо проблемы без общения с другими, не используя чужого опыта, не выходя за рамки своей, ограниченной какими-либо узкими интересами, жизни.— Вари́тися у вла́сному соку́.

ВАРФОЛОМЕ́ЕВСКАЯ НОЧЬ. *Книжн.* О жестокой расправе, массовом жестоком избиении беззащитных люде́й.— Варфоломíївська нíч.

ВА́ША СЕСТРА́. Вы и вам подобные — о женщинах.— Ва́ша сестра́.

ВАШ БРАТ. Вы и вам подобные.— Ваш брат.

ВА́ШИМИ БЫ УСТА́МИ [ДА] МЕД ПИТЬ. Хорошо, если бы всё произошло так, как вы говорите; пусть осуществятся все ваши желания.— Ва́шими б уста́ми [та] мед пúти.

ВАШ ПОКО́РНЫЙ (поко́рнейший) СЛУГА́. *Уст.* Форма вежливого заключения письма.— Ваш поκíрний (відданий) слугá; відданий вам.

ВБИВА́ТЬ (вбить, вкола́чивать) В ГО́ЛОВУ кому, что. Частым повторением заставить усвоить что-либо; внушить кому-либо что-либо.— Вбива́ти (вби́ти) в го́лову кому, що.

ВБИВА́ТЬ (вбить) КЛИ́Н между кем. Разъединять кого-либо, делать чуждым, враждебным друг другу.— Вбива́ти (вби́ти) клин між ким.

В БУКВА́ЛЬНОМ СМЫ́СЛЕ [ЭТО́ГО] СЛО́ВА. *См.* **В ПРЯ́МОМ СМЫСЛЕ [ЭТОГО] СЛО́ВА.**

В БУЛА́ВОЧНУЮ ГОЛО́ВКУ. *См.* **С БУЛА́ВОЧНУЮ ГОЛО́ВКУ.**

В ВА́ШЕЙ (в мое́й, твое́й *и т. п.)* **ВЛА́СТИ** сделать что. Зависит от вас (меня, тебя и т. п.), касается вас (меня, тебя и т. п.).— У ва́шій (у мо́їй, у твоїй і т. ін.) вла́ді зроби́ти що.

ВВЕРХ ДНО́М *и* **ВВЕРХ НОГА́МИ.** Совершенно противоположно тому, как надо или как было, резко нарушая обычный порядок.— Догори́ нога́ми (дном); догори́ дри́гом.

ВВОДИ́ТЬ (ввести́) В ЗАБЛУЖДЕ́НИЕ кого. Нарочно (сознательно)

неправильно информировать; говорить неправду, обманывать; навязывать ошибочное мнение, неправильное представление о чём-либо.— **Ввóдити (ввести́) в оману́ кого́.**

ВВОДИ́ТЬ (ввести́) В КУРС чего́. Познакомить с чем-нибудь.— **Ввóдити (ввéсти) в курс чóго.**

В ВОЗДУ́ХЕ НО́СИТСЯ (чу́вствуется) что́. Заметно появление каких-либо идей, настроений; предугадывается наступление, появление чего-либо.— **У повíтрі нóситься (відчува́ється)** що.

В ВОСПОМИНА́НИЯХ ПЕРЕНОСИ́ТЬСЯ (перенести́сь). В воображении оказываться в другом месте, времени, в других обстоятельствах и т. п.— **Спóгадами перенóситися (перенести́ся).**

В ВЫГОДНОМ СВЕ́ТЕ (освеще́нии). В наиболее благоприятном виде, положении.— **У ви́гідному світлі.**

В ГЛАЗА́ ГОВОРИ́ТЬ (сказа́ть, смея́ться *и т. д.*). Открыто, откровенно, не скрывая, в присутствии того, о ком идёт речь, или обращаясь к нему.— **В óчі (у вічі) говори́ти (сказа́ти, смія́тися** *тощо*).

В ГЛАЗА́ НЕ ВИДА́ТЬ (не ви́деть) кого́, чего́. Совсем не видеть.— **В óчі (у вічі) не ба́чити** кого́, чего́; **і в очáх не булó (не бувáло)** кого́, чего́; **і в óці не мав** кого́, чого́.

В ГЛАЗА́Х ЗЕЛЕНЕ́ЕТ (позелене́ло) у кого́. О состоянии дурноты от слабости, усталости.— **В очáх зелені́є (позеленíло, жовті́є, пожóвкло)** у кого́.

В ГЛАЗА́Х РЯБИ́Т. Об ощущении пестроты, мелькающих точек, пятнышек перед глазами.— **В очáх рябі́є (мерехти́ть).**

В ГЛАЗА́Х ТЕМНЕ́ЕТ (потемне́ло). О временной потере способности видеть от слабости, усталости, сильного волнения.— **В очáх темні́є (потемні́ло, тьмáриться, потьмáрилось).**

В ГЛУБИ́НЕ ВЕКО́В. В далёком прошлом.— **У глибині́ століть; у дáлечі (у глибині́) вікóв.**

В ГЛУБИ́НЕ ДУШИ́ (се́рдца). О самых сокровенных, тайных мыслях, желаниях, внутренних переживаниях человека.— **У глибині́ душі́ (се́рця).**

В ГОЛОВЕ́ ШУМИ́Т. Быть в полуобморочном состоянии.— **Чмелі́в слу́хати; у голові́ чмелі́ гудýть.**

ВГОНЯ́ТЬ (вогна́ть, свести́) В ГРО́Б. Доводить до смерти; быть, ставать причиной смерти.— **Угоня́ти (увігна́ти, угна́ти) в могúлу (в домовúну, в гріб, в гроб).**

ВГОНЯ́ТЬ (вогна́ть) В ПОТ кого́. 1. Заставлять много и напряжённо работать; 2. Волновать, расстраивать, вызывая вспотение.— **Примýшувати (примýсити, змýшувати, змýсити) попрíти кого́; вгоня́ти (ввігна́ти) в пíт** кого́; **пíт гони́ти** з кого́.

В ГО́РЛО (в рот) НЕ ЛЕ́ЗЕТ что́. У кого-либо нет никакого желания есть.— **У пе́льку (у го́рло, у гло́тку, у рот) не лізе** що.

ВДАВА́ТЬСЯ (вда́ться, впада́ть, впасть) В КРА́ЙНОСТЬ (в кра́йности). Заходить в чём-либо (в суждениях, деятельности и т. п.) чрезвычайно далеко, доводя до противоречий или крайних положений.— **Удава́тися (уда́тися) до кра́йнощів (до кра́йності); упада́ти (упáсти) в кра́йність (в кра́йнощі).**

ВДАВА́ТЬСЯ (вда́ться) В ПОДРО́БНОСТИ. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В ПОДРО́БНОСТИ.**

В ДАЛЕКО́М ПРО́ШЛОМ *и* **В [ГЛУБО́КОЙ] ДРЕ́ВНОСТИ.** В древние времена.— **У да́вню (сúву) давнúну.**

В ДА́ННЫЙ МОМЕ́НТ. Именно в настоящее время.— **У цей (у да́ний) моме́нт.**

ВДА́ТЬСЯ (впада́ть, впасть) В КРАЙНОСТЬ. *См.* **ВДАВА́ТЬСЯ В КРА́ЙНОСТЬ.**

ВДА́ТЬСЯ В ПОДРО́БНОСТИ. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В ПОДРО́БНОСТИ.**

В ДВА СЧЕ́ТА. Очень быстро, без промедленья, моментально.— **Як раз та два; і óком не змигне́ш.**

В ДВУХ (в не́скольких) СЛОВА́Х. Коротко, сжато.— **У двох (кількóх) словáх.**

В ДВУХ (в трёх, в не́скольких) ША́ГАХ. Очень близко, рядом.— **За два (за три) кро́ки; за кілька кро́ків.**

В ДО́БРЫЙ ЧАС *и* **ЧАС ДО́БРЫЙ.** Напутствие, пожелание благополучия, удачи в чём-либо.— **У дóбрий час; час дóбрий.**

ВДОЛЬ И ПОПЕРЕ́К. 1. Во всех направлениях, повсюду, везде; 2. До мельчайших подробностей, очень хорошо знать.— **Уздóвж і впóперек; уздóвж і вшир.**

ВДОХНУ́ТЬ ДУ́ШУ (жизнь) в о что, в кого. Оживить, пробудить к деятельности.— **Вдихну́ти ду́шу (життя́)** в що, в кого.

В [ГЛУБО́КОЙ] ДРЕ́ВНОСТИ. *См.* **В ДАЛЕ́КОМ ПРО́ШЛОМ.**

В ЕЖО́ВЫХ РУКАВИ́ЦАХ. В суровой покорности, очень сурово.— **У тісних (у цупки́х, у тверди́х) рука́х.**

ВЕЗДЕ́ И ВСЮДУ. Во всех местах, везде.— **Скрізь і всю́ди; по всіх усю́дах.**

ВЕЗЁТ КАК УТО́ПЛЕННИКУ кому. *Шутл.* О постоянных неудачах кого-либо; невезение в чём-либо.— **Везе́ як утопле́нику (як утопле́ному)** кому; **плив, плив, та на бе́резі й утону́в** хто.

ВЕК ВЕКОВА́ТЬ. Проводить жизнь, быть до старости, жить до смерти.— **Вік вікува́ти (звікува́ти).**

ВЕК ЖИВИ́ — ВЕК УЧИ́СЬ. 1. Нужно всё время учиться; 2. Мы всегда чего-либо не знаем.— **Вік живи́ — вік учи́сь; на світі живучи́ дові́ку вчись.**

ВЕЛИКА́ ВА́ЖНОСТЬ *и* **ЭКА [ЧТО ЗА] ВАЖНОСТЬ.** Не важно, не имеет значения.— **Вели́ка вага́ (ва́жниця)!; вели́ке ди́во [опе́ньки]!**

ВЕЛИКАЯ АРМИЯ ТРУДА́. Трудящиеся массы.— **Вели́ка а́рмія труда́.**

ВЕЛИ́КИЙ КОМБИНА́ТОР. *Ирон.* Ловкий пройдоха, обуреваемый жаждой наживы, совершающий мошеннические проделки.— **Вели́кий комбіна́тор.**

ВЕЛИ́КИЙ ПОЧИ́Н. Об инициативе какого-либо важного и большого дела.— **Вели́кий почи́н.**

ВЕ́РА БЕЗ ДЕ́ЛА МЕРТВА́. Только подкреплена делом, практическими начинаниями идея приобретает силу, становится плодотворной, действенной.— **Ві́ра без ді́ла ме́ртва.**

ВЕ́РИТЬ (пове́рить) НА СЛОВО. Считать истинными слова, заявления, не подкреплённые доказательствами, фактами.— **Ві́рити (пові́рити) на сло́во.**

ВЕРНУ́ТЬ К ЖИ́ЗНИ. *См.* **ВОЗВРАЩА́ТЬ К ЖИЗНИ.**

ВЕ́РНЫЙ [САМОМУ́] СЕБЕ́. Последовательный в проведении своих взглядов, в проявлении своего характера.— **Ві́рний [само́му] собі́.**

ВЕРОЙ И ПРА́ВДОЙ СЛУЖИ́ТЬ. Работать с полной отдачей, со всей преданностью и т. п.— **Ві́рою і пра́вдою служи́ти.**

ВЕРТЕ́ТЬСЯ ВОЛЧКО́М (юло́й). 1. Очень быстро кружиться; 2. Быстро и много работать.— **Крути́тися (верті́тися) дзи́гою (як дзи́га).**

ВЕРТЕ́ТЬСЯ (ви́ться) ВЬЮНО́М. 1. Находиться в беспрерывном движении.— **Крути́тися (верті́тися, ви́тися, звива́тися) в'юно́м (як в'юн) бі́ля (навко́ло)** кого; 2. Увиваться, угодливо ухаживая около кого.— **Ви́тися (звива́тися, увива́тися, крути́тися) в'юно́м (як в'юн)** коло кого.

ВЕРТЕ́ТЬСЯ ПЕРЕД ГЛАЗА́МИ (на глаза́х) у кого. Надоедать своим присутствием, назойливо напоминать о себе.— **Крути́тися (верті́тися) пе́ред оча́ма (на оча́х)** у кого.

ВЕРТЕ́ТЬСЯ НА ЯЗЫКЕ́ у кого. О сдерживаемом желании сказать, спросить и т. д.— **Крути́тися (верті́тися) на язи́ці (на язи́ку́)** в кого.

ВЕРТЕ́ТЬСЯ (пу́таться) ПОД НОГА́МИ. Быть назойливым, надоедать постоянным присутствием.— **Крути́тися (верті́тися, плу́татися) під нога́ми.**

ВЕРТЕ́ТЬ (крути́ть) ХВОСТО́М. 1. Хитрить, лукавить; 2. Уклоняться от решения, прямого ответа и т. п.; колебаться в выборе линии поведения, действия и т. п.— **Верті́ти (крути́ти) хвосто́м.**

ВЕРТИ́ТСЯ НА УМЕ́. Не выходит из головы.— **Кру́титься на ду́мці.**

ВЕРХ СОВЕРШЕНСТВА. Наделённый только положительными качествами, не имеющий недостатков.— **Сама́ дове́ршеність.**

ВЕСО́МЫЙ ВКЛАД. Существенный, значимый, убедительный.— **Вагоми́й вне́сок.**

ВЕСТИ́ БОЛЬШУ́Ю ИГРУ́. *См.* **ИГРА́ТЬ БОЛЬШУЮ ИГРУ́.**

ВЕСТИ НАЧА́ЛО. Происходить от кого, от чего.— **Вести́ поча́ток.**

ВЕСТИ́ (гнуть) СВОЮ ЛИ́НИЮ. Настойчиво осуществлять на практике какие-либо свои принципы, мысли, взгляды.— **Вести́ (гну́ти) свою́ лі́нію; вибо́дити (пра́сти) свою́ ни́тку.**

ВЕСЫ ФЕМИ́ДЫ. *Книжн.* Символ правосудия.— **Терези́ Феміди.**

ВЕ́ТЕР В ГОЛОВЕ у кого. О легкомысленном, несерьёзном человеке.— **Ві́тер у голові́ [гра́є]** в кого.

ВЕ́ТЕР СВИСТИ́Т В КАРМА́НАХ чьих, у кого **(в карма́не** чьём,

у кого). Об отсутствии денег.— **Вітер свúще (свистúть, гудé, гуля́є) у кишéнях чиїх, у кого.**

ВЕ́ТРЕНАЯ ГОЛОВА́ (голóвушка) кто. Легкомысленный, несерьёзный, непостоянный человек.— **Вітрогíн** хто.

ВЕ́ЧНАЯ (обы́чная) ИСТО́РИЯ. То же самое, всегда одно и то же; постоянно повторяющиеся поступки, дела и т. д.— **Вічна (відвічна, звича́йна, стара́) істóрія.**

ВЕ́ЧНАЯ ПА́МЯТЬ. Пожелание, чтобы всегда, вечно помнили кого-либо умершего.— **Вічна пáм'ять.**

ВЕ́ЧНЫЙ ПОКО́Й. О смерти.— **Вíчний (довíчний) спочúнок (відпочúнок).**

ВЕ́ШАТЬ (повéсить) ГО́ЛОВУ. Приходить в уныние, в отчаяние; тосковать, грустить.— **Вíшати (повíсити) гóлову.**

ВЕ́ШАТЬ (повéсить) НОС. Приходить в уныние, поддаваться мрачному настроению.— **Вíшати (повíсити) нóса (ніс).**

ВЕ́ШАТЬ [ВСЕХ] СОБА́К на кого. Наговаривать, клеветать на кого-либо, сваливать что-либо на кого-либо.— **Вíшати соба́к** на кого.

ВЕ́ШАТЬСЯ (повéситься, повúснуть) НА ШЕЮ кому. 1. Приставать с ласками, нежностями и т. п., обнимать за шею кого-либо; 2. Усиленно добиваться расположения, любви кого-либо.— **Вíшатися (повíситися, почепúтися) на шúю** кому.

ВЕЩЬ В СЕБЕ́. То, что ещё не стало общеизвестным; нечто непостижимое, загадочное.— **Річ у собí.**

ВЗБРЕДА́ТЬ (взбрестú) В ГО́ЛОВУ (на ум). Случайно прийти в голову; вздуматься.— **Забрестú в гóлову (на дýмку); спадáти (спáсти) на дýмку.**

ВЗВАЛИВАТЬ (взвалúть, класть, положúть) НА ПЛЕЧИ кого, чьи, кому. Обременять чем-либо, обычно работой, делами, заботами и т. п.— **Клáсти (поклáсти) на плéчі** кого, чиї, кому.

ВЗВЕСИТЬ ВСЕ ЗА И ПРО́ТИВ. Подробно обдумать что-либо, сопоставляя все благоприятные и неблагоприятные моменты.— **Зважити всі за і [всі] прóти.**

В ЗДРА́ВОМ УМЕ́ [И ТВЕ́РДОЙ ПА́МЯТИ]. Будучи совершенно здоровым, психически вполне нормальным.— **При здорóвому (при пóвному, при дóброму) рóзумі [і твердíй пáм'яті]; при рóзумі [і пáм'яті].**

В ЗЕНИ́ТЕ СЛА́ВЫ. Который поднялся на наивысшую точку развития чего-либо, на вершину чего-либо.— **У зенíті слáви.**

ВЗЛЕТА́ТЬ (взлетéть) НА ВО́ЗДУХ. Разрушиться от взрыва, взорваться; рассеяться, бесследно исчезнуть — о мечтах, планах и т. п.— **Злітáти (злетíти) в повíтря.**

ВЗЯЛСЯ ЗА ГУЖ, НЕ ГОВОРИ́, ЧТО НЕ ДЮЖ. Если уж принялся за какое-либо дело, не отказывайся, ссылаясь на трудности или свою слабость.— **[Колú] узя́вся за гуж, не кажи́, що не дуж; не дуж — не берúсь за гуж; пішóв на бій — мíцно стíй; пустúвся в бíйку — чýба не жалíй.**

ВЗЯТКИ ГЛА́ДКИ с кого. Нечего взять, ничего не добьёшься, не получишь.— **Нічóго не візьмеш з** кого.

ВЗЯТЬ БЫКА́ ЗА РОГА́. *См.* **БРАТЬ БЫКА́ ЗА РОГА́.**

ВЗЯТЬ (забирáть, забрáть) ВЕРХ над кем, над чем. *См.* **БРАТЬ ВЕРХ.**

ВЗЯТЬ В ОБОРО́Т (в рабóту) кого. *См.* **БРАТЬ В ОБОРО́Т.**

ВЗЯТЬ В ПЕРЕПЛЕ́Т кого. *См.* **БРАТЬ В ПЕРЕПЛЕ́Т.**

ВЗЯТЬ В [СВОЙ] РУ́КИ. *См.* **БРАТЬ В [СВОЙ] РУ́КИ.**

ВЗЯТЬ ВСЕМ. *См.* **БРАТЬ ВСЕМ.**

ВЗЯТЬ В ШО́РЫ кого. *См.* **БРАТЬ В ШО́РЫ.**

ВЗЯТЬ ГО́ЛЫМИ РУКА́МИ кого, что. *См.* **БРАТЬ ГО́ЛЫМИ РУКА́МИ.**

ВЗЯТЬ (хватáть, схватúть) ЗА ГО́РЛО (за глóтку) кого. *См.* **БРАТЬ ЗА ГО́РЛО.**

ВЗЯТЬ (хватáть, хватúть) ЗА́ ДУШУ (за́ сердце). *См.* **БРАТЬ ЗА́ ДУШУ.**

ВЗЯТЬ ЗА ЖА́БРЫ кого. *См.* **БРАТЬ ЗА ЖА́БРЫ.**

ВЗЯТЬ (задевáть, задéть, затрáгивать, затрóнуть, забирáть, забрáть) ЗА ЖИВО́Е кого. *См.* **БРАТЬ ЗА ЖИВО́Е.**

ВЗЯТЬ МО́ДУ. *См.* **БРАТЬ МО́ДУ.**

ВЗЯТЬ НА́ АБОРДА́Ж. *См.* **БРАТЬ НА АБОРДА́Ж.**

ВЗЯТЬ НА БУКСИ́Р кого, что. *См.* **БРАТЬ НА БУКСИ́Р.**

ВЗЯТЬ НА ВООРУЖЕ́НИЕ. *См.* **БРАТЬ НА ВООРУЖЕ́НИЕ.**

ВЗЯТЬ (принима́ть, приня́ть) **НА [СВОЮ] ДУ́ШУ** что. *См.* **БРАТЬ НА [СВОЮ] ДУ́ШУ.**

ВЗЯТЬ НА ЗАМЕ́ТКУ (на каранда́ш). *См.* **БРАТЬ НА ЗАМЕ́ТКУ.**

ВЗЯТЬ НА ПРИЦЕ́Л (на му́шку) кого, что. *См.* **БРАТЬ НА ПРИЦЕ́Л.**

ВЗЯТЬ НА ПУ́ШКУ кого. *См.* **БРАТЬ НА ПУ́ШКУ.**

ВЗЯТЬ НА СЕБЯ́ что. *См.* **БРАТЬ НА СЕБЯ.**

ВЗЯТЬ НА СЕБЯ́ СМЕ́ЛОСТЬ сделать что. *См.* **БРА́ТЬ НА СЕБЯ́ СМЕ́ЛОСТЬ.**

ВЗЯТЬ НА СЕБЯ́ ТРУД. *См.* **БРАТЬ НА СЕБЯ ТРУД.**

ВЗЯТЬ ПОД ЗАЩИ́ТУ. *См.* **БРАТЬ ПОД ЗАЩИ́ТУ.**

ВЗЯТЬ ПОД [СВОЕ] КРЫЛЫШКО́ кого. *См.* **БРАТЬ ПОД [СВОЕ] КРЫЛЫШКО́.**

ВЗЯТЬ ПОД ОБСТРЕ́Л кого, что. *См.* **БРАТЬ ПОД ОБСТРЕ́Л.**

ВЗЯТЬ ПОД СОМНЕ́НИЕ. *См.* **БРАТЬ ПОД СОМНЕ́НИЕ.**

ВЗЯТЬ ПРИМЕ́Р с кого. *См.* **БРАТЬ ПРИМЕ́Р.**

ВЗЯТЬ РЕВА́НШ. *См.* **БРАТЬ РЕВА́НШ.**

ВЗЯТЬ С БО́Ю что. *См.* **БРАТЬ С БО́Ю.**

ВЗЯТЬ СВОЁ. *См.* **БРАТЬ СВОЁ.**

ВЗЯТЬ СЕБЯ́ В РУ́КИ. *См.* **БРАТЬ СЕБЯ́ В РУ́КИ.**

ВЗЯТЬ [СВОЙ] СЛОВА́ ОБРА́ТНО (наза́д). *См.* **БРАТЬ [СВОЙ] СЛОВА́ ОБРАТНО.**

ВЗЯТЬ СЛО́ВО с кого. *См.* **БРАТЬ СЛО́ВО.**

ВЗЯ́ТЬСЯ ЗА УМ. *См.* **БРА́ТЬСЯ ЗА УМ.**

ВИДАННОЕ ЛИ [ЭТО] ДЕ́ЛО? О чём-либо необычном, вызывающем удивление, возмущение и т. п.— **Чи [то] ви́дано** (ба́чено)? чи ви́дана (ба́чена) ця річ?

ВИДАТЬ (ви́дывать) **ВИ́ДЫ.** Многое в жизни испытать, пережить, перетерпеть.— **Бува́ти** (бу́ти) **у бува́льцях; переї́сти вся́кого хлі́ба.**

ВИДА́ТЬ ПТИ́ЦУ (орла́, со́кола) **ПО ПОЛЕ́ТУ.** По манере поведения, по поступкам, делам, внешним признакам сразу видно, что за человек.— **Ви́дно па́на по хала́вах; ви́дно пта́ха по польо́ту; пізна́ти воро́ну по пі́р'ю; ви́дно со́кола по льо́ту, а сову́ з но́гляду; орли́ний кле́кіт зда́лека** (з-під хмар) **чу́ти.**

ВИ́ДЕТЬ (знать) **НАСКВО́ЗЬ** кого, что. Очень хорошо знать кого-либо, что-либо, понимать мысли, намерения и т. п.— **Ба́чити** (зна́ти) **на́скрізь** кого, що.

ВИ́ДЕТЬ НА ТРИ (на два) **АРШИ́НА ПОД ЗЕМЛЕ́Й** (в зе́млю). Отличаться большой проницательностью.— **Ба́чити на три** (на два) **арши́ни під землéю** (в зе́млю).

ВИ́ДЕТЬ СВОИ́МИ (со́бственными) **ГЛАЗА́МИ.** Непосредственно самому наблюдать кого-либо, что-либо, быть очевидцем чего-либо.— **Ба́чити на вла́сні о́чі; ба́чити свої́ми** (вла́сними) **очи́ма.**

[ХОТЬ] ВИ́ДИТ О́КО (глаз), **ДА ЗУБ НЕ́ЙМЕТ.** Казалось бы и легко получить что-либо, воспользоваться чем-либо, да нет возможности.— **[Хоч] ба́чить о́ко, та зуб не йме** (не бере́).

ВИДЫВАТЬ ВИ́ДЫ. *См.* **ВИДА́ТЬ ВИ́ДЫ.**

ВИ́ЛАМИ ПО ВОДЕ́ (на воде́) **ПИСА́НО** *и* **В ТРУБЕ́ УГЛЕ́М** (помело́м) **ПИСА́НО.** О чём-либо маловероятном, едва ли осуществимом.— **Ви́лами по воді́** (на воді́) **пи́сано.**

ВИ́НТИКОВ (ви́нтика, клёпок, клёпки) **НЕ ХВАТАЕ́Т** (недостаёт) **[В ГОЛОВЕ́]** у кого. О глуповатом, ограниченном человеке.— **Без сьо́мої** (деся́тої) **кле́пки в голові́** хто; **не ма́є** (не вистача́є, бракує́) **одні́єї** (тре́тьої, деся́тої і т. д.) **кле́пки** (в голові́) у кого; **не ма́є гара́зду в голові́** хто.

ВИСЕ́ТЬ (повиса́ть, пови́снуть) **В ВО́ЗДУХЕ** (ме́жду не́бом и землёй). 1. Находиться в неопределённом положении; 2. Оставаться без ответа.— **Ви́сіти** (повиса́ти, пови́снути) **у повітрі** (між не́бом і земле́ю).

ВИСЕ́ТЬ (держа́ться) **НА ВОЛОСКЕ́** (на ни́точке). Быть в угрожающем, ненадёжном положении; быть близким к гибели, к концу.— **Ви́сіти** (держа́тися, трима́тися) **на волосі́ні** (на волоску́, на волосі́нці, на ни́точці).

ВИСЕ́ТЬ НАД ГОЛОВО́Й. Ожидаться в самое ближайшее время.— **Ви́сіти над голово́ю.**

ВИСЕ́ТЬ НА НОСУ́. Быть очень близким по времени осуществления.— **Ви́сіти на но́сі.**

ВИСЕ́ТЬ НА ТЕЛЕФО́НЕ. Долго и часто говорить по телефону.— **Ви́сіти на телефо́ні.**

ВИСЕ́ТЬ НА ХВОСТЕ́ кого. *См.* **БЫТЬ НА ХВОСТЕ.**

ВИСЕ́ТЬ НА ЧЕ́СТНОМ СЛО́ВЕ. *См.* **ДЕРЖА́ТЬСЯ НА ЧЕ́СТНОМ СЛО́ВЕ.**

ВИСЕ́ТЬ (ВИ́СНУТЬ, ПОВИ́СНУТЬ) НА ШЕ́Е чьей, у кого. 1. Стремительно бросаться к кому-либо с ласками, обниматься с кем-либо; 2. Обременять кого-либо, быть в тягость кому-либо.— **Ви́сіти (ви́снути, повиснути, повиса́ти) на ши́ї** в кого.

ВИТА́ТЬ (пари́ть) В ОБЛАКА́Х (в эмпире́ях) *и* **ВИТА́ТЬ МЕ́ЖДУ НЕ́БОМ И ЗЕМЛЕ́Й.** Пребывать, находиться в мечтательном состоянии, не замечать окружающего.— **Вита́ти (літа́ти) в хма́рах (в емпіре́ях, між не́бом і земле́ю).**

ВИТЬ ВЕРЕ́ВКИ из кого. По собственному усмотрению, произволу распоряжаться каким-либо человеком, обычно мягким или безвольным; подчинять кого-либо всецело своей воле.— **Сука́ти мотузки́ (мото́узя)** з кого.

ВИ́ТЬСЯ ВЬЮНО́М. *См.* **ВЕРТЕ́ТЬСЯ ВЬЮНО́М.**

В КАРЕ́ТЕ ПРО́ШЛОГО ДАЛЕКО́ НЕ УЕДЕ́ШЬ. О бесполезности для настоящего воспоминаний о счастливом прошлом.— **У каре́ті мину́лого дале́ко не пої́деш.**

ВКЛА́ДЫВАТЬ (влага́ть, вложи́ть) ДУ́ШУ во что. Отдавать все силы, всю энергию чему-либо; делать что-либо с любовью, увлечением, старанием.— **Вкладáти (вкласти) ду́шу** в що.

В КОГТЯ́Х [БЫТЬ, НАХОДИ́ТЬСЯ *и т. д.*]. Быть в полной зависимости от кого-либо, попасть в чью-либо власть.— **У кі́гтях (у па́зурах) [бу́ти,** знахо́дитися *і т. д.*].

ВКОЛА́ЧИВАТЬ В ГО́ЛОВУ кому, что. *См.* **ВБИВА́ТЬ В ГО́ЛОВУ.**

В КОПЕ́ЕЧКУ (в копе́йку) СТАТЬ (вскочи́ть, влете́ть, влезть *и т. п.*) Обойтись очень дорого.— **Улетіти в (до́бру) копійку (копійчи́ну); да́тися в копійчи́ну (в копійку).**

В КО́РНЕ ПРЕСЕ́ЧЬ. Прекратить что-либо в самом начале, не дав развиться.— **Зни́щити в за́родку (в ко́рені).**

ВКОСЬ И ВКРИВЬ. *См.* **ВКРИВЬ И ВКОСЬ.**

В КРАЙНЕМ СЛУ́ЧАЕ. В качестве последней меры, если не остаётся иного выхода, решения.— **У кра́йньому ра́зі (ви́падку).**

ВКРА́ДЫВАТЬСЯ (вкра́сться, влеза́ть, влезть) В ДОВЕ́РИЕ. *См.* **ВТИРА́ТЬСЯ В ДОВЕ́РИЕ.**

ВКРИВЬ И ВКОСЬ *и* **ВКОСЬ И ВКРИВЬ.** Во все стороны, как попало, не так, как нужно, как следует; беспорядочно.— **Ко́со і кри́во; ко́со, кри́во аби жи́во;** *(в различных направлениях)* **і туди́ і сюди́;** *(всячески)* **[і] так і сяк; [і] сяк і так.**

В КРУГУ́ ДРУЗЕ́Й. Среди группы людей, объединенных чувством дружбы.— **У дру́жньому ко́лі.**

ВКУША́ТЬ (пожина́ть) ПЛОДЫ́ чего. Пользоваться результатами чего-либо сделанного, достигнутого.— **Пожина́ти плоди́** чого.

ВЛАГА́ТЬ (вложи́ть) ДУ́ШУ во что. *См.* **ВКЛА́ДЫВАТЬ ДУ́ШУ.**

ВЛАДЕ́ТЬ СОБО́Й. Сохранять хладнокровие, самообладание; уметь сдерживать свои порывы.— **Володі́ти (влада́ти) собо́ю.**

ВЛАМЫВАТЬСЯ (вломи́ться, входи́ть, войти́) В АМБИ́ЦИЮ. *См.* **УДАРЯ́ТЬСЯ В АМБИ́ЦИЮ.**

В ЛАПШУ́ ИСКРОШИ́ТЬ (изруби́ть) кого. Безжалостно уничтожить, вырубить и т. д.— **На сі́чку (на капу́сту) сі́кти (посі́кти)** кого.

ВЛАСТИ́ТЕЛЬ ДУМ. Человек, привлекающий к себе внимание, оказывающий сильное влияние на какую-либо часть общества.— **Воло́дар дум.**

ВЛАСТЬ ИМУ́ЩИЕ. *Уст., ирон.* Лица, облачённые властью.— **Власть іму́щі.**

ВЛАСТЬ ТЬМЫ. О засилии невежества, общественной отсталости.— **Вла́да те́мряви.**

ВЛАЧИ́ТЬ ЖА́ЛКОЕ СУЩЕСТВОВАНИЕ (жа́лкую жизнь). Жить в тяжёлых условиях, в бедности, в лишениях.— **Тягти́ (тягну́ти) злиде́нне життя́.**

ВЛЕЗА́ТЬ (влезть) В ДОВЕ́РИЕ. *См.* **ВТИРА́ТЬСЯ В ДОВЕ́РИЕ.**

ВЛЕЗА́ТЬ (влезть, залеза́ть, лезть, зале́зть) **В ДУ́ШУ** к о м у. 1. Разными происками приобретать чьё-либо доверие; добиваться расположения кого-либо; 2. Путём назойливых расспросов проникать в личную, интимную жизнь кого-либо.— **Вла́зити (вліз́ти) в ду́шу** к о м у.

ВЛЕЗА́ТЬ (влезть) **В ШКУ́РУ** ч ь ю, к о г о. Ставить себя в положение кого-либо.— **Вла́зити (вліз́ти) в шку́ру** ч и ю, к о г о.

ВЛИВА́ТЬ (влить) **ЖИВУ́Ю** (све́жую) **СТРУЮ** в о ч т о. Оживлять, делать интереснее, разнообразнее.— **Вліва́ти (вли́ти) живи́й (свіжий) стру́мінь у** щ о.

ВЛИ́ПНУТЬ В ИСТО́РИЮ. *См.* **ПОПАДА́ТЬ В ИСТО́РИЮ.**

ВЛОЖИ́ТЬ ДУ́ШУ в о ч т о. *См.* **ВКЛАДЫВА́ТЬ ДУ́ШУ.**

ВЛОЖИ́ТЬ МЕЧ В НО́ЖНЫ. Кончить войну, распрю.— **Укла́сти меч (мечá) в пі́хви.**

В ЛО́ЖНОМ СВЕ́ТЕ [ВИ́ДЕТЬ, ПРЕДСТАВЛЯ́ТЬ]. Не так, как есть на самом деле; неправильно, искажённо.— **У непра́вильному (у фальши́вому) світлі [ба́чити, уявля́ти].**

ВЛОМИ́ТЬСЯ (входи́ть, войти́) **В АМБИ́ЦИЮ.** *См.* **УДАРЯ́ТЬСЯ В АМБИ́ЦИЮ.**

В ЛЮБО́Й МОМЕ́НТ. В любое время, всегда.— **У будь-яки́й моме́нт; у будь-яку́ мить.**

В МА́ТЕРИ ГОДИ́ТСЯ к т о, к о м у. *См.* **В ОТЦЫ ГОДИ́ТСЯ.**

В МГНОВЕ́НИЕ О́КА. Очень быстро, вмиг, моментально.— **Як о́ком моргну́ти** (змигну́ти).

В МОЕ́Й (**в твое́й** *и т. п.*) **ВЛА́СТИ** с д е́ л а т ь ч т о. *См.* **В ВАШЕ́Й ВЛА́СТИ.**

В НА́ШЕМ ПОЛКУ́ ПРИ́БЫЛО. *См.* **НА́ШЕГО ПОЛКУ́ ПРИБЫ́ЛО.**

В НЕ́БЕ ЖА́РКО [БУ́ДЕТ, СТА́НЕТ *и т. п.*]. *См.* **НЕ́БУ ЖА́РКО.**

ВНЕ ВРЕМЕ́НИ И ПРОСТРА́НСТВА. Не замечая, не учитывая реальной действительности.— **По́за ча́сом і про́стором.**

ВНЕ ВСЯ́КОГО СОМНЕ́НИЯ *и* **ВНЕ ВСЯ́КИХ СОМНЕ́НИЙ.** *В знач. вводн. сл.* Бесспорно, несомненно.— **По́за вся́ким су́мнівом; по́за вся́кими су́мнівами.**

ВНЕ ЗАКО́НА [БЫТЬ, НАХОДИ́ТЬСЯ *и т. п.*]. Вне охраны и покровительства законов; быть лишённым гражданских прав.— **По́за зако́ном [бу́ти, перебува́ти, знахо́дитися** *і т. п.*].

В НЕСКОЛЬКИ́Х СЛОВА́Х. *См.* **В ДВУ́Х СЛОВА́Х.**

В НЕСКОЛЬКИ́Х ША́ГАХ. *См.* **В ДВУХ ША́ГАХ.**

В НОГА́Х ПРА́ВДЫ НЕТ. Не стоит стоять, лучше сесть — шутливое добавление к приглашению сесть.— **У нога́х пра́вди нема́є (нема́).**

ВНОСИ́ТЬ (внести́) **В УШИ** к о м у. Сообщить кому-либо о чём-либо, доносить.— **Вно́сити (внести́) у ву́ха** к о м у.

ВНОСИ́ТЬ (внести́, приноси́ть, принести́) **СВОЮ ЛЕПТУ** в о ч т о. Принимать посильное участие в чём-либо.— **Уно́сити (унести́) свою́ ле́пту (па́йку)** в щ о.

ВНОСИ́ТЬ (внести́) **ЯСНОСТЬ** в о ч т о. Разъяснять, делать что-либо понятным.— **Вно́сити (внести́) я́сність** у щ о.

В О́БЩЕМ ИТО́ГЕ. В конечном результате.— **У зага́льному підсу́мку.**

В О́БЩЕМ И ЦЕ́ЛОМ. Вообще, не касаясь частностей.— **Загало́м і в ці́лому.**

В О́БЩИХ ЧЕРТА́Х. В кратком изложении, без подробностей.— **У зага́льних ри́сах.**

ВО ВЕСЬ (**в по́лный**) **ГО́ЛОС.** Громко, во всеуслышание.— **На весь (на по́вний) го́лос;** *(только о крике)* **на все го́рло;** *(только о пении)* **на всі гру́ди.**

ВО ВРЕ́МЯ О́НО; ВО ВРЕМЕНА́ О́НЫ *и* **В О́НЫ ДНИ.** *Уст. шутл.* Некогда, когда-то, очень давно.— **Коли́сь [давно́]; у часи́ о́ни; в о́ни дні; во вре́м'я о́но.**

ВО ВСЕ ВРЕМЕНА́. Всегда.— **За всі часи́; у всі часи́.**

ВО ВСЕ́ ГО́РЛО (**во всю гло́тку**) **[КРИЧА́ТЬ, ПЕТЬ** *и т. п.*]. Очень громко.— **На всё го́рло (на всю горля́нку) [крича́ти, співа́ти** *і т. п.*].

ВО ВСЕ́Й [СВОЕ́Й] КРАСЕ́. *Ирон.* Со всеми недостатками, во всей своей неприглядности.— **У всій (у по́вній) [свої́й] красі.**

ВО ВСЕ́Й [СВОЕ́Й] НАГОТЕ́. Открыто, без прикрас, в своём истинном виде.— **У всій [свої́й] наготі́.**

ВО ВСЕ́Й ПОЛНОТЕ́ *и* **СО ВСЕ́Й ПОЛНОТО́Й.** В полную силу, полностью.— **У всій [свої́й] повноті́; з усіє́ю (з найбі́льшою) повното́ю.**

ВО ВСЕ КОНЦЫ́. Во все стороны, повсюду.— **У (на) всі кінці́.**

ВО ВСЁМ БЛЕ́СКЕ. Во всём великолепии, совершенстве.— **У всьо́му бли́ску.**

ВО ВСЕОРУ́ЖИИ. Полностью обеспеченный соответствующими средствами борьбы; в полной готовности.— **У всеозбро́єнні.**

ВО ВСЕУСЛЫ́ШАНИЕ [СКАЗА́ТЬ, ЗАЯВИ́ТЬ *и т. п.*]. Громогласно, открыто, для всеобщего сведения.— **Щоб усі́ почу́ли [сказа́ти, заяви́ти** *і т. ін.*].

ВО ВСЕ У́ШИ СЛУ́ШАТЬ. Слушать внимательно, напряжённо.— **На всі ву́ха слу́хати.**

ВО ВСЕХ ОТНОШЕ́НИЯХ. Со всех точек зрения.— **З уся́кого по́гляду; з усі́х по́глядів; у всіх відно́шеннях.**

ВО ВСЮ ГЛО́ТКУ [КРИЧА́ТЬ, ПЕТЬ *и т. п.*]. *См.* **ВО ВСЕ ГО́РЛО.**

ВО ВСЮ ШИ́РЬ. Очень широко.— **На всю широчі́нь.**

ВОГНА́ТЬ (свести́) В ГРОБ. *См.* **ВГОНЯ́ТЬ В ГРОБ.**

В ОГО́НЬ И В ВО́ДУ [ГОТО́В, ПОЙДУ́ *и т. п.*]. О готовности совершить самоотверженный поступок, пожертвовать собой.— **У вого́нь і в во́ду [гото́вий, піду́** *і т. п.*].

В ОГОРО́ДЕ БУЗИНА́, А В КИ́ЕВЕ ДЯ́ДЬКА. Полная бессмыслица, чепуха — о нелогичности, несообразности чьей-либо речи, рассуждений, и т. п.— **На горо́ді бузи́на, а в Ки́єві дя́дько.**

ВОДА́ И КА́МЕНЬ ДОЛБИ́Т (то́чит). Действуя постепенно и упорно, многого достигнешь.— **Вода́ й ка́мінь то́чить (довбе́, довба́є, пробива́є).**

В ОДИ́Н ГО́ЛОС. Все вместе, одновременно — отвечать, спрашивать и т. п.; единодушно, единогласно — утверждать, повторять и т. п.— **В оди́н го́лос; односта́йно, одноголо́сно.**

В ОДИ́Н МИГ. *См.* **В ОДНО́ МГНОВЕ́НИЕ.**

В ОДИ́Н ПРЕКРА́СНЫЙ ДЕНЬ. Однажды — с оттенком иронии.— **Одно́го чудо́вого (прекра́сного, прега́рного) дня; одніє́ї (одно́ї) чудо́вої (прекра́сної, прега́рної) дни́ни; в оди́н чудо́вий (прекра́сний, прега́рний) день.**

В ОДИ́Н ПРИСЕ́СТ *и* **ЗА ОДИ́Н ПРИСЕ́СТ.** За один раз, за один приём.— **За одни́м при́сідом; за одни́м ра́зом (за́ходом).**

В ОДИ́Н СЛЕД *и* **СЛЕД (сле́дом) В СЛЕД.** Друг за другом, ставя ногу туда, куда ступал идущий впереди.— **Слід у слід.**

ВОДИ́ТЬ ЗА́ НОС. Обманывать, вводить в заблуждение.— **Води́ти за но́са (за ніс).**

ВОДИ́ТЬ НА ПОМОЧА́Х к о г о. Руководить действиями беспомощного, несамостоятельного человека, постоянно опекать.— **Не дава́ти во́лі** к о м у; **води́ти (вести́) на моту́зці (на нали́гачі, на повідку́)** к о г о.

ВОДИ́ТЬ ХЛЕБ-СОЛЬ (хлеб и соль) с к е м. Дружить, поддерживать знакомство, быть в гостях один у другого.— **Води́ти хліб-сіль (хліб і сіль)** з к и м; **бу́ти в хлібосо́лі** з к и м.

В ОДНО́ МГНОВЕ́НИЕ *и* **В ОДИ́Н МИГ.** Очень быстро, сразу же.— **В (за) одну́ (єди́ну) мить; в оди́н мент.**

В ОДНУ́ ДУДУ́ (ду́дку) ДУДЕ́ТЬ с к е м. Действовать в одном направлении, поступать одинаково.— **В одну́ ду́дку гра́ти** з к и м.

В ОДНУ́ НО́ТУ. *См.* **НА ОДНО́Й НО́ТЕ.**

ВОДО́Й НЕ РАЗЛИ́ТЬ (не разольёшь) к о г о *и* **НЕ РАЗЛЕ́Й ВОДА́** к т о с к е м. О тесной дружбе между кем-либо.— **Водо́ю не розли́ти (не розіллє́ш)** к о г о; **як ри́ба з водо́ю** х т о з к и м; **нерозлийвода́** х т о з к и м.

ВОДЫ́ НЕ ЗАМУ́ТИТ. О скромном, кротком, тихом человеке.— **І (й) води́ не замути́ть (не закаламу́тить, не помути́ть, не сколоти́ть).**

ВОЕВА́ТЬ С ВЕТРЯНЫ́МИ МЕ́ЛЬНИЦАМИ. *См.* **СРАЖА́ТЬСЯ С ВЕТРЯНЫ́МИ МЕ́ЛЬНИЦАМИ.**

ВОЗВОДИ́ТЬ (возвести́) В КВАДРА́Т. Сильно, значительно преувеличивать что-либо.— **Підно́сити (піднести́) в квадра́т.**

ВОЗВОДИ́ТЬ (возвести́) В ПЕРЛ СОЗДА́НИЯ. *Книжн.* Наделить всеми прекрасными, замечательными свойствами, качествами.— **Підно́сити (підне́сти) до небе́с (до не́ба).**

ВОЗВРАЩА́ЕТСЯ НА КРУГИ́ СВОЯ́. Всё повторяется.— **Поверта́ється на круги́ своя́.**

ВОЗВРАЩА́ТЬ (возврати́ть, верну́ть) К ЖИ́ЗНИ. 1. Привести в чувство; 2. Вылечить тяжелобольного.—

Поверта́ти (поверну́ти) до життя́ к о г о.

ВОЗВЫША́ТЬ (возвы́сить) к о г о в ч ь и х **ГЛАЗА́Х.** Улучшать чьё-либо мнение о ком-либо.— **Підно́сити (піднести́, підніма́ти, підійма́ти, підня́ти, підійня́ти)** к о г о у ч и ї х оча́х.

ВОЗДУ́ШНЫЕ ЗА́МКИ [СТРО́ИТЬ]. О несбыточных мечтах, фантастических планах.— **Повітря́ні за́мки [будува́ти].**

ВОЗИ́ТЬ ВО́ДУ н а к о м. Обременять, перегружать кого-либо тяжёлой работой.— **Вози́ти во́ду** н а к о м у.

ВОЗЛАГА́ТЬ (возложи́ть, приноси́ть, принести́) НА АЛТА́РЬ ОТЕЧЕ́СТВА (иску́сства, нау́ки, любви́ *и т. п.).* Пожертвовать чем-либо во имя отечества, искусства, науки, любви и т. п.— **Покла́дати (покла́сти, принести́) на вівта́р вітчи́зни (мисте́цтва, нау́ки, любо́ві** *і т. п.*); **же́ртвувати (поже́ртвувати) вітчи́зні (ба́тьківщи́ні, мисте́цтву, нау́ці, любо́ві** *і т. п.*).

ВОЗЛАГА́ТЬ (возложи́ть) [ВСЕ, СВОИ] НАДЕ́ЖДЫ н а к о г о, н а ч т о. Рассчитывать на кого, на что, ожидать чего-то от кого-либо.— **Покла́дати (покла́сти, склада́ти, скла́сти) [всі, свої] на́дії** н а к о г о, н а щ о.

ВОЗМУЩА́ТЬ (возмути́ть) ПОКО́И ч е й. *См.* **НАРУША́ТЬ ПОКО́Й.**

ВОЗМУЩА́ТЬ (возмути́ть) ТИШИ́НУ. *Уст. См.* **НАРУША́ТЬ ТИШИ́НУ.**

ВОЗНОСИ́ТЬ (вознести́, превозноси́ть, превознести́) ДО НЕБЕ́С. Расхваливать сверх меры.— **Підно́сити (піднести́) до небе́с (до не́ба); вихваля́ти (сла́вити) до небе́с.**

ВОЙТИ́ (впада́ть, впасть) В АЗА́РТ. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В АЗА́РТ.**

ВОЙТИ́ В АМБИ́ЦИЮ. *См.* **УДАРЯ́ТЬСЯ В АМБИ́ЦИЮ.**

ВОЙТИ́ В БЫТ. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В БЫТ.**

ВОЙТИ́ В ГО́ЛОВУ (в ум, в мысль). *См.* **ВХОДИ́ТЬ В ГО́ЛОВУ.**

ВОЙТИ́ В ДОВЕ́РИЕ к о м у. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В ДОВЕ́РИЕ.**

ВОЙТИ́ В ЖИЗНЬ ч ь ю. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В ЖИЗНЬ.**

ВОЙТИ́ В ИСТО́РИЮ. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В ИСТО́РИЮ.**

ВОЙТИ́ В [СВОЮ] КОЛЕ́Ю. *См.* **ВХОДИТЬ В [СВОЮ] КОЛЕ́Ю.**

ВОЙТИ́ В КУРС ч е г о. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В КУРС.**

ВОЙТИ́ В ЛЕТА́ (в года́, в во́зраст). *См.* **ВХОДИТЬ В ЛЕТА.**

ВОЙТИ́ В МО́ДУ. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В МО́ДУ.**

ВОЙТИ́ В НО́РМУ. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В НО́РМУ.**

ВОЙТИ́ В ОБЯ́ЗАННОСТЬ ч ь ю. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В ОБЯ́ЗАННОСТЬ.**

ВОЙТИ́ ВО ВКУС. *См.* **ВХОДИ́ТЬ ВО ВКУС.**

ВОЙТИ́ В ПЛОТЬ И КРОВЬ. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В ПЛОТЬ И КРОВЬ.**

ВОЙТИ́ В ПОГОВО́РКУ (в послóвицу). Стать общеизвестным, общепризнанным.— **Ста́ти (зроби́тися) прика́зкою (прислів'ям).**

ВОЙТИ́ (вдава́ться, вда́ться) В ПОДРО́БНОСТИ. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В ПОДРО́БНОСТИ.**

ВОЙТИ́ В ПОЛОЖЕ́НИЕ ч ь ё. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В ПОЛОЖЕ́НИЕ.**

ВОЙТИ́ В [СВОИ́] ПРАВА́. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В [СВОИ] ПРАВА.**

ВОЙТИ́ (приходи́ть, прийти́) В РАЖ. *См.* **ВХОДИТЬ В РАЖ.**

ВОЙТИ́ В РИТМ. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В РИТМ.**

ВОЙТИ́ В РОЛЬ. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В РОЛЬ.**

ВОЙТИ́ В РУ́СЛО. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В РУ́СЛО.**

ВОЙТИ́ В СИ́ЛУ. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В СИЛУ.**

ВОЙТИ́ (вступа́ть, вступи́ть) В СТРОЙ. *См.* **ВХОДИТЬ В СТРОЙ.**

ВОКРУ́Г (круго́м) ДА О́КОЛО. Не доходя до сути дела.— **Ко́ло та навко́ло.**

ВОЛКА БОЯ́ТЬСЯ — В ЛЕС НЕ ХОДИ́ТЬ. *См.* **ВОЛКО́В БОЯ́ТЬСЯ — В ЛЕС НЕ ХОДИ́ТЬ.**

ВО́ЛКА НО́ГИ КО́РМЯТ. Чтобы заработать средства к существованию, нужно проявлять энергию, инициативу.— **Во́вка но́ги году́ють; яки́й все вовк лежа́в, то вже б до́сі здох; за́йця но́ги но́сять, а во́вка но́ги году́ють; ко́жна пта́шка свої́м но́сиком живе́.**

ВОЛК В ОВЕ́ЧЬЕЙ ШКУ́РЕ. О лицемере, который под маской добродетели прячет свои намерения хищника.— **Вовк в ове́чій шкурі; ди́виться лиси́цею, а ду́має во́вком.**

ВОЛКО́В (во́лка) БОЯ́ТЬСЯ — В ЛЕС НЕ ХОДИ́ТЬ. Если страшиться

предстоящих трудностей, опасностей, то не нужно и начинать какое-либо дело, нечего и браться за дело.— **Вовків (во́вка) боя́тися — в ліс не ходи́ти (не йти́); як вовків боя́тися, так і в ліс не йти́.**

ВО́ЛКОМ ВЫТЬ (взвыть). Горько жаловаться, сетовать и т. п. на что-либо, страдая от чего-либо.— **Во́вком ви́ти (зави́ти).**

ВО́ЛКОМ СМОТРЕ́ТЬ (посма́тривать). Иметь угрюмый, недружелюбный, враждебный вид.— **Во́вком (як вовк, як звір, звіром) диви́тися (поглядя́ти).**

ВОЛНОВА́ТЬ УМЫ́ (чу́вства). Глубоко влиять на разум, чувства людей.— **Хвилюва́ти уми́ (почуття́).**

ВО́ЛОСЫ СТАНО́ВЯТСЯ (ста́ли, встаю́т, вста́ли, поднима́ются, подняли́сь) ДЫБОМ. О чувстве ужаса, сильного страха, испытываемого кем-либо.— **Воло́сся (во́лос) стає́ (ста́ло) ди́ба (ди́бом, ду́ба, ду́бом); воло́сся (во́лос) догори́ (вго́ру) лізе (дереться, піднима́ється).**

ВО́ЛЧИЙ АППЕТИ́Т. Очень сильный аппетит.— **Во́вчий апети́т.**

ВО́ЛЧИЙ ЗАКО́Н. Беззаконие, основанное на грубом насилии, на произволе сильных.— **Во́вчий зако́н.**

ВО́ЛЬНАЯ ПТИ́ЦА. О свободном, ни от кого не зависящем человеке.— **Ві́льний птах.**

ВО́ЛЬНОМУ ВО́ЛЯ [СПАСЕННОМУ РАЙ]. Говорится тому (или о том), кто поступает по-своему, не слушая советов, чьих-либо доводов.— **Вільному во́ля [спасе́нному рай]; ві́льному (во́льному) во́ля [, скаже́ному по́ле, а ходя́чому путь].**

ВОЛЬНЫЙ КАЗА́К. Свободный, ни от кого не зависящий человек.— **Ві́льний коза́к.**

ВО́ЛЯ ВА́ША (твоя́). Решайте, поступайте, как хотите, делайте так, как считаете нужным.— **Во́ля ва́ша (твоя́); як собі́ хо́чете; як вам (тобі́) лю́бо.**

В ОНЫ ДНИ. *См.* **ВО ВРЕ́МЯ О́НО.**

ВООРУЖЕННЫЙ ДО ЗУБО́В. Полностью обеспеченный вооружением.— **Озбро́єний до зубі́в.**

ВОПЛОЩА́ТЬ (воплоти́ть, претвори́ть, претвори́ть) В ЖИЗНЬ. Осуществлять.— **Запрова́джувати (запрова́дити) в життя́.**

ВОПЛОЩА́ТЬ (воплоти́ть) В СЕБЕ́. Являться воплощением, конкретным выражением чего-либо.— **Втілювати (втілити) в собі́.**

ВОПЛОЩЕ́ННОЕ БЛАГОРО́ДСТВО. Выражающий собой высокие моральные качества в наивысшей степени.— **Сама́ благоро́дність (шляхе́тність).**

ВОПРО́С ЖИ́ЗНИ И СМЕ́РТИ. О чём-либо чрезвычайно важном для кого-либо; то, отчего зависит самое важное, самое существенное.— **Пита́ння життя́ й сме́рті.**

ВОРОБЬИ́НАЯ НОЧЬ. 1. Ночь с непрерывной грозой и зарницами; 2. Самая короткая летняя ночь.— **Горобі́на ніч.**

ВОРО́НА В ПАВЛИ́НЬИХ ПЕ́РЬЯХ. О человеке, тщетно пытающемся казаться более значительным, интересным, образованным и т. п., чем он есть на самом деле.— **Воро́на в паві́ному пір'ї; убра́вся в жупа́н і ду́ма, що пан.**

ВО́РОН ВО́РОНУ ГЛАЗ НЕ ВЫКЛЮЕТ. Люди, связанные какими-либо общими (обычно корыстными) интересами, не предают друг друга, действуют заодно.— **Воро́на воро́ні (во́рон во́ронові) о́ка не ви́клює; соба́ка соба́ці хвоста́ не одку́сить; свій своє́му не во́рог (о́ка не ви́колупає).**

ВОРО́Н СЧИТА́ТЬ. Ротозейничать, быть невнимательным, глазеть по сторонам.— **Лови́ти га́ви (ви́порожні, вітри́); ви́трішки продава́ти (купува́ти, лови́ти, і́сти** *і т. п.*).

ВОРОТИ́ТЬ НОС от кого, от чего. Относиться к кому-либо, чему-либо с презрением, пренебрежением.— **Верну́ти (відверта́ти) ніс (но́са)** від кого, від чого.

ВОСКУРЯ́ТЬ (жечь) ФИМИА́М кому. *См.* **КУРИ́ТЬ ФИМИАМ.**

ВО СТО КРАТ (раз). На очень много — больше, красивее.— **У сто крат (раз, разів).**

ВОСТРИ́ТЬ (нава́стривать, навостри́ть) ЗУ́БЫ (зуб) на кого. *См.* **ТОЧИ́ТЬ ЗУБ.**

ВОТ ГДЕ СИДИ́Т. Выражение досады, раздражения, неудовольствия и т. п., обычно сопровождаемое жестом, указывающим на шею, голову и т. п.— о ком-либо, о чём-либо, доставляющем большие хлопоты, не-

приятности и т. п.— **Оту́т (ось тут) сиди́ть.**

ВОТ ГДЕ СОБА́КА ЗАРЫ́ТА. Вот в чём суть дела, истинная причина чего-либо; вот где разгадка дела.— **От (ось) де (в чо́му, тут** *і т. п.*) **соба́ка зари́тий.**

ВОТ И ВЕСЬ РАЗГОВО́Р. Нет необходимости говорить о чём-либо, обсуждать что-либо.— **Оце́ й уся́ розмо́ва (мо́ва); оце́ й (та й) по всій мо́ві; оце́ й (та й) усе́; оце́ й (та й) по всьо́му.**

ВОТ [ТЕБЕ́] И ВЕСЬ СКАЗ. Больше не о чем говорить, на этом и конец разговора.— **От [тобі́] й уся́ ка́зка; от (ось, оце́) [тобі́] й усе́.**

ВОТ (э́кая, э́ка, кака́я) **НЕ́ВИДАЛЬ** (*уст.* **невида́льщина**) *и* **ЧТО ЗА НЕВИДАЛЬ** (*уст.* **невида́льщина**). О комлибо, о чём-либо, не представляющем собой ничего необычного, ничего удивительного.— **Ото́ ди́во (дивина́); от так ди́во (дивина́).**

ВОТ ОНО ЧТО! Выражение сильного удивления, изумления и т. п.— **Он (ось, от) воно́ що.**

ВОТ ПОДИ́ Ж ТЫ? Выражение удивления, недоумения по поводу необычности, странности чего-либо.— **От (ось) ба́чиш (ма́єш); от тобі́ й ма́єш.**

ВОТ ТАК КЛЮКВА! Восклицание, выражающее удивление по поводу какой-либо неприятной неожиданности.— **От тобі́ [й] ма́єш; от (ось) тобі́ й на; отуди́ к бі́су (до бі́са).**

ВОТ ТАК ШТУ́КА! Восклицание, выражающее удивление; выражение удивления, разочарования и т. п.— **От так шту́ка! Оце́ (так) шту́ка! От так штуко́вина!**

ВОТ ТЕБЕ́, БА́БУШКА, [И] ЮРЬЕВ ДЕНЬ. Употребляется для выражения неожиданно несбывшейся надежды, прекращение свободы действий и т. п.— **От тобі́, ба́бо, й Юра.**

ВОТ ТО-ТО И ОНО *и* **ВОТ ТО-ТО ЖЕ.** Употребляется для подтверждения или подчёркивания правильности чего-либо сказанного.— **Ото́ ж то й воно́; то-то ж бо й є; ото́ ж то [бо] й є; то ж бо й є.**

В ОТЦЫ (**в сыновья́, в ма́тери** *и т. п.*) **ГОДИ́ТСЯ** кто, кому. О большой разнице в возрасте — кто-то кого-то намного старше или младше.— **У батько́ (у сина́, у матері́** *і т. ін.*) **годи́ться** хто, кому.

ВО (В) ЦВЕ́ТЕ ЛЕТ (**сил**). В молодые годы, в пору расцвета физических и духовных сил.— **У ро́зквіті ро́кі́в (літ, віку, сил).**

ВПАДА́ТЬ (**впасть**) **В АЗА́РТ.** *См.* **ВХОДИ́ТЬ В АЗАРТ.**

ВПАДА́ТЬ (**впасть**) **В ДЕ́ТСТВО.** От старости потерять рассудок; выжить из ума.— **На дитя́чий ро́зум схо́дити (зійти́, перехо́дити, перейти́); упада́ти (упа́сти) в дити́нство.**

ВПАДА́ТЬ (**впасть**) **В ИСТЕ́РИКУ.** Проявлять в поступках и в поведении крайнюю неуравновешенность, возбуждённость.— **Впада́ти (впа́сти) в істе́рику.**

ВПАДА́ТЬ (**впасть**) **В КРА́ЙНОСТЬ.** *См.* **ВДАВА́ТЬСЯ В КРАЙНОСТЬ.**

ВПАДА́ТЬ (**впасть, приходи́ть, прийти́**) **В ОТЧА́ЯНИЕ.** Поддаваться чувству сильной душевной боли, безысходности, безнадежности.— **Впада́ти (впа́сти) у ві́дчай; впада́ти (впа́сти, вдава́тися, вда́тися) в ро́зпач.**

ВПАДА́ТЬ (**впасть**) **В ПА́НИКУ.** Проникаться страхом, бояться, настоящей или воображаемой опасности.— **Удава́тися (уда́тися) в па́ніку.**

ВПАДА́ТЬ (**впасть**) **В ПРОТИВОРЕ́ЧИЯ.** Начинать противоречить самому себе.— **Упада́ти (упа́сти) в супере́чність.**

ВПАСТЬ В АЗА́РТ. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В АЗА́РТ.**

ВПАСТЬ В КРА́ЙНОСТЬ. *См.* **ВДАВА́ТЬСЯ В КРАЙНОСТЬ.**

ВПАСТЬ В ПА́НИКУ. *См.* **ВПАДА́ТЬ В ПА́НИКУ.**

ВПАСТЬ В ПРОТИВОРЕ́ЧИЯ. *См.* **ВПАДА́ТЬ В ПРОТИВОРЕ́ЧИЯ.**

ВПАСТЬ В НЕМИ́ЛОСТЬ. Утратить чью-либо симпатию.— **УПАСТИ В НЕЛА́СКУ** (**в неми́лість**).

В ПЕРВУЮ МИНУ́ТУ. Сейчас же, сразу после чего-либо.— **В пе́ршу мить (хвили́ну).**

В ПЕРВУЮ ОЧЕРЕДЬ. Прежде всего.— **У пе́ршу че́ргу.**

В ПЕТЛЮ ЛЕЗТЬ. Рисковать жизнью.— **У петлю́ лі́зти.**

В ПЕРВЫХ РЯДА́Х БЫТЬ (**идти́** *и т. п.*). Вести перед в каком-нибудь деле, быть наиболее активным участником чего-либо.— **У пе́рших рядах (ла́вах) бу́ти (йти** *і т. ін.*).

ВПИВА́ТЬСЯ (**впи́ться**) **ГЛАЗА́МИ** (**взгля́дом**) в кого, во что. Оста-

новить на ком-либо, чём-либо глаза, пристально рассматривая.— **Впива́тися (впи́тися) оч**и́**ма (по́глядом)** в к о г о, щ о.

В ПИ́КУ [СДЕ́ЛАТЬ, СКАЗА́ТЬ *и т. п.*] ч т о, к о м у - л и б о. С целью досадить кому-либо, назло.— **На зло [зроби́ти, сказа́ти** *і т. п.* щ о] **комý**сь.

ВПИСЫВАТЬ (вписа́ть) НОВУЮ СТРАНИЦУ в о ч т о. Делать открытие, совершать что-либо новое, выдающееся, знаменательное в какой-либо области.— **Упи́сувати (уписа́ти) нову́ сторі́нку** в щ о.

ВПИТЫВАТЬ (впита́ть) **С МОЛОКО́М МА́ТЕРИ.** *См.* **ВСАСЫВАТЬ С МОЛОКО́М МА́ТЕРИ.**

В ПОДМЕ́ТКИ НЕ ГОДИ́ТСЯ (не ста́нет) к о м у. О том, кто неизмеримо хуже, ниже кого-либо в каком-либо отношении.— **Не го́ден у слі́д сту́пити** к о м у; **в слі́д не вступи́ть** к о м у; **у підме́тки не годи́ться** к о м у; **[і] підме́тки не ва́ртий** ч и є ї х т о.

В ПО́ЛНОЙ [БОЕВО́Й] ГОТО́ВНОСТИ. Полностью готовый к выполнению чего-либо.— **У по́вній [бойові́й] гото́вності.**

В ПО́ЛНОЙ МЕ́РЕ. Сполна.— **У по́вній мі́рі; по́вною мі́рою.**

В ПО́ЛНОМ СМЫ́СЛЕ [ЭТО́ГО] СЛО́ВА. Настоящий, подлинный, который отвечает значению слова.— **У по́вному (у по́внім) зна́ченні (розумі́нні) [цьо́го] сло́ва.**

В ПО́ЛНУЮ СИ́ЛУ. С большим напряжением, с наибольшей интенсивностью делать что-либо.— **На по́вну си́лу.**

В ПО́ЛНЫЙ ГО́ЛОС. *См.* **ВО ВЕСЬ ГО́ЛОС.**

В ПО́ТЕ ЛИЦА́. С большим усердием, напряжением, прилагая большие усилия.— **У по́ті чола́.**

ВПРАВЛЯТЬ (впра́вить) МОЗГИ́ к о м у. Заставить образумиться, заставить понять, осознать ошибку.— **Вправля́ти (впра́вити) мо́зок** к о м у.

В (ПО) ПРОСТОТЕ́ ДУШЕ́ВНОЙ (серде́чной). о излишней доверчивости, наивности.— **З серде́чної просто́ти.**

В ПРОТИ́ВНОМ СЛУ́ЧАЕ. Если будет наоборот, противоположное тому, что намечается, необходимо и т. п.— **У проти́вному ра́зі.**

ВПРЯГА́ТЬСЯ (впря́чься) В РАБО́ТУ (в де́ло). Приняться за длительную или трудную работу.— **Запряга́тися (запря́гтися, упряга́тися, упря́гтися) в робо́ту.**

В ПРЯМО́М (буква́льном) СМЫ́СЛЕ [ЭТО́ГО] СЛО́ВА. Точный, прямой, не переносный.— **У прямо́му (буква́льному) розумі́нні [цьо́го] сло́ва.**

В РАБО́ЧЕМ ПОРЯ́ДКЕ. В процессе работы.— **У робо́чому поря́дку.**

В РА́ДУЖНОМ СВЕ́ТЕ [ВИ́ДЕТЬ, ПРЕДСТАВЛЯ́ТЬ *и т. п.*]. Представлять что-либо хорошим, приятным, удачным, счастливым.— **У ра́йдужному світлі [ба́чити, уявля́ти** *і т. ін.*].

ВРАСТА́ТЬ (врасти́, прираста́ть, прирасти́) КОРНЯ́МИ. Долго проживать где-либо, привыкнуть, привязаться.— **Уроста́ти (уросте́й, прироста́ти, прирости́) корі́нням.**

ВРАЧУ́, ИСЦЕЛИ́СЯ САМ. Реплика, обращённая к человеку, осуждающему те недостатки, которыми страдает сам; прежде чем осуждать других, исправься сам.— **Лі́карю, ви́лікуй себе́ само́го.**

ВРЕЗА́ТЬСЯ (вре́зываться, врезáться) **В ПАМЯ́ТЬ.** Очень хорошо запомниться.— **Урі́зуватися (урі́затися) в па́м'ять.**

ВРЕМЕНА́ МЕНЯ́ЮТСЯ [МЫ МЕНЯ́ЕМСЯ С НИ́МИ]. *Книжн.* Всё течёт, всё меняется.— **Часи́ змі́нюються [і ми змі́нюємося з ни́ми].**

ВРЕ́МЯ — ДЕ́НЬГИ. Не следует зря тратить время.— **Час — це гро́ші.**

ВРЕ́МЯ — ЛУ́ЧШИЙ ВРАЧ. С течением времени всё проходит, все горести забываются.— **Час — найкра́щий лі́кар.**

ВРЕМЯ НЕ ЖДЕ́Т (не стои́т). Необходимо срочно, немедленно действовать.— **Час не жде (не чека́є, не стої́ть).**

ВРЕ́МЯ ОТ ВРЕ́МЕНИ *и* **ОТ ВРЕ́МЕНИ ДО ВРЕМЕНИ.** Иногда.— **Час від ча́су; від ча́су до ча́су.**

ВРЕ́МЯ (исто́рия) РАБО́ТАЕТ НА НАС. За нами будущее, объективно мы должны победить.— **Час (істо́рія) працю́є на нас.**

В РО́ЗОВОМ СВЕ́ТЕ (цве́те) [ВИ́ДЕТЬ, ПРЕДСТАВЛЯ́ТЬ *и т. п.*]. Идеализировать кого-либо, что-либо, не замечая недостатков, тёмных сторон. **У рожéвому світлі [ба́чити, уявля́ти** *і т. п.*]; **у рожéвих ба́рвах (фа́рбах) [ба́чити, уявля́ти** *і т. ін.*].

В РОТ НЕ БРАТЬ *чего*. Не есть и не пить чего-либо по какой-либо причине.— **У рот не брáти** *чого*.

В РОТ НЕ ЛЕЗЕТ *что*. *См.* **В ГÓРЛО НЕ ЛЕЗЕТ.**

В РУ́КИ ПРО́СИТСЯ (плывёт, идёт *и т. п.*) *что*. Легко, без труда достаётся что-либо.— **До рук (у ру́ки) прóситься** (**плине́**, **іде́** *тощо*) *що*.

В [СА́МУЮ] ТО́ЧКУ БИТЬ (**попáсть**). Делать, говорить то, что необходимо.— **В [са́му] то́чку би́ти** (**попада́ти**).

ВСАСЫВАТЬ (**всоса́ть**, **впи́тывать**, **впита́ть**) **С МОЛОКО́М МАТЕ́РИ**. Усваивать с детства.— **Всмóктувати** (**всмокта́ти**, **всиса́ти**, **увісса́ти**, **увібра́ти**) **з молоко́м ма́тері** (**з матери́нським молоко́м**).

В СВОЁ ВРЕ́МЯ. 1. Когда-то в прошлом, в определённый период чьей-то минувшей жизни; 2. Когда необходимо, вовремя.— **У свій час**; **свого́ ча́су**.

В СВОЕ́Й СТИХИ́И. В привычной обстановке.— **У свої́й стихії**.

В СВОЕМ РЕПЕРТУА́РЕ *кто*. Как свойственно кому-либо поступать, что-либо делать.— **У своє́му репертуа́рі** *хто*.

В СВОЕ́М РО́ДЕ. С известной точки зрения.— **У своє́му ро́ді**.

В СВОЕ́ УДОВО́ЛЬСТВИЕ *делать что*. Беспечно, весело, без забот; столько, сколько хочется, до полного удовлетворения.— **Собі́ на втіху** *роби́ти що*.

В СВОЮ́ О́ЧЕРЕДЬ *и* **В СВОЙ ЧЕРЕ́Д**. В ответ, со своей стороны.— **У свою́ че́ргу**; **своє́ю че́ргою**.

ВСЕ БЕЗ ИСКЛЮЧЕ́НИЯ. Абсолютно всё.— **Усе́ без ви́нятку**.

ВСЕВИ́ДЯЩЕЕ ОКО. *Поэт.* О глазах того, кто всё видит и знает.— **Всеви́дяще** (**всеви́дяче**, **всевидю́ще**, **всевидю́че**) **о́ко**.

ВСЁ В ПОРЯ́ДКЕ. Всё хорошо, в исправном, надлежащем виде; проходит должным образом.— **Усе́ в поря́дку**; **усе́ гара́зд**.

ВСЕ ДО ОДНО́ГО; **ВСЕ КАК ОДИ́Н** *и* **ВСЕ ПОГОЛО́ВНО**. Абсолютно все.— **Усі́ до о́дного** (**як оди́н**).

ВСЕ ДОРОГИ ВЕДУТ В РИМ. Одну и ту же конечную цель можно достичь разными путями, различными способами.— **Усі́ доро́ги** (**шляхи́**) **веду́ть у Рим** (**до Ри́ма**); **усі́ стежки́ до Ри́ма йду́ть**.

ВСЕ ИЛИ НИЧЕГО́. То, что есть целиком, без исключения или нисколько, ничуть.— **Усе́ або́ нічо́го**.

ВСЕЙ ДУШО́Й. *См.* **ОТ [ВСЕЙ] ДУШИ́**.

ВСЕ КАК ОДИ́Н *и* **ВСЕ ПОГОЛО́ВНО**. *См.* **ВСЕ ДО ОДНО́ГО**.

В СЕМЕ́ЙНОМ КРУГУ́. Среди членов семьи.— **У роди́нному** (**у сім'ї́йному**) **ко́лі**.

ВСЕ́МИ ПЕЧЕ́НКАМИ [НЕНАВИ́ДЕТЬ, ПРЕЗИРА́ТЬ *и т. п.*]. Очень сильно.— **Усіма́ печі́нками [ненави́діти, зневажа́ти** *і т. п.*].

ВСЕ́МИ (**вся́кими**) **ПРА́ВДАМИ И НЕПРА́ВДАМИ**. *См.* **ПРАВДАМИ И НЕПРАВДАМИ.**

ВСЕ́МИ ФИБРАМИ ДУШИ́ (**се́рдца**). Искренне, горячо, всем существом.— **Усіма́ фі́брами душі́** (**се́рця**).

ВСЕМ МИ́РОМ. *Уст.* Сообща, коллективно.— **Усі́м ми́ром**.

ВСЕМ СЕ́РДЦЕМ *и* **ВСЕЙ ДУШО́Й**. Всем существом; беспредельно, искренне, горячо верить, любить и т. п.— **Щи́рим се́рцем**; **щи́рою душе́ю**.

ВСЕМ СКО́ПОМ. Все вместе.— **Ці́лим** (**усі́м**) **ско́пом**.

ВСЕМУ́ СВОЕ ВРЕ́МЯ. Всё существует в пределах какой-либо поры; всё будет в определенную пору.— **На все свій час**; **усьо́му свій час**.

В СЕМЬЕ НЕ БЕЗ УРО́ДА. В коллективе всегда есть кто-либо, отличающийся от других какими-либо (чаще дурными) качествами.— **У роди́ні** (**у сім'ї́**) **не без ви́родка**.

ВСЕ НА СВЕТЕ. Употребляется с усилительным значением исчерпанной полноты чего-либо.— **Все на світі**.

ВСЕ НИПОЧЕ́М *кому*. Не интересует, не касается кого-либо, ничего не значит для кого-либо, не может быть помехой.— **Все ба́йду́же** (**дарма́**) *кому*.

ВСЕ ПОНЯ́ТЬ — ВСЕ ПРОСТИ́ТЬ. Поняв, стать снисходительным, доброжелательным.— **Усе́ зрозуміти — усе́ прости́ти** (**проба́чити**).

ВСЕ ПРО́ЧЕЕ ПРИЛО́ЖИТСЯ [САМО́ СОБО́Й]. *См.* **ОСТАЛЬНО́Е ПРИЛО́ЖИТСЯ.**

ВСЕ ПУСТЯКИ́ ПО СРАВНЕ́НИЮ С ВЕ́ЧНОСТЬЮ. Употребляется как формула утешения: не стоит огорчать-

ся, то ли ещё бывает.— Усе́ дрібни́ці порівня́но з ві́чністю.

ВСЕРЬЁЗ И НАДОЛГО. Основательно, по-деловому и на продолжительное время.— **ВСЕРЙОЗ І НАДО́ВГО.**

ВСЕ СВОЕ ДА СВОЕ ПЕТЬ (твердить). Настоятельно придерживаться одного и того же мнения в разговоре.— Усе́ своє́ї та своє́ї пра́вити (співа́ти); усе́ своє́ та своє́ пра́вити (торо́чити).

ВСЕХ БЛАГ. Пожелание при прощании; всего наилучшего, всего хорошего.— Усіх благ.

ВСЕХ (любы́х, ра́зных) МАСТЕ́Й. Различных видов, различных направлений, убеждений.— Усіх (уся́ких, різних) масте́й; уся́кої (різної) ма́сті.

ВСЕ ШИШКИ ВА́ЛЯТСЯ на кого. *См.* **НА БЕ́ДНОГО МАКА́РА ВСЕ ШИШКИ ВАЛЯТСЯ.**

ВСКИДЫВАТЬ (вски́нуть) **ГЛАЗА́** (глаза́ми) на кого. Быстро устремить поднять глаза вверх, чтобы посмотреть на кого-либо, что-либо.— Скида́ти (ски́нути) о́ко (очи́ма).

ВСКОЛЫХНУТЬ ДУ́ШУ (се́рдце). Вызвать какие-либо чувства.— Сколихну́ти ду́шу (се́рце).

ВСКОЛЫХНУТЬ ТИШИНУ́ (молча́ние, безмо́лвие). Нарушить тишину, прервать молчание.— Сколихну́ти ти́шу (мовча́ння).

ВСКРУЖИ́ТЬ ГО́ЛОВУ. *См.* **КРУЖИТЬ ГОЛОВУ.**

В СЛУЧАЕ НЕОБХОДИ́МОСТИ. Если возникнет необходимость.— У ра́зі потре́би.

В СОБСТВЕННЫЕ РУ́КИ ДАВА́ТЬ (дать, отда́ть, вручи́ть) кому, что. Непосредственно тому, кому адресовано что-либо, не прибегая к посредникам.— У вла́сні ру́ки дава́ти (да́ти, вруча́ти, вручи́ти) кому що.

ВСПЛЫВАТЬ (всплыть) **НА ПОВЕРХНОСТЬ** (нару́жу). Непредвиденно обнаруживаться, проявляться.— Виплива́ти (ви́плисти, ви́пливти) на пове́рхню (на чи́сту во́ду).

ВСПОМИНАТЬ (вспо́мнить) **ДОБРО́М** (до́брым сло́вом) кого. *См.* **ПОМИНАТЬ ДОБРО́М.**

ВСТАВА́ТЬ (встать) **ГРУ́ДЬЮ.** Мужественно защищать кого-либо, что-либо.— Става́ти (ста́ти) грудьми́.

ВСТАВА́ТЬ (встать) **НА ДЫБЫ.** *См.* **СТАНОВИТЬСЯ НА ДЫБЫ.**

ВСТАВА́ТЬ (встать, поднима́ться, подня́ться) **НА НОГИ.** *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА НОГИ.**

ВСТАВА́ТЬ НА ПУТЬ́. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА ПУТЬ́.**

ВСТАВА́ТЬ (встать, вступа́ть, вступи́ть) **НА ПУТЬ** чего, какой. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА ПУТЬ.**

ВСТАВА́ТЬ (встать) **НА СТО́РОНУ** кого, чью. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА СТО́РОНУ.**

ВСТАВА́ТЬ (встать) **НЕ С ТОЙ НОГИ́.** *См.* **ВСТАВА́ТЬ С ЛЕ́ВОЙ НОГИ.**

ВСТАВА́ТЬ (встать) **ПЕРЕД ГЛАЗА́МИ.** Мысленно представляться.— Поставáти (поста́ти) пе́ред очи́ма.

ВСТАВА́ТЬ (встать) **ПОД ЗНА́МЯ** (под знамёна) кого, чего, чьё, чьи. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ ПОД ЗНА́МЯ** (под знамёна).

ВСТАВА́ТЬ (встать) **ПОПЕРЕК ГО́РЛА** кому. *См.* **СТАНОВИТЬСЯ ПОПЕРЕК ГО́РЛА.**

ВСТАВА́ТЬ (вста́ть) **ПОПЕРЕК ПУТИ** чьего (доро́ги чьей). *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА ПУТЬ́.**

ВСТАВА́ТЬ (встать) **С ЛЕ́ВОЙ** (не с той) **НОГИ́** (не той ногой́). Быть без причины в плохом настроении, раздражённом состоянии.— Вставáти (вста́ти, ступи́ти) не на ту но́гу (на ліву но́гу).

ВСТАВЛЯ́ТЬ (ста́вить) **ПА́ЛКИ В КОЛЕСА** кому. Намеренно препятствовать, мешать кому-либо в каком-нибудь деле.— Вставля́ти (ста́вити) па́лиці (па́лки) в коле́са кому.

ВСТАТЬ ГРУ́ДЬЮ. *См.* **ВСТАВА́ТЬ ГРУ́ДЬЮ.**

ВСТАТЬ НА ПУТЬ́ чьём (на доро́ге чьей, поперёк пути́ чьего, поперёк доро́ги чьей). *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА ПУТЬ́.**

ВСТАТЬ НА ПУТЬ чего, какой. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА ПУТЬ.**

ВСТАТЬ НА СТО́РОНУ кого, чью. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА СТО́РОНУ.**

ВСТАТЬ ПОД ЗНА́МЯ (под знамёна) кого, чего, чьё, чьи. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ ПОД ЗНА́МЯ** (под знамёна).

ВСТАТЬ ПОПЕРЕК ГО́РЛА кому. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ ПОПЕРЕК ГО́РЛА.**

ВСТАТЬ ПОПЕРЕК ПУТИ́ чьего (доро́ги чьей). *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА ПУТЬ́.**

ВСТА́ТЬ (стать) **СТЕНО́Й.** Дружно.— **Ста́ти стінóю** (му́ром).

ВСТРЕВО́ЖЕННАЯ (растрево́женная) **ДУША́** ч ь я, у к о г о *и* **ВСТРЕВО́ЖЕННОЕ** (растрево́женное) **СЕРДЦЕ** ч ь ё, у к о г о. Находящиеся в состоянии тревоги, беспокойства; взволнованные.— **Стрибóжена** душá ч и я, у к о г о; **стрибóжене** сéрце ч и є, у к о г о.

ВСТРЕЧА́ТЬ (встре́тить, принима́ть, приня́ть) **В ШТЫКИ** к о г о, ч т о. Встретить враждебно; оказывать сопротивление осуществлению чего-либо.— **Зустрічáти** (зустрíти) **в штики́** (в багнéти) к о г о, щ о.

ВСТРЕЧА́ТЬСЯ (встре́титься, ста́лкиваться, столкну́ться) **НА УЗКОЙ ДОРО́ЖКЕ.** Вступать в непримиримые, исключающие возможность совместной деятельности, противоречия, разногласия с кем-либо, в чём-либо.— **Зустрічáтися** (зустрíтися, стрічáтися, стрíнутися, стрíтися, здибáтися, здúбуватися, здúбатися) **на вузькій стéжці** (стежúні, дорóзі, доріжці).

В СТРОГОМ СМЫСЛЕ [ЭТОГО] СЛО́ВА. В конкретном значении; в специальном, специфическом значении.— **У тóчному розумíнні [цьóго] слóва.**

ВСТУПА́ТЬ (вступи́ть) **В [СВОЙ] ПРАВА́.** *См.* **ВХОДИ́ТЬ В [СВОЙ] ПРАВА́.**

ВСТУПА́ТЬ (вступи́ть) **В СТРОЙ.** *См.* **ВХОДИ́ТЬ В СТРОЙ.**

ВСТУПА́ТЬ (вступи́ть) **НА ПУТЬ** ч е г о, к а к о й. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА ПУТЬ.**

В СТУ́ПЕ НЕ УЛУЧИ́ШЬ к о г о. О человеке, которого нельзя поймать на лжи, на каком-либо поступке.— **У стýпі не влýчиш** к о г о.

В СУ́МКЕ СОЛДА́ТА ЛЕЖИ́Т МА́РШАЛЬСКИЙ ЖЕЗЛ. О честолюбивых стремлениях человека, а также о потенциальных возможностях осуществления этих стремлений.— **У сýмці солдáта лежúть мáршальський жезл.**

В СЫНОВЬЯ (в мáтери *и т. п.*) **ГОДИ́ТСЯ** к т о, к о м у. *См.* **В ОТЦЫ ГОДИ́ТСЯ.**

ВСЫПАТЬ ГОРЯ́ЧИХ к о м у. Выпороть или побить.— **Всúпати берéзової кáші** (бóбу, пéрцю *і т. п.*) к о м у.

ВСЯКАЯ ВСЯ́ЧИНА. Всё, что угодно, самое разнообразное, различное.— **Усяка** (різна) **всячúна.**

ВСЯ́КИЙ КУЛИ́К СВОЕ БОЛО́ТО ХВАЛИТ. Каждый хвалит то, что ему близко, дорого.— **Усяк кулúк до свогó болóта звик; кóжний кулúк своє́ болóто хвáлить; кóжна лисúця свій хвóстик хвáлить.**

ВСЯКИЙ (всяк) **МОЛОДЕ́Ц НА СВОЙ ОБРАЗЕЦ.** У каждого свои привычки, наклонности, повадки.— **Кóжний** (усякий) **молодéць на свій взірéць; кóжний** (усякий) **кравéць на свій аршúн мірúє; як півень умíє, так і пíє.**

ВСЯКИМИ ПРАВДАМИ И НЕПРАВДАМИ. *См.* **ПРАВДАМИ И НЕПРАВДАМИ.**

ВСЯКОЙ ТВА́РИ ПО ПА́РЕ. О смешанном составе чего-либо.— **Усякої твáрі по пáрі.**

ВСЯК СВЕРЧО́К ЗНАЙ СВОЙ ШЕСТО́К. Знай своё место — говорится тому (или о том), кто ведёт себя несоответственно своему положению, вмешивается не в своё дело.— **Швець знай своє́ шéвство, а в кравéцтво не лізь (не мішáйся); знай, цвіркýне, свій прúпічок; як (колú) не ковáль, то й рук не погáнь; знай, кóзо (корóво), своє́ стíйло; знай, кобúло, де брикáти; не літай, ворóно, в чужíї хорóми.**

В ТАКО́М СЛУ́ЧАЕ *и* **В ТАКО́М РАЗЕ.** *См.* **В ЭТОМ СЛУ́ЧАЕ.**

ВТАПТЫВАТЬ (втоптáть) **В ГРЯЗЬ** к о г о. *См.* **ЗАТАПТЫВАТЬ В ГРЯЗЬ.**

В ТВОЕ́Й ВЛА́СТИ с д е л а т ь ч т о. *См.* **В ВАШЕЙ ВЛА́СТИ.**

ВТИРА́ТЬ (втере́ть) **ОЧКИ** к о м у. Обмануть, провести кого-либо, представив что-либо в выгодном освещении.— **Замúлювати** (замúлити) **óчі.**

ВТИРА́ТЬСЯ (втере́ться, вкра́дываться, вкра́сться, влеза́ть, влезть) **В ДОВЕ́РИЕ.** Разными происками, ухищрениями добиваться доверчивого отношения к себе.— **Втирáтися** (втéртися, влáзити, влíзти, вкрадáтися, вкрáстися) **в довір'я** (в довíру).

В ТИ́ХОМ О́МУТЕ (болóте) **ЧЕРТИ ВОДЯ́ТСЯ.** Тихий, скрытный человек способен на поступки, которых от него, казалось бы, нельзя было ожидать.— **У тúхому болóті чортú вóдяться** (плóдяться).

В ТО ЖЕ МГНОВЕ́НИЕ, В ТОТ ЖЕ МИГ. Сразу же, тотчас.— **Ту (цю) ж мить; тíєї ж мúті.**

ВТОПТА́ТЬ В ГРЯЗЬ к о г о. *См.* **ТОПТА́ТЬ В ГРЯЗЬ.**

ВТОРА́Я МО́ЛОДОСТЬ. Прилив новых сил, подъём энергии в пожилом возрасте.— **Дру́га мо́лодість.**

ВТОРА́Я НАТУ́РА. О чём-либо составляющем основную черту, свойство данного человека.— **Дру́га нату́ра.**

ВТОРО́Е ДЫХА́НИЕ. Прилив энергии, бодрости в состоянии усталости.— **Дру́ге ди́хання.**

В ТРЕ́ТЬИ РУ́КИ [ОТДА́ТЬ, ПЕРЕДА́ТЬ, ПЕРЕЙТИ́ *и т. п.*]. Третьему по счёту лицу, учреждению и т. п.— **У тре́ті ру́ки [віддáти, передáти, перейти́** *і т. п.*].

В ТРЕ́Х (в не́скольких) ШАГА́Х. *См.* **В ДВУХ ШАГА́Х.**

В ТРИДЕВЯ́ТОМ ЦА́РСТВЕ [ТРИДЕСЯ́ТОМ ГОСУДА́РСТВЕ]. *Фольк.* В очень далёкой стране, земле.— **У тридев'я́тому ца́рстві [не на́шому господа́рстві].**

В ТРИ РУЧЬЯ́ [ПЛА́КАТЬ, РЫДА́ТЬ *и т. п.*] *и* **РЕВМЯ́ РЕВЕ́ТЬ.** Сильно, горько.— **Ре́вма ревіти́ [ревти́, пла́кати].**

В ТРУБЕ́ УГЛЕ́М (помело́м) ПИ́САНО. *См.* **ВИЛА́МИ ПО ВОДЕ́ ПИСА́НО.**

[И] В ХВОСТ И В ГРИ́ВУ. На полную силу, очень сильно.— **[І] у хві́ст і в гри́ву.**

ВХОДИ́ТЬ (войти́, впада́ть, впасть) В АЗА́РТ. Очень увлекаться, чем-либо, проявлять рвение.— **Ухо́дити (увійти́, упада́ти, упа́сти) в аза́рт.**

ВХОДИ́ТЬ (войти́) В АМБИ́ЦИЮ. *См.* **УДАРЯ́ТЬСЯ В АМБИ́ЦИЮ.**

ВХОДИ́ТЬ (войти́) В БЫТ. Становиться обычным, привычным.— **Ухо́дити (увійти́) в по́бут.**

ВХОДИ́ТЬ (войти́) В ГО́ЛОВУ (в ум, в мысль). 1. Возникать появляться в сознании кого-либо; 2. Думаться, представляться, доходить до сознания кого-либо.— **Впада́ти (впа́сти, захо́дити, зайти́) в го́лову; спада́ти (спа́сти) на ду́мку.**

ВХОДИ́ТЬ (войти́) В ДОВЕ́РИЕ к о м у. Приобрести доверие, расположение кого-либо.— **Ухо́дити (увійти́) в дові́р'я** д о к о г о.

ВХОДИ́ТЬ (войти́) В ЖИЗНЬ ч ь ю. 1. Получать признание, приобретать значение необходимого, обязательного; 2. Осваиваться с окружающими условиями, средой и т. п.; проявлять деятельное участие.— **Ухо́дить (увійти́) в життя́** ч и є.

ВХОДИ́ТЬ (войти́) В ИСТО́РИЮ. Оставить след в истории, сохраниться в человеческой памяти как знаменательное событие.— **Вхо́дити (увійти́) в істо́рію.**

ВХОДИ́ТЬ (войти́) В [СВОЮ́] КОЛЕЮ. Приходить в обычное состояние, вернуться к привычному образу жизни.— **Ухо́дити (увійти́) в [свою́] ко́лію.**

ВХОДИ́ТЬ (войти́) В КУРС ч е г о. Знакомиться детально или в общих чертах с чем-либо.— **Ухо́дити (увійти́) в курс** ч о г о.

ВХОДИ́ТЬ (войти́) В ЛЕТА́ (в года́, в во́зраст). *Уст.* Стать взрослым.— **Ухо́дити (увійти́) в [дозрілі] літа́.**

ВХОДИ́ТЬ (войти́) В МО́ДУ. Стать предметом общего внимания, пользоваться популярностью, общим признанием в определённое время.— **Ухо́дити (увійти́) в мо́ду.**

ВХОДИ́ТЬ (войти́) В НО́РМУ. Приобретать нормальный вид, состояние; становиться обычным, соответствующим общепринятым правилам, требованиям.— **Ухо́дити (увійти́) в но́рму.**

ВХОДИ́ТЬ (войти́) В ОБЯ́ЗАННОСТЬ ч ь ю. Кто-то обязан что-то делать.— **Ухо́дити (увійти́) в обо́в'язок** ч и й.

ВХОДИ́ТЬ (войти́) ВО ВКУС. Освоившись с чем-либо, оценив что-либо, испытывать от этого удовлетворение, удовольствие.— **Добира́ти (дібра́ти, дохо́дити, дійти́) смаку́; увихо́дити (увійти́) в смак.**

ВХОДИ́ТЬ (войти́) В ПЛОТЬ И КРОВЬ. Оказываться прочно усвоенным кем-либо, чем-либо.— **Вхо́дити (увійти́) в плоть і кров.**

ВХОДИ́ТЬ (войти́, вдава́ться, вда́ться) В ПОДРОБНОСТИ. 1. Вникнуть в частности, в детали; 2. Быть подробным в изложении чего-либо.— **Удава́тися (уда́тися) в подро́биці (в то́нкощі).**

ВХОДИ́ТЬ (войти́) В ПОЛОЖЕ́НИЕ ч ь ё. Понять чьё-либо положение, состояние, отнестись к кому-либо со вниманием, участием.— **Вхо́дити (увійти́) в стано́вище** ч и є; **зглядáтися (зглянутися, зважáти, зважити) на стано́вище** к о г о, ч и є.

ВХОДИ́ТЬ (войти́, вступа́ть, вступи́ть) В [СВОИ́] ПРАВА́. Проявляться

на полную силу.— **Ухо́дити (увійти́, уступа́ти, уступи́ти) в [свої́] права́.**

ВХОДИТЬ (войти́, приходи́ть, прийти́) В РАЖ. Становиться сильно возбуждённым, неистовым, исступлённым.— **Прихо́дити (прийти́) в раж.**

ВХОДИТЬ (войти́) В РИТМ. Привыкать к определённым действиям или обстоятельствам.— **Ухо́дити (увійти́) в ритм.**

ВХОДИТЬ (войти́) В РОЛЬ. Осваиваться со своими обязанностями, со своим положением.— **Вхо́дити (увійти́) в роль.**

ВХОДИТЬ (войти́) В РУ́СЛО. Принимать обычное течение, обычный образ жизни.— **Ухо́дити (увійти́) в ру́сло (в береги́).**

ВХОДИТЬ (войти́) В СИ́ЛУ. Становиться жизнеспособным, крепнуть; приобретать большое влияние, упрочивать своё положение.— **Набира́ти (набра́ти) си́лу (си́ли); набира́тися (набра́тися) сил (си́ли); вбива́тися (вби́тися) в си́лу.**

ВХОДИТЬ (войти́, вступа́ть, вступи́ть) В СТРОЙ. Становиться действующим, годным, работоспособным.— **Става́ти (ста́ти) до ла́ду.**

В ЦВЕТЕ ЛЕТ (сил). *См.* **ВО ЦВЕТЕ ЛЕТ (сил).**

В ЦЕНТРЕ ВНИМА́НИЯ [БЫТЬ, НАХОДИТЬСЯ]. Привлекать всеобщий интерес.— **У це́нтрі ува́ги [бу́ти, знахо́дитися].**

В ЧЕМ ДУША́ [ТО́ЛЬКО] ДЕ́РЖИТСЯ. О хилом, болезненном, больном человеке.— **Де (в чо́му) [ті́льки] та душа́ де́ржиться.**

ВЧЕРА́ШНИЙ ДЕНЬ. Прошлое, прошедшее.— **Учора́шній день.**

В ЧЕТЫРЕХ СТЕНА́Х [СИДЕ́ТЬ, ЖИТЬ]. 1. Не выходить из дому; 2. Быть домоседом, не общаться ни с кем.— **У чотирьо́х сті́нах [сиді́ти, жи́ти].**

В ЧУЖИ́Е РУ́КИ [ОТДАВА́ТЬ, ПОПАДА́ТЬ *и т. п.*]. Чужим, посторонним людям.— **У чужі́ ру́ки [попада́ти, віддава́ти** *і т. ін.*].

В ЧУЖО́М ГЛАЗУ́ СУЧО́К ВИ́ДИМ, А В СВОЕ́М [И] БРЕВНА́ НЕ ЗАМЕЧА́ЕМ. У других видим даже мелкие недостатки, а в себе не замечаем больших.— **У чужо́му (у чужі́м) о́ці [й] пороши́ну ба́чить, а в свое́му пенька́ не поміча́є; чуже́ ба́чить під лі́сом, а свого́ не ба́чить під но́сом.**

В ЧУЖО́М ПИРУ́ ПОХМЕ́ЛЬЕ. Неприятность из-за других, из-за чужой вины; расплата за веселье других.— **З чужо́го кло́поту (похмі́лля) голова́ боли́ть; хто кисли́ці поїв, а кого́ (на ко́го) оско́ма напа́ла.**

ВЫБИВА́ТЬ (вы́бить, выкола́чивать, вы́колотить) ДУРЬ ИЗ ГОЛОВЫ чьей *и* **ВЫБИВА́ТЬ (вы́бить) ДУРЬ** из кого. Образумить кого-либо, заставить образумиться.— **Выбива́ти (ви́бити) ду́рощі з голови́** чиєї; **вибива́ти (ви́бити) дур (дурни́ці)** з кого.

ВЫБИВА́ТЬ (вы́бить, вышиба́ть, вы́шибить) ИЗ КОЛЕЙ кого. Нарушить привычное течение жизни, ход дела.— **Вибива́ти (ви́бити, викида́ти, ви́кинути, вирива́ти, ви́рвати) з ко́лії** кого.

ВЫБИВА́ТЬ (вы́бить, вышиба́ть, вы́шибить) ИЗ СЕДЛА́ кого. Лишить кого-либо бодрости, стойкости, силы жить и бороться — о жизненной неудаче, потрясениях и т. п.— **Вибива́ти (ви́бити) із сідла́** кого.

ВЫБИВА́ТЬ (вы́бить, вышиба́ть, вы́шибить) ПО́ЧВУ ИЗ-ПОД НОГ чьих, у кого. Лишить кого-либо уверенности, поддержки, опоры в каком-нибудь деле.— **Вибива́ти (ви́бити) грунт з-під ніг** чиїх, у кого.

ВЫБИВА́ТЬСЯ (вы́биться, выходи́ть, вы́йти) В ЛЮДИ *и* **ВЫБИВА́ТЬСЯ (вы́биться) НА ДОРО́ГУ.** После долгих усилий достичь, добиться хорошего общественного положения.— **Вибива́тися (ви́битися, вихо́дити, ви́йти) в лю́ди; вибива́тися (ви́битися) на [широ́ку] доро́гу.**

ВЫБИВА́ТЬСЯ (вы́биться, выходи́ть, вы́йти) ИЗ КОЛЕЙ. Нарушать привычный образ жизни.— **Вибива́тися (ви́битися, схо́дити, зійти́) з ко́лії.**

ВЫБИВА́ТЬСЯ (вы́биться) ИЗ СИЛ. Ослабеть от сильного или длительного напряжения; сильно устать.— **Вибива́тися (ви́битися) з сил.**

ВЫБИВА́ТЬСЯ (вы́биться) НА ДОРО́ГУ. *См.* **ВЫБИВА́ТЬСЯ В ЛЮДИ.**

ВЫБРА́СЫВАТЬ (вы́бросить, выки́дывать, вы́кинуть) ДУРЬ ИЗ ГОЛОВЫ. Образумливаться; отучаться от какой-либо плохой привычки, склонности.— **Викида́ти (ви́кинути) дур (ду́рощі) з голови́.**

ВЫБРА́СЫВАТЬ (вы́бросить, выки́дывать, вы́кинуть, вышвы́ривать, вы́-

швырнуть) ЗА́ БОРТ. Отвергать как что-то ненужное, непригодное.— Викида́ти (ви́кинути) за борт.

ВЫБРАСЫВАТЬ (вы́бросить, выки́дывать, вы́кинуть) ИЗ ГОЛОВЫ (из се́рдца, из па́мяти) кого, что. Забыть, оставить мысль о ком-либо или о чём-либо.— Викида́ти (ви́кинути) з голови́ (з се́рця, з ду́мки, з пам'яті) кого, що.

ВЫБРАСЫВАТЬ (вы́бросить, выки́дывать, вы́кинуть, вышвы́ривать, вы́швырнуть) НА У́ЛИЦУ кого. 1. Лишать жилья; 2. Увольнять, лишать работы, заработка.— Викида́ти (ви́кинути) на ву́лицю кого.

ВЫБЫВАТЬ (вы́быть, выходи́ть, вы́йти) ИЗ СТРОЯ. Становиться недействующим, негодным, неработоспособным.— Вибува́ти (ви́бути, вихо́дити, ви́йти) з ла́ду.

ВЫВОДИТЬ (вы́вести) В ЛЮДИ кого. Оказать содействие кому-либо в достижении общественного положения.— Вива́дити (ви́вести) в лю́ди.

ВЫВОДИТЬ (вы́вести) ИЗ РАВНОВЕ́СИЯ. Лишать покоя, терпения, выдержки и т. п.— Вива́дити (ви́вести) з рівнова́ги.

ВЫВОДИ́ТЬ (вы́вести) ИЗ СЕБЯ́ кого. Лишить самообладания, приводить в состояние крайнего раздражения.— Вива́дити (ви́вести) з се́бе кого.

ВЫВОДИ́ТЬ (вы́вести) НА ДОРО́ГУ (на путь) кого. Помочь занять правильное место в жизни.— Вива́дити (ви́вести) на шлях (на доро́гу, на путь) кого.

ВЫВОДИ́ТЬ (вы́вести) НАРУ́ЖУ (на свет [бо́жий]). Сделать для всех очевидным; разоблачить.— Вива́дити (ви́вести) на світло де́нне (на світ [бо́жий]).

ВЫВОДИ́ТЬ (вы́вести) НА ЧИ́СТУЮ (све́жую) ВО́ДУ кого. Разоблачить, уличить кого-либо.— Вива́дити (ви́вести) на чи́сту (свіжу) во́ду кого; вива́дити (ви́вести) на сухе́ньке кого.

ВЫВОЗИ́ТЬ (вы́везти, выноси́ть, вы́нести) НА СВОИХ ПЛЕЧА́Х (на себе́). Самому выдержать всю тяжесть выполнения какого-либо дела, работы.— Вива́зити (ви́везти, вино́сити, ви́нести) на свої́х пле́чах (на собі).

ВЫВОРАЧИВАТЬ (вы́вернуть) ДУ́ШУ [НАИЗНА́НКУ] перед кем. Рассказывать кому-либо о себе всё самое сокровенное.— Вивёрта́ти (ви́вернути) ду́шу перед ким.

ВЫДАВАТЬ (вы́дать) [СЕБЯ] С ГОЛОВО́Й. Обнаруживать свою причастность к чему-либо своими поступками, словами и т. п.— Вида́ва́ти (ви́дати) [себе́] з голово́ю; викрива́ти (ви́крити) себе́ сповна́.

ВЫДЕ́РЖИВАТЬ МА́РКУ. *См.* ДЕРЖА́ТЬ МА́РКУ.

ВЫДЕ́РЖИВАТЬ (вы́держать) РОЛЬ. Не отступать от намеченной линии поведения.— Витри́мувати (ви́тримати) роль.

ВЫДЕ́РЖИВАТЬ (вы́держать) ХАРА́КТЕР. Проявлять стойкость, оставаться верным принятому решению.— Витри́мувати (ви́тримати) хара́ктер.

ВЫЕДЕ́ННОГО ЯЙЦА́ НЕ СТО́ИТ. О чём-либо не имеющем никакого значения, не заслуживающего внимания.— Не ва́ртий ді́рки з бу́блика.

ВЫЕЗЖА́ТЬ НА СПИНЕ́ чьей. Использовать кого-либо для достижения своих целей.— Виїжджа́ти на спи́ні чиї́й; виїжджа́ти на кому.

[КАК] ВЫЖА́ТЫЙ ЛИМО́Н. О человеке, утратившем силы, способности.— [Як] ви́душений лимо́н.

ВЫЗЫВА́ТЬ (вы́звать) К ЖИ́ЗНИ. Служить причиной появления чего-либо.— Викли́ка́ти (ви́кликати) до життя́.

ВЫИ́ГРЫВАТЬ (вы́играть) ВРЕ́МЯ. Сэкономить время или получить больше времени для каких-либо действий в достижении поставленной цели.— Виграва́ти (ви́грати) час.

ВЫЙДЕ́Т ТО́ЛК из кого. Будет выгода, польза, будут хорошие последствия.— Бу́дуть (ви́йдуть) лю́ди з кого; бу́де пуття́ з кого.

ВЫЙТИ (выла́зить, вы́лезть) БО́КОМ кому. *См.* ВЫХОДИ́ТЬ БО́КОМ.

ВЫЙТИ В ЛЮ́ДИ. *См.* ВЫБИВА́ТЬСЯ В ЛЮ́ДИ.

ВЫЙТИ В ТИРА́Ж. *См.* ВЫХОДИ́ТЬ В ТИРА́Ж.

ВЫЙТИ ИЗ БЕРЕГО́В. *См.* ВЫХОДИ́ТЬ ИЗ БЕРЕГО́В.

ВЫЙТИ ИЗ ВО́ЗРАСТА (из годо́в, из лет) *См.* ВЫХОДИ́ТЬ ИЗ ВОЗРА́СТА.

ВЫЙТИ ИЗ ГОЛОВЫ́ (из па́мяти, из ума́). *См.* ВЫХОДИ́ТЬ ИЗ ГОЛО́ВЫ.

ВЫ́ЙТИ ИЗ ДЕ́ТСКОГО ВО́ЗРАСТА (из де́тских лет). *См.* **ВЫХОДИ́ТЬ ИЗ ДЕ́ТСКОГО ВО́ЗРАСТА.**

ВЫ́ЙТИ ИЗ ДОВЕ́РИЯ. *См.* **ВЫХОДИ́ТЬ ИЗ ДОВЕ́РИЯ.**

ВЫ́ЙТИ ИЗ КОЛЕ́Й. *См.* **ВЫБИВА́ТЬСЯ ИЗ КОЛЕ́И.**

ВЫ́ЙТИ ИЗ-ПОД ПЕРА́ кого, чьего. *См.* **ВЫХОДИ́ТЬ ИЗ-ПОД ПЕРА́.**

ВЫЙТИ ИЗ ПОЛОЖЕ́НИЯ. *См.* **ВЫХОДИ́ТЬ ИЗ ПОЛОЖЕ́НИЯ.**

ВЫЙТИ ИЗ РО́ЛИ. *См.* **ВЫХОДИ́ТЬ ИЗ РО́ЛИ.**

ВЫ́ЙТИ ИЗ СТРО́Я. *См.* **ВЫБЫВА́ТЬ ИЗ СТРО́Я.**

ВЫЙТИ ИЗ ТЕРПЕ́НИЯ. *См.* **ВЫХОДИ́ТЬ ИЗ ТЕРПЕ́НИЯ.**

ВЫЙТИ ИЗ ТЯЖЕЛО́ГО ПОЛОЖЕ́НИЯ. *См.* **ВЫХОДИ́ТЬ ИЗ ТЯЖЕЛО́ГО ПОЛОЖЕ́НИЯ.**

ВЫЙТИ ИЗ УПОТРЕБЛЕ́НИЯ. *См.* **ВЫХОДИ́ТЬ ИЗ УПОТРЕБЛЕ́НИЯ.**

ВЫЙТИ СУХИ́М ИЗ ВОДЫ. *См.* **ВЫХОДИ́ТЬ СУХИ́М ИЗ ВОДЫ.**

ВЫКИ́ДЫВАТЬ (вы́кинуть) **ЗА БОРТ.** *См.* **ВЫБРА́СЫВАТЬ ЗА БОРТ.**

ВЫКИ́ДЫВАТЬ (вы́кинуть) **ИЗ ГОЛОВЫ** (из се́рдца, из па́мяти) кого, что. *См.* **ВЫБРА́СЫВАТЬ ИЗ ГОЛОВЫ.**

ВЫКИ́ДЫВАТЬ (вы́кинуть, отка́лывать, отколо́ть, отма́чивать, отмочи́ть, де́лать, сде́лать) **КОЛЕ́НО** (колене́, колене́ца). Делать какие-либо неожиданные, необычные, бессмысленные поступки.— **Викида́ти** (ви́кинути, відко́лювати, відколо́ти, загина́ти, загну́ти) коліно (коліна, коліне, коліна); **викида́ти** (ви́кинути) ви́брик; **викида́ти** (ви́кинути, вига́дувати, ви́гадати, виробля́ти, утя́ти, утну́ти) шту́ку.

ВЫКИ́ДЫВАТЬ (вы́кинуть) **НА У́ЛИЦУ** кого. *См.* **ВЫБРА́СЫВАТЬ НА У́ЛИЦУ.**

ВЫКИ́ДЫВАТЬ (вы́кинуть) **ФО́КУС** (фо́кусы, форте́ль, форте́ли). Делать что-либо необычное, неожиданное.— **Викида́ти** (ви́кинути) фо́кус (фо́куси, форте́ль, форте́лі, ко́ника, ко́ники, ви́брик).

ВЫКОЛА́ЧИВАТЬ (вы́колотить) **ДУРЬ ИЗ ГОЛОВЫ** чьей. *См.* **ВЫБИВА́ТЬ ДУРЬ ИЗ ГОЛОВЫ.**

ВЫЛАЗИ́ТЬ (вы́лезть) **БО́КОМ.** *См.* **ВЫХОДИ́ТЬ БОКОМ.**

ВЫЛЕТА́ТЬ (вы́лететь) **В ТРУБУ́.** Обанкротиться, разориться.— **Вилітáти** (ви́летіти) **в трубу́.**

ВЫЛЕТА́ТЬ (вы́лететь, выска́кивать, вы́скочить) **ИЗ ГОЛОВЫ** (из па́мяти). Совершенно, совсем забываться.— **Вилітáти** (ви́летіти, виска́кувати, ви́скочити) **з голови́** (з пам'яті).

ВЫМАТЫВАТЬ (вы́мотать, вытя́гивать, вы́тянуть) **[ВСЮ] ДУ́ШУ** из кого. Изводить, терзать чем-либо неприятным, томительным и т. п.— **Вимо́тувати** (ви́мотати, витя́гати, ви́тягти, ви́тягнути) **всю ду́шу з кого.**

ВЫМАТЫВАТЬ (вы́мотать, вытя́гивать, вы́тянуть) **[ВСЕ] ЖИЛЫ** (си́лы, не́рвы). Изнурять, обессиливать.— **Вимо́тувати** (ви́мотати, висо́тувати, ви́сотати, витяга́ти, ви́тягнути, ви́тягти) **[всі] жи́ли** (си́ли, не́рви).

ВЫМАТЫВАТЬ (вы́мотать, вытя́гивать, вы́тянуть) **[ВСЕ] КИШКИ.** Мучить, всячески изводить кого-либо.— **Вимо́тувати** (ви́мотати) **[всі] кишки́.**

ВЫМЕЩА́ТЬ (вы́местить) **[СВОЮ] ЗЛОБУ** (доса́ду *и т. п.*) на ком. Удовлетворять своё чувство недоброжелательства, враждебности, раздражения, огорчения, неудовольствия.— **Зганя́ти** (згóнити, зігна́ти, зогна́ти) **злість** (зло) на кому.

ВЫНИМА́ТЬ (вы́нуть) **ДУ́ШУ** (се́рдце). *Уст.* Измучить нравственно.— **Вийма́ти** (ви́йняти) **ду́шу** (се́рце).

ВЫНОСИ́ТЬ (вы́нести) **НА СВОИ́Х ПЛЕЧА́Х** (на себе́). *См.* **ВЫВОЗИТЬ НА СВОИ́Х ПЛЕЧА́Х.**

ВЫНОСИ́ТЬ (вы́нести) **СОР ИЗ ИЗБЫ.** Разглашать раздоры, ссоры, дрязги, происходящие в семье, между близкими людьми.— **Виносити** (ви́нести) **сміття́** (бруд) **з ха́ти; виносити** (ви́нести) **сміття́ під чужу́ ха́ту.**

ВЫНЬ ДА ПОЛО́ЖЬ. Дай сейчас же, во что бы то ни стало.— **Ви́йми та покла́ди; хоч з нігтя ви́колупай, та дай; тели́сь, я́лова, дай молоко́.**

ВЫПАДА́ТЬ (вы́пасть, улету́чиваться, улету́читься) **ИЗ ПА́МЯТИ** (из головы́). Совершенно, совсем забываться.— **Выпада́ти** (ви́пасти) **з па́м'яті** (з голови́).

ВЫПАДА́ТЬ (вы́пасть) **ИЗ ПО́ЛЯ ЗРЕ́НИЯ.** Оставаться незамечен-

ным.— **Випада́ти (ви́пасти) з ува́ги (з по́ля зо́ру).**

ВЫПИТЬ (испи́ть) ГО́РЬКУЮ ЧА́ШУ (ча́шу го́ря, ча́шу го́речи) ДО ДНА. *См.* **ПИТЬ ГО́РЬКУЮ ЧАШУ ДО ДНА.**

ВЫПЛА́КИВАТЬ (вы́плакать, пропла́кать) [ВСЕ] ГЛАЗА́. Долго и много лить слёзы.— **Випла́кувати (ви́плакати, пропла́кати, спла́кати) всі [о́чі].**

ВЫПУСКА́ТЬ (вы́пустить) ИЗ РУК. Упускать что-либо, не воспользоваться чем-либо.— **Випуска́ти (ви́пустити) з рук.**

ВЫРАСТА́ТЬ (расти́, вы́расти) В ГЛАЗА́Х чьих. Подняться, выиграть в чьём-либо мнении.— **Виростáти (рости́, ви́рости) в очáх** чиїх.

ВЫРЫВА́ТЬ (вы́рвать, выхва́тывать, вы́хватить) ИЗ ГОРЛА. Добиваться чего-либо, действуя напористо или каким-либо предосудительным образом.— **Вирива́ти (ви́рвати) з го́рла.**

ВЫРЫВА́ТЬ (вы́рвать) ИЗ СЕ́РДЦА (из души́) кого, что. Заставить себя забыть кого-либо, что-либо.— **Вирива́ти (ви́рвати) з се́рця (з душі́)** кого, що.

ВЫРЫВА́ТЬ (вы́рвать, уничтожа́ть, уничто́жить) С КО́РНЕМ что. Совсем, окончательно устранить.— **Вирива́ти (ви́рвати) з ко́ренем (з корінням)** що.

ВЫСА́СЫВАТЬ (вы́сосать) ИЗ ПА́ЛЬЦА что. Выдумывать, говорить без всяких оснований.— **Висмо́ктувати (ви́смоктати, висиса́ти, ви́ссати) з па́льця** що.

ВЫСА́СЫВАТЬ (вы́сосать) [ВСЕ] СО́КИ (кровь, си́лу) из кого, чего. Истощать, лишать сил.— **Висмо́ктувати (ви́смоктати, висиса́ти, ви́ссати) [всі] со́ки (кров, си́лу)** з кого, з чого.

ВЫСКА́КИВАТЬ (вы́скочить) ИЗ ГОЛОВЫ (из па́мяти). *См.* **ВЫЛЕТА́ТЬ ИЗ ГОЛОВЫ.**

ВЫСО́КАЯ МАТЕ́РИЯ. Небудничные или сложные, нелёгкие для понимания понятия, вопросы.— **Висо́ка матéрія.**

ВЫСО́КОЙ (вы́сшей, чи́стой) ПРО́БЫ. Очень высокой квалификации, высочайшего качества и т. д.— **Висо́кої (ви́щої, чи́стої) про́би.**

ВЫСО́КО ЛЕТА́ТЬ. Занимать видное, хорошее положение в жизни, обществе.— **Ви́соко літáти.**

ВЫСО́КО (го́рдо) НОСИ́ТЬ (нести́, держа́ть) ГО́ЛОВУ. Держаться, вести себя гордо, с чувством собственного достоинства.— **Ви́соко (го́рдо) носи́ти (нести́, трима́ти) го́лову.**

ВЫСТАВЛЯ́ТЬ (вы́ставить) К ПОЗО́РНОМУ СТО́ЛБУ кого. *См.* **ПРИГВОЖДА́ТЬ К ПОЗО́РНОМУ СТОЛБУ.**

ВЫСОВЫВАТЬ (вы́сунуть) НОС откуда. Выходить, выглядывать откуда-либо.— **Витика́ти (ви́тикнути, вистромля́ти, ви́стромити) но́са** з вíдки.

ВЫСШЕЙ (чи́стой) ПРО́БЫ. *См.* **ВЫСО́КОЙ ПРО́БЫ.**

ВЫТА́СКИВАТЬ (вы́тащить) ИЗ ГРЯЗИ *Уст.* Помочь выбраться из общественно униженного положения нищеты и т. п.— **Витяга́ти (ви́тягти, ви́тягнути) з гря́зі (з боло́та, з багна́).**

ВЫТРЯСТИ ДУ́ШУ из кого. Запугать, измучить угрозами, домогательствами и т. п.— **Ви́трясти ду́шу.**

ВЫТЯ́ГИВАТЬ (вы́тянуть) [ВСЮ] ДУ́ШУ из кого. *См.* **ВЫМА́ТЫВАТЬ [ВСЮ] ДУ́ШУ.**

ВЫТЯГИВАТЬ (вы́тянуть) [ВСЕ] ЖИ́ЛЫ. *См.* **ВЫМАТЫВАТЬ [ВСЕ] ЖИ́ЛЫ.**

ВЫТЯГИВАТЬ (вы́тянуть) [ВСЕ] КИШКИ́. *См.* **ВЫМАТЫВАТЬ [ВСЕ] КИШКИ́.**

ВЫТЯ́ГИВАТЬ (вы́тянуть) ЗА́ УШИ (за́ ухо) кого. Всячески помогать тому, кто сам не стремится или не способен к какой-либо деятельности, к какому-либо занятию.— **Витя́гати (вита́гувати, тягти́, тягну́ти, ви́тягти, ви́тягнути) за ву́ха (за ву́хо)** кого.

ВЫХВА́ТЫВАТЬ (вы́хватить) ИЗ ГОРЛА. *См.* **ВЫРЫВА́ТЬ ИЗ ГОРЛА.**

ВЫХОДЕЦ С ТОГО́ СВЕТА. Мертвец, который, по суеверным представлениям, выходит из могилы.— **Ви́ходець з то́го світу.**

ВЫХОДИ́ТЬ (вы́йти, вылáзить, вы́лезть) БОКО́М кому. *Прост.* Приводить к плохим последствиям; плохо кончаться для кого-либо.— **Вихо́дити (ви́йти, вилáзити, ви́лізти) бо́ком** кому.

ВЫХОДИ́ТЬ (вы́йти) В ЛЮ́ДИ. *См.* **ВЫБИВА́ТЬСЯ В ЛЮ́ДИ.**

ВЫХОДИ́ТЬ (вы́йти) В ТИРА́Ж. Выйти из употребления, устареть; становиться непригодным к чему-либо — о человеке как работнике.— **Вихо́дити (ви́йти) в тира́ж.**

ВЫХОДИ́ТЬ (вы́йти) ИЗ БЕРЕГО́В. Разливаться, затопляя берег — о реке, озере и т. п.— **Вихо́дити (ви́йти) з берегі́в.**

ВЫХОДИ́ТЬ (вы́йти) ИЗ ВО́ЗРАСТА (из годо́в, из лет). Становиться старше какой-либо возрастной нормы для поступления куда-либо, для выполнения каких-либо обязанностей и т. п.— **Вихо́дити (ви́йти) з ві́ку (з ро́кі́в, з лі́т).**

ВЫХОДИ́ТЬ (вы́йти) ИЗ ГОЛОВЫ́ (из па́мяти, из ума́). Забываться, ускользать из памяти.— **Вихо́дити (ви́йти) з голови́ (з ду́мки, з па́м'яті).**

ВЫХОДИ́ТЬ (вы́йти) ИЗ ДЕ́ТСКОГО ВО́ЗРАСТА (из де́тских лет). Вырастать из детского возраста.— **Вихо́дити (ви́йти) з дитя́чого (дити́нячого) ві́ку (з дитя́чих ро́кі́в, з дитя́чих лі́т).**

ВЫХОДИ́ТЬ (вы́йти) ИЗ ДОВЕ́РИЯ. Переставать пользоваться чьим-либо доверием.— **Вихо́дити (ви́йти) з дові́ри (з дові́р'я).**

ВЫХОДИ́ТЬ (вы́йти) ИЗ КОЛЕ́Й. *См.* **ВЫБИВА́ТЬСЯ ИЗ КОЛЕ́Й.**

ВЫХОДИ́ТЬ (вы́йти) ИЗ-ПОД ПЕРА́ кого, чьего. Быть написанным, созданным кем-либо.— **Вихо́дити (ви́йти) з-пі́д пера́** кого, чийого.

ВЫХОДИ́ТЬ (вы́йти) ИЗ ПОЛОЖЕ́НИЯ. Найти способ, суметь избавиться от затруднений.— **Вихо́дити (ви́йти) із стано́вища.**

ВЫХОДИ́ТЬ (вы́йти) ИЗ РО́ЛИ. Делать что-либо, вести себя каким-либо образом, отступать от принятой линии поведения.— **Вихо́дити (ви́йти) з ро́лі.**

ВЫХОДИ́ТЬ (вы́йти) ИЗ СТРО́Я. *См.* **ВЫБЫВА́ТЬ ИЗ СТРО́Я.**

ВЫХОДИ́ТЬ (вы́йти) ИЗ ТЕРПЕ́НИЯ. Не имея возможности сносить что-либо неприятное (боль, страдания, неприятности и т. п.), выходить из состояния покоя, равновесия.— **Вихо́дити (ви́йти) з терпі́ння.**

ВЫХОДИ́ТЬ (вы́йти) ИЗ ТЯЖЕЛО́ГО ПОЛОЖЕ́НИЯ. Находить возможность избавляться от трудностей, усложнений.— **Вихо́дити (ви́йти) з важко́го (при́крого, скрутно́го) стано́вища.**

ВЫХОДИ́ТЬ (вы́йти) ИЗ УПОТРЕБЛЕ́НИЯ. Переставать употребляться, терять спрос.— **Вихо́дити (ви́йти) з ужи́тку.**

ВЫХОДИ́ТЬ (вы́йти) СУХИ́М ИЗ ВОДЫ. Остаться безнаказанным, уклоняться от заслуженного наказания.— **Вихо́дити (ви́йти) сухи́м із води́.**

ВЫЧЕРКИВАТЬ (вы́черкнуть) ИЗ СВОЕ́Й ПА́МЯТИ. Забыть кого-либо, что-либо; перестать думать о комлибо, о чём-либо.— **Викре́слювати (ви́креслити) з [своє́ї] па́м'яті.**

ВЫЧЕРКИВАТЬ (вы́черкнуть) ИЗ СВОЕ́Й ЖИ́ЗНИ. Считать для себя несуществующим.— **Викре́слювати (ви́креслити) з свого́ життя́.**

ВЫШВЫ́РИВАТЬ (вы́швырнуть) ЗА́ БОРТ. *См.* **ВЫБРА́СЫВАТЬ ЗА́ БОРТ.**

ВЫШВЫ́РИВАТЬ (вы́швырнуть) НА У́ЛИЦУ кого. *См.* **ВЫБРА́СЫВАТЬ НА У́ЛИЦУ.**

ВЫ́ШЕ ГОЛОВЫ́ НЕ ПРЫ́ГНЕШЬ. Больше того, на что способен, не сделаешь.— **Ви́ще голови́ не стрибне́ш (не підско́чиш, не ско́чиш); ви́ще се́бе (своє́ї голови́) не підско́чиш (не ско́чиш).**

ВЫШИБА́ТЬ (вы́шибить) ИЗ КОЛЕ́Й кого. *См.* **ВЫБИВА́ТЬ ИЗ КОЛЕ́Й.**

ВЫШИБА́ТЬ (вы́шибить) ИЗ СЕДЛА́. *См.* **ВЫБИВА́ТЬ ИЗ СЕДЛА.**

ВЫШИБА́ТЬ (вы́шибить) ПО́ЧВУ ИЗ-ПОД НОГ чьих, у кого. *См.* **ВЫБИВА́ТЬ ПО́ЧВУ ИЗ-ПОД НОГ.**

ВЪЕ́СТЬСЯ В ПЕЧЕ́НКИ кому. Очень надоесть.— **У́їстися в печі́нки** кому.

В ЭТОМ ГВОЗДЬ ВОПРО́СА. Самое важное, основное в чём-либо.— **У цьо́му суть пита́ння.**

В ЭТОМ (в тако́м) СЛУ́ЧАЕ *и* **В ТАКО́М РА́ЗЕ.** При данных обстоятельствах, условиях, тогда.— **У цьо́му (у тако́му) ви́падку (ра́зі).**

Г

ГАДА́ТЬ НА БОБА́Х (на кофе́йной гу́ще). Строить необоснованные предположения, догадки о чём-либо.— **Ворожи́ти на боба́х (на кофе́йній гу́щі, на ка́вовій гу́щі).**

ГА́ДКИЙ УТЁНОК. О человеке, несправедливо оценённом ниже своих высоких достоинств, открывающихся неожиданно для окружающих его.— **Гидке́ каченя́.**

ГА́ЙКА СЛАБА́ у кого. Кто-либо не в состоянии, не в силах сделать что-либо.— **Га́йка слабка́** в кого.

ГАЛО́ПОМ ПО ЕВРО́ПАМ. *Шутл., ирон.* 1. Очень быстро, наскоро; 2. Поверхностно, не вдаваясь в подробности, частности.— **Гало́пом по Євро́пах.**

ГАННИБА́ЛОВА (аннибáлова, аннибáловская) КЛЯ́ТВА. *Книжн.* Твёрдая решимость бороться с кем-либо, чем-либо до конца.— **Ганнібáлова (ганнібáлівська) кля́тва.**

ГАННИБА́Л (Аннибáл) У ВОРО́Т. *Книжн.* Употребляется для определения близкой и грозной опасности.— **Ганнібáл пе́ред бра́мою (біля воріт).**

ГВОЗДЕМ НЕ ВЫШИБЕШЬ (не выколотишь) кого из чего. *См.* **КЛИНОМ НЕ ВЫШИБЕШЬ.**

ГВОЗДЬ СЕЗО́НА. Наилучший номер; артист в концерте (в сезоне), производящий сенсацию.— **Окра́са сезо́ну.**

ГДЕ НА́ШЕ НЕ ПРОПАДА́ЛО. Выражение, которое употребляют, приступая к действию, связанному с риском.— **Де вже на́ше не пропадáло.**

ГДЕ ТО́НКО, ТАМ И РВЕ́ТСЯ. Когда в чём-либо не везёт, случается и ещё большая неприятность, беда.— **Де то́нко (ко́ротко), там і (там ще й) рве́ться.**

ГДЕ ЭТО ВИ́ДАНО? Восклицание, выражающее отрицательное отношение к чему-либо.— **Де це ба́чено (ви́дано)? Хто ж це ба́чив?**

ГЕРКУЛЕ́С НА РАСПУ́ТЬЕ. *Книжн.* Выражение применяется к человеку, затрудняющемуся в выборе между двумя решениями.— **Геркуле́с на роздоріжжі (на розпу́тті).**

ГЕРКУЛЕ́СОВ ТРУД (по́двиг). *Книжн.* Тяжёлый труд, который требует необыкновенных усилий.— **Геркуле́сова пра́ця (по́двиг).**

ГЕРОСТРА́ТОВСКАЯ СЛА́ВА. *Книжн.* Позорная слава, добытая любым путём, вплоть до преступления — разрушение культурных ценностей.— **Геростра́това сла́ва.**

ГИБЛОЕ ДЕЛО. О чём-либо бесплодном, безнадёжном, угрожающем тяжёлыми последствиями.— **Пропа́ща спра́ва; пропа́ще ді́ло.**

ГИГАНТСКИМИ (семими́льными) ШАГАМИ ИДТИ́ (дви́гаться) ВПЕРЕД. Быстро и успешно развиваться, делать в чём-либо большие успехи.— **Гіга́нтськими (семими́льними) кро́ками йти́ (ру́хатися) вперед.**

ГЛА́ВНЫМ ОБРАЗОМ. Преимущественно, в основном.— **Головни́м чи́ном; здебі́льшого, здебі́льш.**

ГЛАГО́ЛОМ ЖГИ СЕРДЦА́ ЛЮДЕ́Й. Пламенно, страстно проповедуй, поучай, неси в народ слово правды, слово мудрое и страстное.— **Глаго́лом пали́ серця́ люде́й.**

ГЛА́ДИТЬ (погла́дить) ПО ГОЛОВЕ́ (по голо́вке) кого. Хвалить, одобрять; потворствовать чьим-либо поступкам.— **Гла́дити (погла́дити) по голові́ (по голі́вці)** кого.

ГЛА́ДИТЬ (погла́дить) ПО ШЕ́РСТИ (по шёрстке) кого. Говорить или делать что-либо в соответствии с чьим-либо желанием; в угоду кому-либо.— **Гла́дити (погла́дити) за ше́рстю** кого.

ГЛА́ДИТЬ (погла́дить) ПРО́ТИВ ШЕ́РСТИ (про́тив шёрстки) кого. Говорить или делать кому-либо неприятное, наперекор кому-либо.— **Гла́дити (погла́дити) про́ти ше́рсті** кого.

ГЛАЗА БЫ [МОИ] НЕ СМОТРЕ́ЛИ (не гляде́ли) на кого, что *и* **ГЛАЗА́ БЫ [МОИ] НЕ ВИ́ДЕЛИ** кого, что. Неприятно, противно, тяжело смотреть на кого-либо, что-либо, совсем не хочется видеть кого-либо, что-либо.— **Щоб [мої] о́чі не ба́чили** кого, що; **на о́чі б не ба́чити** кого, що; **диви́тися не хо́четься на** кого, що.

ГЛАЗА́ ГОРЯ́Т (разгоре́лись) у кого на что. О сильном желании

иметь, получи́ть что-либо.— **О́чі горя́ть (розгорі́лися, розпали́лися) в кого́ на що.**

ГЛАЗА́ НА ЛОБ ЛЕ́ЗУТ (поле́зли). Глаза широко раскрылись от сильного удивления, недоумения и т. п.— **О́чі на лоб (на ло́ба, догори́) лізуть (вила́зять, полізли); о́чі ро́гом лізуть (вила́зять, полізли).**

ГЛАЗА́ НА МО́КРОМ МЕ́СТЕ у кого́. О человеке, склонном плакать по любому поводу.— **О́чі на мо́крому мі́сці у кого́.**

ГЛАЗА́ НЕ ОСУША́ЮТСЯ чьи, у кого́. Кто-либо не перестаёт плакать.— **О́чі не висиха́ють чиї, у кого́.**

ГЛАЗА́ ОТКРЫВА́ЮТСЯ (откры́лись) у кого́ на что. О том, кто начинает замечать что-либо, понимать истинное положение вещей.— **О́чі відкрива́ються (відкри́лись, розкрива́ються, розкри́лись) у кого́ на що.**

ГЛАЗА́ РАЗБЕГА́ЮТСЯ (разбежа́лись) у кого́. Кто-либо не может сосредоточиться, остановить внимание на чем-либо — при виде множества, разнообразия чего-либо.— **О́чі розбіга́ються (розбі́глися) у кого́; не зна́є (не знав), на що [пе́рше] диви́тися хто.**

ГЛАЗА́ СЛИПА́ЮТСЯ (закрыва́ются). Кого-либо клонит ко сну, кому-либо мучительно хочется спать.— **О́чі злипа́ються (закрива́ються).**

ГЛАЗ НАБИ́Т (намётан). О человеке настолько сведущем, опытном в чём-либо, что он умеет сразу, по первому впечатлению определить что-либо.— **Око набі́те.**

ГЛАЗ НЕ КАЗА́ТЬ (не пока́зывать, не показа́ть). Не появляться где-либо, не приходить куда-либо или к кому-либо.— **Очи́й не пока́зувати (не показа́ти) на о́чі не пока́зуватися (не дава́тися, не показа́тися).**

ГЛАЗ НЕ ОТОРВЕ́ШЬ (не отведёшь) от кого́, от чего́. Очень внимательно, пристально, неотрывно смотреть на кого-либо на что-либо.— **Очи́й не відірве́ш (не відведе́ш) від кого́, від чого́; о́чей не [мо́жна] відірва́ти (відвести́) від кого́, від чого́.**

ГЛАЗОМ НЕ МОРГНУ́ТЬ (не мигну́ть). Не остановиться перед тем, чтобы сделать что-либо.— **О́ком не моргну́ти (не змигну́ти).**

ГЛАС ВОПИ́ЮЩЕГО В ПУСТЫ́НЕ. *Книжн.* О призыве, остающемся без ответа, без внимания.— **Го́лос волаю́чого в пусте́лі; глас вопію́щого (волаю́чого) в пусте́лі.**

ГЛОТА́ТЬ СЛЁЗЫ. Стараться удержать плач, рыдание.— **Ковта́ти (глита́ти) сльо́зи.**

ГЛОТА́ТЬ СЛЮ́НКИ. С завистью, с жадностью смотреть на что-либо заманчивое, но недоступное.— **Ковта́ти сли́нку (сли́ну).**

ГЛУБИ́НА ВЕКО́В (столе́тий). Очень давние времена.— **Сивина́ віків (століть).**

ГЛУБО́КАЯ СТАРИ́НА. *См.* **СЕДА́Я СТАРИ́НА.**

ГЛУБО́КИЙ ВЗГЛЯ́Д (взор). Очень выразительный, серьезный взгляд.— **Глибо́кий по́гляд (зір).**

ГЛУХО́Е ВРЕМЯ *и* **ГЛУХА́Я ПОРА́.** Время, характеризующееся застоем, упадком, отсутствием какой-либо деятельности.— **Глухи́й час; глухі́ часи́; глуха́ пора́.**

ГЛЯДЕ́ТЬ БО́ЛЬШИ́МИ ГЛАЗА́МИ. *См.* **ДЕ́ЛАТЬ БО́ЛЬШИЕ ГЛАЗА́.**

ГЛЯДЕ́ТЬ В ГЛАЗА́ кому́. *См.* **СМОТРЕ́ТЬ В ГЛАЗА́.**

ГЛЯДЕ́ТЬ В ГРО́Б (в моги́лу). *См.* **СМОТРЕ́ТЬ В ГРО́Б.**

ГЛЯДЕ́ТЬ В ЗУ́БЫ кому́. *См.* **СМОТРЕ́ТЬ В ЗУ́БЫ.**

ГЛЯДЕ́ТЬ В КО́РЕНЬ. *См.* **СМОТРЕ́ТЬ В КО́РЕНЬ.**

ГЛЯДЕ́ТЬ В КУСТЫ́. *См.* **СМОТРЕ́ТЬ В КУСТЫ́.**

ГЛЯДЕ́ТЬ В ЛЕС. *См.* **СМОТРЕ́ТЬ В ЛЕС.**

ГЛЯДЕ́ТЬ В О́БА [ГЛА́ЗА]. *См.* **СМОТРЕ́ТЬ В О́БА [ГЛА́ЗА].**

ГЛЯДЕ́ТЬ (посмотре́ть) ВО ВСЕ ГЛАЗА́. *См.* **СМОТРЕ́ТЬ ВО ВСЕ ГЛАЗА́.**

ГЛЯДЕ́ТЬ В РОТ кому́. *См.* **СМОТРЕ́ТЬ В РОТ.**

ГЛЯДЕ́ТЬ ГЛАЗА́МИ чьими на кого́, на что. *См.* **СМОТРЕ́ТЬ ГЛАЗА́МИ.**

ГЛЯДЕ́ТЬ ДРУГИ́МИ (ины́ми) ГЛАЗА́МИ на кого́, на что. *См.* **СМОТРЕ́ТЬ ДРУГИ́МИ ГЛАЗА́МИ.**

ГЛЯДЕ́ТЬ НЕ НА ЧТО. *См.* **СМОТРЕ́ТЬ НЕ НА ЧТО.**

ГЛЯДЕ́ТЬ (посмотре́ть) ПРА́ВДЕ В ГЛАЗА́ (в лицо́). *См.* **СМОТРЕ́ТЬ ПРА́ВДЕ В ГЛАЗА́.**

ГЛЯДЕ́ТЬ ПРЯ́МО (смéло) В ГЛАЗА́ кому, чему. *См.* **СМОТРЕ́ТЬ ПРЯМО В ГЛАЗА́.**

ГЛЯДЕ́ТЬ СВЕ́РХУ ВНИЗ на кого. *См.* **СМОТРЕ́ТЬ СВЕ́РХУ ВНИЗ.**

ГЛЯДЕ́ТЬ СВЫСОКА́ на кого. *См.* **СМОТРЕ́ТЬ СВЫСОКА́.**

ГЛЯДЕ́ТЬ СКВОЗЬ ПА́ЛЬЦЫ на кого, на что. *См.* **СМОТРЕ́ТЬ СКВОЗЬ ПА́ЛЬЦЫ.**

ГЛЯДЕ́ТЬ СКВОЗЬ РО́ЗОВЫЕ ОЧКИ на кого, на что. *См.* **СМОТРЕ́ТЬ СКВОЗЬ РОЗО́ВЫЕ ОЧКИ.**

ГЛЯДЕ́ТЬ СМЕ́РТИ В ГЛАЗА́ (в лицó). *См.* **СМОТРЕ́ТЬ СМЕ́РТИ В ГЛАЗА́.**

ГНАТЬ В ШЕ́Ю (взашéй). Грубо выгонять, заставлять идти прочь.— **Гнáти в шúю (у три шúї).**

ГНА́ТЬСЯ (погнáться) ЗА ДВУМЯ ЗА́ЙЦАМИ. *См.* **ГОНЯ́ТЬСЯ ЗА ДВУМЯ ЗА́ЙЦАМИ.**

ГНА́ТЬСЯ ПО ПЯТА́М за кем, за чем. Неотступно, быстро бежать, мчаться, ехать, идти за кем-либо, за чем-либо, преследовать кого-либо.— **Гнáтися по п'я́тах** за ким, за чим; **на п'я́ти наступáти** кому, чому.

ГНУ́ТЬ (согну́ть, скрути́ть) В БАРА́НИЙ РОГ. Принуждать, заставлять быть покорным; смирять строгостью, притеснениями.— **Зігну́ти (скрути́ти) у бара́нячий ріг.**

ГНУТЬ (согну́ть) В ДУГУ́ (в три дуги́). Принуждать, притеснять, подавлять; добиваться покорности, полного подчинения.— **Гну́ти (зігну́ти) в дугу́ (в три дуги́).**

ГНУТЬ (согну́ть) В ТРИ ПОГИБЕ́ЛИ. Жестоко эксплуатировать, тиранить.— **Гну́ти (зігну́ти) в три поги́белі.**

ГНУТЬ СВОЮ́ ЛИ́НИЮ. *См.* **ВЕСТИ́ СВОЮ́ ЛИ́НИЮ.**

ГНУТЬ (лома́ть) СПИ́НУ (горб, хребе́т). Выполнять тяжёлую работу, заниматься тяжёлым трудом.— **Гну́ти спи́ну (горбá, хребе́т); лама́ти хребтá.**

ГНУТЬ ШЕ́Ю (спи́ну, хребе́т) перед кем. Кланяться, выражать покорность, заискивать.— **Гну́ти коліна (шúю)** перед ким.

ГОВОРИ́ТЬ (спра́шивать) БЕЗ ОБИНЯКО́В. Говорить открыто, прямо, не прибегая к намёкам, аллегориям.— **Говори́ти (розмовля́ти, пита́ти) без обиняків.**

ГОВОРИ́ТЬ (сказа́ть) В ГЛАЗА́ (в лицó). Высказывать мнение открыто, откровенно; в присутствии того, о ком идёт речь, или обращаясь к нему.— **Говори́ти (сказáти) у вічі (у живі́ о́чі).**

ГОВОРИ́ТЬ ЗАГА́ДКАМИ. Говорить обиняками, намёками.— **Говори́ти заґа́дками; грáти в заґа́дки.**

ГОВОРИ́ТЬ НА ВЕ́ТЕР. *См.* **БРОСА́ТЬ (бро́сить, кида́ть, ки́нуть) СЛОВА́ НА ВЕ́ТЕР.**

ГОВОРИ́ТЬ НА РА́ЗНЫХ ЯЗЫКА́Х. Не понимать друг друга.— **Говори́ти різними мóвами (на різних мóвах).**

ГОВОРИ́ТЬ (спра́шивать) ОБИНЯКО́М (обиняка́ми). Говорить с помощью намеков, недомолвок, иносказаний.— **Говори́ти (розмовля́ти, пита́ти) обиняка́ми.**

ГОГОЛЕ́М ХОДИ́ТЬ (выступа́ть). Ходить с гордым, независимым видом.— **Го́голем ходи́ти (виступа́ти).**

ГОЛ КАК СОКО́Л (как бу́бен). Страшно беден, ничего не имеет.— **Го́лий як бу́бон (як долóня).**

ГОЛОВА́ БОЛИТ у кого о чём. Что-либо заботит, беспокоит, волнует.— **Голова́ боли́ть** у кого про що.

ГОЛОВА́ (котело́к) ВА́РИТ у кого. Кто-либо сообразителен, понятлив, догадлив.— **Голова́ (макíтра) ва́рить** у кого.

ГОЛОВА́ ЗАБИ́ТА у кого чем. 1. Кто-либо полон забот, дум и т. п. о ком-либо, о чём-либо; 2. Кто-либо обременён какими-либо знаниями, сведениями и т. п., обычно ненужными.— **Голова́ заби́та** в кого чим.

ГОЛОВА́ ИДЕТ (хо́дит) КРУ́ГОМ. 1. О головокружении; 2. Об утрате способности ясно соображать от множества дел, забот, волнений.— **Голова́ йде о́бертом (кру́гом); у голові́ пáморочиться; світ макíтриться.**

ГОЛОВА́ (па́мять) КАК РЕШЕТО́. Очень плохая память.— **Голова́ (па́м'ять) як [те] ре́шето.**

ГОЛОВА́ КРУЖИ́ТСЯ (закружи́лась); ЗАКРУЖИ́ЛОСЬ В ГОЛОВЕ *и* **ГОЛОВА́ ТУМА́НИТСЯ.** 1. О головокружении — от усталости, переутомления и т. п.; 2. Об утрате способ-

ности здорово рассуждать, трезво относиться к окружающему — от множества дел, переживаний, забот и т. п.— **Голова́ кру́титься (закрути́лася, па́морочиться, запа́морочилась, чманіє, туманіє); у голові́ кру́титься (закрути́лося, па́морочиться, запа́морочилося); голова́ маки́триться (замаки́трилася); у голові́ маки́триться (замаки́трилося).**

[ЕСТЬ] ГОЛОВА́ НА ПЛЕЧА́Х у к о г о. Об умном, толковом человеке.— **[€] голова́ на пле́чах (на в'я́зах)** у к о г о.

ГОЛОВА́ ПУ́ХНЕТ у к о г о. О состоянии крайнего умственного напряжения в результате долгих размышлений, раздумий над чем-либо, обилия впечатлений и т. п.— **Голова́ пу́хне [від дум6к]** у к о г о.

ГОЛОВА́ ТРЕЩИ́Т. 1. Очень болит голова у кого-либо; 2. Кто-либо имеет много хлопот, забот, впечатлений.— **Голова́ тріщи́ть; у голові́ тріщи́ть.**

ГОЛОВО́Й (на́ голову) ВЫШЕ к о г о. Намного умнее, опытнее, осведомлённее и т. п.— **Голово́ю (на го́лову) ви́щий** в і д к о г о, з а к о г о; к о г о; н і ж х т о, я к х т о.

ГОЛОВО́Й ОТВЕЧА́ТЬ (отве́тить) з а к о г о, ч т о. Брать на себя полную ответственность за кого-либо, что-либо.— **Голово́ю відповіда́ти (відповісти́)** з а к о г о, щ о.

ГОЛОВОКРУЖЕ́НИЕ ОТ УСПЕ́ХОВ. Потеря правильного понимания и оценки чего-либо под влиянием достигнутых успехов.— **Запа́морочення від у́спіхів.**

ГО́ЛОВУ ГРЫЗТЬ к о м у. Надоедать кому-либо, чем-либо; требовать что-либо у кого-либо; тревожить, терзать кого-либо.— **Го́лову гри́зти (прогри́зти)** к о м у.

ГО́ЛОВУ ЛОМА́ТЬ н а д ч е м. Напряжённо думать, решая трудный вопрос или стараясь разобраться в чём-либо сложном, трудном.— **Го́лову лама́ти (суши́ти)** н а д ч и м; **сушити́ (собі́) мо́зок** н а д ч и м.

ГО́ЛОВУ МОРО́ЧИТЬ 1. *(себе)* Заниматься чем-либо хлопотным, думать над чем-либо сложным; 2. *(кому)* Доставлять кому-либо хлопоты, заботы; 3. Сбивать кого-либо с толку, лишать способности здраво рассуждать.— **Го́лову моро́чити.**

ГО́ЛОВУ ПОДНИМА́ТЬ (подыма́ть, подня́ть). Обретая уверенность в себе, в своих силах, начинать действовать, активно проявлять себя, возрождаться.— **Го́лову підво́дити (підвести́, підніма́ти, підня́ти).**

ГОЛОВУ ПОЛОЖИ́ТЬ (сложи́ть). Умереть, погибнуть во имя чего-либо.— **Головою́ накла́сти (наложи́ти); го́лову покла́сти (скла́сти).**

ГО́ЛОВУ ПРИКЛОНИ́ТЬ. Приютиться, найти пристанище, кров.— **Го́лову прихили́ти.**

ГОЛОВУ СКЛОНЯ́ТЬ (склони́ть). 1. Признавать себя побеждённым, сдаваться; уступать в борьбе; 2. Относиться с почтительным уважением к кому-либо; преклоняться перед кем-либо, чем-либо.— **Го́лову схиля́ти (схили́ти).**

ГОЛОД НЕ ТЕТКА [ПИРОЖКА́ НЕ ПОДСУ́НЕТ]. Голод вынуждает покориться или делать что-либо против воли, не так, как хотелось бы.— **Го́лод не свій брат; го́лод не тітка [пиріжка́ не дасть (не нагоду́є)].**

ГОЛУБАЯ КРОВЬ. *Уст., часто ирон.* О дворянском, аристократическом происхождении кого-либо.— **Голуба́ кров.**

ГО́ЛУБЬ МИ́РА. Изображение белого голубя как символа мира.— **Го́луб ми́ру.**

ГОЛЫЕ СТЕ́НЫ. Стены без убранства, без каких-либо украшений на них.— **Го́лі сті́ни.**

ГОМЕРИЧЕСКИЙ СМЕХ (хо́хот). Неудержимый, громовой смех.— **Гомери́чний сміх (ре́гіт).**

ГОНЯ́ТЬСЯ (гна́ться, погна́ться) ЗА ДВУМЯ ЗАЙЦА́МИ. Стремиться выполнить одновременно два разных дела, достичь двух различных целей.— **Гоня́тися (гна́тися, погна́тися) за двома́ зайця́ми.**

ГОРА́ РОДИЛА́ МЫШЬ. Огромные усилия (или обещания) дали ничтожные результаты.— **Гора́ ми́шу породи́ла; вели́ка хма́ра, та малі́й дощ; грім ра́ка вбив; зробив з лемеша́ шва́йку.**

ГОРА́ С ГОРО́Й НЕ СХО́ДИТСЯ, А ЧЕЛОВЕ́К С ЧЕЛОВЕ́КОМ [ВСЕГДА́] СОЙДЕ́ТСЯ. Говорится при неожиданной встрече или расставании на неопределённо долгое время.— **Гора́ з горо́ю не схо́диться (не зійдеться), а люди́на з люди́ною (чоло-**

вік з чолові́ком) зійдеться; гора́ з го́рою не зійдеться, а чоловік з чолові́ком — зáвжди.

ГОРА́ С ПЛЕЧ СВАЛИ́ЛАСЬ. О прекращении тягостного душевного состояния, окончании забот.— **Гора́ з плечéй (з пліч) впа́ла (звали́лася).**

ГОРБА́ТОГО [ОДНА́] МОГИ́ЛА ИСПРА́ВИТ. Убеждения или недостатки, пороки кого-либо не исправишь — о человеке, который не поддаётся перевоспитанию, не может избавиться от своих недостатков.— **Горба́того [хіба́ вже] могúла ви́править; горба́того простýє могúла; крúво́го де́рева не ви́правиш; лихо́го спра́вить за́ступ та лопа́та; з чо́рного кота́ бíлого не зро́биш; пізно старо́го кота́ го́пки вчúти.**

ГО́РДИЕВ У́ЗЕЛ. *Книжн.* О запутанном сплетении обстоятельств.— **Го́рдіїв ву́зол.**

ГО́РДО НОСИ́ТЬ (нести́, держа́ть) ГО́ЛОВУ. *См.* **ВЫСО́КО НОСИТЬ ГОЛО́ВУ.**

ГО́РЕ ГО́РЕВАТЬ. Очень сильно горевать.— **Го́ре горюва́ти; бі́ду бі́дува́ти.**

ГО́РЕ ГО́РЬКОЕ. Чрезвычайно сильное горе.— **Лúхо тяжке́.**

ГО́РЕ ДА И ТО́ЛЬКО. Очень плохо.— **Лúхо та й го́ді.**

ГО́РЕ ЛУ́КОВОЕ. О незадачливом, нерасторопном человеке.— **Нещáстя моє́.**

ГО́РЕ ОТ УМА́. О непонимании посредственными людьми человека выдающегося ума и о вызванных этим жизненных трудностях человека.— **Го́ре (лúхо) з ро́зуму.**

ГОРЕ́ТЬ НА РАБО́ТЕ. Полностью, не жалея сил отдаваться работе.— **Горíти на робо́ті.**

ГОРИ́Т ДЕ́ЛО (рабо́та) В РУКА́Х у кого. Дело спорится, идёт быстро.— **Гори́ть ді́ло (робо́та) в рука́х (під рука́ми)** у кого.

ГОРЫ (го́ру) ВОРОТИ́ТЬ (своротúть, сдви́нуть). Очень много делать.— **Го́ри (го́ру) верну́ти (зверну́ти, перевéрнути, ру́шити, зру́шити).**

ГО́РЬКАЯ ПИЛЮ́ЛЯ. О чём-либо неприятном, обидном.— **Гірка́ пілю́ля.**

ГО́РЬКАЯ ЧА́ША. Большое горе, страдание.— **Гірка́ ча́ша.**

ГО́РЬКИЙ О́ПЫТ. Тяжёлые испытания.— **Гірки́й до́свід.**

ГО́РЬКИЕ ГОРЮ́ЧИЕ СЛЕ́ЗЫ. Непрестанный плач, рыдания.— **Гіркі́ сльóзи.**

ГОРЯ́ЧАЯ ГОЛОВА́ (кровь). О пылком, увлекающемся человеке.— **Гаря́ча голова́ (кров).**

ГОРЯ́ЧИЙ СЛЕД. Недавний, свежий след.— **Гаря́чий слід.**

ГОСПОДИ́Н СВОЕГО́ СЛО́ВА (своему́ сло́ву). *См.* **ХОЗЯИН СВОЕГО СЛО́ВА.**

ГОТО́ВИТЬ (подгото́вить) ПО́ЧВУ. *См.* **ПОДГОТАВЛИВАТЬ ПО́ЧВУ.**

ГОТОВ (рад, хоте́л бы) СКВОЗЬ ЗЕМЛЮ ПРОВАЛИ́ТЬСЯ. Выражение, означающее острое желание исчезнуть, скрыться куда-либо от стыда, страха и т. п.— **Гото́вий (ла́ден, рад, хотíв би) крізь зе́млю пітú (провали́тися).**

ГОТОВЫЙ К УСЛУ́ГАМ. *Уст.* Вежливая заключительная форма перед подписью в письме.— **Гото́вий до по́слуг (на по́слуги).**

ГРЕСТИ (загреба́ть) ДЕ́НЬГИ ЛОПА́ТОЙ. Иметь большие доходы, получать много денег.— **Гребтú (загріба́ти, горну́ти) гро́ші лопа́тою.**

ГРЕТЬ (нагрева́ть, погре́ть) РУКИ. Наживаться нечестным, незаконным путём.— **Грíти (нагрíти, погрíти) ру́ки.**

ГРОБОВО́Й ГО́ЛОС. Глухой и мрачный голос.— **Гробови́й го́лос.**

ГРО́МКАЯ ИСТО́РИЯ. Происшествие, событие, получившие широкую известность, огласку.— **Гучна́ (голосна́) істо́рія.**

ГРОША́ ЛОМАНОГО (ме́дного) НЕ СТО́ИТ кто, что. Ничего не стоит, никуда не годится.— **Ла́маного гроша́ (шага́, ше́ляфа) не ва́ртий** кто, що.

ГРОШ ЦЕНА́ кому, чему. Имеет малую ценность или никакой ценности, ничего не стоит.— **Гріш ціна́** кому, чому; **ціна́ — мідний гріш** кому, чому.

ГРУ́ДЬЮ ПРОЛОЖИ́ТЬ СЕБЕ́ ДОРО́ГУ. Борьбой, упорным трудом, преодолевая трудности, достигнуть чего-либо.— **Грудьмú прокла́сти собí шлях.**

ГРЫЗТЬ ГОЛО́ВУ кому. Надоедать кому-либо чем-либо, требовать что-либо у кого.— **Гри́зти (прогри́зти) го́лову** кому.

ГУБА́ НЕ ДУ́РА у кого. О человеке, который умеет выбрать самое

лучшее.— **Губа́ не з лопуцька́ у к о г о; хоч дурни́й, так хи́трий х т о.**

ГУЛЯ́ТЬ (ходи́ть) ПО РУКА́М. Распространяться, переходя от одного к другому.— **Ходи́ти (іти́) по рука́х; перехо́дити з рук у ру́ки (до рук); гуля́ти по рука́х.**

ГУСЕЙ ДРАЗНИ́ТЬ (раздразни́ть). Бесцельно вызывать раздражение, злобу у кого-либо.— **Гусе́й дражни́ти (роздражни́ти).**

ГУСЬ СВИНЬЁ НЕ ТОВА́РИЩ. Разных по своей природе, характеру или общественному положению людей ничто не может объединить — о том, кто не ровня кому-либо.— **Гусь свині не това́риш; кінь воло́ві не това́риш (не рівня, не па́ра).**

Д

ДАВА́ТЬ (дать) БОЙ к о м у, ч е м у. Решительно выступать против кого-либо, чего-либо.— **Дава́ти (да́ти) бій** к о м у, ч о м у.

ДАВА́ТЬ (дать) ВО́ЛЮ к о м у, ч е м у. Переставать сдерживать, предоставлять свободу в поступках, действиях, проявлении чувств.— **Дава́ти (да́ти) во́лю** к о м у, ч о м у.

ДАВАТЬ (дать) ВО́ЛЮ НОГА́М. Быстро бежать, пускаться наутёк.— **Дава́ти (да́ти) во́лю нога́м; ки́датися (ки́нутися, пуска́тися, пусти́тися) бі́гти;** *док.* **уві́ритися нога́м.**

ДАВАТЬ (дать) ВО́ЛЮ РУКА́М. 1. Трогать, хватать руками; 2. Бить, драться.— **Дава́ти (да́ти) во́лю рука́м.**

ДАВА́ТЬ (дать) ВО́ЛЮ СЕ́РДЦУ. Не сдерживать своих чувств, проявлять свои чувства.— **Дава́ти (да́ти) се́рцю во́лю.**

ДАВА́ТЬ (дать) ВО́ЛЮ ЯЗЫКУ́. Позволять себе говорить лишнее.— **Дава́ти (да́ти) слова́м во́лю.**

ДАВА́ТЬ (дать) ГОЛО́ВУ (ру́ку) НА ОТСЕЧЕ́НИЕ. С полной убеждённостью ручаться за что-либо.— **Дава́ти (да́ти) го́лову (ру́ку) [свою́, собі] відтя́ти (відруба́ти, одруба́ти); дава́ти (да́ти) го́лову (ру́ку) на відріз (на відру́б).**

ДАВА́ТЬ (дать) ДЕ́ЛУ ХОД (движе́ние). 1. Начать движение, работу; 2. Направить в надлежащее место для рассмотрения, исполнения.— **Дава́ти (да́ти) спра́ві хі́д (рух); зру́шувати (зру́шити) спра́ву.**

ДАВА́ТЬ (дать, задава́ть, зада́ть) ДЕРУ. Удирать, убегать.— **Дава́ти (да́ти, задава́ти, зада́ти) дра́ла (дьо́ру); п'я́тами накива́ти.**

ДАВА́ТЬ (дать) ДЕ́СЯТЬ (два́дцать, сто *и т. п.*) **ОЧКО́В ВПЕРЕ́Д.** Значительно превосходить кого-либо, что-либо в чём-либо.— **Дава́ти (да́ти) де́сять (два́дцать, сто** *і т. ін.*) **очо́к упере́д (напере́д).**

ДАВА́ТЬ (дать, уступа́ть, уступи́ть) ДОРО́ГУ к о м у. 1. Отойти в сторону, дав место для прохода, проезда; 2. Предоставить возможность действовать, выдвинуться в какой-либо области.— **Дава́ти (да́ти, звільня́ти, звільни́ти) доро́гу** к о м у.

ДАВА́ТЬ (дать, задава́ть, зада́ть) ЖАРУ *и* **ДАВА́ТЬ (дать) ЖИЗНИ** к о м у. 1. Сильно ругать, бранить кого-либо; 2. Расправляться с кем-либо, бить, громить кого-либо.— **Дава́ти (да́ти, завдава́ти, завда́ти) жа́ру; дава́ти (да́ти) га́рту.**

ДАВА́ТЬ (дать) ЗАДНИЙ ХОД. Отступать от ранее сказанного, сделанного, от своих прежних убеждений, поступков и т. п.— **Дава́ти (да́ти) за́дній хі́д.**

ДАВА́ТЬ (дать) **ЗНАТЬ.** Сообщать.— **Дава́ти (да́ти) зна́ти.**

ДАВА́ТЬ (дать) НАГОНЯ́Й к о м у. Делать строгий выговор; высказывать неудовлетворение чьими-либо действиями, поступками в резкой форме.— **Дава́ти (да́ти) на́гінку (прочуха́на, прочуха́нку)** к о м у.

ДАВА́ТЬ (дать, класть, положи́ть) НАЧА́ЛО ч е м у. Быть источником, отправным пунктом чего-либо.— **Дава́ти (да́ти) поча́ток** ч о м у.

ДАВАТЬ (дать, подава́ть, пода́ть) ПОВОД к о м у. Создавать основания для каких-либо действий, поступков, мыслей и т. п.— **Дава́ти (да́ти) при́від** к о м у.

ДА́ВАТЬ (дать) ПОНЯ́ТЬ. Делать понятным.— **Дава́ти (да́ти) зрозумі́ти.**

ДАВА́ТЬ (дать) ПО ША́ПКЕ кому. 1. Бить, ударять; 2. Освобождать, прогонять кого-то откуда-либо.— **Дава́ти (да́ти) по ша́пці** кому.

ДАВА́ТЬ (дать) ПРИКУРИ́ТЬ кому. Задавать трёпку, чувствительно проучать кого-либо; давать отпор кому-либо.— **Дава́ти (да́ти) прикури́ти** кому.

ДАВА́ТЬ (дать) РУ́КУ НА ОТСЕЧЕ́НИЕ. *См.* **ДАВА́ТЬ ГОЛО́ВУ НА ОТСЕЧЕ́НИЕ.**

ДАВА́ТЬ (дать) СДА́ЧИ (сда́чу). Отвечать ударом на удар, оскорблением на оскорбление.— **Дава́ти (да́ти) зда́чі.**

ДАВА́ТЬ (дать) СЕБЯ́ ЗНАТЬ (чу́вствовать). Заставить себя почувствовать, оказать воздействие на кого-либо, что-либо.— **ДАВА́ТИ (да́ти) себе́ зна́ти (почува́ти); дава́тись (да́тися) взна́ки (втя́мки).**

ДАВА́ТЬ (дать) СЛО́ВО. 1. Клятвенно уверять кого-либо в чем-либо, обещать кому-либо что-либо.— **Дава́ти (да́ти) сло́во;** 2. Предоставлять возможность кому-либо выступить на собрании, заседании и т. п.— **Надава́ти (нада́ти) сло́во.**

ДАВА́ТЬ (дать) ТОН. *См.* **ЗАДАВА́ТЬ ТОН.**

ДАВНО́ БЫ ТАК. Выражает одобрение чьему-либо поступку — ожидаемому, желаемому.— **Давно́ б так; ота́к (отта́к) би й давно́.**

ДА́ЖЕ БРОВЬЮ НЕ ВЕДЕ́Т (не поведёт, не шевельнёт). *См.* **БРОВЬЮ НЕ ВЕДЕ́Т.**

ДА́ЖЕ У́ХОМ НЕ ВЕДЕТ кто. *См.* **И У́ХОМ НЕ ВЕДЕ́Т.**

ДА И ВСЕ ТУТ. Употребляется при окончательном решении какого-либо вопроса.— **Та й [бу́де] ре́шта; та й го́ді; та й край.**

ДАЛЕ́КИЙ (да́льний) ПРИЦЕ́Л.— Далеко идущие замыслы, планы.— **Дале́кий прице́л.**

ДАЛЕКО́ ЗАХОДИ́ТЬ (зайти́). Выходить из пределов допустимого; доводить какое-либо дело до такой степени, когда невозможна остановка.— **Дале́ко захо́дити (зайти́).**

ДАЛЕКО́ НЕ УЕДЕШЬ (не ускачешь) с чем, на чём. Не достигнешь, не добьёшься многого.— **Дале́ко не зайдеш** с чим, на чому.

ДАЛЕКО́ ПОЙТИ́ (уйти́). Сделать карьеру, добиться успехов в жизни; достичь больших результатов в чём-либо.— **Дале́ко піти́ (сягну́ти).**

ДАЛЕКО́ ХОДИ́ТЬ (иска́ть) НЕ НУ́ЖНО (не на́до, не прихо́дится). Употребляется при упоминании о чём-либо находящемся в наличии, вполне доступном, близком.— **Дале́ко ходи́ти (шука́ти) не тре́ба (не бу́демо, не дово́диться).**

ДА́ЛЬНИЕ (до́лгие) ПРО́ВОДЫ — ЛИ́ШНИЕ СЛЁЗЫ. О длительных проводах.— **Дале́кі про́води — за́йві сльо́зи.**

ДА́ЛЬНИЙ ПРИЦЕ́Л. См. **ДАЛЕКИЙ ПРИЦЕ́Л.**

ДА́ЛЬШЕ (е́хать) НЕ́КУДА. Употребляется для выражения крайнего предела чего-либо.— **Да́лі ні́куди (нема́є куди́); дійшли́ (доїхали) до кра́ю.**

ДА МИНУ́ЕТ НАС ЧА́ША СИЯ́. Пусть не коснётся нас какое-либо горе, несчастье.— **Хай мине́ нас ся ча́ша (ця лиха́ годи́на, ця гірка́ до́ля).**

ДАМОКЛО́В МЕЧ. *Книжн.* О постоянно грозящей опасности.— **Дамо́клів меч.**

ДАРЕНОМУ (даровому) КОНЮ В ЗУ́БЫ НЕ СМО́ТРЯТ. Не выражают недовольства подаренной (или доставшейся даром) вещи.— **Даро́ваному коне́ві (коню́) в зу́би не ди́вляться (в зу́би не заглядають, зубів не лічать); дар — не ку́пля; не гу́дять, а хва́лять.**

ДА́РОМ НЕ ПРОЙДЕТ (не обойдётся) что кому. Вызовет непременно какие-либо последствия.— **Да́ром не про́йде (не мине́ться, не мине́)** що кому.

ДА́РОМ (напра́сно, по-пусто́му, по́пусту) ТРАТИТЬ ПОРОХ. Зря, впустую расходовать свои силы, энергию и т. п., напрасно говорить, делать что-либо.— **Даре́мно витрача́ти (тра́тити) по́рох.**

ДА́РОМ ХЛЕБ ЕСТЬ. Быть дармоедом, бездельником, жить на чужой счёт.— **Ду́рно хліб їсти.**

ДАР СЛО́ВА (ре́чи). 1. Способность говорить; 2. Способность говорить свободно, красноречиво.— **Дар мо́ви (сло́ва).**

ДАРЫ́ ДАНА́ЙЦЕВ. *Книжн.* Коварные дары, несущие с собой гибель

для тех, кто их получает.— **Дари́ дана́йців.**

ДАТЬ (найти́) ВЫ́ХОД чему. Дать возможность появиться.— **Да́ти (знайти́) ви́хід** чому.

ДАТЬ ДУ́БА. Умереть.— **Да́ти (врі́зати) ду́ба.**

ДВА АЯКСА. *Книжн.* Два неразлучных друга.— **Два Аяксы.**

ДВА́ДЦАТЬ РАЗ [ГОВОРИ́ТЬ, ДЕ́ЛАТЬ *и т. п.*]. Неоднократно, много раз.— **Деся́тки (два́дцять) разі́в [говори́ти, роби́ти** *тощо*].

ДВА МЕДВЕ́ДЯ В ОДНО́Й БЕРЛО́ГЕ НЕ ЖИВУ́Т (не уживу́тся). Соперники вместе не уживаются — о тех, кто претендует в равной мере на первенство и т. п.— **Два ко́ти в одно́му мішку́ (на одно́му са́лі) не помиря́ться; два ведме́ді в одно́му (в одні́м) барло́зі не живу́ть.**

ДВА САПОГА́ ПА́РА. О людях, похожих друг на друга во многом, сто́ящих один другого — по каким-либо отрицательным качествам.— **Обо́є ряб6о́є; який їхав, таку́ й стрі́в; зустрівсь Яки́м з таки́м.**

ДВЕРЬ НЕ ЗАКРЫВА́ЕТСЯ *и* **ДВЕ́РИ НЕ ЗАКРЫВА́ЮТСЯ.** О частом посещении дома.— **Ха́та не зачиня́ється; две́рі не зачиня́ються.**

ДВОИ́Т (двои́тся) В ГЛАЗА́Х. Представляется, видится удвоенным что-либо, находящееся перед глазами.— **Двоїться в очах.**

ДВУЛИ́КИЙ ЯНУС. *Книжн.* О двуличном, лицемерном человеке.— **Дволи́кий (дволи́ций) Янус.**

ДВУМ СМЕРТЯ́М (двух смерте́й) НЕ БЫВА́ТЬ, А ОДНО́Й НЕ МИНОВА́ТЬ. Рискнём, что бы ни случилось; авось обойдётся, хуже не будет. Говорится в решимости сделать что-либо, связанное с риском, опасностью или с надеждой на то, что из опасного, рискованного положения будет найден выход.— **Раз ма́ти породи́ла, раз і умира́ти (гну́тися)** *і* **раз козі́ смерть; хоч (або́, чи) пан, хоч (або́, чи) пропа́в, двом смертя́м не бу́ти, а одні́єї (одно́ї) не мину́ти; бі́льше ра́зу (як раз) не вмреш.**

ДЕВА́ТЬСЯ (де́ться) НЕ́КУДА. Негде провести время, нечем заполнить время.— **Дева́тися (ді́тися) ніде (ніку́ди, нема́є куди́).**

ДЕ́ВИЧЬЯ ПА́МЯТЬ. *Шутл.* О плохой памяти.— **Дівоча́ (дівча́ча) па́м'ять.**

ДЕВЯ́ТЫЙ ВАЛ. 1. Наиболее сильная и опасная волна во время морской бури; **2.** Символ грозной опасности или наивысшего подъёма чего-либо.— **Дев'я́тий вал.**

ДЕЙСТВОВА́ТЬ НА НЕ́РВЫ кому. Приводить кого-либо в раздражённое состояние.— **Ді́яти на не́рви** кому.

ДЕЛА́ ДАВНО́ МИНУ́ВШИХ ДНЕЙ [ПРЕДА́НЬЯ СТАРИ́НЫ ГЛУБОКО́Й]. О событиях далёкого прошлого.— **Діла́ давно́ мину́лих днів [пере́каз давни́н старо́ї].**

ДЕЛА́ТЬ АКЦЕ́НТ на чём. Подчёркивать какую-либо мысль, обращать особое внимание на что-либо.— **Роби́ти акце́нт** на чому.

ДЕ́ЛАТЬ (сде́лать) **БО́ЛЬШИЕ** (кру́глые) **ГЛАЗА́** *и* **СМОТРЕ́ТЬ** (гляде́ть) **БОЛЬШИ́МИ ГЛАЗА́МИ.** Выражать крайнее удивление, недоумение.— **Роби́ти (зроби́ти) вели́кі (кру́глі) о́чі.**

ДЕ́ЛАТЬ (сде́лать) **ВИД.** Создавать видимость чего-либо, притворяться.— **Роби́ти (зроби́ти) ви́гляд.**

ДЕ́ЛАТЬ (сде́лать) **ВКЛАД** во что. Своим трудом способствовать развитию науки, культуры и т. п.— **Роби́ти (зро́бити) вне́сок** у що.

ДЕ́ЛАТЬ ГЛА́ЗКИ. *См.* **СТРО́ИТЬ ГЛА́ЗКИ.**

ДЕ́ЛАТЬ ИЗ МУ́ХИ СЛОНА́. Сильно преувеличивать что-либо, придавать чему-либо незначительному большое значение.— **Роби́ти з му́хи слона́.**

ДЕ́ЛАТЬ НЕ́ЧЕГО. Бесполезно возражать, предпринимать что-либо.— **Ні́чого (нема́ що) роби́ти.**

ДЕ́ЛАТЬ (сде́лать) **ПАКО́СТЬ.** Приносить вред, доставлять неприятности.— **Чини́ти (роби́ти) па́кость (па́кість).**

ДЕ́ЛАТЬ (сде́лать) **ПЛОХУ́Ю УСЛУГУ** кому. Неудачным вмешательством в чьё-либо дело вместо помощи принести вред, неприятности кому-либо.— **Роби́ти (зроби́ти) пога́ну (ке́пську) по́слугу** кому.

ДЕ́ЛАТЬ ПОГО́ДУ. Определять ход, течение чего-либо; оказывать или иметь решающее влияние на что-либо.— **Роби́ти пого́ду.**

ДЕ́ЛАТЬ (сде́лать) СВОЕ ДЕ́ЛО. Выполнять то, что положено.— **Роби́ти (зроби́ти) своє ді́ло.**

ДЕ́ЛАТЬ (сде́лать) СТА́ВКУ на что. Рассчитывать, полагаться на что-либо.— **Роби́ти (зроби́ти) ста́вку** на що.

ДЕ́ЛАТЬ (сде́лать) СЦЕ́НУ. *См.* **УСТРА́ИВАТЬ СЦЕ́НУ.**

ДЕ́ЛАТЬ (сде́лать) ТРАГЕ́ДИЮ из чего. Представлять себе что-либо слишком мрачным, безысходным, безнадёжным; горевать, отчаиваться без достаточных для этого оснований.— **Роби́ти (зроби́ти) траге́дію** з чого.

ДЕ́ЛАТЬ (сде́лать) УПО́Р (ударе́ние) на чём. Обращать особое внимание на кого-либо, что-либо, придавать особое значение чему-либо.— **Роби́ти (зроби́ти) на́голос** на чому.

ДЕ́ЛАТЬ (сде́лать) ХОРО́ШУЮ (весёлую) МИ́НУ ПРИ ПЛОХО́Й ИГРЕ. Под внешним спокойствием или весёлостью стараться скрыть огорчение, недовольство, неудачу.— **Роби́ть (зроби́ть) до́бру (весе́лу) мі́ну при недо́брій (пога́ній) грі.**

ДЕ́ЛАТЬ (сде́лать, ока́зывать, оказа́ть) ЧЕСТЬ кому. 1. Оказывать уважение; 2. Являться заслугой, быть основанием для уважения.— **Роби́ти (зроби́ти) честь** кому.

ДЕЛИ́ТЬ ШКУ́РУ НЕУБИ́ТОГО МЕДВЕДЯ. Распределять между собою прибыль от предполагаемого, но ещё не осуществленного дела, предприятия.— **Діли́ти шку́ру невби́того ведме́дя (звіра).**

ДЕЛО БЛИЗИТСЯ К КОНЦУ́. Заканчивается осуществление, выполнение чего-либо.— **Спра́ва дохо́дить (йде) до кінця́.**

ДЕЛО БОЛЬШО́Й ВА́ЖНОСТИ. То, что играет важную роль для кого-либо.— **Спра́ва вели́кої ваги́.**

ДЕЛО ВЫГОРЕЛО. Удалось, благоприятно решилось что-либо.— **Спра́ва ви́горіла; ді́ло ви́горіло.**

ДЕ́ЛО ЖИ́ЗНИ чьей. Что-то очень важное, серьёзное для кого-либо.— **Спра́ва життя́** чийого.

ДЕЛО ИДЕТ (пошло́) к чему. Приближается, наступает что-либо.— **Спра́ва йде (пішла́)** до чого.

ДЕ́ЛО КАСА́ЕТСЯ кого, чего. Речь идёт о ком-либо, чём-либо, вопрос касается кого-либо, чего-либо.— **Спра́ва стосу́ється** кого, чого.

ДЕ́ЛО МА́СТЕРА БОИ́ТСЯ. В умелых руках дело спорится.— **Ді́ло ма́йстра хва́лить (велича́є зна́є); ма́йстра й ді́ло бої́ться; в умі́лого і долото́ ря́бу ло́вить.**

ДЕ́ЛО НАЖИВНО́Е. О том, что вполне можно нажить, приобрести.— **Ді́ло наживне́; спра́ва наживна́.**

ДЕ́ЛО НА МАЗИ́. Работа в благоприятном положении, состоянии, не задерживается.— **Ді́ло (спра́ва) на мазі.**

ДЕ́ЛО НЕ ЖДЕ́Т (не те́рпит). Нет возможности медлить, мешкать.— **Ді́ло (спра́ва) не жде (не чека́с, не те́рпить).**

ДЕ́ЛО НЕ СТА́НЕТ за кем, за чем. Задержки не будет из-за кого, чего.— **Ді́ло (спра́ва) не ста́не** за ким, за чим.

ДЕ́ЛО РУК чьих. Сделано кем-либо, произошло по вине кого-либо.— **Ді́ло (спра́ва) рук** чиїх.

ДЕ́ЛО СТА́ЛО за кем, за чем. Задержка происходит из-за кого, чего.— **Ді́ло ста́ло** за ким, за чим.

ДЕ́ЛО ТАБА́К (труба́). Чьё-либо положение, состояние и т. п. очень плохи; кому-либо или чему-либо плохо.— **Ді́ло таба́к (труба́); ді́ло тютюно́м па́хне.**

ДЕ́ЛО ХОЗЯ́ЙСКОЕ. Поступай, делай, как хочешь.— **Ді́ло хазя́йське; спра́ва ва́ша.**

ДЕ́ЛО ЧЕ́СТИ. О труде.— **Спра́ва че́сті.**

ДЕЛ ПО ГО́РЛО у кого. Кто-то очень занят, очень загружен.— **Справ по го́рло** у кого.

ДЕНЕГ КУ́РЫ НЕ КЛЮЮ́Т. Очень много, в избытке.— **Гро́шей [і] ку́ри не клюю́ть; гро́шей хоч гре́блю гати́.**

ДЕНЕ́ЖНЫЙ МЕШО́К. *См.* **ЗОЛОТО́Й МЕШО́К.**

ДЕ́ННО И НО́ЩНО. *Книжн. и* **ДНЕМ И НО́ЧЬЮ.** Беспрерывно, всегда, круглые сутки.— **День і ніч; днями й ночами; удень і вночі.**

ДЕНЬ ДА НОЧЬ [И] СУ́ТКИ ПРОЧЬ. Об однообразно прожитых днях, бесцельном существовании.— **День і ніч — су́тки пріч; аби́ день до ве́чора; аби́ день переднюва́ти, а ніч переночува́ти.**

ДЕРЖА́ТЬ БРАЗДЫ́ ПРАВЛЕ́НИЯ. *Уст.* Иметь в руках власть, управление.— **Трима́ти кермо́ (стерно́) влади́.**

ДЕРЖА́ТЬ В ЕЖО́ВЫХ РУКАВИ́ЦАХ. Держать кого-либо в строгом повиновении, очень строго и сурово обходиться с кем-либо.— **Держа́ти (трима́ти) в тісни́х (цупки́х, твердих) рука́х; держа́ти (трима́ти) в лабе́тах.**

ДЕРЖА́ТЬ В КУЛА́КЕ к о г о, ч т о. Держать в полном подчинении.— **Трима́ти (держа́ти) в кулаку́ (в кулаці) к о г о, щ о; ма́ти (трима́ти) в жме́ні к о г о, щ о.**

ДЕРЖА́ТЬ В КУ́РСЕ ч е г о. Постоянно осведомлять кого-либо о ходе, течении, развитии чего-либо.— **Трима́ти (держа́ти) в ку́рсі** ч е г о.

ДЕРЖА́ТЬ (име́ть) ВО́ЖЖИ В РУКА́Х *и* **ПРИБРА́ТЬ ВО́ЖЖИ К РУКА́М.** Сосредоточить в своих руках власть, руководство.— **Держа́ти (трима́ти, ма́ти) віжки в рука́х.**

ДЕРЖА́ТЬ В ПОЛЕ ЗРЕ́НИЯ к о г о, ч т о. Не выпускать из внимания кого-либо, не ослаблять внимания к чему-либо.— **Трима́ти (держа́ти, ма́ти) в по́лі зо́ру к о г о, щ о; трима́ти на о́ці к о г о, щ о.**

ДЕРЖА́ТЬ В ПО́ЧТИТЕЛЬНОМ (изве́стном) ОТДАЛЕ́НИИ к о г о. *См.* **ДЕРЖА́ТЬ НА ИЗВЕ́СТНОМ РАССТОЯ́НИИ.**

ДЕРЖА́ТЬ В РУКА́Х к о г о. Иметь власть над кем-либо, чем-либо; не давать кому-либо воли.— **Трима́ти (держа́ти) в рука́х к о г о, щ о.**

ДЕРЖА́ТЬ В ЧЁРНОМ ТЕ́ЛЕ. Сурово, строго обращаться с кем-либо, притеснять кого-либо.— **Трима́ти (держа́ти) в чо́рному ті́лі (в занедба́нні).**

ДЕРЖА́ТЬ (име́ть) КА́МЕНЬ ЗА ПАЗУХО́Й. Затаить злобу на кого-либо, иметь в душе намерение мстить, вредить кому-либо.— **Держа́ти (трима́ти, носи́ти) ка́мінь за па́зухою.**

ДЕРЖА́ТЬ (выде́рживать) **МА́РКУ.** Соблюдать необходимые нормы поведения для поддержания достоинства, репутации кого-либо, чего-либо.— **Трима́ти (витри́мувати) ма́рку.**

ДЕРЖА́ТЬ НА ИЗВЕ́СТНОМ (почти́тельном) **РАССТОЯ́НИИ** к о г о *и* **ДЕРЖА́ТЬ В ПО́ЧТИТЕЛЬНОМ (изве́стном) ОТДАЛЕ́НИИ** к о г о. Не допускать с кем-либо близких, коротких отношений.— **Трима́ти (держа́ти) на доста́тньому (на пе́вному) відда́ленні к о г о; трима́ти (держа́ти) на доста́тній (на пе́вній) віддалі (відстані) к о г о.**

ДЕРЖА́ТЬ НА МУ́ШКЕ к о г о, ч т о. 1. Постоянно держать кого-нибудь на прицеле; 2. Постоянно держать кого-либо в поле зрения, контролировать, следить.— **Трима́ти на му́шці к о г о, щ о.**

ДЕРЖА́ТЬ НА ПРИ́ВЯЗИ к о г о, ч т о. Не давать кому-либо или лишать кого-либо свободы в поступках действиях и т. п.— **Трима́ти (держа́ти) на прив'язі (на припо́ні) к о г о, щ о.**

ДЕРЖА́ТЬ НА ЯЗЫ́КЕ. Быть готовым высказаться, ответить в любой момент.— **Трима́ти на язиці.**

ДЕРЖА́ТЬ НОС ПО́ ВЕТРУ. Беспринципно менять свои взгляды, убеждения, приноравливаясь к обстоятельствам.— **Держа́ти (трима́ти) ніс (но́са) за вітром (по вітру).**

ДЕРЖА́ТЬ (име́ть) ПЕ́РВЕНСТВО в ч ё м. Быть первым в работе, соревнованиях и т. п.— **Держа́ти пе́ршість (пере́д) у ч о м у.**

ДЕРЖА́ТЬ ПОД КАБЛУКО́М (под каблучко́м, под башмако́м). Держать в полном подчинении — обычно мужа.— **Держа́ти (трима́ти) під каблуко́м (під закаблу́ком, під пантофлею).**

ДЕРЖА́ТЬ ПОД [СВОЙМ] КРЫЛЫ́ШКОМ (крыло́м). Опекать, оберегать; покровительственно относиться к кому-либо.— **Трима́ти (держа́ти) під [своїм] кри́льцем (крило́м).**

ДЕРЖА́ТЬ ПОД СУКНО́М. Оставлять без внимания, не продвигать дальше.— **Трима́ти (держа́ти) під сукно́м.**

ДЕРЖА́ТЬ ПО́РОХ СУХИ́М. Быть всегда готовым к защите, обороне.— **Трима́ти (держа́ти) по́рох сухи́м.**

ДЕРЖА́ТЬ ПРИ СЕБЕ́ [ВЗГЛЯДЫ, МНЕНИЯ]. Не высказывать вслух, публично.— **Трима́ти (держа́ти) при собі́ [по́гляди, думки́].**

ДЕРЖА́ТЬ СЕБЯ́ к а к. Вести себя каким-либо образом.— **Трима́ти (держа́ти) себе́** я к.

ДЕРЖА́ТЬ СЕБЯ́ В РА́МКАХ [ПРИЛИ́ЧИЯ]. Соблюдать нормы, правила поведения.— **Трима́ти себе́**

(держа́ти себе́, трима́тися, держа́тися) в ра́мках (в ме́жах) [пристойності].

ДЕРЖА́ТЬ СЕБЯ́ В РУКА́Х (в шо́рах). Сдерживать свои чувства, быть спокойным.— **Трима́ти себе́ в рука́х.**

ДЕРЖА́ТЬ (име́ть) **СЕ́РДЦЕ** на кого. Сердиться, гневаться, таить обиду, злобу на кого-либо.— **Ма́ти гнів** (жаль, се́рце) на кого; **трима́ти гнів у се́рці** (у душі́) на кого.

ДЕРЖА́ТЬ СОВЕ́Т. Советоваться с кем-либо.— **Ра́дити ра́ду.**

ДЕРЖА́ТЬ СТО́РОНУ кого, чью. Оказывать поддержку кому-либо, быть чьим-либо сторонником.— **Трима́ти сто́рону** кого, чию.

ДЕРЖА́ТЬСЯ В ПОЧТИ́ТЕЛЬНОМ (изве́стном) **ОТДАЛЕ́НИИ.** *См.* **ДЕРЖА́ТЬСЯ НА ИЗВЕ́СТНОМ РАССТОЯ́НИИ.**

ДЕРЖА́ТЬСЯ В СТОРОНЕ́ чего, от чего. *См.* **СТОЯ́ТЬ В СТОРОНЕ́.**

ДЕРЖА́ТЬСЯ (быть) **В ТЕ́НИ.** Стараться быть незаметным, не выделяться, оставаться незамеченным; занимать второстепенное место.— **Трима́тися** (бу́ти, держа́тися, залиша́тися) **в тіні́.**

ДЕРЖА́ТЬСЯ ЗА ЮБКУ. *Ирон.* Не проявлять самостоятельности, во всём подчиняться мнению какой-либо женщины.— **Держа́тися** (трима́тися) **за спідни́цю.**

ДЕРЖА́ТЬСЯ КУ́РСА. Руководствоваться в своей деятельности определёнными идейными установками.— **Трима́тися ку́рсу.**

ДЕРЖА́ТЬСЯ НА ВОЛОСКЕ́ (на ни́точке). *См.* **ВИСЕ́ТЬ НА ВОЛОСКЕ́.**

ДЕРЖА́ТЬСЯ НА ИЗВЕ́СТНОМ (почти́тельном) **РАССТОЯ́НИИ** и **ДЕРЖА́ТЬСЯ В ПОЧТИ́ТЕЛЬНОМ** (изве́стном) **ОТДАЛЕ́НИИ.** Избегать вступать с кем-либо в близкие, короткие отношения.— **Трима́тися** (держа́тися) **на пе́вному** (на доста́тньому) **віддале́нні; трима́тися** (держа́тися) **на пе́вній** (доста́тній) **віддалі** (відстані).

ДЕРЖА́ТЬСЯ (висе́ть) **НА ЧЕ́СТНОМ СЛО́ВЕ.** Еле держаться; существовать.— **Трима́тися** (держа́тися) **на че́сному сло́ві.**

ДЕРЖА́ТЬСЯ НЕЙТРАЛИТЕ́ТА. Не вмешиваться в чужие дела, в споры и т. п.— **Трима́тися нейтралите́ту.**

ДЕРЖА́ТЬСЯ С АПЛО́МБОМ. Вести себя с излишней самоуверенностью.— **Держа́тися з апло́мбом.**

ДЕРЖА́ТЬСЯ СВОЕГО́. Настойчиво добиваться чего-либо, не идя ни на какие компромиссы.— **Трима́тися своєго́.**

ДЕРЖА́ТЬСЯ СВОЕГО́ БЕ́РЕГА. Не браться не за своё дело.— **Трима́тися** (держа́тися) **своєго́ бе́рега.**

ДЕРЖА́ТЬСЯ СЕРЕДИ́НЫ. Не прибегать к решительным действиям, поступкам.— **Трима́тися** сере́дини.

ДЕРЖА́ТЬ УХО ВОСТРО́. Не быть слишком доверчивым; быть настороже.— **Бу́ти насторо́жі; держа́ти** (трима́ти) **ву́хо го́стро.**

ДЕРЖА́ТЬ УШКИ НА МАКУ́ШКЕ. Быть очень внимательным, настороженным, осмотрительным, осторожным.— **Огляда́тися** (позира́ти, поглида́ти) **на за́дні коле́са.**

ДЕРЖА́ТЬ ХВОСТ ТРУБО́Й. Быть бодрым, жизнерадостным.— **Держа́ти хві́ст** (хвоста́) **бу́бликом.**

ДЕРЖА́ТЬ ЯЗЫК ЗА ЗУБА́МИ (на при́вязи). Умалчивать, не говорить о чём-либо, не говорить лишнего, не разглашать тайны.— **Трима́ти** (держа́ти, утри́мувати, уде́ржувати) **язи́к** (язика́) **за зуба́ми** (на пра́в'язі, **на за́шморзі, на за́щіпці**).

ДЕРЖИ́ КАРМА́Н ШИ́РЕ. *Ирон.* Не жди, не рассчитывай, не надейся — говорят в насмешку ожидающему чего-либо.— **Наставля́й** (ши́рше) **кише́ню; хапа́й** (держи́) **в обі́дві жме́ні.**

ДЕРНУЛО ЗА ЯЗЫ́К кого и **ЧЕ́РТ ДЕРНУЛ ЗА ЯЗЫК** кого. Зря, неуместно сказал что-либо.— **Сми́кнуло** (смикну́ло) **за язи́к** (язика́) кого.

ДЕСЯ́ТАЯ (седьма́я) **ВОДА́ НА КИСЕ́ЛЕ.** *Ирон.* О дальних родственниках.— **Деся́та** (сьо́ма) **во́да на киселі́; деся́та шку́рка на киселі́; ро́дичі: на одні́м со́нці ону́чі суша́ли; його́ ма́ма і моя́ ма́ма в одні́й воді́ хусткі́** (ху́стя) **пра́ли; мій ба́тько і твій ба́тько** (дід) **ко́ло одні́єї пе́чі ру́ки гріли: як наш ба́тько горі́в, то їх ба́тько ру́ки грів; пень горі́в, а він ру́ки нагрі́в та й став йому́ дя́дьком; ро́дичі** че́рез доро́гу (че́рез ву́лицю) **навпри́сядки.**

ДЕСЯ́ТОЙ ДОРО́ГОЙ ОБХОДИ́ТЬ (обойти́) кого, что. Избегать встречи с кем-либо, какой-либо неприятно-

сти; игнорировать кого-либо, что-либо.— Деся́тою доро́гою (ву́лицею) обхо́дити (обійти́, обмина́ти, обмину́ти) кого, що.

ДЕТИ́ШКАМ НА МОЛОЧИ́ШКО [ПРОСИ́ТЬ, ПОЛУЧИ́ТЬ] *Шутл.* Немного, самое необходимое — о ничтожно малых деньгах, доходах.— Ді́ткам на молочко́ [проси́ти, прохáти, одéржувати].

ДЕ́ТСКИЕ ИГРУ́ШКИ *и* **ДЕ́ТСКАЯ ЗАБА́ВА.** О чём-либо несерьёзном, не заслуживающем внимания.— Дитя́чі і́грашки (заба́ви).

ДЕ́ТСКИЙ (младе́нческий) ЛЕ́ПЕТ. О чём-либо очень наивном, беспомощном, незрелом по мысли.— Дитя́чий ле́пет.

ДЕШЕ́ВЛЕ ПА́РЕНОЙ РЕ́ПЫ *и* **ДЕШЕ́ВЛЕ ГРИБО́В.** Очень де́шево или очень дешёвый.— Дешéвше від дíрки з бýблика.

ДЕШЕВО И СЕРДИ́ТО. О чём-либо вполне доступном и вместе с тем отвечающем назначению.— Хи́тро, му́дро й недорогúм ко́штом; де́шево і до́бре; де́шево і серди́то.

ДЕШЕВО (легко́) ОТДЕ́ЛАТЬСЯ. Легко, без особых последствий и неприятностей, избавиться от чего-либо.— Де́шево відбу́тися (одбу́тися).

ДИ́ВУ ДАВА́ТЬСЯ (да́ться). Очень удивляться, поражаться.— Ди́ву дава́тися (да́тися): ди́вом дивува́тися (дивува́ти).

ДИСТА́НЦИЯ ОГРО́МНОГО РАЗМЕ́РА. Большое расстояние, большая разница.— Диста́нція на розмір неосяжна; диста́нція величе́зного ро́зміру.

ДИТЯ́ ПРИРО́ДЫ. О человеке простом, не тронутом городской культурой, близком к природе.— Дитя́ приро́ди.

ДЛИ́ННАЯ ПЕ́СНЯ. *Ирон. См.* **ДОЛГАЯ ПЕСНЯ.**

ДЛИ́ННЫЙ РУБЛЬ. О лёгком и большом заработке.— До́вгий карбо́ванець.

ДЛИ́ННЫЙ ЯЗЫ́К у кого. О болтливом, говорящем лишнее человеке.— До́вгий язúк у кого (мáє хто).

ДЛЯ ДУШИ́. Для собственного удовольствия, для удовлетворения внутренних, духовных потребностей, интересов.— Для душí.

ДЛЯ (ра́ди) КРА́СНОГО СЛОВЦА́. Лишь затем, чтобы блеснуть метким словом, красноречием.— Для (задля́, ра́ди) кра́сного слівця́ (сло́ва).

ДЛЯ МИ́ЛОГО ДРУЖКА́ И СЕРЕ́ЖКА (серёжку) ИЗ УШКА́. Для близкого, любимого человека не жаль и последнего, заветного.— Для мúлого дру́га і коня́ (і вола́) з плу́га.

ДЛЯ ОТВО́ДА ГЛАЗ. С целью отвлечь внимание от чего-либо.— Про людськéе о́ко; про людські о́чі.

ДЛЯ ОЧИ́СТКИ (очище́ния) СО́ВЕСТИ. Чтобы не раскаиваться не обвинять себя потом в чём-либо.— Для очúстки со́вісті (сумлíння); щоб чúста (спокíйна) була́ со́вість; щоб ма́ти чúсте сумлíння; щоб ма́ти свíтле о́ко.

ДЛЯ ПУ́ЩЕЙ ВА́ЖНОСТИ. Для придания большей значительности чему-либо.— Для бíльшої ваги́.

ДНЕВА́ТЬ И НОЧЕВА́ТЬ у кого, где. Проводить где-либо всё время или очень много времени.— Днюва́ти й ночува́ти в кого, де.

ДНЁМ И НО́ЧЬЮ. *См.* **ДЕ́ННО И НО́ЩНО.**

ДНЕМ С ОГНЕМ НЕ НАЙТИ́ (не иска́ть) кого, что *и* **С СОБА́КАМИ НЕ СЫЩЕШЬ** кого, что. Нельзя найти, даже прилагая значительные усилия.— І вдень (уде́нь, се́ред дня) з вогнéм (з свічкою) не [мóжна] знайти́ кого, що.

ДНИ СОЧТЕНЫ кого. Осталось жить очень недолго.— Три чúсниці до сме́рті кому; недо́вго ряст топта́ти кому; на оста́нню пряде́ хто.

ДОБИ́ТЬСЯ ТО́ЛКУ. Получить разумное, толковое объяснение, добиться положительных результатов.— Доби́тися то́лку; дійти́ ру́ття.

ДО́БРАЯ ДУША́. *См.* **ХОРО́ШАЯ ДУША́.**

ДО́БРАЯ СЛА́ВА ЛЕЖИ́Т, А ХУДА́Я (плоха́я) ПО ДОРО́ЖКЕ БЕЖИ́Т. Дурная слава быстро распространяется, а доброе о человеке может остаться неизвестным.— До́бра сла́ва лежúть, а пога́на біжúть; до́бре дале́ко чу́ти, а пога́не (леда́че) ще дáлі; до́бре до́вго пам'ята́ється, а зло ще до́вше.

ДОБРО́ ПОЖА́ЛОВАТЬ *и* **МИ́ЛОСТИ ПРО́СИМ.** Вежливое приглашение.— Ласка́во про́симо; про́симо за-

вітáти; гостúнно запро́шуємо (про́симо); про́симо до госпо́ди (до хáти).

ДО́БРЫЙ ГЕ́НИЙ ч е й. О человеке, оказывающем на кого-либо благотворное влияние, о человеке, приносящем кому-либо пользу.— **До́брий ге́ній** ч и й.

ДО́БРЫЙ МО́ЛОДЕЦ *Фольк.* О крепком и статном молодом человеке, хорошем и благожелательном, достигшем расцвета сил.— **Сла́вний коза́к (молоде́ць).**

ДОВОДИ́ТЬ (довести́) ДО БЕ́ЛОГО КАЛЕ́НИЯ к о г о. Крайне раздражаясь, выводить из себя.— **Дово́дити (довести́) до бі́лого жа́ру** к о г о; **розпіка́ти (розпекти́) до кра́ю (до нікуди)** к о г о.

ДОВОДИ́ТЬ (довести́) ДО ОТЧА́ЯНИЯ к о г о. Определёнными действиями вынуждать кого-либо прийти в состояние безнадёжности, безысходности, упасть духом.— **Дово́дити (довести́) до ві́дчаю** к о г о.

ДОВОДИ́ТЬ (довести́) ДО СВЕ́ДЕНИЯ ч ь е г о. Сообщить, уведомить.— **Дово́дити (довести́) до ві́дома** ч и й о г о.

ДОВОДИ́ТЬ (довести́) ДО УМА́. Воспитывать, растить детей.— **Дово́дити (довести́) до ро́зуму (до ума́, до глу́зду).**

ДО ВТОРЫ́Х (тре́тьих) ПЕТУХО́В. Очень долго, до позднего времени, когда второй (третий) раз начинают петь петухи.— **До дру́гих (тре́тіх) пі́внів.**

ДО ГЛУБИНЫ́ ДУШИ́ (се́рдца). Очень сильно — волновать, поражать, потрясать и т. п.— **До глибини́ душі́ (се́рця); до са́мого [живо́го] се́рця.**

ДОГНА́ТЬ И ПЕРЕГНА́ТЬ. О быстром темпе соревнования.— **Наздогна́ти і ви́передити (перегна́ти); догна́ти і перегна́ти.**

ДОГОНЯ́Й ВЕ́ТРА В ПО́ЛЕ. *См.* **ИЩИ́ ВЕТРА В ПО́ЛЕ.**

ДО ГРЕ́ЧЕСКИХ КАЛЕ́НД [ОТЛОЖИ́ТЬ]. *Книжн., ирон.* Надолго отложить, на неопределённый срок; никогда не сделать.— **До гре́цьких кале́нд [відкла́сти].**

ДО ДНА́. До конца, целиком, полностью.— **До дна́.**

ДОЖДЬ [ЛЬЕТ] КАК ИЗ ВЕДРА́. О проливном дожде.— **Дощ [ллє] як [мов, немо́в] з відра́ (з це́бра, з коно́вки).**

ДОЖИ́ТЬ ДО СЕДИ́Н *и* **ДОЖИ́ТЬ ДО СЕДЫХ ВОЛО́С.** Дожить до старости; постареть.— **Дожи́ти до сі́вого во́лосу; дожи́ти до сивини́;** *(о женщинах — ещё)* **до сі́вої коси́.**

ДО́ЙНАЯ КОРО́ВА. *Ирон.* О комлибо, чём-либо, являющемся прибыльным источником дохода, извлекаемого в течение длительного времени.— **Дійна коро́ва.**

ДОЙТИ́ ДО БЕ́ЛОГО КАЛЕ́НИЯ. *См.* **ДОХОДИТЬ ДО БЕ́ЛОГО КАЛЕ́НИЯ.**

ДОЙТИ́ ДО ГЕРКУЛЕ́СОВЫХ СТОЛБО́В. *Книжн., ирон.* Дойти до крайнего предела, границы чего-либо.— **Дійти́ до геркуле́сових стовпів; дійти́ до кра́йніх меж.**

ДОЙТИ́ ДО УШЕ́Й к о г о, ч ь и х. *См.* **ДОХОДИТЬ ДО УШЕ́Й.**

ДОЙТИ́ СВОИ́М [СО́БСТВЕННЫМ] УМО́М. *См.* **ДОХОДИТЬ СВОИМ [СО́БСТВЕННЫМ] УМО́М.**

ДО [ПОСЛЕ́ДНЕЙ] КА́ПЕЛЬКИ. Всё, целиком, без остатка.— **До [оста́нньої] кра́плі (крапли́ни, ка́плі, ка́пельки).**

ДО КОНЦА́ ДНЕ́Й [СВОИ́Х]. До самой смерти; до конца жизни.— **До кінця́ днів [свої́х]; до ві́ку [ві́чного]; по́ки ві́ку; до ско́ну; до сме́рті.**

ДО КО́НЧИКОВ (до конца́) НОГТЕ́Й. Об обладании каким-либо свойством, качеством в полной мере.— **До кі́нчиків ні́гтів.**

ДО [ПОСЛЕ́ДНЕЙ] КОПЕ́ЙКИ [ИСТРА́ТИТЬ, ОТДА́ТЬ *и т. п.*]. Целиком, полностью, всё — о деньгах.— **До [оста́нньої] копі́йки (копі́єчки) [ви́тратити, відда́ти** *тощо*].

ДО КОСТЕ́Й [ПРОМО́КНУТЬ, ПРОМЁРЗНУТЬ, ПРОНИ́ЗЫВАТЬ]. Очень сильно, совсем, насквозь.— **До [сами́х] кісто́к [промо́кнути, змо́кнути, промёрзнути, прони́зувати].**

ДОЛГАЯ (дли́нная) ПЕ́СНЯ. *Ирон.*— О каком-либо занятии, деле, требующем много времени.— **Довга пісня.**

ДОЛГО ЛИ ДО ГРЕХА́ (до беды́). Легко и быстро может произойти, случиться — о чём-либо неприятном, тяжёлом.— **Чи (хіба́) дале́ко (до́вго) до бі́ди (до ли́ха, до гріха́).**

ДО́ЛГО ЛИ, КО́РОТКО ЛИ. *Фолькл.* Через некоторое время; неизвестно когда.— **Чи до́вго чи недо́вго.**

ДО́ЛГО НЕ ПРОТЯ́НЕТ. *См.* **МНО́ГО НЕ НАДЫ́ШИТ.**

ДОЛГ ПЛАТЕЖО́М КРА́СЕН. На добро или зло отвечают тем же.— **За по́зику віддя́ка; що ви́нен — одда́ти пови́нен.**

ДОМА́ШНИЙ ОЧА́Г. Родной дом, семья.— **Дома́шнє (роди́нне, сіме́йне) во́гнище.**

ДО МОЗГА́ КОСТЕ́Й. До последней степени; до последней частицы своего существования.— **[Аж] до сами́х кісто́к.**

ДО НИ́ТКИ ПРОМО́КНУТЬ. Совсем промокнуть, стать насквозь мокрым — обычно под дождём.— **До ни́тки (до ни́точки) змо́кнути (промо́кнути).**

ДО ПОБЕ́ДНОГО КОНЦА́. До полного, окончательного успеха.— **До перемо́жного кінця́.**

ДО ПОРЫ́ ДО ВРЕ́МЕНИ. До определённого момента, до известного случая.— **До пори́ до ча́су; до слу́шного ча́су.**

ДО ПОСЛЕ́ДНЕГО ИЗДЫХА́НИЯ (дыха́ния, вздо́ха). До смерти, до гибели.— **До оста́ннього по́диху (зітха́ння); до заги́ну; до ско́ну.**

ДО ПОСЛЕ́ДНЕЙ ВОЗМО́ЖНОСТИ. До предела, до полного израсходования сил, способностей и т. п.— **До оста́нньої можли́вості (змо́ги); до оста́нку.**

ДО ПОСЛЕ́ДНЕЙ КА́ПЛИ КРО́ВИ [БОРО́ТЬСЯ, БИ́ТЬСЯ, ЗАЩИЩА́ТЬ *и т.п.*]. Жертвуя всем, не щадя жизни.— **До оста́нньої кра́плі (ка́плі) кро́ві [боро́тися, би́тися, захища́ти** *тощо*].

ДОРОГА́ ЛО́ЖКА К ОБЕ́ДУ. Ценно, приятно то, что сделано, получено и т. п. вовремя, в нужный момент.— **Дорога́ ло́жка до обі́ду; дорога́ по́міч у свій час.**

ДОРО́ГИ РАСХО́ДЯТСЯ (разошли́сь) ч ь и, к о г о. *См.* **ПУТИ́ РАСХО́ДЯТСЯ.**

ДО́РОГО БЫ ДАЛ (заплати́л). О сильном желании достичь, добиться чего-либо.— **До́рого б дав (заплати́в).**

ДОРОГО́Й ЦЕНО́Й. Принести большие жертвы, потратив много усилий.— **Дорого́ю ціно́ю.**

ДО́РОГО ОТДА́ТЬ (прода́ть) СВОЮ́ ЖИЗНЬ. Ожесточённо, до последней возможности защищаться.— **До́рого відда́ти (прода́ти) своє́ життя́.**

ДОРОЖИ́ТЬ КАК ЗЕНИ́ЦЕЙ О́КА. Очень сильно беречь, бояться потерять.— **Дорожи́ти як зіни́цею о́ка (як о́ком у ло́бі).**

ДО СВАДЬБЫ ЗАЖИВЕ́Т. *Шутл.* Не стоит расстраиваться, скоро пройдёт — говорится в утешение тому, кто ушибся, поранил что-либо и т. п.— **Заго́їться, по́ки весі́лля ско́їться; до весі́лля заго́їться (заживе́).**

ДО СЕДЬМО́ГО (до деся́того) ПО́ТА (по́ту) [РАБО́ТАТЬ, ТРУДИ́ТЬСЯ]. До крайнего утомления.— **До сьо́мого (до деся́того) по́ту [працюва́ти, труди́тися].**

ДО СКОНЧА́НИЯ ВЕ́КА (ми́ра). *Уст.* Навсегда. **До ско́ну віків; до ві́ку [ві́чного]; по́ки [й] ві́ку (життя́); по́ки світ; як (відко́ли) світ сві́том; по́ки сві́ту й со́нця; по́ки со́нце ся́є (сві́тить).**

ДОСТАВА́ТЬ (доста́ть) ИЗ-ПОД ЗЕМЛИ́. Раздобыть, разыскать обязательно, где бы то ни было.— **Дістава́ти (діста́ти, добува́ти, добу́ти) з-під землі́.**

ДОСТАВА́ТЬ (доста́ть) СО ДНА́ МО́РЯ (со дна́ морско́го). Раздобыть, разыскать обязательно, где бы то ни было.— **Дістава́ти (діста́ти) з (зо) дна мо́ря (з дна морсько́го).**

ДОСТАВА́ТЬСЯ (доста́ться) НА КАЛАЧИ́ (на оре́хи) к о м у. Кто-либо получает наказание, кого-либо наказывают как следует, основательно.— **Дістава́тися (діста́тися, перепада́ти, перепа́сти) на горі́хи (на бу́блики, на гости́нці, на кисли́ці)** к о м у.

ДОСУ́ЖИЕ МЕЧТЫ́. Не имеющие существенного значения, незначительные, пустые.— **Ма́рні (пусті́) мрі́ї.**

ДОХНУ́ТЬ НЕ́КОГДА. Очень занят, загружен чем-либо.— **Ні́коли і вго́ру гля́нути; дихну́ти ні́коли (нема́є коли́).**

ДОХОДИ́ТЬ (дойти́) ДО БЕ́ЛОГО КАЛЕ́НИЯ. Приходить в состояние раздражения, выходить из себя.— **Дохо́дити (дійти́) до бі́лого жа́ру.**

ДОХОДИ́ТЬ (дойти́) ДО УШЕ́Й к о г о, ч ь и х. Становиться известным кому-либо.— **Дохо́дити (дійти́) до вух** к о г о, ч и ї х.

ДОХОДИ́ТЬ (дойти́) СВОИ́М [СО́БСТВЕННЫМ] УМО́М. Постигать

смысл, значение чего-либо самостоятельно.— **Дохо́дити (дійти́) свої́м [вла́сним] ро́зумом.**

ДРАЖА́ЙШАЯ ПОЛОВИ́НА. *Шутл.* О жене или муже.— **Найдоро́жча полови́на.**

ДРАТЬ ВТРИ́ДОРОГА. Брать, назначать за что-либо непомерную плату, цену, втрое дороже.— **Дра́ти (де́рти, лупи́ти) втри́дорога.**

ДРАТЬ ГОРЛО (гло́тку). Очень громко говорить, кричать, петь и т. п.— **Де́рти (дра́ти) го́рло (горля́нку).**

ДРАТЬ (поднима́ть, подыма́ть) НОС. *См.* **ЗАДИРА́ТЬ НОС.**

ДРАТЬ ШКУ́РУ (две шку́ры, три шку́ры, семь шкур, по две шку́ры, по три шку́ры, по семь шкур) с к о г о. Беспощадно, жестоко эксплуатировать, притеснять, обирать.— **Де́рти (дра́ти) шку́ру (по три шку́ри, ли́ко)** з к о г о; **де́рти (дра́ти) ре́мінь (реміня́ччя)** з к о г о.

ДРОЖА́ТЬ ЗА СВОЮ́ ШКУ́РУ. Очень переживать, беспокоиться о своей жизни, своём благополучии и т. п., не обращая внимания на обстоятельства, судьбу других людей.— **Тремті́ти (труси́тися) за свою́ (вла́сну) шку́ру (ду́шу).**

ДРОЖА́ТЬ КАК ОСИ́НОВЫЙ ЛИСТ. Очень сильно дрожать.— **Тремті́ти як оси́кове ли́стя.**

ДРОЖЬ БЕРЕ́Т (пробира́ет, прони-ма́ет) к о г о. *См.* **БРОСА́ЕТ В ДРОЖЬ.**

ДРУГА́Я (ина́я) МУ́ЗЫКА. *См.* **МУ́ЗЫКА НЕ ТА.**

ДРУГА́Я СТОРОНА́ МЕДА́ЛИ. *См.* **ОБОРО́ТНАЯ СТОРОНА́ МЕДА́ЛИ.**

ДРУ́ЖБА ДРУ́ЖБОЙ, А СЛУ́ЖБА СЛУ́ЖБОЙ. Дружеские отношения не должны влиять на служебные, деловые.— **Дру́жба дру́жбою, а слу́жба слу́жбою; на слу́жбі ні бра́та, ні ку́ма, ні сва́та.**

ДРУ́ЖБА НАРО́ДОВ. Всестороннее братское содружество, взаимопомощь наций и народностей.— **Дру́жба наро́дів.**

ДУ́МАТЬ ДУ́МУ (ду́мушку). *Фольк.* Размышлять, предаваться раздумью.— **Ду́мати ду́му (ду́ми, ду́мку); гада́ти ду́му (ду́мку, га́дку).**

ДУРАКА́М (дурако́у) ЗАКО́Н НЕ ПИ́САН. Для глупого безрассудного человека нет ничего обязательного, он поступает так, как ему заблагорассудится.— **Ду́рневі (ду́рням, дурно́му) зако́н не пи́саний; ду́рневі ні гори́, ні ни́зу.**

ДУРАКО́В НЕ СЕ́ЮТ, НЕ ЖНУТ ОНИ́ САМИ́ РАСТУ́Т. О чьей-либо природной глупости.— **Ду́рнів не сі́ють, не о́рють, а вони́ самі ро́дя́ться.**

ДУРНЫ́Е ПРИМЕ́РЫ ЗАРАЗИ́ТЕЛЬНЫ. Кто-либо следует дурному примеру кого-либо.— **Лихи́й при́звід — лю́дям заохо́та; за лихи́м (за пога́ним) при́кладом і сам лихи́й ста́неш (спога́нишся).**

ДУХ (дыха́ние) ЗАХВА́ТЫВАЕТ (перехва́тывает, занима́ет). Затрудняется, останавливается дыхание от избытка чувств, сильных переживаний, каких-либо ощущений.— **Дух захо́плює (перехо́плює, займа́є, запира́є); дух (ди́хання) забива́є; по́дих перехо́плює; ві́ддих запира́є; дух займа́ється.**

ДУХ СПИРА́ЕТ (спёрло, тесни́т, стесни́ло). *См.* **ДЫХА́НИЕ СПИРА́ЕТ.**

ДУША́ БОЛИ́Т. О чувстве тревоги, скорби о ком-либо, чём-либо.— **Душа́ боли́ть.**

ДУША́ В ДУ́ШУ [ЖИТЬ, ПРОЖИТЬ *и т. п.*]. Дружно, в полном согласии; откровенно, искренне.— **Душа́ в ду́шу (як одна́ душа́) [жи́ти, прожи́ти** *тощо*].

ДУША́ В ПЯТКИ УХО́ДИТ (ушла́). *Шутл.* О сильном испуге, внезапном страхе.— **Душа́ [аж] у [під] п'я́ти йде́ (пішла́, хова́ється, схова́лась, тіка́є, втекла́); душа́ [аж] у п'я́тах (у п'я́тках); у п'я́тах (усере́дині, у душі́) похоло́ло.**

ДУША́ (се́рдце) ГОРИ́Т (пыла́ет). О состоянии сильного возбуждения, волнения.— **Душа́ (се́рце) гори́ть (пала́є).**

ДУША́ (се́рдце) ЗАМИРА́ЕТ. Волноваться от восхищения, испуга, тревоги и т. п.— **Холо́не душа́ (в душі́, на душі́); холо́не се́рце (в се́рці, на се́рці).**

ДУША́ НАДРЫВА́ЕТСЯ. *См.* **СЕРДЦЕ НАДРЫВА́ЕТСЯ.**

ДУША́ НАРАСПАШКУ у к о г о. О простом, откровенном человеке.— **Відве́рта (відкри́та, щи́ра) душа́** в к о г о; **відве́рта (щи́ра) вда́ча (нату́ра)** в к о г о; **відве́ртої (щи́рої) вда́чі** х т о.

ДУША́ (се́рдце) НЕ ЛЕЖИ́Т к о м у, к ч е м у. О нерасположении к кому-либо, о нежелании чем-либо заниматься.— **Душа́ (се́рце) не лежи́ть** д о к о г о, д о ч о г о.

ДУША́ (се́рдце) НЕ НА МЕ́СТЕ. О чувстве тревоги, сильного беспокойства.— **Душа́ (се́рце) не на мі́сці.**

ДУША́ НЕ ПРИНИМА́ЕТ ч т о. Совсем нет желания, не хочется или противно есть, пить что-либо.— **Душа́ не прийма́є** щ о; **з душі́ ве́рне** щ о.

ДУША́ (се́рдце) НО́ЕТ у к о г о. О чувстве тоски, грусти, тревоги, испытываемом кем-либо.— **Душа́ (се́рце) ни́є** у к о г о.

ДУША́ О́БЩЕСТВА. *Уст.* Вдохновитель, главное лицо организации, компании.— **Душа́ това́рйства.**

ДУША́ (се́рдце) ПЕРЕВЕ́РТЫВАЕТСЯ у к о г о; **ДУША́ ПЕРЕВЕРНУ́ЛАСЬ** у к о г о *и* **СЕ́РДЦЕ ПЕРЕВЕРНУ́ЛОСЬ** у к о г о. Об остром чувстве жалости, сострадания и т. п., возникшем у кого-либо.— **Душа́ (се́рце) перевёртається** в к о г о; **душа́ перевернула́ся** в к о г о; **се́рце перевернуло́ся** в к о г о.

ДУША́ (се́рдце) РАЗРЫВА́ЕТСЯ [НА ЧА́СТИ]. Кто-либо испытывает глубокую скорбь, печаль, тяжело переживает что-либо.— **Душа́ (се́рце) розрива́ється [на шматки́, на куски́]; душа́ (се́рце) кра́ється.**

ДУШЕ́ВНЫЙ ЧЕЛОВЕ́К. Искренний, откровенный, сердечный человек.— **Серде́чна (щи́ра, щироссрда) люди́на.**

ДУШИ́Й НЕ ЧА́ЯТЬ в к о м. Сильно любить, не нарадоваться.— **Душі́ не чу́ти** в к о м у; **дух роня́ти** з а к и м; **упада́ти всі́єю душе́ю** к о л о к о г о.

ДУШИ́ТЬ (задуши́ть) В ОБЪЯ́ТИЯХ к о г о. Крепко, горячо обнимать.— **Души́ти (задуши́ти) в обі́ймах** к о г о.

ДУШО́Й И ТЕ́ЛОМ. Вполне, целиком, всем существом, во всех отношениях.— **Душе́ю і ті́лом.**

ДЫМА БЕЗ ОГНЯ́ НЕ БЫВА́ЕТ *и* **НЕТ ДЫ́МА БЕЗ ОГНЯ́.** У всего есть своя причина. Чаще говорится при распространении слухов, толков и т. п.— **Ди́му без вогню́ не буває́ (нема́є); де не горі́ть, там не кури́ть.**

ДЫМ КОРОМЫСЛО́М (столбо́м). Шум, гам, суматоха, беспорядок.— **Дим коромислом (стовпо́м): гарми́дер; бу́ча; верем'я; ша́рварок.**

ДЫХА́НИЕ ЗАХВА́ТЫВАЕТ (перехва́тывает, занима́ет). *См.* **ДУХ ЗАХВА́ТЫВАЕТ.**

ДЫХА́НИЕ (дух) СПИРА́ЕТ (спёрло, тесни́т, стесни́ло). Тяжело дышать от сильных чувств, переживаний и т. п.— **Спира́є (спе́рло) дух (від дих).**

ДЫША́ТЬ ВО́ЗДУХОМ к а к и м, ч е г о. Находиться в каком-либо окружении, жить какими-либо интересами.— **Ди́хати повітрям** я к и м, ч о г о.

ДЫША́ТЬ НА ЛА́ДАН. Находиться при смерти — о человеке.— **Ди́хати на ла́дан; пря́сти на тонку́ (на оста́нню); мати три чи́сниці до сме́рті.**

Е

ЕГИ́ПЕТСКАЯ РАБО́ТА *и* **ЕГИ́ПЕТСКИЙ ТРУД.** *Уст.* Очень тяжёлая, изнурительная работа.— **Єги́петська робо́та (пра́ця).**

ЕГИПЕТСКАЯ КАЗНЬ. *Уст.* О тяжком наказании, стихийном бедствии.— **Єги́петська ка́ра.**

ЕГИПЕТСКАЯ ТЬМА. *Уст.* О беспросветной тьме.— **Єги́петська тьма.**

ЕДВА́ (е́ле, с трудо́м) ДЕРЖА́ТЬСЯ (стоя́ть) НА НОГА́Х. С трудом ходить, двигаться — от сильной слабости, усталости и т. п.— **Ле́две трима́тися (держа́тися, стоя́ти) на нога́х.**

ЕДВА́ (чуть) ДЫША́ТЬ. *См.* **ЕЛЕ ДЫША́ТЬ.**

ЕДВА́ (е́ле, наси́лу, чуть) НО́ГИ ВОЛОЧИ́ТЬ (таска́ть, тяну́ть, передвига́ть). 1. Идти медленно, с трудом — от усталости, слабости; 2. Быть больным или старым и слабым.— **Ле́две (наси́лу) но́ги волочи́ти (тягти́, тягну́ти, пересувати, пересовувати, переставля́ти).**

ЕДВА́ (е́ле) НО́ГИ УНОСИ́ТЬ (унести́). С трудом спасаться.— **Ле́две но́ги вино́сити (ви́нести).**

ЕДИ́НЫЙ И ЕДИ́НСТВЕННЫЙ. Только один.— **Оди́н [ті́льки] і єди́ний.**

ЕДИ́НЫМ ДУ́ХОМ. *См.* **ОДНИ́М ДУ́ХОМ.**

ЕДИ́НЫМ МА́ХОМ. *См.* **ОДНИ́М МАХО́М.**

ЕДИ́НЫМ ФРО́НТОМ. Дружно, сплочённо — действовать, выступать и т. п.— **Єди́ним фро́нтом.**

ЕЗДИТЬ [ВЕРХО́М] на ком. Подчинять своей власти, использовать кого-либо в своих интересах.— **Їздити [ве́рхи]** на кому; **їздити на горбо́ві (горбі́)** чиєму.

ЕЛЕ (с трудо́м) ДЕРЖА́ТЬСЯ (стоя́ть) НА НОГА́Х. *См.* **ЕДВА́ ДЕРЖА́ТЬСЯ НА НОГА́Х.**

ЕЛЕ (едва́, чуть) ДЫША́ТЬ. 1. Находиться при смерти; 2. О чём-либо ветхом, полуразвалившемся, пришедшем в негодность.— **Ле́две ди́хати; ле́две дух зво́дити.**

ЕЛЕ-ЕЛЕ ДУША́ В ТЕЛЕ. О больном, истощенном человеке.— **Ті́льки живи́й та те́плий; ті́льки душа́ в ті́лі.**

ЕЛЕ (наси́лу, чуть) НО́ГИ ВОЛОЧИ́ТЬ (таска́ть, тяну́ть, передвигать). *См.* **ЕДВА́ НОГИ ВОЛОЧИ́ТЬ.**

ЕЛЕ (едва́) НО́ГИ ДОТАЩИ́ТЬ. С трудом дойти.— **Ле́две (наси́лу) но́ги дотягну́ти.**

ЕЛЕ НОГИ УНОСИ́ТЬ (унести́). *См.* **ЕДВА́ НОГИ УНОСИ́ТЬ.**

ЕЛОВАЯ ГОЛОВА́. О глупом, бестолковом человеке.— **Дурна́ (капу́ста́на) голова́; голова́ (на́че) кло́ччям (пір'ям) набита́ (начи́нена).**

ЕСЛИ БЫ ДА КАБЫ. *Шутл.* Употребляется как характеристика чьих-либо необоснованных, несбыточных предположений, надежд и т. п.— **Якби́ та якби́.**

ЕСЛИ ГОРА́ НЕ ИДЕТ К МАГОМЕ́ТУ, ТО МАГОМЕ́Т ИДЕТ К ГОРЕ. Если что-либо важное и большое не делается само собой, то человек должен делать это сам; если кто-либо (важный, большой, старший и т. п.) не делает что-либо для другого человека, то последний делает это сам — о вынужденной уступке человека.— **Не прийшла́ гора́ до Магоме́та, то прийшов Магоме́т до гори́; не я́сла до ко́ней ходять, а ко́ні до я́сел; коли́ захо́че коза́ сіна, то до во́за прийде.**

ЕСЛИ (ко́ли, е́жели) [УЖЕ́] НА ТО ПОШЛО. *В знач. вводн. сл.* Так уж должно быть.— **Якщо́ (як) [вже] на те пішло́.**

ЕСЛИ ХОТИ́ТЕ. Пожалуй, возможно.— **Якщо́ хо́чете (хо́чеш).**

ЕСТ (упи́сывает), АЖ (так что) ЗА УША́МИ ТРЕЩИ́Т. Кушает с большим аппетитом, жадно.— **Їсть (умина́є) аж за ву́хами ляща́ть.**

ЕСТЬ (пое́да́ть, пожира́ть) ГЛАЗА́МИ кого, что. Смотреть на кого-либо пристально, с напряжённым вниманием, не отрывая глаз.— **Їсти (поїда́ти, пожира́ти) оча́ма** кого, що; **па́сти оча́ма (о́ком)** кого.

ЕСТЬ ГОЛОВА́ НА ПЛЕЧА́Х у кого. *См.* **ГОЛОВА́ НА ПЛЕЧА́Х.**

ЕСТЬ ЕЩЁ ПО́РОХ В ПОРОХОВНИ́ЦАХ. Кто-либо полон сил, энергии для того, чтобы продолжать борьбу; способен ещё совершить что-либо.— **Є [ще] по́рох у порохівни́цях.**

ЕСТЬ ПОЕДО́М. 1. Кусать непрерывно, с ожесточением — о насекомых.— **По́їдом (їдо́м, їдьма́) їсти;** 2. Непрестанно бранить, мучить попрёками.— **Їсти живце́м (по́їдом).**

ЕСТЬ ТАКО́Е ДЕ́ЛО *и* **БЫТЬ ПО СЕМУ́.** Хорошо, согласен, пусть будет.— Хай бу́де так.

ЕСТЬ-ТО ЕСТЬ, ДА НЕ ПРО ВА́ШУ ЧЕСТЬ *и* **ЕСТЬ [И] КВАС, ДА НЕ ПРО ВАС.** О том, что не каждому доступно. Иронический ответ на вопрос или просьбу: «Есть ли что-либо?» — **Єсть, та не про ва́шу честь; є квас, та не для вас; не для пса ковбаса́, не для ки́цьки са́ло; є са́ло, та не для кота́.**

ЕСТЬ ЧУЖО́Й ХЛЕБ. Жить на чужой счёт.— **Їсти чужи́й хліб.**

ЕХАТЬ НЕКУДА. *См.* **ДА́ЛЬШЕ НЕКУДА.**

ЕШЬ ПИРО́Г (борщ) С ГРИБА́МИ, А (да) ЯЗЫК ДЕРЖИ́ ЗА ЗУБА́МИ. Не говори ничего лишнего, помалкивай.— **Їж борщ з гриба́ми, держи́ язи́к за зуба́ми; мовчи́ та мак товчи́.**

ЕЩЁ ЧТО ВЫДУ́МАЙ (приду́май). Употребляется как возражение, если чьи-либо слова, дела не могут быть приняты без возражения.— **Ще що вигадай (ви́думай, приду́май).**

Ж

ЖА́ЛКИЕ СЛОВА́. Оправдания, вызывающие презрение — в частности с неправомерными ссылками на высокую нравственность.— **Жалюгі́дні слова́.**

ЖГУ́ЧИЕ СЛЁЗЫ. Слёзы, вызванные очень сильными переживаниями.— **Палкі́ (палю́чі) сльо́зи.**

ЖДА́ЛИ, ЖДА́ЛИ, ДА И ЖДАТЬ ПЕРЕСТА́ЛИ. Очень долго ждали и не дождались, потеряли надежду на возможность дождаться кого-либо, чего-либо.— **Жда́ли, жда́ли, та й го́ді сказа́ли; жда́ли, жда́ли, та й жда́нки (жда́ники) розгуби́ли (поїли).**

ЖДАТЬ НЕ ДОЖДА́ТЬСЯ. О нетерпеливом, томительном ожидании.— **Жда́ти не діжда́тися; чека́ти не дочека́тися; жда́ти, та й го́ді сказа́ти; жда́ти, та жда́нки (жда́ники) розгуби́ти (поїсти).**

ЖДАТЬ У МО́РЯ ПОГО́ДЫ. Напрасно на что-либо рассчитывать, надеяться.— **Жда́ти (чека́ти) ко́ло (бі́ля, з) мо́ря пого́ди; виглядя́ти над мо́рем годи́ни (пого́ди).**

ЖЕВАТЬ (пережёвывать) ЖВА́ЧКУ. Нудно, надоедливо повторять одно и то же.— **Жува́ти (пережо́вувати) жу́йку.**

ЖЕВАТЬ МОЧА́ЛКУ. Нудно и бестолково говорить об одном и том же.— **Жува́ти кло́ччя.**

ЖЕЛЕ́ЗНОЙ МЕТЛО́Й ВЫМЕТА́ТЬ (вы́мести). *См.* **МЕТЛО́Й ВЫМЕТАТЬ.**

ЖЕЛТАЯ ПРЕ́ССА. *Прен.* Низкопробная, лживая, падкая на всякие дешёвые сенсации печать — о буржуазной прессе.— **Жо́вта пре́са.**

ЖЕЛТОРОТЫЙ ПТЕНЕ́Ц. О молодом, неопытном в жизни, наивном человеке.— **Жовторо́те пташеня́ (пташа́).**

ЖЕЛТЫЙ ДЬЯ́ВОЛ. Золото, порабощающее людей; власть капитала.— **Жо́втий дия́вол.**

ЖЕРТВОВАТЬ (пожертвовать) СОБО́Й. Не бояться трудностей, не жалеть жизни ради какого-нибудь дела.— **Же́ртвувати (поже́ртвувати) собо́ю.**

ЖЕЧЬ [СВОЙ] КОРАБЛИ́. *См.* **СЖИГАТЬ [СВОЙ] КОРАБЛИ.**

ЖЕЧЬ ФИМИА́М кому. *См.* **КУРИТЬ ФИМИА́М.**

ЖИВА́Я ЛЕГЕ́НДА. *См.* **ЖИВО́Е ПРЕДА́НИЕ.**

ЖИВА́Я ЛЕ́ТОПИСЬ кто. О том, кто хорошо помнит все современные ему события.— **Живи́й літо́пис** кто.

ЖИВА́Я ПА́МЯТЬ. О свидетеле каких-либо событий.— **Жива́ па́м'ять.**

ЖИВО́ГО МЕ́СТА НЕТ (не оста́лось). Нет неповреждённого места.— **Живо́го мі́сця нема́с (не лиши́лося).**

ЖИВО́ГО СЛО́ВА НЕ УСЛЫШАТЬ. 1. Об отсутствии собеседника; 2. Об отсутствии людей со свежей, деятельной мыслью.— **Живо́го сло́ва не почу́ти.**

ЖИВО́Е ПРЕДА́НИЕ И ЖИВА́Я ЛЕГЕ́НДА. То, что живо в устах народа, не забыто.— **Живи́й пере́каз; жива́ леге́нда.**

ЖИВО́Е СЛО́ВО. О речи, содержащей свежие, интересные мысли и затрагивающие слушателя.— **Живе́ сло́во.**

ЖИВО́Й СВИДЕ́ТЕЛЬ. Наблюдатель или непосредственный участник каких-либо событий.— **Живи́й сві́док.**

ЖИВО́Й УКО́Р. О ком-либо, чём-либо, находящемся перед глазами и вызывающем угрызения совести у кого-либо.— **Живи́й до́кір.**

ЖИВО́Й (ре́звый) **УМ.** Острый, бойкий, находчивый ум.— **Бы́стрий на ро́зум.**

ЖИВО́Т (живо́тик) **ПОДВО́ДИТ** (подвело́). Хочется есть.— **Живі́т підтя́гує (підтягло́, підво́дить, підвело́); за живі́т тя́гне.**

ЖИВЫЕ (ходя́чие) **МО́ЩИ.** Об очень худом, изможденном человеке.— **Живі (ходя́чі) мо́щі; худи́й як (мов, немо́в, на́че, нена́че) тріска (скі́пка).**

ЖИЗНЕННЫЙ ПУТЬ. Период существования кого-либо; жизнь.— **Житте́вий (життьови́й) шлях.**

ЖИЗНЕННЫЙ УРОВЕНЬ. Степень благосостояния, благополучия.— **Житте́вий (життьови́й) рівень.**

ЖИЗНИ НЕ РАД. Очень огорчён, расстроен чем-либо.— **Життя́ неми́ле.**

ЖИЗНИ НЕТ кому. 1. *(от кого, чего)* Кому-либо приходится испытывать большие неприятности от кого-

либо, чего-либо.— **Життя́ нема́ (нема́є)** к о м у; **просві́тку (просві́тлої годи́ни) нема́ (нема́є)** к о м у; 2. *(без кого)* Кому-либо тяжело, невозможно б е з к о г о.— **Життя́ нема́ (нема́є)** к о м у.

ЖИЗНЬ БЕРЕТ (взяла́) СВОЁ. Побеждает то, что вытекает из законов жизни.— **Життя́ бере́ (взяло́) своє́.**

ЖИЗНЬ БЬЁТ (кипи́т) КЛЮЧО́М (бьёт че́рез край). Бурно, активно проявляется.— **Життя́ буя́є (вирує, клекоти́ть, клекоче, б'є че́рез край).**

ЖИЗНЬ КОРОТКА́, ИСКУ́ССТВО ДОЛГОВЕЧНО. Искусство настолько велико, что на овладение им не хватит человеческой жизни.— **Життя́ коро́тке, мисте́цтво ві́чне; життя́ коро́тке, та безме́жна шту́ка.**

ЖИРНЫЙ КУСО́К (кусо́чек). *См.* **ЛАКОМЫЙ КУСО́К.**

ЖИТЕ́ЙСКОЕ МО́РЕ. *Книжн., уст.* Жизнь с ее заботами и волнениями.— **Житéйське (життєве, життьове) мóре.**

ЖИТЬ БИРЮКО́М. Жить обособленно от коллектива, одиноко, замкнуто.— **Жи́ти вóвком.**

ЖИТЬ В СОЗНА́НИИ ч ь ё м. Оставаться, сохраняться в чьей-либо памяти, не забываться.— **Жи́ти в пам'яті** ч и ї й.

ЖИТЬ НЕ ПО КАРМА́НУ. Жить не по средствам.— **Жи́ти не по кише́ні.**

ЖИТЬ ПРИПЕВАЮЧИ. Жить хорошо, в довольстве, в полном благополучии.— **Жи́ти розкошу́ючи; жи́ти, го́ре (лúхо) поко́тивши.**

ЖИТЬ СВОИ́М УМО́М (ра́зумом). Быть самостоятельным, независимым в решении жизненных вопросов, в своих поступках.— **Жи́ти свої́м ро́зумом.**

ЖИТЬ ЧУЖИ́М УМО́М (ра́зумом). Не проявлять самостоятельности в решении жизненных вопросов, в своих поступках.— **Жи́ти чужи́м ро́зумом.**

ЖНЕТ, ГДЕ НЕ СЕЯЛ. О человеке, который любит жить за счёт других, привык пользоваться плодами чужих рук.— **Жне, де не сіяв.**

ЖРЕБИЙ БРО́ШЕН. *Книжн.* Конец колебаниям, решение принято, пути назад нет.— **Жéреб (жеребóк) кúнуто.**

ЖРЕБИЙ ПАЛ н а к о г о. Суждено, было предназначено.— **Жéреб (жеребóк) вúпав** н а к о г о.

З

ЗАБЕГА́ТЬ (забежа́ть) ВПЕРЕД. 1. Делать что-либо раньше времени, не соблюдая последовательности; 2. Опережать кого-либо в достижении, получении чего-либо.— **Забіга́ти (забігти) впере́д (напере́д).**

ЗАБЕГАТЬ (забежа́ть) НА ОГОНЕК. *См.* **ЗАХОДИ́ТЬ НА ОГОНЕК.**

ЗАБИВА́ТЬ (заби́ть) ГО́ЛОВУ ч е м. Перегружать, обременять память множеством сведений, знаний, обычно ненужных.— **Забива́ти(заби́ти) го́лову** ч и м.

ЗАБИРА́ТЬ (забра́ть) [СЕБЕ́] В ГО́ЛОВУ ч т о. Задумывать что-либо и упорно придерживаться принятого решения, мысли.— **Забира́ти (забра́ти, узя́ти) [собі́] в го́лову** щ о; **узя́ти [собі] в ду́мку** щ о.

ЗАБИРА́ТЬ (забра́ть) ВЕРХ н а д к е м, н а д ч е м. *См.* **БРАТЬ ВЕРХ.**

ЗАБИРА́ТЬ ДО СА́МОГО СЕ́РДЦА. Очень волновать, тревожить.— **Порива́ти [аж] до живóго се́рця.**

ЗАБИРАТЬ (забра́ть) ЗА ЖИВО́Е к о г о. *См.* **БРАТЬ ЗА ЖИВО́Е.**

ЗА [ОДНО́ГО] БИ́ТОГО (учёного) ДВУХ НЕБИТЫХ (неучёных) ДАЮ́Т [ДА И ТО НЕ БЕРУ́Т]. Один бывалый человек стоит двух неопытных.— **За [одного́] би́того двох неби́тих дають [та ще й не беру́ть].**

ЗАБИ́ТЬ ТРЕВО́ГУ *и* **ЗАБИ́ТЬ НАБА́Т.** Подать сигнал тревоги, оповестить об опасности ударами колоколов.— **Уда́рити на гвалт (на спóлох).**

ЗАБЛУДИ́ТЬСЯ В ТРЕХ СО́СНАХ. Не суметь разобраться в чём-либо простом, несложном.— **Заблука́ти (заблуди́тися) межи́ ха́тою й комóрою; сéред села́ дорóги не знайти́.**

ЗА БОРТОМ ОКАЗА́ТЬСЯ (остаться). Н ходиться вне чего-либо, не быть

принятым куда-либо.— **За бортóм вúявится (лишáтися).**

ЗАБРА́СЫВАТЬ (забросáть, закúдывать, закидáть) **ГРЯЗЬЮ** к о г о. Чернить, порочить, клеветать, несправедливо обвинять.— **Закидáти (закúдати) брýдом (грязю́кою)** к о г о.

ЗАБРА́СЫВАТЬ (забросáть, закúдывать, закидáть) **КАМНЯМИ** к о г о. Подвергать осуждению, чернить, порочить.— **Закидáти (закúдати) камíннями** к о г о.

ЗАБРА́СЫВАТЬ (забрóсить) **У́ДОЧКУ.** *См.* **ЗАКИДЫВАТЬ УДОЧКУ.**

ЗАБЫВА́ТЬ (забы́ть) **ДОРО́ГУ (путь)** к у д а. Перестать ходить куда-либо.— **Забува́ти (забу́ти) доро́гу (сте́жку)** к у д и.

ЗАБЫВАТЬ (забы́ть) **СЕБЯ́.** Пренебрегать своими интересами, собой.— **Забува́ти (забу́ти) [само́го] се́бе (про се́бе, за се́бе).**

ЗАБЫВАТЬ (забы́ть) **ХЛЕБ-СОЛЬ** ч ь ю. Проявлять неблагодарность по отношению к тому, чьим гостеприимством и расположением пользовался.— **Забува́ти (забу́ти) хлíб-сіль** ч и ю.

ЗАВА́РИВАЕТСЯ (завари́лась) **КА́ША.** Затевается сложное, хлопотливое или неприятное дело.— **Зава́рюється (завари́лася) ка́ша.**

ЗАВИВАТЬ (зави́ть) **ГОРЕ ВЕРЕВО́ЧКОЙ.** Перестать горевать, обращать внимание на неприятности, неурядицы.— **Би́ти (уда́рити, ки́дати, ки́нути) ли́хом об зе́млю.**

ЗАВИНЧИВАТЬ (завинти́ть) **ГА́ЙКИ.** *См.* **ЗАКРУЧИВАТЬ ГАЙКИ.**

ЗА́ВТРАШНИЙ ДЕНЬ. Близкое будущее.— **За́втрашній день; за́втрашні дні.**

ЗА ГЛАЗА́ ХВА́ТИТ (дово́льно). Вполне достаточно, с избытком.— **Цілко́м до́сить.**

ЗАГЛЯДЫВАТЬ (загляну́ть) **В ДУ́ШУ (в се́рдце)** к о м у. Пытаться понять состояние, чувства, мысли кого-либо.— **Загляда́ти (загля́нути, зазира́ти, зазирну́ти) в ду́шу (в се́рце)** к о м у.

ЗАГЛЯ́ДЫВАТЬ (загляну́ть) **ВПЕРЕД (в бу́дущее).** Стараться представить себе будущее; задумываться о будущем.— **Загляда́ти (загля́нути, зазира́ти, зазирну́ти) впере́д (у майбу́тнє).**

ЗАГОВАРИВАТЬ (заговори́ть) **ЗУ́БЫ** к о м у. Посторонними разговорами намеренно отвлекать от того, что важно или нужно собеседнику; вводить в заблуждение.— **Заговóрювати (заговори́ти, замовля́ти, замóвити, забала́кувати, забала́кати) зýби** к о м у.

ЗАГОВОР МОЛЧА́НИЯ. Общее замалчивание чего-либо.— **Змóва мовча́ння.**

ЗАГОНЯ́ТЬ (загна́ть) В ГРОБ. Быть, становиться причиной чьей-либо преждевременной смерти.— **Загоня́ти (загна́ти) в могúлу (на той світ).**

ЗА ГОРА́МИ, ЗА ДОЛА́МИ. *Фольк.* Далеко.— **За го́рами, за до́лами.**

ЗАГРЕБА́ТЬ ДЕ́НЬГИ ЛОПА́ТОЙ. *См.* **ГРЕСТИ ДЕНЬГИ ЛОПАТОЙ.**

ЗАГУБИТЬ [СВОЮ] ДУ́ШУ. *Уст.* Отягчать свою совесть, сознание совершением преступления.— **Занапасти́ти (загуби́ти) [свою́] ду́шу.**

ЗАГУБИТЬ ЖИЗНЬ ч ь ю **(век** ч е й). Испортить чью-либо жизнь, сделать тяжёлым, несчастным чьё-либо существование.— **Занапасти́ти (загуби́ти) життя́** ч и є **(вік** ч и й); **зав'яза́ти вік (життя́; світ); втопи́ти [свою́] го́лову (до́лю).**

ЗАДАВАТЬ (зада́ть) **ДЕРУ.** *См.* **ДАВАТЬ ДЕРУ.**

ЗАДАВАТЬ (зада́ть) **ЖА́РУ.** *См.* **ДАВАТЬ ЖА́РУ.**

ЗАДАВАТЬ (зада́ть) **ПЕ́РЦУ** к о м у. Распекать, бранить, наказывать, обычно давая почувствовать свою силу, власть и т. п.— **Задава́ти (зада́ти) пе́рцю** к о м у.

ЗАДАВАТЬ (зада́ть, дава́ть, дать) **ТОН.** Давать нужное направление ходу, течению чего-либо, показывать пример в чем-либо, являться образцом для других.— **Задава́ти (зада́ти) тон.**

ЗАДА́ТЬ БА́НЮ к о м у. Сильно выругать; сделать выговор, нагоняй; побить, поколотить.— **Завда́ти ба́ні** к о м у.

ЗА ДВУМЯ ЗА́ЙЦАМИ ПОГО́НИШЬСЯ — НИ (и) ОДНОГО НЕ ПОЙМА́ЕШЬ. Если возьмёшься сразу за несколько дел, не добьёшься результатов ни в одном.— **За двома́ зайця́ми пожене́шся, ні (і) одного́ (жо́дного) не піймáєш (не зло́виш); хто два за́йці го́нить, жо́дного не здогóнить.**

ЗАДЕВАТЬ (заде́ть, затра́гивать, затро́нуть) **[ЗА] БОЛЬНО́Е МЕ́СТО.**

Выводить из терпения, донимать.— **Зачіпа́ти (зачепи́ти) за болю́че (найболю́чіше) мі́сце.**

ЗАДЕВА́ТЬ (заде́ть, затра́гивать, затро́нуть) [ЗА] ДУ́ШУ (се́рдце). Глубоко трогать, волновать.— **Зачіпа́ти (зачепи́ти) [за] ду́шу (за се́рце); зачіпа́ти (зачепи́ти) стру́ни душі́ (се́рця).**

ЗАДЕВА́ТЬ (заде́ть) ЗА ЖИВО́Е. *См.* **БРАТЬ ЗА ЖИВОЕ.**

ЗА ДЕРЕВЬЯМИ (из-за дере́вьев) ЛЕСА НЕ ВИ́ДЕТЬ. Проявляя внимание к мелочам, забывать о главном, основном.— **За дере́вами (з-за дере́в) [й] лі́су не ба́чити; у лі́сі бу́ти, а дров не ба́чити.**

ЗАДЕРЖИВА́ТЬ (задержа́ть) ВЗГЛЯД на ком, на чём. Внимательно, пристально смотреть на кого-либо, на что-либо.— **Затри́мувати (затри́мати) по́гляд (о́чі)** на кому, на чому.

ЗА ДЕСЯТЫ́Й (за тремя́) ЗАМКА́МИ. *См.* **ЗА СЕМЬЮ ЗАМКА́МИ.**

ЗАДИРА́ТЬ (задра́ть, драть, поднима́ть, подыма́ть) НОС. Зазнаваться, важничать, чваниться.— **Гну́ти (де́рти, задира́ти, заде́рти) ки́рпу (ніс).**

ЗАДНИМ УМО́М КРЕПО́К. О непредусмотрительном, поздно спохватившемся человеке.— **Му́дрий по шко́ді.**

ЗА́ДНИМ ЧИСЛО́М. Позднее, спустя некоторое время.— **За́дні́м число́м.**

ЗА́ДНЯЯ МЫСЛЬ. Скрытый умысел, тайное намерение.— **Прихо́вана (таємна, за́дня) ду́мка.**

ЗАДУШИ́ТЬ В ОБЪЯ́ТИЯХ кого. *См.* **ДУШИ́ТЬ В ОБЪЯ́ТИЯХ.**

ЗА́ЖИВО ХОРОНИ́ТЬ (похорони́ть) СЕБЯ. *Уст.* Находясь в расцвете сил, молодости, отказаться от общества, развлечений, замкнуть уединённой жизнью.— **Живцем (живи́м) хова́ти (похова́ти, хорони́ти, похорони́ти) себе́.**

ЗАЖИМА́ТЬ (зажа́ть) В КУЛА́К (в кулаке́). Полностью подчинить себе.— **Затиска́ти (зати́скувати, зати́снути) в кула́к; у тісні́ ру́ки бра́ти (взя́ти).**

ЗАЖИМА́ТЬ (зажа́ть) В ТИСКИ́. Крепко сжимать, сдавливать, стеснять; ставить в безвыходное, зависимое положение.— **Затиска́ти (зати́скувати, зати́снути) в лабе́ти (в лі́щата).**

ЗАЖИМА́ТЬ (зажа́ть, затыка́ть, заткну́ть, закрыва́ть, закры́ть, замазывать, замазать) РОТ кому. Заставлять замолчать кого-либо, помешать высказать своё мнение.— **Затуля́ти (затуля́ти, закрива́ти, закри́ти, заці́плювати, заці́пити, загоро́джувати, загороди́ти) РО́ТА (рот)** кому.

ЗА ЗДОРО́ВО ЖИВЕШЬ *и* **ЗДОРО́ВО ЖИВЕШЬ.** Без всякой причины, основания; ни с того, ни с сего.— **Ні сі́ло ні впа́ло (ні па́ло); з до́брого ди́ва.**

ЗА И ПРО́ТИВ. Подтверждение и отрицание чего-либо.— **За і про́ти.**

ЗАЙТИ́ В ТУПИ́К. *См.* **ЗАХОДИ́ТЬ В ТУПИ́К.**

ЗАЙТИ́ (забега́ть, забежа́ть) на ОГОНЕК. *См.* **ЗАХОДИ́ТЬ НА ОГОНЕК.**

ЗАКА́ЗЫВАТЬ (заказа́ть) ПУТЬ (доро́гу) куда. Закрывать доступ куда-либо.— **Зака́зувати (заказа́ти) доро́гу куди.**

ЗАКИДЫВА́ТЬ (закида́ть) ГРЯ́ЗЬЮ кого. *См.* **ЗАБРАСЫВАТЬ ГРЯЗЬЮ.**

ЗАКИ́ДЫВАТЬ (закида́ть) КАМНЯМИ кого. *См.* **ЗАБРАСЫВАТЬ КАМНЯМИ.**

ЗАКИ́ДЫВАТЬ (заки́нуть, замо́лвить) СЛО́ВО (слове́чко) за кого. Обратиться к кому-либо с просьбой о ком-либо; походатайствовать.— **Закида́ти (заки́нути, замо́вляти, замо́вити) [до́бре, прихи́льне] сло́во (слове́чко)** за кого.

ЗАКИДЫВА́ТЬ (заки́нуть, забра́сывать, забро́сить) УДОЧКУ. Осторожно намекать, задавать вопрос — с целью узнавать, ходатайствовать и т. д.— **Закида́ти (заки́нути) ву́дку (ву́дочку).**

ЗАКЛА́ДЫВАТЬ (заложи́ть) ОСНО́ВЫ (фунда́мент) чего. Создавать то, что является исходным, основным для чего-либо.— **Закла́дати (закла́сти) підва́лини (осно́ви, фунда́мент)** чого.

ЗАКЛЕЙМИ́ТЬ ПОЗО́РОМ. *См.* **КЛЕЙМИ́ТЬ ПОЗО́РОМ.**

ЗАКОЛДО́ВАННЫЙ КРУГ. Обстоятельства жизни, которые трудно изменить; безвыходное положение.— **Зачаро́ване (заворо́жене) ко́ло.**

ЗАКО́Н НЕ ПИСАН для кого, кому. Нет обязательных правил, норм поведения для кого-либо.— **Зако́н не пи́саний** для кого, кому.

ЗАКРА́ДЫВАТЬСЯ (закра́сться) В ДУ́ШУ (в се́рдце) кому, к кому,

чью (чьё). Незаметно, исподволь, непроизвольно появляться, возникать — о чувствах, мыслях.— **Закрада́тися (закра́стися) в ду́шу (в се́рце)** до кого, кому, чию (чиє).

ЗАКРУЖИ́ЛОСЬ В ГОЛОВЕ. *См.* **ГОЛОВА́ КРУЖИ́ТСЯ.**

ЗАКРУ́ЧИВАТЬ (закрути́ть, подкру́чивать, подкрути́ть, зави́нчивать, завинти́ть) ГАЙКИ. Усилить требования, применить методы строгого нажима.— **Закру́чувати (закрути́ти, підкру́чувати, підкрути́ти, загви́нчувати, загвинти́ти) гайки́.**

ЗАКРЫВА́ТЬ (закры́ть) ГЛАЗА́ на что. Намеренно оставить без внимания.— **Закрива́ти (закри́ти, заплю́щувати, заплю́щити, замика́ти, замкну́ти) о́чі** на що.

ЗАКРЫВА́ТЬ (закры́ть) ЛА́ВОЧКУ. Прекращать какую-либо деятельность, дело, занятие.— **Замика́ти (замкну́ти) крамни́чку;** *рідше* **закрива́ти (закри́ти) ла́вочку.**

ЗАКРЫВА́ТЬ (закры́ть, зама́зывать, зама́зать) РОТ кому. *См.* **ЗАЖИМА́ТЬ РОТ.**

ЗАКУСЫВАТЬ (закуси́ть) УДИЛА́. 1. *(о лошадях)* Выйти из повиновения; 2. Не знать удержу в чём-либо, действовать без оглядки, не считаясь ни с чем.— **Заку́шувати (заку́сувати, закуси́ти) вуди́ла.**

ЗАКУСЫВАТЬ (закуси́ть) ЯЗЫК. *См.* **ПРИКУСЫВАТЬ ЯЗЫК.**

ЗАЛЕЗА́ТЬ (зале́зть) В ДУ́ШУ кому. *См.* **ВЛЕЗАТЬ В ДУ́ШУ.**

ЗАЛЕЗА́ТЬ (зале́зть) В КАРМА́Н чей, кому. Незаконно пользоваться чужим добром; обкрадывать кого-либо.— **Зала́зити (залеза́ти, зале́зти) в кише́ню** чию, до кого.

ЗАЛЕТНА́Я ПТИЦА. Случайно появившийся; заезжий.— **Зале́тний птах; зале́тна пта́ха (пти́ця).**

ЗАЛИВА́ТЬ (зали́ть) ЗА ШКУ́РУ САЛА́ [ГОРЯЧЕГО] кому. Причинять большое горе, страдание, неприятность; очень допекать кому-либо.— **Залива́ти (зали́ти, залля́ти) за шку́ру са́ла** кому.

ЗАЛИВА́ТЬСЯ (зали́ться) ПО́ТОМ. Очень потеть от сильного напряжения, жары и т. п.— **Залива́тися (зали́тися, залля́тися) по́том.**

ЗАЛИВА́ТЬСЯ (зали́ться) РУМЯ́НЦЕМ (кра́ской). Краснеть от возбуждения, восторга, стыда и т. п.— **Залива́тися (зали́тися, залля́тися) рум'я́нцем (фа́рбою): обли́ватися (обли́тися) рум'я́нцем;** *док.* **зайти́ся рум'я́нцем.**

ЗАЛИВА́ТЬСЯ (зали́ться) СЛЕЗА́МИ. Горько плакать, рыдать.— **Залива́тися (зали́тися) сльоза́ми (сльозми́, гірки́ми).**

ЗАЛИВА́ТЬСЯ (зали́ться) СМЕ́ХОМ. Сильно, безудержно хохотать.— **Залива́тися (зали́тися) ре́готом (сміхом).**

ЗАЛИВА́ТЬСЯ СОЛОВЬЕМ. *См.* **РАЗЛИВА́ТЬСЯ СОЛОВЬЕМ.**

ЗАМА́ЗЫВАТЬ (зама́зать) РОТ кому. *См.* **ЗАЖИМА́ТЬ РОТ.**

ЗА МА́ЛЫМ (небольши́м, немно́гим) ДЕ́ЛО СТА́ЛО. Задержка происходит, произошла из-за отсутствия чего-либо незначительного, пустяка.— **За мали́м спра́ва (ста́ла); за мали́м ді́ло (ста́ло); дрібни́ці (дрібни́чки) бракує (не вистача́є, не ста́є).**

ЗАМЕТА́ТЬ (замести́) СЛЕД (следы́). Уничтожать, скрыть то, что может быть уликой в чём-либо.— **Замі́та́ти (замести́) слід (сліди́); затира́ти (зате́рти) слід (сліди́).**

ЗА МИЛУЮ ДУ́ШУ. С удовольствием, охотно, не задумываясь.— **З дорого́ю (ра́дою) душе́ю.**

ЗАМОЛВИТЬ СЛО́ВО (слове́чко) за кого. *См.* **ЗАКИ́ДЫВАТЬ СЛО́ВО.**

ЗА МО́РЕМ ТЕЛУ́ШКА — ПОЛУШКА, ДА РУ́БЛЬ ПЕРЕВО́З. И дешёвый товар становится дорогим, если дорог перевоз.— **За мо́рем телу́шка — полу́шка, та перевіз дорогі́й.**

ЗАМОРИ́ТЬ ЧЕРВЯ́ЧКА (червяка́). Утолить слегка голод, перекусить.— **Замори́ти черв'яка́.**

ЗАМЫКА́ТЬСЯ (замкну́ться, пря́таться, уходи́ть, уйти́) В СВОЮ СКОРЛУПУ. Обособляться от всего окружающего, замыкаться в своём личном мире.— **Замика́тися (замкну́тися) в свої́й шкарал у́пі (в свою́ шкарал у́пу); хова́тися (схова́тися) в свою́ шкарал у́пу.**

ЗАМЫКА́ТЬСЯ (замкну́ться) В [САМО́М] СЕБЕ́ *и* **УХОДИ́ТЬ (уйти́) В [САМОГО] СЕБЯ́.** Становиться необщительным, обособляться от других.— **Замика́тися (замкну́тися) в собі́.**

ЗА НЕБОЛЬШИ́М (немно́гим) ДЕ́ЛО СТА́ЛО. *См.* **ЗА МА́ЛЫМ ДЕ́ЛО СТА́ЛО.**

ЗА ОДИ́Н ПРИСЕ́СТ. *См.* **В ОДИ́Н ПРИСЕ́СТ.**

ЗАОСТРЯ́ТЬ (заостри́ть) ВНИМА́НИЕ на чём. Повышать, сосредоточивать внимание на чём-либо.— **Загóстрювати (загостри́ти) ува́гу** на что; **звертáти (звернýти) [пи́льну] ува́гу** на що.

ЗАПАСА́ТЬСЯ (запасти́сь) ТЕРПЕ́НИЕМ. Проявлять терпение, готовиться перенести, вытерпеть что-либо.— **Запаса́тися (запасти́ся) терпі́нням.**

ЗАПА́ХЛО ПО́РОХОМ. *См.* **ПА́ХНЕТ ПОРОХОМ.**

ЗАПЕ́ТЬ (спеть, тяну́ть, затяну́ть) ЛАЗАРЯ. *См.* **ПЕ́ТЬ ЛАЗАРЯ.**

ЗАПЛАТИ́ТЬ ГОЛОВО́Й. Поплатиться жизнью.— **Заплати́ти головóю.**

ЗА ПЛЕЧА́МИ [БЫТЬ, ИМЕ́ТЬ, СТОЯ́ТЬ *и т. п.*] 1. В прошлом; 2. В непосредственной близости.— **За плечи́ма [бу́ти, ма́ти, стоя́ти** *і т. п.*].

ЗАПЛЕ́ЧНЫХ ДЕЛ МА́СТЕР *и* **ЗАПЛЕ́ЧНЫЙ МАСТЕР.** *Уст.* Палач.— **Ма́йстер гóлови стина́ти.**

ЗА ПРЕКРА́СНЫЕ ГЛАЗА́ *и* **РА́ДИ ПРЕКРА́СНЫХ ГЛАЗ** сделать что. Без вознаграждения, даром.— **За прекра́сні (прега́рні, краси́ві) о́чі** *і* **зара́ди прекра́сних (прега́рних, краси́вих) очéй** зробити що.

ЗАПРЕ́ТНЫЙ ПЛОД. О чём-либо желанном, привлекательном, но недозволенном, запрещенном.— **Заборóнений плід.**

ЗАПРЕ́ТНЫЙ ПЛОД СЛА́ДОК. Всё запретное влечёт людей.— **Заборóнена (зака́зана) гру́шка соло́дка; зака́заний о́воч забжда́ соло́дкий; чого́ невільно, те й корти́ть.**

ЗАПУСКА́ТЬ (запусти́ть) ГЛАЗА́ (глазена́ны) куда. Заглядывать, смотреть украдкой.— **Закида́ти (закúнути) óком (очи́ма)** куди.

ЗАПУСКА́ТЬ (запусти́ть) РУ́КУ (ла́пу) во что. Захватить в своё пользование что-либо чужое, попользоваться чем-либо.— **Запуска́ти (запусти́ти) ру́ку (ру́ки, ла́пу)** в що.

ЗАРАСТА́ТЬ (зарасти́, покрыва́ться, покры́ться) МО́ХОМ. *См.* **ОБРАСТА́ТЬ МО́ХОМ.**

ЗАРОНИ́ТЬ ИСКРУ (се́мя, зерно́) чего. *Книжн.* Разбудить, вызвать какое-либо чувство, дать основание, повод к чему.— **Зарони́ти і́скру (зе́рно́)** чого.

ЗАРУБИ́ТЬ [СЕБЕ́] НА НОСУ́ (на лбу, в па́мяти). Принять к сведению, запомнить крепко, навсегда.— **Зарубáти (закарбувáти) [собі] на нóсі (на лóбі); закарбувáти в пáм'яті; [дóбре] затáмити собí.**

ЗАРЫВА́ТЬ (зары́ть) СВОЙ ТАЛА́НТ [В ЗЕ́МЛЮ]. Губить свои способности, не давать им развиться.— **Заκóнувати (закопáти, зарúвати, зарúти) [у зéмлю] свій талáнт (свої здíбності).**

ЗАРЯ́ ЗАНИМА́ЕТСЯ. Начинает светать, рассветать.— **Благословля́ється на сві́т.**

ЗАСЕКА́ТЬ (засе́чь) ВРЕ́МЯ. Отметить время начала, конца и т. п.— **Засікáти (засікти́) час.**

ЗА СЕМЬ ВЕ́РСТ КИСЕЛЯ ХЛЕБА́ТЬ (есть). Ехать, идти, тащиться куда-либо далеко без особой надобности.— **За сім вéрст кисéлю їсти; за кусóк (за шматóк) кúшки сім вéрст пішки.**

ЗА СЕМЬЮ (за десятью, за трема́) ЗАМКА́МИ. Тщательно спрятан, надёжно охраняется.— **За сімомá (за десятьмá, за трьомá) замкáми; за́мкненнй на сім (на дéсять) замкíв.**

ЗА СЕМЬЮ ПЕЧА́ТЯМИ. Что-либо недоступное для пользования, для понимания.— **За сімомá печáтями (печáтками).**

ЗАСЕСТЬ ГВОЗДЕ́М В ГОЛОВЕ́ (в мозгу́). *См.* **СИДЕ́ТЬ ГВОЗДЕ́М В ГОЛОВЕ́.**

ЗА СЛО́ВОМ В КАРМА́Н НЕ ЛЕ́ЗЕТ (не ла́зит, не поле́зет, не хо́дит). Находчив в разговоре, споре.— **За слóвом (по слóво) до кишéні (в кишéню) не лізе (не лáзить, не поліз); слóва [нідé] не позичáс; по слóво далéко не хóдить.**

ЗАСНУ́ТЬ (усну́ть) ВЕ́ЧНЫМ (после́дним) СНОМ. *Книжн.* Умереть.— **Засну́ти навíки (довíку, вíчним, сном).**

ЗАСНУТЬ СНОМ ПРА́ВЕДНИКА (пра́ведных). *См.* **СПАТЬ СНОМ ПРА́ВЕДНИКА.**

ЗА [ОДНО] СПАСИ́БО сделать что. Даром, без всякого вознаграждения.— **[Тільки] за спасúбі зробити що.**

ЗАСТРЕВА́ТЬ (засря́ть) В ГО́РЛЕ. Оставаться невысказанными, недоговоренными — о словах, упреках и т. п.— **Застрява́ти (застря́ти) в гóрлі (в грýдях).**

ЗАСТУПА́ТЬ (заступи́ть) ДОРО́ГУ к о м у. Становиться препятствием на жизненном пути кого-либо.— **Заступа́ти (заступи́ти) доро́гу [у житті]** к о м у.

ЗАСУ́ЧИВАТЬ (засучи́ть) РУКАВА́ д е л а т ь ч т о. Усердно, старательно, энергично браться за работу.— **Закача́вши (засука́вши) рука́ва (рукави́)** р о б и т и щ о.

ЗАТАИВАТЬ (затаи́ть) ДЫХА́НИЕ. Задерживать дыхание, напряжённо вслушиваясь, притаившись.— **Затамо́вувати (затамува́ти, зата́ювати, зата́ї́ти) ди́хання (дух, ві́ддих).**

ЗАТАПТЫВАТЬ (затопта́ть, вта́птывать, втопта́ть) В ГРЯЗЬ к о г о. Очернить, опорочить, оклеветать, несправедливо обвинить.— **Зато́птувати (затопта́ти) в багно́ (в грязь)** к о г о.

ЗАТРА́ГИВАТЬ (затро́нуть) [ЗА] БОЛЬНО́Е МЕ́СТО. *См.* **ЗАДЕВА́ТЬ [ЗА] БОЛЬНО́Е МЕ́СТО.**

ЗАТРА́ГИВАТЬ (затро́нуть) [ЗА] ДУШУ́ (се́рдце). *См.* **ЗАДЕВА́ТЬ [ЗА] ДУШУ́.**

ЗАТРА́ГИВАТЬ (затро́нуть, забира́ть, забра́ть) ЗА ЖИВО́Е к о г о. *См.* **БРАТЬ ЗА ЖИВО́Е.**

ЗА ТРЕМЯ́ ЗАМКА́МИ. *См.* **ЗА СЕМЬЮ́ ЗАМКА́МИ.**

ЗА ТРИДЕВЯ́ТЬ ЗЕМЕ́ЛЬ. *Фольк.* Очень далеко.— **За три́дев'ять земе́ль.**

ЗАТЫКА́ТЬ (заткну́ть) ДЫРУ́ (ды́ры, проре́хи). Наспех, частично восполнить недостаток, нехватку в чём-либо.— **Затуля́ти (затуля́ти, затика́ти, заткну́ти) ді́рку (ді́ркі); лата́ти (залата́ти) ді́рку (ді́ркі).**

ЗАТЫКА́ТЬ (заткну́ть) ЗА ПОЯС. Превосходить кого-либо в чём-либо.— **Затика́ти (заткну́ти) за по́яс.**

ЗАТЫКА́ТЬ (заткну́ть, закрыва́ть, закры́ть, замазывать, замазать) РОТ к о м у. *См.* **ЗАЖИМА́ТЬ РОТ.**

ЗАТЯНУ́ТЬ ЛАЗАРЯ. *См.* **ПЕТЬ ЛАЗАРЯ.**

ЗА УШИ́ ТАЩИ́ТЬ (тяну́ть) к о г о. Всеми силами помогать тому, кто сам не стремится или не способен к какой-либо деятельности, какому-либо занятию.— **За ву́ха тягти́ (тягну́ти, вита́гувати).**

ЗАХОДИ́ТЬ (зайти́) В ТУПИ́К. Попадать в трудное, безвыходное положение.— **Захо́дити (зайти́) в тупи́к (у безви́хідь, у [глухи́й] кут).**

ЗАХОДИ́ТЬ (зайти́, забега́ть, забежа́ть) НА ОГОНЕК. Зайти куда-либо мимоходом, увидев по свету в окнах, что хозяева дома.— **Захо́дити (зайти́, забіга́ти, забігти) на во́гник.**

ЗА ЧТО КУПИ́Л, ЗА ТО И ПРОДАЮ. Только повторяю то, что слышал, не ручаюсь за достоверность.— **За що купи́в, за те й продаю́.**

ЗАЯ́ЧЬЯ ДУША́. О трусливом, робком человеке.— **За́яча душа́.**

ЗВЕЗДА́ ПЕ́РВОЙ ВЕЛИЧИ́НЫ. О человеке, прославившемся в какой-либо сфере деятельности, области знаний; о знаменитости.— **Зоря́ (зі́рка) пе́ршої величини́.**

ЗВЕЗД НЕ ХВАТА́ЕТ С НЕ́БА. Быть заурядным, ничем не выдающимся, иметь посредственные способности.— **Зірок (зір) не хапа́є (не знима́є, не здійма́є) з не́ба.**

ЗВЕЗДНЫЕ БРА́ТЬЯ. О космонавтах.— **Зо́ряні брати́.**

ЗВЕЗДНЫЙ ЧАС ч е й. О моменте высшего подъёма, напряжения и испытания всех сил, за которым следуют чьи-либо достижения, успехи, триумф.— **Зо́ряна годи́на** ч и я.

ЗВЕЗДЫ С НЕБА ХВАТА́ТЬ. Отличаться умом, способностями; совершать что-либо выдающееся.— **Зірки́ (зо́рі) з не́ба хапа́ти (знима́ти, здійма́ти).**

ЗДО́РОВО ЖИВЕШЬ. *См.* **ЗА ЗДО́РОВО ЖИВЕШЬ.**

ЗДОРО́ВЬЯ ЕМУ́ НЕ ЗАНИМА́ТЬ СТАТЬ. О здоровом человеке.— **Здоро́в'я йому́ не [тре́ба] позича́ти; він при здоро́в'ї; він здоро́вий собі́ [нівро́ку].**

ЗДРА́ВЫЙ СМЫСЛ (ум). Трезвое практическое понимание вещей, рассудительность.— **До́брий ро́зум (глузд).**

ЗЕЛЕ́НАЯ У́ЛИЦА. Об отсутствии препятствия, задержек для осуществления чего-либо.— **Зеле́на ву́лиця.**

ЗЕМЛИ́ ПОД СОБО́Й НЕ СЛЫ́ШАТЬ (не чу́ять). Быть в приподнятом, восторженном настроении от чего-либо, очень энергично двигаться, работать и т. п.— **Землі́ під собо́ю не чу́ти (не відчува́ти).**

ЗЕМЛЯ́ ГОРИ́Т ПОД НОГА́МИ у к о г о. 1. О стремительно бегущем человеке; 2. О том, кто стремится уйти, уехать откуда-либо.— **Земля́ гори́ть під нога́ми** у к о г о.

ЗЕМЛЯ́ И НЕ́БО. *См.* **[КАК] НЕ́БО ОТ ЗЕМЛИ́.**

ЗЕМЛЯ́ КЛИ́НОМ СОШЛА́СЬ на ком, на чём *и* **СВЕТ КЛИ́НОМ СОШЕ́ЛСЯ** на ком, на чём. О том, кто или что является единственно желаемым, приемлемым или единственно возможным при каком-либо выборе.— **Земля́ кли́ном зійшла́ся** на кому, на чому; **світ кли́ном зійшо́вся** на кому, на чому.

ЗЕМЛЯ́ НЕ КЛИ́НОМ СОШЛА́СЬ на ком, на чём *и* **СВЕТ НЕ КЛИ́НОМ СОШЕ́ЛСЯ** на ком, на чём. О том, кто или что не является единственно желаемым приемлемым, единственно возможным при каком-либо выборе; есть и другие.— **Світ не кли́ном зійшо́вся** на кому, на чому; **не тільки світу (со́нця), що у вікні; земля́ не кли́ном зійшла́ся** на кому, на чому.

ЗЕМЛЯ́ УХОДИ́Т (ускользáет) **ИЗ-ПОД НОГ** кого, чьих, у кого. *См.* **ПО́ЧВА УХОДИ́Т ИЗ-ПОД НОГ.**

ЗИ́МУ И ЛЕ́ТО. Постоянно, в любое время года.— **Зи́му й лі́то.**

ЗЛАТО́Й ТЕЛЕ́Ц. *См.* **ЗОЛОТО́Й ТЕЛЕ́Ц.**

ЗЛАТЫ́Е ГО́РЫ СУЛИ́ТЬ (обеща́ть). *См.* **ЗОЛОТЫ́Е ГО́РЫ СУЛИ́ТЬ.**

ЗЛА́Я ГОДИ́НА. Тяжёлое время; горе, несчастье.— **Лиха́ (тяжка́) годи́на.**

ЗЛА́Я ШУ́ТКА. Какая-то неприятность.— **Лихи́й жарт.**

ЗЛО́БА ДНЯ. О том, что привлекает внимание, занимает всех в данный момент.— **Зло́ба дня.**

ЗЛО БЕРЕ́Т (взя́ло) кого. Кто-либо становится обозлённым, злым, сердитым.— **Зло бере́** (взяло́) кого; **злість бере́** (взяла́) кого.

ЗЛО́Й ГЕ́НИЙ. О человеке, оказывающем на кого-либо дурное влияние, причиняющем кому-либо зло, вред.— **Злий ге́ній.**

ЗЛО́Й, КАК СОБА́КА. Очень злой.— **Соба́ками підши́тий; злий як соба́ка.**

ЗЛО́Й НА ЯЗЫ́К кто. Такой, который зло, язвительно говорит о ком-либо или о чём-либо; склонен к злым суждениям.— **Лихи́й (злий) на язи́к** хто.

ЗЛО́Й У́МЫСЕЛ. Недоброжелательное, враждебное, предосудительное, полное злости намерение.— **Злий у́мисел (на́мір).**

ЗЛЫЕ ЯЗЫКИ́. Любители пересудов, сплетники, клеветники.— **Злі язики́.**

ЗМЕЯ́ ПОДКОЛО́ДНАЯ. *Фольк.* Об опасном, злом, коварном человеке.— **Га́дина (гадю́ка) потайна́.**

ЗНА́ЕМ МЫ ВАС. *Ирон.* Слова, служащие для выражения недоверия, сомнения.— **Зна́ємо ми вас; ви нам відо́мі.**

ЗНА́ЕТ (чу́ет) **КО́ШКА, ЧЬЁ МЯ́СО СЪЕ́ЛА.** О том, кто виноват и чувствует свою вину перед кем-либо и возможность расплаты.— **Зна́є кі́шка (ки́цька) чиє́ са́ло з'їла; зна́є кіт, чиє́ са́ло з'ї́в.**

ЗНАЙ НАШИХ. Знай, с кем дело имеешь — словосочетание, выражающее самодовольство, гордость, ухарство.— **Знай на́ших.**

ЗНАМЕ́НИЕ ВРЕМЕ́НИ. *Книжн.* То, что характеризует определённый период, является типичным для него.— **Знаме́ння (озна́ка знак) ча́су (суча́сності, епо́хи).**

ЗНА́НИЕ — СИ́ЛА. О великой ценности научных знаний.— **Знання́ — си́ла.**

ЗНАТЬ В ЛИЦО́. Узнавать по внешности.— **Зна́ти в обли́ччя (в лице́).**

ЗНАТЬ ВСЕ ХО́ДЫ И ВЫХОДЫ. Очень хорошо, досконально, основательно знать что-либо, быть осведомлённым в чём-либо.— **Зна́ти всі вхо́ди й ви́ходи; зна́ти всі хо́ди [й ви́ходи].**

ЗНАТЬ, ГДЕ РАКИ ЗИМУ́ЮТ. Быть хитрым, проницательным, обладающим необходимыми для каких-либо происков сведениями.— **Зна́ти (чу́ти), де ра́ки зиму́ють.**

ЗНАТЬ КАК ОБЛУ́ПЛЕННОГО кого. Иметь полное представление о характере, поведении и т. п. кого-либо.— **Зна́ти як облу́пленого (як облу́плених** кого).

ЗНАТЬ МЕ́РУ в чём *и* **ЗНАТЬ СО́ВЕСТЬ** в чём. Проявлять умеренность в чем-либо, совестливость, скромность.— **Зна́ти мі́ру** в чому.

ЗНАТЬ НЕ ЗНАЮ [ВЕ́ДАТЬ НЕ ВЕ́ДАЮ]. О полной неосведомлённости в чём-либо, о нежелании признать что-либо.— **Зна́ти не знаю [ві́дати не ві́даю]; ні сном ні ду́хом (сном-ду́хом) не знаю (не ве́даю).**

ЗНАТЬ (узна́ть) ПОЧЕ́М ФУНТ ЛИ́ХА *и* **ХВАТИ́ТЬ (хлебну́ть)**

МНÓГО ГÓРЯ. Испытывать много горя, страданий, хлопот, большие неприятности, трудности и т. п.— **Знáти (узнáти) почóму (почíм) кíвш (пуд, фунт, корéць) лúха; узнáти, де лúхо живé; випивáти (вúпити) [свíй, пóвний] кíвш лúха.**

ЗНАТЬ СВОЕ МÉСТО. Вести себя соответственно своему положению.— **Знáти своé мíсце; держáтися своró бéрега.**

ЗНАТЬ СЕБЕ́ ЦЕ́НУ. Правильно оценивать свои возможности, достоинства.— **Знáти собí цíну; знáти, чогó ти варт́ий.**

ЗНАТЬ СÓВЕСТЬ в чём. *См.* **ЗНАТЬ МЕ́РУ.**

ЗНАТЬ (понимáть) ТОЛК в чём *и уст.* **ЗНАТЬ ПРОК** в чём. Быть сведущим, разбираться, иметь опыт в чём-либо.— **Знáти толк** у чому.

ЗНАТЬ ЦЕ́НУ кому, чему. Правильно, по достоинству оценивать кого-либо, что-либо.— **Знáти цíну** кому, чому; **знáти, чогó хто вáртий (що вáрте).**

ЗОЛОТА́Я ГОЛОВА́. О способном, одарённом человеке.— **Золотá головá.**

ЗОЛОТА́Я МОЛОДЕ́ЖЬ. *Ирон.* Праздная, прожигающая жизнь молодёжь из буржуазно-дворянских слоёв общества.— **Золотá мóлодь.**

ЗОЛОТА́Я СЕРЕДИ́НА. Об образе действий, поведении, чуждом риска, крайности.— **Золотá серéдина.**

ЗОЛОТА́Я СТРАНИ́ЦА. О наилучшем, наиболее выдающемся этапе в развитии кого-либо, чего-либо.— **Золотá сторíнка.**

ЗОЛОТИ́ТЬ (позолотúть) ПИЛЮ́ЛЮ. Смягчать чем-либо причиняемую неприятность.— **Золотúти (позолотúти) пілю́лю.**

ЗОЛОТО́Е ДНО. Богатый источник дохода, доходное место.— **Золотé дно.**

ЗОЛОТО́Й ВЕК. Эпоха расцвета наук и искусства в истории какого-либо народа.— **Золотúй вік.**

ЗОЛОТО́Й ДОЖДЬ. Большие, неожиданно появившиеся деньги.— **Золотúй дощ; золотá злúва.**

ЗОЛОТО́Й (дéнежный) МЕШО́К. *Уст.* Очень богатый человек.— **Золотúй (грошовúй) мішóк; тóрба з грішми.**

ЗОЛОТО́Й (златóй) ТЕЛЁЦ. *Книжн.* Золото, деньги; власть золота, денег; богатство; обогащение, как единственная цель жизни.— **Золотúй телéць; золотé телá.**

ЗОЛОТО́Й ФОНД. О ком-либо, чём-либо особенно ценном.— **Золотúй фонд.**

ЗОЛОТЫ́Е (златы́е) ГО́РЫ СУЛИ́ТЬ (обещáть). Обязываться сделать слишком много.— **Золотí гóри обіцяти.**

ЗОЛОТЫ́Е РУКИ у кого. О том, кто умело, искусно всё делает, справляется с любой работой.— **Золотí рýки** в кого.

ЗОНДИ́РОВАТЬ (позондúровать) ПОЧВУ. Пытаться предварительно разведать, выяснить что-либо.— **Зондувáти (позондувáти) грунт.**

ЗУБА́МИ ДЕРЖА́ТЬСЯ (хватáться) за что. Очень дорожить чем-либо, не желать лишиться чего-либо.— **Зубáми тримáтися (вчепúтися)** за що; **зубáми держáти (тримáти)** що.

ЗУБ НА ЗУБ НЕ ПОПАДА́ЕТ. О дрожи от сильного холода, страха и т. п.— **Зуб на зуб не попадáє; зуб з зýбом не зведé.**

ЗУБЫ ЗАГОВА́РИВАТЬ (заговорúть). Посторонними разговорами намеренно отвлекать от того, что важно или нужно собеседнику, вводить в заблуждение.— **Зýби замовлятú (замóвити, заговóрювати, заговорúти).**

ЗУБЫ ПРОЕ́СТЬ на чём. *См.* **ЗУБЫ СЪЕСТЬ.**

ЗУБЫ СЪЕСТЬ (проéсть) на чём. Длительной практикой приобрести опытность; знания в чём-либо.— **Зýби з'їсти (проїсти, попроїдáти)** на чому.

И

И БРО́ВЬЮ НЕ ВЕДЁТ (не поведёт, не шевельнёт). *См.* **БРОВЬЮ НЕ ВЕДЕТ.**

И В ЗАВО́ДЕ НЕТ (не́ было) кого, чего. Не заведено, нет и никогда не было.— **Немá (не булó) й завóду** кого, чого; **в завóді немá (не булó)** кого, чого.

И ВОЛКИ СЫТЫ, И О́ВЦЫ ЦЕ́ЛЫ. И для одних, и для других удобно,

выгодно — о положении, которое создаётся в результате стремления угодить людям с различными взглядами, интересами и т. п.— **І вовки́ сы́ті, і ко́зи ці́лі**; і ко́зи сы́ті, й сі́но ці́ле.

И В ПОМИ́НЕ НЕТ (**не́ было**) о ком, о чём *и* **И ПОМИ́НА** (**поми́ну**) **НЕТ** (**не́ было**) о ком, о чём. 1. Не вспоминают, не говорят о ком, о чём; 2. Нет никаких признаков наличия, существования кого-либо, чего-либо.— **І по́мину** (**зга́дки**) **нема́є** про кого, про що, за кого, за що.

И В УС [СЕБЕ́] НЕ ДУТЬ. Не обращать внимания на что-либо, не беспокоиться.— **І в вус [собі́] не ду́ти**; і **ву́сом не морга́ти** (**не моргну́ти, не вести́, не повести́**).

И В ХВОСТ И В ГРИ́ВУ. *См.* В ХВОСТ И В ГРИВУ.

ИГО́ЛКИ НЕ ПОДПУСТИ́ТЬ (**не подточи́ть**). Нельзя придраться к кому-либо, чему-либо.— **[І] го́лки не підточи́ш**.

И ГОРЯ (**го́рюшка**) **МА́ЛО** кому *и* **ГОРЕМ ПОКАТИЛ** кто. О безразличии, невнимании к чему-либо, об отсутствии беспокойства по поводу чего-либо с чьей-либо стороны.— **І го́ря ма́ло** кому; і **го́ре** (**го́ренько**) **покоти́в** хто; і **ба́йдуже** (**байдужі́сінько**) кому.

ИГРА́ НЕ СТОИТ СВЕЧ. О невыгодном деле, не оправдывающем затраченных усилий, средств.— **Не ва́рта спра́ва за́ходу**; **шко́да** [**й**] **за́ходу** (**пра́ці**); **шко́да й свічку світи́ти**.

ИГРА ПРИРОДЫ. Исключительное, редкое явление, отклонение от обычных норм.— **Гра приро́ди**.

ИГРА СЛОВ. Остроумная шутка, основанная на употреблении одного слова вместо другого или на подмене одного значения другим значением того же слова; каламбур.— **Гра слів**.

ИГРА́ СЛУЧАЯ (**судьбы́**). Непредвиденная случайность, неожиданный поворот в жизни.— **Гра ви́падку** (**до́лі**).

ИГРА С ОГНЁМ. Очень опасные действия, поступки, которые могут повлечь неприятные последствия.— **Гра з вогне́м**.

ИГРА́ СТОИТ СВЕЧ. О выгодном деле, оправдывающем затраченные усилия.— **Спра́ва ва́рта за́ходу**.

ИГРА́ТЬ (**вести́**) **БОЛЬШУ́Ю ИГРУ́.** Предпринимать действия, которые могут повлечь за собой серьёзные последствия.— **Гра́ти** (**вести́**) **вели́ку гру**.

ИГРА́ТЬ В ЖМУ́РКИ. Обманывать кого-либо, скрывая что-либо.— **Гра́тися** (**гра́ти**) у **пі́жмурки** (**у жму́рки**).

ИГРА́ТЬ В КОШКИ-МЫШКИ. Хитрить, лукавить, стараясь обмануть, провести кого-либо.— **Гра́ти** (**гра́тися**) **в кота́ й ми́шу** (**ми́шку**).

ИГРА́ТЬ В МОЛЧА́НКУ (**молча́нки**). Отмалчиваться, уклоняться от разговоров.— **Гра́ти в мо́вча́нку** (**в мовчана́**).

ИГРА́ТЬ В ПРЯ́ТКИ. Действовать не прямо, скрывать что-либо.— **Гра́тися** (**гра́ти**) у **схо́ванки** (**у хо́ванки**).

ИГРА́ТЬ ВСЕ́МИ ЦВЕТАМИ РАДУГИ. Переливаться многими и различными цветами.— **Гра́ти всіма́ кольора́ми** (**ба́рвами**) **ра́йдуги**.

ИГРА́ТЬ ВТОРУЮ СКРИ́ПКУ. Иметь в чем-либо второстепенное значение, играть второстепенную роль.— **Гра́ти дру́гу скри́пку**.

ИГРА́ТЬ ГЛАЗА́МИ. Бросать выразительные взгляды; кокетничать.— **Пра́сти очи́ма**.

ИГРА́ТЬ ЖИ́ЗНЬЮ И СМЕ́РТЬЮ. Рисковать собою, пренебрегая смертью.—**Гра́ти життя́м і сме́ртю**; **ва́жити життя́м**.

ИГРА́ТЬ (**лома́ть, разы́грывать**) **КОМЕ́ДИЮ.** Вести себя лицемерно, притворяться.— **Гра́ти** (**лама́ти, стро́їти**) **коме́дію**.

ИГРА́ТЬ НА НЕ́РВАХ. Раздражать, нервировать кого-либо, что-либо.— **Гра́ти на не́рвах**.

ИГРА́ТЬ (**сыгра́ть**) **НА РУКУ** кому. Помогать кому-либо, способствовать чему-либо.— **Гра́ти** (**зігра́ти**) **на ру́ку** кому; **лити́ во́ду на млин** чий.

ИГРА́ТЬ ПЕ́РВУЮ СКРИ́ПКУ. Быть самым главным, самым влиятельным лицом в каком-либо деле.— **Гра́ти пе́ршу** (**головну́**) **скри́пку**.

ИГРА́ТЬ РОЛЬ кого, чего, какую. 1. Иметь определённое значение; оказывать какое-либо воздействие, влиять каким-либо образом; 2. Быть кем-либо, чем-либо.— **Гра́ти роль** кого, чого, яку.

ИГРА́ТЬ (**шути́ть**) **С ОГНЁМ.** Делать то, что может повлечь за собой

неприятные, опасные последствия.— **Гра́тися (гра́ти, ба́витися) з вогне́м.**

И ДЕЛО С КОНЦО́М *и* **ДЕЛУ КОНЕЦ.** Об окончательной развязке чего-либо.— **І ділу кіне́ць; і (та й) квит.**

И ДЕРНУЛА НЕЛЕГКАЯ [МЕНЯ́, ТЕБЯ *и т. п.*] с д е л а т ь ч т о. О том, чего не следовало делать, что сделано напрасно или неуместно.— **І надала́ лиха́ годи́на [мені, тобі** *і т. п.*] з р о б и т и щ о.

ИДЕ́Т (приста́ло) КАК [К] КОРО́ВЕ СЕДЛО́. Совсем не подходит, не к лицу, выглядит смешно, нелепо — об одежде.— **Ли́чить (іде́, приста́ло) як коро́ві сідло́ (як свині нари́тники).**

ИДЕЯ ФИКС. Навязчивая идея, мысль.— **Іде́я фікс.**

ИДТИ́ (пойти́) ВА-БА́НК. Действовать, рискуя всем.— **Іти́ (піти́) ва-ба́нк; ста́вити (кла́сти) на ка́рту все.**

ИДТИ́ (пойти́) ВГО́РУ (вверх). Достигать благополучия, приобретать вес, значение, получать повышение по службе и т. п.— **Іти́ (піти́) вго́ру (вверх).**

ИДТИ́ (пойти́) В ДЕ́ЛО (в ход). Находить себе применение, использоваться, оказываться в употреблении.— **Іти́ (піти́) в ді́ло (в хід).**

ИДТИ́ (шага́ть) [НОГА́] В НО́ГУ. Согласовывать с кем-либо, чем-либо свои действия, убеждения, не отставать от кого-либо, чего-либо в каком-либо отношении.— **Іти́ (ступа́ти) [нога́] в но́гу.**

ИДТИ́ ВРАЗРЕ́З с ч е м. Резко противоречить чему-либо, резко расходиться в чём-либо.— **Іти́ вро́зріз з чим.**

ИДТИ́ (быть, находи́ться) В ФАРВА́ТЕРЕ. *См.* **ПЛЫТЬ В ФАРВА́ТЕРЕ.**

ИДТИ́ (пойти́) КО ДНУ (на дно). 1. Терпеть неудачу; 2. Нравственно опускаться.— **Іти́ (піти́) на дно.**

ИДТИ́ (пойти́) НАВСТРЕЧУ к о м у, ч е м у. Относясь сочувственно к кому-либо, чему-либо, содействовать чему-либо, оказывать помощь в чём-либо.— **Іти́ (піти́) назу́стріч** к о м у, ч о м у.

ИДТИ́ (пойти́) НА КОМПРОМИ́ССЫ. Поступаться чем-либо ради достижения цели.— **Іти́ (піти́) на компроміс.**

ИДТИ́ (пойти́) НА ЛАД. Успешно, слаженно идти, налаживаться.— **Іти́ (піти́) на (в) лад.**

ИДТИ́ (пойти́) НА ПОВОДУ́ у к о г о. Ставить своё поведение, действия в зависимость от кого-либо.— **Іти́ (піти́) на по́воді (на повідку́)** в к о г о, ч и ѐ м у.

ИДТИ́ (пойти́) НА ПОКЛО́Н (с покло́ном) к к о м у. Обращаться с просьбой к кому-либо.— **Іти́ (піти́) на покло́н (з покло́ном)** д о к о г о.

ИДТИ́ (пойти́) НА ПО́ЛЬЗУ к о м у, ч е м у. Оказывать положительные действия, давать хорошие результаты.— **Іти́ (піти́) на ко́ристь** к о м у, ч о м у.

ИДТИ́ (пойти́) НА ПОПЯ́ТНЫЙ (на попя́тную, на попя́тный двор). Отказываться от данного уже согласия, прежнего решения и т. п.— **Наза́д рачкува́ти.**

ИДТИ́ (пере́ть) НА РОЖО́Н. *См.* **ЛЕЗТЬ НА РОЖО́Н.**

ИДТИ́ (пойти́) НАСМА́РКУ. Оказываться напрасным, безрезультатным, заканчиваться впустую.— **Схо́дити (зійти́) наніве́ць ([на] ніна́що).**

ИДТИ́ (пойти́) НА УБЫЛЬ. Уменьшаться, убывать.— **Іти́ (піти́) на спад.**

ИДТИ́ ОКОЛЬНЫМ ПУТЁМ (кружны́м путём, без доро́ги). Делать что-либо наобум; блуждать.— **Ходи́ти манівця́ми.**

ИДТИ́ (пойти́) ПО ЛИ́НИИ (по пути́) **НАИМЕНЬШЕГО СОПРОТИВЛЕ́НИЯ.** Выбирать легчайший способ действия, уклоняясь от трудностей, избегая препятствия.— **Іти́ (піти́) по лінії́ (лінією, по шляху́, шляхо́м) найме́ншого о́пору; става́ти (ста́ти) на шлях найме́ншого о́пору.**

ИДТИ́ ПО НАКЛО́ННОЙ ПЛО́СКОСТИ. *См.* **КАТИТЬСЯ ПО НАКЛО́ННОЙ ПЛО́СКОСТИ.**

ИДТИ́ (пойти́, ходи́ть) ПО ПРОТОРЕННОЙ ДОРО́ЖКЕ. Двигаться привычным, лёгким путём.— **Іти́ (піти́, ходи́ти) второ́ваною сте́жкою (второ́ваними стежка́ми).**

ИДТИ́ (пойти́, следова́ть) ПО СТОПА́М (по следа́м) к о г о, ч ь и м. Следовать за кем-либо, в чём-либо.— **Іти́ (піти́) стопа́ми (по стопа́х)** к о г о, ч и ї́ м и; **іти́ (піти́) слі́дом (по слі́дах)** к о г о, ч и ї́ х; **іти́ (піти́), ступа́ти (ступи́ти) у слід** к о г о, ч и й.

ИДТИ́ (пойти́) ПРА́ХОМ. Окончательно разрушаться, разваливаться, погибать.— **Іти́ (піти́, розлита́тися, розлетіти́ся) пра́хом.**

ИДТИ́ (пойти́) ПРО́ТИВ ТЕЧЕ́НИЯ. Действовать наперекор господствующим взглядам, мнениям и т. п.— **Іти́ (піти́) про́ти те́чії.**

ИДТИ (пойти́) СВОЕ́Й ДОРО́ГОЙ (свои́м путём). Поступать, действовать самостоятельно, независимо, по своему желанию, по своей воле, не поддаваясь чужому влиянию.— **Іти́ (піти́) свої́м шля́хо́м (своє́ю доро́гою); *недок.* топта́ти свою́ сте́жку.**

ИДТИ (пойти́) СВОИ́М ЧЕРЕДО́М. Идти, развиваться как обычно, своим порядком.— **Іти́ (піти́) своє́ю че́ргою.**

И ДУ́МАТЬ ЗАБУ́ДЬ о ком, о чём. Перестань размышлять, помнить о ком-либо, о чём-либо.— **І ду́мати не ду́май (не гада́й, забу́дь)** про кого, про що.

И ДУ́МАТЬ НЕ́ЧЕГО. О невозможности осуществления, недостижимости чего-либо.— **І ду́мати ні́чого.**

ИДУ́ НА ВЫ (на вас). *Уст., шутл.* Данное выражение, по свидетельству летописцев, принадлежит князю Святославу, использовалось им для объявления войны.— **Іду́ на ви́ (на ва́с).**

ИЕРИХО́НСКАЯ ТРУБА. Громкий, трубный голос: могучий, оглушительный звук.— **Ієрихо́нська труба́.**

ИЗБИТАЯ (то́рная) **ДОРОГА (тропа́)** *и* **ИЗБИ́ТЫЙ ПУТЬ.** Обычный, лёгкий жизненный путь.— **Уте́рта доро́га (сте́жка).**

ИЗБУШКА НА КУ́РЬИХ НО́ЖКАХ. *Фольк.* Маленькая бедная избушка; о лёгком, непрочном строении.— **Ха́тка на ку́рячих ніжках (ла́пках).**

И ЗВА́НИЯ НЕТ (не́ было) кого, чего, кому, чему. Не существует чего-либо; нет в помине кого-либо, чего-либо.— **І званнЯ нема́ (нема́є)** кого, чого, кому, чому.

ИЗ ВТОРЫХ (из тре́тьих) РУК [УЗНА́ТЬ, ПОЛУЧИ́ТЬ]. Через посредников, не непосредственно.— **З (із) дру́гих (тре́тіх) рук [дізна́тися, оде́ржати].**

ИЗ ВТОРЫ́Х (из тре́тьих) УСТ [УЗНАТЬ, УСЛЫШАТЬ]. Через посредников, не от очевидцев, не непосредственно.— **З (із) дру́гих (тре́тіх) уст [дізна́тися, почу́ти].**

ИЗ ДВУХ ЗОЛ ВЫБИРА́ТЬ (вы́брать) МЕНЬШЕЕ. Из двух неприятностей предпочесть менее значительную.— **З двох бід вибира́ти (ви́брати) ме́ншу; з двох зол (лих) вибира́ти (ви́брати) ме́нше; ко́тре ли́хо (зло) ме́нше, те й вибира́ти.**

ИЗ ДРУГО́ГО (не из того́) ТЕ́СТА. Не схожий с другим, обычно по образу жизни, характеру, взглядам и т. п.— **З і́ншого (не з тако́го те́ста) [зліплений]; не з то́го те́ста книш.**

ИЗ ДРУГО́Й (не из то́й) О́ПЕРЫ. *Шутл., ирон.* О чём-либо совершенно не относящемся к делу, к теме данного разговора.— **З і́ншої (з дру́гої) о́пери.**

ИЗЖИВА́ТЬ (изжи́ть) СЕБЯ́. Становиться устарелым, ненужным, лишним.— **Зжива́ти (зжи́ти) себе́.**

ИЗ-ЗА ВЫЕДЕННОГО ЯЙЦА́. За мелочь, за ничто.— **За ма́сляні ви́шкварки.**

ИЗ-ЗА ДЕРЕ́ВЬЕВ ЛЕ́СА НЕ ВИ́ДЕТЬ. *См.* **ЗА ДЕРЕВЬЯМИ ЛЕСА НЕ ВИДЕТЬ.**

ИЗ ИСКРЫ ВОЗГОРИ́ТСЯ ПЛА́МЯ. Из небольшого начинания разовьётся большое дело.— **Із і́скри розгори́ться пло́мінь; із і́скри — по́лум'я поста́не.**

ИЗ КО́ЖИ (из шку́ры) [ВОН] ЛЕЗТЬ (вы́лезть). Стараться изо всех сил.— **Із шку́ри (із шкіри) вила́зити (ви́лізти).**

ИЗ КОНЦА́ В КОНЕ́Ц. *См.* **ОТ КРАЯ [И] ДО КРАЯ.**

ИЗ КРАЯ В КРАЙ. *См.* **ОТ КРА́Я [И] ДО КРАЯ.**

ИЗЛИВА́ТЬ (изли́ть) [СВОЮ́] ДУ́ШУ. Высказывать откровенно, до конца самое заветное.— **Виважа́ти (ви́лити) [свою́] ду́шу.**

ИЗ ЛЮБВИ К ИСКУ́ССТВУ. Из любви к самому делу, занятию, без всяких корыстных целей.— **З любо́ві до мисте́цтва (до ді́ла, до спра́ви).**

ИЗМЕНЯ́ТЬ (измени́ть) [САМОМУ] СЕБЕ́. Поступить вопреки своим убеждениям, характеру, привычкам.— **Зра́джувати (зра́дити) [само́го] себе́.**

ИЗМЕНЯ́ТЬСЯ (измени́ться, переменя́ться, перемени́ться) В ЛИЦЕ. Приобретать другой вид (бледнеть, худеть и т. п.) или приобретать другое выражение под влиянием болезни, переживаний.— **Змі́нюватися (зміни́-**

тися, переміня́тися, переміни́тися) в лиці́ (на лиці́, з лиця́).

ИЗ МОЛОДЫХ ДА РА́ННИЙ кто. О человеке, рано проявившем себя в чём-либо — часто с отрицательной стороны.— **Молоди́й (з молоди́х) та ра́нній** хто; **мале́ курча́ та [вже] лету́че.**

ИЗО ВСЕХ СИЛ. С предельным напряжением, интенсивностью делать что.— **З усіє́ї (зо всіє́ї) си́ли; з усіє́ю си́лою; з усі́х сил.**

ИЗ ОГНЯ ДА В ПО́ЛЫМЯ. Из одной неприятности в другую, ещё большую.— **З (із) вогню́ та в по́лум'я; з дощу́ та під ри́нву; тіка́в від ди́му та впав у вого́нь; з калю́жі та в боло́то.**

ИЗ ОДНОГО́ ТЕ́СТА кто с кем. О людях, сходных друг с другом — по характеру, взглядам, отношению к жизни и т. п.— **З одно́го (з тако́го ж) те́ста** хто з ким; **одно́го те́ста книш.**

ИЗО ДНЯ В ДЕНЬ. Ежедневно, беспрерывно.— **День у день; день при дні.**

ИЗ ПЕ́РВЫХ РУК [УЗНА́ТЬ, ПОЛУЧИ́ТЬ]. Прямо из первоисточника, без посредников.— **З (із) пе́рших рук [дізна́тися, оде́ржати].**

ИЗ ПЕ́РВЫХ УСТ [УЗНА́ТЬ, УСЛЫШАТЬ]. Непосредственно от очевидцев, от участников узнавать, слушать.— **З (із) пе́рших уст [дізна́тися, почу́ти].**

ИЗ-ПОД [СА́МОГО] НО́СА (но́су) у кого. Будучи в непосредственной близости от кого-либо.— **З-під (з-пе́ред) [са́мого] но́са** в кого.

ИЗ ПОКОЛЕ́НИЯ В ПОКОЛЕ́НИЕ. 1. По наследству, от отца к детям; 2. По традиции, от старших к младшим.— **З покоління в покоління.**

ИЗ ПУШКИ ПО ВОРОБЬЯ́М СТРЕЛЯ́ТЬ. Затрачивать много сил, средств на что-либо, дающее ничтожные результаты.— **З гарма́ти по горобця́х стріля́ти; іти́ на комара́ з дрючко́м, а на му́ху з о́бухом.**

ИЗ ПЯТОГО́ В ДЕСЯТО́Е; С ПЯТОГО НА ДЕСЯТО́Е *и* **ПЯТОЕ ЧЕ́РЕЗ ДЕСЯТО́Е [ГОВОРИ́ТЬ, РАССКА́ЗЫВАТЬ** *и т. п.*]. Беспорядочно, без связи, перепрыгивая с одного на другое.— **П'я́те че́рез деся́те [говори́ти, розповіда́ти** *і т. п.*].

ИЗ РУК (с рук) В РУ́КИ [ПЕРЕДА́ТЬ, ПЕРЕЙТИ]. Непосредственно от одного к другому.— **З рук у ру́ки (до рук, на ру́ки) [переда́ти, перейти́].**

ИЗ (ра́ди) СПОРТИ́ВНОГО ИНТЕРЕ́СА. Из желания проверить свои способности, своё умение достигнуть чего-либо просто так, без особой надобности.— **Із (ра́ди) спорти́вного інтере́су.**

ИЗ ТРЕ́ТЬИХ РУК [УЗНА́ТЬ, ПОЛУЧИ́ТЬ]. *См.* **ИЗ ВТОРЫХ РУК.**

ИЗ ТРЕТЬИХ УСТ [УЗНА́ТЬ, УСЛЫШАТЬ]. *См.* **ИЗ ВТОРЫХ УСТ.**

ИЗ УСТ В УСТА́ [ПЕРЕХОДИ́ТЬ, ПЕРЕДАВА́ТЬСЯ *и т. п.*]. Переходить, передаваться от одного человека к другому, распространять новости и т. д.— **З уст в уста́ [перехо́дити, передава́тися** *тощо*].

ИЗ ШКУРЫ [ВОН] ЛЕЗТЬ (вылеза́ть). *См.* **ИЗ КОЖИ [ВОН] ЛЕЗТЬ.**

И КАЛАЧО́М НЕ ЗАМА́НИШЬ кого. *См.* **КАЛАЧО́М НЕ ЗАМА́НИШЬ.**

И КА́РТЫ (и кни́ги) В РУ́КИ кому. О знатоке, авторитете в чём-либо.— **І ка́рти (і книжки́) в ру́ки** кому.

И КОНЦЫ́ В ВО́ДУ. Никаких следов преступления, проступка, каких-либо действий и т. п. не осталось или не будет, не останется.— **[І] кінці́ [у во́ду] хова́ти [захова́ти]; і сліду не лиши́лося (не залиши́лося).**

ИЛИ ГРУДЬ В КРЕСТА́Х, ИЛИ ГОЛОВА́ В КУСТА́Х. *См.* **ЛИБО ГРУДЬ В КРЕСТАХ, ЛИБО ГОЛОВА́ В КУСТА́Х.**

ИМЕТЬ В ВИДУ́ кого, что. 1. Думать о ком-либо, чём-либо, подразумевать; 2. Принимать во внимание, учитывать.— **Ма́ти на ува́зі (на меті, на ду́мці)** кого, що; 3. Иметь намерение, замысел.— **Ма́ти на́мір.**

ИМЕТЬ В МЫСЛЯХ что. Думать о ком-либо, о чём-либо.— **Ма́ти на ду́мці** що.

ИМЕТЬ ВО́ЖЖИ В РУКА́Х. *См.* **ДЕРЖА́ТЬ ВО́ЖЖИ В РУКАХ.**

ИМЕТЬ ГОЛОВУ НА ПЛЕЧА́Х. Быть умным, сообразительным.— **Ма́ти го́лову на пле́чах (на в'я́зах).**

ИМЕТЬ ДЕ́ЛО с кем, с чем. Сталкиваться с кем-либо, с каким-либо фактом, явлением и т. п.; вступать в какие-либо отношения, вхо-

дить в какие-либо связи.— **Мáти спрáву (діло) з ким, з чим.**

ИМЕ́ТЬ ЗНАЧЕ́НИЕ (вес). Быть важным, значимым для кого-либо, чего-либо.— **Мáти знáчення, вагý.**

ИМЕ́ТЬ ЗУБ на кого, против кого. Испытывать недовольство кем-либо, желание причинить вред, неприятность кому-либо.— **Мáти зуб (зýба)** на кого, проти кого; **точи́ти зýби (зуб)** на кого.

ИМЕ́ТЬ КАМЕ́НЬ ЗА ПАЗУ́ХОЙ. *См.* **ДЕРЖА́ТЬ КА́МЕНЬ ЗА ПАЗУ́ХОЙ.**

ИМЕ́ТЬ ПЕ́РВЕНСТВО в чём. *См.* **ДЕРЖА́ТЬ ПЕ́РВЕНСТВО.**

ИМЕ́ТЬ ПОД НОГА́МИ (под собо́й) ПО́ЧВУ. 1. Чувствовать себя уверенно в чём-либо; 2. Быть обоснованным, оправданным.— **Мáти під ногáми (під собóю) грунт.**

ИМЕ́ТЬ РУ́КУ где. Пользоваться покровительством, влиятельной поддержкой где-либо, со стороны кого-либо.— **Мáти рýку** де.

ИМЕ́ТЬ СЕ́РДЦЕ на кого. *См.* **ДЕРЖА́ТЬ СЕ́РДЦЕ.**

ИМЕ́ТЬ СИ́ЛУ. Быть влиятельным, авторитетным в чём-либо, где-либо.— **Мáти сúлу.**

ИМЕ́ТЬ ЦЕ́ЛЬЮ (цель). 1. Стремиться к чему-либо, добиваться чего-либо; 2. Быть направленным к достижению какой-либо цели.— **Мáти на метí (метóю); стáвити собí метóю (за метý).**

ИМЕ́ТЬ ЧЕСТЬ. *Уст.* Употребляется как вежливая, учтивая или подобострастная форма обращения в значении: удостоиться.— **Мáти честь (за чéсть).**

ИМЕЮЩИЙ У́ШИ ДА СЛЫ́ШИТ. Как побуждение к лучшему уразумению сказанного перед этим.— **Хто мáє вýха, хай слýхає.**

И МЫ ПАХАЛИ. *Ирон.* О том, кто хочет показать себя участником какой-либо работы, хотя на деле его участие является ничтожным и работа выполнена не им.— **І ми орáли; і ми працювáли (робúли).**

ИМЯ [ЖЕ] ИМ ЛЕГИО́Н. Множество, огромное количество кого-либо, чего-либо.— **Ім'я́ [ж] їм легіóн; їх сúла-силéнна; їх тьма-тьмýща (тьма-тьмéнна).**

ИНА́ЧЕ ГОВОРЯ́. Другими словами.— **ІНА́КШЕ КА́ЖУЧИ.**

И НА́ШИМ И ВА́ШИМ. О поведении лица, стремящегося угодить двум различным по своим взглядам и интересам сторонам.— **І нáшим і вáшим.**

ИНА́Я МУ́ЗЫКА. *См.* **МУ́ЗЫКА НЕ ТА.**

И НЕ НОЧЕВА́ЛО что где. Никогда не было что-либо, где-либо.— **І не ночувáло** що де.

И [ВО СНЕ] НЕ СНИ́ЛОСЬ (не гре́зилось) кому. Кто-либо не мог даже предположить, допустить, представить чего-либо.— **І не снив** хто; **і [в (ві, вві, ýві) сні] не сни́лося (не сни́ться)** кому; **і не сни́лось і не мрі́ялось** кому.

И НИКАКИ́Х ГВОЗДЕ́Й. И больше ничего, никаких возражений.— **Та й гóді.**

ИНО́Е ВРЕ́МЯ — ИНЫ́Е ПЕ́СНИ. Новые идеи, взгляды и т. п. возникают в связи с переменами в жизни общества.— **Інші часи́ — íнші пісні́.**

И ПОНЮ́ХАТЬ НЕ ДАВА́ТЬ (не дать). Нисколько не давать, не допускать к чему-либо.— **І понюхати не даватú (не дáти).**

И ПОШЛА ПИСА́ТЬ ГУБЕ́РНИЯ. *Шутл.* Всё пришло в движение, начался переполох.— **Пішлá писáти губéрнія; пішлú писáти та відпúсувати.**

ИРО́НИЯ СУДЬБЫ́. *Книжн.* О нелепой странной случайности.— **Ірóнія дóлі.**

ИСКА́ТЬ ВЧЕРА́ШНЕГО ДНЯ. Тратить время на поиски того, чего уже нет.— **Шукáти вчорáшнього дня (вчорáшньої днúни).**

ИСКА́ТЬ ИГО́ЛКУ В СТОГУ́ СЕ́НА.— Стремиться найти то, что найти нельзя.— **Шукáти гóлку в сíні (в соломí).**

ИСКА́ТЬ РАЗГА́ДКУ какую, чего. Установить причину, что порождает какое-либо явление, обусловливает какие-либо поступки, действия.— **Шукáти розгáдку** яку, чого.

ИСКА́ТЬ СЕБЯ́. Определять своё призвание.— **Шукáти себé.**

ИСКАТЬ СЛОВА. Подбирать необходимые слова.— **Шукáти слóва (слів).**

И́СКРА БО́ЖЬЯ. *Уст.* Об одарённости кого-либо, наличии таланта у кого-либо.— **Íскра бóжа.**

И́СКРЕННЯЯ ДРУ́ЖБА. Сердечная, чистая, правдивая дружба.— **Щи́ра дру́жба.**

И́СКРЫ ИЗ ГЛАЗ ПОСЫ́ПАЛИСЬ.— О действии оглушающего, сильного удара по голове, лицу.— **Аж і́скри з оче́й поси́палися (полеті́ли); [аж] в оча́х заіскри́лося; [аж] зірни́ці засвіти́ли (засвіти́лися) [в оча́х]; [аж] каганці́ (свічки́) в оча́х засвіти́лися.**

ИСКУПА́ТЬ (искупи́ть) ВИНУ́. Добрыми делами, поступками, поведением стремиться заслужить прощение за что-либо.— **Споку́тувати вину́ (прови́ну).**

ИСКУПА́ТЬ (искупи́ть) ГРЕХ (грехи́). Признавая свою вину перед кем-либо, чем-либо, стремиться её искупить.— **Споку́тувати гріх (гріхи́).**

ИСКУ́ССТВО ДЛЯ ИСКУ́ССТВА. Об искусстве, оторванном от общественной жизни, замкнутом в себе, существующем лишь для немногих его «высоких» ценителей.— **Мисте́цтво для (зара́ди) мисте́цтва;** *застар.* **шту́ка для (зара́ди) шту́ки.**

ИСКУША́ТЬ (испы́тывать) СУДЬБУ́. Делать что-либо сопряжённое с риском, опасностью.— **Споку́тувати (випро́бувати, випробо́вувати) до́лю.**

И СЛЕД ПРОСТЫЛ (пропа́л) *и* **НЕТ И СЛЕДА́.** Об исчезновении кого-либо, чего-либо.— **І слід прости́г (прохоло́нув, прохоло́в, захоло́нув, захоло́в, проча́х); і слід пропа́в; і слі́ду нема́ (нема́є, не ста́ло); і мі́сце холо́дне.**

И СЛУ́ХУ НЕТ за кого. Кто-либо бесследно исчез или потерялся.— **І чу́тка пропа́ла** за кого.

И СЛЫ́ШАТЬ НЕ ХО́ЧЕТ.— Категорически отказывается не только принимать участие в чём-либо, делать что-либо и т. п., но и обсуждать, обдумывать предлагаемое.— **І слу́хати не хо́че.**

И СМЕХ И ГО́РЕ (и грех). О том, что одновременно и смешно и печально.— **І сміх і го́ре (і ли́хо, і сльо́зи, і гріх).**

ИСПЕПЕЛЯ́ЮЩАЯ НЕ́НАВИСТЬ. Ненависть, проявляющаяся в наибольшей степени.— **Спопеля́юча нена́висть.**

ИСПЕПЕЛЯ́ЮЩИЙ ВЗГЛЯД. Взгляд, выражающий ненависть, презрение, гнев.— **Спопеля́ючий по́гляд.**

ИСПИ́ТЬ ГО́РЬКУЮ ЧА́ШУ (ча́шу го́ря, ча́шу го́речи) ДО ДНА. *См.* **ПИТЬ ГО́РЬКУЮ ЧА́ШУ ДО ДНА.**

ИСПО́ЛНИТЬ ЖЕЛА́НИЕ чьё. Сделать то, что кто-то хочет, о чём мечтает.— **Учини́ти во́лю** чию.

ИСПУСТИ́ТЬ ДУХ. *Уст. ирон.* Умереть.— **Спусти́ти дух.**

ИСПЫ́ТЫВАТЬ (испыта́ть) НА СВОЕ́Й (на со́бственной) ШКУ́РЕ. Убеждаться в чём-либо на собственном опыте.— **Випробо́вувати (випро́бувати, ви́пробувати) на свої́й [на вла́сній] шку́рі.**

ИСПЫ́ТЫВАТЬ СУДЬБУ́. *См.* **ИСКУША́ТЬ СУДЬБУ́.**

И СТА́РЫЙ И МА́ЛЫЙ; И СТАР И МАЛ *и* **И СТАР И МЛАД.** Все без различия возраста.— **Старе́ й (і) мале́; старі́ й (і) малі́; від старо́го до мало́го.**

ИСТЕРЕ́ТЬ В ПОРОШО́К кого. *См.* **СТЕРЕ́ТЬ В ПОРОШО́К.**

И́СТИННАЯ (су́щая, чи́стая) ПРА́ВДА. Истина, которая не подлежит никаким сомнениям.— **Щи́ра (чи́ста, чисті́сінька) пра́вда.**

ИСТОМИ́ТЬСЯ ДУШО́Й (се́рдцем). Измучиться от тревоги, страха, горя и т. д.— **Перемлі́ти душе́ю (се́рцем).**

ИСТО́РИЯ РАБО́ТАЕТ НА НАС. *См.* **ВРЕ́МЯ РАБО́ТАЕТ НА НАС.**

ИСТО́РИЯ С ГЕОГРА́ФИЕЙ. *Шутл.* О возникновении какого-либо затруднения, выйти из которого представляется делом нелёгким.— **Істо́рія з геогра́фією.**

ИСТО́РИЯ УМА́ЛЧИВАЕТ о чём. *Шутл.* Что-либо остаётся неизвестным, о чём-либо предпочитают не рассказывать.— **Істо́рія мовчи́ть (не зга́дує, не ка́же)** про що.

ИСЧЕЗА́ТЬ (исче́знуть) ИЗ ГЛАЗ (из ви́да). Переставать быть видимым.— **Зника́ти (зни́кнути, щеза́ти, ще́знути) з оче́й.**

ИСЧЕЗА́ТЬ НА ВЕ́КИ ВЕ́ЧНЫЕ (на ве́ки веко́в). Исчезать навсегда.— **Щеза́ти на ві́ки ві́чні.**

ИСЧЕЗА́ТЬ (исче́знуть) С ГОРИЗО́НТА. Переставать я́вляться где-либо в определённом кругу людей.— **Зника́ти (зни́кнути, щеза́ти, ще́знути) з горизо́нту (з о́брію).**

И ТАК И ТАК; И ТАК И СЯК *и* **И ТАК И ЭТАК.** *См.* **ТАК И ТАК.**

И ТЫ, БРУТ? Употребляется для характеристики неожиданной измены друга, коварства.— **І ти, Брут?**

ИУ́ДИН ПОЦЕЛУ́Й. Предательский поступок, лицемерно прикрываемый проявлением любви, дружбы.— **Іу́дин (ю́дин) поцілу́нок.**

И (да́же) УХОМ НЕ ВЕДЕТ к т о. Не обращать никакого внимания, быть безразличным.— **І (на́віть) ву́хом не веде́** х т о; **і за ву́хом не сверби́ть** у к о г о, к о м у; **ні куé ні ме́ле** х т о.

И ХО́ЧЕТСЯ И КО́ЛЕТСЯ. О каких-либо колебаниях.— **І хо́четься і (й) ко́леться; і сюди́ га́ряче і туди́ бо́ляче; і корти́ть і стра́шно.**

И ШВЕЦ, И ЖНЕЦ, И В ДУДУ́ ИГРЕ́Ц. О человеке, умеющем делать всё, о мастере на все руки.— **І швець, і жнець, і на дуду́ грець.**

ИЩИ́ (догоня́й) ВЕ́ТРА В ПО́ЛЕ. О бесполезных поисках, преследовании.— **Шука́й (догоня́й, лови́) вітра в по́лі.**

ИЩИ́ТЕ И ОБРЯЩЕТЕ. *Уст.* если будете искать что-либо, добиваться чего-либо, то обязательно достигнете желаемого.— **Шука́йте й зна́йдете.**

К

КА́ЖДЫЙ ДЕНЬ И КА́ЖДЫЙ ЧАС. Каждый день, постоянно.— **Щодня́ й (і) щогоди́ни.**

КАЗА́НСКАЯ (каза́нский) СИРОТА́. О человеке, прикидывающемся несчастным, чтобы разжалобить кого-либо.— **Каза́нська (каза́нський) сирота́; свято́й та бо́жий.**

КА́ИНОВО ДЕ́ЛО ДЕ́ЛАТЬ. Предавать, убивать.— **Ка́їнове ді́ло чини́ти.**

КА́ИНОВА ПЕ́ЧАТЬ. *Книжн.* Клеймо, свидетельство преступления, предательство.— **Ка́їнова пе́чать.**

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) АРШИ́Н ПРОГЛОТИ́Л. Кто-либо держится неестественно прямо.— **Ніби (на́че, нена́че, мов, немóв, як) арши́н проковтну́в.**

КАК АУ́КНЕТСЯ, ТАК И ОТКЛИ́КНЕТСЯ *и* **КАКО́В ПРИВЕ́Т, ТАКО́В И ОТВЕ́Т.** Как отнесёшься к кому-либо, так отнесутся и к тебе.— **Як гукне́ш, так і відгукне́ться; яки́й го́лос, таки́й і ві́дголос; як зову́ть, так і озива́ється; як Сірка́ году́ють, так він і га́вкає.**

КАКА́Я ЖА́ЛОСТЬ! Как жаль, как досадно.— **Яки́й жаль! Яка́ шко́да!**

КАКА́Я МУ́ХА УКУСИ́ЛА к о г о. О том, кто не в духе, сердится, нервничает; о непонятном, странном поведении кого-либо.— **Яка́ му́ха укуси́ла** к о г о; **який гедзь укуси́в** к о г о.

КАКА́Я НЕВИДА́ЛЬ (*уст.* невида́льщина). *См.* **ВОТ НЕВИДА́ЛЬ.**

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) БА́ННЫЙ ЛИСТ ПРИСТАВА́ТЬ (приста́ть). О надоедливом, назойливом человеке.— **Приставáти (приста́ти) реп'яхóм; як (мов, немóв, на́че, нена́че) реп'я́х ([ше́вська] смола́) приставáти (приста́ти, причіпля́тися, причепи́тися).**

КАК БАРА́Н В АПТЕ́КЕ [понима́ть ч т о, **разбира́ться** в ч ё м**].** Ничего не понимать, ни в чём не разбираться.— **Як бара́н в апте́ці [розумі́тися** н а ч о м у, **розбира́тися** в ч о м у**].**

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) БАРА́Н НА НОВЫЕ ВОРОТА [СМОТРЕТЬ, УСТАВИТЬСЯ]. *Пренебр.* Стать в тупик, столкнувшись с чем-либо новым, неожиданным.— **Як (мов, немóв, на́че, нена́че) бара́н (теля́) на нові воро́та [диві́тися, ступи́тися].**

КАК БЫ НЕ ТАК. Употребляется для выражения несогласия, обиды, отказа.— **Як би не так.**

КАК БЕЗ РУК б е з к о г о, ч е г о. Без кого-либо, чего-либо не в состоянии что-либо сделать; совершенно беспомощен.— **Як без рук** б е з к о г о, ч о г о.

КАК БЕ́ЛКА В КОЛЕСЕ́ [ВЕРТЕ́ТЬСЯ, КРУТИ́ТЬСЯ, КРУЖИ́ТЬСЯ]. Быть в беспрестанных хлопотах, быть занятым многими делами.— **Як (мов, немóв, на́че, нена́че) бі́лка (бі́лочка) в ко́лесі (му́ха в окропі) [верті́тися, крути́тися].**

КАК БЕЛЬМО́ НА ГЛАЗУ́. О комлибо, чём-либо постоянно мешающем, раздражающем своим присутст-

вием.— Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) більмо́ на о́ці; як (мов, немо́в, на́че, нена́че) сіль в о́ці (в оча́х) у кого, у чому.

КАК БУ́ДТО (сло́вно, то́чно) **ПЕЛЕНА** (покро́в, заве́са) **С ГЛАЗ ПАДАЕТ** (спада́ет, упа́ла, спа́ла). Кто-либо внезапно узнал правду; понял что до сих пор ошибался.— Мов (немо́в, на́че, нена́че) полу́да з очей спада́є (спа́ла).

КАК БЫ ЧЕГО́ НЕ ВЫШЛО. Употребляется для образной характеристики нерешительности, трусости, осмотрительности.— Коли́ б чого́ не ви́йшло (не тра́пилося, не ста́лося).

КАК В АПТЕКЕ. *Шутл.* Совершенно точно.— Як в апте́ці.

КАК В БЕЗДО́ННУЮ БО́ЧКУ. Бесследно исчезнуть.— Як у прірву (у безо́дню).

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) **В ВО́ДУ ГЛЯДЕТЬ** (смотре́ть). Как будто узнал заранее — на основании гадания.— Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) у во́ду диви́тися.

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) **В ВО́ДУ КАНУЛ.** Исчез, пропал бесследно.— Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) у во́ду впав (ка́нув).

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) **В ВО́ДУ ОПУЩЕННЫЙ.** Удручённый.— Як (мов, немо́в, на́че нена́че) у во́ду опу́щений; як (мов, немо́в, на́че, нена́че) курча́ в во́ду впусти́в.

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) **ВЕТРОМ СДУ́ЛО** (сду́нуло) кого, что. О внезапном исчезновении кого-либо, чего-либо.— Як (ні́би, на́че, нена́че, мов, немо́в, мо́вби) вітром зду́ло кого, що.

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) **ВКО́ПАННЫЙ.** Совершенно неподвижный.— Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) уко́паний (*рідко* умуро́ваний).

КАК В КОТЛЕ КИПЕТЬ (вари́ться). Быть в постоянных утомительных хлопотах.— Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) в окропі (у казані) кипі́ти.

КАК (сло́вно) **В [ТЕМНОМ] ЛЕСУ́.** В полном неведении, не понимая, не разбираясь в чем-либо.— Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) у [те́мному] лі́сі.

КАК ВОДО́Й СМЫЛО. О внезапном и полном исчезновении кого-либо, чего-либо.— Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) вода́ зми́ла (уми́ла).

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) **ВОДЫ В РОТ НАБРА́ТЬ.** Упорно молчать, ничего не говорить.— Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) води́ в рот набра́ти.

КАК ВОЛ (как ло́шадь) **[РАБОТАТЬ, ТРУДИ́ТЬСЯ].** Работать очень много, не покладая рук.— Як віл у ярмі́ [працюва́ти, робі́ти].

КАК (ско́лько) **ВОЛКА НИ КОРМИ́, [А] ОН ВСЕ́ В ЛЕС СМО́ТРИТ** (глядя́т). Сущность человека, его привычки, истинные чувства и т. п. как бы ни старались их изменить, рано иль поздно себя обнаружат.— Як (скі́льки) во́вка не году́й, а він [все] у ліс ди́виться; во́вча нату́ра в ліс тя́гне.

КАК ВЫЖА́ТЫЙ ЛИМО́Н. *См.* **ВЫЖА́ТЫЙ ЛИМО́Н.**

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) **ГОРА́ С ПЛЕЧ** (свали́лась). Наступило полное облегчение после избавления от забот, обязанностей, от чего-либо обременительного.— Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) гора́ з плече́й (з пліч) спа́ла (свали́лася); як (мов, немо́в, на́че, нена́че) ка́мінь скоти́вся (свали́вся) з душі.

КАК ГОРО́Х ПРИ ДОРО́ГЕ. Очень плохо — о беззащитном человеке с неустроенной жизнью.— Як горо́х при доро́зі.

КАК ГО́РЬКАЯ РЕ́ДЬКА. Очень сильно, невыносимо, в высшей степени.— Як гірка́ ре́дька.

КАК ГРО́МОМ ПОРАЗИ́ТЬ (ошеломи́ть, оглуши́ть). Внезапно и сильно удивить, привести в состояние замешательства.— Як гро́мом уда́рити (прибі́ти, приголо́мшити).

КАК (бу́дто, то́чно, сло́вно) **ГРОМ СРЕДИ́ ЯСНОГО НЕ́БА.** О чём-либо неожиданном и тяжёлом, неприятном.— Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) грім з я́сного не́ба; як (мов, немо́в, на́че, нена́че) грім ясе́нний.

КАК ДВАЖДЫ ДВА [ЧЕТЫ́РЕ]. Что-то очень простое или очевидное.— Як дві́чі [по] два [чоти́ри]; як дві́чі взя́ти по два.

КАК ДВЕ КА́ПЛИ ВОДЫ́ кто. Совершенно, очень сильно похож на кого-либо, что-либо, сходен с кем-либо, чем-либо.— Як дві кра́плі [ка́плі] води́ [поді́бний, схо́жий] кто; як ви́капаний кто.

КАК ЗАВЕДЕ́ННЫЙ (заведённая маши́на). Без остановки, не переставая.— Як (мов, немо́в, на́че, нена́че, ні́би) заве́дений (заве́дена маши́на).

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) **ЗА́ГНАННЫЙ ЗВЕРЬ** (волк). Измученный, запуганный, забитый, утомлённый.— **Як** (мов, немо́в, на́че, нена́че) за́гнаний звір (вовк).

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) **ЗА КА́МЕННОЙ СТЕНОЙ.** Под надежной защитой; в полной безопасности.— **Як** (мов, немо́в, на́че, нена́че) за кам'яно́ю стіно́ю; як за му́ром.

КАК ЗЕМЛЯ И НЕБО. *См.* НЕ́БО ОТ ЗЕМЛИ.

КАК ЗНАТЬ. Выражение сомнения, неуверенности.— **Як** (звідки) зна́ти; хто [його́] зна́є.

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) **ИГО́ЛКА В СТОГУ СЕНА [ИСЧЕ́ЗНУТЬ, ЗАТЕРЯ́ТЬСЯ].** О ком-либо, чём-либо, что невозможно найти,обнаружить.— **Як** (мов, немо́в, на́че, нена́че) го́лка в сіні (в соло́мі) [зни́кнути, загуби́тись]; як Сірко́ в сазарі [пропа́сти, загуби́тися].

КАКИЕ ВЕ́ТРЫ ЗАНЕСЛИ́. *См.* КАКО́Й ВЕ́ТЕР ЗАНЕС.

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) **ИЗ-ЗА УГЛА МЕШКО́М ПРИБИТЫЙ** (уда́ренный). О человеке придурковатом, со странностями.— **Як** (мов, немо́в, на́че, нена́че) мішко́м [із-за ро́гу] нама́ханий (нама́хано, прибі́тий, прибі́то); мішко́м з-за ро́гу прибі́то (вда́рено).

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) **ИЗ-ПОД** (из) **ЗЕМЛИ ВЫРАСТИ.** Внезапно, неожиданно появиться перед кем-либо.— **Як** (мов, немо́в, на́че, нена́че) уроди́тися (ви́рости, ви́ринути) з-під (із) землі.

КАК ИЗ ПУ́ШКИ. Вовремя, очень точно.— **Як** (мов, немо́в, на́че, нена́че) з гарма́ти.

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) **ИЗ РОГА ИЗОБИЛИЯ.** В очень большом количестве.— **Як з** ро́га доста́тку (Амалте́ї).

КАКИ́М ВЕ́ТРОМ ЗАНЕСЛО́ *и* **КАКИ́МИ ВЕ́ТРАМИ ЗАНЕСЛО́.** *См.* КАКО́Й ВЕ́ТЕР ЗАНЕС.

КАК КОРОВА ЯЗЫКОМ СЛИЗА́ЛА (слизну́ла) *и* **КАК ЯЗЫКО́М СЛИЗА́ЛО.** О внезапном и полном исчезновении кого-либо, чего-либо.— **Як** (мов, немо́в, на́че, нена́че) коро́ва язико́м злиза́ла; як віл (лиз, ли́зень) злиза́в (злизну́в); як язико́м злиза́ло.

КАК КО́РШУН ПОЛЕТЕ́ТЬ (бро́ситься, ки́нуться) **на кого.** *См.* **КО́РШУНОМ НАЛЕТЕ́ТЬ.**

КАК КОШКА С СОБА́КОЙ [ЖИВУ́Т]. О постоянно ссорящихся людях.— **Як** кі́шка (кіт) з соба́кою [живу́ть].

КАК КРОВЬ С МОЛОКО́М. *См.* КРО́ВЬ С МОЛОКО́М.

КАК ЛО́ШАДЬ [РАБО́ТАТЬ, ТРУДИ́ТЬСЯ]. *См.* КАК ВОЛ [РАБО́ТАТЬ, ТРУДИ́ТЬСЯ].

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) **МА́ННЫ НЕБЕ́СНОЙ ЖДАТЬ** (ожидать, жа́ждать). С большим нетерпением, сильным желанием, очень сильно.— **Як** ма́нни небе́сної (з не́ба) чека́ти жда́ти, жада́ти.

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) **МА́СЛОМ ПО СЕ́РДЦУ.** О чём-либо доставляющем большое удовольствие.— **Як** (мов, немо́в, на́че, нена́че) ма́слом по душі.

КАК МЕРТВОМУ ПРИПА́РКА [ПОМО́ЖЕТ]. О том, что не может помочь, принести пользу кому-либо.— **Як** ме́ртвому када́ло (припа́рка) [помо́же, допомо́же].

КАК МИЛЕНЬКИЙ *и* **КАК МИЛЕНЬКАЯ.** 1. Без возражений, беспрекословно; 2. Без препятствий, легко и хорошо.— **Як** миле́нький; як миле́нька.

КАК МЫ́ЛЬНЫЙ ПУЗЫ́РЬ [ЛО́ПНУТЬ, ИСЧЕ́ЗНУТЬ *и т. п.***].** Терпеть крах — о чём-либо неустойчивом, легко разрушающемся.— **Як** (мов, немо́в на́че, нена́че) ми́льна ба́нька (бу́льбашка) [ло́пнути, зни́кнути, щезнути *і т. п.*].

КАК НА БЕДУ́. На несчастье, на горе.— **Як на** бі́ду.

КАК НА ДРОЖЖА́Х РАСТИ́ (подниматься). Очень быстро, молниеносно.— **Як** (мов, немо́в, на́че, нена́че) на дріжджах рости́ (підніма́тися); як (мов, немо́в, на́че, нена́че) з води́ рости́.

КАК (бу́дто, то́чно, сло́вно) **НА ИГО́ЛКАХ [БЫТЬ, СИДЕТЬ** *и т. п.***].** Чувствовать себя неловко; беспокоиться, волноваться, нервничать.— **Як на голка́х** [бу́ти, сидіти *і т. п.*]; як на шпилька́х (на шпичка́х) [бу́ти, сидіти].

КАК НА КА́МЕННУЮ ГО́РУ НАДЕ́ЯТЬСЯ на кого, на что. Вполне полагаться на кого-либо, что-либо.— **Як на кам'яну́ го́ру** (на

твердúй мур) надíятися (покладáтися).

КАК НА ЛАДО́НИ. Очень ясно, отчётливо.— **Як на доло́ні.**

КАК НА МАЛА́НЬИНУ СВА́ДЬБУ [НАГОТОВИ́ТЬ, НАВАРИ́ТЬ, НАПЕ́ЧЬ *и т. п.*]. *Шутл.* Слишком большое количество, чересчур много.— **Як на весíлля [наготувáти, наварúти, напектú** *і т. п.*].

КАК НА НОЖА́Х СИДЕ́ТЬ (стоя́ть, **быть** *и т. п.*). Быть в напряжении, очень волноваться.— **Як (мов, немóв) па ножáх сидíти** (стоя́ти, **бу́ти** *і т. п.*).

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) **НА СМЕХ.** Будто нарочно, в шутку, в насмешку.— **Як на сміх.**

КАК НЕ́БО ОТ ЗЕМЛИ́. *См.* **НЕ́БО ОТ ЗЕМЛИ́.**

КАК НЕ БЫВА́ЛО к о г о, ч е г о. О ком-либо, чем-либо исчезнувшем без следа.— **На́че й (немóвби й, як і) не було́** к о г о, ч е г о.

КАК НЕ В СЕБЕ́ к т о *и* **КАК САМ НЕ СВОЙ** к т о. О том, кто потерял душевное равновесие, самообладание.— **Як (мов, немóв, на́че, нена́че) не свій** (**сам не свій**) х т о.

КАК НИ В ЧЕМ НЕ БЫВА́ЛО. Как будто ничего не случилось, как будто ничего не сделал, ни в чём не виноват.— **На́че** (мов) **і не було́ нічóго.**

КАК НИ КРУТИ́. Как ни старайся, как ни выкручивайся.— **Хоч гóпки скачú.**

КАК НО́ВАЯ КОПЕ́ЙКА. Совсем новый, свежий, чистый, хороший.— **Як новá копíйка.**

КАК НОЖО́М ОТРЕ́ЗАТЬ. Что-либо прекратить сразу, внезапно, наотрез.— **Як відрубáти; як** (мов, немóв, на́че, нена́че) **ножéм відрíзати.**

КАК (сло́вно) **НОЖОМ ПО СЕ́РДЦУ [ПОЛОСНУ́ТЬ].** Об ощущении внезапной душевной боли от какой-либо неприятности, беды и т. п.— **Як** (мов, немóв, на́че, нена́че) **ніж [гóстрий] у сéрце (ножéм [гóстрим] у сéрце); як** (мов, немóв, на́че, нена́че) **ножéм полосну́ти по сéрцю.**

КАК ОБ СТЕ́НУ (об сте́нку) **ГОРО́Х; КАК В СТЕ́НУ** (в сте́нку) **ГОРО́Х** *и* **КАК ОТ СТЕ́НЫ** (от сте́нки) **ГОРО́Х.** Ничего не действует на кого-либо.— **Як** (мов) **горóхом об стíну** (об стíнку); **як горох по стíні** (по стíнці); **як íгрушки по водí.**

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) **ОБУ́ХОМ ПО ГОЛО́ВЕ [БИТЬ, УДАРИТЬ** *и т. п.*]. О поразившей неприятной неожиданности.— **Як** (мов, немóв, на́че, нена́че **обу́хом по голові [би́ти, удáрити** *і т. п.*].

КАКО́В ПРИВЕ́Т, ТАКО́В И ОТВЕ́Т. *См.* **КАК АУКНЕ́ТСЯ, ТАК И ОТКЛИ́КНЕТСЯ.**

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) **ОГО́НЬ С ВОДО́Й** к т о с к е м. Кто-либо находится в напряжённых отношениях с кем-либо.— **Як** (мов, немóв, на́че, нена́че) **вогóнь з водóю** х т о з к и м.

КАКО́ГО (каки́х) **СВЕТ** (мир) **НЕ ПРОИЗВОДИ́Л.** Никогда не бывало, никогда не встречалось — о ком-либо проявляющем в сильной степени каксе-либо качество, свойства.— **Якóго свíт [ще] не бáчив.**

КАКО́Й ВЕ́ТЕР ЗАНЕ́С; КАКИ́Е ВЕ́ТРЫ ЗАНЕСЛИ́; КАКИ́М ВЕ́ТРОМ ЗАНЕСЛО́ *и* **КАКИ́МИ ВЕ́ТРАМИ ЗАНЕСЛО́.** О неизвестной причине появления, о неожиданном прибытии кого-либо, чего-либо.— **Яки́м вíтром** (яки́ми вітрáми) **[занéсло, принéсло]; яки́й вітер занíс; які вітри́ занесли́.**

КАК ОСИ́НОВЫЙ ЛИСТ ДРОЖА́ТЬ (трясти́сь). Дрожать очень сильно.— **Як** (мов, немóв, на́че, нена́че) **осúковий лúст** (осúкове лúстя, осúчина) **тремтíти** (дрижáти).

КАК ОТ (с) **КОЗЛА́ МОЛОКА́** *и* **КАК ОТ КОЗЛА́ — НИ ШЕ́РСТИ, НИ МОЛОКА́.** О человеке бесполезном в каком-либо отношении.— **Як з цáпа** (з козлá) **молокá** (вóвни); **як з козлá — ні вóвни** (ні шéрсті), **ні молокá.**

КАК ПЕСО́К МОРСКО́Й *и* **КАК** (что) **ПЕ́СКУ МОРСКО́ГО.** Очень большое количество.— **Як пісóк морськúй; як піскý морськóго.**

КАК ПИТЬ ДАТЬ (дадýт). Наверняка, непременно.— **Як пúти дáти.**

КАК ПО КОМА́НДЕ. Разом, дружно.— **Як** (мов, немóв, на́че, нена́че) **по комáнді** (за комáндою, **на комáнду**).

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) **ПО МАНОВЕ́НИЮ ВОЛШЕ́БНОГО ЖЕ́ЗЛА** (волшéбной пáлочки). 1. Очень быстро, мгновенно; внезапно; 2. С лёгкостью, без труда.— **Як** (мов, немóв, на́че, нена́че) **від пóмаху** (за пóмахом)

чарівно́го (чарівни́цького) же́зла (чарівної, чарівни́цької па́лички).

КАК ПО МА́СЛУ [ИДТИ, ТЕЧЬ, КАТИТЬСЯ *и т. п.*]. Гладко, без затруднений, легко.— **Як по ма́слу (з ма́слом) [іти́, текти́, коти́тися** *і т. п.*].

КАК ПО НО́ТАМ РАЗЫ́ГРЫВАТЬ (разыгра́ть). Без затруднений, легко, свободно сделать, осуществить что-либо.— **Як (на́че, нена́че, мов, нем6́в) по но́тах розі́грувати (розігра́ти).**

КАК (сло́вно, бу́дто) ПО ПИ́САНОМУ. Гладко, бойко, уверенно.— **Як (ні́би) по пи́саному.**

КАК ПРОКЛЯ́ТЫЙ делать что. Не зная покоя, отдыха, с крайним напряжением сил.— **Як про́клятий** робити що.

КАК РАК НА МЕЛИ́. В крайне затруднительном положении.— **Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) рак на мілині́.**

КАК РУКО́Й СНЯЛО́. Внезапно прошло, бесследно исчезло — о боли, усталости и т. п.— **Як руко́ю зняло́.**

КАК РЫБА В ВОДЕ. Хорошо, свободно, непринуждённо.— **Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) ри́ба у воді.**

КАК САМ НЕ СВОЙ кто. *См.* **КАК НЕ Б СЕБЕ.**

КАК СВИНЬЯ́ В АПЕЛЬСИ́НАХ [РАЗБИРА́ТЬСЯ *и т. п.*] в чём. Совсем не обладать познаниями в чём-либо, не иметь ни малейшего понятия о чём-либо.— **Як свиня́ в апельси́нах (в помара́нчах, на пе́рці) [розбира́тися** *і т. п.*] в чому.

КАК СВОИ́ ПЯТЬ ПА́ЛЬЦЕВ ЗНАТЬ. Очень хорошо, обстоятельно разбираться, понимать.— **Як свої́ п'ять па́льців зна́ти; як свої́ п'ять пу́чок зна́ти; як свої́ старі́ чо́боти зна́ти.**

КАК С ГУ́СЯ ВОДА́. Ничего не влияет, не действует на кого-либо, безразлично кому-либо.— **Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) з гу́ски (з гу́ся) вода́.**

КАК СЕЛЬДЕ́Й В БО́ЧКЕ. Очень много; так, что не пройдёшь, не протиснешься — о скоплении большого количества людей в тесном помещении.— **Як (мов, немо́в) оселе́дців у бо́чці.**

КАК СИ́ДОРОВУ КО́ЗУ БИТЬ (лупи́ть *и т. п.*). Жестоко, беспощадно.— **Як си́дорову козу́ би́ти (лупи́ти** *і т. п.*).

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) СКВОЗЬ ЗЕМЛЮ ПРОВАЛИ́ЛСЯ. Пропал, исчез, потерялся из виду.— **Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) крізь зе́млю провали́вся.**

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) СКВОЗЬ СОН [СЛЫШАТЬ, ВИДЕТЬ *и т. п.*]. Не вполне отчётливо, не совсем ясно; смутно помнить, слышать, видеть и т. п.— **Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) крізь сон ба́чити (чути, пам'ята́ти** *і т. п.*).

КАК С КОЗЛА́ МОЛОКА́. *См.* **КАК ОТ КОЗЛА́ МОЛОКА.**

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) С НЕ́БА СВАЛИ́ЛСЯ (упа́л). 1. Неожиданно появился, внезапно произошёл, случился; 2. Не понимает того, что понятно всем.— **Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) з не́ба впав (звали́вся).**

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) СНЕГ НА ГОЛОВУ. Совершенно неожиданно, внезапно.— **Як сніг на го́лову.**

КАК СОБА́КА НА СЕ́НЕ. *См.* **СОБА́КА НА СЕ́НЕ.**

КАК СО́ННАЯ МУ́ХА. Вяло, медленно, еле-еле.— **Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) со́нна му́ха.**

КАК (то́чно) СОРО́КА НА КОЛУ́ [ВЕРТЕ́ТЬСЯ, КРУТИ́ТЬСЯ]. Не сидеть спокойно, вертеться, ёрзаться на своём месте; неудобно, неустроенно.— **Як сорока на тину́ (на кілку́, на колу́) [верті́тися, крути́тися].**

КАК [ДУРАК, ДУ́РЕНЬ] С ПИ́САНОЙ ТО́РБОЙ НОСИ́ТЬСЯ. Возиться, хлопотать, постоянно говорить о ком-либо, о чём-либо — не заслуживающем серьёзного внимания.— **Як [ду́рень] з пи́саною то́рбою (з сту́пою) носи́тися (па́нькатися).**

КАК СТЕКЛЫШКО [ЧИ́СТЫЙ]. Совершенно незагрязнённый, незапачканный.— **Як скло (ске́льце) [чи́стий].**

КАК (бу́дто, сло́вно) С ЦЕПИ́ (с при́вязи) СОРВА́ЛСЯ. Потеряв выдержку, самообладание, начал действовать опрометчиво, не отдавая себе отчёта в своих поступках; опрометью, очень быстро — вбежать, помчаться и т. п.— **Як (на́че, нена́че, ні́би) з гіллі (з ланцюга́, з цепу) зірва́вся.**

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) СЫР В МАСЛЕ КАТА́ЕТСЯ. Жить в довольствии, имея всё в изобилии.— **Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) сир**

у ма́слі купа́ється (пла́ває); як (мов, немо́в, на́че, нена́че) варе́ник у ма́слі (у смета́ні) купа́ється (пла́ває).

КАК СЫЧ ЖИТЬ. *См.* **СЫЧОМ ЖИТЬ.**

КАК УГОРЕ́ЛЫЙ БЕЖА́ТЬ (нести́сь, мча́ться *и т. п.*). Перемещаться быстро, со всех ног, изо всей силы; беспорядочно, суматошно.— **Як очмані́лий (як очмарі́лий, як ошпа́рений) бі́гти (нести́ся, мча́тися** *і т. п.*)

КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) УЖА́ЛЕННЫЙ. Стремительно, резко.— **Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) ужа́лений.**

КАК ЧЕРЕПА́ХА [ИДТИ́, ПЛЕСТИ́СЬ *и т. п.*]. Очень медленно.— **Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) черепа́ха (черепа́хою) [іти́, пла́нтатися** *і т. п.*].

КАК ЧЕРТ ЛА́ДАНА БОЯ́ТЬСЯ. Очень сильно бояться кого-либо, чего-либо.— **Як чорт (ді́дько) ла́дану боя́тися.**

КАК ЧЕРТ ОТ ЛА́ДАНА БЕЖА́ТЬ. Всячески избегать кого-либо, чего-либо.— **Як чорт (нечи́стий) від ла́дану тіка́ти.**

КАК ШАЛЬНО́Й (ошале́лый). В состоянии крайнего возбуждения.— **Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) шале́ний.**

КАК ЯЗЫКО́М СЛИЗА́ЛО. *См.* **КАК КОРОВА ЯЗЫКО́М СЛИЗА́ЛА.**

[И] КАЛАЧО́М НЕ ЗАМА́НИШЬ кого. Не зазовёшь никакой приманкой.— **[І] калаче́м не зама́ниш** кого.

КАЛЕНЫМ ЖЕЛЕ́ЗОМ ВЫЖИГА́ТЬ (вы́жечь что. Беспощадно уничтожать, искоренять.— **Гаря́чим залі́зом випіка́ти (ви́пекти)** що.

КАЛИ́Ф (Хали́ф) НА ЧАС. *Ирон.* О человеке, наделённом или завладевшем властью на короткое время.— **Кали́ф (Халіф) на годи́ну.**

КАМЕНЬ НА ДУШЕ (на се́рдце) у кого. Кто-либо испытывает тяжёлое, гнетущее чувство.— **Ка́мінь на душі́ (на се́рці)** у кого.

КАМЕНЬ ПРЕТКНОВЕ́НИЯ. *Книжн.* Препятствие, затруднение.— **Ка́мінь спотика́ння.**

КА́МЕНЬ С ДУШИ́ (с се́рдца) СВАЛИЛСЯ у кого. Кто-либо испытывает чувство душевного облегчения, избавления от чего-либо гнетущего, тягостного, неприятного.— **Ка́мінь з душі́ (з се́рця) скоти́вся (спав)** у кого.

КА́МНЕМ ЛЕЧЬ НА СЕ́РДЦЕ кому. Кто-либо стал тяжело переживать что-либо.— **Ка́менем лягти́ на се́рце** кому.

КА́МНИ ВОПИЮТ. *Книжн.* О том, что вызывает крайнее возмущение, негодование.— **Каміння волає (кричи́ть).**

КА́МНЯ НА КА́МНЕ НЕ ОСТАВЛЯ́ТЬ (не оста́вить). 1. Разрушать до основания; 2. Беспощадно критиковать.— **Ка́меня на ка́мені не лиша́ти (не лиши́ти, не залиша́ти, не залиши́ти).**

КА́МО ГРЯДЕ́ШИ? *Книжн.* Куда идёшь? — **Ка́мо грядеші?**

КА́НУТЬ В ЛЕ́ТУ (в реку́ забве́нья). *Книжн.* Быть забытым, бесследно исчезнуть.— **Ка́нути в Ле́ту (в забуття́).**

КА́ПЛЯ В МО́РЕ. Ничтожное количество, пустяк по сравнению с чем-либо.— **Кра́пля (краплі́на, ка́пля) в мо́рі (в річці).**

КА́ПЛЯ [И] КА́МЕНЬ ДОЛБИ́Т (то́чит). Действуя постепенно и упорно, многого достигнешь.— **Кра́пля (ка́пля) і ка́мінь довба́є (розбива́є, пробива́є); мала́ кра́пля (ка́пля) й вели́кий ка́мінь пробива́є.**

КА́РТА БИ́ТА (уби́та) чья. О полной неудаче чьих-либо замыслов.— **Ка́рта би́та (уби́та)** чия.

КА́РТОЧНЫЙ ДО́МИК. О недолговечных предположениях, расчётах и т. п., не имеющих под собой прочного основания.— **Карткови́й буди́нок; карткова́ ха́тка.**

КАТИ́ТЬСЯ (пока́титься, идти́) ПО НАКЛО́ННОЙ ПЛОСКОСТИ. Быстро опускаться морально, нравственно и т. п.— **Коти́тися (покоти́тися, іти́, пі́ти) по похи́лій площині́ (по похи́лості); пуска́тися бе́рега.**

КА́ША В ГОЛОВЕ у кого, чьей. Путаница в мыслях.— **Ка́ша в голові́** у кого, чиїй.

КА́ША ЗАВА́РИВАЕТСЯ (завари́лась). О каком-либо неприятном, хлопотном деле.— **Ка́ша зава́рюється (завари́лася).**

КАШИ (ка́шу) МА́СЛОМ НЕ ИСПО́РТИШЬ. Необходимое, полезное никогда не вредит и в излишнем количестве.— **Ка́ші ма́слом (варе́ни-**

ків смета́ною) не зіпсу́єш; ма́сло ка́ші не шко́дить.

КА́ШИ НЕ СВА́РИШЬ (не сва́рите) с к е м. Не сговоришься с кем-либо.— **Ка́ші не зва́риш (не зва́рите)** з к и м.

КВАДРАТУ́РА КРУ́ГА. *Книжн.* О том, что вообще является неразрешимым.— **Квадрату́ра кру́га.**

КВАСНО́Й ПАТРИОТИ́ЗМ. *Ирон.* Огульное восхваление всего своего, даже отсталых форм жизни и быта и порицание всего чужого.— **Квасни́й патріоти́зм.**

К ВЕЛИЧА́ЙШЕМУ ИЗУМЛЕ́НИЮ *и* **К ВЕЛИ́КОМУ УДИВЛЕ́НИЮ.** Совершенно неожиданно для кого-либо.— **На превели́кий по́див; на превели́ке (вели́ке) здивува́ння.**

К ВЕЛИЧА́ЙШЕМУ (кра́йнему, к глубо́кому) СОЖАЛЕ́НИЮ. *В знач. вводн. сл.* Употребляется как выражение огорчения.— **На превели́кий жаль.**

КИДА́ЕТ (ки́нуло) В ЖАР. *См.* **БРОСА́ЕТ В ЖАР.**

КИДА́ТЬ (ки́нуть) ВЗГЛЯ́Д на к о г о, н а ч т о. *См.* **БРОСА́ТЬ ВЗГЛЯ́Д.**

КИДА́ТЬ (ки́нуть) В ЛИЦО́ (обвине́ния, упрёки *и т. п.*) к о м у. *См.* **БРОСА́ТЬ В ЛИЦО́.**

КИДА́ТЬ (ки́нуть) В ПОТ. Потеть от напряжённой и продолжительной работы, от стыда, неприятной мысли и т. п.— **Ки́дати (ки́нути) в пі́т.**

КИДА́ТЬ ДЕ́НЬГИ НА ВЕ́ТЕР. *См.* **БРОСА́ТЬ ДЕ́НЬГИ НА ВЕ́ТЕР.**

КИДА́ТЬ (ки́нуть, мета́ть, метну́ть) ЖРЕБИ́Й. *См.* **БРОСА́ТЬ ЖРЕБИ́Й.**

КИДА́ТЬ (ки́нуть, пуска́ть, пусти́ть) КА́МЕНЬ (ка́мни, ка́мнем) в к о г о. *См.* **БРОСА́ТЬ КА́МЕНЬ.**

КИДА́ТЬ (ки́нуть) КАМЕ́ШКИ (ка́мень) В **ОГОРО́Д** ч е й, к о г о. *См.* **БРОСА́ТЬ КАМЕ́ШКИ В ОГОРО́Д.**

КИДА́ТЬ (ки́нуть) СЛОВА́ НА ВЕ́ТЕР. *См.* **БРОСА́ТЬ СЛОВА́ НА ВЕ́ТЕР.**

КИДА́ТЬСЯ (ки́нуться) В ГЛАЗА́. *См.* **БРОСА́ТЬСЯ В ГЛАЗА́.**

КИДА́ТЬ (ки́нуть, наводи́ть, навести́) ТЕ́НЬ на к о г о, н а ч т о. *См.* **БРОСА́ТЬ ТЕ́НЬ.**

КИ́НУТЬ ЯКО́РЬ. *См.* **БРО́СИТЬ ЯКО́РЬ.**

КИПЕ́ТЬ КЛЮЧО́М. *См.* **БИТЬ КЛЮЧО́М.**

КИТА́ЙСКАЯ ГРА́МОТА. О чём-либо недоступном пониманию, в чём трудно разобраться.— **Кита́йська гра́мота.**

КИТА́ЙСКАЯ СТЕНА́. Полная изолированность от кого-либо, чего-либо.— **Кита́йський мур; кита́йська стіна́.**

КИТА́ЙСКИЕ ЦЕРЕМО́НИИ. *Шутл., ирон.* Сложные и ненужные условности поведения, изощрённый и бессмысленный этикет; излишняя, преувеличенная вежливость.— **Кита́йські церемо́нії.**

КИШКА́ ТОНКА́ у к о г о. Не хватает сил, способностей, средств.— **Ки́шка то́нка (коро́тка)** в к о г о.

КИШМЯ́ КИШЕ́ТЬ. Быть очень переполненным множеством живых существ.— **Ро́єм ро́їться.**

К КРА́ЙНЕМУ (к глубо́кому) СОЖАЛЕ́НИЮ. *См.* **К ВЕЛИЧА́ЙШЕМУ СОЖАЛЕ́НИЮ.**

КЛА́ДЕЗЬ ПРЕМУ́ДРОСТИ. *Шутл.* О ком-либо, обладающем большими знаниями, мудростью или о чем-либо содержащем обширные и ценные сведения.— **Кла́дезь му́дрості (прему́дрості); скарбни́ця премудрості; крини́ця (коло́дязь) премудрості.**

КЛА́СТЬ (положи́ть) [СЕБЕ] В КАРМА́Н. Присваивать чужие деньги.— **Кла́сти до своєї кише́ні (собі в кише́ню).**

КЛА́СТЬ (положи́ть) В ОСНО́ВУ ч т о. Брать в качестве основы, исходного материала положения и т. п.— **Кла́сти (покла́сти) в осно́ву** ч о г о, ч т о.

КЛА́СТЬ В РОТ. Очень подробно растолковывать, объяснять.— **Кла́сти в рот.**

КЛА́СТЬ (положи́ть) ГО́ЛОВУ (жизнь, *уст.* живо́т) з а к о г о, з а ч т о. Погибать, умирать; жертвовать собой.— **Кла́сти (покла́сти) го́лову (ду́шу, життя́)** з а к о г о, з а щ о.

КЛА́СТЬ (положи́ть) ЗУ́БЫ НА ПО́ЛКУ. Голодать, испытывать нужду.— **Кла́сти (покла́сти) зу́би на поли́цю.**

КЛА́СТЬ (положи́ть) НА [О́БЕ] ЛОПА́ТКИ к о г о. Одержать полную победу над кем-либо.— **Кла́сти (покла́сти) на [обидві] лопа́тки** к о г о.

КЛА́СТЬ (положи́ть) НА ПЛЕ́ЧИ к о г о, ч ь и, к о м у. *См.* **ВЗВА́ЛИВАТЬ НА ПЛЕ́ЧИ.**

КЛА́СТЬ (положи́ть) НАЧА́ЛО ч е м у. *См.* **ДАВА́ТЬ НАЧА́ЛО.**

КЛАСТЬ (положи́ть) ПОД СУКНО́. Откладывать решение какого-либо дела; оставлять без внимания, без движения — просьбу, заявление и т. п.— **Кла́сти (покла́сти) під сукно́ (під спуд)** що.

КЛЕВАТЬ (поклёвывать) НО́СОМ. То опускать, то поднимать голову — о дремлющих сидя или стоя.— **Клюва́ти но́сом; окуні́в (окуні) лови́ти [но́сом].**

КЛЕЙМИ́ТЬ (заклейми́ть) ПОЗО́РОМ. Строго осуждать кого-то, что-то; раскрывать чьи-либо поступки, указывая на их низость.— **Таврува́ти (затаврува́ти) ганьбо́ю (презирством).**

КЛЁПОК (клёпки) НЕ ХВАТА́ЕТ (недостаёт) В ГОЛОВЕ́ у кого. *См.* **ВИНТИКОВ НЕ ХВАТАЕТ.**

КЛОНИ́ТЬ ГО́ЛОВУ *и* **НИ́КНУТЬ ГОЛОВО́Й.** 1. Проявлять покорность перед кем-либо; 2. Грустить, впадать в отчаяние, утрачивать надежду.— **Хили́ти го́лову (чоло́).**

КЛИ́КАТЬ (кли́кнуть) КЛИЧ. Обратиться с призывом — к народу, к обществу.— **Ки́дати (ки́нути) клич (га́сло).**

КЛИН КЛИ́НОМ ВЫШИБА́ТЬ (вы́шибить, выбива́ть, вы́бить). Уничтожать результат какого-либо действия или какое-либо состояние теми же средствами, которые вызвали это действие или состояние.— **Клин кли́ном [тре́ба] вибива́ти [ви́бити, виганя́ти, ви́гнати].**

КЛИ́НОМ (гвоздём) НЕ ВЫШИБЕШЬ (не вы́колотишь) чего из кого. О том, что крепко сидит в голове.— **Кли́ном не ви́б'єш (не ви́женеш)** кого з чого.

КЛУБО́К В ГО́РЛЕ [СТОИТ, ЗАСТРЯЛ *и т. п.*]. *См.* **КОМ В ГОРЛЕ [СТОИТ, ЗАСТРЯЛ** *и т. п.*].

КЛУБО́К ПОДСТУПИЛ (подкати́лся) К ГОРЛУ. *См.* **КОМ ПОДСТУПИЛ К ГОРЛУ.**

К МОЕМУ́ НЕСЧА́СТЬЮ. На чью-нибудь беду, на несчастье.— **На (моє́, твоє́** *і т. п.*) **безголо́в'я (безголів'я).**

КНИГА ЗА СЕМЬЮ ПЕЧА́ТЯМИ. *Книжн.* О чём-либо совершенно недоступном пониманию, разумению.— **Кни́жка за сімома́ печа́тями (замка́ми).**

КО́ВАНЫЙ НА ВСЕ ЧЕТЫ́РЕ НОГИ́ (копы́та). Очень знающий, бывалый.— **Ко́ваний на всі чоти́ри ноги́ (копи́та).**

КОГДА (пока́) РАК СВИ́СТНЕТ. В неопределённом будущем, неизвестно когда; никогда.— **Коли́ (як) рак сви́сне.**

[ОДНА́] КО́ЖА ДА КО́СТИ *и* **ОДНИ́ КОСТИ.** О крайне худом, измождённом человеке.— **Худи́й як (мов, немо́в, на́че, нена́че) тріска (скіпка); ре́брами світи́ть; одні́ (самі́, тільки) кістки́ та шкі́ра (шку́ра).**

КОЗЁЛ ОТПУЩЕ́НИЯ. О человеке, на которого сваливают чужую вину, ответственность за чужой проступок.— **Козе́л відпу́щення.**

КОЛО́МЕНСКАЯ ВЕРСТА́. Об очень высоком человеке.— **Верста́ келеберда́нська (пирятинська, чугу́ївська).**

КО́ЛОМ СТОЯ́ТЬ (стать) В ГО́РЛЕ. 1. Застревать в горле — о невкусной пище; 2. Опротиветь.— **Кілко́м (коло́м) стоя́ти (ста́ти) в го́рлі.**

КОЛОСС НА ГЛИНЯ́НЫХ НОГА́Х. *Книжн.* Что-либо величественное с виду, но слабое по существу, готовое разрушиться.— **Коло́с на гли́няних нога́х.**

КОЛО́ТЬ ГЛАЗА́ кому. 1. Попрекать, стыдить кого-либо чем.— **Коло́ти (вибива́ти) о́чі** кому; 2. Вызывать досаду, раздражение, быть неприятным кому-либо.— **Мозо́лити (намозо́лювати, намозо́лити, му́ляти, му́лити, нам'я́лювати, нам'я́ляти, нам'я́лить) о́чі; мо́ляти (мо́лити) о́ко; коло́ти (вибива́ти) о́чі.**

КОМА́Р НО́СУ (но́са) НЕ ПОДТО́ЧИТ. О чём-либо, к чему трудно придраться.— **Кома́р но́са не підто́чить;** *і* **го́лки не підсу́неш.**

КОМ (комо́**к, клубо́к) В ГО́РЛЕ [СТОИТ, ЗАСТРЯЛ** *и т. п.*]. О чувстве судорожного, болезненного стеснения в горле.— **Клубо́к (клубко́м) у го́рлі (стоїть, стоя́в, застря́г** *тощо*).

КОММЕНТА́РИИ ИЗЛИ́ШНИ. Всё понятно без объяснений.— **Коментарі́ зайві́.**

КОМ (комо́**к, клубо́к) ПОДСТУПИ́Л (подкати́лся) К ГОРЛУ.** Сжимать горло, душить — о боли, оскорблении и т. п.— **Клубо́к (клубко́м) підступи́в (підкоти́вся) до го́рла**

КОМУ́ [ТОЛЬКО] НЕ ЛЕНЬ. Всякий, кто хочет.— **Кому́ [тільки] не лі́ньки; кому́ [тільки] охо́та (забажа́-**

ється); хто [ті́льки] захо́че; хто не лінує́ться.

КОНЦА́ [И] КРА́Ю (конца́-кра́я) НЕТ (не ви́дно, не вида́ть) ч е м у *и* **НИ КОНЦА НИ КРА́Ю (кра́я) НЕТ** *чему*. 1. О чём-либо очень далеко простирающемся; 2. О чём-либо очень долго длящемся.— **Кінця́ (кінця́-кра́ю, ні кінця́ ні кра́ю) нема́є (не ви́дно)** ч о м у.

КОНЦО́В НЕ НАЙТИ́. Не доискаться в чём причина, кто виноват.— **Кінці́в не знайти́.**

КОНЦЫ С КОНЦА́МИ НЕ СХО́ДЯТСЯ (не сошли́сь). Отсутствует необходимая связь между отдельными сторонами, расчётами в каком-либо деле, проекте и т. п.— **Кінці́ [з кінця́ми]** не схо́дяться (не зійшли́ся).

КОНЬ [И] НА (о) ЧЕТЫРЕ́Х НОГА́Х, ДА [И, ТО] СПОТЫКА́ЕТСЯ. Каждый может ошибиться, оказаться в затруднительном положении — говорится в оправдание чьей-либо ошибки, оплошности.— **Кінь на чотирьо́х [нога́х], та́ й то спотика́ється.**

КОПА́ТЬ МОГИ́ЛУ к о м у. *См.* **РЫТЬ МОГИ́ЛУ.**

КОПА́ТЬСЯ В ГРЯ́ЗНОМ БЕЛЬЕ́ ч ь е́ м. *См.* **РЫТЬСЯ В ГРЯЗНОМ БЕЛЬЕ́.**

КОПА́ТЬ ЯМУ́ к о м у, п о д к о г о. *См.* **РЫТЬ ЯМУ́.**

КОПЕ́ЙКА РУБЛЬ БЕРЕЖЕ́Т. О необходимости быть очень экономным.— **Із копі́йки карбо́ванці ро́бляться; копі́йка копі́йку кли́че; хто ща́дить гріш — має з га́ком більш; гріш ко́пи стереже́.**

КО́РЕНЬ ЗЛА. Основа какого-либо несчастья, истоки порока — обычно скрытые.— **Ко́рінь зла (ли́ха).**

КОРМИ́ТЬ ЗАВТРАКА́МИ. Давать обещание сделать что-либо, но не выполнять их.— **Годува́ти обіця́нками.**

КОРО́ЛЬ-ТО ГО́ЛЫЙ. О мнимых авторитетах, о человеке, у которого за душой ничего своего, оригинального нет.— **Коро́ль го́лий.**

КОРО́ННЫЙ НО́МЕР. Такой, который лучше всего удаётся исполнителю.— **Коро́нний но́мер.**

КОРО́ТКАЯ ПА́МЯТЬ. Плохая память.— **Коро́тка па́м'ять.**

КОРО́ТКО И ЯСНО. О сжатом стиле речи.— **Ко́ротко і я́сно.**

КО́РШУНОМ (как ко́ршун) НАЛЕТЕ́ТЬ (бро́ситься, ки́нуться) н а к о г о. Стремительно, внезапно и злобно обрушиться, напасть на кого.— **Шулі́кою (як шуліка) налета́ти (налете́ти, ки́датися, ки́нутися)** н а к о г о.

КО́СО, КРИ́ВО, ЛИШЬ БЫ ЖИ́ВО. Плохо, некачественно, но быстро.— **Ко́со, кри́во, аби жи́во; стук-грюк, аби́ з рук.**

КО́СО СМОТРЕ́ТЬ (гляде́ть) н а к о г о, н а ч т о. Относиться с подозрением, недружелюбно.— **Ко́со (ско́са) диви́тися** н а к о г о, н а щ о; **зи́зом (зи́зим) о́ком диви́тися (поглядя́ти)** н а к о г о, н а щ о.

КОСТЕ́Й НЕ СОБЕРЕ́ШЬ. Не уцелеешь, погибнешь — об опасности расшибиться.— **[І] кісто́к не збере́ш (не позбира́єш).**

КОТА В МЕШКЕ́ ПОКУПА́ТЬ (купи́ть). Приобрести что-либо, не видя и не зная качества покупаемого.— **Кота́ в мішку́ купува́ти (купи́ти).**

КОТЕЛО́К ВА́РИТ у к о г о. *См.* **ГОЛОВА́ ВА́РИТ.**

КО́ШКЕ ИГРУ́ШКИ, А МЫ́ШКЕ СЛЕ́ЗКИ. То, что для одного развлечение, игра, слабому причиняет страдание.— **Коте́ві жа́рти, а ми́шці плач; коте́ві (кі́шці) смі́шки, а ми́шці сліз́ки; кому́ весі́лля, а ку́рці смерть.**

КО́ШКИ СКРЕБУ́Т НА ДУШЕ́ (на се́рдце) у к о г о. Кто-либо волнуется, находится в состоянии тревоги.— **Коті́ шкребу́ть (скребу́ть), на се́рці.**

КРАЕМ ГЛАЗА ВИ́ДЕТЬ (уви́деть, смотре́ть, заме́тить). Мельком, не останавливая внимания, видеть что-либо.— **Кра́єм (краєчком) о́ка ба́чити (поба́чити, помі́чати, поміти́ти).**

КРАЕМ (кра́ешком) УХА СЛУ́ШАТЬ. Невнимательно, не сосредоточивая внимания, слушать что-либо.— **Кра́єм (краєчком) ву́ха слу́хати.**

КРАЕМ (кра́ешком) УХА СЛЫ́ШАТЬ (услы́шать). Мимоходом, случайно, неполностью услышать что-либо.— **Кра́єм (краєчком) ву́ха чу́ти (почу́ти).**

КРАЕУГО́ЛЬНЫЙ КА́МЕНЬ ч е г о. *Книжн.* Основа, важнейшая часть, главная идея чего-либо.— **Наріжний ка́мінь** ч ь о г о.

КРАПИ́ВНОЕ СЕ́МЯ. *Прен., уст.* Презрительное прозвище чиновников-взяточников.— **Кропи́в'яне сі́м'я.**

КРА́СКА (кровь) БРОСА́ЕТСЯ (бро́силась) В ЛИЦО́. Внезапно и сильно проступает румянец под влиянием какого-либо чувства.— **Кров ки́дається (ки́нулась) в лице́ (в обли́ччя).**

КРАСНАЯ ДЕВИЦА. *Фолькл., шутл.* Молодая красивая девушка,— иронически говорится о слишком робком, застенчивом молодом человеке.— **Кра́сна дівиця (дівчина, дівка).**

КРАСНЕТЬ (покрасне́ть) КАК РАК. О человеке, у которого от сильного волнения, смущения и т. п. прилила к лицу кровь,— имеется в виду цвет красного рака.— **Червоніти (почервоніти) як рак; пекти́ (напекти́, спекти́) ра́ків (ра́ка).**

КРАСНОЙ НИТЬЮ ПРОХОДИ́ТЬ (тяну́ться). Выделяться, подчёркиваться в качестве основной идеи.— **Черво́ною ни́ткою прохо́дити (тягну́тися, тягти́ся).**

КРАСНОРЕЧИ́ВЫЙ ВЗГЛЯД. Который ясно и выразительно передаёт настроения, чувства и т. д.— **Промо́вистий (красномо́вний) по́гляд.**

КРЕ́ПКИЙ (твёрдый) ОРЕ́Х (оре́шек). О сложном деле или о человеке со сложным характером.— **Міцни́й (твердий) горіх (горішок).**

КРИВА́Я ВЫВЕЗЕТ (вы́несет). Может быть, повезёт, может быть, обойдётся.— **Крива́ ви́везе (ви́несе).**

КРИВИ́ТЬ (покриви́ть) ДУШО́Й. Лицемерить, быть неискренним.— **Криви́ти душе́ю.**

КРИ́КОМ КРИЧА́ТЬ *и* **НА КРИК КРИЧА́ТЬ.** Кричать очень сильно и продолжительно.— **Кри́ком кричáти.**

КРОВА́ВЫЕ СЛЁЗЫ. Горькие, неутешные.— **Крива́ві сльо́зи.**

КРО́ВНАЯ ОБИ́ДА. Очень тяжёлая, глубоко затрагивающая человека обида.— **Кро́вна (кре́вна) обра́за.**

КРО́ВНЫЙ ВРАГ. Злейший, непримиримый противник, недруг, неприятель.— **Кро́вний (кре́вний) во́рог.**

КРОВЬ БРОСА́ЕТСЯ (брóсилась) В ЛИЦО́. *См.* **КРАСКА БРОСА́ЕТСЯ В ЛИЦО́.**

КРОВЬ БРО́СИЛАСЬ (ки́нулась, уда́рила) В ГО́ЛОВУ к о м у. О внезапно наступившем состоянии исступления, сильного возбуждения.— **Кров ки́нулась (уда́рила) в го́лову** к о м у.

КРОВЬ ГОВОРИ́Т (заговори́ла) ч ь я в к о м. 1. Сказывается характер, натура; 2. Проявляется чувство родства.— **Кров гово́рить (заговори́ла, обзива́ється, обізва́лась, озива́ється, озва́лась)** ч и я в к о м у; **го́лос кро́ві гово́рить (заговори́в, обзива́ється, обізва́вся, озива́ється, озва́вся)** у к о г о.

КРОВЬ ЗА КРОВЬ. О мести убийством за убийство.— **Кров за кров.**

КРОВЬ ИГРА́ЕТ (бро́дит, гори́т, кипи́т) в к о м, у к о г о. Об избытке жизненных сил, энергии.— **Кров гра́є (кипи́ть, шуми́ть, буя́є)** у к о г о, у к о м у.

[ХОТЬ] КРОВЬ ЙЗ НОСУ. Несмотря ни на какие трудности.— **[Хоч] кров з но́са.**

[КАК] КРОВЬ С МОЛОКО́М. О свежем, румяном лице, а также о человеке с таким лицом.— **Кров з молоко́м; мов (як, на́че, нена́че) молоко́ з кро́в'ю.**

КРОВЬ СТЫ́НЕТ (леденéет, холоде́ет) [В ЖИЛАХ]. О чувстве ужаса, сильного испуга и т. п.— **Кров застига́є (холо́не) [в жи́лах].**

КРОКОДИ́ЛОВЫ СЛЁЗЫ. О притворном, неискреннем сожалении о чем-либо.— **Крокоди́лячі сльо́зи.**

КРОМЕ́ШНАЯ ТЬМА *и* **КРОМЕ́ШНЫЙ МРАК.** Полная, непроглядная, беспросветная тьма.— **Кромішня пітьма́ (те́мрява).**

КРОМЕ́ШНЫЙ АД *и* **КРОМЕ́ШНАЯ МУ́КА.** О чём-либо, что мучительно трудно переносить; о невыносимой обстановке.— **Кромішня му́ка; кромішнє пе́кло.**

КРУГИ́ ПЕРЕД ГЛАЗА́МИ (в глаза́х) ПЛЫВУ́Т (летáют, стоя́т *и т. п.*). О болезненном предобморочном состоянии — в глазах темнеет от слабости, усталости.— **Круги́ (кружа́ла) пе́ред очи́ма (в очáх) (пливу́ть, літа́ють, стоя́ть** *і т. п.*).

КРУГЛЫЙ (кру́глая) СИРОТА́. О том, кто не имеет ни отца, ни матери.— **Кру́глий (кру́гла) сирота́; круго́м сирота́.**

КРУГОВА́Я ПОРУ́КА. 1. Коллективная ответственность всех членов какой-либо группы людей за действие этой группы в целом или отдельных её членов; 2. Взаимное покрывание членами одной группы своих противозаконных действий.— **Кругова́ пору́ка.**

КРУГО́М ДА О́КОЛО. *См.* **ВОКРУ́Г ДА ОКОЛО.**

КРУГ СМЫКА́ЕТСЯ (сомкну́лся). Кто-либо или что-либо, сблизившись, соприкасается, сливается, охватывается вокруг чем-либо.— **Ко́ло (кільце́) змика́ється (зімкну́лося).**

КРУЖИ́ТЬ (вскружи́ть) ГО́ЛОВУ. Лишать возможности разумно действовать или относиться к окружающему.— **Го́лову закру́чувати (закрути́ти).**

КРУ́ПНАЯ ШИ́ШКА. *См.* **БОЛЬШАЯ ШИ́ШКА.**

КРУ́ПНЫЙ РАЗГОВО́Р. Беседа неприятная, резкая.— **Го́стра розмо́ва.**

КРУТИ́ТЬ НО́СОМ. Выражать неудовлетворение, пренебрежение, отказываться, упираться.— **Крути́ти но́сом.**

КРУТИ́ТЬ ХВОСТО́М. *См.* **ВЕРТЕ́ТЬ ХВОСТО́М.**

КРУТЫ́Е МЕ́РЫ. Суровые, решительные действия, направленные против кого-либо, чего-либо.— **Круті́ захо́ди.**

КРЫЛА́ТЫЕ СЛОВА́ (выраже́ния). Меткие, образные слова или выражения, ставшие устойчивыми и ходовыми.— **Крила́ті слова́ (ви́слови, ви́рази).**

КРЫЛЬЯ ВЫ́РОСЛИ у к о г о. О появлении состояния душевного подъёма у кого-либо.— **Кри́ла ви́росли** в к о г о.

КРЫЛЬЯ ОБРЕ́ЗАНЫ у к о г о. Кто-либо лишён возможности проявить себя, развернуть какую-либо деятельность, осуществить что-либо; кто-либо лишён веры в себя, в свои силы, возможности.— **Кри́ла обрі́зані (підрі́зані, приборка́ні)** в к о г о.

К СЛОВУ [СКАЗА́ТЬ]. В связи с только что сказанным, в дополнение к сказанному.— **До ре́чі [ка́жучи, мо́вити].**

КТО БЫ [ТО] НИ БЫЛ *и* **КТО НИ [НА] ЕСТЬ.** Безразлично кто, любой, каждый.— **Хто б то [там] не був; хоч би хто.**

КТО В ЛЕС, КТО ПО ДРОВА́. О неслаженных, несогласованных действиях.— **Хто в ліс, а хто по дро́ва; хто в луг, а хто в плуг; хто до ліса, а хто до бі́са.**

КТО ВО ЧТО ГОРА́ЗД. Каждый по-своему, вразнобой, несогласованно.— Хто на що (до чо́го) зда́тний.

КТО ЕГО́ ЗНА́ЕТ. Неизвестно.— **Хто [його́] знає.**

КТО ЕСТЬ КТО. О выяснении, что представляют собой какие-то люди.— **Хто є хто.**

КТО КУДА́. В разные стороны.— **Хто куди́ [ба́чив].**

КТО НИ [НА] ЕСТЬ. *См.* **КТО БЫ [ТО] НИ БЫЛ.**

КТО ПОПА́ЛО. Всё равно кто, кто придётся.— **Хто попа́ло.**

КТО СЕ́ЕТ ВЕ́ТЕР, ПОЖНЕТ БУ́РЮ. От содеянного человеком зла большие неприятности будут ему же.— **Хто сіє ві́тер, [той] пожне́ бу́рю.**

КТО СМЕЛ, ТОТ ДВА СЪЕЛ. О предприимчивом, ловком, хитром, умеющем устраиваться человеке.— **Чия відва́га, того́ й перемо́га.**

КТО СТА́РОЕ ПОМЯНЕ́Т (вспомянёт), ТОМУ ГЛАЗ ВОН. Говорится тогда, когда не хотят вспоминать прошлых обид, неприятностей и т. п.— **Хто да́внє пом'я́не, той лиха не мине́; хто да́внє пом'яну́в, той лиха не мину́в; хто старе́ помина́с, той ща́стя не ма́с.**

КТО УГО́ДНО. Всё равно кто, первый встречный.— **Хто завго́дно.**

КУДА́ ВЕТЕР ДУ́ЕТ. Не имея твёрдых убеждений, не будучи принципиальным, применяться, приспосабливаться к господствующим мнениям, вкусам.— **Куди́ ві́тер ві́є (дме).**

КУДА́ ВОРОН КОСТЕЙ НЕ ЗАНЕСЕ́Т. Об очень отдалённом или труднодоступном месте.— **Куди́ [і] во́рон кі́сток не занесе́.**

КУДА́ ГЛАЗА́ ГЛЯДЯ́Т [ИДТИ́, БРЕСТИ́, БЕ́ЖАТЬ *и т. п.*]. Не выбирая пути, без определённой цели.— **Куди́ о́чі ди́вляться (пока́жуть, ба́чать, сві́тять, спа́ли) [іти́, брести́, бігти** *і т. п.*].

КУДА́ ГЛАЗ ДОСТА́НЕТ. Очень большой — об объёме, площади.— **Скі́льки засягну́ти (засягти́).**

КУДА́ ИГО́ЛКА, ТУДА́ И НИ́ТКА. Куда один, туда и другой — о неразрывно связанных между собой людях — чаще о муже и жене.— **Куди́ го́лка, туди́ й ни́тка; куди́ коро́ва, туди́ й теля́.**

КУДА́ КОНЬ С КОПЫ́ТОМ, ТУДА́ И РАК С КЛЕШНЯ́МИ. За умелым, сильным тянется, подражая ему, тот, кто слаб, неискусен и т. п.— **Куди́ кінь з копито́м, туди й жа́ба з хво-**

сто́м; кова́ль коня́ куе́, а жа́ба й собі́ но́гу даé (підставля́е); на́те й мої́х п'ять, щоб було́ дéсять.

КУДА́ КРИВА́Я НЕ ВЫВЕДЕТ (не вы́несет). Будь что будет, как бы то ни было.— **Куди́ крива́ не ви́везе** (не ви́несе, не ви́веде); **куди́ кривúй кінь не ви́везе.**

КУДА́ МАКА́Р ТЕЛЯ́Т НЕ ГОНЯ́Л. Чрезвычайно далеко, в очень отдалённое и глухое место.— **Куди́** (де) **Мака́р теля́т не ганя́в**; **де ко́зам ро́ги пра́вили** (утина́ють).

КУДА́ НЕ КИНЬ ГЛА́ЗОМ. Повсюду.— **Куди́ не кинь** (скинь, не глянь) **о́ком**; **куди́ не гля́не око.**

КУДА́ НИ КИНЬ — ВСЕ КЛИН. Нет выхода из положения.— **Куди́ не кинь — всю́ди клин** (то все клин, вихо́дить клин); **куди́ не кинь, а** [все] **наве́рх дірóю.**

КУДА́ НО́ГИ НЕСУ́Т. Не выбирая пути, без определённого направления, куда попало — идти, брести, ехать и т. п.— **Куди́ но́ги несу́ть.**

КУЙ ЖЕЛЕ́ЗО, ПОКА́ ГОРЯЧО́. Действуй, пока есть для этого благоприятная обстановка; пользуйся моментом.— **Кова́ль кле́пле, до́ки** (по́ки) **те́пле**; **куй зали́зо, по́ки** (коли́) [воно́] **гаря́че**; **коси́, коса́, до́ки** (по́ки) **роса́.**

КУЛА́ЧНОЕ ПРА́ВО. Господство грубой силы, сильного над слабым.— **Кула́чне пра́во.**

КУЛЬМИНАЦИО́ННЫЙ ПУНКТ. Момент наивысшего напряжения в развитии чего-либо.— **Кульмінаці́йний пункт.**

КУ́ЛЬ СО́ЛИ СЪЕСТЬ с кем. *См.* **МНОГО СОЛИ́ СЪЕСТЬ.**

КУЛЬТ ЛИ́ЧНОСТИ. Слепое преклонение перед кем-то, обожать кого-нибудь.— **Культ осо́би.**

КУПА́ТЬСЯ В ЗО́ЛОТЕ. Быть чрезвычайно богатым; иметь всего вдоволь.— **Купа́тися в зóлоті** (в меду́, в молоці́ *і т. п.*).

КУ́РАМ НА́ СМЕХ. О чём-либо крайне нелепом, бессмысленном.— **Ку́рям на сміх.**

КУРИ́НАЯ ПА́МЯТЬ. Слабая, плохая память.— **Ку́ряча па́м'ять.**

КУРИ́ТЬ (воскуря́ть, жечь) **ФИМИА́М** кому. *Книжн.* Льстиво превозносить, восхвалять кого-либо.— **Кади́ти** (кури́ти, пали́ти) **фіміа́м** кому, перед ким.

КУСА́ТЬ [СЕБЕ́] **ЛО́КТИ.** Досадовать, сожалеть о непоправимом, потерянном.— **Куса́ти** [собі́] **лікті.**

КУСО́К В ГО́РЛО (в гло́тку) **НЕ ИДЕ́Т.** О состоянии, когда человек не может есть от волнения, усталости и т. п.— **Шмато́к** (кусо́к) **у го́рло не йде́** (не лі́зе); **шмато́к хлі́ба по́перек го́рла** (ру́ба в го́рлі) **стає́.**

КУСОК ХЛЕ́БА. Средства к существованию: пропитание, пища.— **Шмато́к хлі́ба.**

Л

ЛА́ВРОВЫЙ ВЕНО́К (ВЕНЕ́Ц). Венок из листьев лавра как символ победы, триумфа.— **Ла́вровий вінóк** (вінéць).

ЛАВРЫ ГЕРОСТРА́ТА. *Книжн.* Позорная, печальная слава.— **Ла́ври Геростра́та.**

ЛАВРЫ НЕ ДАЮ́Т СПАТЬ чьи кому. О зависти к чьему-либо успеху.— **Ла́ври не даю́ть спа́ти** чиї кому.

ЛАКОМЫЙ (жи́рный) **КУСО́К** (кусо́чек). О чём-либо заманчивом, привлекательном, соблазнительном.— **Ла́сий** (сла́сний) **шмато́к** (шмато́чок, кусо́к, кусо́чок).

ЛА́РЧИК С СЕКРЕ́ТОМ. Что-то необычное, неизвестное.— **Ла́рчик с секре́том.**

ЛАСКА́ТЬ СЛУХ. Быть приятным для слуха.— **Пе́стити ву́ха.**

ЛАСКОВЫЙ ТЕЛЕ́НОК (ла́сковое теля́) **ДВУХ МА́ТОК** (две ма́тки) **СОСЕ́Т.** Тот, кто всем угождает, пользуется помощью, покровительством, благосклонностью всех.— **Ласка́ве** (поки́рне) **теля́тко дві ма́тки ссе**; **до́бре теля́ дві ма́тки ссе, а зле — ні одно́ї.**

ЛБОМ СТЕНЫ́ (сте́ну, сте́нку) **НЕ ПРОШИБЕ́ШЬ.** Невозможно, бесполезно противостоять силе, вла-

сти; ничего не достигнешь при неблагоприятных обстоятельствах — говорится тогда, когда кому-либо приходится смириться с обстоятельствами, принять что-либо, навязанное сильной стороной.— **Голово́ю стіни́ не проб'є́ш; батого́м (пу́гою) о́буха не переб'є́ш.**

ЛЕБЕДИ́НАЯ ПЕ́СНЯ (песнь). О последнем произведении, создании, последнем проявлении таланта писателя, художника и т. п.— **Лебеди́на пі́сня; лебеди́ний спів.**

ЛЕГКАЯ РУКА́ у кого *и* **ЛЕГОК НА РУКУ** кто. 1. О том, кто приносит удачу, счастье; 2. О том, кто удачно, счастливо начинает.— **Легка́ рука́** чия, у кого; **легки́й на ру́ку** хто.

ЛЕ́ГКИЙ НА́ НОГУ (на́ ноги) кто. *См.* **ЛЕГОК НА НОГУ.**

ЛЕГКО́ НА ДУШЕ (на се́рдце). Об ощущении успокоения, удовлетворения, радости.— **Ле́гко на душі́ (на се́рці).**

ЛЕГКО́ ОТДЕ́ЛАТЬСЯ. *См.* **ДЕШЕВО ОТДЕ́ЛАТЬСЯ.**

ЛЕГКО́ СКАЗА́ТЬ. Употребляется как ответ на предложение, требование предпринять, сделать что-либо очень трудное или невозможное.— **Ле́гко сказа́ти.**

ЛЕГОК (лёгкий) НА́ НОГУ (на́ ноги) кто. О том, кто может много, не уставая, ходить.— **Легки́й (швидки́й, прудки́й) на но́гу (на но́ги)** хто.

ЛЕГОК НА ПОМИНЕ. О том, кто появляется в тот момент, когда о нём говорят или думают.— **Про во́вка помо́вка (промо́вка), а вовк (і) тут (а вовк у ха́ту, а вовк і в ха́ту); про во́вка річ, а він навстрі́ч.**

ЛЕГОК НА РУКУ кто. *См.* **ЛЕГКАЯ РУКА́.**

ЛЁД РАЗБИ́Т (сло́ман). Исчезла напряжённость, настороженность, недоверие и т. п. в чьих-либо отношениях.— **Лід розби́тий (зла́маний); кри́га розби́та (зла́мана).**

ЛЕД ТАЕТ (раста́ял). Исчезает чувство недоверия, отчуждённости.— **Лід та́не (розта́нув).**

ЛЕД ТРОНУЛСЯ. О начале каких-либо давно ожидаемых перемен в чём-либо.— **Кри́га скре́сла (ру́шила); лід ру́шив (пішо́в).**

ЛЕЖАТЬ НА БОКУ́ (на печи́). Ничего не делать, лентяйничать.— **Ле́жні спра́вля́ти; ле́жнем лежа́ти.**

ЛЕЖАТЬ НА ДУШЕ (на се́рдце). Быть предметом постоянной заботы, тяжёлых размышлений.— **Лежа́ти на душі́ (на се́рці).**

ЛЕЖАТЬ (быть) **НА ПЛЕЧА́Х** чьих, у кого. Являться предметом чьих-либо забот, попечений.— **Лежа́ти на плеча́х** чиїх, у кого.

ЛЕЖАТЬ ПЛАСТО́М (как пласт). Находиться неподвижно в горизонтальном положении, не в силе пошевельнуться.— **Лежа́ти пласто́м (як пласт).**

ЛЕЖА́ТЬ ПОД СУКНО́М. Оставаться без внимания, находиться без движения — о заявлении, просьбе, деловой бумаге.— **Лежа́ти під сукно́м.**

ЛЕЖИТ НА СОВЕСТИ чьей, у кого. Кто-либо виноват в чём-либо, ответственен за какой-либо проступок, преступление.— **Лежи́ть на со́вісті** чиїй, у кого **(на сумлі́нні** чиєму, у кого).

ЛЕЖМЯ ЛЕЖАТЬ. Долго находиться в горизонтальном положении, не вставая.— **Ле́жма (ліжма, ле́гма, лігма) лежа́ти; ле́жнем лежа́ти.**

ЛЕЗТЬ (поле́зть) В БУТЫ́ЛКУ (в пузы́рь). Сердиться, возмущаться, когда для этого нет никаких оснований.— **Лі́зти (поліз́ти) в пля́шку (в пузи́р); лі́зти (поліз́ти, ударя́тися, уда́ритися) в амбі́цію.**

ЛЕЗТЬ В (на) ГЛАЗА́. Стараться быть на виду, быть замеченным.— **Лі́зти в о́чі (у ві́чі, на о́чі); лі́зти межи́ о́чі (до очей́).**

ЛЕЗТЬ (поле́зть) В ГО́ЛОВУ. Настойчиво, неотвязно появляться в уме, в сознании.— **Лі́зти (поліз́ти) в го́лову (до голови́).**

ЛЕЗТЬ (зале́зть) В ДУ́ШУ кому. *См.* **ВЛЕЗАТЬ В ДУШУ.**

ЛЕЗТЬ (поле́зть, идти́, пере́ть) НА РОЖО́Н. Предпринимать что-либо заведомо рискованное, обречённое на неудачу.— **Лі́зти (поліз́ти, пе́рти, іти́) на рожен́.**

ЛЕЗТЬ (поле́зть) НА СТЕ́НУ (на сте́нку). Приходить в крайнее раздражение, в исступление.— **Лі́зти (поліз́ти) на сті́ну́ (на сті́нку); де́ртися на сті́ну́ (на сті́ни).**

ЛЕС РУБЯ́Т — ЩЕ́ПКИ ЛЕТЯ́Т. Когда делается что-либо большое, могут быть ошибки, недостатки, жерт-

вы.— Ліс рубáють — трúскú летя́ть; де бóрошно, там і пóрошно.

ЛЕТЕ́ТЬ (полете́ть) **ВВЕРХ ТОРМАШКА́МИ.** Рушиться, гибнуть.— Летíти (полетíти) шкереберто́м.

ЛЕТЕ́ТЬ СЛОМЯ́ ГОЛО́ВУ. Очень быстро.— Летíти стрíмголóв (прожóгом).

ЛЕТУ́ЧИЙ ГОЛЛА́НДЕЦ. Непоседливый человек, летун, скиталец.— Летю́чий голла́ндець.

ЛЕЧЬ (поле́чь) **КОСТЬМИ́** (головóй, тру́пом). Погибнуть в бою, на поле брани.— Лягти́ (полягти́) кíстьмú (кíсткáми, головóю, тру́пом).

ЛЕЧЬ СВИНЦО́М НА ДУ́ШУ (на се́рдце) *и* **ЛЕЧЬ ТЯЖЕ́ЛЫМ БРЕМЕ́НЕМ НА ДУ́ШУ** (на се́рдце). Вызывать тяжёлое гнетущее состояние.— Лягти́ [важкúм] тягарéм на ду́шу (на се́рце).

ЛЕШИЙ (лукáвый) **ПОПУ́ТАЛ.** *См.* **ЧЕ́РТ ПОПУТАЛ.**

ЛИ́БО (и́ли) **ГРУДЬ В КРЕСТА́Х, ЛИБО** (и́ли) **ГОЛОВА́ В КУСТА́Х.** Всё или ничего — говорится о решимости сделать, предпринять что-либо.— Хоч головá в кущáх, хоч грýди в хрестáх.

ЛИ́БО (и́ли) **ПАН ЛИ́БО** (и́ли) **ПРОПА́Л** *и* **ПАН ИЛИ ПРОПА́Л.** Всё или ничего. О решимости сделать, предпринять что-либо, рисковать чем-либо несмотря на возможный неуспех, полный провал, гибель и т. п.— Хоч (абó, чи) пан, хоч (абó, чи) пропáв.

ЛИБО ПОБЕДИТЬ ЛИБО УМЕРЕ́ТЬ. Говорится о двух возможных исходах (успехе или провале, гибели) в каком-либо рискованном деле.— Абó перемогтú абó кíстьмú лягтú (вмéрти); абó перемóгу здобýти абó дóма (вдóма) не бýти.

ЛИВМЯ́ ЛИТЬ (лúться). Лить очень сильно, долго, не прекращаясь — о дожде, слезах.— Ливцéм (лúвнем) лúти (лúтися); як з відрá лúти.

ЛИЗА́ТЬ ПЯ́ТКИ (рýки, нóги) кому. Пресмыкаться, унижаться перед кем-либо, подхалимствуя.— Лизáти рýки (п'я́ти, чóботи) кому.

ЛИСА́ ПАТРИКЕ́ЕВНА. Умный и хитрый человек.— Лисúчка-сестрúчка; Лис Микúта.

ЛИТЬ ВОДУ НА МЕ́ЛЬНИЦУ чью. Действовать в чью-либо пользу.— Лúти вóду на млин чий (на кóлесо чи в).

ЛИТЬ (полúть, хлы́нуть) **КАК ИЗ ВЕДРА́.** О большом, проливном дожде.— Лúти (лúнути, полúти) як (мов, немóв, нáче, ненáче) з відрá (з цебрá, з конóвки); як з-під рúнви лúти.

ЛИТЬ (проливáть, пролúть) **[СВОЮ] КРОВЬ.** Получать ранения или быть убитым, борясь за кого-либо, что-либо, отстаивая что-либо.— Лúти (проливáти, пролúти) [свою] кров.

ЛИТЬ ПУ́ЛИ. *См.* **ОТЛИВАТЬ ПУ́ЛИ.**

ЛИТЬ (проливáть) **СЛЕЗЫ.** Горько плакать.— Лúти (проливáти, вилúвати, вúлити) сльóзи (слíзки).

ЛИТЬСЯ (переливáться) **ЧЕ́РЕЗ КРАЙ.** Бурно проявляться — о радости, веселье и т. п.— Лúтися (переливáтися) чéрез вінця (чéрез край).

ЛИХА́ БЕДА́ НАЧА́ЛО (нача́ть). Начинать любое дело трудно, продолжать будет легче.— Дóбрий почáток — половúна дíла.

ЛИХО́Й (прúткий) **НА РАБО́ТУ.** Способный быстро и старательно выполнять порученное дело.— Шпаркúй до дíла.

ЛИЦА́ НЕТ на ком. О бледности, исказившихся чертах чьего-либо лица.— Лиця́ немáє (не знáти) на кому.

ЛИЦО́М К ЛИЦУ́ с чем. Непосредственно перед чем-либо.— Лицéм (лицéм) в лицé з чим; віч-нá-віч з чим.

ЛИША́ТЬ (лишúть, решáть, решúть) **ЖИЗНИ** кого. Умерщвлять, убивать.— Позбавля́ти (позбáвити, рішáти, рішúти) життя́ (віку) кого; збавля́ти (збáвити) життя́ (вíку) кому.

ЛИ́ШНИЕ ЛЮДИ *и* **ЛИ́ШНИЙ ЧЕЛОВЕ́К.** Тип человека, не умеющего найти применения своим силам в общественной жизни.— За́йві лю́ди; за́йва людúна.

ЛИ́ШНИЙ РОТ. Человек, который обременяет других, в тягость другим как едок.— За́йвий рот.

ЛОВИ́ТЬ ВЗГЛЯД (взор) чей **[чьих ГЛАЗ].** Стараться встретиться с кем-либо взглядом.— Ловúти (шукáти) пóгляд чий [чиїх очéй].

ЛОВИ́ТЬ МОМЕ́НТ. Пользоваться благоприятным случаем.— Ловúти момéнт (мент).

ЛОВИ́ТЬ НА СЕБЕ́ ВЗГЛЯД чей. Внезапно замечать, чувствовать на себе чей-либо взгляд.— **Лови́ти на собі́ по́гляд** чий (**по́гляди** чиї, **очі** чиї).

ЛОВИ́ТЬ (пойма́ть) НА СЛО́ВЕ кого. Находить несоответствие, противоречие в словах собеседника.— **Лови́ти (злови́ти, піймáти, спіймáти) на сло́ві** кого.

ЛОВИТЬ РЫБУ В МУ́ТНОЙ ВОДЕ́. Извлекать выгоду из чужих неурядиц, корыстно пользоваться какими-либо затруднениями.— **Лови́ти ри́бу (ри́бку) в каламу́тній воді.**

ЛОВИ́ТЬ (пойма́ть) СЕБЯ́ на чём. Неожиданно, внезапно замечать, обнаруживать что-либо в себе самом, за самим собой — о желании, мысли, чувстве, состоянии и т. п.— **Лови́ти (злови́ти, піймáти, спіймáти) себе́** на чому.

ЛО́ДЫРЯ ГОНЯ́ТЬ. *См.* **СОБА́К ГОНЯ́ТЬ.**

ЛОЖИ́ТЬСЯ (лечь) НА ПЛЕ́ЧИ кого, чьи, кому. Становиться предметом чьих-либо забот, попечений и т. д.— **Лягáти (лягти́) на плéчі** кого, чиї, кому.

ЛО́ЖКА ДЕГТЯ [В БО́ЧКЕ МЕДА]. О небольшом, незначительном добавлении, которое портит большое и хорошее.— **Ло́жка дьо́гтю [в бо́чці мéду].**

ЛОЖНЫЙ ШАГ. Неправильный, опрометчивый поступок, необдуманное действие.— **Хи́бний крок.**

ЛОМАНОГО ГРОША НЕ ДАТЬ. Совсем ничего не дать — о деньгах.— **Щербáтої копíйки не дáти.**

ЛОМАНЫЙ ГРОШ. Очень мало денег, мелкие деньги.— **Щербáтий гріш.**

ЛОМА́ТЬ (обломáть) ЗУБЫ на чём, обо что. Терпеть неудачу, урон, стараясь осилить что-либо.— **Ламáти (зламáти, обламáти, поламáти) зýби** на чому, об що.

ЛОМА́ТЬ (разыгрывать) **КОМЕ́ДИЮ.** *См.* **ИГРА́ТЬ КОМЕ́ДИЮ.**

ЛОМА́ТЬ (поломáть) КО́ПЬЯ. С жаром спорить о чём-либо, защищать, отстаивать что-либо.— **Ламáти (поламáти, трощи́ти, потрощи́ти) спúсй.**

ЛОМАТЬ РУКИ (пáльцы). О жесте, выражающем сильное горе, волнение и т. п.— **Ламáти ру́ки** (пáльці); **заламýвати (заламáти, залóмлювати, залóмити) ру́ки** (пáльці).

ЛОМА́ТЬ СПИ́НУ (горб, хребе́т). *См.* **ГНУТЬ СПИ́НУ.**

ЛОМА́ТЬ (ломи́ть) ША́ПКУ перед кем. Вести себя униженно, подобострастно.— **Ламáти шáпку (бриль)** перед ким.

ЛОМИ́ТЬСЯ В ОТКРЫ́ТУЮ ДВЕРЬ (в откры́тые две́ри). *Книжн.* Утверждать, доказывать то, что очевидно, известно, против чего никто не спорит.— **Ломи́тися (вломи́тися) у відчúнені (відкри́ті) две́рі.**

ЛО́ПАТЬСЯ ОТ СМЕ́ХА. Очень сильно смеяться.— **Розсідáтися від сміху; ло́патися від сміху.**

ЛОПНУЛО ТЕРПЕ́НИЕ. *См.* **СТА́ЛО НЕВТЕРПЕ́Ж.**

ЛО́ПНУТЬ СО́ СМЕХУ. Бурно, сильно проявлять чувство веселья — очень весело, громко смеяться.— **Ло́пнути від сміху; лýскати зі (зо) сміху.**

ЛОШАДИ́НАЯ ДО́ЗА. Очень большая доза.— **Кінська дóза.**

ЛУКА́ВЫЙ ПОПУ́ТАЛ. *См.* **ЧЕРТ ПОПУТАЛ.**

ЛУЧ НАДЕ́ЖДЫ. Быстрое, неожиданное проявление надежды.— **Прóмінь надíї.**

ЛУ́ЧШЕ МЕ́НЬШЕ, ДА ЛУ́ЧШЕ. Хорошее качество важнее большего количества.— **Крáще (лíпше) мéнше, та крáще (лíпше).**

ЛУ́ЧШЕ ПО́ЗДНО, ЧЕМ НИКОГДА́. О каком-либо действии, совершённом с большим промедлением, но ещё не лишённым из-за этого смысла, могущем быть полезным.— **Крáще (лíпше) пізно, ніж нікóли.**

ЛУ́ЧШЕ СИНИ́ЦА В РУКА́Х, ЧЕМ ЖУРА́ВЛЬ В НЕ́БЕ *и* **НЕ СУЛИ́ ЖУРА́ВЛЯ В НЕБЕ, [А] ДАЙ СИНИ́ЦУ В РУ́КИ.** Лучше иметь хоть что-нибудь в данный момент, чем лишь надеяться на лучшее.— **Крáще (лíпше) синúця в жмéні (в руці), ніж журавéль у нéбі (ніж гóлуб у стрíсі); близькá (близéнька) соломка (солíмка) крáще далéкого сінця́.**

ЛУ́ЧШЕ УМЕРЕ́ТЬ СТОЯ, ЧЕМ ЖИТЬ НА КОЛЕ́НЯХ. Лучше умереть в борьбе за свободу, чем жить в рабстве.— **Крáще помéрти стóячи, ніж жúти на колíнах.**

ЛЬВИНАЯ ДОЛЯ (часть). Самая большая, лучшая часть чего-либо.— **Левúна** (**лéвова**) **чáстка** (**дóля, пáйка**).

ЛЬСТИ́ТЬ СЕБЯ́ НАДЕ́ЖДОЙ. *Книжн.* Надеяться на что-либо, утешать себя надеждой.— Тішити себе́ надією (мрією).

ЛЮБВИ́ ВСЕ ВО́ЗРАСТЫ ПОКО́РНЫ. Полюбить можно в любом возрасте.— Кохáнню кóжен вік підвлáдний.

ЛЮБИШЬ КАТА́ТЬСЯ — ЛЮБИ́ И САНО́ЧКИ ВОЗИ́ТЬ. Неизбежно приходится расплачиваться за то, что было сделано с охотой, с удовольствием.— Лю́биш ката́тися (їздити) — люби́ і саночки́ вози́ти; лю́биш поганя́ти — люби́ й коня́ годува́ти.

ЛЮБО́Й ЦЕНО́Й. Какими угодно средствами, способами.— За вся́ку ці́ну; будь-яко́ю ці́ною.

ЛЮБОПЫТСТВО БЕРЕ́Т (бра́ло, взяло́, разбира́ет, разобра́ло). Об очень сильном интересе к кому-нибудь, чему-нибудь.— Цікáвість берé (брáла, узялá, розбирáє, розібрáла).

ЛЮБЫХ МАСТЕ́Й. *См.* **ВСЕХ МАСТЕ́Й.**

ЛЮ́ДИ, БУ́ДЬТЕ БДИ́ТЕЛЬНЫ! Призыв к борьбе за мир против войны.— Лю́ди, бу́дьте пи́льні!

ЛЮДИ ДО́БРОЙ ВО́ЛИ. Честные и добрые люди.— Лю́ди до́брої во́лі.

М

МАВР СДЕ́ЛАЛ СВОЕ ДЕ́ЛО, МАВР МО́ЖЕТ УЙТИ́. *Книжн.* О человеке, который был привлечён для выполнения какого-либо поручения (обычно неблаговидного) и в услугах которого больше не нуждаются.— Мавр зробúв свою́ спрáву (своє́ діло), мавр мóже пітú.

МАГ И ВОЛШЕ́БНИК. *Шутл.* О человеке, делающем всё необыкновенно ловко и легко.— Маг і чарівни́к (чародій).

МА́ЗАТЬ (мазну́ть, пома́зать) ПО ГУБА́М к о г о. Обещать что-либо, не выполняя обещанного; дразнить пустыми обещаниями, внушать напрасную надежду.— Мáзати (мазнýти, помáзати) [мéдом] по губáх кóго.

МАКОВО́Й РОСИ́НКИ (ни́ роси́нки) ВО РТУ НЕ БЫЛО. Ничего не ел.— [І] ріски (рісочки, рісоньки) в ро́ті не було́.

МАКОВО́Й РОСИ́НКИ В РОТ НЕ БРАТЬ (не взять). Совсем ничего не есть.— [І] ріски (рісочки, рісоньки) в рот не бра́ти (не взя́ти).

МАЛЕ́НЬКАЯ (мала́) ПТИ́ЧКА, ДА КОГОТО́К ОСТЕР. Невелик ростом, незначителен по положению, но внушает опасение или вызывает восхищение своими качествами, достоинствами и т. п.— Мала́ пта́шка, та кігті гóстрі.

МАЛ ЗОЛОТНИ́К, ДА ДО́РОГ. О том, кто мал ростом или молод, но имеет много достоинств, положительных качеств.— Мале́ньке, та важе́ньке; мале́нька шту́чка червінчик, а ціна́ вели́ка.

МАЛ МА́ЛА МЕ́НЬШЕ. Один меньше другого — о детях.— Сама́ мале́ча (дрібнóта).

МА́ЛО КА́ШИ ЕЛ (съел) к т о. Молод, неопытен.— Ма́ло [ще] ка́ші їв [з'їв] х т о.

МА́ЛЫЙ (па́рень) НЕ ПРО́МАХ. О ловком, расчётливом, сообразительном человеке.— Хло́пець не ду́рень.

МАЛЬБРУ́К В ПОХО́Д СОБРА́ЛСЯ. О человеке, предпринявшем что-либо, чаще — военную авантюру, окончившуюся конфузом.— Мальбру́к у похі́д зібра́вся.

МА́ЛЬЧИК НА ПОБЕГУ́ШКАХ (на посы́лках). О человеке, который находится в подчинении у кого-либо и беспрекословно выполняет чьи-либо желания, капризы, малейшие прихоти и т. п.— Хло́пчик на побігéньках (на побігáнках, на побігáшках, на посúлках).

МАМА́ЕВО НАШЕ́СТВИЕ. *Шутл.* О неожиданном появлении множества неприятных посетителей, гостей и т. п.— Мамáєве нашéстя; мамáєва навáла.

МАМА́ЕВО ПОБО́ИЩЕ. *Шутл.* 1. О большой ссоре, драке; 2. О полном беспорядке.— Мамáєве побóїще.

МА́МЕНЬКИНА ДО́ЧКА. *Ирон.* Избалованная, изнеженная девочка,

девушка.— **Ма́мина (матýсина) дочка́ (до́вька).**

МАМЕНЬКИН (ма́тушкин) СЫНО́К. *Ирон.* Избалованный, изнеженный мальчик, молодой человек.— **Ма́мин (матýсин) сино́к.**

МАННА НЕБЕСНАЯ. Что-либо желанное, крайне необходимое, которое даётся легко, без усилий.— **Ма́нна небе́сна (з не́ба).**

МАННОЙ НЕБЕ́СНОЙ ПИТА́ТЬСЯ. *Шутл.* Питаться как придётся, чем придётся, не понятно чем.— **Ма́нною небе́сною живи́тися (жи́ти).**

МАРАТЬ (па́чкать) РУ́КИ об кого, обо что. Ввязываться в невыгодное или грязное дело, в неприятную историю.— **Брудни́ти (каля́ти, пога́нити) ру́ки** об кого, об що.

МАРТЫШКИН ТРУД. О бесполезном, ненужном труде.— **Даре́мна (ма́рна) пра́ця.**

МАСЛИНОВАЯ (масли́чная) ВЕТВЬ. *См.* **ОЛИ́ВКОВАЯ ВЕТВЬ.**

МА́СЛО МА́СЛЯНОЕ. О ничего не объясняющем повторении того же самого другими словами.— **Ма́сло ма́сляне; соло́ма соло́м'яна.**

МАСТЕР НА ВСЕ РУКИ. О человеке, умеющем всё делать.— **Ма́йстер на всі ру́ки; у нього́ ру́ки на всі шту́ки.**

МАСТЕР СВОЕГО́ ДЕ́ЛА. Человек, достигший большого умения, мастерства в своём деле.— **Ма́йстер своє́ї спра́ви.**

МАТУШКИН СЫНО́К. *См.* **МА́МЕНЬКИН СЫНО́К.**

МАХАТЬ (махну́ть) РУКО́Й на кого, на что. Перестать обращать внимание на кого-либо, перестать заниматься кем-либо, чем-либо.— **Маха́ти (махну́ти) руко́ю** на кого, на що.

МЕДВЕ́ДЬ (слон) НА́ УХО НАСТУПИ́Л кому. О человеке, лишённом музыкального слуха.— **Ведмі́дь (слон) на ву́хо наступи́в** кому.

МЕДВЕ́ЖИЙ У́ГОЛ. Отдалённое, малонаселённое, глухое место.— **Ведме́жий кут; глухи́й за́куток (за́кутень).**

МЕДВЕ́ЖЬЯ УСЛУ́ГА. Неумелая услуга, причиняющая только неприятность.— **Ведме́жа (ведме́дяча) по́слуга.**

МЕДЛЕННО ПОСПЕША́Й (торопи́сь). Не теряя времени зря, действуй быстро, но организованно и обдуманно.— **Повільно поспіша́й (спіши́).**

МЕ́ДНЫЙ ЛОБ. О бессмысленно-упрямом, бестолковом человеке.— **Мі́дний лоб; мідяне́ чоло́.**

МЕЖДУ ДВУХ ОГНЕЙ. В положении, когда опасность грозит с двух сторон.— **Між двох вогні́в; між дво́ма вогня́ми.**

МЕЖДУ ДЕ́ЛОМ. В промежутке между основными занятиями, попутно.— **Поміж ді́лом.**

МЕЖДУ ЖИЗНЬЮ И СМЕ́РТЬЮ. В крайне опасном для жизни положении, состоянии.— **Між життя́м і сме́ртю.**

МЕЖДУ МО́ЛОТОМ И НАКОВА́ЛЬНЕЙ [БЫТЬ, НАХОДИ́ТЬСЯ *и т. п.*]. Быть в тяжёлом положении, оказавшись между двумя враждебными сторонами.— **Між мо́лотом і кова́длом (під мо́лотом на кова́длі) [бу́ти, знахо́дитися** *і т. п.*].

МЕЖДУ (меж) НАМИ ГОВОРЯ́ *и* **МЕЖДУ НАМИ БУДЬ СКАЗАНО.** *В знач. вводн. сл.* О каком-либо секрете, о чём-либо, чего не следует передавать другим.— **Між на́ми ка́жучи; хай про нас ця річ.**

МЕЖДУ НЕБО́М И ЗЕМЛЕЙ [ЖИТЬ, НАХОДИ́ТЬСЯ *и т. п.*]. Не иметь пристанища, быть в неопределённом положении.— **Між не́бом і (та) земле́ю [жи́ти, знахо́дитися** *і т. п.*].

МЕЖДУ ПРОЧИМ. 1. Не уделяя особого внимания, не придавая особого значения, попутно; 2. *В знач. вводн. сл.* Кстати, к слову сказать.— **Між і́ншим.**

МЕЖДУ СТРОК ЧИТА́ТЬ. Догадываться о содержании написанного.— **Між рядкі́в (рядка́ми) чита́ти.**

МЕЖДУ СЦИЛЛО́Й И ХАРИ́БДОЙ. Между двумя большими опасностями.— **Між Сціллою і Харибдою.**

МЕЛИ, ЕМЕ́ЛЯ, ТВОЯ НЕДЕ́ЛЯ. Не болтай попусту — говорится насмешливо тому, кто болтает явный вздор, кому не верят или не придают значения.— **Мели́, Іва́не, до́ки вітру ста́не (до́ки вітер ста́не); плети́, плети́, я чув таки́х, як ти; говори́в Мирон ря́бої ко́били сон.**

МЕЛКИМ БЕСОМ РАССЫПА́ТЬСЯ перед кем. Всячески угождать, льстить кому-либо.— **Ни́зько сла́тися (стели́тися)** перед ким; **листо́м**

стели́тися перед ким; шóвком сла́тися під нóги кому.

МЕЛКО ПЛАВАТЬ. Не иметь достаточных способностей, сил, знаний для какого-либо дела; быть ограниченным, малоавторитетным.— Мілко пла́вати (бра́ти).

МЕНЯТЬ (смени́ть, перемени́ть, преложи́ть, положи́ть) **ГНЕВ НА МИЛОСТЬ.** Переставать сердиться, гневаться.— Міня́ти (змінювати, змінúти, переміня́ти, поверну́ти) гнів на ми́лість (на ми́лость, на ла́ску).

МЕНЯТЬ (променя́ть) **ШИЛО НА ШВАЙКУ** (кукý́шку на я́стреба, сапоги́ на ла́пти). Из плохого выбирать худшее, ошибаться в расчётах; невыгодно менять.— Міня́ти (ви́міняти, проміня́ти) ши́ло на шва́йку (ши́ло на ми́ло, ши́ло на мотови́ло); проміня́ти бика́ на індика́ (ремінéць на ли́чко).

МЕРЗОСТЬ ЗАПУСТЕНИЯ. *Книжн.* Состояние полного опустошения.— Мерзóта запустíння.

МЕРА ЗА МЕРУ. Воздавать, платить кому-либо тем же.— Мíра за мíру.

МЕРИТЬ (мéрять) **ВСЕХ НА ОДИН АРШИ́Н.** Подходить ко всем с одинаковыми требованиями без различия.— Міря́ти всіх одні́єю мíркою (на одну́ мíрку).

МЕРИТЬ (мéрять, смéрить, смéрять) **ГЛАЗА́МИ** (взгля́дом, взóром). С высокомерием, ненавистью окидывать взглядом кого-либо с головы до ног.— Міря́ти (змíрювати, змíряти, змíрити) очи́ма (пóглядом, зóром).

МЕРИТЬ (мéрять) **НА СВОЙ АРШИ́Н.** Судить о ком-либо, чём-либо односторонне, со своей личной точки зрения.— Міря́ти на свій аршúн; міря́ти на свою́ мíрку (своє́ю мíркою); міря́ти по собí.

МЕРИТЬ (мéрять) **ТО́Ю ЖЕ МЕ́РОЮ** (в ту же мéру). *Книжн.* Воздавать, платить тем же.— Міря́ти тíєю ж мíркою (на ту ж мíрку).

МЕРТВАЯ БУКВА. Формальная сторона какого-либо дела, противопоставляемая его смыслу.— Мéртва бýква (лíтера).

МЕРТВАЯ (немáя) **ТИШИНА́.** Полное отсутствие звуков, говора, шума; безмолвие.— Мéртва (могúльна, німá) тúша; тúхо як (мов, немóв, нáче, ненáче) у вýсі; тúхо хоч мак сій.

МЕРТВАЯ ХВАТКА у кого. Чрезвычайное упорство — о действиях человека, который не отступит, пока не добьётся своего.— Мéртва хвáтка у кого.

МЕРТВОРОЖДЕННОЕ ДЕ́ТИЩЕ. *Книжн.* О безжизненном, непригодном для существования проекте, плане и т. п.— Мертвонарóджене дитя́; мертвонарóджена дитúна.

МЕРТВЫЕ ДУШИ. Люди, фиктивно числящиеся где-либо.— Мéртві дýші.

МЕРТВЫЕ СРАМА НЕ ИМУТ. *Уст.* Мёртвым нечего стыдиться.— Мéртві срáму не íмуть; мéртві не мáють сóрому; мéртві не мáють чóго сорóмитися.

МЕСИ́ТЬ ГРЯЗЬ. Долго идти по грязи, по грязной дороге.— Місúти болóто (грязь, грязю́ку).

МЕСТО ПОД СОЛНЦЕМ. Право на существование; прочное, высокое положение в обществе.— Мíсце під сóнцем.

МЕТА́ТЬ (рассыпа́ть) **БИСЕР ПЕ́РЕД СВИ́НЬЯМИ.** Говорить, объяснять и т. д. что-либо тому (тем), кто не может понять и по достоинству оценить этого.— Мета́ти бісéр (пéрла, пéрли) пéред свúньмú; кúдати пéрла пéред свúньмú.

МЕТА́ТЬ ГРО́МЫ И МО́ЛНИИ (гро́мы-мо́лнии, гром и мо́лнию). Говорить гневно, раздражённо, угрожать, обвинять кого-либо в чём-либо и т. п.— Мета́ти грíм і блúскавку (громú і блúскавки); кúдати вогнéм-блискавúцею; кúдати (вéргати) громú (грóмами).

МЕТА́ТЬ (метну́ть) **ЖРЕ́БИЙ.** *См.* БРОСАТЬ ЖРЕБИЙ.

МЕТА́ТЬ ИСКРЫ (мóлнии). Злобно, сердито посматривать, смотреть.— Мета́ти íскри; іскри́ти очúма.

МЕТА́ТЬСЯ, РОВНО ЦЫГАН НА ТОРГУ (на я́рмарке). Много, но бестолково, без необходимости двигаться, передвигаться.— Товкти́ся як Мáрко в пéклі (по пéклі, по пéклу).

[ЖЕЛЕЗНОЙ] МЕТЛОЙ ВЫМЕТАТЬ (вы́мести). Решительно освобождаться от кого-либо, чего-либо.— [Залíзною] мітлóю вимітáти (вúмести, гнáти, виганя́ти, ви́гнати).

МЕША́ТЬ (смеша́ть) **[ВСЕ] В ОДНУ́ КУ́ЧУ.** *См.* ВАЛИ́ТЬ [ВСЕ] В ОДНУ КУ́ЧУ.

МИЗИ́НЦА НЕ СТО́ИТ чьего. Быть недостойным кого-либо, ничтож-

ным по сравнению с кем-либо.— **Мі́зинця не ва́ртий чи́його.**

МИЛОСТИ ПРО́СИМ. *См.* **ДОБРО́ ПОЖАЛОВАТЬ.**

МИ́МО РТА ПРОШЛО́. Не удалось получить.— **Ті́льки облиза́вся; о́близня спійма́в (піймав, схопи́в, вхопи́в, діста́в, скуштува́в, з'їв).**

МИНУ́ТА В МИНУ́ТУ. Точно в установленный срок.— **Хвили́на в хвили́ну.**

МИНУ́ТНОЕ ДЕ́ЛО. Несложное, не требующее много времени.— **Хвили́нна спра́ва; хвили́нне ді́ло.**

МИ́РА НЕ ЖДУТ — МИР ЗАВОЕВЫВАЮТ. За мир нужно бороться, его можно отстоять только в борьбе.— **Ми́ру не ждуть — мир завойо́вують.**

МИР ДО́МУ СЕ́МУ. *Уст. шутл.* Приветствие входящего в дом.— **Мир до́му сьо́му́.**

МИРОВА́Я СКОРБЬ. *Ирон.* Крайний пессимизм, разочарование.— **Світова́ скорбо́та.**

МИР ХИЖИНАМ, ВОЙНА́ ДВОРЦА́М. Мир, освобождение от порабощения трудящихся, борьба с эксплуататорами.— **Мир ха́там, війна́ пала́цам.**

МЛАДЕ́НЧЕСКИЙ ЛЕ́ПЕТ. *См.* **ДЕ́ТСКИЙ ЛЕ́ПЕТ.**

МНО́ГО (нема́ло) ВОДЫ́ УТЕКЛО́. Прошло много времени.— **Бага́то (нема́ло, чима́ло) води́ утекло́ (збі́гло, спливло́).**

МНО́ГО (до́лго) НЕ НАДЫ́ШИТ *и* **ДО́ЛГО НЕ ПРОТЯ́НЕТ.** Недолго проживёт.— **Бага́то (до́вго) не протя́гне (не жи́тиме).**

МНО́ГО (пуд, куль) **СО́ЛИ СЪЕ́СТЬ** с кем. Длительное время прожить, пробыть с кем-либо вместе.— **Бага́то** (пуд, ла́нтух) **со́лі з'і́сти** з ким.

МНО́ГО ШУ́МА ИЗ НИЧЕ́ГО. О лишних разговорах, недоразумениях по пустякам.— **Бага́то га́ласу дарє́мно.**

МОЕ (твоё *и т. п.*) **ДЕ́ЛО МА́ЛЕНЬКОЕ** (сторона́). Меня это не касается, я к этому не причастен.— **Моє́ (твоє́ *і т. п.*) ді́ло маленьке (сторона́); мені (тобі́ *і т п.*) це ді́ло сторона́.**

МО́ЖНО И ДО́ЛЖНО (и ну́жно). Есть возможность и необходимость.— **Мо́жна і тре́ба (і слід).**

МОЗГИ́ НАБЕКРЕ́НЬ (не на ме́сте) у кого. О том, кто действует, рассуждает неумно или нелепо.— **Мо́зок шкереберть у кого; не всі до́ма в кого.**

МОЗО́ЛИТЬ (намозо́лить) ГЛАЗА́ кому. 1. Надоедать постоянным присутствием; 2. Досаждать, надоедать кому-либо, чем-либо.— **Мозо́лити (намозо́лювати, намозо́лити, му́ляти, му́лити, нам'я́лювати, нам'я́ляти, нам'я́лити) о́чі; м'я́ляти (м'я́лити) о́ко.**

МОЗО́ЛИТЬ ЯЗЫК. *См.* **ЧЕСА́ТЬ ЯЗЫК.**

МО́КРАЯ КУ́РИЦА. *Пренебр.* 1. О человеке, имеющем жалкий вид.— **Мо́кра ку́рка;** 2. О безвольном, бесхарактерном человеке.— **Мо́кра ку́рка; ті́тя [з полив'я́ним но́сом].**

МО́КРОГО МЕ́СТА НЕ ОСТА́НЕТСЯ от кого. Ничего не уцелеет — употребляется как угроза расправиться с кем-либо.— **Мо́крого мі́сця не зали́шиться (не оста́неться)** від кого; **мо́крого мі́сця не зали́шити** від кого.

МО́КРОЕ МЕ́СТО ОСТА́НЕТСЯ от кого. Будет совсем уничтожен — употребляется обычно как угроза.— **Мо́кре мі́сце зали́шиться (оста́неться)** від кого.

МО́КРЫЙ ДО КОСТЕ́Й (до [после́дней] ни́тки). Насквозь промокший — на дожде, в воде и т. п.— **Мо́крий [аж] до кісто́к (до [оста́ньої] ни́тки); мо́крий з голови́ до ніг; мо́крий до рубця́ (до ру́бчика); мо́крий хоч ви́крути; мо́крий як хлющ.**

МОЛОДЕ́Ц ПРО́ТИВ (среди́, на) ОВЕЦ, А ПРО́ТИВ (на) МОЛОДЦА [И] САМ ОВЦА́. Говорится о том, кто смел, самоуверен только среди тех, кто слабее, ниже его в каком-либо отношении.— **Молоде́ць про́ти ове́ць, а про́ти молодця́ і сам вівця́.**

МОЛОДО-ЗЕЛЕ́НО [ПОГУЛЯ́ТЬ, ВЕЛЕ́НО]. О человеке очень молодом, неопытном, неискушённом — говорится в оправдание легкомыслия, желания погулять в молодые годы.— **Молоди́й, зелени́й; молоди́й та зелени́й; молоде́ та зелене́; мо́лодо-зе́лено.**

МОЛОКО́ [МАТЕРИ́НСКОЕ, МА́ТЕРИНО] НА ГУБА́Х НЕ ОБСО́ХЛО. О человеке, который ещё молод и неопытен.— **Молоко́ [ма́терине] не обсо́хло [на губа́х]; молоко́ на губа́х; гу́би в молоці; з молоко́м на губа́х.**

МОЛО́ТЬ ВЗДОР (ерунду́, чепуху́, чушь). *См.* **ПЛЕСТИ́ ВЗДОР.**

МОЛО́ЧНЫЕ РЕ́КИ И КИСЕ́ЛЬНЫЕ БЕРЕ́ГА. В сказках и сытой привольной жизни.— **Моло́чні ріки́ і ма́сляні (кисільні) береги́.**

МОЛЧА́НИЕ — ЗНАК СОГЛА́СИЯ. Если на вопрос или замечание не отвечают, не возражают, то дают возможность предполагать согласие.— **Мовча́ння (мовча́нка) — знак зго́ди; хто мовчи́ть, той не пере́чить.**

МО́РЕ ПО КОЛЕ́НО (по коле́на) к о м у. Всё нипочём, ничто не страшно.— **Мо́ре по коліно** (по коліна) к о м у.

МОРО́З ПО КО́ЖЕ (по спине́) **ПОДИРА́ЕТ** (дерёт, пробега́ет) у к о г о. О неприятном ощущении от холода или от внезапного страха, ужаса.— **Моро́з по́за шкі́рою** (по́за шку́рою, по шкірі, по́за спи́ною) **йде** (прохо́дить, пробіга́є) в к о г о; **моро́зом обдає́** (пройма́є) к о г о; **моро́з бере́ з-за** плече́й к о г о; **моро́зом сипну́ло за** (по́за) **спи́ною** в к о г о.

МОРСКО́Й ВОЛК. О старом, опытном моряке.— **Морськи́й вовк.**

МОТА́ТЬ (нама́тывать, намота́ть) **[СЕБЕ́] НА УС.** Запоминать с какой-либо целью, брать на заметку.— **Мота́ти** (замота́ти, нама́тувати, намота́ти) **[собі] на вус** (на ву́са); **бра́ти** (узя́ти) **[собі] на ро́зум.**

МОЧЕ́НЬКИ (мо́чи) **НЕТ** (не ста́ло). Нет сил, терпения.— **Си́лоньки** (си́ли, снаги́) **нема́** (не ста́ло, не ви́стачило).

МОЯ ХА́ТА С КРАЮ [НИЧЕГО́ НЕ ЗНАЮ]. Это меня совершенно не касается, это не моё дело.— **Моя́ ха́та скра́ю [я ні́чо́го не зна́ю]; про мене́ — вовк траву́ їж** (неха́й вовк траву́ їсть); **на́ше ді́ло пі́вняче: проспіва́в, а там хоч і не розвиднія́йся; моє́ ді́ло мірошницьке: підкрути́в та й сів.**

МРУТ КАК МУ́ХИ. Умирают в большом количестве.— **Мруть як му́хи** [восени́].

МУДРЕЙШАЯ ГОЛОВА́. Об очень умном, мудром человеке.— **Пре́му́дра голова́.**

МУДРЫЕ, КАК ЗМЕ́И, И КРО́ТКИЕ, КАК ГОЛУБИ. *Книжн.* Употребляется с отрицательной окраской на указание фальшивой добропорядочности.— **Му́дрі, як змії́, і кро́ткі** (ла́гідні), **як голуби́.**

МУЗА МЕ́СТИ И ПЕЧА́ЛИ. Образное определение поэзии, призывавшей на борьбу с социальной несправедливостью.— **Му́за по́мсти і печа́лі.**

МУЗЕ́ЙНАЯ РЕ́ДКОСТЬ. 1. Редкая и очень ценная художественная вещь или историческая реликвия; 2. *Ирон.* О чём-либо давно вышедшем из употребления и не имеющем практической ценности.— **Музе́йна рі́дкість.**

МУ́ЗЫКА НЕ ТА *и* **ДРУГАЯ** (ина́я) **МУ́ЗЫКА.** *Шутл.* Совсем другое дело.— **Му́зика не та; і́нша річ.**

МУ́КА МУ́ЧЕНИЧЕСКАЯ. Очень сильная мука, страдание.— **Му́ка му́ченицька.**

МУ́КИ ТАНТА́ЛА *и* **ТАНТА́ЛОВЫ МУ́КИ.** *Книжн.* Мучения, вызываемые созерцанием желанной цели и сознанием невозможности её достичь.— **Му́ки Танта́ла; танта́лові му́ки.**

МУРА́ШКИ БЕ́ГАЮТ (забе́гали, по́лзают, поползли́, пошли́) **ПО СПИНЕ** (по те́лу, по ко́же). Об ощущении покалывания, озноба, дрожи — о чувстве холода, страха, глубокого душевного переживания и т. п.— **Мура́шки** (мура́хи) **бі́гають** (забі́гали, ла́зять, полізли, пішли́) **за** (по́за) **спино́ю** (по спи́ні, по ті́лу, по шкірі).

МУТИ́ТЬ ВОДУ. 1. Вносить неразбериху, умышленно запутывать что-либо ясное; 2. Вносить смуту, раздор в отношения между кем-либо.— **Каламу́тити во́ду** [в крини́ці].

МУ́ХИ МРУТ (до́хнут). О невыносимой скуке, вызываемой чем-либо.— **Му́хи мруть** (до́хнуть).

МУ́ХИ НЕ ОБИ́ДИТ к т о. О кротком безобидном человеке.— **Му́ху** (му́хи, комаши́ну, комаши́ни) **не зачепить** (не скри́вдить) х т о.

МЫКАТЬ ВЕК (жизнь). Жить в нужде, испытывать лишения, невзгоды.— **Каламу́тити ві́к** (життя́); **жи́ти в зли́днях ві́к** (життя́); [**лі́две**] **животі́ти.**

МЫКАТЬСЯ ПО [БЕ́ЛУ] СВЕ́ТУ. Скитаться, не находя себе приюта, подвергаясь невзгодам и лишениям.— **Ма́ятися** (тиня́тися) **по** [бі́лому] **світу.**

МЫЛИТЬ (намы́ливать, намы́лить, помы́лить) **ГОЛОВУ** (ше́ю) к о м у. Сильно ругать (распекать) кого-либо; выносить выговор кому-либо.— **Ми́лити** (нами́лювати, нами́лити) **го́лову** (ши́ю, хо́лку) к о м у.

МЫЛЬНЫЙ ПУЗЫ́РЬ. О ком-либо, чём-либо ничтожном, не представ-

ляющем ценности или легко разрушающемся, непрочном.— **Ми́льна бу́льбашка** (**бу́лька**); **ми́льний пузи́р.**

МЫШИНАЯ ВОЗНЯ (**суета́**). Хлопоты, суета из-за мелочей, пустяков.— **Ми́шача метушня́** (**возня́**).

МЯГКО ВЫРАЖАЯСЬ. *В знач. вводн. сл.* Употребляется как указание на то, что говорящий намеренно избегает резких слов о ком-либо, о чём-либо.— **М'я́ко ка́жучи.**

МЯГКО СТЕЛИ́ТЬ. Очень много обещать кому-либо или хвалить кого-либо с корыстными целями.— **М'я́ко стели́ти.**

Н

НА АВО́СЬ. В надежде на счастливую случайность; на удачу.— **На уда́чу; на ща́стя.**

НА БЕ́ДНОГО МАКА́РА ВСЕ ШИ́ШКИ ВАЛЯТСЯ *и* **ВСЕ ШИ́ШКИ ВАЛЯТСЯ** на кого. На безответного, несчастного человека одна за другой сваливаются неприятности, ему за всё достаётся.— **На бі́дного Мака́ра всі ши́шки летя́ть; бі́дному все ві́тер в о́чі; на похи́ле де́рево й ко́зи ска́чуть** (**пли́гають**); **пі́шого со́кола і воро́ни б'ють; бі́дному Са́вці нема́ до́лі ні на печі́, ні на ла́вці [на печі́ печу́ть, а на ла́вці січу́ть]; на убо́гого вско́ди ка́пає.**

НА БЕЗЛЮ́ДЬЕ И ФОМА́ ДВОРЯ́НИН. За неимением лучшего и тот, который есть, считается хорошим.— **На безлю́дді й Хома́ чоловік.**

НА БЕЗРЫ́БЬЕ И РАК РЫ́БА. О ком-либо, чём-либо, высоко ценящемся при недостаточном количестве, при отсутствии чего-либо нужного.— **На безри́б'ї (на безві́дді) і рак ри́ба; у степу́ і хрущ м'я́со; де нема́є співця́ — послу́хаєш і горобця́; голо́дному й опе́ньки м'я́со.**

НА БЕ́ЛОМ СВЕ́ТЕ. На земле, среди людей.— **На бі́лому** (**бі́лім**) **світі.**

НАБИВА́ТЬ (**наби́ть**) **ГО́ЛОВУ** чем. Перегружать, обременять память множеством сведений, знаний и т. п., обычно ненужных.— **Набива́ти** (**наби́ти**) **го́лову чим.**

НАБИВА́ТЬ (**наби́ть**) **КАРМА́Н** (**мошну́**). Богатеть, наживаться.— **Набива́ти** (**наби́ти, напиха́ти, напха́ти**) **[гроші́ма] кише́ні** (**кише́ню**).

НАБИВА́ТЬ (**наби́ть**) **ОСКО́МИНУ.** Очень надоедать кому-либо; приедаться.— **Набива́ти** (**наби́ти**) **[собі́] оско́му.**

НАБИВА́ТЬ (**наби́ть**) **РУ́КУ** в чём. Приобретать умение, сноровку, опыт в каком-либо деле.— **Набива́ти** (**наби́ти, нала́мувати, наламáти**) **ру́ку** (**ру́ки**) на чому.

НАБИВА́ТЬ (**наби́ть**) **СЕБЕ́ ЦЕ́НУ.** Стараться возвысить себя в глазах других, стараться показать, представить себя более значительным, более важным.— **Набива́ти** (**наби́ти**) **собі́ ці́ну.**

НАБИРА́ТЬ (**набра́ть**) **СИ́ЛУ** (**си́лы**). Крепнуть, усиливаться, становиться законным, действующим.— **Набира́ти** (**набра́ти**) **си́лу** (**си́ли**).

НАБИРА́ТЬСЯ (**набра́ться**) **ДУ́ХУ.** Находить в себе смелость, решимость, отваживаться.— **Набира́тися** (**набра́тися**) **ду́ху.**

НАБИРА́ТЬСЯ (**набра́ться**) **СИЛ** (**си́лы**). Отдыхая, восстановить в себе силы; становиться сильным.— **Набира́тися** (**набра́тися**) **сил** (**си́ли**); **вбива́тися** (**вби́тися**) **в си́лу.**

НАБИРА́ТЬСЯ (**набра́ться**) **УМА́** (**ра́зума, ума́-ра́зума**). Стать умным, поумнеть; пополнять свои знания.— **Набира́тися** (**набра́тися**) **ро́зуму.**

НАБИ́ТАЯ РУКА́. Хорошо натренированная рука.— **Наби́та рука́.**

НАБИ́ТЫЙ ДУРА́К. Об очень глупом, тупом человеке.— **Наби́тий ду́рень.**

НА БЛЮ́ДЕЧКЕ С ГОЛУБО́Й КАЁМО́ЧКОЙ [ПОДНЕСТИ, ПОДАТЬ *и т. п.*]. Насмешливая реплика по поводу чьих-либо претенциозных требований чего-либо.— **На блю́дечку з голубо́ю кайо́мочкою [піднести́, пода́ти** *і т. п.*].

НАБОЛЕ́ВШИЙ ВОПРО́С. Давно назревший, требующий неотложного решения.— **Наболі́ле пита́ння.**

НА БОЛЬШУ́Ю НО́ГУ. *См.* **НА ШИРО́КУЮ НОГУ.**

НАБО́Р СЛОВ. Сочетание слов, фраз, не имеющих смысла; бессмыслица.— **Набі́р слів.**

НАВА́СТРИВАТЬ (навостри́ть) ЗУ́БЫ (зуб) на кого, на что. *См.* **ТОЧИТЬ ЗУБЫ.**

НАВА́СТРИВАТЬ (навостри́ть, настора́живать, насторожи́ть) УШИ (у́хо). 1. Приподнять, напрячь уши, прислушиваясь — о животных; 2. Внимательно, с интересом прислушаться, настораживаться — о человеке.— **Насторо́жувати (насторожи́ти, нашоро́шувати, нашороши́ти, настру́нчувати; настру́нчити, нагостря́ти, нагостри́ти) ву́ха (ву́хо).**

НА ВА́ХТЕ МИ́РА. Исполненная энтузиазма работа по охране мира между народами.— **На ва́рті (на ва́хті) ми́ру.**

НА ВЕ́КИ ВЕ́ЧНЫЕ *и* **НА ВЕ́КИ ВЕКО́В.** Навсегда.— **На ві́ки (ві́чні); на всі ві́ки; навік-ві́ки (віків).**

НА ВЕС ЗО́ЛОТА. 1. Представлять собой большую ценность; 2. Быть особенно нужным, дорогим, важным и т. п. для кого-либо, чего-либо, где-либо.— **На вагу́ зо́лота.**

НА ВЕ́ЧНЫЕ ВРЕМЕНА́. На неопределённый какой-либо срок; навсегда.— **На ві́чні часи́.**

НА ВИ́ДНОМ МЕ́СТЕ. 1. Так, что все могут видеть; 2. О заметном положении в обществе.— **На ви́дному мі́сці.**

НА ВКУС И ЦВЕТ ТОВА́РИЩА НЕТ. У каждого своё представление о красивом, изящном, правильном, приятном и т. п.— **На любо́в і смак това́риш не всяк; ко́жен Івась ма́є свій лас.**

НАВОДИ́ТЬ (навести́) КРИ́ТИКУ на кого, на что. Критиковать кого-либо, что-либо.— **Наво́дити (навести́) кри́тику** на кого, на що.

НАВОДИ́ТЬ (навести́) НА УМ (на ра́зум). Учить кого-либо умно действовать.— **Наво́дити (навести́) на ро́зум (на у́м).**

НАВОДИ́ТЬ (навести́) ТЕНЬ [НА ПЛЕТЕ́НЬ, НА ЯСНЫЙ ДЕНЬ]. Намеренно запутать, сделать неясным что-либо.— **Наво́дити (навести́) тінь; напуска́ти (напусти́ти) тума́ну.**

НАВОДИ́ТЬ (навести́) У́ЖАС. Вызывать у кого-либо чувство страха, испуга.— **Наво́дити (навести́) жах.**

НА ВОЛОСО́К *и* **НА ВОЛОСКЕ́ [БЫТЬ, НАХОДИ́ТЬСЯ]** от чего. В непосредственной, угрожающей близости.— **На волосо́к (на волоси́ну, на волоси́нку, на волоси́нці, на волоси́ні, на волоску́) [бу́ти, знахо́дитися]** від чого.

НА ВО́РЕ ША́ПКА ГОРИ́Т. Тот, кто чувствует за собой какую-либо вину, своим поведением невольно выдаёт себя.— **На зло́дієві (на зло́дії) ша́пка гори́ть.**

НА ВОРОНЫХ НЕ ОБЪЕ́ДЕШЬ кого. *См.* **НА КОЗЕ́ НЕ ОБЪЕ́ДЕШЬ.**

НА ВСЕ КО́РКИ. Очень сильно ругать.— **На всі за́ставки.**

НА ВСЕ (на ра́зные) ЛАДЫ́. Повсякому.— **На всі (на різні) лади́.**

НА ВСЕ́М ГОТО́ВОМ [ЖИТЬ]. На полном обеспечении, не заботясь о жилье, пище и т. п., предоставляемых кем-либо.— **На всьо́му гото́вому жи́ти.**

НА ВСЕХ ПАРА́Х. Быстро, стремительно; полным ходом.— **На всіх (на по́вних) пара́х.**

НА ВСЕХ ПАРУСА́Х. 1. Полным ходом, используя паруса — о судне; 2. Быстро, стремительно.— **Під усіма́ вітри́лами; на всіх паруса́х.**

НА ВСЕ ЧЕТЫРЕ СТО́РОНЫ. Куда угодно, куда хочет.— **На всі чоти́ри бо́ки (сто́рони).**

НА ВСЮ (на по́лную) КАТУ́ШКУ. В полную силу, в полную меру, очень сильно.— **На всю (на по́вну) коту́шку.**

НА ВСЯ́КИЙ ПОЖА́РНЫЙ СЛУ́ЧАЙ. Предполагая возможную неотложную надобность.— **На (про) вся́кий ви́падок.**

НА ВСЯКИЙ РОТО́К НЕ НАКИ́НЕШЬ ПЛАТО́К. *См.* **НА ЧУЖО́Й РОТОК НЕ НАКИ́НЕШЬ ПЛАТОК.**

НА ВСЯКОЕ ЧИХА́НЬЕ (на вся́кий чих) НЕ НАЗДРА́ВСТВУЕШЬСЯ. На всё, что говорится, не отзовёшься, на всех не угодишь — говорится тогда, когда не считают нужным обращать внимание на чьи-либо толки, пересуды и т. п.— **На ко́жний гук не відгука́єшся (не відізве́шся); на вся́кий чмих не наздоро́вкаєшся.**

НА ВЫСОТЕ́ ПОЛОЖЕ́НИЯ [БЫТЬ, ОКАЗА́ТЬСЯ]. Удовлетворять самым строгим требованиям чего-либо.— **На висоті́ (на висо́чині) стано́вища [бу́ти, ви́явитися].**

НА ВЫСШЕМ У́РОВНЕ. Отвечать высоким требованиям, удовлетворять высокие требования.— **На ви́щому рівні.**

НАВЯ́ЗНУТЬ В ЗУБА́Х. О том, что надоело, прискучило; что стало постоянным объектом чьих-либо разговоров.— **Нав'я́знути в зуба́х.**

НА ГЛАЗ *и* **НА ГЛАЗО́К [ОПРЕДЕЛЯ́ТЬ, ПРИКИ́ДЫВАТЬ** *и т. п.*]. Приблизительно, примерно.— **На о́ко [визнача́ти, прикида́ти** *і т. п.*].

НА ГЛАЗА́Х ч ь и х, у к о г о. 1. На виду у кого-либо, в присутствии кого-либо; 2. Очень быстро.— **На оча́х** ч и ї х, у к о г о.

НА ГЛАЗО́К [ОПРЕДЕЛЯ́ТЬ, ПРИКИ́ДЫВАТЬ *и т. п.*]. *См.* **НА ГЛАЗ.**

НАГОВОРИ́ТЬ С ТРИ КО́РОБА. Наговори́ть глу́постей.— **Наговори́ти (наказа́ти, намоло́ти, наплести́) сім мішкі́в (три мішки́) гречано́ї во́вни [і всі непо́вні]; наказа́ти (наговори́ти) на вербі́ гру́ші [на оси́ці кисли́ці].**

НА́ ГОЛОВУ ВЫ́ШЕ к о г о. *См.* **ГОЛОВО́Й ВЫ́ШЕ.**

НАГРЕ́ТЬ (погре́ть) РУ́КИ. *См.* **ГРЕТЬ РУ́КИ.**

НА ДВА ФРО́НТА. В двух направлениях.— **На два фро́нти.**

НАДЕВА́ТЬ (наде́ть) [НА СЕБЯ́] МА́СКУ (личи́ну). Скрывать свою сущность; притворяться.— **Надіва́ти (наді́ти) [на се́бе] ма́ску (личи́ну).**

НАДЕВА́ТЬ (наде́ть) [СЕБЕ́] ХОМУ́Т НА ШЕ́Ю. Обременять себя чем-либо.— **Надіва́ти (наді́ти) ярмо́ (хому́т) на [свою́] ши́ю (на се́бе).**

НАДЕ́ЛАТЬ БЕ́ДЫ. Причинить кому-либо много неприятностей, горя.— **Наробити (нако́їти) лиха (біди́).**

НАДЕ́ЛАТЬ [МНО́ГО] ШУ́МА (шу́му). Поднять суету, шумиху.— **Наробити [бага́то] га́ласу (ше́лесту).**

НАДЕ́ЯТЬСЯ, КАК НА КАМЕ́ННУЮ ГО́РУ. Полностью положиться на кого-либо, что-либо.— **Надіятися, як на кам'яну́ го́ру.**

НАДЕ́ЯТЬСЯ НА АВО́СЬ. Думать об успешном завершении чего-либо, надеяться на успех.— **Сподіва́тися (поклада́ти надію, надіятися) на ща́стя.**

НА ДНЕ. В деклассированной среде, среди подонков общества— быть, находиться, оказаться и т. п.— **На дні.**

НА ДНЕ МО́РЯ (на дне морско́м) НАЙТИ́ (сыска́ть) *и* **СО ДНА МО́РЯ (со дна морско́го) ДОСТА́ТЬ.** Раздобыть, разыскать где бы то ни было.— **На дні мо́ря знайти́ (відшука́ти); з дна мо́ря діста́ти.**

НАДО́ (пора́) И ЧЕСТЬ (со́весть) ЗНАТЬ. Время кончать что-либо, уходить и т. п.— **Пора́ (вже) і че́сть зна́ти; тре́ба й со́вість зна́ти; тре́ба (вже) й честь зна́ти.**

НА ДРУЖЕ́СКОЙ (на коро́ткой) НОГЕ́ [БЫТЬ] с к е м. Быть в дружеских коротких отношениях.— **На дру́жній (на коро́ткій) нозі́ [бу́ти]** з к и м.

НАДРЫВА́ТЬ (надорва́ть) ГО́РЛО (гло́тку). Громко говорить, кричать, петь, утомляя горло.— **Надрива́ти (надірва́ти) го́рло (гло́тку).**

НАДРЫВА́ТЬ (надорва́ть) ДУ́ШУ (се́рдце). Вызывать душевные страдания, муки.— **Надрива́ти (надірва́ти, надса́джувати, надсади́ти) ду́шу (се́рце).**

НАДРЫВА́ТЬ (надорва́ть, подрыва́ть, подорва́ть) СИЛЫ. Доводить до крайнего изнурения, обессилеть от чрезмерного физического или морального напряжения.— **Надрива́ти (надірва́ти, надса́джувати, надсади́ти) си́ли.**

НАДУВА́ТЬ (наду́ть) В У́ШИ к о м у. Наговаривать, сплетничать кому-либо на кого-либо.— **Нату́ркати (натурча́ти) [цо́вні] ву́ха (у ву́ха)** к о м у.

НАДУВА́ТЬ (наду́ть) ГУ́БЫ (гу́бки). Обидевшись, нахмуриться, сделать недовольное лицо; выражать недовольство, досаду и т. п.— **Закопи́лювати (закопи́лити) губу́ (гу́би, гу́бки).**

НАДУ́ЛСЯ КАК (бу́дто, сло́вно, то́чно) МЫШЬ НА КРУПУ́. Очень сильно обижен, сердит; недоволен чем-либо.— **Наду́вся як (мов, немо́в, на́че, нена́че) сич [на вітер, на віхолу, на негоду, на сову́]; наду́вся як (мов, немо́в, на́че, нена́че] квочка на дощ.**

НА ДУШЕ́ (на се́рдце) КО́ШКИ СКРЕБУ́Т *и* **СКРЕБЕ́Т НА ДУШЕ́ (на се́рдце).** О тоскливом состоянии, настроении; кто-либо волнуется, тревожится.— **На се́рці (на́че) мі́ші шкребу́ть (шкря́бають).**

НА ЖИВУ́Ю НИ́ТКУ [СМЕТА́ТЬ, СШИТЬ *и т. п.*]. Крупными стежками так, чтобы только держалось.— **На живу́ ни́тку [зметати, зши́ти** *і т. п.*].

НА ЖИВУ́Ю РУ́КУ делать что. *См.* **НА СКО́РУЮ РУ́КУ.**

НАЖИМАТЬ (нажа́ть) НА ВСЕ ПЕДАЛИ (кно́пки, пружи́ны). Использовать все возможности для достижения чего-либо.— **Натиска́ти (натиска́ти, натиснути) на всі педа́лі (кно́пки, пружи́ни).**

НАЖИТЬ [СЕБЕ́] ХЛОПО́Т. Действуя каким-либо образом, испытать чего-либо нежелательного, неприятного.— **Нажи́ти (напита́ти) [собі́] кло́поту; напита́ти [собі́] ли́ха (біди́, го́ря).**

НА ЗАРЕ́ ТУМА́ННОЙ ЮНОСТИ. В ранней молодости, в ранней юности.— **На зорі́ тума́нної ю́ності.**

НА ЗЛО́БУ ДНЯ. О том, что в данный момент волнует, интересует всех, привлекает всеобщее внимание — писать, говорить и т. п.— **На зло́бу дня.**

НАЗЫВАТЬ (назва́ть) ВЕ́ЩИ СВОИ́МИ (настоя́щими, со́бственными) ИМЕНА́МИ. Говорить о ком-либо или о чём-либо прямо, откровенно, не подыскивая смягчающих слов, выражений.— **Называ́ти (назва́ти) ре́чі свої́ми (їх, вла́сними, спра́вжніми) імена́ми.**

НАЙТИ́ ВКУС в чём. *См.* **НАХОДИ́ТЬ ВКУС.**

НАЙТИ́ ДО́СТУП (доро́гу, путь) К СЕ́РДЦУ кого, чьему. *См.* **НАХОДИ́ТЬ ДО́СТУП К СЕ́РДЦУ.**

НАЙТИ́ ЛАЗЕ́ЙКУ. *См.* **НАХОДИ́ТЬ ЛАЗЕ́ЙКУ.**

НАЙТИ́ [СЕБЕ́] МОГИ́ЛУ (смерть, коне́ц). *См.* **НАХОДИ́ТЬ [СЕБЕ́] МОГИ́ЛУ.**

НАЙТИ́ О́БЩИЙ ЯЗЫ́К с кем. *См.* **НАХОДИ́ТЬ О́БЩИЙ ЯЗЫ́К.**

НАЙТИ́ [САМОГО] СЕБЯ́. *См.* **НАХОДИ́ТЬ [САМОГО] СЕБЯ́.**

НА КА́ЖДОМ ШАГУ́ *и* **ЧТО НИ ШАГ.** Беспрестанно, повсюду.— **На ко́жному (на ко́жнім) кро́ці; що не крок.**

НАКАЛЯ́ТЬ (накали́ть) АТМОСФЕ́РУ. Сделать обстановку, окружающие обстоятельства крайне напряжёнными, неспокойными.— **Розпа́лювати (розпаля́ти, розпали́ти) атмосфе́ру.**

НАКИПЕ́ЛО НА (в) ДУШЕ́. Собраться, нагромождаться — о неприятных чувствах, переживаниях и т. п.— **Накипі́ло на (в) душі́ (на се́рці, в се́рці).**

НАКЛАДЫВАТЬ (наложи́ть) РУ́КУ (ла́пу) на что. Присваивать что-либо, подчинять своему влиянию.— **Накла́дати (накла́сти) ру́ку (ла́пу)** на що.

НАКЛЕ́ИВАТЬ (накле́ить) ЯРЛЫ́К на кого, кому. Несправедливо обвинять кого-либо в чём-либо.— **Накле́ювати (кле́їти, накле́їти) ярли́к** на кого, кому.

НА КОЗЕ́ (на кривы́й, на вороны́х) НЕ ОБЪЕ́ДЕШЬ кого. Не проведёшь, не перехитришь, не обманешь.— **На козі́ не об'і́деш** кого; **у ду́рні не пошиєш** кого.

НА КОЗЕ НЕ ПОДЪЕ́ДЕШЬ кому. О несговорчивом, упрямом человеке.— **На козі́ не під'і́деш** до кого.

НА КОМАРА́ С РОГА́ТИНОЙ. Тратить большие усилия на что-либо незначительное.— **На му́ху з обу́хом [іти́].**

НА КОРО́ТКОЙ НОГЕ́ [БЫТЬ] с кем. *См.* **НА ДРУ́ЖЕСКОЙ НОГЕ́.**

НА КРА́ЙНИЙ СЛУ́ЧАЙ. В предвидении крайней необходимости; если нет (не будет) другого выхода.— **На кра́йній ви́падок; на ви́падок (у ра́зі) кра́йньої потре́би; у кра́йньому ра́зі.**

НА КРАЙ СВЕ́ТА (земли́). Куда-либо очень далеко.— **На край світу.**

НА КРАЮ ГИБЕ́ЛИ [БЫТЬ, НАХОДИ́ТЬСЯ]. Подвергаться смертельной опасности.— **На краю́ загибе́лі (безо́дні, прі́рви) (бу́ти, знахо́дитися).**

НА КРАЮ МОГИ́ЛЫ (гро́ба). Рядом со смертью.— **На краю́ моги́ли.**

НА КРАЮ́ СВЕ́ТА (земли́). Где-либо очень далеко, в глухом, отдалённом, необжитом месте.— **На краю́ світу.**

НА КРИВО́Й (на вороны́х) НЕ ОБЪЕ́ДЕШЬ кого. *См.* **НА КОЗЕ́ НЕ ОБЪЕ́ДЕШЬ.**

НА КРИК КРИЧА́ТЬ. *См.* **КРИ́КОМ КРИЧА́ТЬ.**

НАКРУ́ЧИВАТЬ (накрути́ть) ХВОСТ кому. Выругать, разбранить кого-либо.— **Накру́чувати (накрути́ти) хвоста́** кому.

НА КРЮЧО́К ЛОВИ́ТЬ (поймáть, брать, взять) к о г о. Вводить в обман, в заблуждение.— **На гачо́к лови́ти (зловúти, бра́ти, узя́ти)** к о г о.

НА ЛБУ́ НАПИ́САНО у к о г о. Сразу видно, очевидно для всех.— **На лóбі (на чолі́) напúсано** в к о г о.

НА ЛИЦЕ́ НАПИ́САНО у к о г о, ч ь ё м. На виду отражено, вид выражает какое-либо чувство, состояние и т. п.— **На виду́ (на обли́ччі, на лиці́) напúсано (відбúто)** в к о г о, ч и є м у.

НА ЛОВЦА́ И ЗВЕРЬ БЕЖИ́Т. Говорится тогда, когда приходит или встречается тот, кого хотели увидеть, или тот, кто нужен.— **На ловця́ (на стрільця́) і звір біжúть.**

НАЛОЖИ́ТЬ [СВОЮ] ПЕЧА́ТЬ ([свой] отпеча́ток) н а к о г о, н а ч т о. Оставить заметный след, оказать воздействие.— **Накла́сти [свій] відбúток** н а к о г о, н а щ о; **накла́сти [свою́] печáть (печáтку)** н а к о г о, н а щ о.

НА ЛО́ЖНОМ ПУТИ́ [СТОЯ́ТЬ, НАХОДИ́ТЬСЯ] *и* **ПО ЛО́ЖНОМУ ПУТИ́ [ИДТИ].** Действовать неправильно, ошибочно; избрать неверное направление в жизни.— **На хúбному шляху́ [стоя́ти, бу́ти]; хúбним шля́хом [іти́].**

НАЛОМА́ТЬ ДРОВ. Наделать глупостей, ошибок.— **Нарубáти (наламáти) дров.**

НА ЛО́НЕ ПРИРО́ДЫ. На открытом воздухе, среди природы.— **На ло́ні приро́ди.**

НА ЛЮДЕ́Й ПОСМОТРЕ́ТЬ, СЕБЯ́ ПОКАЗА́ТЬ. Побыть среди людей, поинтересоваться чем-либо.— **На люде́й подиви́тися, себе́ показáти.**

НА ЛЮДИ [ПОКАЗА́ТЬСЯ, ВЫ́ЙТИ *и т. п.*]. В общество, в общественные места.— **На лю́ди [показáтися, вúйти** *і т. п.*].

НА ЛЮДЯХ. Среди людей, в обществе.— **На лю́дях.**

НА МАЗИ́ ч т о. В благоприятном положении, состоянии, близко к осуществлению, завершению и т. п.— **На мазі́** щ о.

НА МАКОВОЕ (мáково) ЗЕРНЫ́ШКО. Очень мало, немножко.— **На мáкове зéрно́ (зéрня, зéрнятко).**

НАМАТЫВА́ТЬ (намотáть) [СЕБЕ́] НА УС. *См.* **МОТА́ТЬ [СЕБЕ́] НА УС.**

НА МЕ́ДНЫЕ ДЕ́НЬГИ. На скудные, ничтожные средства.— **На мідні гро́ші.**

НА МЕ́РТВОЙ ТО́ЧКЕ [БЫТЬ, ОСТАВА́ТЬСЯ *и т. п.*]. В одном и том же состоянии.— **На мéртвій то́чці [бу́ти, залишáтися** *і т. п.*].

НА [СВОЕ́М] МЕ́СТЕ к т о. О человеке, занятом делом, соответствующим его способностям, склонностям.— **На [своє́му] мíсці** х т о.

НА МЕ́СТЕ ПРЕСТУПЛЕ́НИЯ [поймáть, застáть, накры́ть *и т. п.*]. *Обычно шутл.* Во время совершения чего-либо предосудительного, врасплох.— **На мíсці зло́чину (на гарячо́му [вчúнку]) [спіймáти, зловúти, застáти, накрúти** *і т. п.*].

НА МИРУ́ И СМЕРТЬ КРАСНА́. Не страшно умереть на людях, всё легко перенести не в одиночку, вместе с другими.— **У гурті і смерть не страшна́; на мíру і смерть крáсна.**

НАМЫ́ЛИВАТЬ (намы́лить, помы́лить) ГОЛО́ВУ (ше́ю) к о м у. *См.* **МЫЛИТЬ ГОЛО́ВУ.**

НА НЕТ [И] СУДА́ НЕТ. Не может быть претензий, недовольствия у кого-либо, если желание его не может быть удовлетворено ввиду отсутствия желаемого.— **Як нема́, то й дарма́; як є, то розíйдеться, а нема́, то обíйдеться.**

НАНОСИ́ТЬ (нанести́) ВИЗИ́Т (визúты). Посещать кого-либо.— **Робúти (зробúти) візúт (візúти).**

НАНОСИ́ТЬ (нанести́) ПОРАЖЕ́НИЕ к о м у. Побеждать кого-либо в бою, в борьбе, в соревновании и т. п.— **Завдавáти (завдáти) пораз́ки** к о м у.

НАНОСИ́ТЬ (нанести́) УЩЕ́РБ (урóн). Приносить потери, уничтожать, выводить из строя.— **Завдавáти (завдáти, заподíювати, заподíяти) шкóди (втрáти, втрат, збúтків); учиня́ти (учинúти) шкóду.**

НА НОСУ́. Близко по времени, скоро.— **На нóсі.**

НА́ НОЧЬ ГЛЯ́ДЯ. Поздно вечером, в неподходящее время.— **Прóти нóчі.**

НА ОДИ́Н ЗУБ. Очень мало — о пище, еде.— **На одúн зуб.**

НА ОДИ́Н МАНЕР. На такой же образец, лад; так как принято где-либо, когда-либо.— **На одúн кшталт (манíр).**

НА ОДИ́Н ПОКРО́Й *и* **ОДНОГО́ ПОКРО́Я** кто, что. О ком-либо, чем-либо очень похожем друг на друга, одинаковом в каком-либо отношении.— **На оди́н копи́л [зши́ті, зро́блені, скро́єні]; на оди́н лад.**

НА ОДНО́Й НО́ТЕ *и* **В ОДНУ́ НО́ТУ.** Монотонно, однообразно.— **На одні́й но́ті.**

НА ОРЕ́ХИ ДОСТА́НЕТСЯ (бу́дет, попадёт *и т. п.*). О наказании, ожидающем кого-либо.— **На горі́хи (на бу́блики, на кисли́чки) дста́неться (бу́де, перепаде́** *і т. п.*).

НАПАДА́ТЬ (напа́сть) НА СЛЕД чей. Находить, обнаруживать признаки пребывания кого-либо, чего-либо.— **Напада́ти (напа́сти, натрапля́ти, натра́пити, попада́ти, попа́сти) на слі́д чий.**

НА ПЕРВЫЙ ВЗГЛЯД. В соответствии с первичным впечатлением, на основании первичного поверхностного впечатления от чего-нибудь.— **На пе́рший по́гляд.**

НА ПЕРВЫЙ СЛУ́ЧАЙ. Для первого раза, для начала.— **На пе́рший раз (ви́падок).**

НА ПЕРВЫХ ПОРА́Х. Сначала, в начальный период.— **На пе́рших пора́х.**

НА ПЕРЕПУ́ТЬЕ [БЫТЬ, НАХОДИ́ТЬСЯ *и т. п.*]. В состоянии сомнения, колебания при выборе дальнейшего пути.— **На роздоріжжі [бу́ти, знахо́дитися** *і т. п.*].

НА ПОБЕГУ́ШКАХ БЫТЬ. Находиться в подчинении у кого-либо, беспрекословно выполнять чьи-либо желания, капризы, малейшие прихоти.— **На побіга́ньках (на побіга́нках, на побіга́шках) бу́ти.**

НА ПОВОДУ́ [БЫТЬ, ПРЕБЫВА́ТЬ, ИДТИ́]. Зависеть от кого-либо, действовать по чьей-либо указке, согласно чьей-либо воли.— **На по́воді [бу́ти, перебува́ти, іти́].**

НА ПОЛДОРО́ГЕ (на полпути́) [ОСТАНОВИ́ТЬ, ОСТАНОВИ́ТЬСЯ, БРО́СИТЬ *и т. п.*]. На середине какого-либо занятия, процесса.— **На півдоро́зі [зупини́ти, зупини́тися, ки́нути** *і т. п.*].

НА ПО́ЛЕ БРА́НИ. *Книжн.* В бою, в сражении.— **На по́лі бра́ні; на по́лі бо́ю; на бо́йовищі.**

НА ПО́ЛНУЮ КАТУ́ШКУ. *См.* **НА ВСЮ КАТУ́ШКУ.**

НА ПО́ЛНУЮ МО́ЩНОСТЬ. С полной возможной нагрузкой.— **На всю (на по́вну) поту́жність.**

НА ПОЛПУТИ́ [ОСТАНОВИ́ТЬ, ОСТАНОВИ́ТЬСЯ, БРО́СИТЬ *и т. п.*]. *См.* **НА ПОЛДОРО́ГЕ.**

НА ПОЛУСЛО́ВЕ ЗАМОЛЧА́ТЬ (останови́ться). Не договорить начатого, внезапно прервать речь.— **На півсло́ві замо́вкнути (зупини́тися).**

НА ПОЛУСЛО́ВЕ ПРЕРВА́ТЬ (останови́ть). Не дать договорить начатое, внезапно оборвать речь.— **На півсло́ві перерва́ти (зупини́ти).**

НА ПОРО́Г НЕ ПУСКА́ТЬ (не пусти́ть) кого. Не принимать, не пускать в дом.— **На поріг не пуска́ти (не пусти́ти)** кого.

НА ПОРО́ГЕ чего. Предверие чего-либо, перед чем-либо.— **На поро́зі** чого.

НАПРАВЛЯ́ТЬ (напра́вить, наставля́ть, наста́вить, обраща́ть, обрати́ть) НА ПУТЬ И́СТИНЫ (на и́стинный путь) кого. Указать верный путь в достижении чего-либо.— **Направля́ти (напра́вити, наставля́ти, наста́вити, наверта́ти, наверну́ти, оберта́ти, оберну́ти) на путь (на шлях) істини (на до́бру, пра́веду путь, ві́рну доро́гу)** кого.

НАПРА́ВО [И] НАЛЕ́ВО. Туда и сюда, без разбора, без оглядки — прощать, помогать и т. п.— **Напра́во [й] нале́во.**

НАПРА́СНО (по-пусто́му, по́пусту) ТРА́ТИТЬ ПО́РОХ. *См.* **ДА́РОМ ТРА́ТИТЬ ПО́РОХ.**

НА ПТИ́ЧЬИХ ПРАВА́Х [БЫТЬ, ЖИТЬ *и т. п.*] *Шутл.* Без законных оснований, не имея прочного положения, прав, обеспечения и т. п.— **На пташи́них права́х [бу́ти, жи́ти** *і т. п.*].

НАПУСКА́ТЬ (напусти́ть) ТУМА́НА (тума́ну). Делать что-либо неясным.— **Напуска́ти (напусти́ти, підпуска́ти, підпусти́ти) тума́ну.**

НА ПУ́ШЕЧНЫЙ ВЫСТРЕЛ [НЕ ПОДПУСКА́ТЬ, НЕ ДОПУСКА́ТЬ]. Не подпускать близко кого-либо к чему-либо — так как данное лицо принесёт вред делу.— **На гарма́тний по́стріл [не підпуска́ти, не допуска́ти].**

НА РА́ВНОЙ НОГЕ́ с кем. Как равный с равным — быть, держаться и т. п.— **На рівній (одній) нозі́** з ким.

НА РА́ВНЫХ ПРАВА́Х. В одинаковом положении, считая себя равным кому-либо.— **На рі́вних права́х.**

НА РА́ЗНЫЕ ЛАДЫ́. *См.* **НА ВСЕ ЛАДЫ.**

НА РОДУ́ НАПИ́САНО к о м у. Суждено, предназначено.— **На віку́ (на роду́) напи́сано** к о м у; так суди́лося к о м у.

НА РУКУ к о м у. Удобно, выгодно, совпадает с чьими интересами.— **На ру́ку** к о м у; *(этого только и нужно кому-либо, кстати кому-либо ещё)* **на ру́ку ковінька** к о м у.

НАРУША́ТЬ (нару́шить, возмуща́ть, возмути́ть) ПОКО́Й ч е й. Разрушать спокойное физическое и душевное состояние; тревожить.— **Поруша́вати (поруши́ти, збу́рювати, збу́рити, баламу́тити) спо́кій** ч и й.

НАРУША́ТЬ (нару́шить) СЛО́ВО. Отказываться от ранее сказанного, не выполнять своего обещания, своего обязательства и т. п.— **Поруша́вати (поруши́ти) сло́во.**

НАРУША́ТЬ (нару́шить) ТИШИНУ́ *и уст.* **ВОЗМУЩА́ТЬ (возмути́ть) ТИШИНУ́.** Прерывать безмолвие, молчание.— **Поруша́вати (поруши́ти) ти́шу;** *(док.— ще)* **замути́ти ти́шу.**

НА СВЕ́ЖУЮ ГО́ЛОВУ д е л а т ь ч т о. В неутомлённом состоянии.— **На свіжу го́лову** р о б и т и щ о.

НА СВЕТ НЕ ГЛЯДЕ́Л (не смотре́л) БЫ. О состоянии гнетущей тоски.— **На світ [бі́лий, бо́жий] не дивився б.**

НА СВОЙ НО́ГИ СТАНОВИ́ТЬСЯ. Начинать жить на собственный заработок.— **Свого́ хліба шука́ти.**

НА СВОЕМ ВЕКУ́. На протяжении всей жизни.— **На своє́му віку́.**

НА СВОИХ [НА] ДВОИХ. *Шутл.* Пешком.— **На ба́тьківських; на [своїх] вла́сних.**

НА СВОЙ СТРАХ И РИСК. На свою ответственность.— **На свій страх і риск (ри́зик); на свій [вла́сний] риск.**

НА СВОЮ ГО́ЛОВУ. Себе во вред, в ущерб.— **На свою́ го́лову.**

НА СВОЮ ШЕЮ *и* **СЕБЕ НА ШЕЮ.** Себе во вред, в ущерб; на свою ответственность.— **На свою́ ши́ю; собі на ши́ю.**

НА СЕДЬМО́М НЕБЕ [БЫТЬ, ЧУ́ВСТВОВАТЬ СЕБЯ]. Испытывать большую радость, наслаждение; быть безгранично счастливым.— **На сьо́мому не́бі [бу́ти, почува́ти себе́].**

НА СЕМИ́ ВЕТРА́Х. На открытом, ничем не защищённом месте.— **Під сімома́ вітра́ми; на семи́ вітра́х.**

НА СЕ́РДЦЕ КО́ШКИ СКРЕБУ́Т. *См.* **НА ДУ́ШЕ КО́ШКИ СКРЕБУ́Т.**

НАСИ́ЖЕННОЕ ме́сто (гнездо́). Место жительства, место работы, к которому привыкли, с которым сжились.— **Наси́джене мі́сце (мі́стечко); наси́джене гніздо́ (кубло́).**

НАСИ́ЛУ (чуть) НО́ГИ ВОЛОЧИ́ТЬ (таска́ть, тяну́ть, передвига́ть). *См.* **ЕДВА НО́ГИ ВОЛОЧИ́ТЬ.**

НАСИ́ЛЬНО МИЛ НЕ БУ́ДЕШЬ. Против воли, желания не станешь любимым человеком.— **На милува́ння нема́ силува́ння; си́лою не бу́деш ми́лою; си́лою коло́дязь копа́ти — водо́й не пи́ти.**

НА СКЛО́НЕ ЛЕТ (дней, жи́зни). В старости.— **На схи́лі (на схи́лку) літ (днів, віку, життя́).**

НА СКЛО́НЕ ЛЕ́ТА, ЗИМЫ́. В конце лета, зимы; к концу лета, зимы.— **На схи́лі літа, зими́.**

НА СКО́ЛЬКО ХВАТА́ЕТ (хва́тит) ГЛАЗ. Далеко вокруг, до самого горизонта.— **Скільки ви́дно; скільки о́ка.**

НА СКО́РУЮ (на живу́ю) РУ́КУ д е л а т ь ч т о. Быстро, наспех.— **На швидку́ (на ско́ру) ру́ку** р о б и т и щ о.

НА СО́БСТВЕННОЙ СПИНЕ́ [ИСПЫТА́ТЬ, ПОЧУ́ВСТВОВАТЬ *и т. п.*] ч т о. Самому лично, в собственной жизни.— **На свої́й (на вла́сній) спи́ні [звідати, спро́бувати, відчу́ути]** щ о.

НА СО́ВЕСТИ ч ь е й, у к о г о. Кто-либо не выполнил того, что был обязан сделать, или поступил не так, как следовало.— **На со́вісті (на сумлі́нні) [лежи́ть]** ч и ї й, ч и є м у, у к о г о, к о г о.

НА СО́ВЕСТЬ д е л а т ь ч т о. Добросовестно, хорошо, качественно.— **На со́вість** р о б и т и щ о.

НА СОН ГРЯДУ́ЩИЙ. Прямо перед сном.— **На сон грядущий.**

НАСТА́ВИТЬ НОС к о м у. *См.* **НАТЯНУ́ТЬ НОС.**

НАСТАВЛЯ́ТЬ (наста́вить, обраща́ть, обрати́ть) НА ПУ́ТЬ ИСТИ́НЫ (на и́стинный путь) к о г о. *См.* **НАПРАВЛЯ́ТЬ НА ПУ́ТЬ ИСТИ́НЫ.**

НАСТАВЛЯ́ТЬ (наста́вить) НА УМ (на ра́зум, на ум-ра́зум) и НАСТАВЛЯ́ТЬ (наста́вить) УМУ́-РА́ЗУМУ. Учить чему-либо полезному, хорошему; поучать.— **Наставля́ти (наста́вити) на [до́брий] ро́зум; наверта́ти (наверну́ти) на ро́зум; навча́ти (навчи́ти) добру́ і ро́зуму; наво́дити (навести́) на ум (на ро́зум).**

НАСТАВЛЯ́ТЬ (наста́вить) У́ХО (у́ши). Прислушиваться, настораживаться.— **Наставля́ти (наста́вити) ву́хо (у́хо, ву́ха).**

НАСТО́ЛЬНАЯ КНИ́ГА. Постоянно необходимая книга и потому всегда находящаяся поблизости, под рукой.— **Насті́льна кни́га.**

НАСТОРА́ЖИВАТЬ (насторожи́ть) у́ши (у́хо). *См.* **НАВАСТРИВАТЬ УШИ.**

НАСТОЯ́ТЬ НА СВОЕ́М. Сделать по-своему, доказать свою правоту.— **Свого́ доказа́ти.**

НАСТУПА́ТЬ (наступи́ть) НА ГО́РЛО кому. Силой заставить, принудить к чему-либо; поставить в безвыходное положение.— **Наступа́ти (наступи́ти) на го́рло (на горля́нку)** кому.

НАСТУПА́ТЬ (наступи́ть) НА [ЛЮБИ́МУЮ] МОЗО́ЛЬ кому. Коснуться того, что особенно задевает, волнует кого-либо, причиняет страдания.— **Наступа́ти (наступи́ти) на мозо́лю (на мозо́ля, на мозо́ль)** кому.

НАСТУПА́ТЬ (наступи́ть) на́ ногу (на́ ноги) кому. Обижать, ущемлять кого-либо в чём-либо.— **Наступа́ти (наступи́ти) на па́льці** кому.

НАСТУПА́ТЬ (наступи́ть) НА ПЯ́ТКИ кому. Настигать, догонять, сокращая расстояние, разницу в чём-либо, между кем-либо, чем-либо.— **Наступа́ти (наступи́ти) на п'я́ти** кому.

НА СЧЕТУ́ БЫТЬ каком. Считаться признанным кем-либо.— **На раху́нку бу́ти я́кому.**

НАСЫПАТЬ СОЛИ́ НА ХВОСТ кому. Сделать кому-либо неприятность.— **Наси́пати со́лі на хвіст** кому.

НА ТО И ЩУ́КА В МО́РЕ, ЧТО́БЫ (чтоб) КАРА́СЬ НЕ ДРЕМА́Л. Опасность заставляет быть настороже.— **На те і щу́ка в мо́рі, щоб кара́сь не дрема́в.**

НА ТО́ЧКЕ ЗАМЕРЗА́НИЯ. Без движения, на одном месте.— **На то́чці замерза́ння.**

НАТЯНУ́ТЬ (наста́вить) НОС кому. Одурачить, провести кого-либо.— **Натягти́ (наста́вити) но́са** кому; **пошити́ в ду́рні** кого.

НА УМ НАСТА́ВИТЬ. Заставить разумно, правильно действовать.— **На ро́зум наверну́ти.**

НАУЧЕННЫЙ ГО́РЬКИМ О́ПЫТОМ. Который приобрёл знания, умения, навыки и т. п. на основании пережитого, путём тяжёлых испытаний.— **На́вчений гірки́м до́свідом.**

НАУЧИ́ТЬ УМУ́-РА́ЗУМУ. *См.* **УЧИ́ТЬ УМУ́-РА́ЗУМУ.**

НАХОДИ́ТЬ (найти́) ВКУС в чём. Видеть в чём-либо удовлетворение, удовольствие.— **Знахо́дити (знайти́, нахо́дити, найти́) смак** у чому; **добира́ти (добра́ти, дохо́дити, дійти́) смаку́** в чому.

НАХОДИ́ТЬ (найти́) ДО́СТУП (доро́гу, путь) К СЕРДЦУ кого, чьему. Завоёвывать чьи-либо симпатии, расположение, любовь, сочувствие и т. п.— **Знахо́дити (знайти́, нахо́дити, найти́) до́ступ (доро́гу, шлях, сте́жку, путь) до се́рця** кого, чийого.

НАХОДИ́ТЬ (найти́) ЛАЗЕ́ЙКУ. Отыскать хитрый ловкий приём, позволяющий выйти из неприятного, затруднительного положения.— **Знахо́дити (знайти́) лазі́вку (прола́зку).**

НАХОДИ́ТЬ (найти́) [СЕБЕ́] МОГИ́ЛУ (смерть, коне́ц). Гибнуть, умирать.— **Знахо́дити (знайти́) [собі] моги́лу (смерть, кіне́ць).**

НАХОДИ́ТЬ (найти́) О́БЩИЙ ЯЗЫ́К с кем. Добиваться, достигать взаимного понимания; договариваться.— **Знахо́дити (знайти́, нахо́дити, найти́) спі́льну мо́ву** з ким.

НАХОДИ́ТЬ (найти́) [САМОГО́] СЕБЯ. Правильно определить свои наклонности, понимать своё назначение, своё призвание.— **Знахо́дити (знайти́) [само́го] себе́.**

НАХОДИ́ТЬСЯ В ФАРВА́ТЕРЕ. *См.* **ПЛЫТЬ В ФАРВА́ТЕРЕ.**

НА ХОДУ́ ПОДМЕ́ТКИ РВЕ́Т. Чрезвычайно находчив, изворотлив, смел, ловок в своих поступках, делах и т. п.— **З-під стоя́чого (з-під живо́го) підо́шву ви́порє; з піску́ мотузки́**

сýче; і ри́би нало́вить, і ніг не замо́чить.

НА ХОЛОСТО́М ХОДУ́. 1. Без какой-либо нагрузки, без полезной производственной работы; 2. Без каких-либо результатов.— **На холосто́му ходу́.**

НАЧА́ЛО КОНЦА́. Употребляется, когда становится очевидной начальная фаза развала, упадка, гибели кого-либо или чего-либо.— **Почáток кінця́.**

НАЧА́ТЬ ЗА ЗДРА́ВИЕ, А КО́НЧИТЬ (свести́) ЗА УПОКО́Й. О несоответствии хорошего начала плохому концу — в словах, поступках и т. п.— **Почáти за здоро́в'я (за здра́вієм), а кінчи́ти (звести́) за упокій.**

НА ЧЕМ СВЕТ СТОЙТ [РУГАТЬ, БРАНИ́ТЬ *и т. п.*] Очень сильно.— **На чім (на чому́) світ стоїть [ла́яти, сварити́** *і т. п.*]; **аж гай гуде́ [ла́яти, сварúти** *і т. п.*].

НА ЧЕ́РНЫЙ ДЕНЬ [ОСТАВЛЯ́ТЬ, ОТКЛА́ДЫВАТЬ, СОХРАНЯ́ТЬ *и т. п.*] что. Оставлять на тяжёлое, трудное время в жизни кого-либо.— **На (про) чóрний день [залишáти, відкладáти, зберігáти** *і т. ін.*] що.

НАЧИНА́ТЬ (нача́ть) С АЗО́В. Начинать с самого начала, с простого, элементарного, с самых основ.— **Почúнáти (почáти) з азів.**

НА ЧУЖИХ ХЛЕБА́Х БЫТЬ (жить). Быть на чьём-нибудь иждивении, существовать за чей-то счёт.— **На ласкáвому (на ласкáвім) хлібі бýти (жúти) і на чужúх хлібáх бýти (жúти).**

НА ЧУЖО́Й КАРАВА́Й РОТ (рта) НЕ РАЗЕВА́Й [, А ПОРА́НЬШЕ ВСТАВА́Й ДА СВОЙ ЗАТЕВА́Й]. Не претендуй на чужое.— **На чужúй коровáй очéй не поривáй [, а рáно вставáй та собі учúняй]; на чужúй шматóк (кусóк) не роззявля́й ротóк.**

НА ЧУЖО́Й (на вся́кий) РОТО́К НЕ НАКИ́НЕШЬ ПЛАТО́К *и* **НА ЧУЖО́Й РОТ ПУГОВИ́ЦЫ НЕ ПРИШЬЕ́ШЬ.** Невозможно всех заставить молчать — говорится тогда, когда о ком-либо ходят порочащие слухи, сплетни.— **На чужúй ротóк не накúнеш платóк; до чужóго рóта не приставúш ворóта.**

НАША БЕРЕ́Т (взяла́). Мы побеждаем.— **На́ша бере́ (взяла́).**

НА́ША СЕСТРА́. Я и мне подобные — от лица женщины.— **На́ша сестра́.**

НАШ БРАТ. Я и мне подобные.— **Наш брат.**

НА́ШЕГО ПОЛКУ́ ПРИ́БЫЛО *и* **В НАШЕМ ПОЛКУ́ ПРИ́БЫЛО.** Нас стало больше, прибавилось людей таких, как мы.— **На́шого пóлку прибулó (побільшало).**

НА́ШЕГО (своего́, того́ же) ПО́ЛЯ ЯГОДА. *См.* **ОДНОГО ПОЛЯ ЯГОДА.**

НАШЕ ДЕ́ЛО. Касается только нас.— **На́ша спрáва; на́ше дíло.**

НА ШИ́ПКЕ ВСЁ СПОКО́ЙНО. Употребляется иронически по адресу тех, кто скрывает, прикрашивает невыгодное для него, опасное положение.— **На Шúпці все спокíйно.**

НА ШИРО́КУЮ (на большу́ю) НО́ГУ. Богато, широко, не считаясь с затратами.— **На широ́ку но́гу; на всю (по́вну) губу́.**

НА ШИРО́КУЮ РУ́КУ делать что. Щедро, с размахом.— **На широ́ку ру́ку** робити що.

НАШЛА́ КОСА́ НА КА́МЕНЬ. О столкновении людей, не желающих уступить друг другу.— **Наскóчила (найшлá, натрáпила, потрáпила) косá на кáмінь.**

НАШ ПОСТРЕ́Л ВЕЗДЕ́ ПОСПЕ́Л. О ловком, озорном, пронырливом, всюду успевающем человеке.— **Де [не] посíй [посíєш], там (то) [і] вро́диться (вро́дить); де й не посíй, то вро́диться (вро́дить).**

НА ЩИТЕ́ ВОЗВРАЩА́ТЬСЯ (верну́ться). Быть побеждённым.— **На щитí повернýтися (повертáтися).**

НАЩУ́ПЫВАТЬ (нащу́пать) ПО́ЧВУ для чего. *См.* **ПРОЩУ́ПЫВАТЬ ПО́ЧВУ.**

НЕ АХТИ́ КАКО́Й. Не очень хороший.— **Не тáк-то (не дýже-то) [й] дóбрий.**

НЕ АХТИ́ СКО́ЛЬКО. Не очень много.— **Не тáк-то (не дýже-то) [й] багáто.**

НЕ БЛИЗКИ́Й (не бли́зок, не бли́жний) СВЕТ. Далеко.— **Не близькúй світ.**

НЕ БО́ГИ ГОРШКИ́ ОБЖИГА́ЮТ. И обыкновенный человек справляется с трудным делом — говорится, чтобы ободрить принимающегося за какое-либо новое для него дело.— **Не святі горшкú ліплять.**

НЕ́БО КОПТИ́ТЬ. *Неодобр.* Вести праздный, бесполезный для общества образ жизни.— **Не́бо копти́ти.**

НЕ БОЛЕЕ [И] НЕ МЕНЕЕ *и* **НИ БО́ЛЕЕ [И] НИ ме́нее.** Именно, как раз.— **Не більше [і] не ме́нше.**

НЕ БОЛЬША́Я ХИ́ТРОСТЬ [МУ́ДРОСТЬ]. *См.* **НЕ ВЕЛИКА́ ХИ́ТРОСТЬ.**

[КАК] НЕ́БО ОТ ЗЕМЛИ́; [КАК] НЕ́БО И ЗЕМЛЯ́ *и* **[КАК] ЗЕМЛЯ́ И НЕБО.** О ком-либо, чём-либо очень сильно различающемся, совершенно не сходном между собой.— **[Як] не́бо і земля́; [як] земля́ і не́бо.**

НЕ́БО С ОВЧИ́НКУ (в овчи́нку) **ПОКАЗА́ЛОСЬ** (ка́жется). О чувстве сильного страха, испуга, боли.— **[А́ж] не́бо за ма́кове зе́рнятко здало́ся** (здає́ться).

[АЖ] НЕ́БУ (в не́бе) **ЖА́РКО [БУ́ДЕТ, СТА́НЕТ** *и т. п.*]. Об энергичной, бурной деятельности, работе кого-либо.— **[А́ж] не́бу** (не́бові, на не́бі) **жа́рко [бу́де, ста́не, ста́ло** *тощо*].

НЕ́ БЫЛО БЫ СЧА́СТЬЯ, ДА НЕСЧА́СТЬЕ ПОМОГЛО́. Говорится тогда, когда какая-либо неприятность и т. п. становится причиной приятных, счастливых событий.— **Коли́ б (якби́) не нещасти, не було́ б і ща́стя; і в нещасті ща́стя буває; ли́хо не без добра́.**

НЕ́ БЫЛО НИ ГРОША́, ДА ВДРУГ АЛТЫ́Н. Говорится при неожиданной удаче или радости после невезения, нехватки в чём-либо.— **Упа́в у гара́зд, як му́ха в смета́ну.**

НЕ БЫЛО ПЕЧА́ЛИ, [ТАК] ЧЁРТИ НАКАЧА́ЛИ. Употребляется для выражения сильной досады по поводу возникновения каких-либо трудностей, препятствий, помех.— **Не було́ кло́поту, [так] чорт нада́в; не ма́ла ба́ба кло́поту [, та купи́ла порося́].**

НЕ ВАЛЯ́ЕТСЯ НА ДОРО́ГЕ (на у́лице, **на полу́** *и т. п.*). **1.** Даром не достаётся; **2.** Не часто встречается, нелегко найти.— **Не валя́ється на** (по) **доро́зі (на ву́лиці, на смі́тті** *і т. п.*).

НЕ ВАШЕ ДЕ́ЛО. Не касается меня, не имеет никакого отношения ко мне.— **Не ва́ша спра́ва, не ва́ше ді́ло.**

НЕ В БРОВЬ, А [ПРЯМО] В ГЛАЗ. Метко, затрагивая самое существенное — об удачном выражении, слове и т. п.— **У самісіньке о́ко; як в о́ко вліпи́в.**

НЕ В ДУ́ХЕ. В плохом настроении.— **Не в ду́сі; не в гу́морі.**

НЕ ВЕЛИКА́ ВА́ЖНОСТЬ (беда́). Не важно, не имеет значения.— **Не вели́ка вага́ (ва́жниця, біда́).**

НЕ ВЕЛИКА́ ПТИ́ЦА. Невлиятельный, не пользующийся вниманием человек.— **Не вели́ка ці́ця; не вели́ке цабе́; не вели́ка пти́ця (пта́ха).**

НЕ ВЕЛИКА́ (не больша́я) ХИ́ТРОСТЬ (му́дрость). Не трудно, не сложно.— **Не вели́ка хи́трість (му́дрість).**

НЕ ВЕ́РИТЬ (не пове́рить) **СВОИМ [СО́БСТВЕННЫМ] ГЛАЗА́М** (уша́м). Чрезвычайно удивляться чему-либо неожиданному.— **Не ві́рити (не пові́рити) свої́м [вла́сним] оча́м (ву́хам).**

НЕВЗИРА́Я НА ЛИ́ЦА. Не обращая внимания на чьё-либо положение, звание.— **Незважа́ючи (не вважа́ючи) на осіб; без о́гляду на осіб.**

НЕ ВЗЯТЬ В ТОЛК. Не поня́ть, не разобраться.— **Не добра́ти ро́зуму.**

НЕ ВИДА́ТЬ (не уви́деть) **КАК СВОИ́Х УШЕЙ.** Никогда не увидеть кого-либо, чего-либо или не получить чего-либо.— **Не ба́чити (не поба́чити) як свої́х [вла́сних] вух; поба́чити як свою́ пти́лицю.**

НЕ ВИ́ДЕТЬ ДА́ЛЬШЕ СВОЕГО́ (со́бственного) **НО́СА.** Быть ограниченным, не видеть общего за частным.— **Не ба́чити да́лі вла́сного (свого́) но́са.**

НЕ ВИ́ДЕТЬ СВЕ́ТА [ВО́ЛЬНОГО]. **1.** Быть очень занятым, не иметь покоя; **2.** Очень страдать.— **Не ба́чити сві́ту; не ба́чити ні сві́ту ні про́сві́тку; не зна́ти (не ма́ти) про́сві́тку.**

НЕВИДИМАЯ СИ́ЛА. Тайная сила.— **Неви́дима си́ла** (рука́).

НЕ В КОНЯ КОРМ. О бесполезных, безрезультатных затратах на кого-либо, что-либо.— **Не для на́шого коня́ [ця] па́ша.**

НЕ В ЛАДУ́ (не в ладах) **[БЫТЬ, ЖИТЬ** *и т. п.*] с кем, с чем. Несогласно, в ссоре.— **Не в ладах [бу́ти, жи́ти** *і т. п.*] з ким, з чим.

НЕ В МЕ́РУ. Уж слишком.— **Не в мі́ру (над мі́ру).**

НЕ ВО ГНЕВ БУДЬ СКА́ЗАНО. *Уст.* Форма извинения: не сердитесь, извини́те.— **Не у гнів сказа́ти.**

НЕ В СВОЁЙ ТАРЕ́ЛКЕ. В плохом расположении духа, не в настроении.— **Як (мов, немóв, нáче, неначе) [сорóка] в слúвах.**

НЕ В СВОЙ САНИ НЕ САДИ́СЬ. 1. *Уст.* Не пытайся равняться с теми, кто принадлежит к более высокому обществу; 2. Не берúсь не за своё дело.— **Не в свої сáни не сідáй; у чужúй черевúк ногú не сунь.**

НЕ ВСЕ КОТУ́ МАСЛЕНИЦА [БЫВАЕТ И ВЕЛИ́КИЙ ПОСТ]. Не всегда бывает одно приятное; кончилась для кого-либо привольная, лёгкая жизнь.— **Не все (не щоднá) котóві мáсниця [бýде і велúкий пíст]; минýлась котóві мáсниця (мáсничка).**

НЕ ВСЕ ТО ЗО́ЛОТО, ЧТО БЛЕСТИ́Т *и* **НЕ ВСЯКАЯ БЛЕСТКА ЗО́ЛОТО.** Не всё то, что привлекательно, что бросается в глаза, представляет собой настоящую ценность.— **Не все то зóлото, що блищúть (що свíтиться); не все те дóбре, що смакýє.**

НЕ В СЛУЖБУ, А В ДРУ́ЖБУ. Говорится тогда, когда просят оказать услугу по доброте, из любезности, а не по обязанности.— **Не в слýжбу, а в дрýжбу; не з неволí, а з прúязні.**

НЕ ВСЯКАЯ БЛЕСТКА ЗО́ЛОТО. *См.* **НЕ ВСЁ ТО ЗОЛОТО, ЧТО БЛЕСТИ́Т.**

НЕ ВСЯКОЕ (не всяко) ЛЫКО В СТРОКУ́. Нельзя всякую ошибку ставить в вину, в упрёк.— **Не за всяку́ провúну кúєм у спúну.**

НЕ В УПРЁК БУДЬ СКА́ЗАНО. Не желая упрекнуть кого-либо.— **Не в докíр (не на докíр) сказáти (сказáвши).**

НЕ ВЫДЕ́РЖИВАТЬ [НИКАКО́Й] КРИ́ТИКИ *и* **НИЖЕ ВСЯКОЙ КРИТИКИ.** О чём-либо, не удовлетворяющем самым снисходительным требованиям.— **Не витрúмувати [нiякої] крúтики; нúжче за всяку́ (за будь-яку́) крúтику; нúжче від усякої (від будь-якóї) крúтики.**

НЕ ВЫНОСИ́ТЬ СОР ИЗ ИЗБЫ́. Не разглашать внутренние раздоры, ссоры, касающиеся только узкого круга лиц, связанных семейными или дружескими, деловыми отношениями.— **Не винóсити сміття́ (бруд) з хáти; своя́ хáта (хай бýде хáта) пóкришка; що дóма звариться, хай дóма і з'їсться.**

НЕ ВЫПУСКА́ТЬ ИЗ ВИ́ДУ к о г о, ч т о. *См.* **НЕ УПУСКА́ТЬ ИЗ ВИ́ДУ.**

НЕ ВЫХО́ДИТ (не идёт) ИЗ ГОЛОВЫ (из умá, из пáмяти). Не исчезать из памяти, не забываться, помниться.— **Не вихóдить (не йде) з головú (з дýмки, з пáм'яті).**

НЕГДЕ (нéкуда) ГО́ЛОВУ ПРИКЛОНИ́ТЬ. Не иметь пристанища, быть бесприютным.— **Нíде (нíкуди) гóлову прихилúти (приклонúти).**

НЕГДЕ ПАЛЬЦЕМ ТКНУТЬ. Очень тесно, нет свободного места.— **Нíде (нíкуди) пáльця просýнути.**

НЕ ДАВА́ТЬ (не дать) ВО́ЛИ РУКА́М. 1. Не трогать, не хватать руками, не обнимать против воли кого-либо; 2. Не драться.— **Не дава́ти (не дáти) вóлі рукáм; тримáти (держáти) рýки при собí.**

НЕ ДАВА́ТЬ НИ О́ТДЫХУ НИ СРОКУ́. Не оставлять в покое.— **Не дава́ти і вгóру глúнути.**

НЕ ДАВА́ТЬ (не дать) ПОКО́Я к о м у. Беспокоить, тревожить, преследовать кого-либо.— **Не дава́ти (не дáти) спóкою (покóю)** к о м у.

НЕ ДАВА́ТЬ (не дать) ПРОХО́ДА (прохóду) к о м у. Надоедать насмешками, приставаниями, назойливыми просьбами и т. п.— **Не дава́ти (не дáти) прóсвітку (прохóду)** к о м у.

НЕ ДАВА́ТЬ (не дать) ПЫЛИ́НКЕ УПА́СТЬ н а к о г о. Заботливо оберегать от всех трудностей, неприятностей и т. п., нежно заботиться о ком-либо.— **Не дава́ти (не дáти) пилúні (пилúнці, пилúночці, порошúні, порошúнці) впáсти (сісти)** н а к о г о.

НЕ ДАВА́ТЬ (не дать) СПУ́СКА (спýску) к о м у. Быть требовательным к кому-нибудь, не прощать вины, обиды, не оставлять без наказания чьего-нибудь поступка.— **Не дава́ти (не дáти) спýску** к о м у.

НЕ ДАВА́ТЬСЯ (не да́ться) В ОБИ́ДУ к о м у. Не позволить обидеть себя, причинить себе ущерб.— **Не дава́ти (не дáти) себé скрúвдити** к о м у; **не дáтися в обрáзу** к о м у.

НЕ ДАВА́ТЬ (не дать) ХО́ДУ к о м у. Препятствовать возможности кому-либо проявить свои способности в какой-либо области, показать себя; не пускать кого-либо куда.— **Не дава́ти (не дáти) хóду** к о м у.

НЕ ДАВА́ТЬ (не дать) ЩА́ГУ СТУПИ́ТЬ (сде́лать) кому. Всячески сковывать, ограничивать, пресекать действия, поступки кого-либо.— **Не дава́ти (не да́ти) кро́ку ступи́ти (зроби́ти)** кому.

НЕДАЛЕКО́ ИДТИ́ (ходи́ть) **[ЗА ПРИМЕ́РОМ]** *и* **НЕДАЛЕКО́ ИСКА́ТЬ.** Легко назвать, указать, подтвердить примером что-либо.— **Недале́ко іти́ (ходи́ти) [за при́кладом]; недале́ко шука́ти.**

НЕДАЛЕКО́ УБЕЖА́ТЬ (уйти́) от кого, чего. Не очень отличаться.— **Недале́ко втекти́ (піти́)** від кого, чого.

НЕ ДЕ́ЛАЕТ ПОГО́ДЫ кто, что. Не имеет решающего значения для чего-либо, серьёзно не влияет на что-либо.— **Не ро́бить пого́ди** хто, що.

НЕ ДЕ́ЛАТЬ СЕКРЕ́ТА из чего. Не скрывать чего-либо.— **Не роби́ти секре́ту** (таємни́ці) з чого.

НЕ ДЛЯ КРАСНОГО СЛОВА́ (словца́). *См.* **НЕ РАДИ КРАСНОГО СЛОВА.**

НЕДОБРОЙ ПА́МЯТИ. *См.* **ПЕЧА́ЛЬНОЙ ПА́МЯТИ.**

НЕ ДОГМА, А РУКОВО́ДСТВО К ДЕ́ЙСТВИЮ. О творческом, а не догматическом, формальном следовании какому-либо положению, идее.— **Не до́гма, а керівни́цтво до дії.**

НЕ ДО ЖИ́РУ, БЫТЬ БЫ ЖИ́ВУ. Не до богатства, не до излишеств, лишь бы выжить.— **Не до жи́ру, аби́ жи́ву; свині́ не до порося́т, коли́ її сма́лять** (па́трають); **не до порося́т свині́, як свиня́ в огні́.**

НЕДО́ЛГО ДУ́МАЯ. Без раздумий, без колебаний.— **Недо́вго ду́маючи (ду́мавши).**

НЕ ЕГО ЗАБО́ТА (печа́ль). *См.* **НЕ МОЯ ЗАБО́ТА.**

НЕ ЖАЛЕ́Я СИЛ [РАБО́ТАТЬ, ТРУДИ́ТЬСЯ]. Самоотверженно, отдавая себя целиком.— **Не шкоду́ючи сил [працюва́ти, труди́тися].**

НЕ ЖДАТЬ, НЕ ГАДАТЬ. Не предполагать, не думать.— **Не жда́ти [й] не гада́ти; не ду́мати [й] не гада́ти.**

НЕ ЖИЛЕЦ [НА БЕ́ЛОМ СВЕ́ТЕ] кто. О том, кто долго не проживёт, кто близок к смерти.— **Не жиле́ць [на цьо́му сві́ті]** хто.

НЕЖНЫЙ (сла́бый) ПОЛ. *См.* **ПРЕКРА́СНЫЙ ПОЛ.**

НЕ ЗАБЫВА́ТЬ ДО НО́ВЫХ (све́жих) ВЕНИ́КОВ. *См.* **ПОМНИТЬ ДО НОВЫХ ВЕНИКОВ.**

НЕ ЗАРАСТА́ЕТ (не зарастёт) **ТРОПА́** к чему. Люди не забывают, будут посещать, чтя память кого-либо.— **Не заросте́ (не заросте́) сте́жка (шлях)** до чого.

НЕ ЗАСТАВЛЯ́ТЬ (не заста́вить) СЕБЯ́ ДОЛГО ПРОСИ́ТЬ. Охотно, сразу же согласиться выполнить просьбу.— **Не приму́шувати (не приму́сити, не заставля́ти, не заста́вити) себе́ до́вго проси́ти (проха́ти).**

НЕ ЗАСТАВЛЯ́ТЬ (не заста́вить) СЕБЯ́ ЖДАТЬ. Скоро прийти, без задержки делать, выполнять, осуществлять что-либо.— **Не приму́шувати (не приму́сити, не заставля́ти, не заста́вити) себе́ жда́ти.**

НЕ ЗА СТРАХ, А ЗА СО́ВЕСТЬ делать что. Очень хорошо, добросовестно, честно.— **Не за страх, а за со́вість роби́ти що.**

НЕЗВА́НЫЙ ГОСТЬ. Явившийся без приглашения, предупреждения, неожиданно.— **Незва́ний (непро́ханий) гість.**

НЕ ЗЕВА́Й. Будь внимательным, оперативным, не бездельничай.— **Не ловѝ гав.**

НЕ ЗНА́ЕШЬ, ГДЕ НАЙДЕ́ШЬ, ГДЕ ПОТЕРЯ́ЕШЬ. Говорится тогда, когда человек сталкивается с чем-либо непредвиденным в жизни — о неожиданном успехе или неудаче.— **Хіба́ хто зна́є, де він що зна́йде, а де загу́бить.**

НЕ ЗНАТЬ КОЛЕБА́НИЙ. Быть решительным, стойким.— **Не зна́ти вага́ань.**

НЕ ЗНАТЬ, КУДА́ ГЛАЗА́ ДЕВА́ТЬ (деть). О чувстве стыда, смущения от чего-либо.— **Не зна́ти, де о́чі дівáти (дíти).**

НЕ ЗНАТЬ, НА КАКУ́Ю [НО́ГУ] СТАТЬ. Угождать кому-либо, заискивать перед кем-либо; чувствовать себя неловко.— **Не зна́ти, на яку́ [но́гу] ступи́ти (ступну́ти).**

НЕ ЗНАТЬ (не име́ть) **ПОКО́Я.** Жить в напряжении физическом и моральном.— **Не ма́ти (не зна́ти) спо́кою.**

НЕ ЗНАТЬ, ПОЧЕМ ФУНТ ЛИ́ХА. Не испытывать трудностей, не встречаться с опасностью, не иметь опыта.— **Не ба́чити сма́леного во́вка.**

НЕ ЗНАТЬ [НИКАКО́ГО] У́ДЕРЖУ. Не быть в состоянии удержаться от чего-либо, не знать меры в чём-либо.— **Не зна́ти (не мати) [нія́кого] впи́ну (спи́ну, зупи́ну, уга́ву).**

НЕ ЗНАТЬ УСТАЛИ. Не уставать, действуя без отдыха, продолжительно.— **Не зна́ти вто́ми.**

НЕ ЗНА́Я БРО́ДУ, НЕ СУ́ЙСЯ В ВОДУ́. *См.* **НЕ СПРОСЯСЬ БРОДУ, НЕ СУ́ЙСЯ В ВО́ДУ.**

НЕ ИГРА́Й (не шути́) С ОГНЕМ [обожжёшься]. Не делай того, что может повлечь за собой неприятные, опасные последствия.— **Не гра́йся (не грай) з вогне́м [, бо обпече́шся, опече́шся, обпа́лишся].**

НЕ ИДЕ́Т ИЗ ГОЛОВЫ́ (из ума́, из па́мяти). *См.* **НЕ ВЫХО́ДИТ ИЗ ГОЛОВЫ.**

НЕ ИДЕ́Т НА УМ (в го́лову) к о м у ч т о. Не хочется думать о чём-либо, делать что-либо.— **Не йде на ду́мку к о м у; не йде́ (не спада́є) в го́лову к о м у щ о; не бере́ться голови́ ч и є ї щ о.**

НЕ ИЗ ТОГО́ ТЕ́СТА. *См.* **ИЗ ДРУГО́ГО ТЕ́СТА.**

НЕ ИЗ ТОЙ О́ПЕРЫ. *См.* **ИЗ ДРУГО́Й О́ПЕРЫ.**

НЕ ИМЕ́Й СТО РУБЛЕ́Й, [А] ИМЕ́Й СТО ДРУЗЕ́Й. О необходимости высоко ценить дружбу и друзей, они дороже денег, богатства.— **Не май сто кіп у по́лі, май дру́зів дово́лі; не май і сто рублів, та одно́го дру́га; гро́шей ма́ло — не бідá, як є дру́зів чередá; не так те бага́тство, як вірнес бра́тство; вірний при́ятель — то найбільший скарб.**

НЕ ИМЕ́ТЬ НИ МАЛЕ́ЙШЕГО (никако́го) ПРЕДСТАВЛЕ́НИЯ (поня́тия) о к о м, о ч ём. Не знать про кого-либо, что-либо даже приблизительно.— **Не ма́ти жо́дного (найме́ншого, нія́кого) уя́влення; не ма́ти [й] уя́влення п р о к о г о, п р о щ о.**

НЕ ИМЕ́ТЬ ПОКО́Я. *См.* **НЕ ЗНАТЬ ПОКО́Я.**

НЕИСПОВЕДИ́МЫМИ СУ́ДЬБАМИ. *Книжн.* Непостижимыми, непонятными путями.— **Незбагне́нними шляха́ми.**

НЕ КА́ПЛЕТ *и* **СВЕ́РХУ НЕ КА́ПЛЕТ н а д к е м.** Нет причин торопиться; успеется.— **За ко́мір не ка́пає к о м у; за спи́ну (ши́ю) не лл є к о м у.**

НЕ КАЗА́ТЬ НО́СА. *См.* **НЕ ПОКА́ЗЫВАТЬ НО́СА.**

НЕ КЛАСТЬ (не положи́ть) ОХУ́ЛКИ НА РУКУ. Не упускать своей выгоды.— **Не дарува́ти (не подарува́ти, не пропуска́ти, не пропусти́ти) свого́.**

НЕ К ЛИЦУ́. 1. Не идёт кому-либо, не делает кого-либо привлекательнее по внешности; 2. Не подобает кому-либо, не соответствует положению и т. п. кого-либо.— **Не до лица́ к о м у.**

НЕ КРАСНА́ ИЗБА́ УГЛА́МИ, А КРАСНА́ ПИРОГА́МИ. Дом привлекает не внешним видом, убранством, а хлебосольством, гостеприимством хозяев.— **Не чепурна́ ха́та убра́нням, та ще́дра частува́нням.**

НЕКУДА́ ГО́ЛОВУ ПРИКЛОНИ́ТЬ. *См.* **НЕ́ГДЕ ГО́ЛОВУ ПРИКЛОНИ́ТЬ.**

НЕЛЕ́ГКАЯ НЕСЕ́Т (принесла́) к о г о. Говорится о том, кто приходит не вовремя, некстати.— **Лиха́ годи́на несе́ (принесла́) к о г о; лихи́й несе́ (приніс) к о г о.**

НЕ ЛЫКОМ ШИТ. О человеке, не лишенном способностей, знаний, умений держать себя и т. п.— **Не лы́ком (не з лы́ка) ши́тий; не в тім'я би́тий.**

НЕЛЬЗЯ́ НО́СА ВЫ́СУНУТЬ [ИЗ ДОМУ]. Невозможно выйти на улицу, показаться на улице.— **Не мо́жна но́са ви́стромити (ви́сунути, ви́ткнути) [з до́му].**

НЕМА́ЛО ВОДЫ́ УТЕКЛО́. *См.* **МНО́ГО ВОДЫ́ УТЕКЛО́.**

НЕМА́Я ТИШИНА́. *См.* **МЕРТВАЯ ТИШИНА́.**

НЕ МО́ЖЕТ (не могло́) БЫТЬ И РЕ́ЧИ о ч ём. Нечего и говорить об осуществлении чего-либо, о чём-либо невозможном.— **Не мо́же (не могло́) бу́ти [й] мо́ви (розмо́ви) п р о щ о.**

НЕМО́Й КАК МОГИ́ЛА (как ры́ба). О человеке, который умеет молчать, сохранять тайны.— **Німи́й як моги́ла (як домови́на, як ри́ба).**

НЕМО́Й (безмо́лвный) СВИДЕТЕЛЬ. Неодушевлённый предмет, который даёт возможность воспроизвести, представить прошедшие события.— **Німи́й (безмо́вний) сві́док.**

НЕ МОРГНУ́В ГЛАЗОМ (у́сом) с д е л а т ь ч т о. Не затрудняясь, не испытывая волнения, долго не раздумывая.— **Не моргну́вши о́ком (ву́сом) з р о б и т и щ о.**

НЕ МОЯ́ (**не твоя́**, **не его́** *и т. п.*) **ЗАБО́ТА** (**печа́ль**). Не моё де́ло; меня́ не каса́ется.— **Не мій** (**не твій**, **не його́** *і т. п.*) **кло́піт.**

НЕ МУ́ДРСТВУЯ ЛУКА́ВО. Про́сто, без зате́й.— **Не мудру́ючи лука́во**; без **викрута́сів.**

НЕ МЫТЬЁМ, ТАК КАТА́НЬЕМ. Не тем, так други́м спосо́бом, применя́я ра́зные спосо́бы воздействия, упо́рно добива́ться чего́-либо.— **Не ки́єм, то па́лицею.**

НЕ НА ЖИЗНЬ (**не на живо́т**), **А НА СМЕРТЬ.** 1. Не жале́я жи́зни ра́ди чего́-либо; 2. Самым реши́тельным о́бразом.— **Не на життя́, а на смерть.**

НЕ НАЙТИ́ [СЕБЕ́] МЕ́СТА. *См.* **НЕ НАХОДИ́ТЬ [СЕБЕ] МЕ́СТА.**

НЕ НА [СВОЁМ] МЕ́СТЕ кто. О челове́ке, занима́ющемся де́лом, не соответствующим его́ спосо́бностям, скло́нностям.— **Не на [своє́му] мі́сці** хто.

НЕНАСЫ́ТНАЯ УТРО́БА. О прожо́рливом, жа́дном челове́ке или живо́тном.— **Ненаси́тна (ненажёрлива, зажёрлива) утро́ба.**

НЕ НА ТОГО́ НАПА́Л. Име́ешь де́ло не с тем, на кого́ рассчи́тывал; недооце́ниваешь того́, с кем име́ешь де́ло.— **Не на таки́х натра́пив.**

НЕ НАХОДИ́ТЬ (**не найти́**) **СЕБЕ́ МЕ́СТА.** Быть в состоя́нии си́льного беспоко́йства, волне́ния.— **Не знахо́дити (не знайти́) [собі́] мі́сця.**

НЕ НА́ШЕГО ПО́ЛЯ ЯГОДА. Не подходя́щий к кому́-либо, соверше́нно не сходный с кем-либо по воззре́ниям, хара́ктеру и поведе́нию челове́к.— **Не на́шого по́ля я́года; не на́шого пера́ пта́шка.**

НЕ НА (**не в**) **ШУ́ТКУ.** Самым серьёзным о́бразом, очень основа́тельно.— **Не на** (**не в**) **жарт.**

НЕ НЫНЧЕ — ЗА́ВТРА. *См.* **НЕ СЕГО́ДНЯ — ЗА́ВТРА.**

НЕ НЮХА́Л (**не понюха́л**) **ПО́РОХУ.** Не был на войне́, не воева́л.— **Не нюхав (не понюхав) по́роху.**

НЕ ОБМО́ЛВИТЬСЯ [НИ ЕДИ́НЫМ] СЛО́ВОМ (**слове́чком**). Ничего́ не сказа́ть, промолча́ть.— **Не обмо́витися (не згада́ти) ні [й, і, жо́дним] сло́вом (слове́чком).**

НЕ ОБСЕВО́К В ПО́ЛЕ кто. Стоя́щий челове́к; тако́й, кем не пренебрега́ют; не хуже други́х.— **Не гі́ршний за і́нших хто.**

НЕ ОН ПЕ́РВЫЙ, НЕ ТЫ (**не я, не он** *и т. п.*) **ПОСЛЕ́ДНИЙ.** *См.* **НЕ ТЫ ПЕ́РВЫЙ, НЕ ТЫ ПОСЛЕ́ДНИЙ.**

НЕОПАЛИ́МАЯ КУПИНА́. Употребля́ется как о́бразное определе́ние нерушимости, сохра́нности.— **Неопали́ма (неспали́ма) купина́.**

НЕ ОСТАВА́ТЬСЯ (**не оста́ться**) **В ДОЛГУ́** у кого́, перед кем. Отплачивать тем же самым, тем же поступко́м.— **Не лиша́тися (не лиши́тися) в борго́ў** перед ким.

НЕ ОСТАЕ́ТСЯ (**не оста́лось**) **И СЛЕДА́.** Исче́зать бесследно.— **Слі́ду не лиша́ється (не лиши́лося).**

НЕ ОСТАНА́ВЛИВАТЬСЯ (**не останови́ться**) **НИ ПЕРЕД ЧЕМ.** Быть гото́вым на всё.— **Не зупиня́тися (не зупини́тися) ні пе́ред чим.**

НЕ ОТ МИ́РА СЕГО́. *Книжн., уст.* О кра́йне не приспособленном к жи́зни челове́ке, о мечта́теле, фантазёре.— **Не від ми́ру сього́; не з цього́ світу.**

НЕ ПЕ́РВОЙ МО́ЛОДОСТИ. *Ирон.* Немоло́дой, сре́дних лет.— **Не пе́ршої мо́лодості; не пе́рших мо́лодощів; не первбліток.**

НЕ ПЕ́РВОЙ СВЕ́ЖЕСТИ. 1. Не о́чень свежий, залежа́лый; 2. Не о́чень чи́стый.— **Не пе́ршої свіжості; не ду́же (не зо́всім) свіжий.**

НЕ ПЛЮЙ В КОЛО́ДЕЦ (**в коло́дезь**), **ПРИГОДИ́ТСЯ ВОДЫ НАПИ́ТЬСЯ.** Не де́лай неприя́тностей, не вреди́ кому́-либо, так как э́тим мо́жешь лиши́ть себя́ в бу́дущем по́мощи, поддержки.— **Не плюй у криниці (у коло́дязь), [бо] пригоди́ться (доведе́ться) води́ напи́ться; не пога́нь (не брудни́) криниці, [бо] схо́чеш води́ці.**

НЕ ПОВЕ́РИТЬ СВОИ́М [СО́БСТВЕННЫМ] ГЛАЗА́М (ушам́). *См.* **НЕ ВЕ́РИТЬ СВОИМ [СО́БСТВЕННЫМ] ГЛАЗА́М.**

НЕ ПОДАВА́ТЬ (**не пода́ть, не ока́зывать, не показа́ть**) **ВИ́ДУ.** Не дава́ть заме́тить, поня́ть что́-либо; не проявля́ть свои́ чу́вства.— **Не дава́ти (не пода́ти, не ока́зувати, не показа́ти) ви́ду.**

НЕ ПО ДНЯМ, А ПО ЧАСА́М [**расти́, возраста́ть** *и т. п.*]. Очень бы́стро.— **Не щодни́ни, а щогоди́ни**

[рости́, расти́ти *тощо*]; як з води́ [рости́, расти́ти *тощо*].

НЕ ПО ДУШЕ́. Не нравится.— Не до (по) душі.

НЕ ПО ЗУБА́М кому, чьим. Не под силу, не по способностям.— Не по зуба́х кому, чиї́х.

НЕ ПОЙМА́Н — НЕ ВОР. Говорится тогда, когда нет бесспорных улик против того, кто на самом деле виноват.— Не пійма́ний — не зло́дій; не пійма́в — не кажи́, що зло́дій; не кажи́ зло́дій, по́ки за ру́ку не схопи́в.

НЕ ПОКАЗЫВА́ТЬ (не показа́ть) ВИДУ. *См.* **НЕ ПОДАВА́ТЬ ВИДУ.**

НЕ ПОКА́ЗЫВАТЬ (не показа́ть, не каза́ть) НО́СА. Не появляться, не бывать где-либо у кого-либо.— Не пока́зувати (не показа́ти, не потика́ти, не поткну́ти) но́са; не явля́ти (не яви́ти) но́са.

НЕ ПОКА́ЗЫВАТЬСЯ (не показа́ться, не попада́ться, не попа́сться) НА ГЛАЗА́. Не появляться перед кем-либо, не показываться кому-либо; не встречаться с кем-либо.— Не попада́тися (не попа́стися, не пока́зуватися, не показа́тися, не наверта́тися, не наверну́тися, не потрапля́ти, не потра́пити, не попада́ти, не попа́сти) на о́чі.

НЕ ПОКЛАДА́Я РУК. Усердно, прилежно.— Не покладаючи (не складаючи) рук.

НЕ ПОЛОЖИ́ТЬ ОХУ́ЛКИ НА́ РУКУ. *См.* **НЕ КЛА́СТЬ ОХУ́ЛКИ НА́ РУКУ.**

НЕ ПОМИНА́ТЬ ЛИ́ХОМ кого. Не вспоминать дурно о ком-либо.— Не поминати (не зга́дувати) ли́хом (лихи́м сло́вом) кого.

НЕ ПОПАДА́ТЬСЯ (не попа́сться) НА ГЛАЗА́. *См.* **НЕ ПОКА́ЗЫВАТЬСЯ НА ГЛАЗА́.**

НЕ ПО ПУТИ с кем. О разных стремлениях, целях.— Не по дорбзі; не по путі з ким.

НЕ ПОСРАМИ́М ЗЕМЛИ́ РУ́ССКОЙ. Не навлечём позора, бесчестья на родную землю.— Не осоро́мимо землі ру́ської.

НЕ ПОТЕРЯ́ТЬ ПО́ЧВЫ ПОД НОГА́МИ. *См.* **НЕ ТЕРЯ́ТЬ ПОЧВЫ ПОД НОГА́МИ.**

НЕПОЧА́ТЫЙ КРАЙ чего *и уст.* **НЕПОЧА́ТЫЙ УГОЛ** чего. Об изобилии, избытке чего-либо.— Непоча́тий край.

НЕПРЕЛО́ЖНЫЙ ЗАКО́Н. Обязательный, постоянный.— Непору́шний зако́н.

НЕ ПРО МЕНЯ́ (тебя́, нас *и т. п.*) **ПИ́САНО.** Недоступно моему пониманию; предназначено не для меня.— Не про (не для) ме́не (те́бе, нас *и т. п.*) пи́сано (призна́чено).

НЕ ПРОРОНИ́ТЬ [НИ] СЛО́ВА (слове́чка). Упорно молчать.— Не промовля́ти (не промо́вити, не мо́вити, не проронити) [ні] сло́ва (слове́чка).

НЕ РА́ДИ (не для) **КРА́СНОГО СЛО́ВА** (словца́). Не для того, чтобы блеснуть красноречием, остроумием.— Не ра́ди (не зара́ди, не для) кра́сного (доте́пного) сло́ва (сліве́ц); не ра́ди (зара́ди, для) до́тепу.

НЕ РАЗГИБА́Я СПИНЫ [РАБО́ТАТЬ, ТРУДИ́ТЬСЯ *и т. п.*]. Усердно, прилежно.— Не розгина́ючи спи́ни [працюва́ти, труди́тися *і т. п.*].

НЕ РАЗЛЕ́Й ВОДА кто с кем. *См.* **ВОДО́Й НЕ РАЗЛИ́ТЬ.**

НЕ РОБКОГО (не трусли́вого) **ДЕСЯ́ТКА.** О смелом человеке.— Не з полохли́вих (не з боязки́х); не [з] полохли́вого (лякли́вого) деся́тка; не страшків син; не страшко́ві ді́ти.

НЕ РОЙ ДРУГО́МУ Я́МУ (я́мы), **САМ В НЕЕ ПОПАДЕ́ШЬ.** Неприятность может случиться с тем, кто желает или делает её другим.— Не копа́й і́ншому я́му (я́ми), бо сам упаде́ш; хто і́ншому я́му копа́є, той у не́ї сам попада́є; хто і́ншим ли́хо бажа́є, той сам ли́хо ма́є.

НЕ СВОДИ́ТЬ ГЛАЗ (оче́й) с кого, с чего. *См.* **НЕ СПУСКА́ТЬ ГЛАЗ.**

НЕ СВОИ́М ГО́ЛОСОМ КРИЧА́ТЬ (пла́кать). Громко, во всеуслышание.— Не своїм го́лосом крича́ти (пла́кати); як (мов, немо́в, на́че, непа́че) на пуп [крича́ти, голоси́ти].

НЕ СЕГО́ДНЯ (нині) **— ЗА́ВТРА.** Очень скоро, в ближайшее время.— Не сьогодні — за́втра; не сьогодні, так за́втра.

НЕ СМЕ́ЙСЯ ЧУЖО́Й БЕДЕ́ — СВОЯ НАГРЯДЕ́. Говорят тому, кто злорадствует.— Чужо́му ли́хові не смійся; не смійся з люде́й ні́ні, бо за́втра лю́ди з те́бе смія́тимуться.

НЕ СМЕ́ТЬ (боя́ться) ДОХНУ́ТЬ. Замирать от страха, напряжённого внимания и т. д.; не иметь смелости

что-либо сделать.— **Не нава́житися (боя́тися) дихну́ти.**

НЕ СМЕТЬ НИКНУТЬ. Ничего не говорить, не промолвить ни слова против кого-либо.— **Не сміти пи́снути.**

НЕ СОТВОРИ́ [себе́] КУМИ́РА. *Книжн.* Слепо не поклоняйся кому, чему.— **Не зроби́ (не твори́) [собі] куми́ра.**

НЕ СПРОСЯ́СЬ (не зна́я) БРО́ДУ, НЕ СУ́ЙСЯ В ВОДУ. Не предпринимай чего-либо без знания дела — говорится тому или о том, кто, предпринимая что-либо, из-за неосведомлённости, незнания терпит неудачу.— **Не спита́вши (не розгле́дівши, не зна́ючи) бро́ду, не лізь у во́ду.**

НЕ СПУСКА́ТЬ (не своди́ть) ГЛАЗ (очей́) с кого, с чего *и* **НЕ СПУСКА́ТЬ С ГЛАЗ** кого, что. 1. Пристально, не отрываясь, смотреть на кого-либо, что-либо; 2. Зорко следить за кем-либо, чем-либо или не упускать из виду кого-либо, что-либо.— **Не спуска́ти (не випуска́ти) з о́ка (з очей́)** кого, чого; **не спуска́ти о́ка (очей́)** з кого, з чого.

НЕСТИ́ [ТЯЖЕ́ЛЫЙ] КРЕСТ. *Книжн.* Терпеливо переносить страдания, испытания, тяжёлую судьбу.— **Нести́ [важки́й] хрест.**

НЕСТИ́ (поро́ть) ОКОЛЕ́СИЦУ (ахине́ю, дичь, вздор, ерунду́, галиматью́, чушь). Говорить, писать и т. п. глупости.— **Розво́дити (розве́сти́)** тереве́ні; **розво́дити хи́мині ку́ри; тереве́ні пра́вити (розво́дити, точи́ти, плести́); тереве́ні-вені пра́вити (розво́дити, точи́ти); ля́си точи́ти.**

НЕ СТОИТ [БЛАГОДА́РНОСТИ]. Употребляется как вежливое выражение в ответ на высказанную кем-либо благодарность за что-либо в значении: не стоит.— **Нема́ (нема́є) за що [дя́кувати].**

НЕ СТОИТ (не́чего) ГОВОРИ́ТЬ. О чём-то, что нет необходимости обсуждать.— **Шкода́ й каза́ти (говори́ти, мо́вити).**

НЕ СТОИТ ЛО́МАНОГО ГРОША́. Не имеет никакой ценности.— **Щерба́тої копійки не ва́ртий.**

НЕ СТОИТ ТРУДИ́ТЬСЯ. Ничего не выйдет, не стоит усилий.— **Шкода́ (й) за́ходу (пра́ці).**

НЕСТЬ ЧИСЛА́ [И МЕ́РЫ] кому, чему. *См.* **НЕТ ЧИСЛА́ [И МЕ́РЫ].**

НЕ СУ́ЙСЯ НАПЕРЕ́Д (пре́жде) ОТЦА́ В ПЕ́ТЛЮ. Без надобности не спеши в каком-либо деле, стремясь опередить других.— **Не поспіша́й (не спіши́, не лізь, не ква́пся, не забіга́й) попере́д ба́тька в пе́кло.**

НЕСЧА́СТНЫЕ КОПЕ́ЙКИ. Очень маленькие деньги.— **Щерба́ті копійки.**

НЕ ТАК СТРА́ШЕН ЧЕРТ, КАК ЕГО́ МАЛЮ́ЮТ. Не так страшно в действительности, как представляют, как кажется — говорится тому, кто испытывает излишнее волнение, страх перед кем-либо, чем-либо неизвестным, или в ответ на чьи-либо угрозы, запугивание.— **Не таки́й страшни́й чорт (вовк), як його́ малю́ють.**

НЕ ТВОЕ́Г(О́ (не ва́шего, не на́шего *и т. п.*) **УМА́ ДЕ́ЛО.** Ты в этом ничего не понимаешь, тебя это не касается.— **Не з твоїм (не з ва́шим, не з на́шим** *і т. п.*) **ро́зумом бра́тися** до чого.

НЕ ТВОЯ́ (не его́ *и т. п.*) **ЗАБО́ТА (печа́ль).** *См.* **НЕ МОЯ́ ЗАБО́ТА.**

НЕТ ДЕ́ЛА кому до кого, до чего. Не интересуется кто-либо кем-либо, не имеет никакого отношения, никаких дел.— **Нема́ ді́ла** кому, до кого, до чого.

НЕТ ДЫМА́ БЕЗ ОГНЯ́. *См.* **ДЫМА́ БЕЗ ОГНЯ́ НЕ БЫВАЕТ.**

НЕ ТЕРЯ́ТЬ (не потеря́ть) ПО́ЧВЫ ПОД НОГА́МИ. Не переставать чувствовать себя уверенным, не утрачивать связи с реальностью.— **Не втрача́ти (не втра́тити) гру́нту під нога́ми.**

НЕТ ЖИВО́Й ДУ́ШИ. Никого нет.— **Нема́ живо́ї душі́.**

НЕТ И СЛЕДА́. *См.* **И СЛЕД ПРОСТЫ́Л.**

НЕТ НИ ДУШИ́. Абсолютно никого нет, пусто.— **Нема́ ні [й] ду́ха.**

НЕ ТРОНУТЬ ВОЛО́СКА (волосо́к) у кого. Не причинить кому-либо ни малейшего вреда, ущерба.— **Не зачепи́ти й волоска́ (волоси́нку)** в кого; **на волосо́к (на во́лос) не скриви́дити** кого.

НЕТ СПАСЕ́НЬЯ (спа́су). Безвыходное, безнадёжное положение.— **Нема́ поряту́нку; нема́ (нема́є) спа́ су.**

НЕТ УДЕ́РЖУ кому. Не удержать, не сдержать.— **Нема́ (нема́є) вини́ну (упи́ну)** кому.

НЕТ ХУ́ДА БЕЗ ДОБРА́. Говорится тогда, когда удача, что-либо полезное,

хорошее является следствием беды или чего-либо неблагоприятного.— **Лúхо не без добрá; немá лúха без добрá (без щáстя).**

НЕТ (несть) ЧИСЛÁ [И МЕ́РЫ] кому, чему. Об очень большом количестве, о бесчисленном множестве кого-либо, чего-либо.— **Без лíку [й мíри]** кого, чого; **немá (немáє) лíку [й мíри]** кому, чому.

НЕ ТЫ (не я, не он *и т. п.***) ПЕ́РВЫЙ, НЕ ТЫ (не я, не он** *и т. п.***) ПОСЛЕ́ДНИЙ.** То, что предназначено кому-либо судьбой, не есть чем-то особенным, это же переживали и будут переживать другие.— **Не ти (не я, не ви** *і т. п.***) пе́рший, не ти (не я, не ви** *і т. п.***) й остáнній.**

НЕ УВИ́ДЕТЬ КАК СВОИ́Х УШЕ́Й. *См.* **НЕ ВИДАТЬ КАК СВОИХ УШЕ́Й.**

НЕ УДА́РИТЬ ЛИЦО́М В ГРЯЗЬ. Выполнить удачно, не оплошать, показать себя с лучшей стороны.— **Не вдáрити (не впáсти) лицéм (облúччям) у грязь (у болóто); на слизькóму не спíткнýтися.**

НЕ УКЛА́ДЫВАЕТСЯ В ГОЛОВЕ́ (в сознáнии) что. Остаётся непонятным, не доходит до сознания.— **Не вкладáється в голові́ (в свідóмості)** що; **не могти́ вбгáти [собí] в гóлову.**

НЕ УПУСКА́ТЬ (не выпуска́ть) ИЗ ВИ́ДУ кого, что. Не забыть о чём-либо, держать под пристальным наблюдением.— **Не спускáти з дýмки** кого, що.

НЕ УСПЕ́ТЬ ГЛА́ЗОМ МИГНУ́ТЬ (моргнýть). О каком-либо событии, действии, быстро, мгновенно совершающемся.— **І óком не моргáти (не моргнýти); не встúгнути й óком моргнýти (змигнýти).**

НЕ УЧИ́ РЫБУ ПЛА́ВАТЬ. О мастере своего дела, который не требует ничьих советов.— **Не вчи рúбу плáвати; не вчи орлá літáти [, а рúбу плáвати].**

НЕ ФУНТ ИЗЮ́МА. Не пустяк, не шутка, дело серьёзное.— **Не фунт ізю́му.**

НЕ ХВАЛИ́СЬ, ЙДУЧИ НА РАТЬ [, А ХВАЛИ́СЬ, ЙДУЧИ С РА́ТИ]. Не считай что-либо сделанным, пока не доведёшь до конца — говорится тому, кто самоуверен, кто раньше времени считает дело уже сделанным, что-либо уже совершившимся.— **Не хвали́ся, йдучи́ у бій (на рать) [, а хвали́ся, йдучи́ з бо́ю (з ра́ті)]; ска́жеш гоп, як переско́чиш; не кажи́ гоп, по́ки не переско́чиш.**

НЕ ХЛЕ́БОМ ЕДИ́НЫМ ЖИВ ЧЕЛОВЕ́К. Нужно заботиться об удовлетворении не только материальных, но и духовных потребностей.— **Не одни́м хлíбом (не єди́ним хлíбом) живе́ людúна.**

НЕ [ИЗ] ХРА́БРОГО ДЕСЯ́ТКА. О несмелом, трусливом человеке.— **Не [з] хоро́брого деся́тка.**

НЕЧЕГО ГОВОРИ́ТЬ. *См.* **НЕ СТО́ИТ ГОВОРИ́ТЬ.**

НЕ́ЧЕГО (чего́) ГРЕХА́ ТАИ́ТЬ. Нужно, следует признаться.— **Нíде (немá де) прáвди дíти (схováти); нíчого (немá чого́) гріха́ таї́ти (крúти).**

НЕ́ЧЕГО И ДУ́МАТЬ. Нет ничего, что бы можно делать, о чём бы можно поразмыслить.— **Шкодá й гáдки.**

НЕЧИ́СТЫЙ (нечúст) НА РУ́КУ. Воришка, взяточник.— **Хапкúй на ру́ку.**

НЕ ШУТИ́ С ОГНЕ́М [обожжёшься]. *См.* **НЕ ИГРАЙ С ОГНЕ́М.**

[Я] НЕ Я БУ́ДУ. Выражение решительного намерения или твёрдой уверенности.— **Що б [там] не булó (не стáло); [я] не я бу́ду.**

НЕ Я (не он) ПЕ́РВЫЙ, НЕ ТЫ (не я, не он) ПОСЛЕ́ДНИЙ. *См.* **НЕ ТЫ ПЕ́РВЫЙ, НЕ ТЫ ПОСЛЕ́ДНИЙ.**

НИ АЗА́ [В ГЛАЗА́] НЕ ЗНАТЬ (не ви́деть) *и* **НИ АЗА НЕ ЗНАТЬ (не понимáть, не смы́слить** *и т. п.***)** Ничего не знать, не понимать, не смыслить.— **Ні азá не знáти (не розумíти** *і т. п.***).**

НИ БЕ НИ МЕ [НИ КУКАРЕ́КУ]. *Неодобр.* Ничего не говорить, молчать.— **Ні бе ні мe [ні кукурíку].**

НИ БО́ГУ СВЕЧА́ (све́чка) НИ ЧЕРТУ КОЧЕ́РГА. О том, кто бездарен, кто не проявляет способностей ни в чём.— **Ні бóгові свíчка ні чóртові кочергá (шпúчка); ні грач ні помагáч; ні пáва ні гáва (ні ворóна); ні рúба ні м'я́со; ні рак ні рúба; ні те ні се.**

НИ БО́ЛЕЕ [И] НИ МЕ́НЕЕ. *См.* **НЕ БО́ЛЕЕ [И] НЕ МЕ́НЕЕ.**

НИ ВЗАД НИ ВПЕРЕД. Ни туда ни сюда, ни с места.— **Ні назáд ні вперéд.**

НИ ВЗДУ́МАТЬ НИ ВЗГАДА́ТЬ НИ ПЕРОМ ОПИСАТЬ. *Фолькл.*

О ком-либо, чём-либо таком прекрасном, что трудно вообразить, представить.— **Ні зду́мати ні згада́ти ні перо́м описа́ти.**

НИ В КАКУ́Ю. Ни за что, ни в коем случае.— **Ні в я́кому (в жо́дному) ра́зі.**

НИ ВО ЧТО (ни в грош) НЕ СТА́ВИТЬ (счита́ть) кого. Совершенно не считаться с кем-либо, не уважать кого-либо, относиться с пренебрежением к кому-либо.— **Ма́ти (вважа́ти) за ніщо́ (ні за́ що)** кого.

НИ В СКА́ЗКЕ СКАЗА́ТЬ НИ ПЕРО́М ОПИСА́ТЬ. *Фольклр.* О высшей степени какого-либо качества, свойства.— **Ні (а́ні) в ка́зці сказа́ти ні (а́ні) перо́м описа́ти; ні перо́м не списа́ти ні сло́вом не сказа́ти; не мо́жна сло́вом розказа́ти ані перо́м описа́ти.**

НИ ДНА НИ ПОКРЫ́ШКИ кому. Пожелание неудачи, невзгод, всего дурного; возглас раздражения.— **[Щоб] ні дна ні покри́шки** кому.

НИ ДНЕМ НИ НО́ЧЬЮ. Никогда.— **Ні вдень ні вночі́.**

НИ ДУШИ́. Никого, хоть бы кто-нибудь.— **Ні ля́лечки; хоч би [тобі́] ля́лечка.**

НИ ЖА́РКО (ни тепло́) НИ ХО́ЛОДНО кому от чего. Безразлично, всё равно, не волнует кого-либо.— **Ні хо́лодно, ні жа́рко** кому від чого; **і не свербі́ть і не боли́ть** кому від чого.

НИ́ЖЕ ВСЯКОЙ КРИ́ТИКИ. *См.* **НЕ ВЫДЕРЖИВАТЬ [НИКАКО́Й] КРИ́ТИКИ.**

НИ ЖИВ НИ МЕ́РТВ. В состоянии оцепенения от испуга.— **Ні живи́й ні ме́ртвий.**

НИ ЗА КАКИ́Е БЛА́ГА [В МИ́РЕ]. Ни за что, ни в коем случае.— **Ні за я́кі бла́га [в світі].**

НИ ЗА КАКИ́Е КОВРИ́ЖКИ. *См.* **НИ ЗА ЧТО НА СВЕТЕ.**

НИ ЗА КАКИ́Е СОКРО́ВИЩА [В МИ́РЕ]. Ни в коем случае, ни при каких условиях, ни за что.— **Ні за я́кі ска́рби [в світі].**

НИ ЗА ПОНЮ́ШКУ (за поню́х) ТАБАКУ́ [ПРОПА́СТЬ, ПОГИ́БНУТЬ *и т. п.*]. Совершенно напрасно, зря.— **Ні за ці́пову [пу́хлу] ду́шу [пропа́сти, загину́ти** *і т. п.*]; **ні за поню́шку (по́нюх) таба́ки (тютюну́) [пропа́сти, загину́ти** *і т. п.*].

НИ ЗА ЧТО [НИ ПРО ЧТО]. Совершенно зря, напрасно; без всякой причины, без каких-либо оснований.— **Ні за що́ [ні про що́].**

НИ ЗА ЧТО НА СВЕТЕ *и* **НИ ЗА КАКИ́Е КОВРИ́ЖКИ.** Ни при каких обстоятельствах.— **Ні за що в (иа) світі.**

НИ ЗВУ́КА НИ СЛО́ВА *и книжн.* **НИ ГЛАСА НИ ВОЗДЫХА́НИЯ.** 1. Молча, ни слова не говоря; не подавая голоса, 2. Употребляется как приказ молчать.— **Ні па́ри з уст (з вуст, з ро́та).**

НИ ЗГИ НЕ ВИДНО (не вида́ть). Так темно, что ничего нельзя различить.— **Нічо́го (нічогі́сінько) не ви́дно; те́мно, хоч в о́ко стрель (хоч о́ко ви́коли).**

НИЗКИЙ ПОКЛО́Н. Словесное выражение глубокого уважения, благодарности кому-либо, чему-либо.— **Низьки́й (низе́нький) уклін (покло́н).**

НИЗКОЙ ПРОБЫ кто, что. Плохого качества, дурного свойства.— **Низько́ї (невисо́кої) про́би** кто, что.

НИ ЗНОБИ́Т НИ ГРЕ́ЕТ кому. Полное равнодушие.— **Ні зноби́ть ні гріє** кому.

НИ́КНУТЬ ГОЛОВО́Й. *См.* **КЛОНИ́ТЬ ГОЛО́ВУ.**

НИ КОЛА́ НИ ДВОРА́ у кого. Ничего нет.— **Ні кола́ ні (а́ні) дворе́** в кого; **ні дво́ру ні ти́ну** в кого.

НИ КОНЦА́ НИ КРАЮ (кра́я) НЕТ чему. *См.* **КОНЦА́ [И] КРАЮ НЕТ.**

НИ К СЕЛУ́ НИ К ГО́РОДУ. Некстати, не к месту, невпопад.— **Ні до ладу́ ні до прикладу; ні в тин ні в ворота; ані (ні) приши́ти ані (ні) прилата́ти.**

НИКУДА́ НЕ ГОДИ́ТСЯ. Кто-либо, что-либо очень плохой, непригодный для чего-либо.— **Нікуди (ніна́що) не годи́ться.**

НИ МНО́ГО НИ МА́ЛО. Именно столько, ровно столько — обычно о большом количестве.— **Ні бага́то ні ма́ло; ні ма́ло ні бага́то.**

НИ НА ЙО́ТУ. Нисколько, ни в малой степени.— **Ні на йо́ту.**

НИ НА ШАГ без кого, без чего. Никуда.— **Ні на крок** без кого, без чого.

НИ ОТВЕ́ТА НИ ПРИВЕ́ТА. Об отсутствии отклика, отзыва на чьё-либо

письмо, обращение.— **Ні кли́ку ні відклику**; ні одві́ту ні привіту.

НИ ПРИШЕЙ НИ ПРИСТЕГНЙ. 1. Ненужный, лишний; не имеющий определённого положения; 2. Неуместно, ненужно, не идёт к делу.— **Ані (ні) прише́ти ані (ні) прилата́ти.**

НИ ПРОЙТИ НИ ПРОЕХАТЬ. 1. О невозможности продвижения; 2. О большом количестве кого-либо, чего-либо.— **Ні проїхати ні пройти́; ні прої́деш ні про́йдеш.**

НИ ПУ́ХА НИ ПЕРА́. Пожелание удачи.— **Ні пу́ху ні пера́; ні пір'я ні луски́.**

НИ РО́ДУ НИ ПЛЕ́МЕНИ. Никого из родных и близких.— **Ні ро́ду ні пле́мені (ні ро́ду ні пло́ду, ні ро́ду ні приплóду) [нема́, нема́є].**

НИ РЫБА НИ МЯСО. О комлибо, не имеющем характерных, отличительных индивидуальных черт.— **Ні ри́ба ні м'я́со; ні рак ні ри́ба.**

НИ СВАТ НИ БРАТ *и* **НИ СВАТ НИ КУМ.** Посторонний, чужой, с кем нет ничего общего.— **Ні сват ні (а́ні)** брат.

НИ СВЕТ НИ ЗАРЯ́. Очень рано.— **Ні світ ні зоря́; чи світ чи зоря́; ще й на світ не зорі́ло.**

НИ СЕ́ЛО НИ ПА́ЛО. 1. Неизвестно почему, без причины; 2. Внезапно, неожиданно.— **Ні сі́ло ні впа́ло (ні па́ло); з до́бpого ді́ва.**

НИ СКЛА́ДУ НИ ЛА́ДУ. Никакой связи, никакого толку.— **Ні ла́ду ні скла́ду.**

НИ СЛУ́ХУ НИ ДУХУ. Нет никаких известий.— **Ні слу́ху ні ві́сті (ні про́слуху, ні мо́ви); ні слу́ху ні ду́ху; ні чу́тки ні ві́стки (звістки) [нема́є].**

НИ СНА НИ О́ТДЫХА. Нет возможности ни поспать, ни передохнуть.— **Ні сну ні відпочи́нку.**

НИ СНОМ НИ ДУ́ХОМ (сном-ду́хом) **НЕ ЗНАТЬ** (не ве́дать) чего. Совершенно не обладать знаниями о чем-либо.— **Ні сном ні ду́хом (сномду́хом) не зна́ти (не ві́дати)** чого.

НИ С ТОГО́ НИ С СЕГО́. Без всякого основания, без видимой причины.— **Ні з то́го ні з сього́; ні з сього́ ні з то́го; ні сі́ло ні впа́ло (ні па́ло).**

НИ СТЫДА́ НИ СО́ВЕСТИ НЕТ у кого. Кто-либо очень бесстыдный.— **Ні (і) сти́да ні (й) со́рому (со́рома) нема́є (нема́)** в кого.

НИ [ОДНО́Й] СУХО́Й НИ́ТКИ НЕТ (не оста́лось) на ком. Совсем вымок, промок — обычно под дождём.— **Ни́тки (ни́точки) сухо́ї нема́ (не зна́йдеш)** на кому.

НИ СУЧКА́ НИ ЗАДО́РИНКИ *См* **БЕЗ СУЧКА́ [И] БЕЗ ЗАДО́РИНКИ.**

НИ СЮДА НИ ТУДА. *См.* **НИ ТУДА́ НИ СЮДА́.**

НИ ТЕПЛО́ НИ ХО́ЛОДНО кому от чего. *См.* **НИ ЖА́РКО НИ ХО́ЛОДНО.**

НИ ТО НИ СЕ. 1. О ком-либо, чёмлибо неопределённом, не имеющем ярко выраженных свойств, особенностей; 2. О чём-либо среднем, посредственном, ни плохом ни хорошем.— **Ні те ні се; ні се ні те.**

НИ ТПРУ НИ НУ. О невозможности сдвинуться с места, действовать, делать что-либо.— **Ні тпру ні ну; ні взад ні впере́д; ні в кут ні в две́рі.**

НИ ТУДА НИ СЮДА *и* **НИ СЮДА НИ ТУДА.** Ни в ту ни в другую сторону.— **Ні туди́ ні сюди́.**

НИТЬ ЖИЗНИ. Жизненный путь.— **Ни́тка життя́.**

НИЧЕГО́ НЕ ПОДЕ́ЛАЕШЬ (не попи́шешь). О невозможности сделать, поступить так, как хочется, о необходимости смириться с тем, что есть.— **Нічо́го не поро́биш (не попи́шеш).**

НИЧЕГО́ СЕБЕ! Употребляется для выражения удивления, недовольства или недоверия.— **Нічо́го собі!**

НИЧТО́ЖЕ СУМНЯ́СЬ (сумня́шеся). *Книжн., уст., теперь шутл., ирон.* Ничуть не сомневаясь, не колеблясь, нисколько не раздумывая.— **Нічто́же сумня́ся (сумня́шеся).**

НИЧТО́ НЕ ВЕ́ЧНО ПОД ЛУНО́Й. Всё на земле преходящее, нет ничего вечного.— **Ніщо́ під мі́сяцем не ві́чне; ніщо́ не ві́чне на землі́.**

НИ ША́ГУ [НАЗА́Д, ВПЕРЕД, ДА́ЛЬШЕ]. Запрещение двигаться с места.— **Ні кро́ку [наза́д, впере́д, да́лі].**

НИ ША́ТКО НИ ВА́ЛКО [НИ НА СТО́РОНУ]. Ни хорошо ни плохо.— **Ні до́бре ні пога́но; аби́як; так собі́.**

НИ ПЬЁТ НИ ПОРЕТ кто. О том, кто уклоняется от определённого решения, высказывания, действия.— **Ні кує ні ме́ле** кто; **ні ши́є ні по́ре** кто.

НИЩИЙ ДУ́ХОМ. Духовно неразвитый, ограниченный.— **Уби́гий ду́хом.**

НО́ВАЯ МЕТЛА́ ЧИ́СТО МЕТЕ́Т. вновь назначенном, энергично риступившем к делу должностном ице.— **Нова́ мітла́ (нови́й ві́ник) и́сто (га́рно) мете́ (замітає); ко́жна ітла́ спе́ршу до́бре замітає.**

НО́ВОЕ СЛО́ВО в чём. То, что едавно возникло, появилось, поледнее достижение в какой-либо обасти науки, техники, культуры.— **Нове́ сло́во** в чому.

НОГА́ ЗА НОГУ́ [ИДТИ́, ТАЩИ́ТЬСЯ *и т. п.*]. Очень медленно, еле-еле.— **Нога за ного́ю [іти́, пле́нтатися** *т. п.*].

НОГА́ НЕ СТУПА́ЛА. Где никто никогда не бывал, не жил и т. п.— **Нога́ е ступа́ла [людська́].**

НОГА НЕ СТУ́ПИТ чья. Кто-либо е появится где-либо.— **Нога́ не сту́ить (не бу́де)** чия.

НОГИ НЕ БУ́ДЕТ чьей, где. то-либо никогда не придет, перестает посещать кого-либо, бывать где-либо — обычно как угроза.— **Ноги́ не бу́де** чиєї, де.

НО́ГИ НЕ ДЕРЖА́Т кого. О сильй слабости от усталости, плохого остояния здоровья или дряхлости.— **Но́ги не де́ржать (не трима́ють)** ко-о.

НО́ГИ НЕ НЕСУ́Т (не но́сят, не слу́ают) кого. Кто-либо от усталости, переживаний и т. п. теряет илы, способности идти, двигаться.— **Но́ги не несу́ть (не но́сять, не слу́ають)** кого.

НО́ГИ ОТНИМА́ЮТСЯ (отня́лись) кого. Теряется способность двиать ногами.— **Но́ги відбира́є (відібра́о)** в кого.

НО́ГИ ПОДКА́ШИВАЮТСЯ у кого. Непроизвольно сгибаются от лабости, усталости, потрясения и п.— **Но́ги підко́шуються (підло́мюються, підгина́ються)** у кого.

НОГ ПОД СОБО́Й НЕ СЛЫ́ШАТЬ (не чу́ять). Испытывать сильную адость, быть в восторге.— **Ніг під собо́ю не чу́ти (не відчува́ти).**

НО́ЕТ СЕ́РДЦЕ. *См.* **БОЛИ́Т СЕ́РДЦЕ.**

НОЖ [О́СТРЫЙ] В СЕ́РДЦЕ кому. том, что очень огорчает кого-либо, ричиняет большую неприятность.— **іж [го́стрий] у се́рце** кому; **ноже́м о́стрим] у се́рце** кому.

НОЖ В СПИНУ кому. О предательском, изменческом поступке, поведении и т. п.— **Ніж у спи́ну** кому.

НОЛЬ БЕЗ ПА́ЛОЧКИ. *Ирон.* О ком-либо, не представляющем ценности, имеющем небольшое значение.— **Нуль без па́лички.**

НОЛЬ ВНИМАНИЯ. Никакого расположения, заботливого отношения к кому-либо.— **Нуль ува́ги.**

[ЭТОТ] НО́МЕР НЕ ПРОЙДЕ́Т (не прошёл). Не удастся что-либо сделать, осуществить.— **[Цей] но́мер не про́йде (не пройшо́в).**

НОСИ́ТЬ ВО́ДУ РЕШЕТО́М. *Ирон.* Заниматься чем-либо бесполезным, попусту тратить время.— **Носи́ти во́ду ре́шетом.**

НОСИ́ТЬ НА РУКА́Х кого. Проявлять к кому-либо большое внимание, баловать.— **Носи́ти на рука́х** кого; як (трóхи) не **на рука́х носи́ти** кого.

НОСИ́ТЬСЯ КАК [ДУРА́К, ДУ́РЕНЬ] С ПИ́САНОЙ ТО́РБОЙ с кем, с чем. Уделять излишнее внимание тому, кто (что) такого внимания не заслуживает.— **Носи́тися як ду́рень з пи́саною то́рбою (з сту́пою)** з ким, з чим.

НОС К НО́СУ *и* **НО́СОМ К НО́СУ.** Близко один к другому.— **Ніс у ніс.**

НОС НЕ ДОРОС у кого. *Шутл.* Ещё слишком рано заниматься чем-либо, делать что-либо.— **Ніс не доріс** у кого; **ще не доріс** хто.

НУЖДА́ НАУЧИ́Т КАЛАЧИ́ ЕСТЬ. Бедность, необходимость научит быть изобретательным, трудолюбивым и т. п.— **Біда́ (ли́хо) навчи́ть коржі з ма́ком (коржі з са́лом, варе́ники) і́сти.**

НУЖДЫ́ НЕТ кому. Нет дела, не касается кого-либо.— **Нема́ (немає) потре́би.**

НУ́ЖЕН КАК ПРОШЛОГО́ДНИЙ СНЕГ. Совсем не нужен, не интересует.— **Пстрібний (потрібен) як торішній сніг; тре́ба як торішнього сні́гу.**

НУ́ЖЕН КАК СОБА́КЕ ПЯТАЯ НОГА́. Решительно не нужен.— **Потрібний (потрібен) як соба́ці п'я́та нога́ (як п'я́те ко́лесо до во́за, як дірка в мо́сті).**

НЮХАТЬ ПО́РОХ *и* **ПОНЮХАТЬ ПОРОХУ́.** 1. Принимать участие в военных действиях; 2. Иметь опыт в чём-либо.— **Нюхати по́рох; понюхати по́роху.**

О

ОБАГРЯ́ТЬ (обагри́ть) РУ́КИ КРО́ВЬЮ (в крови́). Совершить убийство или быть причастным к убийству, казни.— **Обагря́ти (обагри́ти) ру́ки кро́в'ю; закрива́влювати (закрива́вити) ру́ки.**

ОБВОДИ́ТЬ (обвести́, обверну́ть) ВОКРУ́Г ПА́ЛЬЦА к о г о. Ловко, хитро обмануть.— **Обво́дити (обвести́, обкру́чувати, обкрути́ти, оберта́ти, оберну́ти) навко́ло (круг, круго́м) па́льця** к о г о.

ОБДАВА́ТЬ (обда́ть) ЖА́РОМ (огнём, хо́лодом, моро́зом). Внезапно вызывать состояние сильного волнения, испуга и т. п.— **Обдава́ти (обда́ти) жа́ром (вогне́м, при́ском, хо́лодом, моро́зом).**

ОБДИРА́ТЬ (ободра́ть, обира́ть, обобра́ть, облупи́ть) КАК ЛИ́ПКУ. Отбирать, отнимать всё, ограбить дочиста.— **Обдира́ти (обде́рти, обідра́ти, обби́ра́ти, обібра́ти, облу́плювати, облупи́ти, обчища́ти, обчи́стити) як ли́пку (як бі́лку, як бі́лочку).**

ОБЕГА́ТЬ (обежа́ть) ГЛАЗА́МИ (взгля́дом) к о г о, ч т о. Быстро оглядывать.— **Оббіга́ти (оббі́гти) очи́ма (по́глядом)** к о г о, щ о; **очі оббіга́ють (оббі́гли)** к о г о, щ о.

ОБЕРНУ́ТЬ ВОКРУ́Г ПАЛЬЦА к о г о. *См.* **ОБВОДИ́ТЬ ВОКРУ́Г ПА́ЛЬЦА.**

ОБЕТОВА́ННАЯ ЗЕМЛЯ́ (страна́) *и* **ОБЕТОВА́ННЫЙ КРАЙ.** Место, куда кто-либо страстно желает попасть, так как оно представляется ему воплощением изобилия, довольства, счастья и т. п.— **Обітова́на (обі́тна) земля́ (краї́на); обітова́ний (обі́тний) край.**

ОБЕЩА́ННОГО ТРИ ГО́ДА ЖДУТ. Обещанного какое-то время ждут, а потом теряют надежду на получение — говорят тогда, когда обещают что-либо или обещая, откладывают выполнение.— **Каза́в пан кожу́х дам, та й сло́во його́ те́пле; каза́в (каза́ла), та не зав'яза́в (зав'яза́ла); жда́ли, жда́ли, та й жда́нки (жда́ники) розгуби́ли (поі́ли); надія́вся дід на обі́д, та без вече́рі ліг спа́ти.**

ОБЖЕ́ГСЯ (обжёгшись) НА МОЛОКЕ, ДУ́ЕТ И НА ВОДУ. Тот, кто испытал неприятности, потерпел неудачу и т. п., становится излишне осторожным, предусмотрительным.— **Обпі́кся на молоці́, то й на во́ду сту́дить; хто обпі́кся на окро́пі, той і на холо́дну во́ду дму́хає.**

ОБИВА́ТЬ (оби́ть) [ВСЕ] ПОРО́ГИ. Многократно побывать где-либо, добиваться чего-либо, прося о чём-либо.— **Оббива́ти (оббі́ти, обтира́ти) поро́ги.**

ОБИРА́ТЬ (ободра́ть, облупи́ть) КАК ЛИ́ПКУ. *См.* **ОБДИРА́ТЬ КАК ЛИ́ПКУ.**

ОБЛЕКА́ТЬ (обле́чь) В ПЛОТЬ И КРОВЬ (пло́тью и кро́вью). Придать ту или иную конкретную материальную форму.— **Надава́ти (нада́ти) пло́ті і кро́ві.**

ОБЛИВА́ТЬСЯ [КРОВА́ВЫМ] ПО́ТОМ. Очень тяжело работать.— **Обliва́тися [крива́вим] по́том.**

ОБЛИВА́ТЬСЯ (обли́ться, умыва́ться, умы́ться) СЛЕЗА́МИ. Горько, неутешно плакать.— **Обliва́тися (обли́тися) сльоза́ми (сліза́ми).**

ОБЛИВА́ТЬСЯ (обли́ться) ХОЛО́ДНЫМ ПО́ТОМ. Очень волноваться, переживать чувство страха, ожидание чего-то неизвестного и т. п.— **Обliва́тися (обли́тися) холо́дным по́том.**

ОБЛОМА́ТЬ ЗУ́БЫ н а ч ё м, о б о ч т о. *См.* **ЛОМА́ТЬ ЗУ́БЫ.**

ОБЛОМА́ТЬ КО́ГТИ. Не дать возможности осуществить злой умысел.— **Облама́ти кі́гті (па́зури).**

ОБЛОМА́ТЬ (слома́ть, сломи́ть) РОГА́ к о м у. Укротить, усмирить, заставить подчиниться себе.— **Обла́мувати (облама́ти, зла́мувати, злама́ти) ро́ги** к о м у.

ОБЛУПИ́ТЬ КАК ЛИ́ПКУ. *См.* **ОБДИРА́ТЬ КАК ЛИ́ПКУ.**

ОБМЕ́НИВАТЬСЯ (обмена́ться) ВЗГЛЯ́ДАМИ. Посматривать друг на друга.— **Обмінюватиси (обміна́тися) по́глядом (по́глядами).**

ОБМЕ́РИВАТЬ (обме́рить) ГЛАЗА́МИ (взгля́дом) [С НОГ ДО ГОЛОВЫ, С ГОЛОВЫ ДО НОГ]. Внимательно, пристально осматривать кого-либо, что-либо.— **Обмі́рювати (обмі́ря́ти, змі́рювати, змі́ря́ти, змі́ряти, змі́рити) очи́ма (по́глядом) [з ніг до голови́, з голови́ до ніг].**

ОБНИМА́ТЬ (обня́ть) ВЗГЛЯ́ДОМ. Внимательно, пристально смотреть на кого-либо, что-либо.— **Обійма́ти (обійня́ти, обніма́ти, обня́ти) о́ком (очи́ма, по́глядом, зо́ром).**

ОБОДРА́ТЬ (обира́ть, обобра́ть, облупи́ть) КАК ЛИПКУ. *См.* **ОБДИРА́ТЬ КАК ЛИ́ПКУ.**

ОБОЙТИ́ (проходи́ть, пройти́) МОЛЧА́НИЕМ. *См.* **ОБХОДИ́ТЬ МОЛЧА́НИЕМ.**

ОБОЙТИ́ СТОРОНО́Й. *См.* **ОБХОДИ́ТЬ СТОРОНО́Й.**

ОБОРО́ТНАЯ (другая́) СТОРОНА́ МЕДАЛИ. О другой стороне какого-либо дела — обычно отрицательного.— **Зворо́тний (інший) бік меда́лі.**

ОБРАСТА́ТЬ (обрасти́, зарасти́, зарасти́, покрыва́ться, покры́ться) МОХОМ. 1. Одичать, опуститься — о человеке; 2. Давно забытое; 3. Постареть.— **Оброста́ти (обрости́, поросте́ти, поросте́ти, зароста́ти, зарости́) мо́хом.**

ОБРАТИ́ТЬСЯ В БЕ́ГСТВО. *См.* **ОБРАЩА́ТЬСЯ В БЕГСТВО.**

ОБРАЩА́ТЬ (обрати́ть) ВНИМА́НИЕ на кого, на что. 1. Замечать кого-либо, что-либо, интересоваться кем-либо, чем-либо; 2. Указывать кому-либо на кого-либо, что-либо, заставлять заметить.— **Зверта́ти (зверну́ти) ува́гу** на кого, на що; **приверта́ти (приверну́ти) ува́гу** до кого, до чого.

ОБРАЩА́ТЬ (обрати́ть) НА ПУТЬ ИСТИ́НЫ (на и́стинный путь) кого. *См.* **НАПРАВЛЯ́ТЬ НА ПУТЬ ИСТИ́НЫ.**

ОБРАЩА́ТЬСЯ (обрати́ться) В БЕ́ГСТВО. Поспешно отступать, убегать.— **Кида́тися (ки́нутися, пуска́тися, пусти́тися) навтіка́ч (навті́ки, навтьо́ки);** *дож.* **п'я́тами накива́ти; п'я́ти показа́ти.**

ОБРАЩА́ТЬСЯ (обрати́ться) НЕ ПО А́ДРЕСУ. Не туда, куда следует; не к тому, к кому нужно.— **Звертáтися (зверну́тися) не на ту адре́су.**

ОБРЕЗА́ТЬ (обре́зать, подрезать, подре́зать, подсека́ть, подсе́чь) КРЫ́ЛЬЯ кому. Лишать возможности проявить себя, применить свои способности, развернуть деятельность.— **Підрізáти (підрі́зати, підтина́ти, підтя́ти, прибо́ркувати, прибо́ркати, підбо́ркувати, підбо́ркати) кри́ла** кому.

ОБРЕСТИ́ ПРИСУ́ТСТВИЕ ДУ́ХА. Добиться полного самообладания, взять себя в руки.— **Скріпи́тися ду́хом.**

ОБСТРЕ́ЛЯННАЯ ПТИ́ЦА. *См.* **СТРЕ́ЛЯНАЯ ПТИ́ЦА.**

ОБХОДИ́ТЬ (обойти́, проходи́ть, пройти́) МОЛЧА́НИЕМ. Намеренно не говорить, не упоминать о чём-либо.— **Обмина́ти (обмину́ти, обхо́дити, обійти́) мовча́нням (мовча́нкою).**

ОБХОДИ́ТЬ (обойти́) СТОРОНО́Й. Избегать встречи с кем-либо; оставлять без внимания.— **Обхо́дити (обійти́) сторо́нбю.**

ОБЩЕЕ ДЕ́ЛО. То, что осуществляется всеми в коллективе, обществе и т. п.— **Спі́льна спра́ва.**

ОБЪЯВЛЯ́ТЬ (объяви́ть) БЛАГОДА́РНОСТЬ. Сообщить об официальной позитивной оценке чьей-либо деятельности, об отношении к работе и т. д.— **Оголо́шувати (оголоси́ти) поді́яку.**

ОБЪЯВЛЯ́ТЬ (объяви́ть) ВЫГОВО́Р. Официально известить об отрицательной оценке чьих-либо действий, о негативном отношении к работе и т. п.— **Оголо́шувати (оголоси́ти) дога́ну.**

ОБЪЯ́ТЬ НЕОБЪЯ́ТНОЕ. Заключить в объятие то, что нельзя обхватить из-за его огромного размера, беспредельности.— **Осягну́ти (осягти́) неосяжне.**

ОБЫЧНАЯ ИСТО́РИЯ. *См.* **ВЕ́ЧНАЯ ИСТО́РИЯ.**

О ВКУСА́Х НЕ СПО́РЯТ. Склонности, интересы, пристрастия у людей очень разные, и нет критериев их качества.— **У ко́жного свій смак.**

ОВЛАДЕВА́ТЬ (овладе́ть) СОБО́Й. Справляться со своим волнением, возвращать самообладание.— **Оволоді́ва́ти (оволоді́ти) собо́ю; опано́вувати (опану́ва́ти) себе́.**

О ВРЕМЕНА́, О НРА́ВЫ! *Книжн.* Восклицание, выражающее удивление по поводу обычаев, уклада общественной жизни.— **О часи́, о зви́чаї!**

ОВЧИ́НКА ВЫ́ДЕЛКИ НЕ СТО́ИТ. О деле, не оправдывающем себя; не стоит хлопот.— **Шку́рка ви́чинки не ва́рта; не варт това́р робо́ти.**

ОГНЁМ И МЕЧО́М. *Книжн.* С беспощадной жестокостью, уничтожая всё.— **Вогне́м (огне́м) і мече́м.**

ОГОРО́Д ГОРОДИ́ТЬ. Затевать какое-либо хлопотливое и безуспешное дело.— **Горо́д городи́ти.**

ОДЕ́РЖИВАТЬ (одержа́ть) ВЕРХ над кем, над чем. Добиваться преимущества, одолевать, побеждать.— **Го́ру бра́ти (взя́ти)** над ким, над чим.

ОДИ́Н ВОЗЛЕ ДРУГО́ГО. Очень близко между собой; вплотную.— **Оди́н побі́ля о́дного, оди́н повз оди́н.**

ОДИ́Н В ПО́ЛЕ НЕ ВО́ИН (не ра́тник). В одиночку всё очень трудно, сложно делать; со многим один не может справиться.— **Оди́н у по́лі не во́їн.**

ОДИ́Н-ДВА (раз-два, раз-друго́й) [ДА] И ОБЧЕ́ЛСЯ. Об очень малом, недостаточном количестве кого-либо, чего-либо.— **Раз, два (раз-раз) і (та й) кіне́ць [та й край, та й го́ді, та й усе́]; раз-раз і [вже й]** гото́во.

ОДИ́Н ЗА ДРУ́ГИМ. Следуя друг за другом, вереницей.— **Оди́н за о́дним; оди́н по о́дному.**

ОДИ́Н КАК ПЕРСТ. О том, кто не имеет семьи, близких, кто совершенно одинок.— **Сам (оди́н) як па́лець (пе́рст); сам (оди́н) як били́на (били́нка) в по́лі.**

ОДИ́Н КОНЕ́Ц. О неизбежности печального исхода.— **Оди́н кіне́ць.**

ОДИ́Н НА ОДИ́Н. Один человек против другого, единоборствуя.— **Сам на сам; оди́н на оди́н** *(с глазу на глаз)* **віч-на́-віч.**

ОДИ́Н С СО́ШКОЙ, [А] СЕ́МЕРО С ЛО́ЖКОЙ. Работает один, кормятся его трудом многие.— **Се́меро до ро́та, оди́н до робо́ти; оди́н з со́шкою, [а] се́меро з ло́жкою.**

ОДИ́Н ШАГ от чего, до чего. Очень близко.— **Оди́н крок** від чого, до чого.

ОДНА́ ЛА́СТОЧКА НЕ ДЕ́ЛАЕТ ВЕСНЫ. Первые приметы какого-либо явления ещё не говорят о его полном проявлении.— **Одна́ ла́стівка весни́ не ро́бить; одна́ ла́стівка — то ще не весна́.**

ОДНА́ НОГА́ ЗДЕСЬ, [А] ДРУГА́Я ТАМ. Кто-либо быстро сходит куда-либо и быстро вернётся — употребляется как приказ, просьба, обещание.— **Одна́ нога́ тут, [а] дру́га там.**

ОДНА́ ТЕНЬ ОСТАЛА́СЬ от кого. Кто-либо очень похудел.— **Одна́ [ті́льки] тінь зали́шилася (оста́лася)** від кого.

ОДНИ́ КО́СТИ. *См.* **КО́ЖА ДА КО́СТИ.**

[ХОТЬ БЫ] ОДНИ́М ГЛАЗКО́М (гла́зом) ВЗГЛЯНУ́ТЬ (посмотре́ть, уви́деть *и т. п.*). Хоть немного, недолго.— **Одни́м о́ком (о́чком) гля́нути (подиви́тися, поба́чити** *і т. п.*).

ОДНИ́М (еди́ным) ДУ́ХОМ. 1. Очень быстро, мигом; 2. Сразу, в один приём.— **Одни́м (єди́ним) ду́хом; за оди́н дух.**

ОДНИ́М (еди́ным) МА́ХОМ *и* **С ОДНОГО (еди́ного) МАХУ́.** Сразу, в один приём.— **Одни́м (єди́ним) ма́хом; з [одного́] ма́ху; за одни́м ма́хом; за оди́н мах.**

ОДНИ́М МИ́РОМ МА́ЗАНЫ. О людях с одинаковыми недостатками.— **Одни́м ми́ром ма́зані.**

[ОДНИ́М] РОСЧЕ́РКОМ ПЕРА́ сделать что. 1. Не вникая в суть дела; 2. Простой подписью под приказом, распоряжением.— **[Одни́м] ро́зчерком пера́.**

ОДНИ́М СЛО́ВОМ *и* **ОДНО́ СЛО́ВО.** *В знач. вводн. сл.* Употребляется для краткого обобщения сказанного; короче говоря, в общем.— **Одни́м сло́вом; одно́ (одне́) сло́во.**

ОДНО ВРЕМЯ. В течение некоторого времени.— **Оди́н час.**

ОДНОГО́ ПОКРО́Я кто, что. *См.* **НА ОДИ́Н ПОКРО́Й.**

ОДНОГО́ (на́шего, своего́, того, же) ПО́ЛЯ ЯГОДА. Подходящий к кому-либо по воззрениям, характеру и поведению человек.— **Одно́го (на́шого, свого́) по́ля я́года; [з] одно́ї гі́ллі я́года.**

ОДНО́ (то́лько) ЗВАНИЕ (назва́ние). О предмете, явлении и т. п., наименование которого не соответствует его сущности; или предмете, явлении и т. п., сохранившем своё прежнее наименование, но утратившем прежние достоинства, качества.— **Одна́ на́звa; ті́льки на́звa.**

ОДНО И ТО ЖЕ. Такое самое; одинаковое.— **Одне́ (одно́) і те ж; одне́ (одно́) і (й) те са́ме.**

ОДНУ́ МИНУ́ТУ (мину́тку). Просьба остановиться, подождать некоторое время.— **Одну́ хвили́ну (хвили́нку, хви́лечку).**

ОКАЗА́ТЬ ДОВЕ́РИЕ кому. *См.* **ОКАЗЫВАТЬ ДОВЕРИЕ.**

ОКАЗА́ТЬ СОПРОТИВЛЕ́НИЕ. *См.* **ОКА́ЗЫВАТЬ СОПРОТИВЛЕ́НИЕ.**

ОКАЗА́ТЬСЯ В ДУРАКА́Х. *См.* **ПОПА́СТЬ ВПРОСА́К.**

ОКАЗА́ТЬСЯ ПРИ ПИ́КОВОМ ИНТЕРЕ́СЕ. *См.* **ОСТА́ТЬСЯ ПРИ ПИ́КОВОМ ИНТЕРЕ́СЕ.**

ОКАЗА́ТЬ ЧЕСТЬ кому. *См.* **ДЕ́ЛАТЬ ЧЕСТЬ.**

ОКА́ЗЫВАТЬ (оказáть) [БЛАГОТВО́РНОЕ] ВЛИЯ́НИЕ. Действовать определённым образом на кого-либо, что-либо.— **Робúти (зробúти, справля́ти, спрáвити, мáти) [благотвóрний] вплив** на кого, на що.

ОКА́ЗЫВАТЬ (оказáть) ДОВЕ́РИЕ кому. Выражать убеждённость в чьей-либо искренности, честности, добросовестности и основанное на них отношение к кому-либо.— **Виявля́ти (вúявити) довíр'я (довíру)** до кого, кому.

ОКА́ЗЫВАТЬ (оказáть) ПРЕДПОЧТЕ́НИЕ кому, чему. *См.* **ОТДАВА́ТЬ ПРЕДПОЧТЕ́НИЕ.**

ОКА́ЗЫВАТЬ (оказáть) СОПРОТИВЛЕ́НИЕ. Решительно противодействовать кому-либо, чему-либо; настойчиво бороться с кем-либо, чем-либо.— **Чинúти (учинúти) óпір.**

ОКА́ЗЫВАТЬ (оказáть) ЧЕСТЬ кому. *См.* **ДЕ́ЛАТЬ ЧЕСТЬ.**

ОКИ́ДЫВАТЬ (окúнуть) ВЗГЛЯ́ДОМ (взóром, глазáми) кого, что. Оглядывать, осматривать, рассматривать.— **Окидáти (окúнути) пóглядом** (очúма, óком) кого, що.

О́КО ЗА О́КО, ЗУБ ЗА ЗУБ. Отмщая обиды, отплачивая за причинённое зло той же мерой.— **О́ко за о́ко, зуб за зуб.**

ОКОЛА́ЧИВАТЬСЯ БЕЗ ДЕ́ЛА. Даром терять время, бездельничать.— **Тиня́тися без діла (дармá).**

ОКО́ЛЬНЫМ ПУТЕ́М. Дорогой, которая ведёт к цели не непосредственно, а через разрешение ряда других задач; кружная дорога.— **Кружни́м (обхідни́м) шляхóм; манівцéм, манівця́ми.**

ОКУНА́ТЬСЯ (окунýться, уходúть, уйтú) С ГОЛОВО́Й во что. *См.* **ПОГРУЖА́ТЬСЯ С ГОЛОВО́Й.**

ОКУ́ТАНО ТА́ЙНОЙ. *См.* **ПОКРЫТО ТА́ЙНОЙ.**

ОЛИ́ВКОВАЯ (маслúновая, маслúчная) ВЕТВЬ. Эмблема мира и успокоения, согласия.— **Маслúнова (олúвкова, олúвна) гíлка.**

ОЛИМПИ́ЙСКОЕ СПОКО́ЙСТВИЕ. Ничем не нарушаемое состояние душевного равновесия, покоя; нерушимое величие.— **Олімпíйський спóкій.**

ОПИРА́ТЬСЯ (опере́ться) НА ПЛЕЧО́ чьё. Находить в ком-либо помощь, поддержку.— **Спирáтися (спе́ртися) на плечé** чиє.

ОПТОМ И В РО́ЗНИЦУ. Целиком, всё сразу, не разбираясь; порознь, отдельно.— **Óптом (гуртóм) і в рóздріб.**

ОПУСКА́ТЬ (опустúть) КРЫ́ЛЬЯ. Терять живость, энергию, бодрость.— **Опускáти (опустúти) крúла.**

ОПУСКА́ТЬ (опустúть) РУ́КИ. Становиться бездеятельным, вследствие утраты энергии, надежды.— Опускáти (опустúти) рýки.

ОПУСКА́ТЬ (опустúть) ХВОСТ. *См.* **ПОДЖИМА́ТЬ ХВОСТ.**

ОПЯ́ТЬ ДВА́ДЦАТЬ ПЯ́ТЬ. То же самое, одно и то же — о чём-либо надоевшем, постоянно, систематически, неизменно повторяющемся.— **Знов за рúбу гróші.**

ОСЕДЛА́ТЬ ПЕГА́СА. *См.* **СЕДЛА́ТЬ ПЕГА́СА.**

ОСЕДЛА́ТЬ СВОЕГО́ КО́НЬКА́. *См.* **САДИ́ТЬСЯ НА СВОЕГО́ КО́НЬКА́.**

ОСЕНИ́ЛА МЫСЛЬ кого. *См.* **БЛЕСНУ́ЛА МЫСЛЬ.**

ОСИ́НОЕ ГНЕЗДО́. О скопище неприятных, наполненных злобой по отношению друг к другу или общественно вредных, враждебно настроенных людей, об их жилище, местонахождении и т. п.— **Оси́не (óсяче) гнíздо́ (кубло́).**

ОСНО́ВА ОСНО́В. Самое важное, главное.— **Оснóва оснóв.**

ОСТАВА́ТЬСЯ (оста́ться) БЕЗ ПОСЛЕ́ДСТВИЙ. Проходить бесследно, не давать абсолютно никаких явных результатов.— **Залиша́тися (залиши́тися) без нáслідків; не задовольня́тися.**

ОСТАВА́ТЬСЯ (оста́ться) В ДО́ЛГУ́. Не отблагодарить, не вознаградить кого-либо за что-либо, не отплатить тем же самым поступком, отношением.— **Залиша́тися (залиши́тися) в боргý.**

ОСТАВА́ТЬСЯ (оста́ться) В ДУРАКА́Х. Быть обманутым, оказаться

в глупом, смешном положении.— **Лишáтися (лишúтися, залишáтися, залишúтися) в дýрнях; пошúтися (убрáтися, записáтися) в дýрні.**

ОСТАВАТЬСЯ (остáться) В ОДНÓЙ РУБАШКЕ. Разориться, дойти до нищеты.— **Залишáтися (залишúтися, зоставáтися, зостáтися, бýти) в однíй сорóчці (без сорóчки).**

ОСТАВАТЬСЯ (остáться) В ТЕНИ́. Стараться быть незаметным, оставаться незамеченным.— **Залишáтися (залишúтися) в тíні.**

ОСТАВАТЬСЯ (остáться) МЕРТВОЙ БУКВОЙ. Быть только на бумаге, не применяться на деле.— **Лишáтися (лишúтися, залишáтися, залишúтися) мéртвою бýквою.**

ОСТАВАТЬСЯ (остáться, сидéть) НА БОБАХ. Обманувшись в расчётах, оказаться ни при чём.— **Лишáтися (лишúтися, залишáтися, залишúтися, зоставáтися, зостáтися, сидíти) на бобáх; піймáти (спіймáти, з'їсти, ухопúти, дістáти, скуштувáти) óблизня; ухопúти шúлом пáтоки.**

ОСТАВАТЬСЯ НА [ОДНÓМ] МЕ́СТЕ. *См.* **СТОЯТЬ НА [ОДНОМ] МЕ́СТЕ.**

ОСТАВА́ТЬСЯ (остáться) ПРИ СВОИ́Х ИНТЕРЕ́САХ. Ничего не потерять и не приобрести.— **Залишáтися (залишúтися, лишáтися, лишúтися) при своїх інтерéсах.**

ОСТАВАТЬСЯ (остáться) САМИ́М СОБОЙ́. *См.* **БЫТЬ САМИМ СОБОЙ́.**

ОСТАВА́ТЬСЯ (остáться) С НО́СОМ. Потерпеть неудачу, оказаться одураченным.— **Лишáтися (лишúтися) з нóсом; ухопúти шúлом (на шúло) пáтоки.**

ОСТА́ВИТЬ В ОДНО́Й РУБА́ШКЕ *и* **СНИМАТЬ (снять) [ПОСЛЕ́ДНЮЮ] РУБАШКУ** с кого. Разорить, довести до нищеты.— **Залишúти без сорóчки; знімáти (зняти) [остáнню] сорóчку.**

ОСТАВЛЯ́ЕТ ЖЕЛА́ТЬ [МНО́ГО] ЛУ́ЧШЕГО. Быть не очень хорошим, не очень доброкачественным, удовлетворяющим.— **Залишáє бажáти крáщого; далéко не найкрáщий; далéко ще не такúй як трéба (як слід, як мáє бýти).**

ОСТАВЛЯ́ТЬ (остáвить) БЕЗ ВНИМА́НИЯ кого, что. Пренебрегать кем-либо, чем-либо, не обращать внимания на кого, на что.— **Залишáти (залишúти, лишáти, лишúти) без увáги** кого, що.

ОСТАВЛЯТЬ (остáвить) В ДУРАКА́Х кого. Обмануть кого-либо, поставить в глупое, смешное положение.— **Пошивáти (пошúти, пострúгти) в дýрні; залишáти (залишúти, лишáти, лишúти) в дýрнях (дýрнем)** кого.

ОСТАВЛЯ́ТЬ (остáвить) В ПОКО́Е. Переставать трогать, беспокоить кого-либо, что-либо, докучать кому-либо.— **Лишáти (лишúти) в спóкою; давáти (дáти) спóкій (пóкій).**

ОСТАВЛЯ́ТЬ (остáвить) В ТЕНИ́. Не разъяснять, не освещать чего-либо.— **Залишáти (залишúти) в тíні.**

ОСТАВЛЯТЬ (остáвить) ЗА СОБО́Й (позади́ себя́) кого, что. Опережать кого-либо, что-либо, в каком-либо отношении.— **Лишáти (лишúти, залишáти, залишúти) позáду (за собóю)** кого, що; *(опережать — ещё)* **випереджáти (вúпередити)** кого.

ОСТАВЛЯ́ТЬ (остáвить) НА БОБАХ. Лишить того, чего добивался кто-либо, на что рассчитывал; оставить ни с чем.— **Лишáти (лишúти, залишáти, залишúти) на бобáх (ні з чим).**

ОСТАВЛЯ́ТЬ (остáвить) НА ПРОИЗВО́Л СУДЬБЫ. Предоставить самому себе, оставить без присмотра, без поддержки.— **Лишáти (лишúти, залишáти, залишúти) напризволя́ще.**

ОСТАВЛЯТЬ (остáвить) С НО́СОМ кого. Лишать ни с чем; обманывать, одурачивать.— **Лишáти (лишúти) з нóсом** кого.

ОСТАЛЬНО́Е (всё прóчее) ПРИЛО́ЖИТСЯ [САМО́ СОБО́Й]. Попутно осуществится, найдётся решение, непременно произойдёт, состоится.— **Рéшта додáться [самá собóю]; все íнше додáться [самé собóю].**

ОСТАНАВЛИВАТЬ (остановúть) ГЛАЗА́ (глаз) на ком, на чём. Смотреть на кого-либо, что-либо, рассматривать.— **Спиняти (спинúти) óчі (óко)** на кому, на чому.

ОСТАНАВЛИВАТЬ (остановúть) СВОЙ ВЫБОР на ком, на чём. Выбрать кого-либо, что-либо.— **Спиняти (спинúти) свій вúбір** на кому, на чому.

ОСТА́ТЬСЯ БЕЗ НОГ. Сильно устать, дойти до изнеможения от ходьбы.— **Відбíгати нóги.**

ОСТА́ТЬСЯ (оказа́ться) В ДУРАКА́Х. *См.* **ПОПАСТЬ ВПРОСА́К.**

ОСТА́ТЬСЯ (оказа́ться) ПРИ ПИ́КОВОМ ИНТЕРЕ́СЕ. Потерпеть неудачу в чём-либо, остаться ни с чем.— **Залиши́тися (зоста́тися) при пі́ковому інтере́сі; піймáти (з'їсти, ухопи́ти, діста́ти, скуштувáти) óблизня.**

ОСТЕР НА ЯЗЫК кто. *См.* **ÓСТРЫЙ ЯЗЫК.**

ÓСТРАЯ НЕОБХОДИ́МОСТЬ. Очень сильная, исключительная, настоятельная надобность, потребность, нужда в ком-либо, в чём-либо.— **Кра́йня потре́ба.**

ОСТРАЯ ПРОБЛЕ́МА. Назревший, но сложный для исполнения вопрос; больной вопрос.— **Го́стра пробле́ма.**

ОСТРЫЙ ЯЗЫК у кого *и* **ОСТЕР (óстрый) НА ЯЗЫК** кто. Об остроумном, язвительном человеке.— **Го́стрий на язи́к (на сло́во, на мо́ву)** кто; **го́стрий язи́к ма́є** кто.

ОСУША́ТЬ (осуши́ть) СЛЁЗЫ. Утешать в горе, успокаивать плачущего.— **Вису́шувати (ви́сушити) сльóзи (сльозý); обсýшувати (обсуши́ти, осýшувати, осуши́ти) сльóзи.**

ОТ *А* ДО *Я* (до *зет*). От начала до конца; всё целиком.— **Від *а* до *я*** (до *зет*).

ОТ АЗА́ ДО И́ЖИЦЫ. *Книжн.* С начала до конца.— **Від аза́ до іжиці.**

ОТ АЛЬФЫ ДО ОМЕ́ГИ. От начала до конца.— **Від а́льфи до оме́ги.**

ОТБЕГА́ТЬ НОГИ. *См.* **СБИ́ТЬСЯ С НОГ.**

ОТБИВА́ТЬ (отби́ть) ОХÓТУ делать что. Лишать (лишить) желания делать что-либо.— **Відбивáти (відби́ти) бажáння (охóту)** робити що.

ОТБИВА́ТЬСЯ (отби́ться) ОТ ДО́МА. Начинать редко бывать дома, не проявляя интереса к домашним делам; забывать, покидать дом.— **Відбивáтися (відби́тися) від дóму (від хáти, від домівки); не держáтися дóму (хáти, домівки).**

ОТБИВА́ТЬСЯ (отби́ться) ОТ РУК. Переставать слушаться кого-либо, подчиняться кому-либо.— **Відбивáтися (відби́тися) від рук.**

ОТБИВА́ТЬСЯ РУКА́МИ И НОГА́МИ от чего. Решительно противиться чему-либо.— **Відбивáтися рукáми й ногáми** від чого.

ОТБИВА́ТЬ (отби́ть) ХЛЕБ у кого. Лишать кого-либо заработка или возможности заработка, берясь за ту же работу, дело, занятие и т. п.— **Відбивáти (відби́ти, відбирáти, відібрáти) хліб** чий, кого.

ОТ БОЛЬШО́ГО УМА сделать что. *См.* **С БОЛЬШО́ГО УМА.**

ОТБО́Ю (отбóя) НЕТ (не́ было, не бу́дет) от кого, от чего. Более чем достаточно кого-либо, чего-либо, слишком много.— **Відбóю немá (не булó, не бýде)** від кого, від чого.

ОТБРО́СЫ (подóнки) О́БЩЕСТВА. О морально разложившихся, преступных элементах общества.— **Пóкидьки (пóтолоч) суспíльства.**

ОТ ВЕЛИ́КОГО ДО СМЕШНО́ГО ОДИ́Н ШАГ. Употребляется обычно в связи с обнаружившейся пошлостью, смехотворностью какого-либо плана, намерения, дела.— **Від велúкого до смішнóго одúн крок.**

ОТВЕЧА́ТЬ (отве́тить) ГОЛОВО́Й за кого, за что. Ручаться за кого-либо, что-либо, брать на себя полную ответственность за кого-либо, за что-либо.— **Відповідáти (відповíсти) головóю (життя́м)** за кого, за що.

ОТВЛЕКА́ТЬ (отвле́чь) внима́ние от кого, от чего. Направлять внимание на что-либо другое.— **Відверта́ти (відверну́ти, відхиля́ти, відхили́ти, відволіка́ти, відволíкти) ува́гу** від кого, від чого.

ОТВОДИ́ТЬ (отвести́) ГЛАЗА́ кому. Отвлекать чьё-либо внимание, обманывать.— **Відвóдити (відвести́)** чі кому.

ОТВОДИ́ТЬ (отвести́) ДУ́ШУ. 1. Удовлетворять какое-либо сильное желание; 2. Высказывать кому-либо то, что наболело.— **Розважáти (розвáжити) ду́шу; відвóдити (відвести́) ду́шу.**

ОТ ВОРО́Т ПОВОРО́Т. *Шутл.* Употребляется для обозначения решительного отказа кому-либо в чём-либо.— **Завертáй голóблі; вибачáй та голóблі завертáй.**

ОТ ВРЕ́МЕНИ ДО ВРЕ́МЕНИ. *См.* **ВРЕМЯ ОТ ВРЕМЕНИ.**

ОТ ВСЕ́ГО СЕ́РДЦА. *См.* **ОТ ЧИ́СТОГО СЕ́РДЦА.**

ОТ ГОЛОВЫ́ ДО НОГ (до пят) *и* **ОТ НОГ ДО ГОЛОВЫ́.** *См.* **С ГОЛОВЫ́ ДО НОГ.**

ОТ ГОРШКА́ ДВА (три) ВЕРШКА́. О маленьком ребёнке или о человеке

очень низкого роста.— **Від горшка́ два (три) вершка́.**

ОТДАВА́ТЬ (отда́ть, приноси́ть, принести́) В ЖЕ́РТВУ кого, что. Отказываться от кого-либо, от чего-либо, жертвовать кем-либо, чем-либо ради кого, чего.— **Віддава́ти (віддáти, принóсити, принести́) в же́ртву** кого, що.

ОТДАВА́ТЬ (отда́ть) ДАНЬ. Воздавать должное, ценить в полной мере, проявлять интерес к чему-либо.— **Віддава́ти (віддáти) данúну.**

ОТДАВА́ТЬ (отда́ть) ДО́ЛЖНОЕ (справедли́вость) кому, чему. Оценить по заслугам, в полной мере кого-либо, что-либо.— **Віддава́ти (віддáти) належне (справедли́вість)** кому, чому.

ОТДАВА́ТЬ (отда́ть) КОНЦЫ́. *Шутл.* Умирать.— **Віддава́ти (віддáти) кінці́.**

ОТДАВА́ТЬ (отда́ть) НА ПОРУГА́НИЕ (на посмея́ние). Ставить в условия унижения, пренебрежения, глумления; сводить на нет.— **Віддава́ти (віддáти) на пота́лу (на глум, на пóсміх, на нару́гу).**

ОТДАВА́ТЬ (отда́ть) ПА́ЛЬМУ ПЕРВЕ́НСТВА кому, чему. Ставить на первое место кого-либо, что-либо.— **Віддава́ти (віддáти) па́льму пе́ршості** кому, чому.

ОТДАВА́ТЬ (отда́ть, ока́зывать, оказа́ть) ПРЕДПОЧТЕ́НИЕ кому, чему. Признавать кого-либо, что-либо лучшим в сравнении с другим.— **Віддава́ти (віддáти) перева́гу** кому, чому.

ОТДАВА́ТЬ (отда́ть) РУ́КУ [И СЕ́РДЦЕ] кому. *Уст.* Соглашаться стать женой кого-либо, выходить замуж за кого-либо.— **Віддава́ти (віддáти) ру́ку [й се́рце]** кому.

ОТДАВА́ТЬ (отда́ть) СПРАВЕДЛИ́ВОСТЬ. *См.* **ОТДАВА́ТЬ ДО́ЛЖНОЕ.**

ОТДАВА́ТЬ (отда́ть, отпла́чивать, отплати́ть) СТОРИЦЕЙ. 1. Очень щедро благодарить за услугу, за хороший поступок; 2. Очень жестоко мстить за причинённое зло.— **Відпла́чувати (відплати́ти, віддя́чувати, віддя́чити, запла́чувати, заплати́ти, спла́чувати, сплати́ти) сторúцею.**

ОТДАВА́ТЬСЯ (отда́ться) НА ВО́ЛЮ кому, чему. Давать возможность кому-либо, чему-либо владеть, распоряжаться собой.— **Віддава́тися (віддáтися) на во́лю** кому, чому.

ОТДЕЛА́ТЬСЯ ЛЕ́ГКИМ ИСПУ́ГОМ. Избежать чего-либо, избавиться от чего-либо без особых последствий, неприятностей.— **Відбу́тися легки́м переля́ком.**

ОТ ДОСКИ́ ДО ДОСКИ́ [ПРОЧИТА́ТЬ, ВЫУЧИ́ТЬ *и т. п.*]. *См.* **ОТ КО́РКИ ДО КО́РКИ [ПРОЧИТА́ТЬ, ВЫУЧИТЬ** *и т. п.*].

ОТ [ВСЕЙ] ДУШИ́ *и* **ВСЕЙ ДУШО́Й.** Искренне, горячо, всем существом.— **Від [усієї] душі́; усією душе́ю.**

ОТДЫХА́ТЬ (отдохну́ть) ДУШО́Й (се́рдцем). Обрести душевный покой, освободившись от волнений или отвлёкшись чем-либо, доставляющим радость.— **Спочива́ти (спочи́ти) душе́ю (се́рцем).**

ОТЖИВА́ТЬ (отжи́ть) СВОЙ ВЕК. Приближаться к концу своей жизни.— **Віджива́ти (віджи́ти) свій вік (свóї).**

ОТ ЗАРИ́ ДО ЗАРИ́. Весь день, с утра до ночи, всю ночь.— **Від зорі́ до зорі́; від зоряни́ці до зоряни́ці; від світа́ння до смерка́ння (до сме́рку); від світа́нку до смерка́ння (до смерку́).**

ОТ ЗЕМЛИ́ НЕ ВИДА́ТЬ (не ви́дно). О маленьком ребёнке или о взрослом человеке очень маленького роста.— **Від землі́ не ви́дно.**

ОТКЛА́ДЫВАТЬ (отложи́ть) В ДО́ЛГИЙ ЯЩИК. Отложить исполнение какого-либо дела на длительное, на неопределённое время.— **Відклада́ти (відкла́сти) [спра́ву, спра́ви] в до́вгий я́щик (в до́вгу шухля́ду).**

ОТ КО́РКИ ДО КО́РКИ [ПРОЧИТА́ТЬ, ВЫУЧИ́ТЬ *и т. п.*] *и* **ОТ ДОСКИ́ ДО ДОСКИ́ [ПРОЧИТАТЬ, ВЫУЧИТЬ** *и т. п.*]. От начала до конца, целиком, всё подряд, ничего не пропуская.— **Від до́шки до до́шки [прочита́ти, ви́вчити** *тощо*]; **від палі́турки до палі́турки [прочита́ти, ви́вчити** *тощо*].

ОТ КРА́Я [И] ДО КРА́Я; ИЗ КРА́Я В КРАЙ *и* **ИЗ КОНЦА́ В КОНЕЦ.** По всему протяжению чего-либо.— **Від кра́ю [і] до кра́ю; з кра́ю в край; з кінця́ в кіне́ць; від кінця́ до кінця́.**

ОТКРЫВА́ТЬ (откры́ть) АМЕРИ́КУ. *Ирон.* Сказать, объявить о том, что давно известно.— **Відкрива́ти (відкри́ти) Аме́рику.**

ОТКРЫВА́ТЬ (откры́ть, раскрыва́ть, раскры́ть) ГЛАЗА́ кому. Выводить кого-либо из заблуждения, помогать правильно понять истинное положение вещей.— **Відкрива́ти (відкри́ти, розкрива́ти, розкри́ти) о́чі** кому.

ОТКРЫВА́ТЬ (откры́ть, раскрыва́ть, раскры́ть) ДУ́ШУ (се́рдце) кому. Откровенно поделиться с кем-либо своими заветными мыслями, переживаниями, тайнами.— **Відкрива́ти (відкри́ти, розкрива́ти, розкри́ти) ду́шу (се́рце)** кому.

ОТКРЫВА́ТЬ (откры́ть) НО́ВУЮ СТРАНИ́ЦУ в чём. Начинать новый период, новый этап в чём-либо.— **Відкрива́ти (відкри́ти) нову́ сторі́нку** в чому.

ОТКРЫВА́ТЬ (откры́ть) РОТ. *См.* **РАСКРЫВА́ТЬ РОТ.**

ОТКРЫ́ТЫЙ ВОПРО́С. Нерешённая проблема.— **Відкри́те пита́ння.**

ОТКУ́ДА ВЕ́ТЕР ДУ́ЕТ. В каком направлении развиваются какие-либо дела, обстоятельства, от кого исходит что-либо.— **Звідки ві́тер ві́є.**

ОТКУ́ДА НИ ВОЗЬМИ́СЬ. Внезапно, неизвестно откуда — о неожиданном появлении кого-либо, чего-либо.— **Де не взя́вся (взяло́сь).**

ОТКУ́ДА [ТО́ЛЬКО] ПРЫТЬ (си́ла) ВЗЯ́ЛАСЬ. О стремительном движении, о неожиданном проявлении энергии.— **Звідки [тільки] си́ли взяли́ся (си́ла взяла́ся).**

ОТЛЕГЛО́ (отошло́) ОТ СЕ́РДЦА у кого. Кто-либо испытывает чувство облегчения, успокоения.— **Відлягло́ від се́рця (на се́рці); відійшло́ від се́рця** у кого, кому.

ОТЛИВА́ТЬ (лить) ПУ́ЛИ. 1. Хвастливо лгать, рассказывать что-либо неправдоподобное; 2. Говорить или делать что-либо необычное, неожиданное или смешное.— **Бре́хні точи́ти (справля́ти); дзві́н вели́кий ля́ти.**

ОТЛОЖИ́ТЬ В ДО́ЛГИЙ ЯЩИК. *См.* **ОТКЛА́ДЫВАТЬ В ДО́ЛГИЙ ЯЩИК.**

ОТ НЕ́ЧЕГО ДЕ́ЛАТЬ. От безделья, от скуки.— **З (від) ні́чого робі́ти.**

ОТНЫНЕ И ДО ВЕ́КА. Навсегда.— **Від ни́ні й до [кінця́] ві́ку.**

ОТОДВИ́ГАТЬ (отодви́нуть) НА ЗА́ДНИЙ (на второ́й) ПЛАН. Делать что-либо менее важным, незначительным.— **Відсува́ти (відсу́нути) на за́дній (на дру́гий) план.**

ОТОЙТИ́ В ВЕ́ЧНОСТЬ. *См.* **ОТХОДИ́ТЬ В ВЕ́ЧНОСТЬ.**

ОТОЙТИ́ В О́БЛАСТЬ ПРЕДА́НИЯ (воспомина́ний). *См.* **ОТХОДИ́ТЬ В О́БЛАСТЬ ПРЕДА́НИЯ.**

ОТОЙТИ́ НА ВТОРО́Й ПЛАН. *См.* **ОТХОДИ́ТЬ НА ВТОРО́Й ПЛАН.**

ОТОЛЬЮ́ТСЯ ВО́ЛКУ ОВЕ́ЧЬИ СЛЕ́ЗЫ (слёзки) *и* **ОТОЛЬЮ́ТСЯ КО́ШКЕ МЫ́ШКИНЫ СЛЕЗЫ (слёзки).** За обиды, несчастья, причинённые слабому, обидчик получит отмщение — говорится как угроза или предостережение.— **Віділлю́ться во́вкові ове́чі сльо́зи; віділлю́ться (відізву́ться) во́вкові коров'ячі (кобили́чі) сльо́зи.**

СТОРВА́ТЬ ГЛАЗ НЕ МО́ЖЕТ (не в си́лах, нельзя́). Пристально; неотрывно смотреть на кого-либо или что-либо.— **Відірва́ти (відвести́) очей не мо́же (не в си́лах, не мо́жна).**

ОТОШЛО́ ОТ СЕ́РДЦА у кого. *См.* **ОТЛЕГЛО́ ОТ СЕ́РДЦА.**

ОТ [САМЫХ] ПЕЛЕНО́К. *См.* **С [САМЫХ] ПЕЛЕНО́К.**

ОТПЛАТИ́ТЬ ТОЙ ЖЕ МОНЕ́ТОЙ кому. *См.* **ПЛАТИ́ТЬ ТОЙ ЖЕ МОНЕ́ТОЙ.**

ОТПЛА́ЧИВАТЬ (отплати́ть) СТОРИ́ЦЕЙ. *См.* **ОТДАВА́ТЬ СТОРИ́ЦЕЙ.**

ОТ ПОЛНОТЫ ДУШИ́ (се́рдца, чувств). От избытка чувств.— **Від повноти́ душі́ (се́рця, почуттів, почува́нь).**

ОТПРАВЛЯ́ТЬ (отпра́вить) НА ТОТ СВЕ́Т (к пра́отцам). Умертвлять.— **Відправля́ти (відпра́вити) на той світ; зганя́ти (зго́нити, зіга́ти, зогна́ти) зі (з) світу.**

ОТПУСКА́ТЬ (отпусти́ть) ВО́ЖЖИ. Ослаблять руководство кем-нибудь, чем-нибудь, контроль за кем-нибудь, чем-нибудь.— **Попуска́ти (попусти́ти, пусти́ти) ві́жки (поводи́).**

ОТПУСКА́ТЬ (отпусти́ть) ГА́ЙКУ. Ослаблять требования.— **Відпуска́ти (відпусти́ти) га́йку.**

ОТПУСКА́ТЬ (отпусти́ть) ДУ́ШУ НА ПОКАЯ́НИЕ. Не трогать, не приставать, оставить в покое.— **Пуска́ти (пусти́ти) ду́шу на поку́ту.**

ОТПУСКА́ТЬ (отпусти́ть) С МИ́РОМ кого. Позволить уйти без наказаний, не препятствовать.— **Відпуска́ти (відпусти́ти) з ми́ром** кого.

ОТРЕ́ЗАННЫЙ ЛОМО́ТЬ к т о. О том, кто отделился от семьи, стал самостоятельным и живёт своей жизнью.— **Відрі́зана (відкра́яна) ски́ба (ски́бка) [від хлі́ба]** х т о.

ОТРЫВА́ТЬ (оторва́ть) ОТ СЕБЯ́. Лишить себя чего-либо необходимого, отдав другому.— **Відрива́ти (відірва́ти) від се́бе.**

ОТРЫВА́ТЬСЯ (оторва́ться) ОТ ЗЕМЛИ́. Терять чувство реальности, связи с кем-либо, чем-либо.— **Відрива́ти (відірва́тися) від землі.**

ОТРЯХНУ́ТЬ (отрясти́) ПРАХ ОТ СВОИХ НОГ. *Книжн.* Окончательно порвать отношения, прекратить связь с чем-либо.— **Обтруси́ти (струси́ти) по́рох (прах) від (із) ніг свої́х.**

ОТ СЛУ́ЧАЯ К СЛУ́ЧАЮ. Не всегда, не регулярно, время от времени.— **Від ви́падку до ви́падку; від наго́ди до наго́ди.**

ОТСО́ХНИ У МЕНЯ́ ЯЗЫ́К. Клятвенное заверение в правдивости сказанного или в непременном выполнении чего-либо.— **Хай мені язи́к відсо́хне.**

ОТСТАВНО́Й КОЗЫ́ БАРАБА́НЩИК. *Шутл., ирон.* О человеке, занимавшем незначительную должность и потерявшем её и вышедшем в отставку, оказавшись ненужным.— **П'я́те ко́лесо до во́за (у во́зі); соба́ці п'я́та нога́.**

ОТСТУПА́ТЬ (отступи́ть) НА ВТОРО́Й ПЛАН. *См.* **ОТХОДИ́ТЬ НА ВТОРО́Й ПЛАН.**

ОТХОДИ́ТЬ (отойти́) В ВЕ́ЧНОСТЬ. 1. Умирать; 2. Проходить, бесследно исчезать.— **Відхо́дити (відійти́) у ві́чність (у дові́чний сон).**

ОТХОДИ́ТЬ (отойти́) В О́БЛАСТЬ ПРЕДА́НИЯ (воспомина́ний). Перестать существовать, употребляться и т. п.; пройти, исчезнуть.— **Відхо́дити (відійти́) в мину́ле (в непа́м'ять, в бе́звість).**

ОТХОДИ́ТЬ (отойти́, отступа́ть, отступи́ть) НА ВТОРО́Й ПЛАН. Становиться менее важным, второстепенным.— **Відхо́дити (відійти́, відступа́ти, відступи́ти) на дру́гий (на за́дній) план.**

ОТЦЫ́ И ДЕ́ТИ. Старое и молодое поколения, обычно различающиеся между собой взглядами, идеями, устремлениями и т. п.— **Батьки́ і ді́ти.**

ОТ ЧИ́СТОГО (от всего́) СЕ́РДЦА. Совершенно искренне.— **Від щи́рого се́рця.**

ОХВА́ТЫВАТЬ (охвати́ть) ВЗГЛЯ́ДОМ (взо́ром). Обводить взглядом кого-либо, что-либо, посмотреть на кого-либо, что-либо со всех сторон; оглядывать.— **Охо́плювати (охопи́ти, осяга́ти, осягну́ти, осягти́) о́ком (очи́ма, зо́ром, по́глядом).**

ОХВАТЫВАТЬ (охвати́ть) УМО́М. Понимать, воспринимать.— **Осяга́ти (осягти́) ро́зумом.**

ОХО́ТА БЕРЕТ (взяла́) к о г о. Хочется, захотелось.— **Хі́ть бере́ (взяла́)** к о г о.

ОХО́ТА ПУ́ЩЕ НЕВО́ЛИ. Говорится тогда, когда берутся за что-либо сложное, трудное и т. п. не по необходимости, а по желанию.— **Охо́та гі́рше нево́лі.**

ОЦЕНИ́ТЬ ПО ДОСТО́ИНСТВУ к о г о, ч е г о. Составить о ком-либо, чём-либо правильное (положительное или отрицательное) мнение.— **Оціни́ти по заслу́зі (нале́жним чи́ном, як нале́жить, по досто́їнству)** к о г о, щ о.

ОЧАРО́ВЫВАТЬ (плени́ть) ВЗОР (взгляд, глаза́). Привлекать взгляды красотой, красками и т. п.— **Чарува́ти зір (по́гляд, о́чі).**

ОЧЕРТЯ́ ГО́ЛОВУ. Не думая, не рассуждая; безрассудно.— **На ві́дчай [душі].**

ОШИБИ́ТЬСЯ А́ДРЕСОМ. Обратиться не к тому, к кому надо.— **Помили́тися адре́сою.**

П

ПА́ДАТЬ (пасть, упа́сть, поники́нуть) ДУ́ХОМ. Впасть в уныние, отчаяние, терять надежду на что-либо.— **Занепада́ти (занепа́сти, па́дати, упа́сти) ду́хом.**

ПА́ДАТЬ С НОГ. *См.* **ВАЛИ́ТЬСЯ С НОГ.**

ПА́ЛЕЦ (па́льцем) О ПА́ЛЕЦ НЕ УДА́РИТЬ. Совершенно ничего не сделать.— **Па́лець об па́лець не вда́рити;**

і за холо́дну во́ду не бра́тися (не взя́тися).

ПА́ЛКА О ДВУХ КОНЦА́Х. О том, что может кончиться и хорошо и плохо.— **Па́лиця з двома́ кінця́ми (два кінці́ ма́є); па́лиця на два кінці́; у па́лиці два кінці́ [оди́н по мені́, а дру́гий по тобі́].**

ПА́ЛКА ПЛА́ЧЕТ о ком. О том, кто заслуживает наказания, кого нужно побить.— **Па́лиця пла́че** з а к и м; *рі́дко* п о к о м у.

ПА́ЛЬМА ПЕ́РВЕНСТВА. Первое место в достижении чего-либо, в овладении чем-либо.— **Па́льма пе́ршості.**

ПА́ЛЬМОВАЯ ВЕТВЬ. Символ мира, мирных намерений.— **Па́льмова гі́лка.**

ПА́ЛЬЦЫ В РОТ НЕ КЛАДИ́ к о м у. О человеке, с которым надо быть очень осторожным, кому нельзя доверять.— **Па́льці в рот не кладі́** к о м у.

ПА́ЛЬЦЕМ НЕ ТРО́ГАТЬ (не тро́нуть) к о г о, ч е г о. Не причинять ни малейшего вреда кому-либо.— **Па́льцем не торка́ти (не торкну́ти, не займа́ти, не зайня́ти, не зачіпа́ти, не зачепи́ти)** к о г о, щ о.

ПА́ЛЬЦЕМ НЕ ШЕВЕЛЬНУ́ТЬ (не дви́нуть). Не сделать ни малейшего усилия, чтобы осуществить что-либо; ничего не сделать, не предпринять.— **[І] па́льцем не ворухну́ти (не поворухну́ти, не ру́шити, не кивну́ти); [і, ні] за холо́дну во́ду не взя́тися.**

ПА́ЛЬЦЕМ (па́льцами) ПОКА́ЗЫВАТЬ (ука́зывать, ты́кать) н а к о г о, н а ч т о. Относиться к кому-либо, чему-либо как к необычайному, обращающему на себя внимание; открыто, во всеуслышание осуждать, порицать кого-либо, что-либо, обращая всеобщее внимание.— **Па́льцем (па́льцями) пока́зувати (ти́кати, ти́цяти, штрика́ти)** н а к о г о, н а щ о.

ПА́ЛЬЧИКИ ОБЛИ́ЖЕШЬ (обли́жете). 1. О чём-либо очень вкусном; 2. О чём-либо заманчивом, прельщающем.— **Па́льчики (па́льці) обли́жеш (обли́жете).**

ПА́МЯТЬ СЕ́РДЦА. Запас впечатлений.— **Па́м'ять се́рця.**

ПАН ИЛИ ПРОПА́Л. *См.* **ЛИ́БО ПАН, ЛИБО ПРОПА́Л.**

ПАНИ́ЧЕСКИЙ СТРАХ (у́жас). Состояние полной растерянности, вызванной действительной или кажущейся опасностью.— **Пані́чний жах (страх).**

ПАРЕНЬ НЕ ПРО́МАХ. *См.* **МА́ЛЫЙ НЕ ПРОМАХ.**

ПАРИ́ТЬ В ОБЛАКА́Х (в эмпире́ях). *См.* **ВИТА́ТЬ В ОБЛАКА́Х.**

ПАР КОСТЕЙ НЕ ЛО́МИТ. Говорится тогда, когда кто-либо не испытывает неудобства от чрезмерной жары — в помещении, на улице и т. д.— **Па́ра (пар) кісто́к не ло́мить; па́ра па́рить, а кісто́к не ва́рить.**

ПАРФЯ́НСКАЯ СТРЕЛА́. *Книжн.* Меткий, коварный удар; меткое, сражающее слово.— **Парфя́нська стріла́.**

ПАРШИ́ВАЯ ОВЦА ВСЕ СТАДО ПО́РТИТ. Дурной человек своим поведением, поступками и т. п. вредно действует на коллектив или создаёт о коллективе неблагоприятное впечатление.— **Пога́на ове́чка (вівця́) всю ота́ру пога́нить; паршива́ вівця́ всю ота́ру спаску́дить.**

ПАСТЬ (упа́сть, поні́кнуть) ДУ́ХОМ. *См.* **ПАДАТЬ ДУ́ХОМ.**

ПАСТЬ (стать) ЖЕ́РТВОЙ ч е г о. Погибнуть от чего-либо или ради, во имя чего-либо.— **Упа́сти (ста́ти) же́ртвою** ч о г о.

ПАСТЬ СМЕ́РТЬЮ ХРА́БРЫХ. Умереть в битве героем.— **Заги́нути (уме́рти, полягти́) сме́ртю хоро́брих.**

ПАХНЕТ (запа́хло) ПОРО́ХОМ. Угрожает война.— **Па́хне (запа́хло) по́рохом.**

ПА́ЧЕ (сверх, про́тив вся́кого) ЧА́ЯНИЯ. *Книжн.* Вопреки ожиданию или сверх ожидания. Неожиданно.— **Над (по́над) [уся́ке] сподіва́ння.**

ПА́ЧКАТЬ РУ́КИ о б к о г о, о б о ч т о. *См.* **МАРА́ТЬ РУ́КИ.**

ПЕНЯ́Й (пусть пеня́ет) [САМ] НА СЕБЯ́. Вини только себя — в том, что будешь наказан, ущемлён в чём-либо.— **Ре́мствуй [сам] на се́бе.**

ПЕПЕЛ КЛААСА СТУЧИ́Т В [МОЕ] СЕРДЦЕ. *Книжн.* Напоминание об обязанности, призыв к мести.— **По́піл Клаа́са б'є (сту́кає) в [моє́] се́рце.**

ПЕРВАЯ ЛАСТО́ЧКА. О самых ранних, начальных признаках появления, наступления чего-либо.— **Пе́рша ла́стівка.**

ПЕ́РВОЕ СЛО́ВО ч ь ё, з а к е м. 1. Первый шаг, начальный этап чего-либо; 2. Самое главное, существенное в чём-либо.— **Пе́рше сло́во** в ч о м у, ч и е, з а к и м.

ПЕ́РВЫЕ ШАГИ́ *и* **ПЕ́РВЫЙ ШАГ.** О начальном периоде чего-либо, существования чего-либо или какой-либо деятельности.— **Пе́рші кро́ки; пе́рший крок.**

ПЕ́РВЫЙ ВСТРЕ́ЧНЫЙ. Случайный, любой человек.— **Пе́рший стрі́чний (стрі́чний); пе́рший-лі́пший.**

ПЕ́РВЫЙ СОРТ. О чём-либо превосходном, великолепном.— **Пе́рший сорт.**

ПЕРЕБЕГА́ТЬ (перебежа́ть, перебива́ть, переби́ть, переходи́ть, перейти́) ДОРО́ГУ кому. Опережать кого-либо в чём-либо; захватывать, перехватывать то, на что рассчитывал другой.— **Перебіга́ти (перебі́гти, перебива́ти, переби́ти) доро́гу** кому.

ПЕРЕБИВА́ТЬСЯ (перева́ливаться) ИЗ КУЛЬКА́ В РОГО́ЖКУ. Жить, испытывая нужду то в одном, то в другом, жить в бедности.— **Перебива́тися з дра́нки на (в) перепра́нку.**

ПЕРЕБИВА́ТЬСЯ С ХЛЕ́БА НА КВАС. Жить плохо, бедно.— **Перебива́тися з хлі́ба на квас (на во́ду).**

ПЕРЕБИРА́ТЬ (перебра́ть) В УМЕ́ (в па́мяти, в мы́слях, в голове́). Вспоминая, обдумывать, представлять последовательно одно за другим.— **Перебира́ти (перебра́ти) в па́м'яті (в думка́х, в голові́).**

ПЕРЕБИРА́ТЬ (перебра́ть, перехва́тывать, перехвати́ть) ЧЕ́РЕЗ КРАЙ (че́рез ме́ру). Делать, говорить что-либо лишнее, сильно преувеличивать; более чем нужно, чрезмерно.— **Перебира́ти че́рез край; перебра́ти (перебра́ти) [че́рез] міру (мі́рку); перебо́рщувати (переборщи́ти) [мі́ру, мі́рку]; передава́ти (переда́ти) куті́ ме́ду.**

ПЕРЕБОЛЕ́ТЬ ДУШО́Й (се́рдцем). Испытать большую тревогу, страдание.— **Переболі́ти (перетлі́ти) душе́ю (се́рцем).**

ПЕРЕВА́ЛИВАТЬСЯ ИЗ КУЛЬКА́ В РОГО́ЖКУ. *См.* **ПЕРЕБИВАТЬСЯ ИЗ КУЛЬКА В РОГОЖКУ.**

ПЕРЕВЕРТЫВА́ТЬ (перевора́чивать, переверну́ть) ВВЕРХ (кве́рху) **ДНО́М.** 1. Приводить в состояние полного беспорядка, хаоса; 2. Коренным образом изменять, делать совершенно иным, не таким, как было.— **Перверта́ти (переверну́ти) догори́ дном.**

ПЕРЕВЕРТЫВА́ТЬ (перевора́чивать, переверну́ть) ВВЕРХ НОГА́МИ. Коренным образом изменять, делать совершенно иным, не таким, как было.— **Перверта́ти (переверну́ти) догори́ нога́ми.**

ПЕРЕВЕРТЫВА́ТЬ (перевора́чивать) [ВСЮ] ДУ́ШУ кого, чью, кому. Очень сильно, глубоко волновать, потрясать.— **Перверта́ти (переверну́ти [всю] ду́шу** кого, чию, кому.

ПЕРЕВОДИ́ТЬ (перевести́) ДУХ (дыха́ние). Глубоко вздыхать, отдышаться; делать передышку, отдых в чём-либо.— **Перево́дити (перевести́, зво́дити, вести́) дух (по́дих).**

ПЕРЕВОДИ́ТЬ (перевести́) НА РЕ́ЛЬСЫ чего, какие. Организовать, направлять, преобразовывать что-либо определённым образом.— **Перево́дити (перевести́) на ре́йки** чого, які.

ПЕРЕГИБА́ТЬ (перегну́ть) ПА́ЛКУ. Впадать в излишнюю крайность, переусердствовать в каких-либо требованиях, в выполнении чего-либо и т. п.— **Перегина́ти (перегну́ти) па́лку (па́лицю).**

ПЕРЕДАВА́ТЬ (переда́ть) ЭСТАФЕ́ТУ кому. Поручать кому-либо продолжать начатое дело.— **Передава́ти (переда́ти) естафе́ту** кому.

ПЕРЕДНИЙ КРАЙ. 1. Первая линия расположения огневых позиций пехоты в районе боевых действий; 2. (чего) Участок какой-либо трудной и важной в данное время деятельности.— **Пере́дній край.**

ПЕРЕДОВА́Я ПОЗИ́ЦИЯ (ли́ния). Район боевых действий.— **Передова́ позиція (лінія).**

ПЕ́РЕД СМЕ́РТЬЮ НЕ НАДЫ́ШИШЬСЯ. *Шутл.* О попытках в последний момент перед чем-лнбо наверстать упущенное, не сделанное своевременно.— **Пе́ред сме́ртю не нади́шешся.**

ПЕРЕЕ́ЗЖАЯ СВА́ХА. Тот, кто не держится на одном месте.— **Пере́їжджа сва́ха.**

ПЕРЕЖЕВЫВА́ТЬ ЖВА́ЧКУ. *См.* **ЖЕВАТЬ ЖВАЧКУ.**

ПЕРЕЖИВА́ТЬ (пережи́ть) [САМОГО] СЕБЯ. 1. Сохранить своё значение после смерти; 2. Утратить своё значение при жизни.— **Переживати (пережи́ти) [само́го] себе́.**

ПЕРЕЙТИ ВСЕ́ (вся́кие) ГРАНИ́ЦЫ. *См.* **ПЕРЕХОДИТЬ ВСЕ ГРАНИЦЫ.**

ПЕРЕЙТИ́ ДОРО́ГУ кому. *См.* **ПЕРЕБЕГА́ТЬ ДОРО́ГУ.**

ПЕРЕЙТИ́ ОТ СЛОВ К ДЕ́ЛУ. Пора кончать разговоры и приступить к работе.— **Перейти́ від слів до ді́ла.**

ПЕРЕЙТИ́ (перешага́ть, перешагну́ть) [ЧЕ́РЕЗ] ПОРО́Г. *См.* **ПЕРЕСТУПА́ТЬ [ЧЕ́РЕЗ] ПОРО́Г.**

ПЕРЕЙТИ́ РУБИКО́Н. *Книжн.* Принять бесповоротное решение, сделать решительный шаг.— **Перейти́ Рубико́н.**

ПЕРЕКЛА́ДЫВАТЬ (переложи́ть) НА ПЛЕ́ЧИ кого, чьи, кому Освобождая себя или кого-либо от работы, ответственности, заботы и т. п. обременять этим другого.— **Перекла́сти (перекла́сти) на пле́чі** кого, чиї, кому.

ПЕРЕКОВА́ТЬ МЕЧИ́ НА ОРА́ЛА Разоружиться, отказаться от воинственных намерений; перейти от состояния войны к миру.— **Перекува́ти мечі́ на ра́ла.**

ПЕРЕЛА́МЫВАТЬ (переломи́ть) СЕБЯ́. Заставлять себя поступать иначе, стать иным в поведении, поступках, изменять свой характер, привычки и т. п.; подавлять в себе, преодолевать какое-либо чувство, состояние и т. п.— **Перела́мувати (переломи́ти, переламáти) [само́го] себе́.**

ПЕРЕЛЕТЕ́ТЬ НА КРЫ́ЛЬЯХ (стрело́й). Очень быстро преодолеть какое-либо пространство или преграду.— **Перелеті́ти на кри́лах (стрі́лою).**

ПЕРЕЛЕ́ТНАЯ ПТИ́ЦА. О человеке, который не живёт долго на одном месте.— **Перелі́тний птах; перелі́тна пта́ха (пти́ця).**

ПЕРЕЛИВА́ТЬ (пересыпа́ть) ИЗ ПУСТО́ГО В ПОРО́ЖНЕЕ. Заниматься бесполезным делом; вести пустые разговоры.— **Переливáти з пусто́го [та] в поро́жнє.**

ПЕРЕЛИВА́ТЬСЯ ЧЕ́РЕЗ КРАЙ. *См.* **ЛИ́ТЬСЯ ЧЕ́РЕЗ КРАЙ.**

ПЕРЕЛОЖИ́ТЬ НА ПЛЕ́ЧИ кого, чьи, кому. *См.* **ПЕРЕКЛА́ДЫВАТЬ НА ПЛЕ́ЧИ.**

ПЕРЕМЕ́ЛЕТСЯ — МУКА́ БУ́ДЕТ. Всё плохое, неприятное со временем пройдёт, забудется — говорится для ободрения тому, кто удручён чем-либо, испытывает какие-либо трудности, беспокойство и т. п.— **Переме́леться — мука́ бу́де; переме́леться ли́хо — до́бре бу́де; перетре́ться, перемне́ться, та й так мине́ться.**

ПЕРЕМЕ́НА ДЕКОРА́ЦИЙ. Об изменении обстановки, положения дел, общего вида чего-либо и т. п.— **Зміна декора́ції.**

ПЕРЕМЕНИ́ТЬ (преложи́ть, положи́ть) ГНЕВ НА МИ́ЛОСТЬ. *См.* **МЕНЯ́ТЬ ГНЕ́В НА МИЛОСТЬ.**

ПЕРЕМЕНЯ́ТЬСЯ (перемени́ться) В ЛИЦЕ. *См.* **ИЗМЕНЯ́ТЬСЯ В ЛИЦЕ.**

ПЕРЕМЕНЯ́ТЬСЯ РОЛЯ́МИ. *См.* **ПОМЕНЯ́ТЬСЯ РОЛЯ́МИ.**

ПЕРЕНИМА́ТЬ (приня́ть) ЭСТАФЕ́ТУ. Продолжать чьи-либо традиции.— **Переймáти (прийня́ти) естафе́ту.**

ПЕРЕОЦЕ́НКА [ВСЕХ] ЦЕ́ННОСТЕЙ. Коренной пересмотр господствующих в науке теорий, личных убеждений, взглядов и т. п.— **Переоці́нка [всіх] ці́нностей.**

ПЕРЕПО́ЛНЯТЬ (перепо́лнить) ЧА́ШУ [ТЕРПЕ́НИЯ]. Лишать сил, возможности терпеть, выносить что-либо.— **Перепо́внювати (перепо́внити) ча́шу (мі́ру) [терпі́ння].**

ПЕРЕПОЛО́Х ПОДНЯ́ЛСЯ. Кто-то испугался, произошло замешательство.— **Переполо́х зчини́вся (ста́вся, почáвся).**

ПЕРЕСИ́ЛИВАТЬ (пересили́ть) СЕБЯ́. *См.* **ПРЕВОЗМОГА́ТЬ СЕБЯ́.**

ПЕРЕСТУПА́ТЬ (переступи́ть, переходи́ть, перейти́, перешáгивать, перешагну́ть) [ЧЕ́РЕЗ] ПОРО́Г. Выходить куда-либо, появляться где-либо.— **Переступáти (переступи́ти, переходи́ти, перейти́) [че́рез] поріг.**

ПЕРЕСТУ́ПИТЬ (перешагну́ть) ЧЕ́РЕЗ ТРУП кого, чей. Погубить чью-либо жизнь, карьеру и т. п. для достижения своих целей.— **Переступи́ти че́рез труп** кого, чий.

ПЕРЕСЧИ́ТЫВАТЬ (пересчита́ть, перече́сть) ПО ПА́ЛЬЦАМ кого, что. Очень мало.— **Перелі́чувати (перелічи́ти, порахувáти) по (на) па́льцях** кого, що.

ПЕРЕСЫПА́ТЬ ИЗ ПУСТО́ГО В ПОРО́ЖНЕЕ. *См.* **ПЕРЕЛИВА́ТЬ ИЗ ПУСТО́ГО В ПОРО́ЖНЕЕ.**

ПЕРЕТЬ НА РОЖО́Н. *См.* **ЛЕЗТЬ НА РОЖО́Н.**

ПЕРЕТЯ́ГИВАТЬ (перетяну́ть) НА СВОЮ СТОРО́НУ кого. Делать кого-либо своим сторонником, приверженцем, помощником в делах.—

Перетя́гати (перетя́гувати, перетягти́, перетягну́ти) на свій бік (на свою́ сто́рону) к о г о.

ПЕРЕХВА́ТЫВАТЬ (перехвати́ть) ЧЕ́РЕЗ КРАЙ (че́рез ме́ру). *См.* **ПЕРЕБИРА́ТЬ ЧЕ́РЕЗ КРАЙ.**

ПЕРЕХОДИ́ТЬ (перейти́) ВСЕ (вся́кие) ГРАНИ́ЦЫ. 1. Не придерживаться, не выполнять чего-либо; 2. Выходить за грань допустимого.— **Перехо́дити (перейти́) всі (вся́кі) ме́жі.**

ПЕРЕХОДИ́ТЬ (перейти́) ДОРО́ГУ к о м у. *См.* **ПЕРЕБЕГА́ТЬ ДОРО́ГУ.**

ПЕРЕХОДИ́ТЬ (перейти́, перешага́ивать, перешагну́ть) [ЧЕ́РЕЗ] ПОРО́Г. *См.* **ПЕРЕСТУПА́ТЬ [ЧЕ́РЕЗ] ПОРО́Г.**

ПЕРЕЧЕ́СТЬ ПО ПА́ЛЬЦАМ к о г о, ч т о. *См.* **ПЕРЕСЧИ́ТЫВАТЬ ПО ПА́ЛЬЦАМ.**

ПЕРЕША́ГИВАТЬ (перешагну́ть) [ЧЕ́РЕЗ] ПОРО́Г. *См.* **ПЕРЕСТУПА́ТЬ [ЧЕ́РЕЗ] ПОРО́Г.**

ПЕРЕШАГНУ́ТЬ ЧЕ́РЕЗ ТРУП к о г о, ч е й. *См.* **ПЕРЕСТУПИ́ТЬ ЧЕ́РЕЗ ТРУП.**

ПЕРСО́НА ГРА́ТА. *Уст.* Особа, к которой относятся с симпатией.— **Персо́на гра́та.**

ПЕСЕ́НКА (пе́сня) СПЕ́ТА (пропе́та) ч ь я. Чьи-либо успехи, преуспевание, жизнь кончилась, близится к концу.— **Проспі́вана пі́сенька** ч и я; **скінче́на пі́сня** ч и я.

ПЕСНЬ ПЕСНЕ́Й. О литературном произведении большого значения и большого творческого подъёма.— **Пі́сня пісе́нь.**

ПЕСО́К СЫПЛЕ́ТСЯ из к о г о. Кто-либо очень стар, дряхл — обычно о мужчинах.— **Порохня́ (по́рох, порохно́, пісо́к) сы́плеться** з к о г о.

ПЕТЬ В УНИСО́Н. Согласованно, согласно, в одинаковой манере.— **Співа́ти в унісо́н.**

ПЕТЬ ДИФИРА́МБЫ к о м у, ч е м у. Неумеренно, восторженно восхвалять.— **Співа́ти дифіра́мби** к о м у, ч о м у.

ПЕТЬ (запе́ть, спеть, тяну́ть, затяну́ть) ЛА́ЗАРЯ. Прикидываясь несчастным, жаловаться на свою участь, судьбу.— **Співа́ти (заспівáти) Ла́заря.**

ПЕТЬ (пропе́ть) С ЧУЖО́ГО ГО́ЛОСА. *Неодобр.* Повторять то, что уже сделано, сказано кем-либо; повторяться.— **Співа́ти (проспівáти) з чужо́го го́лосу.**

ПЕЧА́ЛЬНОЙ (недо́брой) ПА́МЯТИ к т о. Об умершем, покойном, упоминаемом с осуждением, неодобрительно.— **Сумно́ї (недо́брої) пам'я́ті** х т о.

ПЕЧАТЬ МОЛЧА́НИЯ (безмо́лвия). Запрещено разговаривать, придерживаться полной тишины.— **Печа́ть мовча́ння.**

ПЕЧЬ КАК БЛИ́НЫ. Быстро делать, приготовлять что-либо в большом количестве.— **Пекти́ як мли́нці.**

ПЕШИЙ КОННОМУ НЕ ТОВА́РИЩ. Разных по своей природе, характеру или общественному положению людей ничто не может объединить.— **Пі́ший кі́нному не това́риш; пі́шому з кі́ним не доро́га.**

ПИР ГОРО́Й. О шумном, весёлом пире с обильным угощением.— **Бенке́т на сла́ву (на всю гу́бу).**

ПИР НА ВЕСЬ МИР. О весёлом празднестве с обильным угощением.— **Бучни́й бенке́т.**

ПИ́ППОВА ПОБЕ́ДА. *Книжн.* Победа, стоившая громадных жертв, а потому равносильна поражению.— **Пі́ппова перемо́га.**

ПИСА́ТЬ КАК КУ́РИЦА ЛА́ПОЙ. Писать коряво, неразборчиво.— **Писа́ти як ку́рка ла́пою.**

ПИТА́ТЬСЯ АКРИ́ДАМИ [И ДИ́КИМ МЕ́ДОМ]. *Книжн.* Скудно питаться, жить впроголодь.— **Харчува́тися (живи́тися) акри́дами [й ди́ким ме́дом].**

ПИТЬ (вы́пить, испи́ть) ГО́РЬКУЮ ЧА́ШУ (ча́шу го́ря, ча́шу го́речи) ДО ДНА. *Книжн.* Испытывать, изведывать в полной мере какие-либо страдания, горести.— **Пи́ти (ви́пити, куштува́ти, скуштува́ти) гірку́ [ча́шу] (гірко́ї); пи́ти (ви́пити) до́бру по́вну; ви́пити гірку́ до кра́ю.**

ПИТЬ (соса́ть) КРОВЬ ч ь ю. Мучить, притеснять, жестоко эксплуатировать кого-либо.— **Пи́ти (смокта́ти, ссáти) кров** ч и ю.

ПИШИ́ ПРОПА́ЛО. Употребляется как выражение неизбежности какой-либо потери, неудачи и т. п.— **Пиши́ [все] пропа́ло; махни́ [на все] руко́ю; спуска́йся на дно.**

ПЛАКАТЬ НАВЗРЫД. Плакать громко, судорожно.— **Ре́вно пла́кати; ри́дма ридáти (пла́кати).**

ПЛАТИ́ТЬ (отплати́ть) ТОЙ ЖЕ МОНЕ́ТОЙ к о м у. Отвечать тем же самым, таким же поступком, отноше-

нием.— **Платúти (відплатúти)** тíєю ж (такóю сáмою, такóю ж) монéтою, кóму; **платúти тим сáмим кóму.**

ПЛАТОН МНЕ ДРУГ, НО ИСТИНА ДОРОЖЕ. *Книжн.* Об объективной оценке, независимо от отношений между людьми; если этого требует истина, то можно отрицать и мнение авторитетов.— **Платóн менí друг, алé íстина (прáвда) дорóжча; Платóн мíй друг, а íстина — ще бíльший друг.**

ПЛАЧ БЕРЕТ. Хочется плакать.— **Плач берé.**

ПЛЕВАТЬ В ЛИЦÓ кому. Выражать презрение кому-либо.— **Плювáти в облúччя (в лицé)** кому.

ПЛЕНЯТЬ ВЗОР (взгляд, глазá). *См.* **ОЧАРОВЫВАТЬ ВЗОР.**

ПЛЕСТИ (молóть) ВЗДОР (ерундý, чепухý, чушь). Говорить что-либо несерьёзное, пустое, нелепость; что не имеет никакого значения, не заслуживает внимания.— **Теревéні прáвити (розвóдити, точúти, плестú); теревéні-вéні прáвити (розвóдити, точúти); ляси точúти; розвóдити (розвестú) теревéні; розвóдити Хúмині кýри.**

ПЛЕСТИ ПАУТИ́НУ. Жестоко, хитро заставлять кого-либо подчиняться своему влиянию, эксплуатировать и т. д.— **Плестú павутúну.**

ПЛЕСТИСЬ В ХВОСТЕ́. Быть позади всех, отставать от других в чём-либо.— **Плéнтатися (плестúся) в хвостí; пастú зáдніх.**

ПЛЕТЕ́НИЕ СЛОВЕ́С. *Ирон* О многословном вычурном стиле — обычно при бедном содержании.— **Словéсне плéтиво.**

ПЛЕТЬЮ ÓБУХА НЕ ПЕРЕШИБЕШЬ. Бесполезно бороться с очень сильным противником.— **Батогóм (пýгою) обýха не переб'єш; головóю стíни не проб'єш.**

ПЛЕЧÓ ПОДСТАВЛЯТЬ кому. Помогать, поддерживать кого-либо.— **Плечé підставлятú** кому.

ПЛОТЬ И КРОВЬ чья *и* **ПЛОТЬ ОТ ПЛОТИ [КОСТЬ ОТ КÓСТИ, КРОВЬ ОТ КРÓВИ]** чьей. 1. Родной ребёнок кого-либо; 2. О том, кто тесно, неразрывно связан с кем-либо, чем-либо; порождение.— **Плоть і кров чия; плоть від (од) плóті [кíстка від кóсті, кров від крóві]** чиєї.

ПЛÓХО (скверно) КÓНЧИТЬ. Не оправдать возлагавшихся надежд, потерять достоинство, опуститься.— **Недóбре кінчúти.**

ПЛОХ (плохóй) ТОТ СОЛДÁТ, КОТОРЫЙ НЕ ДУМАЕТ (не надéется) БЫТЬ ГЕНЕРÁЛОМ. Говорится для ободрения того, кто остановился на достигнутом или для оправдания стремления достичь большего успеха.— **Погáний той солдáт, якúй не дýмає бýти генерáлом.**

ПЛЫТЬ В РУ́КИ кого, чьи. Быть таким, что легко приобрести, присвоить.— **Плистú (пливтú) в рýки (до рук)** кого, чиї.

ПЛЫТЬ (идтú, быть, находúться) В ФАРВАТЕРЕ. Придерживаться в своей деятельности, в своём поведении, в своих поступках определённой позиции, нужного направления.— **Плистú (пливтú) в фарвáтері; бýти (ітú) в фарвáтері; тримáтися фарвáтеру.**

ПЛЫТЬ ПО ТЕЧЕ́НИЮ. Поступать, не проявляя самостоятельности, пассивно подчиняясь обстоятельствам, условиям, господствующим взглядам и т. п.— **Плистú (пливтú) за течíєю; плистú (пливтú), куди́ водá несé.**

ПЛЫТЬ ПРОТИВ ТЕЧЕНИЯ. Действовать самостоятельно, вразрез с господствующими взглядами, мнениями и т. п.— **Плистú (пливтú) прóти течíї.**

ПЛЮНУТЬ И (да) РАСТЕРЕ́ТЬ. О чём-либо ничтожном, не заслуживающем внимания.— **Плю́нути й розтéрти.**

ПЛЮНУТЬ НЕ́КУДА (не́где). О помещении, пространстве, заполненном кем-либо, чем-либо до отказа.— **Плю́нути нíкуди (нíде).**

ПЛЯСАТЬ ПОД ДУДКУ чью (по дýдке чьей). Беспрекословно подчиняться во всём кому-либо; поступать согласно чьим-либо желаниям.— **Танцювáти (скакáти) під дýдку** чию.

ПО А́ДРЕСУ кого, чьему. О ком-либо.— **На адрéсу** кого, чию.

ПОБОРО́ТЬ СЕБЯ. Победить в себе какое-либо чувство, желание.— **Перемагáти (перемогтú) себé.**

ПОВЕРГАТЬ (повéргнуть) В ПРАХ. Уничтожать совершенно, до основания.— **Повергáти (повéргнути) в прах; обертáти (обернýти, розбивáти, роз-**

ві́ювати, розві́яти, вали́ти, звали́ти) на (у) прах.

ПОВЕРГА́ТЬ (пове́ргнуть) К СТОПА́М (к нога́м) к о г о, ч ь и м. *Уст.* 1. Полностью подчинять чьей-либо воле, власти; 2. Преподносить что-либо, выражая свою покорность, просьбу и т. п.— **Повергáти (пове́ргнути) до ніг** к о г о, ч и ї х.

ПОВЕ́РИТЬ НА́ СЛОВО. *См.* ВЕ́РИТЬ НА СЛОВО.

ПОВЕ́СИТЬ ГО́ЛОВУ. *См.* ВЕ́ШАТЬ ГО́ЛОВУ.

ПОВЕ́СИТЬ НОС. *См.* ВЕ́ШАТЬ НОС.

ПОВЕ́СИТЬСЯ (повѝснуть) **НА ШЕЮ** к о м у. *См.* ВЕШАТЬСЯ НА ШЕ́Ю.

ПОВИ́ННУЮ ГО́ЛОВУ [и] МЕЧ НЕ СЕЧЕТ. Того, кто раскаивается, не наказывать — говорится тогда, когда прощают кого-либо или надеются на прощение.— **Покірної голови́ й меч не бере́.**

ПОВИСА́ТЬ (повѝснуть) **В ВО́ЗДУХЕ** (ме́жду не́бом и земле́й). *См.* ВИСЕТЬ В ВОЗДУХЕ.

ПОВИ́СНУТЬ НА ВОЛОСКЕ́. Оказаться в безнадёжном положении; быть близким к гибели.— **Повѝснути на волоску́.**

ПОВИСНУТЬ НА ШЕ́Е ч ь е й, у к о г о. *См.* ВИСЕТЬ НА ШЕЕ.

ПОВИ́СНУТЬ НА ШЕЮ к о м у. *См.* ВЕ́ШАТЬСЯ НА ШЕ́Ю.

ПОВОРАЧИВА́ТЬ (поверну́ть, поверота́ть) **ОГЛО́БЛИ.** Уходить ни с чем; отказываться, отступать от своих обещаний, убеждений, решений и т. п.— **Повертáти (повернýти) голо́блі.**

ПОБОРА́ЧИВАТЬСЯ (поверну́ться) **ДРУГО́Й СТОРО́НОЙ (други́м конце́м).** Резко измениться — при жизни человека.— **Обертáтися (оберну́тися) дру́гим (і́ншим) бо́ком (кінце́м).**

ПОВОРАЧИВАТЬСЯ (поворота́ться, поверну́ться) **СПИНО́Й** к к о м у, к ч е м у. 1. Отвернуться от кого-либо, покинуть кого-либо; 2. Не обратить внимание на кого-либо, что-либо, умышленно не заметить кого-либо, что-либо.— **Повертáти (повернýти, обертáти, оберну́ти) спи́ну (плéчі)** д о к о г о, д о ч о г о; **повертатися (поверну́тися) спи́ною (плечи́ма)** д о к о г о, д о ч о г о.

ПО ВСЕМ ПРА́ВИЛАМ. Так, как принято, как полагается.— **За всіма́ пра́вилами; з додержанням (додержуючи) всіх пра́вил.**

ПО ВСЕМ ПРАВИЛАМ ИСКУ́ССТВА. *Чаще ирон.* Основательно, тщательно, соблюдая все детали, тонкости при выполнении чего-либо.— **За всіма́ пра́вилами мисте́цтва.**

ПОВТОРЕ́НИЕ — МА́ТЬ УЧЕ́НИЯ. Полученные знания нужно закреплять повторением.— **Повто́рення — ма́ти навча́ння.**

ПОВЫША́ТЬ (повы́сить) **ГО́ЛОС (тон).** Говорить громче обычного, с раздражением.— **Підвищувати (підви́щити) го́лос (тон); підно́сити (піднести́) го́лос.**

ПОГИБЕЛИ НЕТ н а к о г о, н а ч т о. *См.* ПРОПА́СТИ НЕТ.

ПОГЛА́ДИТЬ ПО ГОЛО́ВЕ (по голо́вке) к о г о. *См.* ГЛА́ДИТЬ ПО ГОЛО́ВЕ.

ПОГЛА́ДИТЬ ПО ШЁРСТИ (по шёрстке) к о г о. *См.* ГЛА́ДИТЬ ПО ШЕРСТИ.

ПОГЛА́ДИТЬ ПРО́ТИВ ШЁРСТИ (про́тив шёрстки) к о г о. *См.* ГЛА́ДИТЬ ПРО́ТИВ ШЕРСТИ.

ПОГНА́ТЬСЯ ЗА ДВУМЯ ЗА́ЙЦАМИ. *См.* ГОНЯ́ТЬСЯ ЗА ДВУМЯ ЗАЙЦАМИ.

ПО ГОЛОВА́М ЛЕЗТЬ (пробира́ться). *См.* ЧЕРЕЗ ГОЛО́ВЫ ЛЕЗТЬ.

ПО ГОРА́М, ПО ДОЛА́М. *Фолькл.* Везде, в разных местах.— **По го́рах і до́лах; до́лом і (та) горо́ю; че́рез го́ри, че́рез до́ли.**

ПО ГОРЯ́ЧИМ (све́жим) **СЛЕДА́М** *и* **ПО ГОРЯ́ЧЕМУ** (све́жему) **СЛЕ́ДУ.** 1. Вслед за событиями, не теряя времени, немедленно; 2. Тотчас, сразу же после какого-либо события.— **По гаря́чому (по те́плому, по живо́му, по свіжому) сліду; свіжими слідáми, свіжим слідом.**

ПОГРЕТЬ РУ́КИ. *См.* ГРЕТЬ РУ́КИ.

ПОГРУЖА́ТЬСЯ (погрузи́ться) **В РАБО́ТУ.** Полностью, целиком отдаться какому-либо занятию.— **Поринáти (порúнути) в робо́ту (в пра́цю).**

ПОГРУЖА́ТЬСЯ (погрузи́ться, окуна́ться, окуну́ться, уходи́ть, уйти́) **С ГОЛОВО́Й** в о ч т о. Целиком, полностью, безраздельно отдаваться чему-либо.— **Поринáти (порúнути, пірнýти, загли́блюватися, загли́бити-**

ся, зану́рюватися, зану́ритися) в голову́ в щ о.

ПО ГУБА́М МА́ЗАТЬ (пома́зать). Дразнить обещанием и не выполнять его.— **По губа́х масти́ти (помасти́ти, ма́зати, пома́зати).**

ПОДАВА́ТЬ (пода́ть) го́лос. 1. Заявить о своём присутствии, сказав, произнеся что-либо; 2. (з а к о г о) Проголосовать.— **Подава́ти (пода́ти)** го́лос.

ПОДАВА́ТЬ (пода́ть) ПО́ВОД к о м у. *См.* **ДАВАТЬ ПОВОД.**

ПОДАВА́ТЬ (пода́ть, пока́зывать, показа́ть) ПРИМЕР к о м у. Служить примером.— **Подава́ти (пода́ти, пока́зувати, показа́ти) прикла́д** к о м у.

ПОДАВАТЬ (пода́ть) РУ́КУ. Протягивать руку для рукопожатия или для помощи.— **Подава́ти (пода́ти)** ру́ку.

ПОДАВА́ТЬ (пода́ть, протя́гивать, протяну́ть) РУ́КУ (по́мощи) к о м у. Помогать кому-либо.— **Подава́ти (пода́ти, простяга́ти, простягну́ти)** ру́ку **[бра́тню, дру́жню, допомо́ги]** к о м у.

ПОДАЛЬШЕ ОТ ГРЕХА́. Как можна дальше от кого-либо, чего-либо, чтобы избежать неприятностей.— **Пода́лі від гріха́.**

ПОДАРИТЬ ЖИЗНЬ. Оставить жить осуждённого к смертной казни; помиловать.— **Подарува́ти життя́.**

ПОДБИРА́ТЬ (подобра́ть) КЛЮ́Ч (ключи́к) к о м у. Находить подход к кому-либо, входить в доверие к кому-либо.— **Підбира́ти (підібра́ти) ключа́ (ключи́ка)** д о к о г о.

ПОДБИТЫЙ ВЕТРОМ. 1. Не предохраняющий от холода, не греющий — об одежде.— **Підби́тий (підши́тий) вітром**; 2. (к т о) О легкомысленном человеке.— **Підби́тий (підши́тий) вітром** х т о; **вітер у голові [гра́є]** в к о г о.

ПОДВЕРГА́ТЬ (подве́ргнуть) КРИ́ТИКЕ к о г о, ч т о. Критиковать.— **Піддава́ти (пі́дда́ти) кри́тиці** к о г о, щ о.

ПОДВЕРГА́ТЬ (подве́ргнуть) СОМНЕНИЮ ч т о. Сомневаться в чём-либо.— **Піддава́ти (пі́дда́ти) сумніву (сумні́вові)** щ о.

ПОДВЕРНУ́ТЬ (опуска́ть, опусти́ть) ХВОСТ. *См.* **ПОДЖИМАТЬ ХВОСТ.**

ПОДВЕРТЫВАТЬСЯ (подверну́ться) ПОД РУКУ. *См.* **ПОПАДА́ТЬСЯ ПОД РУКУ.**

ПОДВОДИ́ТЬ (подвести́) ИТО́Г (ито́ги). Делать выводы из чего-либо, обобщать что-либо.— **Підбива́ти (підби́ти, підво́дити, підвести́, роби́ти, зроби́ти) підсумок (підсумки).**

ПОДВОДИТЬ (подвести́) МИ́НУ к о м у, п о д к о г о. *См.* **ПОДКЛАДЫВАТЬ МИНУ.**

ПОДВОДИ́ТЬ (подвести́) ПОД МОНАСТЫ́РЬ к о г о. Ставить кого-либо в особенно затруднительное, безвыходное положение, подводить под наказание.— **Підво́дити (підвести́) під монасти́р** к о г о.

ПОДВОДНОЕ ТЕЧЕ́НИЕ. Тайная причина, тайна.— **Підво́дна течія́.**

ПОДВОДНЫЕ КАМНИ. Затруднения, препятствия, которые трудно предвидеть.— **Підво́дне камі́ння.**

ПОДВОРА́ЧИВАТЬ (подверну́ть, опуска́ть, опусти́ть) ХВОСТ. *См.* **ПОДЖИМАТЬ ХВОСТ.**

ПОД ГОРЯ́ЧУЮ РУ́КУ [ПОПА́СТЬ, ПОДВЕРНУ́ТЬСЯ] *и т. п.]*. В такое время, когда кто-либо возбуждён, разгневан.— **Під гара́чу (серди́ту)** ру́ку **[попада́ти, нагоди́тися** *і т. п.]*.

ПОДГОТАВЛИВАТЬ (гото́вить, подгото́вить) ПО́ЧВУ. Вести подготовку для осуществления чего-либо.— **Готува́ти (підготува́ти, підготовля́ти, підгото́вити) грунт.**

ПОДДАВАТЬ (поддать) ЖА́РУ (па́ру). Усиливать старания в чём-либо, возбудить чем-либо энергию.— **Піддава́ти (пі́дда́ти, підси́пати, підси́пати) жа́ру; піддава́ти (пі́дда́ти) вогню́ (па́ри).**

ПОДДАВАТЬСЯ (поддаться, пойма́ться) НА У́ДОЧКУ. *См.* **ПОПАДАТЬСЯ НА УДОЧКУ.**

ПОДЕЛО́М ВО́РУ И МУКА́ *и* **ПО ЗАСЛУГА́М ВОРА́ ЖА́ЛУЮТ.** Наказан справедливо — говорится тогда, когда кто-либо расплачивается за свои поступки, справедливо несёт за них наказание.— **Като́зі по заслу́зі; по зло́чину і ка́ра.**

ПОДЖИГАТЕЛИ ВОЙНЫ́. Те, кто ведут пропаганду захватнической войны или подготовку к ней.— **Палії війни́.**

ПОДЖИМА́ТЬ (поджа́ть, подвора́чивать, подверну́ть, опуска́ть, опусти́ть) ХВОСТ. Становиться скромнее, менее самоуверенным в своих действиях; терять азарт, уверенность.— **Підгорта́ти (підгорну́ти, підіґна́ти,**

піджима́ти, піджа́ти, опуска́ти, опусти́ти) хвіст (хвоста́).

ПОДКЛА́ДЫВАТЬ (подложи́ть, подводи́ть, подвести́) МИ́НУ к о м у, п о д к о г о. Тайными действиями подрывать чьё-либо общественное, служебное и т. п. положение.— **Підкладáти (підкла́сти, підво́дити, підве́сти) мі́ну** к о м у, п і д к о г о.

ПОДКЛА́ДЫВАТЬ (подложи́ть) СВИНЬЮ к о м у. Совершить по отношению к кому-либо непорядочный, низкий поступок, подлость.— **Підкладáти (підкла́сти, підсува́ти, підсу́нути, підставля́ти, підста́вити) свиню́** к о м у; **підкладáти (підкла́сти) свиня́ку** к о м у; **підво́зити (підвезти́) візка́** к о м у.

ПОДКОСИ́ТЬ (подре́зать, подсе́чь, подорва́ть) ПОД КО́РЕНЬ. *См.* **ПОДРУБИ́ТЬ ПОД КО́РЕНЬ.**

ПОДКРУ́ЧИВАТЬ (подкрути́ть, зави́нчивать, завинти́ть) ГА́ЙКИ. *См.* **ЗАКРУ́ЧИВАТЬ ГА́ЙКИ.**

ПОД КРЫЛЫ́ШКОМ у к о г о. Под покровительством, присмотром кого-либо, на попечении у кого-либо.— **Під крилóм** ч и ї м; **під кри́льцем** ч и ї м.

ПОД ЛЕЖА́ЧИЙ КА́МЕНЬ [и] ВОДА́ НЕ ТЕЧЕ́Т. Если ничего не предпринимать, дело не подвинется — говорится тогда, когда кто-либо бездеятелен.— **Під лежа́чий ка́мінь [і] вода́ не тече́; з лéжі не спра́виш оде́жі, а з спа́нням не ку́пиш коня́.**

ПОДЛИВА́ТЬ (подли́ть) МА́СЛА В ОГО́НЬ. Обострить какие-либо неприязненные отношения; содействовать усилению каких-либо неприязненных чувств, настроений.— **Підлива́ти (підли́ти) ма́сла у вогóнь (в огóнь); підкладáти (підкла́сти) вогню́ (хмíзу, дров) до бага́ття (у бага́ття).**

ПОДЛОЖИ́ТЬ (подводи́ть, подвести́) МИ́НУ к о м у, п о д к о г о. *См.* **ПОДКЛА́ДЫВАТЬ МИ́НУ.**

ПОДЛОЖИ́ТЬ СВИНЬЮ к о м у. *См.* **ПОДКЛА́ДЫВАТЬ СВИНЬЮ.**

ПОДМОЧИ́ТЬ РЕПУТА́ЦИЮ (авторите́т). Недостойным поступком, действиями ухудшить мнение о комлибо, запятнать кого-либо.— **Підмочи́ти репута́цію (авторите́т).**

ПОДНИМА́ТЬ (подыма́ть, подня́ть) ГО́ЛОВУ. Обретая уверенность в себе, в своих силах, начинать действовать, активно проявлять себя.— **Підніма́ти (підня́ти, підво́дити, підвести́) го́лову.**

ПОДНИМА́ТЬ (подня́ть) ЗНАМЯ. Став во главе, начать борьбу за что-либо, во имя чего-либо.— **Підніма́ти (підня́ти) пра́пор (стяг, знаме́но).**

ПОДНИМА́ТЬ (подня́ть) ИЗ ПЕ́ПЛА (из руи́н). Восстанавливать что-либо разрушенное, сожжённое.— **Підніма́ти (підня́ти, підійма́ти, підійня́ти) з по́попелу (з руїн).**

ПОДНИМА́ТЬ (подня́ть) МЕЧ (ору́жие). Начать войну, бой, распрю.— **Підніма́ти (підня́ти, підно́сити, піднести́) меч (зброю).**

ПОДНИМА́ТЬ (подня́ть) НА́ НОГИ к о г о. *См.* **СТАВИ́ТЬ НА НОГИ.**

ПОДНИМА́ТЬ (подыма́ть, подня́ть) НА СМЕХ к о г о, ч т о. Делать предметом насмешки, осмеивать кого-либо, что-либо, насмехаться над кем-либо, чем-либо.— **Бра́ти (узя́ти) на глум (на глу́зи, на кпи́ни, на сміх)** к о г о, щ о.

ПОДНИМА́ТЬ (подня́ть) НА ЩИТ [СЛА́ВЫ] к о г о, ч т о. Превозносить, восхвалять.— **Підніма́ти, (підня́ти, підійма́ти, підійня́ти) на щит [сла́ви]** к о г о, щ о.

ПОДНИМА́ТЬ (подыма́ть) НОС. *См.* **ЗАДИ́РАТЬ НОС.**

ПОДНИМА́ТЬ (подня́ть) РУ́КУ н а к о г о, н а ч т о. 1. Замахиваться на кого-либо, пытаться ударить; бить кого-либо; 2. Покушаться на кого-либо; 3. Вступать в борьбу с кем-либо или с чем-либо; осуждать, порицать кого-либо, что-либо.— **Підніма́ти (підня́ти, підво́дити, підвести́, підно́сити, піднести́) ру́ку** н а к о г о, н а щ о.

ПОДНИМА́ТЬСЯ (подня́ться) НА́ НОГИ. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА НОГИ.**

ПОДНИМА́ТЬ (подня́ть) ТРЕВО́ГУ. 1. Оповещать условным сигналом об опасности, угрожающем состоянии, несчастье; 2. Осознавая угрозу чего-либо, призывать к действию, к применению определённых мер.— **Підніма́ти (підня́ти) трево́гу.**

ПОДНО́ЖНЫЙ КОРМ. 1. *Шутл.* Даровое питание.— **Підні́жний корм; дармові́ харчі́; ласка́вий хліб;** 2. Средства существования, добываемые где и как придётся.— **Підні́жний корм.**

ПОДНОСИ́ТЬ (поднести́, преподноси́ть, преподнести́) ПИЛЮ́ЛЮ. Делать

что-либо неприятное, обидное.— **Підно́сити (піднести́) пілю́лю.**

ПОД [САМЫМ] НО́СОМ у к о г о. Близко, в непосредственной близости от кого-либо.— **Під (пе́ред) [са́мим, самісіньким] но́сом у к о г о.**

ПОДНЯВШИЙ МЕЧ ОТ МЕЧА́ И ПОГИ́БНЕТ. Употребляется как предостережение против агрессии и насилия.— **Хто підня́в (взяв) меч, від меча́ й заги́не.**

ПОДОБРА́ТЬ КЛЮЧ (ключо́к) к о м у. *См.* **ПОДБИРАТЬ КЛЮЧ.**

ПОДОБРА́ТЬ ПОД НО́ГОТЬ к о г о. Подчинить кого-либо полностью своему влиянию.— **Підібра́ти під ні́готь к о г о.**

ПО ДО́БРОЙ ВО́ЛЕ. По собственному желанию, без принуждения; добровольно.— **З до́броï (по до́брій) во́лі.**

ПОД ОДИ́Н РАНЖИ́Р ПОДВОДИ́ТЬ (подвести́). Ставить в одинаковое положение, зачислять в одну категорию, пренебрегая индивидуальными отличиями.— **Під оди́н ранжи́р підво́дити (підвести́).**

ПОД ОДНО́Й КРЫ́ШЕЙ с к е м. В одном доме с кем-либо.— **Під одни́м да́хом з к и м; під одні́єю покрі́влею з к и м.**

ПОДО́НКИ О́БЩЕСТВА. *См.* **ОТБРО́СЫ О́БЩЕСТВА.**

ПОД ОТКРЫ́ТЫМ (чи́стым) НЕ́БОМ. Вне помещения, на улице.— **Про́сто (про́ти) не́ба; під відкри́тим (го́лим) не́бом.**

ПОДПИСЫВА́ТЬСЯ (подписа́ться) ОБЕ́ИМИ РУКА́МИ п о д ч е м. С большой охотой соглашаться с чем-либо.— **Підпи́суватися (підписа́тися) обома́ рука́ми п і д ч и м.**

ПОДРЕЗА́ТЬ (подре́зать, подсека́ть, подсе́чь) КРЫ́ЛЬЯ к о м у. *См.* **ОБРЕЗАТЬ КРЫЛЬЯ.**

ПОДРУБИ́ТЬ (подкоси́ть, подре́зать, подсе́чь, подорва́ть) ПОД КО́РЕНЬ. Подорвать самое основание чего-либо; причинить непоправимый вред.— **Підруба́ти (підкоси́ти, підрі́зати, підсі́кти, підірва́ти) під ко́рінь.**

ПОДРЫВА́ТЬ (подорва́ть) ЗДОРО́ВЬЕ. Подрывать, терять здоровье.— **Наклада́ти (накла́сти) здоро́в'ям.**

ПОДРЫВА́ТЬ (подорва́ть) СИ́ЛЫ. *См.* **НАДРЫВАТЬ СИЛЫ.**

ПОДСЕКА́ТЬ (подсе́чь) КРЫ́ЛЬЯ к о м у. *См.* **ОБРЕЗАТЬ КРЫЛЬЯ.**

ПОДСЕ́ЧЬ (подорва́ть) ПОД КО́РЕНЬ. *См.* **ПОДРУБИТЬ ПОД КОРЕНЬ.**

ПОДСТАВЛЯ́ТЬ (подста́вить) НО́ГУ (но́жку) к о м у. Делать неприятность, вредить кому-либо.— **Підставля́ти (підста́вити) но́гу (ні́жку)** к о м у

ПОД СТРА́ХОМ СМЕ́РТИ (наказа́ния). Под угрозой смерти, наказания.— **Під стра́хом сме́рті (ка́ри).**

ПОДСТРИГА́ТЬ [ВСЕХ] ПОД ОДНУ́ ГРЕБЕ́НКУ. *См.* **СТРИЧЬ [ВСЕХ] ПОД ОДНУ́ ГРЕБЕ́НКУ.**

ПОД УГЛО́М ЗРЕ́НИЯ к а к и м. Рассматривая, расценивая что-либо с той или другой стороны.— **Під куто́м зо́ру я к и м.**

ПОД УКЛО́Н ИДТИ́ (кати́ться). С наклоном вниз, покато.— **Уни́з іти́ (коти́тися).**

ПОДУ́МАТЬ ТО́ЛЬКО. Употребляется для выражения удивления.— **Поду́мати ті́льки.**

ПОДЫМА́ТЬ (подня́ть) ШУМ (шуми́ху, сумато́ху). Кричать, ссориться, визжать.— **Бу́чу збива́ти (зби́ти, здійма́ти, зня́ти).**

ПОЕДА́ТЬ (пожира́ть) ГЛАЗА́МИ к о г о, ч т о. *См.* **ЕСТЬ ГЛАЗАМИ.**

ПО ЕРЕ́МКЕ КОЛПА́К (кафта́н). *См.* **ПО СЕ́НЬКЕ [И] ШАПКА.**

ПОЖАЛЕ́Л ВОЛК КОБЫ́ЛУ — ОСТА́ВИЛ ХВОСТ ДА ГРИ́ВУ. Пожалел лишь на словах, а на деле причинил большой вред, принёс несчастье.— **Пожалі́в вовк коби́лу — зоста́вив хвіст і гри́ву; жалі́в я́струб ку́рку, до́ки всю оску́б.**

ПОЖЕ́РТВОВАТЬ СОБО́Й. *См.* **ЖЕ́РТВОВАТЬ СОБО́Й.**

ПОЖИВЕ́М — УВИДИМ. В дальнейшем обнаружится, будет ясно.— **Пожива́мо — поба́чимо; пожива́мо да́льше, [так] поба́чимо бі́льше.**

ПО ЖИВО́МУ РЕЗАТЬ. Вынужденно применять резкие меры по отношению к кому-либо, чему-либо близкому, дорогому.— **По живо́му ри́зати.**

ПОЖИНА́ТЬ ЛА́ВРЫ. Получать признание своих заслуг, достижений, результатов труда и т. п.— **Пожина́ти ла́ври.**

ПОЖИНА́ТЬ ПЛО́ДЫ ч е г о. *См.* **ВКУШАТЬ ПЛОДЫ.**

ПОЖИРА́ТЬ ГЛАЗА́МИ к о г о, ч т о. *См.* **ЕСТЬ ГЛАЗАМИ.**

ПОЗАРАСТА́Л ПУТЬ ТЕ́РНОМ. Невозможно идти, ехать куда-либо.—

Позарóстав шлях тéрном; позарóстали стéжки тернáми.

ПО ЗАСЛУГАМ ВОРА ЖАЛУЮТ. *См.* **ПОДЕЛОМ ВОРУ И МУКА.**

ПОЗВОЛЯТЬ (позвóлить) СЕБЕ́ ЛИШНЕЕ. 1. Допустить расход не по средствам; 2. Выйти в своём поведении за рамки дозволенного.— **Дозволя́ти (дозвóлити) собí зáйве.**

ПОЗНАЙ САМОГО СЕБЯ. Призыв к самоуглублению.— **Пізнáй самóго себé.**

ПОЗОЛОТИ́ТЬ ПИЛЮ́ЛЮ. *См.* **ЗОЛОТИТЬ ПИЛЮЛЮ.**

ПОЗОНДИ́РОВАТЬ ПО́ЧВУ. *См.* **ЗОНДИРОВАТЬ ПОЧВУ.**

ПО ИВА́ШКЕ РУБА́ШКА. *См.* **ПО СЕ́НЬКЕ И ША́ПКА.**

ПОЙМА́ТЬ НА СЛО́ВЕ кого. *См.* **ЛОВИ́ТЬ НА СЛО́ВЕ.**

ПОЙМА́ТЬ СЕБЯ на чём. *См.* **ЛОВИ́ТЬ СЕБЯ́.**

ПОЙМА́ТЬ С ПОЛИ́ЧНЫМ. Захватить при явных уликах, на месте преступления.— **Піймáти (впіймáти) на гарячóму [вчúнку].**

ПОЙМА́ТЬСЯ НА У́ДОЧКУ. *См.* **ПОПАДА́ТЬСЯ НА У́ДОЧКУ.**

ПОЙТИ́ ВА-БА́НК. *См.* **ИДТИ́ ВА-БА́НК.**

ПОЙТИ́ ВГО́РУ (вверх). *См.* **ИДТИ́ ВГО́РУ.**

ПОЙТИ́ В ДЕ́ЛО (в ход). *См.* **ИДТИ В ДЕ́ЛО.**

ПОЙТИ́ (трóнуться) **В РОСТ.** Начать расти — о растении.— **Пітú (потягнýтися) в ріст.**

ПОЙТИ́ КО ДНУ (на дно). *См.* **ИДТИ́ КО ДНУ.**

ПОЙТИ́ НАВСТРЕ́ЧУ кому, чему. *См.* **ИДТИ́ НАВСТРЕ́ЧУ.**

ПОЙТИ́ НА КОМПРОМИ́СС. *См.* **ИДТИ НА КОМПРОМИ́СС.**

ПОЙТИ́ НА ЛАД. *См.* **ИДТИ́ НА ЛАД.**

ПОЙТИ́ НА ПОВОДУ́ у кого. *См.* **ИДТИ́ НА ПОВОДУ́.**

ПОЙТИ́ НА ПОКЛО́Й (с поклóном) к кому. *См.* **ИДТИ́ НА ПОКЛО́Н.**

ПОЙТИ́ НА ПО́ЛЬЗУ кому, чему. *См.* **ИДТИ́ НА ПО́ЛЬЗУ.**

ПОЙТИ́ НА ПОПЯ́ТНЫЙ (на попя́тную, на попя́тный двор). *См.* **ИДТИ́ НА ПОПЯ́ТНЫЙ.**

ПОЙТИ́ НАСМА́РКУ. *См.* **ИДТИ́ НАСМА́РКУ.**

ПОЙТИ́ НА У́БЫЛЬ. *См.* **ИДТИ́ НА У́БЫЛЬ.**

ПОЙТИ́ ПО ЛИ́НИИ (по пути́) **НАИМЕ́НЬШЕГО СОПРОТИВЛЕ́НИЯ.** *См.* **ИДТИ ПО ЛИ́НИИ НАИМЕ́НЬШЕГО СОПРОТИВЛЕ́НИЯ.**

ПОЙТИ́ (ходи́ть) **ПО ПРОТОРЕ́ННОЙ ДОРО́ЖКЕ.** *См.* **ИДТИ́ ПО ПРОТОРЕ́ННОЙ ДОРО́ЖКЕ.**

ПОЙТИ́ (сле́довать) **ПО СТОПА́М** (по следа́м) кого, чьим. *См.* **ИДТИ́ ПО СТОПА́М.**

ПОЙТИ́ ПРА́ХОМ. *См.* **ИДТИ́ ПРА́ХОМ.**

ПОЙТИ́ ПРО́ТИВ ТЕЧЕ́НИЯ. *См.* **ИДТИ́ ПРО́ТИВ ТЕЧЕ́НИЯ.**

ПОЙТИ́ СВОЕ́Й ДОРО́ГОЙ (своим путём). *См.* **ИДТИ́ СВОЕ́Й ДОРО́ГОЙ.**

ПОЙТИ́ СВОИ́М ЧЕРЕДО́М. *См.* **ИДТИ́ СВОИ́М ЧЕРЕДО́М.**

ПОКА́ЖЕТ ВРЕ́МЯ (жизнь, бýдущее). Что-то выяснится, подтвердится или не подтвердится в будущем.— **Покáже час (життя́, майбýтнє).**

ПОКАЗА́ТЬ, ГДЕ РА́КИ ЗИМУ́ЮТ. Употребляется как выражение угрозы.— **Показáти, де рáки зимýють; показáти, на чóму горíхи ростýть.**

ПОКАЗА́ТЬ КУЗЬКИНУ МАТЬ. Употребляется как выражение угрозы кому-либо.— **Показáти, де кóзам рóги прáвлять (утинáють) (де рáки зимýють).**

ПОКАЗА́ТЬ ПЯ́ТКИ. Поспешно убежать.— **Накивáти п'ятáми; показáти п'я́ти (п'я́тки).**

ПОКАЗА́ТЬ ТОВА́Р ЛИЦО́М. Продемонстрировать что-либо с лучшей, выгодной стороны.— **Показáти товáр лицéм.**

ПОКАЗА́ТЬ ХВОСТ. Уйти, убежать от кого-либо.— **Показáти хвíст (хвостá).**

ПОКА́ЗЫВАТЬ (показа́ть) КЛАСС чего. Выполнять что-либо с большим успехом, с высокой степенью квалификации в какой-либо области, в каком-либо деле.— **Покáзувати (показáти) клас** чого.

ПОКА́ЗЫВАТЬ (показа́ть) [СВОИ́] КО́ГТИ. Проявлять, обнаруживать злые намерения, готовность к нападению, отпору и т. п.— **Покáзувати (показáти) [свої] кíгті (пáзури).**

ПОКА́ЗЫВАТЬ (показа́ть, ука́зывать, указа́ть) НА ДВЕРЬ кому. Потребовать, чтобы кто-либо ушёл.— **Покáзувати (показáти) [на] двéрі** кому; **покáзувати (показáти) поріг**

(одві́рок); проси́ти (попроси́ти) на ви́ступці.

ПОКА́ЗЫВАТЬ (показа́ть) **НОС** куда, где. Идти, ехать куда-либо, появляться где-либо ненадолго.— **Пока́зувати (показа́ти, потика́ти, поткну́ти) [свого́] но́са** куди, де.

ПОКА́ЗЫВАТЬ (ты́кать, ука́зывать) **ПА́ЛЬЦЕМ** на кого, на что. Обращать внимание на кого-либо, высказываясь о нём негативно.— **Ти́кати (ти́цяти, пока́зувати) па́льцем (па́льцями)** на кого, на що.

ПОКА́ЗЫВАТЬ (показа́ть) **ПРИМЕ́Р** кому. *См.* **ПОДАВА́ТЬ (пода́ть) ПРИМЕ́Р.**

ПОКА́ЗЫВАТЬ (показа́ть) **СЕБЯ́.** Проявлять вполне свои качества.— **Пока́зувати (показа́ти) себе́.**

ПОКА́ЗЫВАТЬ (показа́ть) **СПИ́НУ.** 1. Отвернувшись, уйти от кого-либо, не желая объясняться, разговаривать и т. п.; 2. Обратиться в бегство, отступить.— **Пока́зувати (показа́ти) спи́ну (пот́илицю).**

ПОКА́ РАК СВИ́СТНЕТ. *См.* **КОГДА́ РАК СВИ́СТНЕТ.**

ПОКА́ (поку́да) СО́ЛНЦЕ ВЗОЙДЕ́Т, РОСА́ О́ЧИ (глаза́) ВЫЕ́СТ. Пока наступит, произойдёт что-либо долгожданное, желаемое, уже отпадёт в нём необходимость, будет поздно.— **До́ки (по́ки) со́нце зі́йде, роса́ о́чі ви́їсть.**

ПОКА́ СУД ДА ДЕ́ЛО. Пока решается или совершается что-либо — о длительном, медленном процессе.— **По́ки суд та ді́ло.**

ПОКАТИ́ТЬСЯ (идти́) ПО НАКЛО́ННОЙ ПЛО́СКОСТИ. *См.* **КАТИ́ТЬСЯ ПО НАКЛО́ННОЙ ПЛО́СКОСТИ.**

ПОКЛЕ́ВЫВАТЬ НО́СОМ. *См.* **КЛЕВА́ТЬ НО́СОМ.**

ПОКО́Й НАМ ТО́ЛЬКО СНИ́ТСЯ. Спокойное существование отсутствует, оно видится лишь в сновидениях.— **Нам спо́кій тільки сни́ться.**

ПОКОРЯ́ТЬ (покори́ть) СЕ́РДЦЕ чьё. Добиться чьей-либо любви, расположения.— **Покоря́ти (покори́ти, полони́ти) се́рце** чиє.

ПОКРАСНЕ́ТЬ КАК РАК. *См.* **КРАСНЕ́ТЬ КАК РАК.**

ПОКРИВИ́ТЬ ДУШО́Й. См. **КРИВИТЬ ДУШО́Й.**

ПОКРЫВА́ТЬ (покры́ть) ПОЗО́РОМ (презре́нием, стыдо́м) кого, что. Навлечь позор, презрение на кого-либо, что-либо.— **Покрива́ти (покри́ти, укрива́ти, укри́ти) ганьбо́ю (неслáвою, презирством, сбромом)** кого, що.

ПОКРЫВА́ТЬ (покры́ть) СЛА́ВОЙ кого, что. Прославлять; делать знаменитым кого-либо, что-либо.— **Покрива́ти (покри́ти, укрива́ти, укри́ти) слáвою** кого, що.

ПОКРЫВА́ТЬСЯ (покры́ться) МО́ХОМ. *См.* **ОБРАСТА́ТЬ МОХО́М.**

ПОКРЫТО МРА́КОМ НЕИЗВЕ́СТНОСТИ. Совсем, совершенно неясно, неизвестно.— **Укри́то те́мрявою (мло́ю) невідо́мості.**

ПОКРЫТО (оку́тано) ТА́ЙНОЙ. Совершенно скрыто, неизвестно.— **Покри́то (укри́то) таємни́цею** (*поэт.* **та́їною**).

ПОЛАГА́ТЬСЯ НА [САМОГО́] СЕБЯ́. Надеяться на свои силы.— **Покладáтися на [само́го] се́бе.**

ПОЛЕ БОЯ́ (би́твы, сраже́ния, *уст.* **бра́ни).** Место, где происходит бой, сражение.— **По́ле бо́ю (би́тви,** *заст.* **бра́ні).**

ПО́ЛЕ ЗРЕ́НИЯ. 1. Пространство, обозримое глазом; 2. Круг интересов, кругозор.— **По́ле зо́ру.**

ПОЛЕ́ЗТЬ В БУТЫ́ЛКУ (в пузы́рь). *См.* **ЛЕ́ЗТЬ В БУТЫ́ЛКУ.**

ПОЛЕ́ЗТЬ В ГО́ЛОВУ. *См.* **ЛЕ́ЗТЬ В ГО́ЛОВУ.**

ПОЛЕ́ЗТЬ (идти́, пере́ть) НА РОЖО́Н. *См.* **ЛЕ́ЗТЬ НА РОЖО́Н.**

ПОЛЕ́ЗТЬ НА СТЕ́НУ (на сте́нку). *См.* **ЛЕ́ЗТЬ НА СТЕ́НУ.**

ПОЛЕТЕ́ТЬ ВВЕРХ ТОРМА́ШКАМИ. *См.* **ЛЕТЕ́ТЬ ВВЕРХ ТОРМА́ШКАМИ.**

ПОЛЕ́ЧЬ КОСТЬМИ́ (голово́й, тру́пом). *См.* **ЛЕЧЬ КОСТЬМИ́.**

ПО́ЛЗАТЬ В НОГА́Х у кого. 1. Стоять на коленях перед кем-либо; 2. Унижаться, пресмыкаться перед кем-либо.— **Ла́зити (на коли́нах) в нога́х** у кого.

ПО́ЛЗАТЬ НА КОЛЕ́НЯХ перед кем. 1. Стоять на коленях перед кем-либо, прося, моля о чём-либо; 2. Унижаться, подлизываться.— **По́взати на коли́нах (навколішки)** перед ким.

ПОЛИ́ТЬ (хлы́нуть) КАК ИЗ ВЕДРА́. *См.* **ЛИТЬ КАК ИЗ ВЕДРА́.**

ПО́ЛНАЯ ЧА́ША. Зажиточный, богатый — о доме. — **[Як] по́вна ча́ша.**

ПО́ЛНЫМ ХО́ДОМ. Интенсивно. — **По́вним хо́дом.**

ПОЛОЖА́ РУ́КУ НА́ СЕРДЦЕ. Искренне, чистосердечно. — **Покла́вши ру́ку на се́рце.**

ПОЛОЖЕ́НИЕ ХУ́ЖЕ ГУБЕРНА́ТОРСКОГО. *Шутл.* Крайне затруднительное, неприятное положение. — **Стано́вище гі́рше за губерна́торське.**

ПОЛОЖИ́ТЬ [СЕБЕ́] В КАРМА́Н. *См.* **КЛАСТЬ [СЕБЕ́] В КАРМА́Н.**

ПОЛОЖИ́ТЬ В ОСНО́ВУ что. *См.* **КЛАСТЬ В ОСНО́ВУ.**

ПОЛОЖИ́ТЬ ГНЕ́В НА МИ́ЛОСТЬ. *См.* **МЕНЯ́ТЬ ГНЕ́В НА МИ́ЛОСТЬ.**

ПОЛОЖИ́ТЬ ГО́ЛОВУ (жизнь, *уст.* живо́т) за кого, за что. *См.* **КЛАСТЬ ГО́ЛОВУ.**

ПОЛОЖИ́ТЬ ЗУ́БЫ НА ПО́ЛКУ. *См.* **КЛАСТЬ ЗУ́БЫ НА ПО́ЛКУ.**

ПОЛОЖИ́ТЬ КОНЕ́Ц чему. Прекратить что-либо. — **Кла́сти (покла́сти) кіне́ць (край)** чому.

ПОЛОЖИ́ТЬ НА [ОБЕ] ЛОПА́ТКИ кого. *См.* **КЛАСТЬ НА [ОБЕ] ЛОПА́ТКИ.**

ПОЛОЖИ́ТЬ НА ПЛЕ́ЧИ кого, чьи, кому. *См.* **ВЗВА́ЛИВАТЬ НА ПЛЕ́ЧИ.**

ПОЛОЖИ́ТЬ НАЧА́ЛО чему. *См.* **ДАВА́ТЬ НАЧА́ЛО.**

ПОЛОЖИ́ТЬ ПОД СУКНО́. *См.* **КЛАСТЬ ПОД СУКНО́.**

ПО ЛО́ЖНОМУ ПУТИ́ [ИДТИ́]. *См.* **НА ЛО́ЖНОМ ПУТИ́ [СТОЯ́ТЬ, НАХОДИ́ТЬСЯ].**

ПОЛОМА́ТЬ КО́ПЬЯ. *См.* **ЛОМА́ТЬ КО́ПЬЯ.**

ПОЛТОРА́ ЧЕЛОВЕ́КА. *Шутл.* Очень мало людей, почти никого. — **Півтори́ каліки; півтора́ чоловіки.**

ПОЛУ ОТРЕ́ЖЬ ДА УЙДИ́. Совсем перестать бывать где-либо, у кого-либо. — **По́ли (по́лу) вріж [та тікáй].**

ПОЛУЧА́ТЬ (получи́ть) ОТПО́Р. Достать решительное противодействие. — **Дістава́ти (діста́ти) ві́дсіч (відкоша́).**

ПОЛУЧА́ТЬ (получи́ть) ПО ША́ПКЕ. Быть выгнанным, уволенным откуда-либо. — **Дістава́ти (діста́ти) по ша́пці.**

ПОЛУЧА́ТЬ (получи́ть) ШИРО́КУЮ ОГЛА́СКУ. Стать широко известным, популярным, привлекать к себе внимание. — **Набира́ти (набра́ти, набува́ти, набу́ти) широ́кого розголо́су.**

ПОЛУЧИ́ТЬ (приобрести́) ПРАВА́ (пра́во) ГРАЖДА́НСТВА. Получать всеобщее признание, широкое распространение. — **Діста́ти (здобу́ти) права́ (пра́во) громада́нства; набу́ти прав (пра́ва, пра́во) громада́нства.**

ПОМАЗА́ТЬ ПО ГУБА́М кого. *См.* **МАЗА́ТЬ ПО ГУБА́М.**

ПОМЕНЯ́ТЬСЯ (поменя́ться) РОЛЯ́МИ. Одному стать вместо другого. — **Поміня́тися роля́ми.**

ПО МЕ́РЕ (по си́ле) ВОЗМО́ЖНОСТИ. Насколько возможно, по мере сил. — **У міру можли́вості.**

ПО МЕ́РЕ НА́ДОБНОСТИ. В зависимости от необходимости. — **У міру потре́би.**

ПОМИНА́Й КАК ЗВА́ЛИ. О бесследном исчезновении кого-либо, чего-либо. — **Поминáй як зва́ли (зва́ти); шукáй вітра в по́лі; тільки його́ й ба́чили.**

ПОМИНА́ТЬ (помяну́ть, вспомина́ть, вспо́мнить) ДОБРО́М (до́брым сло́вом) кого. Вспоминая, хорошо отзываться о ком-либо. — **Зга́дувати (згада́ти, поминáти, пом'яну́ти) добро́м (до́брим сло́вом)** кого.

ПО МИРУ ПОЙТИ́ *и* **С СУМО́Й ПОЙТИ́.** Нищенствовать. — **Торбу́ начепи́ти (почепи́ти).**

ПО МОЛОДОСТИ [ЛЕТ]. По молодости, вследствие недостаточного жизненного опыта. — **По мо́лодості [літ]; че́рез молоді літá.**

ПОМНИ́ТЬ (не забыва́ть) ДО НО́ВЫХ (све́жих) ВЕ́НИКОВ. Очень долго не забывать. — **Пам'ятáти до нови́х ві́ників.**

ПОМО́ЧЬ (пособи́ть) ГО́РЮ (беде́). Выручить из беды, затруднения. — **Запобігти го́рю (біді, лúхові); зарáдити го́рю (біді, лúхові); зарáдити го́ре (бі́ду, лúхо).**

ПОМЫЛИ́ТЬ ГО́ЛОВУ (ше́ю) кому. *См.* **МЫЛИ́ТЬ ГО́ЛОВУ.**

ПОМЯНИ́ (помяни́те, попо́мни, попо́мните) **МОЁ СЛОВО.** Заверение в том, что сбудется то, о чём в данный момент говорится; что всё будет так, как сказано. — **Згадáєш (згадáєте, пригадáєш, пригадáєте) [тоді] моє́ сло́во; спом'янéш (спом'янéте) моє́ сло́во; згадáєш (згадáєте), що я тобí (вам) казáв.**

ПОНИЖА́ТЬ (пони́зить) ГО́ЛОС. Говорить тише, переходить на шёпот.— **Сти́шувати (сти́шити) го́лос.**

ПОНИКНУТЬ ДУХОМ. *См.* **ПАДАТЬ ДУ́ХОМ.**

ПОНИМАТЬ ТОЛК в чём. *См.* **ЗНАТЬ ТОЛК.**

ПО НИ́ТКЕ (по ни́точке) РАЗБИРА́ТЬ (перебра́ть). Очень подробно, во всех деталях, до мелочей.— **По ни́тці (по ни́точці) розібра́ти (перебра́ти).**

ПОНЮХАТЬ ПОРОХУ. *См.* **НЮХАТЬ ПОРОХ.**

ПОНЯТИЯ НЕ ИМЕ́ТЬ. Не знать, не понимать кого-либо, что-либо в какой-то степени.— **Уя́влення не ма́ти.**

ПОНЯТНОЕ ДЕ́ЛО *и* **ПОНЯТНАЯ ВЕЩЬ.** *В знач. вводн. сл.* Конечно, разумеется.— **Зрозуміла річ.**

ПО О́БРАЗУ И ПОДО́БИЮ чьему. *Уст., шутл.* По какому-либо образцу, беря в пример кого-либо, что-либо.— **За о́бразом і подо́бою** чиє ю; **на о́браз і подо́бу** чию.

ПО ОДЕ́ЖКЕ ПРОТЯ́ГИВАЙ НО́ЖКИ. Живи по своим средствам, доходам.— **По своє́му лі́жку простяга́й ні́жки; буду́й (став) ха́тку по доста́тку.**

ПОПАДАТЬ (попа́сть, попада́ться, попа́сться, вли́пнуть) В ИСТОРИЮ. Оказываться замешанным в каком-либо предосудительном деле, быть причастным к какому-либо неприятному происшествию.— **Попада́ти (попа́сти, попада́тися, попа́стися, ускака́вати, уско́чити) в істо́рію.**

ПОПАДАТЬ (попа́сть) В КО́ГТИ кому. Оказываться в полной зависимости от кого-либо.— **Потрапля́ти (потра́пити, попада́ти, попа́сти) в кі́гті (в па́зури)** до кого.

ПОПАДАТЬ (попа́сть, угожда́ть, угоди́ть) В ЛА́ПЫ кому. **1.** Быть пойманным, схваченным кем-либо; **2.** Оказаться в чьей-то власти, в зависимости от кого-либо.— **Попада́ти (попа́сти, попада́тися, попа́стися, потрапля́ти, потра́пити, лови́тися, злови́тися, пійма́тися) в ла́пи (в лабе́ти)** кому.

ПОПАДАТЬ (попа́сть, попада́ться, попа́сться) В РУКИ чьи, кому, к кому. **1.** Оказаться у кого-либо; **2.** Оказаться в чьей-либо власти, в полной зависимости от кого-либо.— **Попада́ти (попа́сти, попада́тися, попа́стися, потрапля́ти, потра́пити, діста́вати́ся, діста́тися) в ру́ки** чиї (до рук чиїх, кого, кому).

ПОПАДА́ТЬ (попа́сть) ПА́ЛЬЦЕМ В НЕ́БО. *Шутл.* Говорить, делать что-либо невпопад.— **Попада́ти (попа́сти) па́льцем у не́бо; попада́ти (попа́сти) ку́лею в пліт.**

ПОПАДАТЬ (попа́сть, подвёртываться, подверну́ться) ПОД РУКУ. *См.* **ПОПАДАТЬСЯ ПОД РУКУ.**

ПОПАДАТЬСЯ (попа́сться, вли́пнуть) В ИСТОРИЮ. *См.* **ПОПАДАТЬ В ИСТОРИЮ.**

ПОПАДА́ТЬСЯ (попа́сться) В РУ́КИ чьи, кому, к кому. *См.* **ПОПАДАТЬ В РУКИ.**

ПОПАДА́ТЬСЯ (попа́сться, подда́ваться, подда́ться, пойма́ться) НА УДОЧКУ. Давать себя обмануть, перехитрить.— **Попада́тися (попа́стися, спійма́тися) на ву́дку (ву́дочку).**

ПОПАДАТЬСЯ (попа́сться, попада́ть, попа́сть, подвёртываться, подверну́ться) ПОД РУКУ. Случайно оказаться около, возле кого-либо так, что легко взять, использовать и т. п.— **Попада́тися (попа́стися, попада́ти, попа́сти, підверта́тися, підверну́тися, потрапля́ти, потра́пити, трапля́тися, тра́питися) під ру́ку (під ру́ки).**

ПО ПАЛЬЦАМ [МО́ЖНО] СОСЧИТА́ТЬ (пересчита́ть, счесть). О малом количестве кого-либо, чего-либо.— **По (на) па́льцях [мо́жна] перелічи́ти (порахува́ти).**

ПОПАСТЬ В ПЕРЕДРЯ́ГУ (в переплёт). Попасть в беду, неприятную историю.— **Уско́чити ви́ще халя́в.**

ПОПАСТЬ ВПРОСА́К; ОСТА́ТЬСЯ (оказа́ться) В ДУРАКА́Х *и* **РАЗЫГРА́ТЬ (свали́ть) ДУРАКА́.** Поставить себя в неудобное, смешное положение.— **Убра́тися (пошити́тися) в ду́рні; уско́чити в хале́пу (в кло́піт, по са́мі ву́ха).**

ПОПАСТЬ (попа́сться) КАК КУР ВО ЩИ. Неожиданно оказаться в неловком, затруднительном положении.— **Упа́сти (уско́чити) в бі́ду як ку́рка в борщ; уско́чити по са́ме ні́куди.**

ПОПЛАТИ́ТЬСЯ ЖИ́ЗНЬЮ (голово́й). Лишиться жизни.— **Поплати́тися життя́м (голово́ю).**

ПОПО́МНИ (попо́мните) МОЕ СЛО́ВО. *См.* **ПОМЯНИ́ МОЕ СЛО́ВО.**

ПО ПОСЛЕ́ДНЕМУ СЛО́ВУ чего. В соответствии с новейшими достижениями.— **За оста́ннім сло́вом** чого.

ПО ПРА́ВДЕ (пра́вду) ГОВОРЯ́ (сказа́ть). *В знач. вводн. сл.* Употребляется при подчёркивании достоверности сказанного.— **Пра́вду (по пра́вді, по щи́рості) ка́жучи; сказа́ти пра́вду (по щи́рості, щи́ро).**

ПО ПРОСТОТЕ́ ДУШЕ́ВНОЙ (серде́чной). *См.* **В ПРОСТОТЕ́ ДУШЕВНОЙ.**

ПО-ПУСТО́МУ (по́пусту) ТРА́ТИТЬ ПОРОХ. *См.* **ДА́РОМ ТРА́ТИТЬ ПОРОХ.**

ПОПУ́ТНЫЙ ВЕ́ТЕР. Ветер, движущийся в одном направлении с кем-либо, чем-либо; пожелание счастливого плавания, удачи вообще.— **Попу́тний (ходови́й) ві́тер.**

ПОПЫТА́ТЬ СЧА́СТЬЯ (сча́стье). Предпринять что-либо, рассчитывая на успех.— **Спро́бувати (попро́бувати) ща́стя.**

ПОПЫ́ТКА НЕ ПЫТКА [, А СПРОС НЕ БЕДА]. Говорится тогда, когда кто-либо не уверен, удастся ли что-либо, но стоит попытаться, так как хуже от этого не будет или риск невелик.— **Купи́в не купи́в, а поторгува́тися мо́жна; догна́в не догна́в (пійма́в не пійма́в), а погна́тись мо́жна; утік не втік, а побігти мо́жна.**

ПОРА́ЖАТЬ (порази́ть) ДО ГЛУБИ́НЫ ДУШИ́. Причинять душевные страдания.— **Вража́ти (вра́зити) в [са́ме] се́рце.**

ПОРА́ И ЧЕСТЬ (со́весть) ЗНАТЬ. *См.* **НАДО И ЧЕСТЬ ЗНАТЬ.**

ПОРАСКИ́НУТЬ УМО́М. *См.* **РАСКИ́ДЫВАТЬ УМО́М.**

ПОРО́ТЬ ГОРЯ́ЧКУ. Действовать с крайней горячностью, поспешностью.— **Парка́ па́рити; поро́ти гаря́чку.**

ПОРО́ТЬ ОКОЛЕ́СИЦУ (ахине́ю, дичь, вздор, ерунду́, галима́тью, чушь). *См.* **НЕСТИ ОКОЛЕСИЦУ.**

ПОРО́ХА (по́роху) НЕ ВЫДУМАЕТ. О том, кто не отличается сообразительностью, умом.— **По́роху не ви́гадає (не ви́думає, не ви́найде).**

ПО́РОХУ НЕ ХВАТА́ЕТ. Недостаточно энергии, сил для осуществления чего-либо.— **По́роху не вистача́є.**

ПОРОХО́ВАЯ БО́ЧКА *и* **ПОРОХО́ВОЙ ПО́ГРЕБ.** О чём-либо, грозящем неожиданной бедой, катастрофой.— **Порохова́ бо́чка; пороховни́й по́гріб.**

ПОРТИ́ТЬ НЕ́РВЫ. 1. (К о м у) Расстраивать, раздражать, изводить, заставлять нервничать кого-либо; 2. (с е б я) Расстраиваться, нервничать.— **Псува́ти не́рви.**

ПОСАДИ́ТЬ В КАЛО́ШУ. *См.* **САЖА́ТЬ В КАЛО́ШУ.**

ПОСАДИ́ТЬ НА МЕЛЬ. *См.* **САЖА́ТЬ НА МЕЛЬ.**

ПОСАДИ́ТЬ НА ШЕ́Ю к о м у. *См.* **САЖА́ТЬ НА ШЕ́Ю.**

ПО СВЕ́ЖИМ СЛЕДА́М *и* **ПО СВЕ́ЖЕМУ СЛЕ́ДУ.** *См.* **ПО ГОРЯ́ЧИМ СЛЕДА́М.**

ПО СВОЕМУ́ (по со́бственному) УСМОТРЕ́НИЮ. Согласно со своим (собственным) решением, пониманием чего-либо.— **На свій (на вла́сний) ро́зсуд.**

ПОСВЯЩА́ТЬ (посвяти́ть) В ТА́ЙНУ к о г о. Открывать кому-либо то, что скрывается от других.— **Посвяща́ти (посвяти́ти) в таємни́цю** к о г о.

ПО СЕ́НЬКЕ [И] ША́ПКА; ПО ЕРЕ́МКЕ КОЛПА́К (кафта́н) *и* **ПО ИВА́ШКЕ РУБА́ШКА.** Каждый получает то, чего он заслуживает, достоин, что соответствует его положению.— **По сінку́ (по Са́вці) сви́тка.**

ПОСЕ́ЯТЬ ВРАЖДУ́ (несогла́сие, разла́д) м е ж д у к е м. Поссорить кого-либо, натравить одного на другого.— **Посіяти ворожне́чу (незго́ду, розбра́т)** м і ж к и м.

ПОСЕ́ЯТЬ ЗУ́БЫ ДРАКО́НА. *Книжн.* Посеять вражду, раздоры, смуту.— **Посіяти зу́би дракона.**

ПО СИ́ЛЕ ВОЗМО́ЖНОСТИ. *См.* **ПО МЕ́РЕ ВОЗМО́ЖНОСТИ.**

ПОСЛЕ́ДНЕЕ ПРОСТИ́ СКАЗА́ТЬ (посла́ть). Проститься совсем, окончательно.— **Оста́ннє прощай сказа́ти (посла́ти).**

ПОСЛЕ́ДНЕЕ СЛО́ВО ч е г о. Новейшее, высшее, ещё не превзойдённое достижение в какой-либо области науки, техники, культуры.— **Оста́ннє сло́во** ч о г о.

ПОСЛЕ́ДНИЙ ИЗ МОГИКА́Н. *Книжн.* Последний представитель общественной группы, поколения, отмирающего социального явления.— **Оста́нній з могіка́н.**

ПОСЛЕ́ДНИЙ КРИК МО́ДЫ. О модной новинке.— **Оста́ній крик мо́ди.**

ПОСЛЕ́ДНИЙ ПУТЬ. О похоронах кого-либо.— **Оста́ння путь (доро́га).**

ПОСЛЕ́ДНИЙ (сме́ртный) ЧАС [ПРОБИЛ]. время, момент наступления чьей-либо смерти пришёл.—

та́ння (сме́ртна) годи́на (годи́нонь-) [прийшла́].

ПОСЛЕДНЯЯ СПИ́ЦА В КОЛЕС-ИЦЕ к т о. О человеке, играющем всем незначительную роль в об-естве, в каком-либо деле.— **Оста́н-спи́ця в ко́лесі; п'я́те ко́лесо до за.**

ПО́СЛЕ ДО́ЖДИЧКА (до́ждика) ЧЕТВЕРГ. Неизвестно когда.— **На нко́ли та й нико́ли; як (коли́) рак по́лі] сви́сне.**

ПО́СЛЕ ДРАКИ КУЛАКА́МИ НЕ А́ШУТ. После чего-либо совершив-гося, когда уже ничем нельзя по-чь, бесполезно действовать, него-вать, сокрушаться.— **Пі́сля бі́йки лака́ми не маха́ють; повів коня́ ва́ти, як ку́зня згоріла.**

ПО́СЛЕ НАС ХОТЬ ПОТО́П. Вы-жение эгоистического безразличия будущем человечества в целом, де-коллектива, от которого уходят . п.— **Пі́сля нас хоч пото́п.**

ПО́СЛЕ ТРУДО́В ПРА́ВЕДНЫХ. *утл.* Потрудившись.— **Пі́сля трудів а́ведних.**

ПОСЛУ́ШНОЕ ОРУ́ДИЕ к о г о, г о. Тот, кто выполняет чужую лю.— **Слухня́не знаря́ддя** к о г о, г о.

ПОСМА́ТРИВАТЬ И́СКОСА (ко́со). носиться с подозрением, недружеб-но.— **Позира́ти ско́са (ко́со).**

ПОСМОТРЕ́ТЬ ВО ВСЕ ГЛАЗА́. СМОТРЕ́ТЬ ВО ВСЕ ГЛАЗА́.

ПОСМОТРЕ́ТЬ В ДУ́ШУ (в се́рдце). стараться понять чьи-либо чувства, реживания.— **Подиви́тися в ду́шу се́рце).**

ПОСМОТРЕ́ТЬ ПРА́ВДЕ В ГЛАЗА́ лицо́). *См.* СМОТРЕ́ТЬ ПРА́ВДЕ ГЛАЗА́.

ПОСОБИ́ТЬ ГО́РЮ (беде́). *См.* ПО-ЧЬ ГО́РЮ.

ПО СО́БСТВЕННОМУ УСМОТРЕ́-Ю. *См.* ПО СВОЕМУ́ УСМОТРЕ́-Ю.

ПОСПЕШИ́ШЬ — ЛЮДЕ́Й НА-ЕШИШЬ. Не следует спешить аком-либо деле, чтобы не попасть глупое, смешное положение.— **спіши́ш — люде́й насміши́ш; ско́-й по́спіх — лю́дям по́сміх; хто спі-ть, той люде́й смеши́ть.**

ПОСТА́ВИТЬ ВО ГЛАВУ́ УГЛА́ о. *См.* СТА́ВИТЬ ВО ГЛАВУ́ ЛА́.

ПОСТА́ВИТЬ ВОПРО́С РЕБРО́М. *См.* СТА́ВИТЬ ВОПРО́С РЕБРО́М.

ПОСТА́ВИТЬ НА СВОЕ́ МЕ́СТО. *См.* СТА́ВИТЬ НА СВОЕ́ МЕ́СТО.

ПОСТА́ВИТЬ В СЧЕ́Т к о м у, ч т о. *См.* СТА́ВИТЬ В СЧЕ́Т.

ПОСТА́ВИТЬ ВЫ́ШЕ (превы́ше) ВСЕХ. *См.* СТА́ВИТЬ ВЫШЕ ВСЕХ.

ПОСТА́ВИТЬ ЗНАК РА́ВЕНСТВА м е ж д у к е м, ч е м. *См.* СТА́ВИТЬ ЗНАК РА́ВЕНСТВА.

ПОСТА́ВИТЬ КРЕСТ н а к о м, ч ём, н а к о г о, ч т о. *См.* СТА́ВИТЬ КРЕСТ.

ПОСТА́ВИТЬ НА ВИД к о м у. *См.* СТА́ВИТЬ НА ВИД.

ПОСТА́ВИТЬ НА КА́РТУ ч т о. *См.* СТА́ВИТЬ НА КА́РТУ.

ПОСТА́ВИТЬ НА КОЛЕ́НИ. *См.* СТА́ВИТЬ НА КОЛЕ́НИ.

ПОСТА́ВИТЬ НА КОН ч т о. *См.* СТА́ВИТЬ НА КОН.

ПОСТА́ВИТЬ НА [СВОЕ́] МЕ́СТО. *См.* СТА́ВИТЬ НА [СВОЕ́] МЕ́СТО.

ПОСТА́ВИТЬ НА НОГИ к о г о. *См.* СТА́ВИТЬ НА НОГИ.

ПОСТА́ВИТЬ НА ОДНУ́ ДОСКУ́ с к е м. *См.* СТА́ВИТЬ НА ОДНУ́ ДОСКУ́.

ПОСТА́ВИТЬ НА ПЕ́РВЫЙ ПЛА́Н к о г о, ч т о. *См.* СТА́ВИТЬ НА ПЕ́РВЫЙ ПЛА́Н.

ПОСТА́ВИТЬ НА РЕ́ЛЬСЫ ч т о. *См.* СТА́ВИТЬ НА РЕ́ЛЬСЫ.

ПОСТА́ВИТЬ НА СЛУ́ЖБУ ч т о ч е м у. *См.* СТА́ВИТЬ НА СЛУ́ЖБУ.

ПОСТА́ВИТЬ НА ШИРО́КУЮ НО́ГУ. *См.* СТА́ВИТЬ НА ШИРО́КУЮ НО́ГУ.

ПОСТА́ВИТЬ ПЕ́РЕД СОБО́Й ЦЕЛЬ к а к у ю. *См.* СТА́ВИТЬ ПЕ́РЕД СОБО́Й ЦЕЛЬ.

ПОСТА́ВИТЬ ПЕ́РЕД [СОВЕРШИ́ВШИМСЯ] ФА́КТОМ. *См.* СТА́ВИТЬ ПЕ́РЕД [СОВЕРШИ́ВШИМСЯ] ФА́КТОМ.

ПОСТА́ВИТЬ ПОДНО́ЖКУ к о м у, ч е м у. *См.* СТА́ВИТЬ ПОДНО́ЖКУ.

ПОСТА́ВИТЬ ПОД УДА́Р к о г о, ч т о. *См.* СТА́ВИТЬ ПОД УДА́Р.

ПОСТА́ВИТЬ РЯДО́М к о г о, ч т о с к е м, ч е м. *См.* СТА́ВИТЬ РЯДО́М.

ПОСТА́ВИТЬ СЕБЯ́ НА МЕ́СТО к о г о, ч ь е. *См.* СТА́ВИТЬ СЕБЯ́ НА МЕ́СТО.

ПОСТА́ВИТЬ С НОГ НА ГО́ЛОВУ. *См.* СТА́ВИТЬ С НОГ НА ГОЛОВУ.

ПОСТА́ВИТЬ ТО́ЧКУ на чём. *См.* **СТА́ВИТЬ ТО́ЧКУ.**

ПОСТА́ВИТЬ ТО́ЧКУ (то́чки) НАД «І». *См.* **СТА́ВИТЬ ТО́ЧКУ НАД «І».**

ПОСТОРО́ННИЙ ГЛАЗ. 1. Чужой человек, его взгляд на что-либо; 2. Непричастный к чему-либо человек.— **Сторо́ннє о́ко.**

ПОСТОЯ́ТЬ ЗА СЕБЯ́. Не дать в обиду себя, защитить себя самому без помощи кого-либо.— **Посто́яти сам за се́бе.**

ПОСТРО́ИТЬ НА ПЕСКЕ́. *См.* **СТРОИ́ТЬ НА ПЕСКЕ́.**

ПО СЧАСТЛИ́ВОЙ СЛУЧА́ЙНОСТИ *и* **БЛАГОДАРЯ́ СЧАСТЛИ́ВОЙ СЛУЧА́ЙНОСТИ.** Неожиданное событие, известие принесло удачу.— **Че́рез щасли́вий ви́падок.**

ПОСЫПА́ТЬ (посы́пать) ПЕ́ПЛОМ ГЛАВУ́ (го́лову). *Книжн.* Предаваться крайней скорби, печали по случаю какой-либо утраты, бедствия и т. п.— **Посипа́ти (поси́пати, присипа́ти, прися́пати) по́пелом го́лову (го́лови).**

ПОТЕМКИ́НСКИЕ ДЕРЕ́ВНИ. *Книжн.* Обман, очковтирательство, показной блеск чего-либо при неблагополучном состоянии дел.— **Потьо́мкінські се́ла.**

ПОТЕРПЕ́ТЬ ФИА́СКО. *См.* **ТЕРПЕ́ТЬ ФИА́СКО.**

ПОТЕРЯ́ТЬ ВЕ́РУ в кого, во что. *См.* **ТЕРЯ́ТЬ ВЕ́РУ.**

ПОТЕРЯ́ТЬ ВКУС к чему. *См.* **ТЕРЯ́ТЬ ВКУС.**

ПОТЕРЯ́ТЬ ВЛАСТЬ НАД СОБО́Й. *См.* **ТЕРЯ́ТЬ ВЛАСТЬ НАД СОБО́Й.**

ПОТЕРЯ́ТЬ ГО́ЛОВУ. *См.* **ТЕРЯ́ТЬ ГО́ЛОВУ.**

ПОТЕРЯ́ТЬ ИЗ ВИ́ДУ. *См.* **ТЕРЯ́ТЬ ИЗ ВИ́ДУ.**

ПОТЕРЯ́ТЬ ИНТЕРЕ́С к чему. *См.* **ТЕРЯ́ТЬ ИНТЕРЕ́С.**

ПОТЕРЯ́ТЬ [ПОСЛЕ́ДНЮЮ] НАДЕ́ЖДУ. *См.* **ТЕРЯ́ТЬ [ПОСЛЕ́ДНЮЮ] НАДЕ́ЖДУ.**

ПОТЕРЯ́ТЬ ПО́ЧВУ (зе́млю) ПОД НОГА́МИ (под собо́й, из-под ног). *См.* **ТЕРЯ́ТЬ ПО́ЧВУ ПОД НОГА́МИ.**

ПОТЕРЯ́ТЬ РАВНОВЕ́СИЕ. *См.* **ТЕРЯ́ТЬ РАВНОВЕ́СИЕ.**

ПОТЕРЯ́ТЬ РАССУ́ДОК. *См.* **ТЕРЯ́ТЬ РАССУ́ДОК.**

ПОТЕРЯ́ТЬ РЕЧЬ (дар ре́чи). *См.* **ТЕРЯ́ТЬ РЕЧЬ.**

ПОТЕРЯ́ТЬ СО́ВЕСТЬ. *См.* **ТЕРЯ́ТЬ СО́ВЕСТЬ.**

ПОТЕРЯ́ТЬ СОЗНА́НИЕ. *См.* **ТЕРЯ́ТЬ СОЗНА́НИЕ.**

ПОТЕРЯ́ТЬ СЧЕ́Т кому, чему. *См.* **ТЕРЯ́ТЬ СЧЕ́Т.**

ПОТЕРЯ́ТЬ ТЕРПЕ́НИЕ. *См.* **ТЕРЯ́ТЬ ТЕРПЕ́НИЕ.**

ПОТИ́ШЕ (поле́гче, поосторо́жнее) НА ПОВОРО́ТАХ. Предостережение либо угроза тому, кто делает что-либо не подумав.— **Тихі́ше (ти́хше, обере́жніше) на поворо́тах.**

ПО́ТОМ И КРОВЬЮ [ДОБЫВА́ТЬ, ДАВА́ТЬСЯ *и т. п.*]. Величайшими усилиями.— **По́том і кро́в'ю [добува́тися, дава́тися** *і т. п.*].

ПОЦЕЛОВА́ТЬ ЗАМО́К (проббо́й). Не застать кого-либо дома; уйти ни с чем.— **Поцілува́ти замо́к.**

ПОЦЕЛУ́Й [ОТ] ИУ́ДЫ. Предательский поступок под видом доброжелательности.— **Поцілу́нок [від] Іу́ди.**

ПОЧВА КОЛЕБЛЕ́ТСЯ ПОД НОГА́МИ чьими, у кого. Чьё-либо положение становится ненадёжным, неуверенным, шатким; кто-либо теряет уверенность в своём положении или в успехе какого-либо дела, начинания.— **Грунт хита́ється під нога́ми** чиї́ми, у кого.

ПОЧВА (земля́) УХО́ДИТ (ускользае́т) ИЗ-ПОД НОГ кого, чьих, у кого. Чьё-либо положение становится ненадёжным, неуверенным, шатким; кто-либо теряет уверенность в своём положении или в успехе какого-либо дела, начинания.— **Земля́ (грунт) тіка́є з-під ніг** у кого; **земля́ (грунт) угина́ється** перед ким, чим; **земля́ (грунт) западає́ться** під ким, чим.

ПОЧИВА́ТЬ (почи́ть) ВЕ́ЧНЫМ (непробу́дным) СНОМ. Быть мёртвым, умереть.— **Спочива́ти (спочи́ти, почива́ти, почи́ти) ві́чним (непробу́дним) сном.**

ПОЧИВА́ТЬ (почи́ть) НА ЛА́ВРАХ. Удовлетворившись достигнутым, прекращать деятельность, успокаиваться на этом.— **Спочива́ти (спочи́ти, почива́ти, почи́ти) на ла́врах.**

ПОШЕВЕЛИ́ТЬ МОЗГА́МИ. *См.* **ШЕВЕЛИ́ТЬ МОЗГА́МИ.**

ПО ЩУ́ЧЬЕМУ ВЕЛЕ́НИЮ. Чудесным образом, без вмешательства кого-либо, само собой.— **По щу́чому велінню.**

ПОЭТИ́ЧЕСКИЙ БЕСПОРЯ́ДОК. *Шутл.* О чём-либо небрежно разбросанном, расставленном, убранном и т. п.— **Поети́чне безла́ддя.**

ПОЯВЛЯ́ТЬСЯ (появи́ться) НА ГОРИЗО́НТЕ ч ь ё м. Оказаться в каком-либо обществе, круге людей.— **З'явля́тися (з'яви́тися, появля́тися, появи́тися) на горизо́нті (на о́брії)** ч и є м у.

ПОЯВИ́ТЬСЯ (яви́ться) НА СВЕТ. Родиться, возникнуть.— **З'яви́тися (появи́тися) на світ; народи́тися на світ.**

ПРА́ВАЯ РУКА́ ч ь я. Первый помощник, доверенное лицо.— **Пра́ва рука́** ч и я.

ПРА́ВДА В (на) ОГНЕ́ НЕ ГОРИ́Т И НА ВОДЕ́ НЕ ТО́НЕТ. Правду не скроешь — говорится тогда, когда, видя несправедливость, верят, что правое дело восторжествует.— **Пра́вда не вто́не у воді́, не згори́ть у вогні́; пра́вда і в мо́рі не то́не.**

ПРА́ВДА ГЛАЗА́ КО́ЛЕТ. Неприятно слышать горькую правду.— **Пра́вда о́чі ко́ле.**

[ВСЕМИ, ВСЯ́КИМИ] ПРА́ВДАМИ И НЕПРА́ВДАМИ. Любыми средствами (чаще неблаговидными), ничем не брезгуя — достигать, добиваться чего-либо.— **[Усіма́, уся́кими] пра́вдами й непра́вдами.**

ПРА́ВДУ ГОВОРИ́ БЛАГОВРЕ́МЕННО И НЕБЛАГОВРЕМЕННО. Истины нужно придерживаться всегда, высказываться о ней своевременно.— **Пра́вду говори́ вча́сно й невча́сно.**

ПРА́ВДУ ГОВОРЯ́ (сказа́ть). *См.* **ПО ПРА́ВДЕ ГОВОРЯ́.**

ПРА́ВДУ-МА́ТКУ ГОВОРИ́ТЬ (ре́зать). Высказываться откровенно, открыто, прямо.— **Щи́ру пра́вду (пра́вду-ма́тінку) говори́ти (каза́ти, різати, руба́ти).**

ПРАВЕ́ДНОЕ ДЕ́ЛО. Благородное дело, осуществление которого служит восстановлению справедливости, человеческому благополучию.— **Пра́ведне ді́ло.**

ПРАВИ́ЛА ПРИЛИ́ЧИЯ. Правила поведения, принятые в определённой среде.— **Пра́вила присто́йності.**

ПРА́ВОЕ ДЕ́ЛО. Благородное, справедливое дело.— **Справедли́ва спра́ва; пра́ве ді́ло.**

ПРА́КТИКА — КРИТЕ́РИЙ И́СТИНЫ. В практике должен человек доказать истинность. Один из важнейших принципов теории познания диалектического материализма.— **Пра́ктика — крите́рій і́стини.**

ПРЕВОЗМОГА́ТЬ (превозмо́чь, преси́ливать, преси́лить) СЕБЯ́. Преодолевая какое-либо чувство, состояние, заставить себя что-либо делать.— **Перебо́рювати (перебороти, преси́лювати, преси́лити, преси́лувати) себе́ [само́го].**

ПРЕВОЗНОСИ́ТЬ (превознести́) ДО НЕБЕ́С. *См.* **ВОЗНОСИ́ТЬ ДО НЕБЕС.**

ПРЕВОСХОДИ́ТЬ (превзойти́) [ВСЕ] ОЖИДА́НИЯ. Оказываться лучше чего-либо намеченного, ожидаемого, предусматриваемого.— **Перева́жувати (переве́ршити) [всі] сподіва́ння (сподіванки).**

ПРЕВОСХОДИ́ТЬ (превзойти́) [САМОГО́] СЕБЯ́. Делать лучше, чем делал прежде или чем можно было ожидать.— **Переве́ршувати (переве́ршити) [само́го, сам] себе́.**

ПРЕВРАЩА́ТЬСЯ (преврати́ться) В СЛУХ. Внимательно слушать.— **Оберта́тися (оберну́тися) на слух.**

ПРЕВЫ́ШЕ ВСЕ́ГО. 1. Больше всего; 2. Важнее всего.— **По́над (над) усе́.**

ПРЕДАВА́ТЬ (пре́дать) ЗАБВЕ́НИЮ. Забыть о ком-либо, о чём-либо, не вспоминать о ком-либо, о чём-либо.— **Пуска́ти (пусти́ти) в непа́м'ять.**

ПРЕДЛАГА́ТЬ (предложи́ть) РУ́КУ [И СЕ́РДЦЕ] к о м у. Просить кого-либо стать своей женой.— **Пропону́вати (запропонува́ти) ру́ку [і (й) се́рце]** к о м у.

ПРЕДЪЯВЛЯ́ТЬ (предъяви́ть) СЧЕ́Т к о м у, ч е м у. Заявить о своих претензиях, требованиях.— **Пред'явля́ти (пред'яви́ти) раху́нок** к о м у, ч о м у.

ПРЕЖДЕ ВСЕ́ГО. Перед всем остальным, в первую очередь.— **Пе́рше всього́.**

ПРЕЗРЕННЫЙ МЕТА́ЛЛ. *Шутл.* О деньгах.— **Нікче́мний мета́л.**

ПРЕКЛО́ННЫЙ ВО́ЗРАСТ. Приближающийся к глубокой старости.— **Похи́лий вік; похи́лі лі́та.**

ПРЕКЛОНЯ́ТЬ (преклони́ть) КОЛЕ́НИ. 1. *Торж.* Становиться, опускаться на колени — относиться с глубочайшим почтением, с благоговением к кому-либо, чему-либо.— **Преклоня́-**

ти (преклони́ти) коліна; става́ти (ста́ти) на коліна (навкóлішки); 2. Подчиняться чьей-либо власти, воле.— Става́ти (ста́ти) на коліна (навкóлішки).

ПРЕКЛОНЯ́ТЬ (преклони́ть) СЕ́РДЦЕ (сердцá). Вызывать симпатию.— **Прихиля́ти (прихили́ти) се́рце (серця́).**

ПРЕКРА́СНЫЙ (не́жный, сла́бый) ПОЛ. О женщинах.— **Прекра́сна (ніжна, тендітна) стать; прекра́сна половúна [ро́ду людськóго].**

ПРЕЛОЖИ́ТЬ (положи́ть) ГНЕВ НА МИ́ЛОСТЬ. *См.* **МЕНЯ́ТЬ ГНЕВ НА МИ́ЛОСТЬ.**

ПРЕМУ́ДРЫЙ ПЕСКА́РЬ. Трусливый обыватель, приспособленец.— **Премýдрий піскáр (пічкýр).**

ПРЕПОДНОСИ́ТЬ (преподнести́) ПИЛЮЛЮ. *См.* **ПОДНОСИ́ТЬ ПИЛЮЛЮ.**

ПРЕТВОРЯ́ТЬ (претвори́ть) В ЖИЗНЬ. *См.* **ВОПЛОЩА́ТЬ В ЖИЗНЬ.**

ПРИБИРА́ТЬ (прибра́ть) К [СВОИ́М] РУКА́М. 1. Подчинить себе, заставить повиноваться; 2. Захватить себе, присвоить.— **Прибирáти (прибрáти) до [своїх] рук; поприбирáти до [своїх] рук (до сéбе).**

ПРИБРА́ТЬ ВО́ЖЖИ К РУКА́М. *См.* **ДЕРЖА́ТЬ ВО́ЖЖИ В РУКА́Х.**

ПРИВЛЕКА́ТЬ (привле́чь) НА СВОЮ СТО́РОНУ. Располагать к себе, поддерживать кого-либо, что-либо, быть солидарным с кем-либо.— **Прихиля́ти (прихили́ти, привертáти, привернýти) до сéбе (на свій бік, на свою стóрону).**

ПРИВОДИ́ТЬ (привести́) В ОТЧА́ЯНИЕ кого. Определёнными действиями вынуждать кого-либо поддаться чувству сильной душевной боли, состоянию безнадёжности, безвыходности.— **Укидáти (укúнути) у вíдчáй кого.**

ПРИВОДИ́ТЬ (привести́) В ПОРЯ́ДОК что. Упорядочивать, придавать хороший вид, состояние чему-либо.— **Привóдити (привести́) до лáду (в лад)** що.

ПРИВОДИ́ТЬ (привести́) В СЕБЯ́. 1. Выводить из обморочного состояния; 2. Выводить из состояния задумчивости, растерянности и т. п., заставлять опомниться.— **Привóдити (привести́) до пáм'яті (до сéбе, до тя́ми, до притóмності, до свідóмості).**

ПРИВОДИ́ТЬ (привести́) К ОДНОМУ́ (к óбщему) ЗНАМЕНА́ТЕЛЮ. *Шутл.* Уравнивать ряд предметов или явлений, делать их сходными, совпадающими в каком-либо отношении.— **Звóдити (звести́) до однóго (до спíльного) знаме́нника.**

ПРИ [ПЕ́РВОЙ] ВОЗМО́ЖНОСТИ. При случае.— **При [пéршій] можли́вості.**

ПРИВЫ́ЧКА — ВТОРА́Я НАТУ́РА. Привычка трудно искоренима или неискоренима.— **Звúчка — дрýга натýра.**

ПРИГВОЖДА́ТЬ (пригвозди́ть, выставля́ть, вы́ставить) К ПОЗО́РНОМУ СТОЛБУ кого. Предавать позору, клеймить позором кого-либо.— **Прикóбувати (прикувáти, приставля́ти, приставити) до ганéбного стовпá** кого.

ПРИГРЕВА́ТЬ (пригре́ть) [СЕБЕ́] МЕ́СТО. Задерживаться долгое время на одном месте работы или жительства; приживаться.— **Нагрівáти (нагріти) [собі] мíсце.**

ПРИДЕ́РЖИВАТЬ (придержа́ть) ЯЗЫК (язычóк). Удерживаться от высказывания, поменьше говорить, рассуждать; помалкивать.— **Придéржувати (придéржати, притрúмувати, притрúмати, тримáти, припнýти, прип'ястú) язúк (язикá) за зубáми.**

ПРИДИРА́ТЬСЯ К СЛОВА́М. Цепляться к высказанному кем-либо.— **Чіпля́тися до слів (до слóва).**

ПРИЖИМА́ТЬ (прижа́ть, припира́ть, припере́ть) В УГОЛ кого. Ставить кого-либо в безвыходное положение в разговоре, в споре.— **Загаля́ти (загнáти) в [тісни́й, глухи́й] кут** кого.

ПРИЖИМА́ТЬ (прижа́ть, припира́ть, припере́ть) К СТЕНЕ́ (к стéнке) кого. Лишать возможности отпираться, отрицать что-либо, уличать, разоблачать.— **Притискáти (притúснути, припирáти, припéртн) до стíнй** (до стíнки) кого.

ПРИ ЗАКРЫ́ТЫХ ДВЕРЯ́Х. В присутствии только заинтересованных и должностных лиц, без посторонней публики.— **При зачúнених (при закри́тих) двéрях.**

ПРИ́ЗРАЧНОЕ СЧА́СТЬЕ. Которого не существует в действительности, воображаемое.— **Химе́рне ща́стя.**

ПРИЙТИ́ В ВОСТО́РГ. *См.* **ПРИХОДИ́ТЬ В ВОСТО́РГ.**

ПРИЙТИ́ В ГОЛО́ВУ к о м у. *См.* **ПРИХОДИ́ТЬ В ГО́ЛОВУ.**

ПРИЙТИ́ В ДВИЖЕ́НИЕ. *См.* **ПРИХОДИ́ТЬ В ДВИЖЕ́НИЕ.**

ПРИЙТИ́ В ЗАБВЕ́НИЕ. *См.* **ПРИХОДИ́ТЬ В ЗАБВЕ́НИЕ.**

ПРИЙТИ́ В ОТЧА́ЯНИЕ. *См.* **ВПАДА́ТЬ В ОТЧА́ЯНИЕ.**

ПРИЙТИ́ В РАЖ. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В РАЖ.**

ПРИЙТИ́ В СЕБЯ́. *См.* **ПРИХОДИ́ТЬ В СЕБЯ́.**

ПРИЙТИ́ К ВЫВО́ДУ (к заключе́нию). *См.* **ПРИХОДИ́ТЬ К ВЫВО́ДУ.**

ПРИЙТИ́ К [ТВЕ́РДОМУ] УБЕЖДЕ́НИЮ. *См.* **ПРИХОДИ́ТЬ К [ТВЕ́РДОМУ] УБЕЖДЕ́НИЮ.**

ПРИЙТИ́ К ША́ПОЧНОМУ РАЗБО́РУ. *См.* **ПРИХОДИ́ТЬ К ША́ПОЧНОМУ РАЗБО́РУ.**

ПРИЙТИ́ НА ПА́МЯТЬ. *См.* **ПРИХОДИ́ТЬ НА ПА́МЯТЬ.**

ПРИЙТИ́ НА ПО́МОЩЬ. *См.* **ПРИХОДИ́ТЬ НА ПО́МОЩЬ.**

ПРИЙТИ́ НА УМ (на мысль, на ра́зум). *См.* **ПРИХОДИ́ТЬ НА УМ.**

ПРИЙТИ́СЬ КСТА́ТИ. Оказаться нужным, уместным; произойти, появиться в подходящий момент.— **Прийти́ до ре́чі.**

ПРИЙТИ́СЬ ПО ВКУ́СУ. *См.* **ПРИХОДИ́ТЬСЯ ПО ВКУ́СУ.**

ПРИЙТИ́СЬ ПО ДУШЕ́ (по се́рдцу, по нра́ву) к о м у. *См.* **ПРИХОДИ́ТЬСЯ ПО ДУШЕ́.**

ПРИКИ́ДЫВАТЬСЯ (прики́нуться) **НЕВИ́ННЫМ ЯГНЕ́НКОМ.** Специально изображать из себя тихого, доброго, уступчивого человека.— **Прикида́тися (прики́нутися) неви́нним ягня́м.**

ПРИКЛОНИ́ТЬ ГО́ЛОВУ г д е. Приютиться, найти пристанище, кров.— **Прихили́ти (приклони́ти) го́лову.**

ПРИКЛОНЯ́ТЬ (приклони́ть) **У́ХО** (слух) к к о м у, к ч е м у. *Уст.* Внимательно слушать что-либо, прислушиваться к чему-либо, обращать внимание на то, что говорят.— **Прихиля́ти (прихили́ти) [своє] ву́хо (слух)** д о к о г о, д о ч е г о.

ПРИКУ́СЫВАТЬ (прикуси́ть, заку́сывать, закуси́ть) **ЯЗЫК.** Удерживаться от высказывания, внезапно замолчать.— **Прику́шувати (прикуси́ти, заку́шувати, закуси́ти, прищипну́ти) язика́ (язи́к, язичка́).**

ПРИЛОЖИ́ТЬ РУ́КУ (ру́кн) к ч е м у. Много и старательно работать; принять участие в чём-либо.— **Докладáти (докла́сти) рук** д о ч е г о; **прикладáти (прикла́сти) ру́ку (ру́ки)** д о ч е г о.

ПРИМЕНЯ́ТЬ (приме́нить) СИ́ЛУ. Действовать силой.— **Ужива́ти (ужи́ти) си́лу.**

ПРИНИМА́ТЬ (приня́ть) БОЙ. 1. Вступать в бой, начатый противником; 2. Вступать в горячий спор.— **Прийма́ти (прийня́ти) бій.**

ПРИНИМА́ТЬ (приня́ть) ВО ВНИМА́НИЕ ч т о. Учитывать.— **Бра́ти (узя́ти)** до ува́ги щ о.

ПРИНИМА́ТЬ (приня́ть) В ШТЫКИ́ к о г о, ч т о. *См.* **ВСТРЕЧА́ТЬ В ШТЫКИ́.**

ПРИНИМА́ТЬ (приня́ть, брать, взять) К СВЕ́ДЕНИЮ. Осознавать, брать во внимание.— **Бра́ти (узя́ти)** до ві́дома.

ПРИНИМА́ТЬ (приня́ть) [БЛИ́ЗКО] К СЕ́РДЦУ ч т о.— Относиться к чему-либо с большим сочувствием, вниманием.— **Бра́ти (узя́ти) [бли́зько]** до се́рця щ о.

ПРИНИМА́ТЬ (приня́ть) МЕ́РЫ. Энергично действовать, делать что-либо для достижения чего-либо.— **Ужива́ти (ужи́ти) за́ходи (всіх за́ходів).**

ПРИНИМА́ТЬ (приня́ть) НА [СВОЮ] ДУ́ШУ ч т о. *См.* **БРАТЬ НА [СВОЮ] ДУ́ШУ.**

ПРИНИМА́ТЬ (приня́ть) НА СЕБЯ́ ОГО́НЬ. Подвергаться обстрелу; отвлекать внимание на себя.— **Прийма́ти (прийня́ти) на се́бе вогóнь.**

ПРИНОСИ́ТЬ (принести́) **В ЖЕ́РТВУ** к о г о, ч т о. *См.* **ОТДАВА́ТЬ В ЖЕ́РТВУ.**

ПРИНОСИ́ТЬ (принести́) **НА АЛТА́РЬ ОТЕ́ЧЕСТВА** (иску́сства, нау́ки, любві́ *и т. п.*). *См.* **ВОЗЛАГАТЬ НА АЛТА́РЬ ОТЕ́ЧЕСТВА.**

ПРИНОСИ́ТЬ (принести́) **ПОКО́РНУЮ ГОЛОВУ.** Сознаться в своей виновности, выражая раскаяние, покорность и т. п.— **Прино́сити (принести́) поки́рну го́лову.**

ПРИНОСИ́ТЬ (принести́) СВОЮ ЛЕ́ПТУ во что. *См.* **ВНОСИ́ТЬ СВОЮ ЛЕ́ПТУ.**

ПРИНЦЕ́ССА НА ГОРО́ШИНЕ. Капризный, изнеженный, избалованный человек.— **Принце́са на горо́шині.**

ПРИОБРЕСТИ́ ПРАВА́ (пра́во) ГРАЖДАНСТВА. *См.* **ПОЛУЧИ́ТЬ ПРАВО ГРАЖДАНСТВА.**

ПРИ ОТКРЫ́ТЫХ ДВЕРЯ́Х. С свободным доступом.— **При відчи́нених (при відкри́тих) две́рях.**

ПРИ ПЕ́РВОМ [УДО́БНОМ] СЛУ́ЧАЕ. При ближайшей необходимости.— **При [пе́ршій] нагоді.**

ПРИПИРА́ТЬ (припере́ть) В УГО́Л кого. *См.* **ПРИЖИМА́ТЬ В УГО́Л.**

ПРИПИРА́ТЬ (припере́ть) К СТЕНЕ́ (к сте́нке) кого. *См.* **ПРИЖИМА́ТЬ К СТЕНЕ.**

ПРИРАСТА́ТЬ (прирасти́) КОРНЯ́МИ. *См.* **ВРАСТА́ТЬ КОРНЯ́МИ.**

ПРИСТАВА́ТЬ (приста́ть) КАК РЕПЕ́Й. Настойчиво требовать чего-либо.— **Реп'яхо́м приставáти (приста́ти).**

ПРИСТАВА́ТЬ (приста́ть) К БЕ́РЕГУ. Находить заветное, давно желаемое — местожительство, работу, профессию и т. п.— **Прибива́тися (прибі́тися) до бе́рега.**

ПРИСТАВА́ТЬ (приста́ть) С НОЖО́М К ГО́РЛУ. Настойчиво, неотступно требовать.— **Приставáти (приста́ти) з ноже́м до го́рла (з коро́ткими гужа́ми); наступа́ти (наступи́ти) на го́рло.**

ПРИСТА́ЛО КАК [К] КОРО́ВЕ СЕДЛО́. *См.* **ИДЕ́Т КАК [К] КОРО́ВЕ СЕДЛО́.**

ПРИ́СТУПУ НЕТ. 1. (к чему) Трудно, невозможно купить что-либо из-за дороговизны; 2. (к кому) Невозможно обратиться, подступиться к кому-либо.— **При́ступу нема́ (нема́є)** до кого, до чего; **не доступи́тися (не доступи́ти)** до кого, до чего.

ПРИСЯГА́ТЬ (присягну́ть) НА ВЕ́РНОСТЬ. Давать присягу быть верным, преданно служить кому-либо.— **Присяга́ти (присягну́ти, присягти́) на ві́рність.**

ПРИТАИ́ВАТЬ (притаи́ть) ДЫХА́НИЕ (дух). Задерживать дыхание.— **Прита́ювати (притаї́ти) ди́хання (дух); зачаї́ти (причаї́ти) дух (по́дих).**

ПРИ́ТЧА ВО ЯЗЫ́ЦЕХ. Предмет всеобщих разговоров, пересудов.— **При́тча во язи́цех.**

ПРИТЯГИВА́ТЬ (притяну́ть) ЗА ВОЛО́СЫ (за́ уши) что. Привлекать, использовать без достаточных оснований, неоправданно, с натяжкой — обычно о доказательствах, доводах и т. п.— **Притяга́ти (притя́гувати, притягну́ти, притягти́) за воло́сся (за ву́ха)** що.

ПРИХОДИ́ТЬ (прийти́) В ВОСТО́РГ. Восхищаться.— **Прихо́дити (прийти́) в захо́плення.**

ПРИХОДИ́ТЬ (прийти́) В ГО́ЛОВУ кому. Появляться, возникать — о плане, намерении, мысли и т. п.— **Прихо́дити (прийти́) в го́лову (до голови́)** кому; **захо́дити (зайти́) до голови́** кому.

ПРИХОДИ́ТЬ (прийти́) В ДВИЖЕ́НИЕ. Начать двигаться.— **Прихо́дити (прийти́) в рух.**

ПРИХОДИ́ТЬ (прийти́) В ЗАБВЕ́НИЕ. Забываться.— **Іти́ (пі́ти, зника́ти, зни́кнути) в непа́м'ять.**

ПРИХОДИ́ТЬ (прийти́) В ОТЧА́ЯНИЕ. *См.* **ВПАДА́ТЬ В ОТЧА́ЯНИЕ.**

ПРИХОДИ́ТЬ (прийти́) В РАЖ. *См.* **ВХОДИ́ТЬ В РАЖ.**

ПРИХОДИ́ТЬ (прийти́) В СЕБЯ́. Очнуться после обморока.— **Прихо́дити (прийти́)** до па́м'яті (до тя́ми, до свідо́мості); **прихо́дити (прийти́) в (до) се́бе.**

ПРИХОДИ́ТЬ (прийти́) К ВЫ́ВОДУ (к заключе́нию). Делать вывод, логический итог рассуждения; строить умозаключение.— **Прихо́дити (прийти́) до ви́сновку; дохо́дити (дійти́) [до] ви́сновку.**

ПРИХОДИ́ТЬ (прийти́) К [ТВЕРДОМУ] УБЕЖДЕНИЮ. Убеждаться в чём-либо.— **Прихо́дити (прийти́) до [твердо́го] переконання.**

ПРИХОДИ́ТЬ (прийти́) К ША́ПОЧНОМУ РАЗБО́РУ. Прибывать к самому концу, к окончанию чего-либо.— **Прихо́дити (прийти́) на шапкобра́ння.**

ПРИХОДИ́ТЬ (прийти́) НА ПА́МЯТЬ. Вспоминаться, припоминаться.— **Прихо́дити (прийти́) на па́м'ять.**

ПРИХОДИ́ТЬ (прийти́) НА ПО́МОЩЬ. Оказывать помощь.— **Прихо́дити (прийти́) на допомо́гу.**

ПРИХОДИ́ТЬ (прийти́) НА УМ (на мысль, на ра́зум). 1. Представиться, вспомниться; 2. О появлении желания, намерения сделать что-либо.— **Наверта́тися (наверну́тися, прихо́дити, прийти́) на ду́мку.**

ПРИХОДИ́ТЬСЯ (прийти́сь) ПО ВКУ́СУ. Понравиться.— **Прихо́дитися (прийти́ся, припада́ти, припа́сти) до смаку́.**

ПРИХОДИ́ТЬСЯ (прийти́сь) ПО ДУШЕ́ (по се́рдцу, по нра́ву) к о м у. Понравиться.— **Прихо́дитися (прийти́ся, припада́ти, припа́сти) до душі́ (до се́рця, до вподо́би)** к о м у.

ПРИ ЦАРЕ́ ГОРОХЕ. *Шутл.* В незапамятные времена, очень давно.— **За царя́ Горо́ха [як люде́й було́ тро́хи]; за царя́ Панька́ (Тимка́) [як земля́ була́ тонка́].**

ПРИШЕ́Й КОБЫЛЕ ХВОСТ. О комлибо, чём-либо ненужном, неуместном, не идущем к делу.— **Приши́й коби́лі хвіст.**

ПРИШЕ́Л КОНЕ́Ц к о м у, **ПОТЕРПЕ́Л КРАХ** к т о *и* **ПОСТИ́ГЛА [ПО́ЛНАЯ] НЕУДА́ЧА** к о г о. Наступил конец чего-либо.— **Урва́лася (увірва́лася) ни́тка** к о м у.

ПРИШЕ́Л, УВИДЕ́Л, ПОБЕДИ́Л. О быстрой победе, решении какого-либо дела.— **Прийшо́в, поба́чив, переміг.**

ПРИШЛА́ БЕДА́, ОТВОРЯ́Й (растворя́й, открыва́й) ВОРОТА́. Если случилась какая-либо беда, то вслед за ней жди другую.— **Біда́ одна́ не хо́дить, [а за собо́ю ще й го́ре во́дить]; біда́ біду́ тя́гне; біда́ біду́ зна́йде, хоч (коли́ й) со́нце за́йде; біда́ біду́ перебу́де; одна́ мине́ — друга́ бу́де.**

ПРО́БА ПЕРА́. О первом литературном произведении, несовершенном литературном опыте.— **Про́ба (спро́ба) пера́.**

ПРОБИВА́ТЬ (проби́ть) БРЕШЬ в ч ё м. Наносить серьёзный удар, ущерб, подрывать основы чего-либо.— **Пробива́ти (проби́ти) проло́м** у ч о м у.

ПРОБИВА́ТЬ (проби́ть) СЕБЕ́ ДОРО́ГУ (путь). Достигать значительного положения, добиваться успехов на каком-либо поприще.— **Пробива́ти (проби́ти) собі́ доро́гу (шлях).**

ПРОБИРА́ТЬ (пробра́ть, продира́ть, продра́ть) С ПЕСКО́М (с песо́чком) к о г о. *См.* **ПРОТИРА́ТЬ С ПЕСКО́М.**

ПРО́БНЫЙ КА́МЕНЬ. Об обстоятельствах, событии, поступке и т. п., позволяющих обнаружить свойства, качества кого-либо, чего-либо.— **Про́бний (спро́бний) ка́мінь.**

ПРОБОВА́ТЬ ПЕРО́. Делать первые литературные пробы.— **Про́бувати перо́.**

ПРОБУЖДА́ТЬ (пробуди́ть) ЗВЕ́РЯ в к о м. Способствовать возникновению у кого-либо грубых, жестоких, звериных инстинктов.— **Розбу́джувати (розбуди́ти) звіра** в к о м у.

ПРОВАЛИ́ТЬСЯ [МНЕ] НА Э́ТОМ [СА́МОМ] МЕСТЕ. Употребляется как клятвенное заверение в справедливости сказанного.— **Провали́тися мені́ крізь зе́млю [на місці]; щоб мені́ [крізь зе́млю] провали́тися; щоб я [крізь зе́млю] провали́вся.**

ПРОВОДИ́ТЬ (провести́) В ЖИЗНЬ ч т о. Осуществлять на практике, превратить в действительность.— **Прово́дити (провести́) в життя́** щ о.

ПРОВОДИ́ТЬ (провести́) ГРАНЬ м е ж д у к е м, ч е м. Устанавливать какие-либо различия.— **Прово́дити (провести́) межу́** м і ж к и м, ч и м.

ПРОВОДИ́ТЬ ГЛАЗА́МИ (взгля́дом, взо́ром) к о г о, ч т о. Проследить глазами за кем-либо, чем-либо удаляющимся.— **Посте́жити оча́ма (по́глядом, зо́ром)** з а к и м.

ПРОГЛОТИ́ТЬ ПИЛЮ́ЛЮ. Терпеливо, молча снести обиду, оскорбление.— **Проковтну́ти пілю́лю.**

ПРОГЛОТИ́ТЬ ЯЗЫК. Замолчать, перестать говорить.— **Проковтну́ти язика́ (язи́к).**

ПРОГЛЯДЕ́ТЬ (просмотре́ть) [ВСЕ] ГЛАЗА́. Пристально всматриваясь куда-либо, с нетерпением ожидать появления кого-либо.— **Ви́дивити (ви́глядіти, продиви́тися) [всі] о́чі.**

ПРОГУДЕ́ТЬ (протруби́ть, прокрича́ть) [ВСЕ] У́ШИ к о м у. *См.* **ПРОЖУЖЖА́ТЬ [ВСЕ] У́ШИ.**

ПРОДА́ТЬСЯ ЗА ЧЕЧЕВИ́ЧНУЮ ПОХЛЕ́БКУ *и* **ПРОМЕНЯ́ТЬ НА ЧЕЧЕВИ́ЧНУЮ ПОХЛЕ́БКУ.** Изменить чему-либо важному, значительному из-за мелкой корысти, из-за ничтожной выгоды.— **Прода́тися (проміня́ти) за сочеви́чну ю́шку; прода́тися за ми́ску сочеви́ці.**

ПРОДИРА́ТЬ (продра́ть) С ПЕСКО́М (с песо́чком) к о г о. *См.* **ПРОТИРА́ТЬ С ПЕСКО́М.**

ПРОЕ́ХАТЬСЯ (прокати́ться) НА СЧЕТ ч е й *и* **ПРОЕ́ХАТЬСЯ (прокати́ться) ПО А́ДРЕСУ** к о г о. *См.* **ПРОЙТИ́СЬ НА СЧЕТ.**

ПРОЖИГА́ТЬ ЖИЗНЬ. Вести беспорядочный, губительный для здоровья образ жизни, предаваясь удовольствиям, развлечениям.— **Марнува́ти (марнотра́тити) життя́.**

ПРОЖУЖЖА́ТЬ (прогуде́ть, протруби́ть, прокрича́ть) [ВСЕ] У́ШИ к о м у. Надоесть долгими, постоянными разговорами о ком-либо, чём-либо.— **Протуркоті́ти (протуркота́ти, проту́ркати, прогуді́ти, прокрича́ти) [всі] ву́ха** к о м у.

ПРОИЗВОДИ́ТЬ (произвести́) ВПЕЧАТЛЕ́НИЕ н а к о г о. Вызывать в сознании кого-либо определённое представление или мнение.— **Роби́ти (зроби́ти, справля́ти, спра́вити) вра́ження** н а к о г о.

ПРОИЗВЕСТИ́ (производи́ть) ФУРО́Р. Сильно поразить своим необычным видом, манерами, поведением.— **Роби́ти (зроби́ти) фуро́р.**

ПРОЙТИ́ [СКВОЗЬ] ОГО́НЬ И ВО́ДУ [И МЕ́ДНЫЕ ТРУ́БЫ]. Многое испытать в жизни, иметь сложное прошлое.— **Пройти́ крізь вогóнь і вóду (Крим і Рим, крізь сúто й рéшето) [і мідні трýби].**

ПРОЙТИ́ СКВОЗЬ У́ШКО ИГО́ЛКИ. *См.* **ПРОЛЕ́ЗТЬ СКВОЗЬ У́ШКО ИГО́ЛКИ.**

ПРОЙТИ́СЬ (проéхаться, прокати́ться) НА СЧЕТ ч е й *и* **ПРОЙТИ́СЬ (проéхаться, прокати́ться) ПО А́ДРЕСУ** к о г о. Сказать что-либо дурное в отношении кого-либо, чего-либо, высмеять кого-либо, что-либо.— **Проїжджáтися (проїхатися) на рахýнок** ч и й; **проїжджáтися (проїхатися) на адрéсу** ч и ю.

ПРОЙТИ́ ЧЕ́РЕЗ РУКИ ч ь и. *См.* **ПРОХОДИ́ТЬ ЧЕ́РЕЗ РУКИ.**

ПРОЙТИ́ ШКО́ЛУ ЖИ́ЗНИ. *См.* **ПРОХОДИ́ТЬ ШКО́ЛУ ЖИ́ЗНИ.**

ПРОКАТИ́ТЬ НА ВОРОНЫХ. Забаллотировать, провалить на выборах.— **Прокáтувати (прокатáти) на воронúх.**

ПРОКЛА́ДЫВАТЬ (проложи́ть) СЕБЕ́ ДОРО́ГУ (путь). 1. Расчистив путь, устранив препятствия на пути, продвинуться вперёд; 2. Добиться значительного положения в жизни.— **Прокладáти (прокла́сти) собí дорóгу (шлях, путь); торувáти собí дорóгу (шлях, путь).**

ПРОКРИЧА́ТЬ [ВСЕ] У́ШИ к о м у. *См.* **ПРОЖУЖЖА́ТЬ [ВСЕ] У́ШИ.**

ПРОКРУ́СТОВО ЛО́ЖЕ. Мерка, под которую насильственно подгоняется что-либо.— **Прокру́стове ло́же.**

ПРОЛЕ́ЗТЬ (пройти́) СКВОЗЬ У́ШКО ИГО́ЛКИ. Сделать что-то очень сложное, почти невозможное.— **Пролíзти (пройти́) крізь ву́шко гóлки.**

ПРОЛИВА́ЕТСЯ (пролила́сь) КРОВЬ. О кровопролитии в войне, вооруженном столкновении.— **Проливáється (пролилáся, пролля́лася) кров; розливáється (розлилáся, розілля́лася) кров (крíвця).**

ПРОЛИВА́ТЬ (проли́ть) КРОВЬ. *См.* **ЛИТЬ [СВОЮ] КРОВЬ.**

ПРОЛИВА́ТЬ (проли́ть, броса́ть, бро́сить) СВЕТ н а ч т о. Раскрыть что-либо, сделать ясным, понятным.— **Проливáти (проли́ти, кúдати, кúнути) світло (світ, я́сність)** н а щ о.

ПРОЛИВА́ТЬ СЛЕ́ЗЫ. *См.* **ЛИТЬ СЛЕ́ЗЫ.**

ПРОМЕНЯ́ТЬ НА ЧЕЧЕВИ́ЧНУЮ ПОХЛЕ́БКУ. *См.* **ПРОДА́ТЬСЯ ЗА ЧЕЧЕВИ́ЧНУЮ ПОХЛЕ́БКУ.**

ПРОМЕНЯ́ТЬ ШИ́ЛО НА ШВА́ЙКУ (куку́шку на я́стреба, сапоги́ на ла́пти). *См.* **МЕНЯ́ТЬ ШИ́ЛО НА ШВА́ЙКУ.**

ПРОНЗА́ТЬ (пронзи́ть) ВЗГЛЯ́ДОМ (глаза́ми). Пристально, испытующе смотреть на кого-либо.— **Пронúзувати (пронизáти, проймáти, пройня́ти) пóглядом (очúма).**

ПРОНЗА́ТЬ (пронзи́ть) ДУ́ШУ (се́рдце). Причинять острое страдание.— **Проймáти (пройня́ти) сéрце (ду́шу); проймáти (пройня́ти) до [самóго] сéрця ([самóї] душі).**

ПРОПАДА́ТЬ (пропа́сть) БЕ́З ВЕСТИ. Бесследно исчезнуть (о человеке).— **Пропадáти (пропáсти) бéзвісти.**

ПРОПАДА́ТЬ ПРО́ПАДОМ. Выражение сильного раздражения, досады по поводу кого-либо или чего-либо.— **Пропадáти прóпадом.**

ПРОПА́Л, КАК ШВЕД ПОД ПОЛТА́ВОЙ. Прекратил существование.—

Пропáв, як собáка в (на) я́рмарку (як Сірко́ на базáрі, як рудá ми́ша, як дим [з ко́мина]); **пропáв (загúнув), як швед під Полтáвою.**

ПРОПАСТИ (**погúбели**) **НЕТ** на кого, на что. Восклицание, выражающее негодование против кого-либо, чего-либо.— **Погúбелі немáє** на кого, на що.

ПРОПАСТЬ БЕ́З ВЕСТИ. *См.* **ПРОПАДА́ТЬ БЕ́З ВЕСТИ.**

ПРОПИСНА́Я ИСТИНА. Нечто всем известное и не вызывающее сомнения.— **Прописна́ і́стина.**

ПРОПЛАКАТЬ [ВСЕ] ГЛАЗА́. *См.* **ВЫПЛАКИВА́ТЬ [ВСЕ] ГЛАЗА́.**

ПРОПУСКА́ТЬ (**пропусти́ть**) **МИ́МО РУК.** Вовремя не замечать, пропускать что-либо.— **Пуска́ти** (**пусти́ти**) **повз ру́ки.**

ПРОПУСКА́ТЬ (**пропусти́ть**) **МИ́МО УШЕ́Й.** Не обращать внимания на то, что говорят о ком-либо, о чём-либо.— **Пропуска́ти** (**пропусти́ти**) **повз ву́ха; пуска́ти** (**пусти́ти**) **з ву́ха у ву́хо** (**ми́мо вух**).

ПРОПУСКА́ТЬ (**пропусти́ть**) **СКВОЗЬ ПА́ЛЬЦЫ.** 1. Незаметно для себя лишаться чего-либо (обычно важного); не замечать, упускать; 2. Намеренно не обращать внимания, не придавать значения.— **Пуска́ти** (**пусти́ти, пропуска́ти, пропусти́ти**) **крізь па́льці.**

ПРОСИ́ТЬ ИЗВИНЕ́НИЯ (**прощéния**) у кого. Извиняться перед кем-либо.— **Проси́ти** (**проха́ти**) **ви́бачення** (**проба́чення**).

ПРОСИ́ТЬ РУКИ кого, чьей. *Уст.* Обращаться с предложением к девушке или к ее родителям дать согласие на брак с ней.— **Проси́ти рукú** кого, чиєї.

ПРОСИ́ТЬСЯ НА ЯЗЫ́К. О словах, фразах, готовых быть произнесёнными.— **Проси́тися на язúк** (**з язика́**).

ПРОСМОТРЕ́ТЬ [ВСЕ] ГЛАЗА́. *См.* **ПРОГЛЯДЕ́ТЬ [ВСЕ] ГЛАЗА.**

ПРОСТО́Й СМЕ́РТНЫЙ. Простой человек.— **Про́сто́й сме́ртний.**

ПРО́ТИВ ВСЯКОГО ЧАЯНИЯ. *Книжн. См.* **ПА́ЧЕ ЧАЯНИЯ.**

ПРО́ТИВ ОБЫКНОВЕ́НИЯ. Не так, как всегда.— **Про́ти зви́чки.**

ПРОТИРА́ТЬ (**протере́ть, пробира́ть, пробра́ть, продира́ть, продра́ть**) **С ПЕСКО́М** (**с песо́чком**) кого. Дать нагоняй, сделать строгий выговор, пробрать, продрать.— **Протира́ти** (**проте́рти**) **з пісо́чком** кого.

ПРОТРУБИ́ТЬ (**прокричáть**) **[ВСЕ] У́ШИ** кому. *См.* **ПРОЖУЖЖА́ТЬ [ВСЕ] У́ШИ.**

ПРОТЯ́ГИВАТЬ (**протяну́ть**) **РУ́КУ** (**ру́ки**) к чему, на что. Покуситься на что-либо, попытаться поживиться чем-либо.— **Простяга́ти** (**простягти́, простягну́ти**) **ру́ку** (**ру́ки**) до чого, на що.

ПРОТЯ́ГИВАТЬ (**протяну́ть**) **РУ́КУ** (**по́мощи**) кому. *См.* **ПОДАВА́ТЬ РУ́КУ** (**по́мощи**).

ПРОХОДИ́ТЬ (**пройти́**) **ЧЕ́РЕЗ РУ́КИ** чьи. Быть определённое время в ведении, в работе и т. п. у кого-либо.— **Прохо́дити** (**пройти́**) **че́рез ру́ки** чиї.

ПРОХОДИ́ТЬ (**пройти́**) **ШКО́ЛУ ЖИЗНИ.** Приобретать жизненный опыт.— **Прохо́дити** (**пройти́**) **шко́лу життя́.**

ПРОЧИТА́ТЬ МЕ́ЖДУ СТРОК. *См.* **ЧИТА́ТЬ МЕ́ЖДУ СТРОК.**

ПРО́ЩЕ ПА́РЕНОЙ РЕ́ПЫ. Очень просто, очень простой.— **Простíше про́сто́го.**

ПРОЩУ́ПЫВАТЬ (**прощу́пать, нащу́пывать, нащу́пать**) **ПО́ЧВУ** для чего. Выяснять возможности чего-либо.— **Розві́дувати** (**розві́дати, про́бувати, спро́бувати**) **грунт** для чого.

ПРОЯВЛЯ́ТЬ (**прояви́ть**) **ИНИЦИАТИ́ВУ** в чём. Быть инициатором чего-либо.— **Проявля́ти** (**прояви́ти**) **ініціати́ву** в чому.

ПРОЯВЛЯ́ТЬ (**прояви́ть**) **СЕБЯ́.** Обнаруживать перед другими свои достоинства или недостатки, зарекомендовать себя определённым образом.— **Виявля́ти** (**ви́явити, проявля́ти, прояви́ти**) **себе́** к им.

ПРЫГАТЬ НА ЗА́ДНИХ ЛА́ПКАХ. Льстить кому-либо, подлизываться к кому-либо.— **Скака́ти на за́дніх ла́пках.**

ПРЫГАТЬ ПО ВЕРХА́М. Рассказывать, рассуждать о чём-либо поверхностно, несерьёзно.— **Скака́ти по верха́х.**

ПРЯМА́Я ДОРО́ГА *и* **ПРЯМО́Й ПУ́ТЬ.** Непосредственный, ближайший путь к чему-либо — успеху,

славе и т. п.— **Прямá дорóга (стéжка, путь); прямúй шлях.**

ПРЯМАЯ ПРОТИВОПОЛÓЖНОСТЬ. Полная противоположность.— **Прямá протилéжність.**

ПРЯМÓЙ ВЫЗОВ. Неприкрытый, незамаскированный вызов.— **Прямúй вúклик.**

ПРЯМÓЙ СМЫСЛ. Разумная причина, обоснование чего-либо.— **Цілковúта рáція.**

ПРЯТАТЬ ГЛАЗÁ (взгляд, взор). Избегать смотреть прямо в лицо кому-либо.— **Ховáти óчі (пóгляд).**

ПРЯТАТЬ (как стрáус) ГÓЛОВУ ПОД КРЫЛÓ. Стараться отключиться от действительности, не замечать её.— **Ховáти (як стрáус) гóлову під крилó.**

ПРЯТАТЬ (спрáтать) **КÓГТИ.** Скрывать злобу, злые намерения.— **Ховáти (сховáти) пáзури.**

ПРЯТАТЬСЯ (спрáтаться, уйтú) **В КУСТЫ.** *Ирон.* Испугавшись, уклоняться от каких-либо обязанностей, ответственности за что-либо и перелагать их на других.— **Ховáтися (сховáтися, пітú) в кущí (по кущáх).**

ПРЯТАТЬСЯ (уходúть, уйтú) **В СВОЮ СКОРЛУПУ.** *См.* **ЗАМЫКАТЬСЯ В СВОЮ СКОРЛУПУ.**

ПРЯТАТЬСЯ (спрáтаться) **ЗА [ЧУЖÚЮ] СПИНУ** (за [чужúе] спúны). Уклоняться от каких-либо обязанностей, ответственности за что-либо, перелагая их на других.— **Ховáтися (сховáтися) за [чужý] спúну (за [чужí] спúни).**

ПТИЦА ВЫСÓКОГО (вы́сшего) **ПОЛЁТА.** О влиятельном человеке, занимающем высокое положение в обществе.— **Птах (птúця) високóго польóту.**

ПТИЦА НÍЗКОГО ПОЛЕТА. Человек, не занимающий значительного положения в обществе.— **Птах (птúця) низькóго польóту.**

ПУГАНАЯ ВОРОНА [И] КУСТÁ БОИТСЯ. Тот, кто напуган чем-либо, пострадал от чего-либо, становится излишне осторожным, подозрительным, боится даже того, что не таит в себе опасности.— **Лякана (полóхана) воронá [й] кущá боíться; полохлúвий зáєць і пенькá боíться; налякáв міх, то й тóрби стрáшно.**

ПУД (куль) СÓЛИ СЪЕСТЬ с к е м. *См.* **МНОГО СÓЛИ СЪЕСТЬ.**

ПУП ЗЕМЛИ. *Ирон.* О ком-либо, чём-либо, являющемся (или считающим себя) центром, средоточием чего-либо, самым важным на свете.— **Пуп землí.**

ПУСКÁТЬ (пустúть) **В ДÉЛО.** Применять, употреблять.— **Пускáти (пустúти) в дíло.**

ПУСКÁТЬ (пустúть) **КÁМЕНЬ** (кáмни, кáмнем) в к о г о. *См.* **БРОСАТЬ КÁМЕНЬ.**

ПУСКÁТЬ (пустúть) **КОЗЛÁ В ОГОРÓД.** Давать кому-либо доступ туда, где он может быть особенно вреден; допустить кого-либо к тому, из чего он и хочет извлечь корысть.— **Пускáти (пустúти) цáпа (козлá) в капýсту; стáвити (постáвити) цáпа (козлá) горóд стерегтú.**

ПУСКÁТЬ (пустúть) **КÓРНИ.** 1. Прочно, надолго обосноваться где-либо; 2. Получить особую силу, постоянство — о чувствах, привычках и т. п.— **Пускáти (пустúти) корíння (кóрінь).**

ПУСКÁТЬ (пустúть) **НА ВСЕ ЧЕТЫРЕ СТÓРОНЫ** к о г о. Отпускать, не задерживать кого-либо.— **Пускáти (пустúти) під чотúри вітри (на всі чотúри) к о г о.**

ПУСКÁТЬ (пустúть) **НА ДНО.** Топить.— **Пускáти (пустúти) на дно.**

ПУСКÁТЬ (пустúть) **[КРÁСНОГО] ПЕТУХА.** Устраивать пожар, поджигать что-либо.— **Пускáти (пустúти) [червóного] пíвня.**

ПУСКÁТЬ (пустúть) **ПÓ ВЕТРУ [ДÉНЬГИ, ЗÁРАБОТОК].** Расточать.— **Пускáти (пустúти) на вíтер [грóші, заробíток]; розпустúти за вíтром.**

ПУСКÁТЬ ПУЗЫРÍ. *Шутл.* Находиться в тяжёлом положении.— **Пускáти бýльби (бýльки, пузирí).**

ПУСКÁТЬ (пустúть) **СЛЕЗУ** (слёзы). *Шутл.* Заплакать, поплакать.— **Пускáти (пустúти) сльóзи (сльозý, слізку, слізки) [з очéй].**

ПУСКÁТЬСЯ (пустúться) **ВО ВСЕ ТЯЖКИЕ** (во вся тя́жкая). Начать вести себя крайне предосудительно.— **Пускáтися (пустúтися) бéрега.**

ПУСКÁТЬСЯ (пустúться) **НАУТЁК.** Убегать.— **Кúдатися (кúнутися, пус-**

ка́тися, пусти́тися) ѣавтікача́ (навті́ки, навтьо́ки).

ПУСКА́ТЬСЯ (пусти́ться) НА ХИ́ТРОСТЬ (на хи́трости). Начать хитрить.— **Удава́тися (уда́тися) до хи́трощів; пуска́тися (пусти́тися) на хи́трощі.**

ПУСКА́ТЬ (пусти́ть) ШПИ́ЛЬКУ. Сказать, сделать что-либо злое, обидное.— **Укида́ти (уки́нути) ге́дзика.**

ПУСТА́Я ГОЛОВА́ у к о г о. 1. О состоянии, при котором человек ни о чём не думает, ни на чём не сосредоточен; 2. О глупом человеке.— **Пуста́ (поро́жня) голова́.**

ПУСТИ́ТЬ В ДЕ́ЛО. *См.* **ПУСКА́ТЬ В ДЕЛО.**

ПУСТИ́ТЬ КА́МЕНЬ (ка́мни, ка́мнем) в к о г о. *См.* **БРОСА́ТЬ КАМЕНЬ.**

ПУСТИ́ТЬ КО́РНИ. *См.* **ПУСКА́ТЬ КО́РНИ.**

ПУСТИ́ТЬ НА ВСЕ ЧЕТЫ́РЕ СТО́РОНЫ. *См.* **ПУСКА́ТЬ НА ВСЕ ЧЕТЫРЕ СТО́РОНЫ.**

ПУСТИ́ТЬ НА ДНО. *См.* **ПУСКА́ТЬ НА ДНО.**

ПУСТИ́ТЬ [КРА́СНОГО] ПЕТУХА́. *См.* **ПУСКА́ТЬ [КРА́СНОГО] ПЕТУХА́.**

ПУСТИ́ТЬ ПО́ ВЕТРУ [ДЕ́НЬГИ, ЗА́РАБОТОК]. *См.* **ПУСКА́ТЬ ПО ВЕТРУ [ДЕНЬГИ, ЗА́РАБОТОК].**

ПУСТИ́ТЬ СЛЕЗУ́ (слёзы). *См.* **ПУСКА́ТЬ СЛЕЗУ́.**

ПУСТИ́ТЬ ШПИ́ЛЬКУ. *См.* **ПУСКА́ТЬ ШПИ́ЛЬКУ.**

ПУСТИ́ТЬСЯ ВО ВСЕ ТЯ́ЖКИЕ (во вся тя́жкая). *См.* **ПУСКА́ТЬСЯ ВО ВСЕ ТЯЖКИЕ (во вся тя́жкая).**

ПУСТИ́ТЬСЯ НАУТЕК. *См.* **ПУСКА́ТЬСЯ НАУТЕК.**

ПУСТИ́ТЬСЯ НА ХИ́ТРОСТЬ (на хи́трости). *См.* **ПУСКА́ТЬСЯ НА ХИ́ТРОСТЬ.**

ПУСТО́Е МЕ́СТО к т о. О ничего не значащем человеке, ничтожестве.— **Поро́жнє (пусте́) мі́сце** х т о.

ПУСТО́Й ЗВУК. О чём-либо лишённом всякого смысла, значения.— **Пусти́й (поро́жній) звук.**

ПУСТО́Й КО́ЛОС ГО́ЛОВУ КВЕ́РХУ НО́СИТ (всегда́ нос кве́рху дерёт). Пустой, ограниченный человек, имеющий большое самомнение.— **Ко́лос по́вний до земл́і гне́ться, а пусти́й догори́ стирчи́ть.**

ПУСТО НА СЕ́РДЦЕ (на душе́). О состоянии душевной опустошённости, равнодушии ко всему окружающему.— **Поро́жньо в се́рці (на се́рці, в душі́, на душі́).**

ПУСТЫ́Е (досу́жие, пра́здные) СЛОВА́ (фра́зы, разгово́ры). Лишённые смысла слова, фразы, разговоры и т. п.— **Пусті слова́ (фра́зи, розмо́ви).**

ПУСТЬ ПЕНЯ́ЕТ [СА́М] НА СЕБЯ́. *См.* **ПЕНЯ́ТЬ [СА́М] НА СЕБЯ́.**

ПУ́ТАТЬ СЛЕ́ДЫ. Меняя направление движения, стремиться сбить со следа.— **Запл́у́тувати (запл́у́тати) слі́д (слі́дй).**

ПУ́ТАТЬСЯ ПОД НОГА́МИ. *См.* **ВЕРТЕ́ТЬСЯ ПОД НОГА́МИ.**

ПУТЕ́ВКА В ЖИЗНЬ. То, что открывает дорогу кому-либо, чему-либо для дальнейшего применения, использования.— **Путі́вка в життя́.**

ПУТЕВО́ДНАЯ ЗВЕЗДА́. О том, кто (что) направляет, определяет чью-либо жизнь, деятельность.— **Провідна́ зі́рка (зоря́).**

ПУТЕВО́ДНАЯ НИ́ТЬ. То, что помогает найти правильный путь в совершении, решении, достижении чего-либо.— **Провідна́ ни́тка.**

ПУТИ́ (доро́ги) РАСХО́ДЯТСЯ (разошли́сь) ч ь и, к о г о. Близкие отношения прекращаются с кем-либо.— **Шляхи́ (доро́ги) розхо́дяться (розійшли́ся)** ч и ї, к о г о.

ПУХ И ПЕ́РЬЯ ЛЕТЯ́Т с к о г о. Очень сильно кому-нибудь достаётся.— **Аж пір'я лети́ть** з к о г о.

ПУТЬ СТЕ́ЛЕТСЯ (постели́лся) к о м у. Кто-то должен куда-то ехать.— **Шлях сте́литься (стели́вся)** к о м у.

ПЫЛЬЮ ПОКРЫВА́ТЬСЯ (покры́ться). 1. Терять интерес к жизни, быть пассивным; 2. Забываться, быть забытым кем-либо.— **Пи́лом припада́ти (припа́сти, покрива́тися, покри́тися).**

Р

РАБО́ТА ЛЕЖИ́Т. Не делается, не выполняется то, что необходимо кому-либо делать.— **Робо́та лежи́ть.**

РАБО́ТАТЬ НАД СОБО́Й. Совершенствовать себя в чем-либо.— **Працюва́ти над собо́ю.**

РАБО́ТА НА УМ НЕ ИДЕТ кому. Не хочется работать, делать что-либо.— **Робо́та не бере́ться** кого.

РАБО́ТАТЬ КАК ВОЛ (как ло́шадь). Много работать.— **Працюва́ти (робити) як [чо́рний] віл [у ярмі́].**

РАБО́ТАТЬ С ЛЕНЦО́Й, МЕДЛЕННО И ВЯЛО. Плохо, медленно что-либо делать.— **Працюва́ти як мо́кре горить.**

РАБО́ЧИЕ РУ́КИ. Трудящиеся.— **Робо́чі ру́ки.**

РАДИ КРА́СНОГО СЛОВЦА́. *См.* **ДЛЯ КРАСНОГО СЛОВЦА.**

РА́ДИ ПРЕКРА́СНЫХ ГЛАЗ сде́лать что. *См.* **ЗА ПРЕКРАСНЫЕ ГЛАЗА́.**

РА́ДИ СПОРТИ́ВНОГО ИНТЕРЕ́СА. *См.* **ИЗ СПОРТИВНОГО ИНТЕРЕСА.**

РАД [ЙЛИ] НЕ РАД *и* **ХОТЬ РАД, ХОТЬ НЕ РАД.** Поневоле, хочешь не хочешь.— **Ра́дий [чи] не ра́дий; рад [чи] не рад.**

РАДОВАТЬ ГЛАЗ (взор). Быть приятным, приносить удовольствие.— **Ра́дувати (весели́ти) о́ко (о́чі).**

РАД (хоте́л бы) СКВОЗЬ ЗЕ́МЛЮ ПРОВАЛИ́ТЬСЯ. *См.* **ГОТОВ СКВОЗЬ ЗЕМЛЮ ПРОВАЛИТЬСЯ.**

РАД (ра́дый) СТАРА́ТЬСЯ. Готов делать что-либо с охотой.— **Ра́дий (рад) стара́тися.**

РАДУЖНЫЕ (ро́зовые) **МЕЧТЫ́.** О чем-либо нереальном, неосуществимом.— **Ра́йдужні (рожеві) мрії.**

РАЗБИВА́ТЬ (разби́ть) СЕ́РДЦЕ (ду́шу). Делать несчастным кого-либо.— **Розбива́ти (розби́ти) се́рце** (ду́шу).

РАЗБИВА́ТЬ (разби́ть) ВДРЕ́БЕЗГИ. Разбивать на много мелких частей, осколков.— **Розбива́ти (розби́ти) на (в) дрі́зки (дру́зки, га́муз).**

РАЗБИРА́ТЬ (разобра́ть) ПО КО́СТОЧКАМ. 1. Детально обсуждать что-либо; 2. Детально, до мелочей изучать, анализировать что-либо.— **Розбира́ти (розібра́ти) по кісточка́х.**

РАЗБИ́ТЬ (разгроми́ть) НА́ГОЛОВУ. Разбить полностью, окончательно войска противника, армию.— **Розби́ти (розгроми́ти) на́голову.**

РАЗБРАСЫВАТЬСЯ СЛОВА́МИ. Быть неосторожным, неосмотрительным в словах.— **Розкида́тися слова́ми.**

РАЗБРЕСТИ́СЬ (рассе́яться) **ПО СВЕ́ТУ** *и* **РАЗОЙТИ́СЬ В РАЗНЫЕ СТОРОНЫ.** 1. Потеряться, исчезнуть; 2. Оказаться в разных местах, далеко один от другого.— **Розві́ятися по світу (по світі).**

РАЗВЕИВА́ТЬ (разве́ять) **В ПРАХ.** Разрушать, уничтожать дотла.— **Розві́ювати (розві́вати) на (у) прах (на по́рох).**

РАЗВЕ́РЗЛИСЬ ХЛЯ́БИ НЕБЕ́СНЫЕ. *Шутл.* О непогоде с проливным дождём и слякотью.— **Розкри́лися безо́дні небе́сні.**

РАЗВЕШИВА́ТЬ (разве́сить) **У́ШИ.** Слушать что-либо с увлечением и доверчивостью.— **Розві́шувати (розві́шати, розвісити, розставля́ти, розста́вити, розпуска́ти, розпусти́ти) ву́ха.**

РАЗВОДИ́ТЬ АНТИМО́НИИ (антимо́нию). Вести пустые, ненужные разговоры, когда требуются определённые решения, какие-либо действия.— **Розво́дити антимо́нії (антимо́нію).**

РАЗВОДИ́ТЬ ДИПЛОМА́ТИЮ. Действовать осторожно, не раскрывая своих намерений.— **Розво́дити дипломатію.**

РАЗВОДИ́ТЬ КАНИТЕ́ЛЬ. *См.* **ТЯНУ́ТЬ КАНИТЕЛЬ.**

РАЗВОДИ́ТЬ (развести́) **ПАРЫ́.** 1. Быть готовым сразу отправиться в путь; 2. Употребляется как побуждение к действию.— **Розво́дити (розвести́, підніма́ти, підня́ти) пари́.**

РАЗВОДИ́ТЬ (развести́) **РУКА́МИ.** Повести руками в разные стороны, выражая недоумение, удивление или указывая на тяжёлое, безысходное положение.— **Розво́дити (розвести́) рука́ми.**

РАЗВОДИ́ТЬ ТА́РЫ-БА́РЫ [РАСТАБА́РЫ]. Заниматься пустыми разговорами, болтать попусту.— **Теревені́ пра́вити (розво́ди́ти, точи́ти,**

плести́); тереве́ні-ве́ні пра́вити; розво́дити балачки́.

РАЗВОДИ́ТЬ ТУРУ́СЫ [НА КОЛЕСА́Х]. Говорить чепуху, вздор, нелепость, небылицы; врать.— **Тереве́ні пра́вити (розво́дити, точи́ти, плести́); тереве́ні-ве́ні пра́вити (розво́дити, точи́ти); ля́си точи́ти; баля́си точи́ти; баляндра́си точи́ти (пра́вити, не́сти); розво́дити (розвести́) тереве́ні; розво́дити Хи́мині ку́ри.**

РАЗВОДИ́ТЬ (развести́) ФИЛОСО́ФИЮ. *Ирон.* Говорить много, но абстрактно.— **Розво́дити (розвести́) філосо́фію.**

РАЗВЯЗА́НЫ РУ́КИ у кого. Кто-либо имеет полную свободу поступать как-либо.— **Розв'я́зані ру́ки** у кого.

РАЗВЯЗЫВА́ТЬ (развяза́ть) РУ́КИ кому, чьи. Предоставить свободу действий, освободить, избавить от каких-либо огорчений, чего-либо обременительного.— **Розв'я́зувати (розв'яза́ти) ру́ки** кому, чиї.

РАЗВЯЗЫВА́ТЬ (развяза́ть) У́ЗЕЛ (узело́к). Решать очень сложный, запутанный вопрос.— **Розв'я́зувати (розв'яза́ти) ву́зол (ву́злик).**

РАЗВЯЗЫВА́ТЬ (развяза́ть) ЯЗЫ́К (языки́). 1. Побудить, заставить разговориться или заставить рассказать, сообщить секрет, тайну; 2. Разговориться, начать много говорить — обычно после молчания.— **Розв'я́зувати (розв'яза́ти) язи́к (язика́, язики́).**

РАЗГРОМИ́ТЬ НАГОЛО́ВУ. *См.* **РАЗБИ́ТЬ НАГОЛО́ВУ.**

РАЗГРЫЗА́ТЬ ОРЕ́Х. Решать, распутывать какое-либо важное дело, задачу.— **Розгриза́ти горі́х.**

РАЗ-ДВА (раз-другóй) [ДА] И ОБЧЕ́ЛСЯ. *См.* **ОДИН-ДВА [ДА] И ОБЧЕ́ЛСЯ.**

РАЗДЕ́ЛЫВАТЬ (разде́лать) ПОД ОРЕ́Х кого. Сильно ругать, критиковать, разносить, одерживая над кем-либо верх в споре.— **Розчища́ти (розчи́стити) під горі́х** кого.

РАЗДИРА́ТЬ СЕ́РДЦЕ (ду́шу). Причинять моральные мучения, душевную боль кому-либо.— **Кра́яти (роздира́ти, шматува́ти) се́рце (ду́шу); роздира́ти се́рце (ду́шу).**

РАЗ-ДРУГО́Й [ДА] И ОБЧЕ́ЛСЯ. *См.* **ОДИН-ДВА [ДА] И ОБЧЕ́ЛСЯ.**

РАЗДУВА́ТЬ (разду́ть) КАДИ́ЛО. Разворачивать какую-либо деятельность; подымать вокруг чего-либо шум, разговоры и т. п.— **Роздму́хувати (роздму́хати, роздува́ти, розду́ти) кади́ло.**

РАЗЕВА́ТЬ (рази́нуть) РОТ. 1. Говорить что-либо; 2. Отвлечься каким-либо зрелищем, рассматриванием чего-либо, делаться невнимательным, рассеянным; 3. Приходить в изумление, в недоумение.— **Розявля́ти (розя́вити, розкрива́ти, розкри́ти) рот (ро́та).**

РАЗЖЕВЫВА́ТЬ (разжева́ть) И (да) В РОТ КЛАСТЬ (положи́ть) кому. Объяснять, растолковывать всё до мелочей и в самой доступной форме.— **Розжо́вувати (розжува́ти) і в рот (до ро́та) кла́сти (покла́сти)** кому.

РАЗ ЗА РА́ЗОМ. Снова и снова повторяя, повторяясь.— **Раз за ра́зом, раз по (у) раз.**

РАЗЛИВА́ТЬСЯ (заливáться) СОЛОВЬЁМ. Говорить о чём-либо с увлечением, красноречиво.— **Розлива́тися солове́йком (солов'ём); співа́ти солове́йком (як солове́йко).**

РАЗМЕ́НИВАТЬСЯ (разменя́ться) НА МЕ́ЛОЧИ. Заниматься не главным, не основным, а второстепенным, несущественным.— **Розмі́нюватися (розмія́тися) на дрібня́ці.**

РАЗ [И] НАВСЕГДА́. Окончательно, решительно, бесповоротно.— **Раз [і] назавжди́.**

РАЗ НА РАЗ НЕ ПРИХО́ДИТСЯ. Не всегда бывает одно и то же.— **Раз на раз не випада́є (не вихо́дить, ие припада́є).**

РАЗНОСИ́ТЬ (разнести́) В ПУХ И ПРАХ. Раскритиковать, разругать кого-либо.— **Розно́сити (рознести́) у (в) пух і прах.**

РА́ЗНЫЕ РА́ЗНОСТИ *и* **РА́ЗНАЯ РА́ЗНОСТЬ.** Самые разнообразные, различные вещи.— **Уся́ка (різна) вся́чина.**

РА́ЗНЫХ МАСТЕ́Й. *См.* **ВСЕХ МАСТЕ́Й.**

РАЗОБРА́ТЬ ПО КО́СТОЧКАМ. *См.* **РАЗБИРА́ТЬ ПО КО́СТОЧКАМ.**

РАЗОГРЕВА́ТЬ (разогре́ть) КРОВЬ. Вызывать возбуждение.— **Розігрівáти (розігріти) кров.**

РАЗОЙТИ́СЬ В РА́ЗНЫЕ СТО́РОНЫ. *См.* **РАЗБРЕСТИ́СЬ ПО СВЕ́ТУ.**

РАЗ ПЛЮ́НУТЬ к о м у. Кто-либо может легко, без особых усилий выполнить, сделать что-либо.— **Раз плю́нуть** к о м у.

РАЗРУБА́ТЬ (разруби́ть, рассека́ть, рассе́чь) ГОРДИЕВ УЗЕЛ. *Книжн.* Разрешать какие-либо затруднения быстро, смело и решительно.— **Розру́бувати (розруба́ти, розсіка́ти, розсікти) го́рдіїв ву́зол.**

РАЗРУБА́ТЬ (разруби́ть) ОДНИ́М УДА́РОМ (ма́хом). Решить какой-либо вопрос, проблему быстро, сразу.— **Розру́бувати (розруба́ти) одни́м уда́ром (ма́хом).**

РАЗРЫВА́ЕТСЯ (разорвётся) СЕ́РДЦЕ (душа́) ч ь я, у к о г о. Кто-либо испытывает боль, горе, страдание и т. д.— **Розкра́юється (розкра́ється) се́рце (душа́)** ч и я, у к о г о.

РАЗРЫВА́ТЬ НА ЧА́СТИ. *См.* **РВАТЬ НА ЧА́СТИ.**

РАЗРЯЖА́ТЬ (разряди́ть) АТМОСФЕ́РУ. Ликвидировать напряженную обстановку.— **Розряджа́ти (розряди́ти) атмосфе́ру.**

РАЗЫГРАТЬ (свали́ть) ДУРАКА́. *См.* **ПОПАСТЬ ВПРОСАК.**

РАЗЫГРЫВА́ТЬ КОМЕ́ДИЮ. *См.* **ИГРАТЬ КОМЕ́ДИЮ.**

РАЗЫГРЫВА́ТЬ (разыгра́ть) РОЛЬ к о г о, к а к у ю. Изображать кого-либо, воспроизводя манеры, поведение, притворяться кем-либо.— **Розіґрувати (розіґра́ти) роль** к о г о, я к у.

РАЗЫГРЫВА́ТЬ (разыгра́ть) ШУТА́ ГОРОХОВОГО. Дурачиться, прикидываться дураком.— **Удава́ти (уда́ти) з се́бе бла́зня.**

РАЙ ЗЕМНО́Й. Необыкновенно красивое место, в котором всего в изобилии, где можно счастливо и безмятежно жить.— **Рай земни́й.**

РАННЯЯ ПТИ́ЦА (пти́чка). О человеке, который рано встаёт, рано начинает работать.— **Ра́нній пта́х** *і* **ра́ння пта́шка.**

РАННЯЯ ПТИ́ЧКА НОСО́К ПРОЧИЩА́ЕТ (очища́ет), [А] ПО́ЗДНЯЯ ГЛАЗА́ (гла́зки) ПРОДИРА́ЕТ. Трудолюбивый человек уже наработается к тому времени, когда лодырь только просыпается.— **Ра́ння пта́шка но́сик чи́стить, а пі́зня о́чі продира́є; ра́ння пта́шка пшени́чку клює́, а пі́зня о́чки дере́.**

РА́НО ИЛИ ПО́ЗДНО. Обязательно, непременно когда-либо произойдёт, случится что-либо.— **Ра́но чи пі́зно.**

РАСКИ́ДЫВАТЬ (раски́нуть, пораски́нуть) УМО́М. Думать, соображать.— **Розкида́ти (розки́нути) ро́зумом (думка́ми, умо́м).**

РАСКРЫВА́ТЬ (раскры́ть) ГЛАЗА́ к о м у. *См.* **ОТКРЫВАТЬ ГЛАЗА.**

РАСКРЫВА́ТЬ (раскры́ть) ДУ́ШУ (се́рдце) к о м у. *См.* **ОТКРЫВАТЬ ДУ́ШУ.**

РАСКРЫВА́ТЬ (раскры́ть, открыва́ть, откры́ть) РОТ. 1. Заговаривать, высказываться; 2. Сильно увлекаться, слушая что-либо, заслушиваться.— **Розтуля́ти (розтули́ти) рот (ро́та).**

РАСКУСИ́ТЬ ТВЕРДЫЙ (кре́пкий) ОРЕХ (оре́шек). С большим трудом справиться с чем-либо, решить какую-то сложную проблему.— **Розкуси́ти твердий (міцни́й) горі́х (горі́шок).**

РАСПРА́ВА КОРО́ТКАЯ (коро́тка). О быстрых, без особого разбирательства крутых мерах.— **Розпра́ва коро́тка (швидка́).**

РАСПРАВЛЯ́ТЬ (распра́вить) КРЫЛЬЯ. Обретать возможность проявить себя, применить свои способности, развернуть деятельность.— **Розправля́ти (розпра́вити, розпро́стувати, розпроста́ти, розпростира́ти, розпрости́ртн) кри́ла.**

РАСПРАВЛЯ́ТЬ (распра́вить, распрямля́ть, распрями́ть) ПЛЕ́ЧИ. 1. Набираться сил, бодрости; проявлять все свои силы, способности; 2. Способствовать появлению у кого-либо силы, энергии.— **Розправля́ти (розпра́вити, розпро́стувати, розпроста́ти, розпрямля́ти, розпря́млювати, розпрями́ти, розво́дити, розве́сти) пле́чі.**

РАСПРОСТРАНЯ́ТЬ (распространи́ть) СЛУ́ХИ (молву́) о к о м. Распространять сведения, сделать их широко известными, доступными многим.— **Пуска́ти (пусти́ти) сла́ву** н а к о г о, п р о к о г о.

РАСПРОЩА́ТЬСЯ С ЖИ́ЗНЬЮ. Умереть.— **Розпроща́тися з життя́м (з світом).**

РАСПУСКА́ТЬ (распусти́ть) НЮНИ. 1. Начинать плакать; 2. Сетовать, надоедливо жаловаться на что-либо;

падать духом, приунывать.— **Распуска́ти (розпусти́ти) ню́ні; розква́сити гу́би.**

РАСПУСКА́ТЬ (распусти́ть) СПЛЕ́ТНИ. Распространять о ком-либо лживые слухи.— **Распуска́ти (розпусти́ти) пліт|ки.**

РАСПУСКА́ТЬ (распусти́ть) ЯЗЫК. Разболтаться, наговорить много лишнего.— **Распуска́ти (розпусти́ти) язика́ (язи́к, мо́ву, розмо́ву).**

РАСПУТЫВАТЬ (распу́тать) КЛУБО́К. Постепенно узнавать о чём-либо.— **Розмо́тувати (розмота́ти) клубо́к (клубка́).**

РАСПУТЫВАТЬ (распу́тать) У́ЗЕЛ. Выяснить суть сложного, запутанного дела.— **Розплу́тувати (розплу́тати) ву́зол.**

РАССЕ́ИВАТЬ (рассе́ять, развеи́вать, развее́ять) СКУ́КУ (печа́ль, тоску́, грусть, го́ре) *и* **РАЗМЫКИВАТЬ (размы́кать) ТОСКУ́ (го́ре).** Избавляться от тоски с помощью развлечений, веселья.— **Розважа́ти (розва́жувати, розва́жити, розгана́ти, розіга́ти, розго́нити, розвіва́ти, розвію́вати, розві́яти) нудьгу́ (журбу́, ту́гу, сум, го́ре).**

РАССЕ́ИВАТЬ (рассе́ять, развева́ть, развее́ять, разгоня́ть, разогна́ть) СОМНЕ́НИЯ. 1. Выяснив, решив что-либо, сделать определённый выбор, успокоиться; 2. Выяснив, решив что-либо, успокаивать кого-либо.— **Розвіва́ти (розві́ювати, розві́яти, розгана́ти, розіга́ти) су́мніви.**

РАССЕКА́ТЬ (рассе́чь) ГО́РДИЕВ У́ЗЕЛ. *См.* **РАЗРУБАТЬ ГОРДИЕВ У́ЗЕЛ.**

РАССЕ́ЯТЬСЯ ПО СВЕ́ТУ. *См.* **РАЗБРЕСТИСЬ ПО СВЕТУ.**

РАССТАВЛЯ́ТЬ (расста́вить) СЕ́ТИ кому. Хитростями, уловками стараться помешать кому-либо или погубить кого-либо.— **Плести́ (розкида́ти, розки́нути, розставля́ти, розста́вити) тене́та (сіті)** на кого; **розставля́ти (розста́вити) сіті** кому.

РАССЫПА́ТЬ БИ́СЕР ПЕ́РЕД СВИ́НЬЯМИ. *См.* **МЕТА́ТЬ БИ́СЕР ПЕРЕД СВИ́НЬЯМИ.**

РАССЫПА́ТЬСЯ (рассы́паться) БИ́СЕРОМ перед кем. Усиленно угождать, льстить кому-либо.— **Розсипа́тися (розси́патися) бі́сером** перед ким.

РАСТЕРЯ́ТЬ СЛОВА́. Забыть о том, о чём хотелось или нужно было сказать.— **Розгу́блювати (розгуби́ти) слова́.**

РАСТЕРЯ́ТЬ УМ. Утратить способность действовать обдуманно.— **Розгу́блювати (розгуби́ти) ро́зум (тяму).**

РАСТИ́ В ГЛАЗА́Х чьих. *См.* **ВЫРАСТА́ТЬ В ГЛАЗА́Х.**

РАСТИ́ (всходи́ть) КАК ГРИБЫ́ [ПОСЛЕ ДОЖДЯ]. Появляться быстро и в большом количестве.— **Рости́ (схо́дити) як (мов, немо́в, на́че, нена́че) гриби́ [після дощу́].**

РАСТИ́ НЕ ПО ДНЯМ, А ПО ЧАСА́М. Очень быстро увеличиваться.— **Як (мов, немо́в, на́че, нена́че) з води́ рости́; рости́ не щодни́ни (не щодня́), а щогоди́ни.**

РАСТИТЕЛЬНАЯ ЖИЗНЬ. Жизнь без духовных интересов.— **Росли́нне життя́ (існува́ння); росли́нний спо́сіб життя́.**

РАСТОПИ́ТЬ ЛЁД. Уничтожить недоверие, отчужденность и т. п.— **Розтопи́ти лід (кри́гу).**

РАСТРАВЛЯ́ТЬ (растрави́ть) ДУ́ШУ чью (се́рдце чьё). Вызывать у кого-либо тяжёлые, болезненные переживания.— **Розтравля́ти (розтра́влювати, розтрави́ти) ду́шу** чию (се́рце чиє).

РАСТРАВЛЯ́ТЬ (растрави́ть) РА́НУ. Касаться в разговоре того, что причиняет душевную боль, моральные страдания, что заставляет вновь почувствовать, пережить что-либо тяжёлое, неприятное.— **Роз'я́трювати (роз'я́трити, розтроюджувати, розтроюдити, розворуши́ти) ра́ну [в се́рці, в душі].**

РАСТРА́ЧИВАТЬ (растра́тить) СЕБЯ́. Тратить свои физические и душевные силы на что-либо мелкое, недостойное внимания.— **Розтра́чувати (розтра́тити) [само́го] се́бе.**

РАСТРЕВО́ЖЕННАЯ ДУША́ *и* **РАСТРЕВО́ЖЕННОЕ СЕ́РДЦЕ.** *См.* **ВСТРЕВО́ЖЕННАЯ ДУША́.**

РАСТРЕВО́ЖИТЬ ДУ́ШУ (се́рдце). Наполнить тревогой, беспокойством, волнением.— **Розтрива́жувати (розтрива́жити, розвору́шувати, розворуши́ти) ду́шу (се́рце).**

РАСТУ́Т КРЫ́ЛЬЯ у кого. Кто-то почувствовал, ощутил силу, энергию к великим свершениям, подвигу и т. п.— **Расту́ть кри́ла** у кого.

РАСХО́ДЯТСЯ ДОРО́ГИ (пути́) ч ь и. Прекращается общение, дружба между кем-либо из-за расхождений взглядов, интересов, образа жизни и т. п.— **Розхо́дяться доро́ги (шляхи́)** ч и ї.

РАСЦВЕТА́ТЬ (расцвести́) ДУШО́Й (се́рдцем). Наполняться радостью, счастьем.— **Розквіта́ти (розквітнути) душе́ю (се́рцем).**

РАСЦВЕТАТЬ (расцвести́) УЛЫ́БКОЙ. Радостно, счастливо улыбаться.— **Розквіта́ти (розквітнути) усмішкою.**

РАЦИОНА́ЛЬНОЕ ЗЕРНО́. Суть, ядро чего-либо.— **Раціона́льне зерно́.**

РВАТЬ ВОЛОСЫ [НА СЕБЕ]. Быть в отчаянии, сильно досадовать на себя.— **Рва́ти воло́сся (во́лос, ко́си, чуб) [на голові, на собі].**

РВАТЬ И МЕТА́ТЬ. Находиться в сильном раздражении, озлоблении.— **Рва́ти і мета́ти.**

РВАТЬ (разрыва́ть) НА ЧА́СТИ к о г о. Не давать покоя, отдыха кому-либо, обращаясь непрерывно с вопросами, делами, поручениями.— **Розрива́ти (розірва́ти) на шматки́** к о г о.

РЕВЕ́ТЬ БЕЛУ́ГОЙ. Громко, неистово кричать или плакать.— **Ре́вма реви́ти (ревти́, пла́кати).**

РЕВМЯ РЕВЕТЬ. *См.* **В ТРИ РУЧЬЯ РЫДА́ТЬ.**

РЕДКАЯ ПТИ́ЦА. Не часто встречающееся, необычное существо.— **Рідкісний птах; рідкісна пти́ця.**

РЕДКО, ДА МЕТКО. Хоть и нечасто, но хорошо, как следует.— **Раз, та гара́зд.**

РЕЗАТЬ ГЛАЗА́ (глаз). 1. Производить неприятное зрительное впечатление чрезмерной яркостью, пестротой, необычностью и т. п.; 2. Становиться особенно заметным, привлекать внимание неправильностью, нестройностью, несоответствием чему-либо.— **Різати о́чі (о́ко).**

РЕЗАТЬ (резану́ть) ПО́ СЕ́РДЦУ. Причинять душевную боль.— **Різати (різну́ти, різону́ти) по се́рцю.**

РЕШАТЬ (реши́ть) ЖИЗНИ к о г о. *См.* **ЛИША́ТЬ ЖИ́ЗНИ.**

РЕШЕНО И ПОДПИСАНО. Окончательно принято, не подлежит пересмотру и изменению.— **Ухва́лено й підпи́сано.**

РИСКОВА́ТЬ СВОЕ́Й ГОЛОВО́Й (свое́й жи́знью). Подвергать свою жизнь смертельной опасности, идти на риск.— **Ва́жити (ри́зикува́ти, рискува́ти) свое́ю голово́ю (свої́м життя́м).**

РОГ ИЗОБИ́ЛИЯ *и* **АМАЛФЕ́ЙН РОГ.** Щедрый источник земных благ.— **Ріг доста́тку; ріг Амалфе́ї.**

РОДИ́МОЕ ПЯТНО ч е г о. Пережиток чего-либо.— **Роди́ма пля́ма** ч ь е г о.

РОДИ́ТЬСЯ В РУБА́ШКЕ (в сороч́ке). Об удачливом, счастливом человеке.— **Народи́тися (уроди́тися) в сороч́ці.**

РОДИ́ТЬСЯ ПОД СЧАСТЛИ́ВОЙ ЗВЕЗДО́Й. Быть удачливым во всём, счастливым.— **Народи́тися (вроди́тися, роди́тися) під щасли́вою зі́ркою (зоре́ю).**

РОД ЛЮДСКО́Й (челове́ческий). Люди, человечество.— **Рід людсько́ї.**

РОДНЫЕ ПЕНАТЫ. Родной дом, домашний очаг.— **Рі́дні пена́ти.**

РОЖКИ ДА НОЖКИ [ОСТА́ЛИСЬ]. Очень мало, почти ничего не осталось от чего-либо.— **Ріжки та ніжки [лиши́лися, оста́лися].**

РОЗОВЫЕ МЕЧТЫ. *См.* **РА́ДУЖНЫЕ МЕЧТЫ.**

РОКОВА́Я (фата́льная) МИНУ́ТА.— Мгновения, когда определяются дальнейшие события, обычно нежелательные.— **Фата́льна хвили́на.**

РОНИ́ТЬ (рони́ть) СЛЕЗЫ. *Фолькл.* Плакать.— **Рони́ти (рони́ти) сльо́зи (сльо́зу).**

РОНИТЬ СЛО́ВО (слове́чко). *Фолькл.* Говорить что-либо.— **Рони́ти сло́во (слівце́).**

РУБИТЬ ПОД КО́РЕНЬ к о г о, ч т о. Подрывать основу существования кого-либо, чего-либо.— **Руба́ти під ко́рінь** к о г о, щ о.

РУБИ́ТЬ СПЛЕЧА́. 1. Говорить, высказываться о чём-либо прямо и резко; 2. Действовать, поступать прямолинейно, часто необдуманно, сгоряча.— **Руба́ти з плеча́.**

РУКА ДРОГНУЛА у к о г о. Кто-то сдержался, остановился перед чем-либо.— **Рука́ здригну́лась (здригну́ла)** к о м у, в к о г о.

РУКА́МИ И НОГА́МИ [ОТБИВА́ТЬСЯ]. Решительно противиться чему-либо.— **Рука́ми і нога́ми [відбива́тися].**

РУКА́ НАБИ́ТАЯ. Хорошо натренированная.— **Рука́ набита́.**

РУКА́ НЕ ПОДНИМА́ЕТСЯ (не подыма́ется) у кого. О том, кто не может, не решается сделать что-либо.— **Рука́ не здійма́ється (не підніма́ється, не підійма́ється, не підво́диться, не зводиться)** у кого.

РУКА́ В РУ́КУ; РУКА́ ОБ РУКУ; РУКА́ В РУКЕ *и уст.* **РУКА́ С РУКО́Й.** Вместе, дружно, в тесном единстве.— **Рука́ в ру́ку; рука́ об руку; рука́ з рукою; рука́ в руці.**

РУ́КИ ВВЕРХ! Приказ сдаться не сопротивляясь.— **Ру́ки вго́ру!**

РУ́КИ И НО́ГИ ОТНИМА́ЮТСЯ у кого. Терять способность двигать руками и ногами.— **Ру́ки й но́ги відбира́є** в кого.

РУКИ НЕ ДОХО́ДЯТ. Некогда, нет времени что-либо сделать.— **Ру́ки не дохо́дять.**

РУКИ НЕ ОТВА́ЛЯТСЯ у кого. *Ирон.* Ничего особенного не случится, если кто-либо чем-либо поможет что-либо сделать.— **Ру́ки не відпаду́ть** у кого.

РУ́КИ ОПУСКА́ЮТСЯ (опусти́лись) у кого. Нет сил, желания у кого-либо делать что-либо.— **Ру́ки опуска́ються (опусти́лись, опада́ють, опа́ли)** у кого.

РУ́КИ ОТВА́ЛИВАЮТСЯ у кого. Кто-либо очень устал от работы руками.— **Ру́ки відва́люються (відва́лялись)** в кого.

РУКИ ПРОЧЬ от кого, от чего. Требование невмешательства в дела кого-либо, чего-либо.— **Ру́ки геть** від кого, від чого.

РУ́КИ ЧЕША́ТСЯ (зачеса́лись) у кого. **1.** Очень хочется подраться, вступить в бой, в схватку с врагом; **2.** Сильно хочется заняться чем-либо.— **Ру́ки свербля́ть (засвербі́ли)** у кого.

РУК (сил) НЕ ЖАЛЕ́ТЬ (не пожале́ть). Делать что-либо с полной отдачей.— **Рук (сил) не жалі́ти (не пожалі́ти).**

РУК НЕ ПОКЛАДА́ТЬ. *Уст.* Работать все время неутомимо, старательно.— **Рук не покладáти (не складáти).**

РУК (ру́ки) НЕ МАРА́Й (не па́чкай). Не встревай в скандальную, неприятную историю.— **Рук (ру́ки) не нога́нь.**

РУКО́Й ПОДА́ТЬ. Совсем близко.— **Руко́ю пода́ти; па́лицею (па́лкою) ки́нути.**

РУМЯ́НЕЦ СТЫДА́ (гне́ва, негодова́ния *и т. п.*). Покраснение лица, вызванное каким-либо чувством.— **Рум'я́нець со́рому (гні́ву, обу́рення** *і т. п.*).

РУЧА́ТЬСЯ (поручи́ться) ГОЛОВО́Й за кого. Брать на себя полную ответственность за кого-либо.— **Руча́тися (руши́тися) голово́ю** за кого.

РЫБА́ ИЩЕ́Т, ГДЕ ГЛУ́БЖЕ, [А] ЧЕЛОВЕ́К — ГДЕ ЛУ́ЧШЕ. Говорится о том, кто решает изменить свою жизнь в надежде на лучшее; иногда — в оправдание своих действий, поступков.— **Ри́ба шука́є, де гли́бше, [а] чолові́к (люди́на) — де лі́пше (кра́ще).**

РЫБА́К РЫБАКА́ ВИ́ДИТ ИЗДАЛЕКА́. Люди, похожие в чем-либо (обычно по каким-либо отрицательным качествам), быстро распознают друг друга, находят общий язык.— **Риба́к рибака́ ба́чить здалека́; свояк свояка́ вгада́є (ба́чить) здалека́; свій своє́му мимово́лі брат.**

РЫЛЬЦЕ В ПУХУ у кого, чьё. О том, кто причастен к чему-либо неблаговидному, предосудительному.— **Ри́льце (ри́льця) в пушку́** в кого.

РЫТЬ (копа́ть) МОГИ́ЛУ кому. Готовить гибель, строить козни.— **Копа́ти моги́лу** кому.

РЫТЬСЯ (копа́ться) В ГРЯ́ЗНОМ БЕЛЬЕ чьем. Сплетничать, говорить о чужих интимных, не подлежащих огласке делах.— **Ри́тися (копа́тися) в брудні́й біли́зні** кого, чиї́й; **по́рпатися в брудно́му шма́тті** чиє́му; **перетру́шувати брудне́ шма́ття** чиє.

РЫТЬ (копа́ть) ЯМУ кому, под кого. Готовить неприятность, стремиться причинить вред кому-либо.— **Копа́ти я́му** кому, під кого.

РЫЦАРЬ БЕЗ СТРА́ХА И УПРЕ́КА. *Книжн.* О человеке большого мужества и высоких нравственных достоинств.— **Ли́цар (ри́цар) без стра́ху й дога́ни.**

РЫЦАРЬ НА ЧАС. О слабовольном человеке, который живет благородными устремлениями, но неспособ-

ном к длительной борьбе.— **Лицар (ри́цар) на годи́ну (на часи́ну).**

РЫЦАРЬ ПЕЧАЛЬНОГО ОБРАЗА. Наивный бесплодный мечтатель.— **Ли́цар (ри́цар) сумно́го о́бразу.**

РЫЧАГ АРХИМЕДА. Двигательная сила.— **Ва́жіль Архіме́да; архіме́дів ва́жіль.**

РЯДИ́ТЬСЯ В ТО́ГУ к о г о, ч е г о. *Книжн.* Пытаться выдать себя за кого-либо или создать себе какую-либо положительную репутацию, не имея на то достаточных оснований.— **Убира́тися (одяга́тися) в то́гу** к о г о, ч о г о.

С

САДИ́ТЬСЯ (сесть) ВЕРХО́М н а к о г о. *См.* **САДИ́ТЬСЯ НА ГО́ЛОВУ.**

САДИ́ТЬСЯ (сесть) В КАЛО́ШУ. Терпеть неудачу, оказываться в неловком, смешном положении.— **Сіда́ти (сі́сти) в кало́шу.**

САДИ́ТЬСЯ (сесть) В ЛУ́ЖУ. Оказываться в глупом, неловком положении, потерпеть неудачу.— **Сіда́ти (сі́сти) в калю́жу; сіда́ти (сі́сти) ма́ком.**

САДИ́ТЬСЯ (се́сть) ЗА ПА́РТУ. Получать образование.— **Сіда́ти (сі́сти) за па́рту.**

САДИ́ТЬСЯ (сесть) ЗА СТОЛ ПЕРЕГОВОРОВ. Начинать переговоры.— **Сіда́ти (сі́сти) за сті́л перегово́рів.**

САДИ́ТЬСЯ (сесть) НА ГО́ЛОВУ к о м у *и* **САДИ́ТЬСЯ (сесть) ВЕРХО́М** н а к о г о. Подчинять своей воле, бесцеремонно пользоваться мягкостью характера другого, заставляя выполнять свои желания, оказывать услуги и т. п.— **Сіда́ти (сі́сти) на го́лову** к о м у.

САДИ́ТЬСЯ (сесть) НА ме́ль. Попадать в затруднительное положение.— **Сіда́ти (сі́сти) на мілину́ (на мілизну́).**

САДИ́ТЬСЯ (сесть) НА СВОЕГО́ [ЛЮБИМОГО] КОНЬКА́ *и* **ОСЕДЛА́ТЬ СВОЕГО КОНЬКА́.** Начинать разговор на излюбленную тему.— **Сіда́ти (сі́сти) на свого́ [улю́бленого] ко́ника;** *рідко* **сідла́ти свого́ коня́ (ко́ника).**

САДИ́ТЬСЯ (сесть) НА ШЕ́Ю к о м у. Становиться чьим-либо иждивенцем, отягощая, обременяя кого-либо.— **Сіда́ти (сі́сти) на ши́ю** к о м у.

САДИ́ТЬСЯ (сесть) НЕ В СВОИ САНИ. Занимать неподобающее место, положение на службе, в обществе, не соответствовать занимаемому месту, положению.— **Сіда́ти (сі́сти) не в (на) свої́ са́ни; сіда́ти (сі́сти) в (на) чужі́ са́ни.**

САДО́ВАЯ ГОЛОВА́. *Прост.* Несообразительный, нерасторопный, неловкий человек.— **Капуста́на голова́; садо́ва голова́.**

САДЫ СЕМИРАМИ́ДЫ. *Книжн.* Что-либо прекрасное, великолепное, грандиозное, величественное.— **Сади́ Семіраміди.**

САЖА́ТЬ (посади́ть) В КАЛО́ШУ. Ставить в неловкое, смешное положение.— **Сажа́ти (посади́ти, садови́ти, посадови́ти) в кало́шу.**

САЖА́ТЬ (посади́ть) НА МЕЛЬ. Ставить кого-либо в затруднительное положение.— **Садови́ти (сажа́ти, сади́ти, посади́ти) на мілину́ (на мілизну́).**

САЖА́ТЬ (посади́ть) НА ШЕ́Ю к о м у. Навязывать кому-либо заботу, попечение о ком-либо.— **Сажа́ти (посади́ти, садови́ти, посадови́ти) на ши́ю** к о м у.

САЖЕ́ННОГО (сажённого) РО́СТА. Очень высокий.— **Сажённого зро́сту (ро́сту).**

САМ (сама́, само́) ЗА СЕБЯ́ ГОВОРИ́Т. Не нуждается в объяснениях, в подтверждениях.—**Сам (сама́, само́) за се́бе гово́рить.**

САМИ́ С УСА́МИ. Не хуже, не глупее других.— **Самі́ з ро́зумом (з голово́ю); самі́ ма́ємо го́лову (ро́зум); не в тім'я́ би́ті.**

САМ НЕ СВОЙ *и* **САМА́ НЕ СВОЯ́** к т о. О ком-либо, потерявшем душевное равновесие, самообладание.— **Сам не свій; сама́ не своя́** х т о; **сам (сама́, само́) не при собі.**

САМ (сама́, само́) ПЛЫВЕТ В РУ́КИ. Что-либо легко достаётся, добы-

вается.— **Сам (сама́, само́) пливе́ до рук (у ру́ки).**

САМ (сама́, само́) ПО СЕБЕ́. 1. Самостоятельно; 2. Взятый в отдельности как таковой; 3. Особая вещь, особая статья.— **Сам (сама́, само́) по собі́.**

САМ СЕБЕ́ ГОЛОВА́ (хозя́ин, господи́н). О полной самостоятельности, независимости кого-либо.— **Сам собі́ голова́ (госпо́дар, пан).**

САМ (сама́, само́) СОБО́Ю. Невольно, непроизвольно.— **Сам (сама́, само́) соббю.**

САПОГИ́ ВСМЯ́ТКУ. Ерунда, чепуха.— **На верба́ гру́ші [а на оси́ці кисли́ці]; три мішка́ гречано́ї во́вни.**

САПОЖНИК ХОДИТ БЕЗ САПО́Г. Тот, кто делает что-либо для других, не имеет возможности сделать это для себя.— **На те він і кравець, щоб поде́ртий жупа́н носи́ти.**

САРДОНИ́ЧЕСКИЙ СМЕХ. *Книжн.* Злобно-насмешливый, язвительный смех.— **Сардоні́чний сміх.**

СБИВА́ТЬ (сбить) С ПАНТАЛЫ́КУ. 1. Приводить в замешательство, запутать; 2. Сбивать с правильного пути, с правильной линии поведения.— **Зби́вати (зби́ти) з пантели́ку.**

СБИВА́ТЬ (сбить) СПЕСЬ (форс, го́нор) с кого. Делать скромнее, сдержаннее, покладистее.— **Укру́чувати (укрути́ти) хвоста́** кому.

СБИВА́ТЬ (сбить, совле́чь) С ПУТИ́ [И́СТИННОГО]. Заставлять отступить от верных мыслей, убеждений, толкать на что-либо дурное.— **Зво́дити (звести́, збива́ти, зби́ти) на манівці; збива́ти (зби́ти) з путя́.**

СБИВА́ТЬ (сбить) С ТО́ЛКУ. Приходить в замешательство, недоумение.— **Зби́вати (зби́ти) з пантели́ку.**

СБИВА́ТЬСЯ (сби́ться) С ПАНТАЛЫ́КУ. 1. Приходить в замешательство, запутываться; 2. Сбиваться с какой-либо линии поведения.— **Збива́тися (зби́тися) з пантели́ку.**

СБИВА́ТЬСЯ (сби́ться) С ПУТИ́ (с доро́ги). Терять правильное направление движения, терять правильное направление в деятельности, поведении и т. п.— **Збива́тися (зби́тися) з доро́ги (з шля́ху, з ку́рсу); збива́тися (зби́тися) на манівці; збива́тися (зби́тися) з путя́.**

СБИВА́ТЬСЯ (сби́ться) С ТО́ЛКУ. Приходить в замешательство, недоумение.— **Збива́тися (зби́тися) з пантели́ку.**

СБИ́ТЬСЯ С НОГ *и* **ОТБЕ́ГАТЬ НО́ГИ.** Устать, измучиться от хлопот.— **Зби́тися з ні́г.**

СБО́КУ ПРИПЕКА́ (припёку) кто, что. О ком-либо, чём-либо лишнем, ненужном, совершенно постороннем.— **П'я́те ко́лесо до во́за (у во́зі); приши́й коби́лі хві́ст.**

С (от) БОЛЬШО́ГО УМА́ сделать что. *Ирон.* По глупости, по несообразительности.— **З вели́кого ро́зуму зроби́ти** що.

С БОЛЬШО́Й БУ́КВЫ. О ком-либо, чём-либо, достойном такого названия, характеристики.— **З вели́кої лі́тери.**

СБРА́СЫВАТЬ (сбро́сить) [С СЕБЯ́] МА́СКУ. Обнаруживать свою истинную сущность, перестать притворяться.— **Скида́ти (ски́нути) [з се́бе] ма́ску.**

СБРА́СЫВАТЬ (сбро́сить) СО СЧЕТО́В кого, что. Переставать считаться с кем-либо, с чем-либо.— **Скида́ти (ски́нути) з раху́нку (з раху́нків)** кого, що.

СБРА́СЫВАТЬ (сбро́сить, сва́ливать, свали́ть) С ПЛЕЧ что. Избавляться, освобождаться от чего-либо обременительного, неприятного.— **Скида́ти (ски́нути, зва́лювати, звали́ти) з плече́й (з пліч)** що.

С (в) БУЛА́ВОЧНУЮ ГОЛО́ВКУ. Очень маленький, крохотный.— **Як голі́вка з була́вки.**

СБЫВА́ТЬ (сбыть) С РУК. Избавляться, отделываться, получая возможность более не заботиться, не беспокоиться о ком-либо, чём-либо.— **Збува́ти (збу́ти) з рук.**

С БЫСТРОТО́Й МО́ЛНИИ. Очень быстро.— **З шви́дкістю бли́скавки.**

СВА́ЛИВАТЬ (свали́ть, меша́ть, смеша́ть) [ВСЁ] В [ОДНУ́] КУ́ЧУ. *См.* **ВАЛИТЬ [ВСЁ] В [ОДНУ́] КУ́ЧУ.**

СВА́ЛИВАТЬ (свали́ть, перелага́ть, переложи́ть, *книжн.* **слага́ть, сложи́ть) ВИНУ́** на кого. Несправедливо обвинять кого-либо в чём-либо.— **Склада́ти (скла́сти, зва́лювати, звали́ти) вину́ (прови́ну)** на кого.

СВА́ЛИВАТЬ (свали́ть) С БОЛЬНО́Й ГОЛО́ВЫ НА ЗДОРО́ВУЮ. *См.* **ВАЛИ́ТЬ С БОЛЬНО́Й ГОЛО́ВЫ НА ЗДОРО́ВУЮ.**

СВА́ЛИВАТЬ (свали́ть) С НОГ кого. *См.* **ВАЛИ́ТЬ С НОГ.**

СВА́ЛИВАТЬ (свали́ть) С ПЛЕЧ что. *См.* **СБРА́СЫВАТЬ С ПЛЕЧ.**

СВА́ЛИВАТЬСЯ (свали́ться) С ПЛЕЧ кого, чьих. Переставать быть чьей-либо обязанностью, обычно обременявшей кого-либо, бывшей в тягость кому-либо.— **Зва́люватися (звали́тися) з плече́й (з пліч)** кого, чиїх.

СВАЛЯТЬ ДУРАКА́. *См.* **ПОПА́СТЬ ВПРОСА́К.**

С ВА́ШЕГО ПОЗВОЛЕ́НИЯ. Вежливая форма обращения при намерении сделать или сказать что-либо.— **З ва́шого до́зволу.**

СВЕ́ЖАЯ СТРУЯ́. Новизна и оригинальность в чём-либо.— **Свіжий стру́мінь.**

СВЕ́ЖИЙ ВО́ЗДУХ. Новые идеи, мысли, общественное мнение.— **Свіже повітря.**

СВЕ́ЖИЙ ГЛАЗ. О том, кто не привык к чему-либо, кто сразу замечает то, что не замечают другие.— **Свіже о́ко.**

СВЕЖО́ ПРЕДА́НИЕ, А (да) ВЕ́РИТСЯ С ТРУ́ДОМ. Предание ещё живо в памяти, но доверия к нему нет.— **Живі пере́кази, та віри їм не ймеш.**

СВЕРКА́ТЬ (сверкну́ть) ГЛАЗА́МИ на кого. Взглядывая, выражать чувство сильного неудовольствия, гнева, раздражения.— **Бли́скати (бли́снути, креса́ти, кресну́ти) очи́ма (о́ком)** на кого.

СВЕРНУ́ТЬ ГО́ЛОВУ (ше́ю) кому. Убить, уничтожить кого-либо.— **Скрути́ти го́лову (в'я́зи)** кому.

СВЕРХУ́ НЕ КАПЛЕТ над кем. *См.* **НЕ КА́ПЛЕТ.**

СВЕРХ (про́тив вся́кого) ЧА́ЯНИЯ. *Книжн. См.* **ПА́ЧЕ ЧАЯ́НИЯ.**

СВЕСТИ́ В ГРОБ. *См.* **ВГОНЯ́ТЬ В ГРОБ.**

СВЕТ КЛИ́НОМ СОШЕЛСЯ на ком, на чём. *См.* **ЗЕМЛЯ́ КЛИ́НОМ СОШЛА́СЬ.**

СВЕ́ТЛАЯ ГОЛОВА́. 1. Очень умный, ясно, логично мыслящий человек; 2. Кто-либо ясно, чётко, логично мыслит.— **Світла голова́.**

СВЕ́ТЛАЯ ЛИ́ЧНОСТЬ. Спокойный, чистый, ясный человек.— **Світла по́стать.**

СВЕ́ТЛАЯ ПА́МЯТЬ. Употребляется для выражения пожелания всегда помнить умершего, обычно за его дела, поступки и т. п.— **Світла па́м'ять.**

СВЕ́ТЛЫЕ МИНУ́ТЫ. Радостные, счастливые, ничем не омрачённые.— **Світлі хвили́ни.**

СВЕ́ТЛЫЙ УМ. Ясный и логичный.— **Світлий ро́зум.**

СВЕТ НЕ КЛИ́НОМ СОШЕЛСЯ на ком, на чём. *См.* **ЗЕМЛЯ́ НЕ КЛИ́НОМ СОШЛАСЬ.**

СВЕТ НЕ ПРОИЗВОДИ́Л кого. Такого ещё не было — о ком-либо, проявляющем в сильной степени какие-либо качества, свойства.— **Світ [ще] не ба́чив** кого.

СВЕТ ПОМЕ́РК В ГЛАЗА́Х чьих. Всё стало немило, противно и т. п. кому-либо.— **Світ поме́рк в оча́х** чиїх.

СВИНЕ́Ц НА ДУШЕ́ (на се́рдце) у кого. О тяжелом, гнетущем состоянии.— **Тяга́р (ка́мінь) на душі́ (на се́рці)** у кого.

СВИСТА́ТЬ ВСЕХ НАВЕ́РХ. Команда, по которой весь экипаж судна собирается на верхней палубе для работы, боя и т. п.— **Свиста́ти всіх наве́рх.**

СВИСТЕ́ТЬ (свиста́ть) В КУЛА́К. Прожившись, сидеть без денег.— **Трубити в кула́к.**

СВИВА́ТЬ (свить) [СЕБЕ́] ГНЕЗДО́. 1. Устроить уютное жилище; завести семью; 2. Утвердиться, укорениться в ком-либо, чём-либо.— **Звива́ти (зви́ти) гніздо́ (гніздечко).**

СВОБО́ДНО (свобо́днее) ВЗДОХНУ́ТЬ. Ощутить облегчение, освободившись от забот, обязанностей и т. п.— **Ві́льно (ві́льніше) зітхну́ти.**

СВОДИ́ТЬ (свести́, уложи́ть) В МОГИ́ЛУ. Доводить до смерти.— **Зво́дити (звести́) в моги́лу (в труну́); дово́дити (довести́) до моги́ли.**

СВОДИ́ТЬ (свести́) К НУЛЮ́. Сделать совершенно незначительным, уничтожить.— **Зво́дити (звести́) до нуля́.**

СВОДИ́ТЬ (свести́, свя́зывать, связа́ть) КОНЦЫ С КОНЦА́МИ. Согласовывать, приводить в соответствие между собой различные стороны какого-либо дела.— **Зво́дити (звести́, зв'я́зувати) кінці́ з кінця́ми.**

СВОДИ́ТЬ (свести́) НА НЕТ. 1. Уничтожить совсем, до конца; 2. Заставить утратить всякое значение, силу.— **Зво́дити (звести́) нані́вець (на ніщо́, [на] ніна́що).**

СВОДИ́ТЬ (свести́) **С УМА́** кого. 1. Доводить до сумасшествия, до потери рассудка; 2. Увлекать, очаровывать.— **Зво́дити** (звести́) **з ро́зуму** (**з ума́**) кого.

СВОДИ́ТЬ (свести́) **СЧЕТЫ** с кем. Мстить кому-либо за полученную обиду, за оскорбление и т. п.— **Зво́дити** (**звести́**) **раху́нки** (**порахýнки**) з ким.

СВОДИ́ТЬСЯ (свести́сь) **НА НЕТ.** 1. Исчезать совсем, до конца; 2. Утрачивать всякое значение, силу.— **Зво́дитися** (**звести́ся**) **ніна́що.**

СВОЕГО́ (того́ же) **ПОЛЯ ЯГОДА.** *См.* **ОДНОГО ПО́ЛЯ ЯГОДА.**

СВОЁ НА УМЕ у кого. О человеке, который скрывает что-либо, имеет заднюю мысль.— **Своє́ на умі** в кого.

СВОИ́М [**СО́БСТВЕННЫМ**] **ГОРБО́М** [**НАЖИВА́ТЬ, ДОБЫВА́ТЬ, ЗАРАБА́ТЫВАТЬ** *и т. п.*). Тяжёлым трудом, большими усилиями.— **Свої́м** [**вла́сним**] **горбо́м** [**наживáти, добувáти, зароблáти** *і т. ін.*].

СВОИ́МИ (со́бственными) **УША́МИ СЛЫША́ТЬ.** Самому слышать что-либо.— **На вла́сні ву́ха чу́ти.**

СВОЙ БРАТ. Подобный кому-либо.— **Свій брат.**

С ВОЛКА́МИ ЖИТЬ — ПО-ВО́ЛЧЬИ ВЫТЬ. Человек бывает вынужден приноравливаться к окружающим, поступать так же, как те, в общество которых он попал.— **З вовка́ми жи́ти — по-во́вчому ви́ти; між вовка́ми по-во́вчи** (**по-во́вчому**) **й вий.**

СВОИ́МИ [**СО́БСТВЕННЫМИ**] **СИ́ЛАМИ.** Без чьей-либо помощи, самостоятельно.— **Своїми** [**вла́сними**] **си́лами.**

СВОИ́М ХО́ДОМ. 1. Пешком; 2. С помощью работающего механизма, мотора — про машину.— **Своїм хо́дом.**

СВОЙ ЧЕЛОВЕ́К. Человек, близкий определённым людям или определённой среде, обществу.— **Своя́ люди́на.**

СВОЯ́ ВО́ЛЯ кому. Кто-то имеет право делать что-либо по своему усмотрению.— **Своя́ во́ля** кому.

С ВЫСОТЫ́ СВОЕГО́ ВЕЛИ́ЧИЯ. *Ирон.* С пренебрежением к окружающему, с чрезмерной важностью.— **З висоти́ своє́ї ве́личі** (**вели́чності**); **з висоти́ свого́ вели́ччя.**

СВЯЗУ́ЮЩЕЕ ЗВЕНО́. Что-либо служащее для связи, соединения чего-либо.— **Сполу́чна ла́нка.**

СВЯЗЫВАТЬ (связа́ть) **КОНЦЫ́ С КОНЦА́МИ.** *См.* **СВОДИ́ТЬ КОНЦЫ́ С КОНЦА́МИ.**

СВЯЗЫВАТЬ (связа́ть, спу́тывать, спу́тать) **ПО РУКА́М И НОГА́М** кого *и* **СВЯЗЫВАТЬ** (связа́ть) **РУКИ** кому. Лишать возможности действовать свободно; ставить поведение, поступки кого-либо в зависимость от определённых условий.— **Зв'я́зувати** (**зв'яза́ти**) **ру́ки** й (та) **но́ги** кому; **зв'я́зувати** (**зв'яза́ти**) **по рука́х** і (та) **нога́х** кого; **зв'я́зувати** (**зв'яза́ти**) **ру́ки** кому.

СВЯТА́Я И́СТИНА (**пра́вда**). Истина, не подлежащая никаким сомнениям.— **Свята́ і́стина** (**пра́вда**).

СВЯТА́Я ПРОСТОТА́. О бесхитростном человеке.— **Свята́ простота́.**

СВЯТА́Я СВЯТЫ́Х. *Торж.* 1. О чём-либо самом важном, недоступном для непосвященных; 2. О самом дорогом, заветном.— **Свята́я свято́х.**

СГЛА́ЖИВАТЬ (сгла́дить) **О́СТРЫЕ УГЛЫ.** Смягчить, сглаживать резкие стороны чего-либо, остроту разногласий, противоречий.— **Згла́джувати** (**згла́дити**) **го́стрі кути́.**

С ГЛАЗУ НА ГЛАЗ. Наедине с кем-либо.— **Сам на сам; оди́н на оди́н.**

С ГОЛОВО́Ю ПОГРУЖА́ТЬСЯ (**погрузи́ться, окуна́ться, окуну́ться, уходи́ть, уйти́**) во что. Полностью, целиком, безраздельно отдаваться чему-либо.— **З голово́ю порина́ти** (**пори́нути, пірна́ти, пірну́ти, вхо́дити, увійти́**) в щ о.

С (**от**) **ГОЛОВЫ́ ДО НОГ** (до пят) *и* **С** (**от**) **НОГ ДО ГОЛОВЫ́.** 1. Целиком, совершенно; 2. Полностью, в полной мере.— **Від** (**з**) **голови́ до ніг** (**до п'ят**); **від** (**з**) **ніг до голови́.**

СГОНЯ́ТЬ (согна́ть) **СО СВЕ́ТА** (**со́ свету**). *См.* **СЖИВА́ТЬ СО СВЕ́ТА.**

СГОРА́ТЬ (сгоре́ть) **ОТ** (**со**) **СТЫДА́.** Испытывать чувство сильного стыда.— **Згоря́ти** (**згора́ти, згорі́ти**) **від** (**з**) **со́рому.**

С ГО́РЕМ ПОПОЛА́М. Насилу, с трудом.— **З го́рем попола́м.**

С ГРЕХО́М ПОПОЛА́М. Кое-как, еле-еле, не совсем хорошо.— **З гріхо́м попола́м.**

С ГУ́ЛЬКИН НОС. Очень мало, ничтожное количество.— **З комарі́в носо́к; як у за́йця хвоста́; як кіт напла́кав.**

СГУЩА́ТЬ (сгусти́ть) КРА́СКИ. 1. Чрезмерно усиливать или преувеличивать что-либо; 2. Представлять что-либо хуже, чем есть на самом деле.— **Згу́щувати (згуща́ти, згусти́ти) фа́рби (ба́рви).**

СДАВА́ТЬ (сдать) В АРХИ́В к о г о, ч т о. Признавать устаревшим, ненужным, предавать забвению.— **Здава́ти (зда́ти) в архі́в (до архіву)** к о г о, щ о.

СДАВАТЬ (сдать) ПОЗИ́ЦИИ. Уступать, признавать себя побеждённым в том, что отстаивалось ранее, признать свою неправоту, ошибку и т. п.— **Здава́ти (зда́ти) пози́ції.**

СДАВА́ТЬСЯ (сда́ться) НА МИ́ЛОСТЬ ПОБЕДИ́ТЕЛЯ. Признавать себя побеждённым перед неприятелем, прекращать сопротивление без всяких условий.— **Здава́тися (зда́тися) на ми́літь (на ми́лость, на ла́ску) перемо́жця.**

СДЕ́ЛАТЬ БОЛЬШИ́Е (кру́глые) **ГЛАЗА́.** *См.* **ДЕ́ЛАТЬ БОЛЬШИ́Е ГЛАЗА́.**

СДЕ́ЛАТЬ ВИД. *См.* **ДЕ́ЛАТЬ ВИД.**

СДЕ́ЛАТЬ ВКЛА́Д в о ч т о. *См.* **ДЕ́ЛАТЬ ВКЛА́Д.**

СДЕ́ЛАТЬ ПАКО́СТЬ. *См.* **ДЕ́ЛАТЬ ПАКО́СТЬ.**

СДЕ́ЛАТЬ ПЛОХУ́Ю УСЛУ́ГУ. *См.* **ДЕ́ЛАТЬ ПЛОХУ́Ю УСЛУ́ГУ.**

СДЕ́ЛАТЬ СВОЕ ДЕ́ЛО. *См.* **ДЕ́ЛАТЬ СВОЕ ДЕ́ЛО.**

СДЕ́ЛАТЬ СТА́ВКУ. *См.* **ДЕ́ЛАТЬ СТА́ВКУ.**

СДЕ́ЛАТЬ СЦЕ́НУ. *См.* **УСТРА́ИВАТЬ СЦЕ́НУ.**

СДЕ́ЛАТЬ ТРАГЕ́ДИЮ и з ч е г о. *См.* **ДЕ́ЛАТЬ ТРАГЕ́ДИЮ.**

СДЕ́ЛАТЬ УПО́Р. *См.* **ДЕ́ЛАТЬ УПО́Р.**

СДЕ́ЛАТЬ ХОРО́ШУЮ (весёлую) **МИ́НУ ПРИ ПЛОХО́Й ИГРЕ́.** *См.* **ДЕ́ЛАТЬ ХОРО́ШУЮ МИ́НУ ПРИ ПЛОХО́Й ИГРЕ́.**

СДЕ́ЛАТЬ (оказа́ть, ока́зывать) **ЧЕСТЬ** к о м у. *См.* **ДЕ́ЛАТЬ ЧЕСТЬ** к о м у.

СДЕ́ЛКА С СО́ВЕСТЬЮ. Поступок против собственных убеждений.— **Уго́да з со́вістю.**

СДЕРЖИВА́ТЬ (сдержа́ть) СЕБЯ́. Удерживать себя от проявления какого-либо чувства, от каких-либо действий.— **Стри́мувати (стри́мати) себе́.**

СДЕ́РЖИВАТЬ (сдержа́ть) [СВОЁ] СЛО́ВО. Исполнять, выполнять обещание, обещанное.— **Доде́ржувати (доде́ржати) [своє́] сло́во; трима́ти (стри́мати) [своє́] сло́во.**

СДИРА́ТЬ (содра́ть) ШКУ́РУ (три шку́ры, семь шкур) с к о г о. 1. Обдирать кого-либо, беспощадно эксплуатировать кого-либо, брать непомерную плату, цену; 2. Сильно бить кого-либо.— **Здира́ти (зідра́ти, зде́рти, лупи́ти, злупи́ти) шку́ру (три шку́ри, сім шкур, де́сять шкур)** з к о г о.

СЕБЕ НА ШЕЮ. *См.* **НА СВОЮ ШЕЮ.**

СЕБЕ́ НА УМЕ́ к т о. Скрытен, хитёр.— **Собі́ на умі́** х т о.

СЕГО́ДНЯШНИЙ ДЕНЬ. Настоящее время, период.— **Сього́днішній де́нь.**

СЕ́ДАЯ (глубока́я) **СТАРИ́НА** *и* **СЕДА́Я ДРЕВНОСТЬ.** Очень далёкие времена, годы.— **Сі́ва давнина́** (старовина́).

СЕДЛА́ТЬ (оседла́ть) **ПЕГА́СА.** *Книжн.* Становиться поэтом; момент поэтического вдохновения.— **Сідла́ти** (осідла́ти) **Пега́са.**

СЕДЬМА́Я ВОДА́ НА КИСЕЛЕ́. *См.* **ДЕСЯ́ТАЯ ВОДА́ НА КИСЕЛЕ́.**

СЕЗА́М, ОТКРО́ЙСЯ! Ключ для преодоления каких-либо препятствий; иногда также — приятная неожиданность.— **Сеза́м, одчини́сь!**

СЕ́ЙТЕ РАЗУ́МНОЕ, ДО́БРОЕ, ВЕ́ЧНОЕ. Обращение к сеятелям знаний среди народа.— **Сійте розу́мне, до́бре, ві́чне.**

СЕКРЕ́Т ПОЛИШИНЕ́ЛЯ. Тайна, которая давно всем известна; мнимая тайна.— **Секре́т поліши́неля.**

СЕКУ́НДА В СЕКУ́НДУ. В точно определённое время.— **Секу́нда в секу́нду.**

СЕ́МЕРО ОДНОГО́ НЕ ЖДУТ. Говорится тогда, когда многие не хотят (не могут) ждать одного, или тому, кто заставляет многих ждать себя.— **Се́меро одно́го не ждуть.**

СЕМИМИ́ЛЬНЫМИ ШАГА́МИ ИДТИ́ (дви́гаться) **ВПЕРЕД.** *См.* **ГИГАНТСКИ́МИ ШАГА́МИ ИДТИ́ ВПЕРЕД.**

СЕМЬ БЕД — ОДИ́Н ОТВЕТ. Рискнём, что бы ни случилось; будь что

будет, всё равно отвечать.— **Більш копи́ (як півкопи́) ли́ха не бу́де.**

СЕМЬ ПОТОВ СОШЛО́ с к о г о. О крайнем напряжении, крайних усилиях, приложенных кем-либо для выполнения, осуществления чего-либо.— **Сім потів зійшло́ з к о г о.**

СЕМЬ ПЯ́ТНИЦ НА НЕДЕ́ЛЮ у к о г о. О том, кто часто меняет свои решения.— **Сім п'я́тниць на ти́ждень** у к о г о.

СЕМЬ РАЗ ПРИМЕ́РЬ (отме́рь) — ОДИН РАЗ ОТРЕ́ЖЬ. Перед тем как сделать, решить что-либо ответственное, серьёзное, тщательно обдумай, предусмотри.— **Сім раз одмір — а раз одріж.**

СЕРДЕ́ЧКО СО́ХНЕТ п о к о м. *См.* **СЕ́РДЦЕ СО́ХНЕТ.**

СЕРДЕ́ЧНАЯ РА́НА. Тяжкие нравственные страдания, душевная боль.— **Серде́чна ра́на.**

СЕРДЕ́ЧНАЯ ТА́ЙНА. Связанный с любовью, влюбленностью.— **Серде́чна таємни́ця (та́йна).**

СЕРДЕ́ЧНЫЕ ДЕЛА́. Переживания, связанные с любовью, женитьбой и т. п.— **Серде́чна спра́ва; серде́чні спра́ви.**

СЕРДЕ́ЧНЫЕ МУ́КИ. Тяжёлые душевные переживания.— **Серде́чна му́ка; серде́чні му́ки.**

СЕРДЕ́ЧНЫЙ (душе́вный) ЧЕЛОВЕ́К, БЛАГОРО́ДНЫЙ (и́скренний) ЧЕЛОВЕ́К *и* **БЛАГОРО́ДНАЯ ДУША́.** 1. Употребляется с целью подчеркнуть такие качества, как правдивость, откровенность, сердечность, душевность; 2. Употребляется для обозначения носителя этих качеств.— **Щи́ра душа́; щи́ре се́рце.**

СЕ́РДЦЕ БОЛИ́Т (щеми́т, но́ет). О состоянии тревоги, тоски, грусти.— **Се́рце боли́ть (щеми́ть, ни́є).**

СЕ́РДЦЕ ВЫСКАКИВА́ЕТ (чуть не вы́скочит) ИЗ ГРУДИ́. Сердце бьётся очень часто, сильно от испуга, напряжения и т. п.— **Се́рце виска́кує; се́рце ла́дне ви́скочити з груде́й; се́рце ма́ло не ви́скочить.**

СЕ́РДЦЕ ГОРИ́Т (пыла́ет). *См.* **ДУША́ ГОРИ́Т.**

СЕ́РДЦЕ ДРОЖИ́Т (дрожа́ло, трепе́щет, трепета́ло) у к о г о, ч ь ё. У кого-то сильно бьется сердце, кто-то волнуется.— **Се́рце тремти́ть (тремті́ло)** у к о г о, ч и є.

СЕ́РДЦЕ ЗАКАТЫВАЕТСЯ (ката́лось). Об учащённом сердцебиении, сменяемом мгновенными остановками — при сильном волнении, испуге и т. п.— **Се́рце захо́диться (зайшло́сь).**

СЕ́РДЦЕ ЗАМИРА́ЕТ у к о г о. Кто-либо волнуется — от восторга, тревоги, испуга и т. п.— **Се́рце завмира́є (мре, мліє, обімлі́ває, холо́не)** у к о г о.

СЕ́РДЦЕ КРО́ВЬЮ ОБЛИВА́ЕТСЯ. О тяжёлом чувстве, вызванном сожалением, сострадением и т. п.— **Се́рце кро́в'ю облива́ється (обкипа́є); се́рце крива́виться.**

СЕ́РДЦЕ ЛЬНЕТ (прильну́ло) к к о м у. Кто-то чувствует тягу, симпатию, любовь к кому-нибудь.— **Се́рце пригорта́ється (пригорну́лося)** д о к о г о.

СЕ́РДЦЕМ ПОНИМА́ТЬ. Чувствовать, догадываться интуитивно.— **Се́рцем розуміти.**

СЕ́РДЦЕ НАБОЛЕ́ЛО ч ь ё, у к о г о. Кто-то очень настрадался.— **Се́рце наболі́ло** ч и є, у к о г о.

СЕ́РДЦЕ (душа́) НАДРЫВА́ЕТСЯ. О мучительном душевном страдании, испытываемом кем-либо.— **Се́рце (душа́) кра́ється (надрива́ється); се́рце (душа́) рве́ться [на шматки́].**

СЕ́РДЦЕ НЕ КА́МЕНЬ у к о г о, ч ь ё. Можно повлиять на кого-либо, добиться доброжелательности, благосклонности; — **Се́рце не ка́мінь** у к о г о, ч и є.

СЕ́РДЦЕ НЕ ЛЕЖИ́Т (не лежа́ло) к к о м у, к ч е м у. *См.* **ДУША́ НЕ ЛЕЖИТ.**

СЕ́РДЦЕ НЕ НА МЕ́СТЕ. *См.* **ДУША́ НЕ НА МЕ́СТЕ.**

СЕ́РДЦЕ НЕ ПРИНИМА́ЕТ к о г о. Кто-то чувствует отвращение к кому-то, не может полюбить кого-то.— **Се́рце не прийма́є** к о г о.

СЕ́РДЦЕ НО́ЕТ (щеми́т) у к о г о. Кого-либо охватило чувство жалости, тревоги, печали.— **Се́рце скні́є** у к о г о.

СЕ́РДЦЕ ОБРОСЛО́ (поросло́) МО́ХОМ у к о г о, ч ь ё. Кто-то стал бездушным, неотзывчивым, черствым.— **Се́рце обросло́ (поросло́) мо́хом** у к о г о, ч и є.

СЕ́РДЦЕ ОБРЫВА́ЕТСЯ (па́дает). Кого-либо неожиданно охватывает отчаяние, испуг, тревога.— **Се́рце обрива́ється (па́дає).**

СЕ́РДЦЕ ОТХО́ДИТ у к о г о. Кто-либо перестаёт волноваться, раздражаться, успокаивается.— **Сéрце відхóдить** у к о г о.

СЕ́РДЦЕ ПЕРЕВЕ́РТЫВАЕТСЯ (перевернýлось) у к о г о. *См.* **ДУША ПЕРЕВЕ́РТЫВАЕТСЯ.**

СЕ́РДЦЕ ПЛА́ЧЕТ (запла́чет) у к о г о, ч ь ё. Кто-то страдает, переживает.— **Сéрце пла́че (запла́че)** у к о г о, ч и є.

СЕ́РДЦЕ ПОВОРА́ЧИВАЕТСЯ (поверну́лось) к к о м у. Кто-либо чувствует симпатию к кому-либо.— **Сéрце повертáється (поверну́лося)** д о к о г о.

СЕ́РДЦЕ ПОДСКА́ЗЫВАЕТ (подсказа́ло) ч т о, к о м у. Кто-то интуитивно чувствует что-то.— **Сéрце підка́зує (підказа́ло)** щ о, к о м у.

СЕ́РДЦЕ ПОЁТ (пе́ло) у к о г о, к о м у. У кого-то хорошее настроение, радость, счастье.— **Сéрце співáє (співа́ло)** у к о г о, к о м у.

СЕ́РДЦЕ ПРОБУЖДА́ЕТСЯ (пробуди́лось) у к о г о, ч ь ё. У кого-то возникло чувство любви, симпатии и т. п.— **Сéрце прокида́ється (проки́нулось)** у к о г о, ч и є.

СЕ́РДЦЕ РА́ДУЕТСЯ. Чувствовать большую радость, испытывать наслаждение.— **Сéрце радíє.**

СЕ́РДЦЕ РАЗБИВА́ЕТСЯ (разби́лось). Появляются тяжкие душевные переживания, отчаяние, безнадёжность.— **Сéрце (сéрденько) розбива́ється (розби́лося).**

СЕ́РДЦЕ РАЗРЫВА́ЕТСЯ [НА ЧА́СТИ]. *См.* **ДУША́ РАЗРЫВА́ЕТСЯ [НА ЧА́СТИ].**

СЕ́РДЦЕ РВЕ́ТСЯ к к о м у, к ч е м у. Кто-то чувствует неудержимую тягу к кому-нибудь, к чему-нибудь, стремится к чему-то, хочет чего-то.— **Сéрце порива́ється** д о к о г о, д о ч е г о.

СЕ́РДЦЕ РВЕ́ТСЯ [НА ЧА́СТИ]. Кто-либо мучается, страдает.— **Сéрце рве́ться [на шматкú].**

СЕ́РДЦЕ СЖИМА́ЕТСЯ (сжа́лось) у к о г о. Кого-либо охватывает волнение, чувство тревоги, страха и т. п.— **Сéрце стиска́ється (сти́скується, сти́снулось, сти́слось)** у к о г о.

СЕ́РДЦЕ (серде́чко) СО́ХНЕТ п о к о м. Страдать от любви к кому-либо.— **Сéрце со́хне** з а к и м.

СЕ́РДЦЕ ТОМИ́ТСЯ (изнывáет) у к о г о, ч ь ё. Кто-то скучает, переживает, тревожится.— **Сéрце ну́диться (ну́дилося)** у к о г о, ч и є.

СЕ́РДЦЕ УПА́ЛО у к о г о. У кого-то появилось чувство страха, разочарования и т. п.— **Сéрце упа́ло** в к о г о.

СЕ́РДЦЕ ЧУ́ЕТ (чу́яло). О каком-либо предчувствии, догадке, основанных на интуиции.— **Сéрце (сéрденько) чу́є (чу́ло).**

СЕСТЬ ВЕРХО́М. *См.* **САДИ́ТЬСЯ НА ГО́ЛОВУ.**

СЕСТЬ В КАЛО́ШУ. *См.* **САДИ́ТЬСЯ В КАЛО́ШУ.**

СЕСТЬ В ЛУ́ЖУ. *См.* **САДИ́ТЬСЯ В ЛУ́ЖУ.**

СЕСТЬ ЗА ПА́РТУ. *См.* **САДИ́ТЬСЯ ЗА ПА́РТУ.**

СЕСТЬ ЗА СТОЛ ПЕРЕГОВО́РОВ. *См.* **САДИ́ТЬСЯ ЗА СТОЛ ПЕРЕГОВО́РОВ.**

СЕСТЬ НА ГО́ЛОВУ. *См.* **САДИ́ТЬСЯ НА ГО́ЛОВУ.**

СЕСТЬ НА МЕЛЬ. *См.* **САДИ́ТЬСЯ НА МЕЛЬ.**

СЕСТЬ НА СВОЕГО́ [ЛЮБИ́МОГО] КОНЬКА. *См.* **САДИТЬСЯ НА СВОЕГО [ЛЮБИ́МОГО] КОНЬКА.**

СЕСТЬ НА ШЕ́Ю. *См.* **САДИ́ТЬСЯ НА ШЕ́Ю.**

СЕСТЬ НЕ В СВОЙ СА́НИ. *См.* **САДИ́ТЬСЯ НЕ В СВОЙ СА́НИ.**

СЕ́ЯТЬ (посéять) ПА́НИКУ. Сознательно или невольно способствовать состоянию растерянности, тревоги, вызывать страх у окружающих.— **Сíяти (посíяти) пáніку.**

СЕ́ЯТЬ (посéять) РАЗДО́Р (*книжн.* **ра́спри**). Вызывать вражду, ссоры, панику.— **Сíяти (посíяти) рóзбрат.**

СЖАТЬ СЕ́РДЦЕ *и* **СЕ́РДЦЕ СЖА́ЛОСЬ.** Очень волноваться, огорчаться.— **Ухопи́ти за сéрце.**

СЖЕЧЬ [СВОЙ] МОСТЫ́. Решительно порвать с чем-либо, сделать невозможным возвращение к чему-либо.— **Спали́ти [свої] мостú.**

СЖИВА́ТЬ (сжить, сгоня́ть, согна́ть) СО СВЕ́ТА (со́ свету). Уморить, погубить.— **Зганя́ти (згóнити, зігна́ти, зогна́ти) зі (з) свíту; зжива́ти (зжúти) з (зо, зі) свíту.**

СЖИГА́ТЬ (жечь, сжечь) [СВОЙ] КОРАБЛИ́. Делать решительный шаг, после которого нет возврата к прежнему.— **Спа́лювати (пали́ти, спали́ти) [свої, за собóю] кораблі.**

С ЖИ́РУ БЕСИ́ТЬСЯ. Привередничать, капризничать от безделья, пресыщения.— **З жи́ру бісити́ся.**

С ЗАКРЫТЫМИ ГЛАЗАМИ. Не размышляя, не думая об опасности.— **З закри́тими очи́ма.**

С ЗАМИРА́НИЕМ СЕ́РДЦА. Испытывая сильное волнение, тревогу.— **Із завмира́нням се́рця.**

СИДЕ́ТЬ В ПЕЧЕ́НКАХ у к о г о. Сильно беспокоить кого-либо, досаждать кому-либо.— **Сидіти в печі́нках** у к о г о.

СИДЕ́ТЬ (засе́сть) ГВОЗДЕ́М В ГОЛО́ВЕ (в мозгу́). О неотвязной мысли, неотвязном вопросе.— **Стриміти (сиді́ти, засі́сти) в голові́ як (мов, немо́в, на́че, нена́че) цвях.**

СИДЕ́ТЬ (быть) КАК (бу́дто, сло́вно) НА ИГО́ЛКАХ (на у́гольях, на угля́х). Нервничать, проявлять нетерпение.— **Сиді́ти (бу́ти) як на го́лках (на колючка́х).**

СИДЕ́ТЬ МЕ́ЖДУ ДВУХ СТУ́ЛЬЕВ. Пытаться поддерживать одновременно две противоположные стороны, разделять два различных мнения.— **Сиді́ти на двох стільця́х (між двома́ стільця́ми).**

СИДЕ́ТЬ НА БО́БАХ. *См.* **ОСТАВА́ТЬСЯ НА БОБА́Х.**

СИДЕ́ТЬ НА МЕЛИ́. Быть в крайне затруднительном положении.— **Сиді́ти на мілині́ (на мілизні).**

СИДЕ́ТЬ НА ПЛЕЧА́Х к о г о, у к о г о. Преследовать, находясь на близком расстоянии, настигать кого-либо.— **Сиді́ти на пле́чах** к о г о, у к о г о.

СИДЕ́ТЬ НА ТЕЛЕФО́НЕ. Не отходить от телефона долгое время, передавая или принимая какие-либо известия, ожидая каких-либо известий.— **Сиді́ти на телефо́ні.**

СИДЕ́ТЬ НА ЧЕМОДА́НАХ. Быть совершенно готовым к отъезду.— **Сиді́ти на чемода́нах (на вузла́х).**

СИДЕ́ТЬ НА ШЕЕ у к о г о. Быть на иждивении, содержании у кого-либо, отягощая, обременяя кого-либо.— **Сиді́ти на ши́ї** в к о г о.

СИДЕ́ТЬ ОДИ́Н НА ОДНО́М (на друго́м). Где-либо очень тесно.— **Сиді́ти оди́н на о́дному.**

СИДЕ́ТЬ СЛОЖА́ РУ́КИ. Сидеть ничего не делая, без дела.— **Посиде́ньки справля́ти; сиді́ти скла́вши (згорну́вши) ру́ки.**

СИДЕ́ТЬ У МО́РЯ И (да) ЖДАТЬ ПОГО́ДЫ. Пассивно ожидать чего-либо, бездействовать — обычно вынужденно.— **Сиді́ти бі́ля мо́ря й чека́ти (жда́ти) пого́ди.**

СИДЕ́ТЬ У РАЗБИТОГО КОРЫТА. Упустить всё приобретенное, остаться ни с чем.— **Сиді́ти бі́ля (ко́ло) розби́того кори́та.**

СИ́ДНЕМ СИДЕ́ТЬ. 1. Сидеть долгое время, не вставая; 2. Находиться где-либо безотлучно, не выходя, не выезжая.— **Сиді́ти си́дьма (си́дном).**

СИЗИ́ФОВ ТРУД *и* **СИЗИ́ФОВА РАБО́ТА.** *Книжн.* Трудная и бесполезная работа.— **Сізіфова пра́ця (робо́та).**

СИ́ЛА СОЛО́МУ ЛО́МИТ. Сила, власть заставляют покоряться, отступать.— **Си́ла соло́му ло́мить; чия́ си́ла, того́ й во́ля.**

СИЛА́Ч [КАКО́Й] НАШЕ́ЛСЯ. Употребляется, чтобы показать ироничное, насмешливое отношение к тому, кто хвастается своей силой.— **Сила́ч [яки́й] знайшо́вся.**

СИ́ЛЫ ИЗМЕНЯ́ЮТ к о м у **(оставля́ют** к о г о). Кого-либо покидают силы.— **Си́ли зра́джують** к о м у **(покида́ють** к о г о).

СИ́ЛЫ, КАК У БЫКА́. Кто-либо очень силён.— **Си́ли, як у бика́.**

СИ́ЛЫ, КАК У ВОРОБЬЯ́ (комара́). Кто-либо очень слаб.— **Си́ли, як у горобця́ (комара́).**

СИ́ЛЬНАЯ РУКА́. Влиятельный покровитель.— **Си́льна рука́.**

СИ́ЛЬНАЯ СТОРОНА́. Ценное качество, свойство кого-либо, чего-либо.— **Си́льна сторона́.**

СИ́ЛЬНЫЕ МИ́РА СЕ́ГО. Самые влиятельные, могущественные люди, занимающие высокое общественное положение.— **Си́льні світу сього́.**

СИ́ЛЬНЫЙ ДУХО́М. Тот, кто проявляет настойчивость, решительность в чём-либо, непоколебимость духа.— **Си́льний ду́хом.**

СИ́ЛЬНЫЙ ПОЛ. *Шутл.* О мужчинах.— **Си́льна стать.**

СИ́НЯЯ ПТИ́ЦА. Символ неуловимого счастья.— **Си́ній птах; си́ня пта́шка (пти́ця).**

СКАЖИ́ (скажи́те) НА МИ́ЛОСТЬ *и* **СКАЖИ́ (скажи́те) ПОЖАЛУЙ́СТА.** Восклицание, служащее, при соответствующем интонировании, для выражения удивления, возмущения,

негодования и т. д. по поводу чего-либо.— **Скажи́ (скажі́ть) [мені] на ми́лість (на ми́лость).**

СКА́ЗАНО — СДЕ́ЛАНО. Говорится тогда, когда чьё-либо распоряжение или намерение быстро выполняется или когда слово не расходится с делом.— **Ска́зано — зро́блено; ска́зано, як зав'я́зано.**

СКАЗА́ТЬ В ГЛАЗА́. *См.* **ГОВОРИ́ТЬ В ГЛАЗА́.**

СКАЗА́ТЬ, КАК НА ДУХУ́. Рассказать всё чистосердечно, ничего не скрывая.— **Сказа́ти, мов (як, на́че) на духу́.**

СКАЗА́ТЬ ПО ПРА́ВДЕ (пра́вду). Высказаться искренне, правдиво.— **Сказа́ти по пра́вді (пра́вду).**

СКАЗА́ТЬ ПРЯ́МО. Высказаться прямо, без недомолвок.— **Сказа́ти пря́мо (*рі́дко* навпросте́ць).**

СКАЗА́ТЬ ПАРУ ТЁПЛЫХ СЛОВ. Сказать что-либо резкое, выбранить.— **Сказа́ти кі́лька те́плих слів.**

СКАЗА́ТЬ СВОЁ СЛО́ВО. Проявить себя в чём-либо, сыграть свою роль где-либо.— **Сказа́ти сво́є сло́во.**

СКА́ЗКА ПРО БЕ́ЛОГО БЫЧКА́. Бесконечное повторение одного и того же с са́мого начала, рассказ о том же са́мом.— **Ка́зка про бі́лого бичка́ (про бі́лу козу́); ту са́ме тете́рю й на вече́рю.**

С КАКИ́МИ ГЛАЗА́МИ ПОЯВИ́ТЬСЯ (показа́ться) у к о г о, к у д а. Не знать, как держаться, вести себя при встрече с кем-либо из-за чувства стыда, неловкости, смущения и т. п.— **З яки́ми очи́ма (з яки́м лице́м) з'яви́тися (показа́тися)** д о к о г о, к у д и.

С КАКО́Й СТА́ТИ? Зачем, почему, по какой причине, на каком основании? — **З яко́ї ре́чі? з яко́го по́биту?**

СКА́ЛИТЬ ЗУ́БЫ. Улыбаться, смеяться, насмехаться.— **Ска́лити (шкі́рити, продава́ти, суши́ти) зу́би.**

СКА́ТЕРТЬЮ ДОРОГА. Говорится уходящему в знак того, что его не удерживают, в его присутствии не нуждаются.— **Ска́тертю (полотно́м) доро́га.**

СКАЧО́К ВПЕРЕД. Об особо значительном положительном результате в чём-либо.— **Стрибо́к вперед.**

СКВЕ́РНО КО́НЧИТЬ. *См.* **ПЛО́ХО КО́НЧИТЬ.**

СКВОЗЬ ЗУ́БЫ ЦЕДИ́ТЬ (говори́ть). Не разжимая рта, невнятно.— **Крізь зу́би ціди́ти (говори́ти).**

С КЕМ ПОВЕДЕ́ШЬСЯ, ОТ ТОГО́ И НАБЕРЕ́ШЬСЯ. О том, кто перенял взгляды, привычки и т. п. того, с кем дружен, общается, живёт и т. п.— **З ким поведе́шся, від то́го й набере́шся.**

СКЛА́ДЫВАТЬ (сложи́ть) ГО́ЛОВУ. Гибнуть.— **Склада́ти (скла́сти) го́лову.**

СКЛА́ДЫВАТЬ (сложи́ть) К НОГА́М (к стопа́м) ч т о. Употребляется для выражения покорности, зависимости и т. п.— **Склада́ти (скла́сти) до ніг** щ о.

СКЛАДЫВАТЬ (сложи́ть) КРЫ́ЛЬЯ (кры́лышки, ла́пки). Становиться смирным, боязливым; отказываться от каких-либо действий, прекращать борьбу; покоряться.— **Склада́ти (скла́сти) кри́ла (кри́льця, ла́пки).**

СКЛА́ДЫВАТЬ (слага́ть, сложи́ть) ОРУ́ЖИЕ. 1. Прекратить вооружённое сопротивление, сдаваться; 2. Отказываться от продолжения спора, борьбы, от каких-либо действий.— **Склада́ти (скла́сти, зложи́ти) збро́ю.**

СКЛА́ДЫВАТЬ (сложи́ть) РУ́КИ. Прекратить деятельность, перестать действовать, работать.— **Згорта́ти (згорну́ти, склада́ти, скла́сти) ру́ки.**

СКЛОНЯ́ТЬ (склони́ть) **ГОЛО́ВУ** п е р е д к е м, п е р е д ч е м. 1. Признать себя побеждённым, подчиниться кому-либо, чему-либо; 2. Относиться с почтительным уважением к кому-либо, преклоняться перед кем-либо, чем-либо.— **Схиля́ти (схили́ти) го́лову.**

СКЛОНЯ́ТЬ ПО ВСЕМ ПАДЕЖА́М (на все лады́). Часто упоминать, много говорить, обычно с неодобрением, осуждающе о ком-либо, о чём-либо.— **Повто́рювати (повторя́ти) на всі лади́.**

СКОЛЬЗИ́ТЬ ПО ПОВЕ́РХНОСТИ ч е г о. Не вникать глубоко в сущность чего-либо, ограничиваться самым общим, приблизительным знакомством с чем-либо.— **Ко́взати (ско́взати) по пове́рхні** ч о г о.

СКО́ЛЬКО ВЕРЕВКУ́ (верёвочку) НИ ВИТЬ, А КОНЦУ́ БЫТЬ. Неблаговидные дела, поступки и т. п., сколько бы они не продолжались,

становятся всем известны, им приходит конец.— **Скі́льки вірьо́вку не плести́, а кіне́ць їй бу́де; скі́льки зло́дій не кра́де, все одно́ тюрми́ не мине́.**

СКО́ЛЬКО ВОЛКА НИ КОРМИ́, [А] ОН ВСЕ́ В ЛЕС СМО́ТРИТ (гляди́т). *См.* **КАК ВОЛКА НИ КОРМИ́, [А] ОН ВСЕ́ В ЛЕС СМО́ТРИТ.**

СКО́ЛЬКО ГОЛО́В, СТО́ЛЬКО И УМО́В *и* **У ВСЯКОГО СВОЙ УМ И РА́ЗУМ.** У каждого человека свой характер, мышление, уровень знаний, общее развитие.— **Що голова́, то й ро́зум; скі́льки голів, сті́льки й умів.**

СКО́ЛЬКО ДУШЕ́ УГО́ДНО. Вдоволь.— **Скі́льки душа́ забажа́є (захо́че).**

СКО́ЛЬКО ЛЕТ, СКО́ЛЬКО ЗИМ! Восклицание при встрече давно не видавшихся людей.— **Скі́льки лі́т, скі́льки зим!**

СКОРЕЕ́ ВСЕ́ГО́. Возможно, вероятно.— **Скоріше (скоріш) усього́.**

СКОР (ско́рый) НА РУКУ. 1. Проворный и ловкий в работе; 2. Склонный к быстрой физической расправе.— **Швидки́й (ско́рий) на ру́ку.**

С КРАСОТЫ́ НЕ ВОДУ ПИТЬ. *См.* **С ЛИЦА́ НЕ ВОДУ ПИТЬ.**

СКРЕБЕ́Т НА ДУШЕ́ (на се́рдце). *См.* **НА ДУШЕ́ КОШКИ СКРЕБУ́Т.**

СКРЕЖЕТА́ТЬ ЗУБА́МИ. Проявлять злость, раздражение, досаду.— **Скрегота́ти (скреготі́ти) зуба́ми.**

СКРЕЖЕ́Т ЗУБО́ВНЫЙ. Бешеная злоба.— **Скре́гіт зубо́вний.**

СКРЕПЯ́ СЕ́РДЦЕ. Неохотно, принудив себя к чему-либо.— **Скріпи́вши се́рце.**

СКРЕ́ЩИВАЛИСЬ (скрести́лись) **ДОРО́ГИ** (пути́, тропи́нки) ч ь и. Кто-либо встречался с кем-то, имел с ним какие-либо отношения, обычно негативные.— **Схре́щувалися (схрести́лися) доро́ги (стежки́)** ч и ї.

СКРЕЩИВА́ТЬ (скрести́ть) **ВЗГЛЯ́ДЫ** (взо́ры). Посмотреть друг другу в глаза — обычно с вызовом, злобно и т. п.— **Схре́щувати (схрести́ти) по́гляди.**

СКРЕЩИВА́ТЬ (скрести́ть) **КО́ПЬЯ** (копьё). Вступать в бой, борьбу, спор, соревнование.— **Схре́щувати (схрести́ти) спи́си (спи́са).**

СКРЕЩИВА́ТЬ (скрести́ть) **ШПА́ГИ** (мечи́). Вступать в поединок, бой, спор.— **Схре́щувати (схрести́ти) шпа́ги (мечі́).**

СКРУТИ́ТЬ В БАРА́НИЙ РОГ. *См.* **ГНУТЬ В БАРА́НИЙ РОГ.**

СКУПО́Й РЫЦАРЬ. Воплощение жадности к деньгам и растленной власти золота.— **Скупи́й ри́цар.**

СЛА́БАЯ СТОРОНА́ *и* **СЛА́БОЕ МЕ́СТО** к о г о, ч е г о. Свойство или черта, наиболее уязвимые или наиболее подверженные воздействиям.— **Слабка́ (слаба́) сторона́** к о г о, ч о г о; **слабке́ (слабе́) мі́сце** к о г о, ч о г о.

СЛА́БЫЙ ПОЛ. *См.* **ПРЕКРА́СНЫЙ ПОЛ.**

СЛАГА́ТЬ (сложи́ть) **ОРУ́ЖИЕ.** *См.* **СКЛАДЫВА́ТЬ ОРУ́ЖИЕ.**

СЛАГА́ТЬ (сложи́ть) **С СЕБЯ́ ОТВЕТСТВЕ́ННОСТЬ.** Снимать с себя какие-либо обязанности, отказываться от ответственности за какую-либо работу, чьи-либо действия, поступки и т. п.— **Склада́ти (скла́сти) з се́бе відповіда́льність.**

СЛА́ДКИЕ (сла́достные) **СЛОВА́.** Льстивые слова.— **Соло́дкі слова́.**

СЛА́ДКИЙ СОН. Спокойный глубокий, беззаботный сон.— **Соло́дкий сон.**

С ЛЕ́ГКИМ СЕ́РДЦЕМ. Без раздумья, без тревоги.— **З легки́м се́рцем; з легко́ю душе́ю.**

С ЛЕ́ГКОЙ РУКИ́ ч ь е й. О чьём-либо удачном почине, примере.— **З легко́ї руки́** ч и є ї.

СЛЕД (сле́дом) **В СЛЕД.** *См.* **В ОДИ́Н СЛЕД.**

СЛЕДОВА́ТЬ ПО СТОПА́М (по следа́м) к о г о, ч ь и м. *См.* **ИДТИ́ ПО СТОПА́М.**

[И] СЛЕД ПРОСТЫ́Л (пропа́л). Об исчезновении кого-либо, чего-либо.— **Слід запа́в** (запа́вся).

СЛЕЗА́МИ ГО́РЮ НЕ ПОМО́ЖЕШЬ. Говорится тому, кто чем-либо расстроен, огорчен.— **Сльоза́ми го́рю не помо́жеш; сльоза́ми го́ря не здола́єш.**

СЛЕЗНО ПРОСИ́ТЬ. Плача, просить кого-нибудь о чём-нибудь.— **Сліз-но проси́ти.**

СЛЕЗЫ КИПЯ́Т В ГЛАЗА́Х ч ь и х. Слёзы подступают, готовы брызнуть, пролиться.— **Сльо́зи кипля́ть в (на) оча́х** ч и ї х.

СЛЕЗЫ ПОДСТУПА́ЮТ К ГО́РЛУ. Готов расплакаться, разрыдаться.— **Сльо́зи підступа́ють (підко́чуються) до го́рла.**

СЛЕПА́Я КУ́РИЦА. О человеке, который плохо видит.— **Сліпа́ ку́рка.**

СЛЕТА́ТЬ НА ОДНО́Й НОГЕ куда, к кому. Очень быстро сбегать, сходить куда-либо.— **Злітáти на одній нозі** куди, до кого.

СЛИ́ВКИ СНИМА́ТЬ (снять) с чего. Забирать себе что-то лучшее, не тратя особых усилий.— **Сметáнку збирáти (зібрáти)** з чого.

СЛИ́ШКОМ ПО́ЗДНО. С опозданием, несвоевременно.— **У свинячий гóлос.**

С ЛИЦА́ (с красоты́) НЕ ВО́ДУ ПИТЬ. Красота не так важна.— **З краси́ не пи́ти роси́ (води́); краси́ у вінку́ не носи́ти.**

СЛОВ (сло́ва) НЕТ. Конечно, действительно, не приходится спорить.— **Нема́ чого́ (нема́ що, нічого) й каза́ти (говори́ти).**

СЛО́ВНО (то́чно) АРШИ́Н ПРОГЛОТИ́Л. *См.* **КАК АРШИН ПРОГЛОТИЛ.**

СЛО́ВНО (то́чно) ПЕЛЕНА́ (покро́в, заве́са) С ГЛАЗ ПАДАЕТ (спада́ет, упа́ла, спа́ла). *См.* **КАК БУ́ДТО ПЕЛЕНА С ГЛАЗ ПАДАЕТ.**

СЛО́ВО В СЛО́ВО. Совершенно точно, буквально — о передаче чужих слов.— **Сло́во в сло́во.**

СЛО́ВО ЗА СЛО́ВО. Постепенно, мало-помалу — о развитии разговора, беседы.— **Сло́во за сло́вом; сло́во по сло́ву.**

СЛО́ВО И ДЕ́ЛО. Мысль, идея и её воплощение, претворение в жизнь.— **Сло́во і ді́ло.**

СЛО́ВО НЕ ВОРОБЕ́Й, ВЫ́ЛЕТИТ (вы́пустишь) — НЕ ПОЙМАЕШЬ. Сказанные, произнесённые слова не возьмёшь обратно.— **Сло́во не горобе́ць: ви́летить — не піймáєш (назáд не вéрнеш).**

СЛОЖИ́ТЬ ГО́ЛОВУ. *См.* **СКЛАДЫВАТЬ ГОЛОВУ.**

СЛОЖИ́ТЬ К НОГА́М (к стопа́м) что. *См.* **СКЛАДЫВАТЬ К НОГАМ.**

СЛОЖИ́ТЬ КРЫ́ЛЬЯ (кры́лышки, ла́пки). *См.* **СЛОЖИТЬ КРЫЛЬЯ.**

СЛОЖИ́ТЬ ОРУ́ЖИЕ. *См.* **СКЛАДЫВАТЬ ОРУЖИЕ.**

СЛОЖИ́ТЬ РУ́КИ. *См.* **СКЛАДЫВАТЬ РУКИ.**

СЛОЖИ́ТЬ С СЕБЯ́ ОТВЕ́ТСТВЕННОСТЬ. *См.* **СЛАГАТЬ С СЕБЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ.**

СЛОМА́ТЬ [СЕБЕ́] ГО́ЛОВУ (ше́ю). Разбиться, искалечиться, погибнуть.— **Зламáти [собі́] гóлову (ши́ю); скрути́ти (звернýти) [собі] в'я́зи (ши́ю, гóлову).**

СЛОМА́ТЬ (слома́ть) РОГА́ кому. *См.* **ОБЛОМАТЬ РОГА.**

СЛОМЯ́ ГО́ЛОВУ. Стремительно, опрометью, стремглав бежать, мчаться и т. п.— **Сторч головóю.**

СЛОНА́ НЕ ПРИМЕ́ТИТЬ. Не заметить самого главного, важного.— **Слонá не помíтити.**

СЛОН НА́ УХО НАСТУПИ́Л кому. *См.* **МЕДВЕДЬ НА УХО НАСТУПИЛ.**

СЛУГА́ ДВУХ ГОСПО́Д. О человеке, пытающемся одновременно служить, угождать двум направлениям, партиям и т. п.— **Слугá двох панів.**

СЛУЖИ́ТЕЛИ ФЕМИ́ДЫ. Судьи, служащие суда.— **Служи́телі Фемі́ди.**

СЛУЖИ́ТЬ ОРУ́ДИЕМ чего. Быть орудием в каком-нибудь деле, для достижения чего-нибудь.— **Бýти знаря́ддям (за знаря́ддя)** чого.

СЛУЖИ́ТЬ ПРЕПЯ́ТСТВИЕМ. Препятствовать.— **Стоя́ти на перешкóді (на завáді).**

С ЛУНЫ УПА́СТЬ (свали́ться). *См.* **С НЕБА УПАСТЬ.**

СЛУХОМ ЗЕМЛЯ́ ПО́ЛНИТСЯ. Употребляется как нарочито неопределённый ответ на вопросы: откуда ты знаешь? кто тебе сказал? и т. п.— **Чýтка йде (поголóс ідé) по всьóму світу; вісті не лежáть на мíсці.**

СЛЫХА́ННОЕ (слы́хано) ЛИ [ЭТО] ДЕ́ЛО. О чём-либо совершенно необычном, невозможном, недопустимом.— **Чи чýвана це річ.**

СЛЫХОМ НЕ СЛЫХА́ТЬ (не слы́хивать, не слы́хано). 1. Никогда не слышать, не иметь представления о ком-либо, чём-либо; 2. Ничего не известно о ком-либо, чём-либо; нет и в помине кого-либо, чего-либо.— **Ані (ні) чýтки [не] чувáти [ані (ні) ви́дом (в вічі) не видáти].**

СЛЫШАТЬ СВОИ́МИ [СО́БСТВЕННЫМИ] УША́МИ. Воспринимать слухом самолично.— **Чýти на влáсні вýха (своїми вýхами).**

СЛЫШНО, КАК МУ́ХА ПРОЛЕТИ́Т. О полной тишине.— **Чýти, як мýха пролетíть.**

СЛЮ́НКИ ТЕКУ́Т (потекли́). 1. О сильном желании съесть что-либо

вкусное, аппетитное; 2. О предвкушении чего-либо крайне заманчивого, соблазнительного.— **Слинá кóтиться (покотúлася, тéче, потеклá); слинá на язúк набігáє.**

СМАЗЫВАТЬ (смáзать) ПЯ́ТКИ. Быстро убегать, обращаться в бегство.— **Намáзувати (намáзати, намáщувати, намастúти) п'я́ти (п'я́тки) сáлом.**

СМАТЫВАТЬ (смотáть) У́ДОЧКИ. Поспешно уходить откуда-либо по какой-либо причине.— **Змóтувати (змотáти) вýдки (вýдочки).**

СМЕНИ́ТЬ (переменúть, преложúть, положúть) ГНЕВ НА МИ́ЛОСТЬ. *См.* **МЕНЯ́ТЬ ГНЕВ НА МИ́ЛОСТЬ.**

СМЕРИТЬ (смéрять) ГЛАЗА́МИ (взглядóм, взóром). *См.* **МЕРИТЬ ГЛАЗА́МИ.**

СМЕРТЕ́ЛЬНЫЙ ВРАГ. Непримиримый, лютый враг.— **Смертéльний вóрог.**

СМЕ́РТНЫЙ БОЙ. Решительный, жестокий бой, который заканчивается смертью одного из участников.— **Смертéльний (смéртний) бій.**

СМЕ́РТНЫЙ ГРЕХ. Проступок, который невозможно искупить.— **Смертéльний (смéртний) гріх.**

СМЕ́РТНЫЙ ЧАС [ПРО́БИЛ]. *См.* **ПОСЛЕ́ДНИЙ ЧАС [ПРО́БИЛ].**

СМЕРТЬ ЗАГЛЯДЫВАЕТ (смóтрит) В ГЛАЗА кому. Кто-то скоро умрёт, кто-то находится в смертельной опасности.— **Смерть заглядáє (зазирáє, дúвиться) в óчі (у вічі)** кому.

СМЕРТЬ ЗАНЕСЛА́ СВОЮ́ О́СТРУЮ КОСУ́ над кем. Кому-то угрожает гибель.— **Смерть занеслá свою́ гóстру косу́** над ким.

СМЕРТЬ КО́СИТ кого. Кто-то умирает, погибает.— **Смерть кóсить** кого.

СМЕРТЬ НАЙТИ́. Погибнуть, умереть.— **Смерть найтú (знайтú).**

СМЕРТЬ НА НОСУ у кого. Кто-то очень болен, стар, скоро умрёт.— **Смерть за плечúма** у кого.

С МЕСТА В КАРЬЕ́Р. Тотчас, сразу же, без приготовления.— **З місця в кар'ép; з копúта вскач.**

СМЕСТИ́ С ЛИЦА́ ЗЕМЛИ́. *См.* **СТИРА́ТЬ С ЛИЦА́ ЗЕМЛИ́.**

СМЕХ НАПАЛ на кого. Кому-то захотелось смеяться.— **Сміх напáв** на кого.

СМЕХ СКВОЗЬ СЛЕЗЫ. О радости, которая сопровождается слезами грусти и умиления.— **Сміх крізь сльóзи.**

СМЕША́ТЬ [ВСЕ] В ОДНУ́ КУ́ЧУ. *См.* **ВАЛИ́ТЬ [ВСЕ] В ОДНУ́ КУ́ЧУ.**

СМЕШИВАТЬ (смешáть) С ГРЯ́ЗЬЮ кого. Всячески унижать, оскорблять, чернить, несправедливо обвинять.— **Змішувати (змішáти) з гря́ззю (з болóтом, з багнóм)** кого.

СМЕШИ́ТЬ ЛЮДЕ́Й. Быть объектом насмешки для кого-либо.— **Смішúти людéй.**

СМЕЮ (осмéливаюсь) ДУ́МАТЬ (спросúть). Употребляется как вежливая форма утверждения или вопроса.— **Смію дýмати (запитáти).**

СМЕЯ́ТЬСЯ В ДУШЕ над кем, над чем. Смеяться, подшучивать над кем-либо, не проявляя этого.— **Смія́тися в душі** з кого, чого, *рідко* над ким, чим.

СМЕЯ́ТЬСЯ В КУЛА́К. Скрывать свой смех.— **Смія́тися в кулáк.**

С МИНУ́ТЫ НА МИНУ́ТУ. В очень скором времени — о чём-либо ожидаемом.— **З хвилúни на хвилúну; кóжної хвилúни; [у] кóжну хвилúну;** *(вот-вот)* **от-óт; ось-óсь.**

С МИ́РУ ПО НИ́ТКЕ — ГО́ЛОМУ РУБА́ШКА (рубáха). Ото всех понемногу — получается нечто значительное, ощутимое для кого-либо одного. Говорится тогда, когда сообща помогают в чём-либо, что не по средствам или не по силам одному.— **З мúру по нúтці — гóлому сорóчка; з хáти по нúтці — сиротí свитúна (сирота́ у свúтці).**

СМОТРЕ́ТЬ (посмотрéть, глядéть, поглядéть) БЕССТЫЖИМИ ГЛАЗА́МИ. Утрачивать совесть, чувство стыда, чувство собственного достоинства.— **Позичáти (позúчити) óчі у сірка́; псóві óчі продавáти (продáти).**

СМОТРЕ́ТЬ (глядéть) БОЛЬШИ́МИ ГЛАЗА́МИ. *См.* **ДЕ́ЛАТЬ (сдéлать) БОЛЬШИ́Е (крýглые) ГЛАЗА́.**

СМОТРЕ́ТЬ (глядéть) В ГЛАЗА́ кому. Не бояться чего-либо.— **Дивúтися (заглядáти, зазирáти) в óчі (у вічі)** кому.

СМОТРЕ́ТЬ (глядéть) В ГРОБ (в могúлу). Быть близким к смерти — о дряхлых или безнадёжно больных людях.— **Дивúтися в могúлу (в домовúну).**

СМОТРЕ́ТЬ (гляде́ть) В ЗУ́БЫ кому. Церемониться, считаться с кем-либо.— **Диви́тися (загляда́ти) в зу́би** кому.

СМОТРЕ́ТЬ (гляде́ть) В КО́РЕНЬ. Вникать в самое существо какого-либо дела.— **Диви́тися в ко́рінь.**

СМОТРЕ́ТЬ (гляде́ть) В КУСТЫ́. Стремиться увильнуть от дела, от ответственности.— **Диви́тися в кущі́.**

СМОТРЕ́ТЬ (гляде́ть) В ЛЕС. Тяготясь местом работы или местом пребывания, намереваться его оставить, покинуть.— **Диви́тися в ліс.**

СМОТРЕ́ТЬ (гляде́ть) В ОБА [ГЛАЗА]. Внимательно смотреть; быть зорким, быть на стороже.— **Диви́тися обома́ (пи́льно); бу́ти насторо́жі (обере́жним, пи́льним).**

СМОТРЕ́ТЬ (гляде́ть, посмотре́ть) ВО ВСЕ ГЛАЗА́. Смотреть пристально, с напряжённым вниманием.— **Пи́льно диви́тися (подиви́тися).**

СМОТРЕ́ТЬ (гляде́ть) В РОТ кому. Подобострастно слушать кого-либо, заискивать перед кем-либо.— **Диви́тися (зазира́ти) в рот (в ро́та)** кому.

СМОТРЕ́ТЬ (гляде́ть) ГЛАЗА́МИ чьими на кого, на что. Не имея собственного мнения, целиком подчиниться чужому.— *Диви́тися* **очи́ма** чиї́ми на кого, на що.

СМОТРЕ́ТЬ (гляде́ть) ДРУГИ́МИ (ины́ми) ГЛАЗА́МИ на кого, на что. Оценивать кого-либо, что-либо с иной точки зрения.— **Диви́тися (гля́нути) і́ншим (нови́м) о́ком** на кого, на що; **диви́тися (гля́нути) і́ншими (нови́ми) очи́ма** на кого, на що.

СМОТРЕ́ТЬ (гляде́ть) НЕ НА ЧТО. О ком-либо, чём-либо плохом, невзрачном.— **Диви́тися нема́ на що.**

СМОТРЕ́ТЬ (гляде́ть, посмотре́ть) ПРА́ВДЕ В ГЛАЗА́ (в лицо́). Трезво оценивать действительное положение вещей.— **Диви́тися (гля́нути, подиви́тися) пра́вді в о́чі (у вічі́).**

СМОТРЕ́ТЬ (гляде́ть) ПРЯ́МО (сме́ло) В ГЛАЗА́ кому, чему. Не бояться чего-либо, быть мужественным; не испытывать угрызения совести перед кем-либо, чувствовать себя легко и свободно.— **Диви́тися пря́мо (сміли́во) в о́чі (у вічі)** кому, чому.

СМОТРЕ́ТЬ (гляде́ть) СВЕ́РХУ [ВНИЗ] на кого. Относиться к кому-либо высокомерно, с пренебрежением.— **Диви́тися згори́ [вниз]** на кого.

СМОТРЕ́ТЬ (гляде́ть) СВЫСОКА́ на кого. Относиться надменно, высокомерно, с презрением.— **Диви́тися зви́сока (зго́рда, спого́рда)** на кого.

СМОТРЕ́ТЬ (гляде́ть) СКВОЗЬ ПА́ЛЬЦЫ на кого, на что. Делать вид, что не замечаешь чего-либо предосудительного, недозволенного.— **Диви́тися (гляді́ти) крізь па́льці** на кого, на що.

СМОТРЕ́ТЬ (гляде́ть) СКВОЗЬ РО́ЗОВЫЕ ОЧКИ́ на кого, на что. Идеализировать кого-либо, что-либо, не замечать недостатков, тёмных сторон кого-либо, чего-либо.— **Диви́тися крізь рожеві́ окуля́ри (ске́льця)** на кого, що; **диви́тися крізь рожеву́ при́зму** на кого, що.

СМОТРЕ́ТЬ СМЕ́ЛО В ГЛАЗА́ кому, чему. *См.* **СМОТРЕ́ТЬ ПРЯ́МО В ГЛАЗА́.**

СМОТРЕ́ТЬ (гляде́ть) СМЕ́РТИ В ГЛАЗА́ (в лицо́). Быть близким к смерти; пребывать в состоянии смертельной опасности.— **Диви́тися (загляда́ти, зазира́ти, гля́нути) сме́рті (небезпе́ці) в о́чі (у вічі).**

СМЫВА́ТЬ (смыть) КРО́ВЬЮ что. *Книжн.* Избавляться от чего-либо позорящего ценою жизни.— **Змива́ти (зми́ти) кро́в'ю** що.

СНА НИ В ОДНО́М ГЛАЗУ́ [НЕТ] у кого. Совсем не хочется спать, кто-то не может заснуть.— **Сон не йде на о́чі** кому; **сон [десь] тіка́є від** кого.

С НЕ́БА (с луны́) УПА́СТЬ (свали́ться). *Шутл.* Не знать, не понимать того, что всем давно известно, понятно.— **З не́ба (з місяця) впа́сти (звали́тися).**

СНИМА́ТЬ (снять) ПЕ́НКИ (сли́вки). Брать себе самое лучшее, самое выгодное.— **Зніма́ти (зня́ти) пі́нку; збира́ти (зібра́ти) вершки́.**

СНИМА́ТЬ (снять, срыва́ть, сорва́ть) ПОКРО́В с чего. Сделать явным что-либо, обнажить, раскрыть сущность чего-либо.— **Зніма́ти (зня́ти, зрива́ти, зірва́ти) покрива́ло** з чого.

СНИМА́ТЬ (снять) [ПОСЛЕ́ДНЮЮ] РУБА́ШКУ с кого. *См.* **ОСТАВИ́ТЬ В ОДНО́Й РУБА́ШКЕ.**

СНИМА́ТЬ (снять) **СТРУ́ЖКУ** с к о г о. Отчитывать, ругать, пробирать.— **Зніма́ти** (зня́ти) **стру́жку** з к о г о.

СНИМА́ТЬ (снять) **ША́ПКУ** (шля́пу) п е р е д к е м. Выражать своё почтение, уважение кому-либо.— **Здійма́ти** (здійня́ти, зніма́ти, зня́ти) ша́пку (бриля́, капелю́ха) п е р е д к и м.

СНОМ-ДУ́ХОМ НЕ ЗНАТЬ (не ве́дать). *См.* **НИ СНОМ НИ ДУ́ХОМ НЕ ЗНАТЬ.**

СНЯ́ВШИ (сняв) **ГО́ЛОВУ, ПО ВОЛОСА́М НЕ ПЛА́ЧУТ.** Свершив что-либо непоправимое, бессмысленно сожалеть о мелочах, выражать сочувствие — говорится тогда, когда поздно и бесполезно жалеть о чём-либо.— **Стя́вши го́лову, за воло́ссям не пла́чуть; чуб дарма́, як голови́ нема́.**

СОБА́КА ЛА́ЕТ — ВЕ́ТЕР НОСИ́Т. Не стоит обращать внимание на чьи-либо слова, сплетни, слухи и т. п.— **Соба́ка га́вка (бре́ше), а ві́тер несе́ (но́сить); соба́ка га́вка, а ма́жі йдуть; пси ви́ють, а мі́сяць сві́тить.**

[КАК] СОБА́КА НА СЕНЕ́. О человеке, который сам не пользуется чем-либо и другим не даёт.— **[Як] соба́ка на сі́ні.**

СОБА́К (ло́дыря) **ГОНЯ́ТЬ.** Ничего не делать, бездельничать.— **Соба́к ганя́ти.**

СОБА́КЕ СОБА́ЧЬЯ [И] СМЕРТЬ. Говорится с презрением и удовлетворением о смерти дурного (с точки зрения говорящего) человека.— **Соба́ці соба́ча смерть.**

СОБА́ЧИЙ НЮХ у к о г о. Кто-то легко подмечает, понимает то, что прячут, скрывают.— **Соба́чий нюх** у к о г о.

СОБА́ЧИЙ ХО́ЛОД. Очень холодно.— **Соба́чий хо́лод.**

СОБА́ЧЬЯ ВЕ́РНОСТЬ (пре́данность). Необыкновенная преданность и верность.— **Соба́ча ві́рність** (ві́данність).

СОБИРА́ТЬСЯ (собра́ться) **С МЫ́СЛЯМИ.** Сосредоточиваться на чём-либо, пытаясь обдумать, решить что-либо.— **Збира́ти** (зібра́ти) **думки́ [докупи, ра́зом]; збира́тися** (зібра́тися) **з думка́ми.**

СОБИРА́ТЬСЯ (собра́ться) **С СИ́ЛАМИ.** 1. Накапливать в себе силы; отдыхая, восстанавливать в себе силы; 2. Перебарывая, превозмогая в себе страх, робость, неуверенность и т. п., решаться на что-либо.— **Збира́тися** (зібра́тися) **в си́лі (на си́лі); набира́тися** (**набра́тися**) **си́ли** (**сил**).

СО́БСТВЕННЫМИ УША́МИ СЛЫ́ШАТЬ. *См.* **СВОИ́МИ УША́МИ СЛЫ́ШАТЬ.**

СОВА́ТЬ (су́нуть) **ГО́ЛОВУ В ПЕ́ТЛЮ.** Рисковать своей жизнью, карьерой, поступая как-либо, ведя себя каким-либо образом.— **Стромля́ти го́лову** (**шию**) **в за́шморг** (**в ярмо́**).

СОВА́ТЬ (су́нуть) **[СВОЙ] НОС** к у д а *и* **СОВА́ТЬСЯ** (су́нуться) **С НО́СОМ** (**со свои́м но́сом**) к у д а. Вмешиваться не в своё дело.— **Со́вати** (**су́нути, стромля́ти, ти́кати, ткну́ти, пха́ти**) **[свого́] но́са** к у д и.

СОВЕ́СТЬ МУ́ЧИТ (терза́ет) к о г о. Кто-то страдает, остро ощущает свою вину.— **Со́вість** (**сумлі́ння**) **му́чить** (**гризе́**) к о г о.

СОВЕ́СТЬ НЕ ЧИСТА́ у к о г о. Кто-либо совершил преступление или непорядочный поступок.— **Со́вість не чи́ста** у к о г о; **на со́вість не чи́стий** х т о.

СОВЕСТИ ХВАТА́ЕТ (хвати́ло) у к о г о. Кто-то не стыдится делать что-то недостойное.— **Со́вісті ста́є** (**ста́ло, хвата́є, хвати́ло**) у к о г о.

СОВЛАДА́ТЬ С СОБО́Й. Подчинить свои душевные движения, поступки воле, рассудку.— **Здола́ти** себе́.

СОВЛЕ́ЧЬ С ПУТИ́ [И́СТИННОГО]. *См.* **СБИВА́ТЬ С ПУТИ́ [ИСТИННОГО].**

СО ВСЕ́Й ПОЛНОТО́Й. *См.* **ВО ВСЕ́Й ПОЛНОТЕ́.**

С О ВСЕХ КОНЦО́В. Отовсюду.— **З усіх кінців.**

СО ВСЕХ НОГ [БРО́СИТЬСЯ, ПОБЕЖА́ТЬ]. Очень быстро, стремительно.— **З усіх** (**зі всіх**) **ніг [кинутися, побігти].**

СОГНУ́ТЬ (скрути́ть) **В БАРА́НИЙ РОГ.** *См.* **ГНУТЬ В БАРА́НИЙ РОГ.**

СОГНУТЬ В ДУГУ́ (в три дуги́). *См.* **ГНУТЬ В ДУГУ́.**

СОГНУ́ТЬ В ТРИ ПОГИ́БЕЛИ. *См.* **ГНУТЬ В ТРИ ПОГИ́БЕЛИ.**

СО ДНА́ МО́РЯ (со дна морско́го) **ДОСТА́ТЬ.** *См.* **НА ДНЕ́ МО́РЯ НАЙТИ́.**

С О́ДНОГО́ (еди́ного) **МА́ХУ.** *См.* **ОДНИ́М МА́ХОМ.**

СО ДНЯ НА́ ДЕНЬ. 1. С одного дня на другой; 2. В один из ближайших дней, в ближайшее время.— З дня на де́нь.

СОДО́М И ГОМО́РРА. *Книжн.* Крайний беспорядок, суматоха, шум.— Содо́м і гомо́рра.

СОЗДАВА́ТЬ (созда́ть) **ВПЕЧАТЛЕ́НИЕ.** Вызывать в сознании кого-либо определенное представление или мысль.— Ство́рювати (створи́ти) вра́ження.

СОЗДА́ТЬ (сотвори́ть) **[СЕБЕ́] КУМИ́Р.** Признать кого-либо, что-либо единственно достойным преклонения.— Створи́ти (зроби́ти) [собі] куми́р (кумі́ра).

СОЙТИ В МОГИ́ЛУ. *См.* **СХОДИ́ТЬ В МОГИ́ЛУ.**

СОЙТИ НА НЕТ. *См.* **СХОДИ́ТЬ НА НЕТ.**

СОЙТИ (спуска́ться, спусти́ться) **С НЕ́БА НА ЗЕ́МЛЮ.** *См.* **СХОДИТЬ С НЕ́БА НА ЗЕ́МЛЮ.**

СОЙТИ СО СЦЕ́НЫ (с аре́ны). *См.* **СХОДИ́ТЬ СО СЦЕ́НЫ.**

СОЙТИ́ С [СВОЕГО́] ПУТИ́, (с [своє́й] доро́ги). *См.* **СХОДИ́ТЬ С [СВОЕГО́] ПУТИ́.**

СОЙТИ́ С РУК. *См.* **СХОДИ́ТЬ С РУК.**

СОЙТИ́ С УМА́. *См.* **СХОДИ́ТЬ С УМА́.**

СОКРАЩА́ТЬ (сократи́ть) **ЖИЗНЬ** к о м у. Уменьшать продолжительность жизни, становиться причиной чьей-либо преждевременной смерти.— Укоро́чувати (укороти́ти) ві́ку (вік, життя́) к о м у.

СОКРАЩА́ТЬ (сократи́ть) **ПУТЬ.** Идя напрямик, укорачивать путь.— Укоро́чувати (укороти́ти) шля́ху (шлях, доро́гу).

СОЛОВЬЯ́ БАСНЯ́МИ НЕ КО́РМЯТ. Говорится перед тем, как пригласить кого-либо к столу, или тогда, когда кого-либо нужно обеспечить, снабдить чем-либо.— Солове́й пісня́ми не си́тий; слів гу́сто, а в животі́ пу́сто.

СОЛОМО́НОВО РЕШЕ́НИЕ. *Книжн.* Мудрое и простое решение трудноразрешимого вопроса.— Соломо́нове рі́шення.

СОЛЬ ЗЕМЛИ́ к т о. О выдающихся представителях какой-либо общественной группы, о наиболее ценной и важной части какого-либо общества.— Сіль землі́.

СОМНИ́ТЕЛЬНАЯ ПРА́ВДА. О том, во что не верят.— Щерба́та пра́вда.

СОН В РУ́КУ. *Шутл.* Оказывается вещим, сбывается — о сновидении.— Сон в ру́ку.

СОН КЛО́НИТ к о г о. Кому-либо хочется спать.— Сон кло́нить к о г о.

СОН НАЯВУ́. Что-то необычное, необыкновенное.— Сон наяву́.

СОННОЕ ЦА́РСТВО. *Шутл.* Покой, безмолвие, когда все погружены в сон.— Со́нне ца́рство.

СОРВА́ТЬ МАСКУ с к о г о. *См.* **СРЫВА́ТЬ МАСКУ.**

СОРВА́ТЬ ПОКРО́В с ч е г о. *См.* **СНИМА́ТЬ ПОКРО́В.**

СОРВА́ТЬСЯ С ЯЗЫКА́. *См.* **СРЫВА́ТЬСЯ С ЯЗЫКА.**

СОРО́КА НА ХВОСТЕ́ ПРИНЕСЛА́. *Шутл., ирон.* Об известии, сведениях, неизвестно откуда полученных, взятых.— Соро́ка на хвості принесла́.

СОСА́ТЬ КРОВЬ ч ь ю. *См.* **ПИТЬ КРОВЬ.**

СОСА́ТЬ ПОД ЛО́ЖЕЧКОЙ. Кому-то сильно хочется есть.— Ссáти (смокта́ти) під ло́жечкою.

СОСА́ТЬ (тяну́ть) **СОК** (со́ки) **из** к о г о. Лишать сил, доводить до изнеможения, мучая, изводя или порабощая, эксплуатируя и т. п.— Тягти́ (тягну́ти, смокта́ти, ссáти) со́ки з к о г о.

СОСЛУЖИ́ТЬ СЛУ́ЖБУ. 1. Оказать услугу кому-либо; 2. Принести пользу кому-либо; сыграть положительную роль в чём-либо.— Ставáти (ста́ти) в приго́ді.

СО СПОКОЙНОЙ (с чи́стой) **СО́ВЕСТЬЮ.** Совершенно спокойно, не испытывая угрызения совести или тревоги, боязни.— Із спокійною (з чи́стою) со́вістю; із спокійним (з чи́стим, з ясни́м) сумлінням.

СО СТУДЕНЧЕСКОЙ СКАМЬИ́. *См.* **СО ШКОЛЬНОЙ СКАМЬИ.**

СОСУД СКУДЕ́ЛЬНЫЙ к т о. *Уст.* О человеке как слабом существе, обречённом на гибель, смерть.— Слабка́ (ніжна, тендітна) істо́та.

СОТВОРИ́ТЬ [СЕБЕ́] КУМИ́Р. *См.* **СОЗДА́ТЬ [СЕБЕ́] КУМИР.**

С ОТКРЫ́ТЫМ (с по́днятым) **ЗАБРА́ЛОМ.** Открыто, не скрывая истинных намерений.— З відкри́тим (з піднятим) забра́лом (заборо́лом).

С ОТКРЫ́ТЫМ (с чи́стым) СЕ́РДЦЕМ. Искренне, откровенно, доверчиво.— З відкри́тим (з розкри́тим) **сердцем**; з (із) *щи́рим се́рцем*.

СО ШКО́ЛЬНОЙ (со студе́нческой) СКАМЬИ. Сразу после окончания школы, вуза.— Із (зі) шкільно́ї (із (зі) студе́нтської) ла́ви.

СО ЩИТОМ [ВЕРНУ́ТЬСЯ]. Быть победителем.— З щито́м [поверну́тися].

СО ЩИТО́М ИЛИ НА ЩИТЕ́ [ВОЗВРАЩА́ТЬСЯ, ЯВЛЯ́ТЬСЯ *и т. п.*]. *Книжн.* Или победи́ть, или поги́бнуть.— Або́ з щито́м, або́ на щиті [поверта́тися, з'явля́тися *і т. ін.*].

СПАДА́ТЬ (спасть) С ЛИЦА́. Заметно осунуться.— Спада́ти (спа́сти) з лиця́ (на лиці, з ви́ду).

СПА́ЛА ПЕЛЕ́НА С ГЛАЗ. *См.* **УПА́ЛА ПЕЛЕ́НА С ГЛАЗ.**

С ПАРШИВОЙ ОВЦЫ ХОТЬ ШЕ́РСТИ КЛОК. Когда нельзя получить от кого-либо многого, рады взять хоть что-либо, пустое, незначительное.— З пога́ної (з парши́вої) ві́вці хоч **во́вни жмут**.

СПАСА́ТЬ ЖИЗНЬ к о м у. Избегая смертельной опасности, сохранять собственную жизнь или отводить от кого-либо смертельную опасность.— **Рятува́ти життя́** к о м у.

СПАСА́ТЬ СВОЮ́ [СО́БСТВЕННУЮ] ШКУ́РУ. Спасать свою жизнь.— **Рятува́ти свою́ [вла́сну] шку́ру**.

СПАТЬ БЕЗ ЗА́ДНИХ НОГ. Крепко спать после сильной усталости.— Спа́ти без за́дніх ніг.

СПАТЬ ВЕЧНЫМ (после́дним, моги́льным, непробу́дным) СНОМ *и* **СПАТЬ СНОМ МОГИЛЫ.** Быть мёртвым, умереть.— Спа́ти ві́чним (гробови́м, непробу́дним) сном.

СПАТЬ И [ВО СНЕ] ВИ́ДЕТЬ. Страстно желать чего-либо.— Спа́ти і в (уві) сні ба́чити.

СПАТЬ (засну́ть) **СНОМ ПРА́ВЕДНИКА** (пра́ведных). Спать крепко и безмятежно.— Спа́ти (засну́ти) сном пра́ведника (пра́ведних).

С (от) [САМЫХ] ПЕЛЕ́НОК. С раннего детства.— Від (з) са́мих пелю́шо́к.

С ПЕ́НОЙ У РТА. Горячо, азартно, крайне возбуждённо.— З піною на губа́х (в ро́ті, біля ро́та).

С ПЕ́РВОГО ЗНАКО́МСТВА. Сразу, при первой же встрече.— З пе́ршого знайо́мства; з пе́ршої зу́стрічі.

С ПЕ́РВОГО СЛО́ВА [ПОНИМА́ТЬ, ПОНЯ́ТЬ]. С самого начала разговора, беседы.— З пе́ршого сло́ва [розуміти, зрозуміти].

СПЕТЬ (тяну́ть, затяну́ть) **ЛА́ЗАРЯ.** *См.* **ПЕТЬ ЛА́ЗАРЯ.**

СПИНА́ НЕ РАЗГИБА́ЕТСЯ у к о г о. Кто-то много без отдыха работает.— Спи́на не розгина́ється.

СПЛОТИ́ТЬ РЯДЫ́. Достичь единства в решениях, действиях; объединиться для достижения какой-либо цели.— Згуртува́ти ряди́.

СПЛОШНА́Я ВЫДУМКА. Всё придумано, выдумано.— Цілкови́та ви́гадка.

СПЛОШНО́Е НЕДОРАЗУМЕ́НИЕ. Абсолютно неправильное, неверное понимание чего-либо.— **Цілкови́те** непорозуміння.

СПЛОШЬ И (да) РЯ́ДОМ. Очень часто, почти всегда.— **Раз у раз; раз пово (по) раз; ча́сто й (та) гу́сто; ча́сто-гу́сто.**

С ПОДНЯ́ТЫМ ЗАБРА́ЛОМ. *См.* **С ОТКРЫ́ТЫМ ЗАБРА́ЛОМ.**

СПОКОЙНАЯ СО́ВЕСТЬ. Сознание своей правоты, правильности своих поступков.— Спокійна со́вість; спокійне сумління.

СПОКО́ЙНО НА СЕ́РДЦЕ (на душе́) у к о г о. Кто-либо пребывает в состоянии душевного равновесия, покоя.— **Спокійно на се́рці** (на душі) у к о г о.

С ПОЛУСЛО́ВА [ПОНИМА́ТЬ, ПОНЯ́ТЬ]. Сразу, без долгих объяснений.— З півсло́ва [розуміти, зрозуміти].

СПОРТИ́ВНАЯ ФО́РМА. Степень профессиональной подготовки спортсмена, когда он может полностью проявить свои возможности.— Спорти́вна фо́рма.

СПОРТИ́ВНЫЙ ИНТЕРЕ́С. Желание проверить свои способности, умения.— Спорти́вний інтере́с.

СПРАШИВА́ТЬ БЕЗ ОБИНЯКО́В. *См.* **ГОВОРИ́ТЬ БЕЗ ОБИНЯКО́В.**

СПРАШИВА́ТЬ ОБИНЯКО́М (обиняка́ми). *См.* **ГОВОРИ́ТЬ ОБИНЯКО́М.**

СПРЯТА́ТЬ КО́ГТИ. *См.* **ПРЯТА́ТЬ КО́ГТИ.**

СПРЯ́ТАТЬСЯ ЗА [ЧУЖУ́Ю] СПИ́НУ (за [чужи́е] спи́ны). *См.* **ПРЯ́ТАТЬСЯ ЗА [ЧУЖУЮ] СПИ́НУ.**

СПУСКА́ТЬ (спусти́ть) **НА ТОРМОЗА́Х** что. Уладить что-либо неприятное тихо, без шума.— **Спуска́ти** (спусти́ти) **на га́льмах** що.

СПУСКА́ТЬ (спусти́ть) **ШКУ́РУ** (три шку́ры, семь шкур) с кого. Сильно высечь, избить.— **Спуска́ти** (спусти́ти) **шку́ру** (три шку́ри, сім шкур) з кого.

СПУСКА́ТЬСЯ (спусти́ться) **С НЕ́БА НА ЗЕ́МЛЮ.** *См.* **СХОДИ́ТЬ С НЕ́БА НА ЗЕ́МЛЮ.**

С ПУСТЫ́МИ РУКА́МИ [ПРИЙТИ́, ЯВИ́ТЬСЯ *и т. п.*]. Ничего не имея, ничего не получив.— **З поро́жніми** (з пусти́ми) **рука́ми [прийти́, з'яви́тися** *і т. ін*].

СПУСТЯ́ РУКАВА́ делать что. Небрежно, кое-как.— **Спусти́вши рукава́** (рукави́) робити що.

СПУ́ТНИК ЖИ́ЗНИ. О муже.— **Супу́тник життя́.**

СПУ́ТЫВАТЬ (спу́тать) **ПО РУКА́М И НОГА́М** кого. *См.* **СВЯЗЫВАТЬ ПО РУКА́М И НОГА́М.**

С ПЯ́ТОГО НА ДЕСЯ́ТОЕ. *См.* **ИЗ ПЯТОГО В ДЕСЯТОЕ.**

СРАВНЯ́ТЬ С ЗЕМЛЕ́Й что. Уничтожить.— **Зрівня́ти з земле́ю** що.

СРАЖА́ТЬСЯ (воева́ть) **С ВЕТРЯ́НЫМИ МЕЛЬНИ́ЦАМИ.** *Шутл., ирон., книжн.* Бесплодно бороться с воображаемым препятствием.— **Боро́тися** (воюва́ти) **з вітряка́ми.**

С РАСПРОСТЕ́РТЫМИ ОБЪЯ́ТИЯМИ [ПРИНИМА́ТЬ, ВСТРЕЧА́ТЬ *и т. п.*]. Очень приветливо, гостеприимно принимать, встречать.— **З розкри́тими обіймами [прийма́ти, зустріча́ти** *і т. д.*].

СРЕДИ́ (средь) **БЕ́ЛА ДНЯ.** Днём, когда светло.— **Се́ред бі́лого дня.**

С РУКА́МИ И [С] НОГА́МИ. 1. Целиком, полностью; 2. Охотно, с удовольствием.— **З рука́ми й нога́ми.**

С РУКА́МИ ОТРЫВА́ТЬ (оторва́ть) что. С большой охотой брать, приобретать что-либо.— **З рука́ми відрива́ти** (відірва́ти) що.

С РУ́К В РУКИ [ПЕРЕДА́ТЬ, ПЕРЕЙТИ́]. *См.* **ИЗ РУК В РУКИ [ПЕРЕДА́ТЬ, ПЕРЕЙТИ́].**

СРЫВА́ТЬ (сорва́ть) **МА́СКУ** с кого. Разоблачать кого-либо.— **Зрива́ти** (зірва́ти) **ма́ску** (**машкару́**) з кого.

СРЫВА́ТЬ (сорва́ть) **ПОКРО́В** с чего. *См.* **СНИМАТЬ ПОКРО́В.**

СРЫВА́ТЬСЯ (сорва́ться) **С ЯЗЫКА́.** Невольно, неожиданно, вдруг быть произнесённым — о слове, выражении и т. п.— **Зрива́тися** (зірва́тися) **з язика́; зрива́ти** (зри́нути) **з уст** (**з губів**).

СРЫВА́ТЬ ЦВЕТЫ́ УДОВО́ЛЬСТВИЯ. *Ирон.* Беспечно пользоваться удовольствиями, радостями жизни.— **Зрива́ти кві́ти насоло́ди; жи́ти розкошу́ючи.**

С СОБА́КАМИ НЕ СЫ́ЩЕШЬ кого, что. *См.* **ДНЕ́М С ОГНЕ́М НЕ НАЙТИ́.**

С СУМО́Й ПОЙТИ́. *См.* **ПО́ МИРУ ПОЙТИ́.**

СТА́ВИТЬ (поста́вить) **ВО ГЛАВУ́ УГЛА** что. Признавать, считать что-либо особо важным, основным.— **Ста́вити** (поста́вити) **в осно́ву** (**в осно́ву осно́в**) що.

СТА́ВИТЬ В ОДИН РЯД кого, что. Уподоблять кого-либо, что-либо чему-то в каком-нибудь отношении.— **Ста́вити в оди́н ряд** кого, що.

СТА́ВИТЬ (поста́вить) **ВОПРО́С РЕБРО́М.** Заявить прямо, со всей решительностью.— **Ста́вити** (поста́вити) **пита́ння ру́ба** (**ребро́м**).

СТА́ВИТЬ В ПРИМЕ́Р кого, что. Обращать чьё-то внимание на деятельность, поведение, черты характера кого-либо в качестве примера.— **Ста́вити за** (**у**) **прі́клад; ста́вити взірце́м** (**за взіре́ць**) кого, що.

СТА́ВИТЬ (поста́вить) **ВСЕ НА СВОЕ́ МЕ́СТО** (**на свої́ места́**). Приводить в ясность, определённость что-либо.— **Ста́вити** (поста́вити) **все на своє́ мі́сце** (**на свої́ місця́**).

СТА́ВИТЬ (поста́вить) **В СЧЕ́Т** кому что. Обвинять кого-либо в чём-либо.— **Ста́вити** (поста́вити) **на карб** кому що.

СТА́ВИТЬ В УКО́Р кому что. Упрекать кого-либо в чём-либо.— **Ста́вити в до́кір** кому що.

СТА́ВИТЬ (поста́вить) **ВЫШЕ** (превыше) **ВСЕХ.** Очень ценить, считать наилучшим.— **Ста́вити** (поста́вити) **над усіма́.**

СТА́ВИТЬ (поста́вить) **ЗНАК РА́ВЕНСТВА** между кем, чем.

Считать одинаковым, подобным.— **Ста́вити (поста́вити) знак рі́вності** між ким, чим.

СТА́ВИТЬ (поста́вить) КРЕСТ на ком, на чём, на кого, что. Окончательно разувериться в комлибо, чём-либо. Отказаться от кого-либо, чего-либо.— **Ста́вити (поста́вити) хрест** на кому, чому, *рідко* над ким, над чим.

СТА́ВИТЬ (поста́вить) НА ВИД кому. Делать предупредительное замечание, выговор.— **Ста́вити (поста́вити) на вид.**

СТА́ВИТЬ (поста́вить) НА КА́РТУ что. Подвергать что-либо опасности, риску в надежде на какую-либо выгоду, выигрыш.— **Ста́вити (поста́вити) на ка́рту** що.

СТА́ВИТЬ (поса́вить) НА КОЛЕ́НИ. Заставлять кого-либо сдаваться, покоряться.— **Ста́вити (поста́вити) на коліна.**

СТА́ВИТЬ (поста́вить) НА́ КОН что. Подвергать крайнему риску, чрезвычайной опасности.— **Ста́вити (поста́вити) на́ кін** що.

СТА́ВИТЬ (поста́вить) НА [СВОЁ] МЕСТО. Давать понять, указывать зазнавшемуся, слишком много возомнившему о себе человеку на то, что он представляет собой в действительности.— **Ста́вити (поста́вити) на своє́ мі́сце.**

СТА́ВИТЬ (поста́вить, поднима́ть, подня́ть) НА НОГИ кого. 1. Вылечить; 2. Вырастить, воспитать, довести до самостоятельности; 3. Вызвать к действию, заставить желать что-либо, действовать в каком-либо направлении.— **Ста́вити (поста́вити) на но́ги** кого.

СТА́ВИТЬ (поста́вить) НА ОДНУ́ ДОСКУ с кем. Уподобляться в каком-либо отношении.— **Ста́вити (поста́вити) на одну́ до́шку** з ким.

СТА́ВИТЬ НА ПЕРВОЕ МЕСТО кого, что. Ценить кого-либо, что-либо, считать наилучшим, самым важным.— **Ста́вити на пе́рше мі́сце (на пе́ршому мі́сці)** кого, що.

СТА́ВИТЬ (поста́вить) НА ПЕРВЫЙ ПЛАН кого, что. Признавать наиболее важным, придавать наибольшее значение.— **Ста́вити (поста́вити) на пе́рший план** кого, що.

СТА́ВИТЬ (поста́вить) НА РЕЛЬСЫ что. Пускать в ход, налаживать.— **Ста́вити (поста́вити) на ре́йки** що.

СТА́ВИТЬ (поста́вить) НА СЛУ́ЖБУ что чему. Использовать для служения чьим-либо интересам, целям.— **Ста́вити (поста́вити) на слу́жбу** що чому.

СТА́ВИТЬ (поста́вить) НА ШИРО́КУЮ НО́ГУ. Не считаясь с затратами, что-то организовать.— **Ста́вити (поста́вити) на широ́ку но́гу.**

СТА́ВИТЬ ПАЛКИ В КОЛЕ́СА кому. *См.* **ВСТАВЛЯТЬ ПАЛКИ В КОЛЕ́СА.**

СТА́ВИТЬ (поста́вить) ПЕ́РЕД СО́БОЙ ЦЕЛЬ какую *и* **ЗАДАВА́ТЬСЯ (зада́ться) ЦЕ́ЛЬЮ** какой. Стремиться осуществить что-либо.— **Ста́вити (поста́вити) собі мето́ю (за мету́)** що.

СТА́ВИТЬ (поста́вить) ПЕ́РЕД [СВЕРШИВШИМСЯ] ФА́КТОМ. Сообщать кому-либо о том, что уже случилось; сделать что-либо без предупреждения, вопреки чьему-либо приказу, распоряжению, желанию.— **Ста́вити (поста́вити) пе́ред фа́ктом [яки́й, що ста́вся].**

СТА́ВИТЬ ПОД ВОПРО́С что. Считать сомнительным или ненужным наличие чего-либо.— **Ста́вити під пита́ння** що.

СТА́ВИТЬ (поста́вить) ПОДНО́ЖКУ кому, чему. Мешать кому-либо, чему-либо в каком-нибудь важном деле.— **Ста́вити (поста́вити) підні́жку** кому, чому.

СТА́ВИТЬ ПОД СОМНЕ́НИЕ что. Недоверчиво относиться к чему-либо, сомневаться.— **Ста́вити під сумні́в (під сумні́ви)** що.

СТА́ВИТЬ ПОД УГРО́ЗУ. Рисковать.— **Ста́вити під загро́зу.**

СТА́ВИТЬ (поста́вить) ПОД УДА́Р кого, что. Ставить в опасное, критическое положение.— **Ста́вити (поста́вити) під удар** кого, що.

СТА́ВИТЬ (поста́вить) РЯДОМ кого, что, с кем, с чем. Считать кого-либо, что-либо равноценным, одинаковым в каком-либо отношении с кем-то, с чем-то.— **Ста́вити (поста́вити) по́руч (по́ряд)** кого, що, з ким, з чим.

СТА́ВИТЬ (поста́вить) СЕБЯ́ НА МЕСТО кого, чьё. Становиться в положение кого-либо.— **Ста́вити (поста́вити) себе́ на мі́сце** кого, чиє.

СТА́ВИТЬ (поста́вить) С НОГ НА ГОЛО́ВУ. 1. Коренным образом из

менить что-то, сделать совсем не таким, как было; 2. Неверно объяснить что-то, придать чему-либо противоположное содержание, значение.— Ста́вити (поста́вити) з ніг на го́лову.

СТА́ВИТЬ (поста́вить) ТО́ЧКУ на чём.— Кончать, прекращать какое-либо дело.— Ста́вити (поста́вити) кра́пку на чому.

СТАВИТЬ (поста́вить) ТО́ЧКУ (то́чки) НАД «І». 1. Уточнять все подробности, не оставлять ничего недосказанного; 2. Доводить до логического конца.— Ста́вити (поста́вити) кра́пку (кра́шки) над «і».

СТА́ВКА [БУ́ДЕТ] БИ́ТА. Кто-либо проиграл, потерпел полное поражение.— Ста́вка [бу́де] би́та.

СТА́ЛКИВАТЬСЯ (столкну́ться) НА У́ЗКОЙ ДОРО́ЖКЕ. *См.* **ВСТРЕ́ЧАТЬСЯ НА У́ЗКОЙ ДОРО́ЖКЕ.**

СТА́ЛО НЕВТЕРПЕ́Ж *и* **ЛОПНУЛО ТЕРПЕ́НИЕ.** Кончилось терпение.— **Увірва́вся ре́тязь.**

СТАНОВИ́ТЬСЯ (стать) В ПО́ЗУ. Принимать нарочито эффектное положение.— **Становйтися (ста́ти) в по́зу.**

СТАНОВИ́ТЬСЯ (стать) В [ОДИ́Н] РЯД с кем, с чем.— Подниматься до уровня кого-либо, чего-либо, быть на одном уровне с кем-либо, чем-либо.— **Става́ти (ста́ти) в оди́н ряд** з ким, з чим.

СТАНОВИ́ТЬСЯ (стать) В РЯДЫ кого. Занимать соответствующее место в какой-либо организации, группе.— **Става́ти (ста́ти) в ряди́** кого.

СТАНОВИ́ТЬСЯ (стать) НА ДРУЖЕ́СКУЮ (на коро́ткую) НО́ГУ. Вступать в близкие, дружеские связи.— **Става́ти (ста́ти) на бли́зьку́ (на коро́тку) но́гу.**

СТАНОВИ́ТЬСЯ (стать, вставáть, встать) НА ДЫБЫ. Резко проявлять несогласие, протестовать, противодействовать.— **Става́ти (ста́ти, зво́дитися, звести́ся) ди́бом (ди́бки, на ди́би, на ди́бки).**

СТАНОВИ́ТЬСЯ (стать) НА ЗА́ДНИЕ ЛА́ПКИ перед кем. Начинать угодничать, прислуживаться.— **Става́ти (ста́ти) на за́дні ла́пки** перед ким.

СТАНОВИ́ТЬСЯ (стать, вставáть, встать, подниматься, подня́ться) НА НОГИ. 1. Оправиться от перенесённой болезни, несчастья; 2. Стать самостоятельным, занять твёрдое служебное, общественное и т. п. положение.— **Піднима́тися (підійма́тися, підня́тися, підійня́тися) на но́ги.**

СТАНОВИ́ТЬСЯ (стать) НА ОДНУ́ ДОСКУ́ с кем. Уподобиться в каком-либо отношении кому-либо.— **Става́ти (ста́ти) на одну́ до́шку** з ким.

СТАНОВИ́ТЬСЯ (стать) НА ОДНУ́ ЛИ́НИЮ с кем. Уподобляться в каком-либо отношении кому-нибудь.— **Става́ти (ста́ти) на одну́ лі́нію** з ким.

СТАНОВИ́ТЬСЯ (стать, вставáть, встать) НА ПУТИ́ чьём (на доро́ге чьей, **поперёк пути́** чьего, **поперёк доро́ги** чьей). Мешать, препятствовать кому-либо в чём-либо, обычно в достижении какой-либо цели.— **Става́ти (ста́ти) на шляху́** чиєму (на доро́зі чиїй, **поперёк шляху́** чиєму, **поперёк доро́ги** чиєї).

СТАНОВИ́ТЬСЯ (стать, вставáть, встать, вступа́ть, вступи́ть) НА ПУТЬ чего, какой. Начать действовать или развиваться в каком-либо направлении.— **Става́ти (ста́ти) на шлях** чого, який.

СТАНОВИ́ТЬСЯ (стать) НА РЕ́ЛЬСЫ чего, какие. Выбирать определённый способ жизни, действий, направление деятельности.— **Става́ти (ста́ти) на ре́йки** чого, які.

СТАНОВИ́ТЬСЯ (стать) НА СКО́ЛЬЗКИЙ ПУТЬ. Утратить правильное направление в жизни, деятельности, поведении и т. п.— **Става́ти (ста́ти, ступа́ти, ступи́ти) на слизьки́й шлях (на слизьку́ доро́гу).**

СТАНОВИ́ТЬСЯ (стать, вставáть, встать) НА СТО́РОНУ кого, чью. Присоединяться к чьему-либо мнению, разделяя или оправдывая чей-либо образ мыслей, чьи-либо действия, поступки, вступаться за кого-либо.— **Става́ти (ста́ти) на бік** кого, чого, чий (**на сто́рону** кого, чию); **схиля́тися (схили́тися) на бік** кого, чий.

СТАНОВИ́ТЬСЯ (стать) ОСНО́ВОЙ чего. Быть, становиться определяющим элементом в возникновении, создании чего-либо.— **Става́ти (ста́ти) за осно́ву (осно́вою)** чого.

СТАНОВИ́ТЬСЯ (стать, вставáть, встать) ПОД ЗНАМЯ (под знаме́на) кого, чего, чьё, чьи. Принимать участие в борьбе на чьей-либо

стороне, за чьи-либо интересы.— **Ставáти (стáти) під прáпор (під прапорóм, під знамéно, під знамéна)** к о г о, ч е г о.

СТАНОВИ́ТЬСЯ (стать, вставáть, встать) ПОПЕРЕК ГО́РЛА к о м у. О ком-либо, чём-либо досаждающем, мешающем.— **Ставáти (стáти) поперéк (впóперек) гóрла (кісткою в гóрлі)** к о м у.

СТА́РАЯ ГВА́РДИЯ. Преданные своему делу борцы, испытанные в чём-либо.— **Стáра гвáрдія.**

СТА́РАЯ ЛИСА́ (лисúца). Хитрый человек, у которого в жизни было много неудач, невагод и который житейски мудр.— **Старúй лис; стáра лисúця.**

СТА́РАЯ (стáра) ПЕ́СНЯ. О чём-либо надоевшем, много раз слышанном.— **Стáра пісня; старі пісні.**

СТА́РОГО (стрéляного) ВОРОБЬЯ́ НА МЯ́КИНЕ НЕ ПРОВЕДЕ́ШЬ. Опытного бывалого человека не перехитришь, не обманешь.— **Стáрого (стрíляного) горобця́ на полóві не злóвиш (не обдýриш).**

СТА́РОСТЬ НЕ РА́ДОСТЬ. С преклонным возрастом приходит слабость, болезнь, недуг.— **Стáрість не рáдість.**

СТА́РЫЙ (трáвленый) ВОЛК. О человеке, который много пережил, закалён жизнью.— **Старúй (стрíляний) вовк.**

СТА́РЫЙ ВОРОБЕ́Й. *См.* **СТРЕ́ЛЯНЫЙ ВОРОБЕ́Й.**

СТА́РЫЙ ДРУГ ЛУ́ЧШЕ НО́ВЫХ ДВУХ. Самый верный друг — испытанный, проверенный, давний, дружбу с которым нужно неизменно беречь.— **Для прúятеля новóго не пускáйся (не кúдайся, не цурáйся) старóго; над дрýга старóго немá в свíті нікóго.**

СТА́РЫЙ КОНЬ БОРОЗДЫ́ НЕ ПО́РТИТ (не испóртит). Старый, опытный человек не испортит то, за что берётся.— **Старúй вíл (кінь) борознú не псує́ (не зіпсує́); старúй вíл з борознú не звéрне.**

СТА́РЫЙ СЫЧ. *Шутл.* О старом, нелюдимом человеке.— **Старúй сич.**

СТАТЬ ВО ГЛАВЕ ч е г о. *См.* **СТОЯ́ТЬ ВО ГЛАВЕ.**

СТАТЬ В ПО́ЗУ. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ В ПО́ЗУ.**

СТАТЬ В [ОДИ́Н] РЯД с к е м, с ч е м. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ В ОДИ́Н РЯД.**

СТАТЬ В РЯДЫ́ к о г о. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ В РЯДЫ́.**

СТАТЬ ГОРО́Й з а к о г о, з а ч т о. *См.* **СТОЯ́ТЬ ГОРО́Й.**

СТАТЬ ГРУ́ДЬЮ. *См.* **СТОЯ́ТЬ ГРУ́ДЬЮ.**

СТАТЬ НА ДРУ́ЖЕСКУЮ (на коро́ткую) НО́ГУ. См. **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА ДРУ́ЖЕСКУЮ НО́ГУ.**

СТАТЬ НА ДЫБЫ́. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА ДЫБЫ́.**

СТАТЬ НА ЗА́ДНИЕ ЛА́ПКИ п е р е д к е м. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА ЗА́ДНИЕ ЛА́ПКИ.**

СТАТЬ (вставáть, встать, подниматься, подня́ться) НА НО́ГИ. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА НО́ГИ.**

СТАТЬ НА ОДНУ́ ДОСКУ́ с к е м. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА ОДНУ́ ДОСКУ́.**

СТАТЬ НА ОДНУ́ ЛИ́НИЮ с к е м. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА ОДНУ́ ЛИ́НИЮ.**

СТАТЬ (встать) НА ПУТЬ́ ч ь ё м (на дорóге ч ь е й, поперёк путú ч ь е г о, поперёк дороги ч ь е й). *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА ПУТИ́.**

СТАТЬ (вставáть, встать) НА ПУТЬ ч е г о, к а к о й. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА ПУТЬ.**

СТАТЬ НА РЕ́ЛЬСЫ ч е г о, к о г о. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА РЕ́ЛЬСЫ.**

СТАТЬ НА СКОЛЬЗКИЙ ПУТЬ. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА СКО́ЛЬЗКИЙ ПУТЬ.**

СТАТЬ (вставáть, встать) НА СТО́РОНУ к о г о, ч ь ю. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ НА СТО́РОНУ.**

СТАТЬ ОСНО́ВОЙ ч е г о. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ ОСНО́ВОЙ.**

СТАТЬ (вставáть, встать) ПОД ЗНА́МЯ (под знамёна) к о г о, ч е г о. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ ПОД ЗНАМЕ́НА.**

СТАТЬ (вставáть, встать) ПОПЕРЕК ГО́РЛА к о м у. *См.* **СТАНОВИ́ТЬСЯ ПОПЕРЕК ГО́РЛА.**

СТАТЬ СТЕНО́Й. *См.* **ВСТАТЬ СТЕНО́Й.**

СТЕНО́Й СТОЯ́ТЬ (стать). Непоколебимо стоять, защищая кого-либо, что-либо.— **Мýром стоя́ти (стáти).**

СТЕРЕ́ТЬ (истерéть) В ПОРО́ШОК к о г о. Расправиться с кем-либо, добившись полного поражения, устранения.— **Стéрти (зітéрти, ростéрти) на (в) пóрох (порошóк)** к о г о.

СТИРА́ТЬ (стере́ть, смести́) С ЛИЦА ЗЕМЛИ. Уничтожать, истреблять.— **Стира́ти (сте́рти, зіте́рти) з лиця́ землі.**

СТЕЧЕ́НИЕ ОБСТОЯ́ТЕЛЬСТВ. Случайное соединение условий, определяющих положение, состояние кого-либо, чего-либо.— **Збіг обста́вин.**

СТИ́СКИВАТЬ (сти́снуть) В ОБЪЯ́ТИЯХ кого. Обнимать кого-либо.— **Стиска́ти (сти́скувати, сти́снути) в обі́ймах** кого.

СТИ́СНУВ ЗУ́БЫ делать что. Заставив себя сдержаться, проявив выдержку.— **Зціпивши (сти́снувши) зу́би** робити що.

СТОЛБОВА́Я ДОРО́ГА. 1. Дорога, на которой столбами были обозначены вёрсты; 2. Главное направление в движении или развитии чего-либо.— **Стовпова́ шлях; стовпова́ доро́га.**

СТОЯ́ТЬ В ГЛАЗА́Х (пе́ред глаза́ми) у кого, чьих. Неотступно зрительно представляться.— **Стоя́ти в очах (пе́ред о́чима, пе́ред зо́ром)** у кого, чиїх.

СТОЯ́ТЬ (стать) ВО ГЛАВЕ́ кого, чего. 1. Занимать ведущее место, господствующее положение; 2. Руководить, возглавлять.— **Стоя́ти (бу́ти) на чолі** кого, чого.

СТОЯ́ТЬ В ОППОЗИЦИИ к кому, к чему. Противодействовать, сопротивляться чему-либо, кому-либо, не соглашаться с чьими-либо взглядами, действиями и т. п., противопоставляя им свои взгляды, действия и т. п.— **Стоя́ти в опози́ції** до кого, до чого.

СТОЯ́ТЬ В ПА́МЯТИ. Оставаться в сознании кого-либо, не забываться.— **Стоя́ти в па́м'яті.**

СТОЯ́ТЬ (держа́ться) В СТОРОНЕ́ чего, от чего. Не принимать непосредственного участия в чём-либо.— **Стоя́ти (трима́тися, держа́тися) о́сторонь** чого, від чого.

СТОЯ́ТЬ (стать) ГОРО́Й за кого, за что. Всеми силами заступаться за кого-либо, за что-либо. Защищать кого-либо, что-либо.— **Стоя́ти (ста́ти) горо́ю** за кого, за що.

СТОЯ́ТЬ (стать) ГРУ́ДЬЮ. Мужественно биться, сражаться, защищая кого-либо, что-либо.— **Стоя́ти (ста́ти) грудьми́; оборона́ти (закрива́ти) грудьми́.**

СТОЯ́ТЬ ЗА ПРА́ВДУ. Отстаивать справедливость.— **Стоя́ти за пра́вду (за пра́ве ді́ло).**

СТОЯ́ТЬ [САМ] ЗА СЕБЯ́. Не давать себя в обиду, защищаться своими силами, без чьей-либо помощи.— **Стоя́ти [сам] за се́бе.**

СТОЯ́ТЬ ЗА СПИНО́Й у кого (за плеча́ми у кого, чьими). 1. Тайно оказывать кому-либо поддержку, покровительство; тайно направлять чью-либо деятельность; 2. Быть, иметься.— **Стоя́ти за спи́ною** в кого, чиєю (**за плеча́ма** в кого, чиїми).

СТОЯ́ТЬ ИСТУКА́НОМ (как истука́н). Стоять не двигаясь, бездумно, ничего не понимая.— **Стоя́ти як пень (як пеньо́к, пенько́м).**

СТОЯ́ТЬ КАК СТОЛБ. *См.* **СТОЯ́ТЬ СТОЛБО́М.**

СТОЯ́ТЬ НАД ДУШО́Й чьей. Неотступно находиться около кого-либо, надоедая; надоедливо, назойливо приставать с чем-либо; просить о чём-либо.— **Стоя́ти (стовбичити) над душе́ю** чиєю.

СТОЯ́ТЬ (ходи́ть) НА ЗА́ДНИХ ЛАПКАХ перед кем. Прислуживаться, угодничать перед кем.— **Стоя́ти (ходи́ти) на за́диіх ла́пках** перед ким.

СТОЯ́ТЬ НА КРАЮ́ ПРО́ПАСТИ. Быть под угрозой гибели.— **Стоя́ти над безо́днею (на краю́ безо́дні).**

СТОЯ́ТЬ (остава́ться) НА [ОДНО́М] МЕ́СТЕ. Не двигаться вперёд, не развиваться, не изменяться.— **Стоя́ти (залиша́тися, залиши́тися, лиша́тися, лиши́тися, тупцюва́ти, тупцюва́тися, топта́тися, ту́пцяти, ту́пцятися) на [одно́му] мі́сці.**

СТОЯ́ТЬ НА НОГА́Х КРЕ́ПКО (про́чно). Быть самостоятельным, занимать твёрдое служебное, общественное и т. п. положение.— **Стоя́ти твє́рдо (мі́цно) на нога́х.**

СТОЯ́ТЬ НА ПЛАТФО́РМЕ чего. Быть сторонником чего-либо.— **Стоя́ти на платфо́рмі** чого.

СТОЯ́ТЬ НА ПЛОХО́М (на дурно́м) ПУ́ТИ [НА ПЛОХО́Й (дурно́й) ДО́РОГЕ]. Вести дурной образ жизни, вести себя предосудительно.— **Стоя́ти на пога́ному (на слизько́му) шляху́; стоя́ти на пога́ній (на слизькі́й) сте́жці (доро́зі).**

СТОЯ́ТЬ НА ПОЗИ́ЦИИ чьей. Разделять, поддерживать чью-либо

точку зрения.— **Стоя́ти на позиції́** чиї́й.

СТОЯ́ТЬ НА [СВОЁМ] ПОСТУ́. Исполнять свои обязанности, свой долг.— **Стоя́ти на [своє́му] посту́.**

СТОЯ́ТЬ НА ПУТИ чьём. Быть препятствием кому-либо в чём-либо, мешать.— **Стоя́ти на шляху́** чиє́му.

СТОЯ́ТЬ НА РЕА́ЛЬНОЙ (твёрдой) ПО́ЧВЕ. Иметь прочное, надёжное основание для своих дел, планов, расчётов.— **Стоя́ти на реа́льному (на твердо́му) гру́нті.**

СТОЯ́ТЬ НА СВОЁМ. Придерживаясь каких-либо взглядов, какого-либо мнения и т. п., упорно отстаивать их; упорствовать в чем-либо.— **Стоя́ти на своє́му (на свої́м); хили́ти на своє́.**

СТОЯ́ТЬ НА́СМЕРТЬ. Биться, бороться стойко, не щадя жизни, до решительного исхода.— **Стоя́ти на сме́рть.**

СТОЯ́ТЬ НА СТОРОНЕ́ кого, чьей. Быть сторонником кого-либо, поддерживать его, разделяя его взгляды, отстаивая его интересы.— **Стоя́ти на бо́ці** кого, чиє́му.

СТОЯ́ТЬ НА ТО́ЧКЕ ЗРЕ́НИЯ какой. Придерживаться определённой позиции при решении каких-либо вопросов.— **Стоя́ти на то́чці зо́ру** яки́й.

СТОЯ́ТЬ НА ХОРО́ШЕЙ (пра́вильной) ДОРО́ГЕ *и* **СТОЯ́ТЬ НА ХОРО́ШЕМ (пра́вильном) ПУТИ́.** Избирать такой как нужен, достойный жизненный путь или линию поведения.— **Стоя́ти на пра́вильній (до́брій) доро́зі (сте́жці); стоя́ти на пра́вильному (до́брому) шляху́.**

СТОЯ́ТЬ ОДНО́Й НОГО́Й В МОГИ́ЛЕ. Доживать свою жизнь, быть близким к смерти.— **Стоя́ти одні́єю ного́ю в моги́лі (в домовині, в я́мі).**

СТОЯ́ТЬ ПЕРЕД ГЛАЗА́МИ. *См.* **СТОЯ́ТЬ В ГЛАЗА́Х.**

СТОЯ́ТЬ ПОД ПАРА́МИ. Быть готовым сейчас же выступить в путь.— **Стоя́ть під пара́ми.**

СТОЯ́ТЬ ПОПЕРЕК ДОРО́ГИ (поперёк пути́) кому. Быть помехой кому-либо в достижении чего-либо.— **Стоя́ти (ста́ти) попере́к доро́ги** кому.

СТОЯ́ТЬ СТЕНО́Й. Стоять плотными рядами или единой массой.— **Стоя́ти стіно́ю.**

СТОЯ́ТЬ СТОЛБО́М (как столб). Стоять неподвижно, остолбенеть.— **Стоя́ти (ста́ти) стовпо́м (як стовп, як стовпе́ць).**

СТОЯ́ТЬ У КОЛЫБЕ́ЛИ чего. Содействовать зарождению и развитию чего-либо нового.— **Стоя́ти біля (ко́ло) коли́ски** чо́го.

СТРА́СТИ РАЗГОРА́ЮТСЯ (разгоре́лись). Чувства, возникая, достигают великого напряжения.— **Пра́страсті розпа́люються (розпали́лися).**

СТРА́СТИ УСПОКА́ИВАЮТСЯ (успоко́ились). Сильные чувства стали менее напряжёнными, ослабели.— **Пра́страсті вляга́ються (вляглися, вгамо́вуються, вгамува́лися, прохоло́нули).**

СТРА́УСОВАЯ ПОЛИ́ТИКА. Стремление уйти от решения какого-либо вопроса или вопросов.— **Стра́усова політика.**

СТРАХ БЕРЕ́Т (обнима́ет, охва́тывает) кого. У кого-либо возникает чувство страха, испуг.— **Страх бере́ (обгорта́є, обні́має, обхо́плює)** кого.

СТРАХ НАХО́ДИТ (напада́ет) на кого. Кем-либо внезапно овладевает страх.— **Страх нахо́дить (напада́є)** на кого.

СТРАХ ПРОНИМА́ЕТ кого. Кто-то очень испуган, охвачен страхом.— **Страх прийма́є** кого.

СТРАХ СКО́ЛЬКО. *См.* **БЕДА́ СКО́ЛЬКО.**

СТРАШНЫЙ СУД. О нестерпимой обстановке, беспорядке, ссоре, стрельбе и т. п.— **Страшни́й суд.**

СТРЕЛО́ЧНИК ВИНОВА́Т. *Ирон.* Употребляется в тех случаях, когда виновником какой-либо неудачи, катастрофы объявляют низового исполнителя.— **Стрі́лочник винува́тий.**

СТРЕЛЯ́НАЯ (обстре́лянная) ПТИ́ЦА. Бывалый человек.— **Стрі́ляний птах; стрі́ляна пти́ця.**

СТРЕЛЯ́НОГО ВОРОБЬЯ́ НА МЯКИ́НЕ НЕ ПРОВЕДЕ́ШЬ. *См.* **СТА́РОГО ВОРОБЬЯ́ НА МЯКИ́НЕ НЕ ПРОВЕДЕ́ШЬ.**

СТРЕЛЯ́НЫЙ (ста́рый) ВОРОБЕ́Й. О многоопытном человеке, которого трудно обмануть, провести.— **Стрі́ляний (стари́й) горобе́ць.**

СТРЕЛЯ́ТЬ (стре́льнуть) ГЛАЗА́МИ (гла́зками). Бросать короткие, быстрые взгляды.— **Стріля́ти (стре́льнути, стри́гти стри́гнути) очи́ма (о́ком).**

СТРЕЛЯ́ТЬ ИЗ ПУ́ШКИ ПО ВОРОБЬЯ́М. О несоответствии потраченных средств, сил цели и желаемым последствиям.— **Стріля́ти з гармáт по горобця́х.**

СТРЕМЯ́ В СТРЕ́МЯ. Рядом, очень близко — о верховых.— **Стремено́ до стремена́ (в стремено́).**

С ТРЕ́СКОМ ПРОВАЛИ́ТЬСЯ. Потерпеть в чём-либо позорную неудачу.— **З тріском провали́тися.**

СТРИ́ЧЬ (подстрига́ть) [ВСЕХ] ПОД ОДНУ́ ГРЕБЕ́НКУ. Уравнивать всех в каком-либо отношении, ставить на один уровень.— **Стри́гти всіх під одну́ гребі́нку.**

СТРО́ИТЬ ВОЗДУ́ШНЫЕ ЗА́МКИ. Фантазировать, мечтать, придумывать несбыточные планы.— **Будува́ти надхма́рні за́мки; удава́тися в химе́ри.**

СТРО́ИТЬ (де́лать) ГЛА́ЗКИ. Смотреть на кого-либо кокетливо, игриво.— **Бісики пуска́ти (посила́ти, роби́ти) [очи́ма, о́ком]; гра́ти (стріля́ти, стри́гти) очи́ма.**

СТРО́ИТЬ ИЗ СЕБЯ́ кого. Стараться создать о себе какое-либо впечатление, представить себя кем-либо, каким-либо.— **Стро́їти з се́бе** кого.

СТРО́ИТЬ КУ́РЫ кому. Ухаживать за кем-либо, заигрывать к кому-либо.— **Смали́ти халя́вки (халя́ви)** до кого.

СТРО́ИТЬ (постро́ить) НА ПЕСКЕ́. Опираться на недостаточно надёжные и проверенные данные в своих планах, рассуждениях.— **Будува́ти (побудува́ти) на піску́.**

С ТРУДО́М ДЕРЖА́ТЬСЯ (стоя́ть) НА НОГА́Х. *См.* **ЕДВА́ ДЕРЖА́ТЬСЯ НА НОГА́Х.**

СТУ́КНУЛО В ГО́ЛОВУ кому. Неожиданно пришла мысль.— **Сту́кнуло в го́лову** кому.

СТУПИ́ТЬ НЕ ДАВА́ТЬ. Преследовать кого-либо, придираться к кому-либо.— **Ступи́ти не дава́ти.**

СТУЧА́ТЬ ЗУБА́МИ. *См.* **ЦО́КАТЬ ЗУБА́МИ.**

СТУЧА́ТЬСЯ В ДВЕРЬ (в две́ри). 1. Обращаться к кому-либо с просьбой о чём-либо, в поиске чего-либо; 2. Приближаться, надвигаться, давать знать о себе.— **Сту́кати (стукоті́ти) в две́рі.**

СТЫДА́ НЕТ у кого. О бесстыдном человеке.— **Со́рому (со́рома) нема́є (нема́) в** кого.

СТЫД ЕСТ ГЛАЗА́ кому. Кто-либо страдает от стыда, от укоров совести.— **Со́ром їсть о́чі** кому.

СТЫД И СРАМ. Употребляется для выражения порицания кого-либо за плохие действия, поступки и т. п.— **Стид і со́ром.**

СТЫД (сты́дно) СКАЗА́ТЬ. Употребляется для выражения смущения, стыда по поводу того, о чём говорится.— **Со́ром (со́ромно) сказа́ти.**

С ТЯЖЕЛЫМ СЕ́РДЦЕМ. Неохотно, предчувствуя неприятности, беду.— **З важки́м се́рцем.**

СУДИ́ТЬ И (да) РЯДИ́ТЬ. Рассуждать, толковать.— **Суди́ти і (й, та) ряди́ти (ра́дити); суди́ти-ряди́ти (ра́дити).**

СУД СОЛОМО́НА. *Книжн.* Употребляется в значении: суд мудрый и скорый.— **Суд Соломо́на.**

СУ́ДЫ И (да) ПЕРЕСУ́ДЫ. Разговоры, толки.— **Суди́ та пересу́ди.**

СУЕТА́ СУЕ́Т. Нечто пустое, ничтожное, не имеющее ценности.— **Суєта́ сує́т.**

СУКО́ННЫЙ ЯЗЫ́К *и* **СУКО́ННАЯ РЕЧЬ.** О грубой речи.— **Суко́нна (сукня́на) мо́ва.**

С УМА СОЙТИ́! Восклицание, выражающее сильное удивление, восхищение и т. п.— **Збожеволіти (здуріти) мо́жна!**

СУ́НУТЬ ГО́ЛОВУ В ПЕ́ТЛЮ. *См.* **СОВА́ТЬ ГО́ЛОВУ В ПЕ́ТЛЮ.**

СУ́НУТЬ СВОЙ НОС *и* **СУ́НУТЬСЯ С НО́СОМ** (со свои́м но́сом). *См.* **СОВА́ТЬ СВОИ́ НОС.**

СУШИ́ТЬ МОЗГИ́. Напряжённо думать о чём-либо, пытаться понять что-либо, решать сложную проблему.— **Суши́ти мо́зок.**

СУ́ЩАЯ ПРА́ВДА. *См.* **И́СТИННАЯ ПРА́ВДА.**

СХВАТИ́ТЬ В ОБЪЯ́ТИЯ кого. Обнять.— **Схопи́ти (ухопи́ти) в обійми** кого.

СХВАТИ́ТЬ ЗА ГО́РЛО (за гло́тку) кого. *См.* **БРАТЬ ЗА ГО́РЛО.**

СХВАТИ́ТЬ ЗА ДУ́ШУ (за се́рдце). *См.* **БРАТЬ ЗА ДУ́ШУ.**

СХВАТИ́ТЬСЯ ЗА ГО́ЛОВУ. *См.* **ХВАТА́ТЬСЯ ЗА ГО́ЛОВУ.**

СХВАТИ́ТЬСЯ ЗА СОЛО́МИНКУ. *См.* **ХВАТА́ТЬСЯ ЗА СОЛО́МИНКУ.**

СХОДИ́ТЬ (сойти́) В МОГИ́ЛУ. Умереть.— **Схо́дити (зійти́) в моги́лу**; *застар.* **схо́дити (зійти́) з сві́ту.**

СХОДИТЬ (сойти́) НА НЕТ. 1. Исчезнуть совсем, до конца; 2. Утратить всякое значение, силу.— **Схо́дити (зійти́) нанівéць ([на] ніна́що).**

СХОДИТЬ (сойти́, спуска́ться, спусти́ться) С НЕБА НА ЗЕМЛЮ. Освобождаться от иллюзий, приходить к правильному пониманию окружающего.— **Спуска́тися (спусти́тися) з не́ба на зе́млю.**

СХОДИТЬ (сойти́) СО СЦЕ́НЫ (с аре́ны). 1. Утрачивать прежнюю значимость, переставать исполняться; 2. Оставлять былую деятельность, поприще; переставать играть былую роль.— **Схо́дити (зійти́) зі сце́ни (з аре́ни).**

СХОДИТЬ (сойти́) С [СВОЕГО] ПУТИ́ (с [своéй] доро́ги). Отказываться от намеченной цели, задач и т. п., изменять прежним целям.— **Схо́дити (зійти́) з [свого́] шля́ху; схо́дити (зійти́) з [свое́ї] доро́ги.**

СХОДИТЬ (сойти́) С РУК. Проходить безнаказанно, оставаться без дурных последствий.— **Схо́дити (зійти́) з рук.**

СХОДИТЬ (сойти́) С УМА́. 1. Потерять рассудок, стать помешанным, сумасшедшим; 2. О ком-либо поступающем необдуманно, делающем, говорящем нелепости.— **Схо́дити (зійти́) з ро́зуму (з ума́); схо́дити (зійти́) з глу́зду; божевоо́літи, збожевоо́літи.**

СЧАСТЛИ́ВАЯ СУДЬБА́ *и* **СЧАСТЛИВАЯ ДО́ЛЯ.** Радость в жизни кого-либо, успех, благосостояние.— **Щáстя і [та] дóля; щáстя — дóля; щáстя — дóленька.**

СЧАСТЛИ́ВОГО ПУТИ́. Пожелание удачной поездки тому, кто уезжает куда-либо.— **Щасли́вої доро́ги.**

СЧАСТЬЕ УЛЫБАЕТСЯ к о м у. Кому-то везёт.— **Щáстя усміхáється (посміхáється)** к о м у.

С ЧИСТОЙ СОВЕСТЬЮ. *См.* **СО СПОКО́ЙНОЙ СО́ВЕСТЬЮ.**

С ЧИСТЫМ СЕРДЦЕМ. *См.* **С ОТКРЫТЫМ СЕ́РДЦЕМ.**

СЧИТА́ТЬ ВОРО́Н (га́лок, мух). 1. Глазеть по сторонам, ротозейничать; 2. Проводить время в праздности.— **Га́ви ви́порожні лови́ти.**

СЧИТА́ТЬ ДНИ (часы́, мину́ты). Нетерпеливо дожидаясь чего-либо, отмечать, замечать проходящее время.— **Лічи́ти дні (годи́ни, хвили́ни).**

СЧИТА́ТЬ ЗА ЧЕСТЬ ч т о. Признавать почётным для себя.— **Уважа́ти за честь (честю)** щ о.

С ЧУЖО́ГО КОНЯ СРЕДИ́ ГРЯ́ЗИ ДОЛО́Й. С чем-либо чужим приходится расставаться и в самый неподходящий момент.— **З чужо́го во́за (коня́) й се́ред доро́ги (й се́ред боло́та) злазь; з чужо́го во́за хоч се́ред доро́ги (хоч се́ред калю́жі).**

С ЧУЖОГО ПЛЕЧА́. Об одежде, ношенной ранее кем-либо другим и не подходящей по размеру.— **З чужо́го плеча́.**

СЫГРА́ТЬ В ЯЩИК. Умереть.— **Да́ти (кри́зати) ду́ба.**

СЫГРАТЬ ЗЛУЮ ШУ́ТКУ с к е м. Зло подшутить над кем-либо, сделать какую-либо неприятность кому-либо.— **Недо́бре пожартува́ти з ко́го.**

СЫГРА́ТЬ НА́ РУКУ к о м у. *См.* **ИГРА́ТЬ НА РУКУ.**

СЫПАТЬ ОСТРО́ТАМИ (шу́тками). Часто вставлять в речь шутки, остроумные выражения.— **Си́пати до́тепами (жа́ртами, до́тепи, жа́рти).**

СЫПАТЬ СЛОВАМИ. Много и быстро говорить.— **Си́пати слова́ми (слова́).**

СЫПАТЬСЯ КАК ИЗ МЕШКА́ (рукава́). Появляться беспрерывно, в большом количестве.— **Си́патися як із мішка́ (рукава́).**

СЫТЫЙ ГОЛОДНОГО НЕ РАЗУМЕЕТ. О том, кто не понимает нужд, неудобств, желаний другого.— **Си́тий голо́дного не розуміє; си́тий голо́дному не това́риш (не брат); си́тий голо́дному не вірить.**

СЫТ ПО ГОРЛО́. Удовлетворён сверх всякой меры, пресыщен чем-либо.— **Си́тий по [са́ме] го́рло (по [са́му] за́в'язку).**

СЫЧО́М (как сыч) ЖИТЬ. Одиноко, замкнуто.— **Сичо́м (як сич) жи́ти.**

СЪЕСТЬ СОБАКУ (во́лка) в ч ём, н а ч ём. Приобрести опыт в каком-либо деле, досконально изучить что-нибудь.— **З'і́сти соба́ку (во́вка)** у ч о м у, н а ч о м у.

СЯДЕ́М РЯДКО́М ДА ПОГОВОРИ́М ЛАДКО́М. *Фолькл.* Дружеское приглашение сесть и поговорить по душам.— **Ся́дьмо (посіда́ймо) рядко́м та поговори́мо ладко́м.**

Т

ТА́ЙНОЕ СТА́НЕТ Я́ВНЫМ. Всякая тайна со временем становится известной.— **Тає́мне ста́не я́вним.**

ТАК И БЫТЬ. Пожалуй, пусть будет так.— **Так і бу́ти; тому́ й бу́ти.**

ТАК ИЛИ ИНА́ЧЕ *и* **ТАК ИЛИ ЭДАК.** Во всяком случае, тем или иным способом.— **Так чи (або́) іна́к (іна́кше); так чи сяк.**

ТАК И ПОДМЫВА́ЕТ. О непреодолимом желании кого-либо делать (сделать) что-либо.— **Так і підмива́є (тя́гне, корти́ть).**

ТАК И ТАК [МОЛ, ДЕ́СКАТЬ]. Употребляется при передаче чужой речи как вступление к существу дела или взамен изложения уже известного.— **Так і так [мов, мовля́в]; ота́к і ота́к.**

[И] ТАК И ТА́К; [И] ТАК И СЯК *и* **[И] ТАК И ЭТАК.** 1. На разный манер, различными способами; всячески; 2. По-разному, то хорошо, то плохо.— **[І] так і сяк; [і] сяк і так; [і] так і перета́к.**

ТАК НЕ ПОЙДЕТ. Не будет сделано что-либо.— **Так не піде.**

ТАКО́Й-СЯКО́Й [СУХО́Й] НЕМА́ЗАНЫЙ. Употребляется взамен перечня каких-либо оценочных слов, характеристик (обычно бранных).— **Сяки́й-таки́й (таки́й-сяки́й) [сухи́й] нема́заний.**

ТАКО́Й, КАК СЛЕ́ДУЕТ (как подоба́ет, как поло́жено, как полага́ется). Тот, кто удовлетворяет чьи-либо потребности, добрый, хороший.— **Таки́й як слід.**

ТАКО́Й, ЧТО КУ́ПИТ И ПРОДА́СТ. О подлом, лживом человеке.— **Таки́й, що ку́пить і прода́сть.**

ТАКО́Й, ЧТО СДЕРЕТ С [ЖИВО́ГО И] МЕРТВОГО. О ловком взяточнике, негодяе.— **Таки́й, що здере́ з [живо́го й] мертвого.**

ТАК СЕБЕ. 1. Ни хорошо, ни плохо, неважно; 2. Ничего особенного собой не представляющий, средний, не имеющий ярко выраженных качеств.— **Так собі́.**

ТАК СКАЗА́ТЬ. Употребляется для смягчения какой-либо формулировки или указания на её неточность в значении: если можно так выразиться.— **Так би мо́вити.**

ТАК ТО [ОНО́] ТАК. Верно, правильно, но всё-таки.— **Так то [воно́] так.**

ТАМ И ТУТ; ТУТ И ТАМ *и* **ТАМ И СЯМ.** В разных местах, повсюду.— **Там і тут; тут і там; там і сям.**

ТАНТА́ЛОВЫ МУ́КИ. *См.* **МУКИ ТАНТА́ЛА.**

ТАНЦЕВА́ТЬ ОТ ПЕ́ЧКИ. *Ирон.* Начинать с привычного места, сначала делать что-либо.— **Танцюва́ти від пе́чі.**

ТАРАБА́РСКАЯ ГРАМОТА. Что-либо непонятное.— **Тараба́рська гра́мота.**

ТАРА́ЩИТЬ (пя́лить, пу́чить) ГЛАЗА́. Пристально, упорно, напряжённо смотреть на кого-либо или на что-либо.— **Світи́ти очи́ма.**

ТАЯТЬ, КАК СВЕЧА́. Худеть, таять, плохо выглядеть.— **Ска́пувати свічкою.**

ТВЕРДАЯ РУКА́. Кто-либо имеет способность подчинять своей воле других, руководить; настойчивость, властность как черта чьего-либо характера; о сильном человеке, умеющем организовывать других, вести за собой.— **Тверда́ рука́.**

ТВЕРДИ́ТЬ СВОЕ. Настойчиво придерживаться одной и той же мысли в разговоре.— **Своє́ (своє́ї) пра́вити (співа́ти).**

ТВЕРДОЕ СЛО́ВО. Слово, обещание, которые не расходятся с делом.— **Твердо́ сло́во.**

ТВЕРДЫЙ О́РЕХ (оре́шек). *См.* **КРЕ́ПКИЙ ОРЕХ.**

ТВОЕ ДЕ́ЛО МАЛЕ́НЬКОЕ (сторона́). *См.* **МОЕ ДЕ́ЛО МАЛЕ́НЬКОЕ.**

ТВОЕ ДЕ́ЛО СТОРОНА́. *См.* **МОЕ ДЕ́ЛО МАЛЕ́НЬКОЕ.**

ТВОРИ́ТЬ СУД. *См.* **ЧИНИ́ТЬ СУД.**

ТВОРИ́ТЬ ЧУДО (чудеса́). Вызывать удивление, восхищение необыкновенными, значительными поступками.— **Твори́ти ди́во (дива́, чудеса́).**

ТВОЯ́ МИ́ЛОСТЬ. *Уст.* 1. Употребляется при вежливом обращении; 2. Употребляется с иронией по отношению к кому-либо.— **Твоя́ ми́лість (ми́лость).**

ТЕЛЯ́ЧИЙ ВОСТО́РГ. *Ирон.* Слишком бурный или беспричинный, бессмысленный подъём радостных чувств.— **Теля́чі ра́дощі (захо́плення).**

ТЕЛЯ́ЧЬИ НЕ́ЖНОСТИ. *Ирон.* Чрезмерное или неуместное выражение нежности.— Теля́чі ні́жності.

ТЕМНА́ ВОДА́ ВО ОБЛАЦЕ́Х. *Книжн., шутл.* О чём-либо неясном, непонятном, загадочном.— Те́мна вода́ во облаце́х.

ТЕ́МНОЕ (чёрное) ПЯТНО́. Что-либо очень сильно позорящее, порочащее.— Те́мна (чо́рна) пля́ма.

ТЕ́МНОЕ ЦА́РСТВО. Символ некультурной, отсталой, реакционной общественной среды.— Те́мне ца́рство.

ТЕМНО, ХОТЬ ГЛАЗ ВЫКОЛИ; НЕ ВИ́ДНО НИ ЗГИ *и* **ТЕМНЫМ-ТЕМНО.** Очень темно, полная темнота.— Те́мно, хоч о́ко (о́чі) ви́коли (ви́йми); те́мно, хоч в о́ко (в о́чі, у вічі) стрель (стре́льни).

ТЕ́МНЫЕ ДЕЛА́ (дели́шки). Занятия, деятельность, которые вызывают осуждение, отрицательную оценку.— Те́мні діла́; те́мні спра́ви.

ТЕ́МНЫЙ ЛЕС. О чём-либо совершенно непонятном или совсем незнакомом для кого-либо.— Те́мний ліс.

ТЕНЕВА́Я СТОРОНА́ *чего.* Тёмная отрицательная сторона какого-либо явления.— **Тіньова́ сторона́** *чого*; **тіньови́й бік** *чого*.

ТЕ́НИ БОЯ́ТЬСЯ СВОЕ́Й. Быть боязливым, нерешительным.— Тіні боя́тися свое́ї.

ТЕНЬ ПАДАЕ́Т (ложи́тся) *на кого, что.* Возникает сомнение в чьей-либо добропорядочности.— **Тінь па́дає (ляга́є)** *на кого, що*.

ТЕ́ПЛАЯ КОМПА́НИЯ. Группа людей, близко знающих друг друга и обычно вместе развлекающихся.— Те́пла компа́нія.

ТЕПЛИ́ЧНОЕ РАСТЕ́НИЕ *и* **ТЕПЛИ́ЧНЫЙ ЦВЕТО́К.** О хрупком, изнеженном человеке, не приспособленном к жизни в результате условий воспитания и быта.— Тепли́чна росли́на (росли́нка, кві́тка).

ТЕПЛОЕ (тёпленькое) МЕСТЕ́ЧКО (ме́сто). О доходной службе.— Те́пле (тепле́ньке) ме́сце (ме́стечко).

ТЕПЛО́ (тепле́ет) НА ДУ́ШЕ (на се́рдце) *у кого.* Кто-то ощущает душевное тепло, радость.— Те́пло (тепліша́є) на душі́ (на се́рці) *в кого, кому*.

ТЕРЗА́ТЬ ДУ́ШУ (се́рдце). Причинять моральные страдания, приносить душевную боль кому-либо.— **Рва́ти ду́шу (се́рце); кра́яти (шмату-ва́ти, розкра́ювати) ду́шу (се́рце).**

ТЕРНИ́СТЫЙ ПУТЬ. *Книжн.* Трудный, тяжёлый, с невзгодами, бедствиями, страданиями — о жизненном пути.— Терни́стий шлях.

ТЕРНО́ВЫЙ ВЕНЕ́Ц. *Книжн.* Символ мученичества, страдания.— Терно́зий вінок (вінець).

ТЕРПЕ́НИЕ ЛОПА́ЕТСЯ (ло́пнуло). Истощается, кончается способность терпеть.— Терпе́ць ури́вається (урва́вся, увірва́вся) *кому*; терпі́ння ури́вається (урва́лося, увірва́лося) *кому*; **терпцю́ нема́є (нема́, не ста́є, не ста́ло)** *в кого*.

ТЕРПЕ́ТЬ (потерпе́ть) ФИА́СКО. Не иметь успеха в каком-либо мероприятии, понести неудачу, терпеть провал.— **Зазнава́ти (зазна́ти) фіа́ско; терпі́ти (потерпі́ти) фіа́ско.**

ТЕРПИ, КАЗА́К, АТАМА́НОМ БУ́ДЕШЬ. Будь терпелив, переноси трудности, испытания, дождешься и чего-либо лучшего.— Терпи́, коза́че (коза́к), ота́маном бу́деш.

ТЕ́РТЫЙ КАЛА́Ч. Очень опытный, бывалый человек, которого трудно обмануть, провести.— Би́та голова́; би́тий жак.

ТЕРЯ́ТЬ (потеря́ть) ВЕ́РУ *в кого, во что.* Лишаться твердой убежденности, уверенности в чём-либо, в исполнении чего-либо.— **Утрача́ти (утра́тити) ві́ру** *в кого, в що*.

ТЕРЯ́ТЬ (потеря́ть) ВКУС *к чему.* Становиться менее важным; перестать нравиться кому-либо; радовать кого-либо.— **Утрача́ти (утра́тити) смак** *до чого*.

ТЕРЯ́ТЬ (потеря́ть) ВЛА́СТЬ НАД СОБО́Й. Терять самообладание.— **Утрача́ти (утра́тити) вла́ду над собо́ю; тра́тити (втра́тити) вла́ду над собо́ю.**

ТЕРЯ́ТЬ (потеря́ть) ГО́ЛОВУ. Лишаться самообладания, теряться.— **Не дава́ти (не да́ти) собі ра́ди; го́лову втрача́ти (втра́тити, губи́ти, згуби́ти, загуби́ти).**

ТЕРЯ́ТЬ (потеря́ть) ИЗ ВИДУ́. 1. Переставать видеть; 2. Не знать, где находится кто-либо, не иметь никаких сведений о ком-либо.— **Упуска́ти (упусти́ти) з очей.**

ТЕРЯ́ТЬ (потеря́ть) ИНТЕРЕ́С *к чему.* Утрачивать внимание, лю-

бопытство, проявляемое к кому-либо, чему-либо.— **Утрача́ти (утра́тити, загуби́ти) інтере́с** д о ч о г о.

ТЕРЯТЬ (потеря́ть) [ПОСЛЕ́ДНЮЮ] НАДЕЖДУ. Переставать верить в осуществление чего-либо.— **Утрача́ти (утра́тити) [оста́нню] наді́ю.**

ТЕРЯТЬ НЕЧЕГО к о м у. Кто-то может идти на любой риск, поскольку его положение таково, что от неудачи худшим уже не будет.— **Втрача́ти нічого** (нема чого) к о м у.

ТЕРЯ́ТЬ (потеря́ть) ПО́ЧВУ (зе́млю) ПОД НОГАМИ (под собо́й, из-под ног). Переставать чувствовать себя уверенно, утрачивать способность трезво оценивать действительность.— **Утрача́ти (утра́тити)** грунт **під нога́ми (під собо́ю).**

ТЕРЯТЬ (потеря́ть) РАВНОВЕ́СИЕ. 1. Некрепко, нетвердо стоять, шататься и т. п.; 2. Находиться в состоянии нервного перевозбуждения, волнения и т. п., терять покой.— **Утрача́ти (утра́тити) рівнова́гу.**

ТЕРЯТЬ (потеря́ть) РАССУ́ДОК. 1. Становиться сумасшедшим; 2. Утрачивать способность соображать, понимать, здраво рассуждать и т. п.— **Утрача́ти (утра́тити, стра́тити) ро́зум.**

ТЕРЯТЬ (потеря́ть) РЕЧЬ (дар ре́чи). От волнения, растерянности на какое-то время потерять возможность говорить.— **Утрача́ти (утра́тити) мо́ву (дар мо́ви).**

ТЕРЯТЬ (потеря́ть) СО́ВЕСТЬ. Стать подлым, низким.— **Утрача́ти (утра́тити) со́вість (сумлі́ння).**

ТЕРЯТЬ (потеря́ть) СОЗНА́НИЕ. Лишаться чувств, падать в обморок.— **Утрача́ти (утра́тити) свідо́мість (прито́мність).**

ТЕРЯТЬ (потеря́ть) СЧЁТ к о м у, ч е м у. Сбиваться в подсчётах.— **Утрача́ти (утра́тити) лік** к о м у, ч о м у.

ТЕРЯ́ТЬСЯ В ДОГА́ДКАХ. Не знать, на каком из нескольких предположений остановиться.— **Губи́тися в здо́гадах (в здога́дках, в дога́дках); не зна́ти, що й ду́мати.**

ТЕРЯТЬ (потеря́ть) ТЕРПЕ́НИЕ. Утрачивать способность терпеть, стойко и безропотно переносить, сносить что-либо; настойчиво и упорно делать что-либо.— **Утрача́ти (утра́тити) терпі́ння (терпе́ць); тра́тити терпели́вість (терпли́вість).**

ТЕХ ЖЕ ЩЕЙ, ДА ПОЖИ́ЖЕ ВЛЕЙ. То же самое, но похуже.— **Хоч того́ са́мого, аби́ в і́ншу ми́ску; хоч гірше, аби інше.**

ТЕЧЕ́НИЕ ЖИЗНИ. Определённое развитие событий в жизни какого-либо человека.— **Течія́ життя́.**

ТЕЧЬ (плыть) СКВОЗЬ ПАЛЬЦЫ. Утрачиваться, использоваться без всякой пользы, напрасно.— **Текти́ (уплива́ти) крізь па́льці (помі́ж па́льцями).**

ТЕШИТЬ САМОЛЮБИЕ. Испытывать чувство довольства собою, самодовольства.— **Ті́шити самолю́бство.**

ТИПУН НА ЯЗЫК к о м у. Недоброе пожелание тому, кто говорит то, чего не следует.— **Тіпу́н на язи́к (на язика́, на язики́).**

ТИ́ХАЯ ВОДА́ БЕРЕГА́ ПОДМЫВА́ЕТ [И ПЛОТИ́НЫ РВЁТ]. За внешним спокойствием скрытых, тихих людей кроются глубокие чувства; такой человек способен на решительные поступки, обычно негативные.— **Ти́ха вода́ гре́блю (береги́) рве; ти́ха вода́ береги́ лама́є (лу́пає).**

ТИ́ХАЯ ПРИ́СТАНЬ. Место, где можно укрыться, найти покой, удовлетворение, убежище, приют; ощущение покоя, удовлетворение.— **Тиха при́стань.**

ТИ́ХОЙ СА́ПОЙ. Действуя осторожно, незаметно.— **Ти́хою са́пою.**

ТИ́ШЕ ВОДЫ́, НИ́ЖЕ ТРАВЫ́. О чрезвычайно скромном, незаметном, тихом человеке.— **Тихі́ший (ти́хший) [від] води́, ни́жчий [від] трави́; тихі́ший (ти́хший) за во́ду.**

ТИ́ШЕ Е́ДЕШЬ, ДА́ЛЬШЕ БУ́ДЕШЬ. Без лишней поспешности в чём-либо скорей достигнешь желаемых результатов.— **Ти́хше ї́дь, да́лі (да́льше) бу́деш (ста́неш); пома́лу (пово́лі) ї́деш — да́лі (да́льше) заї́деш; пово́лі ї́деш — дале́ко бу́деш.**

ТКНУ́ТЬ НО́СОМ к о г о в о ч т о. *См.* ТЫКАТЬ НО́СОМ.

ТОВА́РИЩ ПО НЕСЧА́СТЬЮ. Тот, кто вместе с кем-либо или подобно кому-либо попал в какую-либо беду, неприятное положение.— **Това́риш по нещастю.**

ТОГО́ ЖЕ ПО́ЛЯ Я́ГОДА. *См.* ОДНОГО́ ПО́ЛЯ Я́ГОДА.

ТОГО́ И ГЛЯДИ́. О возможности внезапного события, действия.— **Так і диви́сь.**

ТО В ЖАР, ТО В ХО́ЛОД БРОСА́ЕТ *и* **В ЖАР И ХО́ЛОД БРОСА́ЕТ.** Вызвать сильное волнение, страх и т. п.— **То в жар, то в хо́лод ки́дає; у жар і хо́лод ки́дає.**

ТОГО́ И ЖДИ. Вот-вот наступит, случится что-либо.— **Так і чека́й (жди); того́ й чека́й (жди).**

ТО ГУСТО, ТО ПУСТО *и* **РА́ЗОМ ГУ́СТО, РА́ЗОМ ПУ́СТО.** То много, то ничего нет.— **То гу́сто, то пу́сто.**

ТО ДА (и) СЕ; ТО И СЕ *и* **ТО-СЕ́.** Разное, всё, что угодно — говорить, рассказывать и т. п.— **Те і (та) се; те-се.**

ТОЛКА́ТЬ ВПЕРЕ́Д. Заставлять быть деятельным, повышать квалификацию.— **Штовха́ти впере́д.**

ТОЛКА́ТЬ (толкну́ть) В ПРО́ПАСТЬ кого. Губить.— **Штовха́ти (штовхну́ти) в прірву (в безо́дню).**

ТОЛО́ЧЬ ВОДУ [В СТУ́ПЕ]. Заниматься чем-либо бесполезным, попусту тратить время.— **Товкти́ во́ду в сту́пі.**

ТОЛЬКО ДЕРЖИ́СЬ! Выражение высокой оценки силы, качества и т. п. чего-либо, с одобрением или неодобрением.— **Тільки держи́сь!**

ТОЛЬКО ЗА СМЕ́РТЬЮ ПОСЫЛА́ТЬ кого. *Шутл.* Никак не дождешься кого-либо.— **Тільки по смерть [до́бре] посила́ти** кого.

ТОЛЬКО ЗВА́НИЕ (назва́ние). *См.* **ОДНО ЗВАНИЕ.**

ТОЛЬКО И ВИ́ДЕЛИ кого. О комлибо внезапно и бесследно исчезнувшем.— **Тільки й ба́чили** кого.

ТОЛЬКО И ВСЕГО́. И больше ничего, и всё, всё тут.— **Та й по всьо́му; тільки і всьо́го; тільки й то́го.**

ТОЛЬКО И РАЗГОВОРА о ком, о чём. Кто-либо всё время говорит о ком-либо, о чём-либо.— **Тільки й розмо́ви** про кого, про що, за кого, за що.

ТОЛЬКО ПТИЧЬЕГО МОЛОКА́ НЕ ХВАТА́ЕТ (не достаёт). О полном изобилии.— **Тільки (хіба́) пташи́ного (пти́чого, пташа́чого) молока́ не вистача́є (бракує).**

ТОЛЬКО ПЯ́ТКИ СВЕРКА́ЮТ. О быстром беге.— **Тільки п'я́ти (п'я́тки) мигта́ть (замигті́ли).**

ТОЛЬКО ЧЕРЕЗ МОЙ ТРУП. Форма категорического протеста против какого-либо предполагаемого действия.— **Тільки че́рез мій труп.**

ТО́НКАЯ УЛЫ́БКА. Лёгкая улыбка, выражающая понимание, иронию, лукавство.— **Тонки́й у́сміх; тонка́ у́смішка.**

ТО́НКИЙ НАМЕ́К НА ТО́ЛСТЫЕ ОБСТОЯ́ТЕЛЬСТВА. Говоря об одном, делать намёк на что-либо другое или иметь в виду что-либо другое.— **Наздога́д (навздога́д) буряків [щоб дали́ капу́сти].**

ТО́НКИЙ СЛУХ. Хороший слух.— **Тонки́й слух; тонке́ ву́хо.**

ТО́НОМ ВЫ́ШЕ [ГОВОРИ́ТЬ, СКАЗА́ТЬ *и т. п.*]. Более взволнованно, раздражённо.— **На [оди́н] тон ви́ще [говори́ти, сказа́ти** *і т. п.*].

ТО́НОМ НИ́ЖЕ [ГОВОРИ́ТЬ, СКАЗА́ТЬ *и т. п.*]. Менее взволнованно, раздражённо или менее вызывающе, заносчиво.— **На [оди́н] тон ни́жче [говори́ти, сказа́ти** *і т. п.*].

ТОПТА́НИЕ НА [ОДНО́М] МЕ́СТЕ. Отсутствие движения, действия, развития.— **Топта́ння на [одно́му] місці.**

ТОПТА́ТЬ (втопта́ть) В ГРЯЗЬ кого. Унижать чьё-либо достоинство, клеветать на кого-либо, порочить кого-либо.— **Топта́ти (втопта́ти) в боло́то (в грязь).**

ТОПТА́ТЬ СЛЕД (следы́) кому, куда. Часто бывать у кого-либо, где-либо.— **Топта́ти слі́д (слі́ди́)** до кого, куди.

ТО́РНАЯ ДОРО́ГА (тропа́). *См.* **ИЗБИ́ТАЯ ДОРОГА.**

ТОСКА́ НА СЕ́РДЦЕ у кого. Кто-то страдает, горюет.— **Ту́га на се́рці у** кого.

ТОСКА́ ГЛО́ЖЕТ кого. Кто-нибудь пребывает в состоянии тревоги, тоски.— **Нудьга́ бере́ (взяла́, зайла́** *і т. п.*) кого.

ТОТ ИЛИ ДРУГО́Й (ино́й). Кто-либо, какой-либо.— **Той або́ (чи) і́нший.**

ТО ТУДА́, ТО СЮДА́. То в одну, то в другую сторону, взад и вперёд.— **То туди́, то сюди́.**

ТО ТУТ, ТО ТАМ *и* **ТО ТАМ, ТО ТУТ.** То в одном месте, то в другом.— **То тут, то там; то там, то тут.**

ТОЧИ́ТЬ (востри́ть, нава́стривать, навостри́ть) ЗУБЫ (зуб) на кого, на что. 1. (на кого) Злобиться на кого-либо, стремиться причинять вред, неприятность кому-либо; 2. (на что) Стремиться захватить что-либо, завладеть чем-либо.— **Гостри́ти (точи́ти) зу́би (зуб) на** кого, на що.

ТОЧИ́ТЬ ЛЯ́СЫ (баля́сы). Заниматься пустыми разговорами, болтать пустяки.— **Тереве́ні пра́вити (розво́дити, точи́ти, плести́); теревені-ве́ні пра́вити (розво́дити, точи́ти); ля́си (баля́си) точи́ти.**

ТОЧИ́ТЬ НОЖ (топо́р, меч) на кого. Замышлять зло против кого.— **Гостри́ти ножа́ (соки́ру, меч)** на кого.

ТО́ЧКА В ТО́ЧКУ. Абсолютно точно, в точности.— **Йо́та в йо́ту.**

ТО́ЧКА ЗРЕ́НИЯ. Определённый взгляд на вещи, то или иное отношение к чему-либо.— **То́чка зо́ру.**

ТО́ЧКА ОПО́РЫ. Решающее условие, основание, исходные позиции.— **То́чка опо́ри.**

ТО́ЧКА СОПРИКОСНОВЕ́НИЯ. Что-либо общее, взаимно связывающее кого-либо, что-либо.— **То́чка зіткне́ння (сти́ку).**

ТО́ЧНО АРШИ́Н ПРОГЛОТИ́Л. *См.* **КАК АРШИН ПРОГЛОТИЛ.**

ТО́ЧНО ПЕЛЕ́НА (покро́в, заве́са) С ГЛАЗ ПА́ДАЕТ (спада́ет, упа́ла, спа́ла). *См.* **КАК БУДТО ПЕЛЕНА С ГЛАЗ ПАДАЕТ.**

ТРАВЛЕ́НЫЙ ВОЛК. *См.* **СТА́РЫЙ ВОЛК.**

ТРАВО́Й (быльём) **ПОРОСЛО́.** Окончательно, совсем забыто.— **Траво́ю (бу́ллям) поросло́.**

ТРЕПА́ТЬ НЕ́РВЫ кому. Заставлять кого-либо нервничать, мучить, изводить.— **Сота́ти не́рви** кому; **тріпа́ти не́рви** кому.

ТРЕПА́ТЬ (болта́ть) **ЯЗЫКО́М.** Говорить вздор, пустословить.— **Моло́ти (ля́пати, плеска́ти, клепа́ти) язико́м; робі́ти з губи́ (з пи́ска) халя́ву.**

ТРЕТИЙ ЗВОНО́К.— Последний сигнал перед началом, перед отправлением и т. п.— **Тре́тій дзво́ник.**

ТРЕ́ТЬИ ПЕТУ́ХИ. Пение петухов перед рассветом.— **Тре́ті пі́вні.**

ТРЕЩА́ТЬ ПО [ВСЕМ] ШВАМ. Разрушаться, приходить в расстройство, в упадок.— **Тріща́ти по [всіх] швах.**

ТРИДЦАТЬ СРЕ́БРЕНИКОВ. Цена предательства.— **Три́дцять срібняків (сріб'ників).**

ТРИ КИТА́. Три главных основы чего-либо.— **Три кити́.**

ТРОНУ́ТЬСЯ В РОСТ. *См.* **ПОЙТИ́ В РОСТ.**

ТРО́ПЫ ПОЗАРАСТА́ЛИ кому. Перестали приходить к кому-либо, общаться с кем-либо, забыли кого-либо.— **Стежки́ позаросталі до кого.**

ТРОЯ́НСКИЙ КОНЬ. *Книжн.* Обманчивый дар, коварная услуга.— **Троя́нський кінь.**

ТРУДЫ И ДНИ. Время, наполненное полезной деятельностью; творческая жизнь.— **Труди́ і дні.**

ТРУ́СУ (тру́са) ПРАЗДНОВА́ТЬ. Трусить, бояться.— **Підгина́ти хвіст; удава́тися в переполо́х.**

ТУДА́ И ДОРО́ГА кому. Получил по заслугам, нечего жалеть.— **Туди́ й доро́га** кому.

ТУДА́ И ОБРА́ТНО (наза́д). В оба конца.— **Туди́ й наза́д.**

ТУДА́ И СЮДА́. 1. В ту и в другую сторону; 2. И так, и сяк, по-разному.— **Туди́ і (й) сюди́.**

ТУМА́Н В ГЛАЗА́Х у кого. 1. Кто-то плохо видит; 2. У кого-то невыразительный взгляд.— **Тума́н в оча́х.**

ТУМА́Н В ГОЛОВЕ́ у кого. Кто-то чувствует помрачение сознания из-за усталости, болезни и т. п.— **Тума́н у голові́** в кого.

ТУТ КАК ТУТ. О появлении кого-либо, чего-либо, кстати, в нужный момент, как только о нём вспомянули.— **Тут як тут.**

ТУ́ЧА ТУЧЕ́Й. О ком-либо очень мрачном, хмуром.— **Хма́ра хма́рою.**

ТЫКА́ТЬ В ГЛАЗА́ (в нос) кому. Упрекать, укорять в чём-либо, постоянно напоминая о чём-либо.— **Ти́кати (ти́цяти) в о́чі** (у вічі, в ніс) кому.

ТЫКА́ТЬ (ткнуть) **НО́СОМ** кого во что. Указывать, обращать чьё-либо внимание на что-либо (вину, проступок и т. п.) обычно в резкой, грубой форме.— **Ти́кати (ткну́ти, ти́цяти, ти́цьнути) но́сом** кого в що.

ТЫКА́ТЬ ПА́ЛЬЦЕМ на кого, на что. *См.* **ПОКА́ЗЫВАТЬ ПА́ЛЬЦЕМ.**

ТЫ́СЯЧА И ОДНА́ НОЧЬ. Фантастика, сказка, что-то очень необычное и замечательное.— **Ти́сяча і одна́ ніч.**

ТЬМА-ТЬМУ́ЩАЯ *и* **ТЬМА (тьмы) ТЕ́МЬ.** Великое, бесчисленное множество.— **Тьма-тьму́ща; тьма-тьме́нна.**

ТЮ́ТЕЛЬКА В ТЮ́ТЕЛЬКУ. Точь-в-точь, совершенно точно.— **Тю́тілька в тю́тільку.**

ТЯЖЕЛАЯ АРТИЛЛЕ́РИЯ. 1. *Ирон.* О малоподвижных, тяжёлых на подъём людях; 2. О наиболее авторитетных и неоспоримых аргументах, доводах, к которым прибегают, когда в споре исчерпаны собственные доказательства.— **Важка́ артиле́рія.**

ТЯЖЕЛ (тяжёлый) НА ПОДЪЁМ к т о. 1. О том, кто с трудом, с неохотой трогается с места, ходит, ездит куда-либо; 2. О том, кто медленно, с трудом, с неохотой принимается за какую-либо работу, дело.— **Важки́й на підйо́м.**

ТЯЖЕЛ (тяжёлый) НА РУКУ к т о. Крут на расправу, сильно и больно бьёт.— **Важки́й на ру́ку** х т о.

ТЯЖЕЛЫЙ ДЕНЬ. Напряжённый или приносящий неудачи день.— **Важки́й день.**

ТЯЖЕЛЫЙ КРЕСТ НЕСТИ́. *Книжн.* Преодолевать трудности, невзгоды; страдать.— **Тяжки́й хрест не́сти.**

ТЯНУ́ТЬ ВОЛЫНКУ. Медлить с чем-либо, умышленно затягивать какое-либо дело, работу.— **Тягти́ воли́нку.**

ТЯНУ́ТЬ ВРЕ́МЯ. Медлить с осуществлением чего-либо.— **Тягти́ час.**

ТЯНУ́ТЬ ДУ́ШУ из к о г о *и* **ТЯНУТЬ ЗА ДУШУ** к о г о. 1. Мучить кого-либо, причинять страдания кому-либо; 2. Изводить, доводить до изнеможения, надоедая, приставая с чем-либо.— **Тягти́ (тягну́ти) ду́шу** з к о г о; **тягти́ (тягну́ти) за ду́шу** к о г о.

ТЯНУ́ТЬ ЖИ́ЛЫ из к о г о. Мучить кого-либо.— **Сота́ти жи́ли** з к о г о; **тягти́ (тягну́ти) жи́ли** з к о г о.

ТЯНУ́ТЬ ЗА ЯЗЫ́К к о г о. Вынуждать что-либо сказать, ответить, высказаться.— **Тягти́ (тягну́ти) за язи́к** к о г о.

ТЯНУ́ТЬ (разводи́ть) КАНИТЕ́ЛЬ. Излишне медленно, нерасчётливо тратя время, делать что-либо.— **Тягти́ сірка́ за** хвіст (за хвоста́).

ТЯНУ́ТЬ (затяну́ть) **ЛА́ЗАРЯ.** *См.* **ПЕТЬ ЛА́ЗАРЯ.**

ТЯНУ́ТЬ ЛЯ́МКУ. Постоянно заниматься тяжёлым или неприятным однообразным делом.— **Тягти́ (те́рти) ля́мку.**

ТЯНУ́ТЬ СОК (со́ки) из к о г о. *См.* **СОСА́ТЬ СОК.**

ТЯП ДА ЛЯП; ТЯП И ЛЯП *и* **ТЯП-ЛЯП.** Употребляется для обозначения быстрой, но небрежной, грубой работы.— **Тяп да ляп.**

У

УБАВЛЯ́ТЬ (уба́вить, укора́чивать, укороти́ть) **ШАГ.** Начать идти медленнее, чем раньше.— **Укоро́чувати** (укороти́ти) **хо́ди** (хо́ду, крок).

УБЕЛЕ́ННЫЙ СЕДИ́НОЙ (седи́нами). С сединой, покрытый сединой.— **Укри́тий** сивино́ю.

УБИВА́ТЬ (уби́ть) **ДВУХ ЗА́ЙЦЕВ.** Одновременно делать два дела.— **Убива́ти** (уби́ти) двох за́йців (два за́йці).

УБИ́ТЫЙ ГО́РЕМ. Угнетённый, охваченный тоской, печалью.— **Уби́тий го́рем.**

УБИТЬ НА ме́сте. *См.* **УЛОЖИ́ТЬ НА МЕ́СТЕ.**

УВЕНЧИВАТЬ (увенча́ть) **ЛА́ВРАМИ.** Прославить.— **Увінчувати** (увінча́ти) ла́врами.

У ВСЕХ НА ВИДУ́. Так, что все могут видеть, ничего не скрывая.— **У всіх на виду́** (на оча́х, пе́ред оčíма).

У ВСЕХ НА УСТА́Х ч т о. Все говорят о чём.— **У всіх на уста́х** щ о.

УГЛУБЛЯ́ТЬСЯ (углуби́ться) **В СЕБЯ.** Предаться глубоким размышлениям о чём-либо, совершенно не замечая окружающего.— **Загли́блюватися** (загли́битися) **в се́бе** (в собі).

УГОЖДА́ТЬ (угоди́ть) **В ЛА́ПЫ** к о м у. *См.* **ПОПАДА́ТЬ В ЛА́ПЫ.**

УГОЛ ЗРЕ́НИЯ. Определённый взгляд на те или иные явления, определённое понимание их.— **Кут зо́ру.**

УГРЫЗЕ́НИЯ СО́ВЕСТИ. Беспокойное, мучительное состояние из-за чувства своей вины, ответственности за

что-либо.— Мýки (дóкóри, дóкір) сóвісті (сумлíння).

УДАР В СПИ́НУ. Подлый поступок, предательство.— Удáр в спи́ну.

УДАРИТЬ [СЕБЯ] В ГРУДЬ [РУКА́МИ, КУЛАКО́М]. Бить себя руками в грудь, заверяя кого-либо в чём-либо или выражая раскаяние, растерянность.— Удáрити [себé] в грýди [рукáми, кулакóм].

УДАРЯ́ТЬ (удáрить) ПО КАРМА́НУ к о г о. *См.* **БИТЬ ПО КАРМА́НУ.**

УДАРЯ́ТЬ (удáрить) ПО РУКА́М. *См.* **БИТЬ ПО РУКА́М.**

УДАРЯ́ТЬСЯ (удáриться, влáмываться, вломúться, входúть, войтú) **В АМБИЦИЮ.** Очень обижаться, если задето самолюбие.— Удавáтися (удáтися, ударя́тися, удáритися, улáмуватися, уламáтися) в амбіцію.

УДАРЯ́ТЬСЯ (удáриться) **В СЛЕЗЫ.** Начать плакать.— Ударятися (удáритися) в сльóзи (в плач).

УДЕЛЬНЫЙ ВЕС к о г о, ч е г о. Количественное соотношение, роль, место в чем-либо.— Питóма вагá к о г о, ч о г о.

УДЕЛЯ́ТЬ (уделúть) **[ОСО́БОЕ] ВНИМА́НИЕ** к о м у, ч е м у. Выделить кого-либо, что-либо как объект особого внимания.— Приділя́ти (приділúти) [особли́ву] увáгу к о м у, ч о м у.

У́ЖАС СКО́ЛЬКО. *См.* **БЕДА́ СКО́ЛЬКО.**

УЗНА́ТЬ ПОЧЕ́М ФУНТ ЛИ́ХА. *См.* **ЗНАТЬ ПОЧЕ́М ФУНТ ЛИ́ХА.**

У́ЗЫ БРА́ТСТВА. Братские связи, отношения.— Ýзи брáтства.

У́ЗЫ ГИМЕНЕ́Я. *Уст., ирон.* Брак, супружество, брачные отношения.— Пýта Гіменéя; ýзи Гіменéя.

УЙТИ́ В СВОЮ́ СКОРЛУПУ́. *См.* **ЗАМЫКА́ТЬСЯ В СВОЮ СКОРЛУПУ́.**

УЙТИ́ В [САМОГО́] СЕБЯ́. *См.* **ЗАМЫКА́ТЬСЯ В [САМО́М] СЕБЕ́.**

УЙТИ́ С ГОЛОВО́Й в о ч т о. *См.* **ПОГРУЖА́ТЬСЯ С ГОЛОВО́Й.**

УКАЗА́ТЬ [СВОЕ] МЕ́СТО к о м у. Дать понять, указать зазнавшемуся, слишком много возомнившему о себе человеку на то, что он представляет собой в действительности.— Показáти [своє] місце к о м у.

УКА́ЗЫВАТЬ (указа́ть) НА ДВЕРЬ к о м у. *См.* **ПОКА́ЗЫВАТЬ НА ДВЕРЬ.**

УКА́ЗЫВАТЬ ПА́ЛЬЦЕМ н а к о г о, н а ч т о. *См.* **ПОКАЗЫВАТЬ ПАЛЬЦЕ́М.**

УКАТА́ЛИ (уходи́ли) СИ́ВКУ КРУТЫЕ ГО́РКИ. Тяжёлые условия жизни, годы и т. п. сломили чьи-то силы, сделали безразличным, слабым, больным.— Був кінь, та з'їздився; докона́ла гнідка́ дорóга нелегка́.

УКЛОНИ́ТЬСЯ (уклоня́ться) ОТ [ПРЯ́МОГО] ОТВЕ́ТА. Сознательно не отвечать на вопрос или говорить о чём-либо другом.— Ухиля́тися (ухили́тися) від [прямóї] відповіді.

УКОРА́ЧИВАТЬ (укороти́ть) ЯЗЫК к о м у. Заставить кого-либо меньше разговаривать, дерзить.— Укорóчувати (укороти́ти) язикá (язúк) к о м у; урізати (урі́зати) язикá (язúк) к о м у.

УКРОЩЕ́НИЕ СТРОПТИ́ВОЙ. Употребляется, когда говорят о перевоспитании трудных характеров, а также по поводу насильственных мероприятий, направленных против протестов в какой-либо области.— Приборкання непокірної.

УЛАВЛИВАТЬ (уловúть) МОМЕ́НТ. Выбирать удобное время для исполнения задуманного.— Уловúти момéнт.

УЛЕТУ́ЧИВАТЬСЯ (улету́читься) ИЗ ПА́МЯТИ (из головы́). *См.* **ВЫПАДА́ТЬ ИЗ ПА́МЯТИ.**

УЛОЖИ́ТЬ В МОГИ́ЛУ. *См.* **СВОДИ́ТЬ В МОГИ́ЛУ.**

УЛОЖИ́ТЬ (уби́ть) НА ме́сте. Убить сразу, наповал.— Убúти (покласти) на місці.

УЛОЖИ́ТЬСЯ В ГОЛОВЕ́ (в сознáнии). Стать понятным, дойти до сознания.— Уклáстися в голові (в свідóмості).

УЛЫБА́ЕТСЯ СЧА́СТЬЕ. Добиваться успеха, быть удачливым.— Усміхáється щáстя (дóля).

УМА́ НЕ ЗАНИМА́ТЬ СТАТЬ к о м у. Кто-либо очень умный, сообразительный.— Рóзуму не позичáти (не забрáкне) к о м у.

УМА́ НЕ ПРИЛОЖИ́ТЬ. Не знать, не понять.— Умá не збрáти (не прикласти).

УМА́ ПАЛА́ТА. Очень умный.— Рóзуму (умá) палáта.

УМА́ (умý) ПОМРАЧЕ́НИЕ. О чём-либо необыкновенном, вызывающем

удивление, восхищение.— **Затéмнення (затьмáрення) рóзуму.**

УМ ЗА РАЗУМ ЗАХОДИТ (зашёл) у к о г о. О состоянии кого-либо, при котором кто-либо не может разумно рассуждать, действовать.— **Ум за рóзум захóдить (зайшóв) у к о г о.**

УМНАЯ ГОЛОВА́. Об умном, толковом человеке.— **Розýмна головá.**

УМНЫЕ РЕЧИ ПРИЯТНО И СЛУШАТЬ. Говорится тогда, когда услышали то, чего ждали, с чем согласны, что приятно слышать.— **Розýмиу річ, (розýмні рéчі) приéмно й слýхати.**

УМУ НЕПОСТИЖИ́МО ч т о. Совершенно непонятно.— **Рóзумом не збагнýти (не осягнýти)** щ о; **не вміщáється (не мíститься) в головí** щ о.

УМЫВАТЬ (умы́ть) РУКИ. Устраняться от ответственности за что-либо.— **Умивáти (умúти) рýки.**

УМЫВАТЬСЯ (умы́ться) КРОВЬЮ. Обливаться кровью; бороться, сражаться, защищая что-либо.— **Умивáтися (умúтися) крóв'ю (йóшкою).**

УМЫВАТЬСЯ (умы́ться) ПОТОМ. Работать до изнурения.— **Умивáтися (умúтися) пóтом.**

УМЫВАТЬСЯ (умы́ться) СЛЕЗА́МИ. *См.* **ОБЛИВАТЬСЯ СЛЕЗАМИ.**

УНИЖЕННЫЕ И ОСКОРБЛЕННЫЕ. Употребляется как характеристика людей, испытывающих унижения, угнетённых обидами.— **Зневáжені й обрáжені (скрúвджені); приúжені й обрáжені.**

УНОСИТЬ (унести́) НО́ГИ. Поспешно уходить, убегать, исчезать. Убегая, спасаться.— **Виносúти (вúнести) нóги; брáти нóги на плéчі; [брáтися] в нóги.**

УПАЛА (спáла) ПЕЛЕНА́ С ГЛАЗ. Кто-либо внезапно узнал правду, понял, что до сих пор ошибался, заблуждался.— **Спáла (спливáє, спливлá) полýда з очéй.**

УПАСТЬ (поникнуть) ДУ́ХОМ. *См.* **ПАДАТЬ ДУХОМ.**

УПАСТЬ К НОГА́М (*уст.* **в нóги**) к о м у, ч ь и м. 1. Встать на колени перед кем-либо, умоляя о чём-либо; 2. Определённым образом проявить глубокие, сильные чувства — благодарность, восхищение и т. п.— **Упáсти до ніг (в нóги)** к о м у, ч и ї х; **упáсти на колíна (навкóлішки)** п е р е д к и м, ч и м.

УПИСЫВАЕТ, АЖ (так что) ЗА УШАМИ ТРЕЩИТ. *См.* **ЕСТ, АЖ ЗА УШАМИ ТРЕЩИТ.**

УПУСКАТЬ (упусти́ть) ИЗ ГЛАЗ (из ви́ду) к о г о. Забыть о чём-либо, не держать под наблюдением.— **Спускáти (спустúти) з óка (з очéй)** к о г о.

УПУСКА́ТЬ (упусти́ть) ИЗ РУК.— Не воспользоваться чем-либо.— **Упускáти (упустúти) з рук.**

УПУСКАТЬ (упусти́ть) УДО́БНЫЙ СЛУЧАЙ. Не использовать возможность делать что-либо, не воспользоваться чем-нибудь и т. д.— **Пропускáти (пропустúти) нагóду (вúпадок, момéнт).**

УРОКИ ИСТО́РИИ. Исторические события, последствия этих событий, помогающие глубже понять, правильно оценить аналогичные процессы современности.— **Урóки істóрії.**

УСКОЛЬЗАТЬ (ускользну́ть) ИЗ РУК (из-под па́льцев). Утрачиваться для кого-либо или не доставаться кому-либо, оказываться недосягаемым.— **Вислизáти (вúслизнути) з (з-під) рук.**

УСЛУЖЛИВЫЙ ДУРАК ОПА́СНЕЕ ВРАГА́. Неумный друг может, желая добра, наделать много вреда.— **Послýжливий дýрень страшнíший за вóрога; крáще з розýмним згубúти, ніж з дýрнем знайтú.**

УСНУТЬ ВЕЧНЫМ (послéдним) СНОМ *См.* **ЗАСНУТЬ ВЕЧНЫМ СНОМ.**

УСПОКА́ИВАТЬ (успокóить) СЕ́РДЦЕ. Уменьшить чью-либо душевную боль.— **Утúшувати (утúшити) сéрце** ч и с.

УСТРАИВАТЬ (устрóить, дéлать, сдéлать) СЦЕНУ. Ругаться с кем-либо, высказывая остро, резко свое неудовлетворение чем-либо.— **Робúти (зробúти) сцéну.**

У СТРАХА ГЛАЗА́ ВЕЛИКИ́. Испугавшийся, напуганный преувеличивает опасность, мнительно видя её во всём, принимая излишние меры предосторожности.— **У стрáха велúкі óчі; страх мáє велúкі óчі; хто боїться, у тóго в очáх двоїться.**

УСТУПАТЬ (уступи́ть) ДОРО́ГУ к о м у. *См.* **ДАВАТЬ ДОРОГУ.**

УСТУПАТЬ (уступи́ть) МЕ́СТО ч е м у. Смениться чем-либо.— **Уступáти (уступúти) мíсце** ч о м у.

УТЕРЕ́ТЬ НОС к о м у. Превзойти кого-либо в чём-либо. **Уте́рти но́са** к о м у.

УТКНУ́ТЬ НОС И УТКНУ́ТЬСЯ НО́СОМ в о ч т о, к у д а. Сосредоточиться на чём-либо, быть всецело поглощённым чем-либо.— **Уткну́ти ніс; уткну́тися но́сом** у щ о, к у д и.

УТОПА́ТЬ В СЛЕЗА́Х. Проливать много слёз; безутешно плакать.— **Потопа́ти в сльоза́х.**

УТОПА́ЮЩИЙ И ЗА СОЛО́МИНКУ ХВАТА́ЕТСЯ. В безвыходном положении, как к последней надежде на спасение, прибегают даже к такому средству, которое явно не может помочь.— **І за соломи́нку вхопи́ться, хто то́питься.**

УТОПИ́ТЬ В ЛО́ЖКЕ ВОДЫ́ к о г о. По любому незначительному поводу, по пустякам причинить большую неприятность кому-либо.— **Утопи́ти в ло́жці води́** к о г о.

УТРА́ЧЕННЫЕ ИЛЛЮ́ЗИИ. Состояние разочарованности в ком-либо или чём-либо любимом, отрицательные стороны которого разочаровавшийся не знал.— **Утра́чені ілю́зії.**

У́ТРО ВЕ́ЧЕРА МУДРЕНЕ́Е. Лучше отложить до утра следующего дня, так как решение на свежую голову правильнее, разумнее.— **Ра́нок пока́же; ра́нок мудрі́ший за ве́чір (від ве́чора).**

УХВАТИ́ТЬСЯ [ОБЕ́ИМИ] РУКА́МИ з а к о г о, з а ч т о. С радостью согласиться с каким-либо предложением, воспользоваться чем-либо.— **Ухопи́тися (схопи́тися) обома́ рука́ми** з а к о г о, з а щ о.

УХОДИ́ЛИ СИ́ВКУ КРУТЫ́Е ГО́РКИ. *См.* **УКАТА́ЛИ СИ́ВКУ КРУТЫ́Е ГО́РКИ.**

УХОДИ́ТЬ (уйти́) В СВОЮ́ СКОРЛУПУ́. *См.* **ЗАМЫКА́ТЬСЯ В СВОЮ́ СКОРЛУПУ́.**

УХОДИ́ТЬ (уйти́) В [САМОГО́] СЕБЯ́. *См.* **ЗАМЫКА́ТЬСЯ В [САМО́М] СЕБЕ́.**

УХОДИ́ТЬ (уйти́) С ГОЛОВО́Й в о ч т о. *См.* **ПОГРУЖА́ТЬСЯ С ГОЛОВО́Й.**

У́ХО (у́ши) РЕ́ЖЕТ (дерёт). Звучит резко, грубо, неприятно для слуха.— **Ву́хо (ву́ха) ріже (дере́).**

У ЧЁРТА НА КУЛИ́ЧКАХ (на рога́х). Об очень отдаленных и глухих местах.— **У чо́рта в зуба́х (на боло́ті).**

УЧИ́СЬ НЕ ДО СТА́РОСТИ, А ДО СМЕ́РТИ. Учиться необходимо постоянно, всё время, до конца жизни.— **Учи́сь не до ста́рості, а до сме́рті.**

УЧИ́ТЬСЯ, УЧИ́ТЬСЯ И УЧИ́ТЬСЯ. О необходимости приобретения знаний.— **Учи́тися, вчи́тися і вчи́тися.**

УЧИ́ТЬ (научи́ть) УМУ́-РАЗУМУ к о г о. Воспитывать кого-либо.— **Навча́ти (навчи́ти) добру́ і ро́зуму** к о г о.

У́ШИ ВЯ́НУТ. Не хочется, скучно, противно слушать что-либо неинтересное или явно неверное.— **Ву́ха в'я́нуть.**

У́ШИ РЕ́ЖЕТ (дерёт). *См.* **У́ХО РЕ́ЖЕТ.**

У́ШКИ НА МАКУ́ШКЕ у к о г о. О повышенном внимании, настороженности.— **Нащу́лені (нашоро́шені) ву́ха** в к о г о.

У́ШИ ГОРЯ́Т (загоре́лись). Уши покраснели от стыда и т. п.— **Ву́ха займа́ються (зайняли́ся).**

УЯСНЯ́ТЬ (уясни́ть) [САМОМУ́] СЕБЕ́ (для себя́). Осознавать; понимать.— **Усвідо́млювати собі́.**

Ф

ФАКТ НАЛИЦО́. Действительное событие, явление, случай.— **Факт у на́явності.**

ФАКТ ОСТАЕ́ТСЯ ФА́КТОМ. Неопровержимая вещь.— **Факт лиша́ється (є) фа́ктом.**

ФА́КТЫ ВОПИЮ́Т. Вскрывают собой недопустимость, возмутительность чего-либо.— **Фа́кти вола́ють.**

ФА́КТЫ — УПРЯ́МАЯ ВЕЩЬ. Употребляется как возражение против теории, утверждений, не соответствующих действительности, фактам.— **Фа́кти — упе́рта річ.**

ФАЛЬШИ́ВАЯ НО́ТА. Что-то неискреннее, лживое.— **Фальши́ва но́та.**

ФАСО́Н ДЕРЖА́ТЬ. 1. Вести себя с показным шиком, хвастаться;

2. Придерживаться определённых правил поведения для поддержания репутации кого-либо, чего-либо.— **Фасо́н держа́ти (трима́ти).**

ФАТА́ЛЬНАЯ МИНУ́ТА. *См.* **РОКОВА́Я МИНУ́ТА.**

ФАТА́ЛЬНЫЙ КОНЕ́Ц. Гибель, смерть.— **Фата́льний кіне́ць.**

ФЕДО́Т, ДА НЕ ТОТ. О том, кто на самом деле хуже того, за кого его принимают или за кого сам себя выдает.— **Та ж сви́та, та не так пошита́; усім коза́к, та тільки чуб не так.**

ФЕ́РТОМ ХОДИ́ТЬ. Иметь молодецкий, самодовольный вид.— **Фе́ртом ходи́ти.**

ФИ́ГАРО ЗДЕСЬ, ФИ́ГАРО ТАМ. О проворном человеке, который нарасхват, или о человеке, который одновременно выполняет несколько дел.— **Фі́гаро тут, Фі́гаро там.**

ФИ́ГОВЫЙ ЛИСТО́К. Лицемерное прикрытие постыдного, лицемерная маскировка неблаговидных намерений.— **Фі́говий листо́к.**

ФИ́ЗИКИ И ЛИ́РИКИ. Люди науки и люди искусства.— **Фі́зики і лі́рики.**

ФИ́ЛЬКИНА ГРА́МОТА. *Ирон.* Документ, не имеющий юридической силы, безграмотно составленный; пустая бумажка.— **Фі́льчина гра́мота.**

ФОМА́ НЕВЕ́РНЫЙ (**неве́рующий**). Очень недоверчивый человек.— **Хома́ невірний** (**невіруючий**).

ФОРТУ́НА ПОСЛУЖИ́ЛА к о м у. Кому-то повезло.— **Форту́на послужи́ла** к о м у.

ФОРТУ́НА УЛЫБА́ЕТСЯ (**улыба́лась, улыбну́лась**) к о м у. Кому-то везёт.— **Форту́на усміха́ється** (**усміха́лася, усміхну́лася**) к о м у.

Х

ХАЛИ́Ф НА ЧАС. *См.* **КАЛИ́Ф НА ЧАС.**

ХВАТА́ТЬ (**схвати́ть**) **ЗА ГО́РЛО** (**за гло́тку**) к о г о. *См.* **БРАТЬ ЗА ГО́РЛО.**

ХВАТА́ТЬ (**схвати́ть**) **ЗА́ ДУШУ** (**за́ сердце**). *См.* **БРАТЬ ЗА́ ДУШУ.**

ХВАТА́ТЬСЯ (**схвати́ться**) **ЗА ГОЛО́ВУ.** Приходить в ужас, в отчаяние.— **Бра́тися** (**хапа́тися**) **за го́лову.**

ХВАТА́ТЬСЯ (**схвати́ться**) **ЗА СОЛО́МИНКУ.** Ища спасения, выхода из затруднительного положения, прибегать к последнему, крайнему средству, которое явно не может помочь.— **Хапа́тися** (**схопи́тися, хвата́тися, ухопи́тися**) **за соломи́ну** (**за соломи́нку**).

ХВАТИ́ТЬ (**хлебну́ть**) **[МНО́ГО] ГО́РЯ.** *См.* **ЗНАТЬ ПОЧЕ́М ФУНТ ЛИХА.**

ХВАТИ́ТЬ (**хлебну́ть**) **ШИ́ЛОМ ПА́ТОКИ.** Потерпеть поражение, неудачу, ничего не добиться, остаться ни с чем.— **Ухопи́ти ши́лом** (**на ши́ло**) **па́токи.**

ХЛЕБА И ЗРЕ́ЛИЩ! Требование толпы, которая стремится удовлетворить свои низкие инстинкты.— **Хлі́ба і видо́вищ!**

ХВОСТ ТРУБО́Й ДЕРЖА́ТЬ. Быть бодрым, держаться уверенно.— **Хвіст бу́блико́м** (**трубо́ю**) **трима́ти** (**держа́ти**).

ХИ́ТРЫЙ КАК ЛИСА́. Очень хитрый.— **Хи́трий як лиси́ця** (**лис**).

ХЛЕБ ДА (**и**) **СОЛЬ,** *и* **ХЛЕБ-СОЛЬ.** Пожелание приятного аппетита.— **Хліб та** (**і**) **сіль; хліб-сіль.**

ХЛЕБ НАСУ́ЩНЫЙ. Самое важное, необходимое для существования кого-либо, чего-либо.— **Хліб насу́щний** (**насу́шний**).

ХЛЕБНУ́ТЬ МНО́ГО ГО́РЯ. *См.* **ХВАТИ́ТЬ МНО́ГО ГО́РЯ.**

ХЛЕБНУ́ТЬ ШИ́ЛОМ ПА́ТОКИ. *См.* **ХВАТИ́ТЬ ШИ́ЛОМ ПА́ТОКИ.**

ХЛЕБОМ НЕ КОРМИ к о г о. О комлибо, имеющем большое пристрастие к чему-либо.— **Хлі́бом не году́й** к о г о; **хліба не дава́й** к о м у.

ХЛОПАТЬ ГЛАЗА́МИ. 1. Бессмысленно моргать от недоумения, изумления, растерянности; 2. Молчать, не понимая, не зная, что ответить.— **Бли́мати** (**кліпати, лу́пати**) **очи́ма.**

ХЛОПАТЬ УША́МИ. Слушая, не понимать.— **Ля́пати** (**хля́пати**) **ву́хами; гав** (**га́ви**) **лови́ти.**

ХЛОПО́Т ПО́ЛОН РОТ. Очень много забот, дел.— Кло́поту по́вна голова́.

ХЛЫНУТЬ КАК ИЗ ВЕДРА́. *См.* **ЛИТЬ КАК ИЗ ВЕДРА́.**

ХОДИ́ТЬ ВОКРУГ (круго́м) **ДА ОКОЛО́.** Говорить обиняками, не касаясь сути дела.— **Ходи́ти ко́ло** (кру́гом) та навко́ло.

ХОДИ́ТЬ КАК ТЕНЬ за кем. Ходить за кем-либо неотступно.— **Ходи́ти як тінь** за ким.

ХОДИ́ТЬ НА ЗА́ДНИХ ЛА́ПКАХ перед кем. *См.* **СТОЯ́ТЬ НА ЗА́ДНИХ ЛА́ПКАХ.**

ХОДИ́ТЬ НА ПОВОДУ́. Зависеть от кого-либо, действовать по чьему-либо указанию, согласно с чьей-то волей.— **Ходи́ти на поводку́** (**на по́воді**).

ХОДИ́ТЬ ПО ПРОТОРЕННОЙ ДОРО́ЖКЕ. *См.* **ИДТИ́ ПО ПРОТОРЕННОЙ ДОРО́ЖКЕ.**

ХОДИ́ТЬ ПО РУКА́М. *См.* **ГУЛЯ́ТЬ ПО РУКА́М.**

ХОДИ́ТЬ ПО СТРУ́НКЕ у кого, перед кем. Быть в полном подчинении у кого-либо, беспрекословно повиноваться кому-либо.— **Ходи́ти [як, мов, немо́в, на́че, нена́че] по струні́** (**по стру́нці, по стру́ночці**).

ХОД КОНЕ́М. О поступке, вносящем неожиданное изменение в ход событий.— **Хід коне́м.**

ХОДУНО́М ХОДИ́ТЬ *и* **ХО́ДОРОМ ХОДИ́ТЬ.** 1. Сильно трястись, сотрясаться; 2. О наличии суеты, беспорядка, быстрого движения. **Ходи́ти хо́дором** (**ходуно́м**).

ХОДЯ́ЧАЯ ГАЗЕ́ТА. *Ирон.* О человеке, который знает и распространяет новости.— **Ходя́ча газе́та.**

ХОДЯ́ЧАЯ ЭНЦИКЛОПЕ́ДИЯ *и* **ХОДЯ́ЧИЙ СПРА́ВОЧНИК.** *Шутл.* О человеке, обладающем разносторонними знаниями, у которого всегда можно навести справку по самым различным вопросам и проблемам.— **Ходя́ча енциклопе́дія; ходя́чий дові́дник.**

ХОДЯ́ЧИЕ МО́ЩИ. *См.* **ЖИВЫ́Е МО́ЩИ.**

ХОДЯ́ЧИЙ УНИВЕРСИТЕ́Т. *Шутл.* Человек, обладающий самыми разносторонними знаниями, у которого всегда можно узнать, спросить и т. п. что-либо, поучиться чему-либо.— **Ходя́чий університе́т.**

ХОЖДЕ́НИЕ ПО МУ́КАМ. Ряд тяжёлых жизненных испытаний, следующих непосредственно одно за другим.— **Ходіння по му́ках.**

ХОЗЯ́ИН ПОЛОЖЕ́НИЯ. О том, кто может действовать независимо, по своему усмотрению в данной обстановке.— **Госпо́дар станови́ща.**

ХОЗЯ́ИН (**господи́н**) **СВОЕГО́ СЛО́ВА** (**своєму́ сло́ву**). О лице, выполняющем данное слово, обещание.— **Госпо́дар** (**хазя́їн**) **свого́ сло́ва** (**своєму́ сло́ву**).

ХОЗЯ́ЙСКИЙ ГЛАЗ. Внимательный хозяйский взгляд.— **Хазя́йське о́ко.**

ХОЗЯ́ЙСКИМ ГЛА́ЗОМ ОСМОТРЕ́ТЬ (**оки́нуть**). Внимательно, по-хозяйски осмотреть что-либо.— **Хазя́йським о́ком огля́нути** (**оки́нуть**).

ХОЛО́ДНАЯ ВСТРЕ́ЧА *и* **ХОЛО́ДНЫЙ ПРИЕ́М.** Встреча, приём, которые демонстрируют ослабление или отсутствие дружеских отношений между их участниками (людьми, сторонами, партиями и т. п.) — **Холо́дна зу́стріч; холо́дний прийо́м.**

ХОЛО́ДНАЯ ДРОЖЬ ПРОБЕГА́ЕТ (**пробежа́ла, прохо́дит, прошла́**) **ПО ТЕЛУ́** (**по спине́, по ко́же**). О неприятном чувстве холода от неожиданного испуга, переживания и т. п.— **Холо́дний** (**холо́дна**) **дрож** (**дріж**) **пробіга́є** (**пробіг, пробігла**) **по тілу** (**по́за плечи́ма**).

ХОЛО́ДНОЕ СЕ́РДЦЕ у кого. Человек без страстей.— **Холо́дне се́рце** у кого.

ХОЛО́ДНОЙ ВОДО́Й ОКАТИ́ТЬ (**оболи́ть**) кого. Охладить пыл, рвение; привести в замешательство.— **Холо́дною водо́ю обли́ти** (**обда́ти**) кого.

ХОЛО́ДНЫЙ ПОТ. Пот, выступающий от сильного волнения, переживания, страха и т. п.— **Холо́дний** (**зи́мний**) **піт.**

ХОЛОД (холодо́к) **ПРОБЕГА́ЕТ** (**пробежа́л**) **ЗА ПЛЕЧА́МИ.** Кому-либо становится холодно — о неприятном ощущении холода от неожиданного сильного испуга, переживания и т. п.— **Хо́лод** (**холодо́к**) **пробіга́є** (**пробіг**) **по́за** (**за**) **плечи́ма.**

ХОЛОД ПРОБИРАЕТ ДО КОСТЕ́Й. 1. Об ощущениях сильного озноба, замерзания; 2. О неприятном ощуще-

ния от неожиданного сильного испуга, тягостного воспоминания и т. п.— **Хо́лод пробира́є до кісто́к.**

ХОЛОСТО́Й ВЫСТРЕЛ. О напрасном, бесцельном поступке.— **Холости́й по́стріл.**

ХОЛОСТО́Й ХОД. Работа механизма или его частей без какой-либо нагрузки, без пользы.— **Холости́й хід.**

ХОРО́ШАЯ (до́брая) ДУША́. Внимательный, спокойный, добрый человек.— **Хоро́ша душа́.**

ХОРО́ШЕНЬКОГО (хоро́шего) ПОНЕМНО́ЖКУ. *Ирон.* Достаточно, хватит, пора прекратить.— **До́брого потро́шку.**

ХОРО́ШИЙ ТОН. Изысканные правила поведения, которые являются образцом для подражания.— **Хоро́ший (до́брий) тон.**

ХОТЬ БЫ ОДНИ́М ГЛАЗКО́М (гла́зом) ВЗГЛЯНУ́ТЬ (посмотре́ть, уви́деть *и т. п.*). *См.* **ОДНИ́М ГЛАЗКО́М ВЗГЛЯНУ́ТЬ.**

ХОТЬ БЫ ЧТО к о м у. Совершенно равнодушен, никак не реагирует.— **Хоч би що** к о м у.

ХОТЬ В ВО́ДУ. Настолько тяжело, что лучше утопиться, наложить на себя руки.— **Хоч з мо́сту та в во́ду.**

ХОТЬ В ГРОБ ЛОЖИ́СЬ. Об очень тяжёлом, безвыходном положении.— **Хоч живце́м лізь (ляга́й) у зе́млю (у домови́ну); хоч живце́м помира́ти (ги́нути).**

ХОТЬ ВЕ́НИКОМ МЕТИ́. Совершенно ничего нет, пусто.— **Хоч ві́ником мети́.**

ХОТЬ ВЕРЕВКИ ВЕЙ. Поступать с кем-либо так, как хочется, как вздумается; подчинять своей воле, своему желанию.— **Хоч мотузки́ суч(и́ (крути́); хоч у ву́хо бгай.**

ХОТЬ ВИ́ДИТ О́КО (глаз), ДА ЗУБ НЕЙМЕ́Т. *См.* **ВИ́ДИТ О́КО, ДА ЗУБ НЕЙМЕ́Т.**

ХОТЬ ВО́ЛКОМ ВОЙ. О тяжёлом, безвыходном положении.— **Хоч во́вком вий.**

ХОТЬ ВОЛК ТРАВУ́ ЕШЬ И ХОТЬ ТРАВА́ НЕ РАСТИ. О совершенно безразличном отношении кого-либо к чему-либо.— **Хоч вовк траву́ їж; хоч трава́ не рости́.**

ХОТЬ В ПЕТЛЮ ЛЕЗЬ (полеза́й). Так тяжело, что впору повеситься.— **Хоч ві́шайся (пові́сся); хоч у петлю́ (у за́шморг) лізь.**

ХОТЬ ГЛАЗ (глаза́) ВЫКОЛИ. Очень темно, ничего не видно.— **Хоч о́ко (о́чі) ви́коли (ви́бий, ви́йми); хоч в о́ко (в о́чі, у ві́чі) стрель (стре́льний); хоч о́ком (очи́ма) світи́.**

ХОТЬ ГОЛОВО́Й ОБ СТЕ́НУ (об сте́нку) БИ́ТЬСЯ. О тяжёлом безвыходном положении.— **Хоч голово́ю в сті́ну (в мур) би́тися; хоч ло́бом в сті́ну би́тися.**

ХОТЬ ЗАВАЛИ́СЬ. Об изобилии, множестве чего-либо.— **Хоч завали́сь.**

ХОТЬ ИЗ (из-под) ЗЕМЛИ́ ДОСТА́НЬ. Возьми, где хочешь.— **Хоч з коліна ви́лупи; хоч із (з-під) землі́ діста́нь.**

ХОТЬ ИЗ ПУ́ШКИ СТРЕЛЯ́Й. Об очень крепком сне.— **Хоч з гарма́ти стріляй; хоч коти́ гарма́ти.**

ХОТЬ КАРАУ́Л КРИЧИ́. О крайне трудных обстоятельствах, нестерпимом положении.— **Хоч гвалт (карау́л) кричи́; хоч кричи́ про́бі.**

ХОТЬ КОЛ НА ГОЛОВЕ́ ТЕШИ́ к о м у. Об очень упрямом или непонятливом человеке.— **Хоч кіл (кілко́к) на голові́ теши́.**

ХОТЬ КРОВЬ ИЗ НОСУ. *См.* **КРОВЬ ИЗ НОСУ.**

ХОТЬ КУДА́. Хороший, отличный.— **Хоч куди́.**

ХОТЬ ОДНИ́М ГЛА́ЗОМ (глазко́м) ВЗГЛЯНУ́ТЬ (посмотре́ть). Поглядеть, посмотреть, хоть немного.— **Хоч одни́м о́ком гля́нути (подиви́тися).**

ХОТЬ ОТБАВЛЯЙ. О чем-либо, чего слишком много.— **Хоч відбавля́й.**

ХОТЬ ПЛАЧЬ. О состоянии отчаяния из-за своей беспомощности, бессилия.— **Хоч [сядь та й] плач; хоч [ти] плач.**

ХОТЬ ПРУД ПРУДИ́ к о г о, ч е г о. Очень много, большое число, количество.— **Хоч гать гати́; хоч гре́блю гати́.**

ХОТЬ РАЗОРВИ́СЬ. Что ни делай, как ни старайся — все равно бесполезно, напрасно.— **Хоч розірвися.**

ХОТЬ СКВОЗЬ ЗЕМЛЮ ПРОВАЛИ́ТЬСЯ. О желании исчезнуть — от стыда, неловкости и т. п.— **Хоч крізь зе́млю провали́тися; хоч провали́ся в безо́дню.**

ХОТЬ СТОЙ, ХОТЬ ПА́ДАЙ. В смущении не знает, что делать.— **Хоч стій, хоч па́дай.**

ХОТЬ ТРАВА́ НЕ РАСТИ́. *См.* **ХОТЬ ВОЛК ТРАВУ́ ЕШЬ.**

ХОТЬ УБЕЙ (**убе́йте**). Употребляется в том случае, когда идет речь о непонимании чего-либо, незнании чего-либо, о невозможности сделать что-либо.— **Хоч убе́й** (**убе́йте**).

ХОТЬ УМРИ́. Обязательно, во что бы то ни стало.— **Хоч умри́** (**помри́**); **хоч** [**ляга́й та**] **помира́й.**

ХОТЬ УХОДИ́ НА КРАЙ СВЕ́ТА. Заходить очень далеко.— **Хоч ті́ка́й на край світу.**

ХОТЬ ШАРО́М ПОКАТИ́. Нет ничего, совершенно пусто.— **Як ви́метено; хоч коти́сь** (**покоти́сь**); **нічогі́сінько нема́є** (**нема́**).

ХО́ЧЕШЬ НЕ ХО́ЧЕШЬ. Независимо от чьего-либо желания, волей-неволей.— **Хо́чеш не хо́чеш; чи хо́чеш чи не хо́чеш.**

ХРАНИ́ТЬ КАК ЗЕНИ́ЦУ О́КА *и* **ХРАНИ́ТЬ ПУ́ЩЕ ГЛАЗА́ СВОЕГО́.** *См.* **БЕРЕ́ЧЬ КАК ЗЕНИ́ЦУ О́КА.**

ХРЕН РЕ́ДЬКИ НЕ СЛА́ЩЕ. О комлибо, чём-либо одинаково не удовлетворяющем чему-либо, не подходящем для чего-либо.— **Хрін від ре́дьки (за ре́дьку) несоло́дший.**

ХРЕСТОМАТИ́ЙНАЯ И́СТИНА. Ясный, простой, традиционный, такой, как в хрестоматии.— **Хрестоматі́йна і́стина.**

ХРОМА́ТЬ НА О́БЕ НОГИ́. 1. Делать значительные промахи; быть недостаточно осведомлённым в какомлибо деле; 2. Идти плохо, с перебоями, с рывками — о каком-либо деле.— **Кульга́ти на оби́дві ноги́.**

ХУДА́Я МОЛВА́. Плохие слухи, толки.— **Лихи́й по́голос.**

ХУДО́ЖНИК В ДУШЕ́ (**по нату́ре**). Человек с качествами, присущими людям искусства.— **Худо́жник у душі** (**по нату́рі**).

Ц

ЦА́РСТВО ТЬМЫ. Символ некультурной, отсталой реакционной среды.— **Ца́рство пітьми́, (тьми, мли).**

ЦАРЬ И БОГ к т о. *Уст.* Неограниченный властитель.— **Цар і бог** х т о.

ЦЕ́ЛАЯ ВЕ́ЧНОСТЬ. Очень длительное время.— **Ці́ла ві́чність; ці́лий ві́к.**

ЦЕЛЕ́БНАЯ ВОДА́. Вода, способная лечить, полезная для здоровья.— **Цілю́ща вода́.**

ЦЕЛИКО́М И ПО́ЛНОСТЬЮ. В полную силу, в полном объёме, в полной мере.— **Цілко́м і по́вністю.**

ЦЕЛУ́Ю ВЕ́ЧНОСТЬ (**це́лый век**) **НЕ ВИ́ДЕТЬ** к о г о (**не встреча́ться**) с к е м. Очень долгое время с кемлибо не встречаться.— **Ці́лу ві́чність** (**ці́лий ві́к**) **не ба́чити** к о г о (**не зустрі́ча́тися**) з к и м.

ЦЕ́ЛЫЙ И НЕВРЕДИ́МЫЙ; ЦЕЛ И НЕВРЕДИ́М *и* **В ЦЕ́ЛОСТИ И СОХРА́ННОСТИ.** О находящемся в добром здоровье, в благополучном состоянии.— **Ці́лий і неушко́джений; ці́лий і здоро́вий; жи́вий та ці́лий.**

ЦЕЛЫЙ КО́РОБ [**НОВОСТЕ́Й, ВЕСТЕ́Й** *и т. п.*]. Очень много, множество.— **Ці́лий** (**по́вний**) **міх** (**мішо́к**) [**новин, вісте́й** *і т. ін.*].

ЦЕНА́ — МЕ́ДНЫЙ (**ло́маный**) **ГРОШ.** Ничего не стоит, никуда не годится.— **Ціна́ — мі́дний** (**ла́маний**) **гріш.**

ЦЕНТР ТЯ́ЖЕСТИ. Самое основное, главное, сущность, суть чего-либо.— **Центр ваги́.**

ЦЕНЫ НЕТ к о м у, ч е м у. 1. Об очень дорогой по цене вещи; 2. О комлибо имеющем большое значение, ценном в каком-либо отношении.— **Ціни́ нема́є** к о м у, ч о м у; **ціни́ не** (**мо́жна**) **скла́сти** (**не складе́ш**) к о м у, ч о м у.

ЦО́КАТЬ (**стуча́ть**) **ЗУБА́МИ.** Дрожать от холода, страха.— **Цо́кати** (**цокоті́ти, цокота́ти**) **зуба́ми.**

ЦЫГА́НСКИЙ ПОТ. *Уст.* Озноб, ощущение холода.— **Цига́нський пі́т.**

ЦЫПЛЯ́Т ПО О́СЕНИ СЧИТА́ЮТ. О чём-либо судят лишь по конечным результатам. **Курча́т восени́ лі́чать** (**раху́ють**).

Ч

ЧАС О́Т ЧАСУ НЕ ЛЕ́ГЧЕ. О появлении всё новых и новых трудностей, неприятностей.— **Що да́лі, то гірше (то ва́жче).**

ЧАС ПРОБИ́Л (пробьёт). Настало время, пришла пора для чего-либо.— **Час наста́в (наста́не, проби́в, проб'є́); годи́на наста́ла (наста́не, проби́ла, проб'є́).**

ЧА́ША ТЕРПЕ́НИЯ ПЕРЕПО́ЛНИЛАСЬ. Нет больше сил, возможности терпеть, выносить что-либо.— **Ча́ша (ча́ра) терпі́ння перепо́внилась.**

ЧЕГО́ ГРЕХА́ ТАИ́ТЬ. *См.* **НЕЧЕГО ГРЕХА́ ТАИ́ТЬ.**

ЧЕГО́ ДУШЕ́ УГО́ДНО. Кто-либо имеет возможность удовлетворять все свои желания, не имеет ограничений.— **Чого́ душа́ забажа́є (захо́че, запра́гне).**

ЧЕГО́ ЛЕ́ВАЯ НОГА́ ЗАХО́ЧЕТ. О вздорных, безрассудных действиях, поступках кого-либо.— **Чого́ (що) лі́ва нога́ захо́че.**

ЧЕЛОВЕ́К БОЛЬШО́Й ДУШИ́. Благородный, высоконравственный и чуткий к другим человек.— **Люди́на вели́кої душі́ (вели́кого се́рця).**

ЧЕЛОВЕ́К В ФУТЛЯ́РЕ. О человеке, который боится всего нового, прячется от жизни.— **Люди́на в футля́рі.**

ЧЕЛОВЕ́К С БОЛЬШО́Й БУ́КВЫ. Выдающийся настоящий человек.— **Люди́на з вели́кої лі́тери.**

ЧЕЛОВЕ́КУ СВОЙСТВЕ́ННО ОШИБА́ТЬСЯ. Формула извинения, оправдания кого-либо за отдельную ошибку.— **Люди́ні власти́во помиля́тися.**

ЧЕЛОВЕ́К — ЭТО ЗВУЧИ́Т ГО́РДО. О значимости лучших людей.— **Люди́на — це звучи́ть го́рдо.**

ЧЕМ БОГА́ТЫ, ТЕМ И РА́ДЫ. Говорится обычно тогда, когда просят отнестись со снисхождением к тому, что имеют и чем радушно делятся с другими.— **Чим бага́ті, тим і ра́ді; що ха́та має, тим і приймає; що ма́ємо, тим [ра́до] вітаємо.**

ЧЕМ БЫ ДИТЯ́ НИ ТЕ́ШИЛОСЬ, ЛИШЬ БЫ НЕ ПЛА́КАЛО. Пусть кто-либо делает то, что хочет, если он от этого испытывает удовлетворение. Говорится тогда, когда относятся со снисхождением к чьим-либо несерьёзным, не заслуживающим внимания поступкам, занятиям и т. п.— **Чим би дити́на не ба́вилась (не тішилась), аби не пла́кала.**

ЧЕМ ДА́ЛЬШЕ В ЛЕС, ТЕМ БО́ЛЬШЕ ДРОВ. Чем дальше развиваются события, тем больше возникает трудностей, неожиданностей, осложнений, из которых нелегко найти выход.— **Що да́лі в ліс, то бі́льше дров.**

ЧЕМУ́ БЫТЬ, ТОГО́ НЕ МИНОВА́ТЬ. Говорится с уверенностью в неизбежности, неотвратимости чего-либо.— **Що ма́є бу́ти, того́ не мину́ти; що ма́є ста́тися, те ста́неться.**

ЧЕРВЬ ТО́ЧИТ к о г о. О тяжёлых мыслях, чувствах, терзающих, изводящих кого-либо.— **Черв'я́к (хроба́к) гризе́ (то́чить)** к о г о.

ЧЕ́РЕЗ ГО́ЛОВУ ч ь ю. Не поставив в известность кого-либо, минуя того, к кому непосредственно следует обратиться.— **Че́рез го́лову** ч и ю.

ЧЕ́РЕЗ ГО́ЛОВЫ (по голова́м) ЛЕЗТЬ (пробира́ться).— Пробираться через толпу, скопление чего-либо, кого-либо.— **Че́рез го́лови лі́зти (пробира́тися).**

ЧЕ́РЕЗ ДЕСЯ́ТЫЕ РУ́КИ. Через посредника; посредников; не непосредственно.— **Че́рез деся́ті ру́ки.**

ЧЕ́РЕЗ ПЕНЬ КОЛО́ДУ [ВАЛИ́ТЬ] д е л а т ь ч т о. Кое-как, недобросовестно.— **Че́рез пень коло́ду (пе́нь-коло́ду) [вали́ти].**

ЧЕРЕЗ ЧАС ПО ЧА́ЙНОЙ ЛО́ЖКЕ. Слишком медленно, еле-еле.— **Че́рез годи́ну (щогоди́ни) по ча́йній ло́жці.**

ЧЕРЕПА́ШЬИМ ХО́ДОМ (ша́гом). Медленно, еле-еле — о движении чего-либо.— **Черепа́шачою хо́дою.**

ЧЕ́РНАЯ ДОСКА́. Доска, на которую наносят имена отстающих или провинившихся в чём-либо.— **Чо́рна до́шка.**

ЧЕ́РНАЯ ЗЛО́СТЬ (зло́ба). Большая ненависть.— **Чо́рна зло́ість (зло́ба).**

ЧЕРНАЯ КО́ШКА ПРОБЕЖА́ЛА (проскочи́ла) м е ж д у к е м. Произошла размолвка, поссорились.— **Чо́рний кіт проби́г** м і ж (п о м і ж) к и м; **чо́рна кі́шка проби́гла** м і ж

(поміж) ким; **глек (гóрщик, макíтру) розби́ли** хто.

ЧЕРНАЯ МЕЛАНХÓЛИЯ. Плохое настроение, уныние, гнетущая тоска, безнадёжность.— **Чóрна меланхóлія.**

ЧЕРНАЯ НЕБЛАГОДÁРНОСТЬ. Зло вместо благодарности за сделанное добро.— **Чóрна невдя́чність.**

ЧЕРНИ́ЛЬНАЯ ДУШÁ. *См.* **БУМÁЖНАЯ ДУШÁ.**

ЧЕРНОЕ ПЯТНÓ. *См.* **ТЕМНОЕ ПЯТНÓ.**

ЧЕРНЫМ ПО БÉЛОМУ (напи́сано). Ясно, совершенно чётко, недвусмысленно.— **Чóрним по бíлому (напи́сано).**

ЧЕРСТВАЯ ДУШÁ И ЧЕРСТВОЕ СÉРДЦЕ у кого. Кто-либо бесчувственный, равнодушный.— **Чéрства душá; чéрстве сéрце** кого.

ЧЕРТА С ДВА! Ничего подобного, ничуть не бывало.— **Чóрта з два!**

ЧЕРТ НÓГУ СЛÓМИТ. Тяжело, невозможно разобраться в чём-нибудь.— **Чорт (чортя́ка, біс, дíдько) нóгу злóмить.**

ЧЕРТ НÓСИТ. Употребляется для того, чтобы высказать неудовольствие по поводу чьего-либо отсутствия или нежелательного присутствия.— **Чóрт нóсить.**

ЧЕРТОВА ДЮ́ЖИНА. Предрассудок, вера в то, что тринадцать — несчастливое число.— **Чóртова дю́жина; чóртове числó.**

ЧЕРТОМ СМОТРÉТЬ на кого, на что. Сердито, гневно смотреть на кого-либо, на что-либо.— **Чóртом диви́тися (позирáти)** на кого, на що.

ЧЕРТ (бес, лéший, лукáвый) ПОПУ́ТАЛ. Кто-либо поддался соблазну сделать что-либо обычно предосудительное.— **Лихи́й (лукáвий, нечи́стий, чорт) попу́тав (поплу́тав).**

ЧЕСÁТЬ ЗАТЫ́ЛОК (в заты́лке). О жесте, выражающем раздумье, недоумение, размышление.— **Чу́хати гóлову (поти́лицю, чупри́ну); чу́хатися в поти́лиці.**

ЧЕСÁТЬ (мозóлить) ЯЗЫ́К *и* **ЧЕСÁТЬ ЯЗЫКÓМ.** Говорить вздор, пустословить.— **Молóти (ля́пати, плескáти, клепáти) язикóм.**

ЧÉСТНАЯ ДУШÁ (нату́ра) *и* **ЧÉСТНОЕ СÉРДЦЕ.** О честном, порядочном человеке.— **Чéсна душá (нату́ра); чéсне сéрце.**

ЧÉСТНАЯ ИГРÁ. Поведение, выдержанное в рамках нравственных правил без лжи и предательства.— **Чéсна гра.**

ЧЕСТНÁЯ КОМПÁНИЯ. *Ирон.* Группа людей, объединенная общими интересами.— **Чеснá компáнія.**

ЧÉСТНОЕ СЛÓВО. Уверение, ручательство в истинности, правдивости чего-либо.— **Слóво чéсті** (*застар.* **гóнору); чéсне слóво.**

ЧЕСТЬ И МÉСТЬ. *Уст., шутл.* Вежливое приглашение сесть, занять место по достоинству.— **Честь і мíсце.**

ЧЕСТЬ И СЛÁВА (хвалá) кому. Выражение глубокого восхищения, одобрения.— **Честь и слáва (хвалá, шáна)** кому.

ЧЕСТЬ МУНДИ́РА. Воображаемая гордость кого-либо как представителя определённой организации или гордость какой-либо организации.— **Честь мунди́ра.**

ЧЕСТЬ ЧÉСТЬЮ *и* **ЧЕСТЬ ПО ЧÉСТИ.** Так, как следует, как положено, как надо.— **Честь чéстю.**

ЧИНИ́ТЬ (твори́ть) СУД. Судить.— **Чини́ти суд.**

ЧИНИ́ТЬ (твори́ть) СУД И РАСПРÁВУ.— Расправляться с кем-либо, наказывать не по закону, а по своему усмотрению.— **Чини́ти (твори́ти) суд і розпрáву.**

ЧИН ЧИ́НОМ *и* **ЧИН ПО ЧИ́НУ.** Так, как следует.— **Як годи́ться; як слід; як трéба.**

ЧИСТАЯ ПРÁВДА. *См.* **И́СТИННАЯ ПРÁВДА.**

ЧИ́СТАЯ СÓВЕСТЬ. Убежденность в своей правоте, справедливость, искренность.— **Чи́сте сумлíння; чи́ста сóвість; свíтле óко.**

ЧИ́СТОЙ (чистéйшей) ВОДЫ́ кто, что. Самый настоящий.— **Чи́стої води́** хто, що.

ЧИ́СТОЙ ПРÓБЫ. *См.* **ВЫСÓКОЙ ПРÓБЫ.**

ЧИ́СТЫЙ КАК СЛЕЗÁ. Абсолютно чистый.— **Чи́стий як сльозá.**

ЧИ́СТЫЙ КАК СТЕКЛЫШКО. 1. Совсем чистый; 2. Безукоризненный в моральном отношении.— **Чи́стий як скéльце.**

ЧИТÁТЬ В СÉРДЦЕ (в душé). Угадывать чьи-либо мысли, понимать

чьё-либо душевное состояние и т. п.— Читáти в сéрці (в душі).

ЧИТÁТЬ (прочитáть) МÉЖДУ СТРОК. Догадываться о скрытом смысле написанного.— Читáти (прочитáти) між (пóміж) рядкáми (рядкíв).

ЧИТÁТЬ МОРÁЛЬ (нравоучéние, наставлéние). Поучать, давать советы.— Читáти морáль.

ЧТИТЬ ПÁМЯТЬ. 1. Вспоминая о ком-либо, проявлять к нему уважение; 2. Праздновать памятную дату, юбилей кого-либо.— Шанувáти пáм'ять.

ЧТОБ ГУСÉЙ НЕ ДРАЗНИ́ТЬ. Чтобы не зацепить кого-либо, не вызывать раздражения у кого-либо.— Щоб гусéй не дратувáти.

ЧТО БУ́ДЕТ, ТО [И] БУ́ДЕТ. Употребляется для выражения решительности в осуществлении чего-либо опасного, рискованного.— Що бýде, те (то) [й] бýде; хай бýде що бýде.

ЧТÓБЫ [И] ДУ́ХУ НÉ БЫЛО чьего *и* **ЧТÓБЫ [И] ДУ́ХОМ НЕ ПÁХЛО** чьим. О требовании чьего-либо немедленного обязательного удаления.— Щоб [і] дýху не булó чийого; щоб [і] дух не пах (не смердíв) чий.

ЧТÓБ НÉ БЫЛО ПОВÁДНО *и* **ЧТÓБЫ НЕПОВÁДНО БЫЛО** кому. Чтобы не захотелось повторить что-либо в другой раз или сделать то же самое кому-либо другому.— Щоб не булó внáдно кому; щоб не кортíло кому.

ЧТÓБЫ НЕ СКАЗÁТЬ БÓЛЬШЕГО. Употребляется для указания на возможность более резкой формулировки, определения чего-либо.— Щоб (колú) не сказáти бíльше (гíршого).

ЧТÓБЫ НОГИ́ НÉ БЫЛО чьей у кого, где. Употребляется как требование прекратить посещение кого-либо.— Щоб ногú тут [бíльше] не булó чиєї у кого, де; щоб ногá не булá чия у кого, де.

ЧТÓБЫ СЛОВÁМ БЫЛО ТÉСНО, А МЫСЛЯМ ПРОСТÓРНО. Одно из правил словесного искусства.— Щоб словáм булó тíсно, а думкáм простóро.

ЧТО БЫ ТАМ НИ БЫЛО *и* **КАК БЫ ТАМ НИ БЫЛО.** При всех условиях и обстоятельствах; непременно.— Що б там не булó; як би там не булó, хоч би там що булó.

ЧТО ВЫ ГОВОРИ́ТЕ? Выражение изумления по поводу чего-либо сказанного.— Що ви кáжете (говóрите)?

ЧТО ЗА ЦЕРЕМÓНИИ! Не стоит очень тщательно придерживаться правил поведения с другими людьми.— Що за церемóнії!

ЧТО ЕСТЬ В ПЕЧИ́, ВСЕ НА СТОЛ МЕЧИ́. Употребляется как предложение или просьба гостеприимного хозяина хозяйке дома угостить гостей всем, что наготовлено.— Частýй усíм, що хáта мáє; чим хáта багáта, тим і рáда.

ЧТО ЕСТЬ ДУ́ХУ. Стремительно, изо всех сил.— Що (скíльки) є дýху.

ЧТО ЕСТЬ СИ́ЛЫ (мóчи). Употребляется для обозначения интенсивности какого-либо действия.— Скíльки [є, булó, мáю, мáєш, стає́, ставáло] сúли.

ЧТО ЗА ВОПРÓС! Выражение изумления или бесспорного утверждения при ненужном или неполном вопросе.— Що за питáння!

ЧТО ЗА НÉВИДАЛЬ (*уст.* невидáльщина). *См.* **ВОТ НÉВИДАЛЬ.**

ЧТО ЗА РАЗГОВОР. 1. Совершенно исключается что-либо; 2. Само собой разумеется, невозможно возразить против чего-либо.— Що за розмóва.

ЧТО И ГОВОРИ́ТЬ.— Верно, конечно, действительно.— Що й казáти (говорúти).

ЧТО ИМÉЕМ, НЕ ХРАНИ́М, ПОТЕРЯ́ВШИ ПЛÁЧЕМ. Шутливый намёк на чьё-либо легкомыслие, беспечность.— Що мáємо — не дбáємо, [а] втрáтивши плáчемо; тодí йомý цíну взнáєш, як йогó втеря́єш.

ЧТО И ТРЕБОВАЛОСЬ ДОКАЗÁТЬ. Возглас подтверждения своей правоты.— Що й трéба булó довестú.

ЧТО НАПИСАНО ПЕРÓМ, ТОГО НЕ ВЫРУБИШЬ ТОПОРÓМ. Если написанное вошло в силу, стало известно, его уже не изменишь, не исправишь.— Що напúсано перóм, того не вúтягнеш (не вúволочеш) волóм; напúсаного перóм не вúтягнеш і волóм (сокúрою не вúрубаєш); скáжеш — не вериéш, напúшеш — не зітрéш; відрубáєш — не притóчиш.

ЧТО НА УМÉ, ТО И НА ЯЗЫКÉ. О человеке, который не умеет хранить тайны.— Що на умí, те й на язицí.

ЧТО НИ ГОВОРИ́ (ни говори́те). Несмотря ни на что, несмотря на то, что говорится о ком-либо или о чём-либо, вопреки всяческим суждениям.— **Що не кажи́** (не кажі́ть).

ЧТО НИ ШАГ. *См.* **НА КА́ЖДОМ ШАГУ́.**

ЧТО ПЕСКУ́ МОРСКО́ГО. *См.* **КАК ПЕСО́К МОРСКО́Й.**

ЧТО [ЖЕ] ПОДЕ́ЛАТЬ (поде́лаешь). Употребляется для выражения бессилия, невозможности изменить что-либо.— **Що бу́дем роби́ти; що вді́єш** (поді́єш, поро́биш).

ЧТО ПРА́ВДА, ТО ПРА́ВДА. Поистине, действительно.— **Що пра́вда, то пра́вда.**

ЧТО С ВО́ЗА УПА́ЛО, ТО ПРОПА́ЛО. Что потеряно, утрачено, того не вернешь — констатация безнадёжной пропажи, потери.— **Що з во́за впа́ло, те пропа́ло; що з мо́сту [в во́ду] впа́ло, те пропа́ло.**

ЧТО УГО́ДНО. Всё, что хочется, что нравится.— **Що завго́дно.**

ЧТО Я (ты, он *и т. п.*) **ТАМ** (тут) **ЗАБЫ́Л?** Ничего мне (тебе, ему и т. п.) там (тут) делать.— **Що я** (ти, він *і т. ін.*) **там** (тут) **забу́в?**

ЧУ́ВСТВОВАТЬ КРЫ́ЛЬЯ ЗА ПЛЕЧА́МИ. Чувствовать вдохновение, силу, способность к действию.— **Чу́ти кри́ла за плечи́ма.**

ЧУ́ВСТВО ДО́ЛГА. Понимать необходимость честно и постоянно исполнять свои обязанности.— **Почуття́ обо́в'язку.**

ЧУ́ВСТВО ЛО́КТЯ. Об ощущении товарищеской, взаимной поддержки в чём-либо.— **Почуття́ лі́ктя; відчуття́ товари́ського плеча́.**

ЧУ́ВСТВО МЕ́РЫ. Понимание должных границ, должной степени в проявлении чего-либо, в каких-либо действиях.— **Почуття́ мі́ри.**

ЧУ́ВСТВО ЮМО́РА. Способность человека видеть смешное в определённых жизненных ситуациях и уметь его передавать.— **Почуття́ гу́мору.**

ЧУДЕСА́ В РЕШЕТЕ. О чём-либо необычном — употребляется для выражения удивления по поводу чего-либо.— **Чудеса́** (ди́во) **в ре́шеті.**

ЧУ́ДО ПРИРО́ДЫ. Что-то необыкновенное, удивительное.— **Чу́до приро́ди.**

ЧУ́ЕТ КО́ШКА, ЧЬЕ МЯ́СО СЪЕ́ЛА. *См.* **ЗНА́ЕТ КО́ШКА, ЧЬЕ МЯ́СО СЪЕ́ЛА.**

ЧУЖА́Я ДУША́ — ПОТЕ́МКИ *и* **ЧУЖА́Я ДУША́ — ТЕ́МНЫЙ ЛЕС.** Трудно угадать, понять невысказанные мысли, настроение, поведение кого-либо.— **Чужа́ душа́** (голова́) — **те́мний лі́с; у чужу́ ду́шу не влі́зеш.**

ЧУЖА́Я КО́СТЬ. О ком-то неродном.— **Чужа́ кі́стка.**

ЧУ́ВСТВОВАТЬ ПО́ЧВУ ПОД НОГА́МИ. Быть уверенным в чём-либо.— **Почува́ти грунт під нога́ми.**

ЧУВСТВОВАТЬ СЕБЯ́ КАК РЫ́БА В ВОДЕ́. Быть свободным, непринуждённым.— **Почува́ти себе́ як ри́ба у воді́.**

ЧУЖИ́МИ РУКА́МИ делать что. Не самостоятельно, используя других.— **Чужи́ми рука́ми** роби́ти що.

ЧУЖИ́МИ РУКА́МИ ЖАР ЗАГРЕБА́ТЬ. Пользоваться усилиями других людей для достижения своих целей, пользоваться результатами чужого труда.— **Чужи́ми рука́ми жар загріба́ти; чужи́ми рука́ми вого́нь загорта́ти.**

ЧУЖО́Й У́ГОЛ. Чужое место проживания.— **Чужи́й куто́к.**

ЧУЖУ́Ю БЕДУ́ РУКА́МИ РАЗВЕДУ́, А К СВОЕ́Й УМА́ НЕ ПРИЛОЖУ́. Чужие трудности, беды кажутся несерьёзными, легко устранимыми, а свои — неразрешимыми.— **Чужу́ біду́ на воді́ розведу́, а свої́й і кінця́ не знайду́; чужу біду́ рука́ми розведу́, а до своє́ї ума́ не докладу́.**

ЧУ́ТКИЙ СОН. Некрепкий, тревожный сон.— **Тонки́й** (тоне́нький) **сон.**

ЧУ́ТКОЕ СЕ́РДЦЕ. Способный проникаться чьими-нибудь переживаниями, горем и т. п., чуткий, внимательный человек.— **Чу́ле се́рце.**

ЧУТЬ ДЫША́ТЬ. *См.* **ЕЛЕ ДЫША́ТЬ.**

ЧУТЬ НО́ГИ ВОЛОЧИ́ТЬ (таска́ть, тяну́ть, передвига́ть). *См.* **ЕДВА́ НО́ГИ ВОЛОЧИ́ТЬ.**

ЧУ́ЯТЬ НО́СОМ. Интуитивно ощущать.— **Чу́ти но́сом.**

ЧУ́ЯТЬ (почу́ять, чу́вствовать, почу́вствовать) **СЕ́РДЦЕМ.** Замечать что-либо, догадываться о чём-либо интуитивно.— **Учува́ти** (учу́ти) **се́рцем.**

ЧЬЯ БЫ КОРО́ВА МЫЧА́ЛА, А ТВОЯ́ БЫ МОЛЧА́ЛА. Не тебе

об этом говорить, судить. Говорится с пренебрежением в ответ на упрёк, обвинение того, кто сам чем-либо опорочил, запятнал себя.— **Чия б гарча́ла, а твоя́ б мовча́ла; чиє б явча́ло, а твоє́ б мовча́ло.**

ЧЬЯ ВОЗЬМЁТ (взяла́). Кто победит (победил).— **Чия́ візьме** (взя́ла).

Ш

ША́ГАТЬ [НОГА́] В НО́ГУ. *См.* **ИДТИ́ [НОГА] В НО́ГУ.**

ШАГ ВПЕРЕ́Д. Некоторый прогресс; успех в чём-либо.— **Крок упере́д.**

ШАГ ЗА ША́ГОМ. Медленно, елеле, постепенно, неуклонно.— **Крок за кро́ком.**

ША́Г НАЗА́Д. Отход, отступление от достигнутого.— **Крок наза́д.**

ША́ГУ НЕЛЬЗЯ́ (невозмо́жно) **СДЕ́ЛАТЬ** без кого, без чего. О невозможности свободно действовать.— **Кро́ку не мо́жна ступи́ти** (зроби́ти) без кого, без чого; **кро́ку не сту́пиш** без кого.

ША́ЛЬНА́Я ГОЛОВА́. О сумасбродном, взбалмошном человеке.— **Шале́на люди́на.**

ША́ЛЬНА́Я ПУ́ЛЯ. Пуля, которая случайно залетела куда-либо, попала в кого-либо.— **Сліпа́ ку́ля.**

ША́ПКАМИ ЗАКИДА́ЕМ. Хвастливое обещание, заверение легко и быстро одолеть, победить кого-либо.— **Шапка́ми заки́даємо.**

ШАРА́ШКИНА КОНТО́РА. Несолидное, не вызывающее доверия учреждение, предприятие, организация.— **Шара́шкіна конто́ра.**

ША́РИТЬ ГЛАЗА́МИ (взгля́дом). Стараться увидеть, найти глазами, переводя взгляд с одного на другое.— **Ни́шпорити о́ком** (очи́ма).

ШВЫРЯ́ТЬ ДЕ́НЬГИ. Тратить безрассудно, расточать деньги.— **Шпурля́ти гро́ші** (грішми, гроши́ма).

ШЕВЕЛИ́ТЬ (пошевели́ть) **МОЗГА́МИ.** Думать, соображать.— **Крути́ти мо́зком.**

ШЕСТО́Е ЧУ́ВСТВО. Обостренная способность что-либо чувствовать как дополнение к обычным пяти чувствам.— **Шо́сте почуття́.**

ШИ́ЛА В МЕШКЕ НЕ УТАИ́ШЬ. Невозможно скрыть то, что само себя обнаруживает, выдаёт.— **Ши́ла в мішку́ не схова́єш** (не схова́ти, не втаїш); **ши́ло в мішку́ не втаїться; ши́ла не схова́є міх.**

ШИ́ЛОМ МО́РЯ НЕ НАГРЕ́ЕШЬ. Действуя не подходящими для данной цели средствами, не добьёшься никаких результатов.— **Ши́лом мо́ря не нагрієш.**

ШИРО́КАЯ ДОРО́ГА *и* **ШИРО́КИЙ ПУТЬ.** Направление, которое содержит большие возможности для развития чего-либо.— **Широ́кий шлях; широ́ка доро́га.**

ШИРОКАЯ НАТУ́РА. 1. Человек не мелочный, открытый, щедрый во всех своих проявлениях; 2. Открытый, не мелочный характер.— **Широ́ка нату́ра** (вда́ча).

ШИРОКАЯ УЛЫ́БКА (усме́шка). Искренняя, радостная улыбка.— **Широ́ка у́смішка** (по́смішка).

ШИРОКИЙ ЖЕСТ. 1. Взмах рукой, которым кто-либо проявляет своё гостеприимство, щедрость, великодушие; 2. Поступок, обещание чего-либо с целью показать свою щедрость, бескорыстие, великодушие.— **Широ́кий жест.**

ШИРО́КИЙ ПРОСТО́Р. У которого большой размах, ничем не ограниченный обзор.— **Широ́кий про́стір.**

ШИРО́КИЙ СВЕ́Т. 1. Земной шар со всем, что на нём есть; 2. Очень много людей.— **Широ́кий світ.**

ШИРО́КИМ ФРО́НТОМ. Повсеместно, с большим охватом.— **Широ́ким** (розго́рнутим) **фро́нтом.**

ШИРО́КОЕ ПО́ЛЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ. Большие возможности, большой размах в применении сил, энергии.— **Широ́ке по́ле діяльності.**

ШИРО́КОЕ СЕ́РДЦЕ *и* **ШИРО́КАЯ ДУША́.** Щедрий, искренний человек.— **Широ́ке се́рце; широ́ка душа́.**

ШИ́ТО (ши́тый) **БЕ́ЛЫМИ НИТКА́МИ.** О чём-либо неумело, неискусно сделанном, скрытом.— **Ши́то**

(ши́тий) бі́лими ни́тками; па́льці зна́ти.

ЩИТО И (да) КРЫТО *и* **ШИТО-КРЫТО.** О чём-либо, что остаётся в тайне, неизвестным.— **Ши́то й кри́то; ши́то-кри́то; ти́шком-ни́шком.**

ШИТЬ НА ЖИВУЮ НИТКУ. Сшивать, скреплять как-нибудь, лишь бы держалось.— **Ши́ти на живу́ ни́тку.**

ШКО́ЛА ЖИ́ЗНИ. Приобретённый жизненный опыт.— **Шко́ла життя́ (життьова́).**

ШКО́ЛА ЗЛОСЛО́ВИЯ. Сборище сплетников.— **Шко́ла злосло́в'я.**

ШКУ́РА БАРАБА́ННАЯ. 1. *Уст.* О старом военном служаке, бездушном и суровом с подчинёнными; 2. Бранное слово в адрес кого-либо.— **Шку́ра бараба́нна.**

ШТУ́РМАНЫ БУ́ДУЩЕЙ БУ́РИ. О поколении революционеров-разночинцев.— **Шту́рмани майбу́тньої бу́рі.**

ШТУРМОВА́ТЬ НЕ́БО.— Упорно, решительно овладевать чем-либо, покорять что-либо.— **Штурмува́ти не́бо.**

ШУ́БЫ НЕ СОШЬЁШЬ из чего. *Шутл.* Нет, не будет никакой пользы от чего-либо.— **Кожу́ха (шу́би) не пошиєш** з чого.

ШУМИ́Т (шуме́ло) В ГОЛОВЕ́ *и* **ШУМ В ГОЛОВЕ** у кого. О болезненных ощущениях, о тяжести в голове от усталости и т. п.— **Шуми́ть (шуміло) в голові** у кого; **шум в голові** у кого.

ШУМИ́Т (шуме́ло) В УША́Х *и* **ШУМ В УША́Х** у кого. О слуховом раздражении, создающем впечатление шума, гула.— **Шуми́ть (шуміло) у ву́хах** у кого; **шум у ву́хах** у кого.

ШУТИ́ТЬ С ОГНЕМ. *См.* **ИГРА́ТЬ С ОГНЕМ.**

ШУ́ТКИ ПЛО́ХИ с кем, с чем. Опасно шутить, обращаться неосторожно, невнимательно с кем-либо, с чем-либо, во избежание неприятных последствий.— **Жа́рти пога́ні** з ким, з чим.

ШУ́ТКИ ШУ́ТКАМИ *и* **ШУ́ТКА ШУ́ТКОЙ.** Употребляется с последующим противительным союзом в значении: как бы об этом ни говорили, даже если это и так, но всё-таки.— **Жа́рти жа́ртами; жарт жа́ртом.**

Щ

ЩАДИ́ТЬ САМОЛЮ́БИЕ. Относиться бережно, беречь чувство человеческого достоинства.— **Щади́ти самолю́бство.**

ЩЕДРОЙ РУКО́Й. Не жалея, не скупясь.— **Ще́дрою руко́ю.**

ЩЕЛКАТЬ ТО́ЧНО (как бу́дто) **ОРЕХИ.** Очень легко что-либо делать.— **Як горіхи лу́щити.**

ЩЕМИ́Т (но́ет) СЕ́РДЦЕ. *См.* **БОЛИ́Т СЕ́РДЦЕ.**

Э

ЭЗО́ПОВСКИЙ (эзо́пов) **ЯЗЫ́К.** Иносказательное выражение мысли.— **Езо́півська мо́ва.**

ЭКА [ЧТО ЗА] ВАЖНОСТЬ. Неважно, не имеет значения.— **[От] яка́ ва́жниця.**

ЭКАЯ (э́ка, кака́я) **НЕ́ВИДАЛЬ** (*уст.* **невида́льщина**). *См.* **ВОТ НЕВИДАЛЬ.**

ЭО́ЛОВА А́РФА. Душа человека, которая откликается на все события жизни.— **Е́олова а́рфа.**

ЭТО́ГО [ЕЩЕ, ТОЛЬКО] НЕДОСТАЁТ (**недоставало**). Выражение неудовольствия, неудовлетворённости, негодования, раздражения, досады по поводу чего-либо нежелательного, неприятного.— **Ще цього́ [тільки, лишé] бракує (бракува́ло, не вистача́є, не вистача́ло).**

ЭТО ЕГО КОНЕК. Об излюбленном и постоянном предмете мыслей, разговоров кого-либо.— **Це його́ коньо́к.**

Э́ТО МНО́ГО ЗНА́ЧИТ. Иметь большое значение, большую важность, ценность; играет значительную роль.— Це бага́то ва́жить (зна́чить).

ЭТО НЕ В МОЕЙ (в твое́й, в его́) ВЛАСТИ. Не зависит от меня, не касается меня.— Це не моя́ (не твоя́, не його́) вла́да; це від ме́не (те́бе, йо́го) не зале́жить.

ЭТО НЕ В СЧЁТ. Не принимается в расчёт, во внимание, не считается.— Це не бере́ться до ува́ги; це не раху́ється.

ЭТО НЕ МОЁ (не ва́ше, не на́ше) ДЕЛО́ *и* **ЭТО МЕНЯ́ (вас, нас) НЕ КАСА́ЕТСЯ.** Не относится к кому-либо.— Це не моя́ (не ва́ша, не на́ша) спра́ва; це не моє́ (не ва́ше, не на́ше) ді́ло.

Э́ТО НЕ МОЯ́ (твоя́, его́) ЗАБО́ТА. Не чьё-либо дело, не касается кого-либо.— Це не мій (твій, його́) кло́піт.

Э́ТО НИ НА ЧТО НЕ ПОХО́ЖЕ. Никуда не годится, очень дурно.— **Це [вже] ні на що не схо́же; це [вже] не зна́ти що.**

ЭТО [УЖЕ́] СЛИ́ШКОМ. Это переходит границы допустимого, терпимого.— Це вже зана́дто.

ЭТОТ НОМЕ́Р НЕ ПРОЙДЕ́Т (не прошёл). *См.* НО́МЕР НЕ ПРОЙДЕ́Т.

Э́ТО [ЕЩЕ́] ТОЛЬКО ЦВЕТО́ЧКИ, А ЯГО́ДКИ ВПЕРЕДИ́. Это ещё только начало, а главное впереди — говорится тогда, когда что-либо неприятное, нежелательное только начинается, а всё худшее впереди.— **Це [ще] тільки цві́т (квіто́чки), а ягі́дки бу́дуть; це тільки цві́т, а ягі́док підожді́ть.**

ЭТО ЧТО [ЕЩЕ́] ЗА НО́ВОСТЬ (но́вости). Употребляется для выражения удивления, негодования и т. п. по поводу чего-либо.— Це що [ще] за новина́ (нови́ни).

Ю

ЮВЕНА́ЛОВ БИЧ. *Книжн.* Разящая, уничтожающая сатира.— Ювена́лів бич.

ЮДО́ЛЬ ПЛА́ЧА. *Книжн., уст.* Земная жизнь с её горестями и страданиями.— Юдо́ль (доли́на) пла́чу.

ЮПИ́ТЕР, ТЫ СЕ́РДИШЬСЯ, ЗНА́ЧИТ ТЫ НЕ ПРАВ. Употребляется в адрес людей, которые сердятся в споре, выдавая этим свою неправоту.— Юпі́тер, ти се́рдишся, о́тже, ти непра́вий.

Я

Я́БЛОКО (я́блочко) ОТ Я́БЛОНИ (я́блоньки) НЕДАЛЕКО́ ПАДАЕТ. В детях повторяются недостатки, пороки их родителей.— **Я́блуко (я́блучко) від я́блуні (я́блуньки) недале́ко відко́чується (па́дає); яке́ де́рево — таки́й клин [яка́ ха́та — таки́й тин], яки́й ба́тько — таки́й син.**

Я́БЛОКО РАЗДО́РА. То, что вызывает ссору, раздор, предмет раздора.— Я́блуко незго́ди (ро́збрату).

Я́БЛОКУ НЕ́ГДЕ УПА́СТЬ. О чрезвычайной тесноте где-либо.— Я́блуку ні́де (нема́ де) впа́сти.

Я́ВИТЬСЯ НА СВЕТ. *См.* ПОЯ́ВИТЬСЯ НА СВЕТ.

Я́ВОЧНЫМ ПОРЯ́ДКОМ. Без предварительной договорённости, разрешения, самовольно.— Я́вочним поря́дком.

ЯЗЫК БЕЗ КОСТЕ́Й у к о г о. О болтливом человеке.— Язи́к без кісто́к у к о г о.

ЯЗЫК ДО КИ́ЕВА ДОВЕДЕ́Т. Спрашивая, всё узнаешь, найдёшь.— Язи́к до Ки́єва доведе́.

ЯЗЫК ЗАПЛЕТА́ЕТСЯ у к о г о. Кто-либо не может внятно, ясно сказать что-либо.— Язи́к заплі́та́ється в к о г о.

ЯЗЫК КАК БРИ́ТВА у к о г о. Об остроумном человеке.— Язи́к як бри́тва у к о г о.

ЯЗЫК МОЙ — ВРАГ МОЙ. О несдержанности в высказываниях, в выражениях.— Язик мій — во́рог мій.

ЯЗЫ́К НЕ ПОВОРА́ЧИВАЕТСЯ [СКАЗАТЬ, ПРОСИТЬ *и т. п.*]. У кого-либо нет решимости сказать, спросить о чём-либо.— **Язы́к не повертáється [сказáти, спитáти** *і т. ін.*].

ЯЗЫК ОТНЯЛСЯ у к о г о. Кто-либо внезапно потерял способность говорить — обычно от удивления, страха и т. п.— **Відібрáло (відняло́) мóву** к о м у.

ЯЗЫК ПРИЛИ́П (присóх) К ГОРТАНИ у к о г о. О потере способности говорить.— **Язи́к [у рóті] присóх; язи́к пристáв [у рóті]; язи́к присóх до піднебíння** у к о г о.

ЯЗЫК СЛОМАЕШЬ. Об очень трудных для произношения словах, фразах.— **Язи́к (языка́) зламáєш.**

ЯЗЫК ХОРОШО́ (непóгано) ПОДВЕШЕН (привéшен). О красноречивом, складно говорящем человеке.— **Язи́к дóбре (непóгано) підвíшений.**

ЯЗЫ́К ЧЕ́ШЕТСЯ у к о г о. О большом желании высказаться, высказать своё мнение.— **Язи́к свербúть** у к о г о.

ЯКО́ ТАТЬ В НОЩИ́. *Уст.* Неожиданно, внезапно, тайно.— **Яко́ татьв ночí; як злóдій уночí.**

Я НЕ Я БУ́ДУ, *См.* **НЕ Я БУ́ДУ.**

ЯРЫЙ СТОРО́ННИК. Страстно преданный чему-либо, упорно придерживающийся чего-либо, человек.— **Завзя́тий (запальни́й) прихи́льник.**

ЯСНОЕ ДЕ́ЛО. *В знач. вводн. слова.* Конечно, безусловно.— **Ясна́ річ; я́сне ді́ло.**

ЯСНЫЙ УМ. Кто-либо способный логически мыслить, умно высказывать свои мысли.— **Ясни́й рóзум: я́сна голóва; зрозумíлa річ.**

ЯЩИК ПАНДО́РЫ. *Книжн.* Источник несчастий, великих бедствий, зловещий дар.— **Скри́нька Пандóри.**

Олійник І. С., Сидоренко М. М.

О-54 Українсько-російський і російсько-український фразеологічний тлумачний словник.— К.: Рад. шк., 1991.— 400 с.

ISBN 5-330-01186-8.

Словник складається з двох частин: українсько-російської і російсько-української. За своїм типом словник тлумачний. В українсько-російській частині при кожному українському фразеологізмі подається його тлумачення, а потім переклад. У російсько-українській частині — навпаки. Словник уміщує понад 6000 найбільш уживаних у сучасній українській мові фразеологізмів з їх російськими відповідниками і стільки ж російських з перекладами українською мовою. Фразеологічні одиниці в словнику розташовані за алфавітом з урахуванням не лише літер першого слова, а й літер наступних слів, що входять до складу фразеологізму.

Призначається для всіх тих, у кого виникне необхідність перекласти фразеологізм з однієї мови на іншу.

У $\frac{4602030000-262}{M210(04)-91}$ 350-90

ББК 81.2Р-4